

ΕΙΣ ΤΟΝ ΒΙΟΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΘΛΗΣΙΝ ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΚΑΙ ΟΜΟΛΟΓΗΤΟΥ ΜΑΞΙΜΟΥ	16
Α΄.....	16
Β΄.....	16
Γ΄.....	17
Δ΄.....	17
Ε΄.....	18
Στ΄.....	18
Ζ΄.....	18
Η΄.....	19
Θ΄.....	20
Ι΄.....	20
ΙΑ΄.....	20
ΙΒ΄.....	20
ΙΓ΄.....	21
ΙΔ΄.....	21
ΙΕ΄.....	22
Ιστ΄.....	23
ΙΖ΄.....	23
ΙΗ΄.....	23
ΙΘ΄.....	24
Κ΄.....	24
ΚΑ΄.....	25
ΚΒ΄.....	25
ΚΓ΄.....	25
ΚΔ΄.....	26
ΚΕ΄.....	26
Κστ΄.....	27
ΚΖ΄.....	27
ΚΗ΄.....	27
ΚΘ΄.....	28
Λ΄.....	28
ΛΑ΄.....	28
ΛΒ΄.....	29
ΛΓ΄.....	29
ΛΔ΄.....	29
ΛΕ΄.....	30
Λστ΄.....	30
ΛΖ΄.....	30
ΛΗ΄.....	31
ΛΘ΄.....	31
Μ΄.....	31
ΜΑ΄.....	32
ΜΒ΄.....	32
ΕΞΗΓΗΣΙΣ ΤΗΣ ΚΙΝΗΣΕΩΣ Σελ. (110).....	33
Γενομένης, μεταξύ του κυρίου ἄββα Μαξίμου, καί τῶν σύν αὐτῷ, καί τῶν ἀρχόντων ἐπί σεκρέτου.....	33
Α΄.....	33
Β΄.....	33

Γ´	34
Δ´	34
Ε´	36
Στ´	36
Ζ´	37
Η´	37
Θ´	37
Ι´	38
ΙΑ´	38
ΙΓ´	39
ΙΔ´	40
ΙΕ´	40
ΠΡΟΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΝ ΜΟΝΑΖΟΝΤΑ (132)	41
Περὶ τῶν πραχθέντων ἐν τῇ πρώτῃ ἐξορία, ἧτοι ἐν Βιζύῃ τὰ παρά τοῦ Θεοδοσίου ἐπισκόπου Καισαρείας Βιθυνίας, καὶ αὐτοῦ διαλεχθέντα.	42
Α´	42
Β´	42
Γ´	43
Ε´	43
Στ´	44
Ζ´	44
Η´	44
Θ´	44
Ι´	45
ΙΑ´	45
ΙΒ´	45
ΙΓ´	46
ΙΔ´	47
ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΠΠΟΛΥΤΟΥ (Τόμ. Β'. Σελ. 180)	49
Ἐκ τοῦ κατὰ Βήρωνος καὶ Ἥλικος τῶν αἰρετικῶν περὶ θεολογίας καὶ σαρκώσεως κατὰ στοιχεῖον, οὗ ἡ ἀρχή· "Ἄγιος, ἄγιος, ἄγιος, Κύριος Σαβαώθ ἀσιγήτω φωνῇ βοῶντα τὰ Σεραφίμ τὸν Θεὸν δοξάζουσιν."	49
ΙΖ´	49
(181) Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου β´	49
ΙΗ´	49
Τοῦ αὐτοῦ, ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου γ´	50
ΙΘ´	50
Τοῦ αὐτοῦ, ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου δ´	50
Κ´	50
Τοῦ αὐτοῦ, ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου ε´	51
ΚΑ´	51
Τοῦ αὐτοῦ, ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου στ´	51
ΚΒ´	51
Τοῦ αὐτοῦ, ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου ζ´	52
ΚΓ´	52
Τοῦ αὐτοῦ, ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου η´	52
ΚΔ´	52
Ι Ε.	53
Ιστ´	53

ΙΖ´	53
ΙΘ´	54
Κ´	54
ΚΑ´	55
ΚΒ´	55
ΚΓ´	56
ΚΔ´	56
ΚΕ´	56
Κστ´	57
ΚΖ´	57
ΚΗ´	58
ΚΘ´	58
Λ´	58
ΛΑ´	59
ΛΒ´	60
ΛΓ´	60
ΚΑΤΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΠΟΛΙΤΩΝ Σελ. 201 Τόμ. β´	61
Ύκολουθία α´. Άγιου Μαξίμου. ΤΟΜΟΣ Β´. Σελ. 206.	62
ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ α´	62
Σελ. 244 Τόμ. Β´	70
Πρός Θαλάσσιον τόν όσιώτατον πρεσβύτερον καί ήγούμενον Περί Διαφόρων άπόρων τής θείας Γραφής.	70
Τῷ όσιωτάτῳ δούλῳ τοῦ Θεοῦ, κυρίῳ Θαλασσίῳ πρεσβυτέρῳ καί ήγουμένῳ, Μάξιμος ταπεινός μονάζων, χαίρειν	70
ΠΡΟΛΟΓΟΣ	76
Τῶν παρακειμένων τοῖς μετωπίοις σχολίων	76
Έκ τῶν Φωτίου	78
ΕΡΩΤΗΣΙΣ Α´	79
Τά πάθη αὐτά καθ' έαυτά κακά, ή παρά τήν χρῆσιν κακά; Λέγω δέ ήδονήν καί λύπην, έπιθυμίαν καί φόβον, καί τά τούτοις έπόμενα.	79
ΕΡΩΤΗΣΙΣ Β´. (272) Εἰ πάντα τά εἶδη τά συμπληροῦντα τό κόσμον, έν ταῖς έξ ήμέραις ό Δημιουργός έποίησεν, τί μετά ταῦτα ό Πατήρ έργάζεται; "Εφη γάρ ό Κύριος: " Ό Πατήρ μου έως ἄρτι έργάζεται, καγώ έργάζομαι." Μή τι ἄρα τῶν ἄπαξ γεγονότων εἰδῶν συντήρησιν λέγει;	80
ΕΡΩΤΗΣΙΣ Γ´	80
Τίς έστι κατά τό Εὐαγγέλιον ό έν πόλει τό κεράμιον βαστάζων τοῦ ὕδατος, ᾧ οἱ υπό Χριστοῦ πεμπόμενοι μαθηταῖ ἀπαντῶσι, καί κελεύονται ἀκολουθεῖν; Τίς τε ό οἰκοδεσπότης; πῶς τοῖς (καί διά τί παρά τοῖς) εὐαγγελισταῖς σιωπᾶται τό ὄνομα; καί τί τό ἀνώγεων τό μέγα καί έστρωμένον, έν ᾧ τό φρικτόν τοῦ θεῖου δείπνου τελεῖται μυστήριον;	80
ΕΡΩΤΗΣΙΣ Δ´	82
Πῶς τοῖς μαθηταῖς έντεῖλατο ό Κύριος, μή κτήσασθαι δύο χιτῶνας, αὐτός πέντε κεκτημένος, κατά τόν ἅγιον εὐαγγελιστήν Ἰωάννην, ὡς έκ τῶν μερισαμένων αὐτά δῆλόν έστι καί τίνα ταῦτα τά ἱμάτια;	82
ΕΡΩΤΗΣΙΣ Ε´	82
Τίς ή κατηραμένη γῆ έν τοῖς ἔργοις τοῦ Ἀδάμ κατά τήν ἀναγωγήν, καί τί τό έν λύπαις αὐτήν φαγεῖν καί τί τό, μετά τό ἀνατεῖλαι ἀκάνθας καί τριβόλους, τόν χόρτον έσθίειν καί τί τό τελευταῖον, έν ἰδρώτι τοῦ προσώπου αὐτοῦ τόν ἄρτον φαγεῖν; Καί μέν τοι οὐδέποτε ὦφθη ἄνθρωπος γῆν έσθίων, οὐδέ χόρτον οὐδέ οἱ	82

τόν ἄρτον ἐσθίοντες, κατά τήν ἀπόφασιν τῆς ἱστορίας, ἐν ἰδρῶτι τοῦ προσώπου ἐσθίουσιν.	82
ΕΡΩΤΗΣΙΣ Στ΄.	83
Εἰ κατά τόν ἅγιον Ἰωάννην, " Ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ Θεοῦ, ἀμαρτίαν οὐ ποιεῖ, ὅτι σπέρμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ μένει, καί οὐ δύναται ἀμαρτάνειν." ὁ δέ γεγεννημένος ἐξ ὕδατος καί Πνεύματος, οὗτος ἐκ τοῦ Θεοῦ γενένηται· πῶς οἱ ἐκ τοῦ Θεοῦ διά τοῦ βαπτίσματος γεγεννημένοι ἡμεῖς δυνάμεθα ἀμαρτάνειν;	83
ΕΡΩΤΗΣΙΣ Ζ΄.	84
Τί ἐστίν, "Εἰς τοῦτο γάρ καί νεκροῖς εὐηγγελίσθη, ἵνα κριθῶσι μὲν κατά ἄνθρωπον σαρκί, ζῶσι δέ κατά θεόν πνεύματι." Πῶς οἱ νεκροί σαρκί κρίνονται;.	84
ΕΡΩΤΗΣΙΣ Η΄.	85
Ἐπειδή πάλιν λέγει ὁ ἅγιος Ἰωάννης: " Ὁ Θεός φῶς ἐστι." καί μετ' ὀλίγα πάλιν " Ἐάν ἐν τῷ φωτί περιπατῶμεν, ὡς αὐτός ἐστιν ἐν τῷ φωτί. " πῶς καί φῶς ὁ αὐτός λέγεται καί ἐν τῷ φωτί εἶναι, ὡς ἄλλος ἐν ἄλλῳ;.....	85
ΕΡΩΤΗΣΙΣ Θ΄.	86
Τί λέγει πάλιν ὁ ἅγιος Ἰωάννης: "Ἀδελφοί, νῦν τέκνα Θεοῦ ἐσμεν, καί οὐπω ἐφανερώθη τί ἐσόμεθα;" Πῶς ὁ ἅγιος Παῦλος λέγει " Ἡμῖν δέ ἀπεκάλυψεν ὁ Θεός διά τοῦ Πνεύματος· τό γάρ Πνεῦμα πάντα ἐρευνᾷ, καί τά βάθη τοῦ Θεοῦ." Πῶς δέ καί τά τοιαῦτα φιλοσοφεῖ περί τοῦ, τί ἐσόμεθα;.....	86
ΕΡΩΤΗΣΙΣ Ι΄.	86
Εἰ ὁ φοβούμενος οὐ τετελείωται ἐν τῇ ἀγάπῃ, πῶς οὐκ ἔστιν ὑστέρημα τοῖς φοβούμενοις αὐτόν. Ἐάν οὐκ ἔστιν ὑστέρημα, δῆλον ὅτι τετελείωται· πῶς οὖν ὁ φοβούμενος οὐ τετελείωται;	86
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΙΑ΄.	88
Τίς ἡ ἀρχή τῶν μή τηρησάντων αὐτήν ἀγγέλων, καί τί τό οἰκητήριον ὃ ἀπέλιπον; καί τίνες οἱ αἴδιοι δεσμοί; καί τίς ὁ ζόφος, ὑφ' ὃν τετήρηνται; καί τί ἐν τῇ κρίσει τῆς μεγάλης ἡμέρας πείσονται;.....	88
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΙΒ΄.	89
Τίς ὁ ἀπό τῆς σαρκός ἐσπιλωμένος χιτῶν.	89
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΙΓ΄.	89
Τί ἐστι, "Τά γάρ ἀόρατα αὐτοῦ ἀπό κτίσεως κόσμου τοῖς ποιήμασι νοούμενα καθοραῖται· ἢ τε αἴδιος αὐτοῦ δύναμις καί θειότης; "Τίνα τά ἀόρατα τοῦ Θεοῦ, καί τίς ἡ αἴδιος αὐτοῦ δύναμις καί θειότης;	89
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΙΔ΄.	90
Τί ἐστι, "Καί ἐσεβάσθησαν καί ἐλάτρευσαν τῇ κτίσει παρά τόν Κτίσαντα;" Τί ἐστι σέβας, καί τί ἐστι λατρεία;.....	90
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΙΕ΄.	90
Τί ἐστι, "Τό γάρ ἄφθαρτόν σου Πνεῦμα ἐστίν ἐν πᾶσι· διό τούς παραπίπτοντας, κατά μικρόν ἐλέγχεις." Εἰ περί τοῦ ἁγίου Πνεύματος λέγει, πῶς εἰς ἀσύνητον καρδίαν σοφία οὐκ εἰσελεύσεται, οὐδέ κατοικήσει ἐν σώματι κατάχρεω ἀμαρτίαις; ἐσημειωσάμεθα (Fr. ἐσημειωσάμην) δέ τοῦτο, διά τό ἀπλῶς εἰπεῖν, " Ἐν πᾶσιν."	90
ΕΡΩΤΗΣΙΣ Ιστ΄.	91
Τίς ὁ χωνευτός μόσχος, καί διά τί μόσχον ἐνικός λέγει· τό δέ, "Οὔτοι οἱ θεοί σου, Ἰσραήλ" πληθυντικῶς. Καί τί τό, λεπτυνθῆναι καί διασπαρῆναι ὑπό τό ὕδωρ· καί τίνα τά ἐνώτια, καί τά ἐξῆς κόσμια;.....	91
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΙΖ΄.	93
Εἰ ὁ Θεός τόν Μωϋσῆν ἀπέστειλεν εἰς Αἴγυπτον, τίνι τῷ λόγῳ τόν ὑπό τοῦ Θεοῦ ἀπεσταλμένον ὁ τοῦ Θεοῦ ἄγγελος ἀποκτεῖναι ἐζήτει, καί ἄν ἀπέκτεινεν, εἰ μή σπεύσασα ἡ γυνή τό παιδίον περιέτεμεν, καί δι' ἑαυτῆς τήν τοῦ ἀγγέλου ὁρμήν	

ἔστησε; Καί εἰ ἀναγκαία ἦν ἡ περιτομή τοῦ παιδίου, διά τί πρό τοῦ αὐτόν τόν Θεόν ἀποστεῖλαι, μετά ἡμερότητος οὐκ ἐνετείλατο αὐτῷ περιτεμεῖν τό παιδίον; Διά τί δέ καί ὅτι πταῖσμα ἦν, ὁ ἀγαθός ἄγγελος τόν ὑπό τοῦ Θεοῦ εἰς τοιαύτην διακονίαν ἀποστελλόμενον, ἡμέρως οὐκ ἐνουθέτησεν;.....	93
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΙΗ΄	94
Εἰ οἱ ποιηταί τοῦ νόμου δικαιωθήσονται, κατά τόν Ἀπόστολον, πῶς πάλιν λέγει· " Ὅσοι ἐν νόμῳ δικαιοῦσθε, τῆς χάριτος ἐξεπέσατε;"	94
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΙΘ΄	94
Τί ἐστίν· " Ὅσοι ἀνόμως ἤμαρτον, ἀνόμως καί ἀπολοῦνται· καί ὅσοι ἐν νόμῳ ἤμαρτον, διά νόμου κριθήσονται;" Καί πῶς ὁ αὐτός λέγει πάλιν· " Ὅτε κρινεῖ ὁ Θεός τά κρυπτά τῶν ἀνθρώπων κατά τό Εὐαγγέλιόν μου, διά Ἰησοῦ Χριστοῦ; " Εἰ διά νόμου κριθήσονται, πῶς διά Ἰησοῦ Χριστοῦ;.....	94
ΕΡΩΤΗΣΙΣ Κ΄	95
Τίς ἡ ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ παραλόγως, ὅσον πρός τό φαινόμενον, ξηρανθεῖσα συκῆ; Τίς ἡ ἀκρασία τῆς πείνης, παρά καιρόν ἐπιζητούσης καρπόν; Καί τίς ἡ τοῦ ἀναισθήτου κατάρα;.....	95
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΚΑ΄	96
Τί ἐστίν, "Ἀπεκδυσάμενος τάς ἀρχάς καί τάς ἐξουσίας," καί τά ἐξῆς; Πῶς δέ καί ἦν αὐτάς ὅλως ἐνδυσάμενος, ἁμαρτίας χωρίς γεγενημένος;.....	96
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΚΒ΄	98
Εἰ ἐν τοῖς αἰῶσι τοῖς ἐπερχομένοις δείξει τόν πλοῦτο αὐτοῦ ὁ Θεός, πῶς εἰς ἡμᾶς τά τέλη τῶν αἰώνων κατήντησεν;.....	98
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΚΒ΄	100
Εἰ Δαβίδ τοῦ κατά σάρκα μόνον Ἰσραήλ ἐβασίλευσεν· ὁ δέ κατά σάρκα Ἰσραήλ τήν τοῦ Χριστοῦ ἀπόσωτο βασιλείαν, διό καί μετῆλθεν ἐπί τά ἔθνη· πῶς κατά τήν φωνήν τοῦ Ἀρχαγγέλου (325) σταθήσεται, τό· "Καί δώσει αὐτῷ ὁ Θεός τόν θρόνον Δαβίδ τοῦ πατρός αὐτοῦ, καί βασιλεύσει ἐπί τόν οἶκον Ἰακώβ εἰς αἰῶνας;"	100
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΚΔ΄	102
Τί ἐστίν τό ἐν ταῖς Πράξεσι περί τοῦ Πέτρου κείμενον· " Διελθόντες πρώτην φυλακὴν καί δευτέραν, ἦλθομεν (ἦλθον) ἐπί τήν πύλην τήν σιδηρᾶν;"	102
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΚΕ΄	102
Τί ἐστίν, "Θέλω ὑμᾶς εἰδέναι, ὅτι παντός ἀνδρός ἡ κεφαλή ὁ Χριστός ἐστίν, κεφαλή δέ γυναικός ὁ ἀνὴρ, κεφαλή δέ Χριστοῦ ὁ Θεός· καί πᾶς ἀνὴρ προσευχόμενος ἢ προφητεύων κατά κεφαλῆς ἔχων καταισχύνει τήν κεφαλὴν αὐτοῦ· πᾶσα δέ γυνή προσευχομένη ἢ προφητεύουσα ἀκατακαλύπτῳ τῇ κεφαλῇ καταισχύνει τήν κεφαλὴν αὐτῆς· ἐν γάρ καίτό αὐτό ἐστίν τῇ ἐξυρημένῃ;" Καί τί πάλιν ἐστίν τό· "Διά τοῦτο ὀφείλει ἡ γυνὴ ἐξουσίαν ἔχειν ἐπί τῆς κεφαλῆς διά τοὺς ἀγγέλους;"	102
ΕΡΩΤΗΣΙΣ Κστ΄	106
Εἰ ὁ βασιλεὺς Βαβυλῶνος ἀλληγορεῖται εἰς τόν διάβολον, τίς ὁ λόγος ὃν διά [Gist. ῶδιά] τοῦ, προφήτου Ἰερεμίου ἀπειλεῖ τοῖς βασιλεῦσι τῶν ἐθνῶν, καί τῷ βασιλεῖ Ἰούδα· κλοιούς καί δεσμούς, καί λιμόν, καί θάνατον, καί μάχαιραν, καί αἰχμαλωσίαν, ἐάν μὴ αὐτῷ δουλεύσωσι; Τοῖς δέ ἐκουσίως δουλεύουσι, μετά ἀνέσεως εἶναι ἐπί τῆς γῆς αὐτῶν· καί ὅτι δοῦλον αὐτόν προσαγορεύει, λέγων· " Ἐγὼ ἔδωκα πᾶσαν τήν γῆν (341) Ναβουχοδονόσορ βασιλεῖ Βαβυλῶνος, τῷ δούλῳ μου, καί τά θηρία τοῦ ἀγροῦ δέδωκα δουλεύειν αὐτῷ." Τίς οὖν ἐστίν ἡ τοῦ διαβόλου δουλεία, καί τίνα τά θηρία, καί τίνα τά ἔξ εἶδη τῆς ἀπειλῆς, καί τίνες οἱ βασιλεῖς τῶν ἐθνῶν, καί ὁ βασιλεὺς Ἰούδα;	106
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΚΖ΄	110

Τοῦ Κυρίου μετὰ τὴν ἀνάστασιν φανερώς ἐντειλαμένου μαθητεῦσαι πάντα τὰ ἔθνη, πῶς ἐδεῖτο ὁ Πέτρος ἐπὶ τοῦ Κορνηλίου ἀποκαλύψεως διὰ τὰ ἔθνη; ἢ πῶς οἱ ἐν Ἱερουσαλήμ ἀκούσαντες ἀπόστολοι τὰ κατὰ τὸν Κορνήλιον, διεκρίνοντος πρὸς τὸν Πέτρον;	110
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΚΗ΄	113
Τό· "Δεῦτε, καταβάντες συγγέωμεν αὐτῶν τὰς γλώσσας," πρὸς τίνας ἔλεγεν ὁ Θεός;	113
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΚΘ΄	115
Τί ἐστὶ τὸ ἐν ταῖς Πράξεσι κείμενον· "Οἵτινες διὰ τοῦ Πνεύματος ἔλεγον τῷ Παύλῳ, μὴ ἀναβαίνειν εἰς Ἱεροσόλυμα;" Διὰ τί παρήκουσε τοῦ Πνεύματος καὶ ἀνέβη;	115
ΕΡΩΤΗΣΙΣ Λ΄	117
Τί ἐστὶ τό· "Δύνασθε τὸ ποτήριον, ὃ ἐγὼ πίνω, ποεῖν, καὶ τὸ βάπτισμα, ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι, βαπτισθῆναι;" Τίς ἡ διαφορὰ τοῦ ποτηρίου καὶ τοῦ βαπτίσματος; ...	117
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΛΑ΄	117
Εἰ οὐκ ἐν χειροποιήτοις ναοῖς ὁ Θεός κατοικεῖ, πῶς κατῶκει ἐν τῷ ναῷ τῶν Ἰουδαίων;	117
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΛΒ΄	118
Τί ἐστὶν, "Εἰ ἀρὰ ψηλαφήσειεν, καὶ εὔροιεν Θεόν;" Πῶς τις ψηλαφῶν εὕρῃσκει Θεόν;	118
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΛΓ΄	119
Τί ἐστὶν· "Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ὅς ἂν εἴπῃ τῷ ὄρει τούτῳ, Ἄρθητι καὶ βλήθητι εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ μὴ διακριθῆ ἔν τῃ καρδίᾳ αὐτοῦ, ἀλλὰ πιστεύσῃ ὅτι ἃ λέγει γίνεται, ἔσται αὐτῷ ὃ ἂν εἴπῃ;" Τί ἐστὶ τό, "Καὶ μὴ διακριθῆ;"	119
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΛΔ΄	120
Τί πάλιν ἐστὶ· "Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, ὅτι πάντα ὅσα ἂν προσευχόμενοι αἰτεῖσθε, πιστεύετε ὅτι λαμβάνετε, καὶ ἔσται ὑμῖν;" Πῶς τις δύναται πιστεῦναι, ὅτι πάντα λαμβάνει αἰτῶν, μόνου Θεοῦ εἰδότος εἰ συμφέρει τὸ αἰτούμενον, ἢ μή, Καὶ εἰ ἐξ ἀγνοίας ὃ οὐ συμφέρει αἰτεῖ, πῶς παρέχει; Καὶ εἰ οὐ παρέχει τὸ μὴ συμφερόντως ἐξ ἀγνοίας αἰτούμενον, πῶς πιστεῦναι τις δύναται ἐπὶ παντὶ αἰτήματι ὃ τι λαμβάνει, καὶ ἔσται αὐτῷ;	120
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΛΕ΄	120
Ἐπειδὴ ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο, καὶ οὐ μόνον σὰρξ, ἀλλὰ καὶ αἷμα καὶ ὀστά· καὶ κελευόμεθα ἐσθίειν μὲν τὴν σάρκα, πίνειν δέ τὸ αἷμα, μὴ συντρίβειν δέ τὰ ὀστά, παρακαλῶ μαθεῖν, τίς ἡ τριμερὴς αὕτη τοῦ ἀνθρωπισθέντος Λόγου δύναμις; ...	120
ΕΡΩΤΗΣΙΣ Λστ΄	121
Τί ἐστὶ τῶν ἀλόγων ζῶων σώματα καὶ αἷματα, δι' ὧν λατρεύοντες οἱ Ἰσραηλίται, τὰ μὲν σώματα ἥσθιον, τὰ δὲ αἷματα οὐκ ἔτι, πρὸς δὲ τὴν βᾶσιν κύκλω του θυσιαστηρίου προσέχεον;	121
ΕΡΩΤΗΣΙΣ Λζ΄	122
Λέγει εἰς τὰς Πράξεις περὶ τοῦ ἀγίου Παύλου· " Ὅστε καὶ ἐπὶ τούτους ἀσθενοῦντας ἐπιφέρεσθαι ἀπὸ τοῦ χρωτός αὐτοῦ σουδάρια καὶ σημικίνθια, καὶ ἀπαλλάττεσθαι ἀπ' αὐτῶν (384) τὰς νόσους." Ἄρα γὰρ διὰ τὴν διακονίαν καὶ τούτους ἀπίστους τουτί ἐγένετο, ἢ ἁγιασθέντος τοῦ σώματος ταῦτα ἐκ τοῦ χρωτός αὐτοῦ ἐπετελεῖτο; Καὶ εἰ κατὰ τοῦτο, καὶ ἐπὶ τῆς ἐχίδνης οὐδὲν ἔπαθεν, τίνι τῷ λόγῳ, τῷ μὲν ἰῶ τοῦ θηρίου οὐχ ὑπέπεσε τὸ σῶμα τοῦ ἀγίου, τῷ δὲ ξίφει ὑπέπεσε; τὸ δὲ αὐτὸ ζητῶν καὶ ἐπὶ τοῦ σώματος τοῦ Ἑλισσαίου. Τίνα δὲ τὰ σημικίνθια εἰσιν; ...	122
ΕΡΩΤΗΣΙΣ Λη΄	124

Ἄρα γάρ ὡς ἔτυχεν οἱ Σαδδουκαῖοι τόν ἀριθμόν τῶν ἑπτά ἀδελφῶν εἶπον ἐπί τῆς μιᾶς γυναικός, ἥ ἔχει τινά λόγον βαθύτερον; Εἰ δέ ἔχει, τίνες ἐκεῖνοι, καί τίς αὕτη;.....	124
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΛΘ΄	125
Τίνες αἱ τρεῖς ἡμέραι, ἅς προσμένουσι τῷ Κυρίῳ ἐν τῇ ἐρήμῳ;.....	125
ΕΡΩΤΗΣΙΣ Μ΄	127
Τί σημαίνει ὁ ἀριθμός τῶν ἕξ ὕδριων ἐν τῷ γάμῳ τῷ ἐν Κανᾶ τῆς Γαλιλαίας;	127
(404) ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΜΑ΄	130
Τίς ὁ λόγος τῶν ε' ἀνδρῶν τῆς Σαμαρείτιδος, καί τοῦ ἔκτου καί μὴ ὄντος ἀνδρός;.....	130
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΜΒ΄	131
Πῶς ἡμεῖς μὲν λεγόμεθα ποιῆσαι τὴν ἁμαρτίαν καί εἰδέναι, ὁ δὲ Κύριος γενέσθαι μὲν ἁμαρτία λέγεται, μὴ γνῶναι δέ αὐτήν; Πῶς δέ καί τοῦ ποιῆσαι καί εἰδέναι αὐτήν οὐκ ἔστι βαρύτερον τό γενέσθαι καί μὴ γνῶναι; "Τόν γάρ μὴ γνόντα ἁμαρτίαν, φησὶν, ὑπὲρ ἡμῶν ἁμαρτίαν ἐποίησεν. "	131
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΜΓ΄	132
Εἰ τό ξύλον τῆς ζωῆς σοφία λέγεται εἶναι παρά τῇ Γραφῇ, ἔργον δέ σοφίας τό διακρίνειν καί (412) γνῶναι τό γνωστόν τοῦ καλοῦ καί τοῦ πονηροῦ ξύλον, τί διαφέρει λοιπόν τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς;.....	132
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΜΔ΄	134
Πρός τίνα λέγει ὁ Θεός: "Ἴδου Ἀδάμ γέγονεν ὡς εἷς ἐξ ἡμῶν;" Εἰ μὲν πρὸς τόν Υἱόν, καί πῶς συγκρίνεται Ἀδάμ Θεῷ, μὴ ὡν τῆς οὐσίας αὐτοῦ; Εἰ δέ πρὸς ἀγγέλους, πῶς τόν ἄγγελον πάλιν ἑαυτῷ συγκρίνει, ὡς πρὸς ἴσον κατά τὴν οὐσίαν λέγων τό, " Ὡς εἷς ἐξ ἡμῶν;"	134
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΜΕ΄	135
Τί σημαίνει τό ἐν τῷ Λευϊτικῷ στηθύνιον τοῦ ἐπιθέματος, καί ὁ βραχίον τοῦ ἀφαιρέματος, εἰς τιμὴν Θεοῦ τοῖς ἱερεῦσιν ἀφιερούμενος;.....	135
ΕΡΩΤΗΣΙΣ Μστ΄	136
Τίς ἡ διαφορὰ τοῦ ἐσόπτρου πρὸς τό αἴνιγμα;.....	136
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΜΖ΄	136
Τί ἐστι, " Φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ, "καί τὰ ἐξῆς; Τίς ἡ ἔρημος, καί τίς ἐνταῦθα ἡ ὁδὸς Κυρίου, καί τίς ἡ ἐτοιμασία αὐτῆς; Τίνες τε αἱ τρίβοι αὐτοῦ, καί τί τό εὐθῆναι αὐτάς; Τίνες τε αἱ φάραγγες, καί τί σημαίνει τό " Πληρωθήσεται πᾶσα φάραγξ;" Τίνα τὰ ὄρη, καί οἱ βουνοί, καί τίς ἡ τούτων ταπείνωσις; Τίνα τὰ σκολιά, καί πῶς ἔσται εἰς εὐθειαν; Τίνες αἱ τραχεῖαι, καί πῶς ἔσονται εἰς ὁδοὺς λείας; Καί τί τό μετὰ ταῦτα πάντα, "Καί ὄψεται πᾶσα σάρξ τό Σωτήριον τοῦ Θεοῦ;"	136
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΜΚ΄	141
Περὶ τοῦ Ὄζιου φησὶν ἡ δευτέρα τῶν Παραλειπομένων, ὅτι " Ἐποίησε τό εὐθές ἐνώπιον Κυρίου, καί ἦν ἐκζητῶν τόν Κύριον ἐν ταῖς ἡμέραις Ζαχαρίου τοῦ συνιέντος ἐν φόβῳ Κυρίου, καί εὐώδωσεν ἐν αὐτῷ ὁ Κύριος. Καί ὠκοδόμησεν Ὄζιας πύργους ἐν Ἱερουσαλήμ, καί ἐπὶ τὴν πύλην τῆς γωνίας, καί ἐπὶ τὴν γωνίαν [Sgxt. πύλην] τῆς φάραγγος, καί ἐπὶ τῶν γωνιῶν· καί κατίσχυσεν, καί ὠκοδόμησεν πύργους ἐν τῇ ἐρήμῳ, καί ἐλατόμησεν λάκκους πολλούς, ὅτι κτήνη (433) πολλά ὑπῆρχεν αὐτῷ ἐν Σεφιλαῖ, καί ἐν τῇ πεδεινῇ· καί ἀμπελουργοὶ ἐν τῇ ὄρεινῇ, καί ἐν τῷ Καρμήλῳ, ὅτι γεωργός ἦν." Τίνες οἱ πύργοι, καί τίς ἡ πύλη τῆς γωνίας, καί τίς ἡ φάραγξ, καί ἡ γωνία αὐτῆς· καί τίνες πάλιν αἱ γωνίαι, τίνες τε οἱ ἐν τῇ ἐρήμῳ πύργοι· καί τίνες οἱ λελατομμένοι λάκκοι, τίνα τε τὰ κτήνη; καί τίς ἡ	

Σεφιλά καί ἡ πεδεινή, τίνες τε οἱ ἀμπελουργοί, καί τίς ἡ ὄρεινή καί ὁ Κάρμηλος; καί τί, " Ὅτι γεωργός ἦν;"	141
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΜΘ΄	146
Τί ἐστὶ πάλιν ἐν τῇ αὐτῇ βίβλῳ· "Καί εἶδεν Ἐζεκίας ὅτι ἦκει Σενναχειρίμ, καί τό πρόσωπον αὐτοῦ τοῦ πολεμήσαι, ἐν (Sgt. ἐπί) Ἱερουσαλήμ· καί ἐβουλεύσατο μετὰ πρεσβυτέρων αὐτοῦ καί δυνατῶν, ἐμφράξαι τὰ ὕδατα τῶν πηγῶν, ἃ ἦν ἔξω τῆς πόλεως· καί συνεπίσχυσαν αὐτῷ. Καί συνῆγε λαόν πολύν, καί ἐνέφραξε τὰ ὕδατα τῶν πηγῶν, καί τόν ποταμόν τόν διορίζοντα διά τῆς πόλεως;" Τί θέλει ταῦτα σημαίνειν κατά θεωρίαν;.....	146
ΕΡΩΤΗΣΙΣ Ν΄	152
Τί ἐστὶ πάλιν τό σημαίνόμενον ἐν τῇ αὐτῇ βίβλῳ, τό· "Καί προσηύξατο Ἐζεκίας ὁ βασιλεύς, καί Ἡσαΐας υἱός Ἀμώς ὁ προφήτης περί τούτων· καί ἐβόησαν εἰς τόν οὐρανόν. Καί ἀπέστειλε Κύριος ἄγγελον, καί ἐξέτριψε πάντα δυνατόν καί πολεμιστήν καί ἄρχοντα καί στρατηγόν ἐν τῇ παρεμβολῇ βασιλέως Ἀσσοῦρ· καί ἀπέστρεψε μετ' αἰσχύνης προσώπου εἰς τήν γῆν αὐτοῦ. "	152
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΝΑ΄	156
"Καί πολλοί ἔφερον δῶρα τῷ Κυρίῳ εἰς Ἱερουσαλήμ, καί δόματα τῷ Ἐζεκίᾳ βασιλεῖ Ἰούδα. Καί ὑπερήρηθη κατ' ὀφθαλμούς πάντων τῶν ἐθνῶν". Τί τὰ δῶρα, καί τί τὰ δόματα; καί τί τό ὑπεραρθῆναι κατ' ὀφθαλμούς πάντων τῶν ἐθνῶν... ..	156
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΝΒ΄	161
" Καί οὐ κατά τό ἀνταπόδομα ὃ ἀνταπέδωκεν αὐτῷ ὁ Θεός ἀνταπέδωκεν Ἐζεκίας· ἀλλ' ὑψώθη ἡ καρδία αὐτοῦ, καί ἐγένετο ἐπ' αὐτόν ὀργή, καί ἐπί Ἰούδαν καί ἐπί Ἱερουσαλήμ· καί ἐταπεινώθη Ἐζεκίας ἀπό τοῦ ὕψους τῆς καρδίας αὐτοῦ, καί οἱ κατοικοῦντες Ἱερουσαλήμ· καί οὐκ ἐπῆλθεν ἐπ' αὐτούς ὀργή Κυρίου ἐν ταῖς ἡμέραις Ἐζεκίου. " Τί τό ἀνταπόδομά ἐστὶ, καί τὰ ἐξῆς;	161
(501) ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΝΓ΄	165
Πάλιν περί Ἐζεκίου φησί, "Καί ἔθαψαν αὐτόν ἐν ἀναβάσει τάφων υἱῶν Δαβίδ· καί δόξαν καί τιμὴν ἔδωκαν αὐτῷ ἐν τῷ θανάτῳ αὐτοῦ πᾶς Ἰούδα, καί οἱ κατοικοῦντες Ἱερουσαλήμ." Τί ἐστὶ τό, " Ἐν ἀναβάσει τάφων υἱῶν Δαβίδ, " καί τὰ ἐξῆς;.....	165
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΝΔ΄	168
Ἐν τῷ πρώτῳ Ἔσδρα γέγραπται περί τοῦ Ζοροβάβελ· "Καί ὅτε ἐξῆλθεν ὁ νεανίσκος, ἄρας τό πρόσωπον εἰς τόν οὐρανόν ἐναντίον Ἱερουσαλήμ, εὐλόγησε τῷ Βασιλεῖ τοῦ οὐρανοῦ, λέγων. Παρά σοῦ ἡ νίκη, καί παρά σοῦ ἡ σοφία, καί σοῦ ἡ δόξα· καί ἐγώ σός οἰκέτης. Εὐλογητός εἶ, ὃς ἔδωκός μοι σοφίαν· καί σοὶ ὁμολογῶ, Δέσποτα τῶν πατέρων. " Τί σημαίνει, τό, " Ἄρας τό πρόσωπον εἰς τόν οὐρανόν ἐναντίον Ἱερουσαλήμ," καί τὰ ἐξῆς;	168
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΝΕ΄	178
" Οἱ δέ πάντες ἦσαν ἐξ Ἰσραὴλ ἀπό δωδεκαετοῦς, καί ἐπάνω, χωρὶς παίδων καί γυναικῶν, μυριάδες τέσσαρες τρισχίλιοι τριακόσιοι ἐξήκοντα. Παῖδες τούτων καί παιδίσκαι, ἑπτακισχίλιοι τριακόσιοι ἑπτὰ. Ψάλται καί ψαλτωδοί, ὀκτακόσιοι πεντήκοντα πέντε. Κάμηλοι τετρακόσιοι τριάκοντα πέντε. Καί ἵπποι ἑπτακισχίλιοι ἑπτακόσιοι τριάκοντα ἕξ. Ἡμίονοι ὀκτακόσιοι τεσσαράκοντα πέντε· ὑποζύγια πεντακισχίλια πεντακόσια εἴκοσι πέντε." Ποίησον ἀγάπην τοιούτων μεγάλων καί ὑψηλῶν περί τῆς ἔκτης αἰχμαλωσίας ἐπανόδου ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος διά τοῦ προφήτου εἰρημένων. Τίς ἡ τοσαύτη ταπεινότης, καί ἀκαιρόγραφος ἐξήγησις, καί ἀναξιότης τοῦ Πνεύματος, καμῆλων μνημονεῦσαι καί ἵππων καί ἡμιόνων καί ὄνων, καί ταῦτα μετ' ἀκριβείας ἀριθμοῦ;.....	178
ΕΡΩΤΗΣΙΣ Ιστ΄	192

Πάλιν γέγραπται ἐν τῷ δευτέρῳ Ἔσδρα, "Καί ἀκούσαντες οἱ ἐχθροί τῆς φυλῆς Ἰούδα καί Βενιαμίν, ἐληλύθασιν ἐπιγνῶναι τίς ἡ φωνή τῶν σαλπιγγῶν, καί ἐπέγνωσαν, ὅτι οἱ ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας οἰκοδομοῦσι τόν ναόν τῷ Κυρίῳ Θεῷ Ἰσραήλ. Καί προσελθόντες τῷ Ζοροβάβελ καί τῷ Ἰησοῦ καί τοῖς ἡγουμένοις τῶν πατριῶν, λέγουσιν αὐτοῖς, Συνοικοδομήσωμεν ὑμῖν· ὁμοίως γάρ ὑμῖν ἀκούομεν Κυρίου ὑμῶν, καί αὐτῷ ἐπιθύομεν, ἀφ' ἡμερῶν Ἀσβακαφάθ βασιλέως Ἀσσυρίων, ὅς μετήγαγεν ἡμᾶς ἐνταῦθα. (577) Καί εἶπεν αὐτοῖς Ζαροβάβελ καί Ἰησοῦς καί οἱ ἡγούμενοι τῶν πατριῶν Ἰσραήλ· Οὐχ ἡμῖν καί ὑμῖν τοῦ οἰκοδομήσαι τόν οἶκον Κυρίῳ Θεῷ ἡμῶν· ἡμεῖς γάρ μόνοι οἰκοδομήσομεν τῷ Κυρίῳ Θεῷ τοῦ Ἰσραήλ. " Τί ἄρα σημαίνει ταῦτα, καί μάλιστα ὁ φθόνος, δι' ὃν οὐκ ἠθέλησαν συνοικοδομήσαι αὐτοῖς τούς τῷ αὐτῷ θρησκεύοντας Θεῷ;..... 192

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΝΖ' 197
 Πολύ ἰσχύει δικαίου ἐνεργουμένη· τί ἐστὶ τὸ ἐνεργουμένη. 197
 ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΝΗ' 198
 " Ἐν ᾧ ἀγαλλιᾶσθε ὀλίγον ἄρτι, εἰ δέον ἐστὶ λυπηθέντας ὑμᾶς [Fr.ἡμᾶς] ἐν ποικίλοις πειραμοῖς." Πῶς τις λυπούμενος ἐν πειρασμοῖς, δύναται ἀγαλλιᾶσθαι ἐν ᾧ λυπεῖται. 198

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΝΘ' 202
 Περί ἧς σωτηρίας ἐξεζήτησαν καί ἐξηρεύνησαν προφῆται οἱ περὶ τῆς εἰς ὑμᾶς [Fr.ἡμᾶς] χάριτος προφητεύσαντες, ἐρευνῶντες εἰς τίνα ἢ πόσον καιρόν ἀδήλου τὸ ἐν αὐτοῖς Πνεῦμα Χριστοῦ· μαρτυρούμενον [Fr. μαρτυρόμενον] τὰ εἰς Χριστόν παθήματα, καί τὰς μετὰ ταῦτα δόξας· ἐάν αὐτοὶ οἱ μακάριοι προφῆται ἄπερ ἐκ Πνεύματος ἁγίου ἐνηχήθησαν, ἡμῖν ἐγγράφως κατέλιπον ἐκζητεῖν καί ἐρευνῆσαι· πῶς αὐτοὶ ἐκ Πνεύματος ἁγίου ἐνηχούμενοι, καί τὰ ἀποκαλυπτόμενα αὐτοῖς συγγράφοντες, ποῖαν ἐκζήτησιν καί ἐξερεύνησιν ἐξεζήτησαν ἢ ἐξηρεύων..... 202

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Ξ' 208
 " Ὡς ἀμνοῦ ἀμώμου καί ἀσπίλου Χριστοῦ, προεγνωσμένου μὲν πρό καταβολῆς κόσμου· φανερωθέντος δέ ἐπ' ἐσχάτων τῶν χρόνων δι' ἡμᾶς" [ὑμᾶς]. Ὑπό τίνος προεγνωσμένου;..... 208

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΞΑ' 210
 " Ὅτι καιρὸς τοῦ ἄρξασθαι τὸ κρίμα ἀπὸ τοῦ (628) οἴκου τοῦ Θεοῦ· εἰ δέ πρῶτον ἀφ' ἡμῶν, τί τέλος τῶν ἀπειθούντων τῷ τοῦ Θεοῦ Εὐαγγελίῳ; καί εἰ ὁ μὲν δίκαιος μόλις σώζεται, ὁ ἀσεβής καί ἀμαρτωλὸς ποῦ φανεῖται; " Τί ἐστὶ τὸ, "Καιρὸς τοῦ ἄρξασθαι τὸ κρίμα ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ Θεοῦ· " Καί τὸ, "Εἰ ὁ δίκαιος μόλις σώζεται;"..... 210

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΞΒ' 218
 Τί ἐστὶν ὃ λέγει Ζαχαρίας ὁ ἅγιος Προφήτης, "Καί ἦρα τούς ὀφθαλμούς μου, καί ἴδον· καί ἰδοῦ δρέπανον πετόμενον, μήκος πήχεων εἴκοσι, καί πλάτος πήχεων δέκα· καί εἶπε πρὸς με, Αὕτη ἐστὶν ἡ ἀρά ἡ ἐκπορευομένη ἐπὶ πρόσωπον πάσης τῆς γῆς." Καί μετ' ὀλίγα, "Καί ἐξοίσω αὐτό, λέγει Κύριος παντοκράτωρ, καί εἰσελεύσεται εἰς τόν οἶκον τοῦ κλέπτου, καί εἰς τόν οἶκον τοῦ ὀμνύοντος ἐν τῷ ὀνόματί μου ψευδῶς· καί καταλύσει αὐτόν, καί τὰ ξύλα αὐτοῦ, καί τούς λίθους αὐτοῦ." Τί τὸ δρέπανόν ἐστὶ, καί τὸ μέτρον τοῦτε μήκους καί τοῦ πλάτους· καί διὰ τί πετόμενον; καί τίς ὁ κλέπτης καί ἐπιόρκος, καί τίς ὁ τούτου οἶκος· τίνα τὰ ξύλα, καί τίνες οἱ λίθοι; 218

ΣΧΟΛΙΑ 223

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΞΓ' 224

Ἐν τῷ αὐτῷ προφήτῃ γέγραπται πάλιν· "Καί εἶπε πρὸς με· Τί σύ βλέπεις; Καί εἶπα· Ἐώρακα , καί ἰδοῦ λυχνία χρυσοῦ ὅλη, καί τὸ λαμπάδιον ἐπάνω αὐτῆς· καί

ἑπτὰ λύχνοι ἐπάνω αὐτῆς, καὶ ἑπτὰ ἐπαρυστρίδες τοῖς λύχνοις τοῖς ἐπάνω αὐτῆς· καὶ δύο ἐλαῖαι ἐπάνω αὐτῆς· μία ἐκ δεξιῶν τοῦ λαμπαδίου αὐτῆς, καὶ μία ἐξ εὐωνύμων. " Τίς ἡ λυχνία; καὶ διὰ τί χρυσοῦ, καὶ τί τό λαμπάδιον τό ἐπάνω αὐτῆς; τίνες οἱ ἑπτὰ ἐπαρυστρίδες τῶν ἑπτὰ λύχνων; καὶ τίνες αἱ δύο ἐλαῖαι; καὶ διὰ τί ἐξ δεξιῶν καὶ ἐξ εὐωνύμων τοῦ λαμπαδίου;..... 224

ΣΧΟΛΙΑ 232

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΞΔ' 234

Ποίαν ἔννοιαν ἔχει τό ῥητόν τό ἐν τῷ Ἰωνᾶ τῷ προφήτῃ περί τῆς Νινευῆ φάσκον· " Ἐν ἧ κατοικοῦσιν πλείους ἢ δώδεκα μυριάδες ἀνδρῶν, οἵτινες οὐκ ἔγνωσαν δεξιάν αὐτῶν οὐδέ ἀριστεράν αὐτῶν, ἐπειδή ἀπό τοῦ γράμματος οὐχ εὕρισκω μίαν παθραμυθίαν; Οὐ γάρ εἶπε Παῖδας, ἵνα περί νηπίων νομίσω, ἀλλ' ἄνδρας. Ποῖος δέ ἀνὴρ ἔχων ἀβλαβεῖς τάς φρένας, ἀγνοεῖ δεξιάν αὐτοῦ ἢ ἀριστεράν αὐτοῦ; ἀλλ' [Fr. ἢ ἀριστεράν· ἀλλ'] εἶπέ τίνες οἱ ἄνδρες, καὶ τίς ἡ δεξιά, καὶ τίς ἡ ἀριστερά, κατὰ τόν τῆς ἀναγωγῆς λόγον. 234

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΞΕ' 250

Ἐν τῇ δευτέρᾳ τῶν Βασιλειῶν γέγραπται· " Ὅτι ἐγένετο λιμός ἐν ταῖς ἡμέραις Δαβὶδ τρία ἔτη· ἐνιαυτός ἐχόμενος ἐνιαυτοῦ. Καὶ ἐξεζήτησε Δαβὶδ τό πρόσωπον Κυρίου. Καὶ εἶπε Κύριος· Ἐπὶ Σαούλ, καὶ ἐπὶ τόν οἶκον αὐτοῦ ἡ ἀδικία· περί οὗ ἐθανάτωσε τούς Γαβαωνίτας, καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Τί ποιήσω ὑμῖν, καὶ ἐν τίνι ἐξηλάσομαι, καὶ εὐλογήσετε τήν κληρονομίαν Κυρίου; Καὶ εἶπον πρὸς τόν βασιλέα· Ὁ ἀνὴρ, ὃς συνετέλεσεν ἡμᾶς, καὶ ἐλογίσατο ἐξολοθρεῦσαι ἡμᾶς, ἀφανίσωμεν αὐτόν, τοῦ μή ἐστάναι ἐν παντί ὀρίῳ Ἰσραὴλ. Δότε ἡμῖν ἑπτὰ ἄνδρας ἐξ τῶν υἱῶν αὐτοῦ, καὶ ἐξηλιάσομεν αὐτούς τῷ Κυρίῳ ἐν τῷ βουνῷ Σαούλ. Καὶ ἔλαβεν ὁ βασιλεὺς τούς δύο υἱούς Ῥεσφᾶς, θυγατρὸς Αἰᾶ παλλακῆς Σαούλ· καὶ τούς πέντε υἱούς Μερῶβ θυγατρὸς Σαούλ, οὓς ἔτεκε τῷ Ἐσδριήλ, καὶ ἔδωκεν αὐτούς ἐν χειρὶ τῶν Γαβαωνιτῶν· καὶ ἐξηλίασαν αὐτούς ἐν ὄρει ἐναντίον Κυρίου, καὶ ἔπεσον ἐκεῖ οἱ ἑπτὰ ἐπιτοαυτοῦ· καὶ ἐθανατώθησαν ἐν ἡμέραις θερισμοῦ, ἐν ἀρχῇ θερισμοῦ κριθῶν. Καὶ ἔλαβε Ῥεσφά θυγάτηρ Αἰᾶ τό σάκκον, καὶ διέστρωσεν αὐτόν ἐαυτῇ ἐπὶ τήν πέτραν, ἕως ἔσταξαν ἐπ' αὐτούς ὕδατα Θεοῦ ἐξ οὐρανοῦ. Καὶ ἐποίησαν πάντα ὅσα ἐνετείλατο ὁ βασιλεὺς. Καὶ ἐπήκουσεν ὁ Θεός τῇ γῆ μετὰ ταῦτα." Διατί τί μετὰ τόν θάνατον Σαούλ ὁ Δαβὶδ ἀπητήθη δίκας, λιμοῦ κρατήσαντος τήν γῆν, ἕως ἔδωκε τούς ἐκ τοῦ σπέρματος Σαούλ ἑπτὰ ἄνδρας θανατωθῆναι τοῖς Γαβαωνίταις. Τίς ἡ τούτων δύναμις τῶν λόγων, καὶ πῶς πνευματικῶς αὐτούς θεωρήσομεν. 250

ΠΕΥΣΕΙΣ, ΚΑΙ ΑΠΟΚΡΙΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΚΛΟΓΑΙ..... 267

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Α' 268

Τίνες ἀρεταὶ ψυχῆς, καὶ τίνες σώματος;..... 268

(788) ΕΡΩΤΗΣΙΣ Β' 268

Τί ἐστὶ τό ἐν τῷ Ἀποστόλῳ εἰρημένον· " Ψαλῷ τῷ πνεύματι, ψαλῷ δέ καὶ τῷ νοῦ. " 268

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Γ' 268

Τί ἐστὶν; " Ἐν ἀνομίαις συνελήφθην, καὶ ἐν ἀμαρτίαις ἐκίσσησέ με ἡ μήτηρ μου. " 268

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Δ' 268

Τί ἐστὶ τό παρά τῷ Ἀποστόλῳ λεγόμενον. " Ἀνάθεμα εἶναι ἀπὸ Χριστοῦ ὑπὲρ τῶν συγγενῶν μου. " 268

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Ε' 269

Κατὰ πόσους τρόπους ἐξαμαρτάνει ὁ ἄνθρωπος..... 269

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Στ' 269

Τί δηλοῖ ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ ὁ Κύριος λέγων; "Δύο στρουθία ἄσσαρίου πωλεῖται.	269
.....	269
ΕΡΩΤΗΣΙΣ Ζ΄.....	269
Τί ἐστὶ τὸ ὑπὸ Ἑλισσαίου ἀναλαμβανόμενον· τῷ Ἥλιου ῥηθέν· "Ποῦ ὁ Θεός Ἄφροῦ;".....	269
(792) ΕΡΩΤΗΣΙΣ Η΄.....	269
Κατὰ πόσους τρόπους αἱ ἀλληγορίαι· καὶ τί ἐστὶ τροπολογία;.....	269
ΕΡΩΤΗΣΙΣ Θ΄.....	269
Τί ἐστὶ τὸ ἐν τῷ Ψαλμῷ εἰρημένον; "Καθήμενος κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ σου κατελάεις· καὶ κατὰ τοῦ υἱοῦ τῆς μητρὸς σου ἐτίθεις σκάνδαλον.".....	269
ΕΡΩΤΗΣΙΣ Ι΄.....	270
Ἐπειδὴ ἐν τῷ ἀγίῳ Διαδόχῳ ἐν τῷ ἑκατοστῷ κεφαλαίῳ γέγραπται, Κριθήσεσθαί τινες διὰ πυρός καὶ καθαίρεσθαί ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι, παρακαλῶ ἐκκαλυφθῆναι διὰ τῆς σαφηνείας τὸν σκοπὸν τοῦ Πατρὸς.....	270
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΙΑ΄.....	270
Περὶ διαφόρων δικαιοσυνῶν.....	270
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΙΒ΄.....	270
Τίνος χάριν ἐπιτιμῆσας ὁ Κύριος τῷ Πέτρῳ, εἶρηκεν αὐτῷ, Σατανᾶ;.....	270
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΙΓ΄.....	271
Ἐπειδὴ Γρηγόριος ὁ Νύσσης ἐν τοῖς ἑαυτοῦ συγγράμμασι, φαίνεται τοῖς μὴ τό βάθος ἐπισταμένοις τῆς ὑψηλῆς αὐτοῦ θεωρίας πανταχοῦ [R. πολλαχοῦ] ἀποκατάστασιν ὑπεμφαίνειν, παρακαλῶ ὅπερ ἐπίστασαι περὶ τούτου εἰπέ.....	271
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΙΔ΄.....	271
Τί δήποτε πολλῶν οὐσῶν βαρυτέρων ὕβρεων, ὁ Κύριος ἐν Εὐαγγελίοις, τὸν λέγοντα τὸν ἀδελφόν αὐτοῦ Μωρόν, τῆς γεέννης ὑπεύθυνον ὀρίζεται· τὸν δὲ λέγοντα Ῥακά, τῷ συνεδρίῳ ὑποκεῖσθαι λέγει.....	271
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΙΕ΄.....	271
Πῶς χρή νοεῖν τὸ ἐν τῷ συμβόλῳ λεγόμενον, " Σαρκωθέντα ἐκ Πνεύματος ἀγίου, καὶ Μαρίας τῆς Παρθένου.".....	271
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΙΣΤ΄.....	272
Τίνας σημαίνει ὁ Ἀπόστολος, λέγων, "Τοὺς προηλπικότας ἐν τῷ Χριστῷ;" πρὸς Ἐφεσίους γράφων.....	272
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΙΖ΄.....	272
Τί ἐστὶ κατὰ τὸν Ἀπόστολον· "Ὅτι " Σὰρξ καὶ αἷμα βασιλείαν Θεοῦ κληρονομήσαι οὐ δύνανται.".....	272
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΙΗ΄.....	272
Τί ἐστὶ διάψαλμα;.....	272
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΙΘ΄.....	272
Τί δηλοῖ ἢ κατὰ τὸν Λάμεχ ἱστορία.....	272
ΕΡΩΤΗΣΙΣ Κ΄.....	273
Περὶ διαφόρων θελημάτων Θεοῦ.....	273
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΚΑ΄.....	273
Τί σημαίνει ὁ Ψαλμῶδός περὶ ἐχθρῶν λέγων; " Τῶν κύκλῳ ἐπιτιθεμένων;".....	273
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΚΒ΄.....	273
Τί ἐστὶ τὸ; "Λάβετε ψαλμόν, καὶ δότε τύμπανον· ψαλτήριον τερπνόν μετὰ κιθάρας.".....	273
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΚΓ΄.....	273
Τί ἐστὶ; "Κάλαμον συντετριμμένον οὐ κατεάξει, καὶ λῖνον τετυφωμένον οὐ σβέσει.".....	273

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΚΔ΄	274
Τί ἐστι τό· "Ἐάν τίς σε ραπίση εἰς τήν δεξιάν, στρέψον αὐτῷ καί τήν ἄλλην;"	
.....	274
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΚΕ΄	274
Πῶς ὀφείλομεν εὐσεβῶς νοῆσαι τό τοῦ Εὐαγγελίου; "Ὅτι " Ὁ Πατήρ κρινεῖ οὐδένα· ἀλλά τήν κρίσιν πᾶσαν δέδωκε τῷ Υἱῷ." Καί πῶς ἐν ἄλλῳ τόπῳ λέγει; ὅτι "Ἐγὼ κρινῶ οὐδένα· ἀλλ' ὁ λόγος ὃν ἐλάλησα, ἐκεῖνος κρινεῖ αὐτόν."	274
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΚΣΤ΄	274
Τί ἐστίν ἡ τοῦ Πνεύματος βλασφημία· καί πῶς; "Πᾶν ἀμάρτημα ἀφεθήσεται τοῖς ἀνθρώποις· τοῖς δέ εἰς αὐτό βλασφημήσασιν, οὐκ ἀφεθήσεται, οὔτε ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, οὔτε ἐν τῷ μ ἔλλοντι."	274
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΚΖ΄	275
Τί δηλοῖ τό τῶν Παροιμιῶν αἴνιγμα, τό; "Ἐάν πεινᾷ ὁ ἐχθρός σου, ψώμιζε αὐτόν· ἐάν διψᾷ, πότιζε αὐτόν· τοῦτο γάρ ποιῶν, ἄνθρακας πυρός σωρεύσεις ἐπί τήν κεφαλὴν αὐτοῦ."	275
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΚΗ΄	275
Τί σημαίνει τό ἐν τῷ ρά΄ ψαλμῷ εἰρημένον, " Ὁμοιώθην πελεκᾶνι ἐρημικῷ."	275
.....	275
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΚΘ΄	275
Τί ἐστίν, " Ἐκεῖ στρουθία ἐννοσεύσουσι;"	275
ΕΡΩΤΗΣΙΣ Λ΄	276
Τί σημαίνει τό, "Ἐρωδιοῦ ἡ κατοικία ἡγεῖται αὐτῶν;"	276
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΛΑ΄	276
Τί ἐστι τό, "Ἀποδιδούς ἀμαρτίας γονέων ἐπί τέκνα, ἕως τρίτης καί τετάρτης γενεᾶς, τοῖς μισοῦσί με;"	276
ΕΡΩΤΗΣΙ ΛΒ΄	276
Πῶς ὀφείλει εὐσεβῶς νοηθῆναι ἡ ἐν τῇ Γραφῇ κειμένη τοῦ Θεοῦ μεταμέλεια.	
.....	276
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΛΓ΄	277
Τί σημαίνει τό, "Ἐπί ταῖς τρισίν ἢ τέσσαρσιν ἀσεβείαις Τύρου οὐκ ἀποστραφήσομαι;"	277
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΛΔ΄	277
Διά τί οὐ δύναται λέγεσθαι Πατήρ Πνεύματος, ἢ Χριστός Πνεύματος καθάπερ ἐπί τοῦ Πατρός καί τοῦ Υἱοῦ λέγεται διαφόρως [ἀδιαφόρως] Πνεῦμα Θεοῦ, καί Πνεῦμα Χριστοῦ;.....	277
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΛΕ΄	277
Τί δηλοῖ τό ὑπό τοῦ Κυρίου λεγόμενον, τό, "Ἐάν ὁ ὀφθαλμός ἢ ἡ χεὶρ ἢ ὁ ποῦς σκανδαλίζη σε, ἔκκοψον αὐτούς, καί βάλε ἀπό σου;"	277
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΛΣΤ΄	277
Τί δηλοῖ τό, "Ἐπήρθη ὁ ἥλιος, καί ἡ σελήνη ἔστη ἐν τῇ τάξει αὐτῆς."	277
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΛΖ΄	278
Τί ἐστι τό ἐν τῇ καθολικῇ Πέτρου γεγραμμένον, "Ἴνα κριθῶσι κατὰ ἀνθρώπους σαρκί, ζῶσι δέ κατὰ Θεόν πνεύματι;"	278
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΛΗ΄	278
Τί σημαίνει Δαβίδ ψάλλων, καί τό πονηρόν πνεῦμα τοῦ Σαούλ ἀποκαταπαύων,	278
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΛΘ΄	278
Ἐπειδή ἡ Γραφή τρανῶς λέγει, ὅτι δέδωκε δεκάτας ὁ Ἀβραάμ τῷ Μελχισεδέκ· ἄλλως τε καί εἰ πάντα ἀπέδωκε, καθὼς αὐτός λέγει, ὅτι ἕως σφαιρωτῆρος	

υποδήματος οὐκ ἔλαβε, πόθεν δέδωκε δεκάτας; Οὐδέ γάρ αὐτός ἴδιόν τι ἐπέφερετο εἰς πόλεμον ἔκκλητος ἀπερχόμενος.....	278
ΕΡΩΤΗΣΙΣ Μ΄	278
Τίνος χάριν, οἱ μὲν κατὰ νόμον ἱερεῖς γυναῖκας ἔχειν οὐκ ἐκωλύοντο· οἱ δὲ κατὰ Χριστόν ἱερεῖς κωλύονται, ὅσον ἀπὸ τῆς συνηθείας;.....	278
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΜΑ΄. (820)	279
Τίνος χάριν ἐν τῇ προθέσει τοῦ τιμίου σώματος καὶ αἵματος τοῦ Κυρίου, τούς ἄρτους καὶ τὰ ποτήρια ἀνίσους προτιθεῖν ἔθος τῆς Ἐκκλησίας;	279
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΜΓ΄	279
Τί σημαίνει τό Γαριζίν, καὶ τό Βάλ;	279
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΜΔ΄	279
Τί Χαυῶνες, Κανά, Γαλιλαία, Δωῆκ καὶ Ἄερμών.	279
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΜΕ΄	279
Τί ἐστι τό ἐν Ψαλμοῖς εἰρημένον, "Σχολάσατε, καὶ γινῶτε ὅτι ἐγώ εἰμί ὁ Θεός;"	279
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΜΣΤ΄	280
Εἰς πρόσωπον τίνος λαμβάνεται ὁ Ἰεφθάε, καὶ ἡ τούτου θυγάτηρ;.....	280
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΜΖ΄. (824)	280
Πῶς νοήσομεν τό τοῦ Εὐαγγελίου, ὅτι "Μεῖζων Ἰωάννου ἐν γεννητοῖς οὐκ ἐγήγερται· ὁ δὲ μικρότερος ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, μεῖζων αὐτοῦ ἐστίν;"	280
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΜΗ΄	280
Τί ἐστι, τό τῶν Παροιμιῶν, "Χειρὶ χειρας ἐμβαλῶν, οὐκ ἀθωωθήσεται;"	280
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΜΘ΄	280
Τί ἐστι τό, "Ἐπτὰκις πεσεῖται ὁ δίκαιος, καὶ ἀναστήσεται;"	280
ΕΡΩΤΗΣΙΣ Ν΄	281
Τί σημαίνει τό Εὐαγγέλιον, λέγον, "Νίψαι σου τό πρόσωπον, καὶ ἄλειψαί σου τήνκεφαλήν;"	281
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΝΑ΄	281
Τί ἐστι τό, "Συνέφερεν αὐτῷ, ἵνα μύλος ὀνικός περιτεθῆ ἐν τῷ τραχήλῳ αὐτοῦ, καὶ ριφή ἐν τῇ θαλάσῃ, ἢ ἵνα σκανδαλίση ἓνα τῶν μικρῶν;"	281
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΝΒ΄	281
Εἰς τί λαμβάνεται ὁ Κάϊν, καὶ ὁ Ἄβελ;	281
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΝΓ΄	281
Τί ἐστι τό, "Μὴ μακαρίσης ἄνδρα πρό τελευτῆς αὐτοῦ;"	281
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΝΔ΄	282
Τί δηλοῖ τό, "Ἐάν διώκωσιν ὑμᾶς ἐκ τῆς πόλεως ταύτης [vulg. ἐν τῇ πόλει ταύτῃ], φεύγετε εἰς τὴν ἄλλην;"	282
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΝΕ΄	282
Πῶς καὶ, "Ἡ ἐλεημοσύνη εἰς σταθμούς, κατὰ τόν ἅγιον Ἡσαΐαν;" Οὐδέ γάρ τι ἀγαθὸν ἄκριτον, εἰ κἂν ἐν τοῖς τῷ ἀμπελῶνι ἔδοξεν.	282
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΝΣΤ΄	282
Τί ἐστι τό ἐν τῷ Ἔσδρα λεγόμενον, "Φοβέρισον αὐτοῦς ἐν νόμῳ Κυρίου;" ..	282
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΝΖ΄. (829)	283
Τί ἐστίν, "Ὅπλον ἐν φόβοις νυκτερινοῖς, ἀνάπαυσις κόπων ἡμερινῶν;"	283
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΝΗ΄	283
Τί ἐστι τό ἐν τῷ ἑβδομηκοστῷ πέμπτῳ ψαλμῷ εἰρημένον, ὅτι "Ἐνθύμιον ἀνθρώπου ἐξομολογήσεται σοι καὶ ἐγκατάλειμμα ἐνθυμίου ἑορτάσει σοι;"	283
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΝΘ΄	283
Τί ἐτυμολογεῖται γαστριμαργία;	283

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Ξ´.....	284
Τίς ἡ παραβολή τῶν ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ μισθωθέντων ἔργατῶν εἰς τὸν ἔμπελῶνα; καὶ τίς ἡ ἀνισότης;.....	284
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΞΑ´.....	284
Τίνος χάριν μετὰ δέκα ἡμέρας τῆς ἀναλήψεως τοῦ Κυρίου, τό Πνεῦμα κατήλθεν.	284
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΞΒ´.....	284
Τί δηλοῖ, "Σπάνιον εἰσάγαγε τὸν πόδα πρὸς τὸν σεαυτοῦ φίλον, μήποτε πλησθεῖς σου μισήσῃ σε;"	284
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΞΓ´.....	285
Τί σημαίνει ἡ κατά τὸν νόμον περί ἀγνοίας τοῦ φόνου νευροκοπομένη ἐν τῇ φάραγγι δάμαλις;	285
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΞΔ´.....	285
Τί σημαίνει ὁ παραλυτικός διὰ τῆς στέγης ὑπὸ τεσσάρων χαλῶμενος, καὶ εἰ δυνατόν κατά τὴν ἱστορίαν ἀποστεγασθῆναι τὸν οἶκον;.....	285
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΞΕ´.....	285
Τίνος χάριν καταγελωμένου Ἑλλισαίου τοῦ προφήτου ἐκ τῶν παίδων, ἠϋξάτο, καὶ ἐξῆλθον ἄρκοι, καὶ ἀνώρουζαν [ἀνέρβρηξαν] μβ´ παῖδας;.....	285
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΞΣΤ´.....	286
Πῶς ὀφείλομεν νοεῖν τὴν περί συντελείας τοῦ Υἱοῦ ἄγνοϊαν;.....	286
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΞΖ´.....	286
Τί σημαίνει τό μοναχικόν σχῆμα, καὶ πρό τούτου, τίς ἡ ἀπόκαρσις τῶν τριχῶν;	286
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΞΗ´.....	287
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΞΘ´.....	287
Εἰ ὅλως νεκροὶ ἐγείρονται, τί ὅλως, φησί, τά σώματα ἡμῶν οὐκ ἀνίστανται; Τί καὶ ἐν τῷ βαπτίζεσθαι, εἰς ἀφθαρσίαν αὐτὰ μεταποιεῖσθαι πιστεύομεν;.....	287
ΕΡΩΤΗΣΙΣ Ο´.....	287
ΕΡΩΤΗΣΙ ΟΑ´.....	288
Ἐπειδὴ κατά τινα τῶν ἀντιγράφων τοῦ Ἀποστόλου περιέχεται, ὅτι "Πάντες μὲν κοιμηθησόμεθα, οὐ πάντες δέ ἀλλαγησόμεθα· " κατά τινα δέ, ὅτι "Πάντες μὲν οὐ κοιμηθησόμεθα, πάντες δέ ἀλλαγησόμεθα· " παρακαλῶ μαθεῖν, ποίαν χρή τῶν ἐκδόσεων ἐγκρίναι· καὶ τί τά ἐκ τούτων δηλούμενα.....	288
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΟΒ´.....	288
Τί δήποτε τοῦ λέγοντος τοῦ Λουκᾶ ἐν ταῖς Πράξεσι περί τοῦ Παύλου, ὅτι "Ἔσπευδεν, εἰ δυνατόν ἦν αὐτῷ ποιῆσαι τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς εἰς Ἱεροσόλυμα," φαίνεται γονυκλισίας ποιήσας, ὃ τοῖς κανόσιν ἀπηγόρευται.	288
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΟΓ´.....	288
Τί ἐστίν, "Ὅστις ἐποικοδομεῖ ἐπὶ τὸν θεμέλιον τοῦτον χρυσόν, ἢ ἄργυρον, ἢ λίθους τιμίους· ξύλα, χόρτον, καλάμην· τό πῦρ αὐτὰ δοκιμάσει. Εἴ τις οὖν τό ἔργον μενεῖ ὃ ἐπωκοδόμησε, μισθὸν λήψεται· εἴ τις δέ τό ἔργον κατακαήσεται, ζημιωθήσεται· αὐτός δέ σωθήσεται, οὕτως δέ, ὡς διὰ πυρός;"	288
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΟΔ´.....	289
Τί ἐστίν ὅπερ ὁ Δαβίδ ψάλλει, λέγων, "Δός τό κράτος σου τῷ παιδί σου, καὶ σῶσον τὸν υἱόν τῆς παιδίσκης σου;"	289
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΟΕ´.....	289
Ἐπειδὴ ἐν ταῖς Βασιλείαις γέγραπται, ὅτι ὁ Θεός ἐπέσεισε τὸν Δαβίδ ἀριθμησαί τὸν λαόν· ἐν δέ ταῖς Παραλειπομέναις τὸν διάβολον λέγει· πῶς δειχθήσεται ἡ θεία Γραφή ἐαυτῇ συμφωνοῦσα;	289

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΟΣΤ΄	289
Τί ἐστι τό ἐν τῷ Ἀποστόλῳ εἰρημένον, "Ὁφελον καί ἀποκόψονται,"	289
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΟΖ΄	289
Τίνος χάριν Μωαβῖται καί Ἀμμωνῖται ἀπαγορεύονται εἰσελθεῖν εἰς τόν ναόν τοῦ Κυρίου, ἕως τρίτης καί τετάρτης καί δεκάτης γενεᾶς· καί ἕως εἰς τόν αἰῶνα;	289
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΟΗ΄	290
Τί δήποτε ὁ μὲν ἐν μέρει λεπρός, ἀκάθαρτός ἐστι παρά τῷ νόμῳ· ὁ δὲ ὀλόλεπρος ὢν, καθαρὸς ἐστίν;	290
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΟΘ΄	290
Τί δηλοῦσιν αἱ κατά τόν νόμον προαγόμεναι ε΄ θυσίαι, τό πρόβατον, ὁ βοῦς, ἡ αἶξ, ἡ τρυγών, ἡ περιστέρα;	290
ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΕΙΣ ΤΟΝ ΝΘ΄ ΨΑΛΜΟΝ	292
ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΡΟΣΕΥΧΗΝ ΤΟΥ ΠΑΤΕΡ ΗΜΩΝ, ΠΡΟΣ ΕΝΑ ΦΙΛΟΧΡΙΣΤΟΝ. (872).....	297
ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΣΥΝΤΟΜΟΣ	297
ΛΟΓΟΣ ΑΣΚΗΤΙΚΟΣ	310
Κατά πεῦσιν καί ἀπόκρισιν (912)	310
ΕΚ ΤΩΝ ΦΩΤΙΟΥ (956)	326
Ἀσκητικός λόγος· καί ἕτερα πραγματεία ἐν ὕ κεφαλαίοις.....	326
ΠΕΡΙ ΑΓΑΠΗΣ (960) ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΠΡΟΣ ΕΛΠΙΔΙΟΝ.....	327
Πρώτη ἑκατοντάς τῶν περὶ ἀγάπης κεφαλίων.	327
Περὶ ἀγάπης ἑκατοντάς δευτέρα.....	335
Περὶ ἀγάπης τρίτη ἑκατοντάς.....	345
Περὶ ἀγάπης τετάρτη κεφαλαίων ἑκατοντάς.....	354
ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΥ ΣΧΟΛΙΑ. (1073).....	363
Ἐκ τῶν Φωτίου. (1081).....	365
ΚΕΦΑΛΑΙΑ Σ΄ (1084)	366
Περὶ θεολογίας καί τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας τοῦ Υἱοῦ Θεοῦ.....	366
ΕΚΑΤΟΝΤΑΣ Α΄	366
ΕΚΑΤΟΝΤΑΣ Β΄ ΓΝΩΣΤΙΚΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ.....	378
ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΥ ΣΧΟΛΙΑ.....	393
ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΔΙΑΦΟΡΑ ΘΕΟΛΟΓΙΚΑ ΤΕ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ	394
Καί περὶ ἀρετῆς καί κακίας. (1177).....	394
ΕΚΑΤΟΝΤΑΣ ΠΡΩΤΗ.....	394
ΕΚΑΤΟΝΤΑΣ ΔΕΥΤΕΡΑ.....	408
ΕΚΑΤΟΝΤΑΣ ΤΡΙΤΗ. (1260).....	420
ΕΚΑΤΟΝΤΑΣ ΤΕΤΑΡΤΗ.....	435
ΕΚΑΤΟΝΤΑΣ ΠΕΜΠΤΗ.....	450
ΠΡΟΣ ΘΕΟΠΕΜΠΤΟΝ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΟΝ (1393).....	464
Ἐρωτήσαντα περὶ τοῦ κριτοῦ τῆς ἀδικίας· καί τοῦ, "Ἐάν τις σε ράπιση ἐπὶ τὴν δεξιάν σιαγόνα· " καί τοῦ, "Μή μου ἄπτου, οὐπω γάρ ἀναβέβηκα πρὸς τόν Πατέρα. "	464
ΕΤΕΡΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΜΑΞΙΜΟΥ. (1401).....	466
Ἐκ τῶν ζγ΄. ἀπόρων, Πρὸς τόν θειότατον βασιλέα τόν Ἀχριδὴν.....	485

ΕΙΣ ΤΟΝ ΒΙΟΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΘΛΗΣΙΝ ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΚΑΙ ΟΜΟΛΟΓΗΤΟΥ ΜΑΞΙΜΟΥ

Α΄.

(68) Καί πάντων μέν τῶν κατά Θεόν πολιτευσαμένων ὁ Βίος, λυσιτελής καί ὠφέλιμος· οἷα δὴ προτρέπων εἰς ἀρετὴν, καί παραθήγων πρὸς τὴν τοῦ καλοῦ μίμησιν· ὁ δέ γε τοῦ θείου Μαξίμου καί ὁμολογητοῦ, ὅσω μέγας καί τοῖς ὄλοις περιφανής, τοσοῦτω καί πρὸς ἀνδρείαν ἀλειψαί ἀνυσιμώτερος, καί ψυχὴν ὠφελῆσαι πάντων διαφορώτατος. Ἄνῆρ γάρ ἐκεῖνος οὐ μόνον βίον ἔχων ὑπερφυῆ, ἀλλὰ καί λόγον ἐπιτερπῆ, καί ἄθλησιν γενναίαν καί ἀπαράθετον· οὗ καί μόνη ἡ μνήμη, πολλὴν μέν οἶδε φέρειν τὴν ἡδονήν, πολὺν δέ ταῖς φιλοθέοις ψυχαῖς τὸν τῆς ἀρετῆς ἐνήσιον ἔρωτα. Ὅθεν καί ὁ παρῶν λόγος τὰ κατ' ἐκεῖνον μέλλων εἰπεῖν, βούλεται μέν καί διὰ πολλοῦ ἔχει, τό τὰ καθ' ἕκαστα τῶν αὐτῶ πεπραγμένων εἰς μέσον θείναι καί παραστήσασθαι· ὡς ἂν αὐτός τε ἡδίων τῇ τούτων γένηται μνήμη, καί τοῖς ἀκρωμένοις μεγάλην τὴν χάριν κατάθηται· οὐκ ἔχει δ' ὅπως ἢ πάντων ὁμοῦ τὴν περίληψιν σχεῖν, ἢ καί ὧν ἔχει ἐν περιλήψει τὸν ὀφειλόμενον ἐπὶ τούτοις ἔπαινον εἰπεῖν, τῷ κρείττω ἢ κατὰ λόγου δύναμιν καί τὰ ἐλάχιστα τῶν εἰργασμένων τῷ θαυμασίῳ τυγχάνειν. Οὐκοῦν ὡς μέν οὐ ῥάδιον τῷ λόγῳ οὐδ' εὐπόρον, τό τοῖς πᾶσιν ἐπεξίεναι, παρήσειν καί αὐτός εὐλόγως δοκῶ μοι· μηδὲν πάντως ἐγκαλούμενος ἐπὶ τῷ παραλιπεῖν· ὅτι μηδ' ἄλλος τέως τῶν πρό ἡμῶν, ὅσα γε αὐτοῖ σὺνισμεν, εἰς ἅπαντα τὰ τοῦ ἀνδρός καθῆκεν αὐτόν, τῷ χαλεπὴν δηλαδὴ καί δυσέφικτον ὄραῖν τὴν ἐγχείρησιν. Ὡς ἂν δέ λοιπὸν μὴ φαίνώμεθα παντελῶς τηλικαύτην ὑπόθεσιν παρατρέχοντες, καί ὅτι μὴ ἐξόν ἡμῖν τοῦ παντός ἐφικέσθαι καί τό πᾶν ἐλλιμπάνοιμεν, ὅπερ ἀσύμφορον οἶμαι, καί οὐδ' ἔξω πίπτον αἰτίας· ἀναγκαῖον ἄρα ἐμοί τὸν παρόντα λόγον εἰσενεγκεῖ, κἂν ἐλάχιστον οἶδα τοῦτον, κἂν παρά πολύ τῶν πραγμάτων λειπόμενον. Οὕτω γάρ ἂν καί τό τε εἰς ἡμᾶς ἦκον ἀποπληρώσοιμεν, καί ὑμῖν τό χρέος ἀφοσιώσοιμεν, τὸν περὶ ἐκεῖνου λόγον, εἴπερ τι ἄλλο, ἀπαραιτήτως εἰσπράττουσιν. Εἰ δέ καί ἄλλα τινὰ τῶν τηλικαῦτα πραχθέντων ἐν τῷ μεταξύ διαμνημονεύσοι ὁ λόγος, ἀλλὰ τοῦτο οὐκ ἔξω πάντως τοῦ λόγου, οὔτε μὴ τοῦ εἰκότος· τῶν τότε καιρῶν πολλὴν κεινηκόντων, ὡς ἴστε, τὴν (69) κατὰ τῆς ἀληθείας ἐπήρειαν· ἀλλὰ γάρ ἄνωθεν, ὡς οἶον τε, τὰ κατὰ τὸν ὄσιον τέως διηγητέον, δι' ὃν καί τὸν λόγον ἤδη ἐνεστησάμεθα.

Β΄.

Μαξίμῳ τοίνυν τῷ θείῳ καί ὁμολογητῇ πατρός μέν, ἡ πρώτη τῶν πόλεων καί μεγάλη Κωνσταντινούπολις· ἦν καί Νεάν' Ῥώμην ὁ λόγος οἶδε προσονομάζειν. Πατέρες δέ, εὐγενεῖς ἄνωθεν, καί τῇ κατὰ κόσμον περιφανείᾳ μὴ πολλῶν δεῦτεροι· οἷς εὐσέβεια τό ἐξαίρετον, καί ἡ πρὸς τὴν ἀρετὴν νεῦσις τε καί οἰκείωσις· ὡς ἂν ἔχοιεν ἐντεῦθεν μᾶλλον ἢ ἀπὸ τοῦ γένους τό λαμπρὸν ἐπιφέρεσθαι. Οἱ δὴ καί εἰς φῶς τὸν μακάριον τοῦτον προαγαγόντες, καί ἐν κομιδῇ νέῳ σώματι τῷ θείῳ λουτρῶ προαγαγόντες, ἴν' ἐκ βρέφους λάβοι τὴν κάθαρσιν, οὐδὲν εἴων τῶν ὅσα τοῖς νέοις πρὸς ἡδονήν, πράττειν, οὐδέ τοῖς νηπιώδεσι τούτοις καί παιδικοῖς τὴν διάνοιαν ἀσχολεῖν· ὅπως μὴ ἄπλαστος φύσις καί ἀπαλή, πρὸς ἄνεσιν ἐλκυσθῆ καί ἡθῶν μαλακότητα· ἀλλὰ τοῖς στερρότεροις τε καί ἀνδρῶδεσι διαπλάττοντες τὸν γενναῖον, πολλὴν αὐτῷ τὴν πρὸς τὰ καλά ἐνετίθουν ῥοπήν, καί ὅλον αὐτόν συννεύειν πρὸς τὴν ἀρετὴν ἔπειθον. Ὅς καί αὐτός, καί φύσεως λαχὼν δεξιᾶς, καί ἀγωγῆς οὕτω

τυχών, καί νέος μὲν ὢν ἔτι, εἶχεν ἐν ἑαυτῷ τά τῆς ἀρετῆς προχαράγματα, οἷον σκιάς τινας καί γραμμιάς οὐκ ἀμυδρῶς τό μέλλον εἰκονίζουσας· εἶχε δέ ἀκριβεστέρους τούς ταύτης τύπους καί χαρακτῆρας, τῆς ἡλικίας αὐτῷ προβαινούσης ἐπί τά πρόσω, καί πῆξιν τῆς διανοίας στάσιμον λαμβανούσης· ὅτε καί λόγος καί φρόνημα καί πάντα ὁμοῦ τά πρός τά κρείττω τούτῳ ἑώρα καί τελεώτερα.

Γ΄.

Ἐπεὶ δέ οὗτος καί ἐπί διδασκάλους ἐφοίτα, παιδείας, ὡς εἰκός, παντοίας ἐπιμελούμεος, τί χρή καί λέγειν, ὅσην ἐντός ὀλίγου χρόνου γνῶσιν ἑαυτῷ συνελέξατο; γραμματικήν μὲν καί τήν ἄλλην ἐγκύκλιον παιδευσιν ἐξασκήσας ἐπιμελέστατα, ῥητορικῆς δέ καί τῆς ἐν τῷ λέγειν τέχνης ἤκων εἰς τό ἀκρότατον, φιλοσοφίας δέ οὕτω φιλοπόνως ἀκροασάμενος, ὡς μηδένα ἐγγύς αὐτοῦ ἀφεῖναι γενέσθαι καί κατά μικρόν. Σπουδῆ γάρ ἐναμίλλῳ τῇ εὐφυΐᾳ χρῆσάμενος, ἱκανῶς εἶχεν ἐν πᾶσι μαθήμασι καί περιττῶς οἷς καί ἐκάστοις μὲν συνεχρῆτο, οὐκ ὀλίγα ἔστιν ὅτε τούτῳ πρός τά βελτίω συναιρομένοις. Φιλοσοφίαν δέ καί τούς ἀπ’ αὐτῆς λόγους, μειζόνως καί περιεῖπε καί περιέστεργε, καί τῶν ἄλλων ἀπάντων προέταπτεν. Ἐπεὶ γάρ ἦδει ταύτην καί γνῶσιν τῶν ὄντων καί ἐπιστήμην, καί περί θεωρίαν καταγινομένην καί πρᾶξιν, καί φύσεως περί καί κόσμου διεξιούσαν, καί πᾶν ἀπλῶς ἄλλον παραδιδούσαν· ταύτην καί τήν πλείω σπουδῆν ἔνεμε, καί ἐν νῷ διά παντός ἔφερε· πλὴν οὐχ ὡς ἔτυχεν οὐδ’ ἀλογίστως· ἀλλά τό μὲν σοφιστικόν ταύτης, καί ὅσον ἀπάτης καί παραλογισμῶν ἔχεται, πόρρω θείς καί ἀποβαλόμενος, τό δέ περί λόγους καί δόγματα καί λογικάς ἄλλας (72) μεθόδους καί ἀποδείξεις ἐγκρίνας καί οἰκειωσάμενος. Τί γάρ αὐτῷ ψευδῆς πρότασις, καί πλοκή νόθων συλλογισμῶν, καί τοιοῦτον συμπέρασμα, καί οἷστισιν ἄλλοις ἢ ἀληθῆς σοφία καταχραίνεται; Ἐκεῖνῳ γάρ πολλοῦ δέον καί φάναι, ἢ τοιοῦτόν τι ἐμέλησε πώποτε, ἢ περί τι τῶν τοῖς ἄλλοις οὐ καλῶς πονουμένων ἀνεκτόν γέγονε καί μικρόν τήν διάνοιαν ἐπικλῖναι. Ἀμέλει καί διά θαύματος αὐτόν ἅπαντες ἐποιοῦντο οὕτω μὲν γνώσεως, οὕτω δέ ἀρετῆς, ἔχοντα οὕτω δέ πλέον μετριοφροσύνης καί ταπεινώσεως· ὃν γε οὐδέν τῶν ὄντων ἐπῆρεν, οὐδέ μείζον φρονεῖν ἔπεισεν, οὐ γένους εὐκλεία, οὐ λόγων κατά πάντων ὑπεροχή, οὐκ ἀρετῆς ὕψος, οὐκ ἄλλο τῶν πάντων οὐδέν· ἀλλ’ οὕτως ἦν τῷ μετρίῳ προσκείμενος, ὡς μόνον τοῦτ’ ἔχειν καί σεμνότητα βίου καί καύχημα, καί τούτῳ πλέον φρονεῖν, ἢ εἰ πᾶσαν ὁμοῦ τις τήν ἐν ἀνθρώποις δόξαν αὐτῷ ἐχαρίζετο.

Δ΄.

Ἄλλὰ γάρ οὐκ ἦν οὕτω βιοῦντα λαθεῖν τόν θαυμάσιον, οὐδέ μή καί ἐς ἄλλους ἐκφανές τό κοινόν γενέσθαι ὄφελος· καίτοι πολλά ὀσημέραι ποιοῦντα, ὥστε τήν κενήν ἀποδρᾶναι δόξαν, καί τό μή ἀλῶναι ταῖς τοῦ βίου περιπετεῖαις· ὢν καί τό γενέσθαι ἐν χρῶ, μέγα πρός ἀρετήν ἐμπόδιον ἴσχετο. Ἄλλ’ εἰ καί αὐτός οὕτω καί ἐμελέτα καί ἔπραττεν, ὅμως γοῦν καί ἄκων ἀλίσκεται· πρός τά βασιλεία τοῦτον τοῦ τότε κρατοῦντος (Ἡράκλειος δ’ οὗτος ἦν), εὐνοία τῇ πάσῃ μετακαλεσαμένου, καί ὑπογραφέα πρῶτον τῶν βασιλικῶν ὑπομνημάτων καταστησαμένου· ᾧ καί, οἷα τηλικῶδε ἀνδρί, καί τοσοῦτου οἴκου, ἐν πᾶσι τε ἐχρήτο τοῖς ἀνά χειρα, καί ὑπουργόν καί συλλήπτορα τῶν καλλίστων ἐκέκτητο. Ἦν γάρ οὗτος συνιδεῖν μὲν τό δέον συνετώτατος, βουλήν δ’ ὑποθέσθαι κομιδῆ δεξιώτατος, λόγον δέ σχεδιάσαι ἐπεικῶς προχειρότατος· οὗ τῇ συνουσίᾳ καί βασιλεύς αὐτός καί οἱ περί τά βασιλεία σφόδρα τε ἠδοντα, καί διά παντός ἦσαν τόν ἄνδρα ἐκπεπληγμένοι.

Ε΄.

Ἄλλ' αὐτός μικρά ταῦτα πρὸς φιλοσοφίαν, καί δόξαν, καί χρήματα, καί τιμήν, καί ὅσα φιλοτιμίας ἦπται τῆς περιττῆς, ἠγησάμενος ἄλλως τε καί τὴν πίστιν τότε καινοτομουμένην ὁρῶν, τῷ πολλά τὴν Ἐκκλησίαν τὸ τῶν Μονοθελητῶν διαλυμαίνεσθαι δόγμα, καταλείπει μὲν ἅπαντα, ψυχῆς ὡσπερ κοίνωσιν τὸ τοῖς τοιούτους ἀνεστράφθαι οἰόμενος πρὸς δέ τὸν μονάδα βίον, ἅτε καί πάλαι τοῦ καθ' ἡσυχίαν βιώναι ἐρῶν, σπουδῆ προσχωρεῖ, τῷ κατὰ τὴν ἀντιπέραν ἠίονα φροντιστηρίῳ, ὃ τῆς Χρυσοπόλεως προσωνόμασται, τότε κατὰ φιλοσοφίαν ἀνθοῦντι, δούς ἑαυτόν· ἀκαεὶ τρίχας τε κειράμενος, καί τὸ τρίχινον ἐνδυσάμενος ἔνδυμα· ὅσγε καί τὸ ἀπ' ἐκείνου τρύχων ἦν τὸ σῶμα διὰ παντός, οὐ νηστεία μόνον καί τῆ ἄλλη χρώμενος ἤδη κακοπαθεία, ἀλλά (73) καί στάσει παννύχῳ καί εὐχῆ προσανέχων ἐπιτεταμένη τῆς ψυχῆς ἐντεῦθεν τὸ ὄρθιον ἀναστηλῶν, καί τὸν νοῦν ἀποσπῶν τῆς ὕλης, καί τοῦ δεσμοῦ λύων καί πρὸ τῆς διαλύσεως. Ὁ γὰρ καί πρὸ τοῦ ἀκριβεστερέου βίου ἀγῶσιν ἑαυτόν συνεθίζων καί πόνοις, καί τὴν κατὰ φιλοσοφίαν μετιῶν ἀγωγὴν, σχολῆ γ' ἂν οὗτος μετὰ τὸ εἰς αὐτούς ὑπεισδύναι ἄλλο τι ἢ εἴλετο ἢ κατέπραξεν. Ἀμέλει καί πολλοὺς ἔχων τοὺς συνασκουμένους, πάντας τε ὑπερέβαλε, καί δὴ καί τὸ κατὰ πάντων πρεσβεῖον θαυμασιῶς ἀνήρητο· οἱ γε καί τοσοῦτον τῆς τοῦδε ἡττήθησαν ἀρετῆς, ὡς καί κοινῆ διαπρεσβεύσασθαι πρὸς αὐτόν, προστῆναι τούτων ἐκλιπαροῦντες, καί ἡγεμονίαν τὴν κατ' ἐκείνους ἀναδεδέχθαι ἦσαν γὰρ πρὸ μικροῦ τὸν ἑαυτῶν καθηγεμόνα ἀποβαλόμενοι. Ἄλλ' αὐτός τὴν ἀρχὴν ὡσπερ τι βάρους ἐφόλκιον διωθούμενος, ἀνένδοτος ἦν περὶ τὴν αἴτησιν καί ἰσχυρογνώμων· μήτε λόγοις αὐτῶν εἴκων, μήθ' ἰκεσίαις ὑπενδιδούς. Ὡς δέ ἑώρα μᾶλλον ἐπικειμένους, καί τι καί βίας προστιθέντας, πείθεται μόλις, καί καταδέχεται τὴν ἐπιστάσιαν· οὐκ ἀρχὴν μᾶλλον ἢ λειτουργίαν νομίσας ὑπεύθυνον.

Στ΄.

Ἐνθεν τοι καί ἔμφροντις γίνεται μᾶλλον, καί τὸ πᾶν μεμεριμνημένος· οὐ τὸ καθ' ἑαυτόν μόνον σκοπῶν, οὐδ' ὅπως ἂν αὐτόν ἄριστα διαβιώῃ· ἀλλ' ὅπως ἂν εἴη τοῖς ἀρχομένοις λυσιτελῶς τὸν βίον ἰθύνειν, καί ἀγωγῆς ἐπειληφθαι τῆς κρείττονος. Ἐώρα γὰρ ἐν ἑαυτῷ, ὅτι τοῖς καθ' ἑαυτούς τὴν ἀρετὴν μετιοῦσιν, ἐξέσται πάντως κατὰ τὸ δοκοῦν, τὰ μείζω ἢ ἐλάττω τῶν πραττομένων αἰρεῖσθαι· οἷς καί συγγνοίη ἂν τις, μὴ τὰ μεγάλα πράττουσι. Τῷ δ' ἄγειν ψυχὰς ἐγκεχειρισμένῳ, καί μικρόν καθυφιέντι τῆς ἀκριβείας, κίνδυνος ἔσται οὐχ ὁ τυχόν, αὐτῷ τε καί τοῖς ἀρχομένοις· ὃν οὐχ ὅπως ἄριστον εἶναι δεῖ μόνον, ἀλλὰ καί τοῖς ἔμπροσθεν ἐπιδιδόναι ἀεὶ· εἴπερ μέλλοι τῷ καθ' ἑαυτόν ὑποδείγματι καὶ τοὺς ὑπὸ χεῖρα προσάξειν ἐπὶ τὸ βέλτιον, ὡς πρὸς τὸ ἀρχέτυπον τὸν ἐκείνου βίον ὁρῶντας, κἀντεῦθεν ἢ πρὸς ἀρετὴν, ἢ τὸ ἐναντίον, πρὸς κακίαν ἐναγομένους. Ταῦτα ὁ θεῖος Μάξιμος ἐννοῶν, συνετήκετο τὴν ψυχὴν· τὸ λείπον προσεδάπανα τῶν σαρκῶν· ταῖς φροντίσι τῶν φοιτητῶν συνείχετο. Διὰ ταῦτα βελτίω τούτοις ὑποτιθεῖς, καί νῦν μὲν, ἠπιωτέρῳ τῷ λόγῳ, νῦν δέ, τραχυτέρῳ χρώμενος τούτῳ· καί ἄρτι μὲν, ὁμαλῶς καί ἀδήκτως ἐπαφιέμενος τὴν διδασκαλίαν· ἄρτι δ' αὐστηράν καί ἀνήδυτον ταύτην προφέρων, ὡς ἕκαστον ἑώρα ἢ ἔξεως ἢ καί φύσεως ἔχοντα. Καί αὐτός μὲν οὕτω καί διέκειτο πρὸς τοὺς ἀρχομένους, καί τοιαύτη διαθέσει τὴν τούτων μετῆι ἐπιστάσιαν.

Ζ΄.

Ἐπεὶ δ' ἑώρα, ὡς ἀνωτέρῳ ἔφαμεν, τὴν τῶν Μονοθελητῶν τηνικαῦτα αἴρεσιν εἰς τέλειον μᾶλλον (76) ἐκτεινομένην, καί δεινῶς καθ' ἡμέραν ὑπὸ τῶν τῆς ἀσεβείας προστατῶν ἀξανομένην· ἔστεινε μὲν καί πένθει βαρυτάτῳ συνείχετο, οἰκτιζόμενος

μάλιστα καί τούς τά παράνομα δρώντας· οὐκ εἶχε δ' ὅ τι καί πράξοιεν ἑαυτῶ, οὕτω τοῦ κακοῦ εἰς ἄμετρον ἐκχυθέντος, καί Ἐῶαν μικροῦ πᾶσαν καταλαβόντος καί Ἐσπέριον. Ὅθεν καί ἐν τοσοῦτοις δεινοῖς, τοῦθ' εὐρίσκει μόνον ἑαυτῶ τό λυσιτελοῦν, καί τοῖς πράγμασιν. Ἐπεὶ γάρ ἐγίνωσκε τήν πρεσβυτέραν Ῥώμην τοῦ τοιούτου καθαρεύουσιν μύσους, καί ὅσον ἐν Ἀφρικῇ, καί ὅσον ἐν ἄλλοις τόποις καί νήσοις ἐκείναις ταῖς πέριξ· λιπῶν τά ἐνταῦθα, ἐκεῖσε ἐπιφοιτᾷ, συνηγορίαν δώσων τῷ λόγῳ, καί τοῖς ἐκεῖ συνεπόμενος ὀρθοδόξοις· οὐκ ἀμογητὴ μὲν, οὐδ' ἄνευ καμάτου καί ταλαιπωρίας, τήν τοσαύτην ἡνυκῶς ὁδόν· πάντα δ' ὅμως ἐλάττω τῆς καλῆς προθυμίας τιθέμενος· συμβούλοις τάχα καί τοῖς κατ' αὐτόν μονάζουσι χρησάμενος τῆς ἀφίξεως ὧν εἰ καί τήν διάζευξιν βαρεῖαν καί οὐδέ φορητὴν εἶχεν, ἀλλ' οὐκ εἶχεν ἄλλο τι παρά τά βεβουλευμένα δρᾶσαι, τοῦ καιροῦ στενοχωροῦντος αὐτόν, καί τήν ἀναχώρησιν ἐπιτρέποντος. Ἀλλά γάρ ὁ λόγος προεκδραμῶν, παρήκε τά ἐν τῷ μέσῳ εἰπεῖν, καί ὅθεν τήν ἀρχὴν ἔσχεν ἢ πονηρὰ αὕτη δόξα καί ἀποτρόπαιος, οὕτω τήν Ἐκκλησίαν ταραξάσα, καί πολλοὺς εἰς τὸν ὅμοιον ὑποσύρασα ὄλισθον. Οὐκοῦν ἀναγκαῖον μικρά περὶ ταύτης διαλαβεῖν· εἴθ' οὕτως προσθεῖναι τῷ λόγῳ καί ὅσα ἐξῆς τῆς ὑποθέσεως.

Η΄.

Ἡρακλείου τῶν τῆς βασιλείας σκήπτρων ἐπειλημμένου, καί Σεργίου τὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως διέποντος θρόνον· πρῶτα μὲν αὐτός Ἡράκλειος καί ὅσον περὶ τὰ βασίλεια καί ὅσον ἐν τέλει καί ἀξιώματι, τῇ ὀρθοδόξῳ πίστει συναινοῦντες ἐτύγχανον· φύσεις διττάς καί ἐνεργείας τὰς αὐτάς καί θελήματα, ἐπὶ τῷ θεϊκῷ τε καί ἀνθρωπίνῳ τοῦ ἐμοῦ Χριστοῦ, καί ὁμολογοῦντες καί κηρύττοντες. Ἀλλά τούτου, φεῦ! μετὰ πολλὰ κατὰ τῶν ἐχθρῶν τρόπαια, καί τήν κατὰ Περσῶν ἐκείνην περιφανῆ ἀριστείαν, τοῦ ὀρθοῦ μεταβαλομένου δόγματος, συμμεταβάλλεσθαι καί τὰ τῶν Ἐκκλησιῶν ἤρξατο· οὐκ ὀλίγης καί τοῦ λαοῦ μοίρας πρὸς τό ἐναντίον μετατραπίσης. Αἴτιος δέ τῷ βασιλεῖ μεταβολῆς, Ἀθανάσιος ἐκεῖνος, ὁ τῶν Ἰακωβιτῶν οὕτω καλούμενος πατριάρχης ἀνὴρ γόης, καί συγγέαι ἀλήθειαν πάντων δεινότητος. Οὗτος γάρ ἐν Ἰεραπόλει τῆς Συρίας τῷ Ἡρακλείῳ διατρίβοντι προσιών, καί ὑπούλως τοῦτον καί κακοήτως ὑπελθών, πρὸς καί ὑποσχέσει δελεάσας, ὡς καί τήν ἐν Χαλκηδόνι δέξαιτο σύνοδον, ἢ τὰς δύο φύσεις καθ' ὑπόστασιν ἡνωμένας ἐπρέσβευεν (εἶχε γάρ πόθος Ἡράκλειον, ὡς ἐδείκνυε τὰ πράγματα, αὐτόν τε Ἀθανάσιον, ὃ καί τὸν τῆς Ἀντιοχείας ὑπισχνεῖτο δώσειν θρόνον, καί τούς ἄλλους δήπου ὅσους ἑώρα μὴ συμφρονοῦντας, πρὸς ἐκείνην συνάψαι τήν σύνοδον· κἂν εὐηθεία καί γνώμης κουφότητι, πρὸς τῷ μηδένα ἐλκύσαι, καί ἑαυτῷ τήν κακοδοξίαν προσέτριψε). Τοῦτον γοῦν, ὡς εἴρηται, ποικίλως ὁ (77) Ἀθανάσιος ὑποποιησάμενος, ἐπιδοιάζοντά πως περὶ τὰς διττάς ἐνεργείας καί τὰ θελήματα τῶν δύο φύσεων ἐγκατέστησε· παρ' ὃ δὴ καί πείθει καί Σεργίῳ τῷ Κωνσταντινουπόλεως ἀναθέσθαι τὰ δεδομένα· ἀλλὰ μὴν καί Κῦρον ἐκεῖνον τὸν Φάσιδος, πρὸς ἑαυτόν ἤδη μετακαλέσασθαι πειθέσθαι τέ φησι κάκεῖνον, πῶς ἄρα χρή περὶ τούτου δοξάζειν· καί ὅπερ τούτοις εἶη δοκοῦν, τοῦτ' εἶναι καί αὐτῷ συνδοκοῦν. Ἦδει γάρ ὁ δύστροπος, ἑκατέρους τῇ μιᾷ ἐνεργείᾳ, καί τῷ ἐνὶ στοιχοῦντας θελήματι. Ὡς δ' Ἡράκλειος τὸν μὲν πρὸς ἑαυτόν μετὰ κλητὸν ἐποίησατο, τὸν Κῦρον, τῷ δέ πατριάρχῃ γράμμασι περὶ τῶν δεδομένων ἐσήμανεν, εὔρε δ' ἀμφοτέρους τό μονοθέλητον ἐπίσης περιθάλλοντας δόγμα, συναινοῦντάς τε αὐτὸν κάκεῖνῳ τὰ ἴσα φρονεῖν ἀπεπιδοιάστως· τότε δὴ ὅλος τῆς ἐναντίας γίνεται μοίρας, καί τοῦ ἀθελήτου μᾶλλον εἰπεῖν, ἢ μονοθελήτου, θελήματος.

Θ’.

Καί δὴ κατὰ τάχος καί τῷ προέδρῳ τῆς Πρώτης ἀνατίθησι τὰ δογματισθέντα ὡς περ ἀδικεῖν νομίζων, εἰ μὴ καί τούς ἀπανταχοῦ γῆς, τῆς οἰκείας ἀναπλήσει ζύμης, καί τῆς λοιμώδους μεταδοῖα αἰρέσεως. Ἄλλ’ ὁ θεῖος οὗτος ἀνὴρ, ἀπάτην νομίσας τὰ παρ’ ἐκείνου σαφῆ· καί τῆς φαύλης προσοχθίσας κακοδοξίας, οὐ μόνον ἀντιγράφοις καί δυναταῖς ἀντιρρήσεσι διελέγχει καί ἀνατρέπει τὰ προτεινόμενα· ἀλλὰ καί ἀναθέματι περιβάλλει τούς ἐκεῖνα κρατοῦντας καί περιέποντας. Ἄλλ’ οὐδέν Ἡράκλειον ὤνησεν, ἄτε μὴ ἐπιπόλαιον, ἀλλὰ κατὰ βάθος τὴν κακίαν εἰσδεδεγμένον· ὅς σπεύδει μετὰ μικρόν, καί τὴν Ἀλεξάνδρειαν τούτου δὴ τοῦ μύσου ἐμπλήσαι, Κῦρον τόν σύμφρονα στείλας ταύτη ἐπίσκοπον, ὡς ἂν εἴη καί αὐτὴ Ἀλεξάνδρεια σύμφρονοῦσα τὰ ἴσα καί διολυμένη. Ἀμέλει καί Κῦρος Θεοδώρῳ τῷ τῆς Φαράν ἐπισκόπῳ πρὸς λόγους ἐλθὼν, σφόδρα αὐτῷ τοῖς Μονοθελήταις συνομαρτοῦντι, ποιεῖται ἤδη σὺν τούτῳ τὴν οὕτω καλουμένην ὑδροβαφῆ ἔνωσιν· οἷμαι δέ τοῦτο σημαίνειν, τὴν ἐξίτηλον καί ὑδαρώδη βαφὴν, καί οἶον πεφυρμένην καί ἀδιάγνωστον, καί μηδ’ ὀποτέραν τῶν χροίων καθαρῶς διασώζουσιν· ἴν’ ἐξῆ πάντως καί τούτοις, ὀπότερος ἂν βούλοιντο, φύρειν καί συγγεῖν καί ἀνακίρῃν τὴν δογματιζομένην ἐνέργειαν· καί μὴθ’ ἀπλῆν ταύτην, μήτε διπλῆν, μήτ’ οὐδετέραν, ὅ καὶ ἀληθές εἶπεῖν, οἶαν τε οὖσαν ἢ νοεῖσθαι ἢ ὀνομάζεσθαι.

Ι’.

Ἄλλ’ οὗτοι μὲν, ὡς αὐτοὶ γε ἔδοξαν καί τούς ἠπατημένους ἔπεισαν, τὴν μίαν ἐνέργειαν καί τό ἓν φυσικόν ἐπικυρώσαντες θέλημα, λαβὴν καί τοῖς Ἰακωβίταις καί τοῖς ἀπὸ Θεοδοσίου δεδώκασι, τῆς ἡμετέρας καταυχᾶσθαι πίστεως, καί ἐν γέλῳτι καί τωθασμῷ τὴν ἐν Χαλκηδόνι τίθεσθαι σύνοδον· οἱ καὶ κακούργῳ προὔφερον γνώμη, ὡς καί αὐτὴ Χαλκηδὼν (80) τοῖς ἑαυτῶν ὥφθη συνεπομένη, καί τῆς μιᾶς ἐξεχομένη φύσεως· καί τοῦτο δῆλον ἐξ ὧν καί τὴν μίαν πρεσβεύει ἐνέργειαν· ὅπερ οὐκ ἂν ἄλλως, ὡς φασί, κατεπράξατο, εἰ μὴ τὸν ἀληθῆ λόγον ἐδυσωπήθη, καί τὴν κατάληψιν ἔσχεν ἐντελεστέραν.

ΙΑ’.

Ἐπεὶ δέ τό κατ’ ἐκεῖνο καιροῦ, Σωφρόνιος τόν ἐν Ἱεροσολύμοις θρόνον ἐνεχειρίσθη, ἀνὴρ εὐσεβεῖα διαλάμπων καί ἀρετῆ· συναθροίζονται περὶ τοῦτον ὅσον ἀρχιερατικόν καί ὀρθόδοξον, διαβάλλον μὲν σὺν αὐτῷ καί ἀναθέματι περιβάλλον τούς μίαν ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ φυσικὴν ἐνέργειαν καί ἓν δοξάζοντας θέλημα· εὐφημοῦν δέ καί ἀνακηρύττον τούς πρὸς ταῖς δύο φύσει καί τὰς διττάς ἐνεργείας μετὰ τῶν ἴσων θελημάτων ὁμολογοῦντας καί περιέποντας. Βουλόμενος ὁ ἱερός οὗτος ἀνὴρ καί μειζόνως διατρανώσαι τὰ ἐκτεθέντα, δηλοῖ ἀνά μέρος περὶ αὐτῶν καί Ἰωάννη τῷ Πρώτῳ (οὕτω γάρ ἐκαλεῖτο ἐκεῖνος), καί Σεργίῳ τῷ Κωνσταντινουπόλεως, ἀλλὰ μὴν καί Κύρῳ τῷ Ἀλεξανδρείας· τούς μὲν, κακίζων καί πολλά φαυλίζων τοῦ δόγματος τόν δ’, ὡς εἰκός, ἐπαινῶν, τόν Ἰωάννην, καί μυρίοις καταστέφων τοῖς ἐγκωμίοις.

ΙΒ’.

Ἄ δὴ ὁ βασιλεὺς ἐνωτισθεὶς Ἡράκλειος, εἰς δέος ἐμπίπτει καί ἀγωνίαν· ποικιλλόμενος πρὸς ἑαυτόν καί μετατρέπόμενος, καί οὐκ ἔχων πρὸς ὃ ἄρα τό καινοτομηθέν διαμείψαιτο δόγμα· τό ὑπόγουον τάχα τῆς μεταβολῆς αἰσχυρόμενος, καί τὴν ἀθρόαν πρὸς τὰ ἐναντία μεταθέσιν. Ἀμέλει καί ἀπορρήγνυται ἀμφοτέρων, τὰς τε δύο φημί καί τὴν μίαν πρεσβευόντων ἐνέργειαν· τοῦτο καί τοῦ στυγητοῦ πρὸς

ἐκείνον ὑποθεμένου Σεργίου, οἷα εὐκόλον εἰδότης περί ἅπαντα καί εὐάγωγον· ἄλλως τε καί ὀρρωδήσαντος μή τέλεον ἴδοι τοῦτον τῆς αὐτῶν ἀποσπώμενον συμμορίας, καί διά τοῦτο συγχωρήσαντος τρόπῳ σκαιότερῳ πρᾶξαι τόν βασιλέα τά κατά βούλησιν. Ἔνθεν τοι καί ὡς ἐρμαίῳ τῷ γενομένῳ ἠδόμενος Ἡράκλειος, καί ἐγγράφοις τύποις καί τῷ λεγομένῳ ἰδίκτῳ τό ἄτοπον βεβαιοῖ· ὅπερ οἱ τά Σευήρου φρονούντες, γράμμασιν οὕτω σεσημασμένον ἔωρακότες, οὐ μόνον οἴκοι καί καθ' ἑαυτοῦς, ἀλλά καί ἐπί καπηλείων καί βαλανείων, σκώμμασιν ἔβαλλον, ἀθύρῳ ταῦτα φθεγγόμενοι στόματι, ὅτι Πρώην μὲν τά Νεστορίου φρονούντες οἱ Χαλκηδονῖται (ἡμᾶς οὕτω λέγοντες, κἄν τά παρ' ἐκείνων ἤμεν ἠθετηκότες), ἀνένηψάν τε καί τοῦ κακῶς φρονεῖν ἀπέσχοντο, ἐνωθέντες ἡμῖν διά τῆς μιᾶς ἐνεργείας εἰς τήν μίαν τοῦ Χριστοῦ φύσιν· νῦν δέ καταγρόντες τοῦ καλῶς ἔχοντος, ἀπώλεσαν ἀμφοτέρα, μήτε δύο, μήτε μίαν ἐν τῷ Χριστῷ φύσιν ὁμολογοῦντες. Ἦν οὖν τότε ἰδεῖν σύγχυσιν ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις καί ταραχήν, ὅτι καί ποιμένες καί λαοί ἠφρονεύσαντο, καί ἄρχοντες καί ἀρχόμενοι· μή ὄντος τοῦ συνιέντος, μηδέ τοῦ ἐκζητοῦντος τόν Κύριον. Τίς γάρ ἄν τούς πολλούς ἔπεισε τά βέλτιω ἐλέσθαι, οὕτω τῶν προεστώτων διακειμένων, καί βασιλέων (81) καί ἀρχιερέων, ἀντ' ἄλλων τινῶν διαταγμάτων καί νόμων, τήν ἀσέβειαν θεσπιζόντων, καί ὑποκύπτειν πάντας ἀναγκαζόντων, καί τόν ἄτμητον τῆς Ἐκκλησίας χιτῶνα εἰς πολλάς μοίρας τεμνόντων, καί ἐφήδεσθαι διδόντων τοῖς τά ἡμέτερα μωμοσκοποῦσι καί δαβάλλουσιν;

ΙΓ΄.

Ἄλλα γάρ οὐ πολύ τό ἐν μέσῳ, καί Σέργιος ὁ τῆς κακοδοξίας σπορεύς, ἡ πολυκέφαλος ὕδρα, τόν τῆδε βίον διέξεισιν, ὅλον ἑαυτῷ τόν τῆς δίκης τρυγίαν ἐκείσε ταμειυσάμενος· Πύρρον δέ τῷ ἐκείνου θρόνῳ Ἡράκλειος ἐγκαθίστησι, τῆς ἐναντίας ὄντα καί τοῦτον καί μοίρας καί δόξης, καί τά ἴσα τῷ ἀπελθόντι πρεσβεύοντα. Ἐπεὶ δέ καί αὐτός Ἡράκλειος μετ' ὀλίγον τόν βίον διέστρεψε, Κωνσταντῖνος ὁ τούτου υἱός ἐπί τῶν σκήπτρων καθίσταται· ὃν καί Πύρρος κατά σκειότητα τρόπων, σὺν ἅμα καί Μαρτίνῃ ἐκείνῃ γυναικί φαύλῃ καί πρᾶξαι τό κακόν ἐπικαιροτάτη, φαρμάκῳ ἀνελών, παρά δόξαν τόν ἐκείνης υἱόν Ἡρακλωνᾶν οὕτω προσονομαζόμενον, πρὸς τήν βασιλείαν ἀντιμεθίστησι· καλὰ γε ὁ ἀρχιερεύς δρῶν, καί τῆς αὐτοῦ πραότητος ἄξια. Ἄλλα τόν Ἡρακλωνᾶν ἡ σύγκλητος μυσασθεῖσα, θᾶπτον μετακινεῖ τῆς ἀρχῆς, ἐν ταυτῷ καί τόν δυσσεβῆ Πύρρον, σὺν τῇ ὁμοτρόπῳ Μαρτίνῃ τῆς βασιλίδος ἀπελασάμενοι· καί τέως ὁ γεννάδας ταύτην τίνει τήν δίκην, θρόνου τε καί πόλεως ἐξωσθεῖς, ἀνθ' οὗ τόν ἄδικον φόνον ἐσκαιωρήσατο. Βασιλεύει δέ τότε Κώνστας, ὁ τοῦ ἀναιρεθέντος Κωνσταντίνου υἱός· προχειρισάμενος οὗτος καί Παῦλον τῆς Βυζαντίδος ἐπίσκοπον, ὑποθάλλοντα δὴ καί αὐτοῦς (ὑποθάλλοντα καί αὐτόν) τό ἀλόγιστον ἐκείνο δόγμα καί μονοθέλητον. Ἄλλα γάρ ἐπανιτέον ἡμῖν πάλιν πρὸς τά τοῦ θεοῦ Μαξίμου, ὃν καί ὁ λόγος ἡμῖν ὑπόθεσιν ἐνεστήσατο, εἰ καί περί ἄλλα τήν διήγησιν ἔτρεψεν, ὧν δὴ καί αὐτῶν ὡς ἀναγκαίων μνησθῆναι ἐν ἀρχῇ καθυπέσχετο.

ΙΔ΄.

Ὡς οὖν τῆ Ῥώμῃ φοιτῆσαι διά τήν ἐπιπολάσασαν τῇ Κωνσταντινουπόλει κακοδοξίαν, ὁ ἱερός οὗτος ἀνὴρ εἴλετο, καθά μοι καί ἀνωτέρῳ δεδήλωται, πρῶτα μὲν τοῖς ἐν Ἀφρικῇ ἐπισκόποις συγγίνεται κατά πάροδον· οἷς καί λόγους προθείς τούς οἰκείου, καί γλῶσσαν τήν τά θεῖα πελαγίζουσαν ἐπαφεῖς, βεβαιότερους τε περί τήν πίστιν καθίστα, καί ὅπως ἄν ἔχοιεν τὰς τῶν ἐναντίων διαδιδράσκειν λαβὰς, καλόγους αὐτῶν τούς σοφιστικούς ὑπεκβαίνειν, ἐδίδασκε μάλα καί ὑπετίθει. Ἦδει

γάρ ὁ εὐσύνετος, ὅτι πολλῆς ἡμῖν δεῖ τῆς ἐμπειρίας καί τῆς διαλέξεως, εἶγε μέλλοιμεν βάλλειν τοὺς ἀντιτεταγμένους, καί πᾶν αὐτῶν καθαιρεῖν ὕψωμα, κατὰ τῆς ἀληθοῦς ἐπαιρόμενον γνώσεως. Διὰ τοῦτο παντί τρόπῳ ἐκείνους παρέθηκε· συνεκρότει, λόγοις ἤλειφε πρὸς ἀνδρείαν, γενναιοτέρου ἐνεπίπλα φρονήματος. Εἰ (84) γάρ καί τῷ θρόνῳ ὑπερεῖχον, ἀλλὰ τὴν γε σοφίαν καί σύνεσιν, ἐλλάτους ἦσαν καί ἀποδέοντες· ἵνα μὴ τὴν ἄλλην ἀρετὴν λέγω, καί τὴν ἐν ἅπασιν τοῦ ἀνδρός εὐκλειαν. Ὅθεν καί λόγοις τε ἦσαν τοῖς ἐκείνου ὑπέκοντες, καί παραινέσεις ἄλλαις καί συμβουλαῖς οὕτω πολὺ ὠφέλιμον ἐχούσαις, ἀναντιρρήτως πειθόμενοι. Ἐώρων γάρ ἐν τῷ ἀνδρὶ βίον μὲν ἀνωκισμένον καί ὑπερφυῆ, λόγον δὲ ἄφθονον καί πολὺν, καί οὐ κατὰ τινὰς ψεκάδας, ἀλλὰ κατὰ ποταμούς ρέοντα· σύνεσιν δὲ καί τὴν ἄλλην κατάστασιν ἐν ψυχῇ, οὐδενὶ οὐδ' ὄλως παρισουμένην. Δι' ἅ πάντα, οὐχ ὅσον ἐν ἱερεῦσιν καί ἐπισκόποις, ἀλλὰ καί ὅσοι τοῦ λαοῦ καί ὅσοι τοῦ πλήθους προτεταγμένοι, ἐκείνου τε ἦσαν ὅλοι δι' ὄλων ἐξηρημένοι, καί αὐτοῦ οἷα μαγνήτιδος ἐκκρεμάμενοι· ταυτὸν πεπονθότες πρὸς τὸν μακάριον, ὃ φασὶ πρὸς τὴν λίθον ἐκείνην τὰ σιδήρια· ἢ καί ὃ πρὸς τὰς μυθευομένας Σειρήνας, οἱ τούτων τοῖς μέλεσιν ἐνισχημένοι. Ἐπεὶ δ' οὗτοι ἐπύθοντο τῆνικαῦτα συνέλευσιν ἐπισκόπων τὸν Ῥώμης ἀθροίσαντα, ὡς ἂν κοινῇ σύν αὐτοῖς τό ἔκτοπον δόγμα ἀραῖς ὑποβάλη καί ἀναθέματι τοῦτο δὴ καί αὐτοὶ προτροπῇ καί εἰσηγήσει τοῦ θεοῦ Μαξίμου πρᾶξαι προήχθησαν· οὐκ Ἀφρικὴ μόνον καί ὅσον περὶ ταύτην, ἀλλὰ καί εἴ τινες ἐν ἄλλαις ταῖς ἐκεῖ νήσοις, πρὸς τό ἔργον ἐπαχθέντες, καί σπουδῇ τό καλὸν δρᾶσαντες· ὅτι δὴ καί ἅπαντες οὗτοι, ἐκεῖνον εἶχον καί διδάσκαλον καί καθηγητὴν, καί τῶν πραττομένων συλλήπτορα.

ΙΕ΄.

Χρόνος τό ἀπ' ἐκείνου διήκει οὐχί συχνός, καί Ἰωάννης ὁ τῆς Ῥώμης πρόεδρος πρὸς κύριον ἐκδημεῖ· ἄνεισι δὲ πρὸς τὸν ἐκείνου θρόνον Θεόδωρος, οὐχ ἦττον τῆς προεδρείας, ἢ τῆς ὀρθοδοξίας διάδοχος. Ἐν τοσοῦτῳ δὲ καί Πύρρος, οἷα τῆς βασιλίδος ἀπελαθείς, καταλαμβάνει τὴν Ἀφρικὴν, καί τῷ θεῷ Μαξίμῳ συγγίνεται, λόγους τοὺς οἰκείους αὐτῷ προβαλλόμενος, καί τοὺς παρ' ἐκείνου δεχόμενος· ὧν καί ἀμφοτέρων πρὸς πεύσεις καί ἀντιρρήσεις ἰόντων, πῶς ἂν ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀξίως, ἢ τὴν τοῦ ἀγίου μετὰ τοῦ πιθανοῦ καί τῆς ἀληθείας ἐν ἐκάστῳ προβλήματι παραστήσαιμι λύσιν, ἢ τὴν τοῦ Πύρρου πρὸς ἕκαστον τῶν λεγομένων ἦτταν καί συγκατάθεσιν; Ὁ μὲν γάρ, ὡς τι τῶν ἀμάχων καί δυσεκλύτων, ἐν εἶναι τῷ ἐνὶ Χριστῷ προὔβαλλετο καί τό θέλημα, καί οὐκ ἂν φησὶν ἄλλως ἔχειν τὴν ἐπ' ἀληθείας κατάληψιν· ὁ δὲ, καί ἕνα τοῦτον καθ' ὑπόστασιν ἐνθυπέφερεν· ἀλλὰ γε καί τό διπλοῦν διήρει τῶν φύσεων, αἷς συνδιηρεῖτο καί τὰ θελήματα καί τοῦσο ἰσχυρῶς ἄγαν καί ἀναντιρρήτως ἐδείκνυ. Καί ὁ μὲν αὖθις τοῖς θελήμασι καί τοὺς θέλοντας συνῆγεν, ἀτόπῳ συνδέων τό ἄτοπον· ὁ δ' ὅσιος, τοῦτο μὲν ὡς ἐκτόπως παράλογον ἀπέτρεπεν ἐκ τοῦ ἀκολούθου καί ἤλεγχεν. "Εἰ γάρ δοθῆ, φησί, τοῖς θελήμασι συνεισάγεσθαι καί τοὺς θέλοντας (αὐτοῖς γάρ τοῖς τῆς μακαρίας γλώσσης χρήσομαι λόγοις), πάντως καί τοῖς θέλουσι τὰ θελήματα κατὰ τὴν εὐλογον ἀντιστροφὴν συνεισαχθήσεται· (85) καί εὐρεθήσεται, καθ' ὑμᾶς, τῆς ὑπερουσίου καί ὑπεραγάθου καί ἀρχικωτάτης θεότητος, διὰ μὲν τό ἐν αὐτῆς θέλημα, μία καί ὑπόστασις, κατὰ Σεβέλλιον· διὰ δὲ τὰ τρία πρόσωπα, τρία καί τὰ θελήματα· καί διὰ τοῦτο τρεῖς φύσεις, κατὰ Ἄρειον· εἴπερ, κατὰ τοὺς πατρικούς ὄρους καί κανόνας, ἡ διαφορὰ τῶν θελημάτων, καί φύσεων εἰσάγει διαφορὰν."

Ιστ'.

Καί τί ἄν τά καθ' ἕκαστα λέγοιμι τῶν τότε ῥηθέντων; ἅ καί ὑπόθεσιν ὄλην ἐνοστησάμενος, μόλις ἄν δυνηθεῖην πᾶσιν εἰς τέλος ἐπεξελεθεῖν· οὕτω μακρᾶς οὔσης καί ποικίλης καί περινενοημένης, τῆς τούτων ἐπεξηγήσεως. Οὐκοῦν ἕξεστιν, ἐκεῖνο αὐτό τό πονηθέν σύνταγμα τῷ ἀγίῳ διεξελεθοῦσιν, ἐκ τοῦδε καταμαθεῖν ἀκριβέστερον, καί τοῦ ἀγίου τήν μετά συνέσεως καί λογισμῶν ἐπικαιροτάτων πεῦσιν ἐν ἅπασι καί ἀπόκρισιν, καί τοῦ Πύργου τόν ἐν προτάσεσιν ἀσυνάρτητον καί μαχόμενον, ἢ μᾶλλον ἀσυλλόγιστον εἰπεῖν καί ἀνόητον· ὅς καί τοῖς ὄλοις ἀπειρηκῶς, βούν ἐπί γλώσσης, ὃ φασί, τίθεται, καί τοῦ οἰκείου λόγου καταγινώσκει ἀσθένειαν· ὃν καίτοι εἰς πολλά μορφώσας καί ποικίλας, καί πανταχόθεν ἐλίξας, οὐκ ἔσχεν ὅμως πρός τι τῶν κατά βούλησιν αὐτῷ συναιρούμενον. Ἀμέλει καί συγγνώμην ἐφ' οἷς ἔδρασεν ἐξαιτεῖται, δόγμα παρευθύς τό οἰκεῖον καί μονοθέλητον, ἐγγράφως ἐξομοσάμενος, δούς καί τῷ Ῥώμης λιβέλλου· καί ὑπ' αὐτοῦ πῶς ἄν εἴποις δεχθεῖς ἀσμενέστατα. Ἄλλ' ὁ ἄφρων καί ἰσχυρῶς ἀνόητος, ὥσπερ οὐδενός ἐπ' αὐτόν καινοῦ γεγονότος, ἐν Ῥαβέννη κύων ἐπί τόν ἴδιον ἀνέτρεχεν ἕμετον. Ὅσπερ καί εἰς ὧτα τῷ θεῷ Μαξίμῳ πεσόν, καί αὐτῷ τῷ εἰρημένῳ προέδρῳ, κοινή συνελεύσει τήν κατ' αὐτοῦ ψήφον ἐκφέρουσιν, ὡς τι μέλος σεσηπός καί συνόλως ἀνίατον, τέλεον ἐκκόψαντες τόν ἄθλιον καί ἀποβαλ(λ)όμενοι. Ὁ δέ, καί οὕτω παθῶν, οὐδ' οὕτως ἔληγεν ἀναιδείας, οὐδέ τοῦ μείζον κατωφρυῶσθαι· ἀλλ' ὀρμηῇ αὐθαδεστέρα, τῷ ἐν Κωνσταντινουπόλει καί αὐθις θρόνῳ ἐπιπηδᾷ, καί ἄθλον ἀσεβείας, τήν ἀρχιερωσύνην λαμβάνει δεύτερον.

ΙΖ'.

Ἐπεὶ δέ καί τόν αἴτιον, ὅστις ἐστίν, οὐκ ἠγνόει(καί πῶς γάρ ἄν οὕτω λάμποντα πᾶσι καί ἐν ὑπαίθρῳ τόν λόγον πυρσεύοντα;), σπουδῆ τόν ὅσιον εἰσαχθῆναι προστάττει πρός τά βασιλεία· οἰόμενος ὡς εἰ τούτου κρατήσοι, καί πάντων τῶν ἄλλων ἔσται κρατῶν. Σύν αὐτῷ δέ καί τόν τούτου μαθητήν Ἀναστάσιον, μεθ' ἅμα τοῦ ὁμωνύμου τούτου καί ὁμότροπου, ὅς καί ἀποκρισιάριος τῆς κατά Ῥώμην Ἐκκλησίας ἐλέγετο· οὐ μὴν ἀλλά καί Μαρτίνον τόν θειότατον σύν ἐπισκόποις τῶν ἐσπερίων πλείοσι, θᾶπτον ἐν Βυζαντίδι παρίστησι· τούτοις, οἷα εἰκός, (88) διά τό τῆς γνώμης ἀντίξοον ἐμπικραινόμενος. Ἀλλά τά μέν κατά τόν ἱεράρχην Μαρτίνον, καί ὅσα πρός τοῦτον πεπαρωνήκει ὁ δυσσεβής, μυρίαίς αὐτόν πλύνας ταῖς ὕβρεσι καί αἰκίαις, ὡ χειρῶν ἀνοσίων! τόν ἀθῶον τιμωρησάμενος, καί τό τελευταῖον ὑπερορία μακροτάτη καταδικάσας (Χερσῶν δ' ἦν αὐτῷ ὁ τῆς ὑπερορίας τόπος), τά ἴσα δηλαδή καί τοῖς αὐτοῦ δράσας ἐπισκόποις· ἀλλά ταῦτα μέν οὐ σχολή τέως ἐμοί καθά ἐπράχθη διεξελεθεῖν, πρός τά τοῦ θεοῦ Μαξίμου ἐπειγομένῳ· πολλοί δέ ἴσως ἐκεῖνα, οἱ μὲν ἤδη ἐροῦσιν, οἱ δέ καί εἰρήκασιν, οἶμαι, τόν ἄνδρα τιμῶντες, καί τούτου τήν πολιτείαν σεμνύνοντες· ἡμῖν δ' ὡς ὁ λόγος ἔχει, τά τοῦ σκοποῦ δίτω.

ΙΗ'.

Ὡς οὖν λοιπόν ὁ ἱερός οὗτος ἀνὴρ χερσίν ἦν φονόντων συνειλημμένος, καί πρός αὐτόν ἦσαν ἅπαντες ἐνορῶντες· ἴδωμεν ποίοις πρῶτον αὐτόν δεξιοῦνται τοῖς ἀπαντήμασι, καί ποταπῆ κρίσει τά κατ' αὐτόν οἱ καλοὶ οὗτοι διεξάγουσι θεσμοθέται. Ἄμα γάρ τῷ προσοκεῖλαι τῇ Βυζαντίδι διά πλοίου ἤδη ἀναχθέντα, ἤκουσι πρός αὐτόν οἱ παρά βασιλέως ἀποσταλέντες, ἄνδρες ἀπό μόνης τῆς ὄψεως πολλήν ἐν τῇ ψυχῇ τήν πικρίαν ἐμφαίνοντες· οἱ καί ἀναίδην τοῦ ὀσίου λαβόμενοι, ἀνυποδήτου καί δίχα ὄντος περικαλύμματος, εἴλκον βία τήν ὁδόν καί ἀπήγον, συνεπομένου καί τοῦ μαθητοῦ, καί τοῖς δρωμένοις ἐπιστενάζοντος· ὃν δὴ καί ἀπαγαγόντες, πρός τι

καθειρξαν ζοφῶδες δωμάτιον, μηδ' αὐτό μόνον, τῆς τοῦ μαθητοῦ μεταδόντες αὐτῷ συνοικήσεως. Καί δὴ καί ἡμερῶν διαγενομένων, ἄγουσι τόν δίκαιον ἐν τῷ παλατίῳ τῆς συγκλήτου ἀπάσης προκαθημένης, καί φόνιον τι καί μανικόν πρὸς αὐτόν ἀποβλεπομένης· καί τέως μεν τῷ Σακελλαρίῳ, πρώτῳ τὴν ἀξίαν τυγχάνοντι, τὴν κατ' αὐτοῦ ἐπιτρέπουσι δίκην· ἀνδρὶ δεινῷ μὲν εἰπεῖν· δεινῷ δὲ λόγους συμπλάσαι· κακουργῆσαι δι' ἀλήθειαν, πάντων οὐχ ἥκιστα δεινοτέρῳ. Ὅς, τί μὲν κακίας ἐνέλιπε; τί δὲ πονηρίας οὐκ εἴργαστο; μὴ γῆρας αὐτοῦ τό τίμιον αἰδεσθεῖς (περὶ γάρ τὰ ὀγδοήκοντά που τότε ἐτύγχανεν ἔτη μικροῦ δέοντος), μὴ τὴν ἐπανθοῦσαν τῷ προσώπῳ χάριν, μὴ τό ἐν ἧθει κόσμιον, καί τὴν ἄλλην εὐπρεπή, καί σεμνοτάτην κατάστασιν· καί ταῦτ' ἔχων ὁ ἀδικώτατος, δίκαιον μὲν οὐδέν οὐδ' εὐλογον ἐφ' οἷς ἔπραττεν ἐγκαλεῖν, μόνην δ' ὡς εἰπεῖν, τὴν οἰκείαν ἐμφαίνων σκαιότητα, καί τό ἰταμόν τοῦ τρόπου καί μοχθηρότατον· ὅς, εἰ καί τὰ τηλικαῦτα ὤφθη ἀναιδευόμενος, ὅμως γοῦν μάτην ἐφάνη πάντα κυκῶν· δύσνους μόνον ἐξελεγχθεῖς, καί τὴν πονηρίαν διασημώτατος. Ἀλλά γάρ τὰ καθ' ἕκαστα τῶν τότε ῥηθέντων καίπραχθέντων, καί οἷας τὰς συκοφαντίας τῷ ἀναιτίῳ προσῆψαν οἱ τῷ ψεύδει οἰόμενοι σκεπασθήσεσθαι, αὐτός ὁ καλὸς τοῦ ὀσίου μαθητῆς ἐπὶ μέρους διέξεισιν, ἐν ἰδίῳ ἐκθέμενος ὑπομνήματι· παρ' οὗ καί τῷ βουλομένῳ ἐξέσται πάντα διεῖναι πρὸς ῥῆμα, καί ἀναμαθεῖν ἀκριβέστερον. Πλὴν οὐκ ἀπὸ σκοποῦ καί (89) ἡμῖν βραχέα ἀπ' ἐκείνων ἐρεῖν, καί τῷ παρόντι ἐνθεῖναι λόγῳ, ὡς ἂν μὴ ὤμεν παντελῶς τῶν τοιούτων μηδενός μεμνημένοι· καί ταῦτα μέλλοντες, οὐ κατὰ διήγησιν, ἀλλὰ κατ' ἐπιδρομήν, ὡς ἂν εἴποι τις, περὶ τῶν πεπραγμένων διεξελθεῖν.

ΙΘ'.

Ὅς οὖν ὁ δυσώνυμος ἐκεῖνος Σακελλάριος εἰς ὅψιν τόν ἅγιον παρεστήσατο, λόγοις αὐτόν τραχυτέροις καί ἀπειλαῖς εὐθύς προκατασεῖειν ἤρχετο· ἄδικον καί προδότην, καί τοῖς βασιλεῦσιν ἐχθρόν, καί τὰ πάτων ἀποκαλῶν αἰσχιστα. Ὡς δ' ἐπύθετο οὗτος, ὅτου χάριν εἴη ταῦτα καταλέγων αὐτοῦ, καί τίς ἦν εἴργαστο προδοσίαν· τότε ἐκεῖνος συμπλάττει διαβολάς, ἅς ἐκεῖνον μόνον συμπλάσσειν εἰκός, παριστῶν ἐφ' ὁμολογουμένῳ τῷ ψεύδει καί μάρτυρας. Καί δὴ κατεφλυάρει τοῦ ὀσίου, ὡς εἴη πόλεις μεγάλας προσεδωκῶς, Ἀλεξάνδρειαν φημί καί Αἴγυπτον καί Πεντάπολιν, τῶν ἡμετέρων μὲν, φησίν, ἀποσπάσας ὀρίων, τοῖς δὲ Τῶν Σαρακηνῶν ἤδη προσθέμενος· ὣν καί τὰ μάλιστα εὖνον αὐτόν ἐκάλει, καί οἰκειότατον.

Κ'.

Ὅς δὲ ταύτην αὐτοῦ τὴν σκαιωρίαν λόγῳ ἀναντιρρήτῳ ὁ ἅγιος ἀπεκρούσατο, συκοφαντίαν σαφῆ καί οὐδέν ἄλλο οὖσαν δείξας (τί γάρ αὐτῷ καί τῇ ἀλώσει τῶν πόλεων, αἷς μᾶλλον τὰ λυσιτελεῖ ἐβούλετο;· ἕτερον ὁ ἀναιδὴς ἐτράπετο, ὄνειρους τινὰς πλάττων καί σκιάς καί φαντάσματα· ἐν οἷς καί φωνῶν ἀπήχησεις μειζόνων τε καί ἐλαττόνων, καί βασιλέων προσηγορίας, καί τῷ τῆς Ἑσπέρας μᾶλλον, ἢ τῷ τῆς Ἑώας, τὴν τρανοτέραν φωνὴν ἐπαφιεμένην ἀπήχησιν· κατηγοροῦς κἀνταῦθα, καί συκοφάντας ἐμφανίζων καί προβαλλόμενος. Ἐφ' ᾧ καί μᾶλλον ὁ ὀσιος ἐπιστενάξας, "Εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ μου, εἶπεν, ὅτι εἰς χεῖρας ὑμῶν παραδέδομαι, καί τοιούτοις αἰτιάμασι βάλλομαι· ὡς ἂν διὰ τῶν ἀκουσίων τουτωνί, τὰ ἐκουσίως μοι προστριβέντα ἀπαλιφῆ, καί κηλίδων τῶν ἐν τῷ βίῳ ἐμαυτὸν ἀποσμήξαιμι. Πλὴν ἵνα μικρόν καί πρὸς ταῦτα ἀπολογήσωμαι, οὔτε ὄνειροσκοπὸς ἐγώ, οὔτε ἐπίστωρ ὄνειρων· ὅτι μηδὲ σχολὴ ἐμοὶ τοῖς τοιούτοις καταφαντάζειν τόν νοῦν. Ἐπεὶ δ' οὕτω μου κατηγορεῖν εἴλεσθε, ὡς καί μάρτυρας παριστᾶν· καί τούτους οὐ τούς εἰδότας, ἀλλὰ τούς παρά τῶν εἰδόντων ἀκηκοότας, ὡς ἐκείνων, φατέ, ἀπολελοιπότων τόν

βίον· διά τί μή ἀπ' ἀρχῆς, καί ἔτι περιόντων τῶν πρώτων, τάς περί τῶν ὀνείρων ἀπηρεῖτε εὐθύνας; Οὕτω γάρ ἄν αὐτοί τε ἦτε πραγμάτων ἀπηλλαγμένοι, κἀγὼ ἄν εἰσεπραξάμην τήν δίκην ἐφ' ὁμολογουμένοις τοῖς πράγμασιν. Ἄλλ', ὡς ἔοικεν, οὔτε ἡ ἀλήθεια οὕτως ἔχει, οὔθ' οἱ κατειπόντες ἡμῶν, τόν ἐτάζοντα καρδίαν ἐν ὀφθαλμοῖς ἔθεντο. Μή γάρ ἴδοιμι τοῦ ἔμοῦ Δεσπότη καί Κυρίου ἐπιφάνειαν, μηδέ Χριστιανός (92) λογισθεῖν (οὐ γάρ ἄλλο τι ἔχω ἐμαυτῷ ἐπαράσασθαι), εἰ τόν συμπλασθέντα ὄνειρον, ἢ εἶδον ἐγὼ ἢ ἀνετυπωσάμην, ἢ ἄλλοις ἐξηγησάμην, ὡς ἐρμαίω δῆθεν τῷ πράγματι ἐφηδόμενος."

ΚΑ'.

Εἶτα καί τρίτην αὐτῷ ἐπάγουσι κατηγορίαν, ὡς τήν δευτέραν εἶδον ἐληλεγμένην· ἦν οὐδ' ἐνθεῖναι τῷ λόγῳ δέον ὤηθην, τῷ πρὸς τῷ ἀπιθάνῳ καί παιδιώδη εἶναι καί καταγέλαστον. Ἐπεὶ δ' οὐδέ τετάρτων λόγων καί ψευδολογιῶν οἱ καλοὶ ἀπέσχοντο δικασταί, εἰσάγουσί τινα Γρηγόριον, εἰρηκέναι λέγοντα ἐν Ῥώμῃ τόν τοῦ ἀγίου μαθητήν, μή ὄσιον εἶναι μηδ' εὐλογον, ἱερέα τόν βασιλέα καλεῖσθαι ἄτε παρά τοῦ διδασκάλου τοῦτο μεμαθηκότα. Ἄλλ' ὁ ἱερός ἀνὴρ, οὐδέ πρὸς ταῦτα ἀπολογία ἠπόρησεν, αὐτῷ κατά πρόσωπον Γρηγορίῳ ἀντικαταστάς, καί δείξας, ἄλλα μὲν εἶναι τά τότε ὁμιληθέντα, ἄλλα δέ τά νῦν προβαλλόμενα. "Καί ὅτι, φησίν, ἐκείνῳ τήν Ῥώμην καταλαβόντι, περί ἐνώσεως ἦν ὁ λόγος, καί τοῦ τό δεδέχθαι τόν τύπον ἡμᾶς, δι' οὗ τό θρυλλούμενον δόγμα ἐτυποῦτο καί ἐπεγράφετο. Πρὸς ἃ δηλαδὴ καί ἡμῖν οἱ τε λόγοι ἦσαν καί ἀπαντή, τά συνοίσοντα ἑαυτοῖς διεξιούσι, καί ἃ λυσιτελεῖ ἐνομίζομεν. Διὰ τοῦτο γοῦν οὔτε ἐμὰ οἶδα τά νῦν προφερόμενα, οὔτε τοῦ ἐνδιαβαλλομένου μαθητοῦ· ὧτινι οὐδέν ποτε τοιοῦτον ἐπὶ Θεῷ μάρτυρι ἐκοινολογήσάμην. Πλήν τοῦτο μόνον σύννοδα εἰρηκώς (οὐ τῷ μαθητῇ, ἀλλ' αὐτῷ δήπου τῷ Γρηγορίῳ· ὅπερ οὐδ' αὐτός παντελῶς ἀρνηθεῖν, εἰ μή καί ἑαυτόν τελείως ἀρνήσοιτο), ὅτι τό ὀρίζεσθαι περί δογμάτων καί ζητεῖν, ἱερέων μᾶλλον ἢ βασιλέων ἐστί. Ἐπεὶ καί τούτοις ἀνεῖται χρεῖν, καί χειροθετεῖν, καί τόν ἄρτον προσφέρειν, καί θυσιαστηρίῳ παρίστασθαι, καί ὅσα ἄλλα θεϊότερα πράττειν καί μυστικώτερα. Ταῦτα καί τότε ἐφθεγγάμην, καί νῦν φθέγγομαι. Ἐπὶ τούτοις βουλόμενος ἢ ἀφιέτω, ἢ κατακρινέτω· οὐ γάρ ἄν ἀδικηθεῖν ἄνθρωπος παρά ἀνθρώπων, κἂν εἰ τά πάντων δεινότερα πείσοιτο."

ΚΒ'.

Εἶτα μή ἔχοντές τι δρᾶσαι, οἱ τῷ ψεύδει τήν ἐλπίδα τιθέμενοι, ἐξάγουσι μὲν τοῦ κριτηρίου τόν δίκαιον, τόν δέ τούτου μαθητήν εἰσάγουσιν Ἀναστάσιον· ὃν λόγοις καί ἀπειλαῖς ἐξεδειμάτουν, τοῦ διδασκάλου κατεπεῖν ἀναγκάζοντες· καί ὡς εἶη τόν Πύρρον λελυπηκώς, ὅτ' εἰς λόγους αὐτῷ συνεγένετο, εἰπεῖν ἐκβιάζοντες· οὐκ οἶδα ἀνθ' ὅτου τό τοιοῦτον οἱ ψευδολόγοι συσκευαζόμενοι. Ὡς δέ τάναντία ἢ αὐτοὶ προσεδόκων εἰρήκει καί Ἀναστάσιος, καί ὅτι οὐδέν οὔμενον οὐ μόνον τοῦτον λυπήσοι, ἀλλά καί τιμῇ τιμήσοι τῇ πάσῃ, καί οἷα εὖνουν δοκοῦντα φιλοφρονέστατα δεξιῶσοιτο, πυγμαῖς αὐτόν καί κονδύλοις κατά κεφαλῆς καί παρειῶν αἰκίσαντες, καί ταύτην (93) τῆς ἀληθείας εἰσπραξιν διδωκότες, φρουρᾶ καί αὐθις ἐγκλεισθῆναι προστάττουσιν.

ΚΓ'.

Ἄγουσι δέ πάλιν πρὸς ἑαυτούς τόν ὄσιον, ὥσπερ οὐκ ἀρκούμενοι τοῖς προλαβοῦσι, καί πεῖραν ἄλλην τῷ ἀπειράστῳ προσάγουσιν. Ἡ δέ ἦν, ὡς εἶη στοιχῶν τοῖς τοῦ Ὀριγένους δόγμασι, καί τούτῳ ἐν ἅπασιν συμφρονῶν. Ὡς δέ θᾶπτον τήν

σαθράν ταύτην καί εὐδιάλυτον κατηγορίαν διέλυσε, φάμενος παρῆρησία, ὡς εἶη Θεοῦ κεχωρισμένος καί τῆς τῶν Χριστιανῶν μοίρας, ὁ τὰ Ὀριγένους φρονῶν, καί λόγους αὐτοῦ τούς ληρῶδεις παραδεχόμενος· περί τοῦ Πύρρου ἐκ δευτέρου καί τῶν τότε λεχθέντων πυνθάνονται, προσωπεῖον ὑποδύντες χρηστότητος, ἢ εἰδότες, ἢ ἐπί καρδίαν θέμενοι. Εἶθ' ἐξῆς, καί ὅτῳ τρόπῳ τῆς τοῦ πατριάρχου κοινωνίας ἀπέρρηξεν. Ἐφ' οἷς καί ἄλλας ἐν τῷ μεταξύ πύσεις καί ἐρωτήσεις προτεινόμενοι, καί τόν παρ' αὐτοῖς προβαλλόμενον τύπον τιμᾶσθαι δεόν ἰσχυρισάμενοι, οὕτω σφόδρα ὑπ' ἐκείνου βδελυττόμενον καί ἀτιμαζόμενον· καί ἀπλῶς ὅσα τούτοις ἐδόκει ἄφυκτά τινα, καί ταῖς ἀπαντήσεσι δύσληπτα παρενθέμενοι, καί μήτε ἀπειλῶν τῶν κατ' αὐτοῦ, μήτε ὕβρεων ἀποσχόμενοι· τέλος ὡς εἶδον ἑαυτούς ἠττωμένους ἐν ἅπασιν, καί οἰκείοις, τό τοῦ λόγου, πῖλοις [πτίλοις] ἀλισκομένους· τό συνέδριον λύσαντες, αὐτοὶ σπουδῇ πρὸς τόν βασιλέα εἰσήεσαν, τήν τοῦ ἀνδρός ἔνστασιν, καί τό ἐν λόγοις ἀήττητον προσαγγέλοντες, καί ὅτι Μάξιμον οὐδεὶς ἂν πείσοι συνθέσθαι τοῖς ἡμετέροις, κἄν κολάζειν ἐπιχειροίη.

ΚΔ'.

Χρόνος τό ἀπ' ἐκείνου βραχύς, καί ἀφικνοῦνται πρὸς αὐτόν ἕτεροι, ἔμφρουρον ἤδη τυγχάνοντα· οἰόμενοι τάχα τῷ συχνά προσβάλλειν, καί λόγοις δεδίττειν μαλακωτέρῳ ἐντεύξεσθαι. Ἐφασκον δ' οἱ ἀφιγμένοι πρὸς τοῦ πατριάρχου ἐστάθαι· οἱ καί ταῦτα, ὡς εἶχον, προὔτειναν τῷ ἀγίῳ· "Ποίας εἶ, φασίν, ὧ οὔτος, Ἐκκλησίας;" αὐτοῖς γάρ τοῖς ἐκείνων χρήσομαι ῥήμασι· "Βυζαντίου, Ῥώμης, Ἀντιοχείας, Ἀλεξανδρείας, Ἱεροσολύμων; Ἴδου πᾶσαι μετὰ τῶν ὑπ' αὐτάς ἐπαρχιῶν ἠνώθησαν. Εἰ τοίνυν εἶ τῆς Καθολικῆς καί αὐτός Ἐκκλησίας, ἐνώθητι, μήπως ξένην ὁδόν τῷ βίῳ καινοτομῶν, πάθης ἄπερ οὐ προσδοκᾷς." Πρὸς οὓς ὁ μακάριος πῶς ἂν εἴποις ἐπικαίρως καί συνετῶν ἀποκρίνεται· "Καθολικὴν Ἐκκλησίαν, τήν ὀρθήν καί σωτήριον τῆς πίστεως ὁμολογίαν, ὁ Κύριος εἶναι εἰπῶν, ἐπὶ τούτῳ καί Πέτρον καλῶς ὁμολογήσαντα, ἐμακάρισεν· ἐφ' ᾧ καί τήν τοιαύτην οἰκοδομήσειν Ἐκκλησίαν, ὁ τῶν ὅλων Θεός ἀπεφήνατο. Πλήν βούλομαι μαθεῖν τήν ὁμολογίαν, ἐφ' ἣ πᾶσα ἡ τῶν Ἐκκλησιῶν γέγονεν ἔνωσις· καί εἰ καλῶς τοῦτο γέγονεν, οὐδ' αὐτός ἄλλοτριούμαι."

ΚΕ'.

(96) Πρὸς ὃν οἱ ἀπεσταλμένοι, "Κἄν οὐκ ἔχωμεν, εἶπον, περί τούτου κέλευσιν, ὅμως ἐροῦμεν, διὰ τό εἶναί σε παντελῶς ἀπροφάσιστον. Δύο λέγομεν ἐνεργείας διὰ τήν διαφοράν, καί μίαν διὰ τήν ἔνωσιν." Ὁ δέ φησι· "Τάς δύο, διὰ τήν ἔνωσιν μίαν φατέ γεγενῆσθαι, ἢ παρά ταύτας ἑτέραν; Οὐ, φασίν οὗτοι, ἀλλά τάς δύο μίαν διὰ τήν ἔνωσιν. Ἀπηλλάγημεν, ἔφη, πραγμάτων, ἑαυτοῖς ἀνυπόστατον πίστιν, καί Θεόν ἀνύπαρκτον πλάσαντες. Εἰ γάρ εἰς μίαν συγχέομεν τάς δύο διὰ τήν ἔνωσιν, καί πάλιν εἰς δύο διαιροῦμεν τήν μίαν διὰ τήν διαφοράν, οὐκ ἔσται μονάς οὔτε δυάς ἐνεργειῶν· ὑπ' ἀλλήλων ἀναιρουμένων ἀεὶ, καί ποιουσῶν ἀνενέργητον, τόν ᾧ προσπεφύκασι, καί παντελῶς ἀνύπαρκτον. Τό γάρ μηδέ μίαν ἔχων ἐκ φύσεως ἀναφαίρετον, καί μηδενί λόγῳ τροπῆς ἀλλοιουμένην καί μεταπίπτουσαν κίνησιν, πάσης οὐσίας ἐστέρηται, κατὰ τούς Πατέρας· οὐκ ἔχον ἐνέργειαν οὐσιωδῶς αὐτό χαρακτηρίζουσιν. Τοῦτο τοίνυν λέγειν οὐ δύναμαι, οὐδέ ἐδιδάχθην ἐκ τῶν ἁγίων Πατέρων ὁμολογεῖν· δοκοῦν οὖν ὑμῖν οὖσιν ἐξουσιασταῖς, ποιήσατε."

Κστ'.

Οί δέ μή ἔχοντες πρός ταῦτα ἀντειπεῖν, τό δόξαν τοῖς κρατοῦσι τούτω προσεπιφέρουσιν· ὡς εἶη, φάσκοντες αὐτόν ἀναθέματι μή πειθόμενοι ὑποβληθῆναι, καί θάνατον αὐτῷ τόν ὀρισθέντα προσαπενέγκασθαι. Ὁ δέ πράως οὕτω καί ταπεινῶς, "Τό τῷ Θεῷ, φησίν, ὀρισθέν ἐπ' ἐμοί, νῦν δέξοιτο πέρας, φέρον αὐτῷ δόξαν πρό παντός ἐγνωσμένην αἰῶνος." Ἀλλά τέως μέν ἀναβάλλονται τά ἐξηνηνεγμένα· συμβούλιον δέ ποιησάμενοι βασιλεύς ἅμα καί πατριάρχης, οὐδέν ἦττον ἢ Πιλάτος καί Ἰουδαῖοι ἐπί τῷ ἐμῷ Ἰησοῦ, κατακρίνουσιν ἐξορία τόν δίκαιον· ἐπί τι πολίχνιον, Βυζύη οὕτω καλούμενον, θᾶττον ἀπαγόμενοι· ἐν ταυτῷ δέ καί τόν μαθητήν Ἀναστάσιον, εἷς τινα τόπον ἐκτόπως φαῦλον, καί τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς ἔσχατον, μόνον ἀπενεγκάμενοι (Πέρβερικ οὕτω πως γλώσση βαρβάρῳ ὁ τόπος ὠνόμασται)· τά ἴσα δηλαδή καί τῷ αὐτοῦ δράσαντες συνωνύμῳ, τῷ τῆς Ῥώμης ἀποκρισιάρῳ φημί.

ΚΖ'.

Καί δὴ ἡμερῶν συχνῶν διαγενομένων, πέμπουσιν ἐν ἐξορία πρός τόν ἅγιον Θεοδόσιον ἐκεῖνον τόν Καισαρείας ἐπίσκοπον, καί Παῦλον καί Θεοδόσιον ἕτερον, τήν τοῦ ὑπάτου ἀμφοτέρους περικειμένους ἀξίαν· οἱ καί αὐτοί, πολλούς μέν καί ποικίλους τῷ μακαρίῳ προὔτειναν λόγους· νῦν μέν κολακευόντες, νῦν δ' ἀπειλοῦντες· νῦν δέ καί πρός τό πύθεσθαι διερωτῶντες. Ἦν καί τήν ἀνά μέρος ὑφήγησιν, τό ἐκτεθέν πρός τοῦ καλοῦ Ἀναστασίου, καθά μοι καί ἀνωτέρω εἴρηται, διεμφαίνει ὑπόμνημα. Οὐκ ἄκαιρον δέ ἴσως καί ἡμῖν ὀλίγα καί ἀπό τούτων ἐρεῖν, ποιούμενοις κἀνταῦθα κατ' ἐπιδρομήν τήν διήγησιν. (97) Οὕτω γάρ ἄν μᾶλλον, τό ἐν πᾶσιν ἀνάλωτον τοῦ ἀνδρός καταμάθοιμεν, ὅτι καί πολλῶν ὄντων τῶν τινασσόντων, καί διασαλεύειν πολυτρόπως ἐπιχειρούντων, αὐτός οὐδέν ἦττον ἀκλινῆς ἔμενε, στερῆρός ὄλος καί τό φρόνημα ἄτρεπτος.

ΚΗ'.

Ἄλλά γάρ ἴδωμεν οἷα οἱ ῥηθέντες οὗτοι τῷ ἀγίῳ προσφέρουσι. Τά κατ' αὐτόν ὅπως ἔχοι, πρῶτον διαπυθάνονται· φιλικήν δῆθεν ταύτην, ἢ κολακικὴν μᾶλλον εἶπεῖν, τήν πεῦσιν τούτω προσάγοντες. Ὡς δ' ἔφη οὗτος· "Καθά προεγνωσμένον τε καί προωρισμένον ἐστὶ τῷ προνοητικῷ τοῦ Θεοῦ τό περί αὐτόν τῆς βιοτῆς πέρας, οὕτως δὴ καί ἔχοιμι." αὐθις ἀντερωτῶσιν αὐτοί· "Τί τό προγνῶναι αὐτό, καί τί τό προωρίσθαι δηλοῖ, καί τί τό τῶν ἐκατέρων διάφορον." Τοῦ δέ φάντος, τό μέν, τῶν ἐν ἡμῖν εἶναι, ἐννοιῶν τέ φημι, καί λόγων, καί ἔργων, τό προγνῶναι· ἐξ ὧν αἱ ἀρεταὶ καί αἱ κακίαι ἡμῖν ἐπεισίσαι· τό δέ, τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν, ἀλλά τῶν ἔξωθεν ἐπισυμβαινόντων ἀκουσίως, τό προωρίσθαι· ἐπιφορῶν τε δήπου παντοίων, καί ἄλλων κολαστικῶν τρόπων· καί ἀπλῶς περί ἐκάστου τούτων τοῦ θεοληπτικωτάτου διεξεληθόντος· καί ποῖαι μέν τῶν θλίψεων, δι' ἔκτισιν ἁμαρτιῶν, διεληθόντος· ποῖαι δέ διά δοκιμασίαν, ἢ καί οἰκονομίαν δικαίως ἡμῖν, καί ὡς οὐκ ἄν εἶποι τις ἄλλως, συμφερόντως ἐπάγονται· ἐκεῖνοι τούτων τέως ἀφέμενοι, περί ὧν ἦκοντες ἦσαν ἀντεπῆγον τούς λόγους· πρός κοινωνίαν αὐτόν, ἐκκαλούμενοι, καί ὧν ἔδρασαν, συγκατάθεσιν. Ὡς δέ οὗτος τήν γενομένην τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀνθυπέφερε καινοτομίαν, καί τήν τῆς πίστεως σύγχυσιν· τῆνικαῦτα καί ὁ Καισαρείας Θεοδόσιος πρός διάλεξιν αὐτῷ ἐπισυνίσταται, καί ὡς οὐδέν ἐναντίον παρά τούτοις πρεσβεύοιτο, οὐδ' ἔκφυλον καί τοῦ ὀρθοῦ λόγου ἀλλότριον, μάλα ἐνστατικῶς προὔφερε· τήν ἐνέργειαν καί τό μονοθέλητον ἐκεῖνο θέλημα συγκροτῶν, καί ὑπερμαχόμενος.

ΚΘ΄.

Ἄλλά τήν ἐν τοῖς τοιοῦτοις ἀτοπίαν ὁ ὄσιος διελέγξας, καί ὡς εἰ μία ἐνέργεια, φησὶν, δύο θεῖη ἐπὶ θεότητος λέγεσθαι καί ἀνθρωπότητος, συγχυθήσεται πάντως καί ὁ τῆς θεολογίας καί ὁ τῆς οἰκονομίας λόγος· καί τό ἄτοπον, τετράς ἔσται ἢ τριάς, τῷ ὁμοφυῇ τῷ Λόγῳ, γενέσθαι τήν σάρκα· εἶπερ, κατὰ τούς Πατέρας, "ἽΩν οὐσία μία, μία ἔσται καί ἐνέργεια." Ἄλλά μήν καί τά γνωριστικά καί συστατικά τῆς τε θεότητος καί ἀνθρωπότητος ἀφαιρεθήσεται, ἢ καί εἰς τελείαν ἑκατέρα χωρήσει ἀνυπαρξίαν· τῷ μήτε μίαν, μήτε δύο τάς ἐνεργείας ἢ τάς θελήσεις, ἐξόν ἢ νοεῖσθαι ἢ λέγεσθαι κατὰ τούς ὑμετέρους τούτους λόγους, καί τήν καινὴν δογματοποιίαν· καί πολλά ἕτερα τῷ λόγῳ προσθεῖς, ὡσπερ ἀπορήσας ὁ Θεοδόσιος, "Ἄλλά τό δι' οἰκονομίαν, φησί, γεγεννημένον οὐ δέον ὡς κύριον δόγμα λαμβάνειν, καθά καί (100) νῦν ὁ παρ' ἡμῶν προτεινόμενος τύπος, οἰκονομικῶς γεγένητο, ἀλλ' οὐ δογματικῶς." Τοῦ δέ ὀσίου, "Οὐτ' εὐλογον, οὔτε δίκαιον ταῖς τοιαύταις καινοτομίαις συμφέρεσθαι, ὑπειπόντος, καί ὡς ψευδοδιδασκάλων τό τοιοῦτον καί ἀπατεώνων, οἷς οὐδέ πείθεσθαι χρή, ἀλλ' ἐκκλίνειν, ὡς ἐγχωροῦν, καί ἀποδιίστασθαι, ἵνα μή καί δόξωμεν κακόν τι τῆς τούτων συνουσίας παραπολαύειν." ἔνεοι ὡσπερ ἐπὶ τοῖς λαληθεῖσιν οὔτοι γενόμενοι, σιγῶντες ἦσαν ἐφ' ἱκανοῦ, καί τάς κεφαλάς κάτω κύπτοντες.

Λ΄.

Ἄλλά πάλιν ὁ Θεοδόσιος ἐφ' ἑαυτοῦ γεγονώς, καί πεύσεις ἐτέρας κατὰ σχολήν συναγηχώς, ἅς καί ὡσεὶ τινὰς ἀκροπόλεις ἀκαθαιρέτους ἑαυτῷ ᾤετο διαμένειν· ταύτας οὖν τάς ῥήσεις προτεθεικῶς, καί παραδοχήν φωνῶν τινῶν ἀπλῶν· καί παραδέχεσθαι τόν Μάξιμον ταύτας ἰσχυρισάμενος πρὸς δέ, καί ζητήσεις ἄλλας περὶ τε ὑποστατικῆς ἐνεργείας, καί φυσικῆς τινος καί σχετικῆς θελήσεως κεκινηκῶς, ὧν καί ὁ λόγος μακροτέρας δεῖται, καί οὐ κατὰ τόν παρόντα λόγον, τῆς διηγήσεως· ἐπεὶ οὖν ἐκεῖνος μὲν ταῦτα, ὁ δ' ὄσιος, πᾶσαν τήν ἐν λόγοις αὐτοῦ καί λογισμοῖς προβολήν μάλα ῥαδίως ἔτυχεν ἀνατετραφῶς· τέλος ἀποκαμῶν οὗτος, καί μή ἔχων τέως ἀντιφθέγξασθαι τι πρὸς τά παρόντα τρόπον ἕτερον πειράται τόν ἅγιον ἐφελκύσαι φιλικώτερον τούτῳ δήπου προσομιλῶν, καί ὡς βούλοιο ἂν καί αὐτός, τά ἐν μέσῳ ἐξαίρεθῆναι σκῶλά τε καί προσκόμματα, καί τήν προτέραν εἰρήνην τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀποδοθῆναι. Ὅπερ οὐκ ἂν, φησί, γένοιτο ἄλλως, εἰ μή καί πρὸς τούς ἐν Ῥώμῃ ἀφικοίμεθα ἤδη, καί ἐπὶ συμβάσεις καί διαλλαγὰς τούτους ἐκκαλεσοίμεθα· τό ἐν δηλαδὴ σύν ἐκείνοις καί πνεύσαντες, καί φρονήσαντες. Ἐφ' ᾧ καί μᾶλλον ὁ ἅγιος εὐθυμος γεγονώς, πῶς ἂν εἶποις αὐτόν πρὸς τά εἰρημένα διατεθήσεσθαι· ποίαις δ' εὐθυμίαις τόν εἰρηκότα οὐ διαμεΐψασθαι. Ὅς γε καί οὕτω πονήρως ἔχων τοῦ σώματος, τῷ ἀσκήσει ἅμα καί γήρα ἐκτετρυχῶσθαι, πρόθυμος ἦν ὁμως καί τῇ Ῥώμῃ αὐθις ἐπιφοιτῆσαι, καί συνάμα αὐτοῖς τά λυσιτελῆ καταπράξαι· "Μόνον ἔργον γένοιτο, φησί, τοῦτο, ἀλλά μή λόγος εἶη λελεγμένος τηνάλλως."

ΛΑ΄.

Τοῦ δέ Θεοδοσίου καί ὄρκῳ τά εἰρημένα ἐπιβεβαιώσαντος, καί χερσὶ τῶν ἀχράντων Εὐαγγελίων προσψαύσαντος, εἰ καί οὐδέν ὁ ἀσύνητος τούτων διεφυλάξατο, οἷα τοῖς τῶν κρατούντων θελήμασι συνελκόμενος· ἔτι μᾶλλον ὁ ὄσιος εὐθυμος ἦν, ὅλον ἑαυτόν πρὸς τήν ἀποδημίαν συντείνων, καί τά συνοίσοντα αὐτοῖς τε καί τοῖς κατὰ Ῥώμην σκοπῶν. Εἶθ' ὡς ἐκεῖθεν ἔμελλεν ἀπαίρειν ὁ Θεοδόσιος, ἵνα καί τοῖς κατὰ τήν βασιλίδα περὶ τούτων κοινωνήσοιτο, ἀσπασμῶ αὐθις τόν ὄσιον δεξιωσάμενος· καί τι καί στιχάριον αὐτῷ καί φαιόν ἀναδεδωκῶς τριβώνιον, οὕτως τήν (101) Βυζαντίδα εἰσέρχεται, μεθ' ἅμα καί τῶν δύο ὑπάτων, οἱ τούτῳ συνείποντο.

ΛΒ΄.

Ὅκτώ δέ τό ἀπ' ἐκείνου διήλθον ἡμέραι, καί Παῦλος τῆ τοῦ ὑπάτου καί αὐτός ἀξία τετιμημένος, πρὸς τόν ἅγιον ἔξεισι προσταχθέν τούτῳ παρά βασιλέως, σὺν αἰδοῖ τόν ὄσιον καί σεβάσματι, οἷα φίλον καί συνήθη καί τῶν ἑαυτοῦ προγόνων τυγχάνοντα, τῆς Βιζύης ἀναλαβεῖν, καί πρὸς τι τῶν ἐν τῷ Ῥηγίῳ μοναστηρίων, ὃ τοῦ ἁγίου προσωνόμασται Θεοδοῦρου, τοῦτον μετακομίσει. Καί τῆ ἐξῆς φοιτῶσι πρὸς αὐτόν Ἐπιφάνιος καί Τρωΐλος, πατρικίων ἀμφοτέροι ἀξίωμα περικείμενοι, σὺν ἅμα καί τῷ Καισαρείας Θεοδοσίῳ· ὃν καί τά εἰρημένα ἐμπεδώσειν ὁ ἅγιος ἔμενε, μή ἐκείνου τό ὕπουλον φωρασάμενος, ὃ τὴν διάνοιαν ἀδολώτατος· οἱ δὲ καί αὐτοὶ πλεῖστα τῷ ὄσιῳ διομιλησάμενοι, τά παρά τοῦ βασιλέως ἐπαγγελιάμενοι, ὡς καί πατέρα θήσειν ἑαυτοῦ καί ἀνώτερον δεῖξειν πάντων ὑπισχνουμένου, μόνον εἰ γένοιτο τούτῳ ἐνωθῆναι καί συνελθεῖν, καί κοινῇ σὺν αὐτοῖς ἐλέσθαι τά δεδογμένα· καί ὅτι τούτου ἀποδισταμένου καί στασιάζοντος, καί Ἀνατολή μικροῦ πᾶσα καί Δύσις συστασιάζει καί συναφίσταται· καί ἄλλα πρὸς τούτοις, ἃ πρὸς ἐκείνων εἶναι ἐδόκει, εἰπόντες καί προβαλ(λ)όμενοι, τόν ἀτύπτωτον ἐκείνον τύπον, ἄνω καί κάτω ἐν οἷς ἔλεγον πᾶσι προσεπιφέροντες· ἐπεὶ ἔγνωσαν ἤδη οὐδέ βραχὺ τόν ὄσιον τῶν παρ' ἐκείνοις λόγων ἐπιστρεφόμενον, τοῦτο πρὸ τῶν ἄλλων μέγα ἀνακεκραγότα, ὅτι "Πᾶσα ἢ τῶν οὐρανῶν δύναμις, τό παρ' ὑμῖν πράξει οὐ πείσει με· τί γάρ, φησι, ἀπολογήσομαι, οὐ τῷ Θεῷ λέγω, ἀλλὰ τῷ ἐμῷ συνειδότι, εἴ γε διὰ δόξαν ἀνθρώπων τὴν οὐδέν πρὸς ὑπαρξιν ἔχουσαν, τὴν σώζουσάν με πίστιν ἐξομῶσομαι ἤδη;"

ΛΓ΄.

Ἐπεὶ οὖν ἐκείνον οὕτως ἔχοντα ἔγνωσαν, καί μάλιστα καί τῷ Θεοδοσίῳ ἐπιμεμφόμενον, μάτην οὕτω καί ἐπὶ κακῷ τῷ σφετέρῳ τούς λόγους καί τούς ὄρκους προῖσχομένῳ, τότε ἀναστάντες οὗτοι σπουδῇ, τά ἑαυτῶν ἔπραττον, καί οἷα ἄν τοιοῦτοι πράξειαν ἄνθρωποι. Οἱ μὲν γάρ αὐτόν πυγμαῖς, ὧ χειρῶν ἀνοσίων! ἤκιζον, παραθήγοντες καί τούς συνεπομένους πρὸς τὴν τόλμαν ὑπηρέτας οἱ δ' ἐκολάφιζον· ἄλλοι ραπίσμασι καί ὠθισμοῖς ἔβαλλον· οἱ δέ, καί εἰς τό τούτου ἐνέπτυνον πρόσωπον, καθά καί τόν ἐμόν Ἰησοῦν οἱ στρατιῶται καί δῆμος ὁ ἄνομος· ὃν οὐ πρὶν ἀνήκαν τοῖς πτύσμασιν οἱ ἀληθῶς κατάπτυστοι ἐπιπάττοντες, πρὶν τό πρόσωπον ἅπαν τῶν πτυέλων ἐμπλήσαι, καί ράκια αὐτά κατακλύσαι· ὡς καί τῷ πλήθει τῶν καταφερομένων σιέλων, δυσωδίαν οὐχ ὅπως καί φορητὴν ἐγγίνεσθαι· ἦς ἄλλος μὲν οὐδεὶς, μόνοι δ' οἱ δυσώδεις ἐκείνοι καί ἐξάγιστοι, ὁσφραίνεσθαι ἄξιοι· καί οὐκ ἂν ἐπαύσαντο οὕτω (104) δρώντες οἱ ἀναιδέστατοι, εἰ μὴ ὁ Καισαρείας Θεοδόσιος, τὰς τούτων ἐπισχῶν ὀρμάς, πρὸς ἄλλα τετράφθαι ἀποίησεν. Οἱ καί ὡς μηδὲν δεδρακότες, οἱ πῶς εἴποιμι καί κυνῶν ἰταμώτεροι, πάλιν μεταβραχὺ, ἐρωτήσεις καί πεύσεις, καί ἄλλα ἄττα ληρήματα τῷ ἁγίῳ προσῆγον· ὡς δ' ἀνήνυτα τά παρ' αὐτῶν ἐώρων καί ἄπρακτα, εἰκῆ μόνον πονοῦντες καί ματαιάζοντες, ὕβρεις αὐτοῦ τὰς οὐδέ λόγῳ ῥητάς καταχέαντες, καί εἴ τι τῶν χρειδῶν τούτῳ καί ἀναγκαίων ἐτύγχανεν ἀφελόμενοι, ἐκεῖθεν ἀναχωροῦσιν οἱ δύστροποι.

ΛΔ΄.

Μετά δέ τινα χρόνου παραδρομὴν, εἰσάγουσιν αὐτόν ἐν Κωνσταντινουπόλει, σὺν αὐτῷ καί τόν μαθητὴν Ἀναστάσιον εἰσάγοντες· πρὸς δέ, καί τόν ἕτερον Ἀναστάσιον, ὃν καί ἀποκρισιάριον ἔφαμεν. Καί ἀραῖς κατ' αὐτῶν χρῆσάμενοι, οἱ ἐπίρρητοι οὗτοι καί ἐπάρατοι, καί ἀναθέματι ὑποβαλόντες (οὐκ αὐτούς μόνον, ἀλλὰ ἅπαντας ὀρθοδόξους, τούς τε περιόντας, καί τούς ἀπελθόντας) παραδιδόασιν τότε τοῖς ἐπὶ τό κολάζειν τεταγμένοις, ὡς ἂν τά ἐξενηνεγμένα κατ' αὐτῶν διαπράξοιτο·

τό μὲν ζῆν δῆθεν τούτοις οὐ παντάπασιν ἀφαιρούμενοι, ἴν' ἦ τι καὶ τοῖς ἀφιλανθρώποις φιλάνθρωπον, πικρότερον δ' αὐτοῦ θανάτου τὰς τιμωρίας προσεξεργάζοντες. Ὁ γὰρ τῆς πόλεως αὐτοῦ παραλαβὼν ἔπαρχος, καὶ ἐν τῷ πραιτωρίῳ εἰσαγαγὼν, πρῶτα μὲν τὸν θεῖον Μάξιμον ἐκ τεσσάρων τείνας, νεύροις ἀπεσκληρόσιν ἐκέλευε τύπτεσθαι· μὴ γῆρας αὐτοῦ κατοικτίσας ὁ μιαιρός, μὴ τὰ κατερῥικνωμένα τῶν σαρκῶν μέλη, μὴ σῶμα ἐκεῖνο τό νηστεία καὶ πόνοις δαπανηθέν· ἀλλ' οὕτως ὡμῶς ἔξαινε, ὡς καὶ τῷ πλήθει τοῦ καταρρέοντος αἵματος, τό ὑποκείμενον ἔδαφος ἅπαν φοινίζαι, καὶ σάρκας πάσας δαπανῆσαι, καὶ μηδέ βραχὺ τῶν μελῶν ὑγιές ἐναπολιπεῖν.

ΛΕ΄.

Εἶτα ὁ θηριώδης, καὶ πρὸς τὸν αὐτοῦ μέτεισι μαθητῆν· ἐξῆς δέ καὶ πρὸς τὸν ἐκείνου συνώνυμον, πολλάς καὶ αὐτοῖς ἐπιθείς τὰς πληγὰς, καὶ μολώπων ὑποπλέους ἀπεργασάμενος· ἐπιστήσας τούτοις καὶ κήρυκας, ταῦτα μαστιζομένοις ἐπιβῶντας· "Οἱ τοῖς βασιλικοῖς ἀπειθοῦντες θεσπίμασι, καὶ ἀνένδοτοι μένοντες, οὕτω παθεῖν ἄξιοι." Οὓς δὴ καὶ μικρὰ πνέοντας, φέροντες τῇ εἰρκτῇ ἐναπερῥίψαν.

Λστ΄.

Καὶ τό ἐξῆς παριστῶσι τὸν ὄσιον συνάμα καὶ τῷ μαθητῇ, ὅλον τοῖς μῶλωψιν ἐστιγμένον, ὅλον ἐξωδηκότα, ὅλον ταῖς πληγαῖς ἐμφλεγμαίνοντα· ὃν καὶ οὕτως ὀδυνῶν ἔχοντα, δρᾶσαι ὅμως ἐπ' αὐτόν καὶ ἄλλα χεῖρω οὐκ ἀπέσχοντο, τὴν φύσιν παντάπασι διωσάμενοι. Γλῶσσαν γὰρ ἐκείνην τὴν θεολόγον, καὶ τοὺς λόγους ὑπερποταμούς βλύσασαν, ἔνδον ἀπὸ τοῦ φάρυγγος καὶ τῆς παραψαυούσης ἐπιγλωττίδος, (105) παρανόμως ἐκτέμνουσιν· ὡς ἂν τοῦ φωνητικοῦ ἀφαιρεθέντος ὄργάνου, συναφαιρεθεῖ καὶ λόγος τούτῳ καὶ διδασκαλία· καὶ σιγῶν εἴη ἄφθογος. Ἄλλ' οὐκ ἔμελλες, ὦ καλέ Μάξιμε, καὶ τὴν γλῶσσαν τεμνόμενος, σιωπᾶν· οὐδέ λόγους ἐκείνους τοὺς ἡδίστους μὴ κελαδεῖν· ἀλλ' ὁ γλῶσσαν καταρτίζων νηπίων, καὶ ἄλαλον θεῖς φθέγγασθαι καὶ κωφόν, αὐτός καὶ σέ παρά δόξαν καὶ φθέγγεσθαι πεποίηκε, καὶ λαλεῖν, καὶ μεῖζον ἢ πρόσθεν διηρθρωμένους τοὺς λόγους προῖεσθαι.

ΛΖ΄.

Ἐπεὶ δέ τό αὐτό κἂν τῷ μαθητῇ Ἀναστασίῳ ἔδρασαν, καὶ γλῶσσαν κἀκεῖνῳ ἔνδον ἀπέτεμον, ἢ αὐτὴ ἦν καὶ τοῦτον ἐνισχύουσα χάρις· καὶ λόγον διδοῦσα δίχα τοῦ φωνούντος ὄργάνου, πολὺν τινα τοῦτον παραδόξως καὶ ἄφθονον. Ἐφ' ᾧ καὶ μεῖζονι φθόνῳ πληγέντες οἱ μιαιοί, καὶ ἄλλην τοῖς γενναῖοις καινοτέραν βάσανον προσεπῆγον· ὥσπερ ἀδικεῖν νομίζοντες, εἰ μὴ πᾶσαν πείραν δεινῶν ἐπὶ τούτοις κινήσαιεν· οὓς καὶ πολλῶ βέλτιον ἦν θανάτῳ ὑπεξαγαγεῖν, καθὼ καὶ ἦν ἐκείνοις δοκοῦν, ἢ οὕτω παραδοῦναι κολάσεσι. Σχοίνοις γὰρ λεπταῖς τὸν μακάριον ἐνειλίσσαντες, καὶ στρέβλαις πανταχόθεν πιέσαντες, σμίλη καὶ σφύρα τὴν δεξιάν τῶν χειρῶν ἀποκόπτουσι, καὶ ἐπ' ἐδάφους ρίπτουσιν· εἶθ' ὡς εἶχον, καὶ πρὸς τὸν σύναθλον μετίασιν Ἀναστάσιον· τὴν ἴσιν κἀκεῖνον τιμωρίας εἰσπράττοντες, ἴν' ἔχοι πάντως καὶ τῆς ἴσης δόξης τὴν παραπόλαυσιν. Οὓς καὶ ἀγλῶττους καὶ ἄχειρας ἐκβαλόντες τοῦ πραιτωρίου, εἶλκον καὶ περιῆγον κατὰ τὴν ἀγοράν, τὰ κεκομμένα θεατρίζοντες μέλη, καὶ κραυγαῖς ἀσήμοις χρώμενοι· καὶ τωθασμοῖς αὐτοῦς καὶ σκώμμασι βάλλοντες. Ἐφ' ᾧ καὶ μετὰ τὴν ἄτιμον ἐκείνην περιαγωγὴν, ἐξορία μακροτάτη παραδιδόασιν· μεθ' ἅμα καὶ τοῦ ἀποκρισιarioῦ Ἀναστασίου· τοῦτο γε μόνον καλῶς ποιησάμενοι τοὺς ἀγίους, οἱ ἐναγεῖς, ἐαυτῶν ἀποδιαστείλαντες.

ΛΗ΄.

Ἄλλά γάρ ἡ θεία οὐκ ἡμέλει δίκη, καίτοι μακροθυμοῦσα ὡς τά πολλά· ἀλλά τιμωρίαν μετά μικρόν τόν παρανομίσαντα βασιλέα εἰσέπραξε· πόρρω ἔκτοπίσασα, καί εἰς τήν ἐν Σικελίᾳ Συράκουσαν τόν οἴκτιστον δοῦσα θάνατον ἀπενέγκασθαι. Τοῖς γάρ Βυζαντίοις δι' ἃ ἔδρασεν ὁ μίσους ἄξιος μισηθείς, καί ἔχθιστος μάλα γεγεννημένος· δείσας μήτι καί πάθοι πρός τούτων κακόν, μετά συζύγου καί παίδων ἐκεῖσε ἀφίκετο· ὧ δὴ καί ἐν βαλανείῳ λούσασθαι εἰσελθόντι, τῶν τις ὑπηρετούντων καιρίαν δούς κατά κεφαλῆς, τό τε κρανίον ἅπαν συνέτριψε, καί τῷ δυστήνῳ τήν ζωὴν προσαφείλετο. Ἐπεὶ δ' ὁ τούτου υἱὸς Κωνσταντῖνος ὅς ἐκαλεῖτο, μετά Ἑρακλείου καί Τιβερίου τῶν ἀδελφῶν ἐπὶ τῶν σκήπτρων κατέστη, ἔγνω δεῖν αὐτός μὴ τήν ἴσῃν πατρί πεπορευῆσθαι, ἵνα μὴ τῶν ἴσων καί ἀντιτύχοι· ὅθεν καί τούς ἀπανταχῆ συναθροίσας Πατέρας, καί σύνοδον μεγάλην κροτήσας, ἣ καί ἔκτη τῶν οἰκουμενικῶν λέγεται· πολλά μὲν καί ἄλλα ἐν αὐτῇ μνήμης ἄξια (108) κατεπράξατο, καί διττάς δὴ τοῦ Χριστοῦ θελήσεις καί ἐνεργείας, ἐπὶ τῶν δύο φύσεων τρανώτερον διεξήρυσεν· ἀρᾶ καί ἀναθέματι καθυποβαλὼν τούς τό μονοθέλητον ἐκεῖνο δόγμα παρεισάγοντας καί πρεσβεύοντας. Τοῦτο δέ πρότερον ἐν Ῥώμῃ καί ὁ ταύτης πρόεδρος Ἀγάθων, ὅς καί μετά Μαρτῖνον τῷ θρόνῳ ἐπικαθιδρύθη, θείῳ κινούμενος Πνεύματι ἔπραξεν· ἐπαράτους καί τῆς Ἐκκλησίας ἐκπτύστους τούς τά παράνομα δεδρακότας καί οὗτος καταστησάμενος. Ἄλλά ταῦτα μὲν ὕστερον.

ΛΘ΄.

Ἐπεὶ δ' ὡς ὁ λόγος ἔφη, πρός τήν ὑπερορίαν τόν θεῖον ἀπήνεγκαν Μάξιμον, πολλά μὲν συνέβη τοῦτον παθεῖν κατά τήν ὁδόν, καί πολλάς ὑπομεῖναι τάς ἀλγηδόνας, οἷα μήτ' εἰς ὑποζύγιον, μήτ' εἰς λεκτίκιον καθεσθῆναι δυνάμενον· τῷ πάντῃ κατειργάσθαι τοῖς πόνοις, καί ταῖς μυρίαις τετραχῶσθαι ὁδύνας. Ἀμέλει καί εἷς τι χαλάδριον βέργεσι πεπλεγμένον τοῦτον ἐνθέμενοι, μόλις καί κόπῳ διαβαστάζοντες, τήν μακράν ὁδόν ἐκείνην ἀπήγαγον· ὃν καί εἰς ἐν τῶν κατά τήν Ἀλανίαν κάστρων, Σχίμαριν οὕτω λεγόμενον, ἔμφρουρον ποιησάμενοι, εἶασαν αὐτόν παντάπασιν ἀτημέλητον. Ἐπεὶ δέ καί τόν καλόν μαθητὴν μετά τοῦ συνωνύμου αὐτοῦ τήν αὐτὴν ὁδόν ἤλαυνον, διαιροῦσι μὲν ἀμφοτέρους τοῦ διδασκάλου· διαιροῦσι δέ καί αὐτούς ἀπ' ἀλλήλων· ἕνα πρός ἕνα πολλούς διαμείβοντας τόπους, καί πόρρω που τῆς τῶν Ἀβασγῶν χώρας ἀπαγομένους· ἐξ οὗ καί τόν ἕνα αὐτῶν τῇ πολλῇ ἀπειρηκότα κακοπαθείᾳ, καί αὐτὴν τήν πνοὴν διαφεῖναι, ἣ μόνη τούτῳ περιελείπετο· καί μηδ' αὐτὴν ἐγνώσθαι ἀκριβῶς τήν ἡμέραν καθ' ἣν τῶν ὧδε μετέστη, ὡς ὁ τούτου εἰρήκει ὁμώνυμος ἀποκρισιάρχιος φημι Ἀναστάσιος.

Μ΄.

Ἄλλά γάρ τῷ θείῳ Μαξίμῳ τῷ κατά τήν Ἀλανίαν ἤδη κάστρῳ ἐγκαθειρμένῳ, θεία τις ἐπιφοιτᾶ ἄνωθεν ὄψις· τήν τε ἡμέραν αὐτῷ δηλοῦσα τῆς τελευτῆς, καί πρός τάς ἐκεῖθεν μετακαλουμένη σκηνάς· Ἐπεὶ δέ καί ἡ ἡμέρα καταλάβοι ἐκείνη· ἡ δέ ἦν ἡ τρισκαιδεκάτη τοῦ Αὐγούστου μηνός, ἀφίησι μὲν τά ἐνταῦθα, πρός δέ τούς οὐρανοὺς ἀνατρέχει, ὁ τῶν οὐρανῶν ἀληθῶς καί τῆς ἐκεῖ κατοικίας ἄξιος. Ἐν ᾧ δέ τό ἱερόν αὐτοῦ σῶμα ἐναπετέθη, τρεῖς διαφανεῖς πυρσοὶ κατά μίαν τῶν νυκτῶν ἔκτοτε τῷ μνήματι ἐναυγάζουσι· θαυμαστήν μὲν τήν αἴγλην ἐναφιέντες, θαυμαστοτέραν δ', ὡς εἰκός, τοῖς ὁρῶσι τήν ἔκπληξιν ἐμποιοῦντες, καί τοῦ μεγαλοδώρου Θεοῦ περί τόν ἑαυτοῦ θεράποντα πλουσιωτάτην χάριν ἐμφαίνοντες.

ΜΑ΄.

Ἄλλά σοί μέν, ὦ ἱερώτατε πάτερ, μεγάλη μέν καί ἡ τῶν παρόντων δόξα τε καί λαμπρότης, πλέον σε κάνταῦθα τοῦ Δεσπότης τετιμηκότος · μείζων δέ πολλῶ καί ὑπεροχικωτάτη ἡ αὐτόθι λῆξις καί οὐρανία · φωτί τῶ μεγάλῳ παρισταμένῳ, καί ὄλην τήν αἴγλην τῆς μακαρίας καί ἀρχιφώτου Τριάδος ἐν ἑαυτῶ δεχομένῳ· καί Θεόν ὀρῶντι, τό παραδοξότατον, θεῶ δηλαδή καί αὐτῶ τῇ ἐνώσει γεγενημένῳ, καί κατά μέθεξιν ὄλω θεουμένῳ, καί ἄρρητον τήν θέωσιν ὑφισταμένῳ. Οὐκοῦν οὕτω δόξης τυχών, δίδου πολλήν καί τήν παρά σου βοήθειαν τοῖς ἔτι (109) νηχομένοις ἡμῖν τά παρόντα, καί τόν δολιχόν τοῦτον βίον καί πολυκινδυνότατον διαπλεύουσιν· ὡς ἂν ὑπό σοί κυβερνήτη καί ὀδηγῶ, κοῦφοι τήν ἄστατον θάλασσαν ὑπερπλεύσαντες, τοῖς ἀκλύστοις καί ἀίδίοις λιμέσι καθορμισθείμεν· ἔνθα ἡ μακαρία διαγωγή καί κατάπαυσις ἡ γαληνοτάτη.

ΜΒ΄.

Οὗτος ὁ παρ' ἡμῶν σοι λόγος, ὦ πατέρων ἄριστε καί φιλοτεκνότατε, τῶν μέν πραγμάτων, ὥσπερ καί αὐτόν οἶδα, πάντη ἀπολειπόμενος, τοῦ δέ πόθου οἶμαι οὐδενός ἐλαττούμενος. Αἴτιος δέ πάντως τοῦ λόγου καί καθηγεμών, ὁ σοῦ ἐξεχόμενος ἱεράρχης· ὅς καί τήν ὁμωνυμίαν καί ὁμοτροπίαν τοῦ ἐν Μύροις ἐπλούτησε ποιμενάρχου· λόγων οὗτος αἰεὶ τῶν σῶν θαυμασίως ἐρῶν, καί σέ διαφερόντως ποθῶν· καί τρυφήν γλώσσης, τό ἥδιστόν σου ποιούμενος ὄνομα. Ὡ καί ἀντιδοίης τήν μετά σοῦ συναυλίαν καί συσκηνίαν· πολλήν ὡς ὄρας καί αὐτῶ ὑπέρ τοῦ καλοῦ τεθεμένῳ τήν ἀγωνίαν, καί τήν ψυχὴν προἰεμένῳ αὐτήν, μόνον εἴ τι βέλτιον εἶη τούτῳ ἐν τοῖς πράγμασι καταπράξασθαι· ἐν αὐτῶ Χριστῶ τῶ Κυρίῳ ἡμῶν, ὦ ἡ δόξα καί τό κράτος, νῦν καί αἰεὶ, καί εἰς τούς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

Γενομένης, μεταξύ τοῦ κυρίου ἀββᾶ Μαξίμου, καί τῶν σὺν αὐτῷ, καί τῶν ἀρχόντων ἐπὶ σεκρέτου.

Α΄.

Τῇ ἡμέρᾳ ἣ προσωρμίσθησαν ταύτη τῇ βασιλευούσῃ πόλει, ὃ τε κύριος Μάξιμος, καί οἱ σὺν αὐτῷ, περί δυσμάς ἡλίου, ἐλθόντες δύο μανδάτωρες μετὰ δέκα ἐκσκουβιτῶρων, ἐπῆραν αὐτούς ἐκ τοῦ πλοίου γυμνούς, καί ἀνυποδέτους· καί μερίσαντες αὐτούς ἀπ' ἀλλήλων, ἐφύλαξαν εἰς διάφορα ἐκσκουβίτα. Καί μεθ' ἡμέρας τινάς ἀναφέρουσιν αὐτούς ἐν τῷ παλατίῳ, καί εἰσάγουσι τόν γέροντα, ἐν ᾧ τόπω συνήχθη ἡ σύγκλητος, καί πολὺς ἄλλος ὄχλος· καί παριστῶσιν αὐτόν μέσον τῶν ἀρχόντων καθημένων, καί λέγει αὐτῷ ὁ σακελλάριος μετ' ὀργῆς πολλῆς καί μανίας· Χριστανός εἶ; Καί εἶπε· Χάριτι Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ τῶν ὄλων, Χριστανός εἰμι. Καί λέγει ἐκεῖνος· Οὐκ ἔστιν ἀληθές. Ἀπεκρίθη ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ· Σύ λέγεις. Οὐκ εἰμί· ἀλλ' ὁ Θεός λέγει εἶναί με, καί διαμένειν Χριστιανόν. Καί πῶς, φησίν, εἶπερ (112) Χριστιανός εἶ, μισεῖς τόν βασιλέα; Ἀποκριθεὶς ὁ τοῦ Θεοῦ δοῦλος, ἔφη· Καί πόθεν δῆλον; τό γάρ μῖσος ψυχῆς ἐστι κεκρυμμένη διάθεσις, ὡσπερ οὖν καί ἡ ἀγάπη. Καί λέγει αὐτῷ· Ἐξ ὧν ἐποίησας, πᾶσιν ἐγένου φανερός, ὅτι μισεῖς τόν βασιλέα, καί τήν πολιτείαν αὐτοῦ· σύ γάρ μόνος Αἴγυπτον καί Ἀλεξάνδρειαν καί Πεντάπολιν καί Τρίπολιν καί Ἀφρικὴν Σαρακηνοῖς παρέδωκας. Καί τίς τούτων ἀπόδειξις; ἔφη. Καί παραφέρουσιν Ἰωάννην τόν γενόμενον σακελλάριον Πέτρου τοῦ γενομένου στρατηγοῦ Νουμηδίας τῆς Ἀφρικῆς λέγοντα, Ὅτι πρό εἰκοσιδύο ἐτῶν ὁ πάππος τοῦ δεσπότου ἐκέλευσε τῷ μακαρίῳ Πέτρῳ, λαβεῖν στρατόν, καί ἀπελθεῖν εἰς Αἴγυπτον κατά τῶν Σαρακηνῶν, καί ἔγραψέ σοι ὡς πρός δοῦλον τοῦ Θεοῦ λαλῶν, πληροφορίαν ἔχων εἰς σέ ὡς ἅγιον ἄνθρωπον, εἰ συμβουλευεῖς αὐτῷ ἀπελθεῖν. Καί ἀντέγραψας αὐτῷ λέγων, μηδέν τοιοῦτο ποιῆσαι, ἐπειδή οὐκ εὐδοκεῖ ὁ Θεός ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἡρακλείου, καί τοῦ γένους αὐτοῦ, συμπραχθῆναι τήν πολιτείαν τῶν Ῥωμαίων. Λέγει ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ· Ἐάν ἀληθεύῃ, πάντως ἔχεις καί τήν πρός ἐμέ Πέτρου, καί τήν ἐμήν πρός αὐτόν ἐπιστολήν· παρενεχθῶσι, καί ὑπόκειμαι ταῖς δοκούσαις τῷ νόμῳ ποιναῖς. Καί λέγει· Ἐγὼ οὐκ ἔχω ἐπιστολήν, ἀλλ' οὔτε οἶδ, εἰ ὅλως ἔγραψέ σοι. Ἄλλ' ἐν τῷ φασάτῳ ταῦτα κατ' ἐκείνον ἐλάλουν πάντες τόν καιρόν. Λέγειν πρός αὐτόν ὁ τοῦ Θεοῦ δοῦλος· Εἰ τό φασάτον ὄλον τοῦτο διελάλει, πῶς σύ μόνος τοῦτο σικοφαντεῖς με; Ἐθεώρησάς μέ ποτε, ἢ ἐγώ σε; Καί λέγει· Οὐδέποτε. Τότε στραφεῖς πρός τήν σύγκλητον ὁ τοῦ Θεοῦ δοῦλος εἶπεν· Εἰ δίκαιόν ἐστι τοιούτους παρακομίζεσθαι κατηγορούς, ἢ μάρτυρας, κρίνατε· Ὡ γὰρ κρίματι κρίνετε, κριθήσεσθε· καί οἷω μέτρῳ μετρεῖτε, μετρηθήσεσθε, φησίν ὁ τῶν ὄλων Θεός.

Β΄.

Καί μετὰ τοῦτον φέρουσι Σέργιον τόν Μαγουδάν, λέγοντα· Πρό ἐννεά ἐτῶν ὁ μακάριος ἀββᾶς Θωμᾶς ἐλθὼν ἀπό Ῥώμης εἶπέ μοι, ὅτι ὁ Πάππας Θεόδωρος ἔπεμψε με πρός τόν πατρίκιον Γρηγόριον, ἵνα εἶπω αὐτῷ, μή φοβηθῆναι τινα. Ὁ γάρ δοῦλος τοῦ Θεοῦ ὁ ἀββᾶς Μάξιμος ἐθεώρησεν ὄναρ, ὅτι κατ' οὐρανοῦς εἰς ἀνατολάς καί δυσμάς ἦσαν δῆμοι ἀγγέλων· καί οἱ μὲν εἰς ἀνατολάς ἔκραζον· Κωνσταντῖνε Αὔγουστε, τοῦ βίγκας· οἱ δέ εἰς δυσμάς ἐβόουν· Γρηγόριε Αὔγουστε, τοῦ βίγκας· καί ὑπερίσχυσεν ἡ φωνή τῶν εἰς δυσμάς, τήν τῶν εἰς ἀνατολήν φωνήν. Καί τότε

κραυγάζει ὁ σακελλάριος· Ἐπεμψέ σε ὁ Θεός καυθῆναι εἰς τὴν πόλιν ταύτην. Λέγει ὁ τοῦ Θεοῦ δοῦλος· Εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ, καθαιροντί με τῶν ἔκουσιων κακῶν, δι' ἀκουσίου κολάσεως· πλήν, Οὐαί τῷ κόσμῳ ἀπὸ τῶν σκανδάλων. Ἀνάγκη γάρ ἔλθειν τὰ σκάνδαλα· οὐαί δέ δι' οὗ σκάνδαλον ἔρχεται. Ὅντως οὐκ ἔδει τοιαῦτα λαλεῖσθαι παρουσία Χριστιανῶν· οὐδέ ἀτιμωρήτους μένειν τοὺς τὰ τοιαῦτα πράττοντας πρὸς τὸ ἀρέσαι ἀνθρώποις, σήμερον οὔσι, καὶ αὔριον οὐκ οὔσι. Ταῦτα ζῶντος Γρηγορίου ἔδει τοῦτον εἰπεῖν, (113) καὶ γνωρίσαι τιῷ βασιλεῖ τὴν εἰς αὐτόν εὐνοίαν. Δίκαιον δέ ἐστι, εἰ καὶ ὑμῖν παρίσταται, τὸν πρό τούτου συκοφάντην, ἐκβιασθῆναι ἀπελθεῖν ἐνέγκαι τὸν πατρίκιον Πέτρον, καὶ τοῦτον τὸν ἀββᾶν Θωμᾶν, κάκεινον τὸν μακάριον πάππαν Θεόδωρον· καὶ τότε παρουσία πάντων, ἔλεγον τῷ πατρικίῳ Πέτρῳ· Εἰπέ, κύριε ὁ πατρίκιος· ἔγραψάς μοι ποτε περὶ ὧν εἶπεν ὁ σακελλάριος σου, ἢ ἐγώ σοι; Καὶ ὅταν κατέθετο, ὑπὸ κόλασιν ἐγενόμην. Ὁμοίως δέ καὶ τῷ μακαρίῳ πάππῃ· Εἰπέ, δέσποτα, ἐγώ σοι ποτε ὄναρ ἀφηγησάμην; Καὶ ὅταν ἤλεγξέ με, ἐκείνου ἦν τὸ ἔγκλημα, οὐκ ἐμοῦ τοῦ ἑωρακότος. Ἀπροαίρετον γάρ πρᾶγμα τὸ ὄναρ· μόνα δέ τὰ προαιρετικά κολάζει ὁ νόμος, εἶπερ αὐτῷ ἐναντιοῦται. Τότε λέγει πρὸς αὐτόν ὁ Τρωΐλος· Παίζεις, ἀββᾶ, οὐκ οἶδας ποῦ εἶ. Ὁ δέ· Οὐ παίζω, ἀλλὰ πενθῶ τὴν ζωὴν μου συντηρηθεῖσαν μέχρι τοῦ νῦν, ἵνα τοιούτων λάβω πείραν φαντασμάτων. Λέγει Ἐπιφάνιος ὁ πατρίκιος· Ὁ Θεός γινώσκει, καλῶς ποιεῖ παίζων αὐτά, ἐάν οὐκ εἰσὶν ἀληθῆ. Μεθ' ὃν ὁ σακελλάριος πάλιν πρὸς αὐτόν μετ' ὀργῆς εἶπεν· Ἀπλῶς πάντες ψεύδονται, καὶ σύ μόνος ἀληθεύεις; Καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν ὁ τοῦ Θεοῦ δοῦλος, συνδακρύσας τῷ λόγῳ· Ἐξουσίαν ἔχετε συγχωροῦντος τοῦ Θεοῦ, καὶ ζῶσαι καὶ θανατῶσαι· πλήν ἐάν οὔτοι ἀληθεύωσι, καὶ ὁ Σατανᾶς φύσει Θεός ἐστιν. Εἰ δέ οὐκ ἔστιν, ὡσπερ οὖν οὐδέ ἐστιν, οὐδέ οὔτοι ἀλήθευσαν. Μήτε γάρ ἀξιωθῶ μετὰ Χριστιανῶν θεωρῆσαι τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ὑπερουσίου Θεοῦ, ποιητοῦ τε καὶ δημιουργοῦ, καὶ κτίστου, καὶ προνοητοῦ, καὶ κριτοῦ, καὶ Σωτῆρος τῶν ὄλων, εἴ ποτε ὄναρ τοιοῦτον ἀφηγησάμην, ἢ ἄλλου ἀφηγουμένου ἤκουσα, εἰ μὴ τῇ ὥρᾳ ταύτῃ παρά τοῦ κυροῦ Σεργίου τοῦ εὐνοϊκοῦ τῆς βασιλείας.

Γ'.

Εἶτα τρίτον συκοφάντην προβάλλονται, Θεόδωρον τὸν υἱὸν Ἰωάννου τοῦ Κανδιδάτου λεγομένου, τὸν ἐπίκλην Χιλά, τὸν νῦν γαμβρόν τοῦ κυροῦ Πλάτωνος τοῦ πατρικίου, λέγοντα· Ὅτι συντυχίας μεταξύ ἡμῶν ἐν Ῥώμῃ γενομένης περὶ τοῦ βασιλέως, διέσυρε τὸ λαλούμενον, βυτία ποιῶν καὶ λαιβία. Πρὸς ὃν εἶπεν ὁ τοῦ Θεοῦ δοῦλος· Οὐδέποτε διελέχθην σοι, εἰ μὴ ἅπαξ μετὰ τοῦ ὀσιωτάτου πρεστυτέρου κυροῦ Θεοχαρίστου, τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ ἐξάρχου, διὰ τὸν πριμικήριον, προτραπεῖς διὰ γραμμάτων περὶ τούτου. Καὶ ἐάν εὐρεθῶ ψευδόμενος, ἀπολαύω.

Δ'.

Καὶ μετὰ τοῦτον, τέταρτον ἄγουσι Γρηγόριον τὸν υἱὸν Φωτεινοῦ, λέγοντα, ὅτι Ἀπῆλθον εἰς τὸ κελλίον τοῦ ἀββᾶ Μαξίμου ἐν Ῥώμῃ, κάμου εἰπόντος, ὅτι καὶ ἱερεὺς ἐστιν ὁ βασιλεύς, εἶπεν ὁ ἀββᾶς Ἀναστάσιος ὁ μαθητὴς αὐτοῦ· Μὴ ἀξιωθῆ εἶναι ἱερεὺς. Εὐθέως λέγει πρὸς αὐτόν ὁ τοῦ Θεοῦ δοῦλος· Φοβήθητι τὸν Θεόν, κύριε Γρηγόριε, οὐδέν παντελῶς ἐν τῇ περὶ τούτων διαλέξει λελάκηκεν ὁ σύνδουλός μου. Καὶ (116) ρίπτει ἑαυτὸν εἰς τὴν γῆν, λέγων τῇ συγκλήτῳ· Ἀνάσχεσθε τοῦ δούλου ὑμῶν, καὶ πάντα λέγω ὡς ἐλαλήθη, καὶ ἐλέγξει με ἐάν ψεύσομαι. Ὁ κύριός μου εἶναι Γρηγόριος ἐλθὼν εἰς Ῥώμην, ἠξίωσεν ἐλθεῖν εἰς τὸ κελλίον τοῦ δούλου ὑμῶν· ὃν θεωρήσας, ὡς ἔθος μοί ἐστιν, ἔρριψα ἑμαυτὸν εἰς τὴν γῆν, καὶ προσεκύνησα αὐτῷ· καὶ ἠσπασάμην αὐτόν, καὶ εἶπον αὐτῷ μετὰ τὸ καθίσαι· Τίς ἡ αἰτία τῆς ποθητῆς

παρουσίας τοῦ δεσπότη μου; Καί εἶπεν· Ὁ ἀγαθός καί θεοστήρικτος ἡμῶν δεσπότης, φροντίζων τῆς εἰρήνης τῶν ἀγίων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν, ἐποίησε κέλευσιν πρός τόν θεοτίμητον πάππαν, πέμψας καί προσφοράν εἰς τόν ἅγιον Πέτρον, προτρεπόμενος αὐτόν ἐνωθῆναι τῷ προέδρῳ Κωνσταντινουπόλεως ἅπερ πεμφθῆναι διά τῆς ἐμῆς μετριότητος κατηξίωσε τό εὐσεβές αὐτοῦ κράτος. Καί εἶπον· Δόξα Θεῷ τῷ ποιήσαντί σε ἄξιον τῆς τοιαύτης διακονίας. Πλήν, ἐπί ποίῳ τρόπῳ γενέσθαι τήν ἔνωσιν ἢ αὐτοῦ θεοστεφῆς ἐκέλευσε γαληνότης; Πάλιν εἶπε· Εἶπερ οἶδας. Καί εἶπας· Ἐπί τῷ Τύπῳ. Καί ἔφην· Ἀδύνατον, ὡς οἶμαι, τοῦτο καθέστηκεν· οὐ γάρ ἀνέχονται οἱ Ῥωμαῖοι συναναιρεθῆναι ταῖς τῶν ἀκαθάρτων αἰρετικῶν φωναῖς, τάς τῶν ἀγίων Πατέρων φωτοφόρους φωνάς ἢ τῷ ψεύδει συναποσβεσθῆναι τήν ἀλήθειαν ἢ τῷ σκότει συναφανισθῆναι τό φῶς. Οὐδέν γάρ ἡμῖν ἔσται τό προσκυνούμενον, εἰ γένηται τῶν θεοδιδάκτων λόγων ἀναίρεσις. Καί εἶπας· Οὐκ ἀναίρεσιν τῶν ἱερῶν τύπος ποιεῖται φωνῶν, ἀλλά σιωπῆν, ἵνα τήν εἰρήνην οἰκονομήσωμεν. Καί εἶπον· Ἔστι παρά τῇ θείᾳ Γραφῇ σιωπή καί ἀναίρεσις. Ὁ Θεός γάρ εἶπε διά τοῦ Δαβίδ· Οὐκ εἰσί λαλῖαι, οὐδέ λόγοι, ὧν οὐκ ἀκούονται αἱ φωναί αὐτῶν. Οὐκοῦν εἰ μή λαλοῦνται καί ἀκούονται οἱ περί Θεοῦ λόγοι, οὐδέ ὄλως εἰσί κατά τήν γραφήν. Καί εἶπας· Μή βάλῃς με εἰς ὕλας· ἐγώ ἀρκοῦμαι τῷ ἀγίῳ συμβόλῳ. Καί πῶς δύνασαι τῷ ἀγίῳ ἀρκεῖσθαι συμβόλῳ, ἔφην, δεχόμενος τόν τύπον; Καί τί βλάπτει τό δέχεσθαι τόν τόν τύπον, καί λέγειν τό σύμβολον; ἔφης. Λέγω· Ὅτι προφανῶς ἀναιρεῖ τό σύμβολον ὁ τύπος. Καί εἶπας· Διά τόν Κύριον, πῶς; Εἶπέ μοι, ἔφην, τό σύμβολον, καί γνῶθι πῶς ἀναιρεῖται ὑπό τοῦ τύπου. Καί ἤρξω τοῦ λέγειν· Πιστεύω εἰς ἓνα Θεόν Πατέρα παντοκράτορα, ποιητήν οὐρανοῦ καί γῆς· ὄρατῶν τε πάντων καί ἀοράτων. Ἐπίσχε, εἶπον, μικρόν, καί μάθε πῶς ἢ τῶν ἐν Νικαίᾳ πίστις ἤρνηται. Ποιητής γάρ οὐκ ἄν εἴη Θεός, θελήσεως καί ἐνεργείας φυσικῆς ἐστερημένος, εἶπερ θελήσας, ἀλλ' οὐκ ἀναγκασθείς ἐποίησε τόν οὐρανόν καί τήν γῆν, εἶπερ ἀληθεύει ἐν Πνεύματι Δαβίδ· Πάντα ὅσα ἠθέλησεν ὁ Κύριος, ἐποίησεν ἐν τῷ οὐρανῷ καί ἐν τῇ γῆ· ἐν ταῖς θαλάσσαις, καί ἐν πάσαις ταῖς ἀβύσσοις. Εἰ δέ οἰκονομίας χάριν συναναιρεῖται τῇ κακοπιστίᾳ ἢ σωτήριος πίστις, χωρισμός Θεοῦ παντελής, ἀλλ' οὐχ ἔνωσις Θεοῦ ἐστί τό τοιοῦτον εἶδος τῆς λεγομένης οἰκονομίας. Καί γάρ αὐριον οἱ δυσώνυμοι Ἰουδαῖοι λέγουσιν· Οἰκονομήσωμεν τήν πρός ἀλλήλους εἰρήνην, (117) καί ἐνωθῶμεν, καί περιέλωμεν ἡμεῖς μέν τήν περιτομήν, καί ὑμεῖς τό βάπτισμα, καί μηκέτι ἀλλήλους πολεμήσωμεν. Τοῦτο Ἀρειανοί ποτε προέτειναν ἐγγράφως ἐπί τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, λέγοντες· Περιέλωμεν τό Ὁμοούσιον καί τό ἑτεροούσιον, καί ἐνωθῶσιν αἱ Ἐκκλησίαι. Καί οὐ κατεδέξαντο οἱ θεοφόροι Πατέρες ἡμῶν· ἀλλ' εἶλκοντο μᾶλλον διώκεσθαι καί ἀποθανεῖν, ἢ σιωπῆσαι φωνήν παραστατικήν τῆς μιᾶς τοῦ Πατρός καί τοῦ Υἱοῦ καί τοῦ ἀγίου Πνεύματος ὑπερουσίου θεότητος. Καί ταῦτα συνεπιτιθεμένου τοῖς τά τοιαῦτα προτείνουσι τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, καθῶς πολλοῖς ἰστόρηται τοῖς φιλοπόνως τά τότε γενόμενα γράψασι. Καί οὐδεὶς τῶν βασιλέων ἠδυνήθη μέσαις φωναῖς πείσαι τούς θεηγόρους πατέρας συμβιβασθῆναι τοῖς ἐπί αὐτῶν αἰρετίζουσιν· ἀλλά ταῖς τραναῖς καί κυρίαῖς, καί καταλλήλοις τῷ ζητουμένῳ δόγματι ἐκέχρητο, λέγοντες προφανῶς, ὅτι Ἱερῶν ἐστί τό ζητεῖν, καί ὀρίζεσθαι περί τῶν σωτηρίων δογμάτων τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας. Καί εἶπας· Τί οὖν; οὐκ ἔστι πᾶς βασιλεύς Χριστιανός καί ἱερεύς; Καί εἶπον· Οὐκ ἔστιν· οὐδέ γάρ παρίσταται θυσιαστηρίῳ, καί μετὰ τόν ἁγιασμόν τοῦ ἄρτου ὑψοῖ αὐτόν, λέγων· Τά ἅγια τοῖς ἀγίοις. Οὔτε βαπτίζει, οὔτε μύρου τελετήν ἐπιτελεῖ, οὔτε χειροθετεῖ, καί ποιεῖ ἐπισκόπους καί πρεσβυτέρους καί διακόνους οὔτε χρεῖ ναούς, οὔτε τά σύμβολα τῆς ἱερωσύνης ἐπιφέρεται, ὡμοφόριον καί τό Εὐαγγέλιον, ὡςπερ τῆς βασιλείας, τόν τε στέφανον καί τήν ἄλουργίδα. Καί πῶς ἢ Γραφή βασιλέα καί ἱερέα λέγει εἶναι τόν Μελχισεδέκ; ἔφης. Καί εἶπον· Ἐνός τοῦ φύσει βασιλέως Θεοῦ τῶν

ὄλων γενόμενου φύσει διά τήν ἡμῶν σωτηρίαν ἀρχιερέως, εἷς ὑπῆρχε τύπος ὁ Μελχισεδέκ. Ὡς δέ γε κατά τήν τάξιν Μελχισεδέκ ἕτερον εἶναι λέγεις βασιλέα καί ἱερέα, καί τά λοιπά τόλμησον εἰπεῖν, τό, ἀπάτωρ, ἀμήτωρ, ἀγενεαλόγητον, μήτε ἀρχήν ἡμερῶν, μήτε τέλος ζωῆς ἔχοντα. Καί σκόπει τό ἐκ τούτου ἀναφυόμενον κακόν· ἄλλος γάρ εὐρεθήσεται Θεός ὁ τοιοῦτος ἐνανθρωπήσας, κατά τήν τάξιν Μελχισεδέκ, ἀλλ' οὐ κατά τήν τάξιν Ἁαρῶν τήν ἡμῶν ἱερουργῶν σωτηρίαν.

Ε΄.

Πλήν, τί θέλομεν διά πολλῶν ἐλθεῖν; Εἰς τήν ἀγίαν ἀναφοράν ἐπί τῆς ἀγίας τραπέζης, μετά τούς ἀρχιερέας καί διακόνους, καί παντός ἱερατικοῦ τάγματος, μετά τῶν λαϊκῶν οἱ βασιλεῖς μνημονεύονται, λέγοντος τοῦ διακόνου· Καί τῶν ἐν πίστει κεκοιμημένων λαϊκῶν, Κωνσταντίνου, Κώνσταντος, καί τούς λοιπούς. Οὕτω δέ καί τῶν ζώντων μνημονεύει βασιλέων, μετά τούς ἱερωμένους πάντας. Ταῦτα αὐτοῦ λέγοντος, κράζει ὁ Μηνᾶς· Ταῦτα λέγων ἔσχισας τήν Ἐκκλησίαν. Καί λέγει πρὸς αὐτόν· Εἰ ὁ λέγων τά τῶν ἀγίων Γραφῶν, καί τά τῶν ἀγίων Πατέρων σχίζει τήν Ἐκκλησίαν, ὁ ἀναιρῶν τά τῶν ἀγίων δόγματα, τί δειχθήσεται τῇ Ἐκκλησίᾳ ποιῶν, ὧν χωρίς, οὐδέ αὐτό τοῦτο, Ἐκκλησίαν εἶναι δυνατόν; Καί στραφεῖς ὁ σακελλάριος, εἶπε τοῖς (120) ἀνθρώποις τοῦ ἐξάρχου μετά κραυγῆς· Εἶπατε τῷ ἐξάρχῳ· Τοιοῦτον ἄνθρωπον ὠφείλες ἔᾶσαι ζῆν ὅπου ἄρχεις; Καί λαβόντες αὐτόν ἔξω, εἰσάγουσι τόν μαθητήν, καί ἀπαιτοῦντες αὐτόν κατεπιεῖν τοῦ ἐπιστάτου, ὡς θλίψαντος Πύρρον, ἀπεκρίνατο ἡρεμαῖα τῇ φωνῇ τά τῆς ἀληθείας, ὅτι οὐδεὶς ἐτίμησε Πύρρον ὡς ἐτίμησε· καί κελεύεται κράξαι. Καί ἐπεὶ οὐ κατεδέξατο τῆς πρεπούσης μοναχοῖς εὐλαβοῦς φωνῆς ξενωθῆναι, κελεύει τυπῆναι αὐτόν ὑπὸ τῶν παρεστώτων· καί πυγμαῖς αὐτόν βαλόντες, ἡμιθανῆ αὐτόν πεποιήκασι. Καί ἀπολύσαντες αὐτούς εἰς τά δεσμοτήρια καταλαμβάνει τόν γέροντα ὁ Μηνᾶς, λέγων παρουσία τῶν ἀρχόντων· Ἔβαλε σε ὁ Θεός, καί ἤγαγέ σε ὧδε, ἵνα ἀπολάβῃς, ὅσα εἰς ἄλλους ἐποίησας, πλανῶν πάντας εἰς τά Ὀριγένους δόγματα. Πρὸς ὃν εἶπεν ὁ τοῦ Θεοῦ δοῦλος παρουσία πάντων· Ἀνάθεμα Ὀριγενεῖ καί τοῖς δόγμασιν αὐτοῦ, καί παντί σύμφρονι αὐτοῦ. Καί λέγει ὁ πατρικίος Ἐπιφάνιος· ἐλύθη, κύρι ἀββᾶ Μηνᾶ, ὁ κατ' αὐτοῦ παρά σοῦ ἐπαγόμενος ψόφος, ἵνα καί εἰ ἦν Ὀριγενιστής, ἐπὶ ἀνεθεμάτισε, τῆς τοιαύτης ἑαυτόν ἡλευθέρωσε μέμψεως. Ἐγὼ δέ ὡς οὐκέτι τοιοῦτο περὶ αὐτοῦ λεγόμενον παραδέχομαι· Ἀπηνέχθη ἕκαστος αὐτῶν, ἐν ᾧ παρεφυλάττετο τόπῳ.

Στ΄.

Καί τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ περὶ τήν αὐτὴν ἀφήν τοῦ λύχνου, Τρώϊλος ὁ πατρικίος, καί Σέργιος ὁ Εὐκρατᾶς, ὁ ἐπί τῆς τραπέζης τῆς βασιλικῆς, παρεγένοντο πρὸς τόν δοῦλον Θεοῦ τόν γέροντα, καί καθίσαντες, ἐκέλευσαν καί αὐτόν καθίσει, καί εἶπον πρὸς αὐτόν· Εἶπέ ἡμῖν, κύρι ἀββᾶ, τήν μεταξὺ σοῦ καί Πύρρου γενομένην ἐν Ἀφρικῇ καί Ῥώμῃ περὶ τῶν δογμάτων κίνησιν· καί ποίοις αὐτόν ἔπεισας ἀναθεματίσαι τό δόγμα τό ἴδιον, καί τῷ σῶ συνθέσθαι. Καί ἀφηγήσατο αὐτοῖς πάντα καθεξῆς, ὅσα ἡ μνήμη ἀνέσωσε. Καί τοῦτο εἶπεν, ὅτι Ἐγὼ δόγμα ἴδιον οὐκ ἔχω, ἀλλά τό κοινόν τῆς Ἐκκλησίας τῆς καθολικῆς. Οὐ γάρ ἐκίνησα φωνήν τήν οἴανου, ἵνα ἴδιόν μου λέγηται δόγμα· καί μετά τήν ἀφήγησιν λέγουσιν αὐτῷ· Οὐ κοινωνεῖς τῷ θρόνῳ Κωνσταντινουπόλεως; Καί εἶπεν· Οὐ κοινωνῶ. Διά ποίαν οὐ κοινωνεῖς αἰτίαν, εἶπον; Ἀπεκρίθη· Ὅτι τάς ἀγίας τέσσαρας συνόδους ἐξέβαλον διά τῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ γενομένων ἐννέα κεφαλαίων· καί διά τῆς ἐν ταύτῃ τῇ πόλει γενομένης παρά Σεργίου ἐκθέσεως, καί διά τοῦτο προσεχῶς ἐπί τῆς ἔκτης ἰνδικτιῶνος ἐκτεθέντος τύπου· καί ὅτι ἄπερ ἐδογματίσαν διά τῶν κεφαλαίων, διά τῆς ἐκθέσεως κατέκριναν· καί ἄπερ

έδογματίσαν διά τῆς ἐκθέσεως, διά τοῦ τύπου ἠκύρωσαν· καί καθεΐλαν ἑαυτοῦς τοσαυτάκις. Οἱ τοίνυν ὑφ' ἑαυτῶν κατακριθέντες καί ὑπό τῶν Ῥωμαίων, καί τῆς μετά ταῦτα ἐπί τῆς ὀγδόης ἰνδικτιῶνος γενομένης συνόδου καθαιρεθέντες, ποίαν ἐπιτελέσουσι μυσταγωγίαν· ἢ ποῖον πνεῦμα τοῖς παρά τῶν τοιούτων ἐπιτελουμένοις ἐπιφοιτᾷ; Καί λέγουσιν αὐτῶ· Σύ μόνος σῶζῃ, καί πάντες ἀπόλλυνται; Καί εἶπεν· (121) Οὐδένα κατέκριναν οἱ τρεῖς παῖδες μή προσκυνήσαντες τῇ εἰκόνι, πάντων ἀνθρώπων προσκυνούντων. Οὐ γάρ ἐσκόπουν τά τῶν ἄλλων, ἀλλ' ἐσκόπουν ὅπως ἄν αὐτοί μή ἐκπέσωσι τῆς ἀληθοῦς εὐσεβείας. Οὕτω καί Δανιήλ βληθεὶς εἰς τόν λάκκον τῶν λεόντων, οὐ κατέκρινέ τινα τῶν μή προσευξαμένων τῷ Θεῷ κατά τό θέσπισμα Δαρείου, ἀλλά τό ἴδιον ἐσκόπησε· καί εἶλετο ἀποθανεῖν, καί μή παραπεσεῖν τῷ Θεῷ, καί ὑπό τῆς ἰδίας μαστιγωθῆναι συνειδήσεως, ἐπί τῇ παραβάσει τῶν φύσει νομίμων. Κάμοι οὖν μή δῶ ὁ Θεός κατακρίναί τινα, ἢ εἰπεῖν, ὅτι ἐγώ μόνος σῶζομαι. Αἰροῦμαι δέ ἀποθανεῖν, ἢ θρόησιν ἔχειν κατά τό συνειδός, ὅτι περί τήν εἰς Θεός πίστιν παρεσφάλην καθ' οἰονδήποτε τρόπον.

Ζ'.

Λέγουσιν αὐτῶ· Καί τί ἔχεις ποιῆσαι, τῶν Ῥωμαίων ἐνουμένων τοῖς Βυζαντίοις; Ἰδού γάρ χθές ἦλθον οἱ ἀποκρισιάριοι Ῥώμης, καί αὐριον τῇ Κυριακῇ κοινωνοῦσι τῷ πατριάρχῃ· καί πᾶσι δῆλον γίνεται, ὅτι σύ διεστρεφες τοὺς Ῥωμαίους· ἀμέλει σοῦ ἀπαρθέντος ἐκεῖθεν, συνέθεντο τοῖς ἐνταῦθα. Καί εἶπε πρὸς αὐτοῦς· Οἱ ἐλθόντες, οἰονδήποτε πρόκριμα τῷ θρόνῳ Ῥώμης, κᾶν κοινωνήσωσιν, ἐπὶ οὐκ ἤγαγον πρὸς τόν πατριάρχην ἐπιστολήν, οὐ ποιοῦσι· καί οὐ πείθομαι πάντως ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι ἐνοῦνται τοῖς ἐνταῦθα, εἰ μή ὁμολογήσωσι τόν Κύριον ἡμῶν καί Θεόν, καθ' ἑκατέραν τῶν ἐξ ὧν, ἐν οἷς τε καί ἄπερ ἐστίν, εἶναι φύσει θελητικόν τε καί ἐνεργητικόν τῆς ἡμῶν σωτηρίας. Καί λέγουσιν· Εἰ δέ συμβιβασθῶσι τοῖς ἐνταῦθα οἱ Ῥωμαῖοι, τί ποιεῖς; Καί εἶπε· Τό Πνεῦμα τό ἅγιον διά τοῦ Ἀποστόλου, καί ἀγγέλους ἀναθεματίζει παρά τό κήρυγμά τι νομοθετοῦντας.

Η'.

Καί λέγουσι· Πάντως ἀνάγκη ἐστί, θελήσεις λέγεσθαι ἐπί Χριστοῦ καί ἐνεργείας; Ἀπεκρίθη· Πᾶσα ἀνάγκη, εἶπερ εὐσεβεῖν κατά ἀλήθειαν θέλωμεν. Οὐδέν γάρ τῶν ὄντων χωρὶς ἐνεργείας φυσικῆς ὑφέστηκεν. Οἱ γάρ ἅγιοι Πατέρες φανερώς λέγουσι· Μῆτε εἶναι, ἢ γινώσκεισθαι χωρὶς τῆς οὐσιώδους αὐτῆς ἐνεργείας τήν οἰονδήποτε φύσιν. Εἰ δέ οὔτε ἔστιν, οὔτε γινώσκειται φύσις, ἄνευ τῆς αὐτῆς οὐσιωδῶς χαρακτηριζούσης ἐνεργείας, πῶς εἶναι τόν Χριστόν, ἢ γνωρίζεσθαι Θεόν ἀληθῶς φύσει καί ἄνθρωπον, ἄνευ τῆς θεϊκῆς καί ἀνθρωπίνης ἐνεργείας, ἐστί δυνατόν; Ἀπολέσας γάρ, κατά τοὺς Πατέρας, τό βρυχικόν ὁ λέων, οὐκ ἔστι λέων· καί κύων τό ὑλακτικόν οὐκ ἔστι κύων. Καί ἄλλο τό οἰονοῦν τό φυσικῶς αὐτοῦ συστατικόν ἀπολέσας, οὐκ ἔστιν ἔτι ὅπερ ἦν. Καί λέγουσιν αὐτῶ· Οἶδαμεν ὄντως ὅτι οὕτως ἦν· πλὴν μή λυπήσῃς τόν βασιλέα, διά τήν εἰρήνην καί μόνον ποιήσαντα τόν τύπον, οὐκ ἐπ' ἀναιρέσει τινός τῶν ἐπί Χριστοῦ νοουμένων· ἀλλ' ἐπί εἰρήνῃ τήν (124) σιωπὴν τῶν ποιουσῶν τήν διάστασιν φωνῶν οἰκονομοῦντα.

Θ'.

Καί ρίψας ὁ τοῦ Θεοῦ δοῦλος ἑαυτόν εἰς τήν γῆν μετά δακρῶν· Οὐκ ὤφειλε λυπηθῆναι ὁ ἀγαθός καί εὐσεβής δεσπότης κατά τῆς ἐμῆς ταπεινώσεως. Οὐ γάρ δύναμαι λυπῆσαι τόν Θεόν σιωπῶν, ἄπερ αὐτός λαλεῖσθαι καί ὁμολογεῖσθαι προσέταξεν. Εἰ γάρ κατά τόν θεῖον Ἀπόστολον, αὐτός ἔστιν ὁ θέμενος ἐν τῇ

Ἐκκλησία, πρῶτον ἀποστόλους· δεύτερον, προφήτας· τρίτον, διδασκάλους, δῆλον ἔστιν, ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ διά τούτων λαλήσας. Διά πάσης οὖν τῆς ἀγίας Γραφῆς, τῆς τε Παλαιᾶς καὶ Νέας Διαθήκης, καὶ τῶν ἀγίων διδασκάλων καὶ συνόδων διδασκόμεθα, θελητικόν τε καὶ ἐνεργητικόν θεότητί τε καὶ ἀνθρωπότητι, τὸν σαρκωθέντα Θεόν. Οὐδενός γάρ τῶν οἷς ὡς Θεός γινώσκειται, καὶ τῶν οἷς ὡς ἄνθρωπος φύσει γνωρίζεται, χωρὶς ἀμαρτίας, ἔστιν ἄν ἑλλιπής. Εἰ δέ τέλειός ἐστι καθ' ἑκάτερον, ὡς οὐδενός καθ' ἑκατέτου ἑλλιπής, προφανῶς τό κατ' αὐτόν ὅλον νοθεύει μυστήριον, ὁ μὴ ὁμολογῶν αὐτόν εἶναι ὅπερ ἐστί, μετὰ τῶν προσόντων αὐτῷ καθ' ἑκάτερον, ἐν οἷς τε καὶ ἄπερ ἐστί, πάντων φυσικῶν ἰδιωμάτων.

Γ.

Καὶ μικρόν σιωπήσαντες, ἀλλήλοις προσνεύσαντες λέγουσι· Πόθεν δύνασαι δεῖξαι, ὅτι τὰς συνόδους ἐκβάλλουσιν, οἱ θρόνου Κωνσταντινουπόλεως; Καὶ λέγει αὐτοῖς· Ἦδη δέκεικται μερικῶς διὰ τῶν ἐν Ῥώμῃ λαληθέντων παρ' ἐμοῦ πρὸς τὸν κῦριν Γρηγόριον, τὸν ἀσηκρήτιν· καὶ νῦν, εἰ παρίσταται τῷ δεσπότῃ τοῦτο δειχθήσεσθαι, κελεύσει δοθῆναι ἄδειαν τῷ ἀναξίῳ ὑμῶν δούλῳ, καὶ ποιῶ γνώσιν βιβλίων, ὅτι τὰ ἐμὰ ἀφηρέθησαν· καὶ πᾶσι φανερόν ποιῶ τοῦτο, χωρὶς οἰασθήποτε σκολιότητος λόγων. Καὶ λοιπὸν ἄλλων πολλῶν λαληθέντων, εἰς γραφικὰς καὶ φυσικὰς καὶ τεχνικὰς ἐτράπησαν γυμνασίας τε καὶ θεωρίας· ἐφ' αἷς ἠδυνθέντες, ἰλαρωτέρως διετέθησαν· καὶ ἤρξαντο λέγειν· Οἶδεν ὁ Κύριος, ὠφελήθημεν, καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν ἐνοχλεῖν ὑμῖν οὐκ ἔχομεν.

ΙΑ΄.

Ὁ δέ κῦρις Σέργιος εἶπεν αὐτῷ, ὅτι Πολλάκις ἦλθον εἰς τό κελλίον σου εἰς Βέββας, καὶ ἠκροασάμην τῆς διδασκαλίας σου· καὶ ὁ Χριστός ἔχει βοηθησαί σοι· καὶ μὴ ἀγωνιάσης. Εἰς ἓν δέ μόνον λυπεῖς πάντας, ὅτι πολλοὺς ποιεῖς χωρισθῆναι τῆς κοινωνίας τῆς ἐνταῦθα Ἐκκλησίας. Ἔστι τις ὁ λέγων, εἶπεν ὁ δούλος τοῦ Θεοῦ, ὅτι εἶπον· Μὴ κοινωνήσῃ τῇ Ἐκκλησίᾳ τῶν Βυζαντινῶν; Ἀπεκρίθη ὁ κῦρις Σέργιος· αὐτό τοῦτο, τό σε μὴ κοινωνεῖν, μεγάλη πρὸς πάντας ἐστί φωνή, μὴ κοινωνῆσαι. Καὶ εἶπεν ὁ τοῦ Θεοῦ δούλος· οὐδέν βιαιότερον συνειδότης κατηγοροῦντος, καὶ οὐδέν τούτου συνηγοροῦντος παρῤῥησιαστικώτερον. Ἀκούσας δέ ὁ κῦρις Τρώϊλος, ὅτι ὁ τύπος ἀναθεματίζεται εἰς πᾶσαν τὴν δύσιν, λέγει πρὸς τὸν δούλον τοῦ Θεοῦ, Καλόν ἔστιν, ὅτι τοῦ εὐσεβοῦς ἡμῶν δεσπότης ἢ ὑπόληψις ὑβρίζεται; (125) Ἀπεκρίθη ὁ τοῦ Θεοῦ δούλος· Ὁ Θεός συγχωρήσει τοῖς ἐκβιβάσασιν τὸν δεσπότην ποιῆσαι τὸν τύπον, καὶ τοῖς συγχωρήσασιν. Καὶ λέγει· Τίνες εἰσὶν οἱ ἐκβιβάσαντες, καὶ τίνες οἱ συγχωρήσαντες; Ἀπεκρίθη· Οἱ τῆς Ἐκκλησίας ἐξεβίβασαν, καὶ οἱ ἄρχοντες συνεχώρησαν· καὶ ἰδοὺ ὁ ρύπος ἐκ τῶν ὑπευθύνων εἰς τὸν ἀθῶν καὶ καθαρὸν πάσης αἰρέσεως, ἐξετινάχθη. Ἀλλά συμβουλευσατε ποιῆσαι, ὃ ἐποίησεν ὁ εὐσεβῆς τῇ μνήμῃ γενόμενος αὐτοῦ πάππος. Ἐκεῖνος γάρ αἰσθόμενος ὅτι ψόγον αὐτοῦ τινες κατὰ τὴν δύσιν καταχέουσι, διὰ κελεύσεως ἐλεύθερον ἑαυτὸν ἐποίησε τῆς ἐπὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ μέμψεως, γράψας, ὅτι Ἐκθεσις οὐκ ἔστιν ἐμῆ· οὔτε γάρ ἐγὼ ὑπηγόρευσα, ἢ ἐκέλευσα γενέσθαι· ἀλλὰ Σέργιος αὐτὴν ὁ πατριάρχης συντάξας πρό πέντε ἐτῶν, τοῦ ἀνελθεῖν με ἀπὸ τῆς Ἀνατολῆς, ἐδέηθη μου κατ' αὐτὴν γενομένου τὴν πανευδαίμονα πόλιν, ὀνοματί μου προτεθῆναι αὐτὴν μεθ' ὑπογραφῆς· καὶ κατεδεξάμην τὴν ἐκείνου παράκλησιν. Νῦν δέ γνούς ὅτι τινές ἐπ' αὐτὴν διαμάχονται, πᾶσι δῆλον ποιῶ, ὅτι οὐκ ἔστιν ἐμῆ. Ταύτην ἐποιήσατο τὴν κέλευσιν πρὸς τὸν μακάριον Ἰωάννην πάππαν, κατακρίνοντα τὴν ἔκθεσιν, ἐν τοῖς πρὸς Πύρρον τότε γραφεῖσι. Καὶ ἔκτοτε Σεργίου χρηματίζει πανταχοῦ εἶναι ἔκθεσις. Τοῦτο ποιήσει καὶ ὁ νῦν εὐσεβῶς βασιλεύων

ἡμῶν, καί μενεῖ παντελῶς ἄχραντος πάσης μέμψεως ἢ πρόληψις αὐτοῦ. Τότε σεΐσαντες τὰς κεφαλὰς, ἐσιώπησαν, τοῦτο μόνον εἰρηκότες· Ὅλα δυσχερῆ καὶ ἀνέκβαρα.

Τούτων καὶ ἐτέρων διαφόρων λαληθέντων, προσκυνηθέντες καὶ προσκυνήσαντες, μετὰ πάσης ἰλαρότητος ἀνεχώρησαν. Καὶ πάλιν τῷ ἄλλῳ Σαββάτῳ, ἀνήγαγον αὐτούς ἐν τῷ παλατίῳ· καὶ εἰσφέρουσι πρῶτον τόν μαθητὴν τοῦ γέροντος, συνελθόντων καὶ τῶν δύο πατριαρχῶν· καὶ ἄγουσι Κωνσταντῖνον καὶ Μηνᾶν κατηγοροῦν τοῦ γέροντος, καὶ ἀπαιτοῦντες τὴν μαθητὴν συγκαταθέσθαι τοῖς κατ' αὐτῶν λαλουμένοις. Μετὰ δὲ πάσης παρρησίας εἶπεν ὁ μαθητὴς ἀφόβως πρὸς τὴν σύγκλητον· Κωνσταντῖνον εἰσάγετε ἐν σεκρέτῳ παλατίου; Οὗτος οὐκ ἔστιν οὔτε πρεσβύτερος, οὔτε μοναχός, ἀλλὰ τριβοῦνος θυμέλης. Ἐγνωρίσθη Ἀφροῖς καὶ Ῥωμαίοις, ποῖα γύναια βόσκων ἦλθεν ἐκεῖσε. Πάντες ἔμαθον τὰς πανουργίας αὐτοῦ, ἅς ἐποίησε πρὸς τὸ λαθεῖν· ποτέ μὲν λέγων, ὅτι ἀδελφαὶ αὐτοῦ εἰσὶ ποτέ δέ, ὅτι διὰ τὸ μὴ κοινωνῆσαι τῇ Ἐκκλησίᾳ Κωνσταντινουπόλεως ἐπῆρα αὐτάς, ἵνα μὴ χρανθῶσι τῇ αἰρετικῇ κοινωνίᾳ. Ἀλλὰ καὶ πάλιν ἐάν λείψῃ αὐτῷ σπατάλη, καὶ εὖρη χῶραν μὴ γνωρίζουσιν αὐτόν, τὰ αὐτὰ ποιεῖ, αἰσχροῦ κέρδους χάριν, καὶ ῥυπαρᾶς ἡδονῆς. Καὶ μεγάλη αἰσχύνῃ ἐστὶ, τὸ κἂν συντυγχάνειν αὐτῷ, τοῖς σεμνῶς βιῶναι θέλουσιν. Εἶτα μετὰ ταῦτα, ἐρωτηθεὶς εἰ τὸν τύπον ἐνεθεμάτισεν, ἀφόβως εἶπεν· Οὐ μόνον ἀνεθεμάτισα, ἀλλὰ καὶ λίβελλον ἐποίησα. Τί οὖν; οὐχ ὁμολογεῖς πεποικῆναι κακῶς; λέγουσιν αὐτῷ οἱ ἄρχοντες. Καὶ λέγει· Μὴ δῶ ὁ Θεός, ἵνα ὅπερ ἐποίησα καλῶς κατὰ θεσμόν ἐκκλησιαστικόν, εἶπω (128) γενέσθαι κακῶς. Καὶ πολλά ἄλλα ἐρωτηθεὶς, καὶ ἀποκριθεὶς καθὼς ὁ Θεός ἐχορήγησεν αὐτῷ, ἐξάγεται τοῦ σεκρέτου.

ΙΓ΄.

Καὶ εἰσάγουσι τὸν γέροντα, καὶ λέγει πρὸς αὐτόν κύρις Τρώϊλος· Εἶπέ, ἀββᾶ, βλέπε, εἶπέ τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἔλεεῖ σε ὁ δεσπότης· ἐπεὶ ἐάν διὰ τῆς νομίμου διηγήσεως ἔλθωμεν, καὶ εὖρη κἂν ἐν τῶν κατηγορηθέντων σου ἀληθές, ὁ νόμος φονεύει σε. Καὶ εἶπε· καὶ ἤδη εἶπον, καὶ πάλιν λέγω, ὅτι ἐάν μόνον ἐν λέγηται εἶναι ἀληθές, καὶ ὁ Σατανᾶς Θεός ἐστιν. Εἰ δὲ οὐκ ἔστι Θεός, ἀλλ' ἀποστάτης, καὶ τὰ κατηγορηθέντα μου ψευδῆ καὶ ἀνυπόστατα. Πλὴν εἴ τι κελεύετε ποιῆσαι, ποιήσατε. Θεὸν σέβων, οὐκ ἀδικοῦμαι. Καὶ λέγει αὐτῷ· Οὐκ ἀνεθεμάτισας τὸν τύπον; Ἀπεκρίθη· Πολλάκις εἶπον ὅτι ἀνεθεμάτισα. Λέγει αὐτῷ τὸν τύπον ἀνεθεμάτισας; τὸν βασιλέα ἀνεθεμάτισας. Ἀπεκρίθη ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ· Ἐγὼ βασιλέα οὐκ ἀνεθεμάτισα, ἀλλὰ χάρτην ἀλλότριον τῆς ὀρθοδόξου καὶ ἐκκλησιαστικῆς πίστεως. Καὶ λέγει αὐτῷ· Ποῦ ἀνεθεματίσθη; Ὑπὸ τῆς συνόδου Ῥώμης, ἀπεκρίθη, εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Σωτῆρος, καὶ εἰς τὴν Θεοτόκον. Τότε λέγει πρὸς αὐτόν ὁ ἔπαρχος Κοινωνεὶς τῇ Ἐκκλησίᾳ τῶν ὧδε, ἢ οὐ κοινωνεῖς; Ἀπεκρίθη, καὶ εἶπεν· Οὐ κοινωνῶ. Λέγει αὐτῷ· Διὰ τί; Ἀπεκρίθη· Ὅτι ἔξω ἔβαλε τὰς συνόδους. Καὶ εἶπεν· Ἐάν ἔξω ἔβαλε τὰς συνόδους, πῶς εἰς τὰ δίπτυχα ἀναφέρονται; Καὶ λέγει· Καὶ τίς ὄνησις ὀνομάτων, τῶν δογμάτων ἐκβεβλημένων; Καὶ δύνασαι, ἔφη, τοῦτο δεῖξαι; Καὶ εἶπεν· Ἐάν λάβω ἄδειαν, καὶ κελεύετε, δειχθῆναι ἔχω τοῦτο πάνυ εὐχερῶς. Καὶ σιωπησάντων αὐτῶν, λέγει αὐτῷ ὁ σακελλάριος· Διατί ἀγαπᾶς τοὺς Ῥωμαίους, καὶ τοὺς Γραικοὺς μισεῖς. Ἀποκριθεὶς ὁ τοῦ Θεοῦ δοῦλος, εἶπε· Παραγγελίαν ἔχομεν, τοῦ μὴ μισῆσαί τινα. Ἀγαπῶ τοὺς Ῥωμαίους, ὡς ὁμόπιστους· τοὺς δὲ Γραικοὺς, ὡς ὁμογλώσσους. Καὶ πάλιν λέγει αὐτῷ ὁ σακελλάριος· Πόσων ἐτῶν λέγεις ἑαυτόν; Ἀπεκρίθη; Ἐβδομήκοντα πέντε. Καὶ λέγει αὐτῷ· Πόσους χρόνους ἔχει μετὰ σοῦ ὁ μαθητὴς σου; Ἀπεκρίθη· Τριάκοντα ἑπτὰ. Τότε ἀνέκραξε εἰς κληρικό· Ἀπέδωκέ σοι ὁ Κύριος, ὅσα ἐποίησας τῷ μακαρίῳ Πύρρῳ. Πρὸς ὃν οὐδὲν ἀπεκρίθη ὄλωσ.

ΙΔ΄.

Τοσοῦτων δέ λαληθέντων ἐν τῷ σεκρέτῳ, οὐδεὶς οὐδέν τῶν πατριαρχῶν ἐφθέγγετο. Ἐν δέ τῷ κινεῖσθαι περὶ τῆς συνόδου Ῥώμης λόγον, κράζει ὁ Δημοσθένης· Οὐ κεκύρωται ἡ σύνοδος, τοῦ συγκροτήσαντος αὐτὴν καθαιρεθέντος. Καί λέγει ὁ τοῦ Θεοῦ δοῦλος· Οὐ καθρέθη, ἀλλ' ἐδιώχθη. Ποία γέγονεν ἐπὶ τοῖς πεπραγμένοις συνοδικῇ καὶ κανονικῇ πρᾶξις ἀσφαλῶς ἔχουσα αὐτοῦ τὴν καθαίρεσιν; Πλὴν ἵνα καὶ κανονικῶς καθηρέθη, οὐ ποιεῖ τοῦτο πρόκριμα τοῖς ὀρθοδόξως κατὰ τοὺς θείους κανόνας κυρωθεῖσιν· οἷς καὶ τὰ γραφέντα παρὰ τοῦ ἐν ἀγίοις πάπα Θεοδώρου συμβαίνουσι. Καί λέγει τούτων ἀκούσας Τρώϊλος ὁ πατρίκιος· Οὐκ οἶδας τί λέγεις, ἀββᾶ· τό γε γινόμενον γέγονε.

ΙΕ΄.

(129) Ταῦτα ὅσα ἡ μνήμη κατέχει τὰ κεκινημένα τε καὶ εἰρημένα· καὶ εἰς τοιοῦτον τὰ κατ' αὐτοὺς κατέληξε τέλος, ἀπολύσαντες καὶ τὸν ἅγιον γέροντα τοῦ σεκρέτου, ἐν τῇ φρουρᾷ. Καὶ τῇ ἐπαύριον, ἣτις ἦν Κυριακή, συμβούλιον ποιήσαντες οἱ τῆς Ἐκκλησίας, ἔπεισαν τὸν βασιλέα, ταύτην αὐτοὺς κατακρῖναι τὴν πικρὰν καὶ ἀπάνθρωπον ἐξορίαν, διηρημένους ἀλλήλων· τὸν μὲν ἅγιον γέροντα εἰς Βιζύην κάστρον τῆς Θράκης· τὸν δέ μαθητὴν αὐτοῦ εἰς Πέρβεριν· ὃ οὐκ ἔχει ἐξώτερον βῆμα ποδός ἢ Ῥωμαίων βασιλεία, ἀπρονοήτους, γυμνοὺς, ἀτρόφους, πάσης τῆς πρὸς τό ζῆν ἀφορμῆς ἐστερημένους· μὴ ἐγγίζοντας θαλάσση, ἵνα μὴ ἔχωσιν ἐκ τῶν ἐλεημόνων ἐπίσκεψιν. Καὶ οὕτως εἰσὶ γυμνοὶ καὶ ἄτροφοι, μόνην ἔχοντες τὴν ἐλπίδα τοῦ Θεοῦ· παρακαλοῦντες πάντας τοὺς Χριστιανούς, τοῦτο βοῶντες· Εὐξασθε διὰ τὸν Κύριον, ἵνα τελειώσῃ ὁ Θεὸς τό ἔλεος αὐτοῦ μετὰ τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν, καὶ διδάξῃ ἡμᾶς ὅτι οἱ συμπλέοντες αὐτῷ, ἡγριωμένης πείραν λαμβάνουσι θαλάσσης, ἀνέμοις καὶ κύμασι δονουμένου μὲν τοῦ σκάφους, ἀκατασείστου δέ διαμένοντος. Συγχωρεῖ γὰρ κλύδωνος μεγάλου αὐτοὺς πειραθῆναι, δοκιμάζων αὐτῶν τὴν περὶ αὐτόν διάθεσιν, ἵνα μεγάλη τῇ φωνῇ κράξωσι· Κύριε, σῶσον ἡμᾶς, ἀπολλύμεθα· καὶ μάθωσι πάντα μόνῳ αὐτῷ ἐπιγράφειν, τὰ τῆς αὐτῶν σωτηρίας· καὶ μὴ πεποιθότες ὧσιν ἐφ' ἑαυτοῖς, καὶ τύχῳσι γαλήνης μεγάλης, τοῦ ἀνέμου καὶ τῶν κυμάτων κατευνασθέντων· καὶ εἰς μέσον λύκων αὐτοὺς ἐκδίδωσι, καὶ διὰ τῆς στενῆς πύλης εἰσελθεῖν, καὶ διὰ τεθλιμμένης ὁδεύειν τρίβου παρακελεύεται· καὶ λιμόν, καὶ δίψαν, καὶ γύμνωσιν, καὶ δεσμά, καὶ φυλακάς, καὶ ἀπαγωγάς, καὶ μάστιγας, καὶ σταυρόν, καὶ ἥλους καὶ ὄξος, καὶ χολήν, καὶ ἐμπτύσματα, καὶ ῥαπίσματα, καὶ κολαφίσματα, καὶ ἐμπαιγμούς προτείνεται· καὶ πάθος καὶ θανάτους πολυτρόπους ὧν τέλος, ἡ παμφαῆς ἀνάστασις, φέρουσα μεθ' ἑαυτῆς εἰρήνην τοῖς δι' αὐτόν διωχθεῖσι· καὶ χαρὰν, τοῖς δι' αὐτόν θλιβεῖσι· καὶ ἀνάληψιν εἰς οὐρανοῦς, καὶ προσαγωγὴν τῷ Πατρικῷ καὶ ὑπερουσίῳ θρόνῳ, καὶ λῆξιν ὑπὲρ ἄνω πάσης ἀρχῆς οὐσαν καὶ ἐξουσίας καὶ δυνάμεως καὶ κυριότητος· καὶ παντός ὀνόματος ὀνομαζομένου, εἴτε ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, εἴτε ἐν τῷ μέλλοντι· ἧς τύχοιμεν ἅπαντες, εὐχαῖς καὶ πρεσβείαις τῆς πανυμνήτου πανσέπτου καὶ ὑπερενδόξου κυρίως φύσει Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, καὶ τῶν ἁγίων ἀποστόλων, προφητῶν καὶ μαρτύρων. Ἀμήν.

ΠΡΟΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΝ ΜΟΝΑΖΟΝΤΑ (132)

Χθές ὀκτωκαιδεκάτη τοῦ μηνός, ἥτις ἦν ἡ ἀγία Πεντηκοστή, ὁ πατριάρχης ἐδήλωσέ μοι λέγων· Ποίας Ἐκκλησίας εἶ; Βυζαντίου; Ῥώμης; Ἀντιοχείας Ἀλεξανδρείας; Ἱεροσολύμων; Ἴδου πᾶσαι μετὰ τῶν ὑπ' αὐτάς ἐπαρχιῶν ἠνώθησαν. Εἰ τοίνυν εἶ τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας, ἐνώθητι, μήπως ξένην ὁδὸν τῷ βίῳ καινοτομῶν, πάθης ὅπερ οὐ προσδοκᾷς. Πρὸς οὓς εἶπον· Καθολικὴν Ἐκκλησίαν, τὴν ὀρθὴν καὶ σωτήριον τῆς εἰς αὐτόν πίστεως ὁμολογίαν, Πέτρον μακαρίσας ἐφ' οἷς αὐτόν καλῶς ὠμολόγησεν, ὁ τῶν ὄλων εἶναι Θεός ἀπεφήνατο. Πλὴν μάθω τὴν ὁμολογίαν, ἐφ' ἣν πασῶν τῶν Ἐκκλησιῶν γέγονεν ἡ ἔνωσις καὶ τοῦ γενομένου καλῶς, οὐκ ἄλλοτριῶμαι. Καί φασι· Κἄν οὐκ ἔχωμεν περὶ τούτου κέλευσιν, λέγομεν διὰ τό γενέσθαι σε πάντως ἀπροφάσιστον. Δύο λέγομεν ἐνεργείας διὰ τὴν διαφορὰν, καὶ μίαν διὰ τὴν ἔνωσιν. Τὰς δύο διὰ τὴν ἔνωσιν μίαν φατέ γεγονέναι, ἢ παρά ταύτας, εἶπον, ἐτέραν Οὐ, φασίν, ἀλλὰ τὰς δύο μίαν διὰ τὴν ἔνωσιν, Ἀπηλλάγημεν πραγμάτων, ἔφην, ἑαυτοῖς ἀνυπόστατον πίστιν, καὶ Θεὸν ἀνύπαρκτον πλάσαντες. Εἰ γὰρ εἰς μίαν συγχέομεν τὰς δύο διὰ τὴν ἔνωσιν, καὶ πάλιν εἰς δύο διαιροῦμεν διὰ τὴν διαφορὰν, οὐκ ἔσται μονάς οὔτε δυάς ἐνεργειῶν, ἀλλήλαις ἀναιρουμένων ἀεὶ, καὶ ποιουσῶν ἀνερέργητον ᾧ προσπέφηκαν, καὶ παντελῶς ἀνύπαρκτον. Τό γάρ μηδεμίαν ἔχον ἐκ φύσεως ἀναφαίρετον, καὶ μηδενὶ λόγῳ τροπῆς ἀλλοιουμένην καὶ μεταπίπτουσαν κίνησιν, πάσης οὐσίας ἐστέρηται κατὰ τούς Πατέρας, οὐκ ἔχον ἐνέργειαν οὐσιωδῶς αὐτό χαρακτηρίζουσαν. Τοῦτο οὖν λέγειν οὐ δύναμαι, οὔτε ἐδιδάχθην παρά τῶν ἀγίων Πατέρων ὁμολογεῖν. Τό δοκοῦν ὑμῖν, οὔσιν ἐξουσιασταῖς, ποιήσατε. Οὐκοῦν ἄκουσον, ἔφησαν· ἔδοξε τῷ δεσπότῃ καὶ τῷ πατριάρχῃ, διὰ πραικέπτου τοῦ πάππα Ῥώμης, ἀναθεματισθῆναί σε μὴ πειθόμενον, καὶ τὸν ὀριζόμενον αὐτοῖς ἀπενέγκασθαι θάνατον. Τό τῷ Θεῷ πρό παντός αἰῶνος ὀρισθέν ἐν ἐμοὶ δέξοιτο πέρας, φέρον αὐτῷ δόξαν πρό παντός ἐγνωσμένην αἰῶνος, αὐτοῖς τοῦτο ἀκούσας ἀπεκρινάμην. Καὶ πρὸς τό γνῶναί σε, καὶ προσθήκην εὐχῆς τῷ Θεῷ ποιήσασθαι καὶ δεήσεως, ἐμφανῆ σοι τά δηλωθέντα πεποίηκα, παρακαλῶν τῷ κυρίῳ Θεῷ, καὶ τοῖς ἐκεῖ σὺν αὐτῷ πατράσιν ἡμῶν ἀγίοις γνώριμα καταστῆσαι ταῦτα, τῆς αὐτῆς χάριν αἰτίας.

ΤΟΜΟΣ Β΄. Σελ. (136)

Τοῦ ἐν ἀγίοις Πατρός ἡμῶν καί ὁμολογητοῦ Μαξίμου,

Περὶ τῶν πραχθέντων ἐν τῇ πρώτῃ ἐξορία, ἧτοι ἐν Βιζύῃ· τὰ παρά τοῦ Θεοδοσίου ἐπισκόπου Καισαρείας Βιθυνίας, καί αὐτοῦ διαλεχθέντα.

Α΄.

Τὰ κεκινημένα περὶ τῆς ἀνωμήτου ἡμῶν τῶν Χριστιανῶν πίστεως, καί τῆς τῶν δι’ ἐναντίας παρεισάκτου καινοτομίας, μεταξύ τοῦ ἀββᾶ Μαξίμου, καί Θεοδοσίου ἐπισκόπου Καισαρείας Βιθυνίας ἀναγκαῖον ἠγησάμην κατάδηλον ποιῆσαι πᾶσιν ὑμῖν τοῖς ἐν ὀρθοδοξίᾳ διατελοῦσιν, ἵνα ἀκριβέστερον τὰ περὶ τούτων εἰδέναι ἔχοντες, δοξάζητε μᾶλλον τόν φιλόανθρωπον Θεόν, τόν διδόντα λόγον ἐν ἀνοίξει τοῦ στόματος (137) τῶν φοβουμένων αὐτόν· μήπως συνήθως οἱ ἐχθροί τῆς ἀληθείας, τάναντία ταύτης διαφημίζοντες, ἐκταράξωσιν ὑμῶν τὰς καρδίας.

Β΄.

Τοιγαροῦν τῇ εἰκοστῇ τετάρτῃ τοῦ Αὐγούστου μηνός τῆς νυνὶ παρελθούσης τεσσαρεσκαίδεκάτης ἐπινεμήσεως, ἐξῆλθεν πρὸς αὐτόν ἐν ἧ παρεφυλάττετο ἐξορία, τουτέστιν ἐν κάστρῳ Βιζύης, ὁ προρηθείς ἐπίσκοπος Θεοδόσιος, ὡς εἶπεν, ἐκ προσώπου Πέτρου τοῦ προέδρου Κωνσταντινουπόλεως πεμφθείς· καί Παῦλος καί Θεοδόσιος οἱ ὑπάτοι, ὡς εἶπον καί αὐτοί, ἐκ προσώπου βασιλέως πεμφθέντες· καί ἀνελθόντες πρὸς τόν εἰρημένον μοναχόν Μάξιμον, ἐν ᾧ τόπῳ ἀπεκέκλειστο, ἐκάθισαν, καί ἐπέτρεψαν καί αὐτόν καθίσει, συνόντος αὐτοῖς δηλονότι καί τοῦ ἐπισκόπου Βιζύης. Καί λέγει πρὸς αὐτόν Θεοδόσιος ὁ ἐπίσκοπος· Πῶς ἔχεις, κύρι ἀββᾶ; ΜΑΞ. Ὡς πρόωρισεν ὁ Θεός πρό πάντων τῶν αἰῶνων τήν περὶ ἐμέ προνοητικὴν διεξαγωγὴν, οὕτως ἔχω. ΘΕΟΔ. Τί οὖν; πρό παντός περὶ ἐκάστου ἡμῶν ὤρισεν(προώρισεν) ὁ Θεός; ΜΑΞ. Εἴπερ προέγνω, πάντως καί προώρισε· ΘΕΟΔ. Τί ἔστιν αὐτό τό, Προέγνω, καί Προώρισε; ΜΑΞ. Ἡ πρόγνωσις τῶν ἐφ’ ἡμῖν ἐννοιῶν καί λόγων καί ἔργων ἐστίν· ὁ προορισμός δέ τῶν οὐκ ἐφ’ ἡμῖν συμβαινόντων ἐστί. ΘΕΟΔ. Ποῖά ἐστι τὰ ἐφ’ ἡμῖν, καί ποῖα τὰ οὐκ ἐφ’ ἡμῖν; ΜΑΞ. Ὡς ἔοικε, πάντα γινώσκων ὁ δεσπότης μου, δοκιμαστικῶς διαλέγεται πρὸς τόν δοῦλον αὐτοῦ. ΘΕΟΔ. Μά τήν ἀλήθειαν τοῦ Θεοῦ, ἀγνοῶν ἠρώτησα, καί μαθεῖν θέλων τήν διαφορὰν τῶν ἐφ’ ἡμῖν, καί οὐκ ἐφ’ ἡμῖν· καί πῶς τὰ μὲν ὑπὸ τήν πρόγνωσιν τοῦ Θεοῦ ὑπάρχουσι· τὰ δέ, ὑπὸ τόν προορισμόν εἰσιν. ΜΑΞ. Ἐφ’ ἡμῖν ἐστί τὰ ἐκούσια πάντα, τουτέστιν ἀρεταί καί κακίαι· οὐκ ἐφ’ ἡμῖν δέ, αἱ ἐπιφοραὶ τῶν συμβαινόντων ἡμῖν κολαστικῶν τρόπων, ἢ τῶν ἐναντίων. Οὔτε γάρ ἐφ’ ἡμῖν ἐστὶν ἡ κολάζουσα νόσος, οὔτε ἡ εὐφραίνουσα ὑγεία· καί αἱ ποιότητες καί αἱ τούτων αἰτίαι. Οἷον αἰτία νόσου ἀταξία, ὡσπερ καί ὑγείας εὐταξία· καί βασιλείας οὐρανῶν αἰτία, ἡ τῶν ἐντολῶν φυλακή, ὡσπερ καί πυρός αἰώνιου, ἡ τῶν τούτων παράβασις. ΘΕΟΔ. Τί οὖν; διὰ τοῦτο θλίβῃ ἐν τῇ ἐξορίᾳ ταύτῃ, ἐπειδὴ ἄξιά τινα ἐποίησας ταύτης τῆς θλίψεως; ΜΑΞ. Παρακαλῶ ἵνα ὁ Θεός ταῦτη τῇ θλίψει περιορίσῃ τὰς ἐκτίσεις ὧν ἡμαρτον αὐτῷ ἐν τῇ παραβάσει τῶν αὐτοῦ δικαιοδικῶν ἐντολῶν. ΘΕΟΔ. Οὐκ ἔστι δοκιμῆς ἕνεκεν ἀπαγομένη θλίψις πολλοῖς; ΜΑΞ. Ἡ δοκιμὴ τῶν ἀγίων ἐστίν, ἵνα φανερωθῶσι διὰ τῆς θλίψεως τῷ βίῳ τῶν ἀνθρώπων, αἱ περὶ τό φύσει καλὸν διαθέσεις αὐτῶν, ἑαυταῖς συνεκφαίνουσαι τὰς ἠγνοημένας πᾶσιν ἀρετάς, ὡς ἐπὶ Ἰώβ καί Ἰωσήφ. Ὁ μὲν γάρ ἐπὶ φανερώσει τῆς κεκρυμμένης ἀνδρείας ἐπειράζετο· ὁ δέ, ἐπ’ ἐκφωνήσει

τῆς ἀγιαστικῆς σωφροσύνης ἐδοκιμάζετο· καί πᾶς τῶν ἀγίων ἀκουσίως ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ θλιβείς, ἐπι τισί τοιαύταις οἰκονομίαις ἐθλίβετο, ἵνα διὰ τῆς ἀσθενείας τῆς συγχωρουμένης αὐτοῖς ἐπαχθῆναι, τόν ὑπερήφανον καί ἀποστάτην περιπατήσωσι δράκοντα, τουτέστι τόν διάβολον.(140) Ἡ γάρ ὑπομονή, δοκιμῆς ἔργον ἐστίν ἐφ' ἐκάστου τῶν ἀγίων. ΘΕΟΔ. Μά τὴν ἀλήθειαν τοῦ Θεοῦ, καλῶς εἶπας· καί ὁμολογῶ τὴν ὠφέλειαν· καί ἐζήτησαν αἰεὶ ἐν τοῖς τοιούτοις συνδιαλέγεσθαι ὑμῖν· ἀλλ' ἐπειδὴ ἐπ' ἄλλῳ κεφαλαίῳ κἀγὼ καί οἱ δεσπότες μου οἱ μελλοπατρίκιοι πρὸς σέ γεγόναμεν, καί τοσαῦτα διαστήματα ἤλθομεν, παρακαλοῦμέν σε τά παρ' ἡμῶν προτεινόμενα δέξασθαι, καί χαροποιῆσαι πᾶσαν τὴν οἰκουμένην. ΜΑΞ. Ποῖα ταῦτά εἰσι, δέσποτα, καί τίς ἐγώ, καί πόθεν εἰμί, ἵνα ἢ ἐπὶ τοῖς προτεινόμενοις μοι συγκατάθεσις χαροποιῆση πᾶσαν τὴν οἰκουμένην; ΘΕΟΔ. Μά τὴν ἀλήθειαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἅπερ λέγω σοι, ἐγώ τε καί οἱ δεσπότες μου μελλοπατρίκιοι ἐκ τοῦ στόματος τοῦ δεσπότη ἡμῶν τοῦ πατριάρχου καί τοῦ εὐσεβοῦς Δεσπότη τῆς οἰκουμένης ἠκούσαμεν. ΜΑΞ. Κελεύσατε, οἱ δεσπότες μου, εἰπεῖν ἅπερ βούλεσθε, καί ἅπερ ἠκούσατε.

Γ'.

ΘΕΟΔ. Παρακαλεῖ ὁ βασιλεύς καί ὁ πατριάρχης δι' ἡμῶν, μαθεῖν παρά σοῦ, διὰ ποίαν αἰτίαν οὐ κοινωνεῖς τῷ θρόνῳ Κωνσταντινουπόλεως. ΜΑΞ. Ἔχετε περὶ τούτου ἐπιτροπὴν ἔγγραφον παρά τοῦ εὐσεβεστάτου βασιλέως, ἢ παρά τοῦ πατριάρχου; ΘΕΟΔ. Οὐκ ὄφελος, δέσποτα, ἀπιστῆσαι ἡμῖν. Κἄν γάρ ταπεινός εἰμι, ἐπίσκοπος ἀκούω· καί οἱ δεσπότες μου συγκλήτου μέρος τυγχάνουσι· καί οὐκ ἤλθομεν πειράσαι σε· μή δῶη Θεός. ΜΑΞ. Οἰώδηποτε τρόπῳ ἤλθατε πρὸς τόν δοῦλον ὑμῶν, ἐγὼ χωρὶς πάσης ὑποστολῆς λέγω τὴν αἰτίαν δι' ἣν οὐ κοινωνῶ τῷ θρόνῳ Κωνσταντινουπόλεως· Πλὴν κἄν ἄλλων ἦν τό ἐρωτᾶν με διὰ ποίαν αἰτίαν, ὑμῶν ἔστι, τῶν γινωσκόντων ἀσφαλῶς πλεῖον ἐμοῦ τὴν αἰτίαν.

Δ'.

Γινώσκετε τὰς γενομένας καινοτομίας ἀπὸ τῆς ἔκτης ἐπιμεμήσεως τοῦ διελθόντος κύκλου ἀρξαμένας ἀπὸ Ἀλεξανδρείας διὰ τῶν ἐκτεθέντων ἐννέα κεφαλαίων παρά Κύρου, τοῦ οὐκ οἶδα πῶς γεγονότος ἐκεῖσε προέδρου, τῶν βεβαιωθέντων ὑπὸ τοῦ θρόνου Κωνσταντινουπόλεως· καί τὰς ἄλλας ἀλλοιώσεις, προσθήκας τε καί μειώσεις, τὰς γενομένας συνοδικῶς ὑπὸ τῶν προεδρευσάντων τῆς τῶν Βυζαντίων Ἐκκλησίας, Σεργίου λέγω, καί Πύρρου, καί Παύλου· ἄστινας καινοτομίας πᾶσα γινώσκει ἡ οἰκουμένη. Διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν οὐ κοινωνῶ, ὁ δοῦλος ὑμῶν, τῇ Ἐκκλησίᾳ Κωνσταντινουπόλεως. Ἀρθῶσι τὰ προσκόμματα τὰ τεθέντα ὑπὸ τῶν εἰρημένων ἀνδρῶν, μετ' αὐτῶν ἐκείνων τῶν θεμένων αὐτά, καθὼς εἶπεν ὁ Θεός· Καί τούς λίθους ἐκ τῆς ὁδοῦ διαρρίψατε, καί τὴν λείαν καί τετριμμένην, καί πάσης ἀκανθῶδους αἰρετικῆς κακίας ἐλευθέραν ὁδὸν τοῦ Εὐαγγελίου, καθάπερ καί ἦν εὐρίσκων, ὁδεύω πάσης δίχα προτροπῆς ἀνθρωπίνης. Ἔως δέ ἂν τοῖς (141) τεθεῖσι προσκόμμασι, καί τοῖς τεθεικόσιν αὐτά σεμνύνονται οἱ πρόεδροι Κωνσταντινουπόλεως, οὐδεὶς ἐστὶν ὁ πείθων με λόγος ἢ τρόπος κοινωνεῖν αὐτοῖς.

Ε'.

ΘΕΟΔ. Τί γάρ κακόν ὁμολογοῦμεν, ἵνα χωρισθῆς τῆς κοινωνίας ἡμῶν; ΜΑΞ. Ὅτι μίαν ἐνέργειαν λέγοντες θεότητος καί ἀνθρωπότητος τοῦ Θεοῦ καί Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, συγχέετε τόν τε τῆς θεολογίας, καί τῆς οἰκονομίας λόγον. Εἰ γάρ πεισθῆναι δεῖ τοῖς ἀγίοις Πατράσι, λέγουσιν, Ὡν ἡ ἐνέργεια μία, τούτων καί ἡ οὐσία

μία τετράδα ποιείτε τήν άγιάν Τριάδα, ώς όμοφυούς τῷ Λόγω γενομένης τῆς αὐτοῦ σαρκός, καί έκστάσης τῆς πρός ἡμᾶς καί τῆς αὐτόν τεκούσης συγγενοῦς κατά φύσιν ταυτότητος.

Στ'.

Καί πάλιν, ἀναιροῦντες τάς ἐνεργείας, καί μίαν κυροῦντες θέλησιν θεότητος τοῦ αὐτοῦ καί ἀνθρωπότητος, ἀφαιρεῖσθε αὐτοῦ τήν τῶν ἀγαθῶν διανομήν. Ἐάν γάρ ἐνέργειαν οὐδεμίαν ἔχη, κατά τούς τοῦτο θεσπίσαντας, δήλον ὅτι, κᾶν θέλη, ἐλεῆσαι οὐ δύναται, ἀφαιρεθείσης αὐτῷ τῆς τῶν ἀγαθῶν ἐνεργείας, εἴπερ ἐνεργείας ἀγαθῆς χωρίς, οὐδέν τῶν ὄντων ἐνεργεῖν ἢ πράττειν πέφυκεν.

Ζ'.

Ἄλλως τε δέ, καί τήν σάρκα ποιείτε τῷ θελήματι συνδημιουργόν πάντων τῶν αἰώνων, καί τῶν ἐν αὐτοῖς, Πατρί τε, καί Υἱῷ, καί Πνεύματι· τῇ δέ φύσει κτιστήν, ἢ τό ἀληθέστερον εἰπεῖν, ἀναρχον τῇ θελήσει, ἐπέπερ ἡ θεία θέλησις ἀναρχός ἐστίν, ώς ἀνάρχου θεότητος· τῇ δέ φύσει πρόσφατον, ὅπερ πᾶσαν οὐκ ἄνοιαν ὑπερβαίνει μόνον, ἀλλά καί ἀσέβειαν. Οὐ γάρ λέγετε ἀπλῶς μόνον ἐν θέλημα, ἀλλά καί τοῦτο θεϊκόν. Θείας δέ θελήσεως, οὐδεὶς δύναται ἀρχήν ἐπινοῆσαι χρονικήν, ἢ τέλος, ἐπειδή μηδέ τῆς θείας φύσεως, ἧς ἐστίν οὐσιώδης ἡ θέλησις.

Η'.

Πάλιν δέ ἐτέραν εἰσάγοντες καινοτομίαν, ἀφαιρεῖσθε παντάπασι πάντα τά γνωριστικά καί συστατικά τῆς θεότητος καί τῆς ἀνθρωπότητος τοῦ Χριστοῦ, νόμοις καί τύποις θεσπίζοντες μήτε μίαν, μήτε δύο ἐπ' αὐτοῦ θελήσεις ἢ ἐνεργείας λέγεσθαι· ὅπερ ἐστὶ πράγματος ἀνυπάρκτου. Οὐδέν γάρ τῶν ὄντων, εἴτε νοερόν ἐστίν ἀφήρηται θελητικῆς δυνάμεως καί ἐνεργείας, εἴτε αἰσθητικόν αἰσθητικῆς ἐνεργείας, εἴτε φυτικόν, αὐξητικῆς καί θρεπτικῆς ἐνεργείας· εἴτε παντελῶς ἄψυχον, καί πάσης ἄμοιρον ζωῆς, τῆς καθ' ἑξίν λεγομένης ἐνεργείας καί ἐπιτηδειότητος. Καί δηλοῦσι πάντα τά οὕτως ὄντα, ἀντιληπτά τυγχάνοντα ταῖς τῶν αἰσθητικῶν αἰσθήσεσιν. Ἐνέργεια γάρ τῶν τοιούτων, τό ὑποπίπτειν πάντως ὁράσεσι, διά τῆς ἰδίας ἐπιφανείας· ἀκοῆ, διά κτύπου· ὁσφρήσει, δι' ἀτμοῦ τινος προσφυοῦς γεύσει, τισί χυμοῖς· καί ἀφῆ, διά τῆς ἀντιτυπίας. Ὡσπερ γάρ ἐνέργειαν λέγομεν τῆς ὁράσεως τό ὄραῖν, οὕτως καί τῶν ὀρωμένων τό ὀραῖσθαι. Καί τά λοιπά πάντα κατά τόν αὐτόν θεωροῦμεν γινόμενα τρόπον. Εἰ τοίνυν οὐδέν τῶν ὄντων ἐστὶ πάσης ἔρημον παντελῶς φυσικῆς (144) ἐνεργείας· ὁ δέ Κύριος ἡμῶν καί Θεός (ἰλάσθητι, Κύριε) οὐδεμίαν ἔχει φυσικήν θέλησιν ἢ ἐνέργειαν καθ' ἑκάτερον τῶν ἐξ ὧν, ἐν οἷς τε καί ἄπερ ἐστὶ· πῶς δύνασθε ἢ εἶναι ἢ καλεῖσθαι θεοσεβεῖς, κατ' οὐδένα τρόπον ὑπάρχοντα θελητικόν ἢ ἐνεργητικόν, παρ' ὑμῶν προσκυνούμενον λέγοντες; Τρανῶς γάρ ὑπό τῶν ἀγίων Πατέρων διδασκόμεθα, λεγόντων· Τό γάρ μηδεμίαν δύναμιν ἔχον, οὔτε ἔστιν, οὔτε τί ἐστίν, οὔτε ἔστι τις αὐτοῦ παντελῶς θέσις.

Θ'.

ΘΕΟΔ. Τό δι' οἰκονομίαν γενόμενον, μή λάβης ώς κύριον δόγμα. ΜΑΞ. Εἰ μή ἐστὶ κύριον δόγμα τῶν δεχομένων, ὁ θεσπίζων τύπος καί νόμος μηδεμίαν λέγεσθαι τοῦ Κυρίου θέλησιν ἢ ἐνέργειαν, ὧν ἡ ἀφαίρεσις τήν ἀνυπαρξίαν δηλοῖ τοῦ ταύτας ἀφηρημένου, διά ποίαν αἰτίαν βαρβάρους ἔθνεσι καί ἀθέοις ἀπέδοσθέ με ἄνευ τιμῆς; Διά ποίαν αἰτίαν κατεκρίθην οἰκῆσαι Βιζύην, καί οἱ σύνδουλοί μου, ὁ μὲν Πέρβερν, ὁ δέ Μεσημβρίαν; ΘΕΟΔ. Μά τόν Θεόν τόν μέλλοντά με ἐτάσαι, καί ὅτε γέγονεν,

εἶπον, καί νῦν τά αὐτό λέγω, ὅτι κακῶς γέγονεν ὁ Τύπος, καί ἐπί βλάβῃ πολλῶν. Πρόφασις δέ γέγονε τό ἐκτεθεῖναι αὐτόν, ἢ πρός ἀλλήλους τῶν ὀρθοδόξων περί θελημάτων καί ἐνεργειῶν ζυγομαχία· καί διά τό πρός ἀλλήλους εἰρηνεῦσαι πάντας, συνειδόν τινες τάς τοιαύτας κατασιγασθῆναι φωνάς. ΜΑΞ. Καί ποῖος πιστός δέχεται οἰκονομίαν κατασιγάζουσας φωνάς, ἄσπερ λαλεῖσθαι δι' ἀποστόλων, καί προφητῶν, καί διδασκάλων ὁ τῶν ὄλων Θεός ὠκονόμησε; Καί σκοπήσωμεν, κῦρι ὁ μέγας, εἰς ποῖον κακόν καταντᾶ ψηλαφούμενον τό κεφάλαιον τοῦτο. Εἰ γάρ ὁ μέν Θεός ἔθετο ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, πρῶτον μέν ἀποστόλους, δεύτερον προφήτας, τρίτον διδασκάλους πρός τόν καταρτισμόν τῶν ἁγίων· εἰρηκῶς ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ τοῖς ἀποστόλοις, καί δι' αὐτῶν καί τοῖς μετ' αὐτοῦς· Ὁ ὑμῖν λέγω, πᾶσι λέγω. Καί πάλιν· Ὁ δεχόμενος ὑμᾶς, ἐμέ δέχεται· καί ὁ ἀθετῶν ὑμᾶς, ἐμέ ἔθετε· δηλον ὅτι καί προφανές, ὡς ὁ μή δεχόμενος τοὺς ἀποστόλους καί προφήτας, καί διδασκάλους, ἀλλ' ἀθετῶν αὐτῶν τάς φωνάς, αὐτόν ἀθετεῖ τόν Χριστόν.

Γ΄.

Καί ἄλλο δέ σκοπήσωμεν· Ὁ Θεός ἐκλεξάμενος, ἐξήγειρεν ἀποστόλους, καί προφήτας, καί διδασκάλους, πρός τόν καταρτισμόν τῶν ἁγίων· ὁ δέ διάβολος, ψευδαποστόλους καί ψευδοπροφήτας, καί ψευδοδιδασκάλους κατά τῆς εὐσεβείας ἐκλεξάμενος ἐξήγειρεν, ὥστε καί τόν παλαιόν πολεμηθῆναι νόμον, καί τόν εὐαγγελικόν. Ψευδαποστόλους δέ, καί (145) ψευδοπροφήτας, καί ψευδοδιδασκάλους μόνους νοῶ τοὺς αἰρετικούς· ὧν οἱ λόγοι καί οἱ λογισμοί διεστραμμένοι εἰσίν. Ὡσπερ οὖν ὁ τοὺς ἀληθεῖς ἀποστόλους, καί προφήτας, καί διδασκάλους δεχόμενος, Θεόν δέχεται· οὕτως καί ὁ τοὺς ψευδαποστόλους, καί ψευδοπροφήτας, καί ψευδοδιδασκάλους δεχόμενος, τόν διάβολον δέχεται. Ὁ τοίνυν συνεκβαλὼν τοὺς ἁγίους τοῖς ἐναγέσι καί ἀκαθάρτοις αἰρετικοῖς (δέξασθε λέγοντα τὴν ἀλήθειαν), τῷ διαβόλῳ προφανῶς τόν Θεόν συγκατέκρινεν.

ΙΑ΄.

Εἰ τοίνυν γυμνάζοντες τάς γενομένας καινοτομίας ἐν τοῖς ἡμετέροις χρόνοις, εἰς τοῦτο καταντούσας αὐτάς εὐρίσκομεν τό ἀκρότατον κακόν, ὁρᾶτε μήπως εἰρήνην προφασίζόμενοι, τὴν ἀποστασίαν εὐρεθῶμεν νοσήσαντες, καί κηρύττοντες ἦν πρόδρομον εἶπεν ἔσσεσθαι τῆς τοῦ Ἀντιχρίστου παρουσίας ὁ θεῖος Ἀπόστολος. Ταῦτα χωρὶς ὑποστολῆς εἶπον ὑμῖν, δεσπότηι μου, ἵνα φεῖσησθε ἑαυτῶν τε καί ἡμῶν. Κελεύετε ἵνα ταῦτα γεγραμμένα ἔχων ἐν τῇ βίβλῳ τῆς καρδίας, ἔλθω κοινωνήσων ἐν ἧ ταῦτα κηρύττεται Ἐκκλησίᾳ· καί γένωμαι κοινωνός τῶν ἀληθῶς μέν τόν Θεόν, δῆθεν δέ τόν διάβολον τῷ Θεῷ συνεκβαλλόντων; Μή γένοιτό μοι παρά τοῦ Θεοῦ, τοῦ δι' ἐμέ γενομένου χωρὶς ἁμαρτίας. Καί βαλὼν μετάνοιαν εἶπεν· Ἐγώ, εἴ τι κελεύετε εἰς τόν δοῦλον ἡμῶν ποιῆσαι, ποιήσατε· ἐγώ τοῖς ταῦτα δεχομένοις, οὐδέποτε γένωμαι συκοινωνός.

ΙΒ΄.

Καί ἀποπαγέντες ἐπὶ τοῖς λαληθεῖσι, κάτω βαλόντες τάς κεφαλὰς ἐσίγησαν ἐπὶ ὦραν ἰκανήν· καί ἀνακύψας, καί τῷ ἀββᾶ Μαξίμῳ ἀτενίσας Θεοδόσιος ὁ ἐπίσκοπος, εἶπεν· Ἡμεῖς ἀντιφωνοῦμέν σοι, τόν δεσπότην ἡμῶν τόν βασιλέα, ὅτι σοῦ κοινωνοῦντος κουφίζει τόν Τύπον. ΜΑΞ. Πολύ ἀπεχόμεθα ἀπ' ἀλλήλων ἀκμήν· τί ποιοῦμεν περί τῆς συνοδικῶς βεβαιωθείσης φωνῆς, τοῦ ἐνός θελήματος, ἐπ' ἐκβολῇ πάσης ἐνεργείας ὑπὸ Σεργίου καί Πύρρου ; ΘΕΟΔ. Ἐκεῖνος ὁ χάρτης κατηνέχθη καί ἀπεβλήθη. ΜΑΞ. Κατηνέχθη ἐκ τῶν λιθίνων τοίχων, οὐ μὴν ἐκ τῶν νοερῶν ψυχῶν.

Δέξονται τήν κατάκρισιν τούτων τήν ἐν Ῥώμῃ συνοδικῶς ἐκτεθεῖσαν δι' εὐσεβῶν δογμάτων τε καί κανόνων, καί λέλυται τό μεσότοιχον, καί προτροπῆς οὐ δεόμεθα. ΘΕΟΔ. Οὐκ ἔρῶται ἡ σύνοδος ἡ ἐν Ῥώμῃ, ἐπειδή χωρίς κελεύσεως γέγονε βασιλέως. ΜΑΞ. Εἰ τὰς γνομένας συνόδους αἱ κελεύσεις τῶν βασιλέων κυροῦσιν, ἀλλ' οὐχί εὐσεβῆς πίστις, δέξονται καί τὰς κατά τοῦ ὁμοουσίου γενομένας συνόδους, ἐπειδή κελεύσει βασιλέων γεγονάσιν· φημί δέ, τήν ἐν Τύρῳ, τήν ἐν Ἀντιοχείᾳ, τήν ἐν Σελευκείᾳ, τήν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπί Εὐδοξίου τοῦ Ἀρειανοῦ· τήν ἐν Νίκῃ τῆς Θράκης, τήν ἐν τῷ Σιρμίῳ· καί μετὰ ταύτας πολλοῖς ὕστερον χρόνοις, τήν ἐν Ἐφέσῳ δεύτερον, ἧς ἐξῆρχε Διόσκορος· ὅλας γάρ ταύτας, κέλευσις βασιλέων ἠθροισε, καί ὅμως πᾶσαι κατεκρίθησαν διά τήν ἀθειάν τῶν κυρωθέντων ἀσεβῶς δογμάτων. Διά τί δέ οὐκ ἐκβάλλετε τήν καθελοῦσαν Παῦλον τόν Σαμοσατέα ἐπί τῶν ἁγίων καί μακαρίων (148) Πατέρων, Διονυσίου τοῦ πάπα Ῥώμης καί Διονυσίου τοῦ Ἀλεξανδρείας καί Γρηγορίου τοῦ Θαυματουργοῦ, τοῦ τῆς αὐτῆς ἄρξαντος συνόδου, ἐπειδή μή γέγονε κελεύσει βασιλέως; Ποῖος δέ κανὼν διαγορεύει, μόνας ἐκεῖνας ἐγκρίνεσθαι συνόδους, τὰς κελεύσει βασιλέως ἀθροισθείσας, ἢ ὅλως κελεύσει βασιλέως πάντας τὰς συνόδους ἀθροίζεσθαι. Ἐκεῖνας οἶδεν ἁγίας καί ἐγκρίτους συνόδους ὁ εὐσεβῆς τῆς Ἐκκλησίας κανὼν, ἅς ὀρθότης δογμάτων ἔκρινεν. Ἀλλά, καθὼς οἶδεν ὁ δεσπότης μου, καί ἄλλους διδάσκει, δεύτερον γίνεσθαι σύνοδον κατά πᾶσαν ἐπαρχίαν τοῦ ἔτους ὁ κανὼν, διηγόρευσε, κελεύσεως βασιλικῆς μηδεμίαν μνήμην πεποιημένος, ἐπ' ασφαλείᾳ τῆς σωτηριώδους ἡμῶν πίστεως, καί διορθώσει πάντων τῶ θείῳ τῆς Ἐκκλησίας νόμῳ μή συναινούντων κεφαλαίων.

II'

ΘΕΟΔ. Ὡς λέγεις ἐστίν· ἡ τῶν δογμάτων ὀρθότης ἐγκρίνει τὰς συνόδους πλὴν οὐ δέχη τόν λίβελλον Μηνᾶ, ἐν ᾧ μίαν θέλησιν καί μίαν ἐνέργειαν τοῦ Χριστοῦ ἐδογματίσεν; ΜΑΞ. Μὴ δῶ Κύριος ὁ Θεός· Ὑμεῖς οὐ δέχεσθε, ἀλλ' ἐκβάλλεσθε πάντας τοὺς διδασκάλους, τοὺς μετὰ τήν ἁγίαν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον, τοὺς ἀγωνισαμένους κατά τῆς τοῦ Σεβήρου μιαρίας· κἀγὼ ἔχω δέξασθαι τόν λίβελλον Μηνᾶ, τοῦ γενομένου μετὰ τήν σύνοδον; δι' οὐ συνηγορεῖ προφανῶς Σεβήρῳ, καί Ἀπολιναρίῳ καί Μακεδονίῳ καί Ἀρείῳ καί πάσῃ αἰρέσει, καί κατηγορεῖ τῆς συνόδου· μᾶλλον δέ τελείως ἐκβάλλει, δι' ᾧ ἐδογματίσε. ΘΕΟΔ. Τί οὖν; ὅλως οὐ δέχη μίαν ἐνέργειαν; ΜΑΞ. Καί τίς λέγει μίαν ἐνέργειαν τῶν ἐγκρίτων διδασκάλων; καί ἤγαγε Θεοδόσιος τὰς ψευδωνύμως παρ' αὐτῶν περιφερομένας Ἰουλίῳ τοῦ Ῥώμης, καί τοῦ θαυματουργοῦ Γρηγορίου, καί Ἀθανασίου τῶν ἁγίων χρήσεις, καί ἀνέγνω αὐτάς. ΜΑΞ. Φοβηθῶμεν δὴ τόν Θεόν, καί μὴ θελήσωμεν παροργίσει αὐτόν, ἐπὶ τῇ παραγωγῇ τῶν αἰρετικῶν χρήσεων. Οὐδεὶς ἀγνοεῖ ταύτας εἶναι τοῦ δυσσεβοῦς Ἀπολιναρίου. Εἰ μὲν ἄλλας ἔχεις, δεῖξον· Ἐπεὶ ταύτας προφέροντες, πλεῖον πείθετε πάντας, ὅτι κατ' ἀλήθειαν Ἀπολιναρίου τοῦ δυσσεβοῦς, καί τῶν ὁμοφρόνων αὐτῷ κακοδοξίαν ἐνοσήσατε. Καί προφέρει ὁ αὐτός ἐπίσκοπος Θεοδόσιος, ἐπ' ὀνόματι τοῦ Χρυσοστόμου δύο χρήσεις, ἅς ἀναγνοὺς ὁ ἀββᾶς Μάξιμος ἔφη· Αὐταὶ Νεστορίου εἰσὶ τοῦ νοσήσαντος ἐπὶ Χριστοῦ τήν προσωπικὴν δυάδα. Καί εὐθέως θυμῷ ζέσας ὁ ἐπίσκοπος εἶπε· Κύριε μοναχέ, ὁ Σατανᾶς ἐλάλησε διὰ τοῦ χαλινοῦ σου. ΜΑΞ. Μὴ λυπηθῆ ὁ δεσπότης μου πρὸς τόν δοῦλον αὐτοῦ. Καί λαβὼν, εὐθέως ἔδειξεν αὐτῷ τὰς αὐτάς φωνὰς οὔσας Νεστορίου, καί ἐν ποίοις λόγοις αὐτοῦ κειμένας. ΘΕΟΔ. Ὁ Θεός οἶδεν, ἀδελφέ, τὰς χρήσεις ταύτας ὁ πατριάρχης μοι ἔδωκε· πλὴν ἰδοὺ, τὰς μὲν Ἀπολιναρίου εἶπας· τὰς δέ, Νεστορίου. Καί παραγαγὼν τήν τοῦ ἁγίου Κυρίλλου χρήσιν τήν λέγουσαν· Μίαν τε καί συγγενῆ, καί δι' ἀμφοῖν ἐπιδεικνύς ἐνέργειαν, (149) εἶπε· Τί πρὸς ταῦτα λέγεις; ΜΑΞ. Εἰσὶ τινες δεῖξαντες αὐτὴν κατ'

ἀλήθειαν κατά προσθήκην τεθεῖσαν ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ τοῦ Εὐαγγελίου, τῇ γενομένη ἐκ τοῦ ἁγίου τούτου Πατρός, ὑπὸ Τιμοθέου τοῦ Ἑλούρου. Ἔστω δέ καθ' ὑμᾶς αὐτοῦ. Ἐξετάσωμεν τοίνυν τὴν διάνοιαν τῶν πατρικῶν φωνῶν, καὶ γνωσόμεθα τὴν ἀλήθειαν. ΘΕΟΔ. Τοῦτο οὐ συγχωρῶ γενέσθαι ἀπλᾶς γὰρ τὰς φωνὰς ἀνάγκην ἔχεις δέξασθαι. [ΜΑΞ. Εἰπέ μοι τὴν διαφορὰν, ἰκέσιος γενόμενος, τῶν ἀπλῶν φωνῶν πρὸς τὰς ποικίλας. ΘΕΟΔ. Ἵνα ὡς ἔστι τὴν φωνὴν δέξῃ, καὶ μὴ ἐρευνήσης τὴν διάνοιαν αὐτῆς.] ΜΑΞ. Προφανῶς καινούς καὶ ξένους τῆς Ἐκκλησίας καὶ περὶ τῶν φωνῶν εἰσάγετε θεσμούς. Εἰ καθ' ὑμᾶς οὐ δεῖ ἐρευνᾶν τὰς φωνὰς τῶν Γραφῶν καὶ τῶν Πατέρων, ἐκβάλλομεν πᾶσαν τὴν Γραφὴν τὴν Παλαιάν καὶ τὴν Καινὴν. Ἦκούσαμεν γὰρ λέγοντος τοῦ Δαβίδ· Μακάριοι οἱ ἐξερευνῶντες τὰ μαρτύρια αὐτοῦ, ἐν ὅλῃ καρδίᾳ ἐκζητήσουσιν αὐτόν· ὡς μηδενὸς χωρὶς ἐρεύνης δυναμένου ἐκζητῆσαι τὸν Θεόν. Καὶ πάλιν· Συνέτισόν με, καὶ ἐξερευνήσω τὸν νόμον σου, καὶ φυλάξω αὐτόν ἐν ὅλῃ καρδίᾳ μου· ὡς τῆς ἐρεύνης ἀγούσης ἐπὶ τὴν γνῶσιν τοῦ νόμου, καὶ τῆς γνώσεως πόθῳ πειθούσης τοὺς ἀξίους ἐν καρδίᾳ αὐτῶν φυλάξαι, διὰ τῆς πληρώσεως τῶν ἐν αὐτῷ κειμένων ἁγίων ἐντολῶν. Καὶ πάλιν· Θαυμαστά τὰ μαρτύριά σου, διὰ τοῦτο ἐξηρευνήσεν αὐτὰ ἡ ψυχὴ μου. Τί δέ παραβολὰς καὶ αἰνίγματα καὶ σκοτεινούς λόγους ἐρευνᾶν ἡμᾶς βούλεται ὁ παροιμιακὸς λόγος; Τί δέ ὁ Κύριος ἐν παραβολαῖς λαλῶν βούλεται νοεῖν τοὺς μαθητὰς, διδάσκων τῶν παραβολῶν τὴν διάνοιαν; Τί δέ προστάσεων, Ἐρευνᾶτε τὰς Γραφάς, ὡς μαρτυρούσας περὶ αὐτοῦ; Τί δέ ὁ τῶν ἀποστόλων κορυφαῖος Πέτρος διδάσκειν βούλεται, Περὶ ἧς σωτηρίας ἐξεζήτησαν, καὶ ἐξηρεύνησαν προφητῶν, λέγων; Τί δέ Παῦλος ὁ θεῖος ἀπόστολος, λέγων· Εἰ κεκαλυμμένον ἐστὶ τὸ Εὐαγγέλιον, ἀλλ' ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις, ὧν ὁ Θεὸς τοῦ αἰῶνος τούτου ἐτύφλωσε τοὺς ὀφθαλμούς τῆς διανοίας αὐτῶν, εἰς τὸ μὴ διαυγᾶσαι αὐτοῖς τὸν φωτισμὸν τῆς γνώσεως τοῦ Χριστοῦ; Ὡς ἔοικεν, ἐξομοιωθῆναι ἡμᾶς βούλεσθε τοῖς Ἰουδαίοις, οἵτινες ἀπλαῖς ταῖς φωναῖς, ὡς λέγετε, τουτέστι μόνῳ τῷ γράμματι ὡσπερ τινι φορυτῷ ἐγκώσαντες τὸν νοῦν, ἐξέπεσαν τῆς ἀληθείας, τὸ κάλυμμα ἔχοντες ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν, τοῦ μὴ νοῆσαι τὸ κύριον πνεῦμα, τὸ ἐγκεκρυμμένον τῷ γράμματι, περὶ οὗ φησι· Τὸ μὲν γράμμα ἀποκτείνει· τὸ δὲ πνεῦμα ζωοποιεῖ. Πληροφορηθῆ ὁ δεσπότης μου, ὅτι ἐγὼ οὐκ ἀνέχομαι δέξασθαι φωνὴν χωρὶς τῆς ἐγκειμένης αὐτῇ διανοίας, ἵνα μὴ γένωμαι προφανῆς Ἰουδαῖος.

ΙΔ.

Τοῦτο δὲ ἀκούσας Θεοδόσιος, εἶπεν· Μίαν ἐνέργειαν τοῦ Χριστοῦ ὑποστατικὴν ὀφείλομεν λέγειν. ΜΑΞ. Σκοπήσωμεν τὸ τικτόμενον ἐκ τούτου κακόν, καὶ φύγωμεν τὴν ξένην ταύτην φωνὴν· μόνων γὰρ αἰρετικῶν πολυθεούντων ἐστίν. Εἰ γὰρ ὑποστατικὴν λέγομεν τοῦ Χριστοῦ τὴν μίαν ἐνέργειαν, οὐ (152 συμβαίνει δὲ κατὰ τὴν ὑπόστασιν τῷ Πατρὶ καὶ Πνεύματι ὁ Υἱός, δηλὸν ὅτι οὔτε κατὰ τὴν ὑποστατικὴν ἐνέργειαν· ἀναγκαζόμεθα δὲ ὡσπερ τῷ Υἱῷ, οὕτω καὶ τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Πνεύματι ὑποστατικὰς ἐνεργείας ἀπονείμει· καὶ καθ' ὑμᾶς, τέσσαρας ἐνεργείας ἔξει μακαρία Θεότης· τρεῖς ἀφοριστικὰς τῶν ἐν οἷς ἔστι προσώπων, καὶ μίαν κοινὴν σημαντικὴν τῆς κατὰ φύσιν τῶν τριῶν ὑποστάσεων κοινότητος· καὶ κατὰ τοὺς Πατέρας, εἶπερ αὐτῶν δεχόμεθα τὴν διδασκαλίαν, τετραθεῖαν νοσήσομεν. Φυσικὴν γὰρ, ἀλλ' οὐχ ὑποστατικὴν πᾶσαν εἶναι διαγορεύουσιν ἐνέργειαν. Καὶ εἰ τοῦτο ἐστὶν ἀληθῶς, ὡς οὖν καὶ ἔστι, τέσσαρας φύσεις, τέσσαρας θεούς, διαφέροντας ἀλλήλων ὑποστάσει τε καὶ φύσει δειχθησόμεθα λέγοντες. Πλὴν, τίς εἶδεν ἢ ἐθεώρησεν ἰδιάζουσαν ἐνέργειαν οἰανδήποτε τῶν ὑπὸ τὸ εἶδος φύσει ἀγομένων, καὶ ὑπὸ τὸν κοινόν ὀρισμὸν τοῦ εἶδους φύσει ταττομένων; Οὐδέποτε γὰρ γίνεται τὸ φύσει κοινόν, ἐνός καὶ μόνου τινός ἴδιον. Τὰ γὰρ ὑποστατικὰ σήμαντρα, οἶον, γρυπότης, ἢ σιμότης ἢ

γλαυκότης, ἢ ψεδνότης, καί ὅσα τοιαῦτα, ἀφοριστικά εἰσι συμβεβηκότα τῶν ἀριθμῶ ἀλλήλων διαφερόντων. Πᾶς γάρ ἄνθρωπος, ὡς τι τήν φύσιν ὦν, ἀλλ' οὐχ ὡς τις τήν ὑπόστασιν, ἐνεργεῖν πέφυκε, κατά τε τόν ἰδιαίτατα καί κοινῶς νοούμενόν τε καί λεγόμενον κατηγορικόν λόγον, οἷον τό ζῶον, τό λογικόν, τό θνητόν, ὅπερ ἐστί τοῦ καθ' ἡμᾶς γενικοῦ λόγου. Πάντες γάρ τῆς αὐτῆς μετέχομεν ζωῆς, τῆς αὐτῆς λογικότητος, καί τῆς αὐτῆς ῥοῆς καί ἀπορροῆς, καί τοῦ καθεζεσθαι καί ἴστασθαι, καί λαλεῖν καί σιγᾶν, καί ὄρᾶν καί ἀκούειν καί ἄπτεσθαι· ἄπερ εἰσὶ τοῦ κοινοῦ ἐφ' ἡμῶν νοουμένου λόγου. Οὐ δεῖ οὖν καινοτομεῖν φωνάς μή ἐχούσας ἰσχύν ἢ Γραφικήν, ἢ Πατρικήν, ἢ φυσικήν· ἀλλά ξένην, καί διαστροφαιῖς ἀνθρώπων ἐξηυρημένην. Πλήν δεῖξόν μοι ταύτην κειμένην ἐν οἰωδήποτε Πατρί, καί πάλιν τόν νοῦν τοῦ ταύτην εἰρηκότος ἐπιζητοῦμεν.

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΠΠΟΛΥΤΟΥ (Τόμ. Β'. Σελ. 180)

Ἐπισκόπου Πόρτου, ἡγουν τοῦ λιμένος, Ῥώμης, καί μάρτυρος τῆς ἀληθείας.

Ἐκ τοῦ κατά Βήρωνος καί Ἡλικος τῶν αἵρετικῶν περί θεολογίας καί σαρκώσεως κατά στοιχεῖον, οὗ ἡ ἀρχή· "Ἄγιος, ἄγιος, ἄγιος, Κύριος Σαβαώθ ἀσιγήτῳ φωνῇ βοῶντα τά Σεραφίμ τόν Θεόν δοξάζουσιν."

ΙΖ'.

Ἀπειραδυνάμῳ θελήσει τοῦ Θεοῦ καί γέγονε πάντα, καί σώζεται τά γενόμενα, κατά τούς ἑαυτῶν εὐκρινῶς ἕκαστα συντηρούμενα λόγους, αὐτῷ τῷ κατά φύσιν ἀπειροδυνάμῳ Θεῷ καί ποιητῇ τῶν ὄλων· τῆς θείας αὐτοῦ θελήσεως, ἥ τά παντα πεποίηκέ τε καί κινεῖ, τοῖς ἑαυτῶν ἕκαστα φυσικοῖς διεξαγόμενα νόμοις, ἀκινήτου συνδιαμενούσης. Τό γάρ ἄπειρον κατ' οὐδένα τρόπον ἢ λόγον ἐπιδέχεται κίνησιν, οὐκ ἔχον ὅποι καί περί ὃ κινήθησεται. Τροπή γάρ τοῦ κατά φύσιν ἀπείρου, κινεῖσθαι μή πεφυκότος, ἢ κινήσις. Διό καί καθ' ἡμᾶς ἀληθῶς γενόμενος ἄνθρωπος χωρίς ἁμαρτίας ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος, ἐνεργήσας τε καί παθῶν ἀνθρωπίνως ὅσα τῆς φύσεώς ἐστιν ἀναμάρτητα, καί φυσικῆς σαρκός περιγραφῆς ἀνασχόμενος δι' ἡμᾶς, τροπήν οὐχ ὑπέμεινεν, μηδ' ἐνί παντελῶς ᾧ ταῦτόν ἐστι τῷ Πατρί, γενόμενος ταῦτόν τῆ σαρκί διά τήν κένωσιν· ἀλλ' ὥσπερ ἦν δίχα σαρκός, πάσης ἔξω περιγραφῆς μεμένηκε· καί διά σαρκός θεϊκῶς ἐνεργήσας ἄπερ θεότητός ἐστιν. Ἀμφοτέρα δεικνύς ἑαυτόν, δι' ὧν ἀμφοτέρως, θεϊκῶς δὴ φημι καί ἀνθρωπίνως, ἐνήργησε κατ' αὐτήν τήν ὄντως ἀληθῆ καί φυσικήν ὑπαρξιν· Θεόν ἄπειρον ὁμοῦ καί περιγραπτόν ἄνθρωπον ὄντα τε καί νοούμενον· τήν οὐσίαν ἑκατέρου τελείως πελείαν ἔχοντα, μετά τῆς αὐτῆς ἐνεργείας, ἡγουν φυσικῆς ιδιότητος· ἐξ ὧν μένουσαν αἰεὶ κατά φύσιν δίχα τροπῆς τήν αὐτῶν ἴσμεν διαφοράν· ἀλλ' οὐχ ὡς τινές φασι, κατά σύγκρισιν· ἵνα μή τόν αὐτόν κατά τό ἑαυτό, αὐτῷ παρ' ὃ δεῖ, μείζονα καί μείονα λέγωμεν. Ὅμοφυῶν γάρ, οὐχ ἑτεροφυῶν, αἱ συγκρίσεις· Θεῷ δέ ποιητῇ τῶν ὄλων, ποιητόν· ἀπείρω, περατόν· καί ἀπειρία τέρας κατ' οὐδένα συγκρίνεται λόγον, αἰεὶ κατά πάντα φυσικῶς, ἀλλ' οὐ συγκριτικῶς, ἀλλήλων διαφέροντα· κἄν ἄρρητός τις καί ἄρρηκτος εἰς μίαν ὑπόστασιν ἀμφοτέρων γέγονεν ἔνωσις, πᾶσαν παντός γεννητοῦ παντελῶς διαφεύγουσα γινώσιν. Τό γάρ Θεῖον, ὡς ἦν πρό σαρκώσεως, ἔστι καί μετά σάρκωσιν κατά φύσιν ἄπειρον, ἄσχετον, ἀπαθές, ἀσύγκριτον, ἀναλλοίωτον, ἄτρεπτον, αὐτοσθενές, καί τό πᾶν εἰπεῖν, ὑφεστῶς οὐδιῶσε, μόνον ἀπειροσθενές ἀγαθόν.

(181) Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου β'.

ΙΗ'.

Γέγονεν οὖν ἀληθῶς, κατά τάς Γραφάς, μή τραπεῖς ὁ τῶν ὄλων Θεός, ἄνθρωπος ἀναμάρτητος· ὡς οἶδεν αὐτός μόνος, ὑπάρχων τεχνίτης φυσικός τῶν ὑπέρ ἔννοιαν· κατ' αὐτήν ἅμα τήν σωτήριον σάρκωσιν, τῆς ἰδίας θεότητος ἐμποιοῦσα τῆ σαρκί τήν ἐνέργειαν, οὐ περιγραφομένην αὐτῇ διά τήν κένωσιν· οὐδ' ὥσπερ τῆς αὐτοῦ θεότητος, οὕτω καί αὐτῆς φυσικῶς ἐκφυομένην· ἀλλ' ἐν οἷς ἄν σαρκωθεῖς θεϊκῶς ἐνήργησε δι' αὐτῆς ἐκφαινομένην οὐ γάρ γέγονε φύσει θεότητος, μεταβληθεῖσα τήν φύσιν, ἢ σὰρξ, γενομένη τῇ φύσει θεότητος σὰρξ· ἀλλ' ὅπερ ἦν, καί θεότητι συμφεῖσα, μεμένηκε· ἡγουν σὰρξ, ἀσθενῆς καί παθητήν τήν φύσιν καί τήν

ἐνέργειαν· καθὼς εἶπεν ὁ Σωτήρ· Τό μὲν πνεῦμα πρόθυμον, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής· καθ' ἣν ἐνεργήσας τε καὶ παθῶν ἄπερ ἦν ἀναμαρτήτου σαρκός, τὴν ὑπὲρ ἡμῶν ἐπιστώσατο κένωσιν Θεότητος, θαύμασι καὶ σαρκός παθήμασι φυσικῶς βεβαιουμένην. Διὰ γὰρ τοῦτο γέγονεν ἄνθρωπος ὁ τῶν ὄλων Θεός, ἵνα σαρκί μὲν παθητῇ πάσχων, ἅπαν ἡμῶν τό τῷ θανάτῳ πραθέν λυτρώσεται γένος· ἀπαθεῖ δὲ θεότητι διὰ σαρκός θαυματουργῶν, πρὸς τὴν ἀκήρατον αὐτοῦ μακαρίαν ἀπαναγάγη ζωὴν· ἣς ἀπέπεσεν τῷ διαβόλῳ πειθόμενος· καὶ τὰ κατ' οὐρανοῦς ἅγια τάγματα τῶν νοερῶν οὐσιῶν στομῶση πρὸς ἀτρεψίαν τῷ μυστηρίῳ τῆς αὐτοῦ σωματώσεως· ἣς ἔργον ἡ τῶν ὄλων ἀνακεφαλαίωσις. Μεμένηκεν οὖν καὶ σαρκωθεὶς κατὰ τὴν φύσιν Θεός ὑπεράπειρος, τὴν ἑαυτῷ συγγενῇ καὶ κατάλληλον ἔχων ἐνέργειαν· τῆς Θεότητος οὐσιωδῶς ἐκφυομένην· διὰ δὲ τῆς αὐτοῦ παναγίας σαρκός ἐν τοῖς θαύμασιν οἰκονομικῶς ἐκφαινομένην· ἵνα πιστευθῇ Θεός εἶναι, δι' ἀσθενοῦς φύσει σαρκός αὐτουργῶν τὴν τοῦ παντός σωτηρίαν.

Τοῦ αὐτοῦ, ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου γ'.

ΙΘ'.

Κάμοί γάρ, ἵνα τρανώσω παραδείγματι τό περί Σωτήρος λεχθέν, ὁ φυσικός μου λόγος συγγενής ἐστὶ καὶ κατάλληλος ὄντι λογικῶ τε καὶ νοερῶ τὴν ψυχὴν· ἣς κατὰ φύσιν ἐστὶν αὐτοκίνητος ἐνέργεια τε καὶ πρώτη δύναμις ἀεικίνητος, ὁ λόγος, φυσικῶς αὐτῆς πηγαζόμενος· ὃν ῥηματίσας τε καὶ γραμμαῖς εὖ χαράξας, γλώσση μὲν ὀργανικῶς, ὅτε χρή προφέρω, καὶ γράμμασι τεχνικῶς, διὰ τῶν ἀνομοίων ὑπάρχοντα, καὶ διὰ τῶν ἀνομοίων μὴ τραπέντα δεικνύς αὐτόν ἐξακουόμενον. Οὐ γάρ γλώσσης καὶ γραμμάτων ὁ φυσικός μου λόγος ἐστὶ, κἄν δι' αὐτῶν αὐτοῦ ποιουμένου τὴν προφορὰν· ἀλλ' ἐμοῦ τοῦ κατὰ φύσιν λαλοῦντος, καὶ δι' ἀμφοῖν αὐτόν ὡς ἐμόν ἐκφωνοῦντος· τῆς μὲν νοεράς μου ψυχῆς φυσικῶς ἀεὶ παραζόμενον· διὰ δὲ τῆς σωματικῆς μου γλώσσης ὀργανικῶς, ὡς ἔφην, ὅτε χρή προφερόμενον. Ὡσπερ οὖν ἡμῶν ὅσον εἰκάσαι (184) τόν παντελῶς ἀνεύκαστον, διὰ τῆς σωματικῆς ἡμῶν γλώσσης, ἀτρέπτως ἢ κατὰ φύσιν τῆς ψυχῆς λογικῆ προφέρεται δύναμις, οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς ὑπερφυοῦς τοῦ Θεοῦ σωματώσεως, διὰ τῆς αὐτοῦ παναγίας σαρκός, ἐν οἷς ἂν θεϊκῶς ἐνήργησε, δίχα τροπῆς ἢ παντοκρατορικῆ καὶ τῶν ὄλων ποιητικῆ τῆς ὄλης θεότητος ἐνέργεια διαδεικνύται, πάσης ἐκτός κατὰ φύσιν περιγραφῆς διαμένουσα, κἄν διὰ σαρκός διέλαμψε φύσει πεπερασμένης. Οὐ γάρ πέφυκε περιγράφεσθαι γενητῇ φύσει τό κατὰ φύσιν ἀγένητον· κἄν συνέφω αὐτῷ κατὰ σύλληψιν πάντα περιγράφουσαν νοῦν· οὔτε μὲν εἰς ταῦτόν αὐτῷ φέρεσθαι φύσεως ποτε καὶ φυσικῆς ἐνεργείας, ἕως ἂν ἐκάτερον τῆς ἰδίας ἐντός μένει φυσικῆς ἀτρεψίας. Ὁμοφυῶν γάρ μόνον ἢ ταῦτουργός ἐστι κίνησις, σημαίνουσα τὴν οὐσίαν, ἣ φυσικῆ καθέστηκε δύναμις, ἕτεροφυοῦς ἰδιότητος οὐσίας εἶναι κατ' οὐδένα λόγον ἢ γενέσθαι δίχα τροπῆς δυναμένης.

Τοῦ αὐτοῦ, ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου δ'.

Κ'.

Τό γάρ μυστήριον τῆςθείας σαρκώσεως, ἀποστόλοις τε καὶ προφήταις καὶ διδασκάλοις, διττὴν καὶ διάφορον ἔχον διέγνωσται τὴν ἐν πᾶσι φυσικὴν θεωρίαν· ἀνελλιποῦς ὑπάρχον θεότητος, καὶ πλήρους ἐνδεικτικόν ἀνθρωπότητος ὄν. Ἔως ἂν

οὐχ εἷς κατά τήν οὐσίαν γνωρίζεται λόγος μιᾶς ἐνεργείας, οὐδέποτε καθοτιοῦν ἀμφοτέρων γνωσθήσεται κίνησις. Ὁ γάρ ἀεὶ κατά φύσιν ὑπάρχων Θεός, ὑπεραπεῖρω δύναμει γενόμενος, ὡς ἠθέλησεν, ἄνθρωπος ἀναμάρτητος, ὅπερ ἦν, ἐστὶ, μεθ' ὧν νοεῖται Θεός· καὶ ὅπερ γέγονεν, ἐστὶ, μεθ' ὧν νοεῖται καὶ γνωρίζεσθαι πέφυκεν ἄνθρωπος. Ἐαυτοῦ καθ' ἑκάτερον ἀεὶ μένων ἀνέκπτωτος, οἷς θεϊκῶς ὁμοῦ καὶ ἀνθρωπίνως ἐνήργησε, τέλειον κατά τόν ἑκάτερον λόγον σώζων ἑαυτοῦ φυσικῶς ἀναλλοίωτον.

Τοῦ αὐτοῦ, ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου ε'.

ΚΑ'.

Βήρων γάρ τις ἔναγχος, μεθ' ἑτέρων τινῶν, τήν Βαλεντίνου φαντασίαν ἀφέντες, χεῖροιν κακῶ κατεπάρησαν, λέγοντες· Τήν μὲν προσληφθεῖσαν τῷ λόγῳ σάρκα γενέσθαι ταυτουργόν τῇ θεότητι, διὰ τήν πρόσληψιν· τήν θεότητα δέ γενέσθαι ταυτοπαθῆ τῇ σαρκί, διὰ κένωσιν· τροπὴν ὁμοῦ καὶ φύρσιν καὶ σύγχυσιν, καὶ τήν εἰς ἀλλήλους ἀμφοτέρων μεταβολὴν δογματίζοντες. Εἰ γάρ ἢ προσληφθεῖσα σὰρξ γέγονε κενωθεῖσα τῇ σαρκί ταυτουργός τῇ θεότητι, δηλονότι καὶ φύσει Θεός, μεθ' ὧν φυσικῶς νοεῖται Θεός. Καὶ εἰ γέγονε κενωθεῖσα τῇ σαρκί ταυτοπαθῆς ἢ θεότης, δηλονότι καὶ φύσει σὰρξ, μεθ' ὧν φυσικῶς γνωρίζεσθαι πέφυκε σὰρξ. Τὰ γάρ ἀλλήλοις ὁμοεργῆ καὶ ταυτουργά, καὶ ὁμόφυλα πάντως καὶ ταυτοπαθῆ διαφορὰν οὐκ ἐπιδέχεται φύσεως· καὶ φύσεως αὐτῶν συγκεχυμένων, ἔσται δυάς ὁ Χριστός, καὶ προσώπων μεμερισμένων τετράς, τό φευκτότατον. Καὶ πῶς αὐτοῖς εἷς καὶ ὁ αὐτός Θεός ὁμοῦ φύσει καὶ (185) ἄνθρωπος, ὁ Χριστός; Ποίαν δέ κατ' αὐτοῦς ἔξει τήν ὑπαρξιν, μεταβολῆ θεότητος γενόμενος ἄνθρωπος, καὶ σαρκὸς μεταποιήσῃ Θεός; Ἡ γάρ εἰς ἀλλήλας τούτων μετάπτωσις, παντελής ἐστὶν ἀμφοτέρων ἀναίρεσις· σκοπεῖσθω δέ πάλιν ἡμῖν ἑτέρως ὁ λόγος.

Τοῦ αὐτοῦ, ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου στ'.

ΚΒ'.

Εὐσεβὲς κεκύρωται δόγμα Χριστιανοῖς· κατ' αὐτὴν τε φύσιν καὶ τήν ἐνέργειαν, καὶ πᾶν ἕτερον αὐτῷ προσφυές, ἴσον ἑαυτῷ καὶ ταυτόν εἶναι τόν Θεόν, μηδέν ἑαυτῷ τῶν ἑαυτοῦ παντελῶς ἄνισον ἔχοντα καὶ ἀκατάλληλον. Εἰ τοίνυν κατά Βήρωνα τῆς αὐτῆς αὐτῷ προσληφθεῖσα φυσικῆς ἐνεργείας γέγονεν ἢ σὰρξ, δηλονότι καὶ τῆς αὐτῆς αὐτῷ γέγονε φύσεως, μεθ' ὧν ἢ φύσις, ἀναρχίας, ἀγεννησίας, ἀπειρίας, ἀιδιότητος, ἀκαταληψίας, καὶ τῶν ὅσα τούτων καθ' ὑπεροχὴν ὁ θεολογικός ὑπερφυῶς ἔνορᾷ τῇ θεότητι λόγος· καὶ τροπὴν ἀμφοτέρα πέπονθεν, μηδετέρου τόν τῆς φύσεως οὐσιώδη λόγον ἔτι σωζόμενον ἔχοντος. Ὁ γάρ ἕτεροφυῶν εἰδῶς ταυτουργίαν, σύγχυσιν ὁμοῦ φυσικὴν, καὶ διαίρεσιν αὐτῶν εἰσηγεῖται προσωπικὴν· ἀδιαγνώστου παντελῶς τῇ τῶν ἰδιωμάτων μεταβολῇ τῆς φυσικῆς αὐτῶν γενομένης ὑπάρξεως.

Τοῦ αὐτοῦ, ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου ζ΄.

ΚΓ΄.

Εἰ δέ τῆς αὐτῆς αὐτῶ μή γέγονε φύσεως, οὐδέ τῆς αὐτῆς αὐτῶ γενήσεται φυσικῆς ἐνεργείας, ἵνα μή δειχθῇ τῇ φύσει τὴν ἐνέργειαν ἄνισον, ἔχων καὶ ἀκατάλληλον· καὶ τῆς αὐτοῦ δι’ ὅλων τῶν ἑαυτοῦ φυσικῆς ἔξω γεγρονώς ἰσότητος καὶ ταυτότητος· ὅπερ ἀσεβές.

Τοῦ αὐτοῦ, ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου η΄.

ΚΔ΄.

Εἰς ταύτην δέ τὴν πλάνην κατήχθησαν, κακῶς πεισθέντες ἰδίαν γενέσθαι τῆς σαρκός τὴν δι’ αὐτῆς ἐκφανθεῖσαν ἐν τοῖς θαύμασι θεῖαν ἐνέργειαν· ἢ τό πᾶν ὁ Χριστός οὐσιώσας, καθὼ νοεῖται Θεός, συνέχει κρατούμενον. Οὐ γὰρ ἔγνωσαν, ἀδύνατον εἶναι θείας ἐνέργειαν φύσεως ἑτεροφανοῦς οὐσίας ἰδίωμα γενέσθαι δίχα τροπῆς· οὐδέ συνῆκαν, ὡς οὐ πάντως ἴδιόν ἐστι σαρκός, τό δι’ αὐτῆς μέν ἐκφαινόμενον, οὐκ αὐτῆς δέ φυσικῶς ἐκφυόμενον· καίτοι σαφοῦς αὐτοῖς οὐσης καὶ προφανοῦς τῆς ἀποδείξεως. Ἐγὼ γάρ γλώσση λαλῶν καὶ χειρὶ γράφων, μίαν καὶ τὴν αὐτὴν δι’ ἀμφοῖν τῆς νοεῖας μου ψυχῆς ἐκφαίνω διάνοιαν, ἐνέργειαν αὐτῆς ὑπάρχουσαν φυσικὴν· μηδενὶ λόγῳ δείξας αὐτὴν γλώσσης ἢ χειρός φυσικῶς ἐκφυομένην· μήτε μὴν γενομένην αὐτῶν ἢ λεγομένην διάνοιαν, διὰ τὴν δι’ ἀμφοῖν αὐτῆς ἔκφανσιν. Γλώσσαν γάρ ἢ χεῖρα διανοητικὴν συνετός οἶδεν οὐδεὶς· ὡσπερ οὐδέ τὴν παναγίαν τοῦ Θεοῦ σάρκα, διὰ τό προσληφθῆναι, καὶ τό δι’ αὐτῆς ἐκφανθῆναι τὴν θεῖαν ἐνέργειαν, γενομένην κατ’ αὐτόν φύσει δημιουργόν· ἀλλ’ εὐσεβῶς ὁμολογεῖ πιστεύων, ὅτι διὰ τὴν ἡμῶν σωτηρίαν, καὶ τό δῆσαι πρὸς (188) ἀτρεψίαν τό πᾶν, ὁ τῶν ὅλων δημιουργός ἐκ τῆς παναγίας ἀειπαρθένου Μαρίας, κατὰ σύλληψιν ἄχραντον, δίχα τροπῆς, ἐνουσιώσας ἑαυτῶ ψυχὴν νοεράν μετ’ αἰσθητικοῦ σώματος, γέγονεν ἄνθρωπος φύσει κακίας ἀλλότριος· ὅλος Θεός ὁ αὐτός, καὶ ὅλος ἄνθρωπος ὁ αὐτός· ὅλος Θεός ὁμοῦ φύσει καὶ ἄνθρωπος ὁ αὐτός· θεότητι μὲν τὰ θεῖα διὰ τῆς αὐτοῦ παναγίας σαρκός, οὐκ ὄντα φύσει τῆς σαρκός ἐνεργῶν· ἀνθρωπότητι δέ τὰ ἀνθρώπινα, οὐκ ὄντα φύσει θεότητος, ἀνοχῆ πάσχων θεότητος. Μηδέν θεῖον γυμνόν σώματος ἐνεργήσας· μηδέ ἀνθρώπινον ὁ αὐτός ἄμοιρον δράσας θεότητος. Τηρῶν ἑαυτῶ καὶ καθ’ ὃν ἐνήργησεν ἀμφοτέρα καινοπρεπῆ τρόπον, τό κατ’ ἄμφω φυσικῶς ἀναλλοίωτον· εἰς πίστωσιν τῆς αὐτοῦ τελείας ἐνανθρωπήσεως, τῆς ὄντως ἀληθοῦς, καὶ μηδέν ἐχούσης φαυλότητος. Ὁ μὲν οὖν Βήρων, οὕτως ἔχων, ὡς ἔφην, ἐνεργείας μονάδι τὴν θεότητα τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν ἀνθρωπότητα συγχεάς, ὁμοῦ φυσικῶς καὶ προσωπικῶς μερίζων, καταλύει τὸν βίον· ἀγνοήσας μόνης τῆς τῶν ὁμοφυῶν προσώπων ὁμοφυοῦς ταυτότητος τὴν ταυτουργίαν εἶναι δηλωτικὴν.

ΙΕ.

ΘΕΟΔ. Τί οὖν; Οὐ δεῖ παντελῶς ἐπὶ Χριστοῦ λέγειν μίαν ἐνέργειαν; ΜΑΞ. Κατὰ τὴν ἁγίαν Γραφήν, καὶ τοὺς ἁγίους Πατέρας οὐδέν τοιοῦτον λέγειν παρελάβομεν· ἀλλ' ὡσπερ δύο φύσεις τὸν Χριστόν τὰς ἐξ ὧν ἐστίν, οὕτως καὶ τὰς φυσικάς αὐτοῦ θελήσεις καὶ ἐνεργείας καταλλήλως αὐτῷ, ὁμοῦ τε φύσει Θεῷ καὶ ἀνθρώπῳ ὄντι τῷ αὐτῷ πιστεύειν καὶ ὁμολογεῖν ἐπετράπημεν. ΘΕΟΔ. Ὅντως, δέσποτα, καὶ ἡμεῖς ὁμολογοῦμεν καὶ τὰς φύσεις καὶ διαφόρους ἐνεργείας, τουτέστι, θείαν τε καὶ ἀνθρωπίνην· καὶ θελητικὴν αὐτοῦ τὴν θεότητα, καὶ θελητικὴν αὐτοῦ τὴν ἀνθρωπότητα· ἐπειδὴ οὐκ ἄνευ θελήσεως ἦν ἡ ψυχὴ αὐτοῦ. Δύο δέ οὐ λέγομεν ἵνα μὴ μαχομένον αὐτόν αὐτῷ εἰσαγάγωμεν. ΜΑΞ. Τί οὖν; δύο θελήσεις λέγοντες, μαχομένας αὐτάς εἰσάγετε διὰ τὸν ἀριθμόν; ΘΕΟΔ. Οὐ. ΜΑΞ. Τί οὖν; φύσεις ἐπιφημηζόμενος ὁ ἀριθμὸς οὐ διαιρεῖ· ἀλλ' ἐπὶ θελήσεων καὶ ἐνεργειῶν λεγόμενος, διαιρέσεως ἔχει δύναμιν; ΘΕΟΔ. Πάντως καὶ οἱ Πατέρες ἐπὶ θελήσεων καὶ (153) ἐνεργειῶν οὐκ εἶπον, φεύγοντες τὴν διαίρεσιν, ἀλλ' ἄλλην καὶ ἄλλην, καὶ θείαν, καὶ ἀνθρωπίνην, καὶ διπλὴν, καὶ διττὴν· καὶ ὡς εἶπαν λέγω, καὶ ὡς εἰρήκασι λέγω.

Ιστ'.

ΜΑΞ. Διὰ τὸν Κύριον, ἐάν τις σοι εἴπῃ· ἄλλην καὶ ἄλλην, πόσας νοεῖς; ἢ, θείαν καὶ ἀνθρωπίνην, πόσας νοεῖς; ἢ, διπλὴν καὶ διττὴν, πόσας νοεῖς; ΘΕΟΔ. Οἶδα πῶς νοῶ, δύο δέ οὐ λέγω. Τότε στραφεῖς ὁ ἀββᾶς Μάξιμος πρὸς τοὺς ἄρχοντας, εἶπε· Διὰ τὸν Κύριον, ἐάν ἀκούσητε μίαν καὶ μίαν, ἢ ἄλλην καὶ ἄλλην· ἢ δὶς δύο, ἢ δὶς πέντε, τί νοοῦντες τοῖς λέγουσιν ἀποκρίνεσθε; καὶ εἶπαν· Ἐπειδὴ ὠρκισας ἡμᾶς, τό μίαν καὶ μίαν δύο νοοῦμεν· καὶ ἄλλην καὶ ἄλλην, δύο νοοῦμεν· καὶ δὶς δύο τέσσαρα νοοῦμεν. Ὅμοίως καὶ δὶς πέντε, δέκα νοοῦμεν. Καὶ ὡσπερ αἰδεσθεῖς Θεοδόσιος τὴν ἀπόκρισιν ἐκείνων, εἶπε· Τό μὴ εἰρημένον τοῖς Πατράσιν, οὐ λέγω. Καὶ λαβὼν εὐθέως ὁ ἀββᾶς Μάξιμος τὴν βίβλον τῶν πεπραγμένων τῆς ἁγίας ἀποστολικῆς συνόδου, ἔδειξε τοὺς ἁγίους Πατέρας τὰς δύο θελήσεις καὶ ἐνεργείας τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν καὶ Θεοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ διαρρήδη λέγοντας· ἦν λαβὼν βίβλον τῶν πεπραγμένων ἐξ αὐτοῦ Θεοδόσιος ὁ ὑπάτος, ἀνέγνω καὶ αὐτὸς πάσας τὰς χρήσεις τῶν Πατέρων. Καὶ τότε ἀποκριθεὶς Θεοδόσιος ἐπίσκοπος εἶπεν· Ὁ Θεὸς οἶδεν, εἰ μὴ προσωπικῶς τὰ ἀναθέματα ἔθηκεν ἡ σύνοδος αὕτη, πλεῖον παντός ἀνθρώπου ἐδεχόμεν αὐτήν· ἀλλ' ἵνα μὴ χρονοτριβῶμεν ἐνταῦθα, εἴ τι εἶπαν οἱ Πατέρες, λέγω, καὶ ἐγγράφως εὐθέως ποιῶ, δύο φύσεις, καὶ δύο θελήματα, καὶ δύο ἐνεργείας· καὶ εἴσελθε μεθ' ἡμῶν κοινωνήσω, καὶ γενέσθω ἔνωσις.

ΙΖ'.

ΜΑΞ. Δέσποτα, ἐγὼ οὐ τολμῶ δέξασθαι συγκατάθεσιν παρ' ὑμῶν ἔγγραφον περὶ τοιοῦτου πράγματος, ψιλὸς ὑπάρχων μοναχός· ἀλλ' ἐάν κατένυξεν ὑμᾶς ὁ Θεός, τὰς τῶν ἁγίων Πατέρων δέξασθαι φωνάς, καθὼς ἀπαιτεῖ ὁ κανὼν, πρὸς τὸν Ῥώμης περὶ τούτου ἐγγράφως ἀποστείλατε· ἤγουν ὁ βασιλεὺς, καὶ ὁ πατριάρχης, καὶ ἡ κατ' αὐτόν σύνοδος. Ἐγὼ γάρ οὐδέ τούτων γινομένων κοινωνῶ, ἀναφερομένων τῶν ἀναθεματισθέντων ἐπὶ τῆς ἁγίας ἀναφορᾶς. Φοβοῦμαι γάρ τό κατάκριμα τοῦ ἀναθέματος. ΘΕΟΔ. Ὁ Θεὸς οἶδεν, οὐ καταγινώσκω σου φοβουμένου· ἀλλ' οὔτε ἄλλος τις. Ἀλλὰ δός ἡμῖν βουλήν διὰ τὸν Κύριον, ἐάν ἐστί τοῦτο δυνατόν γενέσθαι. ΜΑΞ. Ποίαν βουλήν ἔχω ὑμῖν περὶ τούτου δοῦναι; Ὑπάγετε, ψηλαφήσατε ἐάν τι

τοιούτον γέγονέ ποτε, καί μετά θάνατον ἀπελύθη τις τοῦ περί τήν πίστιν ἐγκλήματος, καί τοῦ ἐξενεχθέντος κατ' αὐτοῦ κατακρίματος· καί καταδέξεται ὁ βασιλεύς καί ὁ πατριάρχης μιμήσασθαι τοῦ Θεοῦ τήν συγκατάβασιν· καί ποιήσωσιν, ὁ μὲν κέλευσιν παρακλητικὴν, ὁ δέ, συνοδικὴν δέησιν πρὸς τὸν πάπαν Ῥώμης· καί πάντως εἴπερ εὐρεθεῖν τρόπος ἐκκλησιαστικός, τοῦτο ἐπιτρέπων διὰ τήν ὀρθὴν ὁμολογίαν τῆς πίστεως, συμβιβάζεται ὑμῖν περί τούτου.

(156) ΘΕΟΔ. Τοῦτο πάντως γίνεται ἀλλά δός μοι λόγον, ὅτι, ἐάν ἐμέ πέμπωσιν, ἔρχη μετ' ἐμοῦ. ΜΑΞ. Δέσποτα, συμφέρει σοι τὸν σύνδουλόν μου τὸν ἐν Μεσημβρία λαβεῖν μεθ' ἑαυτοῦ, εἴπερ ἐμέ· ἐκεῖνος γάρ καί τήν γλῶσσαν οἶδε, καί αἰδοῦνται αὐτόν ἀξίως, τοσοῦτους χρόνους κολαζόμενον, διὰ τε τὸν Θεόν, καί τήν κρατοῦσαν ὀρθὴν πίστιν ἐν τῷ κατ' αὐτούς θρόνῳ. ΘΕΟΔ. Ἀψιμαχίας διαφόρους πρὸς ἀλλήλους ἔχομεν, καί οὐχ ἡδέως ἔχω μετ' ἐκείνου ἀπελθεῖν. ΜΑΞ. Δέσποτα, ἐπὶ ἔδοξε τοῦτο γενέσθαι, ἔκβασιν γένηται τῶν δοξάντων· καί ὅπου βούλεσθε, ἀκολουθῶ ὑμῖν. Καί ἐπὶ τούτῳ ἀνέστησαν πάντες μετὰ χαρᾶς καί δακρύων· καί ἔβαλον μετάνοιαν, καί εὐχή ἐγένετο· καί ἕκαστος αὐτῶν τὰ ἅγια Εὐαγγέλια, καί τὸν τίμιον σταυρόν, καί τήν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ καί Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καί τῆς Δεσποίνης ἡμῶν, τῆς αὐτὸν τεκούσης παναγίας Θεοτόκου ἠσπάσαντο, τεθεικότες καί τὰς ἰδιάς χεῖρας ἐπιβηαιώσει τῶν λαληθέντων.

ΙΘ'.

Εἶτα μικρόν ὁμιλήσαντες πρὸς ἀλλήλους περί τοῦ κατὰ Θεόν βίου, καί τῆς θείων ἐντολῶν τηρήσεως, στραφεὶς Θεοδόσιος ὁ ἐπίσκοπος πρὸς τὸν ἀββᾶν Μάξιμον εἶπεν· Ἴδου πάντα διαλέλυται τὰ σκάνδαλα, καί γέγονεν εἰρήνη διὰ τοῦ Θεοῦ, καί γενήσεται· ἀλλὰ διὰ τὸν Κύριον, μή κρύψης με· οὐ λέγεις καθ' οἰονδήποτε τρόπον μίαν θέλησιν καί μίαν ἐνέργειαν ἐπὶ Χριστοῦ; ΜΑΞ. Οὐκ ἐνδέχεται με τοῦτο εἰπεῖν ποτέ. Καί λέγω τήν αἰτίαν· ἐπειδὴ ξένη ἐστὶν ἡ φωνὴ τοῖς ἁγίοις Πατράσι, δύο φύσεων μίαν λέγειν θέλησιν καί ἐνέργειαν. Εἶτα δέ, διὰ παντός τρόπου ὁ τοῦτο λέγων, εὐρίσκει εὐθυβόλως ὑπαντῶσαν αὐτῷ τὴν ἀτοπίαν. Ἐάν γάρ εἴπω φυσικὴν φοβοῦμαι τὴν σύγχυσιν· ἐάν εἴπω ὑποστατικὴν, διαιρῶ τοῦ Πατρός καί τοῦ Πνεύματος τὸν Υἱόν, καί τρεῖς θελήσεις εἰσάγων φανήσομαι, μή συμβαινούσας ἀλλήλαις, ὥσπερ καί τὰς ὑποστάσεις· ἐάν εἴπω τὴν ὡς ἐνός μίαν θέλησιν καί ἐνέργειαν, ἀναγκάζομαι καί τὴν ὡς ἐνός Πατρός, καί τὴν ὡς ἐνός τοῦ Πνεύματος εἰπεῖν, κἂν μὴ θέλω, θέλησιν καί ἐνέργειαν, καί εὐρεθήσεται εἰς πολυθεῖαν ἐκπίπτων ὁ λόγος· ἐάν εἴπω σχετικὴν, τὴν Νεστορίου εἰσάγω προσωπικὴν διαίρεσιν· ἐάν εἴπω παρά φύσιν, φθείρω τὴν ὑπαρξιν τοῦ θέλοντος· φθορά γάρ τῇ φύσει, τό παρά φύσιν ἐστὶ, καθὼς οἱ Πατέρες εἰρήκασι.

Κ'.

ΘΕΟΔ. Μίαν διὰ τὴν ἔνωσιν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν θέλησιν, πάντη τε καί πάντως ὀφείλομεν λέγειν, καθάπερ Σέργιος καί Πύρρος, ὡς οἶμαι, καλῶς νενοηκότες γεγράφασι. ΜΑΞ. Εἰ κελεύεις, δέσποτα, δέξαι μου περί τούτου δύο ῥήματα. Εἰ διὰ τὴν ἔνωσιν μία τοῦ Θεοῦ καί Σωτῆρος ἡμῶν, καθάπερ Σέργιος, καί Πύρρος, καί Παῦλος γεγράφασι, γέγονε θέλησις, ἑτεροθελής κατ' αὐτούς ἔσται ὁ Υἱὸς τῷ Πατρί· διὰ τὴν φύσιν, ἀλλ' οὐ διὰ τὴν ἔνωσιν, μίαν κατὰ τὸν (157) Υἱόν ἔχοντι θέλησιν, εἴπερ οὐ ταυτὸν ἐστὶν ἔνωσις καί φύσις. Εἰ διὰ τὴν ἔνωσιν μία κατ' αὐτούς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν γέγονε θέλησις, αἰτίαν αὐτῆς ἔξει πάντως τὴν ἔ

νωσιν, ἀλλ' οὐδετέραν τῶν ἐξ ὧν ἔστι φύσιν· καί σχέσεως κατ' αὐτούς ἔσται προδήλως ἢ θέλησις, ἀλλ' οὐ φύσεως· σχέσιν γάρ, ἀλλ' οὐ φύσιν ὁ τῆς ἀληθείας τὴν

ἔνωσιν ἐπίσταται λόγος. Εἰ διὰ τὴν ἔνωσιν ὡς ἔφασαν, μία τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν γεγένηται θέλησις, ποία θελήσει φασὶν αὐτὴν γεγενῆσθαι τὴν ἔνωσιν. Οὐ γὰρ δήπου τῆ δι' αὐτὴν γενομένη φαῖεν ἂν ἀληθείας φροντίζοντες, καὶ τό παράλογον φεύγοντες. Εἰ διὰ τὴν ἔνωσιν μία τοῦ Σωτῆρος γεγένηται θέλησις, δῆλον ὅτι πρό τῆς ἐνώσεως, ἢ πολυθελής ἦν ἢ παντελῶς ἀθελής. Καὶ εἰ μὲν πολυθελής ἦν, μείωσιν τῶν πολλῶν, πρὸς μίαν σταλείς, ὑπέμεινε, θέλησιν, καὶ τροπῆς προφανῶς ἐδέξατο πάθος, τὴν τῶν προσουσῶν αὐτῷ φυσικῶς πολλῶν θελήσεων μείωσιν. Εἰ δὲ πάντα πασιν ἦν ἀθελής, κρείττονα τῆς φύσεως ἀπέφηνεν οὕσαν τὴν ἔνωσιν, ἐξ ἧς ἐπορίσατο θέλησιν, ἦν ἢ φύσις ἠπόρησε· καὶ πάλιν τρεπτός ἀπέφηνε (ἐπέφηνε), τό μή τῆ φύσει προσόν αὐτῷ, σχέσει κτησάμενος. Εἰ διὰ τὴν ἔνωσιν μία τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν καθ' ἕτερον τῶν ἐξ ὧν ἐστὶ γέγονε θέλησις, πρόσφατος γέγονε θελήσει Θεός, ὁ αὐτός διὰ τὴν ἔνωσιν τῆ φύσει μένων αἰδῖος, καὶ ἀναρχος ἄνθρωπος τῆ θελήσει, μένων τῆ φύσει πρόσφατος, ὅπερ ἀδύνατον, ἵνα μή λέγω δυσσεβές. Εἰ διὰ τὴν ἔνωσιν μία τῶν φύσεων γέγονε θέλησις, τί δήποτε διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν μία τῶν φύσεων οὐ γέγονε φύσις.

ΚΑ'.

Καὶ διακόψας ἐπὶ τούτοις τὴν τοῦ λόγου φοράν Θεοδόσιος ὁ ἐπίσκοπος, εἶπε· Τί τοίνυν διὰ τὴν ἔνωσιν γέγονε, εἰ μηδέν τούτων γεγένηται δι' αὐτὴν; ΜΑΞ. Ἐνσαρκον ἔδειξεν ἀψευδῶς γεγονότα τόν ἄσαρκον αὐτόν φύσει Θεόν· καὶ τόν τῶν ὄλων δημιουργόν, φύσει γενόμενον ἄνθρωπον ἀριδῆλως παρέστησεν, οὐ τροπῆ φύσεως, ἢ μειώσει τινός τῶν τῆς φύσεως, ἀλλ' ἀληθεῖ προσλήψει νοερῶς ἐψυχωμένης σαρκός, ἧγουν ἀνελλιποῦς ἀνθρωπότητος, παντός προπατορικοῦ καθαρᾶς κατὰ φύσιν ἐγκλήματος. Καὶ τῷ κατ' ἐπαλλαγὴν λόγῳ, τό θαυμάσιον ὄντως καὶ πᾶσι κατάπληκτον, ὄλον ἐν τοῖς ἀνθρωπίνοις Θεόν τόν αὐτόν ὀλοκλήρως μένοντα τῶν ἰδίων ἐντός· ὄλον ἐν τοῖς θείοις ἄνθρωπον, ὀλοκλήρως μένοντα τῶν ἰδίων ἀνέκπτωτον. Περιχώρησις γάρ εἰς ἀλλήλας τῶν φύσεων καὶ τῶν αὐταῖς προσόντων φυσικῶν, κατὰ τὴν τῶν θεηγόρων Πατέρων ἡμῶν διδασκαλίαν· ἀλλ' οὐ μεταχώρησις, ἢ μείωσις διὰ τὴν ἔνωσιν γέγονεν, ὅπερ ἴδιόν ἐστὶ τῶν σύγχυσις κακούργως ποιουμένων τὴν ἔνωσιν, καὶ διὰ τοῦτο τοῖς καινισμοῖς πολυτρόπως ἐμφυρομένων, καὶ δι' ἀπορίαν τοῦ κατ' αὐτοῦς λόγου σταθιρότητος διωκόντων τούς εὐσεβεῖς.

ΚΒ'.

(160) Ὡν ἀκούσας Θεοδόσιος ὁ ἐπίσκοπος, ἔδοξε μετὰ τῶν λοιπῶν τῶν σὺν αὐτῷ παραγενομένων, τό λεχθέν ἀποδέχεσθαι. Καὶ πάλιν ὁ αὐτός ἐπίσκοπος πρὸς τόν ἀββᾶν Μάξιμόν φησιν· Ποίησον ἀγάπη· τί ἐστὶν ὅπερ εἶπας ἡμῖν, ὅτι οὐδεὶς ὡς τις τὴν ὑπόστασιν, ἀλλ' ὡς τι τὴν φύσιν ἐνεργεῖ; προῖεται γάρ μοι νοήσαντι τό λεχθέν. ΜΑΞ. Οὐδεὶς ὡς τις τὴν ὑπόστασιν ἐνεργεῖ, ἀλλ' ὡς τι τὴν φύσιν· οἶον, Πέτρος καὶ Παῦλος ἐνεργοῦσιν· ἀλλ' οὐ Πετρικῶς καὶ Παυλικῶς, ἀλλ' ἀνθρωπικῶς· ἄμφω γάρ ἄνθρωποι φυσικῶς κατὰ τόν κοινόν καὶ ὀριστικόν τῆς φύσεως λόγον (ἀλλά οὐχ ὑποστατικῶς κατὰ τόν ἰδίως ποῖον. Ὡσαύτως Μιχαήλ καὶ Γαβριήλ ἐνεργοῦσιν), ἀλλ' οὐχὶ Μιχαηλικῶς καὶ Γαβριηλικῶς, ἀλλά ἀγγελικῶς· ἄμφω γάρ ἄγγελοι. Καὶ οὕτως ἐπὶ πάσης φύσεως, πολλῶν τῷ ἀριθμῷ κατηγορουμένης, κοινήν, ἀλλ' οὐχὶ μόνην τὴν ἐνέργειαν θεωροῦμεν. Οὐκοῦν ὁ λέγων ὑποστατικὴν ἐνέργειαν, αὐτὴν τὴν φύσιν μίαν οὕσαν, ἄπειρον ταῖς ἐνεργείαις εἰσάγει γεγεννημένην· καὶ κατὰ τό πλῆθος τῶν ὑπ' αὐτὴν ἀγομένων ἀτόμων, ἑαυτῆς διαφέρουσιν· ὅπερ εἰ δεξόμεθα καλῶς ἔχειν, πάση φύσει τόν ἐπ' αὐτῇ τοῦ πῶς εἶναι λόγον συνδιαφθείρομεν.

ΚΓ΄.

Καί τούτων εἰρημένων, ἐν τῷ ἀσπάζεσθαι ἀλλήλους, εἶπε Θεοδόσιος ὁ ὕπατος· ἰδοὺ γέγονε τά πάντα καλῶς· ἄρα καταδέχεται ὁ βασιλεύς παρακλητικὴν ποιῆσαι κέλευσιν; ΜΑΞ. Πάντως ποιεῖ, ἐάν θέλῃ μιμητὴς εἶναι τοῦ Θεοῦ, καὶ συνταπεινωθῆναι αὐτῷ, διὰ τὴν κοινὴν πάντων ἡμῶν σωτηρίαν· λογιζόμενος, ὡς εἶπερ ὁ φύσιν σώζων Θεός, οὐκ ἔσωσεν ἕως ἐταπεινώθη θέλων· πῶς ὁ φύσει σωζόμενος ἄνθρωπος ἢ σωθήσεται, ἢ σώσει μὴ ταπεινούμενος; Καί εἶπε Θεοδόσιος ὁ ὕπατος, ὅτι Ἐλπίζω τοῦ Θεοῦ σώζοντός μοι τὴν μνήμην, τοῦτο αὐτῷ τὸν λόγον λέγω, καὶ πείθεται. Καὶ ἀσπασάμενοι ἀλλήλους ἐπὶ τούτοις, ἀπῆλθον μετ' εἰρήνης, δεδωκότος τοῦ ἐπισκόπου τῷ ἄββᾶ Μαξίμῳ πεμφθέν αὐτῷ ποσὸν μικρὸν, καὶ στιχάριν καὶ καμάσιν· καὶ τό μὲν στιχάριν εὐθέως κατ' αὐτὴν τὴν ὥραν Βιζύης ὁ ἐπίσκοπος· ἐν τῷ Ῥηγίῳ δέ οὐ τό δοθέν αὐτῷ ποσὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἄλλο εἶ τι δῆποτε ἕξ εὐποιίας εἶχε, μετὰ τῶν λοιπῶν οἰκτρῶν αὐτοῦ πραγμάτων καὶ ἐσθημάτων, ἀφείλαντο.

ΚΔ΄.

Μετὰ δέ τό ἀπελθεῖν τοὺς εἰρημένους ἄνδρας, τῇ ὀγδῶντῳ τοῦ Σεπτεμβρίου μηνός τῆς παρουσίας πεντεκαίδεκάτης ἰνδικτιῶνος, ἐξῆλθεν αὐθις Παῦλος ὁ ὕπατος ἐν Βιζύῃ πρὸς τὸν ἄββᾶν Μάξιμον, κέλευσιν ἐπιφερόμεος περιέχουσαν οὕτως· Κελεύομεν τῇ σῆ ἔνδοξότητι ἀπελθεῖν ἐν Βιζύῃ, καὶ ἀγαγεῖν Μάξιμον τὸν μοναχὸν μετὰ πολλῆς τιμῆς καὶ κολακείας, διὰ τε τό γῆρας καὶ τὴν ἀσθένειαν (161) καὶ τό εἶναι αὐτὸν προγονικὸν ἡμῶν, καὶ γενόμενον αὐτοῖς τίμιον· καὶ θέσθαι τοῦτον ἐν τῷ εὐαγεῖ μοναστηρίῳ τοῦ ἁγίου Θεοδώρου, τῷ διακειμένῳ πλησίον τοῦ Ῥηγίου· καὶ ἐλθεῖν, καὶ μηνύσαι ἡμῖν, καὶ πέμπομεν ἐκ προσώπου ἡμῶν δύο πατρικίους, ὀφείλοντας διαλεχθῆναι τά παραστάνα ἡμῖν, φιλοῦντας ἡμᾶς ψυχικῶς, καὶ φιλουμένους παρ' ἡμῶν· καὶ ἐλθεῖν, καὶ ἀναγγεῖλαι ἡμῖν τὴν παρουσίαν αὐτοῦ. Ἀγαγὼν οὖν ὁ αὐτός ὕπατος, καὶ θεῖς ἐν τῷ προειρημένῳ μοναστηρίῳ, ἀπῆλθε ἀναγγεῖλαι.

ΚΕ΄.

Καὶ τῇ ἐξῆς ἡμέρᾳ ἐξέρχονται πρὸς αὐτὸν Ἐπιφάνιος καὶ Τρώϊλος οἱ πατρίκιοι μετὰ πολλῆς περιβολῆς καὶ φαντασίας, καὶ Θεοδόσιος ὁ ἐπίσκοπος, καὶ ἀνέρχονται πρὸς αὐτὸν ἐν τῷ κατηχουμένῳ τῆς ἐκκλησίας τῆς αὐτῆς μονῆς· καὶ τοῦ συνήθους ἀσπασμοῦ γενομένου, ἐκάθισαν, βιασάμενοι καὶ αὐτὸν καθίσαι· καὶ ἀπαρξάμενος τοῦ πρὸς αὐτὸν λόγου Τρώϊλος, εἶπεν· Ὁ δεσπότης ἡμῶν ἐκέλευσεν ἡμᾶς πρὸς σέ γενέσθαι, καὶ λαλῆσαι ὑμῖν τά δόξαντα τῷ αὐτοῦ θεοστηρίκτῳ κράτει. Ἄλλ' εἰπέ ἡμῖν πρῶτον, ποιεῖς τὴν κέλευσιν τοῦ βασιλέως, ἢ οὐ ποιεῖς; Μάξιμος εἶπε· Δέσποτα, ἀκούσω τί ἐκέλευσε τό εὐσεβές αὐτοῦ κράτος, καὶ δεόντως ἀποκρίνομαι· ἐπεὶ πρὸς τό ἀγνοούμενον, ποῖαν ἔχων ἀπόκρισιν δοῦναι; Τρώϊλος ἐπέμενε λέγων· Οὐκ ἐνδέχεται ὅτι λέγομεν τί ποτε, ἐάν μὴ πρῶτον εἴπῃς εἰ ποιεῖς, ἢ οὐ ποιεῖς τὴν κέλευσιν τοῦ βασιλέως. Καὶ ὡς οἶδεν αὐτοὺς ἐνισταμένους, καὶ ἐπὶ τῇ ἀναβολῇ αὐτοῦ πικρότερον βλέποντας, καὶ τραχύτερον ἀποκριναμένους μετὰ πάντων τῶν συνόντων αὐτοῖς, καὶ τῶν ἀξιωματῶν κόσμοις ἐπηρμένων, ἀποκριθεὶς ὁ ἄββᾶς Μάξιμος, εἶπεν· Ἐπὶ οὐκ ἀνέχεσθε εἰπεῖν τῷ δούλῳ ὑμῶν τά παραστάνα τῷ δεσπότη ἡμῶν καὶ βασιλεῖ, ἰδοὺ λέγω ἀκούοντος τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἁγίων ἀγγέλων, καὶ πάντων ὑμῶν, ὅτιπερ εἶ τι δῆποτε κελεύει μοι περὶ οἴουδῆποτε πράγματος τῷ

αἰῶνι τούτῳ συγκαταλυομένου καί συμφθειρομένου, προθύμως ποιῶ. Καί εὐθέως ἀναστάς Τρώϊλος, εἶπεν· Εὐξασθέ μοι, ἐγὼ ὑπάγω· οὗτος γάρ οὐδέν ποιεῖ. Καί πολλοῦ πάνυ γενομένου θορύβου, καί πολλῆς ταραχῆς καί συγχύσεως, εἶπεν αὐτοῖς Θεοδόσιος ὁ ἐπίσκοπος· Εἶπατε αὐτῷ τὴν ἀπόκρισιν, καί γνῶτε τί λέγει· ἐπεὶ τό οὕτως ἐξελεθεῖν μηδὲν εἰρηκότας καί μηδὲν ἀκούσαντας, οὐκ ἔστιν εὐλογον. Τότε Ἐπιφάνιος ὁ πατριάρχης εἶπε· Τοῦτό σοι δηλοῖ δι' ἡμῶν ὁ βασιλεύς, λέγων· Ἐπειδὴ πᾶσα ἡ Δύσις, καί οἱ ἐν τῇ Ἀνατολῇ διαστρέφοντες εἰς σέ θεωροῦσι· καί ἅπαντες διὰ σέ στασιάζουσι, μὴ θέλοντες συμβιβασθῆναι ἡμῖν διὰ τὴν πίστιν· κατανύξοι σε ὁ Θεός κοινωνῆσαι ἡμῖν ἐπὶ τῷ παρ' ἡμῖν ἐκτεθέντι Τύπῳ, καί ἐξερχόμεθα ἡμεῖς δι' ἑαυτῶν εἰς τὴν Χαλκῆν, καί ἀσπαζόμεθά σε, καί ὑποτιθέμεθα ὑμῖν τὴν χεῖρα ἡμῶν, καί μετὰ πάσης τιμῆς καί δόξης εἰσάγομεν ὑμᾶς εἰς τὴν μεγάλην Ἐκκλησίαν, καί μεθ' ἑαυτῶν ἰστώμεν ἐν ᾧ κατὰ συνήθειαν οἱ βασιλεῖς ἴστανται, καί ποιοῦμεν ἅμα τὴν σύναξιν, καί κοινωνοῦμεν ἅμα τῶν ἀχράντων καί (164) ζωοποιῶν μυστηρίων τοῦ ζωοποιοῦ σώματος καί αἵματος τοῦ Χριστοῦ· καί ἀνακηρύττομεν σε Πατέρα ἡμῶν· καί γίνεται χαρά οὐ μόνον τῇ φιλοχρίστῳ καί βασιλίδι ἡμῶν πόλει, ἀλλὰ καί πάσῃ τῇ οἰκουμένη. Οἶδαμεν γάρ ἀσφαλῶς, ὅτι σοῦ κοινωνοῦντος τῷ ἀγίῳ τῶν ἐνταῦθα θρόνῳ, πάντες ἐνοῦνται ἡμῖν, οἱ διὰ σέ καί τὴν σὴν διδακαλίαν ἀποσχίσαντες τῆς κοινωνίας ἡμῶν.

Κστ'.

Καί στραφεῖς πρὸς τὸν ἐπίσκοπον ὁ ἀββᾶς Μάξιμος, μετὰ δακρύων εἶπεν αὐτῷ· Κύριε ὁ μέγας, ἡμέραν κρίσεως ἐκδεχόμεθα πάντες. Οἶδας τὰ τυπωθέντα, καί δόξαντα ἐπὶ τῶν ἀγίων Εὐαγγελίων καί τοῦ ζωοποιοῦ σταυροῦ, καί τῆς εἰκόνης τοῦ Θεοῦ καί Σωτῆρος ἡμῶν, καί τῆς αὐτόν τεκούσης παναγίας ἀειπαρθένου Μητρός. Καί βαλὼν κάτω τὸ πρόσωπον ὁ ἐπίσκοπος, στυγνοτέρῃ τῇ φωνῇ λέγει πρὸς αὐτόν· Καί τί ἔχω ποιῆσαι ἐγὼ, ἐπὶ ἕτερον τι παρέστη τῷ εὐσεβεστάτῳ βασιλεῖ; Καί φησι πρὸς αὐτόν Μάξιμος· Καί διὰ τί ἠψω τῶν ἀγίων Εὐαγγελίων, καί οἱ μετὰ σοῦ, οὐκ οὔσης ἐφ' ὑμῖν τῆς τῶν λαληθέντων ἐκβάσεως; Ὅντως πᾶσα ἡ δύναμις τῶν οὐρανῶν τοῦτο οὐ πείθει με ποιῆσαι. Τί γάρ ἀπολογήσομαι, οὐ λέγω τῷ Θεῷ, ἀλλὰ τῷ ἐμῷ συνειδότι, ὅτι διὰ δόξαν ἀνθρώπων, τῷ κατ' αὐτὴν λόγῳ μηδεμίαν ἔχουσαν ὑπαρξιν, τὴν σώζουσαν τοὺς στέργοντας αὐτὴν πίστιν ἐξωμοσάμην;

Κζ'.

Καί ἐπὶ τῷ λόγῳ τούτῳ ἀναστάντες, θυμοῦ στρατηγήσαντος πᾶσιν αὐτοῖς, τιλοῖς, καί ὠθισμοῖς, καί σφαιρισμοῖς παρέλυσαν αὐτόν, ἀπὸ κεφαλῆς ἕως ὀνύχων κατακλύσαντες αὐτόν πτύσμασιν· ὧνπερ, μέχρις ἂν ἐπλύνθησαν ἅπερ ἐβέβλητο ἱμάτια, διεπνέετο ὁ βρόμος. Καί ἀναστάς ὁ ἐπίσκοπος εἶπεν· Οὕτως οὐκ ἔδει γενέσθαι, ἀλλ' ἀκοῦσαι μόνον παρ' αὐτοῦ τὴν ἀπόκρισιν, καί εἰσελεθεῖν ἀναγγεῖλαι τῷ δεσπότη ἡμῶν τῷ ἀγαθῷ. Τὰ γάρ κανονικά πράγματα, ἐτέρῳ διοικοῦνται τρόπῳ. Καί μόλις πείσας αὐτοῦς ὁ ἐπίσκοπος ἠσυχάσαι, πάλιν ἐκάθισαν, καί μυρίαὶ ὕβρεις καί ἀραις ἀνεπινοήτοις μωμώσαντες αὐτόν, μετὰ θυμοῦ καί τραχύτητος εἶπεν Ἐπιφάνιος· Εἶπέ, κακέσχατε φαγοπόλιε, ὡς αἰρετικούς ἔχων ἡμᾶς, καί τὴν πόλιν ἡμῶν, καί τὸν βασιλέα, τούτους εἶπας τοὺς λόγους; Ὅντως πλεῖόν σου Χριστιανοὶ ἔσμεν καί ὀρθόδοξοι· καί τὸν Κύριον ἡμῶν καί Θεόν ὁμολογοῦμεν ἔχειν καί θεϊκὴν θέλησιν καί ἀνθρωπίνην θέλησιν, καί νοεράν ψυχὴν· καί ὅτι πᾶσα νοερά φύσις, πάντως ἔχει τὸ θέλειν ἐκ φύσεως καί τὸ ἐνεργεῖν, ἐπειδὴ ζωῆς ἴδιον ἢ κίνησις, καί νοός ἴδιον ἢ θέλησις. Καί θελητικόν αὐτόν οἶδαμεν, οὐ θεότητι μόνον, ἀλλὰ καί ἀνθρωπότητι. Ἀλλὰ καί τὰ δύο θελησεις αὐτοῦ καί ἐνεργείας οὐκ ἀρνούμεθα.

ΚΗ΄.

(165) Καί ἀποκριθεὶς ὁ ἀββᾶς Μάξιμος, εἶπεν· Ἐάν οὕτω πιστεύετε, καθὼς αἰ νοεραὶ φύσεις, καὶ ἡ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησία, πῶς με ἀναγκάζετε κοινωνῆσαι ἐπὶ τῷ Τύπῳ, τῷ μόνῃν τούτων ἔχοντι ἀναίρεσιν; ΕΠΙΦ. Δι' οἰκονομίαν τοῦτο γέγονεν, ἵνα μὴ βλαβῶσιν οἱ λαοὶ ταῖς τοιαύταις λεπτομερέσι φωναῖς. Καί ἀποκριθεὶς ὁ ἀββᾶς Μάξιμος, εἶπε· Τούναντίον πᾶς ἄνθρωπος ἀγιάζεται διὰ τῆς ἀκριβοῦς ὁμολογίας τῆς πίστεως, οὐ μὴν διὰ τῆς ἀναίρεσεως, τῆς ἐν τῷ Τύπῳ κειμένης. Καί εἶπε Τρώϊλος· Καί ἐν τῷ παλατίῳ εἶπόν σοι, ὅτι οὐκ ἀνεῖλεν, ἀλλὰ κατασιγασθῆναι ἐκέλευσεν, ἵνα εἰρηνεύωμεν πάντες. Καί ἀποκριθεὶς ὁ ἀββᾶς Μάξιμος εἶπεν· Ἡ σιγή τῶν λόγων, ἀναίρεσις τῶν λόγων ἐστί. Διὰ γάρ τοῦ Προφήτου λέγει τό Πνεῦμα τό ἅγιον· Οὐκ εἰσὶ λαλιαί, οὐδέ λόγοι, ὧν οὐχὶ ἀκούονται αἱ φωναὶ αὐτῶν. Οὐκοῦν ὁ μὴ λαλούμενος λόγος, οὐδέ λόγος ἐστί. Καί εἶπε Τρώϊλος· Ἔχε ἐν καρδίᾳ σου, ὡς θέλεις· οὐδεὶς σε κωλύει. Ὁ ἀββᾶς Μάξιμος εἶπεν· Ἄλλ' οὐ περιώρισεν ὁ Θεός τῇ καρδίᾳ τὴν ὄλην σωτηρίαν, εἰπὼν· Ὁ ὁμολογῶν με ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὁμολογήσω αὐτόν ἔμπροσθεν τοῦ Πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. Καί ὁ θεῖος Ἀπόστολος διδάσκει, λέγων· Καρδίᾳ μὲν πιστεύεται εἰς δικαιοσύνην· στόματι δέ ὁμολογεῖται εἰς σωτηρίαν. Εἰ οὖν ὁ Θεός, καὶ οἱ τοῦ Θεοῦ προφῆται καὶ ἀπόστολοι κελεύουσιν ὁμολογεῖσθαι τό μυστήριον φωναῖς ἁγίων, τό μέγα καὶ φρικτόν, καὶ παντός τοῦ κόσμου σωτήριον, οὐκ ἔστι χρεῖα οἰωδῆποτε τρόπῳ κατασιγασθῆναι τὴν τοῦτο κηρύττουσαν φωνήν, ἵνα μὴ μειωθῇ τῶν σιγῶντων ἡ σωτηρία.

ΚΘ΄.

Καί ἀποκριθεὶς τραχυτάτῳ λόγῳ Ἐπιφάνιος, εἶπεν· Ὑπέγραψας ἐν τῷ λιβέλλῳ; Καί εἶπεν ὁ ἀββᾶς Μάξιμος· Ναί, ὑπέγραψα. Καί πῶς ἐτόλμησας, εἶπεν, ὑπογράψαι, καὶ ἀναθεματίσαι τοὺς ὁμολογοῦντας καὶ πιστεύοντας ὡς αἰ νοεραὶ φύσεις, καὶ ἡ καθολικὴ Ἐκκλησία; Ὦντως τῇ ἐμῇ κρίσει εἰσάγομέν σε εἰς τὴν πόλιν, καὶ ἰστώμεν εἰς τὸν φόρον δεδεμένον, καὶ τοὺς μίμους καὶ μιμάδας, καὶ τὰς προϊσταμένας πόρνας, καὶ πάντα τὸν λαόν φέρομεν, ἵνα ἕκαστος καὶ ἐκάστη, καὶ ῥαπίση καὶ ἔμπτύση τό πρόσωπόν σου. Πρὸς ταῦτα ἀποκριθεὶς ὁ ἀββᾶς Μάξιμος, εἶπεν· Ὡς εἶπατε, γένηται, ἐάν τοὺς ὁμολογοῦντας δύο φύσεις ἐξ ὧν ὁ Κύριος ἐστί, καὶ τὰς καταλλήλας αὐτῷ δύο φυσικὰς θελήσεις καὶ ἐνεργείας, Θεῶ φύσει δι' ἀλλήλων ὄντι καὶ ἀνθρώπῳ, ἀνεθεματίσαμεν. Ἀνάγνωθι, δέσποτα, τὰ πεπραγμένα, καὶ τὸν λίβελλον, καὶ ἐάν, ὡς εἶπατε, εὔρητε, ποιήσατε ὅπερ βούλεσθε. Ἐγὼ γάρ, καὶ οἱ σύνδουλοί μου ὅσοι ὑπέγραψαν, τοὺς κατὰ τὸν Ἄρειον καὶ Ἀπολινάριον μίαν θέλησιν καὶ ἐνέργειαν λέγοντας, ἀνεθεματίσαμεν, καὶ μὴ ὁμολογοῦντας τὸν Κύριον ἡμῶν καὶ Θεόν καθ' ἕτερον τῶν ἐξ ὧν, ἐν οἷς τε καὶ ἄπερ ἐστί, φύσει νοερόν· καὶ διὰ τοῦτο κατ' ἄμφω θελητικόν καὶ ἐνεργητικόν τῆς ἡμῶν σωτηρίας. Καὶ λέγουσιν· Ἐάν τούτῳ συνεπαχθῶμεν, οὐ τρώγομεν, οὐ πί(ν)ομεν· ἀλλ' ἀναστῶμεν, καὶ ἀριστήσωμεν, καὶ εἰσέλθωμεν. Εἶπωμεν ἅ (168) ἠκούσαμεν. Οὗτος γάρ πέπρακεν ἐαυτόν τῷ Σατανᾷ. Καὶ ἀναστάντες ἠρίστησαν· καὶ εἰσῆλθον μετ' ὀργῆς τῇ παραμονῇ τῆς Ὑψώσεως τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ σταυροῦ.

Λ΄.

Καὶ τῇ ἐξῆς ἔωθεν ἐξῆλθε Θεοδόσιος ὁ ὑπατος πρὸς τὸν προειρημένον ἀββᾶν Μάξιμον, καὶ ἀφείλε πάντα ὅσα εἶχεν, εἰπὼν αὐτῷ ἐκ προσώπου τοῦ βασιλέως· " Ὅτι οὐκ θέλησας τιμὴν, καὶ μακρυνθήσεται ἀπὸ σοῦ. Καὶ ὑπαγε ὅπου ἐαυτόν ἄξιον ἔκρινας εἶναι, ἔχων τό κρῖμα τῶν μαθητῶν σου, τοῦ τε ἐν Μεσημβρίᾳ, καὶ τοῦ ἐν Περβέροις, τοῦ γενομένου νοταρίου τῆς μακαρίας ἡμῶν μάμμης." Ἦσαν δέ καὶ οἱ

πατρίκιοι, τουτέστι Τρώϊλος καὶ Ἐπιφάνιος εἰρηκότες, ὅτι Πάντως φέρομεν καὶ τοὺς δύο μαθητάς, τόν τε ἐν Μεσημβρία καὶ τόν ἐν Περβέροις, καὶ δοκιμάζομεν καὶ αὐτούς, καὶ βλέπομεν καὶ τὴν ἐπ' αὐτοῖς ἔκβασιν. Πλήν ἵνα εἶδες, κύρι ἀββᾶ, ὅτι μικράν ἄνεσιν ἐάν λάβωμεν ἐκ τῆς συγχύσεως τῶν ἐθνῶν, ἀρμόσασθαι ὑμῖν ἔχομεν, μά τὴν ἁγίαν Τριάδα, καὶ τόν πάπαν τόν νῦν ἐπαιρούμενον, καὶ πάντας τοὺς ἐκεῖσε λαλοῦντας, καὶ τοὺς λοιπούς σου μαθητάς· καὶ πάντας ὑμᾶς χωνεύομεν ἕκαστον ἐν τῷ ἐπιτηδεῖω αὐτοῦ τόπῳ, ὡς ἐχωνεύθη Μαρτῖνος. Καὶ λαβὼν αὐτόν ὁ ῥηθεὶς ὕπατος Θεοδόσιος, παρέδωκεν αὐτόν στρατιώταις, καὶ ἤγαγον αὐτός ἕως Σαλεμβρίας.

ΛΑ΄.

Καὶ ἔμειναν ἐκεῖ δύο ἡμέρας, ἕως οὗ ἀπῆλθεν εἰς τό φοσσάτον ὁ εἷς τῶν στρατιωτῶν, καὶ εἶπεν ὄλω τῷ στρατῷ, ὅτι Ὁ μοναχὸς ὁ βλασφημῶν τὴν Θεοτόκον ὧδε ἔρχεται, ἵνα κινήσωσι τόν στρατόν κατὰ τοῦ ῥηθέντος ἀββᾶ Μαξίμου, ὡς βλασφημοῦντος τὴν Θεοτόκον. Καὶ μετὰ δύο ἡμέρας ἐπανελθὼν ὁ στρατιώτης, ἔλαβεν αὐτόν ἐν τῷ φοσσάτῳ καὶ καταφυγεῖς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ὁ στρατηγός, ἤγουν ὁ τοποτηρητὴς τοῦ στρατηγοῦ, ἔπεμψεν ἐγγύς αὐτοῦ τοὺς προβεβηκότας τῶν βάνδων· πρεσβυτέρους τε καὶ διακόνους, καὶ τοὺς εὐλαβεῖς σιγνοφύλακας. Οὓς ἰδὼν παραγενομένους ὁ ῥηθεὶς ἀββᾶς Μάξιμος, ἐγερθεὶς ἔβαλε μετάνοιαν· καὶ ἀντέβαλον κάκεῖνοι, καὶ ἐκάθισαν, κελεύσαντες καὶ αὐτῷ καθῆσαι. Καὶ τις πάνυ γέρων τίμιος εἶπε πρὸς αὐτόν μετὰ πολλῆς τῆς εὐλαβείας· Πάτερ, ἐπειδὴ ἐσκανδάλισαν ἡμᾶς τινες εἰς τὴν σὴν ἁγιωσύνην, ὡς οὐ λέγεις, Θεοτόκον τὴν Δέσποιναν ἡμῶν τὴν παναγίαν Παρθένον, ὀρκίζω σε κατὰ τῆς ἁγίας καὶ ὁμοουσίου καὶ ζωοποιοῦ Τριάδος, εἰπεῖν ἡμῖν τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἀποτρίψασθαι τῶν καρδιῶν ἡμῶν τοῦτο τό σκάνδαλον, ἵνα μὴ βλαπτώμεθα ἀδίκως σκανδαλιζόμενοι. Καὶ βαλὼν μετάνοιαν, ἀνέστη, καὶ ἐκτείνας τὰς χεῖρας εἰς τόν οὐρανόν μετὰ δακρύων εἶπεν· Ὁ μὴ λέγων τὴν Δέσποιναν ἡμῶν τὴν πανύμνητον καὶ παναγίαν ἄχραντον, καὶ πάση φύσει τῇ νοερᾷ καὶ σεπτῇ, φυσικὴν ἀληθῶς μητέρα τοῦ Θεοῦ γενομένην, τοῦ ποιήσαντος τόν οὐρανόν καὶ τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν, καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς, ἔστω ἀνάθεμα καὶ κατάθεμα ἀπὸ τοῦ Πατρός, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, τῆς ὁμοουσίου καὶ προσκυνητῆς Τριάδος, καὶ πάσης ἐπουρανίου Δυνάμεως· καὶ τοῦ χοροῦ τῶν ἁγίων (169) ἀποστόλων καὶ προφητῶν, καὶ τοῦ ἀπείρου δήμου τῶν μαρτύρων· καὶ παντός πνεύματος ἐν δικαιοσύνῃ τετελειωμένου, νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς ἀπείρους αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. Καὶ κλαύσαντες ἠύξαντο αὐτῷ, λέγοντες· Ὁ Θεὸς ἐνδυναμώσῃ σε, Πάτερ, καὶ ἀξιώσῃ σε ἀπρόσκοπον τελειῶσαι τόν δρόμον τοῦτον. Καὶ τούτων εἰρημένων, ἠθροίσθησαν πολλοὶ στρατιῶται, πολλῶν καλῶν κινήθων λόγων ἀκροώμενοι· καὶ θεωρήσας τίς τῶν δομεστικῶν τοῦ στρατηγοῦ, ὅτι πολὺς ἐπισωρεύεται στρατός, καὶ οἰκοδομεῖται, καὶ καταγινώσκει τῶν εἰς αὐτόν γινομένων, τί ὑπονοήσας ὁ Θεὸς οἶδεν, ἐπέτρεψεν ἀνάρπαστον αὐτόν γενέσθαι, καὶ βληθῆναι ἀπὸ δύο μιλίων τοῦ φοσσάτου, ἕως ἂν τὴν σύναξιν ποιήσωσι, καὶ ἔλθωσιν οἱ ὀφείλοντες ἀπαγαγεῖν αὐτόν ἐν Περβέροις. Πλήν ὅτι θεία ἀγάπη νικώμενοι οἱ κληρικοί, ἐπέξευσαν τὰ δύο μίλια, καὶ ἤλθον, καὶ ἠσπάσαντο αὐτόν, καὶ ἠύξαντο αὐτῷ· καὶ χερσὶν ἰδίαις βαστάσαντες αὐτόν, ἔθηκαν ἐπὶ τό κτῆνος, καὶ ὑπέστρεψαν μετ' εἰρήνης εἰς τοὺς τόπους αὐτῶν, καὶ αὐτός ἀπηνέχθη ἐν Περβέροις, ἐν τῇ συνεχούσῃ αὐτόν φρουρᾷ.

ΛΒ΄.

Καί τοῦτο δέ ἰστέον, ὅτι ἐν τῷ Ῥηγίῳ ἀποτεινόμενος Τρώϊλος πρὸς τόν ἀββᾶν Μάξιμον, εἶπεν, ὡς ὁ κονσιλᾶριος Ἰωάννης ἔγραψεν αὐτῷ περὶ συμβάσεως προταθείσης αὐτοῖς· καί τοῦτο γενέσθαι τέως, ἢ τῶν σῶν μαθητῶν ἀταξία διεκώλυσε. Οἶμαι δέ, ὅτι οὐκ ἔγραψεν ὁ εἰρημένος κονσιλᾶριος Ἰωάννης πρὸς τόν Τρώϊλον, ἀλλά πρὸς Μεννᾶν τόν μοναχόν, κάκεῖνος εἶπε τοῖς τοῦ παλατίου.

ΛΓ΄.

Καί μετὰ ταῦτα ἤγαγον αὐτούς ἐν Κωνσταντινουπόλει, καί ἐποίησαν κατ' αὐτῶν πρᾶξιν, καί μετὰ τό ἀναθεματίσαι καί ἀνασκάψαι αὐτούς τόν ἐν ἀγίοις Μάξιμον, καί τόν μακάριον Ἀναστάσιον τόν μαθητήν αὐτοῦ· τόν τε ἀγιώτατον πάπαν Μαρτίνον, καί τόν ἅγιον Σωφρόνιον τόν πατριάρχην Ἱεροσολύμων, καί πάντας τούς ὀρθοδόξους καί σύμφρονας αὐτῶν, ἤνεγκαν καί τόν ἄλλον μακάριον Ἀναστάσιον, καί τοῖς αὐτοῖς ἀναθέμασι καί ὕβρεσι χρησάμενοι καί ἐπ' αὐτόν παρέδωκαν τοῖς ἄρχουσιν, εἰπόντες οὕτως· Σύ μέν οὖν, Ἀναστάσιε, τό φαῖον τῆς πανδήμου τῶν ἀναθημάτων τῆς ἀρᾶς ἐνδυσάμενος περιβόλαιον, ἀπαλλάσσει τῆς κανονικῆς ἀκροάσεως, πρὸς ἣν ἡρετίσω στάσιν τῆς γεέννης, ἀποφερόμενος, συνούσης ἡμῖν τῆς εὐκλεοῦς καί πάντα συνδιαιτησάσης τιμίας τε καί ἱερᾶς συγκλήτου, παραχρῆμα τήν μεθ' ἡμᾶς παραληψομένης κρίσιν, καί τά τοῖς πολιτικοῖς δοκοῦντα νόμοις ἐπί σοί διαπραξομένης, ὡς αὐτοῖ δοκιμάσειεν, τῶν τηλικούτων σου βλασφημιῶν ἔνεκα καί τυραννίδων. Ψῆφος γάρ κατ' αὐτῶν τῆς παρουσίας συνόδου, καί συνεργεία τοῦ παντοδυνάμου Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ ἡμῶν Θεοῦ κανονικῶς ψηφισαμένης τά δέοντα καθ' ὑμῶν Μάξιμε, Ἀναστάσιε καί Ἀναστάσιε, ἐπεὶ τό λείπον ὑπῆρχε πρὸς τά παρ' ὑμῶν λεχθέντα τε δυσσεβῶς καίπραχθέντα, (172) ταῖς αὐστηραῖς τῶν νόμων καθυποβληθῆναι ποιναῖς· εἰ καί ἀξία ποινή τῶν τοιούτων ὑμῶν πλημμελημάτων καί βλασφημιῶν οὐχ ὕπεστι, τῷ δικαίῳ ὑμᾶς περὶ τῆς μείζονος καταλιπόντες κριτῆ, ἐν τῷ παρόντι βίω, καί ἐν τούτῳ τήν τῶν νόμων κενοῦντες ἀκρίβειαν, κερδαινόντων ὑμῶν τό ζῆν, ψηφηζόμεθα ὑμῖν, τόν παρόντα ἡμῖν πανεύφημον ἔπαρχον, αὐτίκα παραναλαμβάνοντα ὑμᾶς ἐν τῷ κατ' αὐτόν πολυαρχικῶ πραιτωρίῳ· καί νεύροις τά μετάφρενα τύπτοντα, (Μάξιμον, καί Ἀναστάσιον καί Ἀναστάσιον, τό ὄργανον τῆς ὑμῶν Μαξίμου καί Ἀναστασίου καί Ἀναστασίου) ἀκολασίας, τουτέστι τήν βλάσφημον ὑμῶν γλώσσαν, ἔνδοθεν ἐκτεμεῖν. Εἶτα δέ, καί τήν διακονήσασαν τῷ βλασφήμῳ ὑμῶν λογισμῷ σκαιοτάτην δεξιάν, σιδήρῳ διατεμεῖν, περιαχθησομένων ἅμα στερήσει τῶν αὐτῶν βδελύκτων μερῶν, τά δύο καί δέκα τμήματα ταύτης τῆς κυρίας τῶν πόλεων περινοστεύσας, ἀειφυγία τε καί φυλακῆ πρὸς ἐπί τούτοις διηνεκεῖ παραδοῦναι ὑμᾶς, πρὸς τό μετέπειτα ὑμᾶς, καί εἰς τόν ἅπαντα τῆς ζωῆς ὑμῶν χρόνον, τά οἰκεῖα οἰμώζειν βλάσφημα σφάλματα, τῆς ἐπινοηθείσης καθ' ἡμῶν ἀρᾶς, περιτραπίσης τῇ ὑμῶν κεφαλῇ. Παραλαβὼν οὖν αὐτούς ὁ ἔπαρχος, καί κολάσας, ἔτεμε τά μέλη αὐτῶν· καί περιαγαγὼν ὅλην τήν πόλιν ἐξώρισεν αὐτούς ἐν Λαζικῇ.

ΚΑΤΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΠΟΛΙΤΩΝ Σελ. 201 Τόμ. β'.

Ἵπέρ τοῦ ἁγίου Πατρός ἡμῶν Μαξίμου, στηλιτευκτικόν ὑπό τινος μοναχοῦ, ἐκ δριμύξεως καρδίας συγγραφέν.

Οἱ μή τήν ἀλήθειαν συνιέντες, ὡς θέμις, τό ψεῦδος δήποθεν ἀντί τῆς εἰρημένης ἀσπάζονται. Ὅταν γάρ ψυχὴ ἀναξία ἢ τῆς τοῦ Θεοῦ διά τήν οἰκείαν ῥαθυμίαν ἐλλάμπσῃ, ἀγνωσίας πληροῦται καί σκότους· (204) καί βλέπει τό φῶς σκότος, καί τό σκότος φῶς. Καί ὄν τρόπον τοξότης ἄσκοπος, καί πρὸς τούτω καί νευράν τείνων εὐεικτον, τήν βολήν ἀστόχως βάλλει καί ἀτέχνως· οὕτως καί αὐτὴ λόγους καί ἔργα προβαλλομένη, καμπύλα καί λοξῶδη καί ἀσυνάρτητα ταῦτα προτείνεται· καί μάλιστα τοῖς σταγόνα οὐράνιον καταξιοθεῖσιν ὑποδέξασθαι. Ὅπερ δὴ πέπονθεν ὁ ἀλογώτατος καί ἐννεώτατος βασιλεύς, καί οἱ περί Ἐπιφάνιον, μᾶλλον δέ Ἀποφάνιον τόν πυρίκαον, ἀλλ' οὐ πατρίκιον· καί Θεοδόσιον τόν ὑπόσκοπον, ἀλλ' οὐκ ἐπίσκοπον, τῶν τόν ἅγιον Μάξιμον καί τρίτον θεολόγον γλωσσοδεξιότητον δρασάντων· καί τοῖς δυοῖν Ἀναστασίω τῶν αὐτοῦ ἄνωθεν φοιτητῶν, τῷ αὐτῷ κρίματι ψηφισάντων.

Τί γάρ, ὦ οὔτοι, ἵνα μικρά πρὸς ὑμᾶς διαλέξωμαι ἐξ ἀνίας (λύπης), καί ἀλύκης οὐ τῆς τυχούσης, ἀσεβές ἐν τοῖς ἐγκρίτοις καί θεολογικοῖς καί ψυχωφελέσιν αὐτοῖς (αὐτῶν) δόγμασι, καί ἐν τοῖς ἠθικοῖς, καί γνωστικοῖς, καί θεοπρεπέσι νοήμασιν ἐξηύρατε, ὡς γραφῆς ἄτοπον, ἵνα τοιαύτη ἀπανθρώπῳ τιμωρίᾳ τόν δίκαιον ὡς δύσχριστον ἀποκόψητε; Σπέρματα πονηρά, ἀμβλωθρίδια ἀτέλεστα, πτηνά νυκτοπορινά, γῆς ἔντερα, κοιλία ἀργαί, τραπεζογίγαντες καί γυναικοῖερακες. Ἴδού μετὰ χεῖρας τῶν ἀπόρων ἢ βίβλος αὐτοῦ, ἣν πᾶσα φύσις ἐθαύμασε καί θαυμάζει, καί ἔτι θαυματωθήσεται. Ἴδε αἱ δύο πρὸς ταῖς τέσσαρσιν ἐκαντοντάδες, ἅς οὐ λέγω τούς ἀναξίους ὑμᾶς, ἀλλά καί τοῖς ἅγαν ἐγκρίτοις ἐφάνησαν τίμια. Ὁ δέ τῶν ψήφων κώδηξ σιγῇ τιμάσθω. Τά γάρ ὑπέρ τήν ἐνοῦσαν τῇ φύσει δύναμιν καθιστάμενα, ὕβριν ὑπομένει καί ἐπαινούμενα. Ἡ ὑμῶν ὠφείλε τμηθῆναι δεξιά, ὡς ἀφῆ λυσσῶσα, ὡς ἄγει, ἵνα μή λέγω διά τό δύσφημον, πάντη μεμολυσμένη, ὡς ὑπόδοχος τῆς δευτέρας εἰδωλολατρείας. Ἐχρῆν τούς ὑμῶν ἐξορύξαι ὀφθαλμούς, ὡς προχειρότατον τοῦ διαβόλου ὄργανον, ὡς ἀσελγείας πρόδρομον, ὡς λυσιπώδους λαγνείας διανεύματα. Τήν ὑμῶν καθῆκεν ἔνδοθεν γλῶτταν τεμεῖν, ὡς εἰς οὐρανόν ἀναχθεῖσαν, κάκειθεν ἀπορρίφεισαν, ὡς τρέφουσιν πόνον καί κόπον καί ἡδονήν ἐν λάρυγγι διωθοῦσαν, καί γλασφημίαν ἐγκισσῶσαν· καί ἀργά καί πτωχοκτόνα διαλοχοῦσαν. Τόν νῶτον ὑμῶν ἐχρῆν διασπαραχθῆναι, καί τό θυμοῦ γέμον στηθῆνιον, ὡς ὄχημα δαιμόνων, ὡς ὄφρεως ἐρπιστήριον, ὡς δαιμόνων σκιρήντριον (σκιριτήριον), ὡς ἀσεβείας χαρτοφυλακεῖον.

Τοιαῦτά σου, ἐπτάλοφε Βαβυλών, τά ἀνυχήματα· τηλικαῦτα ἀνόσια καί κοσμοβόρα θηλάζεις ἔγγονα. Αἵμασιν ἁγίοις κομᾶς· τῷ λύθρῳ τῶν ὀσίων ἀνασκιρτᾶς. Πᾶν αἷμα δίκαιον ἀδίκως ἐκένωσας, καί οὐ καταπτήσεις; πᾶς ὅστις δίκαιος παρά σοῦ ἐδιώχθη, καί οὐκ ἐρυθριάς; ἀλαζονεύη, καί οὐκ ἐπιγινώσκεις; Σκάζεις, καί οὐ τρομεῖς; Λοχᾶς, καί ῥητορεύεις; Σφάζεις, καί φιλοσοφεῖς; Γλωττοτομεῖς, καί κοινωνεῖς; (205) Δεξιάν, Θεοῦ ἀλήθειαν λέγω, ἐκτέμνεις, καί Τά ἅγια τοῖς ἁγίοις ἀνεπαισθήτως κράζεις; Ἀλλά σέ μὲν, καί τούς σοὺς ἢ τοῦ Θεοῦ ἀδιάδραστος διδάσκει δίκη· τούς δέ ὁμολογητάς καί οὐκ ἔλαττον μάρτυρας, ἢ αἰώνιος Χριστοῦ ὑποδέξεται βασιλεία· ἥς καί ἡμεῖς, εἰ καί τολμηρόν εἶπειν, ἐπιτύχοιμεν διά τῶν εὐπροσδέκτων αὐτῶν παρακλήσεων. Ἀμήν.

Ἄκολουθία α΄. Ἁγίου Μαξίμου. ΤΟΜΟΣ Β΄. Σελ. 206.

ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ α΄.

Τοῦ ὁσίου Μαξίμου, Ἀναστασίου καί Μακαρίου (Ἀναστασίου). Στιχ. Ἦχος πλάγ. δ.

Προσόμια. Μάρτυρες Κυρίου, ἰκετεύσατε.

Ὅσοι Πατέρες, πᾶσαν πόλιν ἡγίασατε, καί πάντα τόπον ἐφωτίσατε· καί νῦν πρεσβεύσατε οἰκῆσαι τόν φωτισμόν τοῦ Χριστοῦ ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν, δεόμεθα.

Ὅσοι πατέρες, ἐβδελύξασθε πᾶσαν αἴρεσιν· ἐκηρύξατε τήν εὐσέβειαν· διό πρεσβεύσατε οἰκῆσαι τόν φωτισμόν τοῦ Χριστοῦ ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν δεόμεθα.

Ὅσοι Πατέρες, μετά τήν ἐκτομήν τῶν μελῶν ὑμῶν ὡς οὐδέν πεπονθότες ἐνειργήσατε, λαλοῦντες στόμασιν ἀγλώσσοις, καί γράφοντες χερσί τά θεῖα δόγματα.

Ἦχος πλ. δ΄. ᾠδ. α΄. Τόν Ἰσραήλ ἐκ δουλείας.

Τῆς ἀνωτάτου σοφίας τούς θησαυρούς κτησάμενος ἐν τῇ καρδίᾳ, ὅσιε, δι' αὐτῆς ἐπλούτισας τόν κόσμον τοῖς σοῖς δόγμασιν.

Ἀγγελικὴν ἀπεδείξω διαγωγὴν ἐν γῆ κατοικῶν, καί γέγονας ταμεῖον Θεοῦ, Χριστοκῆρυξ ὅσιε, διό καί ἀνεκράθης αὐτῶ.

Αἰρετικῶν γλωσσαλγείας τῇ φλογιφόρῳ γλώσση σου κατέφλεξας, μακάριε, τόν Σωτῆρα ἕνα Υἱόν κηρύξας ἐν δυάδι μορφῶν.

Θεοτ.

Χαῖρε, ἀγνή Θεοτόκε, ἡ τόν προόντα Λόγον Θεοῦ τεκοῦσα ἐπεσχάτων σαρκί· χαῖρε, τεῖχος πάντων ἡμῶν καί σκέπη τῶν τιμώντων σε.

ᾠδὴ γ΄. Οὐκ ἔστιν ἅγιος ὁ Κύριος;

Τά αἵματα στάζουσι τῆς τιμίας σου χειρός, καί τά δόγματα ρύουσι τῆς σῶφρονος γλώσσης σου, τῆς ἐνάρθρωσ βίωσης μετά τήν ἐκτομήν αὐτῆς, Χριστόν ἐν δύο φύσεσιν.

Ἡ χεὶρ σου τοῖς γράμμασιν οὐκ ἐπαύσατο βοᾶν, καί ἡ γλῶσσα τοῖς δόγμασι σαλπίζει τήν πίστιν σου, (208) θεωρήμον τρισμάκαρ. Θεός γάρ ἦν ἐκάτερα κινῶ καί συμβιβάζων λαλά.

Ἐκ γῆς τό πολέτευμα νοητῶς εἰς οὐρανοῦς καταλάξαντες, ὅσοι, ἐκεῖ ἀυλιζόμενοι ἐν φωτί αἰωνίῳ, διό καί οὐράνιον τό στέφος ἐκομίσατε.

Θεοτ.

Γυναῖκες μέν τίκτουσι, Μητροπάρθενε ἀγνή, ἀλλ' οὐκ ἔτι παρθένοι, ὡς σύ, διαμένουσιν· οὐδεμία γάρ τούτων Θεόν ἀπεκύησεν, εἰ μή σύ, Θεοτόκε σεμνή.

ᾠδὴ δ΄. Ἐξ ὄρους κατασκίου.

Σύ τόν Μωϋσῆν μιμούμενος, θεόφρον, πλάκας νοεράς ἐδέξω τῶν δογμάτων. Ἐν γάρ τῷ γνώφω εἰσέδυσ (εἰσδύς) τῶν νοημάτων, κατεπλούτησας τό τῆς γνώσεως φῶς.

Σύ τόν Ἀβραάμ ζηλώσας, θεοφόρε, ἄλλον Ἰσαάκ προσῆξας τῷ Κυρίῳ, τήν σεαυτοῦ θυσιάσας, Πάτερ, καρδίαν, ἐν τῷ πυρί τῆς συνειδήσεως.

Τούτους ἢ Τριάς ἐδόξασεν ἀξίως· τούτους ὁ Θεός συνήρμωσε τῇ πίστει, ὁμολογοῦντας ἀλλήλοις τῇ εὐσεβείᾳ τῆς ἀπλανοῦς ὁμολογίας ἡμῶν.

Θεοτ.

Ἄχρονον Υἱόν ἐγέννησας ἐν χρόνῳ· ἄφθαρτος, ἀγνή, διέμεινας τεκοῦσα τόν δι' ἡμᾶς σαρκωθέντα ἐν τῇ γαστρὶ σου, Θεογεννήτορ ἀειπάρθενε.

Ἵδιθ' ε' . Ὁρθρίζοντες βοῶμεν.

Οὐκ ἔτεμέν σου, Πάτερ, τό ξίφος τήν παρῆρσιαν· οὐκ ἔσβεσεν, ὅσιε, ἡ ἔξορία τήν πίστιν σου.

Κηρύττει μέν ἡ Ῥώμη τόν ζῆλον σου, θεοφόρε· σαλπίζει δέ, ὅσιε, ἡ Ἐκκλησία τούς λόγους σου.

Τήν πίστιν σου ἀσάλευτον ἔστερξας ἐν καρδίᾳ, καί νοῦν ἀνεπτέρωσας πρός οὐρανόν, μεγαλώνουμε.

Θεοτ.

Πηγὴν ἀθανασίας ὑμνοῦμεν σε Θεοτόκε· σύ γάρ τήν ἀένναον ζωὴν τῷ κόσμῳ ἐπήγασας.

Ἵδιθ' ς' . Ἐκ κοιλίας ἄδου κραυγῆς μου ἤκουσας φωνῆς μου, καί ἐρέύσω ἐκ φθορᾶς τήν ζωὴν μου, ὡς φιλόανθρωπος.

Ἐθαυμάστωσέν σου, τρισμάκαρ, τήν ὁμολογίαν, ὁ ἐν σοὶ φθελγόμενος Ἰησοῦς, ὁ συνάθλησας σοι.

Οὐκ ἀρχόντων τυφον, οὐ ξίφος, οὐ πῦρ ἀπειλοῦν σοι κατεπλάγης, ὅσιε· τῇ γάρ πίστει ἦσθα πάγιος.

Μετά βίου τέλος, Πατέρες, θαύματα τελεῖτε, ἐνεργεῖς παρέχοντες ἀποδείξεις τῶν θαυμάτων ὑμῶν.

Θεοτ.

Ἵπέρ νοῦν καί λόγον, Παρθένε, τόν τροφέα (209) πάντων ἐκ μαζῶν θηλάζουσα, τά μητέρων οὐχ ὑφίστασαι.

Κάθισμα. Ἦχος γ' . πλ. Θείας πίστεως.

Δόγμα ἔνθεον ἐπικρατύνων, στύλος γέγονας ὁσθοδοξίας, καί κραταίωμα, θεόφρον, τῆς πίστεως, δυσὶν οὐσίαις καί δυσὶ θελήσειν ἀνακηρύξας Χριστόν τόν Θεόν ἡμῶν, Πάτερ Μάξιμε, ὃν νῦν ἐκτενῶς ἰκέτευε δωρήσασθαι ἡμῖν τό μέγα ἔλεος.

Συναξάριον.

ἸΑθλησις τοῦ ἐν ἀγίοις Πατρός ἡμῶν Μαξίμου τοῦ ὁμολογητοῦ, ὅς ἐπὶ τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου τοῦ ἐπιλεγομένου Πωγωνάτου, ἐγγόνου Ἡρακλείου, ταῖς μεγίσταις τιμαῖς ὑπὸ τῶν πρώην βασιλέων δεξιωθείς, καί ἰκανός ἐν ταῖς πολιτικαῖς διοικήσεσι τά πρακτέα ὑψηγεῖσθαι, διὰ λόγον καί τρόπον καί τήν ἀπό χρόνου σύνεσιν, εἰς τόν τοῦ πρωτοασηκρήτις προεβιβάσθη ἀξίωμα, καί βουλής τοῖς βασιλεῦσιν γέγονεν κοινωνός. Ἐπεὶ δέ ἡ πονηρά καί ἔκφυλος δόξα, τῶν μίαν

θέλησιν ἐπί τῆς οἰκονομίας τοῦ Χριστοῦ τὴν διὰ σαρκὸς εἰσαγόντων ἐπεκράτει ληρωδοῦσα, καὶ διατάγματά τινα τὴν τοιαύτην περιέχοντα βλασφημίαν κατὰ τὴν ἀγοράν ἐπόμπευεν, καὶ ἐπί τῆς μεγάλης προὔκειτο Ἐκκλησίας, οὗτος οὐκ ἀνεχόμενος τῇ τῶν ἀσεβῶν κοινωνίᾳ συνασεβεῖν, ἀφείς τὰς κοσμικὰς ἀρχὰς καὶ τιμὰς, εἶλετο μᾶλλον ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Θεοῦ παρερρίφθαι, ἢ ἐν σκηνώμασιν ἁμαρτωλῶν κατοικεῖν. Καὶ καταλαβὼν τὸ ἐν Χρυσοπόλει μοναστήριον, τὴν κόμην ἀπέθετο· οὗ καὶ καθηγητὴς ὕστερον γέγονεν. Εἶτα θείῳ ζήλῳ ὡσπερ ὑπὸ πυρός ἐξαφθείς, τὴν πρεσβυτέραν Ῥώμην κατέλαβεν, καὶ Μαρτῖνον τὸν μακάριον πάπαν παρεσκεύασεν, τοπικὴν ἀθροίσαντα σύνοδον, ἀναθεματίσαι τοὺς εἰσηγητὰς τοῦ ἀνοσίου δόγματος, τῶν μίαν ἐπί Χριστοῦ βλασφημούντων θέλησιν· καὶ εἰς ἔλεγχον τῶν οὕτως φρονούντων λόγους συγγράψας, καὶ ἐπιστολάς λογικαῖς ἀποδείξει καὶ γραφικαῖς τῆς καθ' ἡμᾶς πίστεως συστατικὰς, πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης ἐξέπεμψεν. Ἀναζεύξας δὲ ἀπὸ Ῥώμης μετὰ τῶν δύο Ἀναστασίων τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, εἰς εὐθύνας παρά τῆς συγκλήτου καθίσταται, ὁμοδοξοῦσης τῇ τοῦ βασιλέως αἰρέσει· ὅτι πάντων ὑπεικόντων τῷ βασιλεῖ, αὐτὸς τε ὁ μόνος ἀντίσταται, καὶ τοὺς ἄλλους εἰς ἀποστασίαν κινεῖ, ἐναντία διὰ τῶν ἐπιστολῶν φρονεῖν μεταπέιθων αὐτούς. Ἐπὶ τούτῳ πέμπεται ἐν φρουρᾷ κατὰ τὴν Θράκην· καὶ ἐπιμένων τῇ ὀρθοδόξῳ πίστει, τὴν χεῖρα καὶ τὴν γλῶτταν ἀκροτηριάζεται, κάκειθεν εἰς τὴν ὑπερορίαν κατὰ τὴν Λαζικήν πέμπεται· ἔνθα ἐπί τρισὶ χρόνοις διαγαγὼν, καὶ ταῖς οἰκείαις τοῦ σώματος χρεῖαις αὐτὸς ὑπηρετησάμενος, καὶ πλήρης ἡμερῶν ὢν, μικρὸν νοσήσας, ἀνεπαύσατο ἐν Κυρίῳ· καὶ κατετέθη ἐν τῇ μονῇ τοῦ ἀγίου Ἀρσενίου ἐν αὐτῇ χώρᾳ τῶν Λαζῶν, πολλὰς θαυμάτων ἐνεργείας καθ' ἑκάστην τελῶν.

Λέγεται δὲ μετὰ τὴν ἐκτομὴν, αὐθις ὑπὸ Θεοῦ (212) παραδόξως ἀποκαταστήναι τὴν γλῶτταν, καὶ τρανῶς φθέγγεσθαι, μέχρις ἂν ἐν τῷ βίῳ ὑπῆρχεν. Τῶν δὲ δύο αὐτοῦ μαθητῶν, ὁ μὲν πρεσβύτερος Ἀναστάσιος, ἴσα τῷ διδασκάλῳ τὴν γλῶτταν καὶ τὴν χεῖρα τμηθεὶς, μακρὰν ἐξωρίσθη· ὁ δὲ νεώτερος, ἐν τινὶ τῶν κατὰ Θράκην φρουρίων πεμφθεὶς, τὸν βίον κατέλυσεν.

Ῥιδ. ζ'. Ὁ ἐν ἀρχῇ τὴν σὴν.

Σὺ τὴν στολήν τῆς φυσικῆς ἀξίας, αἵματι σῶ κατέστιξας, θεόφρον· σιγῶσαν, Πάτερ, καὶ φθεγγομένην ἀπόδειξιν παρασχώντα ταύτης τοῖς λόγοις σου.

Ὡσπερ χρυσὸς οἱ τρεῖς δοκιμασθέντες ἐν τῷ πυρὶ τῶν πειρασμῶν ἐκείνων, καθαρωτέραν τὴν πίστιν ὑμῶν προσήξατε τῷ Χριστῷ, Πατέρες τίμιοι.

Δεῦτε λοιπόν, Πατέρες θεοφόροι, κράζει Χριστός, τοὺς πόνους τῶν καμάτων ἀπολαβόντες καὶ τὰ βραβεῖα, αὐλίζεσθαι ἐν χαρᾷ εἰς αἰωνίους σκηνάς.

Θεοτ.

Ὁ μυστικὴν εἰκόνα τῆς Παρθένου τὴν ἐν Σινᾷ σύ προτυπώσας βάτον, τὴν καιομένην, οὐ φλεγομένην, εὐλογητός εἶ, Χριστέ, ὁ τῶν Πατέρων.

Ῥιδὴ η'. Τὸν ἐν ὄρει ἀγίῳ.

Τὴν ἀκτῖνα τῆς θείας δαδουχίας ἐν καρδίᾳ δεξάμενος, θεόφρον, τὸν φωτισμὸν τῆς γνώσεως ἐπλούτησας· καὶ τὸν τῆς σοφίας θησαυρὸν ἀπέθου ἐν τῇ ψυχῇ σου, Πάτερ.

Τὸν χιτῶνα τὸν τῆς ἀσκήσεώς σου, μαρτυρίου κατέστησας, εἰκόνα, καὶ ἱεροῖς σου τοῦτον κατεποίκιλας ἄθλοις, θεοφόρε, αἵμασι φοινίξας τοῖς ὑπὲρ ἀληθείας.

Ἐν ἀγνεΐᾳ τηρήσαντες τόν βίον, καί τῇ πίστει κοσμήσαντες τά ἔργα, τῆς οὐρανόυ δόξης ἠξιώθητε, τίμιοι Πατέρες, ὅθεν ἀνυμνεΐτε Χριστόν εἰς τούς αἰῶνας.

Θεοτ.

Χαῖρε, πύλη καί ἔμψυχε νεφέλη· χαῖρε, ὄρος, καί βάτος, καί λυχνία· χαῖρε, ναέ, καί θρόνε, καί παράδεισε· χαῖρε, ἡ τεκοῦσα τόν Δημιουργόν τοῦ παντός, εὐλογημένη.

Ἵδιδ' θ' . Τόν προδηλωθέντα.

Εὖ δι' ἀπαθείας καί θεωρίας, τρισμάκαρ, ἐδίδαξας λόγους ἡμᾶς ζωῆς τῆς αἰωνίου, στήλην ἔμπνουν ὀρθοδοξίας τῷ κόσμῳ τήν ὁμολογίαν σου καταλείψας.

Ἵοντως ἐδοξάσθητε, θεοφόροι Πατέρες, αἰκισμοῖς καί μάστιξι, διωγμοῖς καί κινδύνοις, ἐν δεσμοῖς τε καί φυλακαῖς, καί σιδήροις, καί ὑπερορίαις ἐναθλήσαντες.

Ἵοιοι Πατέρες ἡμῶν, οἱ ζήλω καί πόθῳ τόν τοῦ μαρτυρίου συνδιανύσαντες δρόμον, ἰκετεύσατε τόν Θεόν καί Δεσπότην, πάσης πλάνης ῥύσασθαι τούς δούλους ὑμῶν.

Θεοτ.

Βάτον καιομένην πυρί καί μή φλεγομένην προεώρα (213) πάλαι Μωσῆς, θεομήτερ Παρθένε, τήν θεόδεκτον προτυποῦσαν γαστέρα ὑποδεχομένην τό ἀκήρατον πῦρ.

Ἵξαποστειλάριον. Φῶς ἀναλλοίωτον.

Σάλπιγξ ἐδείχθης σοφίας, εὐήχῳ γλώττη σου πλήττων τῶν ἐναντίων τά στίφη, Μάξιμε, φῶς μοναζόντων· διό τοῖς σοῖς ἐντροφῶντες λόγοις τήν γνῶσιν κατανοοῦμεν τῶν ὄντων.

ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ Β΄.

Εἰς τό " Κύριε ἐκ ἐκραξα. "

Στίχ. Ἵχος δ΄ . Προσόμια. Ὡς γενναῖον ἐν μάρτυσιν.

Τόν δι' οἶκτον γενόμενον, ὡς εὐδόκησεν, ἄνθρωπον, ἐν δυσί θελήσειν ἐνεργείας τε κατανούμενον, ὅσιε , ἐκήρυξας, Μάξιμε, ἀποφράττων μιαρῶν τά ἀπύλωτα στόματα, μονοθέλητον, μονοενέργητον πλάνην δοξαζόντων, ἐπηρεΐα διαβόλου, τοῦ τήν κακίαν τεκτῆναντος

Ταῖς νευραῖς τῶν δογμάτων σου, Πύρρον, Πάτερ, ἀπέπνιξας, ληρωδοῦντα, Μάξιμε, τόν κακόφρονα· καί διωγμούς ἐκαρτέρησας καί θλίψεις, αἰοίδιμε, μαστιζόμενος σφοδρῶς, καί τήν γλώτταν τεμνόμενος, καί τήν πάντοτε πρός Θεόν αἰρομένην θεΐαν χεῖρα, δι' ἧς γράφων διετέλεις τά ὑψηλότατα δόγματα.

Ἵξυγράφου ὡς κάλαμος τεθηγμένη τῷ Πνεύματι ἡ ἁγία γέγονε, Μάκαρ, γλῶσσά σου καλλιγραφοῦσα ἐν Πνεύματι πλαξί καρδιῶν ἡμῶν νόμον θεῶν ἀρετῶν καί δογμάτων ἀκρίβειαν, καί τήν σάρκωσιν, τοῦ ἐν δύο οὐσίαις τοῖς ἀνθρώποις, καί μιᾷ τῇ ὑποστάσει ἐμφανισθῆναι θελήσαντος.

Δόξα. Ἵχος πλ. δ΄ .

Τῶν μοναστῶν τά πλήθη τόν καθηγητήν σε τιμῶμεν, Πάτερ ἡμῶν Μάξιμε· διά γάρ σου τήν τρίβον τήν ὄντως εὐθειᾶν πορεύεσθαι ἔγνωμεν. Μακάριος εἶ, τῷ Χριστῷ δουλεύσας, καί ἐχθροῦ θραμβεύσας τήν δύναμιν, ἀγγέλων συνόμιλε, ὁσίων συμμετοχε καί δικαίων, μεθ' ὧν πρέσβευε τῷ Κυρίῳ ἐλεηθῆναι τάς ψυχάς ἡμῶν.

Ὅσιε Πάτερ, εἰς πᾶσαν τήν γῆς ἐξήλθεν ὁ φθόγγος τῶν κατορθωμάτων σου· διά ἐν τοῖς οὐρανοῖς εὖρες μισθόν τῶν καμάτων σου· τῶν δαιμόνων ἔτρεψας τάς φάλαγγας· τῶν ἀγγέλων ἔφθασας τά τάγματα, ὧν τόν βίον ἀμέμπτως ἐζήλωσας. Παρῶρσιαν ἔχων ἐν τῇ μνήμῃ σου, εἰρήνην αἶτησαι ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν.

Ἄπολυτίκιον τῆς ἑορτῆς καί τοῦ ἀγίου. Ἦχος πλ. δ'.

Ὁρθοδοξίας ὁδηγέ, εὐσεβείας διδάσκαλε καί σεμνότητος, τῆς οἰκουμένης ὁ φωστήρ· τῶν μοναζόντων θεόπνευστον ἐγκαλλώπισμα, Μάξιμε σοφέ, λύρα του (216) Πνεύματος, Πάτερ ὅσιε, πρέσβευε Χριστῷ τῷ Θεῷ, σωθῆναι τάς ψυχάς ἡμῶν.

Κανὼν οὗ ἡ ἀκροστιχίς. " Ὁ παμμέγιστος Μάξιμος δοξάζεται."
Ὡιδή α'. Ἦχος πλάγ. δ'. Ἄσωμεν τῷ Κυρίῳ, Ἰωάννου μοναχοῦ.

Ὅλην μοι τήν θεόπνου ἐκ τῆς μελιρρύτου καί ἡδεΐας σου ἐναποστάζον γλώττης, θεΐε Μάξιμε, χάριν τοῦ Πνεύματος.

Πῦρ καιόμενον ὥφθης κατά τῶν αἱρέσεων, μακάριε· ὡς καλάμην γάρ ταύτας κατηνάλωσας ζήλω τοῦ Πνεύματος.

Ἄλογον προετέθη ἐκ δυσσεβεστάτης προαιρέσεως μονοθέλητον δόγμα· τοῖς δέ λόγοις σου, Πάτερ, διήλεγκται.

Θεοτ.

Ἄχραντε Θεοτόκε, ἡ σεσαρκωμένον τόν αἴδιον καί ὑπέρθρον Λόγον ὑπέρ φύσιν τεκοῦσα, ὑμνοῦμεν σε.

Ὡιδή γ'. Ὁ εἰρμός. Σύ εἶ τό στερέωμα τῶν προσεχόντων σοι, Κύριε· σύ εἶ τό φῶς τῶν ἐσκοτισμένων, καί ὑμνεῖν σε τό πνεῦμα μου·

Μέγιστος ὁ Μάξιμος τῆς εὐσεβοῦς Χριστοῦ πίστεως παναληθῆς κήρυξ τε καί μάρτυς ἀνεδείχθης δι' αἵματος.

Μάξιμε μακάριε, σύ δι' ἀσκήσεως γέγονας θεοπρεπές τῆς φιλοσοφίας καί σώφρων ἐνδιαίτημα.

Ἐμβλυσεν ἡ γλῶσσα σου ποταμηδόν Χριστοῦ δόγματα πανευσεβῆ, Μάξιμε παμμάκαρ, τῆς σοφίας ὁ τρόφιμος.

Θεοτ.

Σέ πάντες κεκτήμεθα καταφυγὴν καί τεῖχος ἡμῶν, Χριστιανοί. Σέ δοξολογοῦμεν ἀσιγήτως πανύμνητε.

Κοντάκιον τῆς ἑορτῆς καί τοῦ ὁσίου. Ἦχος πλ. β'.
Τήν ὑπέρ ἡμῶν.

Φῶς τό τριλαμπές οἰκῆσαν ἐν τῇ ψυχῇ σου, σκεῦος ἐκλεκτόν ἀνέδειξέ σε, παμμακάρ. Σαφηνίζεις γάρ τά θεῖα τοῖς πέρασι, δυσεφίκτων τε νοημάτων τήν δήλωσιν, μακάριε, Τριάδα πᾶσι, Μάξιμε, ἀναξηρύττων τρανῶς ὑπερούσιον, ἄναρχον.

Ὁ οἶκος.

Τῶν ἱερέων ἢ κρηπῖς, ἢ βάσις τῶν δογμάτων, ἢ σάλπιγξ τῆς σοφίας, μαρτύρων ἢ ἀκρότης καί τῶν πιστῶν ὁ στηριγμός κόσμῳ προανίσχει, Μάξιμος ὁ θαυμαστός διά τῆς θείας αὐτοῦ μνήμης σήμερα. Τούτου οὖν πρός τήν λάμπιν ἀνάστητε πάντες, τήν παρῤῥησίαν καί τόν ζήλον εὐφημοῦντες, ὃν ἔδειξεν ὑπέρ εὐσεβείας, δι' ἣν ἀληθῶς ποιμήν ὑπέρ ποιμνῆς παρετάξατο στερῤῥῶς κατά τόν λύκων, οὓς καταβαλῶν, βραβεῖοις νίκης ἐστέφθη· Τριάδα πᾶσιν ἀνακηρύττων τρανῶς ὑπερούσιον, ἄναρχον.

(217) Δόξα. Ἦχος γ'. Τήν ὠραιότητα.

Τά κατορθώματα τῆς πολιτείας σου, πάντων φωτίζουσι τά διαβήματα, Μάξιμε, πάτερ ἀληθῶς τῶν πίστει μιμουμένων σε· ὅθεν τούς ἐκ πόθου σε μακαρίζοντας πάντοτε σῶζε ταῖς πρεσβείαις σου ἀπό πάσης στενώσεως, Χριστόν τόν ἀγαθόν ἱκετεύων, μάκαρ ἀξιοθαύμαστε.

Ὡιδή δ'. Εἰσακήκοα, Κύριε.

Γηγενεῖς σε γεραίρουσι, καί τῶν οὐρανίων τάξεις θαυμάζουσι· τῇ φιλίᾳ τῆς σοφίας γάρ ἀνεδείχθης, Πάτερ, ὡσπερ ἄσαρκος.

Ἰταμός μέν ὁ τύραννος· ἀλλ' ἢ καρτερία σου ἀκατάπληκτος· ὅθεν σύ μέν μεμακάρισαι· ἐκεῖνος δέ, Πάτερ, ἐξωστράκισται.

Συναθλοῦσί σοι, Μάξιμε, ἢ τῶν μαθητῶν δυάς ἢ πανόλβιος, σοί τῶν ἄθλων κοινωνήσαντες· διό καί ἐπάθλων ἴσων ἔτυχον.

Τῇ ροῇ σου τοῦ αἵματος καταρδευομένη ἢ Ἐκκλησία Χριστοῦ, ἐξανθεῖ πατροπαράδοτον τοῦ θείου σου σπόρου δόγμα, ὅσιε.

Θεοτ.

Ἦ τόν στάχυν βλαστήσασα τόν ζωοποιόν ἀνήρωτος ἄρουρα, τόν παρέχοντα τῷ κόσμῳ ζωῆν, Θεοτόκε, σῶζε τούς ὑμνοῦντάς σε.

Ὡιδή ε'. Ὁρθρίζοντες βοῶμέν σοι.

Ὁ γνῶσιν τῶν γηῖνων ἀθροίσας καί οὐρανίων, ἐνδίκως φιλόσοφος κατονομάζεται Μάξιμος.

Σοφίας τῆς ἀμείνονος τῷ ἔρωτι, τοῦ Χριστοῦ σου μιμητῆς πανάριστος ὥφθης, αὐοῖδιμε Μάξιμε.

Μανία ὑπερόριος γέγονας τοῦ τυράννου· εὖρες δέ, Μακάριε, τόν Ἰησοῦν παραμύθιον.

Θεοτ.

Κατεύνασον τόν ἄστατον κλύδωνα τῶν παθῶν μου, ἢ Θεόν κηῖσασα τόν κυβερνήτην καί Κύριον.

Ὡιδή στ'. Ὁ εἰρμός. Χιτῶνά μοι παράσχου φωτεινόν, ὁ ἀναβαλλόμενος φῶς ὡς ἱμάτιον, πολυέλεε Χριστέ ὁ Θεός ἡμῶν.

Ἀνένδοτον προσφέρων τῷ Θεῷ, θεοφόρε, δέησιν, ψυχῆς τε καί σώματος τῶν παθῶν καί τῆς φθορᾶς ἡμᾶς λύτρωσαι.

Ζηραίνεται αίρέσεως πηγή βορβορώδους ἄπασα, αἰίδιμε Μάξιμε, φραττομένη τῇ ἡδύτητι τῆς γλώττης σου.

Ἰλάσθητί μοι, μόνε ἀγαθέ, καί πηγὴν τῆς χάριτος, Χριστέ, τῇ καρδίᾳ μου ταῖς λιταῖς τοῦ σοῦ ὀσίου ἀνάβλυσον.

Θεοτ.

Ἡ μόνη διὰ λόγου ἐν σαρκί τόν Λόγον κυήσασα, ῥῦσαι, δεόμεθα, τῶν παγίδων τοῦ ἐχθροῦ τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

Ῥιδή ζ'. Οἱ ἐκ τῆς Ἰουδαίας.

Μίαν φύσιν Τριάδος, μίαν θέλησιν ἔφη, μίαν (220) ἐνέργειαν· Θεοῦ δέ σαρκωθέντος, δύο φύσεις, θελήσεις ἐνεργείας ἐκήρυξας· ὁ τῶν πατέρων ἡμῶν Θεός εὐλογητός εἶ.

Οὐ θελήματα δύο διαιρούμενα γνώμης ἐναντιότητι, ποιότητι δέ μᾶλλον, ἀνεκήρυξας, Πάτερ, φυσικῇ διαφέροντα· Ὁ τῶν πατέρων ἡμῶν Θεός εὐλογητός εἶ.

Στήλην ὀρθοδοξίας τούς ἐνδόξους σου λόγους, Πάτερ, κατέχοντες, τόν ἕνα τῆς Τριάδος ἐν δυσί ταῖς οὐσίαις καί θελήσεισι σέβομεν· Ὁ τῶν πατέρων ἡμῶν Θεός, εὐλογητός εἶ.

Δύο, Πάτερ, εἰδότες ἐνεργείας τοῦ οἴκτω σεσαρκωμένου Θεοῦ, δισσὰς αὐτεξουσίους θελήσεις διδαχθέντες ὑπό σοῦ, ἀναμέλομεν· Ὁ τῶν πατέρων ἡμῶν Θεός, εὐλογητός εἶ.

Θεοτ.

Παρθενικῆς ἐκ νηδύος σαρκωθείς ἐπεφάνης εἰς σωτηρίαν ἡμῶν· διό σου τὴν μητέρα εἰδότες Θεοτόκον, εὐχαρίστως κραυγάζομεν· Ὁ τῶν πατέρων ἡμῶν Θεός, εὐλογητός εἶ.

Ῥιδή η'. Ὁ εἰρμός. Νικηταί τυράννου καί φλογός τῇ χάριτί σου σφόδρα ἀνεχόμενοι παῖδες, ἐβόων· "Εὐλογεῖτε, πάντα τὰ ἔργα, τόν Κύριον, καί ὑπερυψοῦτε εἰς πάντας τούς αἰῶνας."

Ὀλικῶς ποθήσας τόν ὑπερποθήσαντα γένος ἀνθρώπων, τόν σταυρόν σου ἦρας, καί αὐτῶ, μακάριε συνεσταυρώθης. Εὐλογεῖτε, πάντα τὰ ἔργα, τόν Κύριον.

Ξενωθείς ἀπάσης ἡδονῆς, μακάριε, θανατηφόρου, σεαυτόν εἰργάσω ὄλον ἀκηλίδωτα ἔσοπτρον θεῖον· Εὐλογεῖτε, μέλπων, τὰ ἔργα, τόν Κύριον.

Ἀπηνοῦς τυράννου δεσσεβοῦς ὠμότητα οὐ κατεπλάγησ· ἀλλ' ὡς πύργος ἔστης ἀκλινῆς ἀλόνητος ὀρθοδοξίας· Εὐλογεῖτε, μέλπων, τὰ ἔργα, τόν Κύριον.

Ζωηφόρον αἴγλην ἐκ μιᾶς Θεότητος τρισυποστάτου δεδογμένος ὥφθης τοῖς ἐν σκότει ἥλιος καί πλανωμένοις· Εὐλογεῖτε, μέλπων, τὰ ἔργα, τόν Κύριον.

Θεοτ.

Τοῦ Ἀδάμ, Παρθένε, τοῦ παραπεσόντος μὲν ὥφθης θυγάτηρ, τοῦ Θεοῦ δέ μήτηρ, τοῦ ἀνακαινίσαντός μου τὴν οὐσίαν, ὄν ὕμνοῦμεν πάντα τὰ ἔργα τόν Κύριον.

Ῥιδή θ'. Ὁ εἰρμός. Τόν προδηλωθέντα ἐν ὄρει τῶ νομοθέτη ἐν πυρί καί βάτω τόκον τῆς Ἀειπαρθένου, εἰς ἡμῶν τῶν πιστῶν σωτηρίαν, ὕμνοις ἀσιγήτοις μεγαλύνομεν.

Ἔτι σου ὡς Ἄβελ τό αἷμα, καί εἰς αἰῶνας τά θεόπνευστα δόγματα φωνῆ διαπρυσίῳ ἢ Χριστοῦ Ἐκκλησία κηρύττει, Μάξιμε παμμάκαρ καί παμμέγιστε.

Τέτμηται ἡ χεὶρ σου· γράφει δέ θείῳ δακτύλῳ, ὡς καλάμῳ καί μέλανι, τετμημένη τῇ γλώσση τῷ σῶ αἵματι τῷ ὀσίῳ, παμμάκαρ, πίστιν ἐν καρδίαις τὴν ὀρθόδοξον.

(221) Αἶδεται ἐν κόσμῳ ἡ ἔνθεος παρρησία καί τό πῦρ τό ἐγκάρδιον τῆς ἐνθέου ἀγάπης, δι' ἣν, ὅσιε, τὴν τοῦ αἵματος χύσιν, Μάξιμε, ὑπέστης προθυμότατα.

Ἴστασο πρό βήματος θείου μετά μαρτύρων, οἷς τοῦ ζήλου τῆς πίστεως ἐκοινωνήσας, Πάτερ, καί ἡμᾶς οἰκειῶν τῷ Δεσπότη, καί σοῦ μιμητάς ἐργαζόμενος.

Θεοτ.

Σύ εἶ, Θεοτόκε, τά ὄπλα ἡμῶν καί τεῖχος· σύ εἶ ἡ ἀντίληψις τῶν εἰς σέ προστρεχόντων. Σέ καί νῦν εἰς πρεσβείαν κινουμέν, ἵνα λυτρωθῶμεν τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν.

ΕΞΑΠΟΣΤΕΙΛΑΡΙΟΝ.

Γυναῖκες, ἀκουτίσθητε.

Τά βάθη τῶν κριμάτων σου ἠρεύνηται τῷ Πνεύματι· τά δέ τοῦ Πνεύματος, Σῶτερ, ἐν πνεύματι καί δυνάμει Μάξιμος ἐξηρεύνησεν, ὡς ἔνδικος Φιλόσοφος, θελήσεις ἐνεργείας τε ἀνακηρύττων σου δύο. Διό λαμπρῶς νῦν τιμᾶται.

Τῷ αὐτῷ μηνί ιγ'. Ἡ μετάθεσις τοῦ λειψάνου τοῦ ὀσίου Πατρός ἡμῶν Μαξίμου τοῦ ὁμολογητοῦ.

Κινοῦσί σου Μάξιμε, πιστοί τὴν κόνιν,

Δηλοῦντες ὡς γῆς ἐξαμεῖβοντος τόπους.

Μαξίμου, ἀμφί τὴν τρισκαιδεκάτην μετετέθης·

Σελ. 244 Τόμ. Β΄.

Πρός Θαλάσσιον τόν ὀσιώτατον πρεσβύτερον καί ἡγούμενον Περί Διαφόρων ἀπόρων τῆς θείας Γραφῆς.

Τῷ ὀσιωτάτῳ δούλῳ τοῦ Θεοῦ, κυρίῳ Θαλασσίῳ πρεσβυτέρῳ καί ἡγουμένῳ, Μάξιμος ταπεινός μονάζων, χαίρειν.

Τῆς σαρκός κατά τήν σχέσιν λογικῶς τήν ψυχὴν ἀποχωρήσας, καί τῆς αἰσθήσεως ὀλικῶς διὰ τοῦ πνεύματος ἐκπάσας τόν νοῦν, ἄνθρωπε τοῦ Θεοῦ· τήν μὲν, ἀρετῶν κατέστησας μητέρα πολῦτιμον, τήν δέ, θείας πηγῆν ἀένναον ἀνέδειξας γνώσεως, εἰς χρῆσιν μόνον τῆς τῶν κρειττόνων (248) οἰκονομίας, τήν πρὸς τήν σάρκα τῆς ψυχῆς συζυγίαν ποιούμενος, καί πρὸς κατανόησιν τῆς τῶν ὀρωμένων μεγαλουργίας ὄργανον κεκτημένος τήν αἴσθησιν. Τήν μὲν πρακτικῶς διὰ τοῦ ἥθους πρὸς εἶδος τυπούμενον τό κατ' ἀρετὴν τῆς ψυχῆς δεχομένην κλέος, καί τοῖς ἕξω προφαίνουσιν, ἵνα ἔχωμεν ἀρετῆς εἰκόνα, πρὸς μίμησιν προβεβλημένον τόν ὑμέτερον βίον· τήν δέ, τοῖς τῶν ὀρομένων σχήμασι τοὺς λόγους τῶν νοητῶν συμβολικῶς ἐγχαράττουσαν, καί δι' αὐτῶν πρὸς τήν ἀπλότητα τῶν νοητῶν θεαμάτων τόν νοῦν ἀναβιβάζουσαν, πάσης καθαρῶς ἀπολυθέντα τῆς ἐν τοῖς ὀρωμένοις ποικιλίας τε καί συνθέσεως· ἵν' ἔχωμεν ἀληθείας ὁδὸν ἀπλανῆ τήν ὑμετέραν γνῶσιν τῆς πρὸς τὰ νοητὰ διαβάσεως. Ἐντεῦθεν μετὰ τήν τελείαν τῆς πρὸς αἴσθησίν τε καί σάρκα σχετικῆς προσπαθείας ἀπόθεσιν, τῷ ἀπείρῳ πελάγει τῶν λογίων τοῦ πνεύματος μετ' ἐπιστήμης κατὰ νοῦν εὐτόνως διανηχόμενος, ἐρευνᾷς μετὰ τοῦ πνεύματος τὰ τοῦ Πνεύματος· παρ' οὗ δεξάμενος τήν τῶν κεκρυμμένων μυστηρίων φανέρωσιν, διὰ πολλήν, ὡς ἔοικεν, ταπεινοφροσύνην, πολλῶν τῆς ἀγίας Γραφῆς ἀπορουμένων κεφαλαίων χάρτην πληρώσας ἀπέστειλας, ζητῶν καί παρ' ἐμοῦ τοῦ πάσης ἀρετῆς ἐρήμου καί γνώσεως, ἐκάστου κεφαλαίου κατὰ τήν ἀναγωγικὴν θεωρίαν τήν ἀπόκρισιν ἔγγραφον.

Ὅν δεξάμενος, καί ἀναγνούς, καταπλαγείς καί νοῦν καί ἀκοήν καί διάνοιαν, ἤτουν ὑμᾶς ἐκλιπαρῶν περὶ τούτου συγνώμην τῆς παραιτήσεως· μόλις εἶναι λέγων προσιτὰ τὰ ζητούμενα, καί τοῖς ἄγαν ἐπὶ πλεῖστον ἐν θεωρίᾳ διαβεβηκόσι, καί περὶ τό τέλος που τῆς ὑψηλοτάτης καί ἀνεφίκτου τοῖς ἄλλοις ἐφθακόσι γνώσεως· μή ὅτι γε ἐμοὶ τῷ κατὰ γῆν ἐρρίμμένῳ· καί κατὰ τόν ὄφιν, ἄλλην, ὡς ἡ παλαιὰ κατάρα, μετὰ τήν γῆν τῶν παθῶν βρῶσιν οὐκ ἔχοντι, καί σκώληκος δίκην ἰλυσπωμένῳ τῇ σήψει τῶν ἡδονῶν. Καί τοῦτο πολλάκις καί ἐπὶ πολύ ποιήσας, ὡς εὔρον μὴ δεχομένους ὑμᾶς τήν ἐμήν περὶ τούτου παράκλησιν, δείσας μὴ τι πάθη το χρήμα τῆς ἀγάπης, καθ' ἣν ἀλλήλοις συγκραθέντες, μίαν ἔχομεν ψυχὴν, κἂν δύο σώματα φέρωμεν, εἰς πρόφασιν ἀπειθείας ὡς εἰκός νομισθείσης ὑμῖν τῆς παραιτήσεως, κατετόλμησα καί μὴ θέλων τῶν ὑπὲρ δύναμιν· κατηγορηθῆναι μᾶλλον προπέτειαν, καί γελαῖσθαι κρεῖττον ἡγούμενος παρά τῶν βουλομένων, ἢ τήν ἀγάπην κατὰ τι δέξασθαι σάλον καί μείωσιν· ἥς οὐδέν τῶν μετὰ Θεόν ἐστὶ τοῖς νοῦν ἔχουσι τιμιώτερον· μᾶλλον δέ, τῷ Θεῷ προσφιλέστερον· ὡς τοὺς διηρημένους, εἰς ἕν συναγούσης, καί μίαν ἐν τοῖς πολλοῖς, ἢ τοῖς πᾶσιν ἀστασίαστον κατὰ τήν γνώμην δημιουργῆσαι δυναμένης ταυτότητα.

Καί μοι σύγγνωθι πρῶτος αὐτός, τίμιε Πάτερ, τῆς ἐγχειρήσεως, καί τούς ἄλλους αἵτι προπετείας (248) ἀφίεσθαί με· καί ἰλεών μοι τόν Θεόν ταῖς εὐχαῖς κατάστησον, καί τῶν λεγομένων συλλήπτορα· μάλλον δέ τῆς ὅλης καί ὀρθῆς γενέσθαι περί ἐκάστου κεφαλαίου χορηγόν ἀποκρίσεως. Παρ' αὐτοῦ γάρ ἐστίν πᾶσα δόσις ἀγαθή καί πᾶν δώρημα τέλειον, ὡς πηγῆς καί πατρός τῶν ἀναλόγως τοῖς ἀξίοις χορηγουμένων πασῶν φωτιστικῶν γνώσεών τε καί δυνάμεων. Ὑμῖν γάρ θαρρῶν, τό ὑμέτερον κατεδεξάμην ἐπίταγμα· τῆς εὐπειθείας μισθόν ἐκδεχόμενος, τήν δι' ὑμῶν θείαν εὐμένειαν.

Ἐκαστον δέ τῶν κεφαλαίων, εἰρμῶ τε καί τάξει καθώς παρ' ὑμῶν ἐγράφη προθείς, πρὸς ἔπος ποιήσομαι τήν ἀπόκρισιν, ὡς οἶόν τε σύντομον, καί ὀριστικὴν καθ' ὅσον οἶός τε ὦ· καί τήν πρὸς το νοεῖν τε καί λέγειν εὐσεβῶς, θεόθεν χορηγοῦμαι χάριν καί δύναμιν· ἵνα μή πλήθει λόγων βαρήσωμεν τῶν ἐντευξομένων τήν ἀκοήν· καί μάλιστα πρὸς ὑμᾶς γε τῶν λόγων ποιούμενος τήν ἀκοήν, τούς γνωστικούς ὄντως καί ἀκριβεῖς τῶν θείων θεάμονας· καί τῶν παθῶν διαβάντας τήν ὄχλησιν, καί τήν ὅλην παρελθόντας σχέσιν τῆς φύσεως, καί τῶν καθηκόντων κεκτημένους τόν λόγον ἡγεμόνα καί δικαστήν δικαιοτάτον· καί τόν νοῦν διὰ τῆς κατά τό κρεῖττον ἀνοησίας, εἰς τό ἐνδότατον τῆς θείας ἀφθελγξίας καταστήσαντας τόπον· ἔνθα μόνης ἐστίν ἀγνώστως εὐφροσύνης θείας ἀντιλαμβάνεσθαι, τῆς τῶν ἀξιουμένων αὐτῆς πείραν μόνην ἐχούσης τοῦ οἰκείου μεγέθους διδάσκαλον· καί διὰ τοῦτο, μόνης χηρίζοντας μικρᾶς περί τῶν ζητουμένων ἐμφάσεως, προδεικτικῆς τοῦ παμφαοῦς κάλλους, τῶν ἐμφερομένων τοῖς θείοις λογίοις μυστικῶν θαμάτων, καί τῆς ἐπ' αὐτοῖς πνευματικῆς μεγαλονοίας· εἶπερ καί τοῦτο θεμιτόν ἐμοί πρὸς ὑμᾶς εἰπεῖν, τούς ἄλλας ἤδη τῆς γῆς, καί φῶς τοῦ κόσμου, κατά τόν Κυριακόν λόγον, διὰ τόν πλοῦτον τῆς ἀρετῆς, καί τήν πολλήν χύσιν τῆς γνώσεως γεγεννημένους καί τήν ἐν ἄλλοις σηπεδόνα τῶν παθῶν, τρόποις ἀρετῶν ἐκκαθαίροντας· καί τήν ἄγνοιαν, ψυχῆς ὑπάρχουσαν τύφλωσιν, τῷ τῆς γνώσεως φωτί καταυγάζοντας.

Παρακαλῶ δέ τούς ἀγιωτάτους ὑμᾶς, καί πάντας τούς ὡς εἰκός ἐντευξομένους τῷδε γράμματι, μή τοῦτο ὄρον ποιεῖσθαι τῆς τῶν κεφαλαίων πνευματικῆς ἐρμηνείας τά λεγόμενα παρ' ἐμοῦ· πολύ γάρ τῆς τῶν θείων λογίων ἀπολιμπάνομαι διανοίας, καί τῆς ἄλλων πρὸς τοῦτο χηρίζω διδασκαλίας· ἀλλ' εἴ τι καί παρ' ἑαυτῶν, ἢ παρ' ἄλλων ἐπιβάλλειν, ἢ μαθεῖν δυνηθῆτε, μάλλον ἐκεῖνο διδκαίως ἐκκρίνατε, καί τῆς ὑψηλοτέρας καί ἀληθοῦς γενέσθαι διανοίας· ἥς ἔργον ἐστίν, ἢ τῆς καρδίας πληροφορία, τῶν ἐφιεμένων τῆς ἀπορηθέντων πνευματικῆς διαγνώσεως.

Ὑδατι γάρ ὁ θεῖος ἔοικεν λόγος, ὡσπερ φυτοῖς παντοδαποῖς καί βλαστήμασιν, καί διαφόροις ζώοις, τοῖς αὐτόν φημι τόν λόγον ποτιζομένοις, ἀναλόγως αὐτοῖς ἐκφαινόμενός τε γνωστικῶς καί πρακτικῶς διὰ τῶν ἀρετῶν ὡς καρπός προδεικνύμενος, κατά τήν (249) ἐκάστῳ ποιότητα τῆς ἀρετῆς καί τῆς γνώσεως, καί γινόμενος δι' ἄλλων ἄλλοις ἐπίδημος· ἐνὶ γάρ οὐδέ ποτέ περιγράφεται· καί μιᾶς ἐντός οὐκ ἀνέχεται διανοίας γενέσθαι, διὰ τήν φυσικὴν ἀπειρίαν κατάκλειστος.

Ἐπειδὴ δέ περί τῶν διοχλούντων ἡμῖν παθῶν πρῶτον εἰπεῖν ἐκελεύσατε, πόσα τε καί ποῖα. Τυχάνει, καί ἐκ ποίας ἀρχῆς, καί εἰς οἶον διὰ τῆς οἰκείας μεσότητος καταντᾷ πέρας· καί ποίας ἕκαστον δυνάμεως ψυχῆς, ἢ μέλους σώματος ἐκφυόμενον, πρὸς ἑαυτό ἀοράτως μορφοῖ τόν νοῦν, καί τό σῶμα ποιεῖ βαφῆς δίκην, ὅλην διὰ τῶν λογισμῶν πρὸς τήν ἁμαρτίαν χρῶσαν τήν ἀθλίαν ψυχὴν· τῆς τε προσηγορίας ἐκάστου τήν δύναμιν καί τήν ἐνέργειαν· τούς τε καιρούς καί τά σχήματα, καί τούς δι' αὐτῶν δόλους τῶν ἀκαθάρτων δαιμόνων· καί τὰς ἀοράτους συμπλοκάς, καί τὰς ὑποκρίσεις· καί πῶς δι' ἄλλων ἄλλα λεληθότως προβάλλονται· καί ἐπ' ἄλλα δι' ἄλλων πιθανῶς ἐπισύρουσιν [Fr. ἐπισύρ.]· τὰς τε λεπτότητας, καί τὰς σμικρότητας, καί τὰ μεγέθη, καί τούς ὄγκους αὐτῶν· ὑφέσεις τε καί ὑποχωρήσεις καί συστολάς,

ἐπιμονάς τε καί προσεδρείας ταχυτέρας ἢ βραδυτέρας· καί οἶον τὰς ὡς ἐν δικαστηρίῳ πρὸς τὴν ψυχὴν δικαιολογίας καί τὰς δῆθεν κατὰ διάνοιαν γινομένας ψήφους· τὰς τε φαινομένας ἤττας ἢ νίκας· τίς τε ἡ ἐφ' ἐκάστῳ διάθεσις· καί διὰ ποίαν αἰτίαν ἐνὶ πολλὰ πάθη τῇ ψυχῇ συγχωροῦνται προσβάλλειν, καί τοῦτο ἢ καθ' ἑαυτοὺς ἢ σὺν ἀλλήλοις καί ποίῳ λογισμῶ [Fr. λόγῳ] ἀναφέρουσιν ἑαυτοῖς ἀχρόνως τὰς οἰκείας ὕλας, δι' ὧν κεκρυμμένως πρὸς ἡμᾶς τὸν πικρὸν συμπλέκουσι πόλεμον· ὡς ἐπὶ παροῦσιν ἐργωδῶς τοῖς μηδαμῶς οὖσιν διαπονουμένους, καί οἶον ὀρμώντας ταῖς ὕλαις, ἢ φεύγοντας. Τό μὲν, δι' ἠδονὴν· τό δέ, δι' ὀδύνην πάσχοντας. Τὸν τε τρόπον τῆς ἐν ἡμῖν ὑπάρξεως αὐτῶν, καί τῆς πολυπλόκου καί διαφοροῦ κατὰ τὸν ὕπνον αὐτῶν ἐν ὄνειροις φαντασίας· καί εἰ ἐν τινι μέρει καθεύργνυνται τῆς ψυχῆς, ἢ τοῦ σώματος· ἢ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ, καί ἐν ὅλῳ τῷ σώματι· καί εἰ ἐντὸς ὄντες, διὰ τῶν ψυχικῶν παθῶν τὰ ἐκτὸς ἐπισπᾶσθαι πείθουσι τὴν ψυχὴν διὰ μέσου τοῦ σώματος, καί πλανῶσι, τῆς αἰσθήσεως μόνης ὅλην γενέσθαι, τῶν κατὰ φύσιν οἰκείων ἀφεμένῃν· ἢ ἐκτὸς ὄντες, διὰ τῆς ἔξωθεν ἐπαφῆς τοῦ σώματος, τὴν ἀόρατον ψυχὴν πρὸς τὰ ὑλικά σχηματίζουσιν, σύνθετον αὐτῇ μορφήν ἐπιτιθέντες, τῆς ἀναλειφθείσης (Fr. ἀναληφθείσης] κατὰ τὴν φαντασίαν ὕλης τό εἶδος, προσπλάττοντες· καί εἰ τάξις ἐστὶν ἐν αὐτοῖς, καί εἰρμός κακούργως ἐπινενοημένος, διὰ τῶνδε τῶν παθῶν πρότερον ἀπόπειραν λαβεῖν τῆς ψυχῆς, καί οὕτως διὰ τῶν ἄλλων ἀκολουθῶς αὐτῇ μάχεσθαι· καί τίνες τίνων προηγούνται, τίνες τε τίσιν συνέπονται πάλιν, ἢ παρέπονται, ἢ φύρδην ἀτάκτως, ὡς ἔτυχεν, δι' οἷων δήποτε παθῶν τὴν ψυχὴν ἐκταράττουσιν· καί εἰ προνοίας δίχα τα τοιαῦτα πάσχειν ὑπ' αὐτῶν ἢ ψυχὴ συγχωρεῖται, ἢ κατὰ πρόνοιαν· καί τίς ὁ τῆς προνοίας ἐφ' ἐκάστῳ πάθει τῆς ἐγκαταλείψεως τῆς ψυχῆς λόγος· τίς τε τῆς ἐκάστου τῶν ἀπηριθμημένων παθῶν ἀναιρέσεως ὁ τρόπος· καί ποίοις ἔργοις, (252) ἢ λόγοις, ἢ λογιμοῖς ἢ ψυχὴ τούτων ἐλευθεροῦται, καί τῆς συνειδήσεως τὸν μολυσμὸν ἐκτινάσσεται· ποίῳ δέ πάθει ποίαν ἀρετὴν ἀντιθεῖσα νικήσει, τὸν πονηρὸν φυγαδεύσασα δαίμονα, συναφανίσασα παντελῶς αὐτῷ καί τὴν αὐτὴν τοῦ πάθους κίνησιν· καί πῶς μετὰ τὴν τῶν παθῶν ἀπαλλαγὴν, τὰ οἰκεῖα καλῶς διασκοπῆσαι δυνήσεται· καί διὰ ποίων λόγων ἢ τρόπων τὰς ἀπαθείς τῶν αἰσθητῶν πρὸς τὰς αἰσθήσεις οἰκειωσαμένη διὰ τοῦ κατὰ φύσιν λόγου σχέσεις, μορφώσῃ πρὸς ἀρετάς, ὡς διὰ τῶν παθῶν αὐτὴ πρότερον ἐμορφουτο πρὸς ἀμαρτίαν· καί πῶς τὴν καλλὴν ποιήσεται δὴ δεόντως ἀντιστροφὴν, τοῖς δι' ὧν τό πρὶν ἐπλημμέλει, χρωμένη πρὸς γένεσιν ἀρετῶν καί ὑπόστασιν· πῶς δέ τούτων πάλιν ἀπαλλαγείσα τῶν σχέσεων, τοὺς τῶν γεγονότων λόγους διὰ τῆς ἐν πνεύματι φυσικῆς θεωρίας, ἀφέτους τῶν ἐν αὐτοῖς αἰσθητῶν συμβόλων γενομένους, ἐπιστημονικῶς ἀναλέξεται· πῶς τε αὖ μετὰ τούτους πάλιν τοῖς νοητοῖς προσβαλοῦσα, καθαρῶ τῆς ἐπ' αἰσθήσεσιν διανοίας γενομένῳ τῷ νῷ, τὰς ἀπλᾶς δέξεται νοήσεις, καί τὴν τὰ πάντα συνδέουσιν ἀλλήλοις κατὰ τὸν ἀρχικὸν τῆς σοφίας λόγον, ἀπλῆν ἀναλήψεται γνῶσιν· μεθ' ἣν, ὡς πάντα τὰ ὄντα περάσασα, μετὰ τῶν αὐτοῖς προσφυῶν νοημάτων, πάσης ὑπολελυμένη καθαρῶς, καί αὐτῆς πρὸς τὸ νοεῖν οἰκείας δυνάμεως, πρὸς αὐτὸν πάθη τὸν Θεὸν τὴν ὑπὲρ νόησιν ἔνωσιν· καθ' ἣν ἀφράστως παρ' αὐτοῦ δεχομένη τῆς ὄντως ἀληθείας, σπέρματος δίκην, τὴν μάθησιν, πρὸς ἀμαρτίαν οὐκέτι τραπήσεται χώρας οὐκ οὔσης ἔτι τῷ διαβόλῳ πρὸς κακίαν αὐτὴν πιθανῶς ὑποσύρεσθαι, διὰ τὴν ἄγνοιαν τοῦ φύσει καλοῦ, καί πάντα τὰ μετέχειν αὐτοῦ δυνάμενα καλλωπίζοντος.

Ἐπειδὴ τούτων, καί τῶν τοιοῦτων ἐζητήσατε τοὺς λόγους καί τοὺς τρόπους, καί τὰς αἰτίας ἐγγράφως ὑμῖν καταθέσθαι, κελευόντων ὑμῶν, ἀναμεινάτω μικρὸν τέως ὁ περὶ τούτων λόγος· ἂν διδῶ Θεός, ἐν ἄλλοις εὐκαιρότερον ἐξετασθησόμενος καί φιλοπονώτερον βασανισθησόμενος, εἴπερ ὅλως αἴσθωμαι δυνάμεως κατὰ νοῦν νυκτικῆς, καί τούτου τοῦ μεγάλου καί βαθέως κατατολμῆσαι πελάγους ἀνεχομένης·

οὐ γάρ αἰσχύνομαι λέγειν, ὡς οὐδέπω τὰς δυσεκλύτους ἔγνω των ἀκαθάρτων δαιμόνων μεθοδείας τε καὶ τέχνας, ἅτε δὴ τὸν τῆς ὕλης κονιορτόν ἔχων ἐπισκοτοῦντα τοῖς ὄμμασι τῆς ψυχῆς, καὶ οὐκ ἐὼντα καθαρῶς θεωρῆσαι τὴν των γεγονότων φύσιν· καὶ διακρίναι των ὄντων συλλόγου τὰ εἶναι δοκοῦντα, καὶ μόνην φενακίζοντα τὴν ἄλογον αἴσθησιν· ὅτι μόνων ὡς ἀληθῶς ἐστὶν τὰ τοιαῦτα διερευνᾶσθαι καὶ εἰπεῖν, των ἄγαν θεωρητικῶν καὶ ὑψηλῶν τὴν διάνοιαν· καὶ διὰ πείρας πολλῆς εἰληφότων, τὴν τε των καλῶν καὶ μὴ τοιούτων διάγνωσιν· καὶ τὸ δὴ των ἄλλων ἀπάντων κρεῖττον καὶ τιμιώτερον, τὴν πρὸς τὸ νοεῖν τε καλῶς, καὶ λέγειν σαφῶς τὰ νοηθέντα (253) παρὰ τοῦ Θεοῦ δεξαμένων χάριν καὶ δύναμιν· πλήν ὡς ἂν μὴ παντελῶς ἀπαραμύθητος κατὰ τὴν παροῦσαν ὑπόθεσιν ὁ περὶ τούτων λόγος καταλειφθῆ, μικρὰ περὶ τῆς γενέσεως των παθῶν εἰπῶν, καὶ ὅσον παραδειξαι τοῖς καθ' ὑμᾶς γνωστικοῖς τὸ τέλος ἐκ τῆς ἀρχῆς, των ἐφ' ἑξῆς ἀκολουθῶς ποιοῦμαι κεφαλαίων τὴν ἐξήγησιν.

Ὅρος κακοῦ.

Τὸ κακόν οὔτε ἦν, οὔτε ἔσται κατ' οἰκείαν φύσιν ὑφεστῶς· οὔτε γάρ ἔχει καθ' ὅτιοῦν οὐσίαν, ἢ φύσιν, ἢ ὑπόστασιν, ἢ δύναμιν, ἢ ἐνέργειαν ἐν τοῖς οὐσιν· οὔτε, ποιότης ἐστίν, οὔτε ποσότης, οὔτε σχέσις, οὔτε τόπος, οὔτε χρόνος, οὔτε θέσις, οὔτε ποίησις, οὔτε κίνησις, οὔτε ἕξις, οὔτε πάθος, φυσικῶς τινι των ὄντων ἐνθεωρούμενον, οὔτε μὴν ἐν τούτοις πᾶσιν τὸ παράπαν κατ' οἰκείωσιν φυσικὴν ὑφέστηκεν· οὔτε ἀρχή, οὔτε μεσότης, οὔτε τέλος ἐστίν· ἀλλ' ἵνα ὡς ἐν ὄρω περιλαβῶν εἴπω, τὸ κακόν τῆς πρὸς τὸ τέλος των ἐγκειμένων τῇ φύσει δυνάμεων ἐνεργείας ἐστὶν ἔλλειψις, καὶ ἄλλο καθάπαξ οὐδέν· ἢ πάλιν, τὸ κακόν, των φυσικῶν δυνάμεων κατ' ἐσφαλμένην κρίσιν ἐστίν, ἐπ' ἄλλο παρὰ τὸ τέλος ἀλόγιστος κίνησις· τέλος δέ φημι, τὴν των ὄντων αἰτίαν, ἧς φυσικῶς ἐφίεται πάντα, κἂν εἰ τὰ μάλιστα τὸν φθόνον εὐνοίας πλάσματι καλύψας ὁ πονηρός, πρὸς ἄλλο τι των ὄντων παρὰ τὴν αἰτίαν κινήσῃ τὴν ἔφεισιν παραπείσας δόλω τὸν ἄνθρωπον, τὴν τῆς αἰτίας ἐδημιούργησεν ἄγνοιαν.

Τῆς οὖν πρὸς τὸ τέλος ἐνεργείας των κατὰ φύσιν δυνάμεων ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἐλλείψας τὴν κίνησιν, τὴν τῆς οἰκείας αἰτίας ἐνόσησεν ἄγνοιαν· ἐκεῖνον νομίσας εἶναι Θεόν, διὰ τῆς συμβουλῆς τοῦ ὄφους, ὄνπερ ἔχειν ἀπόμοτον ὁ τῆς θείας ἐντολῆς διετάξατο λόγος. Οὕτω δέ παραβάτης γενόμενος, καὶ τὸν Θεόν ἀγνοήσας, πρὸς ὄλην τὴν αἴσθησιν, ὄλην ἀπρίξ ἀναμίξας τὴν νοεράν δύναμιν, τὴν σύνθετον καὶ ὀλέθριον πρὸς πάθος ἐνεργουμένην των αἰσθητῶν ἐπεσπάσατο γνῶσιν, καὶ παρεσυνεβλήθη τοῖς κτήνεσιν τοῖς ἀνοήτοις, καὶ ὡμοιώθη αὐτοῖς, τὰ αὐτὰ αὐτοῖς κατὰ πάντα τρόπον καὶ ἐνεργῶν καὶ ζητῶν καὶ βουλόμενος· καὶ πλέον εἰς ἀλογίαν ἔχων, τοῦ κατὰ φύσιν λόγου πρὸς τὸ παρὰ φύσιν τὴν ἄμειψιν. Ὅσον οὖν κατὰ μόνην τὴν αἴσθησιν, τῆς των ὀρωμένων ἐπεμελεῖτο γνώσεως ὁ ἄνθρωπος, τοσοῦτον ἐπέσφιγγεν ἑαυτῷ τοῦ Θεοῦ τὴν ἄγνοιαν· ὅσον δέ ταύτης τῆς ἀγνοίας συνέσφιγγε τὸν δεσμόν, τοσοῦτο τῆς πείρας ἀντείχετο τῆς των γνωσθέντων ὑλικῶν αἰσθητικῆς ἀπολαύσεως· ὅσον δέ ταύτης ἐνεφορεῖτο, τοσοῦτον τῆς ἐκ ταύτης γεννώμενης φιλαυτίας ἐξῆπτε τὸν ἔρωτα· ὅσον δέ πεφροντισμένως περιποιεῖτο τῆς φιλαυτίας τὸν ἔρωτα, τοσοῦτον τῆς ἡδονῆς, ὡς τῆς φιλαυτίας οὔσης καὶ γεννήματος καὶ τέλους, πολλοὺς ἐπενόει τρόπους συστάσεως. Καὶ ἐπειδὴ πᾶσα κακία πέφυκε τοῖς συνιστῶσιν αὐτὴν συμφθεῖρεσθαι τρόποις· (255) εὐρίσκων δι' αὐτῆς τῆς πείρας, πάσης ἡδονῆς εἶναι πάντως τὴν ὀδύνην διάδοχον, πρὸς μὲν τὴν ἡδονήν, τὴν ὄλην ἔσχεν ὀρμήν· πρὸς δέ τὴν ὀδύνην, τὴν ὄλην ἀποφυγὴν· τῆς μὲν, κατὰ πᾶσαν ὑπεραγωνιζόμενος δύναμιν, τὴν δέ, κατὰ πᾶσαν σπουδὴν καταγωνιζόμενος· οἴομενος, ὅπερ ἀμήχανον ἦν, διὰ τῆς τοιαύτης μεθοδείας, ἀλλήλων ταύτας

διασῆσαι, καί μόνην τήν ἡδονήν συνημμένην τήν φυλαυτίαν ἔχειν, παντελῶς ὀδύνης ἀπείραστον· ἀγνοήσας ὑπό τοῦ πάθους, ὡς ἔοικεν, ὡς οὐκ ἐνδέχεται ποτε χωρίς ὀδύνης εἶναι τήν ἡδονήν. Ἐγκέκραται γάρ τῇ ἡδονῇ τῆς ὀδύνης ὁ πόνος, κἄν λανθάνειν δοκεῖ τούς ἔχοντας διά τήν κατά τό πάθος τῆς ἡδονῆς ἐπικράτειαν· ἐπειδή τό ἐπικρατοῦν αἰεὶ διαφαίνεσθαι πέφυκεν, καλύπτον τοῦ παρακειμένου τήν αἴσθησιν.

Ἐντεῦθεν ὁ πολὺς ὄχλος, τῶν παθῶν καί ἀναρίθμητος εἰσεφθάρη τῷ βίῳ τῶν ἀνθρώπων. Ἐντεῦθεν πολυστένακτος γέγονεν ἡμῖν ἡ ζωή, τῆς οἰκείας ἀναίρεσεως τιμῶσα τὰς ἀφορμάς, καί τῆς φθορᾶς τὰς προφάσεις ἑαυτῇ διά τήν ἄγνοιαν ἐξευρίσκουσα τε καί περιέπουσα. Ἐντεῦθεν ἡ μία φύσις, εἰς μυρία κατεμερίσθη τιμήματα· καί οἱ τῆς αὐτῆς φύσεως, ἀλλήλων ἐσμέν δίκην ἐρπετῶν θηρίων παραναλώματα. Ἡδονῆς γάρ διά τήν φυλαυτίαν ἀντιποιοῦμενοι, καί ὀδύνην διά τήν αὐτήν αἰτίαν πάλιν φεύγειν σπουδάζοντες, τὰς ἀμυθήτους τῶν φθοροποιῶν παθῶν ἐπινοοῦμεν γενέσεις· οἶον, εἰ μὲν δι' ἡδονῆς τῆς φυλαυτίας φροντίζομεν, γεννώμεν τήν γαστριμαργίαν, τήν ὑπερηφανίαν, τήν κενοδοξίαν, τήν φυσίωσιν, τήν φιλαργυρίαν, τήν πλεονεξίαν, τήν τυραννίδα, τόν γαῦρον, τήν ἀλαζονείαν, τήν ἀπόνοιαν, τήν μανίαν, τήν οἴησιν, τόν τυφόν, τήν καταφρόνησιν, τήν ὕβριν, τό βέβηλον, τό εὐτράπελον, τήν ἀσωτείαν, τήν ἀκολασίαν, τήν περπερείαν, τόν μετεωρισμόν, τήν βλακείαν, τόν αἰκισμόν, τόν ἐκμυκτηρισμόν, τήν πολυλογίαν, τήν ἀκαιρολογίαν, τήν αἰσχρολογίαν, καί ὅσα ἄλλα τοιοῦτου γένους ἐστίν· εἰ δέ μᾶλλον δι' ὀδύνης ὁ τῆς φυλαυτίας αἰκίζεται τρόπος, γεννώμεν τόν θυμόν, τόν φθόνον, τό μῖσος, τήν ἔχθραν, τήν μνησικακίαν, τήν λοιδορίαν, τήν καταλαλίαν, τήν συκοφαντίαν, τήν λύπην, τήν ἀνελπιστίαν, τήν ἀπόγνωσιν, τήν τῆς προνοίας διαβολήν, τήν ἀκηδίαν, τήν ὀλιγωρίαν, τήν ἀθυμίαν, τήν δυσθυμίαν, τήν ὀλιγοψυχίαν, τό ἄκαιρον πένθος, τόν κλαυθμόν, τήν κατήφειαν, τόν ὀλοφυρμόν, τόν ζῆλον, τήν ζηλοτυπίαν, τήν παραζήλωσιν, καί ὅσα ἄλλα τῆς τῶν καθ' ἡδονήν ἀφορμῶν ἐστερημένης ἐστίν διαθέσεως. Ἐκ δέ τῆς γινομένης δι' ἄλλας τινὰς αἰτίας καθ' ἡδονήν [Fr.καί ὀδύνην] ὀδύνης μίξεως ἤγουν μοχθηρίας· οὕτω γάρ καλοῦσι τινές τήν ἐκ τῶν ἐναντίων μερῶν τῆς κακίας σύνθεσιν, γεννώμεν τήν ὑπόκρισιν, τήν εἰρωνείαν, τόν δόλον, τήν προσποίησιν, τήν κολακείαν, τήν ἀνθρωπαρέσκεϊαν, καί ὅσα ἄλλα τῆς μικτῆς εἰσι πανουργίας ἐπινοήματα [Phot. al. ἐπινοήματα]. Πάντα γάρ ἀπαριθμεῖσθαι τανῦν, καί λέγειν μετὰ τῶν οἰκείων σχημάτων τε, καί τρόπων, καί αἰτιῶν, καί καιρῶν, (257) οὐκ ἀνεκτόν· τῆς ἐπ' αὐτοῖς ἐξετάσεως Θεοῦ χαριζομένου δύναμιν, κατ' ἰδίαν ὑπόθεσιν ἐρευνηθησομένης.

Ἵσος ἄλλος κακίας.

Τό τοῖνον κακόν ἐστίν, ὡς προέφη, ἡ ἄγνοια τῆς ἀγαθῆς τῶν ὄντων αἰτίας· ἦτις τόν μὲν νοῦν πηρώσασα τόν ἀνθρώπινον, τήν αἴσθησιν δέ τρανῶς διανοίξασα, τῆς μὲν θείας γνώσεως παντελῶς αὐτόν ἀπεξένωσεν· τῆς δέ τῶν αἰσθητῶν ἐμπαθοῦς ἐπλήρωσε γνώσεως· ἥς πρός μόνην τήν αἴσθησιν ἀνέδην μεταλαμβάνων κτηνῶν ἀλόγων δίκην ὁ ἄνθρωπος, καί εὐρών διά τῆς πείρας τῆς φαινομένης αὐτοῦ σωματικῆς φύσεως συστατικῆν τῶν αἰσθητῶν τήν μετάληψιν, εἰκότως οἶα τοῦ νοητοῦ κάλλους ἤδη τῆς θείας ὠραιότατος διαμαρτήσας, τήν φαινομένην κτίσιν εἰς Θεόν παρεγνώρισεν, διά τήν αὐτῆς πρός σύστασιν σώματος χρείαν, θεοποίησας· καί τό σῶμα τό ἴδιον οἰκείως ἔχον κατά φύσιν πρός τήν νομισθεῖσαν εἶναι Θεόν κτίσιν, κατά τό εἶκος ἠγάπησε, κατά πᾶσαν σπουδήν, διά τῆς περί μόνον τό σῶμα φροντίδος τε καί ἐπιμελείας, λατρεύων τῇ κτίσει παρά τόν κτίσαντα. Οὐ γάρ ἄλλως δύναται τις λατρεύειν τῇ κτίσει, μή τό σῶμα περιποιούμενος· ὥσπερ οὐδέ τῷ Θεῷ τις λατρεύειν,

μή τήν ψυχὴν ταῖς ἀρεταῖς ἐκκαθαίρων. Καθ' ὃ σῶμα τήν φθοροποιόν ἐπιτελῶν λατρείαν ὁ ἄνθρωπος, καί καθ' ἑαυτοῦ γενόμενος φίλαυτος, ἡδονὴν εἶχεν ἀπαύστως, καί ὀδύνην ἐνεργουμένην· ἐσθίων ἀεὶ τοῦ ξύλου [ΑΙ. τό ξύλον] τῆς παρακοῆς, τοῦ καλοῦ τε καί κακοῦ κατ' αὐτόν μεμιγμένην κατὰ τήν αἴσθησιν διὰ τῆς πείρας ἔχων τήν οἴησιν [Fr. γνῶσιν].

Καί τάχα ξύλον εἶναι γνωστόν καλοῦ καί πονηροῦ τήν φαινομένην κτίσιν εἰπών τις, οὐχ ἀμαρτήσῃ τῆς ἀληθείας· ἡδονῆς γάρ καί ὀδύνης ποιητικὴν ἔχει φυσικῶς τήν μετάληψιν.

Ἡ πάλιν ἐπειδὴ καί λόγους ἔχει πνευματικούς τῶν ὀρωμένων ἢ κτίσις, καί νοῦν διατρέφοντας· καί δύναιμι πάλιν φυσικὴν, τήν μὲν αἴσθησιν τέρπουσαν· τὸν δὲ νοῦν διαστρέφουσαν, ξύλον γνωστόν καλοῦ τε καί κακοῦ προσηγορεύθη· τοῦ καλοῦ μὲν ἔχουσα γνῶσιν θεωρουμένη πνευματικῶς· τοῦ κακοῦ δέ, λαμβανομένη σωματικῶς. Παθῶν γάρ γίνεται διδάσκαλος τοῖς σωματικῶς αὐτῆς μεταλαμβάνουσιν, τῶν θείων αὐτοῖς λήθην ἐπάγουσα· διὸ τῷ ἀνθρώπῳ τυχόν ἀπηγόρευσε, ἀναβαλλόμενος αὐτῆς τέως τήν μετάληψιν ὁ Θεός, ἵνα πρότερον, ὡς ἦν μάλιστα δίκαιον, διὰ τῆς ἐν χάριτι μετοχῆς τήν οἰκείαν ἐπιγνοῦς αἰτίαν, καί τήν δοθεῖσαν κατὰ χάριν ἀθανασίαν διὰ τῆς τοιαύτης μεταλήψεως πρὸς ἀπάθειαν στομώσας καί ἀτρεψίαν, ὡς Θεός ἤδη τῇ θεώσει γενόμενος, ἀβλαβῶς ἐπ' ἀδείας μετὰ Θεοῦ τὰ τοῦ Θεοῦ διασκέψηται κτίσματα, καί τήν αὐτῶν ἀναλήψηται (260) γνῶσιν ὡς Θεός, ἀλλ' οὐκ ἄνθρωπος, τήν αὐτὴν ἔχων τῷ Θεῷ κατὰ χάριν τῶν ὄντων μετὰ σοφίας εἶδησιν, διὰ τήν πρὸς θέωσιν τοῦ νοῦ καί τῆς αἰσθήσεως μεταποίησιν.

Οὕτω μὲν οὖν ἐνταῦθα ληπτέον περὶ τοῦ ξύλου, κατὰ τήν πᾶσιν ἀρμόσαι δυναμένην ἀναγωγὴν, τοῦ μυστικωτέρου λόγου καί κρείττονος φυλαττομένου τοῖς μυστικοῖς τήν διάνοιαν, καί παρ' ἡμῶν διὰ τῆς σιωπῆς τιμωμένου. Τοῦ ξύλου δὲ νῦν τῆς παρακοῆς ἐμνήσθη παροδικῶς, δεῖξαι θέλων ὡς ἡ περὶ Θεόν ἄγνοια, τήν κτίσιν ἐθεοποίησεν· ἥς ὑπάρχει λατρεία σαφῆς, ἢ κατὰ τό σῶμα τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων φυλαυτία· περὶ ἣν ἐστὶν ὡσπερ τις μικτὴ γνῶσις, ἢ τῆς ἡδονῆς πείρα καί τῆς ὀδύνης· δι' ἧς ἡ πᾶσα τῶν κακῶν ἐπεισέχθη τῷ βίῳ τῶν ἀνθρώπων ἰλύς, διαφόρως τε καί ποικίλως, καί ὡς οὐκ ἂν τις ἐφίκοιτο λόγος, πολυμόρφως συνισταμένη, καθόσον ἕκαστος τῶν τῆς ἀνθρωπίνης μετεληφότων φύσεως, κατὰ τό ποσόν τε καί ποιόν ἐν ἑαυτῷ ζῶσαν ἔχει καί πράττουσαν τήν περὶ τό φαινόμενον αὐτοῦ μέρος· λέγω δὲ τό σῶμα, φιλίαν, ἀναγκάζουσαν αὐτόν δουλοπρεπῶς, διὰ τε τήν ἐπιθυμίαν τῆς ἡδονῆς, καί τόν φόβον τῆς ὀδύνης, πολλὰς ἰδέας ἐπινοῆσαι παθῶν, καθὼς οἱ τε καιροὶ συμπίπτουσι καί τὰ πράγματα, καί ὁ τῶν τοιούτων ἐπιδέχεται τρόπος· ἐφ' ᾧ τήν μὲν ἡδονὴν ἐλεῖν δυνηθῆναι διαπαντός πρὸς συμβίωσιν· τῆς ὀδύνης δὲ παντελῶς ἀνέπαφον διαμεῖναι, τό ἀμήχανον ἐπιτηδεύειν διδάσκουσαν, καί εἰς πέρας κατὰ σκοπὸν ἐλθεῖν μὴ δυναμένον. Φθαρτῆς γάρ οὔσης τῆς ὅλης φύσεως τῶν σωμάτων καί σκεδαστῆς, δι' ὅσων τις ἐπιτηδεύει τρόπων ταύτην συστήσασθαι, τήν αὐτῆς φθορὰν ἰσχυροτέραν μᾶλλον καθίστησιν· δεδοικῶς καί μὴ θέλων ἀεὶ τό στεργόμενον, καί παρά γνώμην περιέπων ἀνεπαισθήτως διὰ τοῦ στεργομένου τό μὴ στεργόμενον, ἐξηρητημένον τῶν φύσει στήναι μὴ δυναμένων· καί διὰ τοῦτο συνεξαλλοιῶν τοῖς σκεδαστοῖς τῆς ψυχῆς τήν διάθεσιν, συνδιανηχομένην ἀστάτως τοῖς ῥέουσιν, καί τήν οἰκείαν ἀπώλειαν οὐ κατανοῶν, διὰ τήν παντελεῖ τῆς ψυχῆς πρὸς ἀλήθειαν τύφλωσιν.

Πάντων δὲ τούτων τῶν κακῶν ἐστὶν ἀπαλλαγὴ, καί σύντομος πρὸς σωτηρίαν ὁδός, ἢ ἀληθῆς τοῦ Θεοῦ κατ' ἐπίγνωσιν ἀγάπη, καί ἢ καθ' ὅλου τῆς κατὰ ψυχὴν πρὸς τε τό σῶμα καί τόν κόσμον τοῦτον ἐξάρνησις· καθ' ἣν, τῆς μὲν ἡδονῆς τήν ἐπιθυμίαν, καί τῆς ὀδύνης δὲ τόν φόβον ἀποβαλλόμενοι, τῆς κακῆς ἐλευθερούμεθα φιλαυτίας, πρὸς τήν γνῶσιν ἀναβιβασθέντες τοῦ Κτίσαντος, καί πονηρᾶς ἀγαθῆν

ἀντιλαμβάνοντες νοεράν φιλαυτίαν σωματικῆς κεχωρισμένην στοργῆς, οὐ παυόμεθα λατρεύοντες τῷ Θεῷ διὰ ταύτης τῆς καλῆς φιλαυτίας, ἐκ Θεοῦ τῆς ψυχῆς ἀεὶ ζητοῦντες σύστασιν. Αὕτη γάρ ἐστιν ἡ ἀληθῆς λατρεία, καὶ ὄντως θεάρεστος ἡ τῆς ψυχῆς διὰ τῶν ἀρετῶν ἀκριβὴς ἐπιμέλεια.

Ὁ τοίνυν σωματικῆς ἡδονῆς μὴ ἐφιέμενος, καὶ ὀδύνην παντελῶς μὴ φοβούμενος, γέγονεν ἀπαθής, καὶ ταύταις μετὰ τῆς τεκούσης αὐτὰς φιλαυτίας, πάντα τὰ (261) δι' αὐτῆς τε καὶ ἐξ αὐτῶν, μετὰ τῆς ἀρχικωτάτης τῶν κακῶν ἀγνοίας ὁμοθυμαδὸν συναπέκτεινε πάθη, καὶ ὅλος γέγονεν τοῦ ἐστῶτός τε καὶ μένοντος, καὶ ἀεὶ ὡσαύτως ἔχοντος φύσει καλοῦ· παντάπασιν αὐτῷ συνδιαμένων ἀκίνητος, καὶ ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ κατοπτριζόμενος, ἐκ τῆς ἐν αὐτῷ φωτοειδοῦς λαμπρότητος, τὴν θείαν καὶ ἀπρόσιτον δόξαν θεώμενος.

Δειχθεῖσης τοιγαροῦν ἡμῖν ὑπὸ τοῦ λόγου τῆς ὀρθῆς καὶ ῥαδίας ὁδοῦ τῶν σωζομένων, τὴν ἡδονὴν τῆς παρουσίας ζωῆς, καὶ τὴν ὀδύνην ὅση δύναμις ἀρνησώμεθα· καὶ τοὺς ὑφ' ἡμᾶς τοῦτο ποιεῖν διδάξωμεν παρακλήσει πολλῇ, καὶ πάσης παθῶν ἐπινοίας καὶ δαιμονιώδους κακουργίας παντελῶς ἀπηλλάγημεν τε καὶ ἀπηλλάξαμεν· καὶ μόνης ἀντιποιηθῶμεν τῆς ἀγάπης, καὶ οὐδεὶς ἡμᾶς τοῦ Θεοῦ χωρίσαι δυνήσεται, οὐ θλίψις, οὐ στενοχωρία, οὐ λιμός, οὐ κίνδυνος, οὐ μάχαιρα, οὐχ ὅσα τῷ ἀγίῳ ἀπηρίθμηται Ἀποστόλῳ κατὰ τὸν τόπον· διὰ τῆς κατ' ἐνέργειαν γνώσεως, τῆς ἀγάπης ἐν ἡμῖν ἀκινήτου μενούσης, τὴν ψυχῆς ἀΐδιόν τε καὶ ἄρρητον ἐξ αὐτοῦ χορηγούμενοι εὐφροσύνην καὶ σύστασιν· ἥς ἀξιοθέντες, πρὸς μὲν τὸν κόσμον, τὴν σώζουσαν ἔξομεν ἀγνοίαν, μηκέτι δίχα λογισμοῦ σώφρονος, ὡς τό πρότερον ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ τῆς αἰσθήσεως, ὡς δόξαν τὴν τῶν αἰσθητῶν ἐπιφάνειαν βλέποντες, περὶ ἣν τὰ πάθη προδήλως ἔχει τὴν γένεσιν· ἀλλὰ μᾶλλον ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ τῆς διανοίας, παντός αἰσθητοῦ καλύμματος ἀπηλλαγμένῳ, τὴν ἐν ἀρεταῖς καὶ γνώσει πνευματικῇ δόξαν τοῦ Θεοῦ κατοπτριζόμενοι· καθ' ἣν ἡ κατὰ χάριν προσγίνεσθαι πέφυκεν ἔνωσις. Ὡς γάρ ἀγνοήσαντες τὸν Θεόν τὴν ἀπολαυστικῶς τῇ αἰσθήσει γνωσθεῖσαν κτίσιν διὰ τὴν ἐξ αὐτῆς τοῦ σώματος σύστασιν Θεόν ἐποίησαμεν· οὕτω τὴν ἐφικτὴν τῇ νοήσει κατ' ἐνέργειαν γνώσιν τοῦ Θεοῦ λαμβάνοντες, διὰ τὴν ἐξ αὐτοῦ τὴν ψυχῆς πρὸς τε τό εἶναι, καὶ εὖ εἶναι σύστασιν, πᾶσαν πάσης αἰσθήσεως ἀγνοήσομεν πεῖραν.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Τῶν παρακειμένων τοῖς μετωπίοις σχολίων.

Φυσικόν μὲν τοῖς λογικοῖς πέφυκεν κάλλος, ὁ λόγος· λόγου δὲ κάλλος, ἢ κατὰ τὸν λόγον ἀκριβὴς τῶν λογικῶν ἐστὶ σύνεσις· συνέσεως δὲ κάλλος ἐστὶν ἢ κατὰ τὴν ἀρετὴν σὺν λόγῳ τῶν λογικῶν γνώριμος ἔξις. Ταύτης δὲ κάλλος τῆς ἔξεως, ἢ περὶ τὴν ἀληθῆ γνώσιν ἀπλανῆς θεωρία καθέστηκεν, ἥς τέλος ἐστὶν ἡ σοφία, συνέσεως ὑπάρχουσα σαφεστάτη συμπλήρωσις, οἷα δὴ λόγος τυγχάνουσα κατὰ φύσιν τετελεσμένος, ὅστις ἐστὶν νοῦς καθαρὸς, τῇ περὶ τὴν αἰτίαν ἐνώσει, σχέσιν λαβῶν ὑπὲρ νόησιν· καθ' ἣν ἀποπαύσας τὴν πολυποικίλον πρὸς τὰ μετὰ τὴν αἰτίαν φυσικὴν αὐτοῦ κίνησιν τε καὶ σχέσιν, μόνης (264) ἀγνώστως ἀντέχεται, κατὰ τὴν ἄφθεγκτον λῆξιν γεγεννημένος τῆς ὑπὲρ νόησιν παμμακαρίστου σιγῆς ἣν δηλῶσαι παντελῶς οὐ δύναται λόγος ἢ νόησις· ἀλλὰ μόνη κατὰ μέθεξιν ἢ πείρα τῶν ἀξιοθέντων τῆς ὑπὲρ νόησιν ἀπολαύσεως· ἥς σημεῖον ἐστὶν εὐγνωστόν τε καὶ πᾶσι κατάδηλον, ἢ κατὰ διάθεσιν πρὸς τὸν αἰῶνα τοῦτον παντελῆς ἀναισθησία τῆς ψυχῆς διάστασις.

Ἐντεῦθεν εἰδὼς μηδέν λόγου κατὰ φύσιν εἶναι τοῖς λογικοῖς οἰκειότερον, μήτε μὴν τοῖς περὶ αὐτόν τριβῆς καὶ συνέσεως τοῖς φιλοθέοις πρὸς εὐδοξίαν ἀρμοδιώτερον· φημί δέ λόγον, οὐ τόν ἐκ τέχνης ἐν προφορᾷ κατ' εὐγλωττίαν πρὸς ἀκοῆς ἡδονὴν κομψῶς γεγοητευμένον, ὃν ἀσκεῖσθαι καὶ μοχθηροὶ δύναντ' ἄν ἄνδρες ἐπιτηδεύοντες· ἀλλ' ὃν ἡ φύσις οὐσιωδῶς καὶ δίχα μαθήσεως κατὰ διάθεσιν ἔχει κρυπτόμενον, πρὸς τε τὴν ἄπταιστον τῶν ὄντων διάσκεψιν, καὶ τῆς ἐν λόγοις ἀληθείας διάληψιν· ὃν καὶ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ τὸ ἅγιον καλῶς τοῖς ἀρεταῖς διαπλασθέντα, πρὸς συμβίωσιν πέφυκεν ἄγεσθαι, καὶ θεῖον ἄγαλμα τῆς καθ' ὁμοίωσιν ὠραιότητος αὐτόν κατασκευάζειν· μηδενὶ τῶν προσόντων φυσικῶς τῇ θεότητι κατὰ τὴν χάριν λειπόμενον. Ὅργανον γάρ ἐστιν ὄλην ἐπιστημόνως συλλεγόμενον τὴν νοητῶς ἐν τοῖς οὐσί ἀπαστράπτουσαν τῆς θείας ἀγαθότητος ἔμφασιν· δι' ἧς ἐμβατεύων τῇ τῶν ὄντων μεγαλουργία, πρὸς τὴν γενέτιν φέρει τε καὶ φέρεται τῶν ὄντων αἰτίαν· τούς αὐτῶ δι' ὄλου ποιῶσαντας τὴν ὄλην ὄρμην τῆς ἐνούσης αὐτοῖς κατὰ φύσιν ἐφέσεως, μηδενὶ τῶν μετὰ τὴν αἰτίαν παντελῶς κρατουμένων. Ὅν ἡμεῖς περιέποντες, πάντων παρά φύσιν δουλούμενοι· πασῶν δέ τῶν θείων ἀναδεικνύμεθα πράκτορες ἀρετῶν, παντὶ δηλονότι καλῶ τὸ κατὰ τὴν ὕλην αἴσχος τῆς ψυχῆς, πρὸς κάλλος πνευματικόν ἀποξέοντες. Ἐνθα γάρ λόγος κρατεῖ, τὸ κατ' αἴσθησιν πέφυκεν ἀπογίνεσθαι κράτος, ἐν ᾧ τῆς ἀμαρτίας πέφυρται πως ἡ δύναμις, πρὸς οἶκτον τῆς συγγενοῦς καθ' ὑπόστασιν σαρκός τὴν ψυχὴν δι' ἡδονῆς ὑποσύρουσα· καθ' ἣν ὡς ἔργον αὐτῇ φυσικόν ἐγχειρήσασα τὴν ἐμπαθῆ καὶ καθ' ἡδονὴν τῆς σαρκός ἐπιμέλειαν, ἀπάγει τῆς κατὰ φύσιν ζωῆς, καὶ πείθεται τῆς ἀνυποστάτου κακίας αὐτὴν γενέσθαι δημιουργόν. Κακία γάρ ἐστι ψυχῆς νοεῶς, ἢ λήθη τῶν κατὰ φύσιν καλῶν, ἧτις ἐκ τῆς περὶ σάρκα τε καὶ κόσμον ἐμπαθοῦς, ἐπιγίνεται σχέσεως· ἣν ἀφανίζει στρατηγῶν ὁ λόγος, καὶ κατ' ἐπιστήμην πνευματικὴν, τὴν τε τοῦ κόσμου καὶ τῆς σαρκός διερευνώμενος γένεσιν τε καὶ φύσιν, καὶ πρὸς τὴν συγγενῆ τῶν νοητῶν τὴν ψυχὴν χώραν ἐλαύνων, πρὸς ἣν ὁ νόμος τῆς ἀμαρτίας οὐδεμίαν ποιεῖται δύναμιν, οὐχ ἔχων καθάπερ γέφυραν πρὸς τὸν νοῦν διαβιβάζουσαν αὐτόν ἔτι τὴν αἴσθησιν, διαλυθεῖσαν ἤδη πρὸς τὴν ψυχὴν κατὰ τὴν σχέσιν, καὶ τοῖς αἰσθητοῖς ἐναπορρίφεισαν θεάμασιν· ὧν διαβάς τὴν σχέσιν καὶ τὴν φύσιν ὁ νοῦς, παντελῶς οὐκ αἰσθάνεται.

(265) Τοῦτο, καθάπερ ἔφην, εἰδὼς, δεῖν ὠήθη ἐτέραν τινὰ τῶ παρόντι λόγῳ τῆσδε τῆς συγγραφῆς δοῦναι βοήθειαν, τὴν τῶν παρατεθέντων ἐν τοῖς μετωπίοις σχολίων γραφῆν· αὐτόν τε πρὸς κάλλος συμπληροῦσαν τόν λόγον· καὶ τοῖς ἐντευξομένοις, ἡδυτέραν τῶν ἐν τοῖς νοήμασι παρεχομένην ἐστίασιν· καὶ πάσης ἀπλῶς γινομένην τῆς ἐμφερομένης τῇ συγγραφῇ διανοίας, ἀσφάλειαν. Μετὰ γάρ ἔκδοσιν ἀναγνοῦς τὴν ὄλην πραγματείαν, εὐρών τε τινὰς μὲν τόπους δεομένους σαφηνείας· τινὰς δέ, προσθήκης καὶ διανοίας· καὶ ἄλλους μετρίας τινός ἐπὶ τῷ κειμένῳ κατὰ τὴν ἔκδοσιν ἐπενθυμήσεως· ταύτην ἐποισάμην τὴν τῶν σχολίων γραφῆν, ἀρμόσας ἐκάστῳ τόπῳ τὸ προσῆκον ἐνθύμημα. Διὸ παρακαλῶ πάντας τούς ἐντευξομένους, ἢ καὶ μεταγράψοντας, καὶ τὴν τῶν σχολίων ἔξωθεν ἀναγνῶναι καὶ παραθέσθαι γραφῆν, κατὰ τὴν ἐκάστῳ σημείωσιν· ἵνα ἄρτιος ἦ κατὰ πάντα τρόπον ὁ λόγος, μηδενὶ παρημελημένῳ παντελῶς κολοβούμενος.

ΣΧΟΛΙΑ.

α. Τὴν σάρκα φησὶν διὰ τῶν φαινομένων ἡθῶν εἶναι δεκτικὴν τῆς κατ' ἀρετὴν τῆς ψυχῆς διαθέσεως, ὄργανον πρὸς ἔμφασιν αὐτῇ τῇ ψυχῇ συνεζευγμένην.

β. Τὴν αἴσθησιν λέγει παραπέμπουσαν τῷ νῷ τὴν τῶν ὄρατῶν φαντασίαν, πρὸς κατανόησιν τῶν ἐν τοῖς οὐσί λόγων, ὡς ὄργανον τῆς τοῦ νοῦ πρὸς τὰ νοητὰ διαβάσεως.

- γ'. Τῆς ἀγάπης ἴδιόν φησι τῶν κατ' αὐτήν ζώντων μίαν ἐνδειξαι γνώμην.
- δ'. Ὅτι τῶν ὄντων διαβάς τήν οὐσίαν ὁ νοῦς, ἀνόητος γίνεται Θεῷ προσβάλλων ὑπέρ πᾶσαν ὄντι καί οὐσίαν καί γνῶσιν καί νόησιν.
- ε'. Ὅτι πρὸς διαθέσεις ψυχῶν ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος ἐν τοῖς δεχομένοις αὐτόν ποιεῖται τήν τῶν χαρισμάτων διαφοράν.
- στ'. Ὅτι κατὰ διάνοιαν ὡς ὑπέρ παρουσῶν τῶν ὑλῶν τούς ἀφανεῖς ἡμῶν συμπλέκονται πολέμους οἱ δαίμονες.
- ζ'. Ὅτι διὰ τήν ἡδονήν φησι ἀγαπῶμεν τά πάθη· καί διὰ τήν ὀδύνην τήν ἀρετήν ἀποφεύγομεν.
- η'. Ὅτι καθάπερ ὁ λόγος κρατῶν τῶν παθῶν ἀρετῆς ὄργανον ποιεῖται τὰς αἰσθήσεις, οὕτω καί τὰ πάθη κρατοῦντα τοῦ λόγου, μορφοῦσιν τὰς αἰσθήσεις πρὸς ἀμαρτίαν.
- θ'. Τῶν αἰσθητῶν δηλονότι.
- ι'. Ὅτι καθ' ἕξιν μετὰ τήν ἀπαλλαγὴν τῆς πρὸς τὰ ὄντα φυσικῆς σχέσεως ἐνωθεῖσα τῷ Θεῷ ἡ ψυχὴ, τήν περί τό καλόν παγιότητα λαμβάνει ἀμετακίνητον.
- (268) ια'. Ὅντα λέγει τὰς τῶν ὄντων οὐσίας· εἶναι δέ δοκοῦντα τὰς κατὰ ποῖον καί πόσον ῥοάς τε καί ἀπορροάς, περί ἅς ἡ τῶν αἰσθήσεων πλάσις συνέστηκεν τήν ἀμαρτίαν δημιουργοῦσα.
- ιβ'. Ὅτι μέσος ὢν Θεοῦ καί ὕλης ὁ ἄνθρωπος, τό πρὸς τόν Θεόν ὡς αἰτίαν καί τέλος τῆς οἰκείας γενέσεως μή κινεῖσθαι, ἀλλά πρὸς τήν ὕλην, εἰκότως τόν Θεόν ἡγνόησε, τῇ πρὸς τήν ὕλην ῥοπῇ τόν νοῦν ἀπογεώσας.
- ιγ'. Σύνθετον γνῶσιν εἶπεν, τήν κατ' αἴσθησιν πείραν τῶν αἰσθητῶν, ὡς κατὰ φύσιν ἔχουσαν ἡδονήν διὰ τήν γένεσιν, καί πόνον διὰ τήν φθοράν.
- ιδ'. Κτίσις τῶν ὀρατῶν, φησιν, καί πρὸς τόν νοῦν ἔχει λόγους πνευματικούς, καί φυσικήν πρὸς αἴσθησιν δύναμιν· ὢν τὰ νοήματα καθάπερ ξύλον ἐν μέσῳ τῆς καρδίας, παραδείσου τροπικῶς νοουμένης, ὑπάρχουσι.
- ιε'. Ἄγνοεῖ τις τήν καθ' ἡδονήν καί ὀδύνην τῆς αἰσθήσεως πείραν, ὅταν τῷ Θεῷ προσδήσει τόν νοῦν, τῆς σωματικῆς ἐλεύθερος γενόμενος σχέσεως.

Ἐκ τῶν Φωτίου.

Τούτων τὰς λύσεις ὁ θεῖος οὗτος ἀνὴρ καί γενναῖος ὁμολογητὴς ἀποδιδόναι ὑπέρχεται πόνον. Ἐστὶ δέ τήν φράσιν σχοινοτενής τε ταῖς περιόδοις, καί χαίρων ὑπερβατοῖς· ἐνακμάζων τε ταῖς περιβολαῖς, καί κυριολογεῖν οὐκ ἐσπουδασμένος· ἐξ ὧν αὐτοῦ τῇ συγγραφῇ καί τό ἀσαφές καί δυσεπίκμητον (δυσεπισκόπητον) διατρέχει. Τῷ τραχεῖ δέ τοῦ ὄγκου, ὅσα περί συνθήκην καί ἀναπαύσεις τόν λόγον ὑποβάλλων, οὐδ' ἡδύς εἶναι σπουδάζει τῇ ἀκοῇ. Μεταφορά αὐτῷ τῶν λέξεων οὐκ εἰς τό χάριεν καί γεγοητευμένον περιήνθισται, ἀλλ' οὕτως ἀπλῶς καί ἀπεριμερίμνως παραλαμβάνεται· ὁ δέ ἐγγύς, καί τούς περί αὐτόν ἀποκναίει ἐσπουδακότας, πόρρω τοῦ γράμματος καί τῆς ἐγνωσμένης ἱστορίας ἢ μᾶλλον καί αὐτοῦ τοῦ ἠπορημένου αἰ λύσεις αὐτῷ περινοοῦνται· πλήν εἴ τι φιλον ἀναγωγαῖς καί θεωρίαις τόν νοῦν ἀνελίσσειν, οὐκ ἄν ποικιλωτέρας οὐδ' ἐσπουδασμέναις μᾶλλον ἢ ταύταις περιτύχοι. Συλλέγει μὲν γάρ καί τῶν πρό αὐτοῦ εἰς ἕνια τῶν ἠπορημένων εἰρημένα· συνάπτει δέ καί τῆς οἰκοθεν φιλοπονίας οὐδέν ἔλαττον, εἰ μὴ καί μᾶλλον, τό γλαφυρόν τε καί περινενοημένον προβεβλημένα. Πανταχοῦ δέ τό εὐσεβές αὐτοῦ, καί τοῦ εἰς Χριστόν πόθου τό καθαρὸν καί γνήσιον διαλάμπει.

Ἐπειδή ἠγάθυνέ σε ὁ Θεός, κελεῦσαί μοι ἅπερ εἶχον σεσημειωμένα τῶν ἀπορουμένων μοι κεφαλαίων γράψαι, καί πέμψαι σοι, τά ἀναγκαϊότερά μοι φανέντα προέταξα.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Α΄.

Τά πάθη αὐτά καθ' ἑαυτά κακά, ἢ παρά τήν χρῆσιν κακά; Λέγω δέ ἡδονήν καί λύπην, ἐπιθυμίαν καί φόβον, καί τά τούτοις ἐπόμενα.

Ἀπόκρισις. (269)

Τά πάθη αὐτά, ὡσπερ καί τά λοιπά, τῇ φύσει τῶν ἀνθρώπων προηγουμένως οὐ συνεκτίσθη· ἐπεὶ καί εἰς τόν ὄρον ἄν συνετέλουν τῆς φύσεως. Λέγω δέ, παρά τοῦ Νυσσαέως μεγάλου Γρηγορίου μαθών, ὅτι διά τήν τῆς τελειότητος ἔκπτωσιν, ἐπεισήχθη αὐτά τῷ ἀλογωτέρῳ μέρει προσφυέντα τῆς φύσεως· δι' ὧν, ἀντί τῆς θείας καί μακαρίας εἰκόνας, εὐθύς ἅμα τῇ παραβάσει διαφανῆς καί ἐπίδηλος ἐν τῷ ἀνθρώπῳ γέγονεν, ἢ τῶν ἀλόγων ζώων ὁμοίωσις. Ἔδει γάρ τῆς ἀξίας τοῦ λόγου καλυφθείσης, ὑφ' ὧν γνωμικῶς ἐπεσπάσατο τῆς ἀλογίας γνωρισμάτων, ἐνδίκως τήν φύσιν τῶν ἀνθρώπων κολάζεσθαι· σοφῶς εἰς συναίσθησιν τῆς λογικῆς μεγαλονοίας ἐλθεῖν οἰκονομοῦντος τοῦ Θεοῦ τόν ἄνθρωπον.

Πλήν καλά γίνεται καί τά πάθη ἐν τοῖς σπουδαίοις· ὀπηνίκα σοφῶς αὐτά τῶν σωματικῶν ἀποστήσαντες, πρὸς τήν τῶν οὐρανίων μεταχειρίζονται κτῆσιν· οἶον, τήν ἐπιθυμίαν, τῆς νοεράς τῶν θείων ἐφέσεως ὀρεκτικὴν ἐργάζονται κίνησιν· τήν ἡδονήν δέ, τῆς ἐπὶ τοῖς θείοις χαρίσμασι τοῦ νοῦ θελητικῆς ἐνεργείας εὐφροσύνην ἀπήμονα· τόν δέ φόβον, τῆς μελλούσης ἐπὶ πλημμελήμασι τιμωρίας προφυλακτικὴν ἐπιμέλειαν· τήν δέ λύπη, διορθωτικὴν ἐπὶ παρόντι κακῷ μεταμέλειαν. Καί συντόμως εἰπεῖν, κατὰ τοὺς σοφούς τῶν ἱατρῶν, σῶματι φθαρτικοῦ θηρός τῆς ἐχίδνης τήν οὔσαν ἡμελετωμένην ἀφαιρουμένους λώβωσιν, τοῖς πάθεσιν τούτοις πρὸς ἀναίρεσιν χρώμενοι παρούσης κακίας ἢ προσδοκωμένης, καί κτῆσιν καί φυλακὴν ἀρετῆς τε καί γνώσεως. Καλά οὖν, ὡς ἔφην, ταῦτα τυγχάνει διά τήν χρῆσιν, ἐν τοῖς πᾶν νόημα αἰχμαλωτίζουσιν εἰς τήν ὑπακοήν τοῦ Χριστοῦ.

Εἰ δέ καί ἐπὶ Θεοῦ τι τούτων εἴρηται τῇ Γραφῇ, ἢ ἐφ' ἀγίων· ἐπὶ μὲν Θεοῦ, δι' ἡμᾶς, καί ὡς ἡμῖν προσφυῶς διά τῶν ἡμετέρων παθῶν τὰς σωστικὰς ἡμῶν καί ἀγαθουργοὺς τῆς προνοίας προόδους ἐκφανούσης, ἐπὶ δέ τῶν ἀγίων, ὡς οὐκ ἄλλως δυναμένων τὰς περὶ Θεόν νοεράς αὐτῶν σχέσεις καί διαθέσεις διά φωνῆς προενέγκαι σωματικῆς, χωρὶς τῶν ἐγνωσμένων τῇ φύσει παθῶν.

ΣΧΟΛΙΑ.

α'. Πῶς καί πότε καλά ταῦτα τά πάθη γίνεται.

β'. Ὅτι τοὺς δαφόρους περὶ ἡμᾶς τῆς Προνοίας τρόπους τοῖς ἡμῖν ἐγνωσμένοις πάθεσιν ἢ Γραφῇ διαπλάττει.

γ'. Ὅτι τήν περὶ Θεόν ποιάν σχέσιν τῶν ἀγίων τοῖς ὀνόμασι τούτοις τούτοις ἢ Γραφῇ διασημαίνει.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Β΄ . (272) *Εἰ πάντα τὰ εἶδη τὰ συμπληροῦντα τὸ κόσμον, ἐν ταῖς ἐξ ἡμέραις ὁ Δημιουργὸς ἐποίησεν, τί μετὰ ταῦτα ὁ Πατὴρ ἐργάζεται; Ἐφη γὰρ ὁ Κύριος· " Ὁ Πατὴρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται, καὶ γὼ ἐργάζομαι." Μὴ τι ἄρα τῶν ἅπαξ γεγονότων εἰδῶν συντήρησιν λέγει;*

Ἀποκρίσις.

Τοὺς μὲν πρώτους τῶν γεγονότων λόγους Θεός, καὶ τὰς καθ' ὅλου τῶν ὄντων οὐσίας ἅπαξ, ὡς οἶδεν αὐτός, συμπληρώσας, ἕως ἔτι ἐργάζεται, οὐ μόνον τὴν τούτων αὐτῶν πρὸς τὸ εἶναι συντήρησιν, ἀλλὰ καὶ τὴν καθ' ἐνέργειαν τῶν ἐν αὐτοῖς δυνάμει μερῶν δημιουργίαν, πρόδοδόν τε καὶ σύστασιν· ἔτι μὴν καὶ τὴν διὰ τῆς προνοίας πρὸς τὰ καθ' ὅλου τῶν μερικῶν ἐξομοίωσιν· ἕως ἂν τῷ κατὰ φύσιν γενικωτέρῳ λόγῳ τῆς λογικῆς οὐσίας, διὰ τῆς πρὸς τὸ εἶναι κινήσεως τῶν μερικῶν, τὴν αὐθαίρετον ἐνώσας ὀρμὴν, ποιήσειεν ἀλλήλοις τε καὶ τῷ ὄλῳ σύμφωνα καὶ ταῦτοκίνητα, μὴ ἐχόντων τὴν γνωμικὴν πρὸς τὰ καθ' ὅλου τῶν ἐπὶ μέρους διαφορὰν· ἀλλ' εἷς καὶ ὁ αὐτός ἐφ' ὄλων θεωρηθήσεται λόγος, μὴ διαιρούμενος τοῖς τῶν καθ' ὧν ἴσως κατηγορεῖται τρόποις· καὶ οὕτως ἐνεργουμένην τὴν ἐκθεωτικὴν τῶν ὄλων ἐπιδείξεται χάριν· δι' ἣν γενόμενος ἄνθρωπος ὁ Θεὸς καὶ Λόγος φησὶν· Ὁ Πατὴρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται, καὶ γὼ ἐργάζομαι· ὁ μὲν, εὐδοκῶν· ὁ δέ, αὐτουργῶν, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος οὐσιωδῶς τὴν τε τοῦ Πατρὸς ἐπὶ πᾶσιν εὐδοκίαν καὶ τὴν αὐτουργίαν τοῦ Υἱοῦ συμπληροῦντος, ἵνα γένηται διὰ πάντων καὶ ἐν πᾶσι εἷς ὁ ἐν Τριάδι Θεός, ἀναλόγως ἐκάστῳ κατὰ χάριν τῶν ἀξιουμένων, καὶ ὅλοις ἐνθεωρούμενος, ὡς ὄλῳ καὶ ἐκάστῳ μέλει τοῦ σώματος δίχα μειώσεως ἐνυπάρχει φυσικῶς ἢ ψυχῇ.

ΣΧΟΛΙΑ.

α΄ . Ἐν τῇ ὕλῃ· τουτέστι, τῇ καθόλου τῶν ὄντων οὐσίᾳ δυνάμει τυγχάνουσι, τὰ κατὰ μέρος ἐκ τῆς ὕλης φινόμενα μερικά, ὧν τὴν γένεσιν φησὶν ὁ Θεὸς προδήλως ἐργάζεται.

β΄ . Τὴν πρὸς τὰ καθόλου τῶν μερικῶν ἐξομοίωσιν λέγει, τὴν πάντων τῶν ἀνθρώπων κατὰ μίαν τῆς γνώμης κίνησιν πρὸς τὸν λόγον τῆς φύσεως ἔνωσιν, ἣν ἐργάζεται διὰ τῆς προνοίας ὁ Θεός, ἵνα γένηται πάντων ὡσπερ μία φύσις, οὕτω καὶ γνώμη, πάντων Θεῷ τε καὶ ἀλλήλοις συναφθέντων διὰ τοῦ Πνεύματος.

γ΄ . Τὸ ἴσως, ἄνθ' ὁμοίως.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Γ΄ .

Τίς ἐστὶ κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον ὁ ἐν πόλει τὸ κεράμιον βαστάζων τοῦ ὕδατος, ᾧ οἱ ὑπὸ Χριστοῦ πεμπόμενοι μαθηταὶ ἀπαντῶσι, καὶ κελεύονται ἀκολουθεῖν; Τίς τε ὁ οἰκοδεσπότης; πῶς τοῖς (καὶ διὰ τί παρά τοῖς) εὐαγγελισταῖς σιωπᾶται τὸ ὄνομα; καὶ τί τὸ ἀνώγειν τὸ μέγα καὶ ἐστρωμένον, ἐν ᾧ τὸ φρικτὸν τοῦ θεοῦ δεῖπνον τελεῖται μυστήριον;

Ἀποκρίσις. (273)

Ἡ Γραφή παρεσιώπησε τοῦ ἀνθρώπου τὸ ὄνομα, πρὸς ὃν ἀπέστειλεν ὁ Σωτὴρ τοὺς δύο μαθητάς εἰς τὴν τοῦ Πάσχα παρασκευή· ἀλλὰ καὶ τῆς πόλεως εἰς ἣν ἀπεστάλησαν. Ὅθεν κατὰ πρώτην ἐπιβολήν, ὑπονοῶ τοῦτον δηλοῦσθαι διὰ τῆς πόλεως τὸν αἰσθητὸν κόσμον· τὸν ἄνθρωπον δέ, τὴν καθόλου φύσιν τῶν ἀνθρώπων, πρὸς ἣν ἀποστέλλονται ὡς μαθηταὶ τοῦ Θεοῦ καὶ Λόγου, καὶ πρόδρομοι τῆς αὐτοῦ πρὸς τὴν φύσιν τῶν ἀνθρώπων μυστικοῖς εὐωχίας ἐτοιμασταί, ὁ τῆς πρώτης διαθήκης νόμος, καὶ ὁ τῆς καινῆς· ὁ μὲν, διὰ τῆς πρακτικῆς φιλοσοφίας

παντός μολυσμοῦ τήν φύσιν ἀποκαθαίρων· ὁ δέ, διά τῆς θεωρητικῆς μυσταγωγίας, ἀπό τῶν σωματικῶν πρὸς τὰ συγγενῆ τῶν νοητῶν θεάματα τόν νοῦν γνωστικῶς ἀναβιβάζων· καί τούτου τεκμήριον, τό τούς πεμφθέντας μαθητάς εἶναι Πέτρον καί Ἰωάννην. Ἔστι γάρ ὁ μέν Πέτρος, πράξεως, ὁ δέ Ἰωάννης, θεωρίας σύμβολον.

Διό προσφόρως ὑπαντᾷ πρῶτος αὐτοῖς ὁ τό κεράμιον βαστάζων τοῦ ὕδατος· σημαίνων δι' αὐτοῦ πάντας τούς κατά τήν πρακτικὴν φιλοσοφίαν τοῖς ὤμοις τῶν ἀρετῶν, ὡς ἐν κεραμίῳ τῇ νεκρώσει τῶν ἐπὶ γῆς μελῶν τοῦ σώματος, φρουρουμένην βαστάζοντας τήν διά τῆς πίστεως τῶν μολυσμῶν αὐτούς ἐκκαθαίρουσαν χάριν τοῦ Πνεύματος. Εἶτα μετὰ τοῦτον δεύτερος, ὁ τό ἀνώγεω ἐστρωμένον δεικνύς οἰκοδεσπότης· διδάσκων ὡσαύτως δι' αὐτοῦ, πάντας τούς κατά θεωρίαν τό ὕψος τῆς ἑαυτῶν καθαρᾶς καί μεγαλοφυοῦς διανοίας, ὡσπερ ἀνώγεων πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ μεγάλου Λόγου θεοπρεπῶς, γνωστικοῖς νοήμασι τε καί δόγμασι καταστρώσαντας. Ἡ δέ οἰκία ἐστίν ἡ κατ' εὐσέβειαν ἕξις· πρὸς ἣν μέν πρακτικός ὀδεύει νοῦς τήν ἀρετὴν διέπων· δεσπάζει δέ ταύτης, ὡς ἰδίαν φύσει λοιπόν κτησάμενος, ὁ τῷ θείῳ φωτί τῆς μυστικῆς γνώσεως καταλαμπόμενος νοῦς· καί διά τοῦτο σύν τῷ πρακτικῷ, τῆς ὑπερφυοῦς τοῦ Σωτῆρος Λόγου παρουσίας τε καί εὐωχίας ἀξιούμενος.

Εἷς μέν οὖν ὁ ἄνθρωπος εἴρηται, καί δύο· εἶπερ ὁ μέν, κεράμιον βαστάζων γέγραπται, ὁ δέ, οἰκοδεσπότης ἀναγορεύεται. Εἷς μέν, ὡς ἔφην, τυχόν, διά τήν μίαν φύσιν· δύο δέ, διά τὴν ταύτην τήν φύσιν τοῖς πρακτικοῖς κατ' εὐσέβειαν διηρησθαι, καί θεωρητικοῖς· οὐς πάλιν διά τοῦ πνεύματος μιγνύς ὁ λόγος, ἕνα καλεῖ τε καί ποιεῖ.

Εἰ δέ καί εἰς τόν καθέκαστον ἄνθρωπον θέλοι τις τὰ εἰρημένα θεωρῆσαι, τῆς ἀληθείας οὐκ ἐκβέβηκε. Πόλις γάρ ἐστίν ἡ τοῦ καθέκαστου ψυχὴ, εἰς ἣν διαπαντός ἀποστέλλονται ὡς μαθηταὶ τοῦ Λόγου καί Θεοῦ, οἱ περὶ ἀρετῆς καί γνώσεως λόγοι. Ὁ δέ τό κεράμιον βαστάζων τοῦ ὕδατος ἐστίν ὁ ἀνέχων τοῖς ὤμοις τῆς ἐγκρατείας ἀκαθαίρετον τήν ἐν βαπτίσματι δοθεῖσαν χάριν τῆς πίστεως καρτερικός τρόπος τε καί λογισμός. Ἡ δέ οἰκία ἐστίν ἡ ἐκ πολλῶν καί διαφόρων, ὡσπερ λίθων στερῶν τε καί ἀνδρικῶν ἡθῶν τε καί λογισμῶν οἰκοδομηθεῖσα κατάστασις τε (276) καί ἕξις τῶν ἀρετῶν. Τό δέ ἀνώγεον, ἡ πλατεία καί εὐρύχωρος ἐστὶ διάνοιά τε καί ἀπόρρητων δογμάτων κατακοσμηθεῖσα θεάμασιν. Ὁ δέ οἰκοδεσπότης ἐστίν ὁ νοῦς, ὁ τῷ λαμπρῷ τῆς κατ' ἀρετὴν οἰκίας, καί τῷ ὕψει, κάλλει τε καί μεγέθει τῆς γνώσεως ἐμπλατυνόμενος· πρὸς ὃν μετὰ τῶν αὐτοῦ μαθητῶν, τουτέστι τῶν περὶ φύσεως καί χρόνου πρώτων καί πνευματικῶν νοσημάτων, ἐνδημῶν ὁ Λόγος, ἑαυτὸν μεταδίδωσι. Πάσχα γάρ ἀληθῶς ἐστίν ἡ πρὸς τόν ἀνθρώπινον νοῦν τοῦ Λόγου διάβασις, καθ' ἣν τό πλήρες ἅπασι χαρίζεται τοῖς ἀξίοις διά τῆς τῶν οἰκείων ἀγαθῶν μετοχῆς, παραγενόμενος μυστικῶς ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος.

ΣΧΟΛΙΟΝ.

Ἐν οἷς κρυπτόμενος φαίνεται. Ἐκ γάρ τῶν ὄντων, τόν τῶν ὄντων γινώσκουσαν Ποιητὴν, ὄντα κυρίως οἱ λόγοι τῶν γεγονότων. Χρόνον δέ καί φύσιν, οἷς περιέχεται τό ὑπό χρόνον καί φύσιν φησί, καί ὑφ' ἃ πᾶν κτιστόν, νοητόν τε καί αἰσθητόν· μεθ' ὧν ὁ Λόγος καί Θεός τοῖς ἀξίοις ἐπιδημῶν. Ἐκ γάρ τῶν περὶ αὐτόν γινώσκεται, ὄλον τε αὐτόν ἐμπαρέχει, κατ' ἀναλογίαν ἐκάστῳ συμμορφαζόμενος. Πνευματικά δέ νοήματα περὶ χρόνου καί φύσεως, τό τούς λόγους τούτων εἶδέναι, διά τοῦ ἕξω ὕλης καί εἶδους γενέσθαι, ἥτοι σαρκός καί κόσμου, διά τόν ταῦτα δι' ἡμᾶς γενόμενον.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Δ΄.

Πῶς τοῖς μαθηταῖς ἐνετείλατο ὁ Κύριος, μὴ κτήσασθαι δύο χιτῶνας, αὐτός πέντε κεκτημένος, κατὰ τὸν ἅγιον εὐαγγελιστὴν Ἰωάννην, ὡς ἐκ τῶν μερισσαμένων αὐτὰ δῆλόν ἐστι· καὶ τίνα ταῦτα τὰ ἱμάτια;

Ἀπόκρισις

Ὁ Σωτὴρ οὐκ ἔσχε πέντε χιτῶνας, ἀλλ' ἓνα τὸν ἐπὶ τοῦ σώματος, καὶ τὴν ἕξω περιβολήν· ὧν τὸ μὲν ἐντός ἐπὶ τοῦ σώματος, καλοῦσι χιτῶνιον· τὴν ἕξω δὲ περιβολήν, προσαγορεύουσιν ἱμάτιον. Ἀλλὰ μυστικῶς τῷ ῥητῷ τῆς ἱστορίας τὸ τῆς θεωρίας ἄρρητον ὁ μέγας ἐξέδωκεν διὰ τοῦ Πνεύματος εὐαγγελιστῆς Ἰωάννης, ἵνα τὸν ἡμέτερον νοῦν διὰ τῶν ἱστορουμένων, ἐπὶ τὴν ἀλήθειαν ὀδηγήσῃ τῶν νοουμένων. Ὁ μὲν οὖν ἄνωθεν ὑφανθεὶς διόλου χιτῶν τοῦ Σωτῆρος, ὃν οὐκ ἔσχισαν οἱ σταυρώσαντες, κἄν ἐκδύσαι συνεχωρήθησαν, ἢ διάλληλος τῶν ἀρετῶν καὶ ἀδιάστατός ἐστι συνοχή τε καὶ συμπλοκή· καὶ ἡ παρ' ἡμῶν τῷ Λόγῳ κατάλληλός τε καὶ πρέπουσα σκέψις· ἢ ἡ ἄνωθεν τοῦ νέου κατ' αὐτὸν ἀνθρώπου διὰ τοῦ Πνεύματος ὑφασμένη χάρις. Ἡ ἕξω δὲ περιβολὴ ὁ αἰσθητός ἐστι κόσμος, στοιχεῖοις τέσσαρσι διαιρούμενος, ὃν ὡς τέσσαρα ἱμάτια μερίζονται οἱ νοητῶς ἐν ἡμῖν σταυροῦντες τὸν Κύριον.

Μερίζονται τοίνυν οἱ δαίμονες τὴν φαινομένην (277) κτίσιν τῶν τεσσάρων στοιχείων, πρὸς πάθος ὄρᾱν κατ' αἴσθησιν ἡμᾶς παρασκευάζοντες, τοὺς ἐν αὐτῇ θεῖους ἀγνοήσαντας λόγους· τὸον δὲ χιτῶνα τῶν ἀρετῶν κἄν ἐπαίρωσιν ἐξ ἡμῶν διὰ τῆς τῶν καλῶν ἀπραξίας· ἀλλὰ τὴν ἀρετὴν κακίαν εἶναι πείσαι οὐ δύνανται. Μὴ τοίνυν πλεονεξίας ἀφορμὴν ποιήσωμεν τὰ πέντε τοῦ Σωτῆρος ἱμάτια, ἀλλὰ γινώμεν τί τῆς Γραφῆς ὑπάρχει τὸ βούλημα, καὶ πῶς ἐν ἡμῖν ἀμελοῦσι τῶν καλῶν, ὁ Κύριος σταυροῦται, καὶ γυμνοῦται διὰ τῆς ἡμῶν ἐν τοῖς καλοῖς ἀργίας· καὶ πρὸς ὑπηρεσίαν παθῶν δι' ἡμῶν, ὡσπερ ἱμάτια μερίζονται τὴν αὐτοῦ κτίσιν οἱ δαίμονες· καὶ ἀσφαλεῖς γενώμεθα φύλακες τῶν ἐκ Θεοῦ χαρισθέντων ἡμῖν ἀγαθῶν· καὶ τὴν κτίσιν, καλῶς πρὸς μόνην τὴν αὐτοῦ θεασώμεθα δόξαν· καὶ τὸν χιτῶνα τοῦ λόγου τῆς γνώσεως, φημί δὲ τὰς ἀρετάς, διὰ τῆς σπουδῆς τῶν ἀγαθῶν ἔργων ἀναφαίρετον τηρήσωμεν.

Εἰ δὲ βούλεσθε πρὸς τοῖς εἰρημένοις χιτῶνα μὲν νοεῖν ἄνωθεν ὑφαντόν, τὸν τῶν ἄσωμάτων καὶ νοητῶν οὐσιῶν κόσμον, τὴν ἕξω δὲ περιβολήν, ἣν εἰς τέσσαρα μέρη ὡς στοιχεῖα διεῖλεν ὁ λόγος, εἰς τὴν σωματικὴν φύσιν νοεῖν, οὐχ ἀμαρτήσεσθε τῆς ἀληθείας· ὧν τὸ μὲν σῶμα τῇ φθορᾷ διέλυσαν, ἰσχύν λαβόντες καθ' ἡμῶν τοῦ νόμου τῆς ἐντολῆς τὴν παράβασιν· τὴν δὲ ψυχὴν, ὡς τῆς ἄνωθεν συγγενείας ὑπάρχουσαν, οὐ κατέσχισαν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Ε΄.

Τίς ἡ κατηραμένη γῆ ἐν τοῖς ἔργοις τοῦ Ἀδάμ κατὰ τὴν ἀναγωγὴν, καὶ τί τό ἐν λύπαις αὐτὴν φαγεῖν· καὶ τί τό, μετὰ τὸ ἀνατεῖλαι ἀκάνθας καὶ τριβόλους, τὸν χόρτον ἐσθίειν· καὶ τί τό τελευταῖον, ἐν ἰδρώτι τοῦ προσώπου αὐτοῦ τὸν ἄρτον φαγεῖν; Καὶ μὲν τοι οὐδέποτε ὤφθη ἄνθρωπος γῆν ἐσθίων, οὐδέ χόρτον· οὐδέ οἱ τὸν ἄρτον ἐσθίοντες, κατὰ τὴν ἀπόφασιν τῆς ἱστορίας, ἐν ἰδρώτι τοῦ προσώπου ἐσθίουσιν.

Ἀπόκρισις.

Ἡ καταραμένη γῆ ἐν τοῖς ἔργοις τοῦ Ἀδάμ ἐστὶν ἡ σὰρξ τοῦ Ἀδάμ, αἰετινομένη διὰ τῶν ἔργων τοῦ Ἀδάμ, λέγω δὲ τῶν παθῶν τοῦ γεωθέντος νοῦ, κατηραμένη τῇ

τῶν ἀρετῶν, ὡς ἔργων Θεοῦ, ἀκαρπία· ἦν μετ' ὀδύνης πολλῆς καί λύπης ἐσθίει, τῆς κατ' αὐτήν μικρᾶς ἡδονῆς ἀπολαύων. Ἦτις σὰρξ ὑπέρ ταύτης τῆς φθαρτῆς ἀπολαύσεως, ἀνατέλλει αὐτῷ μερίμνας καί φροντίδας, καθάπερ ἀκάνθας· καί μεγάλους πειρασμούς καί κινδύνους ὥσπερ τριβόλους, κατά τε λόγον καί θυμόν καί ἐπιθυμίαν, ἀλγεινῶς αὐτόν πανταχόθεν κατακεντοῦντας, ἵνα μόλις δυνηθῇ τήν ταύτης ὑγείαν τε καί εὐεξίαν, ὡς χόρτον μαραινόμενον περιποιήσασθαι καί φαγεῖν, τουτέστι, τυχεῖν· καί τότε μετά πολλήν τῶν ὀδυνῶν ἐπανακύκλησιν, ἐν ἰδρωτί τοῦ προσώπου, τουτέστιν, ἐν τῷ κατ' αἴσθησιν καμάτῳ τε καί κόπῳ τῆς περιέργου κατασκοπῆς τῶν αἰσθητῶν· ὥσπερ ἄρτον τήν πρὸς σύστασιν ἔχειν τῆς παρούσης ζωῆς ἀφορμῆν, ἢ διὰ (280) τέχνης, ἢ δι' ἄλλης τινός περινενοημένης τῷ βίῳ μεθοδείας.

Ἡ μᾶλλον γῆ, τοῦ Ἀδάμ ἐστὶν ἡ καρδία, κατάραν λαβοῦσα διὰ τῆς παραβάσεως, τήν τῶν οὐρανίων ἀγαθῶν ἀφαίρεσιν. Ἦντινα γῆν κατά τήν πρακτικὴν φιλοσοφίαν διὰ πολλῶν θλίψεως ἐσθίει, καθαρθεῖσαν τῆς κατὰ συνείδησιν κατάρας τῶν ἔργων αἰσχύνης. Καί πάλιν τοὺς ἀνατέλλοντας ἐν αὐτῇ δίκην ἀκανθῶν λογισμούς περὶ τῆς τῶν σωμάτων γενέσεως, καί ὥσπερ τριβόλους τοὺς περὶ τῆς τῶν ἀσωμάτων προνοίας τε καί κρίσεως περισκελεῖς λογισμούς ἀποκαθαίρων τῷ λόγῳ, τήν φυσικὴν ὥσπερ χόρτον δρέπεται θεωρίαν πνευματικὴν· καί οὕτως, ὡς ἐν ἰδρωτί τοῦ προσώπου, τῷ ἐπιστημονικῷ τῆς διανοίας κατὰ τήν γνῶσιν τρόπῳ, τόν ἄφθαρτον τῆς θεολογίας ἄρτον ἐσθίει, τόν μόνον ὄντως ζῶντα [Fr.ζωτικόν], καί ἐσθιόντων συντηροῦντα πρὸς ἀφθαρσίαν τήν γενέσιν. Γῆ τοίνυν ἐστὶ καλῶς ἐσθιομένη, ἢ διὰ πρακτικῆς (πράξεως) τῆς καρδίας κάθαρσις· χόρτος δέ, ἢ κατὰ τήν φυσικὴν θεωρίαν ἐπιστήμη τῶν γεγονότων· ἄρτος δέ, ἢ κατὰ τήν θεολογίαν ἀληθῆς μυσταγωγία.

ΣΧΟΛΙΟΝ.

α' . Ἔργα λέγει τοῦ Ἀδάμ τὰ πάθη τῆς ἀτιμίας· τὰς γάρ ἀρετὰς ἐργάζεται μόνος ὁ Θεός ἐν τοῖς βουλομένοις· πρὸς τήν τῶν ἀρετῶν φενέρωσιν, μόνην καθάπερ ὄργανον λαμβάνων, τῶν βουλομένων τήν πρόθεσιν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Στ'.

Εἰ κατὰ τόν ἅγιον Ἰωάννην, " Ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ Θεοῦ, ἀμαρτίαν οὐ ποιεῖ, ὅτι σπέρμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ μένει, καί οὐ δύναται ἀμαρτάνειν" ὁ δέ γεγεννημένος ἐξ ὕδατος καί Πνεύματος, οὗτος ἐκ τοῦ Θεοῦ γεγέννηται· πῶς οἱ ἐκ τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ βαπτίσματος γεγεννημένοι ἡμεῖς δυνάμεθα ἀμαρτάνειν;

Ἀπόκρισις.

Διττός ἐν ἡμῖν τῆς ἐκ Θεοῦ γεννήσεως ὁ τρόπος· ὁ μὲν πᾶσαν δυνάμει παροῦσαν τοῖς γεννωμένοις διδούς τήν χάριν τῆς υἰοθεσίας· ὁ δέ, κατ' ἐνέργειαν ὄλην παροῦσαν καί τήν τοῦ γεννωμένου πᾶσαν πρὸς τόν γεννῶντα Θεόν προαίρεσιν, γνωμικῶς μεταπλάττουσαν εἰσάγων· καί ὁ μὲν, κατὰ πίστιν μόνην δυνάμει παροῦσαν τήν χάριν ἔχων· ὁ δέ πρὸς τῇ πίστει, καί τήν κατ' ἐπίγνωσιν ἐνεργοῦσαν, ἐν τῷ ἐπεγνωκότι τήν τοῦ γνωσθέντος θειοτάτην ὁμοίωσιν ἐμποιῶν. Οἷς μὲν οὖν ὁ πρῶτος τῆς γεννήσεως ἐνθεωρεῖται τρόπος, διὰ τό μήπω τήν γνώμην καθαρῶς ἐξηλωθεῖσαν τῆς σαρκικῆς προσπαθείας ποιωθῆναι διόλου τῷ Πνεύματι, κατ' αὐτήν τῶν ἐγνωσμένων θείως μυστηρίων δι' ἐνεργείας τήν μέθεξιν, τό πρὸς ἀμαρτίαν ρέψαι ποτέ βουλομένοις οὐκ ἄπεστιν. Οὐ γάρ γεννᾷ γνώμην τό Πνεῦμα μή θέλουσαν, ἀλλά βουλομένην μεταπλάττει πρὸς θέωσιν, ἧς ὁ κατ' ἐπίγνωσιν πείρα μεταλαβῶν, οὐ δύναται τοῦ κυρίως κατ' ἀλήθειαν ἄπαξ ἔργῳ διαγνωσθέντος, πρὸς

ἄλλο(281) τι παρ' ἐκεῖνο, κάκεῖνο εἶναι προσποιούμενον, μεταπεσεῖν· ὡσπερ οὔτε ὀφθαλμός ἄπαξ τόν ἥλιον θεασάμενος, εἰς τήν σελήνην, ἢ τινας ἄλλους τῶν κατ' οὐρανόν ἀστέρων παραγνωρίσαι. Ὡν δέ κατὰ τήν γέννησιν, τήν ὄλην προαίρεσιν λαβόν τό Πνεῦμα τό ἅγιον, ἀπό τῆς γῆς πρὸς οὐρανούς δι' ὄλου μετέθηκε, καί διὰ τῆς κατ' ἐνέργειαν ἀληθοῦς ἐπιγνώσεως, ταῖς τοῦ Θεοῦ καί Πατρός μακαρίαις ἀκτίσι τόν νοῦν μετεποίησεν, ὡς ἄλλον εἶναι θεόν νομισθῆναι παρόντα τά κατὰ τήν ἕξιν διὰ τῆς χάριτος· ὅπερ οὐ πάσων, ἀλλ' ὑπάρχων κατ' οὐσίαν ἐστίν ὁ Θεός· τούτων σαφῶς ἀναμάρτητος κατὰ τήν ἕξιν τῆς ἀρετῆς καί τῆς γνώσεως ἢ προαίρεσις γέγονεν, μή δυναμένων ἀρνήσασθαι τό διὰ τῆς πείρας αὐτῆς κατ' ἐνέργειαν διεγνωσμένον. Κἄν οὖν ἔχομεν τό πνεῦμα τῆς υἰοθεσίας, ὅπερ ἐστί σπέρμα πρὸς τήν τοῦ σπείραντος εἰδοποιούν τούς γεννωμένους ὁμοίωσιν· ἀλλ' οὐ παρέχομεν αὐτῶ τήν γνώμην τῆς ἐπ' ἄλλο ῥοπῆς τε καί διαθέσεως καθάραν· καί διὰ τοῦτο καί μετὰ τό γεννηθῆναι δι' ὕδατος λέγω καί Πνεύματος, τήν ἐνέργειαν δέχεσθαι γνωστικῶς τήν γνώμην παρεσκευάζομεν, ἄραγε διὰ [Fr. ἄρα ἄν διὰ) τῆς πρακτικῆς τό μυστικόν ὕδωρ ἐποιεῖτο τῆς συνειδήσεως κάθαρσιν· καί τό ζωοποιόν Πνεῦμα τήν ἄτρεπτον ἐν ἡμῖν τοῦ καλοῦ διὰ τῆς ἐν πείρα γνώσεως ἐνήργει τελείωσιν. Λεῖπει τοιγαροῦν ἐκάστῳ ἡμῶν τῶν ἀμαρτεῖν ἔτι δυναμένων, τό καθαρῶς ἑαυτούς ὄλους κατὰ τήν γνώμην ἐμπαρέχειν βουληθῆναι τῷ Πνεύματι.

ΣΧΟΛΙΑ.

α'. Πρὸς τούς ἐρωτῶντας, πότερον ὁ Ἀδάμ θνητός ἢ ἀθάνατος διεπλάσθη, πρόσφορος ὁμοῦ καί λίαν κατάλληλος ἢ ἀπόκρισις.

β'. Ἀργή πίστις, φησί, δυνάμει τήν χάριν ἔχει τῆς υἰοθεσίας, ὡς διὰ τῶν ἐντολῶν μή κινουμένη ὑπό τῶν ἐχόντων αὐτήν.

γ'. Δύο τινάς ἀποφαίνεται τρόπους γεννήσεως· τόν μὲν κατ' οὐσίαν, ἴν' οὕτως εἴπωμεν, τοῦ ὄλου ἀνθρώπου· καθ' ὃν ἢ τῆς υἰοθεσίας τελείωσις δυνάμει τῆ ψυχῆ ἐγγίνεται· τό δέ κατὰ γνώμην καί προαίρεσιν, καθ' ὃν τό Πνεῦμα τό ἅγιον παραλαβόν θέλουσαν γνώμην τε καί προαίρεσιν, μεταπλάττει πρὸς θέωσιν, ὄλην αὐτήν ἐνοῦν τῷ Θεῷ. Κατά μὲν οὖν τόν πρῶτον τῆς γεννήσεως τρόπον, οἷόν τε τούς γεγεννημένους ῥέψαι πρὸς ἀμαρτίαν, μή βουλομένους εἰς ἔργον ἄγειν τήν ἐνοῦσαν αὐτοῖς τῆς υἰοθεσίας δύναμιν, τῇ πρὸς τήν σάρκα προσπαθεία. Ἡ γάρ προαίρεσίς ἐστι τό χρώμενον· ἢ δέ τῆς υἰοθεσίας δύνამις, οἶονεῖ τό ὄργανον, ἢ τις δὴ ἀνενέργητος μένει, τῆς προαιρέσεως μή ταύτης χρῆσθαι προαιρουμένης. Κατά μὲν οὖν τοῦτον τῆς γεννήσεως τόν τρόπον, οἷόν τε φησι τούς γεγεννημένους ἐξαμαρτῆσαι· κατὰ δέ τόν δεύτερον, ἀμήχανον, ἄπαξ θεωθείσης τῆς γνώμης(284) καί προαιρέσεως. Τόν οὖν Ἀπόστολον, κατὰ τοῦτον τῆς γεννήσεως τόν τρόπον φάναι, τόν γεγεννημένον ἐκ τοῦ Θεοῦ, ἀμαρτίαν μή ποιεῖν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Ζ'.

Τί ἐστίν, "Εἰς τοῦτο γάρ καί νεκροῖς εὐηγγελίσθη, ἵνα κριθῶσι μὲν κατὰ ἄνθρωπον σαρκί, ζῶσι δέ κατὰ θεόν πνεύματι." Πῶς οἱ νεκροὶ σαρκί κρίνονται;

Ἀπόκρισις.

Ἔθος ἐστί τῇ Γραφῇ τούς χρόνους μεταλλάσσειν, καί εἰς ἀλλήλους μεταλαμβάνειν· καί τόν μέλλοντα ὡς παρωχηκότα, καί τόν παρωχηκότα ὡς

μέλλοντα· καί τόν ἐνεστῶτα, εἰς τόν πρό αὐτοῦ καί μετ' αὐτόν χρόνον ἐκφωνεῖν, ὡς ἔστι δῆλον τοῖς αὐτῆς πεπειραμένοις. Φασίν οὖν τινες, νεκρούς λέγειν ἐνταῦθα τήν Γραφήν, τούς πρό τῆς ἐπιδημίας τοῦ Χριστοῦ τελειωθέντας ἀνθρώπους· οἷον, τούς ἐν τῷ κατακλυσμῷ, τούς ἐν τῷ χρόνῳ τῆς πυργοποιίας, τούς ἐν Σοδόμοις, τούς ἐν Αἰγύπτῳ, καί τούς ἄλλους τούς κατά διαφόρους καιρούς τε καί τρόπους, τήν πολύτροπον δίκην, καί τās ἐξαισίας ἐπαγωγάς τῶν θείων κριμάτων δεξαμένους. Οἵτινες οὐχ ὑπέρ ἀγνοίας Θεοῦ τοσοῦτον, ὅσον τῆς εἰς ἀλλήλους παροινίας τήν δίκην ἔτισαν· οἷς εὐηγγελίσθαι λέγει τό μέγα τῆς σωτηρίας κήρυγμα, κριθεῖσιν ἤδη σαρκί κατά ἄνθρωπον· τουτέστιν ἀπολαβοῦσι τῶν εἰς ἀλλήλους ἐγκλημάτων τήν δίκην, διά τῆς ἐν σαρκί ζωῆς, ἵνα ζήσωσι κατά Θεόν πνεύματι, τουτέστι ψυχῇ· δεχόμενοι κατά τόν ἄδην ὄντες τῆς θεογνωσίας τό κήρυγμα, διά τοῦ καί νεκρούς σῶσαι κατελθόντος εἰς ἄδην Σωτήρος πιστεύσαντας. Ὑπέρ δέ τοῦ νοηθῆναι τόν τόπον, οὕτως ἐκλάβωμεν· Εἰς τοῦτο γάρ καί νεκροῖς εὐηγγελίσθη, κριθεῖσι κατά ἄνθρωπον σαρκί, ἵνα ζήσωσι κατά Θεόν πνεύματι.

Ἡ πάλιν νεκρούς λέγει τυχόν ἐπικεκρυμμένως, τούς τήν νέκρωσιν τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῷ σώματι περιφέροντας, οἷς εἰκότως κατά ἀλήθειαν, δι' αὐτῶν τῶν ἔργων δέδοται τό θεῖον Εὐαγγέλιον· εἴπερ τό Εὐαγγέλιον σαρκικῆς μέν εἰσηγεῖται ζωῆς ἄρνησιν, πνευματικῆς δέ ὁμολογίαν· τούς αἰεὶ μέν κατά ἄνθρωπον, λέγω δέ τήν ἀνθρωπίνην ἐν σαρκί κατά τόν αἰῶνα τοῦτον ζωὴν, ἀποθνήσκοντας, ζῶντας δέ κατά Θεόν μόνῳ τῷ πνεύματι, κατά τόν θεῖον Ἀπόστολον καί τούς ἀμφ' αὐτόν· τούς ζῶντας μέν οὐδαμῶς ἰδίαν ζωὴν, ζῶντα δέ τόν Χριστόν ἐν ἑαυτοῖς, κατά μόνην ἔχοντας τήν ψυχὴν. Οὕτως οἱ διά τόν Θεόν ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ νεκροί, σαρκί κρίνονται, θλίψεις καί βασάνους πολλάς καί στενοχωρίας ἔχοντες καί διωγμούς, καί μυρία πειρασμῶν εἶδη μετὰ χαρᾶς ὑπομένοντες.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Η΄.

Ἐπειδὴ πάλιν λέγει ὁ ἅγιος Ἰωάννης· " Ὁ Θεός φῶς ἐστὶν " καί μετ' ὀλίγα πάλιν· " Ἐάν ἐν τῷ φωτὶ περιπατῶμεν, ὡς αὐτός ἐστὶν ἐν τῷ φωτὶ· " πῶς καί φῶς ὁ αὐτός λέγεται καί ἐν τῷ φωτὶ εἶναι, ὡς ἄλλος ἐν ἄλλῳ;

Ἀπόκρισις.

(285) Ὁ κατ' οὐσίαν ἀληθῶς φῶς ὑπάρχων Θεός, ἐν τοῖς ἐν αὐτῷ διά τῶν ἀρετῶν περιπατοῦσιν ἐστὶν ἀληθῶς φῶς γενόμενος. Ὡσπερ οὖν τό κατὰ μέθεξιν φῶς, ὡς οἱ ἅγιοι πάντες, διά φιλοθεΐας ἐν τῷ κατ' οὐσίαν γίνονται φωτὶ, οὕτω τό κατ' οὐσίαν ἐν τῷ κατὰ μέθεξιν φωτὶ διά φιλανθρωπίας γίνεται φῶς. Ἐάν οὖν ἐσμέν κατὰ τήν ἀρετὴν καί τήν γνῶσιν ὡς ἐν φωτὶ τῷ Θεῷ, καί αὐτός ὁ Θεός ἐν τῷ μιμησει γίνεται φωτὶ, ὡς ἐν εἰκόνι ἀρχέτυπον· ἢ μᾶλλον φῶς ἐστὶν ὁ Θεός καί Πατήρ, ἐν φωτὶ δηλαδή τῷ Υἱῷ καί ἀγίῳ Πνεύματι, οὐκ ἄλλο καί ἄλλο, καί ἄλλο φῶς ὑπάρχων· ἀλλὰ κατ' οὐσίαν ἐν καί τό αὐτό, κατὰ τόν τῆς ὑπάρξεως τρόπον τρισσοφάεος.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Θ΄.

Τί λέγει πάλιν ὁ ἅγιος Ἰωάννης· "Ἀδελφοί, νῦν τέκνα Θεοῦ ἐσμεν, καί οὐπω ἐφανερῶθη τί ἐσόμεθα;" Πῶς ὁ ἅγιος Παῦλος λέγει· " Ἡμῖν δέ ἀπεκάλυψεν ὁ Θεός διὰ τοῦ Πνεύματος· τό γάρ Πνεῦμα πάντα ἐρευνᾷ, καί τά βάθη τοῦ Θεοῦ." Πῶς δέ καί τά τοιαῦτα φιλοσοφεῖ περί τοῦ, τί ἐσόμεθα;

Ἀπόκρισις.

Ὁ μὲν οὖν ἅγιος εὐαγγελιστής Ἰωάννης, τόν τρόπον τῆς μελλούσης τῶν γενομένων ἐνταῦθα τέκνων τοῦ Θεοῦ διὰ τῶν κατά τήν πίστιν ἀρετῶν θεώσεως, ἡγνοηκέναι λέγει, μήπω φανερωθείσης τῆς αὐθυπάρκτου κατά τό εἶδος τῶν μελλόντων ἀγαθῶν ὑποστάσεως. Διά πίστεως γάρ ἐνταῦθα περιπατοῦμεν, οὐ διά εἶδους. Ὁ δέ ἅγιος Παῦλος, τόν ἐπί τοῖς μέλλουσιν ἀγαθοῖς θεῖον σκοπόν λέγει, δι' ἀποκαλύψεως εἰληφέναι· οὐ μήν αὐτόν ἐπεγνωκέναι τόν κατά τόν θεῖον σκοπόν τῆς ἐκθεώσεως τρόπον. Διό λέγει σαφῶς ἑαυτόν ἐρμηνεύων· Κατά σκοπόν διώκω, πρός τό βραβεῖον τῆς ἄνω κλήσεως· γινῶναι δηλονότι θέλων ἐκ τοῦ παθεῖν τόν τρόπον τῆς κατ' ἐνέργειαν ἐκπληρώσεως τοῦ θείου, καί αὐτῷ δι' ἀποκαλύψεως ἐνταῦθα γνωσθέντος σκοποῦ, τῆς ἐκ θεωτικῆς τῶν ἀξιοῦμένων δυνάμεως. Συνάδουσιν οὖν οἱ ἀπόστολοι, διὰ τῆς δοκούσης ἐναντιοφανοῦς διδασκαλίας ἀλλήλοις συμπνέοντες, ὡς ὑφ' ἐνός καί τοῦ αὐτοῦ κινούμενοι Πνεύματος. Ὁ μὲν γάρ, τοῦ τρόπου τῆς μελλούσης κατά τήν χάριν θεώσεως ὁμολογεῖ τήν ἄγνοιαν· ὁ δέ, τοῦ σκοποῦ μεγαλοφυῶς εἰσηγεῖται τήν εἶδησιν. Ὅτι δέ ταύτης ἔχεται τῆς γνώμης ὁ ἅγιος Ἀπόστολος, αὐτός ἑαυτοῦ διὰ πάντων τῶν θείων αὐτοῦ λόγων μάρτυς καθέστηκεν· ποτέ μὲν, πᾶσαν καταργηθήσεσθαι φάσκων γινῶσιν καί προφητεῖαν· ποτέ δέ, οὐπω λογιζόμενος ἑαυτόν κατελιφέναι· ποτέ δέ, δι' ἐσόπτρου καί αἰνιγμάτων βλέπειν λέγων τά μέλλοντα· καί εἶναι καιρόν, ὅτι τῷ προσώπῳ πρός πρόσωπον τῶν ἐλπιζομένων μεγάλης(288) καί ὑπέρ νόησιν ἀπολαύσει χάριτος· ποτέ δέ ἀκ μέρους γινώσκειν ὁμολογῶν, καί ἐκ μέρους προφητεύειν· ποτέ δέ, χρῆναι αὐτόν γνώσεσθαι, καθὼς καί ἐπεγνωσθη, διαρρήδην βοῶν· ὡς οὐπω δηλονότι γνοῦς τό γνωσθησόμενον· καί συντόμως εἰπεῖν τό, Ὅταν ἔλθῃ τό τέλειον, τό ἐκ μέρους καταργηθήσεται, τῷ Ἀποστόλῳ εἰρημένον, ταυτόν εἶναι μοι φαίνεται τῷ, Οὐπω ἐφανερῶθη τί ἐσόμεθα, λεχθέντι τῷ Θεολόγῳ·

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Ι΄.

Εἰ ὁ φοβούμενος οὐ τετελείωται ἐν τῇ ἀγάπῃ, πῶς οὐκ ἔστιν ὑστέρημα τοῖς φοβουμένοις αὐτόν. Ἐάν οὐκ ἔστιν ὑστέρημα, δῆλον ὅτι τετελείωται· πῶς οὖν ὁ φοβούμενος οὐ τετελείωται;

Ἀπόκρισις.

Ἡ καλή τῶν θείων Γραφῶν εὐταξία, κατά τόν σωστικόν τοῦ Πνεύματος θεσμόν, τῶν ἀπό τῆς ἐκτός κατά τά πάθη πληθῶς ἐπί τήν θείαν ἐνότητα κινουμένων τούς βαθμούς διορίζουσα, τούς μὲν εἰσαγομένους, καί ἐπί τά πρόφυλά που τυγχάνοντας τῆς θείας αὐλῆς τῶν ἀρετῶν, φοβουμένους ἐκάλεσε· τούς δέ κτησαμένους σύμμετρον ἕξιν τῶν κατά τήν ἀρετὴν λόγων τε καί τρόπων, οἶδεν ὀνομάζειν προσκόπτοντας· τούς δέ κατά αὐτήν γνωστικῶς ἤδη γεγενημένους, τῆς τῶν ἀρετῶν ἐκφαντικῆς ἀληθείας κορυφήν, προσαγορεύει τελείους. Οὕτε οὖν ὁ φοβούμενος τόν Κύριον, ἀπεστραμμένος διόλου τήν κατά τήν φθοράν τῶν παθῶν ἀρχαίαν ἀναστροφὴν, καί πᾶσαν ἑαυτοῦ τήν διάθεσιν διὰ τόν φόβον ἐκδεδικῶς τοῖς θείοις προστάγμασιν, ὑστερεῖ τινος καλοῦ τῶν εἰσαγομένων πρεπόντων· κἄν οὐπω τήν ἐν

ἀρεταῖς ἔξιν ἐκτήσατο, καί τῆς ἐν τοῖς τελείοις λαλουμένης σοφίας γέγονε μέτοχος· ἄλλ' οὐδέ ὁ προκόπτων, τῶν ἐπιβεβλημένων αὐτῷ τῷ βαθμῷ καλῶν τινος ὑστερεῖ· κἄν τὴν αὐτὴν οὕτω τοῖς τελείοις ὑπερέχουσαν τῶν θείων ἐκτήσατο γνῶσιν.

Καί πάλιν, οἱ μὲν τὴν πρακτικὴν ἀνδρικῶς μετιόντες φιλοσοφίαν, φόβου καὶ μνήμης τῶν μελλόντων θείων δικαιοτηρίων οὕτω τὴν ψυχὴν ἀπολύσαντες, νοεῖσθωσαν ἡμῖν οἱ φοβούμενοι· μηδενός μὲν, κατὰ τὸν μακάριον Δαβίδ, ὑστεροῦντες καθάπαξ τῶν ὑπὲρ ἀληθείας ἀγωνιζομένων κατὰ τῆς ἀντικειμένης δυνάμεως· ὅμως δ' οὖν ἔτι λειπόμενοι τῆς κατὰ νοῦν τῶν τελείων ἀκραιφνοῦς τῶν μυστικῶν θεαμάτων διαδόσεως. Οἱ δὲ τῆς θεωρητικῆς ἤδη μυστικῶς ἀξιωθέντες θεολογίας, καὶ πάσης φαντασίας ὑλικῆς τὸν νοῦν καθαρὸν καταστήσαντες, καὶ εἰκόνα τῆς θείας ὠραιότητος ὄλην ἀνελλιπῶς φέρουσαν τὴν ἐκμίμησιν, ἔστωσαν ἡμῖν οἱ ἀγαπῶντες.

Οὐκ ἔστιν οὖν ὑστέρημα τοῖς φοβουμένοις, κατὰ τὸν μακάριον Δαβίδ, ὡς φοβουμένοις, κἄν οὐκ ἔχη τό πλήρες καὶ τέλειον τῆς ἀμέσου πρὸς τὸν λόγον (288) ἐνώσεως κατὰ τό ἴσον τοῖς ἀγαπῶσι τὸν Κύριον, ὁ φοβούμενος. Ἐκαστος γάρ ἐν τῷ ἰδίῳ τάγματι, κατὰ τὴν ἠφωρισμένην αὐτῷ μονήν, ἔχει τό τέλειον· κἄν ἄλλος ἄλλου κατὰ ποιόν ἢ ποσόν τῆς πνευματικῆς ἡλικίας ἐστὶν ὑψηλότερος. Ἐπειδὴ δὲ διττός ἐστὶν ὁ φόβος, κατὰ τό· Φοβήθητε μᾶλλον τὸν δυνάμενον καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα ἀπολέσαι ἐν γεέννῃ· καὶ κατὰ τό· Ὁ φόβος Κυρίου ἀγνός, διαμένων εἰς αἰῶνα αἰῶνος· καί· Μέγας, καὶ φοβερός ἐστὶν ἐπὶ πάντας τοὺς περικύκλω αὐτοῦ· ζητητέον, πῶς ἔξω βάλλει τὸν φόβον ἢ ἀγάπη, εἴπερ εἰς αἰῶνα αἰῶνος διαμένει· πῶς δὲ φοβερός ἐστὶ διαμένων ὁ Θεός, εἰς τοὺς ἀπείρους αἰῶνας ἐπὶ πάντας τοὺς περικύκλω αὐτοῦ; Ἡ μᾶλλον, ἐπειδὴ, καθὼς ἔφην, διττός ἐστὶν ὁ φόβος, ὁ μὲν ἀγνός, ὁ δὲ οὐκ ἀγνός· οἶον, ὁ μὲν ἐπὶ πλημμελήμασι κατ' ἐκδοχὴν κολάσεως συνιστάμενος φόβος, αἰτίαν ἔχων τῆς οἰκείας γενέσεως τὴν ἀμαρτίαν, ὡς οὐκ ἀγνός, οὐκ ἔσται διαπαντός· τῇ ἀμαρτίᾳ διὰ τῆς μετανοίας συναφανιζόμενος· ὁ δὲ ἀγνός φόβος, ὁ δίχα τῆς ἐπὶ πλημμελήμασι μνήμης αἰεὶ συνεστώς, οὐκ ἀπογεννήσεται ποτε· διότιπερ οὐσιωδῶς. Ἐμπέφυκε πῶς τῷ Θεῷ πρὸς τὴν κτίσιν, ποιούμενος ἔκδηλον αὐτοῦ πᾶσι τὴν φυσικὴν αἰδεσιμότητα τῆς ὑπὲρ πᾶσαν βασιλείαν τε καὶ δύναιμι ὑπεροχῆς. Ὁ τοίνυν μὴ φοβούμενος τὸν Θεόν ὡς κριτὴν, ἀλλ' αἰδούμενος αὐτόν διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν τῆς ἀπείρου δυνάμεως ὑπεροχὴν, οὐκ ἔχει δικαίως ὑστέρημα, τέλειος ὑπάρχων ἐν τῇ ἀγάπῃ, μετ' αἰδοῦς καὶ τῆς πρεπούσης σεβασμότητος ἀγαπῶν τὸν Θεόν· καὶ οὗτός ἐστὶν ὁ κτησάμενος τὸν διαμένοντα φόβον εἰς αἰῶνα αἰῶνος, καὶ οὐκ ἔσται αὐτῷ ὑστέρημα τό παράπαν οὐδέν.

Συνάδουσιν οὖν ἀλλήλοις ὁ τε προφήτης καὶ ὁ εὐαγγελιστής· ὁ μὲν, λέγων μὴ εἶναι τοῖς κατὰ τὸν ἀγνόν φόβον τὸν Κύριον φοβουμένοις ὑστέρημα· ὁ δὲ, τὸν φοβούμενον, ὡς κριτὴν, διὰ τὴν ἐρρύπωμένην συνείδησιν, μὴ εἶναι τέλειον ἐν τῇ ἀγάπῃ· κατὰ ταύτην τὴν ἐκδοχὴν λοιπόν, καὶ ἐπὶ πάντας τοὺς περικύκλω αὐτοῦ φοβερός ἐστὶν ὁ Θεός· ὡς ἐγκεκραμένην φόβῳ ποιῶν τὴν τῶν ἀγαπῶντων αὐτόν, καὶ περὶ αὐτόν γενησομένων, ἀγάπην. Φόβου γάρ καθ' ἑαυτὴν κεχωρισμένη ἢ ἀγάπη, εἰς καταφρόνησιν πέφυκεν ὡς τὰ πολλά μεταπίπτειν· μὴ οἶον στομουμένης φόβῳ τῆς ἐξ αὐτῆς τικτομένης φυσικῶς παρρησίας· τί δὲ βούλεται τό, περικύκλω αὐτοῦ, λεγόμενον, εἰ δοκεῖ, κατανοήσωμεν.

Ὁ γάρ κυκλούμενος καὶ ἔμπροσθεν, καὶ ὀπίσθεν, καὶ ἐκ δεξιῶν, καὶ ἐξ ἀριστερῶν ἔχει τοὺς περικυκλοῦντας αὐτόν. Ἐπειδὴ τοίνυν καὶ ὁ Κύριος ἔχει τοὺς περικυκλοῦντας, νοήσωμεν τοὺς μὲν ὀπίσω, τοὺς διὰ τῶν ἐντολῶν κατὰ τὴν πρακτικὴν ἀρετὴν (292) ἀμέπτως ὀπίσω Κυρίου τοῦ Θεοῦ πορευθέντας τοὺς ἐξ ἀριστερῶν δέ, τοὺς τὴν φυσικὴν ἐν πνεύματι θεωρίαν μετὰ τῆς τῶν κριμάτων εὐσεβοῦς ἀναλήψεως κατορθώσαντας. Φησὶ γάρ περὶ τῆς Σοφίας ἢ τῶν Παροιμιῶν

βίβλος· Ἐν δέ τῇ ἀριστερᾷ αὐτῆς, πλοῦτος καὶ δόξα· τούς ἐκ δεξιῶν δέ, τούς καθαρὰν αἰσθητῆς φαντασίας δεξαμένους τὴν ἄϋλον γνῶσιν τῶν νοητῶν· ἐν γάρ τῇ δεξιᾷ αὐτῆς, φησὶν, ἔτη ζωῆς· τούς δέ ἔμπροσθεν τούς δι' ὑπερβάλλουσαν περὶ τό θεῖον κάλλος ἐρωτικήν τῆς κατά νοῦν ἐφέσεως ζέσιν, ἀξιωθέντας τῆς πρόσωπον πρὸς πρόσωπον ἀπολαύσεως. Εἰ δέ καὶ ἄλλος ἐστὶ περὶ τούτου μείζων λόγος καὶ ὑψηλότερος, ὑμῖν καὶ τοῖς καθ' ὑμᾶς θείοις ἀνδράσιν ἐστὶ ληπτός.

ΣΧΟΛΙΟΝ.

α'. Διπτόν εἶναι φησι τόν φόβον, τόν μὲν ἀγνόν, τόν δέ οὐχ ἀγνόν· ἐπειδὴ τῶν ἀνθρώπων, οἱ μὲν εἰσὶν ἀμαρτωλοί, οἱ δέ δίκαιοι· ὧν οἱ μὲν δίκαιοι, διὰ τό καθαρὸν καὶ ἄρρυθρον τῆς συνειδήσεως τόν πρῶτον ἐν ἑαυτοῖς φυλάττουσι πρὸς τό θεῖον φόβον, αἰδούμενοι τοῦτον διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν ὑπεροχὴν τῆς αὐτοῦ ἀπείρου, δυνάμεως· οἱ δέ ἀμαρτωλοί, κατά τόν δεύτερον φόβον, ἀπεκδεχόμενοι παρ' αὐτοῦ τὰς ἐπὶ πλημμελήμασι τιμωρίας. Καὶ τόν μὲν ἀγνόν φόβον διαμένειν αἰεὶ καὶ ἀνεξάλειπτον εἶναι, κατά τό, Ὁ φόβος Κυρίου ἀγνός, διαμένων εἰς αἰῶνα αἰῶνος· τόν δέ οὐχ ἀγνόν, ἐξίτηλον εἶναι καὶ ἀνεπίμονον, διὰ τῆς μετανοίας ἀφανιζόμενον. Τόν μὲν οὖν Ἀπόστολον, μὴ τέλειον εἶναι φάναι τόν φοβούμενον ἐν τῇ ἀγάπῃ, κατά τόν οὐχ ἀγνόν φόβον· τόν δέ Προφήτην, μὴ εἶναι, ὑστέρημα τοῖς φοβουμένοις τόν Κύριον, κατά τόν ἀγνόν φόβον.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΙΑ΄.

Τίς ἡ ἀρχὴ τῶν μὴ τηρησάντων αὐτὴν ἀγγέλων, καὶ τί τό οἰκητήριον ὃ ἀπέλιπον; καὶ τίνες οἱ αἰῖδιοι δεσμοί; καὶ τίς ὁ ζόφος, ὑφ' ὃν τετήρηνται; καὶ τί ἐν τῇ κρίσει τῆς μεγάλης ἡμέρας πείσονται;

Ἀπόκρισις.

Ὁ μὲν ἀκριβὴς περὶ τούτων λόγος, τοῖς ἀποστολικοῖς τὴν διάνοιαν μόνοις ἔστω τετηρημένος, τοῖς ἀμέσως παρὰ τοῦ Λόγου διδαχθεῖσι, τὴν τε τῶν ὄντων γνῶσιν ἀψευδῆ, καὶ τῆς ἐπὶ τοῖς οὐσι σαφῶς (σοφῆς) προνοίας τὴν ἀγαθὴν καὶ δικαίαν διεξαγωγὴν· οἷα μηδὲν ἑαυτῶν καὶ τοῦ Λόγου κατά νοῦν ἀφεῖσι κωλυτικὸν διατείχισμα. Ὅσον δ' οὖν εἰς ἐμέ φθάνει τόν κάτω, καὶ πολλά ἔχοντα τῆς τοῦ Λόγου πρὸς μέ κωλύματα διαβάσεως, ἀρχὴ τῶν μὴ τηρησάντων αὐτὴν ἀγγέλων ἐστίν, ὁ λόγος τυχόν, καθ' ὃν ἐκτίσθησαν· ἢ ἡ δοθεῖσα πρὸς ἐκθέωσιν αὐτοῖς κατά χάριν φυσικὴ δυναστεία· ἢ πάλιν, ἢ κατά τὴν ἀξίαν τῆς χάριτος τάξις τῆς στάσεως· τό δέ οἰκητήριον ἐστίν, ἢ ὁ οὐρανός, ἢ ἡ κατά τὴν ἔξιν τῶν ὑπὲρ ἔννοιαν ἀγαθῶν σοφία, ἢ ἡ οἰκεῖν ἐδημιουργήθησαν· οἶδε γάρ καὶ σοφίαν οἶκον ὀνομάζειν ὁ λόγος· ἢ ἡ φρουρητικὴ τῶν δοθέντων αὐτοῖς φυσικῶν τε καὶ (293) ἐπικτήτων ἀγαθῶν ἐπισκοπὴ τῆς ἀχράντου θεότητος, ἢ ἀπέλιπον τυραννήσαντες· αἰῖδιοι δέ δεσμοὶ εἰσιν, ἢ κατά γνώμην αὐτῶν παντελής τε καὶ διηνεκῆς περὶ τό καλὸν ἀκίνησις, καθ' ἣν οὐδαμῶς οὐδέ ποτε θείας ἀνέσεως ἀπολαύουσιν· ἢ πάλιν, ἢ διὰ τὴν ἡμῶν σωτηρίαν τῆς καθ' ἡμῶν μανίας αὐτούς ἐπέχουσα προβῆναι τῆς αὐτῶν πονηρίας τὰ καθ' ἡμῶν μηχανήματα· ζόφος δέ ἐστίν, ἢ παντελής καὶ ὀλόκληρος τῆς θείας ἀγνοία χάριτος· καθ' ἣν διόλου γνωμικῶς ποιωθέντες, τῆς μακαρίας καὶ παμφαοῦς τοῦ ἀκηράτου φωτός ἐστέρηνται διαδόσεως· περὶ τό μὴ ὄν, πᾶσαν τὴν δοθεῖσαν αὐτοῖς κατά φύσιν νοεράν δύναμιν ἀναλώσαντες. Τί δέ πείσονται κατά τὴν φοβερὰν ἡμέραν τῆς κρίσεως, ὁ μόνος οἶδεν ὁ δίκαιος Κριτής, ὁ κατ' ἀξίαν ἐκάστῳ δικαίαν ἀφορίζων τὴν ἀμοιβὴν, καὶ τῷ μέτρῳ τῆς κακίας ἴσον προπόντως τό εἶδος διανέμων

τῆς κρίσεως· καί πρόσφορον τήν ἐπ' αἰῶσιν ἀτελευτήτοις ψῆφον συνεκφέρων μετά δικαιοσύνης, τοῖς ἀγαθοῖς αὐτοῦ δόγμασιν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΙΒ΄.

Τίς ὁ ἀπό τῆς σαρκός ἐσπιλωμένος χιτών.

Ἀπόκρισις.

Ὁ πολλοῖς πλημμελήμασι τῶν ἐκ τῆς σαρκός παθῶν (παθημάτων) κεκληιδωμένος βίος, χιτών ἐστίν ἐσπιλωμένος. Ὡς ἕκ τινος γάρ ἐνδύματος τῆς κατὰ τόν βίον ἀναστροφῆς ἕκαστος τῶν ἀνθρώπων διαφαίνεσθαι πέφυκεν, εἴτε δίκαιος, εἴτε ἄδικος· ὁ μὲν, χιτῶνα καθαρὸν ἔχων, τόν ἐνάρετον βίον· ὁ δέ, πονηροῖς ἐσπιλωμένην ἔργοις τήν ζωὴν κεκτημένος. Ἡ μᾶλλον, ἐσπιλωμένος ἀπό τῆς σαρκός ἐστὶ χιτών, ἢ κατὰ συνείδησιν μορφοῦσα διὰ τῆς μνήμης τῶν ἐκ τῆς σαρκός πονηρῶν κινήματων τε καὶ ἐνεργημάτων τήν ψυχὴν ἕξις τε καὶ διάθεσις· ἦν ὁρῶσα διὰ παντός καθάπερ χιτῶνά τινα περὶ ἑαυτήν, δυσωδίας πληροῦται παθῶν. Ὡς γάρ ἀπό τοῦ πνεύματος διὰ τῶν ἀρετῶν ἀλλήλαις κατὰ λόγον συνυφαινομένων, ἀφθαρσίας γίνεται καλὴ καὶ ἐπίδοξος· οὕτω καὶ ἀπό τῆς σαρκός, τῶν παθῶν ἀλλήλοις κατὰ τὴν ἀναλογίαν συνυφαινομένων, γίνεται τις χιτών ἀκάθαρτος καὶ ἐσπιλωμένος, ἐξ ἑαυτοῦ δεικνύς γνώριμον τὴν ψυχὴν, μορφήν ἄλλην αὐτῇ καὶ εἰκόνα παρά τὴν θεῖαν ἐνθέμενος.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΙΓ΄.

Τί ἐστὶ, "τά γάρ ἀόρατα αὐτοῦ ἀπό κτίσεως κόσμου τοῖς ποιήμασι νοούμενα καθορᾶται· ἢ τε αἰδίου αὐτοῦ δύναμις καὶ θεϊότης; "Τίνα τὰ ἀόρατα τοῦ Θεοῦ, καὶ τίς ἡ αἰδίου αὐτοῦ δύναμις καὶ θεϊότης;

Ἀπόκρισις.

Οἱ τῶν ὄντων λόγοι προκαταρτισθέντες τῶν αἰώνων (296) Θεῶ, καθὼς οἶδεν αὐτός, ἀόρατοι ὄντες· οὐς καὶ ἀγαθὰ θελήματα καλεῖν τοῖς θεοῖς ἕθος ἐστὶν ἀνδράσιν· ἀπό τῶν ποιημάτων νοούμενοι καθορῶνται. Πάντα γάρ τά ποιήματα τοῦ Θεοῦ κατὰ φύσιν μετὰ τῆς δεούσης ἐπιστήμης γνωστικῶς ὑφ' ἡμῶν θεωρούμενα, τοὺς καθ' οὓς γεγένηται λόγους κρυφίως ἡμῖν ἀπαγγέλλουσι, καὶ τόν ἐφ' ἑκάστῳ ποιήματι θεῖον σκοπὸν ἑαυτοῖς συνεκφαίνουσι· καθ' ὃ καὶ Οἱ οὐρανοὶ διηγοῦνται δόξαν Θεοῦ, καὶ τό στερέωμα τὴν τῶν χειρῶν ἀναγγέλλει ποίησιν. Αἰδίου δέ δύναμις ἐστὶ καὶ θεϊότης, ἢ συνεκτικὴ τῶν ὄντων πρόνοια, καὶ ἡ κατὰ ταύτην ἐκθεωτικὴ τῶν προνοουμένων ἐνέργεια.

Ἡ τάχα τὰ ἀόρατα τοῦ Θεοῦ εἰσὶν οὐκ ἄλλο τι παρά τὴν αἰδίου αὐτοῦ δύναμιν καὶ θεϊότητα, ἔχουσαν διαπρυσίως κήρυκας τὰς τῶν γεγονότων ὑπερφρεῖς μεγαλοπρεπείας. Ὡς γάρ ἐκ τῶν ὄντων τόν κυρίως ὄντα Θεόν ὅτι ἔστι πιστεύομεν· οὕτως καὶ ἐκ τῆς τῶν ὄντων οὐσιώδους κατ' εἶδος διαφορᾶς, τὴν κατ' οὐσίαν ἔμφυτον αὐτοῦ σοφίαν ὑφεισώσαν, καὶ τῶν ὄντων συνεκτικὴν διδασκόμεθα. Καὶ πάλιν, ἐκ τῆς οὐσιώδους κατ' εἶδος τῶν ὄντων κινήσεως, τὴν κατ' οὐσίαν ἔμφυτον αὐτοῦ ζωὴν ὑφεισώσαν, καὶ τῶν ὄντων συμπληρωτικὴν μαρθάνομεν· ἐκ τῆς κατὰ τὴν κτίσιν σοφῆς θεωρίας, τόν περὶ τῆς ἀγίας Τριάδος, Πατρός λέγω, καὶ Υἱοῦ καὶ ἁγίου Πνεύματος, λόγον λαμβάνοντες· Θεοῦ γάρ αἰδίου ἐστὶν ὡς ὁμοούσιος δύναμις ὁ Λόγος, καὶ θεϊότης αἰδίου τό Πνεῦμα ἅγιον. Κατάκριτοι τοιγαροῦν οἱ μὴ

συνδιδαχθέντες ἐκ τῆς τῶν ὄντων θεωρίας, τὴν αἰτίαν τῶν ὄντων, καὶ τὰ κατὰ φύσιν τῆς αἰτίας ἴδια, τὴν δύναμιν λέγω, καὶ τὴν θειότητα. Βοᾷ τοίνυν ἢ κτίσις διὰ τῶν ἐν αὐτῇ ποιημάτων, καὶ οἷον ἀπαγγέλλει τοῖς νοερῶς δυναμένοις ἀκούειν, τὴν ἴδιαν αἰτίαν τριαδικῶς ὑμνουμένην· λέγω δὲ τὸν Θεόν καὶ Πατέρα, καὶ τὴν ἄφραστον αὐτοῦ δύναμιν καὶ τὴν θειότητα, ἡγουν τὸν μονογενῆ Λόγον καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον. Ταῦτα γὰρ ἐστὶ τὰ ἀόρατα τοῦ Θεοῦ τὰ ἀπὸ τῆς κτίσεως τοῦ κόσμου νοήσει καθορώμενα.

ΣΧΟΛΙΟΝ.

α'. Ὅτι ἐκ τῶν ὄντων, φησί, τῶν ὄντων γινώσκομεν αἴτιον· καὶ ἐκ τῆς διαφορᾶς τῶν ὄντων τὴν ἐνυπόστατον τοῦ ὄντος διδασκόμεθα σοφίαν· καὶ ἐκ τῆς τῶν ὄντων φυσικῶς κινήσεως, τὴν ἐνυπόστατον τοῦ ὄντος μανθάνομεν ζωὴν, τὴν τῶν ὄντων ζωοποιὸν δύναμιν, τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΙΔ'.

Τί ἐστὶ, "Καὶ ἐσεβάσθησαν καὶ ἐλάτρευσαν τῇ κτίσει παρά τὸν Κτίσαντα;" Τί ἐστὶ σέβας, καὶ τί ἐστὶ λατρεία;

Ἀπόκρισις.

Σέβας ἐστὶν ἢ μετὰ πίστεως προσκύνησις τοῦ Θείου· λατρεία δέ, ἢ διὰ τῶν ἔργων θεραπεία. Τοῦτο δὲ τὸ σέβας, ἡγουν τὴν πίστιν, ἐπὶ τὴν κτίσιν μεταβιβάσαντες οἱ ἄνθρωποι, παρά τὸν Κτίσαντα (297) προσκύνησαν [Fr. προσεκύνουν], πιστεύοντες δαιμονίοις· καὶ ἐλάτρευον, τὴν διὰ τῶν πονηρῶν ἔργων αὐτοῖς θεραπείαν προσάγοντες. Ἡμεῖς δὲ τὸν Θεόν σέβοντες, διὰ τῆς εἰς αὐτόν Πίστεως, σπουδάσωμεν καὶ λατρείαν αὐτῷ προσάγειν καθαρὰν, τὴν διὰ τῶν ἀρετῶν τετελειωμένην πολιτείαν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΙΕ'.

Τί ἐστὶ, "Τὸ γὰρ ἄφθαρτόν σου Πνεῦμα ἐστὶν ἐν πᾶσι· διό τούς παραπίπτοντας, κατὰ μικρόν ἐλέγχεις." Εἰ περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος λέγει, πῶς εἰς ἀσύνητον καρδίαν σοφία οὐκ εἰσελεύσεται, οὐδέ κατοικήσει ἐν σώματι κατάχρεω ἁμαρτίαις; ἐσημειωσάμεθα (Fr. ἐσημειωσάμην) δὲ τοῦτο, διὰ τὸ ἀπλῶς εἰπεῖν, " Ἐν πᾶσιν."

Ἀπόκρισις.

Τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, οὐδενός ἄπεστι τῶν ὄντων· καὶ μάλιστα τῶν λόγου καθοτιοῦν μετεληφότων· Συνεκτικόν γὰρ ὑπάρχει τῆς ἐκάστου γενέσεως, ὅτι Θεός καὶ Θεοῦ Πνεῦμα κατὰ δύναμιν προνοητικὴν διὰ πάντων χωροῦν, καὶ τὸν ἐν ἐκάστῳ κατὰ φύσιν λόγον ἀνακινοῦν, καὶ δι' αὐτοῦ πρὸς συναίσθησιν τῶν πλημμελῶς παρά τὸν θεσμόν τῆς φύσεως πεπραγμένων ἄγον τὸ αἰσθανόμενον· τὸν τὴν προαίρεσιν (Fr. καὶ τὴν προαίρ.) εὐεικτον ἔχοντα πρὸς ὑποδοχὴν τῶν ἐκ φύσεως ὀρθῶν λογισμῶν. Ἀμέλει τοι πολλοὺς εὐρίσκομεν καὶ τῶν ἄγαν βαρβάρων καὶ νομάδων ἀνθρώπων, καλοκάγαθίας μεταποιουμένους, καὶ τούς ἀνέκαθεν κρατήσαντας τούς ἐν αὐτοῖς θηριώδεις ἀθετοῦντας νόμους. Οὕτω μὲν οὖν ἐν πᾶσιν ἀπλῶς ἐστὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον.

Προσδιορισμένως δὲ καὶ κατ' ἄλλην ἐπίνοιάν ἐστὶν ἐν πᾶσι τοῖς κατὰ νόμον ὡς νομοθετικόν, καὶ προαγορευτικόν μελλόντων μυστηρίων, ἐμποιοῦν αὐτοῖς, αἴσθησιν μὲν τῆς τῶν ἐντολῶν παραβάσεως, ἐπιστήμην δέ, τῆς προαγορευθείσης (Reg. et Fr. προσαγορ.) κατὰ Χριστόν τελειότητος· ὅθεν κακ τούτων πολλοὺς

εὐρίσκομεν, τούς μὲν παλαιάν καί ἐν σκιαῖς κειμένην καταλιμπάνοντας λατρείαν, πρὸς δέ τὴν νέαν καί μυστικὴν προθύμως μεταβαλλομένους.

Ἔστι δέ πρὸς τοῖς εἰρημένοις τρόποις, καί ἐν πᾶσι τοῖς τό θεῖον καί θεοποιόν ὄντως ὄνομα τοῦ Χριστοῦ κληρωσαμένοις διὰ τῆς πίστεως, οὐ μόνον ὡς φρουρητικόν, καί προνοητικῶς λόγου τοῦ κατά φύσιν ἀνακινήτικόν· καί ὡς δεικτικόν τῆς τῶν ἐντολῶν παραβάσεως καί φυλακῆς, καί τῆς κατά Χριστόν ἐξαγγελτικόν προαγορευέσεως. Ἀλλά καί ὡς δημιουργόν τῆς κατά χάριν διὰ τῆς πίστεως δοθείσης υἰοθεσίας. Ὡς γάρ σοφίας ποιητικόν ἐν μόνοις ἐκείνοις γίνεται, τοῖς κατά ψυχὴν καί σῶμα καθαρθεῖσι διὰ τῆς τῶν ἐντολῶν ἀκριβοῦς συνασκήσεως, ὡς οἰκείους προσομιλοῦν, διὰ τῆς ἀπλῆς καί ἀύλου γνώσεως (Fr. Ὅρα τίς ἡ ἀπλῆ καί ἄυλος γνῶσις), καί τὸν νοῦν αὐτῶν ταῖς ἀχράντοις τῶν ἀρρήτων νοήσεσι πρὸς ἐκθέωσιν ἐκτυποῦν.

Ἔστι οὖν ἐν πᾶσι μὲν ἀπλῶς, καθ' ὃ πάντων ἐστὶ συνεκτικόν καί προνοητικόν, καί τῶν φυσικῶν σπερμάτων ἀνακινήτικόν· προσδιωρισμένως δέ, καί ἐν (300) πᾶσι τοῖς ἐν νόμῳ, καθότι τῆς τῶν ἐντολῶν ἐστὶν ὑποδεικτικόν παραβάσεως, καί τῆς κατά Χριστόν προαγορευθείσης ἐπαγγελίας φωτιστικόν· Ἐν δέ πᾶσι τοῖς κατά Χριστόν, πρὸς τοῖς εἰρημένοις, ὡς υἰοθετικόν· ὡς δέ σοφίας ποιητικόν, ἐν οὐδενὶ τῶν εἰρημένων ἐστὶν ἀπλῶς, πλήν τῶν συνιέντων, καί ἑαυτοῦς διὰ τῆς ἐνθέου πολιτείας ἀξίους ποιησαμένων τῆς αὐτοῦ θεωτικῆς ἐνοικήσεως. Πᾶς γάρ μή ποιῶν τὰ θεῖα θελήματα, κἄν πιστός ἐστίν, ἀσύνετον ἔχει τὴν καρδίαν, ὡς πονηρῶν λογισμῶν ἐργαστήριον, καί τό σῶμα κατάχρεων ἀμαρτίαις, ὡς διαπαντός μολυσμοῖς παθῶν συνεχόμενον.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Ιστ'.

Τίς ὁ χωνευτός μόσχος, καί διὰ τί μόσχον ἐνικός λέγει· τό δέ, "Οὔτοι οἱ θεοί σου, Ἰσραήλ" πληθυντικῶς. Καί τί τό, λεπυνθῆναι καί διασπαρῆναι ὑπό τό ὕδωρ· καί τίνα τὰ ἐνώτια, καί τὰ ἐξῆς κόσμια;

Ἀπόκρισις.

Ὁ κατά τὸν Ἰσραήλ ἐξ Αἰγύπτου τῆς ἀμαρτίας ἐξερχόμενος νοῦς, καί συνεξιοῦσαν ἔχων ἑαυτῷ τῆς καθ' ἀμαρτίαν πλάνης, καθάπερ ἐκτυπώματα κακίας ἐν τῇ διανοίᾳ τὴν φαντασίαν, ἐπὶ μικρόν ἀμελήσας ἀπολειφθῆ τῆς λογικῆς διακρισίας, ὡς πάλαι τοῦ Μωϋσέως ὁ Ἰσραήλ, τὴν ἀλόγιστον καθάπερ μόσχον, καί πάντων μητέρα τῶν παθῶν ἔξιν ὑφίστησιν· ὡς μὲν ἐνώτια, τοὺς λόγους οὓς εἴληφε φυσικῶς περὶ θεολογίας ἐκ τῆς τῶν ὄντων εὐσεβοῦς κατανοήσεως· ὡς δέ περιτραχηλίους κόσμους, τὰς ἐκ τῆς φυσικῆς θεωρίας ἐγγινομένης αὐτῷ θεοπρεπεῖς περὶ τῶν ὄντων δόξας· ὡς δέ ψέλλια χειρῶν, τὰς κατά τὴν πρακτικὴν τῶν ἀρετῶν φυσικὰς ἐνεργείας χωνεύων ἐν καμίνῳ, τῇ διαπύρῳ ζέσει τῆς τοῦ θυμοῦ καί τῆς ἐπιθυμίας ἐμπαθοῦς διαθέσεως· καί κατά τὴν προαποκειμένην τῇ διανοίᾳ τοῦ κακοῦ φαντασίαν τε καί μορφήν, δι' ἐνεργείας αὐτῆς τὴν αἰεὶ σκεδαστήν, καί συνδιασκεδάζουσαν ἑαυτῇ τὸν αὐτὴν διαπραττόμενον νοῦν, καί τῆς περὶ τὴν ἀλήθειαν ἐνικῆς ταυτότητος, αὐτὸν διατέμνουσαν· καί περὶ πολλὰς καί ἀπαγεῖς διαχέουσαν τῶν οὐκ ὄντων φαντασίας τε καί δόξας, ἀλόγιστον ἔξιν συνίστησιν, ἣν λεαίνει καί σπείρει ὑπό τό ὕδωρ ἢ τοῦ θεοῦ Λόγου παρουσία, τῇ λεπτότητι τῆς θεωρίας τό πρὸς αἴσθησιν κατ' ἐπιφάνειαν ἐν τοῖς πάθεσι πάχος τῇ διανοίᾳ λεαίνουσα, καί τὴν εἰς ἀλλήλας τῶν φυσικῶν δυνάμεων γενομένην κατά τό πάθος μεταβολὴν τε καί σύγχυσιν, εὐκρινῶς διαστέλλουσα, καί πρὸς τὴν οἰκείαν πάλιν ἀρχὴν τῆς γνώσεως ἐπανάγουσα. Τοῦτο γάρ τό ὑπό τό ὕδωρ σπείραί μοι νοεῖται (al.

νενόηται)· πᾶσαν μὲν οὖν τὴν τῶν ἱστορουμένων κατὰ τὸν τόπον (Fr. τύπον) ἐν τούτοις συντέμων, παρέθετο τὴν θεωρίαν ὁ λόγος. Ἵνα δὲ σαφέστερον γένηται τό χωρίον, ὀριστικῶς ἕκαστον, εἰ δοκεῖ, θεωρήσωμεν.

Μόσχος οὖν ἐστὶ χωνευτός, ἢ τῶν κατὰ φύσιν δυνάμεων εἰς ἀλλήλας φύρσις καὶ σύγχυσις· ἢ μᾶλλον (301) σύνοδος ἐμπαθῆς καὶ ἀλόγιστος, καὶ τῆς ἀλογίστου τῶν παρὰ φύσιν παθῶν ἐνεργείας ἀποτελεστική. Εἰς δὲ μόσχος, ὅτι μία κακίας ἕξις, εἰς πολλά κακίας εἶδη διασκεδαζομένη· μόσχος δέ, διὰ τὸ καρτερικόν καὶ φιλόπονον, καὶ γεωργικόν, καὶ οἶον ἀναδοτικόν καὶ ἐπινοητικόν, ὡς ἐν μηρυκισμῷ τῆς περὶ τὰ πάθη κακῆς διαθέσεως· χωνευτός δέ, ὅτι κατ' εἶδος τῆς προαποκειμένης τῆς διανοίας κακῆς φαντασίας, ἢ τῶν παθῶν ἕξις ἀποτελεῖται καὶ ἐνέργεια. Τό δέ· Οὗτοι οἱ θεοὶ σου, πληθυντικῶς εἰρημένον, ἐπειδὴ σκεδαστόν φύσει τό κακόν ὑπάρχει καὶ ἄστατον, καὶ πολύμορφον καὶ διαιρετικόν. Εἰ γάρ φύσει τό καλόν ἐστὶν ἐνοποιητικόν τῶν διηρημένων καὶ συνεκτικόν, τό κακόν δηλονότι τῶν ἠνωμένων ἐστὶ διαιρετικόν τε καὶ φθαρτικόν. Ἐνώτια δέ, οἱ περὶ θεολογίας φυσικῶς τῷ νῷ ἐνυπάρχοντες ἐκ τῆς τῶν ὄντων εὐσεβοῦς κατανοήσεως τυγχάνουσι λόγοι. Οἱ δὲ περὶ τὸν τράχηλον κόσμοι εἰσὶ, τὰ κατὰ τὴν φυσικὴν θεωρίαν ὀρθὰ περὶ τῶν ὄντων δόγματα· τὰ ψέλλια, ἢ κατὰ τὴν πρᾶξιν ἐστὶν ἐνέργεια τῶν ἀρετῶν.

Ἡ πάλιν ἐνώτιά ἐστὶν ὁ ἔμφυτος λόγος. Λόγου γάρ τό οὗς σύμβολον. Περιτραχήλιος δὲ κόσμος ἐστὶ τό θυμικόν· ἀναστήματος γάρ καὶ τυραννίδος τύπος ὁ τράχηλος. Ψέλλια δὲ χειρῶν, ἢ ἐπιθυμία, διὰ τῆς καθ' ἡδονάς μηνυομένη πράξεως. Ἄπερ πάντα κατὰ τὴν περὶ ἐκάστου δοθεῖσαν ἔννοιαν ἄπτων ὁ νοῦς εἰς τό πῦρ τῶν παθῶν, ἀποτελεῖ τὴν ἄλογον καὶ ἀνόητον τῆς ἀγνοίας ἕξιν, τὴν πάντων μητέρα τῶν κακῶν. Λεπτύνει δὲ αὐτήν, ὀπηνίκα τό τοῦ πάθους κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν πρὸς αἴσθησιν πάχος τῆς διανοίας διασκοπῆσας ὁ νοῦς, τῶν ποιούντων τοῦ πάθους τὴν σύνθεσιν, πρὸς τὴν οἰκείαν ἀρχὴν ἕκαστον διελὼν ἀναγάγη, καὶ οὕτως σπεῖρη ὑπὸ τό ὕδωρ· λέγω δὲ τὴν γνῶσιν τῆς ἀληθείας, ἄγων τὰ διευκρινηθέντα, καὶ τῆς πρὸς ἄλληλα κακῆς ἀπαλλαγέντα συμπλοκῆς καὶ συνθέσεως.

Οἶον τι λέγω, πᾶν πάθος κατὰ συμπλοκὴν πάντως αἰσθητοῦ τινος, καὶ αἰσθήσεως καὶ φυσικῆς δυνάμεως· θυμοῦ λέγω τυχόν, ἢ ἐπιθυμίας, ἢ λόγου παρατραπέντος τοῦ κατὰ φύσιν, συνίσταται. Ἐάν οὖν τό πρὸς ἄλληλα κατὰ σύνθεσιν τέλος, τοῦ τε αἰσθητοῦ καὶ τῆς αἰσθήσεως, καὶ τῆς ἐπ' αὐτῇ φυσικῆς δυνάμεως θεωρήσας ὁ νοῦς, δυνηθῆ πρὸς τὸν οἰκεῖον φύσει λόγον τούτων ἕκαστον διακρίνας ἐπαναγαγεῖν, καὶ θεωρῆσαι καθ' ἑαυτὸν τό αἰσθητόν, ἄνευ τῆς πρὸς αὐτό τῆς αἰσθήσεως σχέσεως, καὶ τὴν αἴσθησιν δίχα τῆς τοῦ αἰσθητοῦ πρὸς αὐτὴν οἰκειότητος, καὶ τὴν ἐπιθυμίαν, φέρε εἰπεῖν, ἢ ἄλλην τινὰ τῶν κατὰ φύσιν δυνάμεων, χωρὶς τῆς ἐμπαθοῦς ἐπ' αἰσθήσει τε καὶ αἰσθητῷ διαθέσεως, ὡς ἢ τοῦ πάθους ποιά παρασκευάζει τὴν θεωρίαν γίνεσθαι κίνησις, ἐλέπτυνε λεάνας τοῦ μόσχου, τουτέστι τοῦ οἰουδήποτε πάθους συμβαίνοντος τὴν σύστασιν, καὶ ὑπὸ τό ὕδωρ τῆς γνώσεως ἔσπειρεν· ἀφανίσας παντελῶς καὶ αὐτὴν τῶν παθῶν τὴν ψιλήν φαντασίαν, διὰ τῆς πρὸς ἑαυτὰ τῶν ἀποτελούντων αὐτὰ κατὰ φύσιν πραγμάτων ἀποκαταστάσεως. Γένοιτο δὲ καὶ ἡμᾶς τὸν χωνευτὸν μόσχον λεπτύναντας τῆς (304) ψυχῆς ἀφανίσαι, μόνην ἐχούσης ἀκίβδηλον τὴν θεῖαν εἰκόνα, μηδενὶ καθάπαξ τῶν ἐκτός μολυνομένην. Τό δὲ φερόμενον, Καὶ ἐπότισεν αὐτό Μωϋσῆς τοὺς υἱοὺς Ἰσραήλ, τὸν τρόπον σημαίνει τῆς τῶν παθῶν καθαιρετικῆς διδασκαλίας, τοῖς μανθάνουσι παρὰ τῶν διδασκόντων διδόμενον.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΙΖ΄ .

Εἰ ὁ Θεός τόν Μωϋσῆν ἀπέστειλεν εἰς Αἴγυπτον, τίνι τῷ λόγῳ τόν ὑπό τοῦ Θεοῦ ἀπεσταλμένον ὁ τοῦ Θεοῦ ἄγγελος ἀποκτείνει ἐξήτει, καί ἂν ἀπέκτεινεν, εἰ μή σπεύσασα ἡ γυνή τό παιδίον περιέτεμεν, καί δι' ἑαυτῆς τήν τοῦ ἀγγέλου ὀρμήν ἔστησε; Καί εἰ ἀναγκαία ἦν ἡ περιτομή τοῦ παιδίου, διά τί πρό τοῦ αὐτόν τόν Θεόν ἀποστεῖλαι, μετά ἡμερότητος οὐκ ἐνετείλατο αὐτῷ περιτεμεῖν τό παιδίον; Διά τί δέ καί ὅτι πταῖσμα ἦν, ὁ ἀγαθός ἄγγελος τόν ὑπό τοῦ Θεοῦ εἰς τοιαύτην διακονίαν ἀποστελλόμενον, ἡμέρωσ οὐκ ἐνουθέτησεν;

Ἀποκρίσις.

Ὁ τῶν γραφικῶν αἰνιγμάτων φόβῳ Θεοῦ τόν νοῦν διερευνώμενος, καί μόνης τῆς θείας ἔνεκεν δόξης, οἷον ὡς προκάλυμμα, περιαιρῶν τό γράμμα τοῦ πνεύματος, Εὐρήσει πάντα, κατά τόν τῆς Σοφίας λόγον, ἐνώπια, μηδενός εὕρισκομένου κωλύματος πρός τήν ἄμεμπτον ἐπί τά θεῖα τῆς διανοίας κίνησιν. Τήν μέν οὖν ἱστορίαν ἤδη πληρωθεῖσαν σωματικῶς ἐν τοῖς κατά Μωσέα καιροῖς, παρήσομεν· τήν δέ τῆς ἱστορίας ἐν πνεύματι δύναμιν, νοεροῖς κατανοήσομεν ὄμμασιν, αἰετινομένην, καί τῷ γίνεσθαι, πλέον ἀκμάζουσαν.

Ἐρημος τοίνυν ἀφ' ἧς πέμπεται Μωσῆς εἰς Αἴγυπτον ἐξαγαγεῖν τοὺς υἱοὺς Ἰσραήλ, ἐστίν ἡ ἄνθρωπιὰ φύσις, ἡ ὁ κόσμος οὗτος, ἡ ἡ παθῶν ἐστερημένη ἔξις· καθ' ἣν καί ἐν ᾧ τήν διά τῆς θεωρίας τῶν ὄντων παιδευθεῖς γνῶσιν ὁ νοῦς, ἐπιτροπήν δέχεται παρά Θεοῦ κρυφίαν τε καί μυστικὴν, κατά τό ἀφανές τῆς καρδίας, ἐξαγαγεῖν τῆς Αἰγύπτου, λέγω δὴ τῆς σαρκός καί τῆς αἰσθήσεως, καθάπερ Ἰσραηλίτας, τά θεῖα τῶν ὄντων νοήματα· περί τόν πηλόν, τά πάθη λέγω τῆς σαρκός, ἀνοήτως πονούμενα. Ταύτην δέ τήν θείαν ὁ νοῦς πιστευόμενος διακονίαν μετά τῆς συνημμένης αὐτῷ συμβίου δίκην κατά τήν γνῶσιν σοφίας, καί τοῦ ἐξ αὐτῆς γεννηθέντος εὐγενοῦς τρόπου τε καί λογισμοῦ, τῆς κατά τόν βίον σεμνῆς πολιτείας, τήν ὁδόν πάντως ὁδεύει τῶν ἀρετῶν, τήν μηδαμῶς ἐπιδεχομένην τῶν ἐν αὐτῇ βαδιζόντων στάσιν· ἀλλ' αἰκίνητον καί ὀξύν ἐχόντων κατά σκοπόν τῆς ψυχῆς, πρός τό βραβεῖον τῆς ἄνω κλήσεως τόν δρόμον. Ἐπειδὴ τῆς ἀρετῆς ἡ στάσις, κακίας ἐστίν ἀρχή, τοῦ νοῦ περί τι τῶν ἐκατέρωθεν τῇ ὁδῷ παρακειμένων ὑλικῶν ἐμπαθῶς ἀσχοληθέντος· καί τόν καθαρόν, καί διόλου περιτετμημένον τρόπον τε καί λογισμόν τῆς εὐσεβοῦς ἀγωγῆς, ἀκρόβυστον ποιούμενου καί βέβηλον. Διό τόν ἐλέγχοντα λόγον εὐθύς ὡς ἄγγελον κατά συνείδησιν θάνατον ἀπειλοῦντα θεωρεῖ, καί τῆς ἀπειλῆς αἰτίαν εἶναι τήν κατ' ἀρετὴν στάσιν (305) διαμαρτυρόμενον, τήν τῆς ἀκροβυστίας· τοῦ λογισμοῦ περιποιητικὴν· ὃν ἡ σύνοικος τῷ νῷ δυσωπεῖ σοφία, ψήφῳ τῷ λόγῳ τῆς πίστεως, ὡς ἡ Σεπφόρα τήν ἐγγενομένην ὑλικὴν τῷ λογισμῷ παιδί φαντασίαν περιτέμνουσα, καί πᾶσαν αἰσθητῆς ζωῆς ἔννοιαν ἀποξηραίνουσα. Φησὶ γάρ· " Ἔστη τό αἷμα τῆς περιτομῆς τοῦ παιδίου"· τουτέστιν, ἔληξεν ἡ ἐμπαθῆς ζωὴ καί φαντασία καί κίνησις, καθαρθέντος διά τῆς σοφίας κατά τήν πίστιν τοῦ μολυνθέντος λογισμοῦ μεθ' ἣν κάθαρσιν, παύεται καθάπερ τις ἄγγελος ὁ διά τῆς συνειδήσεως πλήττων τόν ἀμαρτάνοντα νοῦν, καί ἐνδιαβάλλων αὐτοῦ πᾶν νόημα παρά τό προσῆκον κινούμενον λόγος. Πολλῶν γάρ ἐπ' ἀληθεία πεπλήρωται τῶν ἀρετῶν ἡ ὁδός ἀγίων ἀγγέλων, τῶν ἐκάστης ἀρετῆς κατ' εἶδος ἐνεργητικῶν, φημί, λόγων τε καί τρόπων, καί τῶν ἀοράτων πρός τά καλά συνεργούντων ἡμῖν ἀγγέλων· καί τοὺς τοιοῦτους ἡμῖν ἀνακινούντων λογισμούς [λόγους ambo Seguietani].

Καλῶς οὖν ἔχει καί μεγαλοφυῶς τῆς ἀγίας Γραφῆς ὁ λόγος, παριστῶν αἰετινομένα πρό τῶν ἱστορουμένων, ἐν τοῖς ὑγιῇ κεκτημένοις τῆς ψυχῆς τά ὄμματα καί μηδεμίαν ἔχων διαβολήν ἢ τοῦ Θεοῦ ἢ τῶν ἀγίων αὐτοῦ ἀγγέλων. Οὐ γάρ εἶχε

Μωϋσῆς ἀποστελλόμενος παρά τοῦ Θεοῦ, κατά τόν νοούμενον τῆς Γραφῆς, ἀκρόβυστον υἰόν, ἤτοι λογισμόν. Ἐπεὶ ἄρα προστάξας αὐτῷ πρότερον περιτεμεῖν, ἀπέστειλεν· οὔτε μὴν ὁ θεῖος ἄγγελος ἀπηνῆς ἦν, μηνύων τῷ Μωϋσῆϊ τόν ἐκ τῆς ἐσφαλμένης αὐτῷ κατά τήν τῶν ἀρετῶν ὁδόν στάσεως συμβάντα θάνατον, ὃν ἢ περί τόν δρόμον τυχόν ἀτονία τῶν ἀρετῶν ὑπέστησεν ἐπισκῆπτοντες γάρ καί ὑμεῖς ἀκριβέστερον τῇ ἱστορίᾳ, σαφῶς εὐρήσετε ὡς οὐ κατά τήν ἀρχήν, οὔτε κατά τό μέσον, οὔτε κατά τό τῆς ὁδοῦ τέλος, ἀλλ' ἐν τῷ καταλύματι ὑπαντήσας ὁ ἄγγελος, τόν ὑπέρ τοῦ συμβάντος λεληθότως κατά διάνοιαν πάθους ἠπέιλησε θάνατον· ὡς, εἶγε μὴ ἔσθη τοῦ δρόμου καί κατέλυσε τῆς ὁδοιορίας, οὐκ ἂν διεβλήθη, δεξάμενος διά τοῦ ἀγγέλου τήν ἀγανάκτησιν ἐπὶ τῇ τοῦ παιδός ἀκροβυστίᾳ. Παρακαλέσωμεν δέ τόν Θεόν, εἴπερ ἐσμέν ἐν τῇ ὁδῷ τῶν ἐντολῶν, κατά πᾶσαν ἡμῶν παράβασιν τοῦ ἐξ αὐτῆς θανάτου μὴ παύσασθαι καθάπερ ἄγγελόν τινα τόν μηνυτήν κατά συνείδησιν ἀποστέλλοντα λόγον [Fr.Μή παύσασθαι ἀποστέλλοντα μηνυτήν τοῦ ἐκ τῆς παραβάσεως θανάτου ἄγγελον λόγον], ὅπως λαβόντες αἴσθησιν, μάθωμεν διά τῆς ἐμφύτου φρονήσεως περιτέμνειν καθάπερ ἀκροβυστίαν τήν κατά τόν δρόμον τοῦ βίου λεληθότως συμβαίνουσαν ἡμῖν τῶν παθῶν ἀκαθαρσίαν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΙΗ΄ .

Εἰ οἱ ποιηταὶ τοῦ νόμου δικαιωθήσονται, κατά τόν Ἀπόστολον, πῶς πάλιν λέγει· " Ὅσοι ἐν νόμῳ δικαιοῦσθε, τῆς χάριτος ἐξεπέσατε;"

Ἀποκρίσις.

Οὐχ ἀπλῶς οἱ ποιηταὶ τοῦ νόμου δικαιωθήσονται, ἀλλ' οἱ τοῦ πνευματικοῦ νόμου, καί νοουμένου πνευματικῶς, καί κατά τόν ἔσω ἄνθρωπον ἐν πνεύματι ποιοῦντες τόν κατά πνεῦμα νόμον, δικαιωθήσονται μὴ ἐκπίπτοντες τῆς χάριτος, διά τήν εἰς τό βάθος (308)τῆς ψυχῆς κατά τήν κάθαρσιν τοῦ λόγου διάβασιν· οἱ δέ κατά τό φαινόμενον τοῦ νόμου σωματικῶς λατρεύοντες, τῆς θείας πάντως ἐκπίπτουσι χάριτος, ἀγνοοῦντες τήν τόν νοῦν πάσης καθαίρουσαν κηλίδος ἐν χάριτι τοῦ πνευματικοῦ νόμου τελείωσιν, καί τό τέλος, Χριστόν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΙΘ΄ .

Τί ἐστίν· " Ὅσοι ἀνόμως ἤμαρτον, ἀνόμως καί ἀπολοῦνται· καί ὅσοι ἐν νόμῳ ἤμαρτον, διά νόμου κριθήσονται;" Καί πῶς ὁ αὐτός λέγει πάλιν· " Ὅτε κρινεῖ ὁ Θεός τά κρυπτά τῶν ἀνθρώπων κατά τό Εὐαγγέλιόν μου, διά Ἰησοῦ Χριστοῦ; " Εἰ διά νόμου κριθήσονται, πῶς διά Ἰησοῦ Χριστοῦ;

Ἀποκρίσις.

Ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος Ἰησοῦς Χριστός, ὡς μέν πάντων δημιουργός, καί νόμου τοῦ κατά φύσιν ἐστὶ ποιητής. Ὡς δέ προνοητής καί νομοθέτης, καί τοῦ ἐν τῷ γράμματι σαφῶς, καί τοῦ ἐν πνεύματι, τουτέστιν ἐν χάριτι, νόμου ἐστὶ δοτήρ· Τέλος γάρ νόμου Χριστός, δηλονότι τοῦ γραπτοῦ νοουμένου πνευματικῶς. Εἰ τοίνυν εἰς Χριστόν ὡς δημιουργόν, προνοητήν τε καί νομοθέτην, καί ἰλασμόν, ὃ τε κατά φύσιν, καί ὁ γραπτός, καί ὁ τῆς χάριτος συνάγεται νόμος, ἀληθεύει φάσκων ὁ θεῖος Ἀπόστολος, ὅτι ὁ Θεός τά κρυπτά τῶν ἀνθρώπων μέλλει κρίνειν κατά τό Εὐαγγέλιον αὐτοῦ, τουτέστι, καθ' ὃ εὐαγγελίζεται· διά Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ μονογενοῦς κατ' οὐσίαν οἰκείου Λόγου, χωρῶν διά πάντων· καί τούς μέν ἐλέγχων, τούς δέ προσφόρως

ἀποδεχόμενος· καί τοῖς κατά φύσιν καί νόμον καί χάριν, διά τοῦ συνόντος αὐτῷ κατ' οὐσίαν μονογενοῦς ἀφράστου Λόγου, τά κατ' ἀξίαν ἀπονέμων· πάσης γάρ φύσεως καί παντός νόμου, καί θεσμοῦ, καί τάξεως, ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος ἐστὶ ποιητής, καί τῶν ἐν φύσει καί νόμῳ καί θεσμῷ καί τάξει κριτής· τοῦ γάρ διαγορευόντος λόγου χωρίς, νόμος οὐκ ἔστιν. Εἴτε οὖν ἐν νόμῳ τις κρίνεται, ὡς ἐν Χριστῷ κριθήσεται· εἴτε χωρίς νόμου, πάλιν ἐν αὐτῷ πάντως κριθήσεται· πάντων γάρ τῶν ὄντων, καί νοουμένων καί λεγομένων, ἐστὶ καί ἀρχή, καί μεσότης, καί τέλος, ὡς δημιουργός ὁ Λόγος.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Κ΄ .

Τίς ἢ ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ παραλόγως, ὅσον πρὸς τό φαινόμενον, ξηρανθεῖσα συκῆ; Τίς ἢ ἀκρασία τῆς πείνης, παρὰ καιρόν ἐπιζητούσης καρπὸν; Καί τίς ἢ τοῦ ἀναισθήτου κατάρα;

Ἀποκρίσις.

Ὅ πάντα σωτηρίας ἔνεκεν τῶν ἀνθρώπων μετὰ σοφίας οἰκονομῶν Θεός Λόγος, πρότερον διά νόμου σωματικωτέραν ἔχοντας λατρείαν παιδαγωγήσας τήν φύσιν· οὐ γάρ ἠδύνατο γυμνήν τυπικῶν προκαλυμμάτων δέξασθαι τήν ἀλήθειαν, διά τήν ἐγγενομένην αὐτῇ πρὸς τήν ἀρχετυπίαν τῶν θείων πράγματων ἄγνοιάν τε καί ἀλλοτρίωσιν ὑστερον ἔμφανῶς δι' ἑαυτοῦ γενόμενος ἄνθρωπος, κατά πρόσληψιν σαρκός (309) νοεράν τε καί λογικὴν ἐχούσης ψυχὴν παραγενόμενος, πρὸς τήν αὔλον γνωστικὴν ἐν πνεύματι λατρείαν, ὡς Λόγος τήν φύσιν μεταγαγών, οὐκ ἠβούλετο τῆς ἀληθείας τῷ βίῳ διαφανείσης, τήν σκιάν ἔχειν τήν δυναστείαν, ἧς τύπος ὑπῆρχεν ἢ συκῆ. Διά τοῦτο φησιν· Ἐπανίων ἐκ Βηθανίας εἰς Ἱεροσόλυμα, τουτέστι, μετὰ τήν τυπικὴν καί σκιώδη κατά τόν νόμον λανθάνουσαν αὐτοῦ παρουσίαν, αὔθις τῇ φύσει τῶν ἀνθρώπων διά σαρκός ἐπιδημῶν. Οὕτω γάρ ληπτέον τό· Ἐπανίων, εἶδε συκὴν ἐν τῇ ὁδῷ φύλλα μόνα ἔχουσαν, τήν ἐν σκιαῖς ὑπάρχουσαν καί τύποις, σωματικὴν δηλαδή τοῦ νόμου λατρείαν, κατά τήν ἄστατον καί τήν παροδικήν, ὡς ἐν ὁδῷ κειμένην, παράδοσιν, καί μόνων οὔσαν τῶν παρερχομένων τύπων τε καί θεσμῶν· ἦν θεασάμενος ὁ Λόγος, κομψῶς τε καί ἀμφιλαφῶς, καθάπερ συκὴν τοῖς ἐκτός ὥσπερ φύλλοις, περιελήμασι τῶν σωματικῶν τοῦ νόμου προτερημάτων κεκοσμημένην· καί μὴ εὐρηκῶς καρπὸν, δηλονότι δικαιοσύνης, ὡς Λόγον μὴ τρέφουσαν, κατηράσατο· μᾶλλον δέ προσέταξε, μηκέτι τοῖς κατά νόμον τύποις καταδυναστευομένην καλύπτεσθαι τήν ἀλήθειαν. Ὅ δὴ προβάς, ἐδείχθη διά τῶν ἔργων, καταξηρανθείσης παντελῶς τῆς ἐν μόνοις σχήμασιν ἐχούσης τό εἶναι νομικῆς ὠραιότητος, καί τοῦ ἐπ' αὐτῇ τύφου τῶν Ἰουδαίων ἀποσβεσθέντος. Οὐ γάρ ἦν εὐλογον, οὔτε μὴν εὐκαιρον, τῆς ἀληθείας τῶν τῆς δικαιοσύνης καρπῶν ἔμφανῶς δειχθείσης, ἀπατωμένην παραπέιθεσθαι φύλλοις τήν ὄρεξιν, τῶν τήν παρούσαν ζωὴν ὡς ὁδὸν παρατρεχόντων, ἀφέντων τοῦ Λόγου τήν ἐδώδιμον εὐκαρπίαν. Διὸ φησιν· Οὐκ ἦν ὁ καιρός σύκων· ὁ χρόνος δηλαδή καθ' ὃν ἐκράτει τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ὁ νόμος, οὐκ ἦν δικαιοσύνης καρπῶν, ἀλλ' εἰκονιστικός τῶν ἐν δικαιοσύνῃ καρπῶν· καί οἷον τῆς μελλούσης πάντων σωστικῆς θείας καί ἀπορήτου χάριτος μηνυτικός· εἰς ἣν μὴ φθάσας ὁ παλαιός διά τῆς ἀπιστίας ἀπώλετο λαός. Ἰσραὴλ γάρ, φησὶν ὁ θεῖος Ἀπόστολος, διώκων νόμον δικαιοσύνης, τόν ἐν σκιᾷ δηλονότι καί τύποις, εἰς νόμον διακαισύνης οὐκ ἔφθασε, τόν ἐν πνεύματι κατά Χριστόν δηλαδή τελειούμενον.

Ἡ πάλιν, ἐπειδὴ τῶν ἱερέων καί γραμματέων, καί νομικῶν καί Φαρισαίων ἢ πληθὺς τήν κενὴν νοσήσασα δόξαν, διά τῆς τῶν εὐσεβῶς δῆθεν πεπλασμένων ἡθῶν ἐπιδείξεως, τῷ δοκεῖν μετιέναι δικαιοσύνην, τόν ἐκ τῆς οἰήσεως διέτρεφε τύφον· συκὴν ἄκαρπον, μόνους κομῶσαν τοῖς φύλλοις εἶναι φησι τῶν εἰρημένων τήν οἴησιν

ὁ λόγος· ἦν ὁ τῆς σωτηρίας ὀρεγόμενος πάντων ἀνθρώπων, καί πεινῶν αὐτῶν τὴν ἐκθέωσιν, ὡς ἄκαρπον καταρῶμενος ἀποξηραίνει· ὅπως τοῦ δοκεῖν εἶναι δίκαιοι, τό εἶναι μᾶλλον προκρίναντες, τόν μὲν καθ' ὑπόκρισιν τῆς ἠθικῆς ἐπιδείξεως ἐκδυσάμενοι χιτῶνα, τόν ἐνάρετον δέ καθὼς ὁ θεῖος βούλεται λόγος, ἀνοθεύτως μετελθόντες, εὐσεβῶς τὴν ζωὴν διενέγκωσι· Θεῶ μᾶλλον τῆς ψυχῆς τὴν διάθεσιν, ἢ τοῖς ἀνθρώποις τόν ἐκτός ἐπιδεικνύμενοι περί τὰ ἦθη σχηματισμόν.

(312) Εἰ δέ καί τῶν Χριστιανῶν ἐσμέν τοιοῦτοί τινες, τὴν εὐλάβειαν διὰ τῶν τρόπων σχηματιζόμενοι δίχα τῆς ἐπ' ἔργοις δικαιοσύνης, ἐκδεξώμεθα τόν λόγον ὡς φιλάνθρωπον, ἡμῶν πεινῶντα τὴν σωτηρίαν, ἀποξηραίνοντα τῆς ψυχῆς τό τῆς κακίας σπέρμα τὴν οἴησιν, μηκέτι φθορᾶς καρπὸν φέρουσαν τὴν ἀνθρωπαρέσκειαν [Fr.ἀνθρωπαρεσκίαν]. Ἔχετε κατὰ τὴν ἐμὴν πενιχρὰν δύναμιν, τοῦ λόγου τὴν δύναμιν· κατὰ τὴν ἐκδοθεῖσαν ἀφήγησιν καλῶς πεινῶντα τόν Κύριον, χρησίμως τε τὴν συκὴν καταρῶμενον, καί εὐκαίρως ξηραίνοντα δείξασαν, ὡς ἐμποδιστικὴν τῆς ἀληθείας, εἴτε κατὰ τὴν παλαιάν κατὰ τόν νόμον τῶν σωματικῶν τύπων παράδοσιν, εἴτε τῶν Φαρισαίων καί ἡμῶν ἐπὶ τοῖς ἡθεσιν οἴησιν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΚΑ΄ .

Τί ἐστίν, "Ἀπεκδυσάμενος τὰς ἀρχὰς καί τὰς ἐξουσίας," καί τὰ ἐξῆς; Πῶς δέ καί ἦν αὐτὰς ὄλως ἐνδυσάμενος, ἁμαρτίας χωρὶς γεγενημένος;

Ἀπόκρισις.

Ὁ κατὰ πάντα τρόπον ὅμοιος ἡμῖν, δίχα μόνης ἁμαρτίας, ἀτρέπτως ὑποδύς τὴν ἡμετέραν φύσιν θεαρχικός Λόγος, τέλειος γενόμενος ἄνθρωπος, τόν πρῶτον Ἀδάμ εἶχε, τοῖς κατὰ γένεσιν τε καί γέννησιν τρόποις φαινόμενον· οἷον ὁ ἄνθρωπος, ἐκ Θεοῦ τό εἶναι λαβῶν, καί γενόμενος κατ' αὐτὴν τοῦ εἶναι τὴν γέννησιν, φθορᾶς ἦν καί ἁμαρτίας ἐλεύθερος. Οὐ γάρ συνεκτίσθη αὐτῷ φθορά καί ἁμαρτία. Ὅτε δέ τὴν ἐντολήν παραβάς ἤμαρτε, γέννησιν καταδικάζεται, διὰ πάθους καί ἁμαρτίας συνιστάμενην, ἐν τῷ δι' αὐτὴν παθητῷ, τῆς ἁμαρτίας ἐχούσης ὡς ἐν νόμῳ λοιπὸν κατὰ τὴν φύσιν τὴν γένεσιν· καθ' ὃν οὐδεὶς ἐστίν ἀναμάρτητος, ὑποκείμενος (313) φύσει τῷ νόμῳ τῆς μετὰ τὴν γένεσιν διὰ τὴν ἁμαρτίαν ἐπεισαχθείσης γεννήσεως.

Ἐπειδὴ τοίνυν διὰ τὴν παράβασιν ἢ ἁμαρτία, διὰ δέ τὴν ἁμαρτίαν τό παθητόν κατὰ τὴν γέννησιν τῇ φύσει τῶν ἀνθρώπων ἐπεισῆλθε, καί συνήκμαζεν αἰεὶ τῷ παθητῷ τῆς γεννήσεως διὰ τῆς ἁμαρτίας ἢ πρώτη παράβασις, οὐκ ἦν ἐλπίς ἐλευθερίας, δεσμῷ πονηρῷ δεθείσης ἀλύτως κατὰ γνώμην τῆς φύσεως. Ὅσον γάρ πρὸς τὴν οἰκείαν ἔσπευδε διὰ τῆς γεννήσεως σύστασιν ἢ φύσιν, τοσοῦτω πλέον ἑαυτὴν τῷ νόμῳ τῆς ἁμαρτίας ἐπέσφιγγεν, ἐνεργουμένην ἔχουσα κατὰ τό παθητόν τὴν παράβασιν. Ἐν αὐτῷ γάρ τῷ παθητῷ διὰ τὴν φυσικὴν περίστασιν ἔχουσα τῆς ἁμαρτίας τὴν αὐξήσιν, πασῶν εἶχε τῶν οὐρανίων Δυνάμεων, Ἀρχῶν τε καί Ἐξουσιῶν, κατὰ τὴν ἐν τῷ παθητῷ γενικὴν ἁμαρτίαν, διὰ τῶν παρά φύσιν παθῶν, ἐγκεκρυμμένας τοῖς κατὰ φύσιν πάθεσι τὰς ἐνεργείας. Δι' ὧν πᾶσα πονηρὰ δύναμις ἐνήργει, κατὰ τό παθητόν τῆς φύσεως, εἰς τὴν [Fr.καί τὴν] φθοράν τῶν παρά φύσιν παθῶν, τὴν γνώμην διὰ τῶν κατὰ φύσιν ἐλαύνουσα.

Γενόμενος γάρ οὖν ὑπὲρ φιλάνθρωπίας ὁ τοῦ Θεοῦ μονογενὴς Υἱὸς καί Λόγος, τέλειος ἄνθρωπος, διὰ τό ταύτης τῆς πονηρᾶς ἐξελέσθαι τὴν τῶν ἀνθρώπων φύσιν ἀμηχανίας, ἐκ μὲν τῆς κατὰ τὴν γένεσιν τοῦ Ἀδάμ πρώτης συστάσεως, λαβῶν εἶχε δίχα τῆς ἀφθαρσίας τό ἀναμάρτητον· ἐκ δέ τῆς ὕστερον διὰ τὴν ἁμαρτίαν ἐπεισαχθείσης τῇ φύσει γεννήσεως, μόνον εἴληφε δίχα τῆς ἁμαρτίας τό παθητόν. Ἐπεὶ τοίνυν ἐν τῷ παθητῷ τῷ κατὰ τόν Ἀδάμ, ὡς ἔφην, διὰ τὴν ἁμαρτίαν, αἰ

πονηραί Δυνάμεις ἔσχον τὰς ἐνεργείας ἀφανῶς ἐγκεκρυμμένας τῷ περιστατικῷ νόμῳ τῆς φύσεως· εἰκότως ἐν τῷ Σωτῆρι Θεῷ τοῦ Ἀδάμ θεωροῦσαι κατά φύσιν διὰ τὴν σάρκα τὸ παθητόν, καὶ δοκοῦσαι πρὸς ἀνάγκης περιστατικῶς ὡς ψιλὸν ἄνθρωπον, καὶ τὸν Κύριον κεκτῆσθαι τὸν νόμον τῆς φύσεως, ἀλλ' οὐχὶ κατά θέλησιν γνώμη κινούμενον, προσέβαλον, ἐλπίζουσαι κἀκεῖνον διὰ τοῦ κατά φύσιν πάθους τὸ παρά φύσιν πείθειν φαντάζεσθαι πάθος, καὶ τι δρᾶν αὐταῖς ἐοικὸς. Ὅς διὰ τῆς πρώτης πείρας τῶν καθ' ἡδονὴν πειρασμῶν, τοῖς οἰκείοις συγχωρήσας ἐμπαίζεσθαι αὐτάς δόλοισι, ἐξεδύσατο ταύτας ἐξωσθείσας τῆς φύσεως, ἀπρόσιτος μείνας αὐταῖς καὶ ἀνέπαφος· ἡμῖν προδήλως, ἀλλ' οὐχ ἑαυτῷ τὴν νίκην ποιούμενος· οἷς καὶ γέγονεν ἄνθρωπος, προσάγων ὡς ἀγαθὸς ὄλον τὸ κατορθούμενον. Οὐ γάρ αὐτὸς ἐδεῖτο πείρας, Θεὸς ὢν καὶ Δεσπότης, καὶ παντὸς πάθους κατά φύσιν ἐλεύθερος· ἀλλ' ἵνα τοῖς ἡμετέροις πειρασμοῖς τὴν πονηρὰν προσκαλούμενος δύνάμιν, ἔλθῃ τῇ προσβολῇ νεκρώσεως, τὴν ἐλεῖν αὐτόν ὡς ἐν ἀρχῇ τὸν Ἀδάμ προσδοκήσασαν.

Οὕτω μὲν οὖν κατά τὴν πρώτην πείραν προσβαλοῦσας τὰς Ἀρχάς καὶ τὰς ἐξουσίας ἐξεδύσατο, πόρρω ποιήσας τῆς φύσεως, καὶ τὸ καθ' ἡδονὴν παθητόν ἰασάμενος, καὶ τὸ χειρόγραφον ἐν ἑαυτῷ τοῦ Ἀδάμ τῆς τῶν καθ' ἡδονὴν παθῶν γνωμικῆς (316) συγκαταθέσεως ἀπαλείψας. Δι' οὗ τὴν γνώμην ὁ ἄνθρωπος ῥέουσιν ἔχων πρὸς ἡδονὴν, τὴν πονηρὰν καθ' ἑαυτοῦ, καὶ σιγῶν διὰ τῶν ἔργων ἀνεκῆρυττε δεσποτείαν, τῷ τοῦ θανάτου φόβῳ τῆς καθ' ἡδονὴν ἐνοχῆς οὐκ ἐλευθερούμενος.

Ἐπειδὴ τοίνυν διὰ τῆς καθ' ἡδονὴν πρώτης πείρας ἠττήσας, τὰς πονηρὰς ἐματαιώσε Δυνάμεις, Ἀρχάς τε καὶ Ἐξουσίας ὁ Κύριος, καὶ δευτέραν αὐταῖς συγχωρεῖ ποιεῖσθαι προσβολὴν, καὶ τὴν λειπομένην δι' ὀδύνης καὶ πόνων πείραν τῶν πειρασμῶν προσαγαγεῖν· ἵνα τελείως κενώσας ἐν ἑαυτῷ τὸν φθαρτικὸν ἰόν τῆς αὐτῶν πονηρίας, ὡς πῦρ δαπανήσῃ, παντελῶς ἐξαφανίσας τῆς φύσεως, ἀπεκδυσάμενος κατά τὸν τοῦ θανάτου καιρὸν ἐν τῷ σταυρῷ τὰς Ἀρχάς καὶ τὰς Ἐξουσίας, μείνας τοῖς πόνοις ἀνάλωτος· μᾶλλον δέ φοβερὸς φανεῖς κατά τοῦ θανάτου, τὸ κατ' ὀδύνην παθητόν ἐξηλώσας τῆς φύσεως· ἥς ἀπορρέπουσαν διὰ τῆς δειλίας τὴν γνώμην ἔχων ὁ ἄνθρωπος, διὰ παντὸς φόβῳ θανάτου καὶ παρά γνώμην τυραννούμενος, διὰ τὸ ζῆν, τῆς καθ' ἡδονὴν ἀντείχετο δουλείας.

Ἐξεδύσατο μὲν οὖν ὁ Κύριος τὰς Ἀρχάς καὶ τὰς Ἐξουσίας κατά τὴν πρώτην ἐν τῇ ἐρήμῳ πείραν τῶν πειρασμῶν, τὸ καθ' ἡδονὴν παθητόν τῆς ὅλης φύσεως ἰασάμενος. Ἀπεξεδύσατο δέ ταύτας ἄλλοις πάλιν κατά τὸν καιρὸν τοῦ θανάτου, τῆς φύσεως ὁμοίως ἐξηλώσας τὸ κατ' ὀδύνην παθητόν, τὸ ἡμῖν κατορθούμενον, ἑαυτοῦ διὰ τὴν φιλανθρωπίαν ὡς ὑπευθύνου ποιούμενος· μᾶλλον δέ τῶν κατορθουμένων τὸ κλέος, ἡμῖν ὡς ἀγαθὸς λογιζόμενος. Ἐπειδὴ γάρ ὁμοίως ἡμῖν λαβῶν χωρὶς ἀμαρτίας τὸ τῆς φύσεως παθητόν, δι' οὗ πέφυκεν ἐνεργεῖν τὰ ἑαυτῆς πᾶσα πονηρὰ καὶ ὀλέθριος δύνάμις, ἐν τῷ καιρῷ τοῦ θανάτου, καὶ ἐπ' αὐτόν ἐλθούσας ἐρεύνης χάριν ἀπεξεδύσατο, θριαμβεύσας τε καὶ παραδειγματίσας αὐτάς ἐν τῷ σταυρῷ κατά τὴν ἔξοδον τῆς ψυχῆς, μηδὲν τὸ σύνολον εὐρούσας ἐν τῷ κατ' αὐτόν παθητῷ τῆς φύσεως ἴδιον· ὅτε μάλιστα προσεδόκων διὰ τὸ φύσει κατά σάρκα παθητόν, εὐρεῖν τι πάντως ἀνθρώπινον· εἰκότως τῇ ἑαυτοῦ δυνάμει, καὶ πᾶσαν ὡς διὰ τινος ἀπαρχῆς τῆς ἐξ ἡμῶν ἀγίας αὐτοῦ σαρκός, τὴν φύσιν τῶν ἀνθρώπων τῆς ἐμφυρείσης αὐτῇ κατά τὸ παθητόν κακίας ἠλευθέρωσεν, ὑποτάξας αὐτῷ τῷ τῆς φύσεως παθητῷ τὴν ἐν αὐτῷ ποτε, φημί δέ τῷ παθητῷ, βασιλεύσασαν τῆς φύσεως πονηρὰν δυναστείαν.

Ἦν μὲν καὶ ἄλλως τὸν περὶ τούτου λόγον μυστικώτερον τε καὶ ὑψηλότερον θεωρῆσαι δυνατόν· ἀλλ' ἐπειδὴ, καθὼς ἴστε, τὰ τῶν θείων δογμάτων ἀπορρήτοτερα διὰ γραφῆς οὐ δεῖ κατατίθεσθαι, ἀρκεσθῶμεν τοῖς εἰρημένοις δυσωποῦσι φιλοπραγμονοῦσαν περὶ τούτου τὴν ἔννοιαν. Θεοῦ δέ χαριζομένου, καὶ τὸ κατ'

ὄφθαλμούς ὑμῶν ἀξιωθῆναι, τὴν ἀποστολικὴν διάνοιαν ἅμα φιλομαθῶς ἐξετάζομεν.

ΣΧΟΛΙΑ.

α΄. Γένεσιν λέγει τὴν ἐκ Θεοῦ πρώτην τοῦ ἀνθρώπου διάπλασιν· γέννησιν δέ, τὴν ἐκ καταδίκης (317) ὕστερον διὰ τὴν παράβασιν ἐξ ἀλλήλων διαδοχὴν.

β΄. Τὴν ἡμῶν καθ' ἡδονήν, οἰκειοῦσαι πείραν εἰς πρόκλησιν τοῦ πειράζοντος, φύσει καθ' ἡδονήν καὶ ὡς ἄνθρωπος, ἀπαθὴς ὑπάρχων· παθητὸς γάρ ἦν σαρκὶ κατὰ φύσιν, ὡς ἄνθρωπος, διὰ τὸ θνητόν, ἀλλ' οὐκ ἐμπαθὴς κατὰ γνώμην ὡς ἀναμάρτητος.

γ΄. Φύσεως ἴδιον κέκληκε, τὸ κατὰ γνώμην μετὰ παράβασιν πρὸς ἀμαρτίαν ἐξ ἀσθενείας ὀλισθηρόν· ὅπερ οὔτε κατὰ σάρκα φυσικῶς εἶχεν ὁ Κύριος, καὶ σαρκὶ κατ' οὐσίαν ἀναμάρτητος ὢν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΚΒ΄.

Εἰ ἐν τοῖς αἰῶσι τοῖς ἐπερχομένοις δείξει τὸν πλοῦτο αὐτοῦ ὁ Θεός, πῶς εἰς ἡμᾶς τὰ τέλη τῶν αἰώνων κατήντησεν;

Ἀπόκρισις.

Ὁ πάσης κτίσεως ὁρατῆς τε καὶ ἀοράτου κατὰ μόνην τοῦ θελήματος τὴν ῥοπήν ὑποστήσας τὴν γένεσιν, πρὸ πάντων τῶν αἰώνων, καὶ αὐτῆς τῆς τῶν γεγονότων γενέσεως, τὴν ἐπ' αὐτοῖς ἀφράστως υπεράγαθον εἶχε βουλήν· ἡ δέ ἦν αὐτόν μὲν ἀτρέπτως ἐγκραθῆναι τῇ φύσει τῶν ἀνθρώπων διὰ τῆς καθ' ὑπόστασιν ἀληθοῦς ἐνώσεως· ἑαυτῷ δέ τὴν φύσιν ἀναλλοιώτως ἐνώσαι τὴν ἀνθρωπίνην· ἵνα αὐτὸς μὲν ἄνθρωπος γένηται, καθὼς οἶδεν αὐτός, Θεὸν δέ ποιήσῃ τῇ πρὸς ἑαυτόν ἐνώσει τὸν ἄνθρωπον, μερίσας δηλονότι σοφῶς τοὺς αἰῶνας καὶ διορίσας· τοὺς μὲν, ἐπ' ἐνεργείᾳ τοῦ αὐτόν γενέσθαι ἄνθρωπον· τοὺς δέ, ἐπ' ἐνεργείᾳ τοῦ τόν ἄνθρωπον ποιῆσαι Θεόν. Τῶν οὖν ἐπ' ἐνεργείᾳ τοῦ αὐτόν γενέσθαι ἄνθρωπον προωρισμένων αἰώνων, εἰς ἡμᾶς τὰ τέλη κατήντησε, τῆς θείας προθέσεως κατὰ τὴν σάρκωσιν δι' αὐτῶν τῶν πραγμάτων λαβούσης τὴν ἔκβασιν. Ὅπερ ὁ θεῖος διασκοπήσας Ἀπόστολος, τῆς κατὰ πρόθεσιν τῶν αἰώνων πρὸς τὸ γενέσθαι τόν Θεόν ἄνθρωπον βουλής ἐνιδὼν τὸ τέλος, δι' αὐτῆς τοῦ Θεοῦ καὶ Λόγου σαρκώσεως, φησὶν, εἰς ἡμᾶς κατηντηκέναι τὰ τέλη τῶν αἰώνων· οὐχ ἀπλῶς παρ' ἡμῶν νοουμένων τῶν αἰώνων, ἀλλὰ τῶν, ἐπ' ἐνεργείᾳ δηλονότι τοῦ τῆς ἐνσωματώσεως μυστηρίου, τὸ οἰκεῖον κατὰ πρόθεσιν τοῦ Θεοῦ πέρας εἰληφότων.

Ἐπεὶ οὖν οἱ κατὰ πρόθεσιν ἐπ' ἐνεργείᾳ τοῦ γενέσθαι τόν Θεόν ἄνθρωπον προορισθέντες αἰῶνες εἰς ἡμᾶς τὸ τέλος εἰλήφασιν, ἐνεργήσαντος κατ' ἀλήθειαν τοῦ Θεοῦ τὴν ἑαυτοῦ τελείαν ἐνανθρώπησιν καὶ πληρώσαντος· τοὺς ἄλλους ἐκδέχεσθαι χρὴ λοιπὸν αἰῶνας ἐλευσομένους, ἐπ' ἐνεργείᾳ τῆς τῶν ἀνθρώπων μυστικῆς καὶ ἀπορρήτου θεώσεως· καθ' οὓς τόν υπερβάλλοντα πλοῦτον τῆς χρηστότητος αὐτοῦ εἰς ἡμᾶς δείξει ὁ Θεός, ἐνεργήσας τελείως ἐν τοῖς ἀξίοις τὴν θέωσιν. Εἰ γάρ αὐτός τῆς ἐπὶ τῷ (320) ἀνθρωπισθῆναι μυστικῆς ἐνεργείας εἴληφε πέρας, κατὰ πάντα τρόπον χωρὶς μόνης ἀμαρτίας ἡμῖν ὁμοιωθεὶς, καὶ εἰς τὰ κατώτερα μέρη τῆς γῆς καταβάς, ἔνθα τόν ἄνθρωπον ἀπέωσατο τῆς ἀμαρτίας ἢ τυραννίς· πάντως καὶ τῆς ἐπὶ τῷ θεωθῆναι τόν ἄνθρωπον μυστικῆς ἐνεργείας λήψεται πέρας, κατὰ πάντα τρόπον, χωρὶς μόνης δηλονότι τῆς πρὸς αὐτόν κατ' οὐσίαν ταυτότητος, ὁμοιώσας ἑαυτῷ τόν ἄνθρωπον, καὶ ὑπεράνω πάντων τῶν οὐρανῶν ἀναβιβάσας· ἔνθα τὸ τῆς χάριτος φύσει μέγεθος ὑπάρχον προκαλεῖται διὰ τὴν ἀπειρίαν τῆς ἀγαθότητος τόν κάτω κείμενον ἄνθρωπον. Ὅπερ μυστικῶς διδάσκων ὁ μέγας Ἀπόστολος φησὶν ἐν τοῖς

αἰῶσι τοῖς ἐπερχομένοις τὴν ἐν ἡμῖν [Fr. εἰς ἡμᾶς] ὑπερβάλλοντα πλοῦτον τῆς τοῦ Θεοῦ χρηστότητος δειχθήσεσθαι.

Διέλωμεν οὖν καὶ ἡμεῖς τῇ ἐπινοίᾳ τούς αἰῶνας, καὶ ἀφορίσωμεν, τούς μὲν, τῷ μυστηρίῳ τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως, τούς δέ, τῇ χάριτι τῆς ἀνθρωπίνης θεώσεως· καὶ εὐρήσομεν τούς μὲν περί τό οἰκεῖον ὄντας τέλος, τούς δέ, οὕτωπραγενομένους. Καί συντόμως εἰπεῖν, τῶν αἰώνων οἱ μὲν τῆς τοῦ Θεοῦ πρὸς ἀνθρώπους εἰσὶ καταβάσεως, οἱ δέ τῆς τῶν ἀνθρώπων πρὸς Θεόν ὑπάρχουσιν ἀναβάσεως. Οὕτω νοοῦντες, οὐκ ἐνσκάζομεν τῇ ἀσαφείᾳ τῶν θείων λόγων, τὴν εἰς ταυτὸν περίπτωσιν νομίζοντες παθεῖν τὸν θεῖον Ἀπόστολον.

Ἦ μᾶλλον, ἐπειδὴ καὶ ἀρχή, καὶ μεσότης, καὶ τέλος πάντων ἐστὶ τῶν αἰώνων, τῶν τε παρελθόντων, καὶ ὄντων καὶ ἐσομένων, ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, εἰκότως εἰς ἡμᾶς κατήντησε δυνάμει τῆς πίστεως, τό κατ' εἶδος ἐνεργεία κατὰ τὴν χάριν ἐσόμενον ἐπὶ θεώσει τῶν ἀξίων τέλος τῶν αἰώνων.

Ἦ πάλιν, ἐπειδὴ ἕτερος ὁ τοῦ ποιεῖν, καὶ ἕτερος ὁ τοῦ πάσχειν λόγος· μυστικῶς ἄρα καὶ σοφῶς διεῖλε παρελθοῦσιν αἰῶσι καὶ μέλλουσι, τὸν τοῦ ποιεῖν καὶ τὸν τοῦ πάσχειν λόγον ὁ θεῖος Ἀπόστολος· οἷον οἱ τῆς σαρκὸς αἰῶνες, ἐν οἷς νῦν ζῶμεν. Οἶδε γάρ ἡ Γραφή καὶ χρονικούς αἰῶνας, καὶ τό, Καὶ ἐκοπίασεν εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ ζήσεται εἰς τέλος, τῆς τοῦ ποιεῖν εἰσὶν ἰδιότητος· οἱ δέ μέλλοντες εἶναι τοῦ πνεύματος μετὰ τὴν παροῦσαν ζωὴν, τῆς τοῦ πάσχειν εἰσὶν μεταποιήσεως. Ἐνταῦθα τοίνυν ὄντες ὡς ποιοῦντες, εἰς αἰώνων τέλος καταντῶμεν, πέρασ λαμβανούσης ἡμῶν κατὰ τό ποιεῖν τῆς δυνάμεως τε καὶ τῆς ἐνεργείας· ἐν δέ τοῖς αἰῶσι τοῖς ἐπερχομένοις πάσχοντες τὴν πρὸς τό θεοῦσθαι χάριτι μεταποιήσιν, οὐ ποιοῦμεν, ἀλλὰ πάσχομεν· καὶ διὰ τοῦτο οὐ λήγομεν θεουργούμενοι. Ὑπὲρ φύσιν γάρ τότε τό πάθος ἐστὶ, καὶ μηδένα λόγον ἔχον ὀριστικόν τῆς ἐπ' ἄπειρον τῶν τοῦτο πασχόντων θεουργίας. Ποιοῦμεν γάρ ἡμεῖς, ἐφ' ὅσον τὴν τε τῶν ἀρετῶν ποιητικὴν φύσει λογικὴν ἔχομεν δύναμιν ἐνεργουμένην, καὶ τὴν πάσης γνώσεως δεκτικὴν νοεράν ἀσχέτως δύναμιν πᾶσαν τῶν ὄντων καὶ γινωσκομένων φύσιν διαβαίνουσαν, καὶ πάντα κατόπιν ἑαυτῆς τούς αἰῶνας ποιουμένην· καὶ πάσχομεν ἡνίκα τῶν ἐξ οὐκ ὄντων τελείως τούς λόγους περάσαντες, εἰς τὴν τῶν (321) ὄντων ἀγνώστως ἔλθωμεν αἰτίαν, καὶ συγκαταπαύσωμεν τοῖς φύσει πεπερασμένοις τὰς οἰκείας δυνάμεις, ἐκεῖνο γινόμενοι, ὅπερ τῆς κατὰ φύσιν δυνάμεως οὐδαμῶς ὑπάρχει κατόρθωμα· ἐπειδὴ τοῦ ὑπὲρ φύσιν ἢ φύσιν καταληπτικὴν οὐ κέκτηται δύναμιν. Θεώσεως γάρ οὐδὲν γενητόν κατὰ φύσιν ἐστὶ ποιητικόν, ἐπειδὴ μηδέ Θεοῦ καταληπτικόν· μόνης γάρ τῆς θείας χάριτος ἴδιον πέφυκεν εἶναι, τό ἀναλόγως τοῖς οὔσι χαρίζεσθαι θέωσιν, καὶ λαμπρυνούσης τὴν φύσιν τῷ ὑπὲρ φύσιν φωτί, καὶ τῶν οἰκείων ὄρων αὐτὴν ὑπεράνω κατὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς δόξης ποιουμένης.

Οὐκοῦν τὰ τέλη τῶν αἰώνων εἰς ἡμᾶς εἰκότως κατήντησαν (Fr. κατήντησε), τούς ὅσον οὐδέπω διὰ τῆς ἐν Χριστῷ χάριτος ληψομένους τῶν ὑπὲρ αἰῶνας καὶ φύσιν ἀγαθῶν τὴν δωρεάν· ὧν τύποι καὶ προχαράγματι καθεστήκασι, οἱ τρόποι τῶν ἀρετῶν, καὶ τῶν γνωσθῆναι φύσει δυναμένων οἱ λόγοι· δι' ὧν ὁ Θεός ἀεὶ θέλων ἐν τοῖς ἀξίοις ἄνθρωπος γίνεται. Μακάριος οὖν ὁ μεταποιήσας διὰ σοφίας ἐν ἑαυτῷ τὸν Θεόν ἄνθρωπον, καὶ τοῦ τοιούτου μυστηρίου πληρώσας τὴν γένεσιν, πάσχων τῷ γενέσθαι τῇ χάριτι Θεός, ὅτι τοῦ ἀεὶ τοῦτο γενέσθαι πέρασ οὐ λήψεται. Ὁ γάρ ταύτην τοῖς ἀξίοις ποιῶν, ἀόριστος ὑπάρχων κατ' οὐσίαν, ἀόριστον ἔχει, καὶ πάσης ἀοριστίας ἐπέκεινα, τὴν τοῦτο ποιοῦσαν δύναμιν, καὶ μηδέποτε συγκαταλήγουσαν τοῖς ὑπ' αὐτῆς γινομένοις, καθάπερ ἡμεῖς· ἀεὶ δέ μᾶλλον ἑαυτῇ συγκαταλοῦσαν τούς ἐξ αὐτῆς τό εἶναι λαβόντας, ἄνευ αὐτῆς εἶναι μὴ δυναμένους. Ὅθεν καὶ πλοῦτον εἶπε χρηστότητος, ὡς μὴ παυομένης ποτέ τῆς ἐφ' ἡμῖν ἐν χρηστότητι κατα τὴν πρὸς θέωσιν μεταποιήσιν, θείας καὶ παμφαοῦς διαθέσεως.

ΣΧΟΛΙΑ.

α' . Ἡ πρὸς τὴν σάρκα τοῦ Λόγου καθ' ὑπόστασιν ἔνωσις, τὸν ἀπόρρητον τῆς θείας βουλήσ ἐφάνερωσε σκοπόν, ἐν τῷ μὴ φύραι τῇ ἐνώσει τῆς σαρκὸς τὴν οὐσίαν· μίαν δέ δεῖξαι, κὰν τῇ σαρκώσει τοῦ Λόγου τὴν ὑπόστασιν· ἵνα καὶ μείνη σὰρξ κατὰ τὴν οὐσίαν ἢ σὰρξ, καὶ γένηται θεία κατὰ τὴν ὑπόστασιν.

β' . Τῶν αἰώνων, φησὶν, οἱ μὲν ἐκφαντικοὶ γεγονῶσιν ἐνανθρωπήσεως, ὧν εἰς ἡμᾶς τὰ τέλη κατήντησεν· οἱ δὲ τῆς ἡμῶν ἀποδεικτικοὶ τυγχάνουσιν ἐκθεώσεως· ὧν οὕτω τῆς δόξης ὁ πλοῦτος ἐφανερῶθη.

γ' . Βεβαία πίστωσίς ἐστι, φησί, τῆς πρὸς ἐκθέωσιν ἐλπίδος τῇ φύσει τῶν ἀνθρώπων, ἢ τοῦ Θεοῦ ἐνανθρώπησις· τοσοῦτον Θεὸν ποιοῦσα τὸν ἄνθρωπον, ὅσον αὐτὸς γέγονεν ἄνθρωπος. Ὁ γὰρ χωρὶς ἁμαρτίας γενόμενος ἄνθρωπος, δηλὸν ὅτι χωρὶς τῆς εἰς Θεὸν μεταβολῆς, τὴν φύσιν θεοποιήσει· καὶ τοσοῦτον ἀναβίβασει δι' ἑαυτὸν, ὅσον διὰ τὸν ἄνθρωπον ἑαυτὸν κατεβίβασε.

δ' . Ἄλλη θεωρία, δι' ἣς ἐν Χριστῷ κατὰ περιγραφὴν εἶναι δείκνυσιν ἀδιαστάτως, τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ μέσον καὶ τὸ (324) τέλος τῶν αἰώνων. Ὅς εἰς ἡμᾶς κατήντησεν ὡς αἰώνων τέλος διὰ σαρκώσεως, ἔχων φυσικῶς τὸ πλήρωμα τῆς πατρικῆς ἀγαθότητος, οὐπὲρ ἐν ἑαυτῷ κατὰ χάριν ἡμᾶς μετόχους κατέστησε, πίστεως ἡμῖν θέμενος τὴν ἐλπίδα βεβαίωσιν.

ε' . Ἄλλη θεωρία. Ὁ τοῦ ποιεῖν λόγος ἐστὶν ἡ φυσικὴ πρὸς ἀρετῶν ἐνέργειαν δύναμις· ὁ δὲ τοῦ πάσχειν λόγος ἐστὶν ἡ χάρις τῶν ὑπὲρ φύσιν, ἢ σύμβασις τῶν παρὰ φύσιν. Ὡς γὰρ τοῦ ὑπερόντος φυσικὴν οὐκ ἔχομεν δύναμιν, οὕτως οὔτε τοῦ μὴ ὄντος ἔχομεν φύσει τὴν δύναμιν. Πάσχομεν οὖν ὡς ὑπὲρ φύσιν οὕσαν κατὰ χάριν, ἀλλ' οὐ ποιοῦμεν τὴν θέωσιν. Οὐ γὰρ ἔχομεν πρὸς γένεσιν κακίας φυσικὴν δύναμιν. Ποιοῦμεν οὖν ἐνταῦθα, φησὶν, ὄντες, τὰς ἀρετάς πρὸς τὸ ποιεῖν ταύτας ἔχοντες φύσει τὴν δύναμιν· πάσχομεν δὲ κατὰ τὸ μέλλον τὴν θέωσιν, τὴν πρὸς τὸ παθεῖν ταύτην κατὰ δωρεάν χάριν δεχόμενοι.

στ' . Τὰς μὲν ἀρετάς ποιοῦντες μετὰ τήνδε, φησί, παυόμεθα τὴν ζωὴν· τὴν δὲ κατὰ χάριν ὑπὲρ φύσιν πάθος, ἀόριστον, ὅτι καὶ δραστικόν· τὸ δὲ παρὰ φύσιν, ἀνύπαρκτον, ὅτι καὶ ἀδρανές.

ζ' . Τοῦ τε θυμοῦ καὶ τῆς ἐπιθυμίας ἐπιστατῶν ὁ λόγος, φησί, ποιεῖ τὰς ἀρετάς· ὁ δὲ νοῦς τοῖς λόγοις ἐπιβάλλων τῶν γεγονότων τὴν ἄπταιστον τῶν γεγονότων συλλέγεται γνώσιν. Ὅταν οὖν ὁ λόγος μετὰ τὴν τῶν ἀντικειμένων ἀποβολὴν εὕρη τὸ κατὰ φύσιν ἐραστόν· καὶ ὁ νοῦς μετὰ τὴν τῶν γινωσκομένων διάβασιν λάβηται τῆς ὑπὲρ οὐσίαν καὶ γνώσιν τῶν ὄντων αἰτίας, τῆνικαῦτα τὸ τῆς θεώσεως κατὰ χάριν ἐπιγίνεται πάθος, τὸν μὲν λόγον ἀπάγον τῆς φυσικῆς διακρίσεως, ἔνθα διακρινόμενον οὐκ ἔστι· τὸν δὲ νοῦν καταπαῦον τῆς κατὰ φύσιν νοήσεως, ἔνθα μὴ ἔστι τὸ γινωσκόμενον, καταποιοῦν τῇ κατὰ τὴν στάσιν ταυτότητι Θεόν, τὸν ἀξιούμενον τῆς θείας μεθέξεως.

η' . Τῶν θείων φησὶν ἀγαθῶν τύπους εἶναι τοὺς τε κατ' ἀρετὴν τρόπους, καὶ τοὺς τῶν ὄντων λόγους· τοὺς τρόπους ἔχων τῶν ἀρετῶν ὡς σῶμα· ὡς δὲ ψυχὴν, τοὺς ἐν πνεύματι λόγους τῆς γνώσεως, οἷς τοὺς ἀξίους θεοποιεῖ, χαρακτῆρα διδούς ἀρετῆς ἐνυπόστατον, καὶ ἀπλανοῦς γνώσεως ἐνούσιον χαριζόμενος ὑπαρξιν.

θ' . Πλοῦτον ἐρμήνευσεν εἶναι χρηστότητος, τὴν εἰς ἡμᾶς τοῦ Θεοῦ διάθεσιν τῆς ἀγαθότητος.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΚΒ' .

Εἰ Δαβὶδ τοῦ κατὰ σάρκα μόνον Ἰσραὴλ ἐβασίλευσεν· ὁ δὲ κατὰ σάρκα Ἰσραὴλ τὴν τοῦ Χριστοῦ ἀπώσατο βασιλείαν, διό καὶ μετῆλθεν ἐπὶ τὰ ἔθνη· πῶς κατὰ τὴν φωνὴν τοῦ

100

Ἀρχαγγέλου (325) σταθήσεται, τό· "Καί δώσει αὐτῷ ὁ Θεός τόν θρόνον Δαβίδ τοῦ πατρός αὐτοῦ, καί βασιλεύσει ἐπί τόν οἶκον Ἰακώβ εἰς αἰῶνας;"

Ἀποκρίσις.

Τοῦτο πάνυ φαίνεται τό ἄπορον, δήλην ἔχον καί φανεράν τήν διασάφησιν. Εἰ γάρ οὐ πάντες οἱ ἐξ Ἰσραήλ, οὔτοι Ἰσραήλ· οὐδ' ὅτι εἰσί σπέρμα Ἀβραάμ, πάντα τέκνα· ἀλλά τέκνα τῆς ἐπαγγελίας λογίζεται ὁ Θεός εἰς σπέρμα. Καί, Ἐάν ἦ ὁ ἀριθμός τῶν υἱῶν Ἰσραήλ ὡς τά ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ, καί ὡς ἡ ἄμμος τῆς θαλάσσης, τό κατάλειμμα σωθήσεται, δήλον ὡς ὁ πιστός λαός, καί δι' ἔργων δικαιοσύνης καί ἀληθοῦς τῆς κατά τήν πίστιν γνώσεως ὁρῶν τόν Θεόν, ἐστίν Ἰσραήλ· εἴτε κατά σάρκα φέρει τό γένος ἐξ Ἰσραήλ, εἴτε τῆς ἐθνικῆς ὑπάρχει μερίδος. Ὁ γάρ τοῦ Ἀβραάμ καί Ἰσαάκ καί Ἰακώβ, ἐν ἑαυτῷ φέρων τρανόν καί ἄχραντον τόν χαρακτηῖρα τῆς πίστεως, τῆς τοῦ ἀληθινοῦ Ἰσραήλ οὐκ ἀπηλλωτρίωται κλήσεώς τε καί χάριτος.

Ἀλλά καί Δαβίδ αὐτός ὁ μακάριος τῶν ἐν Ἰσραήλ πιστῶν εἶχε τήν βασιλείαν· ὅθεν ἅμα τῆς πίστεως κατέσβεσεν ἑαυτοῦ τό φέγγος ὁ Ἰσραήλ, ἅμα καί τῆς τοῦ Δαβίδ εὐθέως ἀπέστη βασιλείας. Ἄρ' οὖν τόν τοῦ Δαβίδ πνευματικόν θρόνον, καί τήν νοητήν τῶν λογικῶν ψυχῶν βασιλείαν, καί τόν πιστόν οἶκον τοῦ Ἰακώβ, καί τό ἅγιον μέγα ἔθνος, ἐφ' ὃν ἀντί τοῦ σωματικοῦ καί παραπικραίνοντος Ἰσραήλ, προφητικῶς χρηματίζων ὁ Θεός τῷ Μωϋσῆ καταστήσει αὐτόν· ἦτοι τόν δι' αὐτοῦ τυπικῶς νοούμενον ἐπηγγείλατο, εἰπών· Ἔφες με, καί ἐξαλείψω τό ἔθνος τοῦτο εἰσάπαξ, καί καταστήσω σε εἰς ἔθνος μέγα καί φοβερόν, ἢ τοῦτο· ἀλλ' οὐ τόν ἄπιστον οἶκον τοῦ Ἰακώβ, καί παραπικραίνοντα, καί τό ἁμαρτωλόν ἔθνος, καί τό πονηρόν σπέρμα, καί τούς ἀνόμους υἱούς, καί τούς ἄρχοντας Σοδόμων, καί τόν λαόν Γομόρρας, καί τούς ἀποστραφέντας ἀποστροφῆν πονηράν, καί τόν Κύριον ἐγκαταλίποντας, καί τόν Ἅγιον Ἰσραήλ παροξύναντας, καί τόν Θεόν οὐκ ἐπεγνωκότας, οὐδέ συνιέντας, καί πληγέντας πληγῆν ἀπιστίας ἀνίατον, καί μηδεμίαν δεχομένην λογικῆς ἰατρίας μέθοδον, ἀπιστίαν ψυχῆς θεραπεύουσαν. Οὐαί γάρ, φησίν, ἔθνος ἁμαρτωλόν, σπέρμα πονηρόν, υἱοί ἄνομοι· ἐγκατελείπατε τόν Κύριον, καί παρωξύνετε τόν Ἅγιον τοῦ Ἰσραήλ· τί ἔτι πληγῆτε προστιθέντες ἀνομίαν; Οὐκ ἔστι μάλαγμα ἐπιθεῖναι, οὔτε ἔλαιον, οὔτε καταδέσμους. Οὐ τούς χωλάναντας ἐπ' ἀμφοτέραις ταῖς ἰγνύαις, καί τήν ἀλήθειαν ἀπεστραμμένους, καί ἐκβεβλημένους τῆς θείας κληρονομίας κατά τόν Κάϊν καί Ἰσμαήλ καί Ἡσαῦ καί Ῥουβίμ καί Ἡρ καί Αὐνάν καί Μανασσῆν καί Ἐλιάφ καί Ἀμνών, τούς τῶν πατριαρχῶν τε καί προφητῶν πρωτοτόκους καί ἐκβεβλημένους καί ἀποδοκιμασμένους. Φησί γάρ· Υἱός μου πρωτότοκος Ἰσραήλ· οὐ γάρ μονογενής· ἐπεὶ περ ἐπεισαγωγή πρὸς υἰοθεσίαν θεσπεσίου λαοῦ (328) καί εὐσεβοῦς ἠλπίζετο, κατά Θεόν κτιζομένου, καί εἰς υἰοθεσίαν προσαγομένου τήν ἐν χάριτι, διά τῆς ἐκβολῆς τοῦ πρωτοτόκου καί ἀπίστου λαοῦ Ἰσραήλ (Fr. ἀπίστου Ἰσραήλ) ἐπαναστάντος τῷ νοητῷ Ἄβελ διά φθόνον, καί ἀποκτείναντος κατά τόν Κάϊν, καί ἐμπαίζαντος τῷ θείῳ τρόπῳ τοῦ νοητοῦ Ἰσαάκ κατά τόν Ἰσμαήλ· καί μανέντος κατά τοῦ νοητοῦ Ἰακώβ, ὡς Ἡσαῦ· καί τό σπέρμα τῆς πίστεως, καί τῆς κατ' αὐτήν δικαιοσύνης εἰς τήν γῆν τῆς πλάνης καί τῶν παθῶν ἐκχέαντος κατά τόν Ἡρ καί Ἀμνών· καί τήν τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίαν, ὡς ἐκεῖνοι τήν Θάμαρ, ἀρνησαμένους· καί τήν λήθην οἰκειωσαμένου τῶν ἀρετῶν, κατά τόν Μανασσῆν· καί ἐπί τῷ νοητῷ Δαβίδ λαβόντι τήν βασιλείαν ἐξ ὑπερηφανίας διαπονηθέντος, καί διά τοῦτο ἐξουδενωθέντος κατά τόν Ἐλιάφ, καί γενομένου ξένης παρανομίας δημιουργοῦ κατά τόν Ἀμνών. Οὐ τούτους τούς ἀλλοτρίους υἱούς, καί χωλάναντας ἀπό τῶν τρίβων αὐτῶν· τούς μανίας καί φόνου πνέοντας (al. γέμοντας), τούς σαρκικούς ὄντως, κατά σαρκῶν μόνων υἱούς, τούς ξένους τῆς χάριτος, ὧν Θεός ἡ κοιλία, καί ἡ

δόξα ἐν τῇ αἰσχύνῃ αὐτῶν· ὧν τῆς ἀπιστίας ἀπώλετο τό μνημόσυνον μετ' ἡχοῦ· ἀλλ', ὡς ἔφην, τόν πιστόν καί πνευματικόν Ἰσραήλ, καί ὀρῶντα Θεόν διά τῆς πίστεως· τόν ἐκ πάντων τῶν ἔθνῶν συνειλεγμένον, κατ' ἐκλογήν χάριτος, εἰς περιποίησιν, λαόν, καί ἅγιον ἔθνος, καί βασιλικόν ἱεράτευμα, ἐπηγγείλατο δώσειν διά τοῦ ἀγγέλου πρὸς τήν Παρθένον χρηματίζων ὁ Θεός, τῷ ἐξ αὐτῆς τεχθησομένῳ Σωτῆρι Θεῷ τῶν ὄλων. Ὅπερ δι' αὐτῆς τῆς τῶν πραγμάτων ἐκβάσεως τήν οἰκείαν ἐδέξατο πίστωσιν· τοῦ Κυρίου τὰς πρὸς τοὺς πατέρας ἐπαγγελίας πληρώσαντος, καί πάντα τὰ ἔθνη ἐν τῷ νοητῷ Ἀβράαμ εὐλογήσαντός τε καί υἰοθετήσαντος, καί πάντων τῶν ἔθνῶν καταστήσαντος ἐν πνεύματι διά τῆς πίστεως αὐτόν πατέρα τόν Ἀβράαμ· καί καθεσθέντος ἐν τῷ πνευματικῷ θρόνῳ τοῦ Δαβίδ, καί βασιλεύοντος ἐπὶ τόν πιστόν οἶκον Ἰακώβ εἰς τοὺς αἰῶνας, βασιλείαν πέρας οὐκ ἔχουσαν.

ΣΧΟΛΙΑ.

α'. Ἐπὶ τοῦ Ἱεροβάμ ἀπέστη ὁ Ἰσραήλ τοῦ οἴκου Δαβίδ ἀπιστήσας τῷ Θεῷ.

β'. Ἀπαρίθμησις τῶν ἀπὸ τοῦ αἰῶνος ἐκβεβλημένων πρωτοτόκων, οἷς εἰκαζόμενος καί ὁ Ἰσραηλίτης λαός· καί δῶμεν περὶ αὐτοῦ συμπεριφορικῶς εἰρησθαι τό· Υἱός μου πρωτότοκος Ἰσραήλ, ὡς πρωτότοκος ἀποβέβληται διά τήν τοῦ μετ' αὐτόν εἰσπονηθέντος λαοῦ τῶν ἐντεῦθεν διά πίστεως κλήσιν.

γ'. Τοὺς ὑποβουλευθέντας ὑπὸ τῶν πρωτοτόκων ἀδελφούς, φέρειν τύπον φησί τοῦ Κυρίου καί τοῦ κατὰ πίστιν νέου λαοῦ.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΚΔ'.

Τί ἐστὶ τό ἐν ταῖς Πράξεσι περὶ τοῦ Πέτρου κείμενον· " Διελθόντες πρώτην φυλακὴν καὶ δευτέραν, ἤλθομεν (ἤλθον) ἐπὶ τήν πύλην τήν σιδηρᾶν;"

Ἀποκρίσις.

Ὁ πιστός, κατὰ Πέτρον τόν ἅγιον, καί πρακτικός (329) νοῦς, ὑπὸ Ἡρώδου κρατούμενος, τοῦ δερματίνου νόμου (δερμάτινος γάρ ὁ Ἡρώδης ἐρμηνεύεται· Ὅπερ ἐστὶ, τό φρόνημα τῆς σαρκός, ὑπὸ δύο συγκλείεται φύλακε [Fr.φυλακάς] καί μίαν πύλην σιδηρᾶν), πολεμούμενος ἔκ τε τῆς τῶν παθῶν ἐνεργείας, καί τῆς κατὰ διάνοιαν ἐπὶ τοῖς πάθεσι συγκαταθέσεως· ἄστινας καθάπερ φυλακάς, ἤτοι εἰρκτάς διά τοῦ λόγου τῆς πρακτικῆς φιλοσοφίας, ὡς δι' ἀγγέλου διαπεράσας, ἔρχεται ἐπὶ τήν πύλην τήν σιδηρᾶν, τήν φέρουσαν εἰς τήν πόλιν· τήν πρὸς τὰ αἰσθητά λέγω τῶν αἰσθήσεων στερεῶν καί ἀπότομον καί δυσκαταμάχητον σχέσιν· ἣν ὁ τῆς φυσικῆς ἐν πνεύματι θεωρίας διανοίγων λόγος, αὐτομάτην πρὸς τὰ συγγενῆ νοητὰ λοιπόν ἀφόβως τόν νοῦν παραπέμπει, τῆς Ἡρώδου μανίας ἐλεύθερον.

ΣΧΟΛΙΟΝ.

α'. Φυλακάς εἶπεν τήν ἔξιν τῆς κακίας καί τήν ἐνέργειαν· χαρακτήρ γάρ τῆς ἔξεως ἢ συγκατάθεσις· ἐφ' ἧς ὁ πονηρός ποιεῖν ἀγωνίζεται τοὺς ἀγίους. Πύλην δέ σιδηρᾶν τήν πρὸς τὰ αἰσθητά φυσικῆν τῶν αἰσθήσεων σχέσιν, ὧν καθάπερ ἄγγελος ἐξαιρεῖται τόν ἀληθῶς πιστόν, ὁ τῆς πρακτικῆς γνώσεως λόγος.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΚΕ'.

Τί ἐστὶ, "Θέλω ὑμᾶς εἰδέναι, ὅτι παντός ἀνδρός ἢ κεφαλὴ ὁ Χριστός ἐστὶ, κεφαλὴ δέ γυναικός ὁ ἀνὴρ, κεφαλὴ δέ Χριστοῦ ὁ Θεός· καί πᾶς ἀνὴρ προσευχόμενος ἢ προφητεῶν κατὰ κεφαλῆς ἔχων καταισχύνει τήν κεφαλὴν αὐτοῦ· πᾶσα δέ γυνή προσευχομένη ἢ προφητεῦσα ἀκατακαλύπτω τῇ κεφαλῇ καταισχύνει τήν κεφαλὴν αὐτῆς· ἐν γὰρ καίτῳ

αὐτό ἐστι τῆ ἐξυρημένη;" Καί τί πάλιν ἐστί τό "Διά τοῦτο ὀφείλει ἡ γυνή ἐξουσίαν ἔχειν ἐπί τῆς κεφαλῆς διά τούς ἀγγέλους;"

Ἀπόκρισις.

Ἰστέον, ὅτι παντός ἀνδρός εἰπών ὁ θεῖος Ἀπόστολος εἶναι κεφαλὴν τόν Χριστόν, πιστοῦ δηλονότι κατά τήν πρᾶξιν τῶν θείων ἐντολῶν, καί τήν θεωρίαν τῶν εὐσεβῶν δογμάτων, ἀνδρός ἀπεφήνατο τήν κεφαλὴν τόν Χριστόν εἶναι, τῆς περιεκτικῆς σημασίας οὐ συμπερικλειούσης τῷ λόγῳ καί τούς ἀπίστους ἄνδρας. Πῶς γάρ καί εἴη κεφαλὴ τῶν μή πιστευόντων Χριστός; Οὐκοῦν κατά μίαν ἐπιβολήν, τῷ τῆς ἀναγωγῆς προσβαίνοντες λόγῳ, φαμέν ἄνδρα εἶναι τόν πρακτικόν νοῦν, κεφαλὴν ἔχοντα τόν λόγον τῆς πίστεως· πρὸς ὃν ὡς Χριστόν ἀφορῶν, ταῖς τῶν ἐντολῶν χάρισιν ὠκοδομημένον διά τῆς πράξεως, τόν οἰκεῖον συνίστησι βίον ὁ νοῦς, μή καταισχύων τήν κεφαλὴν αὐτοῦ, τουτέστι τήν πίστιν, τινί τῶν ἐκτός κατά τήν ὕλην ἐπικαλυμμάτων· ἐκ τοῦ μηδέν ὑπεράνων τῆς πίστεως τιθέναι τῶν προσκαίρων καί λυομένων. Γυναῖκα δέ τοῦ (332) τοιούτου νοός εἶναί φαμεν, αὐτήν τήν ἕξιν τῆς πράξεως, πολλοῖς τε καί διαφόροις κομῶσάν τε καί κατακεκαλυμμένην πρακτικοῖς τε λογισμοῖς καί ἤθεσι· μᾶλλον δέ αὐτόν τόν νοῦν, ὡς κεφαλὴν ἰδίαν κατά τήν τῶν τοιούτων λογισμῶν τε καί τρόπων πύκνωσιν καί εὐπρέπειαν ἔχουσαν [ἔχοντα] κεκαλυμμένην. Χριστόν δέ φαμεν εἶναι τήν ἐνυπόστατον πίστιν, ἧς κεφαλὴ ἐστί σαφῶς ὁ Θεός, πρὸς ὃν ἄγει τῆς πίστεως ὁ λόγος, δεικνύς τῷ ἀναγομένῳ τόν ἐν ᾧ κατά φύσιν ὑπάρχει Θεόν.

Καί πάλιν, ἀνὴρ ἐστίν ὁ τῆς φυσικῆς ἐν πνεύματι θεωρίας ἐπιμελούμενος νοῦς, κεφαλὴν ἔχων τόν κατά πίστιν ἐκ τῆς τῶν ὀρωμένων διακοσμήσεως γενεσιουργόν τοῦ παντός Λόγον διαδεικνύμενον, ὃν οὐ καταισχύει καλύπτων, καί οἷον ὑποτιθεῖς τινι τῶν ὀρωμένων ὁ νοῦς, καί ἄλλο [al. ἄλλα] τό παράπαν αὐτοῦ ποιούμενος ὑψηλότερον. Γυνή δέ τοῦ τοιούτου νοός ἐστίν ἡ σύνοικος αἴσθησις, δι' ἧς ἐπιβατεύει τῇ φύσει τῶν αἰσθητῶν, καί τούς ἐν αὐτῇ θειοτέρους ἀναλέγεται λόγους, μή συγχωρῶν τῶν λογικῶν αὐτήν ἀποκαλυφθεῖσαν ἐπιβλημάτων, ἀλογίας γενέσθαι καί ἀμαρτίας ὑπουργόν· τοῦ νοός εἰς κεφαλὴν, διά τῆς τῶν θειοτέρων λόγων, ὡς ἐπικαλυμμάτων ἀποβολῆς, ἀνταλλαξαμένην τῆς ἀλογίας τό πάθος· κεφαλὴ δέ Χριστοῦ, τουτέστι τοῦ κατά πίστιν διά τῆς κατά φύσιν τῶν γεγονότων θεωρίας ἀναλόγως τοῖς οὔσι διαφαινομένου δημιουργικοῦ Λόγου ἐστίν, ὁ κατ' οὐσίαν αὐτόν γεννῶν ἀπόρρητος Νοῦς· πρὸς ὃν ὁ Λόγος δι' ἑαυτοῦ τόν ἀναγόμενον διά τῆς τῶν ὄντων εὐσεβοῦς θεωρίας καθίστησι νοῦν, χορηγῶν αὐτῷ συμμέτρους κατά τήν γνώσιν τῶν ὀρατῶν τάς νοητάς τῶν θείων ἐμφάσεις.

Καί αὖθις ἀνὴρ ἐστίν ὁ τῆς μυστικῆς θεολογίας ἐντός γενόμενος νοῦς, κεφαλὴν ἔχων ἀκατακάλυπτον τόν Χριστόν· τουτέστι, τόν ταῖς ἀναποδείκτοις μυσταγωγίαις ἀγνώστως νοούμενον, ἢ κυριώτερον εἰπεῖν, ἀνοήτως γινωσκόμενον λόγον τῆς πίστεως· ὑπὲρ ὃν οὐδέν τίθεται τῶν ὄντων, οὐκ αἴσθητιν, οὐ λόγον, οὐ νοῦν, οὐ νόησιν, οὐ γνῶσιν, οὐ γινωσκόμενον, οὐ νοούμενον, οὐ λεγόμενον, οὐκ αἰσθητόν, οὐκ αἰσθανόμενον· ὁ τήν ἐπαινετήν καί ὑπερέχουσαν ἑαυτοῦ τε καί τῶν ὄντων παντελῶς καί διαφερόντως θεοποιόν στέρησιν συνασκούμενος νοῦς. Γυνή δέ τοῦ τοιούτου νοός ἐστίν, ἡ πάσης αἰσθητῆς φαντασίας καθαρεύουσα διάνοια, καθάπερ κεφαλὴν ἔχουσα τόν νοῦν, ταῖς ἀνάρχοις καί ὑπὲρ νόησιν τῶν ἀρρήτων καί ἀγνώστων δογμάτων ἐπιβολαῖς πεπυκασμένον. Κεφαλὴ δέ Χριστοῦ, τουτέστι τοῦ καθ' ὑπεροχὴν μυστικῶς ἀποπεφασμένου [Fr. νοουμένου] Λόγου, ἐστίν ὁ πάντων ἀπολύτως κατά πάντα τρόπον ἀπείρως ἐξωκισμένος Νοῦς· ὃν ὡς φύσει Νοῦ Λόγος ὑπάρχων ὁ Χριστός νοούμενος, ποιεῖ γνωστόν τοῖς ἀξίοις. Ὁ γάρ ἑωρακῶς ἐμέ, φησίν, ἑώρακε τόν Πατέρα. Καί γάρ ἀληθῶς ἡ τοῦ Λόγου νόησις, ἀρίδηλος τοῦ

γεννήσαντος αὐτόν Νοῦν καθέστηκε γνῶσις, ὡς ἐν ἑαυτῷ δεικνύντος ὑφιστάμενον κατ' οὐσίαν τόν Νοῦν, πρὸς ὃν ἀνάγει τόν ἐφιέμενον τῆς πρὸς Θεόν (333) κατὰ χάριν ταυτότητος νοῦν, ἀπολυθέντα τῆς ἐν πλήθει τῶν ὄντων κατὰ τὴν νόησιν διαφορᾶς καὶ ταυτότητι τε καὶ ἀπλότητι τῆς περὶ Θεόν ἐπιστατικῆς ἀεικινησίας.

Πᾶς τοιγαροῦν πρακτικὸς νοῦς προσευχόμενος ἢ προφητεύων, τουτέστι τούς τῶν ἀρετῶν ἐξαιτούμενος λόγους (οὕτω γάρν νοητέον τό, προσευχόμενος), ἢ τούς αὐτῶν τοῖς ἔργοις ἐκφαίνων τρόπους (οὕτω γάρ ἐκκληπτέον τό, προφητεύων), μόνον ὄρᾳν ὤφειλε γυμνόν τόν τῆς πίστεως λόγον, μηδέν νοῶν ἢ λογιζόμενος, ἢ ποιῶν κατὰ πρόσκλισιν ἐπικαλύπτων τὴν κεφαλὴν, ὑπὲρ αὐτὴν ἄλλο τι τιθέμενος. Καὶ πᾶσα γυνή, τουτέστι πρακτικοῦ νοός ἕξις, προσευχομένη ἢ προφητεύουσα, ἤτοι κατὰ διάθεσιν ἀφανῶς κινουμένη, ἢ τοῖς ἐκτός ἤθεσι διαπλάττουσα τὴν ἀρετὴν, ἄνευ λογικῆς διακρίσεως, καταισχύνει τὴν κεφαλὴν αὐτῆς· πρὸς πάθος μετερχομένη τό ἀγαθόν, οἷα τοῦ καλλωπίζοντος, ὡς ἐπιβλήματος, ἐστερημένη λόγου. Καὶ πᾶς νοῦς τὴν φυσικὴν ἀσκούμενος θεωρίαν, προσευχόμενος ἢ προφητεύων, κατὰ κεφαλῆς ἔχων, τουτέστι, γνωστικῶς τούς τῶν ὄντων λόγους ἐπιζητῶν, ἢ τούτους διδασκαλικῶς ἄλλοις παραδιδούς, μετὰ τῆς πρὸς ἄλλο τι καθ' οἷον δήποτε τρόπον ῥοπῆς, ἄνευ τοῦ κατ' εὐσέβειαν σκοποῦ, καταισχύνει τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, ὡς ὑπερθέμενός τι τῶν παρερχομένων τῆς ὁρθῆς κατ' εὐσέβειαν γνώσεως. Καὶ πᾶσα γυνή, τουτέστιν αἴσθησις, φυσικῶς τοῖς αἰσθητοῖς προσβάλλουσα, κατὰ κεφαλῆς μὴ ἔχουσα τούς νοερούς τῶν εἰρημένων λόγους αὐτὴν περικαλύπτοντας, καταισχύνει τὴν κεφαλὴν αὐτῆς, πρὸς πάθος διὰ τὴν φυσικὴν σχέσιν, τῶν ὀρωμένων ἐπερχομένη θεωρίαν. Καὶ πᾶς νοῦς μυστικῆς γενόμενος ἐραστής θεολογίας, προσευχόμενος ἢ προφητεύων, κατὰ κεφαλῆς ἔχων, τουτέστι ταῖς ἀδύτοις ἐμβατεύων ἀγνώστως θεωρίαις, ἢ διδάσκων καὶ μυσταγωγῶν ἄλλους πρὸς θεολογίαν, εἴ τινα μορφήν σχοίη νοήσεως, τόν ὑπὲρ νόησιν Λόγον μυσταγωγούμενος ἢ μυσταγωγῶν, καταισχύνει τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ· τόν ἀπλοῦν καὶ ὑπὲρ ἐπέκεινα πάσης νοήσεως, ὑποθεῖς τι τῶν ὄντων καὶ γινωσκομένων· δέον πάσης αὐτόν γυμνόν ἐννοίας καὶ γνώσεως ἀνομμάτως ὄρᾳν τόν ληθινόν Θεόν Λόγον, γινώσκοντα σαφῶς, ὡς ἐπὶ Θεοῦ μᾶλλον αἰ καθ' ὑπεροχὴν στερήσεις ἀληθεύουσι, ποσῶς μηνύουσαι τὴν θείαν θέσιν, διὰ τῆς τῶν ὄντων παντελῶς ἀφαιρέσεως. Καὶ πᾶσα γυνή, διάνοια τοῦ τοιοῦτου νοός, προσευχομένη ἢ προφητεύουσα ἀκατακαλύπτω κεφαλῆ, τουτέστιν, ἄφετος τῆς ἐπ' αὐτῇ τοῖς πολλοῖς πεπυκνωμένης μυστικοῖς θεωρήμασι νοερᾶς δυνάμεως, καταισχύνει τὴν κεφαλὴν αὐτῆς, ἀποβαλλομένη τὴν ὡς κεφαλὴν καλύπτουσαν τόν νοῦν, θείαν καὶ ἀπόρρητον γνῶσιν.

Πᾶς οὖν ἀνὴρ, ἤγουν νοῦς πρακτικὸς, ἢ φυσικὸς, (336) ἢ θεολογικὸς, προσευχόμενος ἢ προφητεύων, τουτέστι διδασκόμενος, ἢ διδάσκων, ἀκατακαλύπτων ἐχέτω τὴν κεφαλὴν, τόν Χριστόν· ὁ μὲν πρακτικὸς, μηδέν πίστεως καὶ ἀρετῆς προκρίνων· ὁ δὲ φυσικὸς, μηδένα τοῦ πρώτου λόγου ποιούμενος ἄλλον ἀνώτερον· ὁ δὲ θεολογικὸς, τόν ὑπὲρ νόησιν καὶ γνῶσιν καθοτιοῦν μὴ σχηματίζων ταῖς διὰ τῶν ὄντων νοήσεσι. Καὶ πᾶσα γυνή, τουτέστιν ἕξις πρακτικοῦ, ἢ αἴσθησις φυσικοῦ, ἢ σοφὴ διάνοια θεολογικοῦ νοός, κατακαλυπτέσθω τὴν κεφαλὴν· ἢ μὲν πρακτικὴ ἕξις, τῶν ποιητέων καὶ οὐ ποιητέων ἐπικειμένην ἔχουσα τὴν τοῦ λόγου διάκρισιν· ἢ δὲ αἴσθησις, τὴν ἐπὶ τοῖς ὀρωμένοις ἐπιστημονικὴν τοῦ λόγου δύναμιν· ἢ δὲ διάνοια, τὴν παντελῶς ἀναπόδεικτον τῶν ὑπὲρ νόησιν γνῶσιν. Πᾶσα γάρ ἕξις, ἢ αἴσθησις, ἢ διάνοια, μὴ καλυπτομένη κατὰ τόν ἀποδοθέντα τρόπον, οὐδέν διαφέρει τῆς ἐξυρημένης, τουτέστι, τῆς μηδένα λόγον ἐχούσης ἀρετῆς, ἢ θεοσεβείας, ἢ γνώσεως μυστικῆς καὶ θείας ἀγάπης.

Ὅφειλει οὖν ἔχειν, καὶ διὰ τό εἶκός, πᾶσα τοιαύτη γυνή, τὴν ἐξουσίαν τοῦ λόγου διὰ παντός ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, λέγω δὲ τὴν λογικὴν ἐπιστάσιαν, καὶ μάλιστα διὰ τούς

ἀγγέλους, τούς θεωμένους ἡμῶν τά τε φανερά καί ἀφανῆ κινήματα, καί ἀπογραφομένους πᾶν νόημα καί ποίημα πρὸς ἔπαινον ἢ ἔλεγχον ἡμῶν, ἐν τῇ φοβερᾷ ἡμέρᾳ τῆς διαγνώσεως· καί διὰ τούς κατά συνείδησιν λογισμούς, καί αὐτούς ἀγγέλους τροπικῶς νοουμένους, ἐπὶ τοῖς γινομένοις παρ' ἡμῶν κατηγοροῦντας, ἢ καί ἀπολογουμένους νῦν τε καί ὕστερον κατά τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως· καί διὰ τούς πονηρούς ἀγγέλους, τούς φυλαττομένους ἡμῶν καί ἕξιν καί αἴσθησιν καί διάνοιαν· ἵνα ἐπὶ ἀνὰ εἶδωσι γυμνωθέντας τῆς λογικῆς τε καί νοερᾶς διακρίσεως τε καί εὐσεβείας καί γνώσεως, ἐπιθῶνται, τὴν τῶν ἐναντίων αὐταῖς δημιουργοῦντες γένεσιν· ἀδιακρισίαν λέγω, καί ἀσέβειαν καί ἄγνοιαν· δι' ὧν κακίαν καί πλάνην καί ἀθεΐαν ἐνεργεῖν οἱ πονηροὶ πεφύκασι δαίμονες. Κεφαλή δὲ Χριστοῦ ὁ Θεὸς εἴρηται, ὡς Λόγου φύσει νοῦς κατ' αἰτίαν ἀρχή.

ΣΧΟΛΙΑ.

α'. Ἄνθρωπος ἐστὶ καὶ ὁ πρακτικὴν φιλοσοφίαν μετερχόμενος.

β'. Κεφαλὴν εἶπεν τὸν Χριστόν, ὡς ὑπόστασιν τῶν μελλόντων ἀγαθῶν. Ἡ γὰρ πίστις, κατὰ τὸν θεῖον Ἀπόστολον, μελλόντων ἐστὶν ὑπόστασις, καὶ πραγμάτων ἔλεγχος οὐ βλεπομένων· ὅπερ ἐστὶν αὐτός, ἐν ᾧ περ εἰσὶν οἱ θησαυροὶ τῆς σοφίας ἀπόκρυφοι, καὶ τῆς γνώσεως.

γ'. Ἐνυπόστατος πίστις ἐστὶν, ἢ ἐνεργῆς καὶ ἔμπρακτος, καθ' ἣν ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος ἐν τοῖς πρακτικοῖς δείκνυται ταῖς ἐντολαῖς σωματούμενος· δι' ὧν ὡς Λόγος πρὸς τὸν ἐν ᾧ κατὰ φύσιν ἐστὶν ἀνάγει Πατέρα τούς πράττοντας.

(337) δ'. Ὅτι ἄνθρωπος ἐστὶν καὶ ὁ τὴν φυσικὴν θεωρίαν εὐσεβῶς ἀσκούμενος νοῦς, τὸν κατὰ πίστιν τῇ διανοίᾳ θεωρητὸν τοῦ Θεοῦ Λόγον κεφαλὴν ἔχων, ὡς αἰτίαν τῆς τῶν ὁρωμένων γενέσεως.

ε'. Τὴν κτίσιν εἴ τις ἐθέλει καλῶς ὁρᾶν (ἔχει γὰρ δύναμιν ἄνθρωπος φυσικὴν τοῦ καλῶς ὁρᾶν, καὶ διακρίνειν τὸ κρεῖττον ἀπὸ τοῦ χείρονος), πρὸς τὸ τῆς ζωῆς χειραγωγηθήσεται ξύλον, ὅπερ ἐστὶν, ὁ παντός ξύλου δημιουργὸς Θεός· Ἐν ᾧ οἱ θησαυροὶ τῆς σοφίας καὶ τῆς γνώσεως ἀπόκρυφοι. Εἰ δὲ τῇ φυσικῇ δυνάμει παραχρησάμενος, κακῶς ὁρᾶν τὴν κτίσιν βουληθῆ, πόρρω τε στήσεται τῆς ζωῆς, καὶ τὸ ξύλον φάγεται τὸ διάκρισιν ἔχον καλοῦ καὶ κακοῦ· τῇ αἰσθήσει καὶ ἀλογία τὸν νοῦν ὑποτάξας ἀλόγως καὶ τὸν λόγον. Καὶ καλὸν μὲν τὴν ἡδονὴν διὰ τὴν τοῦ σώματος ἡγούμενος σύστασιν· κακὸν δέ, τὴν ὀδύνην, διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν, καὶ τούς πόνους τοῦ σώματος, καὶ εἰς Θεὸν τὴν κτίσιν παραγνωρίζων, ὡς δι' αὐτῆς τὰς ἀφορμὰς τῆς σωματικῆς ἡδονῆς ποριζόμενος.

στ'. Ἐπειδὴ, φησὶν, συνεπινοεῖται πάντως τῶ γενεσιουργῶ τῶν ὄντων Λόγος καὶ ὁ Νοῦς, πρὸς ὃν ἔχει κατ' αἰτίαν τὴν ἀναφορὰν ὁ Λόγος· κεφαλὴν τοῦ Χριστοῦ τὸν Πατέρα κέκληκεν ὡς Νοῦν Λόγου κατὰ φύσιν γεννήτορα.

ζ'. Fr. Ἐκ γὰρ τῆς οὐσίας τῶν ὁρατῶν καὶ τῆς κινήσεως καὶ τῆς διαφορᾶς, τὴν τρισυπόστατον ἁγίαν μονάδα γινώσκωμεν. Ὡς ἀλλαχοῦ ἐν τῷ. ᾧ τινι μὲν ἐξάγεται, φησὶν ὁ διδάσκαλος.

η'. Ὅτι ἄνθρωπος ἐστὶ, καὶ ὁ τὴν μυστικὴν διδασκόμενος θεολογίαν.

θ'. Καθ' ὑπεροχὴν ἐκδέχου τὸ ἀνοήτως. Ὑπὲρ νόησιν γὰρ τὸ πιστευόμενον, ὅπερ ἐστὶν ὁ Θεός.

ι'. Ὁ τὴν ἄμεσον τῇ καθ' ὑπεροχὴν στερήσει τῶν γεννητῶν πρὸς τὸν ἐπέκεινα παντός λόγου Λόγον ἀγνώστως λαβὼν, φησὶν, αὐτοψίαν, αὐτὸν ἔχει κεφαλὴν τὸν πάντη μονώτατον Λόγον· ὑπὲρ ὃν ἢ μεθ' οὗ, ἢ μεθ' ὃν ἕτερος φύσει καθάπαξ οὐχ ὑφέστηκε λόγος, οὗ ὁ εἶς φύσει Νοῦς ὑπάρχει γεννήτωρ· πρὸς ὃν ὡς κεφαλὴν ἀνάγων διὰ τοῦ συμφυοῦς κατ' οὐσίαν Πνεύματος τὸν ἐπόμενον συνίστησι νοῦν.

ια'. Τοῦ μέν πρακτικοῦ γυναικᾶ φησιν εἶναι τήν ἕξιν, ὡς τῶν κατ' ἀρετήν τρόπων γεννητικῆν· τοῦ δέ φυσικοῦ, τήν ἐξευγενισθεῖσαν τοῖς λόγοις τοῦ πνεύματος αἴσθησιν, ὡς τίκτουσαν τὰς τῶν ὄντων ἀπαθεῖς φαντασίας· τοῦ δέ θεολογικοῦ τήν καθαρὰν διάνοιαν τοῦ ἑνός τρισφαοῦς φωτός μοναδικῶς δεκτικῆν.

ιβ'. Χριστόν λέγει τόν ὑπερούσιον, καί ὑπερουσίως σαρκωθέντα Λόγον, ὅτι μηδέ τήν σάρκωσιν αὐτοῦ λόγῳ φυσικῶ κατέλαβε νοῦς. Τούτου δέ κεφαλῆν (340) φησι, τόν κατὰ φύσιν ἀνάτιον Νοῦν, κατ' αἰτίαν φύσει τῷ Λόγῳ συνεπινοούμενον. Ὁ γάρ πίστει τόν Λόγον ἑωρακῶς, ἀχρόνως αὐτῷ Λόγῳ τόν τοῦ Λόγου γεννήτορα Νοῦν, ὡς ἐν αὐτῷ κατ' οὐσίαν ὄντα, μυστικῶς συνεώρακεν. Φασί δέ τινες Χριστόν μέν λέγεσθαι τοῦ Χριστοῦ τόν ἀνθρώπινον, ὡς τοῦ παντός, ἤγουν τῆς ὅλης φύσεως κεφαλῆν. Οὐπερ ἀνθρώπινου δήλον, ἢ τοῦ Χριστοῦ θεότης καθέστηκε κεφαλή. Τῇ γάρ ὀνομασία τοῦ ὄλου τὰ μέλη καλέσαντες, ὀρθήν ἐκδεδώκασιν ἔννοιαν.

ιγ'. Πρός τόν Θεόν τοῦ τελειωθέντος νοῦς κατὰ χάριν ταυτότης, ἐστίν ἡ περί τό φύσει ταυτόν ἀπλή καί ἀδιαίρετος κίνησις, περί ἣν νοητῶν ἀνάληψις οὐκ ἔστι, ποσῶ τε τῷ κατ' οὐσίαν καί τῷ κατὰ δύναμιν ποιῶ διαφερόντων· ἀλλ' ἀπόλαυσις ἀρρήτος αἴσθησιν ἔχουσα τήν ὑπέρ ἔννοιαν.

ιδ'. Προσευχῆν λέγει τοῦ μέν πρακτικοῦ, τήν τῶν ἀρετῶν αἴτησιν· προφητείαν δέ, τῶν ἐν αὐταῖς λόγων τήν ἀληθῆ διδασκαλίαν· τοῦ δέ φυσικοῦ προσευχήν φησιν εἶναι, τῆς περί τῶν ὄντων ἐπιστημονικῆς γνώσεως αἴτησιν· προφητείαν δέ, τήν ταύτης κατὰ τήν ἀληθῆ διδασκαλίαν εἰς ἀλλήλους μετάδοσιν· τοῦ δέ θεολογικοῦ προσευχήν εἶναι λέγει, τήν ἀπόρρητον σιγήν· καθ' ἣν ὁ νοῦς ὑπεροχικῶς τῇ στερήσει τῶν ὄντων ἄξιος γίνεται τῆς ὑπέρ νόησιν καί γνῶσιν ἐνώσεως· προφητείαν δέ, τήν ἄλλων περί τούτων μυσταγωγίαν. Ἡ γάρ προσευχή πρὸς Θεόν ποιεῖται τοῦ προσευχομένου τήν ἔνωσιν· ἡ δέ προφητεία διά Θεόν τοῖς ἀνθρώποις κοινωνῆσαι τῶν δοθέντων καλῶν πείθει τόν προφητεύοντα.

ιε'. Ὅταν τό Θεῖον καταφάσκωμεν τῶν ὄντων, φησί, συνεπινοοῦμεν αὐτό τοῖς οὔσιν· ἀλλ' ὡς αἰτίαν ποιητικῆν. Ὅταν δέ τῶν ὄντων αὐτό παντελῶς ἀποφάσκωμεν, οὔτε κατ' αἰτίαν αὐτό συνεπινοοῦμεν τοῖς οὔσιν· ὅτι μηδεμίαν, ἀληθῶς εἰπεῖν, ἔχει πρὸς τὰ ὄντα σχέσιν· καθ' ἣν τήν ἐπ' ἀμφοῖν ὧν ἐστὶ σχέσις ἔννοιαν ἅμα συναναφέρειν πεφύκαμεν. Οὐκοῦν ὁ καλός θεολόγος τήν καθ' ὑπεροχῆν ἀγνωσίαν θέσιν γνώσεως ἀληθοῦς ποιεῖται, τοῦ Θεοῦ τό παντελῶς ἀνενόητον.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Κστ'.

Εἰ ὁ βασιλεὺς Βαβυλῶνος ἀλληγορεῖται εἰς τόν διάβολον, τίς ὁ λόγος ὃν διά [Gist. ῶδιά] τοῦ, προφήτου Ἰερεμίου ἀπειλεῖ τοῖς βασιλεῦσι τῶν ἐθνῶν, καί τῷ βασιλεῖ Ἰούδα· κλοιούς καί δεσμούς, καί λιμόν, καί θάνατον, καί μάχαιραν, καί αἰχμαλωσίαν, ἐάν μὴ αὐτῷ δουλεύσωσι; Τοῖς δέ ἐκουσίως δουλεύουσι, μετὰ ἀνέσεως εἶναι ἐπὶ τῆς γῆς αὐτῶν· καί ὅτι δοῦλον αὐτόν προσαγορεύει, λέγων· " Ἐγὼ ἔδωκα πᾶσαν τήν γῆν (341) Ναβουχοδονόσορ βασιλεῖ Βαβυλῶνος, τῷ δούλῳ μου, καί τὰ θηρία τοῦ ἀγροῦ δέδωκα δουλεύειν αὐτῷ." Τίς οὖν ἐστὶν ἡ τοῦ διαβόλου δουλεία, καί τίνα τὰ θηρία, καί τίνα τὰ ἕξ εἶδη τῆς ἀπειλῆς, καί τίνες οἱ βασιλεῖς τῶν ἐθνῶν, καί ὁ βασιλεὺς Ἰούδα;

Ἀπόκρισις.

Ὁ διάβολος καί ἐχθρός ἐστὶ τοῦ Θεοῦ, καί ἐκδικητής· ἐχθρός μέν, ὅταν ὡς μισῶν αὐτόν, δοκῆ πως τήν ὀλέθριον κεκτῆσθαι πρὸς ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους ἀγάπην, τοῖς τῶν ἐκουσίων παθῶν τρόποις διά τῆς ἡδονῆς πείθων ἡμῶν τήν προαίρεσιν τῶν αἰώνιων ἀγαθῶν προκρίνειν τὰ πρόσκαιρα· δι' ὧν κλέπτων ὅλης τῆς ψυχῆς τήν ἔφεσιν, τῆς θείας ἡμᾶς παντελῶς ἀγάπης ἀφίστησιν, ἐκουσίους ἐχθρούς ποιῶν τοῦ

ποιήσαντος· έκδικητής δέ, όταν γυμνώσας τό πρός ἡμᾶς μῖσος, ὡς ἤδη γενομένους αὐτῷ διά τήν ἀμαρτίαν ὑποχειρίου, ἐξαιτεῖται τήν καθ' ἡμῶν τιμωρίαν. Οὐδέν γάρ οὔτω φίλον τῷ διαβόλῳ καθέστηκεν, ὡς ἄνθρωπος τιμωρούμενος. Τοῦτο δέ συγχωρηθεῖς, τάς ἐπαλλήλους ἐπινοῶν τῶν ἀκουσίων παθῶν ἐπαγωγάς, λαίλαπος δίκην ἀπηνῶς ἐπιφέρεται, τοῖς καθ' ὧν ἐκομίσαστο συγχωρήσει Θεοῦ τήν ἐξουσίαν· οὐ τό πρόσταγμα τό θεῖον ἐκπληρῶσαι βουλόμενος, ἀλλά τό οἰκείον τοῦ καθ' ἡμῶν μίσους διαθρέψαι πάθος ἐπιθυμῶν· ἵνα τῷ πολλῷ μέτρῳ τῶν ὀδυνηρῶν συμφορῶν ἡ ψυχὴ δι' ἀτονίαν ὀκλάσασα, τῆς θείας ἐλπίδος ἐαυτῆς περικόψη τήν δύναμιν· ἀντί νουθεσίας, ἀθεΐας αἰτίαν ποιουμένη τήν τῶν ἀλγεινῶς συμβαινόντων ἐπαγωγὴν.

Ἄγαθός γάρ ὑπάρχων ὁ Θεός, καί θέλων ἡμῶν ἐκτίλει παντελῶς τό τῆς κακίας σπέρμα, τήν ἡδονήν τήν τόν νοῦν τῆς θείας ἀποσυλῶσαν ἀγάπης, συγχωρεῖ τῷ διαβόλῳ πόνους ἡμῖν καί τιμωρίας ἐπαγαγεῖν· κατά ταυτόν καί τῆς προλαβούσης ἡδονῆς τόν ἰόν, διά τῶν πόνων τῆς ψυχῆς ἀποξέων, καί πρός τά παρόντα καί μόνην τήν αἴσθησιν σαίνοντα, μῖσος ἡμῖν καί τελείαν ἀποδιάθεσιν, ὡς μηδέν τιμωρίας πλεόν εἰς κέρδος κεκτημένα κατά τήν χρῆσιν, ἐμποιῆσαι βουλόμενος· καί τήν ἐκείνου τιμωρόν δύναμιν καί μισανθρωπίαν, τῆς πρός ἀρετὴν ἐπαγωγῆς περιστατικὴν αἰτίαν ποιήσασθαι, τῶν αὐτῆς ἐκουσίως ἀπολισθησάντων.

Ὡς οὖν κατά συγχώρησιν τιμωρούμενος τοὺς ἀμαρτάνοντας ὁ διάβολος τοῦ Θεοῦ κέκληται δοῦλος, ἀποστάτης ὢν καί ληστής πονηρός, καί τοῖς ἐκουσίως διά τῆς ἡδονῆς ἀφισταμένοις τοῦ Θεοῦ, τήν γνώμην ἔχων πάνυ κατάλληλον. Πρέπον γάρ ἔστιν ὑπό τοῦ διαβόλου κολάζεσθαι τοὺς τάς αὐτοῦ πονηράς ὑποθήκας τῶν ἐκουσίων ἀμαρτημάτων ἡδέως δεξαμένους· οὔτω μὲν οὖν καί ἡδονῆς ἔστι διά τῶν ἐκουσίων παθῶν σπορευῆς ὁ διάβολος, καί ὀδύνης διά τῶν ἀκουσίων ἐπαγωγεύς.

(344) Ὅταν οὖν οἱ τήν Ἰουδαίαν καί τήν Ἱερουσαλήμ οἰκοῦντες, τουτέστι, τήν πρακτικὴν ἔξιν, ἢ τήν θεωρητικὴν ἀπειληφότες ἐπιστήμην, πρός τήν τῶν ἀνθρώπων ταύτας μετέρχονται δόξαν· ἦθη μὲν ἀρετῶν τῷ φαινομένῳ τρόπῳ σκιαγραφοῦντες· λόγους δέ σοφίας καί γνώσεως μόνους λαλοῦντες, δίχα τῶν κατά δικαιοσύνην ἔργων, καί τόν ἐπ' ἀρετῆ καί γνώσει τοῖς ἄλλοις ἐπιδείκνυνται τυφόν· εἰκότως τοῖς πρέπουσι παραδίδονται πόνοις, διά τοῦ πάσχειν τήν ἀγνοηθεῖσαν αὐτοῖς ἐκ τῆς ματαίας οἰήσεως ταπεινοφροσύνην μεταμανθάνοντες· ὅπερ εἰδῶς καί ὁ θαυμάσιος Ἀπόστολος, παρέδωκε τῷ Σατανᾶ τόν παρανομήσαντα Κορίνθιον, εἰς ὄλεθρον τῆς σαρκός, ἵνα τό πνεῦμα σωθῆ ἔν ἡμέρᾳ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ. Διά τοῦτο τῆς Ἰουδαίας καί Ἱερουσαλήμ ὁ βασιλεύς παραδίδεται τῷ βασιλεῖ τῶν Ἀσσυρίων, τουτέστιν, ὁ θεωρητικός νοῦς καί γνωστικός πρός τιμωρίαν ἐκδίδεται τῷ διαβόλῳ, πόνους αὐτῷ δικαίως ἐπάγοντι καί συμφοράς· ἵνα μάθη πάσχων, περί καρτερίας μᾶλλον, καί πόνων ὑπομονῆς φιλοσοφεῖν, ἢ διακενῆς τοῖς οὐκ οὔσιν ὑπερηφάνως ἐμματαιάζειν.

Πᾶς οὖν ἀνεχόμενος ἐκουσίως ἐκ τῆς τῶν αὐτῷ πεπραγμένων συναισθήσεως, δέξασθαι τάς ἐπιπόνους τῶν ἀκουσίων ἐπιφοράς πειρασμῶν, μετά τῆς δεούσης εὐχαριστίας, οὐκ ἐξοικίζεται τῆς κατ' ἀρετὴν καί γνώσιν ἔξεως τε καί χάριτος· καθάπερ οἱ πάλαι τῆς Ἰουδαίας καί Ἱερουσαλήμ· ὡς ὑπελθῶν ἐκουσίως τόν ζυγόν βασιλέως Βαβυλῶνος, καί ὡς χρέος ἀποτιννύς, τάς τῶν βασάνων ἐπιφοράς καταδεχόμενος· καί ἐν αὐταῖς μένων, τελεῖ τῷ μὲν βασιλεῖ Βαβυλῶνος τοὺς ἐκ τοῦ παθητοῦ τῆς φύσεως βιαίους πόνους, καί τήν ἐπ' αὐτοῖς κατά τήν διάνοιαν ὡς ὀφειλέτης αὐτοῦ διά τάς προλαβούσας πλημμελείας συγκατάθεσιν· τῷ δέ Θεῷ προσφέρει διά λατρείας ἀληθοῦς, τῆς ταπεινῆς λέγω διαθέσεως, τήν τῶν πεπλημμελημένων διόρθωσιν.

Ὅ δέ τήν κατά συγχώρησιν Θεοῦ πρός διόρθωσιν ἐπαγομένην αὐτῷ διά τῶν ἀκουσίων πειρασμῶν συμφορὰν εὐχαρίστως μὴ καταδεχόμενος, καί τήν ἐπὶ τῷ δοκεῖν δίκαιον εἶναι ματαγνοῦς οὐκ ἀποτιθέμενος οἴησιν, ὡς τοῖς θείοις τῶν

δικαίων κριμάτων ἐπιπτώων θεσπίσασι, κατά τούς πάλαι τῆς Ἰουδαίας οἰκήτορας, καί μή καταδεχόμενος ἐκουσίως ὑπό τόν ζυγόν γενέσθαι τοῦ βασιλέως Βαβυλῶνος, κατά τήν θεϊάν διαταγήν, εἰς αἰχμαλωσίαν παραδίδοται τῷ βασιλεῖ Βαβυλῶνος, καί κλοιούς, καί δεσμά, καί θάνατον, καί λιμόν, καί μάχαιραν, καί τῆς ἰδίας παντελῶς ἀποικίζεται γῆς· τουτέστι, τῆς κατ' ἀρετήν καί γνῶσιν εἶναι δοκούσης ἕξεως· διά μέν τῆς αἰχμαλωσίας, τήν τῶν θείων ἀπόστασιν κατακρινόμενος· διά δέ τῶν κλοιῶν, τήν ψευδήν περί τῶν ὄντων δόξαν· διά δέ τῶν δεσμῶν, τήν παντελήν τῶν καλῶν ἀπραξίαν· διά τοῦ λιμοῦ, τήν τῶν θείων στέρησιν διδασμάτων· διά δέ τοῦ θανάτου, τήν τελείαν πρός τά καλά πώρωσιν τε καί ἀναισθησίαν· διά δέ τῆς μαχαίρας, τούς τῶν θείων μνημῶν ἀναιρετικούς ἐμπαθεῖς καί ἀκολάστους λογισμούς.

(345) Πάντα γάρ ταῦτα, καί τούτων πλείονα, ὁ τῆς κατ' ἀρετήν καί γνῶσιν ὡς ἰδίας γῆς ἐξοικιζόμενος ἕξεως, πάσχει· διά τό μή θέλειν αὐτόν ἐξ ὑπερηφανίας καί ματαίας οἰήσεως, τάς ἐφ' οἷς ἐπλημμέλησεν ἐκτιννύς δίκας, ἐν θλίψεσιν εὐδοκῆσαι καί ἀνάγκαις καί στενοχωρίαις κατά τόν θεῖον Ἀπόστολον, καίτοι πάσης τῆς ἐπί τούτοις ὀφειλῆς ὄντα διά τήν δικαιοσύνην ἐλεύθερον. Ἦιδει γάρ ὁ μέγας Ἀπόστολος, φυλακτικὴν τῶν θείων κατά ψυχὴν θησαυρῶν ὑπάρχουσαν, τήν ἐκτός περὶ τό σῶμα συνισταμένην διά τῶν πόνων ταπεινώσιν· καί διά τοῦτο, στέργων ὑπέμενε, καί δι' ἑαυτόν, καί τούς, οἷς ἀρετῆς καί πίστεως προέκειτο τύπος· ἵνα κἄν ὡς ὑπεύθυνοι πάσχωσι κατά τόν ἐπιτιμηθέντα Κορίνθιον, εἰς παρηγορίαν ἔχωσι καί ὑπομονῆς μίμησιν [Fr. et. Reg. ὑπομονήν καί μίμησιν], τόν ἀνευθύνως πάσχοντα.

Τούς δέ βασιλεῖς τῶν ἐθνῶν εἶναι νομίζω κατά τοῦτον τῆς Γραφῆς τόν τόπον, τούς τῶν λοιπῶν τῆς ἀτιμίας παθῶν ἐπάρχοντας ἀνθρώπους [ἴσ. λογισμούς], καί αὐτούς ὑποκειμένους ἐνδίκως τῇ τιμωρίᾳ τῶν οἰκείων ὀφλημάτων· καί διά τοῦτο τῷ βασιλεῖ Βαβυλῶνος παραδιδόμενους ὡς τιμωρῶ δυνάμει, καί χαιρούση τῇ βασάνῳ τῆς φύσεως. Ἔστιν οὖν ὁ μέν Αἰγύπτιος βασιλεύς, ὁ φιλήδονος νοῦς καί ἀκόλαστος· ὁ δέ Μωαβίτης, ὁ τρυφητής καί βέβηλος νοῦς· ὁ δέ Ἀμμανίτης, ὁ πλεονεκτικός νοῦς· ὁ δέ Σύρος, ὁ δεισιδαίμων καί διαλεκτικός νοῦς· ὁ μόνος γάρ ἀντικεῖσθαι γέγραπται τῷ Σαλομῶν ὁ Σύρος, τουτέστι, τῇ εἰρήνῃ καί σοφίᾳ· ὁ δέ Τύριος, ὁ φιλόκοσμος νοῦς καί φιλόζωος· καί οἱ λοιποὶ πάντες βασιλεῖς, οὓς γινώσεται διά τῆς οἰκείας σημασίας ὁ γνωστικός ἐκ τῆς ὀνομάτων ἐρμηνείας, ἢ τῆς τῶν τόπων θέσεως, ἢ τῆς κρατούσης ἐν αὐτοῖς γενικῆς παραδόσεως, ἢ τῆς ἐν ἀλλήλοις ἐπιτηδεύσεως, ἢ τῆς πρός Ἰσραὴλ ποιᾶς ἀντιπαθείας. Οὐ γάρ πάντοτε καί πάντες ὡσαύτως καί καθ' ἓν σημανόμενον λαμβάνονται· ἀλλὰ πρός τήν προκειμένην χρεῖαν, καί τῆς προφητείας τήν δύναμιν.

Ἐπεῖτοι γε καί εἰς τόν διάβολον οἶδεν ἡ Γραφή λαμβάνειν τόν Φαραῶ, ὅταν ἀναιρέτης γίνηται τοῦ Ἰσραήλ· καί πάλιν εἰς τόν τῆς φύσεως νόμον, ὅταν αὐτῷ δουλεύῃ κατ' οἰκονομίαν ὁ Ἰωσήφ, προφητικῶς δι' ἑαυτοῦ σημανας τόν φύσει καί πάθεισιν ἡμετέροις ἐκουσίως δουλεύοντα Θεόν Λόγον, δίχα μόνης ἀμαρτίας. Ὁμοίως καί ὁ βασιλεύς Τύρου νοεῖται εἰς τόν διάβολον, ὅταν τόν Ἰσραὴλ διά τοῦ Σισάρα πολεμῇ· καί πάλιν εἰς τόν φυσικόν νόμον, ὅταν σπένδηται τῷ Δαβίδ, καί εἰς τήν οἰκοδομήν τοῦ θείου ναοῦ τῷ Σολομῶν πλεῖστα συμβάλλεται· καί εἰς ἄλλα πολλά σημανόμενα, ἕκαστος τῶν ἀπηριθμημένων τῇ Γραφῇ βασιλέων, παραλαμβάνεται [Fr. λαμβάνεται]· κατά μέντοι τήν ὑποκειμένην τῇ προφητεῖᾳ δύναμιν.

Τά δέ θηρία ἅπερ δίδωσιν ὁ Θεός τῷ βασιλεῖ Βαβυλῶνος, εἰσὶν οἱ δαίμονες, ἕκαστος κατά τήν ἐνδιαθέτως ἐπικειμένην ἐπιτηδειότητα πρός τήνδε ἢ τήνδε (348) τῶν πειρασμῶν ἐπαγωγήν λειτουργῶν. Ἄλλος γάρ ἄλλης ἐμποιοητικός κακίας, καί ἄλλος ἄλλους σαφῶς ἐστι μιαιώτερος· καί πρός τόδε μᾶλλον τό εἶδος τῆς κακίας ἐπιτηδειότερος. Οὔτε γάρ αὐτοὶ οἱ δαίμονες ἄνευ θείας συγχωρήσεως κατ' οὐδέν ὑπουργεῖν δύνανται τῷ ἀρχεκάκῳ διαβόλῳ· ἵνα καθῶς οἶδεν αὐτός ὁ Θεός, μετά τῆς

δεούσης καί φιλανθρώπου καί αγαθοῦ προνοίας, συγχωρῆ τῷ διαβόλῳ διὰ τῶν αὐτοῦ ὑπουργῶν, τὰς ἐφ' οἷς ἡμάρτομεν διαφορούς ποιεῖσθαι τιμωρίας. Καί δηλοῖ τοῦτο σαφῶς ἡ περί τοῦ Ἰώβ συγγραφή, μή δυνάμενον τῷ Ἰώβ προσπελάσαι τόν διάβολον ἀναγραφομένη δίχα τῆς θείας συγχωρήσεως.

Ἄλλά καί Ναβουχοδονόσορ αὐτός ὁ τῆς Βαβυλωνίας βασιλεύς, λαμβάνεται πολλάκις εἰς τόν φυσικόν νόμον. Καί τοῦτο δηλοῦσι γράφοντες τοῖς ἐν Ἱερουσολύμοις, οἱ τόν πνευματικόν νόμον στέρξαι μή δυναθέντες, καί διὰ τοῦτο πρὸς τήν Βαβυλωνίαν κατασυρέντες γῆν· λέγω δέ τήν ἔξιν τῆς κατά τήν ὕλην συγχύσεως· εὐξασθαι ὑπέρ τῆς ζωῆς Ναβουχοδονόσορ βασιλέως Βαβυλῶνος, καί τῆς ζωῆς Βαλτάσαρ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ· τοῦ φυσικοῦ νόμου δηλαδή, καί τῆς αὐτοῦ κατά τήν κίνησιν ἔξεως· ὑφ' οὗς τότε γεγόνασιν, ἵνα ὧσιν αἱ ἡμέραι αὐτῶν ὡς αἱ ἡμέραι τοῦ οὐρανοῦ. Διὰ τούτων παρακαλοῦντες εὐξασθαι τούς ἐν τῇ ἀπαθείᾳ τῆς ἀρετῆς, καί τῇ ἀληθείᾳ τῆς γνώσεως μείναντας, ἵνα ὧσι τὰ νοήματα τοῦ κατά φύσιν νόμου, καί τῆς αὐτοῦ κατά τήν κίνησιν ἔξεως, ἐν ᾧ, τόν πνευματικόν ἀπολιπόντες νόμον, γεγόνασιν· ὡς τὰ θεῖα νοήματα τοῦ νόμου τοῦ πνεύματος· ἡμέρας καλέσαντες τὰ νοήματα· οὐρανόν δέ, τόν πνευματικόν νόμον· ἐζήτουν γάρ μή ἀπάδειν τοῦ πνευματικοῦ νόμου, τόν ὑφ' ὃν γεγόνασι φυσικόν καί ἐπίμοχθον νόμον.

Τούτοις συμφωνεῖ καί τό πρὸς αὐτόν κατά τήν θείαν ἀπειλήν μυστικῶς εἰρημένον ὑπό τοῦ μεγάλου Δανιήλ, τό θεαθέν ὄναρ ἐρμηνεύοντος· Καί σέ ἐκδιώξουσιν ἀπό τῶν ἀνθρώπων, καί μετὰ θηρίων ἀγρίων ἔσται ἡ κατοικία [Seg. 1, κατοικησίς] σου, καί χόρτον ὡς βοῦν ψωμιούσι σε, καί ἀπό τῆς δρόσου τοῦ οὐρανοῦ ἀυλισθήσῃ· καί ἑπτὰ καιροί ἀλλαγῆσονται ἐπί σέ, ἕως οὔ γνῶς ὅτι κυριεύει ὁ Ὑψιστος τῆς βασιλείας τῶν ἀνθρώπων καί ᾧ ἐάν θέλει δώσει αὐτήν· καί ὅτι εἶπεν· Ἐάσατε τήν φυήν τοῦ δένδρου τῶν ριζῶν ἐν τῇ γῆ, ἡ βασιλεία σου σοί μενεῖ, ἀφ' ἧς ἂν γνῶς τήν βασιλείαν τήν ἐπουράνιον. Ἐκδίωξιν μὲν λέγων τάχα τήν εἰς τόν κόσμον τοῦτον διὰ τήν παράβασιν ἐκ τοῦ παραδείσου ἐκβολήν, καί τῆς μετὰ τῶν ἀγίων ἀγγέλων διαίτης ἀλλοτριώσιν· ἤγουν τήν ἐκ τῶν νοητῶν θεαμάτων πρὸς τήν κατ' αἴσθησιν τοῦ νόμου τῆς φύσεως σχέσιν· τήν δέ μετὰ τῶν ἀγρίων θηρίων κατοικίαν, τήν μετὰ τῶν παθῶν καί τῶν ἐνεργούντων αὐτά δαιμόνων καταμονήν, ἤγουν κατοικίαν καί συναναστροφὴν σημαίνων. Ὁ δέ χόρτους ὃν ἐψώμισαν αὐτόν, [οἱ ἄνθρωποι Gisl. ἄγγελοι, ita etiam Fr. Ad marg.] δῆλον, ἀλλ' οὐχί τὰ θηρία, μεθ' ὧν ἔσχε τήν κατοικίαν· ἐκεῖνα γάρ οὐ ψωμιούσιν, (349) ἀλλά σπαράττουσιν), ἡ κατ' αἴσθησίν ἐστι τῶν φαινομένων φυσική κατανόησις, καί κατ' ἀρετὴν ἐπίπονος πρᾶξις. Ἄπερ ὡς χόρτον χορηγοῦσι τοῖς ἀνθρώποις οἱ ἄγγελοι.

Τό δέ ἀπό τῆς δρόσου τοῦ οὐρανοῦ ἀυλισθῆναι, τό διὰ τῆς θείας προνοίας ἐσχηκέναι τήν ἐν τούτοις οὖσαν δύναμιν. Δρόσον γάρ οὐρανοῦ, τήν πρόνοιαν ἐκάλεσεν ὁ λόγος, δι' ἧς ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ μετὰ τήν τῶν ἀπρηριθμημένων τήν συντήρησιν ἔσχε ὁ ἄνθρωπος· ἦτοι ὁ κατά φύσιν νόμος, παντελῶς μή διαφθειρόμενος· ἢ τυχόν ἢ διὰ τῶν φαινομένων γινομένη κατά χάριν Θεοῦ περί τῶν νοουμένων σύμμετρος γνῶσις· δι' ἣν ἐστίν ὁ ἄνθρωπος ἐνταῦθα τῇ ἐλπίδι τῶν μελλόντων κρατούμενος.

Τό δέ, Ἐπτὰ καιροί ἀλλαγῆσονται ἐπί σέ, τήν κατά τόν αἰῶνα τοῦτον ἐβδοματικὴν τοῦ χρόνου παράτασιν δηλοῖ, ὑφ' ἣν γέγονε, τήν φυλακὴν τῆς οἰκείας ἔξεως καί ἐνεργείας ἐάσας ὁ κατά φύσιν νόμος, καί μεθ' ἣν συντελουμένην κατά τήν προσδοκωμένην ἀνάστασιν, διὰ τῆς ἀποβολῆς τῶν ιδιωμάτων τῶν ἀλόγων, πρὸς ἑαυτόν ἐπανελεύεται πάλιν, τήν ἐξ ἀρχῆς εὐκληρίαν τῆς βασιλείας ἀπολαμβάνων· ἐπιγνοῦς διὰ τῆς κατά τόν αἰῶνα τοῦτον προνοητικῆς οἰκονομίας, τό κράτος τῆς ἀληθοῦς βασιλείας. Τό γάρ, Ἐάσατε τήν φυήν τῶν ριζῶν τοῦ δένδρου ἐν τῇ γῆ, φάναι, τό μή τῆς φύσεως ἀναιρεθῆναι τελείως διὰ παράβασιν τό σπέρμα, καί τὰς

δυνάμεις τῆς ἀγαθότητος, δηλοῖ· καθ' ἅς καί πάλιν λαμβάνουσα τὴν αὔξησιν, εἰς τὸ πρῶν φυσικόν διὰ τῆς ἀναστάσεως ἐπανάγεται μέγεθός τε καὶ κάλλος.

Ἄλλ' ἡμῖν γε κρεῖττον τῷ νόμῳ στοιχοῦντας τῶν ἐντολῶν, ἑαυτοὺς πρὸς ἀναίρεσιν τοῦ φρονήματος τῆς σαρκὸς ἐκουσίως ἐμπαιδεύειν πόνοις· καὶ οὐ νόμον κρεῖττον, ἀλλὰ καὶ πάνυ φιλόσοφον καὶ πρέπον τοῖς τὸν ἔμφυτον λόγον ἠγεμόνα τῶν παθῶν καταστήσασιν· εἰ δέ μή τοῦτο, τότε τούτου δεύτερον· ἀκουσίως παιδευόμενοι, στέρξωμεν τοῦ παιδεύοντος ἡμᾶς τὴν βουλήν, μετὰ τῆς πρεπούσης εὐχαριστίας, καθάπερ ζυγὸν βασιλέως Βαβυλῶνος καταδεχόμενοι, ἐφ' οἷς ἡμάρτομεν κόλασιν· καὶ τῆς ἡμετέρας γῆς τουτέστι τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐλπίδος, καὶ τῆς κατ' ἀρετὴν ἕξεως· οὐ μεταφέρει τὸν ἡμέτερον νοῦν ὁ νοητὸς βασιλεὺς Βαβυλῶνος. Κατὰ τοῦτον οὖν τὸν προαποδοθέντα τρόπον, καὶ Θεοῦ δοῦλος ὁ διάβολος λέγεται, καὶ παραδίδονται αὐτῷ οἱ βασιλεῖς τῶν ἐθνῶν, καὶ ὁ βασιλεὺς Ἰούδα, καὶ τὰ θηρία τοῦ ἀγροῦ.

ΣΧΟΛΙΑ.

α'. Κατὰ ποῖον τρόπον, φησὶν, ἐχθρὸς ἐστὶ Θεοῦ καὶ ἐκδικητὴς ὁ διάβολος.

β'. Ὅτι κατιωθεῖσαν ψυχὴν τῷ ῥύπῳ τῆς ἡδονῆς φησὶν, ἀποκαθαίρει πόνος, καὶ ἀφαιρεῖ παντελῶς αὐτῆς τὴν σχέσιν τῶν ὑλικῶν, τῆς πρὸς αὐτὰ φιλίας τὴν ζημίαν μεταμαθοῦσαν· δι' ἣν αἰτίαν ὁ Θεὸς συγχωρεῖ τῷ διαβόλῳ κατὰ κρίσιν δικαίαν τοὺς ἀνθρώπους βασάνοις καταπιέζειν.

γ'. Ὁ πάσχων φησὶν, ὑπὲρ χάριτος Θεοῦ παραβαθείσης, ἐάν ἐπιγνῶ τῆς ἰωμένης αὐτόν θείας προνοίας τὸν λόγον, τὴν τε συμφορὰν εὐχαρίστως (352) δέχεται χαίρων, καὶ τὴν ὑπὲρ ἧς παιδεύεται διορθοῦται πλημμέλειαν· ὁ δέ ταύτης ἀναισθητῶν τῆς ἰατρείας τῆς δοθείσης, ἐνδίκως ἀπάγεται χάριτος, καὶ τῇ συγχύσει τῶν παθῶν παραδίδοται· πρὸς τὴν πρᾶξιν ἐλθεῖν καταλιμπανόμενος, ὧν ἐνδιάθετον εἶχε τὴν ἔφεσιν.

δ'. Τὴν μὲν εἰρήνην κατὰ προσηγορίαν εἶχεν τοῦ ὀνόματος· τὴν δέ σοφίαν κατὰ θείαν δωρεάν ὡς προσευχῆς καρπὸν εἶχεν ὁ Σολομῶν.

ε'. Εἰς τὸν φυσικὸν νόμον ἐνταῦθα λαμβάνει τὸν Ναβουχοδονόσορ, καὶ εἰς τὴν ἕξιν αὐτοῦ τοῦ φυσικοῦ νόμου τὸν υἱὸν αὐτοῦ Βαλτάσαρ.

στ'. Ἐκ τῆς εὐχῆς δῆλόν ἐστι, φησὶν, ὅτι τὸν φυσικὸν νόμον, καὶ τὴν ἐξ αὐτοῦ τικτομένην ἕξιν ἐνταῦθα σημαίνουσι Ναβουχοδονόσορ καὶ Βαλτάσαρ, ἀλλ' οὐ τὸν διάβολον· οὐδεὶς γάρ εὐχὴν ὑπὲρ τοῦ διαβόλου γίνεσθαι παντελῶς ἐξηγεῖται· ἦν γάρ οὐ διέβαλεν εὐχὴν ὁ τῆς προφητείας λόγος, οὐ χρή νομίζειν ὑπὲρ τοῦ διαβόλου ταύτην τῷ Θεῷ προσενηνέχθαι.

ζ'. Fr. Ἐπανελεύσεται πρὸς ἑαυτὴν ἡ φύσις, τὴν ἀναμαρτησίαν καὶ τὴν ἀφθαρσίαν ἀπολαμβάνουσα. Ἀπολοῦνται γάρ οἱ ἀμαρτωλοί, ἦγουν τῆς ἀμαρτίας τὰ αἴτια, καὶ πάντες ἔσονται ἀναμάρτητοι, καὶ διὰ τοῦτο, καὶ ἀφθαρτοί· ἐξ ἀλλήλων δέ καὶ ταῦτα καὶ πάντες τὴν ἀληθινὴν ἐπιγνώσκονται βασιλείαν· οἱ μὲν τῇ ἐλλάμψει, οἱ δέ τῇ κολάσει· οὐ πάντες δέ τῶν ἀγαθῶν, οὐδ' ὁμοίως οἱ ἀπολαύοντες ἀπολαύσουσι.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΚΖ' .

Τοῦ Κυρίου μετὰ τὴν ἀνάστασιν φανερώς ἐντειλαμένου μαθητεῦσαι πάντα τὰ ἔθνη, πῶς ἐδεῖτο ὁ Πέτρος ἐπὶ τοῦ Κορνηλίου ἀποκαλύψεως διὰ τὰ ἔθνη; ἢ πῶς οἱ ἐν Ἱερουσαλὴμ ἀκούσαντες ἀπόστολοι τὰ κατὰ τὸν Κορνήλιον, διεκρίνοντος πρὸς τὸν Πέτρον;

Ἀπόκρισις.

Πάνυ μὲν οὖν ἐδεῖτο τῆς περὶ ἔθνων θείας ἀποκαλύψεως ὁ τῶν ἀποστόλων ἔξαρχος Πέτρος ὁ πανάγιος· οὐ γὰρ ἐγίνωσκεν ὅτι περιτομῆς καὶ ἀκροβυστίας οὐκ ἔστι διαστολή κατὰ τὴν πίστιν· οὔτε μὴν ἤδει σαφῶς, ὅτι δίχα τῆς κατὰ νόμον φαινομένης λατρείας, μαθητευθῆναι τὰ ἔθνη ὁ Κύριος εἶπεν, ἕως οὗ τῆς ἀπορρήτου βουλῆς αὐτοῦ δι' ἀποκαλύψεως ἐφάνέρωσε τό μυστήριον, διὰ τε τοῦ κατὰ τὴν σινδόνα παραδείγματος πείσας, διὰ τε τῆς ἴσως αὐτῶ κατὰ μόνην τὴν πίστιν δοθείσης καὶ τοῖς ἔθνεσι χάριτος τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ὡς οὐκ ἔστιν ἐν Χριστῷ διαστολή Ἰουδαίου καὶ Ἑλλήνος· ὅπερ καὶ οἱ ἐν Ἱεροσολύμοις ἀγνοοῦντες ἀπόστολοι, διεκρίνοντο πρὸς αὐτόν, ἕως ἔμαθον καὶ αὐτοὶ τὸν ἐν ἀποκρύφοις πλοῦτον τῆς ἐπὶ πάντας ἀνθρώπους θείας χρηστότητος. Θείας γὰρ ζωῆς καὶ καινῆς λατρείας παρά τὴν νομικὴν ἐπεισαγωγή, καὶ ψυχῆς ἐκουσίως σώματος αὐτὴν ἀπολυούσης κατὰ τὴν γνώμην ὑπῆρχε διδαχὴ, καὶ ἄλλης ἀρχῆς θειοτέρας γενέσεως ὑποτύπωσις, ἢ τοῦ κηρύγματος χάρις. Καὶ διὰ τοῦτο, (353) τῆς τοῦ προστάξαντος ἔχρηζον, ἐφ' ἑκάστῳ λόγῳ διδαχῆς, οἱ ταύτην πιστευθέντες τὴν διακονίαν. Εἰ δέ τῳ μὴ δοκῶ τοῦ δέοντος εἶναι περιεργότερος, πᾶς λόγος χρήζει θείας ἐντολῆς πάντως, τοῦ ἐπ' αὐτῶ πρὸς ἐνέργειαν ὀρισθέντος τρόπου, διδαχῆς καὶ ἀποκαλύψεως. Οὐ γὰρ ἔστι τό παράπαν ὁ διαγινώσκων τὸν τινος λόγου τρόπον, χωρὶς τῆς τοῦ φαιμένου τὸν λόγον ἀποκαλύψεως. Ὅπερ εἰδὼς καὶ ὁ πανεύφημος Πέτρος, λαβὼν ἤδη παρά τοῦ Κυρίου τὸν περὶ τῶν ἔθνων τοῦ κηρύγματος λόγον, οὐκ ἐνεχείρησεν, ἀναμένων διδαχθῆναι παρά τοῦ δόντος τὸν λόγον, τοῦ λόγου τὸν τρόπον.

Τάχα δέ καὶ ἕτερα πρὸς τούτοις ἦν, ἅπερ διὰ τῆς καθιεμένης οὐρανόθεν ὀθόνης, καὶ τῶν ἐν αὐτῇ διαφόρων ζώων, ὁ μέγας ἐδιδάσκετο Πέτρος. Μᾶλλον δέ, τό πᾶν γένος τῶν ἀνθρώπων· ἢ ὁ κατ' αὐτόν τόν Πέτρον, ἐπειλημμένος τῆς κατὰ τὴν πίστιν θείας ἀκρότητος, μανθάνων διαρρήδην πᾶσαν ἑαυτοῦ παντελῶς ἀποσβέσαι τὴν αἴσθησιν· καθ' ἣν ἕως ὄρα τὰ φαινόμενα, φθαρτικὴν ἑαυτῆς τὴν τοῦ Θεοῦ κτίσιν ἐπίσταται, μὴ δυναμένην φθορᾶς εἶναι καθαρὰν καὶ συγχύσεως. Διὰ μὲν οὖν τῆς ὀθόνης, καὶ τῶν ἐν αὐτῇ ζώων, τὸν φαινόμενον προεδείκνυε διὰ τοῦ ἀοράτου κόσμου τοῖς λόγοις νοούμενον, ἢ τὸν ἀόρατον, τοῖς τῶν αἰσθητῶν τύποις φαινόμενον, ὁ πρὸς αὐτόν χρηματίζων, καὶ ὡς πρὸς ἐδωδὴν πνευματικὴν ἐπιτήδειον. Διὸ φησιν· Ἀναστάς, Πέτρε, θύσον, καὶ φάγε. Πόθεν ἀναστῆναι κελεύεται; Πόθεν ἄλλοθεν, ἢ τῆς κατ' αἴσθησιν ἐξεῶς τε καὶ σχέσεως, καὶ τῆς περὶ τῶν ὄντων χθαμαλωτέρας προλήψεως, ἢ τῆς νομιζομένης κατὰ νόμον δικαιοσύνης; ἵνα κατὰ μόνον τὸν νοῦν ἀπολελυμένον τῆς κατ' αἴσθησιν φαντασίας, δυνηθεῖς σχημάτων γυμνοῦς θεάσασθαι τοὺς λόγους τῶν αἰσθητῶν, ἐπιγνῶ τοὺς τύπους τῶν νοητῶν, καὶ μάθη μηδὲν τῶν ὑπὸ Θεοῦ γεγονότων ἀκάθαρτον εἶναι. Ὁ γὰρ θεωρήσας ἐκ τοῦ νοητοῦ κόσμου προφαινομένην τοῖς λόγοις τὴν ὀρωμένην κτίσιν, ἢ τοὺς τύπους τῶν νοητῶν ἐκ τῆς τῶν φαινομένων διακοσμήσεως, καθάπερ οὐρανόθεν ὀθόνην διαφαινομένην, οὐδὲν ἀκάθαρτον εἶναι πιστεύσειε τῶν ὄρατῶν· μηδεμίαν τοῖς τῶν ὄντων λόγοις ἐμφαινομένην θεωρῶν ἀντιπάθειαν. Ἡ φθορά γὰρ ἐν τῇ αἰσθήσει καθέστηκε, καὶ ὁ τῶν γεγονότων πρὸς ἄλληλα πόλεμος· ἐν δέ τοῖς λόγοις οὐδὲν ὑπάρχει καθάπαξ ἐναντίον.

Ἔστι μὲν οὖν ἡ ὀθόνη, ὁ αἰσθητός κόσμος ἐκ τεσσάρων ἀρχῶν, καθάπερ στοιχείων, καὶ αὐτόν κρατούμενος· τὰ δέ ἔρπετά καὶ τὰ θηρία καὶ τὰ πετεινά, οἱ διάφοροι λόγοι τῶν γεγονότων εἰσὶ, πρὸς μὲν αἴσθησιν ὄντες ἀκάθαρτοι, πρὸς δέ νοῦν, καθαρὸί τε καὶ τρόφιμοι, καὶ τῆς νοουμένης συστατικοὶ τυγχάνοτες ζωῆς. Ἡ δέ ἐκ τρίτου γενομένη φωνή, πρακτικὴν καὶ φυσικὴν καὶ θεολογικὴν διδάσκει φιλοσοφίαν. Δεῖ γὰρ οὐχ ἅπαξ, ἀλλὰ καὶ δῖς, καὶ τρίς ἀναστάντα θῦσαι τὴν κτίσιν τῶν φαινομένων, καὶ φαγεῖν αὐτὴν γνωστικῶς, τὸν τῷ Θεῷ διόλου (356) ἐψόμενον γνησίως. Ὁ γὰρ ἀναστάς τῆς ἐμπαθοῦς περὶ τὰ φαινόμενα διαθέσεως, τὴν τῶν

φαινομένων ἔθυσσε κίνησιν, καί τήν πρακτικὴν κατορθώσας ἔφαγεν ἀρετήν. Ὁ δὲ τῆς ψευδοῦς περὶ τῶν ὄντων δόξης ἀναστάς, τὰ μὲν τῶν φαινομένων ἔθυσσε σχήματα· τούς δὲ μὴ φαινομένους λόγους φαγών, τήν ἐν πνεύματι φυσικὴν θεωρίαν κατώρθωσεν· ὁ δὲ τῆς πολυθέου πλάνης ἀναστάς, αὐτὴν μὲν τῶν ὄντων τήν οὐσίαν κατέθυσσε· τήν δὲ τῶν ὄντων αἰτίαν κατὰ πίστιν φαγών, θεολογικῆς ἐνεφορήθη δυνάμεως.

Πᾶς οὖν θεωρητικὸς νοῦς ἔχων τήν μάχαιραν τοῦ πνεύματος, ὃ ἐστὶ ρῆμα Θεοῦ, ἐν ἑαυτῷ τῆς φαινομένης κτίσεως ἀποκτείνας τήν κίνησιν, κατώρθωσεν ἀρετήν· καί τῶν αἰσθητῶν σχημάτων ἑαυτοῦ τήν φαντασίαν ἀποτεμών, τήν ἐν τοῖς λόγοις τῶν ὄντων εὖρεν ἀλήθειαν· καθ' ἣν ἡ φυσικὴ θεωρία συνέστηκε· καί τῆς οὐσίας τῶν ὄντων ὑπεράνω γενόμενος, τὸν τῆς θείας καὶ ἀμάχου μονάδος δέχεται φωτισμόν, καθ' ὃν τῆς ἀληθοῦς θεολογίας συνέστηκε τό μυστήριον.

Ἦ τυχόν ἐκελεύετο θεόθεν ἡ τῶν ἀποστόλων ἀκρότης, Πέτρος ὁ πανένδοξος, ἀναστάς τῆς συμ[με]μετρημένης τῆ φύσει δυνάμεως, ἐπὶ τήν κατὰ χάριν θείαν εὐκληρίαν, μετὰ Θεοῦ καταθῆσαι τῆ μαχαίρα τοῦ λόγου τὰ ἐν ἀνθρώποις πάθη τῆς μοχθηρίας, καί ποιῆσαι βρῶμα καλόν, καί τῷ Λόγῳ πρόσφορον, καί εἰς πέψιν πνευματικὴν ἀναδιδόμενον, τῆ ἀποθέσει τῆς προτέρας ἐμπαθοῦς καὶ θηριώδους ζωῆς. Φασὶ γὰρ ζωῆς σύμβολον εἶναι τό αἷμα, ὅπερ παντός ἀπορῥεῖν σφαττομένου ζώου πέφυκεν. Καί δηλοῖ τάχα τῶν δειχθέντων ζώων ἡ διαφορὰ, τήν ἐν ἀνθρώποις τῶν παθῶν ποικιλίαν σημαίνουσα. Τὰ μὲν γὰρ ἔρπετά, τούς ἅπαν τό ἐπιθυμητικόν τοῖς γηϊνοῖς ἐπισυρόμενον ἔχοντας προδεικνυσι· τὰ δὲ θηρία, τούς ὄλον τό θυμικόν εἰς τήν ἀλλήλων φθοράν ἐκμανῶς διεγείροντας· τὰ δὲ πετεινά, τούς ὄλον τό λογικόν πρὸς τήν ὕβριν τῆς ὑπερηφανίας ἀνώσαντας, καί τήν ἐξ αὐτῆς ὑψηλοφροσύνην, καί ἀδικίαν λαλοῦντας εἰς ὕψος, καί θεμένους εἰς οὐρανόν τό στόμα αὐτῶν· ἅπερ οἷα Θεῷ συνεργός ὁ μέγας Πέτρος καταθῆσας τῷ Λόγῳ τοῦ πνεύματος, τούς μὲν ἐποίησε τῶν οὐρανίων ἐπιθυμητάς, τούς δὲ ἡμέρους καί φιλανθρώπους, καί ἀλλήλων ἀνθεκτικούς· τούς δὲ φιλοθέους καί ταπεινόφρονας.

Τί δὲ καί Ἰόππη βούλεται δηλοῦν διὰ τῆς ἐρμηνείας τοῦ οἰκείου ὀνόματος, ἐν ἣ ταύτην εἶδε τήν ὄπτασίαν ἢ μεγάλη τῆς Ἐκκλησίας κρηπίς, Πέτρος ὁ πανάγιος, κατίδωμεν. Ἰόππη κατασκοπὴ ἐρμηνεύεται, (357) τήν πρακτικὴν πρέπουσαν φυλακὴν σημαίνουσα. Παρ' αὐτὴν γὰρ κειμένη τῆς θαλάσσης τήν ὄχθην, πολλοῖς ἀνεβάλλετο κύμασιν, εἰ μὴ ἐφ' ὕψος εἶχε τήν θέσιν ἢ πόλιν. Ὅθεν μοι φαίνεται δηλοῦν τὸν ἐπὶ τό ὕψος τῆς γνώσεως, καθάπερ πόλιν οἰκοδομοῦντα τήν ἀρετήν· οὐ μακρὰν δὲ τῶν ἀκουσίων ὄντα πειρασμῶν, ἔχοντα παρακειμένην ἐγγύθεν καθάπερ θάλασσαν, τήν μήπω τελείως ἀπορῥαπισθεῖσαν σχέσιν τῶν αἰσθητῶν, καί διὰ τοῦτο κατασκοπῆς δεόμενον, μήπως λαθόντες διὰ τῶν ἀκουσίων πειρασμῶν, ποιήσονται τήν τῶν ἐκουσίων παθῶν ἐπιδρομήν οἱ ἀκάθαρτοι δαίμονες· ἀλλὰ καί τῆς μερίδος τυγχάνουσα τῆς φυλῆς [αἰ. φυλακῆς]. Ἰσάχαρ Ἰόππη· μισθός δὲ καί κάματος οὗτος ἐρμηνεύεται· δίδωσι πλέον νοεῖν, ὅτι πρακτικῆς ἐστὶν ἕξις φυλακτικὴ Ἰόππη, τὰς ἀοράτους ἐφόδους φυλαττομένη τῶν πνευμάτων τῆς πονηρίας. Ταύτης οὖν ἀναστάντα πρὸς τήν τῶν ὑψηλῶν γνῶσιν μεταθεῖναι τὸν νοῦν ἴσως ἐκελεύετο ὁ μέγας ἀπόστολος.

Ὁ τοίνυν τῆς πρακτικῆς φιλοσοφίας οἰκῶν τό τῆς κατασκοπῆς ὕψος, ἐν Ἰόππη λεγέσθω εἶναι· ὁ δὲ τήν ἐν Ἱεροσολύμοις Σιών κατοικῶν, τουτέστι τό σκοπευτήριο, τό κατα τήν ὄρασιν τῆς εἰρήνης ἰδρυμένον· τοῦτο γὰρ Ἱερουσαλήμ ἐρμηνεύεται, πάσης μακρὰν γέγονε τῆς κατ' αἴσθησιν σχέσεως, ὅσον ἱστορικῶς, τοῦ τόπου τῆς Σιών κατὰ τήν θέσιν, ἢ θάλασσα· καί σκοπεύει μόνον κατὰ τό ὕψος τυγχάνων τῆς γνώσεως, τὰ νοητὰ τῶν ὄντων θεάματα· τῆ κατὰ νοῦν περιαιρέσει τῶν φαινομένων ἐν τοῖς οὐσι σχημάτων· καί δέχεται τὰς τῶν θείων ἐμφάσεις κατὰ τό θεμιτόν

ἐκφανεῖς, τυπούσας αὐτοῦ τό ἡγεμονικόν πρὸς τό θειότερον. Ὁ γοῦν οἰκῶν Ἰόππην πρακτικός ἐστι, καταθεωρῶν τῶν ἐναντίων τά θήρατρα· ὁ δὲ κατοικῶν ἐν Σιών, γνωστικός ἐστι μόνην κατὰ νοῦν τῶν θείων θεωρῶν τὴν εὐπρέπειαν.

Εἰ δὲ πάλιν εἰς οὐρανόν ἀνασπασθῆι τό σκεῦος τῆς ὀθόνης, νοήσωμεν ὅτι μετὰ τό δειχθῆναι τῷ μεγάλῳ Πέτρῳ τοὺς τῶν αἰσθητῶν πνευματικούς λόγους τοῖς νοητοῖς συνυπάρχοντας, πάλιν ἀνέλκει πρὸς ἑαυτὸν τούτους ὁ Θεός· διδάσκων, ὡς οὐδὲν ὦν οἱ λόγοι παρ' αὐτῷ μένουσιν, ἐστὶν καθάπαξ ἀκάθαρτον. Διό γνοὺς τῶν ὀραθέντων τὴν δύναμιν ὁ μέγας Ἀπόστολος, ἔμαθε μηδένα λέγειν ἀκάθαρτον ἄνθρωπον, μηδέ προσωποληψίαν εἶναι παρά τῷ Θεῷ, ποιουμένην ἄδικον τὴν τῶν ὄντων διαίρεσιν. Ὅθεν μηδὲν μελλήσας, τό θεῖον ἐπλήρωσε πρόσταγμα, θύσας πρὸς ζωὴν πνευματικὴν τοὺς τὴν καρδίαν ἐκουσίως περιτεμνομένους τῷ λόγῳ τῆς χάριτος, καὶ πᾶσαν ἀπιστίας, κακίας τε καὶ ἀγνωσίας ἀκαθαρσίαν καθάπερ ἀκροβυστίαν ἀποβαλλομένους [Fr. ἀποβαλλομένους]· τῆς δὲ σαρκός, μηδὲν τῶν προσόντων αὐτῇ φυσικῶς περιτέμνοντας· ὦν οὐκ ἐξ ἐμπαθοῦς γνώμης ἢ σύστασις, ἀλλ' ἐκ θείας δημιουργίας ἢ γένεσις. Οὐδὲν γάρ (360) τῶν κατὰ φύσιν ἀκάθαρτον, ὅτι Θεὸν ἔχει τῆς ὑπάρξεως αἴτιον.

ΣΧΟΛΙΑ.

α'. Ζωῆς μετάθεσιν φησι καὶ λατρείαν ἀγγελικὴν, καὶ πρὸς σῶμα ψυχῆς ἐκουσίον ἀλλοτρίωσιν· καὶ ἐν πνεύματι θείας μεταποιήσεως γένεσιν, τό τῆς νέας Διαθήκης καταγγέλλει μυστήριον.

β'. Ἐτερος, φησὶν, ὁ τῆς ἐντολῆς ἐστὶ λόγος, καὶ ἕτερος ὁ τοῦ γίνεσθαι τῆς ἐντολῆς ὁ τρόπος. Λαβῶν οὖν ὁ μέγας Πέτρος περὶ τῶν ἐθνῶν τοῦ κηρύγματος ἐντολήν, ἀγνοῶν διὰ τῆς ὀθόνης τῆς ἐντολῆς ἐδιδάσκετο τὸν τρόπον· ὅτι δίχα περιτομῆς, καὶ τῶν λοιπῶν τοῦ νόμου σωματικωτέρων, τῶν ἐθνῶν χρῆι γίνεσθαι τὴν κλήσιν· πνευματικὴν γάρ οἶδεν ὁ λόγος περιτομὴν, ἐμπαθοῦς σχέσεως πρὸς σῶμα τῆς ψυχῆς ἐκτομὴν.

γ'. Fr. Πᾶς λόγος θείας ἐντολῆς χρήζει πάντως διδαχῆς τοῦ πῶς ὀφείλειπραχθῆναι· ὅπερ ὁ μέγας Ἀπόστολος ἰκανότητα λέγει.

δ'. Ὁ μὴ τοῖς σχήμασι τῶν ὀρατῶν ἐναπομένων διὰ τὴν αἴσθησιν, ἀλλὰ κατὰ νοῦν τοὺς λόγους αὐτῶν ἀναζητῶν, ὡς νοητῶν τύπους, ἢ λόγους αἰσθητῶν θεώμενος κτισμάτων, οὐδὲν ἀκάθαρτον εἶναι τῶν ὀρωμένων διδάσκεται. Πάντα γάρ φύσει καλά λίαν καθέστηκεν.

ε'. Ὁ τῆ κινήσει φησί τῶν αἰσθητῶν μὴ συναλλοιούμενος, ἀκίβδηλον τὴν τῶν ἀρετῶν μετέρχεται πράξιν. Ὁ δὲ τοῖς αὐτῶν σχήμασι μὴ διατυπώσας τὸν νοῦν, τὴν ἀληθῆ περὶ τῶν ὄντων ἀπέληφε δόξαν. Ὁ δὲ καὶ αὐτὴν τὴν οὐσίαν τῶν ὄντων τῆ διανοίᾳ παρέδραμεν, ὡς ἄριστος θεολόγος μετὰ ταύτην ἀγνώστως τῆ μονάδι προσέβαλεν. Οὐκοῦν ὁ τρίτον ἐν ἑαυτῷ καταθύσας τὴν κτίσιν τῶν ὀρωμένων, τῆς τῶν τελείων ἄξιος γέγονε τάξεως.

στ'. Ἰόππη μὲν ἕξις ἐστὶν ἀρετῆς, φησὶν, τὴν ἐκ τῶν παρακειμένων αἰσθητῶν φυλαττομένη βλάβην. Ἡ δὲ Σιών ἕξις ἐστὶ γνωστικὴ, τὴν τῶν νοητῶν σκοπεύουσα χαρισμάτων ὑποδοχήν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΚΗ'.

Τό "Δεῦτε, καταβάντες συγχέωμεν αὐτῶν τὰς γλώσσας," πρὸς τίνας ἔλεγεν ὁ Θεός; Ἀποκρίσις.

Πρός τήν ὑποκειμένην τῶν προνοουμένων διάθεσιν εὐρίσκομεν τήν ἁγίαν Γραφήν τόν Θεόν διαπλάττουσαν· ὅθεν καί λέοντα, καί ἄρκτον, καί πάρδαλιν, καί πάνθηρα, καί ἄνθρωπον, καί βοῦν, καί πρόβατον, καί ἥλιον, καί ἀστέρα, καί πῦρ, καί πνεῦμα, καί ἄλλα μυρία, ἅπερ μηδαμῶς ὑπάρχων λέγεται, κατά τήν ἐκάστης φωνῆς ἐπίνοιαν θεωρούμενος. Τῷ γοῦν Ἀβραάμ φανείς ὁ Θεός ὄντι τελείῳ κατά τήν γνῶσιν, ἐν τῷ περί μονάδος λόγω τόν ἄυλον περί Τριάδος εἶναι λόγον ἐδίδασκεν, ἤδη τόν νοῦν ἔχοντι τῆς ὕλης παντελῶς, καί τῶν κατ' αὐτήν τύπων ἐκβεβηκότα. Καί διά τοῦτο καί ὡς τρεῖς ἐφαίνετο, καί ὡς εἷς διελέγετο· τῷ δέ Λῶτ, μήπω (361) τῆς τῶν σωμάτων καθαρόν τόν νοῦν ποιησαμένῳ συνθέσεως, ἀλλ' ἔτι τῆς ἐξ ὕλης καί εἴδους τῶν σωμάτων γενέσεως ἐξηρητημένῳ, καί μόνης δημιουργόν εἶναι πιστεύοντι τόν Θεόν τῆς ὀρατῆς κτίσεως, ἐμφανιζόμενος ὁ Θεός, δυϊκῶς, ἀλλ' οὐ τριαδικῶς ἐφάνη· δεικνύς δι' ὧν αὐτός ἑαυτόν ἐσηματίζει, μήπω τῆς ὕλης καί τοῦ εἴδους ἐκβεβηκέναι τόν ἀναγόμενον νοῦν. Οὕτως ἐφ' ἐκάστῳ τόπῳ τῆς τόν Θεόν πολυτρόπως διαπλαττούσης Γραφῆς, τούς λόγους μετ' ἐπιστήμης διασκοπούμενος, εὐρήσεις αἰτίαν εἶναι τῆς πολλῆς τῶν θείων πλασμάτων ἐξαλλαγῆς, τήν τῶν προνοουμένῳ διάθεσιν.

Ἐπειδή τοίνυν καί οἱ τόν πύργον οἰκοδομήσαντες, πρότερον τῆς τοῦ φωτός χώρας τῆς ἀνατολῆς κινήθεντες, λέγω δέ τῆς μιᾶς καί ἀληθοῦς περί Θεόν γνώσεως, ἦλθον εἰς γῆν Σενναάρ, τήν ἐρμηνευομένην βλασφήμους ὀδόντας, καί εἰς πολλάς περί Θεότητος δόξας κατέπεσαν, καί τόν ἐκάστης δόξης λόγον, οἰοεὶ πλίνθους τινάς συνθήσαντες, ὠκοδόμησαν καθάπερ πύργον τήν πολύθεον ἀθειάν· εἰκότως ὁ τῆς κακῆς συμφωνίας τῶν πλανηθέντων ἀνθρώπων διασκεδάζων τήν ὁμολογίαν Θεός, ἐκ τῆς τῶν προνοουμένων διαθέσεως εἰς ἀπίρους δόξας διασκεδασθείσης καί διασπαρθείσης, πληθυντικῶς ἑαυτόν ὀνομάζει· δεικνύς εἰς ὅτι ὧν, εἰς πολλούς ἐν ἐκείνοις ἐμερίσθη· ὡς περ καί ἐπί τοῦ Ἀδάμ φαίνεται λέγων· Ἰδοὺ γέγονεν Ἀδάμ ὡς εἷς ἐξ ἡμῶν. Πρὸς οὖν τό ὑποκείμενον αἴτιον, ἢ πληθύνεται ταῖς τῶν Γραφῶν ἐκφωνήσεσιν ὁ Θεός, ἢ συνάγεται.

Τό δέ, πρὸς τίνας ὁ Θεός διαλέγεται, ἔθος ἐστὶ τῇ Γραφῇ τὰς ἀλαλήτους καί κρυφίας βουλάς τοῦ Θεοῦ σωματικῶς διαπλάττειν, ἵν' ἡμεῖς ἐκ τῶν συγγενῶν ῥημάτων τε καί φωνῶν, νοῆσαι τὰ θεῖα δυνηθῶμεν· ἐπεὶ ὁ Θεός νοῦς ἐστὶν ἄγνωστος, καί λόγος ἄρρητος, καί ζωὴ ἀκατάληπτος, καί οὔτε λαλεῖ οὔτε λαλεῖται, αὐτόλογος ὧν, καί αὐτοβουλή κατ' οὐσίαν ὑπάρχων. Καί εἰ οὕτω νοήσομεν τὰς τῶν θείων λόγων φωνάς, οὐδενὶ τῶν γεγραμμένων ἐκ τῆς ἀσαφείας προσκόψομεν.

Εἰ δέ τις φαίη, μή πάντως ἐπὶ διαβολῆς κεῖσθαι τῇ Γραφῇ τήν περί Θεοῦ πληθυντικὴν σημασίαν, καί προφέρει πρὸς τήν τοῦ οἰκείου λόγου βεβαίωσιν τό· Καί εἶπεν ὁ Θεός· Ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν, καί καθ' ὁμοίωσιν, καί οὐ δήπου διά ταύτης, εἶποι, τῆς φωνῆς, πολυθείας ὑπόνοιαν εἰσηγεῖσθαι νοοῦμεν τόν λόγον· φαμέν, ὡς ὅποτε μὲν πρὸς τούς εὐσεβεῖς εὐσεβῶς ἡ ἁγία Γραφή τῷ πληθυντικῷ περί Θεοῦ κέχρηται λόγω, τήν δήλωσιν ποιεῖται τῶν παναγίων τριῶν ὑποστάσεων· μυστικῶς τόν τῆς ὑπάρξεως σημαίνουσα τρόπον τῆς παναγίας καί ἀνάρχου καί ὁμοουσίας Τριάδος· ἐπειδὴ μονάς κατ' οὐσίαν ἐστὶν ἡ πάνσεπτος καί προσκυνητὴ καί πανεύφημος Τριάς τῶν ὑποστάσεων. Μονάς γάρ ἐν Τριάδι καί ἐν μονάδι Τριάς ἐστὶν ὁ Θεός ἡμῶν. Ἦνίκα δέ πρὸς τούς ἀσεβεῖς πληθυντικόν περί Θεοῦ ποιεῖται τόν λόγον, τήν ψεκτὴν (364) ἐκείνων, ὡς οἶμαι, διελέγει περί Θεότητος ἔννοιαν, φυσικὴν, ἀλλ' οὐχὶ ὑποστατικὴν εἶναι τήν ἐν τοῖς ιδιώμασιν ὑπειληφῶτων διαφοράν· ὅπερ σαφῶς τήν πολύθεον εἰσηγεῖται πλάνην τοῖς οὕτως περί Θεότητος ἔχουσιν.

Εἰ δέ μή τοῦτο λέγοντες πείθομεν, ἐπειδὴ φίλον τῷ Πνεύματι, καί τοῖς Πνεύμα φιλοῦσιν ἀγαπητόν, τό μή μάχεσθαι, δεξώμεθα συμφώνως ἀλλήλοις τήν ἁγίαν

Γραφήν· τήν ἐν μονάδι παναγίαν Τριάδα, ποτέ μὲν, ὡς δημιουργόν εἰσηγουμένην, ὡς τό· Ποιήσωμεν ἄνθρωπον· Πατρός γάρ καί Υἱοῦ, καί ἁγίου Πνεύματος ἔργον ἐστίν ἢ τῶν ὄντων ὑπόστασις· ποτέ δέ, ὡς ἀποδεκτικὴν τῶν τοῖς αὐτῆς εὐσεβῶς νόμοις πολιτευσαμένων· ὡς προνοητικὴν τῶν ὑπ' αὐτῆς εἰληφότων τοῦ εἶναι τήν γένεσιν· ὡς τῷ Ἀβραάμ τριαδικῶς φαινομένην, καί μοναδικῶς διαλεγομένην· ποτέ δέ, ὡς τιμωρητικὴν, ἤγουν κριτικὴν τῶν τούς νόμους παραφθειρόντων τῆς φύσεως· ὡς τό· Καταβάντες συγχέωμεν αὐτῶν τὰς γλώσσας. Οὐ γάρ δημιουργικὴ μόνον ὑπάρχει τῶν ὄντων ἡ ἁγία καί ὁμοούσιος Τριάς· ἀλλὰ καί συνεκτικὴ, καί πρὸς ἀξίαν ἐκάστου διανεμητικὴ· οἷα δὴ Θεός εἷς ὑπάρχουσα κατὰ φύσιν δημιουργός, προνοητικὴ τε καί κριτικὴ τῶν ὑπ' αὐτοῦ πεποιημένων· κοινόν γάρ Πατρός, καί Υἱοῦ, καί ἁγίου Πνεύματος, ὡσπερ τό δημιουργεῖν, οὕτω δέ καί τό κρίνειν, καί τῶν πεποιημένων σοφῶς προνοεῖν.

ΣΧΟΛΙΑ.

α'. Ἐκάστῳ φησί, κατὰ τήν ὑποκειμένην αὐτῷ περί Θεοῦ δόξαν ὁ Θεός ἐμφανίζεται. Τοῖς μὲν κατ' ἔφεσιν τήν ὑλικὴν περάσασι σύνθεσιν, καί τὰς δυνάμεις τῆς ψυχῆς ἰσονομούσας ἀλλήλαις κατὰ μίαν καί τήν αὐτὴν περί Θεόν ἀεικινήσιαν κεκτημένοις, ὡς μονάς ἐμφαίνεται καί Τριάς· ἵνα τήν οἰκίαν ὑπαρξίν παραδείξαιεν, καί τόν αὐτῆς τρόπον μυστικῶς ἐκδιδάξαιεν. Τοῖς δέ περί μόνην τήν ὑλικὴν διάθεσιν ἔχουσι κινουμένην τήν ἔφεσιν, καί ἀλλήλαις ἀσυνδέτους τὰς τῆς ψυχῆς δυνάμεις κεκτημένοι, οὐχ ὡς ἔστιν, ἀλλ' ὡς εἰσὶν ἐμφανίζεται· δεικνύς ὅτι τῆς ἡμῶν δυάδος ἀμφοῖν ἐπελάβοντο ταῖν χεροῖν, καθ' ἣν ὁ σωματικός ἐξ ὕλης καί εἶδους συνέστηκε κόσμος.

β'. Ὁ φυσικὴν εἶναι λέγων, φησίν, ἐπὶ Θεοῦ τήν τῶν ιδιωμάτων, ἀλλ' οὐχ ὑποστατικὴν διαφορὰν, οὐκ ἔνθεος ὁ τοιοῦτος, ἀλλὰ πολύθεος, οὐσιῶν ιδιότησιν, ἀλλ' οὐχ ὑποστάσεων ἐπιδέχεσθαι φάσκων τό Θεῖον τήν ἐξαριθμησίν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΚΘ'.

Τί ἐστι τό ἐν ταῖς Πράξεσι κείμενον· "Οἵτινες διὰ τοῦ Πνεύματος ἔλεγον τῷ Παύλῳ, μὴ ἀναβαίνειν εἰς Ἱεροσόλυμα;" Διὰ τί παρήκουσε τοῦ Πνεύματος καί ἀνέβη;

Ἀπόκρισις. (365)

Ὁ μὲν ἅγιος Ἡσαΐας ὁ προφήτης, ἐν τῇ κατ' αὐτόν προφητεία ἐπτὰ πνεύματα τῷ ἐκ τῆς ρίζης Ἰεσσαί ἀνατείλαντι Σωτῆρι λέγει ἐπαναπαύεσθαι· οὐχ ἐπτὰ πνεύματα Θεοῦ γινώσκων, καί οὕτω τούς ἄλλους ἐκδέχεσθαι διδάσκων, ἀλλὰ τὰς ἐνεργείας τοῦ ἑνός καί τοῦ αὐτοῦ ἁγίου Πνεύματος, πνεύματα καλέσας, διὰ τό πάση ἐνεργείᾳ ὄλον ἀνελλιπῶς ὑπάρχειν ἀναλόγως τό ἐνεργοῦν ἅγιον Πνεῦμα. Ὁ δέ θεῖος Ἀπόστολος τὰς διαφόρους ἐνεργείας αὐτοῦ τοῦ ἑνός ἁγίου Πνεύματος χαρίσματα λέγει διάφορα· ὅφ' ἑνός δηλονότι καί τοῦ αὐτοῦ ἐνεργούμενα Πνεύματος. Εἰ τοίνυν κατὰ τό μέτρον τῆς ἐν ἐκάστῳ πίστεως δίδοται ἡ φανέρωσις τοῦ Πνεύματος, ἐν τῇ μετοχῇ τοῦ τοιοῦδε χαρίσματος· ἕκαστος τῶν πιστῶν δηλονότι κατὰ τήν ἀναλογίαν τῆς πίστεως, καί τῆς ὑποκειμένης αὐτῷ κατὰ τήν ψυχὴν διαθέσεως, συμμετρημένην δέχεται τοῦ Πνεύματος τήν ἐνέργειαν, χαριζομένην αὐτῷ τῆσδε ἢ τῆσδε τῆς ἐντολῆς τήν ἀρμόζουσαν πρὸς ἐνέργειαν ἕξιν.

Οὐκοῦν ὡσπερ ὁ μὲν λαμβάνει λόγον σοφίας, ὁ δέ λόγον γνώσεως, ἕτερος δέ πίστεως, καί ἄλλος ἄλλο τι τῶν ἀπρηριθμημένων τῷ μεγάλῳ Ἀποστόλῳ χαρισμάτων τοῦ Πνεύματος· οὕτως ὁ μὲν δέχεσθαι διὰ τοῦ Πνεύματος χάρισμα τῆς τελείας καί ἀμέσου πρὸς Θεόν, καί μηδέν ἐχούσης ὑλικόν ἀγάπης, κατὰ τήν ἀναλογίαν τῆς

πίστεως· ἕτερος δὲ διὰ τοῦ αὐτοῦ Πνεύματος, τῆς τελείας πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης χάρισμα, καὶ ἄλλος ἄλλο τι κατα τὸ αὐτὸ Πνεῦμα, ὡς ἔφην, ἔχοντος ἐκάστου ἐνεργούμενον τὸ οἰκεῖον χάρισμα. Ταῦτα δὲ τὰ χαρίσματα κατὰ τὸν ἅγιον Ἰησοῦν, πνεύματα καλέσας τις, ὡς οἶμαι, τῆς ἀληθείας οὐ διαπίπτει· παντὶ γὰρ χαρίσματι ὄλον ὡς ἐνεργοῦν ἀναλόγως ἐνυπάρχει τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, εἴτε μείζονι, εἴτε ἥττονι.

Οὐκοῦν ὁ μέγας ὄντως, καὶ τῶν ὑπὲρ ἄνθρωπον μυστηρίων γενόμενος διάκονος Παῦλος, ἀμέσως τῆς ἐν ἀγάπῃ Θεοῦ τελείας χάριτος τὸ πνεῦμα δεξάμενος κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς ἐν αὐτῷ πίστεως, τῶν εἰληφόντων τὸ χάρισμα τῆς τελείας εἰς αὐτὸν ἀγάπης, λεγόντων αὐτῷ μὴ ἀναβαίνειν εἰς Ἱεροσόλυμα· διὰ τοῦ Πνεύματος, τουτέστι τοῦ ἐνεργουμένου αὐτοῖς ὑπὸ τοῦ Πνεύματος τῆς εἰς αὐτὸν ἀγάπης χαρίσματος· ταυτὸν γὰρ τῷ χαρίσματι τὸ πνεῦμα, καθά ἔφην ἐκ τοῦ προφήτου λαβὼν, παρήκουσεν· ἀσυγκρίτως τῆς ἐξ ἄλλων εἰς αὐτὸν πνευματικῆς ἀγάπης, προκρίνων τὴν θεῖαν καὶ ὑπὲρ νόησιν. Μᾶλλον δὲ οὐδὲ παρακούσας ἀνήλθεν, ἀλλ' ἐκείνους διὰ τῆς συμμετρως αὐτοῖς κατὰ τὸ χάρισμα δοθείσης ἐνεργείας τοῦ Πνεύματος προφητεύοντας, τῷ κατ' αὐτὸν τύπῳ πρὸς τὸν τοῦ παντός ὑπερεπέκεινα πόθον κατὰ τὴν ἔφεσιν ἔλκων. Οὐκοῦν οὐ παρήκουσεν ὁ μέγας Παῦλος τοῦ Πνεύματος, ἀλλ' ἐδίδαξεν ἐπὶ τὸ ὑψηλότερον ἀπὸ τοῦ ἥττονος μετενεχθῆναι Πνεύματος τουτέστι χαρίσματος, τοὺς περὶ αὐτοῦ κατὰ τὸ χάρισμα τῆς ἀγάπης προφητεύοντας.

Καὶ πάλιν, εἰ τὸ προφητικὸν χάρισμα πολὺ τοῦ ἀποστολικοῦ ὑπάρχει δεύτερον, οὐκ ἦν λόγου τοῦ τό (368) πᾶν διευθύνοντος, καὶ τὴν ἐκάστου διορίζοντος τάξιν, τὸ κρεῖττον εἴκειν τῷ ἥττονι· ἀλλὰ μᾶλλον ἔπεσθαι τὸ ἥττον τῷ κρεῖττονι. Οἱ μὲν γὰρ τότε προφητεύοντες διὰ τοῦ ἐν αὐτοῖς προφητικοῦ πνεύματος, ἀλλ' οὐκ ἀποστολικοῦ, τὸν τρόπον τῆς τῷ ἀγίῳ Παύλῳ συμβησομένης ὑπὲρ τοῦ λόγου κακοπαθείας ἐμήνουν· ὁ δὲ πρὸς μόνον ἀφορῶν τὸν θεῖον σκοπὸν, εἰς οὐδὲν ἠγεῖτο τὰ μέσα πάντα, σπουδὴν ἔχων οὐχ ὅπως διενέγκῃ τὰ συμβησόμενα, ἀλλ' ὅπως ἄλλος γένηται Χριστός· μιμήσει τοῦ Χριστοῦ πάντα κατορθώσας τὰ, δι' ἃ Χριστὸς τὴν ἐν σαρκὶ φιλανθρωπῶς κατ' οἰκονομίαν εἶλατο ζωὴν. Οὐκοῦν εὐταξίας ἐστὶ φυλακὴ, τῆς πάντα διεπούσης τὰ θεῖα καὶ διευθυνούσης, καὶ τῆς οἰκείας ἀνέκπτωτον μονῆς καὶ ἰδρύσεως ἕκαστον διαφυλαττούσης, ἡ δοκοῦσα τοῦ μεγάλου Ἀποστόλου παρακοή, καὶ σαφῆς διδασκαλία τοῦ μηδαμῶς ἀλλήλοις φύρεσθαι τοὺς καλῶς ὑπὸ τοῦ Πνεύματος διωρισμένους τῆς Ἐκκλησίας βαθμούς.

ΣΧΟΛΙΑ.

α'. Τὸ διαφόρως ἐνεργοῦν, ἐν ἐκάστῳ τῶν ὑπ' αὐτοῦ διαφόρως ἐνεργουμένων, ὄλον ἐστίν, καὶ ἐν ὅλοις ἅμα μὴ διαιρούμενον. Ἀμιγῶς γάρ, φησὶν, ἐν ὅλοις καὶ τῷ καθ' ἕκαστον ἀδιαιρέτως κατὰ μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἐκφαίνεται δύναμιν ἐνεργοῦν τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὅτι καὶ πάντων ἐστὶ τῶν ὄντων πληρωτικόν· Θεὸς γάρ, καὶ πᾶσιν ἀχώρητον τοῖς οὖσιν, ὑπερούσιον.

β'. Πᾶσαν ἐντολῆς ἔξιν ἐνεργουμένην, Πνεύματος εἶναι χάρισμα λέγει.

γ'. Ὁ τὸν Θεὸν ἀγαπῶν ἐξ ὅλης καρδίας καὶ ψυχῆς καὶ δυνάμεως, τοῦ τὸν πλησίον ἀγαπῶντος, φησὶ, μείζων ἐστίν. Οὐκ ἔστιν οὖν λόγου νομοθετεῖσθαι τὸ κρεῖττον ὑπὸ τοῦ χείρονος· ἀλλὰ γενέσθαι μᾶλλον τὸ ἥττον ὑπὸ τοῦ μείζονος. Διὸ τὴν ἀποστολικὴν ἀξίαν τε καὶ τάξιν, ὑπ' ἐκείνων ὧν ἄρχει βαθμῶν ἄρχεσθαι δικαίως οὐ συνεχώρησεν ὁ θεῖος Ἀπόστολος, μήπως ἢ πάντων τῶν ὄντων εὐκοσμία, καὶ μάλιστα τῶν θείων τάξις, λυθῇ.

δ'. Μέσα φησὶν τὰ εἶδη τῶν πειρασμῶν, ἅπερ προγνωστικῶς ἐθεώρουν διὰ τοῦ Πνεύματος οἱ προφητεύοντες τῷ ἀγίῳ Παύλῳ τὴν ὑπὲρ ἀληθείας ἄθλησιν· ὧν

παντελῶς οὐκ ἐφρόντιζεν ἐνωθῆναι σπεύδων τῷ Χριστῷ, κατὰ τὴν ἐν εἶδει τῶν ἀγαθῶν ὑπόστασιν, μετὰ τὴν ἐν πίστει τῶν ὄντων διάβασιν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Α΄.

Τί ἐστι τό "Δύνασθε τό ποτήριον, ὃ ἐγὼ πίνω, ποεῖν, καί τό βάπτισμα, ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι, βαπτισθῆναι;" Τίς ἡ διαφορὰ τοῦ ποτηρίου καί τοῦ βαπτίσματος;

Ἀπόκρισις.

Τό τοῦ Κυρίου βάπτισμα τῶν ὑπέρ ἀρετῆς κατὰ πρόθεσιν ἐκουσίων καί ἡμετέρων πόνων τύπος ὑπάρχει· δι' ὧν τάς κατὰ συνειδησιν ἀπορρύπτοντες κηλίδας, τόν πρός τά φαινόμενα τῆς προαιρέσεως (369) ἐκούσιον καταδεχόμεθα θάνατον· τό δέ ποτήριον, τῶν ἐκ περιστάσεως παρά προαίρεσιν ἐπανισταμένων ἡμῖν ὑπέρ τῆς ἀληθείας ἀκουσίων πειρασμῶν τύπος ἐστί· δι' ὧν καί αὐτῆς προκρίνοντες τόν θεῖον πόθον τῆς φύσεως, ἐκόντες τόν περιστατικόν ὑπερχόμεθα τῆς φύσεως θάνατον. Ταύτην οὖν ἔχει τὴν διαφορὰν τό βάπτισμα πρός τό ποτήριον, ὅτι τό μέν βάπτισμα ὑπέρ ἀρετῆς πρός τά ἡδέα τοῦ βίου, νεκράν ἐργάζεται τὴν προαίρεσιν· τό δέ ποτήριον, τὴν ἀλήθειαν καί αὐτῆς προκρίνει πείθει τῆς φύσεως τοὺς εὐσεβεῖς. Πρότερον δέ τοῦ βαπτίσματος ἔθετο τό ποτήριον, ὅτι διὰ τὴν ἀλήθειάν ἐστιν ἡ ἀρετή· ἀλλ' οὐ διὰ τὴν ἀρετὴν ἢ ἀλήθεια. Ὅθεν ὁ διὰ τὴν ἀλήθειαν πράττων τὴν ἀρετὴν, κενοδοξίας οὐ τιτρώσκειται βέλεσιν· ὁ δέ τὴν ἀλήθειαν ἀρετῆς ἔνεκεν ἐπιτηδεύων, σύνοικον ἔχει τῆς κενοδοξίας τὴν οἴησιν.

ΣΧΟΛΙΑ.

α΄. Τό τοῦ Κυρίου βάπτισμα, φησίν, ἐστίν ἡ παντελής πρός τόν αἰσθητόν κόσμον τῆς ἡμετέρας προαιρέσεως νέκρωσις· τό δέ ποτήριον, καί αὐτῆς ἡμῶν τῆς παρουσίας ζωῆς ὑπέρ ἀληθείας καθέστηκεν ἄρνησις.

β΄. Ἀλήθειαν μέν εἶναι λέγει τὴν θεῖαν γνῶσιν· ἀρετὴν δέ, τοὺς ὑπέρ αὐτῆς τῶν αὐτῆς ἐφιεμένων ἀγῶνας. Ὁ τοίνυν γνώσεως ἔνεκεν ἀρετῆς ὑπομένων πόνους, οὐ κενοδοξεῖ, γινώσκων ἀπερίληπτον εἶναι φύσει τοῖς πόνοις τὴν ἀλήθειαν. Τοῖς δευτέροις γάρ οὐ περιγράφεται φύσει τό πρῶτον. Ὁ δέ τὴν γνῶσιν διὰ τοὺς ὑπέρ ἀγῶνας ἐπιτηδεύων, πάντως κενοδοξεῖ, ὡς εἰληφέναι δοκῶν τοὺς στεφάνους πρό τῶν ιδρώτων· οὐ εἰδώς, ὅτι διὰ τοὺς στεφάνους οἱ πόνοι, ἀλλ' οὐ διὰ τοὺς πόνους οἱ στέφανοι. Φύσει γάρ ἀμελέτητος πᾶσα καθέστηκε μέθοδος, τοῦ δι' ὃ πέφυκεν ἐπιτηδεύεσθαι ἐξανυσθέντος, ἢ ἐξανυσθῆναι δόξαντος.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΑΑ΄.

Εἰ οὐκ ἐν χειροποιήτοις ναοῖς ὁ Θεὸς κατοικεῖ, πῶς κατῴκει ἐν τῷ ναῷ τῶν Ἰουδαίων;

Ἀπόκρισις.

Ὁ τῆς ἀναλογίας σοφῶς τῶν προνοουμένων φροντίζων ὁ Θεός, πρότερον διὰ τῶν τύπων συμφυῶς τοῖς δι' αἴσθησιν οἰκονομουμένοις πρός τὴν ἀλήθειαν ποδηγῶν, πᾶσιν ἑαυτόν τοῖς δοθεῖσι τῷ παλαιῷ λαῷ τύποις ἀφανῶς ἐγκατέμιξεν, ἐνεργῶν τὴν τῶν παιδαγωγουμένων ἀνάβασιν. Ὡκει τοίνυν ἐν τῷ ναῷ τῶν Ἰουδαίων ὁ Θεός, τυπικῶς, ἀλλ' οὐκ ἀληθῶς, περιγράφων τῇ τοιαύτῃ περί τόν ναόν οἰκήσει [Fr. κατ' αὐτόν οἰκήσει], πάσης τῆς μυσταγωγίας τὴν ἄρρητον βουλήν. Ἐπιτηδειότατος γάρ πρός κατοικητήριον Θεοῦ μόνος ὁ καθαρὸς ὑπάρχει νοῦς· δι' ὃν

τόν τυπικόν οικοδομηθῆναι ναόν συνεχώρησε, διά τῶν ἄγαν παχυτέρων συμβόλων, τόν πολύ πλέον τῶν ἀναισθήτων τόπων [Fr. τύπων] παχυθέντα νοῦν τῶν Ἰουδαίων, ἀνασπάσαι τῆς ὕλης βουλόμενος, συνιδόντα τό πρός (372) κατοίκησιν Θεοῦ ἀνεπιτήδειον ἐκ τοῦ προσύλου καί ἀπεμφαίνονος· κάκ τούτου, τῆς τῶν προσόντων αὐτῷ φυσικῶς γενέσθαι διόλου συναισθήσεως. Ὅπερ μή διαγνοῦς, ὁ μόνον τόν κατ' εὐσέβειαν τύφον ἐξ ὑπερηφανίας διατρέφειν εἰδώς Ἰουδαῖος, καί τοῦ τύπου καλῶς ἐστερήθη, καί τῆς ἀληθείας ἑαυτόν κακῶς ἀπεξένωσεν.

ΣΧΟΛΙΟΝ.

α'. Ὁ μόνον τῆς γνώσεως τήν μορφήν, ὅπερ ἐστίν ὁ ψιλός λόγος· καί ὁ τήν εἰκόνα τῆς ἀρετῆς, ὅπερ ἐστί, τό ψιλόν ἦθος ἐπιτηδεύων, Ἰουδαῖός ἐστι, φησί, καί αὐτός ἀληθείας τύποις φυσιοῦμενος.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΑΒ΄.

Τί ἐστιν, "Εἰ ἀρά ψηλαφήσειεν, καί εὔροιεν Θεόν;" Πῶς τις ψηλαφῶν εὐρίσκει Θεόν;

Ἀπόκρισις.

Ὁ πᾶσαν τήν φαινομένην τοῦ νόμου σωματικήν λατρείαν μή κατ' αἴσθησιν ὀρῶν, ἀλλά ταῖς κατά νοῦν ἐφόδοις ἕκαστον τῶν ὀρωμένων συμβόλων διασκοπήσας, τόν ἐν ἐκάστω κεκρυμμένον θεοτελεῖ λόγον ἐκδιδασκόμενος, ἐν τῷ λόγῳ τόν Θεόν εὐρίσκει· καλῶς ψηλαφῶν διά τῆς νοεράς δυνάμεως, ὡς ἐν φορυτῷ τῇ ὕλῃ τῶν νομικῶν διατάξεως, εἴπου κεκρυμμένον εὔροι τῇ σαρκί τοῦ νόμου, τόν τήν αἴσθησιν παντελῶς διαφεύγοντα μαργαρίτην λόγον. Ὡσαύτως δέ καί ὁ τήν φύσιν τῶν ὀρωμένων μή τῇ αἰσθήσει μόνη περιγράφων, ἀλλά κατά νοῦν σοφῶς τόν ἐν ἐκάστω κτίσματι λόγον διερευνώμενος, εὐρίσκει Θεόν, ἀπό τῆς προβεβλημένης τῶν ὄντων μεγαλουργίας, τήν αὐτῶν τῶν ὄντων διδασκόμενος αἰτίαν.

Ἐπειδή τοίνυν ἴδιον τοῦ ψηλαφῶντος ἡ διάκρισις ἐστίν, ὁ τά νομικά σύμβολα γνωστικῶς ἐπερχόμενος, καί τήν φαινομένην τῶν ὄντων φύσιν ἐπιστημονικῶς θεώμενος, διακρίνων τήν Γραφήν, καί τήν κτίσιν, καί ἑαυτόν· τήν μέν Γραφήν, εἰς γράμμα καί πνεῦμα· τήν δέ κτίσιν, εἰς λόγον καί ἐπιφάνειαν· ἑαυτόν δέ, εἰς νοῦν καί αἴσθησιν· καί τῆς μέν Γραφῆς, τό πνεῦμα· τῆς δέ κτίσεως, τόν λόγον· ἑαυτοῦ δέ τόν νοῦν λαβῶν καί ἀλλήλοις ἀλύτως ἐνώσας, εὔρει Θεόν, ὡς ἐπιγνοῦς, καθὼς δεῖ καί δυνατόν ἐστί τόν Θεόν, τόν ἐν νῷ καί λόγῳ καί πνεύματι· πάντων τῶν πλανώντων, καί εἰς μυρίας δόξας κατασυρόντων ἀπαλλαγείς· λέγω δὴ γράμματος καί ἐπιφανείας καί αἰσθήσεως, ἐν οἷς ἡ διάφορος ὑπάρχει ποσότης, καί τῆς μονάδος ἀντίθετος· εἰ δέ τό γράμμα τοῦ νόμου, καί τήν τῶν ὀρωμένων ἐκφάνειαν, καί τήν οἰκείαν αἴσθησιν ἀλλήλοις τις προσπλέξας συμφύρη, τυφλός ἐστί μυωπάζων, τήν τῆς αἰτίας τῶν ὄντων ἀγνωσίαν νοσῶν.

ΣΧΟΛΙΟΝ.

α'. Ὁ μόνον, φησί, τῆς Γραφῆς τό πνεῦμα δίχα τῶν τύπων· καί τῆς κτίσεως δίχα τῶν σχημάτων τούς λόγους, κατά μόνον τόν νοῦν, τῆς κατά τήν αἴσθησιν (373) ἐνεργείας ἀπηλλαγμένον ἑωρακῶς, εὔρει Θεόν· ἐν μέν τῷ πνεύματι τῆς Γραφῆς, ὡς ἀγαθότητος· ἐν δέ τοῖς τῶν ὄντων λόγοις, ὡς δυνάμεως· ἐν ἑαυτῷ δέ, ὡς σοφίας αἴτιον. Οἱ γάρ τῶν ἐξ οὐκ ὄντων λόγοι, τήν δύναμιν ἀφηγοῦνται τοῦ Κτίσαντος· καί τό τῆς Γραφῆς πνεῦμα πρός θέωσιν ἐπανάγων πλανηθέντας, τήν ἀγαθότητα διαγγέλλει τοῦ γράψαντος· καί τό καθ' ἡμᾶς νοερόν, ἀδιαστάτως τούς τῶν γεγονότων λόγους χωροῦν, ἀναφανδόν τήν τοῦ Τεχνίτου κηρύσσει σοφίαν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΛΓ΄.

Τί ἐστιν· " Ἀμήν λέγω ὑμῖν, ὅτι ὅς ἂν εἶπῃ τῷ ὄρει τούτῳ, Ἄρθητι καὶ βλήθητι εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ μὴ διακριθῆ ἔν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, ἀλλὰ πιστεύσῃ ὅτι ἃ λέγει γίνεται, ἔσται αὐτῷ ὃ ἂν εἶπῃ;" Τί ἐστι τό, "Καὶ μὴ διακριθῆ;"

Ἀποκρίσις.

Ὁ μὲν θεῖος καὶ μέγας Ἀπόστολος, τί ἐστι πίστις ὀρίζων, φησί· "Πίστις ἐστὶν ἐλπίζομένων ὑπόστασις, καὶ πραγμάτων ἔλεγχος οὐ βλεπομένων." Εἰ δέ τις καὶ ἐνδιάθετος ἀγαθὸν αὐτὴν ὀρίσαιο, καὶ γνῶσιν ἀληθῆ τῶν ἀπορρήτων ἀγαθῶν ἀποδεικτικὴν, τῆς ἀληθείας οὐ διήμαρτεν. Ὁ δὲ Κύριος διδάσκων περὶ τῶν ἀπορρήτων ἀγαθῶν, καὶ τῶν ἐλπίζομένων, καὶ οὐχ ὀρωμένων, φησὶν· Ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἐντὸς ὑμῶν ἐστίν. Ἀκούων ταῦτόν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ, ἢ τοῦ Θεοῦ πίστις ἐστίν, κατὰ μόνην ἐπίνοιαν διαιρουμένη πρὸς τὴν βασιλείαν. Ἡ μὲν γὰρ πίστις ἀνείδεος Θεοῦ βασιλεία ἐστίν· ἡ δὲ βασιλεία, πίστις θεοειδῶς εἰδοπεποιημένη.

Ὡστε κατὰ τοῦτον τὸν λόγον, οὐκ ἐκτὸς ἡμῶν ἐστίν ἡ πίστις, ἥτις ἐνεργουμένη ταῖς θεαῖς ἐντολαῖς, γίνεται βασιλεία Θεοῦ, μόνοις γινωσκομένη τοῖς ἔχουσιν· ἡ δὲ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἐνεργουμένη πίστις ἐστίν· ἡ δὲ βασιλεία τοῦ Θεοῦ τῶν κατ' αὐτὴν βασιλευόντων ἄμεσον πρὸς Θεὸν ποιεῖται τὴν ἔνωσιν.

Ἡ πίστις ἀπεδείχθη σαφῶς ὑπάρχουσα δύναμις σχετικὴ τῆς ὑπὲρ φύσιν ἀμέσου τοῦ πιστεύοντος πρὸς τὸν πιστευόμενον Θεὸν τελείας ἐνώσεως. Ἐπειδὴ τοίνυν ὁ ἄνθρωπος ἐκ ψυχῆς ὑπάρχων καὶ σώματος, δυσὶ σαλεύεται νόμοις (σαρκὸς λέγω καὶ πνεύματος), καὶ ὁ μὲν τῆς σαρκὸς νόμος, κατὰ τὴν αἴσθησιν, ὁ δὲ τοῦ πνεύματος, κατὰ τὸν νοῦν κέκτηται τὴν ἐνέγειαν· καὶ ὁ μὲν τῆς σαρκὸς, ὕλη συνδεῖν πέφυκε, κατὰ τὴν αἴσθησιν ἐνεργούμενος· ὁ δὲ τοῦ πνεύματος, κατὰ τὸν νοῦν ἐνεργούμενος, πρὸς τὸν Θεὸν ἀμέσως ποιεῖται τὴν ἔνωσιν· εἰκότως ὁ μὴ διακριθεὶς ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, τουτέστι, τῷ νοί μὴ διακρίνας, ἤγουν διατεμών τὴν διὰ τῆς πίστεως πρὸς τὸν Θεὸν γεγενημένην ἄμεσον ἔνωσιν, ὡς ἀπαθῆς, μᾶλλον δὲ Θεός ἤδη διὰ τῆς πίστεως τῇ ἐνώσει γεγενημένος· ἐρεῖ τῷ ὄρει τούτῳ μεταβῆναι, καὶ μεταβήσεται· δεικτικῶς διὰ τοῦ, τούτῳ, φάναι, τό φρόνημα καὶ τὸν νόμον δηλῶν τῆς σαρκὸς, τὸν βαρύν ὄντως καὶ δυσμετακίνητον· καὶ ὅσον πρὸς δύναμιν φυσικὴν, παντελῶς ἀκίνητον καὶ ἀσάλευτον. Τοσοῦτον γὰρ ἐρρίζωται τῇ φύσει τῶν ἀνθρώπων διὰ τῆς (376) αἰσθήσεως τῆς ἀλογίας ἢ δύναμις, ὥστε τοὺς πολλοὺς μηδ' ἄλλο νομίζειν εἶναι τὸν ἄνθρωπον, ἢ σάρκα, δύναμιν πρὸς ἀπόλαυσιν τῆς παρουσίας ζωῆς τὴν αἴσθησιν ἔχουσαν. Πάντα γοῦν δυνατὰ τῷ πιστεύοντι καὶ μὴ διακρινομένῳ· τουτέστι, μὴ διαιρουμένῳ τῆς κατὰ νοῦν διὰ τῆς πίστεως γεγενημένης αὐτῷ πρὸς τὸν Θεὸν ἐνώσεως, διὰ τὴν πρὸς τό σῶμα τῆς ψυχῆς κατὰ τὴν αἴσθησιν σχέσιν· ὅσα κόσμου καὶ σαρκὸς τὸν νοῦν ἄλλοτριῶι, Θεῷ δὲ προσοικειῶι τετελειωμένα τοῖς κατορθώμασιν.

ΣΧΟΛΙΑ.

α'. Τὴν ψιλὴν πίστιν λέγει βασιλείαν ἀνείδεον, οὐκ ἔχουσαν τὴν ἐκ τῶν ἀρετῶν θεῖαν ὁμοίωσιν. Βασιλείαν δὲ λέγει τὴν ἔχουσαν διὰ τῶν ἔργων τὴν θεῖαν μορφήν τῆς ἀγαθότητος πίστιν.

β'. Πίστις, φησὶν, ἀναπόδεικτος γνῶσις ἐστίν. Εἰ δὲ γνῶσις ἀναπόδεικτος ἐστίν, ἄρα σχέσις ἐστὶν ὑπὲρ φύσιν ἢ πίστις, δι' ἧς ἀγνώστως, ἀλλ' οὐκ ἀποδεικτικῶς ἐνούμεθα τῷ Θεῷ, κατὰ τὴν ὑπὲρ νόησιν ἔνωσιν.

γ'. Τὴν ἄμεσον λαβὼν πρὸς τὸν Θεὸν ἔνωσιν ὁ νοῦς, τὴν τοῦ νοεῖν καὶ νοεῖσθαι κατὰ φύσιν παντελῶς δύναμιν ἔχει σχολάζουσαν. Ὅπηνίκα γοῦν ταύτην λύση νοήσας τι τῶν μετὰ Θεόν, διεκρίθη τεμών τὴν ὑπὲρ νόησιν ἔνωσιν· καθ' ἣν ἔως ἐστὶ

τῷ Θεῷ συνημμένος, ὡς ὑπὲρ φύσιν, καὶ τῇ μεθέξει θεός γεγενημένος, καθάπερ ὄρος ἀκίνητον, ἑαυτοῦ τόν τῆς φύσεως μετατίθησι νόμον.

δ'. Προσυπακουστέον φησί τό· Πάντα δυνατά τῷ πιστεύοντι, τά ὅσα κόσμου καὶ σαρκός τόν νοῦν ἀλλοτριῶ. Ταῦτα γάρ εἰσι τά δυνατά τῷ πιστεύοντι παρά Θεῷ.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΛΔ΄.

Τί πάλιν ἐστί· "Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, ὅτι πάντα ὅσα ἄν προσευχόμενοι αἰτεῖσθε, πιστεύετε ὅτι λαμβάνετε, καὶ ἔσται ὑμῖν;" Πῶς τις δύναται πιστεῦειν, ὅτι πάντα λαμβάνει αἰτῶν, μόνου Θεοῦ εἰδότος εἰ συμφέρει τό αἰτούμενον, ἢ μή, Καί εἰ ἐξ ἀγνοίας ὁ οὐ συμφέρει αἰτεῖ, πῶς παρέχει; Καί εἰ οὐ παρέχει τό μή συμφερόντως ἐξ ἀγνοίας αἰτούμενον, πῶς πιστεύειν τις δύναται ἐπὶ παντί αἰτήματι ὃ τι λαμβάνει, καὶ ἔσται αὐτῷ;

Ἀπόκρισις.

Πάντα μὲν ἐπὶ τοῦ παρόντος κεφάλαια κατ' ἐπιτομήν ἐν τῷ πρό αὐτοῦ ἐπιλέλυται. Μόνων γάρ τῶν ἐπεγνωκότων πῶς δεῖ πιστεῦειν, ἐστί τό εἰδέναι, τί δεῖ, καὶ πῶς, καὶ περί τίνων αἰτεῖσθαι. Οὐ γάρ πάντων ἡ γνώσις, ὡσπερ οὐδέ πίστις. Πλήν ὁ Κύριος εἰπών· Ζητεῖτε πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ· τουτέστι, πρό πάντων τὴν ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας, καὶ οὕτω τὴν τῶν καθηκόντων τρόπων ἐξάσκησιν· σαφῶς ἔδειξε περί μόνης τῆς θείας γνώσεως δεῖν ζητεῖν τοὺς πιστεύοντας, καὶ τῆς αὐτῆς κοσμοῦσης διὰ τῶν ἔργων ἀρετῆς.(377) Ἐπειδὴ γοῦν πολλά τυγχάνει τά πρὸς γνώσιν Θεοῦ καὶ ἀρετὴν ζητούμενα τοῖς πιστεύουσιν, ἀπαλλαγὴ παθῶν, ὑπομονὴ πειρασμῶν, ἀρετῶν λόγοι, τρόποι ἐνεργειῶν, ἐξήλωσις τῆς πρὸς πρὸς σάρκα τῆς ψυχῆς διαθέσεως, ἀποξένωσις τῆς πρὸς τά αἰσθητά τῆς αἰσθήσεως σχέσεως, τοῦ νοῦ παντελῆς ἀπὸ πάντων τῶν γεγονότων ἀναχώρησις· καὶ ἀπλῶς μυρία ἄλλα ἐστί τά πρὸς ἀποχὴν μὲν κακίας καὶ ἀγνοσίας, κατόρθωσις δὲ γνώσεως καὶ ἀρετῆς, εἰκότως ὁ Κύριος ἔφη· Πάντα ὅσα αἰτήσθε πιστεύοντες, λήψετε· πάντα ἀπλῶς τά πρὸς ἐπίγνωσιν Θεοῦ καὶ ἀρετὴν συντείνοντα, μόνα καὶ ζητεῖν καὶ αἰτεῖν, μετ' ἐπιστήμης καὶ πίστεως δεῖν εἰπών τοὺς εὐσεβεῖς. Ταῦτα γάρ πάντα συμφέρει, καὶ πάντως δίδωσιν αὐτά τοῖς αἰτουμένοις ὁ Κύριος. Ὁ τοίνυν διὰ μόνην τὴν πίστιν, ἤγουν τὴν πρὸς Θεόν ἄμεσον ἔνωσιν, πάντα ζητῶν τά πρὸς τὴν ἔνωσιν, πάντως λήψεται. Ὁ δὲ ταύτης δίχα τῆς αἰτίας, κἂν ἄλλα, κἂν τά προειρημένα ζητῇ, οὐ λήψεται· οὐ γάρ πιστεύει, ἀλλ' οἰκείαν ὡς ἄπιστος διὰ τῶν εἰῶν πραγματεύεται δόξαν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΛΕ΄.

Ἐπειδὴ ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο, καὶ οὐ μόνον σὰρξ, ἀλλὰ καὶ αἷμα καὶ ὄσᾶ· καὶ κελεύομεθα ἐσθίειν μὲν τὴν σάρκα, πίνειν δὲ τό αἷμα, μὴ συντρίβειν δὲ τά ὄσᾶ, παρακαλῶ μαθεῖν, τίς ἢ τριμερὴς αὕτη τοῦ ἀνθρωπισθέντος Λόγου δύναμις;

Ἀπόκρισις.

Εἰς οὐσίαν ἐλθεῖν βουληθεῖς ὡς οἶδεν αὐτός ὁ ὑπερούσιος Λόγος, καὶ πάντων τῶν ὄντων δημιουργός, τοὺς τῶν ὄντων πάντων τῶν φαινομένων καὶ νοουμένων, μετὰ τῶν ἀκαταλήπτων τῆς οἰκείας θεότητος νοημάτων, φυσικούς ἐπιφέρεται λόγους· ὧν, τῶν μὲν νοητῶν οἱ λόγοι, εἶεν τό αἷμα τοῦ Λόγου· τῶν δὲ αἰσθητῶν οἱ λόγοι, ἢ φαινομένη Λόγου ἔστω σὰρξ. Ἐπειδὴ τοίνυν, καὶ τῶν ἐν τοῖς φαινομένοις, καὶ τῶν ἐν τοῖς νοουμένοις πνευματικῶν λόγων ὑπάρχει διδάσκαλος ὁ Λόγος· πρεπόντως καὶ κατὰ λόγον δίδωσι τοῖς ἀξίοις, ὡς σὰρκα φαγεῖν, τὴν ἐν τοῖς λόγοις τῶν ὀρωμένων ἐπιστήμην· καὶ ὡς αἷμα πίνειν, τὴν ἐν τοῖς λόγοις τῶν νοουμένων

γνώσιν· οὐς καί ἡ Σοφία διά τοῦ κρατήρος, καί τῶν θυμάτων πόρρωθεν μυστικῶς διά τῶν Παροιμιῶν ἠτοιμάσατο. Τά δέ ὅσα, τουτέστι τούς ὑπέρ νόησιν περί Θεότητος λόγους, πάση γεννητῇ φύσει κατά τό ἴσον ἀπείρως ἀπέχοντας, οὐ δίδωσιν· οὐκ ἐχούσης τῆς τῶν ὄντων φύσεως κατά τινα δύναμιν πρὸς τούτους τὴν ἐπιδεχομένην σχέσιν.

Καί πάλιν, σὰρξ ἐστὶ τοῦ Λόγου, ἡ ἀληθὴς ἀρετὴ· αἷμα δέ, ἡ ἄπταιστος γνώσις· ὅσα δέ, ἡ ἀπόρρητος θεολογία. Τρόπον γὰρ αἵματος, κατ' εἶδος εἰς σάρκα μεταβαλλομένου, καί ἡ γνώσις διά τῆς πρακτικῆς, εἰς ἀρετὴν μεταπλάττεται· καί ὁστέων δίκην συστατικῶν αἵματος καί σαρκός, καί οἱ πάσης (380) ἐπέκεινα νοήσεως περί Θεότητος λόγοι τοῖς οὖσιν ἐνυπάρχοντες, τὰς τῶν ὄντων ἀγνώστως καί ποιοῦσι καί πρὸς τό εἶναι συνέχουσιν, οὐσίας· καί πᾶσαν γνώσιν, καί πᾶσαν ἀρετὴν συνιστῶσιν.

Εἰ δέ καί τούς περί κρίσεως καί προνοίας λόγους εἶναι τὴν σάρκα καί τό αἷμα, ὡς πάντως ποτέ βρωθησομένους καί ποθησομένους· τούς δέ τούτοις ἐγκεκρυμμένους ἀρρήτους περί Θεότητος λόγους ὅσα φησεῖ τις, οὐκ ἔξω βέβηκεν, ὡς οἶμαι, τοῦ εἰκότος.

Τυχόν δέ σὰρξ ἐστὶ πάλιν τοῦ Λόγου, καί ἡ τῆς φύσεως τελεία πρὸς ἑαυτὴν δι' ἀρετῆς καί γνώσεως ἐπάνοδος καί ἀποκατάστασις· αἷμα δέ, ἡ ταύτην πρὸς τό αἰεὶ εὔ εἶναι χάριτι συνέχειν μέλλουσα θέωσις· ὅσα δέ, αὐτὴ ἡ πρὸς τό αἰεὶ εὔ εἶναι διά θεώσεως συνέχουσα τὴν φύσιν ἄγνωστος δύναμις.

Εἰ δέ καί τό λεπτότερον εἶποι τις, ὅτι σὰρξ ἐστὶν ἡ διά τῶν ἀρετῶν ἐκούσιος νέκρωσις· αἷμα δέ, ἡ κατά περίστασιν ὑπέρ τῆς ἀληθείας διά τοῦ θανάτου τελείωσις· ὅσα δέ, τούς πρώτους ἡμῖν ἀνεφίκτους περί Θεότητος λόγους, καλῶς καί οὕτως ἔφη, καί τῆς πρεπούσης ἐννοίας οὐδαμῶς διαπέπτωκεν.

ΣΧΟΛΙΑ.

α'. Cod. Fr. Τὴν οὐσίαν λέγει καί τὴν δύναμιν ἐκάστου τῶν ὄντων καί τὴν ἐνέργειαν, ἐφ' οἷς θεωροῦνται πάντα τὰ ὄντα, καί δι' ὧν γινώσκειται ἡμῖν ὁ Θεός δημιουργός καί προνοητής καί κριτής. Ἡ τὴν δυάδα τῶν ὄντων, τῶν μὲν αἰσθητῶν, τῶν τὴν ὕλην καί τό εἶδος· τῶν δέ νοητῶν, τὴν οὐσίαν καί τό συμβεβηκός· ἢ τὴν ἀρετὴν καί τὴν γνώσιν, δι' ὧν τοῖς ἀξίοις ἐγνώσθαι ὁ ὑπεράγνωστος.

β'. Ἀπόρρητός ἐστὶ θεολογία, ἡ παντελής καθ' ὑπεροχὴν ἀγνωσία, ἣτις τοσοῦτον ἠγνότηται, ὅσον ἔγνωσται τὰ φυσικῶς γινωσκόμενα.

γ'. Τό αἷμα εἰς τὴν θέωσιν ἐλάμβανε, ὡς ζωὴν ἐσομένην τῶν ἀξιωθησομένων αὐτῆς. Ζωῆς γὰρ τό αἷμα σύμβολον.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Ἀστ'.

Τί ἐστὶ τῶν ἀλόγων ζῶων σώματα καί αἷματα, δι' ὧν λατρεύοντες οἱ Ἰσραηλίται, τὰ μὲν σώματα ἡσθιον, τὰ δέ αἷματα οὐκ ἔτι, πρὸς δέ τὴν βάσιν κύκλω του θυσιαστηρίου προσέχεον;

Ἀπόκρισις.

Τῶν εἰσαγομένων πρὸς εὐσεβίαν τύπον ἔφερον, τό πάλαι τῷ Θεῷ κατά νόμον ἐν σκιᾷ λατρεύοντες, μόλις κἂν αὐτοῖ τὰ φαινόμενα τῶν τυπικῶν συμβόλων διατάγματα νοῆσαι δυνάμενοι. Ἐπειδὴ οὖν οὐκ ἐκείνοις προηγουμένως, ἀλλ' ἡμῖν ὁ νόμος ἐδόθη, κατά Χριστόν πνευματικῶς δι' ἡμῶν τελειούμενος, σκοπήσωμεν τῶν τότε θυμάτων μετ' εὐσεβείας τόν λόγον.

Ὁ πρὸς εὐσεβίαν εἰσαγόμενος, περί τῶν ἔργων διδασκόμενος τῆς δικαιοσύνης, τὴν πρᾶξιν μόνην ἐπιτελεῖ μετὰ πάσης ὑπακοῆς καί πίστεως, (381) καθάπερ σάρκας

ἐσθίων τῶν ἀρετῶν τά φαινόμενα· τούς δέ τῶν ἐντολῶν λόγους, ἐν οἷς ἡ τῶν τελείων ὑπάρχει γνῶσις, τῷ Θεῷ παραχωρεῖ διά τῆς πίστεως, μή δυνάμενος τέως συνεπεκτανθῆναι τῷ μήκει τῆς γνώσεως. Θεοῦ γάρ σύμβολόν ἐστι τό θυσιαστήριον, ᾧ πάντες πνευματικῶς θυόμεθα, καί τῶν ὑπέρ δύναμιν παραχωροῦμεν τήν εἶδυσιν, ἵνα ζήσωμεν. Τῆς δέ κατ' αὐτόν πίστεως τύπος ἐστίν, ἡ τοῦ θυσιαστηρίου βᾶσις· θεμέλιον γάρ ἡ πίστις ὑπάρχει, πᾶσαν τήν οἰκοδομήν τῶν θείων ἔργων καί νοημάτων βαστάζουσα πρὸς ἥν πᾶς μή δυνάμενος τῆς ἐκ τοῦ θείου τῆς σοφίας κρατῆρος κατὰ τήν γνῶσιν σωφρόνως ἀπολαῦσαι μέθης, τῶν οὐκ ἐφικτῶν αὐτῷ γνώσεως καλῶς ποιῶν προχέει τούς λόγους· τουτέστι, τῶν ὑπέρ δύναμιν λόγων τήν γνῶσιν τῆ πίστει παραχωρεῖ.

Ὡς οὖν τύπον τῶν κατ' εὐσέβειαν εἰσαγομένων ὁ παλαιός λαός φέρων, ἐσθίοντες τῶν θυομένων τὰς σάρκας τό αἷμα πρὸς τήν βᾶσιν τοῦ θυσιαστηρίου προσέχεον, οὐ δυνάμενοι διά τόν νηπιάζοντα λογισμόν, τῆς τῶν γινομένων μυστικῆς ἐφικέσθαι γνώσεως. Χριστός δέ παραγενόμενος ἀρχιερεὺς τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, τήν ἀπόρρητον θύων θυσίαν ἑαυτόν, μετὰ τῆς σαρκὸς καί τό αἷμα δίδωσι τοῖς τὰ αἰσθητήρια τῆς ψυχῆς διά τήν τελειότητα γεγυμνασμένα ἔχουσι, πρὸς διάκρισιν καλοῦ τε καί κακοῦ. Ὁ γάρ τέλειος οὐ μόνον τήν τῶν εἰσαγομένων τάξιν, ἀλλά καί τήν τῶν προκοπόντων διαδραμῶν, οὐκ ἀγνοεῖ τῶν ὑπ' αὐτοῦ κατ' ἐντολήν γινομένων τούς λόγους· ἀλλ' ἐκείνους πνεύματι πρῶτον διαπιῶν, πᾶσαν ἐσθίει διά τῶν ἔργων τήν σάρκα τῶν ἀρετῶν· πρὸς τήν κατὰ νοῦν γνῶσιν ἀναβιβάζων τήν τῶν γινομένων κατ' αἴσθησιν νόησιν. Εἰσὶ μὲν καί ἕτεροι πλεῖστοι λόγοι περί τούτων, ὑμῖν μάλιστα τοῖς φιλοθεωτάτοις· ἀλλά παρείσθωσαν νῦν διά τό πλήθος.

ΣΧΟΛΙΑ.

α' . Τά φαινόμενα τῶν ἀρετῶν εἶπεν τήν ἠθικὴν παιδαγωγίαν.

β' . Fr. "Ὁρα , ὅτι λόγους τήν γνῶσιν ἐκάλεσεν. Εἰ δέ οἱ λόγοι γνῶσις, ὁ γνούς τούς λόγους, πάντως ἔγνω τόν Λόγον καί τόν τοῦ Λόγου Πατέρα· γνῶσις γάρ ὁ Λόγος τοῦ οἰκείου Πατρὸς ἀκριβής· Ὁ ἑωρακῶς ἐμέ, φησὶν ὁ Σωτήρ, ἑώρακε τόν Πατέρα·

γ' . Τό αἷμα κατὰ θεωρίαν, εἰς τήν γνῶσιν ἔλαβεν, ὡς ὑποτρέφουσιν τό σῶμα τῶν ἀρετῶν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΑΖ' .

Λέγει εἰς τὰς Πράξεις περί τοῦ ἁγίου Παύλου· " Ὡστε καί ἐπί τούς ἀσθενούντας ἐπιφέρεισθαι ἀπό τοῦ χρωτός αὐτοῦ σουδάρια καί σημικίνθια, καί ἀπαλλάττεσθαι ἀπ' αὐτῶν (384) τὰς νόσους." Ἄρα γάρ διά τήν διακονίαν καί τούς ἀπίστους τουτί ἐγίνετο, ἢ ἀγιασθέντος τοῦ σώματος ταῦτα ἐκ τοῦ χρωτός αὐτοῦ ἐπετελεῖτο; Καί εἰ κατὰ τοῦτο, καί ἐπί τῆς ἐχίδνης οὐδέν ἔπαθεν, τίνοι τῷ λόγῳ, τῷ μὲν ἰῶ τοῦ θηρίου οὐχ ὑπέπεσε τό σῶμα τοῦ ἁγίου, τῷ δέ ξίφει ὑπέπεσε; τό δέ αὐτό ζητῶν καί ἐπί τοῦ σώματος τοῦ Ἐλισσαίου. Τίνα δέ τά σημικίνθια εἰσιν;

Ἀποκρίσις.

Οὔτε διά μόνην τοῦ ἁγίου Παύλου τήν ἀγιότητα, οὔτε διά μόνην τήν τῶν δεχομένων πίστιν, ὁ χρώς τοῦ σώματος αὐτοῦ διά τῶν σουδαρίων καί τῶν σημικινθίων ἐπιτέλει τὰς ἰάσεις· ἀλλ' ὅτιπερ αὐτῷ τε κάκεινοις ἡ θεία χάρις ἑαυτήν ἐπιμερίασα, φιλανθρώπως ἐν ἐκείνοις διά τῆς πίστεως ἐνεργόν ἐποίει τοῦ Ἀποστόλου τήν ἀγιότητα. Οὕτω μὲν οὖν πάλιν βουλευθείσης τῆς χάριτος, ἀπαθές διέμεινεν αὐτοῦ τό σῶμα, τῷ ἰῶ τοῦ θηρίου μή διαφθειρόμενον· εἶτε τήν ἐν τῷ ἰῶ

τοῦ θηρός φθαρτικὴν ποιότητα μεταβαλούσης· εἴτε τό σῶμα τοῦ ἁγίου τῆς τοιαύτης δαπανητικόν φθορᾶς ἀπεργασαμένης· εἴτε κατ' ἄλλον τινά τρόπον οἰκονομίας, ὃν οἶδεν ὁ ταῦτα ποιῶν καί μετασκευάζων Θεός. Τῷ δέ ξίφει πάλιν ὑπέπεσε, βουληθείσης τῆς χάριτος· οὐ γάρ ἦν κατά φύσιν ἀθάνατον, κἄν ἦν διά τήν χάριν θαυματουργόν. Εἰ μὲν κατά φύσιν ὑπῆρχεν ἀθάνατον, καλῶς ἂν ἐζητοῦμεν τόν καθ' ὃν παρά φύσιν ὑπέπεσε τῷ ξίφει λόγον. Εἰ δέ φύσει, καί μετά τήν ἀγιότητα, διέμεινε θνητόν, οὐκ ἔστιν ἀναγκαῖον ζητῆσαι τόν καθ' ὃν οὐ τοιῶσδε, ἀλλά τοιῶσδε τήν ἐν σαρκί ζωὴν παρῆλθε λόγον ὁ θεῖος Ἀποστόλος. Ὡς γάρ τρόπῳ βούλεται, ὁ τήν ἐκάστου πρό τῶν αἰώνων συμφερόντως διορίσας ζωὴν Θεός, ἕκαστον πρὸς τό οἰκεῖον τῆς ζωῆς ἄγει, εἴτε δίκαιον, εἴτε ἄδικον.

Εἰ μὲν οὖν εἷς καί ὁ αὐτός φύσεως ἦν καί χάριτος λόγος, θαύματος ἦν ἄξιον καί καταπλήξεως, τό (385) κατά τήν φύσιν παρά τήν χάριν, ἢ κατά τήν χάριν παρά τήν φύσιν γινόμενον. Εἰ δέ μᾶλλον ἕτερος καί ἕτερος φύσεως καί χάριτος λόγος, δηλόν ἐστι καί σαφές, ὅτι ὡς μὲν ἅγιοι ἐθαυματούργουν διά τήν χάριν, ὡς ἄνθρωποι ἔπασχον διά τήν φύσιν· ἐπειδή μή ἀνεῖλε τό τῆς φύσεως παθητόν ἢ χάρις· οὐδαμῶς ἀλλήλοις συμφορέντων τῶν ἐν φύσει καί χάριτι λόγων. Οὕτω δεξόμεθα πάντα ποιεῖν κατ' οἰκονομίαν τῶν προνοουμένων ἐν τοῖς ἁγίοις τήν τοῦ Θεοῦ χάριν, καί ζῶσι καί ἀποθανοῦσιν, ὡς ἐν ὀργάνοις οἰκειοῖς τῆς τῶν ἄλλων προνοουμένην σωτηρίας· ἀλλ' οὐ κατά φύσιν ταῦτα διά τήν χάριν ἐν τοῖς ἄλλοις ἐνεργοῦντας τοὺς ἁγίους. Τοῦτο γοῦν καί ἐπὶ τοῦ σώματος Ἐλισσαίου.

Ἄλλ' ἐπειδή τῶν ἱστορουμένων τά νοούμενα μᾶλλον εὐφραίνει τήν τῶν φιλοθέων ψυχὴν, χρῶτα μὲν φαμεν εἶναι τοῦ μεγάλου Ἀποστόλου, τήν εὐσέβειαν· καθ' ἣν τοῖς μὲν ἦν ὁσμή ἀπὸ ζωῆς εἰς ζωὴν· τοῖς δέ, ὁσμή ἐκ θανάτου εἰς θάνατον· σουδάρια δέ, τοὺς ἐκφανεῖς τῆς γνωστικῆς αὐτοῦ θεωρίας λόγους· τά δέ σημικίνθια, τοὺς σεμνοὺς κατ' ἀρετὴν πρακτικῆς φιλοσοφίας τρόπους· ἐγχείρια γάρ εἶναι φασι τὰ σημικίνθια· οὐστὶνας λόγους τε καί τρόπους πνέοντας καί ἐκπέμποντας καθάπερ εὐωδίαν τά χρῶτα, τουτέστι, τήν τοῦ μακαρίου Ἀποστόλου μεγάλην εὐσέβειαν, οἱ δεχόμενοι, τήν τῆς πιεζούσης αὐτοῦ ἀσθενείας ἐλάμβανον ἴασιν· οἱ μὲν, διά τῶν περὶ θεωρίας λόγων, ὡς σουδαρίων, τῆς ἀγνωσίας τήν νόσον διώκοντες· οἱ δέ, διά τῶν κατὰ τήν πράξιν ἐναρέτων τρόπων τήν ἀρρώστιαν τῆς κακίας παντελῶς ἀφανίζοντες.

Οὕτω δέ καί τόν οὕτω συμβάντα ζοφερόν χειμῶνα, τό βάρος εἶναι τῶν ἀκουσίων πειρασμῶν τεκμαίρομαι· τήν δέ νῆσον, τήν παγίαν ἔξιν τῆς θείας ἐλπίδος καί ἄσειστον· τήν δέ πυράν, τήν ἔξιν τῆς γνώσεως τά δέ φρύγγανα, τήν τῶν ὀρωμένων φύσιν· ἦν συνέστρεφε τῇ χειρὶ, τῇ κατὰ θεωρίαν λέγω ψηλαφητικῇ τοῦ νοῦ δυνάμει, διατρέφων τοῖς ἐξ αὐτῆς νοήμασι τήν ἔξιν τῆς γνώσεως, τήν θεραπεύουσαν τήν ἐκ τοῦ χειμῶνος τῶν πειρασμῶν προστριβεῖσαν τῇ διανοίᾳ κατήφειαν. Τήν δέ ἔχιδναν, τήν λανθανότως ἐγκεκρυμμένην τῇ φύσει τῶν αἰσθητῶν πονηράν καί ὀλέθριον δύναμιν· δῆξασαν μὲν τήν χεῖρα, τουτέστι, τήν ψηλαφητικὴν κατὰ νοῦν τῆς θεωρίας ἐνέργειαν· οὐ βλάψασαν δέ τόν διορατικόν νοῦν, τῷ φωτὶ τῆς γνώσεως αὐτοῦ εὐθύς ὡς ἐν πυρὶ (388) διαφθείραντα τήν τῷ πρακτικῷ κινήματι τοῦ νοῦ προσαφθεῖσαν ἐκ τῶν τῶν αἰσθητῶν θεωρίας ὀλέθριον δύναμιν.

Ὡσαύτως καί ἐπὶ τοῦ Ἐλισσαίου νοῶ· ὅτιπερ ἕκαστος νεκρός τοῖς παραπτώμασιν, ἐπειδάν τοῦ μηνήματος ἐπιτεθῆ [Fr. ἐπιτεθείς] τοῦ προφήτου, ἐν ᾧ ἦν τό σῶμα, τουτέστι, τῇ τό ἴχνος ἐχούσῃ τοῦ προφητικοῦ βίου μηνίμῃ· ἐν ᾧ ἦν καλῶς φυλαττόμενον τό σῶμα τῶν ἀρετῶν, τῇ κατὰ μίμησιν τῶν τρόπων ἀναστροφῆς ζωοποιεῖται, πρὸς τήν ἐνάρετον μετατιθέμενος ζωὴν, ἀπὸ τῆς τῶν παθῶν τῆς κακίας νεκρότητος.

ΣΧΟΛΙΑ.

α' . Πίστις τῶν δεομένων ἰάσεως, φησί, παρεκαλεῖτο τήν ἐν τοῖς ἀγίοις τοῦ Πνεύματος δύναμιν, ἵνα διὰ τῆς πίστεως λανθάνουσα φανερά γένηται δύναμις· καί ἡ κεκρυμμένη πίστις διὰ τῆς δυνάμεως γένηται πᾶσι διάδηλος. Τηνικαῦτα γάρ ὁ τῶν ἰαμάτων ἀληθῆς πέφυκε διαδεικνυσθαι τρόπος, ὁπηνίκα τῇ τῶν ἐνεργουμένων πίστει συμβαίνει διὰ πάντων ἢ τῶν ἐνεργοῦντων ἐν πνεύματι δύναμις.

β' . Ὁ γνώμη, φησίν, τῆς καθ' ἁμαρτίαν καθαρεύων φθορᾶς, φθείρει τήν τῶν φθείρειν πεφυκότων φθοράν. Ἡ γάρ ἀφθαρσία τῆς προαιρέσεως τήν φθοράν συντηρεῖν τῆς φύσεως πέφυκε ἄφθαρτον κατά πρόνοιαν, διὰ τῆς ἐν αὐτῇ τοῦ Πνεύματος χάριτος μή συγχωροῦσα ταῖς ἐναντίαις ποιότησιν αὐτήν δυναστεύεσθαι.

γ' . Ἐπειδή φύσεως, φησίν, καί χάριτος εἷς καί ὁ αὐτός λόγος, οὐκ ἔστιν ἀπορίας ἄξιον, πῶς τινες τῶν ἀγίων ποτέ μὲν τῶν παθῶν ὑπερεῖχον, ποτέ δέ μᾶλλον ὑπέπιπτον πάθει· γινωσκόντων ἡμῶν, ὅτι τό μὲν θαῦμα τῆς χάριτος ἦν· τό δέ πάθος τῆς φύσεως.

δ' . Ὅσμη ἀπό ζωῆς εἰς ζωὴν ὁ Ἀπόστολος εἰς τοὺς πιστοὺς τῷ καθ' ἑαυτὸν παραδείγματι, διὰ πράξεως πρὸς τήν εὐωδίαν τῶν ἀρετῶν κινεῖσθαι παρασκευάζων ἢ τοὺς πειθουμένους τῷ λόγῳ τῆς χάριτος ὡς κήρυξ ἀπό τῆς κατ' αἴσθησιν ζωῆς εἰς τήν ἐν πνεύματι μετάγων ζωὴν· ὁσμη δέ ἀπό θανάτου εἰς θάνατον, τοῖς ἀπό τοῦ θανάτου τῆς ἀγνοίας εἰς τὸν τῆς ἀπιστίας ἐλάσασιν θάνατον, διδούς αὐτοῖς αἴσθησιν τῆς μενούσης αὐτοὺς κατακρίσεως. Ἡ πάλιν, ὁσμη ἀπό ζωῆς εἰς ζωὴν, τοῖς ἀπό πράξεως εἰς θεωρίαν ἀναγομένοις· ὁσμη δέ ἀπό θανάτου εἰς θάνατον, τοῖς ἀπό τοῦ νεκρῶσαι τῇ καθ' ἁμαρτίαν ἀργία τά μέλη τά ἐπὶ τῆς γῆς, εἰς τήν τῶν ἐμπαθῶν νοημάτων τε καὶ φαντασιῶν ἐπαινουμένην μεταβαίνουσι νέκρωσιν.

ε' . Fr. Τό Χριστοῦ εὐωδία ἐσμέν τῷ Θεῷ ἐν τοῖς σωζομένοις καί ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις· οἷς μὲν, ὁσμη ζωῆς εἰς ζωὴν· οἷς δέ, ὁσμη θανάτου εἰς θάνατον, ἐνταῦθα μάλιστα σεσαφήνισται. Τό μὲν οὖν, ὁσμη ζωῆς εἰς ζωὴν, οἷς μὴ ἔστιν αὐτοῦ κεκαλυμμένον τό Εὐαγγέλιον· τό δέ, οἷς δέ ὁσμη θανάτου εἰς θάνατον, ἐνταῦθα μάλιστα σεσαφήνισται. Τό μὲν οὖν, ὁσμη ζωῆς εἰς ζωὴν, οἷς μὴ ἔστιν αὐτοῦ κεκαλυμμένον τό Εὐαγγέλιον· τό δέ, οἷς δέ ὁσμη θανάτου εἰς θάνατον, οἷς παντελῶς κεκαλυμμένον ἔστιν· Ἐν οἷς ὁ Θεός, φησί, τοῦ αἰῶνος τούτου (389) ἐτύφλωσε τά νοήματα τῶν ἀπίστων. Ἀποκεκάλυπται δέ καί ἐπικεκάλυπται, παρά τήν τῶν ἀκούοντων θερμότητα ἢ ψυχρότητα.

στ' . Διά μιμήσεως, φησί, τήν μνήμην ἔχων τις τῆς τῶν ἀγίων ἀναστροφῆς, τήν μὲν τῶν παθῶν ἀποτίθεται νέκρωσιν· τήν δέ τῶν ἀρετῶν ζωὴν ἀποδέχεται.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΛΗ' .

Ἄρα γάρ ὡς ἔτυχεν οἱ Σαδδουκαῖοι τὸν ἀριθμὸν τῶν ἑπτὰ ἀδελφῶν εἶπον ἐπὶ τῆς μιᾶς γυναικός, ἢ ἔχει τινὰ λόγον βαθύτερον; Εἰ δέ ἔχει, τίνες ἐκεῖνοι, καὶ τίς αὕτη;

Ἀπόκρισις.

Φασὶ τινες μὴ ἀλληγορεῖσθαι τῶν ἐν τῇ Γραφῇ ψεκτῶν προσώπων τοὺς λόγους· πλήν ἐπειδὴ κρεῖττον μᾶλλον φιλοπονεῖν, καί τὸν Θεὸν ἀπαύστως αἰτεῖσθαι χορηγεῖν σοφίαν καί δύναμιν, πρὸς τό πᾶσαν νοηθῆναι πνευματικῶς τήν γραφήν· ταῖς ὑμετέραις εὐχαῖς θαρῶν, καί περὶ τοῦ παρόντος ἀπόρου τάδε φημί. Σαδδουκαῖοί εἰσι, κατὰ τὸν τῆς ἀναγωγῆς λόγον, οἱ τὸν αὐτοματισμὸν εἰσάγοντες δαίμονες, ἢ λογισμοί. Ἡ δέ γυνή ἐστίν, ἡ τῶν ἀνθρώπων φύσις· οἱ δέ ἑπτὰ ἀδελφοί, οἱ κατὰ καιροῦς ἀπό τοῦ αἰῶνος δοθέντες αὐτῇ παρά τοῦ Θεοῦ πρὸς παιδαγωγίαν καί γένεσιν καρπῶν διακιοσύνης, νόμοι· οἷς ὡς ἀνδράσιν ὁμιλήσασα, παρ' οὐδενός ἔσχεν

υιόν, οἷα τοῦ κατά δικαιοσύνην καρποῦ στεριεύουσα. Καί ἔστι πρῶτος νόμος, ὁ τῷ παραδείσῳ δοθείς τῷ Ἀδάμ· δεύτερος, ὁ τῷ αὐτῷ μετὰ τὸν παράδεισον δεδομένος ἐν ἐπιτιμίου τάξει· τρίτος, ὁ κατά τὴν κιβωτόν τῷ Νῶε δοθείς· τέταρτος, ὁ τῆς περιτομῆς τῷ Ἀβραάμ· πέμπτος, ὁ τῷ αὐτῷ περὶ τῆς προσαγωγῆς τοῦ Ἰσαάκ· ἕκτος, ὁ κατά Μωσέα· καὶ ἕβδομος, ὁ τῆς προαγορευτικῆς χάριτος, ἧγουν προφητικῆς ἐπιπνοίας. Τῷ γάρ Εὐαγγελίῳ οὐπὼ ἦν διὰ τῆς πίστεως ἀρμοσθεῖσα πρὸς συμβίωσιν ἢ φύσις, ἀνδρὶ εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας διαμένοντι.

Τούτους οὖν προβάλλονται διαπαντός τῷ ἐν ἡμῖν λόγῳ διὰ τῶν λογισμῶν οἱ δαίμονες, εὐλογοφανῶς ἐκ τῶν γεγραμμένων καταγωνιζόμενοι τῆς πίστεως, καὶ διαπορῶντες ὡς εἶπερ νεκρῶν ἀνάστασις ἔστι, καὶ ἕτερον τι εἶδος ζωῆς, μετὰ τὴν παροῦσαν ἐκδέχασθαι δεῖ· κατά ποῖον νόμον τῶν ἀπὸ τοῦ αἰῶνος δοθέντων πολιτεύσεται τῶν ἀνθρώπων ἢ φύσις; ἵνα καθ' ἓνα τῶν εἰρημένων εἰ φῶμεν, ἐπαγάγωσι φάσκοντες· Οὐκοῦν ματαία καὶ ἀνωφελὴς ἔσται πάλιν ἢ τῶν ἀνθρώπων ζωῆ, τῶν πρωτέρων μὴ ἀπηλλαγμένη κακῶν· εἶπερ ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς πάλιν ἢ φύσις ἐρεσχελισθήσεται πράγμασιν· ὅπερ τὸν αὐτοματισμὸν εἰσάγει σαφῶς, καὶ τῶν ὄντων ἐκβάλλει τὴν Πρόνοιαν. Ἄλλ' ὁ Κύριος καὶ σωτήριος Λόγος, ἀποφιμοῖ τοὺς τοιοῦτους δαίμονάς τε καὶ λογισμούς, ἢ κατά τό Εὐαγγέλιον ἐσύστερον φανησομένην τῆς φύσεως ἀφθαρσίαν ὑποφαίνων, καὶ κατ' οὐδένα τῶν προλαβόντων νόμων πολιτευσόμενη δεικνύς τὴν ἀνθρώπου φύσιν, θεωθεῖσαν ἤδη καὶ ἀρμοσθεῖσαν διὰ τοῦ Πνεύματος (392) αὐτῷ τῷ Λόγῳ καὶ Θεῷ, παρ' οὗ, καὶ εἰς ὃν τοῦ εἶναι τὴν ἀρχήν, καὶ τό τέλος εἴληφέ τε καὶ λήψεται.

Εἰ δέ καὶ τὰς ἐπτὰ χιλιάδας τῶν ἐτῶν, ἧγουν αἰῶνας λαμβάνη τις εἶναι τοὺς ἄνδρας, οἷς συνεγένετο τῶν ἀνθρώπων ἢ φύσις, οὐκ ἄνευ λόγου καὶ τῆς δεούσης λήψεται θεωρίας τὸν τόπον· ὧν οὐδενός τούτων ἔσται γυνή κατά τὴν μέλλουσαν ζωὴν ἢ φύσις, ὡς τῆς χρονικῆς τέλος λαβούσης φύσεως· καὶ ὀγδόου ἀνδρός, τοῦ ἀτελευτήτου καὶ πέρας οὐκ ἔχοντος, αὐτὴν παραλαβόντος αἰῶνος.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΛΘ΄ .

Τίνες αἱ τρεῖς ἡμέραι, ἅς προσμένουσι τῷ Κυρίῳ ἐν τῇ ἐρήμῳ;

Ἀπόκρισις.

Ἡ ἔρημος ἔστιν ἢ φύσις τῶν ἀνθρώπων, ἢ ὁ κόσμος οὗτος, ἐν ᾧ προσμένουσι τῷ λόγῳ τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς γνώσεως, οἱ διὰ τῆς πίστεως καὶ τῆς τῶν μελλόντων ἀγαθῶν ἐλπίδος κακοπαθοῦντες· αἱ δέ τρεῖς ἡμέραι εἰσὶ, καθ' ἓνα τρόπον τῆς ἐπ' αὐταῖς θεωρίας, αἱ τρεῖς δυνάμεις τῆς ψυχῆς, καθ' ἅς προσμένουσι τῷ θείῳ λόγῳ τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς γνώσεως· τῇ μὲν ζητοῦντες, τῇ δέ ποθοῦντες, τῇ δέ ὑπεραγωνιζόμενοι, δέχονται τροφήν ἀφθαρτον, καὶ τὸν νοῦν παίνουσας, τὴν γνῶσιν τῶν γεγονότων.

Καθ' ἕτερον δέ τρόπον, τοὺς τρεῖς γενικωτέρους νόμους αἱ τρεῖς ἡμέραι σημαίνουσι· τὸν γραπτὸν φημι, καὶ τὸν φυσικόν, καὶ τὸν πνευματικόν, ἧτοι τὸν τῆς χάριτος. Πᾶς γάρ νόμος οἰκείως ἑαυτῷ φωτός ἔχων δημιουργόν τὸν τῆς δικαιοσύνης Ἕλιον. Ὡς γάρ ἡλίου χωρὶς ἡμέραν γενέσθαι παντελῶς ἀμήχανον· οὕτω δίχα τῆς οὐσιώδους καὶ ὑφεστῶσης σοφίας, νόμος εἶναι δικαιοσύνης οὐ δύναται, τῆς ἐν ἐκάστῳ νόμῳ τὴν οἰκείαν ποιουμένης ἀνατολήν, καὶ τοὺς νοερούς τῶν ψυχῶν ὀφθαλμούς νοητοῦ φωτός ἐμπιπλώσης. Ὅπερ εἰδὼς ὁ Δαβὶδ ὁ μακάριός φησι· Λύχνος τοῖς ποσί μου ὁ νόμος σου, καὶ φῶς ταῖς τρίβοις μου· λύχνος τὸν γραπτὸν καλέσας νόμον, ὡς τεχνικῶς τοῖς τῶν σωματικῶν συμβόλων, αἰνιγμάτων τε καὶ τύπων διαφόροις συνθήμασι, τό καυστικόν φῶς τῆς τῶν παθῶν μοχθηρίας

πυρσεύοντα, τοῖς διά πράξεως κατά τῶν ἐναντίων δυνάμεων πλατύνουσι τῆς ψυχῆς τά διαβήματα· φῶς δέ, τόν πνευματικόν τῆς χάριτος νόμον, ὡς ἀτεχνῶς δίχα τῶν αἰσθητῶν συμβόλων τάς αἰωνίους δεικνύοντα τρίβους· ἐν αἷς τόν δρόμον ὁ θεωρητικός ποιούμενος νοῦς, πρὸς τό ἀκρότατον τῶν ἀγαθῶν πέρας ἄγεται, τόν Θεόν· μηδενί τῶν ὄντων διορίζων τῆς διανοίας τήν κίνησιν. Ἀνέσπερον γάρ ὑπάρχει τό φῶς τοῦ νόμου τῆς χάριτος, οὐκ ἔχον τῆς οἴανου γνῶσιν τάς αὐτοῦ παμφαεῖς ἀκτῖνας ὀρίζουσιν. Ἡ τυχόν πόδας ἐκάλεσεν ὁ προφήτης, ὅλου τοῦ κατά Θεόν βίου τόν δρόμον· ἢ τάς κατά ψυχὴν κινήσεις τῶν ἀγαθῶν λογισμῶν, ὀδηγουμένας καθάπερ λύχνω τῷ ἐν τῷ γράμματι τοῦ νόμου φωτί· τρίβους δέ (393) τούς κατά τόν φυσικόν νόμον τρόπους τῶν ἀρετῶν, καί τούς κατά τόν πνευματικόν νόμον τῆς γνώσεως λόγους, τῇ παρουσίᾳ τοῦ Θεοῦ Λόγου δεικνυμένους, καί πρὸς ἑαυτήν τὴν φύσιν καί τὴν αἰτίαν δι' ἀρετῆς τε καί γνώσεως ἐπανάγοντες.

Ταύτας τάς τρεῖς ἡμέρας, ἤγουν νόμους, τῷ Θεῷ Λόγω προσμείναντες, καί τούς ὑπὲρ ἐκάστου προθύμως ὑπομείναντες πόνους, οἱ πρὸς σωτηρίαν τετραμμένην τὴν ἔφεσιν ἔχοντες, οὐκ ἀπολύονται νήστες, ἀλλὰ δέχονται τροφήν δαψιλῆ τε καί θεΐαν· ὑπὲρ μὲν τοῦ γραπτοῦ νόμου, τὴν τῶν παρά φύσιν παθῶν τελείαν ἀπαλλαγὴν· ὑπὲρ δέ τοῦ φυσικοῦ, τὴν ἄπταιστον τῶν κατά φύσιν ἐνέργειαν· καθ' ἣν ἡ ἀλληλοῦχος σχέσις συνίσταται, πᾶσαν ἀπωθουμένη τῆς φύσεως σκεδαστὴν ἑτερότητά τε καί διαίρεσιν· ὑπὲρ δέ τοῦ πνευματικοῦ, τὴν πρὸς αὐτόν ἔνωσιν τόν Θεόν· καθ' ἣν πάντως ἐκβάντες τῶν γενητῶν, τὴν ὑπὲρ φύσιν δέχονται δόξαν, δι' ἧς ὁ Θεός μόνος ἐν αὐτοῖς ἀπαστρέπτων γνωρίζεται. Ἔχετε δέ πλατύτερον περὶ τούτου ἐν τοῖς Ἀπόροις εἰς τόν περὶ τῆς ἀγίας Πεντηκοστῆς λόγον τοῦ ἀγίου Γρηγορίου.

ΣΧΟΛΙΑ.

α' . Λόγον, θυμόν, ἐπιθυμίαν λέγει. Τῷ γάρ λόγω ζητοῦμεν· τῇ ἐπιθυμίᾳ δέ, ποθοῦμεν τό ζητηθέν ἀγαθόν· τῷ δέ θυμῷ, ὑπεραγωνιζόμεθα.

β' . Καί τάς δυνάμεις τῆς ψυχῆς κέκληκεν ἡμέρας, ὡς δεκτικὰς τοῦ φωτός τῶν θείων προσταγμάτων· καί τούς τρεῖς γενικωτέρους νόμους, φωτιστικούς τῶν δεκτικῶν, δῆλον ὅτι τῶν ψυχῶν. Ὡσπερ γάρ τό φῶς ἐκάλεσεν ἡμέραν ἢ Γραφή τῆς Γενέσεως, φάσκουσα· Καί ἴδεν ὁ Θεός τό φῶς ὅτι καλόν, καί ἐκάλεσεν ὁ Θεός τό φῶς ἡμέραν· καί πάλιν τόν πεφωτισμένον ἄερα, φήσασα· Καί ἐγένετο ἑσπέρα, καί ἐγένετο πρωΐ ἡμέρα μία· οὕτως οὐ μόνον τάς δυνάμεις τῆς ψυχῆς ἐκάλεσεν ἡμέρας, ἀλλὰ καί τούς ταύτας φωτίζοντας νόμους. Ἡ γάρ διόλου τούτων εἰς ἄλληλα περιχώρησις, τὴν σύνθετον ποιεῖ τῶν ἀρετῶν ἡμέραν, μὴ διακρίνουσα τοῦ κατά τόν λόγον θείου φωτός, τάς ποιωθείσας αὐτῷ δι' ὅλου δυνάμεις.

γ' . Λύχνος ἐστὶ κατά ταυτὸν ὁμοῦ καί φῶς ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος, ὡς καί φωτίζων τούς κατά φύσιν λογισμούς τῶν πιστῶν, καί ὡς λύων τόν ζόφον τῆς κατ' αἴσθησιν ζωῆς τοῖς διά τῶν ἐντολῶν πρὸς τὴν ἐλπίζομένην ἐπειγομένοις ζωὴν, καί ὡς κολάζων τῇ καύσει τῆς κρίσεως τούς ταύτης τῆς σκοτεινῆς τοῦ βίου νυκτός κατά γνώμην διά φιληδονίαν σαρκός ἀντεχομένους.

δ' . Ὁ μὴ πρὸς ἑαυτόν, φησί, πρότερον ἀναχθεῖς διά τῆς ἀποβολῆς τῶν παρά φύσιν παθῶν πρὸς τὴν ἰδίαν αἰτίαν, ἤγουν τόν Θεόν, διά τῆς ἐν χάριτι τῶν ὑπὲρ φύσιν ἀγαθῶν ἐπικτήσεως οὐκ ἀναχθήσεται. Τῶν γάρ πεποιημένων χωρισθῆναι δεῖ κατά διάνοιαν, τόν πρὸς Θεόν ἀληθῶς συναγόμενον.

ε' . Τοῦ μὲν γραπτοῦ νόμου φύσιν ἔργον ἐστὶν ἡ τῶν παθῶν ἀπαλλαγὴ· φυσικοῦ δέ νόμου, ἢ κατ' ἰσοτιμίαν πρὸς πάντας ἀνθρώπους ἰσονομία· (396) πνευματικοῦ δέ νόμου τελείωσις, ἢ πρὸς τόν Θεόν, ὡς ἔστι ἀνθρώπῳ δυνατόν, ἕξομοίωσις.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Μ΄.

Τί σημαίνει ὁ ἀριθμὸς τῶν ἕξ ὑδριῶν ἐν τῷ γάμῳ τῷ ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας;

Ἀποκρίσις.

Ὁ τὴν φύσιν τῶν ἀνθρώπων δημιουργήσας Θεός, ἅμα βουλήσει τό εἶναι αὐτῇ δέδωκε, συνήρμοσεν αὐτῇ καὶ δύναμιν τῶν καθηκόντων ποιητικὴν. Αἱ τοίνυν ἕξ ὑδρίαί, ἢ κατὰ φύσιν ποιητικὴ τῶν θείων ἐντολῶν ἐστὶ δύναμις· ἥς κενώσαντες τὴν γνῶσιν οἱ ἄνθρωποι, περὶ τὴν ματαίαν τῶν ὑλικῶν πραγμάτων σπουδὴν, κενὴν τὴν τοιαύτην δύναμιν εἶχον καὶ ἄνυδρον· καὶ διὰ τοῦτο πῶς τῆς κακίας καθᾶραι τὸν ῥύπον οὐκ ἤδεσαν. Ὁ γὰρ γνώσεως ἄμοιρος, τὸν κατ' ἀρετὴν ῥυπτικὸν τῆς κακίας οὐδαμῶς ἐπίσταται τρόπον· ἕως ἐλθὼν ὁ τῆς φύσεως δημιουργὸς Λόγος, ἐπλήρωσε τὴν προειρημένην ποιητικὴν τῶν καθηκόντων δύναμιν τῆς κατὰ φύσιν γνώσεως· καὶ οὕτω μετέβαλεν εἰς τὸν οἶνον, φημί δὴ τὸν ὑπὲρ φύσιν τῆς γνώσεως λόγον, τὸν τε λόγον καὶ νόμον τῆς φύσεως· ὃν οἱ πίνοντες, τῆς τῶν ὄντων ἀπάντων ἐξίστανται φύσεως, καὶ εἰς τὸν κρύφιον τῆς θείας ἐνδότητος ἀφίπτανται τόπον· καθ' ὃν τὴν πᾶσαν ὑπερκειμένην τῶν γνώσεως εὐφροσύνην δέχονται καὶ ἀγαλλίασιν· τὸν καλὸν οἶνον, τουτέστι, τὸν ποιητικὸν τῆς θεώσεως, πάντων ὕστερον τῶν κατὰ Πρόνοιαν περὶ τὸ ἀνθρώπινον [Fr. τὸν ἄνθρωπον], οἰκονομιῶν πίνοντες ἀπόρρητον λόγον.

Εἰς δὲ τὸν ἕξ ἀριθμὸν, ἢ ποιητικὴ τῆς φύσεως λαμβάνεται δύναμις· οὐ μόνον ὅτι ἐν ἕξ ἡμέραις ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, ἀλλ' ὅτι καὶ μόνος τῶν ἐντὸς δεκάδος ἀριθμῶν ἐστὶ τελειότατος, καὶ ἐκ τῶν ἰδίων συνιστάμενος μερῶν οὗτος ὁ ἀριθμὸς. Χωρούσας δὲ τὰς ὑδρίας ἀνά μετρητάς δύο φησὶν ὁ Λόγος, ἢ τρεῖς· ὡς τῆς κατὰ φύσιν πρακτικῆς δυνάμεως χωρούσης, κατὰ μὲν τὴν φυσικὴν θεωρίαν, ὡσπερ δύο μετρητάς, τὴν ὅλην τῶν γεγονότων γνῶσιν· τῶν τε ἐξ ὕλης καὶ εἴδους σωματικῶν φύσεως, τῶν τε ἐξ οὐσίας καὶ συμβεβηκότος νοητῶν οὐσιῶν· ἡγουν τὴν τῶν σωμάτων καὶ ἀσωμάτων περιληπτικὴν γνῶσιν· κατὰ δὲ τὴν ἐφικτὴν τῇ φύσει θεολογικὴν μυσταγωγίαν, ὡς μετρητάς τρεῖς· τὴν περὶ τῆς ἀγίας Τριάδος, ἡγουν Πατρός, καὶ Υἱοῦ, καὶ ἀγίου Πνεύματος, γνῶσιν καὶ φωταγωγίαν.

Ἰμεῖς οὖν ὡς γνωστικοὶ τό λεγόμενον θεωρήσατε· πῶς ἢ ποιητικὴ τῶν κρειττόνων γενικὴ τῆς φύσεως δύναμις, εἰς ἕξ διαιρεῖται, καὶ αὐτοὺς γενικούς, τῶν ἀρετῶν τρόπους· καὶ τίς ἢ πρὸς τὴν καθόλου ποιητικὴν τῶν ἀρετῶν τῆς φύσεως δυνάμιν ἐστὶν ἢ καθόλου καὶ γενικωτάτη τῶν ἄλλων ἀρετῆ, καὶ εἰς ἕξ εἶδη, καὶ αὐτὰ γενικά, διαιρουμένη· ἵνα τῇ δυνάμει τῆς φύσεως ἀρμοσθεῖσα, χωρηθῇ διὰ τῶν ἐκείνων τρόπων ἐξαχῶς εἰδοποιουμένη· τίνες δὲ πρὸς (397) τούτοις οἱ τό ὕδωρ ἠντληκότες ὑπηρεται, τίς ὁ νυμφίος, τίς ἢ νύμφη, τίς ὁ ἀρχιτρίκλινος, τίς ἢ τῷ Λόγῳ παρῤῥησιαστικῶς ἀπαγγείλασα Μήτηρ, ὅτι Οἶνον οὐκ ἔχουσι. Ταῦτα γὰρ πάντα λείπεται προσεξετάζειν τῷ μύσθῃ καὶ μυσταγωγῷ τῶν θείων καὶ λόγων καὶ νοημάτων, εἴπερ πάντως τῷ τῆς ἀναγωγῆς κατὰ νοῦν ἤδεται τρόπῳ. Πλήν ἵνα μὴ παντελῶς ἐπὶ τοῦ παρόντος ἄφωνος καταλειφθεῖς ἡμῖν ὁ περὶ τούτων οἰχῆσεται λόγος, μὴ διδούς τοῖς καλῶς πεινώσι κἄν ἀπό μέρους τὴν πνευματικὴν πανδαισίαν, ἐρῶ κατὰ δύναμιν, οὐχ ὅλην ἀποκαλύπτειν ἐπαγγελλόμενος τὴν ἐν τοῖς εἰρημένους διάνοιαν (ἀσθενὴς γὰρ πρὸς περίληψιν τῶν ἐν τούτοις νοηθέντων θεαμάτων ὁ ἐμὸς καθέστηκε νοῦς), ἀλλ' ὄσσην ἢ τῆς ἐμῆς διανοίας χωρεῖν πέφυκε δύναμις.

Γενικωτάτην οὖν τῶν ἀρετῶν φασιν εἶναι τὴν ἀγάπην· τὴν δὲ ταύτης ποιητικὴν γενικωτάτην τῆς φύσεως δύναμιν, φασὶν εἶναι τὸν λόγον· ὅς τῆς οἰκειᾶς ἀπρίξ ἐπιλαβόμενος αἰτίας, ἐνεργούμενος εἰς ἕξ διακρίνεται γενικωτέρους τρόπους, περιληπτικούς τῶν οἷς ὁ τῆς ἀγάπης διακρίνεσθαι πέφυκε λόγος εἰδῶν, πεινῶντας καὶ διψῶντας, καὶ ξένους καὶ γυμνοὺς, ἀσθενοῦντάς τε καὶ τοὺς ἐν φυλακῇ

περιποιούμενος σωματικῶς τε καὶ πνευματικῶς· οὐ γάρ μόνοις τοῖς σώμασιν ὁ τῆς ἀρετῆς περιγράφεται λόγος, οὐδέ περί μόνην τήν αἴσθησιν ἢ τῆς φύσεως καταγίνεται δύναμις.

Εἶδοποιός οὖν τῆς γενικωτάτης καθέστηκεν ἀρετῆς ἡ γενικωτάτη τῆς φύσεως δύναμις, τοῖς οἰκείοις ἕξ τρόποις εἰς εἶδη τοσαῦτα τήν ἀρετὴν διακρίνουσα· δι' ὧν ἡ φύσις ἐνοῦται τῷ τῆς γνώμης μοναδικῷ, τόν ἐν πᾶσιν ἰσοτίμως ἀδιαίρετον δεικνύουσα τῆς πλάσεως λόγον, ἐν τῷ ποιεῖν εὖ καὶ πάσχειν πρὸς ἑαυτὸν συναγόμενον· ὃν ἐρρωμένον ἐπαναλαβὼν διὰ τῶν καθηκόντων πόνων ὁ νοῦς, πάσας περιτέμνει τῆς φύσεως τὰς ὑπερβολὰς καὶ τὰς ἐλλείψεις, ἅς ἡ φιλαυτία τῆς ἐκάστου γνώμης ἐπινοήσασα, τήν ἡμερωτάτην ἐθηρίωσε φύσιν· καὶ μίαν τήν οὐσίαν εἰς πολλὰς καὶ ἀντιθέτους· οὐδὲν δὲ χεῖρον εἰπεῖν, καὶ φθαρτικὰς ἀλλήλων, κατέτεμε μοίρας· καὶ τήν σταθηρὰν μεσότητά φέρων, δείκνυσι, καθ' ἣν, τῶν ἀρετῶν οἱ νόμοι κατὰ φύσιν ἐξ ἀρχῆς θεόθεν ἐγράφησαν. Καὶ τοῦτο τυχόν παραδεικνύς τό μυστήριον ὁ λόγος, τὰς ἕξ ὑδρίας ἐξάγει κενὰς καὶ ἀνύδρους, ὑποφαινούσας τῆς κατὰ φύσιν γενικωτάτης δυνάμεως τήν περί τό καλόν ἀπραξίαν.

Οὕτω μὲν οὖν ἡ κατὰ φύσιν γενικωτάτη δύναμις εἰς ἕξ διαιρουμένη κατὰ τήν πρᾶξιν τρόπους εἰς εἶδη τοσαῦτα μορφοῖ τήν γενικωτάτην τῶν ἀρετῶν, ὅλην ὅλην περιλαμβάνουσα· καθ' ἣν γενομένη, τόν ἑαυτῆς γενικώτατον δέχεται νόμον ἡ φύσις, ἄπταιστον τῆς ἀληθείας κριτήν· ὃν ὁ λόγος προσηγόρευσε ἀρχιτρίκλινον· διεγνωκότα σοφῶς, ὅτι τόν καλόν οἶνον, ὃν ὕστερον διὰ τῆς ἰδίας παρουσίας ὁ Λόγος ἐκέρασε, ἔδει κατ' ἀρχὰς πρῶτον πιεῖν, καὶ μεθυσθῆναι τήν ἀνθρωπίνην φύσιν· λέγω δὲ τόν (400) περί Θεοῦ κρείττονα καὶ ὑψηλότερον λόγον· καὶ οὕτως ὕστερον, καθάπερ οἶνους, τοὺς ὅσον πρὸς τόν πρῶτον λόγον, ἤττονας τῶν γεγονότων μνηθῆναι λόγους· δικαιότατον γάρ ἦν ὡς ἀληθῶς καὶ πρεπωδέστατον, τόν δι' ὃν γέγονεν Λόγον μνηθῆναι πρότερον τήν φύσιν, καὶ οὕτως ὕστερον ζητεῖν τῶν δι' αὐτὴν γενομένων τοὺς λόγους.

Οἱ ἠντληκότες δὲ τό ὕδωρ, εἰσὶν οἱ διάκονοι τῆς τε Παλαιᾶς καὶ Καινῆς Διαθήκης· φημί δὲ τοὺς ἀγίου πατριάρχας, καὶ τοὺς νομοθέτας, καὶ τοὺς στρατηγοὺς, τοὺς κριτὰς τε καὶ τοὺς βασιλεῖς, καὶ τοὺς προφῆτας καὶ τοὺς εὐαγγελιστὰς καὶ ἀποστόλους, δι' ὧν ἠντλήθη τό ὕδωρ τῆς γνώσεως, καὶ ἀπεδόθη τῇ φύσει ἀλιν· ὅπερ μετέβαλεν εἰς τήν τῆς θεώσεως χάριν, ὃ τήν φύσιν ὡς ἀγαθὸς δημιουργήσας, καὶ θεώσας διὰ φιλανθρωπίαν τῇ χάριτι, Λόγος. Εἰ δὲ καὶ τοὺς κατὰ φύσιν ἐπιστημονικοὺς τε καὶ εὐσεβεῖς λογισμοὺς εἴποι τις εἶναι διακόνους, ἐκ τῶν ὄντων διακοσμῆσεως κελεύσει τοῦ Λόγου ἀντλοῦντας τό ὕδωρ τῆς γνώσεως, οὐ διαπέπτωκεν, ὡς οἶμαι, τῆς ἀληθείας.

Νυμφίος δὲ προδήλως ἐστίν ὁ ἀνθρώπινος νοῦς, ὡς νύμφην ἀγόμενος πρὸς συζυγίαν τήν ἀρετὴν· ὧν τιμῶν τήν συμβίωσιν παραγίνεται προθύμως καλούμενος ὁ Λόγος, διασφίγγων αὐτῶν τήν τοῦ πνευματικοῦ γάμου συναλλαγὴν, καὶ τῷ ἰδίῳ οἶνῳ πνευματικῶς διαθερμαίνων αὐτῶν πρὸς πνευματικὴν πολυγονίαν τήν ἔφεισιν. Μήτηρ δὲ τοῦ Λόγου καθέστηκεν ἡ ἀληθὴς καὶ ἀμόλυντος πίστις. Ὡς γάρ τῆς τεκούσης αὐτὸν κατὰ σάρκα μητρός, ὡς Θεός, ὑπάρχει κατὰ φύσιν δημιουργός ὁ Λόγος, ἦν ἐποίησατο μητέρα διὰ φιλανθρωπίαν ἐξ αὐτῆς ὡς ἄνθρωπος γεννηθῆναι καταδεξάμενος· οὕτως ἐν ἡμῖν πρότερον τήν πίστιν δημιουργήσας ὁ Λόγος, ὕστερον γίνεται τῆς ἐν ἡμῖν πίστεως υἱός, ἐξ αὐτῆς κατὰ τήν πρᾶξιν ταῖς ἀρεταῖς σωματούμενος· δι' ἧς πάντα διανύομεν, παρά τοῦ Λόγου λαμβάνοντες τὰ πρὸς σωτηρίαν χαρίσματα· χωρὶς γάρ πίστεως, ἧς καὶ Θεός κατὰ φύσιν ὑπάρχει, καὶ υἱός κατὰ χάριν, ὁ Λόγος, οὐδεμίαν ἔχομεν παρῆρσιαν τὰς πρὸς αὐτὸν ποιεῖσθαι δεήσεις. Ἀλλὰ γένοιτο διὰ παντός ἡμᾶς τε τόν τοιοῦτον συγκροτεῖν γάμον, καὶ μετὰ τῆς ἰδίας μητρός παραγίνεσθαι τόν Ἰησοῦν· ἵνα τήν ἀπορρύεισαν ἡμῶν διὰ τήν ἁμαρτίαν

ἀποκαταστήση γνῶσιν, καί μεταβάλη ταύτην πρὸς τὴν ἐξοικίζουσαν τὸν νοῦν τῆς τῶν ὄντων γνώσεως.[Fr. et Reg. γενέσεως]θέωσιν, τὴν στομοῦσαν καί οἰονεῖ νευροῦσαν πρὸς ἀτρεψίαν καθάπερ ὕδωρ τὸ νοούμενον οἴνου ποιότητι, τὴν γνῶσιν τῆς φύσεως.

ΣΧΟΛΙΑ.

α΄. Δύναμιν λέγει, τὴν οὐσιωδῶς μὲν κατεσπαρμένην τῇ φύσει πρὸς ἀρετῶν ἐνέργειαν κίνησιν, γνωμικῶς δέ πρὸς τὴν τοῦ κεκτημένου βούλησιν, κατὰ τὴν χρῆσιν ἐκφαινομένην.

β΄. Τὴν κενωθεῖσαν τῆς δοθείσης γνώσεως φύσιν, γενόμενος ἄνθρωπος ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος, πάλιν ἐπλήρωσε γνώσεως· καί στομώσας πρὸς ἀτρεψίαν, οὐ φύσει, ποιότητι δέ ταύτην ἐθέωσεν, ἀνελλιπῶς (401) αὐτὴν τῷ οἰκείῳ χαρακτηρίσας Πνεύματι, καθάπερ ὕδωρ οἴνου ποιότητι πρὸς τόνον μετακεράσας. Διὰ τοῦτο γὰρ καί γίνεται κατ' ἀλήθειαν ἄνθρωπος, ἵνα κατὰ χάριν ἡμᾶς καταστήσῃ θεοῦς.

γ΄. Καλὸν οἶνον λέγει τὸν πρὸς θέωσιν ἐκστατικὸν τῆς φύσεως λόγον· ὃν ἡ παράβασις μὲν τῷ Ἀδάμ πιεῖν οὐ συνεχώρησεν· αὐτὸς δέ χάριτι διὰ φιλανθρωπίαν ὡς Θεὸς ἑαυτὸν κενώσας, ὕστερον διὰ τῆς σαρκώσεως, ὡς οἶδεν μόνος αὐτός, κατέστησεν πότιμον. Αὐτὸς γάρ ἐστι καὶ Πρόνοια, ὡς συνοχή τῶν ὄντων· καὶ Προνοίας λόγος, ὡς μέθοδος τῆς τῶν προνοουμένων ἰατρείας· καὶ Προνοητής, ὡς πάντα τοῖς ἑαυτῶν τοῦ εἶναι τοῖς λόγοις συνέχων.

δ΄. Τῆς μὲν τῶν σωματικῶν καὶ ἀσωμάτων γνώσεως δεκτικὴ κατὰ φύσιν ἐστὶν ἡ τοῦ νοῦ δύναμις, φησὶν· τῆς δέ τῆς ἀγίας Τριάδος κατὰ μόνην τὴν χάριν δέχεται τὰς ἐμφάσεις, ὅτι ἔστι μόνον πιστεύουσα· ἀλλ' οὐ, τί ποτε κατ' οὐσίαν ἐστὶ, ζητεῖν ἀυθαδιζομένη.

ε΄. Ὅτι καὶ ἡ καθ' ὄλου δύναμις τῆς φύσεως, εἰς ἕξ διαιρεῖται τρόπους καὶ ἐνεργείας· καὶ ἡ καθ' ὄλου ἀγάπη, εἰς ἕξ ἀρετῶν εἶδη μερίζεται. Πεῖναν γάρ, καὶ δίψαν, καὶ γύμνωσιν, καὶ ξενιτείαν, καὶ ἀσθένειαν, καὶ φυλακὴν, τῶν τούτοις κατειλημμένων, εἴτε σωματικῶς, εἴτε πνευματικῶς ὁ παραμυθούμενος, τὴν ἐκ τῶν ἕξ ἀρετῶν συνισταμένην πεπλήρωκεν πρὸς τε τὸν Θεόν καὶ τὸν πλησίον ἀγάπην· ὡς μόνῳ Θεῷ πεποιωμένην τῆς ψυχῆς διατηρήσας τὴν ἔφεσιν.

στ΄. Αἰτίαν τοῦ Λόγου φησὶ τὸν Θεόν· ὃν ζητεῖν, τοῦ λόγου τὴν δύναμιν ὁ ἄνθρωπος εἴληφεν.

η΄. Ὁ κατ' ἀρετὴν τῇ γνώμῃ, φησὶν, ἴσος πρὸς πάντας γενόμενος, ἀπροσωπόληπτος ἐν ἑαυτῷ δείκνυσι τὸν Θεόν, ὥσπερ πάντων καθ' ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν λόγον δημιουργήσαντα τὴν φύσιν, οὕτω καὶ πᾶσαν νομοθετήσαντα μίαν τῆς γνώμης τὴν κίνησιν, καθ' ἣν ὁ δοκῶν σκορπεῖσθαι τῆς φύσεως συνάγεσθαι πέφυκε λόγος.

θ΄. Μεσότητα λέγει τὴν ἀπηλλαγμένην μὲν τῶν παρά φύσιν παθῶν, οὐπω δέ τῶν ὑπὲρ φύσιν ἀγαθῶν ἐπειλημμένην κατάστασιν. Ἴσονομοῦσαν γάρ τῇ φύσει τὴν γνώμην δείκνυσι, μηδὲν ἔχουσαν αὐτορρέπες, καὶ τῷ λόγῳ τῆς φύσεως ἀντιφερόμενον· καὶ διὰ τοῦτο πάντας ἀνθρώπους ἓνα γινώσκουσιν, ἅτε δὴ βίβλον θεόγραφον ἔχουσιν τὸν νόμον τῆς φύσεως.

ι΄. Ὅτι φυσικὸν ἔχομεν κριτήριον τὸν κατὰ φύσιν νόμον, διδάσκοντα ἡμᾶς, ὅτι πρὸ τῆς ἐν ὅλοις σοφίας ἔδει πρὸς τὴν τοῦ Ποιητοῦ τῶν ὄλων μυσταγωγίαν ἡμῶν κινεῖσθαι τὴν ἔφεσιν.

ια΄. Πίστις, ἡ τοῦ Λόγου Μήτηρ, κατὰ τὴν ἀναγωγὴν· ἥτις δημιουργουμένη πρότερον, γεννᾷ σωματούμενον ὕστερον ταῖς ἀρεταῖς τὸν αὐτὴν δημιουργήσαντα Λόγον.

(404) ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΜΑ΄ .

Τίς ὁ λόγος τῶν ε' ἀνδρῶν τῆς Σαμαρείτιδος, καί τοῦ ἔκτου καί μὴ ὄντος ἀνδρός;

Ἀπόκρισις

Καί ἡ Σαμαρεῖτις γυνή, καί ἡ τούς ἑπτὰ λαβοῦσα κατά τούς Σαδδουκαίους, πρὸς γάμον ἀδελφούς, καί ἡ αἰμόρρους, καί ἡ πρὸς γῆν συγκύπτουσα, καί ἡ θυγάτηρ Ἰαείρου, καί ἡ Συροφοινίκισσα, καί τήν καθόλου τῶν ἀνθρώπων φύσιν, καί τήν τοῦ καθ' ἕκαστον ἀνθρώπου ψυχὴν δηλοῦσιν, ἐκάστη κατά τήν ὑποκειμένην διάθεσιν τοῦ πάθους σημαίνουσα καί τήν φύσιν καί τήν ψυχὴν. Οἷον, ἡ μὲν τῶν Σαδδουκαίων γυνή ἐστίν ἡ φύσις ἢ ἡ ψυχὴ· ἡ πᾶσι μὲν τοῖς ἀπὸ τοῦ αἰῶνος δοθεῖσι θείοις νόμοις ἀγόνως συνοικήσασα, τήν δέ τῶν μελλόντων προσδοκίαν οὐκ ἀποδεχομένη. Ἡ δέ αἰμόρρους ὡσαύτως ἡ φύσις ἐστὶ καί ἡ ψυχὴ, τήν δοθεῖσαν αὐτῇ πρὸς γένεσιν ἔργων δικαιοσύνης καί λόγων τοῖς πάθεσι πρὸς τήν ὕλην καί διαρρέουσαν ἔχουσα δύναμιν. Ἡ δέ Συροφοινίκισσα, ἡ αὐτὴ φύσις ἐστὶ καί ἡ τοῦ καθ' ἕκαστον ψυχὴ, ὡς θυγατέρα τήν διάνοιαν ἐπαχθῶς τῇ φιλίᾳ τῆς ὕλης ἐξ ἀμηχανίας ἐπιληπτικῶς διαρρησομένην ἔχουσα. Ἡ δέ θυγάτηρ Ἰαείρου ὁμοίως, ἡ κατά τὸν νόμον φύσις τε καί ψυχὴ, παντελῶς ἀποθανοῦσα τῇ ἀπραξίᾳ τῶν νομικῶν ἐντολῶν καί ἀνενεργησίᾳ τῶν θείων προσταγμάτων. Ἡ δέ συγκύπτουσα γυνή, ἐστὶν φύσις ἢ ἡ ψυχὴ, ἡ πρὸς τήν ὕλην τήν περὶ πρᾶξιν νοεράν δύναμιν ὄλην διὰ τῆς ἀπάτης τοῦ διαβόλου ἐπικάμψασα. Ἡ δέ Σαμαρεῖτις, ὡσαύτως ταῖς προλαβούσαις γυναιξί, τήν φύσιν δηλοῖ ἢ τήν τοῦ καθ' ἕκαστον ψυχὴν, δίχα τοῦ προφητικοῦ χαρίσματος, πᾶσι συνοικήσασαν καθάπερ ἀνδράσι, τοῖς δοθεῖσι τῇ φύσει νόμοις· ὧν πέντε μὲν ἦσαν παρελθόντες· ὁ ἕκτος δέ, κἂν παρῆν, ἀλλ' οὐκ ἦν ἀνὴρ τῆς φύσεως ἢ τῆς ψυχῆς, μὴ γεννῶν ἐξ αὐτῆς τήν σώζουσαν εἰς τό παντελές δικαιοσύνην.

Εἶχεν οὖν πρῶτον νόμον ἡ φύσις ἄνδρα, τὸν ἐν τῷ παραδείσῳ· δεύτερον, τὸν μετὰ τὸν παράδεισον· τρίτον, τὸν ἐν τῷ κατακλυσμῷ ἐπὶ τοῦ Νῶε· τέταρτον, τὸν τῆς περιτομῆς ἐπὶ τοῦ Ἀβράαμ· πέμπτον, τὸν τῆς προσαγωγῆς τοῦ Ἰσαάκ. Τούτους λαβοῦσα πάντας ἡ φύσις, ἀπεβάλετο, θανόντας τῇ κατ' αὐτὴν ἀκαρπία τῶν ἔργων τῆς ἀρετῆς. Ἐκτον δέ, τὸν μὴ ποιεῖν τήν κατ' αὐτὸν τεταγμένην δικαιοσύνην· ἢ διὰ τό μέλλειν πρὸς ἕτερον, ὡς ἄνδρα, νόμον μεταβήσεσθαι τό Εὐαγγέλιον· ὡς τοῦ νόμου μὴ δι' αἰῶνος δοθέντος τῇ φύσει τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐπ' οἰκονομίᾳ παιδαγωγούσῃ πρὸς τό μεῖζόν τε καί μυστικώτερον· καθ' ὃ σημαίνόμενον οἶμαι τὸν Κύριον φάναι πρὸς τήν Σαμαρείτιδα γυναῖκα· Καί νῦν ὃν ἔχεις, οὐκ ἔστι σός· ἦδει γάρ εἰς τό Εὐαγγέλιον τήν φύσιν μετενεχθήσεσθαι· διό καί περὶ ἕκτην ὥραν, ὅτε μάλιστα πανταχόθεν ἡ ψυχὴ περιλάμπεται ταῖς ἀκτῖσι τῆς γνώσεως, διὰ τήν πρὸς αὐτὴν τοῦ Λόγου παρουσίαν, τῆς ἐν νόμῳ σκιάς ἀπογενομένης αὐτῇ διελέγετο, καί περὶ τό φρέαρ τοῦ Ἰακώβ, (405) περὶ τήν πηγὴν δηλαδὴ, σὺν τῷ Λόγῳ τῶν Γραφικῶν ἰσταμένη θεωρημάτων. Ταῦτα καί περὶ τούτου τέως εἰρήσθω.

ΣΧΟΛΙΟΝ.

α'. Τό φρέαρ τοῦ Ἰακώβ, ἐστὶν ἡ Γραφή· τό δέ ὕδωρ, ἐστὶν ἡ ἐν τῇ Γραφῇ γνῶσις· τό δέ ἀντλημα, ἐστὶ τῶν γραμμάτων τοῦ θείου λόγου μάθησις, ἣν οὐκ εἶχεν ὁ Κύριος Αὐτολόγος ὑπάρχων, καί οὔτε ἐκ μαθήσεως καί μελέτης γνῶσιν διδούς τοῖς πιστεύουσιν, ἀλλὰ τήν ἐκ χάριτος πνευματικῆς ἀένναον σοφίαν, καί μηδέποτε λήγουσαν τοῖς ἀξίοις δωρούμενος. Τό γάρ ἀντλημα, τουτέστιν ἡ μάθησις, μέρος ἐλάχιστον λαμβάνουσα γνώσεως, τό πᾶν ἔᾶ μηδενί λόγῳ κρατούμενον. Ἡ δέ κατὰ χάριν γνῶσις, ὄλην ἔχει καί δίχα μελέτης τήν ἐφικτὴν ἀνθρώποις σοφίαν, πρὸς τὰς χρείας ποικίλως βλύζουσαν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΜΒ΄ .

Πῶς ἡμεῖς μὲν λεγόμεθα ποιῆσαι τὴν ἁμαρτίαν καὶ εἰδέναι, ὁ δὲ Κύριος γενέσθαι μὲν ἁμαρτία λέγεται, μὴ γνῶναι δὲ αὐτήν; Πῶς δὲ καὶ τοῦ ποιῆσαι καὶ εἰδέναι αὐτήν οὐκ ἔστι βαρύτερον τό γενέσθαι καὶ μὴ γνῶναι; "Τόν γάρ μὴ γνόντα ἁμαρτίαν, φησὶν, ὑπὲρ ἡμῶν ἁμαρτίαν ἐποίησεν. "

Ἀποκρίσις.

Φθαρεῖσα πρότερον τοῦ κατὰ φύσιν λόγου τοῦ Ἀδάμ ἢ προαίρεσις, τὴν φύσιν ἑαυτῇ συνέφθειρεν, ἀποθεμένην τῆς ἀπαθείας τὴν χάριν, καὶ γέγονεν ἁμαρτία· πρώτη μὲν καὶ εὐδιάβλητος, ἢ πρὸς κακίαν ἀπὸ τοῦ ἀγαθοῦ τῆς προαιρέσεως ἔκπτωσις· δευτέρα δὲ διὰ τὴν πρώτην, ἢ τῆς φύσεως ἐξ ἀφθαρσίας εἰς φθοράν ἀδιάβλητος μεταποίησις. Δύο γάρ ἁμαρτίαι γεγόνασιν ἐν τῷ προπάτορι κατὰ τὴν παράβασιν τῆς θείας ἐντολῆς· ἢ μὲν, διαβεβλημένη· ἢ δὲ, ἀδιάβλητος, αἰτίαν ἔχουσα τὴν διαβεβλημένην. Καὶ ἢ μὲν, προαιρέσεως ἐκουσίως ἀποθεμένης τό ἀγαθόν· ἢ δὲ, φύσεως ἀκουσίως διὰ τὴν πρᾶξιν ἀποθεμένης τὴν ἀθανασίαν. Ταύτην οὖν τὴν διάλληλον φθοράν τε καὶ ἀλλοίωσιν τῆς φύσεως ὁ Κύριος ἡμῶν καὶ Θεὸς διορθούμενος, ὀλόκληρον τὴν φύσιν λαβών, εἶχε καὶ αὐτός ἐν τῇ ληφθείσῃ φύσει τό παθητόν, τῇ κατὰ προαίρεσιν ἀφθαρσία κοσμούμενον· καὶ γέγονε φύσει μὲν διὰ τό παθητόν ὑπὲρ ἡμῶν ἁμαρτία, μὴ γνούς δὲ τὴν γνωμικὴν ἁμαρτίαν, διὰ τὴν ἀτρεψίαν τῆς προαιρέσεως· τό δὲ παθητόν τῆς φύσεως διὰ τὴν ἀφθαρσίαν τῆς προαιρέσεως διορθώσας· τό τέλος τοῦ παθητοῦ τῆς φύσεως, φημί δὲ τόν θάνατον, τῆς κατὰ φύσιν πρὸς ἀφθαρσίαν μεταποιήσεως ἀρχὴν ποιησάμενος· καὶ γέγονεν ὡσπερ δι' ἐνός ἀνθρώπου τραπέντος ἐκουσίως ἀπὸ τοῦ ἀγαθοῦ τὴν προαίρεσιν εἰς πάντας ἀνθρώπους ἢ τῆς φύσεως ἐξ ἀφθαρσίας εἰς φθοράν μεταποίησις· οὕτως δι' ἐνός ἀνθρώπου Ἰησοῦ Χριστοῦ, (408) μὴ τραπέντος ἀπὸ τοῦ ἀγαθοῦ τὴν προαίρεσιν, εἰς πάντας ἀνθρώπους ἢ τῆς φύσεως ἐκ φθορᾶς εἰς ἀφθαρσίαν ἀποκατάστασις.

Τὴν ἐμὴν οὖν μὴ γνούς ἁμαρτίαν ὁ Κύριος, τουτέστι τὴν τροπὴν τῆς ἐμῆς προαιρέσεως, τὴν ἐμὴν οὐκ ἔλαβεν ἁμαρτίαν, οὔτε γέγονεν· ἀλλὰ τὴν δι' ἐμέ ἁμαρτίαν, τουτέστι τὴν διὰ τὴν τροπὴν τῆς προαιρέσεως φθοράν τῆς φύσεως ἀναλαβών, ὑπὲρ ἡμῶν γέγονε φύσει παθητός ἄνθρωπος· διὰ τῆς δι' ἐμέ ἁμαρτίας, τὴν ἐμὴν ἀνελὼν ἁμαρτίαν. Καὶ ὡσπερ ἐν τῷ Ἀδάμ, τό περί κακίαν τῆς προαιρέσεως ἴδιον, τό κοινόν τῆς ἀφθαρσίας ἀφείλατο κλέος τῆς φύσεως, φύσιν ἀθάνατον ἔχειν οὐκ εἶναι καλόν κρίναντος τοῦ Θεοῦ τόν κακισθέντα τὴν προαίρεσιν ἄνθρωπον· οὕτως ἐν τῷ Χριστῷ τό περί τό καλόν τῆς προαιρέσεως ἴδιον, τό κοινόν τῆς φθορᾶς αἴσχος τῆς ὅλης ἀφείλατο φύσεως, κατὰ τὴν ἀνάστασιν μεταπλασθείσης εἰς ἀφθαρσίαν τῆς φύσεως, διὰ τὴν ἀτρεψίαν τῆς προαιρέσεως· εὐλόγον κρίναντος τοῦ Θεοῦ πάλιν ἀθάνατον ἀπολαβεῖν τὴν φύσιν, τόν μὴ τραπέντα τὴν πρᾶξιν ἄνθρωπον. Ἄνθρωπον δὲ λέγω τόν σαρκωθέντα Θεόν Λόγον, δι' ἣν ἑαυτῷ καθ' ὑπόστασιν ἦνωσε λογικῶς ἐψυχωμένην σάρκα. Εἰ γάρ τό κατὰ φύσιν παθητόν τε καὶ φθαρτόν καὶ θνητόν ἐν τῷ Ἀδάμ ἢ τροπὴ τῆς προαιρέσεως ἐπεισῆγαγεν, εἰκότως τό κατὰ φύσιν ἀπαθές καὶ ἀφθαρτόν καὶ ἀθάνατον ἐν τῷ Χριστῷ διὰ τῆς ἀναστάσεως ἢ ἀτρεψία τῆς προαιρέσεως ἐπανήγαγε.

Κατάκρισις οὖν ἔστι τῆς προαιρετικῆς ἁμαρτίας τοῦ Ἀδάμ, ἢ τῆς φύσεως πρὸς πάθος καὶ φθοράν καὶ θάνατον μεταποίησις· ἦν οὐ γέγονε μὲν ἐκ Θεοῦ καταρχὰς ἔχων ὁ ἄνθρωπος, ἐποίησε δὲ καὶ ἔγνω, τὴν προαιρετικὴν διὰ τῆς παρακοῆς ἁμαρτίαν δημιουργήσας· ἥς ὑπάρχει γέννημα σαφῶς, ἢ διὰ τοῦ θανάτου κατάκρισις. Ταύτην δὲ τῆς ἐμῆς προαιρετικῆς ἁμαρτίας τὴν κατάκρισιν, λέγω δὲ τό κατὰ φύσιν

παθητόν καί φθαρτόν καί θνητόν ὁ Κύριος λαβών, ἁμαρτία γέγονε δι' ἐμέ, κατά τό παθητόν καί θνητόν καί φθαρτόν, τήν ἐμήν ἐκουσίως ὑποδύς φύσει κατάκρισιν, ἀκατάκριτος ὑπάρχων τήν προαίρεσιν· ἵνα τήν ἐμήν προαιρετικήν τε καί φυσικήν ἁμαρτίαν καί κατάκρισιν κατακρίνη, κατά ταυτόν ἁμαρτίαν, καί πάθος, καί φθοράν, καί θάνατον ἐξωθήσας τῆς φύσεως· καί γένηται κοινόν μυστήριον, ἡ περί ἐμέ τόν πεσόντα ἐξ ἀπειθείας, τοῦ ὑπέρ ἐμέ ἐκ φιλανθρωπίας οἰκονομία, τῆς ἐμῆς ἔνεκεν σωτηρίας τόν ἐμήν ἐκουσίως οἰκειουμένου διά τοῦ θανάτου κατάκρισιν, καί δι' αὐτῆς χαριζομένου μοι τήν πρός ἀθανασίαν ἀνάκλησιν.

Πολλαχῶς, οἶμαι, δέδεικται κατ' ἐπιτομήν, πῶς τε γέγονεν ἁμαρτία ὁ Κύριος, οὐκ ἔγνω δέ τήν ἁμαρτίαν· καί πῶς ὁ ἄνθρωπος οὐ γέγονε μέν, ἐποίησε δέ καί ἔγνω τήν ἁμαρτίαν· τήν τε προαιρετικήν, ἥς (409) αὐτός ἀπήρξατο· τήν τε φυσικήν, ἣν δι' αὐτόν ὁ Κύριος κατεδέξατο, τῆς πρώτης παντελῶς ὑπάρχων ἐλεύθερος. Οὐδαμῶς οὖν τοῦ γίνεσθαι κρεῖττον ὑπάρχει τό ποιῆσαι καί γνῶναι τήν ἁμαρτίαν, κατά τόν ἀποδοθέντα νοούμενον τοῦ Λόγου σκοπόν, καί μετά τῆς πρεπούσης διαστολῆς, τῆς κατά τήν ἁμαρτίαν ὁμωνυμίας νοουμένης. Τό μέν γάρ, Θεοῦ ποιεῖται χωρισμόν, ἀπωθουμένης ἐκουσίως τά θεῖα τῆς προαιρέσεως· τό δέ, κακίας πολλῆς γίνεται καταλυτικόν, μή συγχωροῦν εἰς ἔργον προβῆναι, διά τήν φυσικήν ἀσθένειαν, τήν κακίαν τῆς προαιρέσεως.

ΣΧΟΛΙΑ.

α'. Fr. Ἀνάγνωθι, Νεῖλε, καί φρόνησον κἄν ὀψέ ποτε.

β'. Ἐμαρτίαν φύσεως εἶναι φησὶ τόν θάνατον, καθ' ὃν τοῦ εἶναι καί μή θέλοντες ἀπογινομεθα· ἁμαρτίαν δέ προαιρέσεως, τήν τῶν παρά φύσιν αἴρεσιν, καθ' ἣν τό εἶναι θέλοντες ἀποπέμπομεν.

γ'. Ὅτι φθαρτός μέν κατα φύσιν σαρκωθεῖς ὡς ἄνθρωπος ὑπῆρχεν ὁ Κύριος, καθά καί ἁμαρτία γεγονέναι λέγεται φησὶ· ἄφθαρτος δέ φύσει κατά προαίρεσιν, ὡς ἀναμάρτητος.

δ'. Ὁ τοῦ Κυρίου θάνατος, φησὶν, ἀφθαρσίας ἀρχή τῆς ὅλης φύσεως γέγονεν.

ε'. Ὅτι καί ὡς ἄνθρωπος κατά φύσιν ἀναμάρτητος ἦν.

στ'. Ἡ δι' ἡμᾶς ἐστὶν ἁμαρτία, τό τῆς φύσεως φθαρτόν· ἡ δέ ἡμῶν ἁμαρτία, τό τρεπτόν τῆς προαιρέσεως. Διό γέγονε θνητός ὁ ἄνθρωπος, τόν φυσικόν ὑπομείνας θάνατον, κατά δικαίαν κρίσιν, εἰς ἀναίρεσιν τοῦ θανάτου τῆς προαιρέσεως.

ζ'. Πρώτην ἁμαρτίαν φησὶ τήν τῆς προαιρέσεως, ἣν οὐκ εἶχεν ὁ Κύριος, καίτοι λαβών ἀληθῶς τό κατά φύσιν παθητόν, ἐπιτίμιον ὑπάρχον τῆς τραπέισης τοῦ Ἀδάμ προαιρέσεως. Διό καί μόνος ἐν νεκροῖς ἐλεύθερος, οὐκ ἔχων τήν, δι' ἣν ὁ θάνατος γέγονεν, ἁμαρτίαν.

η'. Τό ποιῆσαι καί γνῶναι τήν ἁμαρτίαν, κατά προαίρεσιν δῆλον ὅτι.

θ'. Τό γενέσθαι δηλαδὴ φύσει παθητόν τόν Ἀδάμ εἰς κόλασιν τῆς ἁμαρτίας τῆς προαιρέσεως· ἦν μὴ γνοῦς ὁ Κύριος γέγονεν ἁμαρτία, τό δι' αὐτήν παθητόν ὡς ἄνθρωπος κατά σάρκα φύσει λαβών.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΜΙ'

Εἰ τό ξύλον τῆς ζωῆς σοφία λέγεται εἶναι παρά τῇ Γραφῇ, ἔργον δέ σοφίας τό διακρίνειν καί (412) γνῶναι τό γνωστόν τοῦ καλοῦ καί τοῦ πονηροῦ ξύλου, τί διαφέρει λοιπόν τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς;

Ἀποκρίσις.

Πολλά μὲν εἶπεῖν δυνάμενοι περὶ τοῦ προκειμένου ζητήματος διὰ τῆς ἐν αὐτοῖς χάριτος οἱ τῆς Ἐκκλησίας διδάσκαλοι, σιωπῇ μᾶλλον τιμήσαντες τὸν τόπον, ἠγήσαντο κρεῖττον, διὰ τὴν τῶν πολλῶν διάνοιαν μὴ δυναμένην ἐφικέσθαι τοῦ βάθους τῶν γεγραμμένων, μηδὲν βαθύτερον εἶπεῖν ἀνασχόμενοι· εἰ δὲ καὶ εἶπόν τινες, πρότερον διακρίναντες τῶν ἀκουόντων τὴν δύναμιν, οὕτω μέρος πρὸς λυσιτελῆς τῶν διδασκομένων εἰρηκότες, τὸ πλεῖστον κατέλιπον ἀνεξέταστον. Διὸ καὶ γὰρ μᾶλλον σιωπῇ τὸν τόπον παρελθεῖν διανοούμην, εἰ μὴ λυπεῖσθαι τὴν ὑμετέραν φιλόθεον ψυχὴν ὑπενόησα. Πλὴν ἀλλ' ὑμῶν χάριν ἐρῶ, τὸ πᾶσιν δυνάμενον εἶναι κατάλληλον, καὶ μικροῖς καὶ μεγάλοις τὴν διάνοιαν πρόσφορον.

Τὸ ξύλον τῆς ζωῆς, καὶ τὸ μὴ τοιοῦτον, ἐξ αὐτοῦ μόνου τοῦ, τὸ μὲν ξύλον ὀνομασθῆναι, τὸ δὲ οὐ ζωῆς, ἀλλὰ μόνον γνωστὸν καλοῦ καὶ πονηροῦ, πολλὴν καὶ ἄφατον ἔχουσι τὴν διαφορὰν. Τὸ γὰρ τῆς ζωῆς ξύλον, πάντως καὶ ζωῆς ἐστὶ ποιητικόν· τὸ δὲ ζωῆς ξύλον, δηλονότι θανάτου ποιητικόν. Τὸ γὰρ μὴ, ποιητικόν ζωῆς, ἐκ τοῦ μὴ προσαγορευθῆναι ζωῆς ξύλον, θανάτου σαφῶς ἂν εἴη ποιητικόν· ἄλλο γὰρ οὐδὲν τῆ ζωῆς κατ' ἐναντίωσιν ἀντιδιακρίνεται.

Ἄλλως τε δὲ καὶ ὡς σοφία, τὸ ξύλον τῆς ζωῆς πλείστην ἔχει διαφορὰν πρὸς τὸ ξύλον τὸ γνωστὸν καλοῦ καὶ πονηροῦ, τὸ μήτε ὄν σοφία, μήτε ὠνομασμένον. Τῆς μὲν γὰρ σοφίας ἴδιον, νοῦς καὶ λόγος· τῆς δὲ τῆς σοφίας κατὰ τὸ ἐναντίον ἀντικειμένης ἕξεως ἴδιον, ἀλογία καὶ αἴσθησις. Οὐκοῦν ἐπειδὴ ἐκ ψυχῆς νοεραῆς καὶ σώματος αἰσθητικοῦ συνεστῶς πρὸς γένεσιν ἦλθεν ὁ ἄνθρωπος, ἔστω κατὰ μίαν ἐπιβολὴν ξύλον ζωῆς, ὁ τῆς ψυχῆς νοῦς, ἐν ᾧ τῆς σοφίας ὑπάρχει τὸ χρῆμα· ξύλον δὲ γνωστὸν καλοῦ καὶ πονηροῦ, ἢ τοῦ σώματος αἴσθησις, ἐν ᾗ τῆς ἀλογίας ὑπάρχει σαφῶς ἡ κίνησις· ἥς κατὰ τὴν πείραν μὴ ἄψασθαι δι' ἐνεργείας ὁ ἄνθρωπος τὴν θείαν λαβὼν ἐντολήν, οὐκ ἐφύλαξεν.

Ἀμφότερα δὲ τὰ ξύλα, κατὰ τὴν Γραφήν, τινῶν εἰσι διακριτικά· ἡγουν, ὁ νοῦς καὶ ἡ αἴσθησις· οἷον, ὁ μὲν νοῦς δύναμιν ἔχει διακριτικὴν νοητῶν καὶ αἰσθητῶν, προσκαίρων καὶ αἰωνίων· μᾶλλον δὲ ψυχῆς ὑπάρχων δύναμις διακριτικὴ, τῶν μὲν αὐτὴν ἀντέχεσθαι πείθει· τῶν δὲ, ὑπεραίρεσθαι· ἡ δὲ αἴσθησις ἔχει δύναμιν διακριτικὴν ἡδονῆς σώματος καὶ ὀδύνης· μᾶλλον δὲ δύναμις ὑπάρχουσα ἐμψύχων καὶ αἰσθητικῶν σωμάτων, τὴν μὲν, ἐπισπᾶσθαι πείθει· τὴν δὲ, ἀποπέμπεσθαι. Ἐάν μὲν οὖν ὁ ἄνθρωπος μόνης τῆς καθ' ἡδονὴν καὶ ὀδύνην αἰσθητικῆς τῶν σωμάτων γένηται διακρίσεως, τὴν θείαν παραβάς(413) ἐντολήν, ἐσθίει τὸ ξύλον τὸ γνωστὸν καλοῦ τε καὶ πονηροῦ, τουτέστι τὴν κατ' αἴσθησιν ἀλογίαν, μόνην ἔχων τὴν συστατικὴν τῶν σωμάτων διάκρισιν, καθ' ἣν, ὡς μὲν καλοῦ τῆς ἡδονῆς ἀντέχεται, ὡς δὲ κακοῦ, τῆς ὀδύνης ἀπέχεται. Ἐάν δὲ μόνης τῆς τῶν αἰωνίων διακρινούσης τὰ πρόσκαιρα διόλου νοεραῆς γένηται διακρίσεως, τὴν θείαν φυλάξας ἐντολήν, ἐσθίει τὸ ξύλον τῆς ζωῆς· τὴν κατὰ νοῦν λέγω συνισταμένην σοφίαν, μόνην ἔχων τὴν συστατικὴν τῆς ψυχῆς διάκρισιν· καθ' ἣν ὡς μὲν κακοῦ, τῆς τῶν προσκαίρων ἀπέχεται φθοραῆς.

Πολλὴ τοιγαροῦν ἐστὶν ἡ διαφορὰ τῶν δύο ξύλων, καὶ τῆς αὐτῶν φυσικῆς διακρίσεως, καὶ τῆς ἐν ἐκάστῳ προσφυοῦς ἐμφάσεως· ὁμωνύμως ἐκφωνηθείσης ἄνευ διαστολῆς προσηγορίας τοῦ καλοῦ τε καὶ τοῦ κακοῦ· καὶ πολλὴν δύναται ποιῆσαι τοῖς μὴ σοφῶς τε καὶ ἐπισκεμμένως ἐντυγχάνουσι τοῖς λόγοις τοῦ Πνεύματος τὴν πλάνην· ἀλλ' ὑμεῖς σοφοὶ διὰ τῆς χάριτος ὄντες, γινώτε ὅτι τὸ ἀπλῶς λεγόμενον κακόν, οὐ πάντως κακόν· ἀλλὰ πρὸς τι μὲν κακόν, πρὸς τι δὲ οὐ κακόν. Ὡσαύτως καὶ τὸ ἀπλῶς λεγόμενον καλόν, οὐ πάντως καλόν, ἀλλὰ πρὸς τι μὲν καλόν, πρὸς τι δὲ οὐ καλόν· καὶ τὴν ἐκ τῆς ὁμωνυμίας βλάβην φυλάξασθε.

ΣΧΟΛΙΟΝ.

α'. Νοῦ μέν γάρ καλόν ἐστίν, ἡ ἀπαθής πρὸς τό πνεῦμα διάθεσις· κακόν δέ, ἡ ἔμπαθής σχέσις. Αἰσθήσεως δέ καλόν ἐστίν, ἡ καθ' ἡδονήν ἔμπαθής πρὸς τό σῶμα κίνησις· κακόν δέ, ἡ καθ' ἀρετήν ταύτη ἐπιγινομένη διάθεσις.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΜΑ΄.

Πρὸς τίνα λέγει ὁ Θεός· "Ἴδού Ἀδάμ γέγονεν ὡς εἷς ἐξ ἡμῶν;" Εἰ μέν πρὸς τόν Υἱόν, καί πῶς συγκρίνεται Ἀδάμ Θεῷ, μὴ ὢν τῆς οὐσίας αὐτοῦ; Εἰ δέ πρὸς ἀγγέλους, πῶς τόν ἄγγελον πάλιν ἑαυτῷ συγκρίνει, ὡς πρὸς ἴσον κατὰ τὴν οὐσίαν λέγων τό, " Ὡς εἷς ἐξ ἡμῶν;"

Ἀποκρίσις.

Ἦδη μέν εἶπον ἐν τῷ περί πυργοποιίας κεφαλαίῳ, ὅτι κατὰ τὴν ὑποκειμένην τῇ ψυχῇ τῶν προνοουμένων διάθεσιν, ἡ Γραφή λαλοῦντα τόν Θεόν διαπλάττεται· διά τῶν κατὰ φύσιν ἡμῖν συμφύτων τρόπων, τὴν θείαν αἰνιττομένη βουλήν. Καί ἐνταῦθα τοίνυν οὐχ ἀπλῶς λέγοντα τόν Θεόν ἡ Γραφή δείκνυσι, τό, (416) Ἴδού γέγονεν Ἀδάμ ὡς εἷς ἐξ ἡμῶν, ἀλλά δηλονότι μετὰ τὴν παράβασιν· προσθεῖσα καί τὴν αἰτίαν τῆς λέξεως, ἣν ὑμεῖς ἐντάξει τῷ κεφαλαίῳ παρελίπατε, τῆς ὅλης σαφηνιστικῆν ὑπάρχουσαν ἐννοίαν. Εἰπὼν γάρ ὁ λόγος· Ἴδού Ἀδάμ γέγονεν ὡς εἷς ἐξ ἡμῶν, προσέθηκε· Τοῦ γινώσκειν καλόν καί πονηρόν· καί νῦν μήποτε ἐκτείνῃ τὴν χεῖρα αὐτοῦ, καί λάβῃ τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς καί φάγη, καί ζήσεται εἰς τόν αἰῶνα. Ἐπειδὴ γάρ ἅμα τῇ συμβουλῇ πολυθείαν αὐτόν ἐδίδαξεν ὁ διάβολος, εἰπὼν· Ἦι δ' ἂν ἡμέρα φάγητε ἀπὸ τοῦ ξύλου, διανοιχθήσονται ὑμῶν οἱ ὀφθαλμοί, καί ἔσεσθε ὡς θεοί, γινώσκοντες καλόν καί πονηρόν· διὰ τοῦτο μεθ' ὑποκρίσεως, καί οἶον εἰπεῖν εἰρωνευτικὴν καί ὀνειδιστικὴν εἰς ἔλεγχον τοῦ πεισθέντος ἀνθρώπου τῷ διαβόλῳ, τὴν τό, Γέγονεν ὡς εἷς ἐξ ὑμῶν, πρὸς τὴν ἐντεθεῖσαν διὰ τῆς ἀπάτης παρά τοῦ ὄφεως τῷ Ἀδάμ περί θεότητος ἐννοίαν, πληθυντικῶς ποιεῖται φωνήν ὁ Θεός.

Καί μή τις δόξη τῆς Γραφικῆς συνθήκης ἀλλότριον τό εἶδος τῆς κατ' εἰρωνείαν λέξεως, ἀκούων τῆς Γραφῆς ἐκ προσώπου τοῦ Θεοῦ λεγούσης πρὸς τόν Ἰσραὴλ· Ἐάν πορευθῆτε πρὸς με πλάγιοι, κἀγὼ πορεύσομαι πρὸς ὑμᾶς πλάγιος. Εἰδὼς μηδὲν διαφέρειν εἰρωνείας πλαγιασμόν· καί πάλιν εὐρίσκων πῶς τὴν τοῦ Ἀχάβ συνεσκεύασεν ἀπάτην, ὡς ἀλήθειαν αὐτῷ προ[σ]βαλλόμενος τό ψεῦδος, δι' ὧν ἡμαρτε, φέρων αὐτῷ δικαίως τὴν κόλασιν. Εἰ γάρ μή πρὸς τὴν πλάνην τοῦ Ἀδάμ ἡ Γραφή τόν Θεόν λέγοντα τό, Ὡς εἷς ἐξ ἡμῶν, εἰσήγαγε, πῶς ἐπέφερε, Τοῦ γινώσκειν καλόν καί πονηρόν, ὡς σύνθετον ἔχοντα γνῶσιν, καί ἐξ ἐναντίων συγκειμένην; ὅπερ ἀμήχανον ἐπὶ Θεοῦ κἂν ἐννοῆσαι, μή ὅτι γε τοῦ εἰπεῖν τολμῆσαι τοῦ μόνου ἀπλοῦ τὴν οὐσίαν καί τὴν δύναμιν καί τὴν γνῶσιν, καί μόνην τὴν τοῦ καλοῦ γνῶσιν ἔχοντος· μᾶλλον δέ, αὐτοουσία καί δύναμις καί γνῶσις ὄντος. Ἄλλ' οὐδέ τις τῶν ἐκ Θεοῦ καί μετὰ Θεόν λογικῶν οὐσιῶν ἔχει ὁμοῦ τε καί κατὰ ταυτόν ἐν τῷ τῆς διανοίας ἀπλῶ κενήματι, κατὰ τὴν σύνθεσιν ἐκ τῶν ἐναντίων ὑφισταμένην τὴν γνῶσιν· διότι πέφυκεν ἡ θατέρα τῶν ἀλλήλοις ἀντικειμένων γνῶσις, τὴν τοῦ ἑτέρου ποιεῖσθαι γνώσεως ἄγνοίαν. Ἀμιγῆς γάρ τῶν ἀντικειμένων ἡ γνῶσις καί παντάπασιν ἀσυνύπαρκτος· ἐπεὶπερ ἡ τοῦδε γνῶσις τὴν θατέρου τῶν ἀντικειμένων συνίστησιν ἄγνοίαν, ὥσπερ οὔτε ὀφθαλμός τοῦ ἄνω τε καί τοῦ κάτω, καί τοῦ ἐφ' ἑκάτερα κατὰ ταυτόν, χωρὶς τῆς πρὸς θάτερον ἰδιαζούσης ἐπιστροφῆς, καί τῶν ἄλλων πάντη κεχωρισμένης, ἀντιλαμβάνεσθαι.

Τό τοίνυν πάθος τοῦ Ἀδάμ οἰκειούμενον ἡ Γραφή τόν Θεόν παραδείκνυσι· ἡ τόν Ἀδάμ ἐπὶ τῇ συμβουλῇ τοῦ ὄφεως διαλέγει, πρὸς συναίσθησιν ἄγουσα τῶν ἐκ τῆς ἀπάτης ἐπιτριβέντων αὐτῷ περί πολυθείας ὕθλων. Καί εἰ μέν οὕτως ἔχει καλῶς, ἄλις τῶν ζητημάτων· ἐπεὶτοι γε αὐτός παρ' ἑαυτοῦ τό μείζον εὐρίσκων, μετάδος

κάμοι τῆς χορηγουμένης σοι (417) περί τῶν ὄντων θεόθεν χάριτος. Τό δέ, Καί νῦν, μήπως ἐκτείνῃ τήν χεῖρα αὐτοῦ καί λάβῃ τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς, καί ζήσεται εἰς τόν αἰῶνα, τήν κατά τήν πρᾶξιν, ὡς οἶμαι, τῶν ἀμίκτων προνοητικῶς ποιεῖται διαίρεσιν· ἵνα μή ἀθάνατον γένηται τό κακόν τῇ μετοχῇ τοῦ καλοῦ συντηρούμενον. Ἄμικτον γάρ εἶναι βούλεται περί τόν αὐτόν ἄνθρωπον κατά τήν σχέσιν τῶν ἀντικειμένων τήν γνῶσιν, ὁ ποιήσας τόν ἄνθρωπον.

ΣΧΟΛΙΑ

α'. Ὅτι πρὸς ἣν ἔσχεν περί θεότητος ἔννοιαν ὑπό τοῦ διαβόλου διδαχθεῖς ὁ Ἀδάμ, διαλέγεται πρὸς αὐτόν ὁ Θεός.

β'. Ὁ τό ψεῦδος ἀγαπῶν, αὐτῷ παραδίδεται πρὸς ἀπώλειαν, ἵνα γνῶ πάσχων, ὅπερ ἐκὼν περιεῖπεν, καί μάθη κατά τήν πείραν γενόμενος, ὡς ἐλάνθανεν ἀντί ζωῆς περιπτυσσόμενος θάνατον.

γ'. Ὅτι μόνον ἔχει τοῦ καλοῦ τήν γνῶσιν ὁ Θεός, ὡς καί τοῦ καλοῦ φύσις τε καί γνῶσις ὑπάρχων· τοῦ δέ κακοῦ τήν ἄγνοιαν, ὡς τήν αὐτοῦ ἔχων ἀδυναμίαν. Ὡν γάρ ἔχει τήν δύναμιν φυσικῶς, τούτων οὐσιωδῶς κέκτηται γνῶσιν· ὅτι κατά πάθος παρά φύσιν ἐπισυμβαίνουσα, ἀλλ' οὐ κατά δύναμιν φυσικήν τοῖς λογικοῖς ἐνθεωρεῖται κακία.

δ'. Ἀναμέρος, φησίν, ἡ τῶν ἀντικειμένων γνῶσις ἐν τοῖς δεκτικοῖς θεωρεῖσθαι πέφυκε.

ε'. Ὁ πείσας τό συνειδός ὡς φύσει καλόν πραττόμενον ἔχειν τό κάκιστον, οὗτος χειρός δίκην τῆς ψυχῆς ἐκτείνας τό πρακτικόν, ἔλαβεν ψεκτῶς τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς, ἀθάνατον ἠγησάμενος φύσει τό κάκιστον. Διόπερ τήν κατά τό συνειδός τοῦ κακοῦ διαβολήν τῷ ἀνθρώπῳ φυσικῶς ἐνθέμενος ὁ Θεός, διέκρινεν αὐτόν τῆς ζωῆς κακόν τῇ προαιρέσει γενόμενον· ἵνα μή, τό κακόν πράττων, δύνηται πείσαι τήν ἰδίαν συνείδησιν, ὅτι φύσει καλόν ὑπάρχει τό κάκιστον.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΜΕ΄.

Τί σημαίνει τό ἐν τῷ Λευϊτικῷ στηθύνιον τοῦ ἐπιθέματος, καί ὁ βραχίων τοῦ ἀφαιρέματος, εἰς τιμήν Θεοῦ τοῖς ἱερεῦσιν ἀφιερούμενος;

Ἀπόκρισις.

Οἶμαι τήν ἀμείνω καί ὑψηλὴν θεωρίαν δηλοῦσθαι διά, τοῦ στηθυνίου, καί τήν πρᾶξιν διά τοῦ βραχίονος· ἦγουν τοῦ διανοητικοῦ τήν ἔξιν καί τήν ἐνέργειαν, ἢ τήν γνῶσιν καί τήν ἀρετήν· ὡς τῆς μέν γνώσεως αὐτῷ προσαγούσης ἀμέσως τόν νοῦν τῷ Θεῷ· τῆς ἀρετῆς δέ κατά τήν πρᾶξιν, πάσης αὐτόν ἀφαιρουμένης τῆς τῶν ὄντων γενέσεως· ἄπερ ἱερεῦσιν ἀφώρισεν ὁ Λόγος, τοῖς μόνον τόν Θεόν διά πάντων κεκτημένοις κληρονομίαν, καί μηδέν τό σύνολον κεκτημένοις ἐπίγειον.

Ἡ πάλιν, ἐπειδή τὰς ἄλλων καρδίας διά τοῦ λόγου τῆς διδασκαλίας, οἱ γνώσει καί ἀρετῇ διόλου ποιωθέντες τῷ πνεύματι, εὐσεβείας καί πίστεως ποιοῦνται (420) δεκτικᾶς· καί τήν πρακτικήν αὐτῶν ἔξιν καί δύναμιν ἀφαιρούμενοι, τῶν ἐπί τῇ φθαρτῇ φύσει σπουδασμάτων, πρὸς τήν τοῦ ὑπέρ φύσιν ἀφθάρτων ἐνέργειαν ἀγαθῶν μεταφέρουσιν· εἰκότως τῶν προσαγομένων εἰς θυσίαν Θεοῦ τό στηθύνιον τοῦ ἐπιθέματος, τουτέστι τῶν προσαγομένων τήν καρδίαν· καί τόν βραχίονα, τῶν αὐτῶν δηλονότι τήν πρᾶξιν, προσέταξεν ἀφιερῶσθαι τοῖς ἱερεῦσιν ὁ Λόγος.

ΣΧΟΛΙΑ.

α'. Θεωρίας μὲν τό στηθύνιον, πράξεως δέ ὁ βραχίων σύμβολον. Ἐξίς γάρ τοῦ διανοητικοῦ πέφυκεν ὑπάρχειν ἡ θεωρία, καί ἡ πράξις ἐνέργεια. Δι' ἀμφοτέρων δέ τούτων ἡ ἀληθὴς ἱερωσύνη χαρακτηρίζεται.

β'. Ὁ ἱερουργῶν τῷ Θεῷ δι' εὐσεβοῦς λόγου τὰς ἄλλων καρδίας, αἷς ἀναλογεῖ τό στηθύνιον· καί τὴν πρακτικὴν αὐτῶν δύναμιν, ἧ ἀναλογεῖ ὁ βραχίων, ἀφορίζων ταῖς ἐνεργείαις τῶν ἐντολῶν, γέγονεν ἱερεὺς λαμβάνων παρά τῶν ἑαυτοῦς θυσίαν τῷ Θεῷ προσαγόντων, τό στήθος καί τὸν βραχίονα.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Μστ'.

Τίς ἡ διαφορά τοῦ ἐσόπτρου πρὸς τό αἴνιγμα;

Ἀπόκρισις.

Τό μὲν ἔσοπτρον ἐστίν, ὡς ἐν ὄρω φάναι, συνείδησις τὴν τῶν κατὰ πράξιν ἀνελλιπῶς πάντων ἀγαθῶν ἔχουσα μορφήν· δι' ἧς ὁ καθαρὸς τὴν διάνοιαν πέφυκεν ὄρᾶν τὸν Θεόν· ἧ, ἕξις πρακτικὴ, τὴν πασῶν τῶν ἀρετῶν εἰς ἀλλήλας ἐνοειδῶς καθάπερ πρόσωπον θεῖον περιγράφουσα σύνθεσιν. Τό δέ αἴνιγμα, γνῶσις ἐστὶ διὰ τῆς κατὰ θεωρίαν παντελοῦς τῶν θεῖων λόγων ἐφικτῆς τῆ φύσει περιοχῆς, τὴν τῶν ὑπὲρ νόησιν ἔμφασιν ἔχουσα. Καί ἀπλῶς ἔσοπτρον ἐστὶ, ἕξις ἐνδεικτικὴ τῆς μελλούσης τῶν ἀρετῶν ἐμφανισθῆναι τοῖς ἀξίοις πρωτοτύπου μορφῆς. Τό γάρ ἐσόμενον τέλος τῆς πρακτικῆς φιλοσοφίας παραδηλοῖ τοῖς ἔχουσι, τό ἔσοπτρον· τό αἴνιγμα δέ, τῆς τῶν νοουμένων περί γνῶσιν ἀρχετυπίας ἐστὶν ἐνδειξις.

Πᾶσα τοίνυν ἐνταῦθα δικαιοσύνη, συγκρινομένη πρὸς τὴν μέλλουσαν ἐσόπτρου λόγον ἐπέχει, τὴν τῶν ἀρχετύπων πραγμάτων εἰκόνα, οὐκ αὐτὰ δέ τὰ πράγματα κατ' εἶδος ὑφιστάμενα ἔχουσα. Καί πᾶσα γνῶσις ἐνταῦθα τῶν ὑψηλῶν, συγκρινομένη πρὸς τὴν μέλλουσαν, αἴνιμά ἐστίν, ἔμφασιν τῆς ἀληθείας, ἀλλ' οὐκ αὐτὴν ὑφισταμένην ἔχουσα τὴν φανήσεσθαι μέλλουσαν ἀλήθειαν. Ἐπειδὴ γάρ ἀρετῇ καί γνῶσει τὰ θεῖα συνέχεται, τῶν κατ' ἀρετὴν πρωτοτύπων ἐστὶν ἐνδεικτικόν τό ἔσοπτρον, καί τῶν κατὰ γνῶσιν ἀρχετύπων ἐμφατικόν ὑπάρχει τό αἴνιγμα. Ταύτην ἔχει τὴν διαφορὰν τό ἔσοπτρον πρὸς τό αἴνιγμα· καθότι τό μὲν ἔσοπτρον πρακτικῆς μνηύει τέλος ἐσόμενον· τό δέ αἴνιγμα, θεωρητικῆς ἐμφαίνει μυστήριον

ΣΧΟΛΙΟΝ.

α'. Ὅτι τό μὲν ἔσοπτρον τῶν τῆ πρακτικῆς (421) προσφυῶν ἀγαθῶν ἐστὶν ἐμφατικόν· τό δέ αἴνιγμα, τῶν ἐπὶ τῆ γνῶσει μελλόντων μυστηρίων ἐστὶν ἐνδεικτικόν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΜΖ'.

Τί ἐστὶ, " Φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ, "καὶ τὰ ἐξῆς; Τίς ἡ ἔρημος, καὶ τίς ἐνταῦθα ἡ ὁδὸς Κυρίου, καὶ τίς ἡ ἐτοιμασία αὐτῆς; Τίνες τε αἱ τρίβοι αὐτοῦ, καὶ τί τό εὐθῆναι αὐτάς; Τίνες τε αἱ φάραγγες, καὶ τί σημαίνει τό " Πληρωθήσεται πᾶσα φάραγξ;" Τίνα τὰ ὄρη, καὶ οἱ βουνοί, καὶ τίς ἡ τούτων ταπεινώσις; Τίνα τὰ σκολιά, καὶ πῶς ἔσται εἰς εὐθειαν; Τίνες αἱ τραχεῖαι, καὶ πῶς ἔσονται εἰς ὁδοὺς λείας; Καὶ τί τό μετὰ ταῦτα πάντα, "Καὶ ὄψεται πᾶσα σὰρξ τό Σωτήριον τοῦ Θεοῦ;"

Ἀπόκρισις.

Φωνὴ τοῦ ἐξ ἀρχῆς βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ, τῆ φύσει λέγω τῶν ἀνθρώπων, ἧ τῷ κόσμῳ τούτῳ, Θεοῦ Λόγου, προδήλως ἐστὶ πᾶς ἅγιος, εἴτε κατὰ τὸν Ἄβελ ὀρθῶς προσφέρων ἐξ εἰλικρινείας ἐστεατωμένα ταῖς ἀρεταῖς τὰ τῆς ψυχῆς πρῶτα τῆς

θεωρίας κινήματα· εἴτε κατά τόν Ἐνώς ἐλπίδι πίστεως βεβαία τῶν μελλόντων ἀγαθῶν ἐπιδραξάμενος· ὑπέρ ὧν ἤλπισεν εὐτονον ἐκτίσατο τήν ἐπίκλησιν· εἴτε κατά τόν Ἐνώχ, διά πάσης εὐαρεστίας ἀρετῆς, τῆς τῶν ὄντων σχέσεώς τε καί γνώσεως τόν νοῦν παντελῶς ἀπάρας, πρὸς αὐτήν τήν ὑπέρ νόησιν ἀσχέτως αἰτίαν μετέθηκεν· εἴτε κατά τόν Νῶε, πίστει θεωρήσας τὰ μέλλοντα τῆς θείας κρίσεως εἶδη, κατεσκεύασεν ἑαυτῷ κιβωτοῦ δίκην, τήν ῥυομένην αὐτόν ἀπό τῆς μελλούσης ὀργῆς πανταχόθεν ἠσφαλισμένην τῷ θείῳ φόβῳ πολιτείαν καί ἄσκησιν· εἴτε κατά τόν Ἀβράαμ, καθαρῶ πίστεως ὀφθαλμῶ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν ἰδῶν τήν εὐπρέπειαν, ὑπήκουσε, γῆς καί συγγενείας καί οἴκου πατρικοῦ προθύμως ἐξελεθῆν· καταλιπὼν τήν πρὸς σάρκα καί αἴσθησιν καί αἰσθητά, σχέσιν τε καί προσπάθειαν· καί φύσεως ἐν καιρῷ πειρασμῶν καί ἀγώνων ὑψηλότερος ὢν, προτιμήσας τήν αἰτίαν τῆς φύσεως, ὡς τοῦ Ἰσαάκ τόν Θεόν, ὁ μέγας Ἀβράαμ· εἴτε κατά τόν Ἰσαάκ, δι' ἄκραν ἀπάθειαν καί τήν περί θεωρίαν καλήν τῆς ψυχῆς ἀπλησίαν, ἀμετάβατον ἀπό τῆς ἀληθείας ἔσχε, καί πολεμούμενος ὑπὸ τῶν πονηρῶν πνευμάτων, τήν ἕξιν τῆς ἀρετῆς καί τῆς γνώσεως· εἴτε κατά τόν Ἰακώβ, τῆς τῶν ὑλικῶν δασύτητός τε καί τῆς περί αὐτά συγχύσεως τόν νοῦν ἀποκαθάρας, κατέστησε λείον· καί τῇ τῶν ἐριφείων ἐπιθέσει δερμάτων, τῇ περί τήν σάρκα λέγω τοῦ κατά Θεόν βίου τραχύτητι, τήν κατά τοῦ φρονήματος τῆς σαρκός παρά τοῦ Θεοῦ κομισάμενος δύναμιν· φόβῳ τε τῆς τῶν παθῶν ἐπαναστάσεως, καί πόθῳ τῆς κατά πείραν ὑψηλοτέρας μαθήσεως, μεταβάς [ΑΙ. καταβάς] εἰς Χαρρᾶν, τήν φυσικὴν φημι θεωρίαν, ἐξ ἧς λαβὼν διά πόνων πρακτικῶν πᾶσαν τοῦ φαινομένου κόσμου τήν πνευματικὴν ἐπιστήμην, ἐν διαφόροις συλλεγεῖσαν λογισμοῖς τε καί νοήμασιν, (424) καί ἐπανῆλθεν εἰς τήν γῆν τήν πατρικὴν καί οἰκείαν, φημί τήν γνῶσιν τῶν νοητῶν, ἐπιφερόμενος καθάπερ γυναικας καί παιδίσκας, τὰς ἐγγενομένας αὐτῷ τῆς τε πρακτικῆς καί τῆς θεωρητικῆς παγίας ἕξεις καί ἐνεργείας, καί τοὺς ἐκ τούτων αὐτῷ γεννηθέντας υἱούς, οἵτινες οὗτοι τυγχάνουσι. Καί ἀπλῶς (ἵνα μὴ πλέον τοῦ δέοντος ὁ Λόγος μηκύνηται, τόν ἐκάστου βίον διεξιῶν), πᾶς ἅγιος διά τῆς οἰκείας ἀναστροφῆς, ὡς ἐσχηκῶς βοῶντα τόν Λόγον τὰ οἰκεῖα τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις θελήματα, φωνή τοῦ Λόγου σαφῶς ὑπάρχει, καί πρόδρομος κατά τήν ἀναλογίαν τῆς ἐν αὐτῷ δικαιοσύνης καί πίστεως.

Πάντων δέ μάλιστα φωνή τοῦ Λόγου καί πρόδρομός ἐστιν Ἰωάννης ὁ μέγας, καί τῆς ἀνευ τύπων καί συμβόλων ἀληθοῦς τοῦ Θεοῦ παρουσίας μηνυτῆς τε καί κήρυξ, καί τοῖς ἀγνοοῦσιν ἐμφανιστῆς· δεικνύς ἀναφανδόν τόν αἶροντα τοῦ κόσμου τήν ἀμαρτίαν, καί πρὸς τήν οἰκονομίαν εἰς τήν τῶν μυστηρίων ἐκπλήρωσιν κατά τό βάπτισμα συνεισφέρων τήν ἑαυτοῦ λειτουργίαν. Ἐπειδὴ δέ διά τόν πλοῦτον τῆς χάριτος, πολυτρόπως δύναται ληφθῆναι, πρὸς ὠφέλειαν τῶν ἀρετῆς τε καί γνώσεως ἐφιεμένων, πᾶσα συλλαβή, καί ἡ τυχοῦσα, τῆς θείας Γραφῆς· φέρε, κατά τό δυνατόν ἡμῖν, καί ἐτέρως τὰ προτεθέντα θεωρήσωμεν.

Ἐρημος τοιγαροῦν, ὡς ἔφην, ἐστίν, ἡ τῶν ἀνθρώπων φύσις, καί ὁ κόσμος οὗτος, καί πᾶσα καθέκαστον ψυχὴ, διά τήν γενομένην ἐκ τῆς ἀρχαίας παραβάσεως τῶν ἀγαθῶν ἀκαρπίαν. Φωνὴ δέ τοῦ βοῶντός ἐστι Λόγου, ἡ κατά συνείδησιν ἐπὶ τοῖς ἐκάστῳ πλημμεληθεῖσι συναίσθησις· οἷον ἡ βοῶσα κατά τό κρυπτόν τῆς καρδίας, ἐτοιμάσαι τήν ὁδόν τοῦ Κυρίου, σαφῆς δέ καί πρόδηλος ἐτοιμασία τῆς θείας ὁδοῦ καθέστηκεν, ἡ τῶν τρόπων τε καί λογισμῶν ἐπὶ τό κρεῖττον μεταβολὴ καί διόρθωσις, καί ἡ τῶν προτέρων κάθαρσις μολυσμῶν. Ὀδός δέ καλὴ τε καί ἐπίδοξος, ὁ κατ' ἀρετὴν ὑπάρχει βίος· ἐν ᾧ καθάπερ ὁδῷ τόν ἐν ἐκάστῳ ποιεῖται τῆς σωτηρίας δρόμον ὁ Λόγος, ἐνοικῶς τε διά τῆς πίστεως, καί ἐμπεριπατῶν τοῖς κατ' ἀρετὴν τε καί γνῶσιν διαφόροις θεσμοῖς τε καί δόγμασι. Τρίβοι δέ τοῦ Λόγου εἰσίν, οἱ διάφοροι τρόποι τῶν ἀρετῶν, καί ἡ τοῦ κατά Θεόν βίου διάφορος ἀγωγή, ἡγουν τὰ κατά Θεόν ἐπιτηδεύματα· ἅς εὐθύνουσιν οἱ μήτε δόξης ἕνεκα, μήτε προφάσει πλεονεξίας, μήτε

κολακείας χάριν καί ἀνθρωπαρεσκείας καί ἐπιδείξεως, τήν ἀρετήν ἢ τήν μελέτην τῶν θείων λόγων μετελθεῖν ἐπιτηδεύοντες, ἀλλά πάντα διά τόν Θεόν καί ποιῶντες καί λέγοντες καί διανοοῦμενοι. Τρίβους γάρ οὐκ εὐθείαις ὁ θεῖος οὐ πέφυκεν ἐμφιλοχωρεῖν Λόγος, κἄν εὖρη τήν ὁδόν ἔν τισιν ἔτοιμον. Οἷόν τι λέγω· Νηστεύει τις, καί ἀπέχεται τῆς ἑξαπτικῆς τῶν παθῶν διαίτης· τά ἄλλα τε ποιεῖ, ὅσα πρὸς ἀπαλλαγὴν κακίας συμβάλλεσθαι δύναται. Τήν λεγομένην ὁδόν οὗτος ἠτοίμασε κενοδοξίας δέ, ἢ πλεονεξίας, ἢ κολακείας, ἢ ἀνθρωπαρεσκείας, ἢ ἄλλης τινός ἔνεκεν αἰτίας, δίχα τῆς θείας εὐαρεστήσεως, τούς τοιούτους ἐπιτηδεύει τρόπους, (425) οὗτος εὐθείας οὐκ ἐποίησε τὰς τρίβους τοῦ Θεοῦ· καί τό μὲν τῆς ἐτοιμασίας τῆς ὁδοῦ πόνον ὑπέμεινε, τόν δέ Θεόν οὐκ ἔσχε ταῖς αὐτοῦ τρίβους ἐμπεριπατοῦντα. Ὁδός οὖν τοῦ Κυρίου ἐστίν ἡ ἀρετή· εὐθεῖα δέ τρίβος, ὁ κατ' ἀρετήν ὑπάρχει ὀρθός τρόπος καί ἄδολος.

Πᾶσα φάραγξ πληρωθήσεται· τῶν ἐτοιμασαμένων δηλονότι καλῶς τήν ὁδόν τοῦ Κυρίου, καί εὐθείας ποιησαμένων τὰς αὐτοῦ τρίβους. Οὐ γάρ ἀπλῶς, οὐδέ πάντων· οὔτε γάρ τῶν μὴ ἐτοιμασάντων τήν ὁδόν τοῦ Κυρίου, καί εὐθείας ποιησάντων τὰς τρίβους αὐτοῦ. Φάραγξ δέ ἐστίν, ἡ τοῦ καθ' ἕκαστον σάρξ, ἢ τῷ πολλῷ ρεύματι τῶν παθῶν ἐγχαραδρωθεῖσα, καί τήν πρὸς τήν ψυχὴν κατὰ τόν συνδήσαντα Θεοῦ νόμον πνευματικὴν διατηρηθεῖσα συνέχειάν τε καί συνάφειαν. Δυνατόν δέ καί τήν ψυχὴν φάραγγα νοηθῆναι, τῷ πολλῷ χειμῶνι τῆς κακίας κοιλανθεῖσαν, καί τῆς ἐν πνεύματι καλῆς ὁμαλότητος διά τῆς κακίας τό κάλλος ἀποθεμένην. Πᾶσα τοίνυν φάραγξ, ἡγουν σάρξ καί ψυχὴ τῶν ἐτοιμασάντων τήν ὁδόν τοῦ Κυρίου, καί εὐθείας ποιησάντων τὰς τρίβους αὐτοῦ, πληρωθήσεται διά τῆς ἀποβολῆς τῶν παθῶν, τῶν ποιούντων αὐταῖς φαραγγῶν δίκην τήν ἀνωμαλίαν· καί τῆς τῶν ἀρετῶν ἐπαγωγῆς ἀπολαβοῦσα τήν φυσικὴν ἐπιφάνειαν, ὁμαλισθεῖσαν τῷ πνεύματι.

Καί πᾶν ὄρος καί βουνός ταπεινωθήσεται. Ταῖς φάραγξιν, ὡς ἔοικε, μάλιστα πεφύκασί πως συνίστασθαι τὰ ὄρη καί οἱ βουνοί. Ὅρος ἐστὶ πᾶν ὑψωμα ἐπαιρόμενον κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ· βουνός δέ, πᾶσα κακία κατεπανισταμένη τῆς ἀρετῆς· ἡγουν ὄρη μὲν εἰσι τὰ ἐνεργητικὰ τῆς ἀγνωσίας πνεύματα· βουνοὶ δέ, τὰ ποιητικὰ τῆς κακίας· ὀπηνίκα προδήλως πᾶσα φάραγξ, ἡγουν σάρξ ἢ ψυχὴ τῶν ἐτοιμασάντων, ὡς εἶπον, τήν ὁδόν τοῦ Κυρίου, καί εὐθείας ποιησάντων τὰς τρίβους αὐτοῦ, διά τῆς τοῦ περιπατοῦντος ἐν αὐτοῖς διά τῶν ἐντολῶν Θεοῦ Λόγου παρουσίας, πληρωθῆ γνώσεως καί ἀρετῆς· πάντα τὰ τῆς ψευδωνύμου γνώσεως, καί τὰ τῆς κακίας πνεύματι ταπεινοῦται, πατοῦντος αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ Λόγου καί ὑποτάσσοντος, καί τό ἐπαιρόμενον κατὰ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως πονηρόν κράτος καταβάλλοντος, καί οἷον τό μέγεθος καί ὕψος τῶν ὀρέων καί τῶν βουνῶν κατασκάπτοντος, καί εἰς τήν τῶν φαραγγῶν ἄγοντος ἀναπλήρωσιν. Τῷ ὄντι γάρ, εἰ πάντα λήψεται τις διά τῆς τοῦ Λόγου δυνάμεως, ὅσα παρά τῆς φύσεως λαβόντες οἱ δαίμονες, τήν περί φύσιν ἀγνωσίαν τε καί κακίαν ἐδημιούργησαν· οὐδαμῶς ὑποστήσεται καθ' οἷον δήποτε τρόπον ἀγνωσίας ἢ κακίας ὕψος· ὡσπερ οὐδέ ὄρος ἢ βουνός τῶν αἰσθητῶς φαινομένων, εἰ μηχανή τις ἦν τοῖς ἀνθρώποις αὐτὰ μὲν κατασκάψαι τὰ ὄρη, καί τούς βουνούς καί τὰς φάραγγας ἀναπληρῶσαι.

Ταπείνωσις οὖν ἐστὶ τῶν νοητῶν καί πονηρῶν ὀρέων καί βουνῶν, ἢ τῆς σαρκός τε καί τῶν τῆς ψυχῆς πρὸς ἑαυτὰς τῶν κατὰ φύσιν δυνάμεων ἀποκατάστασις· καθ' ἣν φυσικῶς εὐθηνούμενος τῷ πλούτῳ (428) τῆς ἀρετῆς καί τῆς γνώσεως ὁ φιλόθεος νοῦς, ὁμαλῶς διαπορεύεται τόν αἰῶνα τοῦτον, καί πρὸς τόν ἀγήρω καί ἄφθαρτον προτροπάδην φέρεται κόσμον τῶν νοητῶν καί ἀγίων δυνάμεων. Μῆτε τοῖς ἔκουσίοις τῆς σαρκός πάθει δια τῆς πολυτρόπως σκολιευομένης πλανώμενος ἡδονῆς· μῆτε τοῖς ἀκουσίοις πειρασμοῖς διά τῆς ὀδύνης τραχυνόμενος· τῆ περι τήν

σάρκα φειδοῖ, τήν ὁδόν τῶν ἐντολῶν ὡς δύσβατον διά τήν τραχύτητα τῶν πόνων τῆς ἀρετῆς παραιτούμενος.

Ἰθύνεται μὲν οὖν τά σκολιά, ὅταν ὁ νοῦς τά μέλη τοῦ σώματος τῶν παθῶν ἐλευθερώσας, ἤγουν τά αἰσθητήρια καί τά λοιπά τῆς καθ' ἡδονήν ἐκκόψας ἐνεργείας, κατά τόν ἀπλοῦν τῆς φύσεως λόγον αὐτά κινεῖσθαι διδάξειεν· αἱ δέ τραχεῖαι, τουτέστιν αἱ τῶν ἀκουσίων πειρασμῶν ἐπιφοραί, ἔσσονται εἰς ὁδούς λείας· ὅταν μάλιστα χαίρων καί εὐφραϊνόμενος ὁ νοῦς, ἐν ἀσθενείαις εὐδοκεῖ καί θλίψει καί ἀνάγκαις· διά τῶν ἀκουσίων πόνων τήν ὅλην τῶν ἐκουσίων παθῶν ἀφαιρούμενος δυναστείαν. Ὁ γάρ τῆς ἀληθοῦς ἐφιέμενος ζωῆς, γνούς ὅτι πᾶς πόνος, εἴτε ἐκούσιος εἴτε ἀκούσιος, τῆς τοῦ θανάτου μητρὸς ἡδονῆς γίνεται θάνατος, πάσας τὰς τραχεῖας τῶν ἀκουσίων πειρασμῶν ἐπιφοράς δέξεται μετ' εὐφροσύνης, χαίρων διά τῆς ὑπομονῆς, ὁδούς εὐμαρεῖς τε καί λείας τὰς θλίψεις ποιούμενος, πρὸς τό βραβεῖον τῆς ἄνω κλήσεως ἀπλανῶς παραπεμπούσας αὐτόν, εὐσεβῶς ἐν αὐταῖς τόν θεῖον δρόμον ποιούμενον.

Πᾶς τοιγαροῦν τήν πολυέλικτόν τε καί πολύπλοκον ἡδονήν, καί πᾶσιν ὁμοῦ τοῖς αἰσθητηρίοις πολυτρόπως συμπεπλεγμένην τῇ ἐγκρατεῖα διαλύσας, τά σκολιά εἰς εὐθείαν ἐποίησε· καί ὁ τήν δύσβατον καί τραχεῖαν τῶν πόνων ἐπιφοράν δι' ὑπομονῆς πατήσας, τὰς τραχεῖας ἐποίησεν εἰς ὁδούς λείας. Ὅθεν ὡσπερ ἔπαθλον ἀρετῆς, καί τῶν ὑπὲρ αὐτῆς καμάτων, οἷον καλῶς τε καί νομίμως ἀθλήσας, καί τήν ἡδονήν νικήσας τῷ πόθῳ τῆς ἀρετῆς, καί τήν ὀδύνην πατήσας τῷ τῆς γνώσεως ἔρωτι, καί δι' ἀμφοτέρων γενναίως τούς θεῖους διενέγκας ἀγῶνας, ὄψεται τό σωτήριον τοῦ Θεοῦ. Καί ὄψεται γάρ, φησί, πᾶσα σὰρξ τό σωτήριον τοῦ Θεοῦ. Πᾶσα σὰρξ, δηλονότι πιστή· κατά τό, Ἐκχεῶ ἀπό τοῦ Πνεύματός μου ἐπί πᾶσαν σάρκα· δηλαδή τήν πιστεύσασαν. Οὐχ ἀπλῶς οὖν πᾶσα σὰρξ ὄψεται τό σωτήριον τοῦ Θεοῦ· οὔτε γάρ ἡ τῶν ἀσεβῶν σὰρξ, εἴπερ ἀληθῆς ὁ ἀποφαινόμενος λόγος. Ἀρθήτω ὁ ἀσεβῆς, ἵνα μή ἴδῃ τήν δόξαν Κυρίου· ἀλλά προσδιορισμένως πᾶσα πιστή σὰρξ. Ἐκ μέρους δέ τῆς σαρκός, τόν ὅλον ἄνθρωπον σημαίνει συνήθως ὁ Γραφικός λόγος, οἰονεῖ βοῶν, Καί ὄψεται πᾶς ἄνθρωπος τό σωτήριον τοῦ Θεοῦ. Πᾶς ἄνθρωπος, ἀκούσας δηλονότι τῆς ἐν τῇ ἐρήμῳ φωνῆς βοώσης· καί κατά τόν ἀποδοθέντα τῆς θεωρίας λόγον, ἐτοιμάσας τήν ὁδόν τοῦ Κυρίου, καί εὐθείας ποιήσας τὰς τρίβους αὐτοῦ, καί πληρώσας διά τῆς τῶν νοητῶν καί πονηρῶν ὀρέων καί βουνῶν καθαιρέσεως, τήν διά τοῦ ἰδίου κοιλώματος παρασχομένην κατά τήν παράβασιν τῆς θείας ἐντολῆς τοῖς (429) εἰρημένοις πονηροῖς ὄρεσι καί βουνοῖς τό ὕψος καί τό ἀνάστημα, φάραγγα ψυχῆν, καί τήν ταύτης ἀναπλήρωσιν, τῶν πονηρῶν Δυνάμεων ταπεινῶσιν ἐργαζόμενος· καί τά σκολιά τῶν ἐκουσίων παθῶν, ἤγουν τῆς ἡδονῆς τά κινήματα, διά τῆς ἐγκρατείας εὐθύνας· καί τὰς τραχεῖας τῶν ἀκουσίων πειρασμῶν συμφοράς, ἤγουν τούς τρόπους τῆς ὀδύνης διά τῆς ὑπομονῆς ὁμαλίσας, καί εἰς ὁδούς λείας καταστήσας· ὁ τοιοῦτος εἰκότως ὄψεται τό Σωτήριον τοῦ Θεοῦ, καθαρὸς τῇ καρδίᾳ γενόμενος· καθ' ἣν διά τῶν ἀρετῶν, καί τῶν εὐσεβῶν θεωρημάτων ὁρᾷ τόν Θεόν ἐπί τέλει τῶν ἄθλων, κατά τό, Μακάριοι οἱ καθαροί τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τόν Θεόν ὄψονται· τῶν ὑπὲρ ἀρετῆς πόνων, τῆς ἀπαθείας τήν χάριν ἀντιλαβών, ἧς οὐδέν πλεῖον τόν Θεόν ἐμφανίζει τοῖς ἔχουσι.

Καθ' ὃ τυχόν τοῖς τά ὑψηλότερα ζητοῦσι τῶν θεωρημάτων, καί ἄλλως πάρεστιν ὁρᾶν, ὡς ἐν ἐρήμῳ, τῇ ἐστερημένη παθῶν ψυχῇ, τήν διά τῶν ἀρετῶν φωνήν τῆς ἀφώνως βοώσης θείας σοφίας καί γνώσεως· ἐπί πάντα κατά τήν ἀναλογίαν ἐκάστου πᾶσιν ὁ εἰς καί αὐτός γίνεται Λόγος, χωρῶν δι' ἐκάστου· καί ὡς πρόδρομον φωνήν, τήν προκατασκευάζουσιν ἕκαστον πρὸς τήν αὐτοῦ παρουσίαν προδωρούμενος χάριν· ἐν μὲν τοῖς γινομένην μετάνοιαν, ὡς μελλούσης δικαιοσύνης πρόδρομον· ἐν δέ τοῖς ἀρετήν, ὡς προσδοκωμένης γνώσεως προκαταρτισμόν· ἐν ἄλλοις δέ γινῶσιν,

ὡς τῆς παρεσομένης θεωρητικῆς ἕξεως χαρακτηῖρα. Καί ἀπλῶς ἐπιλείψει τόν θεωρητικόν νοῦν ὁ χρόνος, τάς θείας ἀναβάσεις τοῦ Λόγου γνωστικῶς ποιούμενον· καί τάς αὐτοῦ πρὸς ἕκαστον ὑπερφυεῖς ἀρμόζοντα καί φιλανθρώπους ἐπινοίας· καθ' ἅς πάντα γίνεται πᾶσιν, ἵνα πάντας σώσῃ διὰ τόν πλοῦτον τῆς αὐτοῦ χρηστότητος.

ΣΧΟΛΙΑ.

α'. Ὁ τὴν γνῶσιν ἐστεατωμένην ταῖς ἀρεταῖς, τουτέστιν ἔμπρακτον, μετιῶν, οὗτος γέγονεν Ἄβελ, ἔχων τόν Θεόν ἐπ' αὐτόν, καί ἐπὶ τοῖς δώροις αὐτοῦ ἐπιβλέποντα.

β'. Ὁ γνούς καί ἀληθῶς ἐλπίσας τά μέλλοντα, τῆς κατά τὴν πρᾶξιν, ὑπὲρ ὧν ἤλπισεν, ἐπικλήσεως οὐδέποτε παύεται· καί γίνεται νέος Ἐνώς, τόν Θεόν ἐπικαλούμενος.

γ'. Ὁ διὰ πράξεως εὐαρεστήσας τῷ Θεῷ, διὰ θεωρίας πρὸς τὴν τῶν νοητῶν χώραν, τόν νοῦν δηλαδὴ μετατίθησι, ἵνα μὴ διὰ φαντασίας τινός τόν ἐν τοῖς πάθεσι κατά τὴν αἴσθησιν θεάσῃται θάνατον, ὡς ὑπ' οὐδενός τῶν ἐλεῖν βουλομένων παντελῶς εὐρισκόμενος.

δ'. Ὁ διὰ τὴν μέλλουσαν ὀργὴν, φησί, τὴν διὰ τῆς κακουχίας μετελθὼν ἀγωγὴν, γέγονεν Νῶε, τῇ μικρᾷ τῆς σαρκός στενοχωρία τὴν μέλλουσαν τῶν ἀσεβῶν φεύγων κατάκρισιν.

ε'. Γῆν λέγει τὴν σάρκα· συγγένειαν, τάς αἰσθήσεις· οἶκον πατρός, τόν αἰσθητόν κόσμον, ἀφ' ὧν ὁ (432) πατριάρχης ἐκβέβηκεν, τὴν πρὸς αὐτὰ σχέσιν τῆς ψυχῆς ἀποθέμενος.

στ'. Μόνος ὁ Ἰσαάκ γέγραπται μὴ μεταβάς τῆς γῆς τῆς ἐπαγγελίας· τοῦ πατρός αὐτοῦ Ἀβραάμ, καί τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἰακώβ, τοῦ μὲν ἐξελθόντος ἐκ Μεσοποταμίας, καί εἰσελθόντος εἰς Αἴγυπτον· τοῦ δὲ διωχθέντος εἰς Μεσοποταμίαν, καί μετὰ ταῦτα παροικήσαντος εἰς Αἴγυπτον, ἐν ἧ καὶ τέθνηκεν.

ζ'. Τάς γυναῖκας εἰς τάς ἕξεις τῆς ἀρετῆς τε καί τῆς γνώσεως· τάς δὲ παιδίσκας εἰς τάς τούτων ἐνεργείας ἔλαβεν· ἀφ' ὧν γεννᾷ καθάπερ υἱούς, τοὺς ἐν φύσει καί χρόνῳ λόγους.

η'. Ὡσπερ γίνεται φάραγξ ἡ σὰρξ, ταῖς τῶν παθῶν βαλλομένη φοραῖς· οὕτω, φησὶν, καί ἡ ψυχὴ γίνεται φάραγξ τοῖς τῶν πονηρῶν λογισμῶν ρεύμασι κοιλαινομένη.

θ'. Ἡ τῶν παρά φύσιν ἀποβολὴ παθῶν, καί ἡ τῶν κατά φύσιν ἀρετῶν ἐπιβολή, τὴν φαραγγωθεῖσαν ψυχὴν ἀναπληροῖ, καί τὴν ὀρινομένην τῶν πονηρῶν πνευμάτων ταπεινοῖ διάνοιαν.

ι'. Σκολιά κέκληκεν τά παρά φύσιν τῶν αἰσθήσεων κινήματα, ἰθυνόμενα ὅταν ὁ νοῦς αὐτὰ πρὸς τὴν ἰδίαν αἰτίαν· λέγω δὲ τόν Θεόν, κατά φύσιν κινεῖσθαι διδάξειεν.

ια'. Τάς τραχείας κέκληκεν, τάς τῶν ἀκουσίων πειρασμῶν συμβάσεις, εἰς ὁδοῦς λείας διὰ τῆς κατά τὴν εὐχαριστίαν ὑπομονῆς μεταπιπτούσας.

ιβ'. Τοῦ μὲν θανάτου μήτηρ ἐστὶν ἡ ἡδονή· τῆς ἡδονῆς δὲ θάνατός ἐστιν ὁ πόνος, ὃ τε προαιρετικός καί ὁ παρά προαίρεσιν.

ιγ'. Ὁ τὴν ἀρετὴν ἀγαπῶν, τὴν τῶν ἡδονῶν ἐκούσιον μαραίνει κάμινον· ὁ δὲ τῇ γνώσει τῆς ἀληθείας πεποιωμένος τόν νοῦν, ἀκουσίους οὐκ ἐπέχεται πόνους τῆς κατα τὴν ἔφεσιν πρὸς τόν Θεόν φερούσης ἀεικνησίας.

ιδ'. Ὅτι διὰ τῆς παραβάσεως ἡ ψυχὴ κοιλανθεῖσα, τοῖς δαίμοσι καθάπερ ὄρεσιν τό ὕψος δέδωκεν· τουτέστι τό καθ' ἑαυτῆς κράτος.

ιε'. Ἀρετὴ κατά τὴν πρᾶξιν ἐνεργουμένη, φωνή γίνεται τῆς βρώσεως γνώσεως, ὡς ἐν ἐρήμῳ, τῇ παθῶν ἐστερημένη καταστάσει τῆς ψυχῆς. Πρόδρομος γάρ τῆς ἀληθοῦς

σοφίας ή ἀρετή, μηνύουσα τήν μετ' αὐτήν κατ' οἰκονομίαν φανησομένην ἀλήθειαν, πρό αὐτῆς κατ' αἰτίαν ὑπάρχουσαν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΜΚ΄.

Περί τοῦ Ὁζίου φησὶν ἡ δευτέρα τῶν Παραλειπομένων, ὅτι " Ἐποίησε τό εὐθές ἐνώπιον Κυρίου, καί ἦν ἐκζητῶν τόν Κύριον ἐν ταῖς ἡμέραις Ζαχαρίου τοῦ συνιέντος ἐν φόβῳ Κυρίου, καί εὐώδωσεν ἐν αὐτῷ ὁ Κύριος. Καί ᾠκοδόμησεν Ὁζίας πύργους ἐν Ἱερουσαλήμ, καί ἐπί τήν πύλην τῆς γωνίας, καί ἐπί τήν γωνίαν [Sgxt. πύλην] τῆς φάραγγος, καί ἐπί τῶν γωνιῶν· καί κατίσχυσεν, καί ᾠκοδόμησεν πύργους ἐν τῇ ἐρήμῳ, καί ἐλατόμησεν λάκκους πολλούς, ὅτι κτήνη (433) πολλά ὑπῆρχεν αὐτῷ ἐν Σεφιλά, καί ἐν τῇ πεδεινή· καί ἀμπελουργοί ἐν τῇ ὄρεινῃ, καί ἐν τῷ Καρμήλῳ, ὅτι γεωργός ἦν." Τίνες οἱ πύργοι, καί τίς ἡ πύλη τῆς γωνίας, καί τίς ἡ φάραγξ, καί ἡ γωνία αὐτῆς· καί τίνες πάλιν αἱ γωνίαι, τίνες τε οἱ ἐν τῇ ἐρήμῳ πύργοι· καί τίνες οἱ λελατομμένοι λάκκοι, τίνα τε τά κτήνη; καί τίς ἡ Σεφιλά καί ἡ πεδεινή, τίνες τε οἱ ἀμπελουργοί, καί τίς ἡ ὄρεινή καί ὁ Κάρμηλος; καί τί, " Ὅτι γεωργός ἦν;"

Ἀπόκρισις.

Ἐλθέ, Λόγε Θεοῦ πανύμνητε· δός τῶν οἰκείων λόγων τήν σύμμετρον ἡμῖν ἀποκάλυψιν· καί περιελών τήν τῶν ἐπικαλυμμάτων παχύτητα, δεῖξον ἡμῖν τό κάλλος, Χριστέ, τῶν νοουμένων. Λαβοῦ τῆς χειρός ἡμῶν τῆς δεξιᾶς· τῆς ἐν ἡμῖν λέγω νοεῖρας δυνάμεως, καί ὀδήγησον ἐν τῇ ὁδῷ τῶν ἐντολῶν σου, καί εἰς τόπον ἄγαγε τῆς θαυμαστῆς σου σκηνης, ἕως τοῦ οἴκου τοῦ Θεοῦ ἐν φωνῇ ἀγαλλιᾶσεως καί ἐξομολογήσεως ἤχου ἐορτάζοντος, ὅπως καί ἡμεῖς διά τῆς κατά τήν πρᾶξιν ἐξομολογήσεως, καί τῆς κατά τήν θεωρίαν ἀγαλλιᾶσεως, πρὸς τόν σόν τῆς εὐωχίας ἄφραστον τόπον ἐλθεῖν ἀξιωθέντες, συνευωχίσωμεν τοῖς ἐκεῖσε πνευματικῶς ἐορτάζουσι, τήν τῶν ἀλαλήτων γνῶσιν ἀσιγήτοις νοῦ φωναῖς ἀναμέλλοντες.

Καί μοι σύγνωθι, Χριστέ, καί ἴλαθι, διά τήν τῶν ἀξίων σου δούλων ἐπιταγήν, κατατολμῶντι τῶν ὑπέρ δύναμιν· καί φώτισον πρὸς τήν τῶν προκειμένων θεωρίαν, τήν ἀφώτιστόν μου διάνοιαν, ἵνα πλέον δοξασθῆς, τυφλοῖς τό βλέπειν διδούς, καί μογιλάοις τρανήν τήν γλῶσσαν ποιούμενος.

Οἶμαι τοίνυν, ὅτι ὡσπερ ἕως τινός Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ τύπος ὑπῆρχεν ὁ Σολομών, οὕτω καί ὁ Ὁζίας ἕως τινός τύπος ἦν τοῦ Σωτῆρος· ἰσχύν γάρ Θεοῦ πρὸς τήν Ἑλλάδα φωνήν μεταφερόμενον σημαίνει Ὁζίου τόν ὄνομα· ἰσχύς δέ φυσική καί δύναμις ἐνυπόστατος τοῦ Θεοῦ καί Πατρός, ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστός· ὁ εἰς κεφαλὴν γωνίας γενόμενος λίθος· λέγω δέ τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ γωνία δύο τειχῶν ποιεῖται δι' ἑαυτῆς πρὸς ἀλλήλους συνάφειαν· οὕτως ἡ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησία τῶν δύο λαῶν, τοῦ τε ἐξ ἔθνῶν, καί τοῦ ἐξ Ἰουδαίων ἔνωσης γίνεται, τόν Χριστόν ἔχουσα σύνδεσμον, τόν οἰκοδομοῦντα τούς πύργους ἐν τῇ Ἱερουσαλήμ (τήν ὄρασιν λέγω τῆς εἰρήνης), τούς θεῖους καί ἀκαθαιρέτους πρώτους τῶν περί θεότητος δογμάτων λόγους, ἡγουν ὀχυρώματα· καί ἐπί τήν πύλην τῆς γωνίας, τούς τῶν περί σαρκώσεως δογμάτων λόγους· πύλη γάρ καί θύρα τῆς Ἐκκλησίας, αὐτός ἐστι πάλιν, ὁ λέγων· Ἐγώ εἰμί ἡ θύρα· ἡ τούς πύργους ἔχουσα, τουτέστι, τά ὀχυρώματα τῶν περί σαρκώσεως θείων δογμάτων, πύλη· δι' ὧν φρουρουμένους, εἰς τήν γωνίαν, τήν Ἐκκλησίας ἐγώ, ποιῆσθαι δεῖ τούς καλῶς πιστεύειν βουλομένους τήν εἴσοδον. Ὁ γάρ τοῖς πύργοις τῶν θείων δογμάτων ὡς ἀληθείας ὀχυρώμασι καθωπλισμένος, τούς ἐπηρεαστάς οὐ φοβεῖται λόγους καί δαίμονας.

(436) Καί ἐπί τήν γωνίαν τῆς φάραγγος. Φάραγξ ἐστίν ἡ σάρξ. Γωνία δέ ταύτης ἐστίν ἡ πρὸς τήν ψυχὴν κατά τήν ἐν πνεύματι συνάφειαν ἔνωσης· ἐφ' ἧς οἱ πύργοι, ἡγουν τά ὀχυρώματα τῶν ἐντολῶν οἰκοδομοῦνται· καί τά ἐπ' αὐταῖς κατά τήν

διάκρισιν δόγματα, πρὸς τό φυλαχθῆναι τῆς σαρκὸς πρὸς τὴν ψυχὴν ἀδιάλυτον γωνίας ἔνωσιν.

Καί ἐπὶ τῶν γωνιῶν ὠκοδόμησε πύργους. Γωνίας τυχόν εἶπεν ὁ λόγος, τὰς διὰ Χριστοῦ γεγενημένης διαφόρους τῶν διηρημένων κτισμάτων ἐνώσεις· Ἦνωσε γάρ τόν ἄνθρωπον, τὴν κατὰ τό ἄρρην καί θῆλυ διαφορὰν τῷ πνεύματι μυστικῶς ἀφελόμενος, καί τῶν ἐν τοῖς πάθεσιν ἰδιωμάτων καταστήσας ἐπ' ἀμφοῖς ἐλεύθερον τόν λόγον τῆς φύσεως. Ἦνωσεν δέ καί τὴν γῆν τὴν κατὰ τόν αἰσθητόν παράδεισον καί τὴν οἰκουμένην διώσας ἐξαλλαγῆν. Ἦνωσεν καί τὴν γῆν καί τόν οὐρανόν, μίαν ἀποδείξας πρὸς ἑαυτὴν νεύουσαν τὴν φύσιν τῶν αἰσθητῶν. Ἦνωσεν δέ καί τὰ αἰσθητὰ καί νοητὰ, καί μίαν ἀπέδειξεν οὕσαν τὴν τῶν γεγονότων φύσιν, κατὰ τινὰ λόγον μυστικόν συναπτομένην. Ἦνωσεν δέ κατὰ τόν ὑπὲρ φύσιν λόγον καί τρόπον, καί τὴν κτιστὴν φύσιν τῇ ἀκτίστῳ· καί ἐφ' ἐκάστης ἐνώσεως, ἦγουν γωνίας, τοὺς συνεκτικούς τε καί συνδετικούς τῶν θείων δογμάτων ὀχυρώσας, ὠκοδόμησεν πύργους.

Καί ὠκοδόμησεν πύργους ἐν τῇ ἐρήμῳ. Ἐρημός ἐστιν ἡ τῶν φαινομένων φύσις, ἦγουν ὁ κόσμος οὗτος· ἐν ᾧ πύργους οἰκοδομεῖν πέφυκεν Λόγος, τὰς εὐσεβεῖς περὶ τῶν ὄντων δόξας τοῖς αἰτοῦσι δωρούμενος· τουτέστι τοὺς τῶν περὶ τῆς φυσικῆς θεωρίας δογμάτων ὀρθοῦς ἐν πνεύματι λόγους.

Καί ἐλατόμησε λάκκους πολλούς, ὅτι κτήνη πολλά ὑπῆρχε αὐτῷ ἐν Σεφιλᾶ, καί ἐν τῇ πεδεινῇ· καί ἀμπελουργοὶ ἐν τῇ ὄρεινῇ, καί ἐν τῷ Καρμήλῳ, ὅτι γεωργός ἦν. Λάκκους ἐλατόμησεν ἐν τῇ ἐρήμῳ· λέγω δέ τῷ κόσμῳ, καί τῇ φύσει τῶν ἀνθρώπων, τὰς τῶν ἀξίων καρδίας ἐκχοῖζων, καί ἀποκαθαίρων τοῦ ὑλικοῦ βάρους τε καί φρονήματος, καί ποιῶν εὐρυχώρους πρὸς ὑποδοχὴν τῶν θείων τῆς σοφίας καί τῆς γνώσεως ὑετῶν, ἵνα ποτίζωσιν τὰ κτήνη τοῦ Χριστοῦ, τοὺς δεομένους λέγω, διὰ ψυχῆς νηπιότητα, τῆς ἠθικῆς διδασκαλίας.

Τὰ τε ἐν Σεφιλᾶ κτήνη. Σεφιλᾶ ἐρμηνεύεται λεκάνη στενὴ· δηλοῖ δέ, τοὺς διὰ τῶν ἀκουσίων καθαιρομένους πειρασμῶν, καί λευκαίνομένους τῶν κατὰ ψυχὴν καί σῶμα μολυσμῶν· δεομένους ποτισθῆναι καθάπερ ὕδωρ τόν περὶ καρτερίας καί ὑπομονῆς λόγον.

Καί ἐν τῇ πεδεινῇ. Τοὺς τῷ πλάτει δῆλον ὅτι (437) τῶν δεξιῶν πραγμάτων κατὰ ῥοὴν αὐτοῖς φερομένων εὐθηνουμένους· ἢ τοὺς ἐν ἀρεταῖς εὐδρομοῦντας, καί τῇ ὁδῷ, τῷ νόμῳ, τῶν ἐντολῶν ἀπαθῶς πλατυνουμένους· δεομένους καί αὐτοὺς ποτισθῆναι τόν περὶ ταπεινοφροσύνης, μεταδόσεως τε καί συμπαθείας τῶν ἀσθενεστέρων, καί τῆς τῶν δοθέντων αὐτοῖς εὐχαριστίας λόγον.

Καί ἀμπελουργοὶ μὲν εἰσιν ἐν τῇ ὄρεινῇ, οἱ τόν θεῖον καί ἐκστατικόν τῆς γνώσεως, καί τῆς καρδίας εὐφραντικόν ἐν τῷ ὕψει τῆς θεωρίας φιλοπονοῦντες λόγον. Οἱ δέ ἐν τῷ Καρμήλῳ ἀμπελουργοὶ τυγχάνουσιν, οἱ κατὰ θεωρίαν ὑψηλῶς τόν περὶ τῆς τελείας καθάρσεως, καί τῆς τῶν ὄντων παντελοῦς ἀφαιρέσεως ἀσκούμενοι λόγον· ἐπίγνωσις γάρ περιτομῆς ὁ Κάρμηλος ἐρμηνεύεται ἐφ' ὄν ὁ γεωργῶν ἀμπελον, τόν τῆς περιτομῆς μυστικόν λόγον γεωργεῖ, κατ' ἐπίγνωσιν τόν νοῦν περιτέμνων τῆς ὕλης, καί τῶν ὑλικῶν· ἀλλ' οὐκ Ἰουδαϊκῶς τὴν αἰσχύνην δόξαν ἠγοῦμενος. Χρῆζειν δέ καί τούτους φησὶν ὁ λόγος, τοῦ ἐκ τῶν λατομηθέντων ἐν τῇ ἐρήμῳ λάκκων, θεῖου τῆς σοφίας νάματος· ἵνα κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς πίστεως, ἕκαστος τόν ἐπιτήδειον δέχεται λόγον ἐκ τῶν πεπιστευμένων, τὴν χάριν τῆς τοῦ σωτηρίου λόγου διδασκαλίας· δι' οὗ μεγαλοφυῶς τῆς τοῦ καθ' ἕκαστον ἐπιμελεῖται ψυχῆς ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ὁ καλός καί ἐπιστήμων γεωργός καί ὢν, καί ἀεὶ γινόμενος, καί πάντα τὰ προειρημένα τῆς ἡμῶν ἔνεκεν σωτηρίας διαπραξάμενος.

Οὕτως μὲν οὖν ἐπιτόμως ἡμῖν καθ' ἓνα τρόπον τεθεωρήσθω τὰ προτεθέντα, τόν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν ὑφηγούμενα· καθ' ἕτερον δέ τρόπον, καί εἰς τόν καθ' ἕκαστον νοῦν θεωρούμενα, πλείστην ἔχει δύναμιν πρὸς ἀπαρτισμόν τελειότητος, τῶν τῷ φόβῳ καί τῇ ἀγάπῃ τοῦ Κυρίου πεφρουρισμένων. Πρὶν δέ τῆς αὐτῶν ἄψασθαι θεωρίας, ἀπορῶ θαυμάζων, πῶς ἠδύνατο τῆς Ἰουδαίας ὑπάρχων βασιλεὺς ὁ Ὀζίας κατὰ τὴν ἱστοράν, ἔχειν ἀμπελουργούς ἐν τῷ καρμῆλῳ, μὴ ὄντι ὑπὸ τὴν βασιλείαν Ἰούδα· ἀλλὰ τῇ τοῦ Ἰσραὴλ ὑποκειμένῳ βασιλείᾳ· ἐφ' οὗ καί ἡ πόλις αὐτῆ τῆς τοῦ Ἰσραὴλ βασιλείας σχεδόν ὠκοδόμητο. Ἀλλ', ὡς ἔοικε, τό νωθρόν ἡμῶν τῆς διανοίας πρὸς ἔρευναν τῆς ἀληθείας (410) διεγείρων ὁ λόγος, τό μηδαμῶς ὑπάρχον τῷ τῆς ἱστορίας ὑφεί παρεμίξεν.

Ὀζίας τοίνυν ἐστὶν ὁ περὶ πρᾶξιν καί θεωρίαν τὴν θεϊαν ἰσχύν κεκτημένος νοῦς· ἰσχὺς γάρ Θεοῦ, καθὼς ἔφην, ἐρμηνεύεται. Καί ἦν, φησὶν, Ὀζίας ἐκζητῶν τόν Κύριον ἐν ταῖς ἡμέραις Ζαχαρίου τοῦ συνιέντος ἐν φόβῳ Κυρίου. Ζαχαρίας ἐρμηνεύεται μνήμη Θεοῦ. Οὐκοῦν ὁ νοῦς ἐφ' ὅσον ἔχει ζῶσαν ἐν ἑαυτῷ τὴν τοῦ Θεοῦ μνήμην, διὰ τῆς θεωρίας ἐκζητεῖ τόν Κύριον· καί οὐχ ἀπλῶς, ἀλλ' ἐν φόβῳ Κυρίου· τουτέστιν, ἐν τῇ πράξει τῶν ἐντολῶν. Ὁ γάρ ἐκζητῶν διὰ θεωρίας τόν Κύριον χωρὶς πράξεως, οὐχ εὐρίσκει τόν Κύριον, ὅτι οὐκ ἐν φόβῳ Κυρίου τόν Κύριον ἐζήτησε.

Καί εὐδῶδωσεν αὐτῷ ὁ Κύριος. Παντί γάρ τῷ μετὰ γνώσεως πράττοντι, εὐδοοῖ ὁ Κύριος· τούς τε τῶν ἐντολῶν διδάσκων τρόπους, καί τούς τῶν ὄντων ἀληθεῖς λόγους ἀποκαλύπτων.

Καί ὠκοδόμησεν Ὀζίας πύργους ἐν Ἱερουσαλήμ. Ὁ καλῶς εὐδοούμενος ἐπὶ τὴν διὰ θεωρίας ἐκζητήσιν τοῦ Κυρίου, μετὰ τοῦ ἐπιβεβλημένου φόβου, τουτέστι τῆς τῶν ἐντολῶν πράξεως, οἰκοδομεῖ πύργους ἐν Ἱερουσαλήμ· κατὰ τὴν ἀπλῆν δηλαδή καί ἡρεμαίαν τῆς ψυχῆς κατάστασιν, τούς περὶ Θεότητος ἀνυψῶν λόγους.

Καί ἐπὶ τὴν πύλην τῆς γωνίας. Πύλη τῆς γωνίας (ἡγουν τῆς ἐκκλησιαστικῆς πίστεως), ἡ εὐσεβὴς πολιτεία, δι' ἧς εἰς τὴν τῶν ἀγαθῶν εἰσαγόμεθα κληρονομίαν· ἐφ' ἧς καθάπερ πύργους, ἰσχυρούς τε καί γενναίους, ὁ γνωστικός νοῦς τὰ ὀχυρώματα τῶν περὶ σαρκώσεως δογμάτων οἰκοδομεῖ, ὡς ἐκ λίθων τινῶν τῶν διαφόρων νοημάτων συγκείμενα· καί τούς τρόπους τῶν ἀρετῶν, εἰς τὴν φυλακὴν τοῦ ἔργου τῶν ἐντολῶν.

Καί ἐπὶ τὴν γωνίαν τῆς φάραγγος. Φάραγξ ἐστὶν ἡ σάρξ· γωνία δέ ταύτης, ἡ πρὸς τὴν ψυχὴν διὰ τοῦ νόμου τῶν ἐντολῶν ἐστὶν ἔνωσις· ἐφ' ἧς καθάπερ πύργον οἰκοδομεῖ, τὴν κατὰ τόν νόμον τοῦ πνεύματος ὑποτάσσουσιν τῇ ψυχῇ τὴν σάρκα, διάγνωσιν.

Καί ἐπὶ τῶν γωνιῶν. Πολλὰς φησὶν εἶναι τὰς γωνίας, ἐφ' ὧν ὠκοδομηκέναι λέγεται τούς πύργους, ὁ κατὰ Θεόν ἰσχυρότατος νοῦς. Γωνία ἐστὶν, οὐ μόνον ἐπὶ τῆς αὐτῆς φύσεως ἢ τῶν μερικῶν πρὸς τὰ καθ' ὅλου κατὰ τόν αὐτόν τοῦ εἶναι λόγον ἔνωσις· ὡς φέρε εἰπεῖν, πρὸς τὰ εἶδη τὰ ὑπ' αὐτὰ ἄτομα, καί πρὸς τὰ γένη τὰ εἶδη· καί πρὸς τὴν οὐσίαν τὰ γένη, μοναδικῶς κατὰ τό πέρας τῶν ἄκρων ἀλλήλοις συναπτομένων· ἐφ' ὧν οἱ καθ' ὅλου τῶν μερικῶν προφανέντες λόγοι, ποιοῦνται καθάπερ γωνίας, τὰς πολλάς καί διαφόρους τῶν διηρημένων ἐνώσεις· ἀλλὰ καί νοῦ πρὸς αἴσθησιν, καί οὐρανοῦ πρὸς γῆν· καί αἰσθητῶν πρὸς νοητά, καί φύσεως πρὸς λόγον· ἐφ' ὧν ἀπάντων κατὰ τὴν οἰκείαν ἐπιστήμην τὰς ἀληθεῖς ἐφ' ἑκάστῳ δόξας πηξάμενος ὁ θεωρητικός νοῦς, ἐπὶ τῶν γωνιῶν σοφῶς οἰκοδομεῖ τούς νοητούς πύργους· τουτέστιν, ἐπὶ τῶν ἐνώσεων τὰ συνδετικά τῶν ἐνώσεων δόγματα.

(411) Καί κατίσχυσε, καί ὠκοδόμησε πύργους ἐν τῇ ἐρήμῳ· καί ἐλατόμησε λάκκους πολλούς· ὁ τῶν παθῶν ἐξηλῶσαι δυνηθεὶς τὰς αἰσθήσεις, καί τῆς τῶν αἰσθήσεων σχέσεως τὴν ψυχὴν ἀποδιαστείλας, κατίσχυσεν ἀποτείχισαι τὴν γενομένην τοῦ διαβόλου πρὸς τόν νοῦν διὰ μέσων τῶν αἰσθήσεων εἴσοδον· καί διὰ

τοῦτο κατά τήν ἔρημον, φημί δὴ τήν φυσικήν θεωρίαν, οἷον πύργους ἀσφαλεῖς τάς εὐσεβεῖς περὶ τῶν ὄντων ὑποδόμησε δόξας· ἐν αἷς ὁ καταφεύγων, οὐ φοβεῖται τούς κατά τήν ἔρημον ταύτην, λέγω δέ τήν φύσιν τῶν ὀρωμένων, ληστεύοντας δαίμονας, καὶ πλανῶντας τὸν νοῦν διὰ τῆς αἰσθήσεως, καὶ πρὸς ἀγνοίας κατασύροντας ζόφον.

Καὶ ἐλατόμησε λάκκους πολλούς· τάς διαφόρους δηλαδὴ τῶν κρειττόνων ἕξεις, τάς δεκτικὰς τῶν θεόθεν χορηγουμένων κατά τήν γνῶσιν μαθημάτων. Ὅτι κτήνη πολλά ὑπῆρχεν αὐτῷ ἐν Σεφιλᾶ, καὶ ἐν τῇ πεδεινῇ· καὶ ἀμπελοργοὶ ἐν τῇ ὄρεινῇ, καὶ ἐν τῷ Καρμήλῳ, ὅτι γεωργός ἦν. Ὁ διὰ τῶν ὄπλων τῶν δεξιῶν καὶ ἀριστερῶν νομίμως ὑπὲρ ἀληθείας ἀθλῶν, ἐκ τῶν περὶ τήν ἀρετὴν καὶ τήν γνῶσιν διαφόρων ἕξεων, ὡς ἐκ λατομητῶν λάκκων, τὰ ἐν Σεφιλᾶ κτήνη, τουτέστι, τὰ διὰ τῆς τῶν ἀκουσίων πειρασμῶν γυμναζόμενα πείρας, περὶ τὸ σῶμα τῆς ψυχῆς κινήματα, πρὸς ὑπομονὴν ὑπαλείφει, ποτίζων τούς περὶ καρτερίας λόγους· τὰ δέ ἐν τῇ πεδεινῇ, τουτέστι, τὰ διὰ τῶν δεξιῶν εὐθηνούμενα, τῷ πλάτει τῶν ἀρετῶν τῆς ψυχῆς κινήματα, τούς περὶ ταπεινοφροσύνης καὶ μετριοπαθείας ποτίζει λόγους, πρὸς τὸ, μήτε τοῖς ἀριστεροῖς καταπεσεῖν, μήτε τοῖς δεξιοῖς ἐπαρθῆναι.

Καὶ ἀμπελοργούς ἐν τῇ ὄρεινῇ, καὶ ἐν τῷ Καρμήλῳ. Ἀμπελοργοὶ εἰσιν ἐν τῇ ὄρεινῇ, οἱ κατά τὸ ὕψος μένοντες τῆς θεωρίας, καὶ τήν ἐκστατικὴν καὶ ἀπόρρητον φιλοκαλοῦντες γνῶσιν εὐσεβεῖς λογισμοί. Καὶ ἐν τῷ Καρμήλῳ, οἱ τὸν περὶ τελείας ἀπαθείας τε καὶ καθάρσεως διὰ τῆς τῶν ἀπάντων ὡς ἀκροβυστίας τινός τῷ γονίμῳ τῆς ψυχῆς πειρικειμένης ἀφαιρέσεως γεωργοῦντες λόγον, λογισμοί, καὶ οἷον γνωστικῶς περιτέμνοντες παντελῶς τοῦ νοῦ τήν σχέσιν τῶν ὑλικῶν. Ἐπίγνωσις γάρ περιτομῆς ὁ Κάρμηλός ἐστι.

Γεωργόν δέ φησιν εἶναι τὸν Ὀζιαν, ὅτι πᾶς νοῦς ἰσχύει Θεοῦ πρὸς θεωρίαν ἔχων, καὶ ἀληθὴς ἐστὶ γεωργός, καθαρὰ ζιζανίων διὰ τῆς οἰκείας σπουδῆς καὶ ἐπιμελείας, τὰ θεῖα τῶν ἀγαθῶν διαφυλάττων σπέρματα· μέχρις οὗ συντηροῦσαν αὐτόν ἔχη τοῦ Θεοῦ τήν μνήμην. Φησί γάρ· Καὶ ἦν ἐκζητῶν τὸν Κύριον ἐν ταῖς ἡμέραις Ζαχαρίου ἐν φόβῳ Κυρίου. Ζαχαριὰν δέ μνήμην Θεοῦ, πρὸς τήν Ἑλλάδα φωνὴν μεταφερόμενον οἶδεν ὁ λόγος. Διὸ πάντοθεν δεηθῶμεν τοῦ Κυρίου, τήν σωτήριον αὐτοῦ ἡμῖν φυλαχθῆναι μνήμην, ἵνα μὴ διαφθεῖρη τήν ψυχὴν τὸ κατορθούμενον, πρὸς ὕψος ἀρθεῖσαν, καὶ τῶν ὑπὲρ φύσιν ὡς Ὀζίας κατατολήσασαν.

ΣΧΟΛΙΑ.

α'. Σκηνήν λέγει θαυμαστήν τήν ἐξ ἡμῶν ἀγίαν τοῦ (444) Θεοῦ σάρκα, ὡς δίχα σποράς ἐν αὐτῷ τὸ εἶναι λαβοῦσαν· οἶκον δέ, τήν νοεράν ψυχὴν. Σάρκα γάρ νοερῶς ἐμψυχωμένην ἀρρήτως ἤνωσεν ἑαυτῷ γενόμενος ἄνθρωπος ὁ Λόγος τῷ ὁμοίῳ τὸ ὅμοιον ἀνακαθαίρων. Τόπος δέ, αὐτός ἐστὶν ὁ Λόγος ὁ καθ' ὑπόστασιν ἀτρέπτως ἐν ἑαυτῷ τήν φύσιν πηξάμενος. Πρὸς ταύτην οὖν τήν σκηνήν σάρκα διερχόμεθα, τήν ἡμετέραν διὰ τῶν ἀρετῶν ἀγιάζοντες σάρκα, δι' ὧν σύμμορφος πέφυκεν γίνεσθαι τῷ σώματι τῆς δόξης αὐτοῦ κατά τήν χάριν τοῦ Πνεύματος· καὶ ἔσω τοῦ οἴκου τοῦ Θεοῦ, τῆς ἀμιγοῦς θεωρίας, κατά τήν ἀπλήν καὶ ἀδιαίρετον γνῶσιν, πρὸς αὐτὴν ἀφικνούμενοι τήν νοεράν τοῦ Κυρίου ψυχὴν· ἵνα καὶ ἡμεῖς νοῦν Χριστοῦ κατά τὸν Ἀπόστολον τῇ μεθέξει τοῦ Πνεύματος ἔχωμεν, γινόμενοι κατά χάριν δι' αὐτόν ὅσαπερ αὐτός φύσει κατ' οἰκονομίαν γέγονεν δι' ἡμᾶς.

β'. Τὸν ἀκρογωνιαῖον λίθον σύνδεσμον κέκληκεν τῆς γωνίας, ἦγουν Ἐκκλησίας.

γ'. Πύλην γωνίας τήν σάρκωσιν λέγει, πύλην οὖσαν τῆς Ἐκκλησίας· πύργους δέ, τὰ ὀρθὰ περὶ τῆς σαρκώσεως δόγματα.

δ'. Φάραγγος γωνίαν εἶπεν, τήν πρὸς τήν ψυχὴν κατά φύσιν ἔνωσιν τῆς σαρκός· τήν τε κατά πνεῦμα πρὸς αὐτὴν ψυχῆς ὡς ἀρετῆς ὑπουργὸν συνάφειαν.

ε'. Γωνίας ἀπλῶς λέγει, τὰς τῶν ὄντων διαφόρους ἐνώσεις· ἦγουν τὰς τῶν διαφορῶν γενικωτέρων φύσεων πρὸς ἀλλήλας εἰς μίαν σύννευσιν ἐνώσεις.

στ'. Ὅτι πᾶσα ἐνώσις τῶν εἰρημένων κτισμάτων, λόγον ἔχει σοφίας, καθ' ὃν γίνεται· οὐστὶνας πύργους γωνιῶν εἶπεν ὁ λόγος. Ὁχύρωμα γὰρ καὶ πύργωσις ἐστὶν ἐκάστου τῶν ὄντων, ὃ τε κατ' οὐσίαν τῆς ἐπ' αὐτῷ γνώσεως, καὶ ὁ πρὸς ἄλληλα πάντων συνδεδετικὸς εἰς μίαν σύννευσιν λόγος.

ζ'. Λάκκουσ ἐκάλεσεν, τὰς δεκτικὰς τῶν οὐρανίων χαρισμάτων τῆς ἀγίας γνώσεως καρδίας, λατομουμένας τῷ στερῶ λόγῳ τῶν ἐντολῶν· καὶ ἀποβαλλομένας καθάπερ πωρώματα τὴν τε πρὸς τὰ πάθη φιλίαν, καὶ τὴν πρὸς τὰ αἰσθητὰ τῆς φύσεως σχέσιν· καὶ πληρουμένας τῆς ἄνωθεν φερομένης ῥυπτικῆς τε τῶν παθῶν, καὶ ζωοποιητικῆς τῶν ἀρετῶν ἐν πνεύματι γνώσεως.

η'. Τὰ κτήνη τῆς Σεφιλᾶ, τουτέστιν ἠθικὴν παιδευομένους διὰ πολλῶν θλίψεων φιλοσοφίαν, δεομένους τὴν ὑπομονὴν διδασκόντων λόγων φησίν.

θ'. Τὰ κτήνη τῆς πεδεινῆς φησιν, τοὺς εὐδρομοῦντας ἐν ἀρεταῖς, καὶ ἀπαθεῖς τοῦ χείρονος διαμένοντας, δεομένους τῶν περὶ εὐχαριστίαν λόγων τε καὶ διδαγμάτων.

ι'. Τὴν ἀπλῶς ὀρεινὴν λέγει, τὴν ὑψηλὴν ἐν πνεύματι θεωρίαν τῆς φύσεως, ἣν γεωργοῦσιν οἱ τῶν αἰσθητῶν ἀπογενόμενοι φαντασιῶν, καὶ πρὸς τοὺς διὰ μέσων τῶν ἀρετῶν διαβάντες λόγους.

ια'. Κάρμηλος μὲν ἐστὶ τό ὕψος τῆς κατὰ τὴν (445) περιτομὴν ἐπιγνώσεως. Περιτομὴ δὲ καθέστηκεν, ἣ τε τῆς κατὰ φύσιν πρὸς γένεσιν ἀφαίρεσις διαθέσεως, ἣ τε τῆς τοῦ νοῦ πρὸς τὰ ὄντα κατὰ διάθεσιν σχέσεως ἀπογένεσις. Ταύτης δὲ προδήλως ἄμπελός ἐστὶ τῆς καταστάσεως, ὃ τὴν σώφρονα διδούσ ἔκστασιν τῆς Προνοίας λόγος· ὃν γεωργοῦσιν οἱ περὶ μόνην τὴν ἀπλὴν καὶ ἄναρχον μονάδα κινούμενοι ἄνδρες καὶ λογισμοί. Ὁ γὰρ πρὸς μόνην ταύτην κινούμενος, ὡσπερ ἀκροβυστίαν ἀπέτεμεν ἑαυτοῦ, τὴν καλύπτουσαν τὴν αἰτίαν γῆς γενέσεως τῶν ὄντων διάθεσιν.

ιβ'. Ἄλλος τῶν αὐτῶν θεωρίας τρόπος.

ιγ'. Ἀπορίας γενναία, τοῦ μὴ δύνασθαι κατὰ τόνδε τὸν τόπον συμβαίνειν τὴν ἱστορίαν τῶν πραγμάτων.

ιδ'. Φόβον Κυρίου κέκληκε τὴν πρακτικὴν φιλοσοφίαν· ἐκ τῆς ἀρχῆς τό τέλος. Ἄρχη γὰρ σοφίας, φόβος Κυρίου.

ιε'. Ὁ περὶ θεότητος ὑψηλὸς λόγος, πύργος ἐστὶ κατὰ ψυχὴν, ταῖς τῶν ἐντολῶν ἐνεργείαις ὠχυρωμένος.

ιστ'. Τίς ἡ πύλη τῆς γωνίας;

ιζ'. Οἱ τῶν ἐπὶ μέρους λόγοι φησίν, τοῖς καθ' ὅλου προσχωροῦντες, τὰς τῶν διηρημένων ἐνώσεις ποιοῦνται. Διότι τῶν μερικωτέρων ἐνοειδῶς οἱ καθολικώτεροι τοὺς λόγους περιλαμβάνουσι· πρὸς οὓς φυσικῶς τὴν ἀναφορὰν ἔχει τὰ κατὰ μέρος.

ιη'. Ὅτι καὶ τούτων ἔστι τις σχετικὸς ἐν πνεύματι λόγος, τὴν πρὸς ἄλληλα διδούσ αὐτοῖς ἐνώσιν.

ιθ'. Σκόπει πῶς δεῖ, φησί, λαμβάνειν τό, κατίσχυσε.

κ'. Ὁ τὴν εὐσεβῆ περὶ ἐκάστου δόξαν κτησάμενος, οὐ δέδοικε τοὺς διὰ τῶν φαινομένων τοὺς ἀνθρώπους πλανῶντας δαίμονας.

κα'. Ἡ ἄμπελος οἶνον ποιεῖ· ὁ οἶνος, μέθην ἢ μέθη, ἔκστασιν· οὐκοῦν καὶ ὁ ἐνεργῆς λόγος, ὅπερ ἐστὶν ἡ ἄμπελος, γεωγρούμενος ταῖς ἀρεταῖς, γεννᾷ τὴν γνώσιν· ἡ δὲ γνώσις, τὴν καλὴν ἔκστασιν, τὴν τὸν νοῦν τῆς κατ' αἰσθησιν σχέσεως ἐξιστῶσαν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΜΘ΄.

Τί ἐστὶ πάλιν ἐν τῇ αὐτῇ βίβλῳ· "Καὶ εἶδεν Ἐζεκίας ὅτι ἦκει Σενναχειρίμ, καὶ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ τοῦ πολεμήσαι, ἐν (Sgt. ἐπὶ) Ἱερουσαλήμ· καὶ ἐβουλεύσατο μετὰ πρεσβυτέρων αὐτοῦ καὶ δυνατῶν, ἐμφράξαι τὰ ὕδατα τῶν πηγῶν, ἃ ἦν ἔξω τῆς πόλεως· καὶ συνεπίσχυσαν αὐτῷ. Καὶ συνῆγε λαὸν πολύν, καὶ ἐνέφραξε τὰ ὕδατα τῶν πηγῶν, καὶ τὸν ποταμόν τὸν διορίζοντα διὰ τῆς πόλεως;" Τί θέλει ταῦτα σημαίνειν κατὰ θεωρίαν;

Ἀπόκρισις.

Ὁ μετὰ γνώσεως τὴν πρακτικὴν φιλοσοφίαν νοῦς, καὶ πᾶσαν διάκρισιν θεϊὰν διεζωσμένος κατὰ τῆς ἐναντίας δυνάμεως, Ἐζεκίας ἐστὶ, κατὰ τοῦνομα (448) αὐτοῦ κράτος θεῖον ἐρμηνευόμενος· καὶ διὰ τοῦτο βασιλεύων τῆς Ἱερουσαλήμ, ἡγουν τῆς ψυχῆς, ἢ τῆς ὀράσεως τῆς εἰρήνης· τουτέστι, τῆς παθῶν ἀπηλλαγμένης γνωστικῆς θεωρίας. Ὅς ἐπειδὴν κεκινημένην ἴδη κατ' αὐτοῦ τὴν ἀντικειμένην δύναμιν, δεόντως βουλεύεται μετὰ τῶν πρεσβυτέρων αὐτοῦ καὶ δυνατῶν, ἐμφράξαι τὰ ὕδατα τῶν ἔξω τῆς πόλεως πηγῶν. Ἄρχοντες δέ τυγχάνουσι τοῦ τοιοῦτου νοός, ὁ τῆς πίστεως λόγος, καὶ ὁ τῆς ἐλπίδος, καὶ ὁ τῆς ἀγάπης, πρεσβυτικῶς δυναστεύοντες πάντων τῶν κατὰ ψυχὴν θείων νοημάτων τε καὶ λογισμῶν· καὶ σοφῶς τῷ νῷ συμβουλεύοντες, κατὰ ταυτὸν ὁμοῦ καὶ συνεπισχύοντες κατὰ τῆς ἐναντίας δυνάμεως, καὶ τοὺς τρόπους τῆς αὐτῆς καθαιρέσεως ὑποδεικνύοντες. Χωρὶς γὰρ πίστεως, καὶ ἐλπίδος, καὶ ἀγάπης, οὐδὲν οὔτε τῶν κακῶν καταργεῖται παντελῶς, οὔτε τῶν καλῶν κατορθοῦται τὸ σύνολον.

Ἡ μὲν γὰρ πίστις πείθει τῷ Θεῷ προσχωρεῖν τὸν νοῦν πολεμούμενον, πάσης αὐτῷ γινομένη παρασκευῆς ὄπλων πνευματικῶν πρὸς τὸ θαρρῆν παραμύθιον. Ἡ ἐλπίς δέ, τῆς θείας αὐτῷ καθίσταται βοηθείας ἐγγυητῆς ἀψευδέστατος, τὴν τῶν ἐναντίων καθαίρεισιν ἐπαγγελλομένη δυνάμεων. Ἡ δέ ἀγάπη, δυσμετακίνητον· μᾶλλον δέ πάμπαν ἀκίνητον τῆς θείας στοργῆς αὐτόν εἶναι παρασκευάζει καὶ πολεμούμενον, προσηλοῦσα τῷ θείῳ πᾶσαν αὐτοῦ τὴν τῆς φύσεως δύναμιν.

Καὶ συνάδει γε τούτοις τοῖς ῥήμασιν, ἐρμηνευόμενα τὰ τῶν ἀρχόντων ὀνόματα. Ἄρχοντες δέ τοῦ Ἐζεκίου κατ' ἐκεῖνον ὑπῆρχον τὸν χρόνον, Ἐλιακίμ ὁ τοῦ Χελκίου οἰκονόμος, καὶ Σομνάς ὁ γραμματεὺς, καὶ Ἰωάχ, ὁ τοῦ Ἀσάφ ὁ ὑπομνηματογράφος [Sgt. ὁ ἀναμνησκων]· ἐρμηνεύεται δέ, ὁ μὲν Ἐλιακίμ, Θεοῦ ἀνάστασις· ὁ δέ πατήρ αὐτοῦ Χελκίας, μερίς Θεοῦ. Οὐκοῦν θείας μερίδος, ἡγουν γνώσεως ἀληθοῦς, υἱὸς πρῶτός τε καὶ μόνος, ὁ κατὰ τὴν πίστιν τῆς ἐν ἡμῖν θείας ἀναστάσεώς ἐστὶ λόγος, μετὰ τῆς δεούσης κατὰ τὴν γνώσιν οἰκονομίας, ἡγουν διακρίσεως, καλῶς διαφέρων τὰς τε τῶν ἐκουσίων καὶ ἀκουσίων πειρασμῶν ἐπαναστάσεις.

Σομνάς δέ ὁ γραμματεὺς ἐρμηνεύεται, ἐπιστροφή· σαφῶς μηνύουσα δι' ἑαυτῆς τὸν πληρέστατον τῆς θείας ἐλπίδος λόγον, οὗ χωρὶς, οὐδαμῶς οὐδενὶ καθοτιοῦν πρὸς Θεὸν ἐπιστροφή γίνεσθαι πέφυκεν· εἴπερ ἐλπίδος ἴδιον τὸ γραμματεῦειν, ἡγουν διδάσκειν τε καὶ ὑπ' ὅσιν ἄγειν ὡς παρόντα τὰ μέλλοντα, καὶ μηδαμῶς ἀπεῖναι πείθειν τῶν πολεμουμένων ὑπὸ τῆς ἀντικειμένης δυνάμεως, τόν (449) ὑπερασπίζοντα θεόν· ὑπὲρ οὗ, καὶ δι' ὃν τοῖς ἀγίοις ὁ πόλεμος.

Ἰωάχ δέ ὁ τοῦ Ἀσάφ ὁ ὑπομνηματογράφος, ἐρμηνεύεται ἀδελφότης Θεοῦ· καὶ Ἀσάφ ὁ πατήρ αὐτοῦ συναγωγή. Οὐκοῦν τῆς κατὰ τὸ αὐτὸ περὶ τὰ θεῖα συναγωγῆς τε καὶ ἐνώσεως τῶν ψυχικῶν δυνάμεων, τουτέστι, τῆς λογικῆς καὶ θυμικῆς καὶ ἐπιθυμητικῆς, ἢ ἀγάπη καθέστηκε γέννημα· καθ' ἣν ἐγγράγοντες τῇ μνήμῃ τὸ τῆς θείας ὠραιότητος κάλλος, οἱ τὸ ἰσότημον ἤδη πρὸς Θεὸν διὰ τῆς χάριτος κομισάμενοι· τῆς γὰρ ἰσοτιμίας τὴν χάριν σημαίνεται προδήλως ἢ ἀδελφότης,

ἀνεπίληστον ἔχουσι, τῆς τῷ ἡγεμονικῷ τῆς ψυχῆς ὑπομνηματογραφούσης τε καὶ ἐντυπούσης τό ἀκήρατον κάλλος, τῆς θείας ἀγάπης τὴν ἔφεσιν.

Ἐπειδὴ τοίνυν ταῦτα τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον, καὶ ποσῶς ἐκ τῆς τῶν ὀνομάτων ἐρμηνείας κατεστοχάσατο τῆς ἀληθείας ὁ λόγος· πᾶς νοῦς κατὰ τὸν Ἐζεκιάν θεῖω κράτει διεζωσμένος, καθάπερ πρεσβυτέρους τινὰς καὶ ἄρχοντας κέκτηται· τὴν τε λογικὴν δύναμιν, ἐξ ἧς ἡ γνωστικὴ γεννᾶσθαι πέφυκε πίστις· καθ' ἣν αἰεὶ παρόντα τὸν Θεὸν ἀρρήτως διδάσκεται· καὶ ὡς παροῦσι συγγίνεται διὰ τῆς ἐλπίδος τοῖς μέλλουσι· καὶ τὴν ἐπιθυμητικὴν δύναμιν, καθ' ἣν ἡ θεία συνέστηκεν ἀγάπη· δι' ἧς ἐκουσίως ἑαυτὸν προσηλώσας τῷ πόθῳ τῆς ἀκηράτου θεότητος, ἄλυτον ἔχει τοῦ ποθουμένου τὴν ἔφεσιν. Ἔτι μὴν καὶ τὴν θυμικὴν δύναμιν, καθ' ἣν ἀπρίξ τῆς θείας εἰρήνης ἀντέχεται, ἐπιστύφων πρὸς τὸν θεῖον ἔρωτα τῆς ἐπιθυμίας τὴν κίνησιν. Ταύτας δὲ ἔχει τὰς δυνάμεις πᾶς νοῦς συνεργούσας αὐτῷ, πρὸς τε τὴν τῆς κακίας καθαίρεσιν καὶ τὴν τῆς ἀρετῆς σύστασιν τε καὶ συντήρησιν· ὡς μὲν πρεσβυτέρους, ὅτι πρῶται τῆς ψυχῆς καὶ συμπληρωτικαὶ τῆς αὐτῆς οὐσίας δυνάμεις ὑπάρχουσιν· ὡς ἄρχοντας δέ, ὅτι καὶ τῶν ἐξ αὐτῶν κινήματων ἔχουσι τὴν ἀρχήν, καὶ τῶν ὑφ' αὐτάς ἐνεργημάτων βουλήσει τοῦ κινουῦντος νοός τὴν ἐξουσίαν. Αὗται, καὶ συμβουλεύουσιν αὐτῷ, καὶ συνεπισχύουσιν, ἵνα ἐμφράξῃ καὶ ὕδατα τῶν πηγῶν, ἃ ἦν ἐξω τῆς πόλεως· μᾶλλον δὲ κυριώτερον εἰπεῖν, ὑπάρχουσιν. Αἰεὶ γάρ τό διὰ τῆς ἱστορίας παρελθόν, ὡς παρόν μυστικῶς διὰ τῆς θεωρίας ἐνέστηκε.

Ταύτας ἔχων ὑγιεῖς κα ἀνεξαπατήτους, συνάγει τὸν πολὺν λαόν, τὰ ἐξ αὐτῶν εὐδεβῆ δῆλον ὅτι κατὰ φύσιν κινήματά τε καὶ διανοήματα. Ὑδατα δὲ τὰ ἐξω τῆς πόλεως, τουτέστι τῆς ψυχῆς, τὰ ποιοῦντα τὸν ποταμὸν τὸν διορίζοντα διὰ μέσου τῆς πόλεως, εἰσὶ τὰ κατὰ τὴν φυσικὴν θεωρίαν δι' ἐκάστης αἰσθήσεως ἐκ τοῦ κατ' αὐτὴν αἰσθητοῦ παραπεμπόμενά τε καὶ εἰσρέοντα τῇ ψυχῇ νοήματα· ἐξ ὧν ὁ διερχόμενος ὡς πόλιν τὴν ψυχὴν, τῆς τῶν αἰσθητῶν ἐπισιτήμης ποταμοῦ δίκην· ἀποτελεῖται λόγος· ὃν ἕως ἔχῃ διερχόμενον αὐτὴν ἡ ψυχὴ, οὐκ ἀποβάλλεται τὰς τῶν αἰσθητῶν εἰκόνας τε καὶ φαντασίας· δι' ὧν ἐφισταμένη πολεμεῖν αὐτὴν πέφυκεν ἡ πονηρὰ καὶ ὀλέθριος δύναμις.

(452) Διὸ φησιν Ἐζεκίας· Μὴ ἔλθῃ βασιλεὺς Ἀσσοῦρ, καὶ εὕρη ὕδωρ πολὺ, καὶ κατισχύσῃ· ὡσανεὶ ἔλεγε ὁ διαγνωστικὸς νοῦς ταῖς ἑαυτοῦ δυνάμεσιν ἐν τῷ καιρῷ τῆς τῶν παθῶν ἐπαναστάσεως. Πausώμεθα τῆς φυσικῆς θεωρίας, καὶ μόνῃ προσχωρήσωμεν τῇ προσευχῇ, καὶ τῇ κατὰ τὴν πρακτικὴν φιλοσοφίαν κακοπαθεῖα τοῦ σώματος· ὧν, τῆς μὲν προσευχῆς, ἢ εἰς τὸν ναόν τοῦ Θεοῦ ἄνοδος τοῦ βασιλέως ἔφερε τύπον· τῆς δὲ σωματικῆς κακοπαθείας, ἢ τοῦ σάκκου περιβολῆ· μήπως τοῖς τῶν αἰσθητῶν νοήμασι, συνεισκαλεῖ κακούργως λαθῶν ὁ πονηρός, τὰ τῶν αἰσθητῶν εἶδη καὶ σχήματα· δι' ὧν πέφυκε τὰ πάθη δημιουργεῖσθαι περὶ τὰς ἐπιφανείας τῶν ὄρατῶν, στάσιν λαμβανούσης διὰ τῆς μέσης αἰσθήσεως τῆς πρὸς τὰ νοητὰ διαβάσεως, τῆς ἐν ἡμῖν λογικῆς ἐνεργείας, καὶ κατισχύσῃ πορθῆσαι τὴν πόλιν, τουτέστιν, τὴν ψυχὴν· καὶ εἰς Βαβυλῶνα, λέγω δὲ τὴν παθῶν σύγχυσιν, κατασύρη.

Ὅ τοίνυν ἐν καιρῷ τῆς τῶν παθῶν ἐπαναστάσεως γενναίως μύσας τὰς αἰσθήσεις, καὶ τὴν τῶν αἰσθητῶν φαντασίαν τε καὶ μνήμην παντελῶς ἀπώσαμενος, καὶ συστειλάς πάντῃ τὰς τοῦ νοῦ περὶ τὴν τῶν ἐκτός ἔρευναν φυσικὰς κινήσεις, κατὰ τὸν Ἐζεκιάν ἐνέφραξε τὰ ὕδατα τῶν πηγῶν ἃ ἔστιν ἐξω τῆς πόλεως· καὶ τὸν διορίζοντα διὰ μέσου τῆς πόλεως ποταμὸν διέκοψε, συνεπισχυσασῶν αὐτῷ τῶν εἰρημένων δυνάμεων· καὶ τοῦ συναχθέντος λαοῦ πολλοῦ, φημί δὴ τῶν καθ' ἐκάστην δύναμιν εὐσεβῶν λογισμῶν, καὶ κατήσχυνε νικήσας διὰ τῆς θείας χειρός, τὴν ἐπαναστᾶσαν αὐτῷ πονηράν καὶ τυραννικὴν δυναστείαν· διὰ τοῦ θείου προστάγματος, ὡς δι' ἀγγέλου τινός, τοῦ διαφθεῖρειν τὰ πάθη πεφυκότος λόγου, ἀποκτείνας τὰς ἑκατὸν καὶ ὀγδοήκοντα καὶ πέντε χιλιάδας· τουτέστι, τὴν ποιητικὴν

τῆς κακίας ἔξιν, τὴν παραλόγως ταῖς τρισὶ τῆς ψυχῆς διὰ τῶν αἰσθητῶν ἐπιφυομένην δυνάμεσι, καὶ τὴν ἐπ’ αὐταῖς ἐνέργειαν τῶν αἰσθήσεων.

Χρὴ τοιγαροῦν μήτε φυσικὴν μετιέναι θεωρίαν, τὸν γνωστικῶς τὰς ἀοράτους συμπλοκάς ὑπαναλίσκειν ἐσπιστάμενον νοῦν· μηδ’ ἄλλο τι ποιεῖν ἐν τῷ καιρῷ τῆς τῶν πονηρῶν δαιμόνων προσβολῆς, ἢ μόνον προεύχεσθαι, καὶ τὸ σῶμα πόνους καταδαμάζειν, καὶ τὴν τοῦ χοϊκοῦ φρονήματος διὰ πάσης σπουδῆς ποιεῖσθαι καθαίρεσιν, καὶ φυλάττειν τὰ τεῖχη τῆς πόλεως (λέγω δέ τὰς φρουρητικὰς τῆς ψυχῆς ἀρετάς, ἢ τὰς τῶν ἀρετῶν φυλακτικὰς μεθόδους, ἐγκράτειαν λέγω καὶ ὑπομονήν) διὰ τῶν ἐμφύτων ἀγαθῶν λογισμῶν· μηδενός τὸ σύνολον λογιμοῦ ἀντιρῥητικῶς τινι τῶν ἐκτός νοητῶν πολεμίων ἀποκρινομένου· μήπως διὰ τῶν δεξιῶν ἀπατήσας, ἀποστήση Θεοῦ, κλέψας τὴν ἔφεσιν, ὃ τὴν ψυχὴν ποτίζων ἀνατροπὴν θολερὰν [Argent. etc. δολερὰν], καὶ διὰ τῶν νομιζομένων καλῶν, πρὸς τὰ χείρονα τὴν τὰ καλὰ ζητοῦσαν ὑποσύρη διάνοιαν, λαλῶν Ἰουδαῖστὶ Ῥαψάκης ὁ ἀρχιστράτηγος Σενναχειρίμ βασιλέως (453) Ἀσσοῦρ. Ῥαψάκης δέ ἐρμηνεύεται, πολὺς ποτισμῶ μετὰ φιλημάτων, ἢ, μεγάλα ἔχων φιλήματα. Ὁ πονηρὸς γάρ δαίμων, ὃ διὰ τῶν δεξιῶν τὸν νοῦν εἰώθως πολεμεῖν, Ἰουδαῖστὶ λαλεῖ, διὰ τῆς νομιζομένης, ἀλλ’ οὐκ οὔσης ἀρετῆς, τὴν θολερὰν ἀνατροπὴν τὴν ψυχὴν ποτίζων· δεικνύς αὐτῇ τὴν ἡπατημένην καὶ ὀλέθριον φιλίαν· ἥς τοῦ πλήττοντος μᾶλλον φίλου καθέστηκεν τὰ τραύματα κρεῖττονα. Φησὶ γάρ· Ἀξιοπιστότερα τραύματα φίλου ὑπὲρ φιλήματα ἐχθροῦ. Σενναχειρίμ δέ, πειρασμὸς ξηρασίας ἐρμηνεύεται, ἢ, ὀδόντες ἠκονημένοι, ὅς ἐστιν ὁ διάβολος, ὃ κατ’ ἀλήθειαν διὰ τῶν πρὸς κακίαν ἠκονημένων λογισμῶν (τοῦτο γάρ μοι νοεῖται ὀδόντες ἠκονημένοι) τὴν ἐν ἡμῖν τῶν θείων ναμάτων τῆς γνώσεως καταξηραίνων ἀπορροήν, κατὰ τὴν ἐνέργειαν ἣν πέφυκε τοῖς αὐτὴν παραδεχομένοις ἐμποιεῖν, λαχῶν τὴν κλήσιν τοῦ ὀνόματος πρόσφορον· πειρασμὸς ὄντως ξηρασίας καὶ ὢν καὶ καλούμενος, ὡς ἐρήμους καθιστῶν πάσης τῆς ἐν πνεύματι ζωτικῆς διαδόσεως τοὺς ὑποπεσόντας τοῖς δόλοις αὐτοῦ.

Ἡ τυχόν πειρασμὸς κέκληται ξηρασίας ὁ Σενναχειρίμ, τουτέστιν ὁ διάβολος, ὡς ἄπορος καὶ πέννης, καὶ πάσης ἐστερημένος πρὸς τὴν καθ’ ἡμῶν ἐπανάστασιν ἰδικῆς δυναστείας· καὶ χωρὶς τῶν αἰσθητῶν, δι’ ὧν εἴωθε τὴν ψυχὴν πολεμεῖν, οὐδὲν ἡμᾶς βλάβαι δυνάμενος, καὶ διὰ τοῦτι δεόμενος τῆς καθ’ ἡμῶν περινενομημένης τυραννίδος, τῶν ἔξω τῆς πόλεως πηγῶν, τουτέστι, τῶν ὑλικῶν νοημάτων, οἷς πέφυκεν εἰσβάλλειν τῇ ψυχῇ τὰ σχήματα καὶ τὰ εἶδη τῶν αἰσθητῶν· δι’ ὧν τυπουμένη φυσικῶς διὰ τὴν σχέσιν ἢ αἴσθησις, πολλάκις γίνεται τῷ διαβόλῳ πρὸς καθαίρεσιν τῆς κατὰ ψυχὴν θείας εὐπρεπείας ὄπλον πονηρὸν καὶ ὀλέθριον, ὅλην προδιδούσα τῷ ἐχθρῷ, διὰ τῆς καθ’ ἡδονὴν θωπείας, τοῦ ἐν ἡμῖν λόγου τὴν δύναμιν.

Ἄλλ’ ὁ γενναίως διὰ τῆς λεγομένης ἐγκρατείας μύσας τὰς αἰσθήσεις, καὶ διὰ τῶν κατὰ ψυχὴν δυνάμεων τὰς πρὸς τὸν νοῦν αἰσθητῶν σχημάτων ἀποτείχισας εἰσόδους, εὐχερῶς τοῦ διαβόλου τὰς πονηρὰς διόλλυσι μηχανάς, ὑποστρέφων αὐτόν μετ’ αἰσχύνης τῇ ὁδῷ ἢ ἦλθεν. Ὀδὸς δέ δι’ ἧς ὁ διάβολος ἔρχεται, ἐστὶ τὰ πρὸς σύστασιν τοῦ σώματος εἶναι δοκοῦντα ὑλικά, εἰς τὴν ἑαυτοῦ γῆν, φημί δέ τὴν σύγχυσιν, σὺν τοῖς ἔξ αὐτοῦ γεννηθεῖσι πονηροῦς λογισμοῖς αὐτόν ἀποκτένων, μεταφέρων αὐτοῖς πρὸς τὴν παράθεσιν τῆς ἀναπαύσεως. Ὁ γάρ δυνηθεὶς τὸν διάβολον τοῖς αὐτοῦ χειρώσασθαι λογισμοῖς, διὰ τῆς πρὸς τὸ κρεῖττον κατὰ τὴν θεωρίαν συγχρήσεως, τὸν Σενναχειρίμ ἀπέκτεινε διὰ τῶν αὐτοῦ υἰῶν, καὶ πρὸς τὴν γῆν αὐτοῦ ἐφυγάδευσε Ἀρμενίας· καταθέμενος δηλονότι πρὸς τὴν παράθεσιν τῆς ἀναπαύσεως, τοὺς τὴν ψυχὴν διὰ τῆς αἰσθήσεως συγχέοντας λογισμοὺς. Παράθεσις γάρ ἀναπαύσεως Ἀρμενία ἐρμηνεύεται. Παράθεσις δέ τῆς ἀναπαύσεώς ἐστιν ἢ προσβολὴ τῶν θείων ἀρετῶν, (456) πρὸς ὃν μεταφέρων ὁ νοῦς ποτε πρὸς τὰ κατ’

αἴσθησιν πάθη τῆς ἀτιμίας αὐτόν ὑποστρέφοντας λογισμούς, ἀποκτείνει τόν ἐπ' ὀλέθρῳ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως τούτους γεννῶντα διάβολον.

Καλῶς οὖν καί πάνυ σοφῶς κατά νοούμενον τῆς Γραφῆς Ἐζεκίας πεποίηκεν, ἐμφράξας τά ὕδατα τῶν πηγῶν, ἃ ἦν ἕξω Ἱερουσαλήμ, διά Σενναχειρίμ βασιλέα τῶν Ἀσσυρίων. Πηγαί οὖν εἰσιν ἕξω τῆς πόλεως, τουτέστι, τῆς ψυχῆς, τά αἰσθητά πάντα ὕδατα δέ τούτων τυγχάνουσι τῶν πηγῶν, τά τῶν αἰσθητῶν νοήματα. Ποταμός δέ διορίζων διά μέσου τῆς πόλεως ἐστίν ἢ κατά τήν φυσικήν θεωρίαν ἐκ τῶν αἰσθητῶν νοημάτων συναγομένη γνῶσις, διά μέσης διερχομένης τῆς ψυχῆς, ὡς νοῦ καί αἰσθήσεως οὔσα μεθόριος. Ἡ γάρ γνῶσις τῶν αἰσθητῶν, οὔτε πάντη τῆς νοεῶς ἀπεξένωται δυνάμεως, οὔτε δι' ὅλου μόνη προσενέμηται τῇ κατ' αἴσθησιν ἐνεργείᾳ· ἀλλ' οἶον τῆς τε τοῦ νοῦ πρὸς τήν αἴσθησιν, καί πρὸς τόν νοῦν τῆς αἰσθήσεως συνόδου μέση τυγχάνουσα, δι' ἑαυτῆς ποιεῖται τήν πρὸς ἄλληλα τούτων συνάφειαν· κατά μέν τήν αἴσθησιν, κατ' εἶδος τυπουμένη τοῖς σχήμασι τῶν αἰσθητῶν· κατά δέ τόν νοῦν, εἰς λόγους τῶν σχημάτων τούς τύπους μεταβιάζουσα· διό ποταμός διορίζων διά μέσης τῆς πόλεως εἰκότως προσηγορεύθη τῶν ὀρωμένων ἢ γνῶσις, ὡς τῶν ἄκρων, λέγω δέ νοῦ καί αἰσθήσεως, οὔσα μεταίχιμος. Ταύτην ἐμφράττων ἐν καιρῷ τῆς τῶν παθῶν διοχλήσεως, διά τήν ἐπήρειαν τῆς πρὸς τόν νοῦν τῶν ὑλικῶν σχημάτων ἐμπτώσεως, ὁ μετὰ γνώσεως τὰς ἀφανεῖς τῶν πονηρῶν δαιμόνων συμπλοκάς διαλύων, ἀποκτείνει τὰς ἑκατόν καί ὀγδοήκοντα καί πέντε χιλιάδας· λέγω τήν ποιητικήν τῆς κακίας ἕξιν, τήν παραλόγως, ὡς ἔφην, ταῖς τρισὶ τῆς ψυχῆς διά τῶν αἰσθητῶν ἐπιφυομένην δυνάμει δύναμιν, καί τήν ἐπ' αὐταῖς ἐνεργείαν τῶν αἰσθήσεων, ἣτοι τήν τῶν φυσικῶν δυνάμεων ἐπ' αἰσθήσεσι παράλογον ἐνεργείαν. Ὁ γάρ ἑξαδικός ἀριθμός, εἴτε ἐκ μονάδων ἔχει τήν σύνθεσιν, εἴτε ἐκ δεκάδων, εἴτε ἐξ ἑκατοντάδων, εἴτε ἐξ ἑτέρου τινός ἀριθμοῦ, τήν ποιητικήν ἕξιν δηλοῖ τῆς ἀρετῆς καί τῆς κακίας, κατά τήν ἀναλογίαν τοῦ πολυπλασιασμοῦ τῆς συνθέσεως, τήν ἀπαρτίζουσαν τήνδε ἢ τήνδε τήν ἕξιν διάθεσιν, τοῖς μετ' ἐπιστήμης τοῖς ἀριθμοῖς ἐπιβάλλουσι παριστῶν· ὥτινι ἑξαδικῷ ἀριθμῷ συναφθεῖς ἢ προστεθείς, ἢ συντεθείς ὁ πέντε ἀριθμός, παραδηλοῖ τὰς αἰσθήσεις, ἣγουν τήν τῶν αἰσθητῶν δύναμιν, ἢ ἕξιν ἢ ἐνεργείαν, παρακειμένην, ἢ ἐπικειμένην, ἢ συγκειμένην ταῖς κατά φύσιν τῆς ψυχῆς δυνάμεσιν. Οἶον, εἰ μέν συνῆπται κατά τὰς μονάδας, ὡς ἀπλοῦς ἀπλῶ ὁ πέντε ἀριθμός τῷ ἕξι, τήν ἐπ' αἰσθήσεσι μόνη δυνάμει ποιητικήν ἐπιτηδειότητα παρίστησιν. Εἰ δέ προστέθειται συνθέτω ἐκ πολλῶν τῷ ἕξι ἀριθμῷ ὁ ἀπλοῦς ἐκ μονάδων πέντε ἀριθμός, τήν ἐπ' αἰσθήσεσι κατά δύναμιν ποιητικήν ἕξιν δηλοῖ. Εἰ δέ συντέθειται συνθέτω τῷ ἐκ πολλῶν ἕξι ἀριθμῶν, ὁ ἐκ πολλῶν πέντε σύνθετος, τήν ἐπ' αἰσθήσεσι κατά τε τήν δύναμιν καί τήν ἕξιν καί τήν ἐνεργείαν ἀποτελεστικήν σημαίνει ποιήσιν, ἣγουν περαιώσιν τῆς ἀρετῆς ἢ τῆς κακίας. Ὡς δ' ἂν ὁ ἀριθμός ἔχων τύχοι, (457) εἴτε ψεκτῶς, εἴτε ἐπαινετῶς κατά τόν θεωρούμενον τῆς Γραφῆς, ἣγουν ἐξεταζόμενον τόπον, ὁ μέν ἑξαδικός ἀριθμός ἐκ δεκάδων συντεθείς, ποιεῖ τόν ἑκατόν καί ὀγδοήκοντα καί πέντε ἀριθμόν, καί δηλοῖ τήν ἐπ' αἰσθήσεσι τῶν κατά φύσιν δυνάμεων ποιητικήν τῆς κακίας ἕξιν, ἐπειδή ψεκτῶς κεῖται κατά τοῦτον τῆς ἁγίας Γραφῆς τόν τόπον οὗτος ὁ ἀριθμός· ἦν ἀποκτείνει ὡς δι' ἀγγέλου τινός τοῦ θεοῦ λόγου τῆς γνώσεως, ὁ τῆς οἰκείας δυνάμεως τῇ προσευχῇ πλέον ἐπερειδόμενος νοῦς, καί παντός κατορθώματος, καί πάσης κατά δαιμόνων νίκης αἴτιον τόν Θεόν μόνον ἐπιγραφόμενος.

Ὁ τοίνυν κατά τόν καιρόν τῆς τῶν πειρασμῶν ἐπαναστάσεως, τῆς μέν φυσικῆς ἀπεχόμενος θεωρίας, τῆς δέ προσευχῆς κατά τήν ἐκ πάντων πρὸς ἑαυτόν τε καί τόν Θεόν τοῦ νοῦ συστολήν ἀντεχόμενος, ἀποκτείνει τήν ἐπ' αἰσθήσεσι τῶν φυσικῶν τῆς ψυχῆς δυνάμεων παρά φύσιν κινουμένων ποιητικήν τῆς κακίας ἕξιν, καί ἀποστρέφει μετ' αἰσχύνης τόν διάβολον, ἀποβαλλόμενον τήν εἰρημένην ἕξιν, ἐφ' ἣ

πεποιθώς μετά τῆς οἰκείας ἀλαζονείας, ἤλθε πρὸς τὴν ψυχὴν, διὰ τῶν ὑπερηφάνων λογισμῶν τῆς ἀληθείας κατεπαιρόμενος. Ὅπερ τυχόν καὶ γνούς, καὶ παθῶν, καὶ ποιήσας ὁ μέγας Δαβίδ, ὁ πάντων μάλιστα πείραν ἔχων τῆς τῶν νοητῶν πολέμων παρατάξεως· Ἐν τῷ συστήναι, φησί, τὸν ἀμαρτωλὸν ἐναντίον μου, ἐκωφώθην καὶ ἔταπεινώθην, καὶ ἐσίγησα ἐξ ἀγαθῶν. Καί μετ' αὐτόν ὁ θεῖος Ἱερεμίας, προστάσων τῷ λαῷ μὴ ἐκβῆναι τῆς πόλεως, διὰ τὴν κυκλόθεν παροικοῦσαν τῶν ἐχθρῶν ῥομφαίαν. Τοῦτο εἶπερ ὁ Ἄβελ ὁ μακάριος ἐφυλάξατο, καὶ μὴ συνεξήλθε τῷ Κάϊν ἐν τῷ πεδίῳ· τουτέστιν ἐν τῷ πελάγει τῆς φυσικῆς θεωρίας, πρὸ τῆς ἀπαθείας, οὐκ ἂν ἐπαναστάς ἀπέκτεινεν αὐτόν μετὰ δόλου, κλέψας τοῖς δεξιοῖς κατὰ τὴν τῶν ὄντων θεωρίαν, πρὸ τῆς τελείας ἕξεως, ὁ τῆς σαρκὸς νόμος, ὁ Κάϊν καὶ ὢν καὶ καλούμενος· ὄν πρῶτον ἐκτήσατο καρπὸν τῆς παραβάσεως, κατὰ δύναμιν τῆς αὐτοῦ προσηγορίας ὁ πρῶτος ἄνθρωπος Ἀδάμ· γεννήσας νόμον ἀμαρτίας, ὄν κατὰ τὸν παράδεισον αὐτῷ ὁ Θεὸς οὐκ ἐδημιούργησε. Κτήσις γὰρ ἐρμηνεύεται ὁ Κάϊν. Ὅμοιως καὶ ἡ Δίνα ἢ τοῦ μεγάλου θυγάτηρ Ἰακώβ, εἰ μὴ συνεξήλθε ταῖς θυγατράσιν τῶν ἐγχωρίων, τουτέστι, ταῖς αἰσθητικαῖς φαντασίαις, οὐκ ἂν Συχέμ υἱὸς Ἐμμὸρ ἐπαναστάς αὐτὴν ἐταπείνωσε. Συχέμ δέ ἐρμηνεύεται νῶτος· Ἐμμὸρ δέ, ὄνος, τουτέστι τό σῶμα. Ὁ μὲν οὖν νῶτος, τουτέστιν, ὁ Συχέμ, τοῦ Ἐμμὸρ, ἦγουν τοῦ σώματος, ὀπίσθιος νόμος ἐστίν, ἀλλ' οὐκ ἐμπρόσθιος· τουτέστιν, ὕστερος, ἀλλ' οὐ πρῶτος. Κατ' ἀρχάς γάρ ἦτουν ἔμπροσθεν, πρὶν γενέσθαι τῆς θείας ἐντολῆς τὴν παράβασιν, οὐκ εἶχε τό σῶμα τοῦτο τό ἀνθρώπινον, τουτέστιν ὁ Ἐμμὸρ, τὸν νόμον τῆς ἀμαρτίας· λέγω δέ τὸν Συχέμ, ἀλλ' ὕστερον ἐπεφύη τῷ σώματι διὰ τὴν παρακοήν, τῆς ἀμαρτίας ὁ νόμος· ὄν ὁ ἀληθὴς διασκοπήσας λόγος, διὰ τὴν ὕστερον γένεσιν, προσηγόρευσε Συχέμ, τουτέστι, νῶτον, ὅπερ (460) ἐστίν ὀπίσθιος· τὸν γάρ ὀπίσθιον δηλοῖ σαφῶς κατὰ φύσιν ὁ νῶτος. Ὡστε καλὸν ἐστὶ πρὸ τῆς τελείας ἕξεως, μὴ ἄπτεσθαι τῆς φυσικῆς θεωρίας, ἵνα μὴ λόγους ἐπιζητοῦντες πνευματικούς ἐκ τῶν ὀρωμένων κτισμάτων, λάθωμεν πάθη συλλέγοντες. Πλέον γάρ ἐν τοῖς ἀτελέσι δυναστεύει πρὸς τὴν αἴσθησιν τά φαινόμενα σχήματα τῶν ὀρωμένων, ἢ πρὸς τὴν ψυχὴν οἱ ἐγκεκρυμμένοι τοῖς σχήμασι λόγοι τῶν γεγονότων.

ΣΧΟΛΙΑ.

α'. Ἡ τῶν ὄντων ἀπλὴ θεωρία, παθῶν ἀπηλλαγμένης δεῖται ψυχῆς· ἥτις Ἱερουσαλὴν λέγεται, διὰ τε τὴν ἄρτιον ἀρετὴν, καὶ τὴν ἄϋλον γνῶσιν· ἥτις οὐ μόνον κατὰ στέρησιν παθῶν, ἀλλὰ καὶ φαντασιῶν αἰσθητῶν ἐπιγίνεται, ἅσπερ ὕδατα τῶν ἕξω πηγῶν κέκληκεν ὁ λόγος.

β'. Ἡ πίστις παραμυθεῖται τὸν νοῦν πολεμούμενον, βοηθείας ἐλπίδι ῥωννύμενον· ἢ δέ ἐλπίς ὑπ' ὄψιν ἄγουσα τὴν πιστευθεῖσαν βοήθειαν, ἀποκρούεται τὴν τῶν ἀντικειμένων καταδρομὴν. Ἡ δέ ἀγάπη, νεκράν καθίστησι τῷ φιλοθέῳ νῶ τῶν πολεμίων τὴν προσβολήν, τῇ πρὸς Θεὸν ἐφέσει παντελῶς ἀμαυρουμένην.

γ'. Πρώτη ἐν ἡμῖν ἀνάστασις, φησί, τοῦ διὰ τῆς ἀγνοίας νεκρωθέντος Θεοῦ, ἢ πίστις ἐστὶ καλῶς τοῖς ἔργοις τῶν ἐντολῶν οἰκονομουμένη.

δ'. Συνάδει, φησί, τά πράγματα τοῖς ὀνόμασι. Χωρὶς γάρ τινος προσδοκίας, ἢ δυσχεροῦς ἢ εὐχεροῦς ἐπιστροφή πρὸς τό καλόν οὐδενὶ ποτε πέφυκε γίνεσθαι.

ε'. Οὐδέν ὡς ἀγάπη, φησί, συνάγει τοὺς ἐσκορπισμένους, καὶ μίαν αὐτῶν δημιουργεῖν τὴν γνῶμιν συμπνοία κρατουμένην· ἥς χαρακτήρ, τό τῆς ἰσοτιμίας καθέστηκε καλόν.

στ'. Ὅτι δίχα λογικῆς δυνάμεως, φησὶν, ἐπιστημονικὴ γνῶσις οὐκ ἔστι· καὶ γνώσεως χωρὶς, οὐ συνίσταται πίστις, ἀφ' ἧς τό καλόν γέννημα πρόεισιν, ἢ ἐλπίς· καθ' ἣν ὡς παροῦσι συγγίνεται τοῖς μέλλουσιν ὁ πιστός. Καὶ δίχα τῆς κατ' ἐπιθυμίαν δυνάμεως, οὐ συνίσταται πόθος, οὐ τό τέλος ἐστὶν ἢ ἀγάπη. Τό γάρ ἐρᾶν τινος, ἴδιον

ἐπιθυμίας ἐστί. Καί δίχα θυμικῆς δυνάμεως νευρούσης τήν ἐπιθυμίαν πρὸς τήν τοῦ ἡδέος ἔνωσιν, οὐδαμῶς γίνεσθαι πέφυκεν εἰρήνη, εἴπερ ἀληθῶς εἰρήνη ἐστίν, ἢ ἀνενόχλητος καί παντελής τοῦ καταθυμίου κατάσχεσις.

ζ'. Ὁ λόγος, φησίν, ἀρχή τῶν γνωστικῶν λογισμῶν, ὡσπερ καί τῶν θυμικῶν καί ἐπιθυμικῶν, ὁ θυμός καί ἡ ἐπιθυμία.

η'. Τόν Ἐζεκίαν κατά τήν ἀναγωγὴν ἐθεώρησεν, τόν κατά τήν πρᾶξιν φιλόσοφον νοῦν. Πόλιν δέ, τήν ψυχὴν· πηγὴν δέ, τὰ ποικίλα εἶδη τῶν αἰσθητῶν. Ὑδατα δέ, τὰς αὐτῶν φαντασίας, ἢ τὰ νοήματα· ποταμόν δέ, τήν κατά τήν φυσικὴν θεωρίαν ἐκ τῶν αἰσθητῶν νοημάτων συναγομένην γνῶσιν.

θ'. Οὐ δεῖ, φησί, τόν μὴ καθαρθέντα παθῶν, φυσικῆς ἄπτεσθαι θεωρίας, διὰ τὰς εἰκόνας τῶν αἰσθητῶν (461) δυναμένας τυπῶσαι πρὸς πάθος τόν νοῦν, τοῦ μὴ τελῶς ἀπαλλαγέντος τῶν παθῶν.

ι'. Ὁ κατά τήν φαντασίαν ταῖς ἐπιφανείαις τῶν αἰσθητῶν ἐναπομένων διὰ τήν αἴσθησιν νοῦς, ἀκαθάρτων γίνεται παθῶν δημιουργός· διὰ θεωρίας πρὸς τὰ συγγενῆ νοητὰ μὴ διαβαίνων.

ια'. Ὅταν ἄνους ὁ λόγος γένηται, καί προπετής ὁ θυμός, καί ἄλογος ἡ ἐπιθυμία, ἄγνοια καί τυραννίς καί ἀκολασία κρατοῦσι τήν ψυχὴν· ἐξ ὧν ἡ τῆς κακίας ἕξις γίνεσθαι πέφυκεν ἔμπρακτος, συμπλακείσα τῇ διαφορῶ τῶν αἰσθήσεων ἡδονῇ. Ταύτην γάρ ὁ ἀριθμός δηλοῖ τῶν ρπε' χιλιάδων. Τρίς γάρ ἐξήκοντα συνθεῖς διὰ τήν ἐκάστης δυνάμεως ἐκ τῶν κακῶν τελείαν κίνησιν, καί προσεπάγων καί ἐ' διὰ τήν ἐπ' αἰσθήσεσι κατ' ἐνέργειαν ἡδονήν, τοῦτον πληροῖς δηλονότι τόν ἀριθμόν, ποιητικὴν τῆς κακίας ἕξιν σημαίνοντα. Ἦν ἔχων ἐπιδύεται τῇ ψυχῇ τυραννικῶς ὁ διάβολος· ἦν ὁ Θεός ὡς δι' ἀγγέλου, τοῦ κατά τήν γνωστικὴν σοφίαν λόγου καταφονεύει, καί σώζει τήν ψυχὴν τὴν ἀληθῶς Ἰερουσαλήμ, καί τόν ἐν τῇ ψυχῇ νοῦν πρὸς τήν κακίαν ἀδούλωτον.

ιβ'. Ἐμφύτους λογισμούς λέγει, τόν ἐπὶ τὰ τεῖχη λαόν.

ιγ'. Ἐνταῦθα φίλος ἐστίν ὁ Κύριος· τραύματα δέ τούτου τυγχάνουσι, τὰ εἶδη τῆς ἐπαγομένης ἐκάστῳ πρὸς σωτηρίαν παιδείας εἰς κόλασιν τῆς σαρκός, ἡγουν τοῦ σαρκικοῦ φρονήματος, ἵνα τό πνεῦμα σωθῆ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ Κυρίου. Ἐχθρός δέ ἐστίν ὁ διάβολος· φιλήματα δέ τούτου καθέστηκε, τὰ εἶδη τῶν κατ' αἴσθησιν ἡδονῶν· δι' ὧν ἀπατῶν τήν ψυχὴν, πείθει χωρισθῆναι τῆς ἀγάπης τοῦ Κτίσαντος αὐτήν.

ιδ'. Πειρασμούς ζηρασίας ἐρμηνεύεται Σενναχειρίμ, καθ' ἕν μὲν ὅτι ζηραίνει τὰς καρδίας τῶν ἀνεχομένων αὐτῶ, χωρίζων τῆς πηγαίας χάριτος τῶν ἀγίων λογισμῶν· καθ' ἕτερον δέ, ὅτι αὐτός ξηρός ἐστίν ὡς πένης καί ἄπορος, καί μηδέν ἔχων ἴδιον. Καί διὰ τοῦτο δολερῶς, οἷά τις κλέπτῃς ταῖς ἐπιφανείαις τῶν αἰσθητῶν ἐγρυπτόμενος εἰς τήν καθ' ἡμῶν ἐπανάστασιν.

ιε'. Πᾶν τό περιττόν, καί ὑπὲρ τήν χρειαν τήν φυσικὴν, ἀκρασίαν εἶναι φασιν· δι' ἧς ὑποστρέφει μετ' αἰσχύνης εἰς τήν ἑαυτοῦ γῆν, ἐγκρατείας τήν φύσιν παιδαγωγούσης. Ἦ πάλιν, ὁδός ἐστίν αὐτὰ τὰ φυσικά πάθη· τῷ μὲν ὑπὲρ τήν χρειαν τρόπῳ τῆς χρήσεως, ἄγοντα πρὸς τήν ψυχὴν τόν διάβολον· τῷ δέ κατά τήν χρειαν τρόπῳ τῆς χρήσεως, δι' ἑαυτῶν εἰς τήν ἑαυτοῦ γῆν αὐτόν ὑποστρέφοντα. Γῆ δέ τούτου ἐστίν, ἡ παγία τῆς κακίας ἕξις καί σύγχυσις, εἰς ἣν αἰεὶ βέβηκε, καί πρὸς ἣν ἄγει τοῦ ἡττημένου τῇ φιλίᾳ τῶν ὑλικῶν.

ιστ'. Ὁ πρὸς τήν ἀρετὴν μετενέγκας τούς λογισμούς, ἀνέπαυσεν αὐτούς, μακρὰν ποιήσας τῆς τῶν παθῶν ἀστάτου συγχύσεως.

ιζ'. Νοῦς ἑαυτῶ κατά φύσιν, διὰ μέσου λόγου (464) συνάψας τήν αἴσθησιν, τήν ἐκ τῆς φυσικῆς θεωρίας ἀληθῆ συλλέγεται γνῶσιν, ἣτις ποταμός ἐκλήθη τήν ψυχὴν διορίζων διὰ τήν ἐπ' αἰσθήσεσι διάνοιαν.

ιθ'. Ἀριθμοῦ συνάφειαν λέγει, τήν τῶν ἀπλῶν ἀριθμῶν τῶν ἐντός δεκάδος ἐκφώνησιν, τῶ, καί, συνδέσμῳ διακρινομένην· οἶον ἕξ καί πέντε· καί δηλοῖ, εἴτ' ἐπί κακῶ κεῖται τῇ γραφῇ, εἴτ' ἐπί καλῶ, τήν δύναμιν ποιητικὴν ἐπιτηδειότητα τῆς ἀρετῆς ἢ τῆς κακίας. Ἀριθμοῦ δέ πρόσθεσιν λέγει, τήν τῶ πολυπλασιασθέντι εἰς ἑαυτὸν ἀριθμῶ γενομένην τοῦ ἐκ μονάδων ἀπλοῦ ἀριθμοῦ προσθήκην, τῶ, καί, συνδέσμῳ διακρινομένην, οἶον ἕξήκοντα καί πέντε, ἢ ἑκατὸν ὀγδοήκοντα καί πέντε, καθὼς ὁ παρῶν ἔχει ἀριθμός. Καί δηλοῖ, οὐ μόνον τήν ἐπ' αἰσθήσεων κατ' ἐπιτηδειότητα ποιήσιν, ἀλλὰ καί τήν ἐπ' αἰσθήσεων ποιητικὴν ἕξιν τῆς ἀρετῆς ἢ τῆς κακίας. Ἀριθμοῦ δέ σύνθεσιν λέγει, τήν τῶν ἕξ ἑαυτῶν εἰς ἑαυτοῦς πολυπλασιασθεῖσαν τῶν ἐριθμῶν εἰς ἀλλήλους σύνοδον, τῶ, καί, συνδέσμῳ διακρινομένην· οἶον ξ' καί ν', ἢ χ' καί φ', καί τοὺς τοιούτους· καί δηλοῖ οὐ μόνον τήν κατ' ἐπιτηδειότητα δυνάμει ποιήσιν καί τήν ἕξιν, ἀλλὰ καί τήν ἐπ' αἰσθήσεσι κατὰ τήν ἕξιν ἐνέργειαν τῆς ἀρετῆς ἢ τῆς κακίας. Ὁ τοίνυν γινώσκων ἐκάστου τῶν ἐντός δεκάδος ἀριθμοῦ τήν δύναμιν· ὡς ἡ μονάς δηλοῖ τὸ ἀμιγές· ἡ δὲ δυάς, τὸ διάφορον· ὁ δὲ τρεῖς, ἔστιν ἴσος τε καί νοητός· ὁ δὲ τέσσαρα, αἰσθητός· ὁ δὲ πέντε, αἰσθητικός τε καί κυκλικός· ὁ δὲ ἕξ, δραστικός τε καί τέλειος· ὁ δὲ ἑπτὰ, περιφερής τε καί ἀμιγής· ὁ δὲ ὀκτώ, βάσιμος καί ἀκίνητος· ὁ δὲ ἑννέα, μεταίχμιος ὕλης καί εἴδους, ἡγουν αἰσθητῶν καί αἰσθήσεως· ὁ δὲ δέκα, πληρέστατος· εἴσεται τί σημαίνει κατὰ τήν Γραφήν ἕκαστος ἀριθμός, εἴτε κατὰ συνάφειάν ἐστιν, εἴτε κατὰ πρόσθεσιν, εἴτε κατὰ σύνθεσιν.

κ'. Κάιν ἐστὶν ὁ νόμος τῆς σαρκός, ὃν πρῶτον γεννᾷ παραβάς τήν θείαν ἐντολήν ὁ Ἀδάμ. Ἀβέλ δὲ ἐστὶ τὸ φρόνημα τοῦ πνεύματος, ὃν ὕστερον γεννᾷ μὲν διὰ μετανοίας ὁ αὐτός, ἀποκτείνει δὲ πρό τῆς τελείας ἕξεως τοῖς φυσικοῖς ἐμβάντα θεάμασιν ὁ Κάιν· ὃν ἀποκτείνας, ἑπτὰ παρέλυσεν ἐκδικούμενα, φησὶν ὁ Θεός. Τοῦτον πνεῦμα πονηρὸν ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις ὁ αὐτός προσηγόρευσε, καί τῶν αὐτοῦ πονηροτέρων ἑπτὰ πνευμάτων συμπαραληπτικόν. Οὗτος δὲ τυχόν ἐστὶν ὁ φίλαυτος, ἡγουν γαστρίμαργος λογισμός, ὃν παρέπεται πάντως ὁ τῆς πορνείας λογισμός, καί ὁ τῆς φιλαργυρίας, καί ὁ τῆς λύπης, καί ὁ τῆς ὀργῆς, καί ὁ τῆς ἀκηδίας, καί ὁ τῆς κενοδοξίας καί ὁ τῆς ὑπερηφανίας. Ὁ γοῦν ἀποκτείνας κατὰ τήν θείαν ψῆφον τὸν Κάιν, τουτέστι τήν γαστριμαργίαν, συναπέκτεινε αὐτῇ καί τὰ αὐτὴν παρυφιστάμενα πάθη, κατὰ τὸ, Ὁ ἀποκτείνας Κάιν, ἑπτὰ ἐκδικούμενα παρέλυσεν.

(465) κα'. Ὁ τὰ πρὸς γένεσιν καί φθοράν τοῦ σώματος, φησί, νόμος, ὕστερον ἐπεβλήθη τῇ φύσει τῶν ἀνθρώπων, καθ' ὃν γεννῶμεν καί γεννώμεθα, διὰ τήν παράβασιν, μὴ φυλάξαντες τὸν κατὰ τήν πρώτης ἐντολήν θεοποιὸν νόμον τοῦ πνεύματος.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Ν' .

Τί ἐστὶ πάλιν τὸ σημαίνόμενον ἐν τῇ αὐτῇ βίβλῳ, τὸ "Καὶ προσηύξατο Ἐζεκίας ὁ βασιλεὺς, καὶ Ἡσαΐας υἱὸς Ἀμώς ὁ προφήτης περὶ τούτων· καὶ ἐβόησαν εἰς τὸν οὐρανόν. Καὶ ἀπέστειλε Κύριος ἄγγελον, καὶ ἐξέτριψε πάντα δυνατὸν καὶ πολεμιστὴν καὶ ἄρχοντα καὶ στρατηγὸν ἐν τῇ παρεμβολῇ βασιλέως Ἀσσοῦρ· καὶ ἀπέστρεψε μετ' αἰσχύνης προσώπου εἰς τὴν γῆν αὐτοῦ."

Ἀπόκρισις.

Ὁ τῆς ἀγίας Γραφῆς λόγος, κἂν εἰ δέχεται περιγραφὴν κατὰ τὸ γράμμα, τοῖς χρόνοις τῶν ἱστορουμένων πραγμάτων συναπολήγων· ἀλλὰ κατὰ τὸ πνεῦμα, ταῖς τῶν νοουμένων θεωρίαις μένει διὰ παντός ἀπερίγραφος. Καί μηδεὶς πρὸς τοῦτο δυσανασχετῶν ἀπιστήσῃ, γινώσκων, ὡς ὁ λαλήσας Θεός κατὰ φύσιν ἐστὶν

152

ἀπερίγραφος· ὧ μᾶλλον εἰκέναι τόν ὑπ' αὐτοῦ λαληθέντα λόγον πιστεύειν χρή, τούς γνησίως κατακούειν τοῦ βουλήματος τῆς Γραφῆς βουλομένους. Εἰ γάρ Θεός ὁ λαλήσας ἐστίν, οὗτος δέ κατ' οὐσίαν ἀπερίγραφος, δῆλον ὅτι ὁ λαληθεὶς ὑπ' αὐτοῦ λόγος ἐστίν ἀπερίγραφος.

Οὐκοῦν τά συμβάντα τυπικῶς κατά τούς Ἐζεκίου χρόνους, καί λαβόντα πέρας, τήν τότε τῶν ἱστορουμένων ἔκβασιν, πνευματικῶς θεωρήσαντες, θαυμάσωμεν τήν ἱστορίαν του γράψαντος ἀγίου Πνεύματος· πῶς ἐκάστῳ τῶν μετειληφόντων τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἀρμόζουσαν ἔθετο καί προσήκουσαν τήν τῶν γεγραμμένων διάνοιαν· ὥστε πάντα τόν βουλόμενον, τοῦ θείου λόγου γενέσθαι φοιτητήν, καί μηδέν ἔχειν τῶν παρόντων καί λυομένων τῆς ἀρετῆς ἰσοστάσιον, γενέσθαι δύνασθαι ἄλλον Ἐζεκιάν ἐν πνεύματι· καί Ἡσαΐαν ἕτερον ὑπ' οὐδενός κωλυόμενον καί προσεύξασθαι, καί βοῆσαι εἰς τόν οὐρανόν, καί εἰσακουσθῆναι, καί λαβεῖν παρά Θεοῦ τήν δι' ἀγγέλου τῶν νοητῶς αὐτόν πολεμούντων φθοράν καί ἀπώλειαν.

Ἐπειδή δέ χρή, τόν γνωστικῶς πρὸς ψυχὴν τήν ἀγίαν Γραφήν κατά Χριστόν ἐκδεχόμενον, ἀσκηθῆναι φιλοπόνως καί τῶν ὀνομάτων τήν ἐρμηνείαν, αὐτόθεν δυναμένην ὅλην τήν τῶν γεγραμμένων σαφηνίσαι διάνοιαν, εἴπερ μέλει αὐτῷ τῆς ἀκριβοῦς τῶν γεγραμμένων κατανοήσεως, ἀλλ' οὐχί Ἰουδαϊκῶς πρὸς σῶμα περὶ γῆν κατάγειν τό ὕψος τοῦ πνεύματος, καί τὰς θείας καί ἀκηράτους τῶν νοητῶν ἀγαθῶν τῆ φθορᾶ τῶν παρερχομένων περιγράφειν ἐπαγγελίας, καθὼς τινες τῶν παρ' ἡμῖν λεγομένων (468) Χριστιανῶν ὑπειληφότες, λελήθασι ψευδώνυμον αὐτοῖς τήν ἀπό Χριστοῦ προσηγορίαν ἐπιφημίζοντες, ἧς δείκνυνται παντελῶς ἡρνημένοι δι' αὐτῶν τῶν πραγμάτων τήν δύναμιν, καί τήν ἐναντίαν τῷ Χριστῷ προδήλως ὀδεύουσιν, ὡς δείξει κατ' ἐπιτομήν ὁ λόγος.

Εἰ γάρ μετὰ τῶν ἄλλων μυστηρίων, ὧν οὐκ ἂν τις ἐφίκοιτο λόγος, καί εἰς τοῦτο γενόμενος ἄνθρωπος ὁ Θεός ἦλθεν, ἵνα πληρώσῃ τόν νόμον πνευματικῶς ἐν τῇ καταργήσει τοῦ γράμματος· καί τό ζωοποιεῖν αὐτοῦ, φημί δὴ τοῦ νόμου, στήσι τε καί φανερόν καταστήσει, τῇ προαιρέσει τοῦ ἀποκτείνοντος· τό δέ ἀποκτείνον τοῦ νόμου, κατά τόν θεῖον Ἀπόστολον, ἔστι τό γράμμα, ὡσπερ καί τό ζωοποιόν τοῦ νόμου κατ' αὐτόν, τό πνεῦμα ἐστίν. Φησί γάρ, Τό μὲν γράμμα ἀποκτείνει, τό δέ πνεῦμα ζωοποιεῖ· διαρρήδην ἄρα τήν ἀντίπαλον τῷ Χριστῷ μοῖραν ἀνείλαντο, καί τό πᾶν τῆς αὐτοῦ σαρκώσεως ἠγνόησαν μυστήριον· οὐ μόνον γράμματι κατορύξαντες τῆς σφῶν διανοίας τήν δύναμιν, καί οὐκ ἐθέλοντες εἶναι κατ' εἰκόνα Θεοῦ καί ὁμοίωσιν· ἀλλά μᾶλλον τό, γῆν εἶναι, κατά τήν ἀπειλήν, καί εἰς γῆν ἀπελεύσεσθαι διὰ τῆς ὡς πρὸς γῆν τό γράμμα σχέσεως· τοῦ πρὸς οὐρανόν, λέγω δέ τό πνεῦμα, εἰς ἀέρα, τουτέστι, τόν νοερόν φωτισμόν, ἐν νεφέλαις, ταῖς ὑψηλαῖς δηλαδή θεωρίαις εἰς ἀπάντησιν ἀρπαγῆναι τοῦ Κυρίου, καί οὕτως πάντοτε σύν αὐτῷ εἶναι διὰ τῆς γνώσεως, προτιμώντες. Ὑπὲρ ὧν ἄχθεσθαι μὲν δίκαιον, ἀφόρητον ζημίαν ἐξ ἀγνοίας ὑπομενόντων, τήν τῆς ἀληθείας ἔκπτωσιν· λυπεῖσθαι δέ, ὡς πολλάς εἰς βεβαίωσιν ἀπιστίας τοῖς Ἰουδαίοις ἀφορμὰς παρεχόντων. Ἄλλ' ἡμεῖς ἐκείνους ἔασαντες ὡς θέλουσιν ἔχοντας, πρὸς ἑαυτούς καί τόν Λόγον ἐπανέλθωμεν, τήν ἀρχὴν τῆς τοῦ προκειμένου κεφαλαίου πνευματικῆς ἐρεῦνης, ἐκ τῶν ὀνομάτων ἐρμηνείας ποιησόμενοι.

Ἐζεκίας τοίνυν ἐρμηνεύεται κράτος Θεοῦ· Ἀχάς δέ ὁ πατήρ αὐτοῦ, ἰσχύς· καί Ἡσαΐας ἐρμηνεύεται ἔπαρσις Θεοῦ· τουτέστιν ὕψος Θεοῦ. Ἀμῶς δέ, ὁ πατήρ αὐτοῦ, λαός πόνου. Κράτος Θεοῦ καθέστηκεν, ἡ ἀναιρετικὴ τῶν παθῶν ἀρετὴ, καί τῶν εὐσεβῶν φρουρητικὴ λογισμῶν, ἦν γεννᾶ ννᾶ πρᾶξις ἐντολῶν· ἰσχύς τροπικῶς νοουμένη, δι' ἧς τὰς ἀντικειμένας τῶν ἀγαθῶν πονηρὰς δυνάμεις συνεργεῖα Θεοῦ· μᾶλλον δέ μόνη δυνάμει Θεοῦ, διαφθειρόμεν. Ὑψος δέ Θεοῦ ἐστίν, ἡ γνῶσις τῆς ἀληθείας, ἦν γεννᾶ τῆς τῶν γεγονότων θεωρίας ὁ πόνος· καί οἱ ἐπὶ τῇ πράξει τῶν

ἀρετῶν ἰδρῶτες, πόνου πατέρες γινόμενοι· δι' ἧς τὴν ἀντικειμένην τῇ ἀληθείᾳ τοῦ ψεύδους δύναμιν (469) παντελῶς ἐξαφανίζομεν· πᾶν ὕψωμα τῶν ἐπαιρομένων κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ πονηρῶν πνευμάτων ταπεινοῦντές τε καὶ καταβάλλοντες.

Προσευχὴ δὲ ἐστὶν αἴτησις ὣν πέφυκε Θεός ἀνθρώποις δωρεῖσθαι πρὸς σωτηρίαν· καὶ μάλα γε εἰκότως. Εἰ γὰρ εὐχή ἐστὶν, ὑπόσχεσις τῶν ἐξ ἀνθρώπων Θεῷ κατ' ἐπαγγελίαν προσαγομένων καλῶν· προσευχή κατὰ τὸν εἰκότα λόγον ἔσται σαφῶς, ἢ τῶν ἐκ Θεοῦ πρὸς σωτηρίαν χορηγουμένων τοῖς ἀνθρώποις ἀγαθῶν ἐξαίτησις, ἀντίδοσιν φέρουσα τῆς τῶν προηγουμένων διαθέσεως.

Βοή δὲ ἐστὶν, ἢ τῶν κατὰ τὴν πράξιν ἐναρέτων τρόπων, καὶ τῶν κατὰ τὴν θεωρίαν γνωστικῶς θεωρημάτων ἐν τῷ καιρῷ τῆς τῶν πονηρῶν δαιμόνων ἐπαναστάσεως, ἐπίδοσις τε καὶ ἐπαύξησις, ἧς πάντων οὐχ ἥκιστα φυσικῶς ἀκούει Θεός, ἀντὶ μεγάλης φωνῆς, τὴν τῶν ἀρετῆς καὶ γνώσεως ἐπιμελουμένων λαμβάνων διάθεσιν.

Οὐρανός δὲ πολλάκις λέγεται κατὰ τὴν ἀγίαν Γραφήν, αὐτός ὁ Θεός· ὡς που ὁ μέγας τῆς ἀληθείας κήρυξ Ἰωάννης ὁ πρόδρομος φησιν, Οὐ δύναται ἄνθρωπος λαμβάνειν ἀφ' ἑαυτοῦ, ἐάν μὴ ᾗ δεδομένον αὐτῷ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ· ἀντὶ τοῦ, ἐκ Θεοῦ· διότι, Πᾶσα δόσις ἀγαθῆ, καὶ πᾶν δῶρημα τέλειον, ἄνωθεν ἐστὶ καταβαῖνον ἀπὸ τοῦ Πατρὸς τῶν φώτων. Καθ' ὃ σημαίνομενον, ἐπὶ τοῦ προκειμένου κεφαλαίου, τὸν τῆς Γραφῆς τόπον ἐκκληπτέον: Οἶδε δὲ πάλιν ἡ Γραφή καλεῖν οὐρανόν καὶ τὰς οὐρανόθεν Δυνάμεις, κατὰ τό, Οὐρανός μοι θρόνος· ὡς ταῖς ἀγίαις δηλονότι καὶ ἀσωμάτοις ἐπαναπαυομένῳ φύσεσιν. Εἰ δὲ καὶ τὸν νοοῦν τὸν ἀνθρώπινον πάσης μὲν ὑλικῆς καθαιρόμενον φαντασίας, τοῖς δὲ θείοις τῶν νοητῶν κατακοσμούμενον λόγοις, φαίη τις εἶναι οὐρανόν, οὐκ ἔξω γε τῆς ἀληθείας, ὡς ἔμοιγε δοξεῖ, βέβηκεν. Εἰ δὲ τό ὕψος τῆς ἐν ἀνθρώποις νοερᾶς γνώσεως, οὐρανόν εἶποι τις, οὐκ ἂν ἀμάρτοι τοῦ πρεπόντος. Τῷ ὄντι γὰρ ὡς οὐρανός, θρόνος γίνεται τοῦ Θεοῦ ἢ ἀληθῆς γνώσις, δεχομένη τὸν Θεὸν ἐνθρονιζόμενον κατὰ τὴν ἀμετάθετον ἕξιν τῆς περὶ τό καλὸν παγίας καὶ ὑψηλῆς ἐφέσεως· ὡσπερ καὶ ὑποπόδιον, ἢ καθαρά λέγεται πράξις τῶν ἀρετῶν, ἐφ' ἑαυτῆς δεχομένη τὰς θείας βάσεις, καὶ οὐκ ἐῴσα τό σύνολον τοῖς ἀπὸ τοῦ σώματος καθάπερ γῆς μολύνεσθαι ῥύποις.

Οὐκοῦν ἐπειδὴ τῆς ἀρετῆς ὑποτύπωσιν φέρει, κατὰ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ οἰκείου ὀνόματος Ἐζεκίας ὁ βασιλεύς, κράτος Θεοῦ κατὰ τὴν Ἑλλάδα φωνὴν λεγόμενον τοῦτο σημαίνει τό ὄνομα· Θεοῦ δὲ κράτος μόνη κατὰ τῶν ἐναντίων δυνάμεων εἶναι καθέστηκεν ἡ ἀρετὴ. Ἄχας δὲ ὁ τοῦ Ἐζεκίου πατήρ, ἰσχύς ἐρμηνεύεται, ἦν εἰς τὴν πράξιν προλαβὼν ὁ λόγος ἐξέδωκεν, ἐξ ἧς γενναῖσθαι τό κατ' ἀρετὴν θεῖον πέφυκε κράτος. Ὁ δὲ προφήτης Ἡσαΐας, τὴν τῶν (472) ὑψηλῶν γνώσιν σημαίνει· ὕψος γὰρ Θεοῦ ἐρμηνευόμενος λέγεται, δι' ἑαυτοῦ τό ὕψος τῆς κατὰ Θεὸν γνώσεως δηλῶν, τῆς γεννωμένης ἐκ τοῦ πόνου τῶν περὶ τὰ ὄντα διαφόρων θεωρημάτων. Ἀμῶς γάρ, λαοῦ πόνος [ΑΙ...λαός πόνου], λέγεται, καθὼς προαπεδόθη.

Ἐπειδὴ τοίνυν καθὼς εἴρηται, ταύτην ἔχει τῶν ὀνομάτων ἡ σημασία τὴν δύναμιν, πᾶς δὴλον ὅτι φιλόσοφος καὶ εὐσεβής, ἀρετῆ καὶ γνώσει, ἢ πράξει καὶ θεωρίᾳ φρουρούμενος, ἐπειδὴν ἴδη διὰ τῶν παθῶν ἐπαναστάσαν αὐτῷ τὴν πονηρὰν δύναμιν, καθάπερ τῷ Ἐζεκίᾳ τῶν Ἀσσυρίων ὁ βασιλεύς, μίαν ἔχει πρὸς τὴν τῶν κακῶν λύσιν βοήθειαν, τὸν Θεόν, ὃν ἰλεοῦται βοῶν ἀλαλήτως διὰ τῆς κατὰ τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν γνώσιν πλείονος ἐπιτάσεως· καὶ δέχεται πρὸς συμμαχίαν, μᾶλλον δὲ πρὸς σωτηρίαν, ἄγγελον· δηλονότι μεῖζονα σοφίας καὶ γνώσεως λόγον, ἐκτρίβοντα πάντα δυνατόν καὶ πολεμιστὴν καὶ ἄρχοντα καὶ στρατηγόν ἐκ τῆς παρεμβολῆς βασιλέως Ἀσσοῦρ, καὶ ἀποστρέφοντα αὐτόν μετ' αἰσχύνης προσώπου εἰς τὴν γῆν αὐτοῦ. Ἡ γὰρ πονηρὰ καὶ ὀλέθριος τοῦ διαβόλου βασιλεία, διὰ τῆς Ἀσσυρίων τυπουμένη βασιλείας, τὸν κατὰ τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς γνώσεως πρὸς ἀνθρώπους

συνεγείρουσα πόλεμον, διά τῶν αὐτοῖς ἐμφύτων δυνάμεων τροποῦσθαι μηχανᾶται τήν ψυχὴν· τήν μὲν ἐπιθυμίαν πρῶτον εἰς ὄρεξιν τῶν παρά φύσιν διερεθίζουσα, καὶ τὰ αἰσθητὰ τῶν νοητῶν προτιμᾶν ἀναπέιθουσα· τὸν δὲ θυμὸν, ὑπεραγωνίζεσθαι τοῦ αἰρεθέντος ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας αἰσθητοῦ διεγείρουσα· τὸ δὲ λογικόν, τοὺς τρόπους ἐπινοεῖν τῶν κατ' αἴσθησιν ἡδονῶν ἐκδιδάσκουσα· καὶ τούτων ἄρχειν τῶν δυνάμεων τὰ αἰσθητὰ, ἡγουν τῶν τῆς ψυχῆς δυνάμεων κυριεύειν τὸν χοϊκὸν χειροτονοῦσα νόμον.

Δυνατὸν οὖν ἐκάλεσεν ἡ Γραφή, τὸν ἐπικείμενον τῆς ἐπιθυμίας πονηρὸν δαίμονα, καὶ πρὸς τὰς τῶν αἰσchrῶν ἡδονῶν ἀπρεπεῖς ὀρέξεις αὐτὴν ἐκκαίοντα· οὐδὲν γάρ φυσικῆς ὀρέξεώς ἐστι δυνατώτερον ἢ βιαιότερον. Πολεμιστὴν δέ, τὸν ἐπικαθήμενον τῷ θυμικῷ, καὶ ὑπὲρ τῶν ἡδονῶν ἀπαύστως μάχεσθαι παρασκευάζοντα, προσηγόρευσε δαίμονα. Ἄρχοντα δέ, τὸν ταῖς ἐπιφανείαις τῶν αἰσθητῶν ἀοράτως ἐπιφυόμενον, καὶ πρὸς ἕκαστον τὰς ὀρέξεις τῆς ψυχῆς δι' ἐκάστης αἰσθήσεως ἀπατηλῶς ἐκκαλούμενον ὠνόμασεν. Ἄρχοντα δέ τοῦτον κέκληκεν ὁ λόγος, ἐπειδὴ παντός πέφυκεν ἄρχειν πάθους τὸ προσφυές αἰσθητόν. Ἄνευ γάρ τινος ὑποκειμένου, καὶ τὰς δυνάμεις τῆς ψυχῆς διὰ μέσης τινός αἰσθήσεως ἐπικινουῦντος πρὸς ἑαυτό, πάθος οὐκ ἂν συσταίη ποτέ. Στρατηγὸν δέ, τὸν τῆς ψυχῆς λογιστικοῦ καταχρῶμενον, εἶπε δαίμονα, πρὸς ἐπίνοιαν κινῶν καὶ ἐξεύρεσιν πασῶν τῶν κατὰ κακίαν μεθόδων. Πρόσωπον δὲ διαβόλου, τὸ λεῖον ὑπάρχει τῆς ἡδονῆς, δι' οὗ, πάσης ἀνεχομένης αὐτοῦ ψυχῆς πέφυκε δυναστεύειν· καὶ τὰ θελκτικά τῶν αἰσθήσεων αἰσθητὰ, τῆς τὸν νοῦν παινούσης τῶν νοητῶν θεωρίας προτιμώσης· ὅπερ πρόσωπον καταισχύνει, ὁ (473) διὰ προσευχῆς τὸν ἐκτρίβοντα πᾶσαν πονηρὰν δύναμιν παρά Θεοῦ κομισάμενος, σοφίας λόγον· τουτέστι τὸν τελείως ἀφανιστικὸν τῆς διοχλούσης τῆ ψυχῆ πονηρᾶς τυραννίδος· Ἐξέτριψε γάρ, φησὶν ὁ Λόγος, ἀλλ' οὐκ ἔτριψεν. Ἡ μὲν γάρ τρίψις, τῆς ἐμπαθοῦς κατ' ἐνέργειαν μόνης ὑπάρχει πράξεως κατάργησις· ἡ δὲ ἔκτριψις, καὶ τῶν κατὰ διάνοιαν πονηρῶν κινήματων παντελής ἀφανισμός.

Ἡ δὲ χώρα τοῦ βασιλέως Ἀσοῦρ, λέγω δὴ τοῦ πονηροῦ καὶ ἀρχεκάκου δαίμονός ἐστιν, ἡ στιβαρά καὶ ἀπότομος τῆς κακίας καὶ ἀγνωσίας ἕξις, ἡ πάσης τῆς κατ' ἀρετὴν ζωτικῆς θερμότητος, καὶ παντός τοῦ κατὰ τὴν γνῶσιν νοεροῦ φωτός ἐστερημένη· εἰς ἣν μόνος ὁ διάβολος ἀποστρέφεται, μετὰ τὴν πείραν τῆς προσβολῆς, μὴ δυναθεῖς μετοικίσαι εἰς τὴν οἰκίαν ἕξιν, τὴν Ἱερουσαλήμ· τουτέστι, τὴν θεοφιλῆ καὶ ἀπαθέστατην ψυχὴν, ἔχουσαν ἐν ἑαυτῇ τὸν τε τῆς πράξεως καθάπερ Ἐζεκίαν τέλειον λόγον, καὶ τὸν τῆς γνώσεως καθάπερ Ἡσαΐαν πεφωτισμένον νοῦν, τὸν Θεὸν ἰλεομένους, καὶ δι' ἀγγέλου τὴν πονηρὰν ἐξαφανίζοντας δύναμιν.

Ἐγὼ μὲν οὕτως τοὺς τόπους ἐνόησα, κατὰ τὴν εἰποῦσάν μοι δύναμιν. Εἰ δὲ τις ὑψηλοτέρως ἐκδέχεσθαι δύναται τὰ εἰρημένα, καὶ ἑαυτῷ καὶ ἡμῖν χαρίζεται, τιμιώτερον ἐκφαίνων, ὡς δεῖ, τῶν γεγραμμένων τὸν νοῦν· προέφη γάρ, ὅτι μένει διὰ παντός ἀπερίγραφος, ὁ τῆς θείας Γραφῆς λόγος· πάντας μὲν περιγράφων τοὺς λέγοντας, αὐτὸς δὲ τοῖς λέγουσιν οὐδαμῶς περιγραφόμενος. Ὡστε κἂν εἶπόν τι κατὰ τὴν δύναμιν, καὶ τοῦτο τολμηρῶς, ἀλλ' οὐ περιέλαβον πᾶσαν τῶν γεγραμμένων τὴν δύναμιν, ἀπείρως τῆς ἐμῆς ἀνωκισμένην δυνάμειος.

ΣΧΟΛΙΑ.

α'. Ὅτι καθάπερ ὁ Θεὸς κατ' οὐσίαν οὐχ ὑποπέπτωκε γνώσει, οὕτως οὔτε λόγος αὐτοῦ γνώσει τῆ καθ' ἡμᾶς περιλαμβάνεται.

β'. Οἱ μόνω τῷ γράμματι προσδήσαντες Ἰουδαϊκῶς τὴν διάνοιαν, φησί, κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦτον ἐκδέχονται τὰς ἐπαγγελίας τῶν ἀκηράτων ἀγαθῶν, ἀγνοοῦντες τὰ κακὰ φύσιν τῆς ψυχῆς ἀγαθά.

γ'. Ὁ τὴν εἰκόνα φορέσας τοῦ ἐπουρανίου, φησὶν, τῷ πνεύματι διὰ πάντων ἔπεσθαι σπεύδει τῆς ἀγίας Γραφῆς· ἐν ᾧ δι' ἀρετῆς καὶ γνώσεως ἢ τῆς ψυχῆς ὑπάρχει συντήρησις· ὁ δὲ τὴν εἰκόνα φέρων τοῦ χοϊκοῦ, τό γράμμα μόνον περιέπει· ἐν ᾧ ἢ κατ' αἴσθησιν πρὸς σῶμα λατρεία συνέστηκε, τά πάθη δημιουργοῦσα.

δ'. Ἡ πρᾶξις γεννᾷ τὴν ἀρετὴν, φησὶν, ὡς Ἄχας τὸν Ἐζεκίαν.

ε'. Ἡ θεωρία, φησὶ, γεννᾷ τὴν γνῶσιν, ὡς Ἀμῶς τὸν Ἡσαΐαν.

στ'. Ὁ μετὰ πράξεως γινώσκων, φησὶ, καὶ μετὰ γνώσεως πράττων, θρόνος καὶ ὑποπόδιον ἔστι τοῦ (476) Θεοῦ. Θρόνος μὲν, διὰ τὴν γνῶσιν· ὑποπόδιον δέ, διὰ τὴν πρᾶξιν.

ζ' Παρεμβολὴ βασιλέως Ἀσσούρ, ἔστιν ἡ συναγωγὴ τῶν πονηρῶν λογισμῶν, ἐν ᾗ δυνατός ἐστιν, ὁ πρὸς ἡδονὴν τὰς φυσικὰς ὀρέξεις κινῶν· πολεμιστὴς δέ ἐστιν. Ὁ το θυμικὸν εἰς τὴν τῶν ἡδονῶν φυλακὴν διεγείρων· ἄρχων δέ, ὁ ταῖς ἐπιφανείαις τῶν ὀρατῶν τὰς αἰσθήσεις διερεθίζων· στρατηγός δέ, ὁ εἰδοποιός τῶν παθῶν, καὶ τῶν ὕλων καὶ τρόπων τῆς αὐτῶν ἐνεργείας ἐπινοητικός.

η'. Ὅτι χωρὶς αἰσθητοῦ πράγματος, φησὶν, οὐ συνίσταται πάθος. Μὴ γάρ οὔσης γυναικός, οὐκ ἔστι πορνεία· καὶ βρωμάτων οὐκ ὄντων, οὐκ ἔστι γαστριμαργία· καὶ χρυσοῦ μὴ ὄντος, φιλαργυρίας οὐκ ἔστι πάθος. Οὐκοῦν πάσης ἐμπαθοῦς κινήσεως τῶν ἐν ἡμῖν φυσικῶν δυνάμεων, ἄρχει τό αἰσθητόν, ἡγουν ὁ δι' αὐτοῦ τὴν ψυχὴν διερεθίζων πρὸς ἀμαρτίαν δαίμων.

θ'. Ἡ τρίψις, φησὶ, τὴν ἐνέργειαν· ἡ ἔκτριψις δέ, καὶ αὐτὴν ἀφανίζει τῆς κακίας τὴν ἐνθύμησιν.

ι'. Ὡς γάρ ὁ βορῶς, φησὶν, ἥλιον οὐκ ἔχει διοδεύοντα· οὕτως οὔτε ἡ κακὴ ἔξις, ἣν οἰκεῖ ὁ διάβολος, γνώσεως φωτισμὸν ἐπιδέχεται.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΝΑ΄.

"Καὶ πολλοὶ ἔφερον δῶρα τῷ Κυρίῳ εἰς Ἱερουσαλήμ, καὶ δόματα τῷ Ἐζεκίᾳ βασιλεῖ Ἰούδα. Καὶ ὑπερήρηθη κατ' ὀφθαλμούς πάντων τῶν ἐθνῶν". Τί τὰ δῶρα, καὶ τί τὰ δόματα; καὶ τί τό ὑπεραρθῆναι κατ' ὀφθαλμούς πάντων τῶν ἐθνῶν.

Ἀπόκρισις.

Τὴν ὀρωμένην ἅπασαν φύσιν ὁ Θεὸς ὑποστήσας, οὐκ ἀφήκεν αὐτὴν κατὰ μόνην κινεῖσθαι τὴν αἴσθησιν· ἀλλ' ἐγκατέσπειρεν ἐκάστῳ τῶν αὐτὴν συμπληρούντων εἰδῶν, καὶ σοφίας λόγους πνευματικούς, καὶ ἀγωγῆς ἀστείας τρόπους· ὥστε μὴ μόνον διὰ τῶν σιγῶντων κτισμάτων μεγαλοφώνως κηρύττεσθαι τὸν Ποιητὴν τῶν κτισμάτων τοῖς τῶν γεγονότων μηνυόμενον λόγοις· ἀλλὰ καὶ τὸν ἄνθρωπον τοῖς κατὰ φύσιν τῶν ὀρωμένων θεσμοῖς τε καὶ τρόποις παιδαγωγούμενον, εὐμαρῶς τὴν πρὸς αὐτόν ἄγουσαν ὁδὸν τῆς διδασκαλίας εὐρεῖν. Τοῦτο γάρ τῆς ἄκρας ἦν ἀγαθότητος ἴδιον, μὴ μόνον τὰς θείας καὶ ἀσωμάτους τῶν νοητῶν οὐσίας, τῆς ἀπορρήτου καὶ θείας ἀπεικονίσματα καταστῆσαι δόξης, ὅλην κατὰ τό θεμιτὸν ἀναλόγως αὐταῖς εἰσδεχομένης τὴν ἀπερινόητον ὠραιότητα τοῦ ἀπροσίτου κάλλους· ἀλλὰ καὶ τοῖς αἰσθητοῖς καὶ τῶν νοητῶν οὐσιῶν κατὰ πολὺ ἀποδέουσιν, ἀπηχήματα τῆς οἰκείας ἐγκαταμίξαι μεγαλειότητος, δυνάμενα τὸν ἀνθρώπινον νοῦν ἐποχοῦμενον αὐτοῖς πρὸς τὸν Θεὸν ἀπλανῶς διαπορθμεύειν, ὑπεράνω τῶν πάντων τῶν ὀρωμένων γενόμενον, καὶ τὰ μέσα πάντα, δι' ὧν τὴν τοιαύτην τεμῶν ἐξήνυσε πορείαν, κατόπιν ἑαυτοῦ ποιησάμενον.

Οὐ μόνον δέ, ἀλλ' ἵνα καί μηδεὶς τῶν λατρευσάντων τῇ κτίσει παρά τόν Κτίσαντα, πρόφασιν ἀπολογείας (477) ἔχη τήν ἄγνοιαν· φωνῆς πάσης τρανότερον τόν οἰκεῖον ποιητὴν κηρυττούσης ἀκούων τῆς κτίσεως.

Οὐκοῦν ἐπειδὴ καί λόγους σοφίας πνευματικούς, καί τρόπους ἀγωγῆς καί ἀστείας ἐγκατασπαρέντας αὐτῇ φυσικῶς ἔχει παρά τοῦ Δημιουργοῦ τῶν ὄρωμένων ἢ φύσις· πᾶς νοῦς εἰκότως ἀρετῇ καί γνώσει κατεστεμμένος, οἷα δὴ κατά τόν μέγαν Ἐζεκιάν βασιλεύειν λαχὼν τῆς Ἱερουσαλήμ, τουτέστι, τῆς εἰρήνην μόνην ὀρώσης ἔξωθεν· ἤγουν τῆς παντοίων ἐστερημένης παθῶν καταστάσεως. Ὅρασις γάρ εἰρήνης Ἱερουσαλήμ ἐρμηνεύεται· πᾶσαν ἔχει τήν κτίσιν ὑποχείριον, διὰ τῶν αὐτὴν συμπληρούντων εἰδῶν, ὁ τοιοῦτος νοῦς· τῷ μὲν Θεῷ, δι' αὐτοῦ τούς ἐν αὐτῇ πνευματικούς τῆς γνώσεως καθάπερ δῶρα προσκομίζουσιν λόγους· αὐτῷ δέ, καθάπερ δόματα τούς ἐνυπάρχοντας αὐτῇ κατά τόν φυσικόν νόμον πρὸς ἀρετὴν τρόπους παρέχουσιν· καί διὰ τῶν ἀμφοτέρων δεξιουμένην τόν κατ' ἀμφοτέρα κρατίστως εὐδοκιμεῖν δυνάμενον· λέγω δέ τόν κατὰ λόγον καί βίον πράξεώς τε καί θεωρίας τελειωθέντα φιλόσοφον νοῦν. Δῶρα μὲν οὖν τῷ Κυρίῳ, καί δόματα τῷ βασιλεῖ φέρεσθαι προσδιωρισμένως εἴρηκεν ὁ Λόγος. Ἐπειδὴ, καθὼς φασιν οἱ περὶ ταῦτα τήν σπουδὴν ἐσχηκότες, δῶρα σεσημειωμένως ἐκεῖνα λέγεται, τὰ τοῖς ἀπροσδεῖσιν εἰσκομιζόμενα· δόματα δέ, τὰ τοῖς δεομένοις διδόμενα. Διὸ καί ἡ καθ' ὅλου συνήθεια τῶν ἀνθρώπων, τὰ τοῖς βασιλεῦσι προσφερόμενα, προσηγόρευσε δῶρα· τυχόν τό ἀπροσδεῖς τῶν δεχομένων σκοπήσασα.

Φήσειε δ' ἂν τις τῶν πάντα φιλοτίμων, ταύτης ἔνεκεν τῆς αἰτίας καί τὰ πρὸς τῶν Μάγων προσενεχθέναι τῷ Κυρίῳ καθ' ἡμᾶς γενομένῳ διὰ φιλανθρωπίαν, (480) δῶρα προσηγορευθῆναι, μηδὲν τῆς ἀληθείας τοῦτο λέγων παραμείβων τό σύμβολον.

Προσκομίζοντες οὖν τούς ἐκ τῶν γεγονότων πνευματικούς τῷ Κυρίῳ λόγους, δῶρα προσφέρομεν, καθ' ὅτι πάντων τούτων ἐστὶν κατὰ φύσιν ἀπροσδεής· οὐ γάρ ὡς δεομένῳ πρὸς ἄλλοις, καί τούς τῶν ὄντων τῷ Κυρίῳ προσκομίζομεν λόγους, ἀλλ' ἵνα ποσῶς ἡμεῖς κατὰ δύναμιν ἐκ τῶν αὐτοῦ κτισμάτων χρεωστούμενον αὐτόν ἀνυμνήσωμεν. Δόματα δέ λαμβάνει, ὁ τήν θείαν προσθύμῳς μετερχόμενος φιλοσοφίαν· ὡς καί τρόπων πρὸς ἀρετὴν, καί λόγων πρὸς γνῶσιν κατὰ φύσιν δεόμενος.

Ἦ καί ἄλλως ἐκκληπτέον τὰ δῶρα. Ἐπειδὴ δῶρον πάλιν ἐστὶ, τό τοῖς μηδὲν προεισενεγκοῦσι διδόμενον· δῶρα μὲν λαμβάνει ὁ γνωστικός νοῦς ἐκ τῆς τῶν ὄντων θεωρίας, δι' αὐτοῦ προσαγομένους τῷ Κυρίῳ, τούς ἄνευ λογικῆς ἀποδείξεως συνεκτικούς λόγους τῆς πίστεως· ὑπὲρ ἧς οὐδεὶς οὐδαμῶς οὐδὲν προεισφέρει· φυσικῶς, καί δίχα πάσης τῆς ἐν λόγοις τεχνικῆς μεθοδείας, τόν ἴδιον ποιητὴν θεώμενος, μηνουσίης τῆς κτίσεως. Τί γάρ καί προσενέγκαι δυνήσεται τις πίστει παρισωθῆναι δυνάμενον, ὥστε χρέος, ἀλλά μὴ δῶρον τήν εἰς τόν Θεόν πίστιν κομίσασθαι; Δόματα δέ λαμβάνει, τούς τῶν ὄντων φυσικούς νόμους τοῖς τρόποις μιμούμενος· δηλαδή τῆς τούτων προεισφέρων κτίσεως, τούς κατὰ τήν μετάνοιαν πόνους· δι' ὧν ἐκδύεσθαι πρότερον τόν παλαιόν πέφυκεν ἄνθρωπον, καί οὕτω πρὸς συλλογὴν καρπῶν δικαιοσύνης ἐξιέναι, τούς ἐν τοῖς οὔσι πεποιημένους πρὸς ἀρετὴν ἀναλεγόμενος τρόπους· οἷς οὐκ ἂν ποτε προσεγγίσειεν, μὴ πρότερον πόνους καί ἰδρῶσι πολλοῖς καθάπερ ὄφις τήν λεβηρίδα· φημί δὴ τόν παλαιόν εἰσάγαν καταπιέσας ἄνθρωπον καί ἀποδυσάμενος.

Διὸ τῷ μὲν Θεῷ δῶρα τούς ἐκ τῶν ὄντων εἰκότως συνεκτικούς τῆς πίστεως λόγους ὁ γνωστικός δέχεται νοῦς, μηδέ τό σύνολον τούτων προεισφέρων καί προδιδούς. Τίς γάρ, φησί, προέδωκεν αὐτῷ, καί ἀνταποδοθήσεται αὐτῷ;

Λαμβάνει δέ δόματα, τούς κατὰ φύσιν τῶν ὄντων τοῖς τρόποις ἐκμιμούμενος νόμους· οἷον ἔτι λέγω, μιμούμενος μὲν ὁ διαγνωστικός νοῦς τόν κατὰ φύσιν τοῦ

οὐρανοῦ νόμον, δόματα λαμβάνει, ὁμαλωτάτην καί ὡσαύτως ἔχουσιν αἰεὶ τῆς ἀρετῆς ἐν ἑαυτῷ καὶ τῆς γνώσεως διαφυλάττων τὴν κίνησιν, παγίως φέρουσαν καθάπερ ἀστέρας, τοὺς περὶ τῶν ὄντων φωτεινοὺς καὶ διαυγεστάτους λόγους.

Μιμούμενος δὲ τοῦ ἡλίου τὸν κατὰ φύσιν νόμον, ἄλλους ἐξ ἄλλων πρὸς τὰς χρείας τοῦ παντός ἀμειβομένου τόπους, ἕτερον δόμα λαμβάνει, τὴν πρὸς τὸ πᾶσι τοῖς συμβαίνουσι, δεόντως μετὰ σοφίας ἀρμόζεσθαι σύνεσιν, μηδὲν ὑφιεῖς ἑαυτοῦ τῆς φωτιστικῆς κατὰ τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν γνῶσιν ταυτότητος.

Λαμβάνειν δὲ πάλιν καὶ τοῦ ἀετοῦ, τὸ πρὸς τὴν θείαν τοῦ ἀκηράτου φωτός μαρμαρυγὴν εὐθυτενές τῶν ὀμμάτων, (481) κατὰ μηδὲν ὑπὸ τῆς παμφαοῦς ἀκτίνος τὴν νοεράν δριμυσσόμενος κόρην.

Μιμεῖται καὶ τὴν ἔλαφον, καθάπερ ὄρη τὰ ὕψη τῶν θείων θεωρημάτων μεταδιώκων· καὶ τὰ ἐμφωλεύοντα τῇ φύσει τῶν ὄντων πάθη, ἰοβόλων δίκην τῷ λόγῳ διαφθείρων τῆς διακρίσεως· καὶ τὸν τῇ μνήμῃ κατὰ περίστασιν ἐναπολαμβανόμενον τῆς κακίας ἰόν, ταῖς πολλαῖς καὶ διαφόροις πηγαῖς κατασβεννύων τῆς γνώσεως.

Μιμεῖται καὶ τῆς δορκάδος τὴν ὀξυωπίαν, καὶ τοῦ ὄρνέου τὴν ἀσφάλειαν, τοὺς βρόχους τῶν πολεμούντων τῇ ἀρετῇ δαιμόνων, ὡς δορκὰς ὑπερπηδῶν καὶ διαλλόμενος· καὶ τὰς παγίδας τῶν τῇ γνῶσει μαχομένων πνευμάτων, ὡς ὄρνεον ὑπεριπτάμενος.

Φασὶ τινες τοῦ λέοντος ἀλλήλοις τὰ ὄστα συγκρούμενα, πῦρ ἀποβάλλειν. Μιμεῖται καὶ τοῦτο τὸ φύσει πεφυκὸς ὁ γνωστικός νοῦς καὶ θεοφιλῆς, διὰ τῆς κατὰ τὴν ἀλήθειαν συζητήσεως, ἀλλήλοις τοὺς εὐσεβεῖς ὀστέων δίκην συγκρούων λογισμοῦς, καὶ τὸ πῦρ ἐξάπτων τῆς γνώσεως.

Γίνεται φρόνιμος ὡς ὁ ὄφις, καὶ ἀκέραιος ὡς ἡ περιστέρα, διὰ πάντων ἄθλαστον ὡς κεφαλὴν τὴν πίστιν συντηρῶν· καὶ τοῦ θυμοῦ τὴν πικρίαν ἐξ ἑαυτοῦ σαφῶς κατὰ τὴν περιστεράν ἀποθέμενος· ὡς τοῖς θλίβουσι καὶ ἐπηρεάζειν σπουδάζουσι μνησικακεῖν οὐκ εἰδώς.

Δέχεται καὶ τῆς τρυγόνος καθάπερ δόμα, τὴν τῆς σωφροσύνης ἐκμίμησιν· γνώμης ἔργα ποιούμενος, πάντα τὰ ἐξ ἀνάγκης προσόντα ταῖς φύσεσιν.

Οὕτω μὲν οὖν κατὰ τὸν ἐκάστου λόγον τε καὶ τρόπον τῆς φύσεως, μετὰ γνώσεως ἐπελθὼν τὴν τῶν ὄντων γένεσιν ὁ φιλοσοφώτατος νοῦς· ὡς μὲν γνωστικός, τοὺς τῶν ὄντων πνευματικούς λόγους καθάπερ δῶρα δέχεται τῷ Θεῷ προσφερομένους παρά τῆς κτίσεως· ὡς δὲ πρακτικός, τοὺς τῶν ὄντων φυσικούς νόμους τοῖς τρόποις μιμούμενος, δόματα δέχεται, πᾶσαν ἐκκαλύπτων ἐν ἑαυτῷ κατὰ τὸν βίον τῆς ἐμφορομένης ἀοράτως τοῖς οὐσι θείας σοφίας τὴν μεγαλοπρέπειαν.

Εἶ δὲ καὶ τοῦτο φαίη τις, ὅτι δῶρα τῷ Θεῷ προσφέρεσθαι διωρίσατο φήσας ὁ Λόγος, ἵνα παραστήσῃ τὸ τῆς θείας ἀγαθότητος ἄπειρον· ὡς μηδὲν προεισενγκούσης, δέχεσθαι παρ' ἡμῶν ὡς δῶρα τὰ δόματα, τὸ πᾶν ἡμῖν λογιζομένης τῆς εἰσφορᾶς, οὐκ ἔξω τοῦ πρέποντος γέγονε τοῦτο φήσας, πολλὴν καὶ ἄφατον εἶναι περὶ ἡμᾶς τοῦ Θεοῦ δείξας τὴν ἀγαθότητα· δεχομένου ὡς ἡμῶν τὰ ἑαυτοῦ ἐξ ἡμῶν αὐτῷ προσφερόμενα· καὶ τὴν ὑπὲρ αὐτῶν ὡς ἀλλοτρίων ὀφειλὴν ὁμολογοῦντος.

Καὶ ὑπερήρηθη, φησὶν, Ἐζεκίας κατ' ὀφθαλμούς πάντων τῶν ἐθνῶν. Ὁ διὰ πράξεως καὶ θεωρίας κατορθώσας εἰς ἄκρον τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν γνῶσιν κατὰ τὸν Ἐζεκιάν, εἰκότως ὑπεραίρεται πάντων τῶν ἐθνῶν· τῶν τε σαρκικῶν καὶ διαβεβλημένων λέγω παθῶν ὑπεράνω κατὰ τὴν πρᾶξιν γενόμενος, (484) καὶ τῶν φυσικῶν λεγομένων σωμάτων. Καὶ ἀπλῶς, ἵνα συνελὼν εἴπω, πάντων τῶν ὑπὸ αἴσθησιν εἰδῶν, κατὰ τὴν θεωρίαν τοὺς ἐν αὐτοῖς πάντας γνωστικῶς διαπεράσας λόγους· ἐθνῶν καὶ αὐτῶν τῇ Γραφῇ τροπικῶς ὀνομαζομένων, διὰ τὸ πρὸς τὴν

ψυχὴν, καὶ τὸν νοῦν κατὰ φύσιν ἀλλόφυλον· ἄπερ μὴ πολεμοῦντα τὸν νοῦν, πολεμεῖσθαι παντελῶς ὁ Θεὸς οὐ προσέταξεν. Οὐ γάρ τοῖς ἔξω περὶ τὴν αἴσθησιν πολεμεῖν ἐπετάγημεν κτίσμασιν, ἀλλὰ τοῖς ἐν ἡμῖν αὐτοῖς παρὰ φύσιν κατὰ τὴν γῆν τῆς καρδίας οἰκοῦσι τῆς ἀτιμίας αἰεὶ διαμάχεσθαι πάθεσιν ἐκελεύθημεν, ἕως ἂν ἐξολοθρεύσωμεν αὐτούς ἐξ αὐτῆς· καὶ κατασχῶμεν μόνοι τὴν γῆν, ἀσάλευτον μένουσαν τῇ ἀναιρέσει τῶν ἀλλοτρίων παθῶν. Διὸ καὶ τετηρημένως, κατὰ μὲν τὸν τόπον τῆς εἰσφορᾶς τῶν δώρων τοῦ Θεοῦ, καὶ τῶν δομάτων τοῦ βασιλέως, οὐχ ἀπλῶς ἢ Γραφή, Πάντες ἔφερον, εἶπεν, δῶρα τῷ Θεῷ, καὶ δόματα τῷ βασιλεῖ· ἀλλὰ, πολλοί· τουτέστιν, οὐ πάντα τὰ ἔθνη, ἀλλὰ πολλὰ ἔθνη· δηλοῦντος ἐνεῦθεν, ὅτι εἰσὶ λεγόμενα ἔθνη, ἐξ ὧν οὐδὲν τῷ Θεῷ, ἢ τῷ βασιλεῖ προσάγεται. Τὰ γὰρ συμπληροῦντα τὴν τῶν γεγονότων φύσιν κτίσματα, μόνον φέρειν εἰκότως φησὶν τῷ τε Θεῷ δῶρα, τοὺς ἐν αὐτοῖς θειοτέρους, καθ' οὓς καὶ ἐκτίσθησαν λόγοι, ὡς ἐκ Θεοῦ γεγενημένα· καὶ δόματα τῷ βασιλεῖ, τοὺς οἰκείους αὐτῶν καὶ κατὰ φύσιν δηλονότι νόμους, ὡς δι' αὐτόν [marg. τὸν ἄνθρωπον δηλονότι] ὑποστάντα· καθ' οὓς ῥυθμιζόμενος ὁ ἀνθρώπινος νοῦς, τοὺς συνεκτικούς τῆς ἀρετῆς συνίστησι τρόπους· ἀλλ' οὐχὶ τῶν ἐκ Θεοῦ μὴ γεγονότων ἐν ἡμῖν ἐθνῶν, λέγω δὲ τῶν παθῶν, παρυπόστασις προσφέρει Θεῷ ἢ ἀνθρώποις· διότι οὐκ ἐκ Θεοῦ γεγένηται. Ἐξ ἡμῶν γὰρ τῆς θείας παρακουσάντων ἐντολῆς, ἀλλ' οὐκ ἐκ Θεοῦ τὰ πάθη τῆς ἀτιμίας ἔσχε τὴν γένεσιν· ἐξ ὧν οὐδεὶς οὐδαμῶς οὐδὲν προσφέρει Θεῷ, μὴ ἐχόντων τὸ σύνολον λόγον σοφίας ἢ γνώσεως· ἅτε τῆς σοφίας ἀποβολῆ καὶ τῆς γνώσεως παρυποστάντα.

Κατὰ δὲ τὸν τόπον τοῦ, Καὶ ἐπήρθη κατ' ὀφθαλμούς πάντων τῶν ἐθνῶν, τοῦ Λόγου δηλοῦντος, ὡς ὁ τὴν ἀπάθειαν καθάπερ Ἱερουσαλήμ οἰκεῖν διὰ τῶν κατὰ τὴν πρᾶξιν πόνων λαχόν, καὶ πάσης τῆς καθ' ἁμαρτίαν ἀπηλλαγμένος ὀχλήσεως, καὶ μόνην εἰρήνην καὶ πράττων καὶ λαλῶν καὶ ἀκούων καὶ λογιζόμενος, μετὰ τὸ δέξασθαι διὰ τῆς φυσικῆς θεωρίας τὴν φύσιν τῶν ὀρατῶν, τοὺς ἐν αὐτῇ θειοτέρους καθάπερ δῶρα τῷ Κυρίῳ, δι' αὐτοῦ προσκομιζούσαν, λόγους· καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ νόμους, αὐτῷ καθάπερ βασιλεῖ δόματα φέρουσαν, κατ' ὀφθαλμούς ἐπαίρεται πάντων τῶν ἐθνῶν, ὑπεράνω γινόμενος, πάντων δηλονότι τῶν τε κατὰ τὴν σάρκα παθῶν διὰ πράξεως, τῶν τε φυσικῶν σωμάτων, καὶ τῶν ὑπὸ τὴν αἴσθησιν ἀπάντων εἰδῶν διὰ τῆς θεωρίας, τοὺς ἐν αὐτοῖς πνευματικούς διαβάς λόγους τε καὶ τρόπους· οὕτως νενόηται μοι καὶ τό, Ἔφερον πολλοί, ἀλλ' οὐ πάντες· τουτέστι, τὰ ἐκτός ἔθνη, ἡγουν κτίσματα· ἀλλ' οὐ τὰ ἐντός ἡμῶν ἔθνη, ἡγουν πάθη. Πάντα γὰρ τὰ συμπληροῦντα τὸν κόσμον κτίσματα, (485) Θεὸν ὑμνεῖ καὶ δοξάζει φωναῖς ἀλαλήτοις· καὶ ὁ ἐκείνων ὕμνος, ἡμέτερος γίνεται· Δι' ὧν ἐγὼ τὸ ὑμνεῖν λαμβάνω, φησὶ Γρηγόριος ὁ μέγας τῆς θεολογίας ἐπώνυμος.

Οὐκοῦν ἢ ἁγία Γραφή, καθὼς δέδεικται, πᾶσιν ἄνετον προθεῖσα τοῖς βουλομένοις σωθῆναι, τὸ ἑαυτῆς βούλημα, ἐνὶ προσώπῳ παντελῶς ἑαυτὴν οὐ συνέκλεισεν. Ἐκαστος γὰρ δύναται Ἐζεκίας γενέσθαι, τὸν Ἐζεκίαν κατὰ πνεῦμα μιμούμενος· καὶ διὰ προσευχῆς βοῆσαι πρὸς τὸν Θεόν, καὶ εἰσακουσθῆναι· καὶ δέξασθαι ἄγγελον· λέγω δὲ σοφίας μείζονος λόγον καὶ γνώσεως, ἐν καιρῷ τῆς τῶν πονηρῶν δαιμόνων ἐπαναστάσεως· καὶ ἐκτρίψαι πάντα δυνατόν καὶ πολεμιστὴν καὶ ἄρχοντα καὶ στρατηγόν· τουτέστι, τὰς ἐμπαθεῖς τῆς ἐπιθυμίας καὶ θυμοῦ κινήσεις· καὶ τῶν αἰσθητῶν τὴν προσπάθειαν· καὶ τόν, καθάπερ στρατηγόν, ἐπινοοῦντα τοὺς καθ' ἁμαρτίαν τρόπους, λογισμὸν· καὶ οὕτως ἐν εἰρήνῃ γενέσθαι διὰ τῆς ἀπαλλαγῆς τῶν παθῶν, καὶ σχολάσαι τῇ τῶν ὄντων θεωρίᾳ, καὶ δέξασθαι τοὺς συνεκτικούς τῆς γνώσεως λόγους καθάπερ δῶρα, καὶ τοὺς τῶν ἀρετῶν συστατικούς τρόπους καθάπερ δόματα, πρὸς τε δόξαν Θεοῦ καὶ προκοπὴν ἑαυτοῦ, παρὰ πάσης αὐτῷ προσφερομένους τῆς κτίσεως· καὶ μετὰ τοῦτο πρεπόντως κατ' ὀφθαλμούς ὑπεραρθῆναι πάντων τῶν ἐθνῶν· τουτέστιν, ὑπεράνω πάντων τῶν παθῶν κατὰ τὴν

ἀρετήν, καί πάντων τῶν κτισμάτων γενέσθαι κατά γνῶσιν· καί φυλάξαι διά μετριοφροσύνης τήν χάριν τῆς σωτηρίας, καί μή παθεῖν τά τούτοις κατά Γραφήν ἐπόμενα.

ΣΧΟΛΙΑ.

α'. Τίνες οἱ λόγοι, καί τίνες οἱ τρόποι τῆς κτίσεως.

β'. Τριῶν τούτων ἔνεκεν ἐγκατέσπειρεν ὁ Θεός τῇ ὀρωμένη φύσει λόγους πνευματικούς καί τρόπους ἀγωγῆς ἀστείας· ὥστε κηρύττεσθαι τόν Ποιητήν τῶν κτισμάτων, καί ὥστε τόν ἄνθρωπον τοῖς κατά φύσιν θεσμοῖς τε καί τρόποις παιδαγωγούμενον, εὐρεῖν εὐμαρῶς τήν πρός αὐτόν ἄγουσαν τῆς δικαιοσύνης ὁδόν· καί ἵνα μηδεὶς τῶν ἀπίστων, πρόφασιν ἀπολογίας ἔχη τήν ἄγνοιαν.

γ'. Μέσα Θεοῦ καί ἀνθρώπων εἰσὶ τά αἰσθητά καί τά νοητά· ὧν ὑπεράνω γίνεται χωρῶν πρός Θεόν ὁ ἀνθρώπινος νοῦς· τοῖς μὲν αἰσθητοῖς κατά τήν πρᾶξιν μὴ δουλούμενος· τοῖς νοητοῖς δέ κατά τήν θεωρίαν μηδὲ ὁλως κρατούμενος.

δ'. Ὅτι κατήγορος ἡ κτίσις γίνεται, φησί, τῶν ἀσεβῶν ἀνθρώπων· διά μὲν τῶν ἐν ἑαυτῇ λόγων τόν ἑαυτῆς κηρύττουσα Ποιητήν· διά δέ τῶν ἐν αὐτῇ κατ' εἶδος ἕκαστον φυσικῶν νόμων πρός ἀρετήν παιδαγωγούσα τόν ἄνθρωπον. Οἱ μὲν οὖν λόγοι ἐν τῇ συνοχῇ τῆς μονιμότητος τοῦ καθ' ἕκαστον εἶδους γνωρίζονται· οἱ δέ νόμοι, ἐν τῇ ταυτότητι φαίνονται τῆς τοῦ καθ' ἕκαστον εἶδους φυσικῆς ἐνεργείας· οἷς μὴ ἐπιβάλλοντες κατά τήν ἐν ἡμῖν νοεράν δύναμιν, (488) τήν τε τῶν ὄντων ἡγνοήσαμεν αἰτίαν, καί πᾶσι τοῖς παρά φύσιν προστετήκαμεν πάθει.

ε'. Ὁ ἄνθρωπος τούς πνευματικούς τῶν ὀρωμένων λόγους κατανοῶν διδάσκεται, ὡς ἔστι τῶν φαινομένων Ποιητής· τήν τοῦ ὁποῖός ἐστιν ἔννοιαν, ὡς ἀνέφικτον ἀφείς ἀνεξέταστον. Τήν γάρ ὅτι Ποιητής, ἀλλ' οὐχ ὁποῖός ἐστιν ὁ Ποιητής ὀρωμένη σοφῶς ἡ κτίσις παρέχει κατάληψιν. Διόπερ δῶρα μὲν κέκληκεν ἡ Γραφή τούς λόγους τῶν ὀρωμένων, ὡς τῆς κατά πάντων δεσποτείας μηνυτικός· δόματα δέ, τούς φυσικούς αὐτῶν νόμους, δι' ὧν ὁποῖόν τι τῶν ὄντων ἕκαστον ὑπάρχει κατ' εἶδος γνωριζόμενον διδάσκει τόν ἄνθρωπον, ἀλλοτρίῳ νόμῳ μὴ παραφθείρειν τόν κατά φύσιν.

στ'. Ἄλλη θεωρίας περὶ τῶν δώρων μεταβολή.

ζ'. Κατά δωρεάν φησι τήν Θεόν εἰλήφαμεν πίστιν, γνῶσιν ὑπάρχουσαν ἀμέσως περὶ Θεόν ἰδρυμένην· ἣτις ἀναπόδεικτον ἔχει τήν ἐπιστήμην. Ἐλπιζομένων γάρ ἐστὶν ὑπόστασις πραγμάτων, οὕτω γνώσει τῶν ὄντων τινός περιληφθέντων.

η'. Ἀρετῆς μὲν προεισφέρεται πίστις, φησὶν· ἀρετῆ δέ, γνώσεως· πίστεως δέ, παντελῶς οὐδέν. Ἀρχὴ γάρ τῶν ἐν ἀνθρώποις καλῶν ἡ πίστις· ἣς οὐδέν παρ' ἡμῶν προεισάγεσθαι πέφυκεν.

θ'. Οὐδέν φησὶν ἐστὶν πίστεως ἰσοστάσιον.

ι'. Ὁ πιστός δηλονότι καί πνευματικός.

ια'. Συνηγόρους τῆς εἰς τόν Θεόν πίστεως τούς τῶν ὄντων ὁ γνωστικός νοῦς δέχεται λόγους φησὶν, ἀλλ' οὐ ποιητικούς τῆς πίστεως. Οὐκ εἰσὶ γάρ ἀρχὴ τῆς πίστεως οἱ λόγοι τῶν γεγονότων· ἐπεὶ καί περιγραφτόν ἔσται τό πιστευόμενον. Οὐ γάρ ἡ πρός ἀπόδειξιν ἀρχὴ γνώσει περιλαμβάνεται, τοῦτο δηλαδή, γνώσει κατά φύσιν ὑπάρχει περιληπτόν.

ιβ'. Οὐρανοῦ νόμος ἐστὶ, τό κατά κύκλον ὡσαύτως φέρεσθαι, παρ' οὗ λαμβάνει τήν ἐν τῷ καλῷ παγίαν κίνησιν ὁ γνωστικός, περὶ τό ταυτόν τῆς ἀρετῆς τήν οὐρανοῦ μιμούμενος ἀεικινήσιαν.

ιγ'. Ἡλίου νόμος ἐστὶ φυσικός, τό ταῖς μεταβάσεις ἐργάζεσθαι τήν χρόνων διαφοράν· παρ' οὗ λαμβάνει, τό πρός τὰς διαφορούς ἀρμόζεσθαι συμβάσεις ὁ

γνωστικός, λόγω φυλάττων τῆς ἀρετῆς τὴν λαμπρότητα, μηδενί τῶν ἀβουλήτως συμβαινόντων ἀμαυρουμένην.

ιδ'. Ἄετοῦ νόμος ἐστὶ φυσικός, τό δέχεσθαι κατὰ τῆς κόρης τοῦ ἡλίου τὴν ἀκτῖνα προσβάλλουσιν· πρ' οὗ λαμβάνει κατὰ γνώμην ὁ γνωστικός, διὰ παντός τῷ θείῳ φωτὶ τὸν νοῦν ἐναστράπτεισθαι.

ιε' Τί διδάσκεται κακ τοῦ φυσικοῦ νόμου τῶν ἐλάφων ὁ γνωστικός, τὴν ὄντων φύσιν διασκεπτόμενος.

ιστ'. Τί κακ τῆς δορκάδος καὶ τοῦ ὄρνέου κατὰ μίμησιν λαμβάνων, ἀνάλωτον φυλάττει τὴν ἀρετὴν, ὁ κατὰ πρᾶξιν τὴν ὁδὸν τέμνων τὴν γνώσεως.

(489) ιζ' Ποῖον διδάσκεται καλόν ὁ τὰ θεῖα φιλοσοφῶν, τὴν φυσικὴν τοῦ λέοντος θεωρίαν εἰς ἑαυτὸν κατὰ γνώμην λογικῶς μεταφέρων.

ιη'. Πῶς δεῖ μιμούμενον τὸν ὄφιν καὶ τὴν περιστεράν γενέσθαι φιλόσοφον.

ιθ'. Τί κακ τῆς τρυγόνος ὠφελείσθαι δυνάμεθα.

κ'. Ὁ πρὸς τὸν ἑαυτοῦ νόμον, τοὺς τῶν ὄντων κατὰ μίμησιν μεταφέρων νόμους, ἐνάρετος, λογίζων τῶν ἐστερημένων λόγου τὴν κίνησιν· ὁ δὲ τὸν ἑαυτοῦ πρὸς τοὺς νόμους τῶν ἄλλων κατὰ μίμησιν μεταβάλλων, ἐμπαθής, πρὸς ἀλογίαν ἐκφέρων τοῦ λόγου τὴν δύναμιν.

κα'. Ἄλλη θεωρία περὶ τῶν δώρων, ἀγαθότητος θείας ἀποδεικτική.

κβ'. Σώματα λέγει φυσικά, πάντα τὰ ὑπὸ γενεσιν καὶ φθοράν.

κγ'. Καλὴ παρατήρησις, ὅτι δεῖ μὴ τὴν κτίσιν πολεμεῖσθαι παρ' ἡμῶν, ἧς ἐστὶ δημιουργός ὁ Θεός, ἀλλὰ τὰς ἐπ' αὐτῇ τῶν ἐν ἡμῖν κατ' οὐσίαν δυνάμεων ἀτάκτους καὶ παρὰ φύσιν κινήσεις καὶ ἐνεργείας.

κδ'. Πρακτικὴ φιλοσοφία, τὸν πρακτικόν, φησιν, ὑπεράνω ποιεῖ τῶν παθῶν· ἡ θεωρία δὲ τὸν γνωστικόν καὶ ὑπεράνω τῶν ὀρωμένων καθίστησιν, ἀναβιβάσασα τὸν νοῦν πρὸς τὰ συγγενῆ νοητά.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΝΒ' .

" Καὶ οὐ κατὰ τό ἀνταπόδομα ὃ ἀνταπέδωκεν αὐτῷ ὁ Θεός ἀνταπέδωκεν Ἐζεκίας· ἀλλ' ὑψώθη ἡ καρδία αὐτοῦ, καὶ ἐγένετο ἐπ' αὐτὸν ὀργή, καὶ ἐπὶ Ἰούδαν καὶ ἐπὶ Ἱερουσαλήμ· καὶ ἐταπεινώθη Ἐζεκίας ἀπὸ τοῦ ὕψους τῆς καρδίας αὐτοῦ, καὶ οἱ κατοικοῦντες Ἱερουσαλήμ· καὶ οὐκ ἐπῆλθεν ἐπ' αὐτούς ὀργή Κυρίου ἐν ταῖς ἡμέραις Ἐζεκίου. " Τί τό ἀνταπόδομά ἐστι, καὶ τὰ ἐξῆς;

Ἀπόκρισις.

Ἐπειδὴ γάρ μετὰ πολλὰς καὶ διαφόρους εὐεργεσίας, ἅς κατὰ καιροῦς ὁ Θεός χορηγήσας τῷ Ἐζεκίᾳ, διέσωσεν ἐκ πάσης ἀνάγκης αὐτὸν λυτρωσάμενος καὶ περιστάσεως· αὐτὸς δὲ τὴν ὅλην τῷ Θεῷ τῆς σωτηρίας, ὡς ἐχρῆν, οὐκ ἀνέθετο χάριν· ἀλλ' ἠψατό τις αὐτοῦ μῶμος ἀνθρώπινος, καὶ τῶν κατορθωμάτων ἐπεμερίσατο δύναμιν· εἰκότως κατὰ τό ἀνταπόδομα ὃ ἀνταπέδωκεν αὐτῷ ὁ Θεός, οὐκ ἀνταπέδωκεν Ἐζεκίας. Οὐ γάρ ἀντεσήκωσε τῷ μεγέθει τῶν ἐπ' αὐτῷ θείων κατορθωμάτων εὐγνωμόνως τὴν εὐχαριστίαν· ἀλλ' ὑψώθη ἡ καρδία αὐτοῦ, μὴ διαδράς τό νόσημα τῆς ἐπ' ἀρετῇ καὶ γνώσει φυσικῆς οἰήσεως.

Καὶ ἐγένετο ἐπ' αὐτὸν ὀργή, καὶ ἐπὶ Ἰούδαν καὶ ἐπὶ Ἱερουσαλήμ. Ὀργή Θεοῦ ἐστὶ, κατὰ μίαν ἐπιβολήν, ἡ τῶν παιδαγωγουμένων ἐπίπονος αἴσθησις· ἐπίπονος δὲ καθέστηκεν αἴσθησις, ἡ τῶν ἀκουσίων πόνων ἐπαγωγή· δι' ἧς τὸν ἐπ' ἀρετῇ καὶ (492) γνώσει φυσιοῦμενον νοῦν ὁ Θεός πολλάκις ἄγει πρὸς συστολήν καὶ ταπεινώσιν· αὐτὸν ἑαυτοῦ γενέσθαι διδούς ἐπιγνώμονα, καὶ τῆς οἰκείας ἀσθενείας συνίστορα· ἧς

ἐπαισθόμενος, τό μάταιον οἶδημα τῆς καρδίας ἀποτίθεται· φησί γάρ μετά τό γενέσθαι τήν ὄργην· Καί ἐταπεινώθη Ἐζεκίας ἀπό τοῦ ὕψους τῆς

καρδίας αὐτοῦ, καί οἱ κατοικοῦντες Ἱερουσαλήμ· καί οὐκ ἐπήλθεν ἐπ' αὐτούς ὄργη Κυρίου ἐν ταῖς ἡμέραις Ἐζεκίου.

Ἡ πάλιν ὄργη Κυρίου ἐστίν, ἡ ἀνακωχή τῆς τῶν θείων χαρισμάτων χορηγίας· ἣτις, συμφερόντως ἐπί πάντα γίνεται νοῦν ὑψηλόν καί μετέωρον, καί τοῖς δοθεῖσιν αὐτῷ θεόθεν καλοῖς ὡς ἐπ' ἰδικοῖς κατορθώμασι μεγαλαυχούμενον. Ἄξιον δέ ἐστιν ἐπιστῆσαι, καί ἰδεῖν, τί δήποτε μή ἐπί μόνον τόν Ἐζεκίαν ὑψωθέντα τήν καρδίαν ἦλθεν ἡ ὄργη, ἀλλά καί ἐπί Ἰούδαν καί ἐπί Ἱερουσαλήμ. Τοῦτο μάλιστα πείσει τούς τῷ γράμματι μόνω τῆς Γραφῆς φιλοπόνως παρακαθημένους, ὅτι χρή τούς φιλοθέους περί τήν πνευματικήν θεωρίαν τῶν γεγραμμένων τήν πᾶσαν ποιεῖσθαι σπουδήν, εἴπερ ὁ τῆς ἀληθείας λόγος αὐτοῖς πάντων ἐστί τιμιώτερος. Εἰ γάρ μόνω τῷ γράμματι στοιχήσομεν, πολλάκις, ὡς εἰκός, ἀδικίαν τῆς θείας καταψηφισόμεθα κρίσεως, τῷ ἀμαρτήσαντι συγκολαζούσης ἀδίκως τούς μηδαμῶς ἀμαρτήσαντας· καί πῶς ἀληθῆς ὁ φάσκων ἔσται λόγος, οὐκ ἀποθανεῖται πατήρ ὑπέρ υἱοῦ, οὔτε υἱός ὑπέρ πατρός. Ἐκαστος ἐν τῇ ἀμαρτίᾳ αὐτοῦ ἀποθανεῖται; καί, Σύ ἀποδώσεις ἐκάστῳ κατὰ τά ἔργα αὐτοῦ, πρὸς Θεόν παρά τοῦ Δαβίδ λεγόμενον.

Καί ὑψώθη, φησίν, ἡ καρδία Ἐζεκίου· καί οὐκ ἐπήγαγε, Καί ἡ καρδία τῶν οἰκούντων Ἱερουσαλήμ καί Ἰούδαν· πῶς οὖν συνεκόλασε τῷ αἰτίῳ τούς ἀναιτίους, κατ' αὐτούς ἐκείνους συνιδεῖν οὐκ ἔχω. Λέγει γάρ· Καί ὑψώθη ἡ καρδία Ἐζεκίου, καί ἐγένετο ἐπ' αὐτόν ὄργη, καί ἐπί Ἰούδαν καί ἐπί Ἱερουσαλήμ· περί ὧν οὐ γέγραφεν ὁ Λόγος, ὅτι ὑψώθησαν. Οὐκοῦν ἐπειδή ἀμήχανος ἡ λύσις τῶν ἀπορουμένων τοῖς προεστηκόσι τοῦ γράμματος, καί τό ῥητόν τῆς διανοίας προκρίνουσιν, ἐπί τήν πνευματικήν τῶν γεγραμμένων κατανόησιν ἔλθωμεν, καί εὐρήσομεν ἀκμητί, τήν τῷ γράμματι κεκαλυμμένων τήν ἀλήθειαν, φωτός δίκην τοῖς φιλαληθέσι προλάμπουσιν.

(493) Πᾶς τοιγαροῦν γνωστικός καί φιλόσοφος νοῦς, καί τόν Ἰούδαν ἔχει, καί τήν Ἱερουσαλήμ· τόν μὲν Ἰούδαν, εἰς τόν κατ' ἐξομολόγησιν τρόπον πνευματικῶς λαμβανόμενον· ἦγουν, τήν ἕξιν τῆς μετανοίας, μετά τῶν αὐτῆς συνεκτικῶν λογισμῶν τῇ προκοπῇ τῆς κατὰ νοῦν ἀναβάσεως πρακτικῶς συναυξάνουσιν. Ἐξομολόγησις γάρ Ἰούδας ἐρμηνεύεται. Τήν δέ Ἱερουσαλήμ, εἰς τήν εἰρηνικήν τῆς ἀληθείας ἕξιν, μετά τῶν συμπληρούντων αὐτήν θείων θεωρημάτων ἀλληγορικῶς νοουμένην. Καί συντόμως εἰπεῖν, τήν μὲν Ἰουδαίαν, ὡς πρακτικήν, ἔχει φιλοσοφίαν· τήν δέ Ἱερουσαλήμ, θεωρητικήν μυσταγωγίαν. Ὅπηνίκα οὖν διά τῆς θείας χάριτος ὁ φιλόσοφος νοῦς, κατὰ τε τήν πρακτικήν καί τήν θεωρητικήν φιλοσοφίαν, πᾶσαν ἀντικειμένην ἀρετῇ τε καί γνώσει διακρουσάμενος δύναμιν, τελείως τό κατὰ τῶν πνευμάτων τῆς πονηρίας ἀναδῆσεται κράτος, καί μή τήν δέουσιν εὐχαριστίαν ἀνάθηται τῷ αἰτίῳ τῆς νίκης Θεῷ· ἀλλ' ὑψώθη τήν καρδίαν, ἑαυτόν τοῦ παντός κατορθώματος ἠγησάμενος αἴτιον, τηνικαῦτα ὡς μή ἀνταποδούς τῷ Θεῷ κατὰ τό ἀνταπόδομα ὃ ἀνταπέδωκεν αὐτῷ, δέχεται οὐ μόνον αὐτός γινομένην ἐπ' αὐτόν τήν ὄργην τῆς ἐγκαταλείψεως, ἀλλά καί Ἰούδας καί Ἱερουσαλήμ· τουτέστιν, ἡ τῆς πράξεως ἕξις καί τῆς θεωρίας· παθῶν ἀτιμίας εὐθέως συγχωρήσει Θεοῦ κατεπανισταμένων τῆς πράξεως, καί τήν τέως καθαρὰν μολυνόντων συνείδησιν· καί ψευδῶν ἐννοιῶν συνεπιπλεκομένων τῇ θεωρίᾳ τῶν ὄντων, καί τήν τέως ὀρθήν διαστρεφουσῶν δόξαν τῆς γνώσεως.

Θεῖος γάρ ὡς ἀληθῶς ὅρος τε καί νόμος κατὰ Πρόνοιαν ἐνυπάρχει τοῖς οὔσι, παιδεύεσθαι διά τῶν ἐναντίων ἐπιτρέπων πρὸς εὐγνωμοσύνην, τούς ἐπί κρείττοσι φανέντας ἀγνώμονας· καί τήν πείραν τῶν ἀντικειμένων, τῆς τῶν καλῶν κατορθωτικῆς θείας ἐπίγνωσιν ποιεῖσθαι δυνάμεως· ὡς ἂν μή παντελῶς ἐπί τοῖς

ἀμείνοσιν ἀκαθαίρετον παρά τῆς Προνοίας ἔχειν συγχωρηθέντες, τὴν οἴησιν, εἰς τὴν ἀντίθεον τῆς ὑπερηφανίας διάθεσιν κατολισθήσωμεν· ἑαυτῶν κατὰ φύσιν, ἀλλ' οὐκ ἐπίκτητον χάριτι τὴν τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς γνώσεως κτῆσιν εἶναι νομίζοντες· καὶ εὐρεθῶμεν τῷ καλῷ, πρὸς τὴν τοῦ κακοῦ χρώμενοι γένεσιν· καὶ δι' ὧν ἔδει πλέον διασφιγγθεῖσαν ἐν ἡμῖν ἀσάλευτον μένειν τὴν θεῖαν ἐπίγνωσιν, δι' ἐκείνων, ὡς οὐκ ὄφελον, τὴν ταύτης νοσήσαντες ἄγνοιαν.

Ὁ γὰρ οἰόμενος ἑαυτὸν κατειληφέναι τὸ τέλος τῆς ἀρετῆς, οὐδαμῶς ἐπιζητήσει λοιπὸν τὴν πηγαίαν τῶν καλῶν αἰτίαν· ἑαυτῷ μόνῳ περιγράψας τὴν τῆς ἐφέσεως δύναμιν· αὐτὸν τῆς σωτηρίας τὸν ὄρον, ὑφ' ἑαυτοῦ φημί δέ τὸν Θεόν, ζημιούμενος. Ὁ δέ τῆς ἑαυτοῦ περὶ τὰ καλά φυσικῆς συναισθόμενος πενίας, οὐ παύεται προτροπάδην τρέχειν πρὸς τὸν δοῦναι δυνάμενον τῆς ἐνδείας τὴν πλήρωσιν.

Γίνεται τοίνυν δικαίως ἐπὶ τὸν ὑψηλόφρονα νοῦν ὀργή· τουτέστιν, ἐγκατάλειψις· ἡγουν ἢ τοῦ διοχληθῆναι αὐτὸν κατὰ τε τὴν πρᾶξιν, ὡς Ἰουδαίαν· κατὰ τε τὴν θεωρίαν, ὡς Ἰερουσαλήμ, ὑπὸ δαιμόνων (496) συγχώρησις· ἵνα λάβῃ τῆς ἐν ἑαυτοῦ φυσικῆς ἀσθενείας συναίσθησιν· τῆς δέ σκεπούσης αὐτὸν, καὶ τὸ πᾶν κατορθούσης τῶν ἀγαθῶν θείας δυνάμεώς τε καὶ χάριτος, τὴν ἐπίγνωσιν· καὶ ταπεινωθῆ, πόρρω παντελῶς ἑαυτοῦ τὸ ἀλλότριον καὶ παρά φύσιν ὕψος ποιούμενος· ὥστε μὴ ἐπελθεῖν ἐπ' αὐτὸν τὴν ἄλλην ὀργὴν τῆς τῶν δοθέντων χαρισμάτων ἀφαιρέσεως ἣτις ἐπὶ τὸν Ἐζεκίαν οὐκ ἐπῆλθεν, εὐθέως ἐκ τῆς ἐπ' αὐτὸν γενομένης πρώτης ὀργῆς, ἡγουν ἐγκαταλείψεως, ταπεινωθέντα, καὶ γενόμενον τῆς τοῦ παρέχοντος τὰ καλά συναισθήσεως· φησί γάρ μετὰ τό, Καὶ ἐγένετο ἐπ' αὐτὸν ὀργή, καὶ ἐπὶ Ἰούδαν, καὶ ἐπὶ Ἰερουσαλήμ· Καὶ οὐκ ἐπῆλθεν ἐπ' αὐτοὺς ὀργὴ Κυρίου ἐν ταῖς ἡμέραις Ἐζεκίου· ἢ ἄλλη δηλονότι ὀργή, τῆς τῶν χαρισμάτων ἀφαιρέσεως· διὰ τὸ τὴν πρώτην ἐγκατάλειψιν, τῆς καλῆς ἐπίγνωσύνης αὐτῷ γενέσθαι διδάσκαλον. Ὁ γὰρ μὴ σωφρονισθεὶς τῷ πρώτῳ εἶδει τῆς ὀργῆς, ἡγουν ἐγκαταλείψεως, ἔλθειν πρὸς ταπεινώσιν, τὴν ἄλλην δέχεται σαφῶς ἐπ' αὐτὸν ἐρχομένην ὀργὴν, ἀφαιρουμένην αὐτοῦ τὴν τῶν χαρισμάτων ἐνέργειαν, καὶ ἔρημον αὐτὸν καθιστῶσαν τῆς τέως φρουρούσης δυνάμεως. Καὶ ἀφελῶ τὸν φραγμὸν αὐτοῦ, φησί περὶ τοῦ ἀγνώμονος Ἰσραήλ ὁ Θεὸς λέγων· Καὶ ἔσται εἰς διαρπαγὴν· καὶ καθελῶ τὸν τοῖχον αὐτοῦ, καὶ ἔσται εἰς καταπάτημα· καὶ ἀνήσω τὸν ἀμπελῶνά μου, καὶ οὐ μὴ τμηθῆ, οὐδέ μὴ σκαφῆ· καὶ ἀναβήσεται εἰς αὐτὸν ὡς εἰς χέρσον ἄκανθα· καὶ ταῖς νεφέλαις ἐντελοῦμαι, τοῦ μὴ βρέξαι ἐπ' αὐτὸν· καθάπερ ἀλληγορεῖται παθῶν καὶ Σαούλ ὁ πρῶτος τοῦ Ἰσραήλ βασιλεύς. Ἐκεῖνος γὰρ ἅμα τῇ βασιλείᾳ λαβῶν διὰ τοῦ χρίσματος καὶ τῆς προφητείας τὴν χάριν, ἐπειδὴ ταύτην μὴ ἐφύλαξεν, ὀργὴν δέχεται πρώτην, τὴν τοῦ πονηροῦ πνεύματος ἐνέργειαν· ἥς μηδεμίαν λαβῶν συναίσθησιν, τῇ ἄλλῃ ταμιευθεὶς ὀργῇ, συγκατέληξε· πάσης διὰ τὴν ἄνοϊαν γυμνός πρό θανάτου θεοσεβείας γενόμενος. Καὶ δηλοῖ τοῦτο παθῶν, πρῶτον μὲν ὑπὸ τοῦ δαίμονος ἐνεργούμενος· εἶθ' ὕστερον πρὸς αὐτοὺς αὐτομολῶν ἐκουσίως διὰ τῆς ἐγγαστριμύθου τούς δαίμονας· καὶ ἴσως τοῖς ἀθέοις τὴν τῆς μαντείας, τοῖς δαίμοσιν, ἐπιτελῶν τελετήν.

Οὐκοῦν ἐπειδὴ τὸν Ἐζεκίαν εἰς τὸν φιλόσοφον ἐλάβομεν νοῦν· τὴν δέ Ἰουδαίαν, εἰς τὴν πρᾶξιν· τὴν δέ Ἰερουσαλήμ, εἰς τὴν θεωρίαν, ὅταν τι καθ' οἰονδήποτε τρόπον τὸν νοῦν πεπονθέναι νοήσωμεν, τῷ τοιοῦτῳ νοί τὴν τε πρακτικὴν αὐτοῦ καὶ τὴν θεωρητικὴν δύναμιν κατὰ τούς συνεκτικούς αὐτῶν λόγους, συμπεπονθέναι πάντως πιστεύομεν. Οὐ γὰρ ἔστι δυνατόν παθεῖν τὸ ὑποκείμενον, τῶν ἐν ὑποκειμένῳ μὴ συμπασχόντων.

Καλῶς οὖν τῷ ῥητῷ τῆς Γραφῆς συμφέρεται τῆς θεωρίας ὁ λόγος, μὴ φέρων διαβολὴν τῇ θεῖα ψήφῳ τῶν κριμάτων, μηδέ ἄλλης ἀνατροπὴν ποιούμενος ἐντολῆς. Μὴ μόνος γὰρ κατὰ τὴν ἀποδοθεῖσαν τοῦ λόγου θεωρίαν Ἐζεκίας· τουτέστι νοῦς,

ὑψοῦται μεγαλοφρονῶν, ἐπὶ τοῖς κατορθώμασι, μὴ συνυψουμένων αὐτῷ τῆς Ἰουδαίας καὶ τῆς Ἱερουσαλήμ· (497) ἤγουν, πράξεως καὶ θεωρίας· ὅτι μηδὲ πεφύκασι τοῦτο πάσχειν, καθ' ἑαυτὰς ὑποστατικῶς μὴ θεωρούμεναι· καὶ ἐπὶ μόνον τὸν Ἐζεκιάν· τουτέστι, τὸν νοῦν, οὐ γίνεται ἡ ὀργή· ἀλλὰ καὶ ἐπὶ Ἰούδαν καὶ Ἱερουσαλήμ. Ἡ γὰρ πρᾶξις καὶ ἡ θεωρία, τῷ νῷ κατὰ τι μολυνομένω, πάντως συχχραίνονται καὶ μὴ οὔσαι [Ieg. ὡς καὶ οὔσαι] τῆς πρὸς ὀργὴν αἰτίας συμμετοχοί.

Γενώμεθα τοίνυν καὶ ἡμεῖς τῆς τῶν γεγραμμένων ἐννοίας [αἰ. αἰτίας]. Κᾶν γὰρ ἐκείνοις συνέβη τυπικῶς κατὰ τὴν ἱστορίαν, ἀλλὰ δι' ἡμᾶς ἐγράφη πρὸς νουθεσίαν πνευματικὴν, οἷς διαπαντός συμβαίνει τὰ γεγραμμένα νοητῶς, τῆς ἀντικειμένης καθ' ἡμῶν αἰεὶ παραταττομένης δυνάμεως· ἵνα πᾶσαν, εἰ δυνατόν, πρὸς τὸν νοῦν τὴν Γραφὴν μεταβιάσαντες, αὐτόν [marg. τὸν νοῦν δηλονότι] μὲν φωτίσωμεν τοῖς θείοις νοήμασι· τὸ δὲ σῶμα, τοῖς τῶν νοηθέντων θειοτέρων λόγων τρόποις φαιδρύνωμεν· ἀρετῆς αὐτὸ ποιοῦντες λογικὸν ἐργαστήριον, τῇ ἀποβολῇ τῶν ἐμφύτων παθῶν.

Πᾶς οὖν θεοφιλὴς καὶ ἐνάρετον ἄνθρωπος, κατὰ τὸν Ἐζεκιάν γνωστικῶς τὸ κατὰ δαιμόνων διαζωσάμενος κράτος, εἰ γένηται τις αὐτῷ προσβολὴ πνευμάτων πονηρῶν, ἀοράτως κατὰ νοῦν πρὸς αὐτόν συμπλεκόντων τὸν πόλεμον, καὶ διὰ προσευχῆς δέξεται θεόθεν αὐτῷ πεμπόμενον ἄγγελον· λέγω δὲ σοφίας λόγον μείζονα· καὶ πᾶσαν ἐκτρίψας διασκεδάσῃ τοῦ διαβόλου τὴν φάλαγγα, καὶ τῆς τοιαύτης νίκης τε καὶ σωτηρίας αἴτιον τὸν Θεόν μὴ ἐπιγράψεται· ἀλλ' ἑαυτῷ τὴν ὄλην ἀνάθηται νίκην· ὁ τοιοῦτος οὐκ ἀνταπέδωκε τῷ Θεῷ κατὰ τὸ ἀνταπόδομα αὐτοῦ· μὴ ἐξισώσας τῷ μεγέθει τῆς σωτηρίας, τὸ πλῆθος τῆς εὐχαριστίας· μηδὲ τῇ εὐεργεσίᾳ τοῦ σώσαντος, ἀντιμετρήσας, τὴν οἰκείαν διάθεσιν. Ἀνταπόδοσις γὰρ ἔστιν, ἢ πρὸς τὸν σώσαντα τοῦ σωθέντος δι' ἔργων ἀντιμετρομένη διάθεσις· ἀλλ' ὕψωσεν ἑαυτοῦ τὴν καρδίαν, ἐφ' οἷς ἔλαβε χαρίσμασι μεγαλοφρονῶν, ὡς μὴ λαβῶν· ὁ τοιοῦτος ἐνδίκως δέχεται γινομένην ἐπ' αὐτῷ τὴν ὀργὴν, συγχωροῦντος τοῦ Θεοῦ τῷ διαβόλῳ νοητῶς αὐτῷ συμπλακῆναι, καὶ τοὺς κατὰ τὴν πρᾶξιν παρασαλεῦσαι τρόπους τῆς ἀρετῆς, καὶ τοὺς κατὰ θεωρίαν διαυγεῖς ἐπιθολῶσαι λόγους τῆς γνώσεως· ἵνα μαθῶν τὴν οἰκείαν ἀσθένειαν, ἐπιγνῶ τὴν μόνην δύναμιν τὴν τὰ πάθη ἡμῖν καταπαλαίουσαν· καὶ ταπεινωθῆ μετανοήσας, τὸν ὄγκον ἀποβαλὼν τῆς οἰήσεως· καὶ τὸν Θεόν ἰλεώσῃται, καὶ ἀποστρέψῃ τὴν ἐπερχομένην τοῖς μὴ μετανοοῦσιν ὀργὴν, τὴν ἀφαιρουμένην τὴν φρουροῦσαν τὴν ψυχὴν χάριν, καὶ ἔρημον καταλιμπάνουσαν τὸν ἀγνώμονα νοῦν.

Ἡμέρας δὲ τοῦ βασιλέως Ἐζεκιίου τυχόν προσηγόρευσεν ἡ Γραφή, τοὺς διαφόρους φωτισμούς, οὓς δέχεται πᾶς εὐσεβὴς καὶ φιλόθεος νοῦς, ἐπιβάλλων τῇ θεωρίᾳ τῶν γεγονότων πρὸς κατανόησιν τῆς διὰ πάντων ποικίλως μηνυομένης σοφίας. Οἷς ἕως ἡ πρᾶξις καὶ ἡ θεωρία ρυθμίζεται, στέρησις ἀρετῆς καὶ γνώσεως αὐταῖς οὐ πέφυκε γίνεσθαι· τοῦ ἡλίου τῆς δικαιοσύνης ἐν τῷ τοιοῦτῳ νοί διὰ τῆς ἰδίας ἀνατολῆς τὰς τοιαύτας ἡμέρας δημιουργοῦντος.

(500) ΣΧΟΛΙΑ.

α'. Τί ἐστὶν ὀργὴ Θεοῦ;

β'. Πῶς καὶ κατ' ἄλλον τρόπον ἡ ὀργὴ τοῦ Κυρίου νοηθῆναι δύναται;

γ'. Τοὺς τῷ γράμματι μόνῳ στοιχοῦντας.

δ'. "Ὅτι τὸν ἐπαιρόμενον ἐπὶ πράξει, παθῶν ἀτιμία διαδέχεται· τὸν δὲ ἐπὶ γνώσει ὑψούμενον, περὶ τὴν ἀληθῆ θεωρίαν πταίνειν ἢ δικαία κρίσις συγχωρεῖ.

ε'. "Ὅρον καὶ νόμον ἐνυπάρχοντα θείως τοῖς οὔσι λέγει, τὴν τῶν ὄντων συνεκτικὴν πρόνοιαν, κατὰ κρίσιν δικαίαν τῇ σπάνει τῶν ἀγαθῶν παιδεύουσαν πρὸς εὐγνωμοσύνην, τοὺς ἐπὶ τῇ ἀφθονίᾳ τῶν ἀγαθῶν, πρὸς τὸν αὐτῆς χορηγόν

φανέντας αγνώμονας· διά τῶν ἐναντίων αὐτοῦς πρὸς συναίσθησιν ἄγουσαν τῆς τοῦ χαριζομένου τὰ καλὰ διαγνώσεως· ἢ ἐπ' ἀρετῆ γάρ καὶ γνώσει οἷσις ἀπαιδαγώγητος μένουσα, τό τῆς ὑπερηφανίας γεννᾶν πέφυκε νόσημα, τό τὴν ἀντικειμένην τῷ Θεῷ φέρον διάθεσιν.

στ'. Ὁ τὴν ἀπορίαν φησὶν ἀρετῆς διαγνοῦς, οὐδέποτε τοῦ κατ' αὐτὴν παύεται δρόμου, ἵνα μὴ ζημιωθῇ αὐτὴν τῆς ἀρετῆς τὴν ἀρχὴν καὶ τό τέλος, τόν Θεόν λέγω, περὶ ἑαυτὸν στήσας τὴν κίνησιν τῆς ἐφέσεως· καὶ λάθη νομίζων ἐπειλήφθαι τῆς τελειότητος, ὑπομένων τοῦ ἀληθῶς ὄντος τὴν ἔκπτωσιν· πρὸς ὅπερ ἐπείγεται πᾶσα σπουδαίου κίνησις.

ζ'. Ὅτι πρὸς ἀσέβειαν, φησί, πρηνῆς καθέστηκεν ὁδός, ἢ περὶ τὴν ζημίαν τῶν ἀρετῶν ἀναισθησία. Ὁ γάρ ἐθίσας αὐτόν διὰ τὰς ἡδονὰς τῆς σαρκὸς Θεοῦ παρακούειν, καὶ αὐτόν ἀρνήσεται τόν Θεόν καλούσης προφάσεως, Θεοῦ τὴν τῆς σαρκὸς ζωὴν προτιμῶν, ἧς καὶ μόνας τὰς ἡδονὰς τῶν θείων κρείττους ἔσχηκε θελημάτων.

η'. Ὑποκείμενον λέγει τόν νοῦν, ὡς ἀρετῆς καὶ γνώσεως δεκτικόν· ἐν ὑποκειμένῳ δέ, τὴν πρᾶξιν καὶ τὴν θεωρίαν, αἵτινες πρὸς τόν νοῦν συμβεβηκότων λόγον ἔχουσι· διὰ κατὰ πάντα τρόπον καὶ συμπάσχουσι πάσχοντι, τὴν αὐτοῦ ποιὰν κίνησιν ἀρχὰς τῆς οἰκείας ἀλλοιώσεως ἔχουσαι.

θ'. Τῆς λεγούσης υἱόν ὑπὲρ πατρός μὴ ἀποθανεῖν.

ι'. Τὰ ἔμφυτα πάθη τοῦ σώματος λόγῳ μὲν κυβερνώμενα οὐκ ἔχει διαβολήν· κινούμενα δέ τούτου χωρὶς φέρει διαβολήν. Τούτων οὖν λέγει γενέσθαι δεῖν τὴν ἀποβολήν, ὧν ἔμφυτος μὲν ἡ κίνησις, παρά φύσιν δέ γίνεται πολλάκις ἢ χρῆσις, τῷ λόγῳ μὴ κυβερνωμένη.

ια'. Ὁργὴ σωτήριός ἐστιν, ἢ πρὸς τό πολεμεῖσθαι τὴν ὑψηλόφρονα νοῦν τοῖς πάθεσιν ὑπὸ τῶν δαιμόνων θεία συγχώρησις· ἵνα γνῶ πάσχων ἀτίμως ἐπ' ἀρεταῖς μεγαλαυχούμενος, τίς ὁ τοιούτων ὑπάρχει δοτήρ· ἢ γένηται τῶν ἀλλοτρίων γυμνός, ἅπερ ὡς μὴ λαβῶν ἔχειν ἐνόμιζεν.

ιβ'. Τίνες εἰσὶν αἱ ἡμέραι Ἐζεκίου τοῦ βασιλέως, ἐν αἷς οὐκ ἐπάγεται ἡ ὄργη.

ιγ'. Πρᾶξιν λέγει καὶ θεωρίαν κατὰ τόν τῆς ἀναγωγῆς λόγον, τὴν Ἰουδαίαν καὶ τὴν Ἰερουσαλήμ.

ιδ'. Ἥλιος δικαιοσύνης ὁ Κύριος καὶ Θεός, καὶ τῶν ὄλων Σωτὴρ Χριστὸς Ἰησοῦς.

(501) ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΝΓ' .

Πάλιν περὶ Ἐζεκίου φησί, "Καὶ ἔθαψαν αὐτόν ἐν ἀναβάσει τάφων υἱῶν Δαβὶδ· καὶ δόξαν καὶ τιμὴν ἔδωκαν αὐτῷ ἐν τῷ θανάτῳ αὐτοῦ πᾶς Ἰούδα, καὶ οἱ κατοικοῦντες Ἰερουσαλήμ." Τί ἐστὶ τό, " Ἐν ἀναβάσει τάφων υἱῶν Δαβίδ, " καὶ τὰ ἐξῆς;

Ἀποκρίσις.

Δαβίδ ἐστὶ νοητός ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός· ὁ λίθος ὃν ἐξουδένωσαν ἀποδοκιμάσαντες οἱ οἰκοδομοῦντες ἱερεῖς τῶν Ἰουδαίων καὶ ἄρχοντες· ὁ γενόμενος εἰς κεφαλὴν γωνίας· τουτέστι, τῆς Ἐκκλησίας. Γωνία γάρ ἐστιν, ἢ Ἐκκλησία, κατὰ τὴν Γραφήν. Ὡς γάρ ἡ γωνία δύο τοίχων ἔνωσις γίνεται, πρὸς ἀλλήλους αὐτοῦς διασφίγγουσα πρὸς ἀδιάλυτον συνοχὴν· οὕτω καὶ ἡ ἀγία Ἐκκλησία, τῶν δύο λαῶν γέγονεν ἔνωσις· τούς ἐξ Ἑθνῶν καὶ Ἰουδαίων καθ' ἓνα πίστεως λόγον ἀλλήλοις συνεννοῦσα, καὶ πρὸς μίαν ἐνδιασφίγγουσα σύμπνοίαν· ἧς ἀκρογωνιαῖος λίθος ὁ Χριστός, ὡς κεφαλὴ τοῦ παντός σώματος. Ἐξουδένωσις γάρ ἐρμηνευόμενον δηλοῖ

τοῦ Δαβίδ τὸ ὄνομα· ὅς ἐστιν ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος καὶ Υἱός, ὁ δι' ἐμέ τὴν δουλικὴν μορφήν ὑποδύς, καὶ γενόμενος ὄνειδος ἀνθρώπων ἀπιστούντων τῇ ἀληθείᾳ, καὶ ἐξουδένωμα [Six. ἐξουθένημα] λαοῦ πλήρους ἀμαρτιῶν· ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς ὁ τιθεὶς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ὑπὲρ τῶν προβάτων· ὁ ἀποκτείνας τὸν λέοντα καὶ τὴν ἄρκον· τὸν θυμὸν λέγω καὶ τὴν ἐπιθυμίαν ἐξηλώσας τῆς φύσεως· τὰ σπαράττοντα τῆς ἐν ἡμῖν κατὰ τὸν λόγον θείας εἰκόνας τὴν μορφήν· ὁ πυρρᾶκης διὰ τὸ πάθημα τοῦ θανάτου· μετὰ κάλλους ὀφθαλμῶν, τουτέστι, μετὰ δόξης τῶν κατὰ Πρόνοιαν καὶ κρίσιν ὑψηλοτέρων λόγων· ὀφθαλμοὶ γὰρ τοῦ Λόγου, ἡ κρίσις ἄν εἴη καὶ ἡ πρόνοια· δι' ὧν καὶ πάσχων ὑπὲρ ἡμῶν, ποιεῖται τοῦ παντός τὴν ἐπισκοπήν· ὁ τοῦ νοητοῦ Γωλιάθ καὶ ὑπερηφάνου· φημί δέ τοῦ διαβόλου, σφαγεύς· τοῦ πεντάπηχυν ἔχοντος τὴν ἡλικίαν, διὰ τὴν ἐμπάθειαν τῆς ἐν ἡμῖν πενταπλῆς αἰσθήσεως. Ἐπί τοσοῦτον γὰρ ἔχει τὸ μέγεθος τῆς κατὰ κακίαν ἡλικίας ὑψούμενον ὁ διάβολος, ἐφ' ὅσον τοῖς αἰσθητοῖς ἐμπαθῶς ἐν ἡμῖν ἡ τῆς αἰσθήσεως ἐπεκτείνεται δύναμις· ὁ βασιλεὺς τοῦ ἀληθινοῦ Ἰσραὴλ καὶ ὀρώντος Θεόν· κἄν Σαούλ, ὁ παλαιὸς κατὰ τὸν νόμον λαός, μαίνεται, φθόνῳ διὰ τὴν ἀπιστίαν τηκόμενος. Οὐ φέρει γὰρ τῆς προσκαιροῦ δόξης τὴν στέρησιν· οὗ ἀφαιρεῖται τὸ δόρυ καὶ τοῦ ὕδατος τὸν φακόν, Δαβίδ ὁ ἐμὸς βασιλεὺς καὶ διωκόμενος· τουτέστι, τὸ κράτος τῆς πρακτικῆς ἀρετῆς, καὶ τὴν χάριν τῆς γνωστικῆς θεωρίας· καὶ (504) πάλιν ταῦτα κυχρῶν δίδωσι τοῖς πρὸς αὐτόν κατὰ τὴν πίστιν διαβαίνουσι, διὰ τοὺς ἐξ Ἰουδαίων μέλλοντας κληρονομεῖν σωτηρίαν, δεχομένους τῆς βασιλείας τὸ κήρυγμα.

Οὐπὲρ πάλιν ἐν τῷ σπηλαίῳ πρὸς τὴν τῶν περιττωμάτων ἀποβολὴν καθημένου, τὸ τῆς διπλοῖδος ἀφαιρεῖται πτερύγιον· τουτέστι, τὸ ὕψος τῆς κατὰ τὴν ἠθικὴν φιλοσοφίαν εὐσημοσύνης· ἢ τὸ ἐν νοήμασιν ὑψηλὸν τῆς τῶν νομικῶν συμβόλων καὶ αἰνιγμάτων περιβολῆς· οὐκ ἄξιον οὔτε μὴν δίκαιον κρίνας, εἰς φθοράν τῆ ἀποχρήσει, τὸν ὡς ἐν σπηλαίῳ τῷ αἰῶνι τούτῳ, ἢ τῷ σκοτεινῷ τοῦ νόμου γράμματι καθημένον λαόν τῶν Ἰουδαίων· τῆς γῆνιν ὄντως καὶ φιλοσωμάτων, καὶ τῆ φθορᾶ τῶν παρερχομένων περιγράφοντα τὰς θείας τῶν ἀφθάρτων ἐπαγγελίας, ἔχειν τῆς μυστικῆς τῶν νομικῶν διαταγμάτων, καθάπερ διπλοῖδος πτερύγιον, τὴν νοουμένην εὐπρέπειαν.

Οὗτός ἐστιν Δαβίδ ὁ νοητός, ὁ ἀληθινὸς ποιμὴν καὶ βασιλεὺς· καὶ τῶν ἀντικειμένων ἀναιρετικὸς δυνάμεων· ποιμὴν μὲν, τῶν ἔτι πρακτικὴν μετερχομένων φιλοσοφίαν, καὶ πόας δίκην νεμομένων τὴν φυσικὴν θεωρίαν· βασιλεὺς δέ, τῶν νόμοις καὶ λόγοις πνευματικοῖς ἀνακαινισάντων πρὸς τὸ ἀρχέτυπον τῆς δοθείσης εἰκόνας τὸ κάλλος· καὶ αὐτῷ τῷ μεγάλῳ Βασιλεῖ τῶν αἰώνων ἀμέσως κατὰ νοῦν παρισταμένων, καὶ τὸ ἀπρόσιτον κάλλος, ὡς θέμις εἰπεῖν, ἐσοπτριζομένων.

Υἱοὶ μὲν οὖν τούτου Δαβίδ τυγχάνουσι πάντες οἱ ἀπὸ τοῦ αἰῶνος ἅγιοι, ἐξ αὐτοῦ γεννηθέντες ἐν πνεύματι. Τάφοι δέ τούτων τῶν υἱῶν εἰσιν, αἱ μνημαὶ τῆς κατὰ Θεὸν αὐτῶν ἐπὶ γῆς πολιτείας. Ἀναβάσεις δέ τούτων τῶν τάφων εἰσὶ, τὸ ὕψος τῆς αὐτῶν περὶ Θεὸν γνώσεως καὶ ἀγάπης· ἔνθα πᾶς Ἰούδα, καὶ οἱ κατοικοῦντες Ἱερουσαλήμ θάπτουσι, ἐνιδρύνοντες ἐν τῷ κατ' ἀξίαν τόπῳ τῆς μακαρίας μονῆς· οἱ τε κατὰ πρᾶξιν τρόποι, καὶ οἱ τὴν ἀληθῆ θεωρίαν οἰκοῦντες λόγοι τῆς γνώσεως· τὸν τοῖς οὖσιν ἅπασιν ἐπαινετῶς ἀποθανόντα νοῦν· τοῖς μὲν αἰσθητοῖς, τῇ ἀποθέσει τῆς κατ' αἴσθησιν ἐνεργείας· τοῖς δέ νοητοῖς, τῇ τῆς νοερᾶς ἀποπαύσει κινήσεως.

Τὸν τοίνυν Ἐζεκιάν κράτος Θεοῦ ἐρμηνευόμενον, ὡς νοῦν κραταῖον περὶ πρᾶξιν καὶ περὶ γνώσιν λαμπρότατον, θάπτουσι ἀποθανόντα· τουτέστι, πάντων ὄντων κατὰ τὴν γνώμην ἀπογενόμενον, καὶ πρὸς τὸν ὑπὲρ τὰ ὄντα γενόμενον· Πᾶς Ἰούδα καὶ οἱ κατοικοῦντες Ἱερουσαλήμ· ἢ κατ' ἀρετὴν πρᾶξις αὐτοῦ δηλονότι, καὶ ἡ κατὰ τὴν γνώσιν ἀληθῆς θεωρία· Ἐν ἀναβάσει τάφων υἱῶν Δαβίδ· ἐν τῷ ὕψει λέγω τῆς τῶν ἀπ' αἰῶνος ἀγίων μνήμης· Δεδωκότες αὐτῷ δόξαν καὶ τιμὴν· δόξαν μὲν, ὡς

πάντων ὑπέρ ἄνω κατά τήν νοεράν γνῶσιν τῶν ἐν τοῖς οὖσι λόγων· τιμὴν δέ, ὡς πάντων γενομένῳ παθῶν καθαρῶ, καὶ τῆς ἐν τοῖς οὖσι φυσικῶν νόμων ἀνεύθυνον κατά τήν αἴσθησιν κτησαμένῳ τήν κίνησιν.

Τυχόν δέ τις τῶν σφόδρα φιλοκάλων ἐρεῖ φιλοτιμούμενος, (505) δόξαν μὲν εἶναι, τό ἀκρότατον κατ' εἰκόνα κάλλος· τιμὴν δέ, τό καθ' ὁμοίωσιν ἀπαράλλακτον μίμημα· τό μὲν γάρ, λόγων πνευματικῶν ἀληθῆς πέφυκεν ποιεῖν θεωρία· τό δέ, πρᾶξις ἐντολῶν ἀκριβῆς καὶ ἀνόθευτος· ἄς ὁ μέγας ἐσχηκῶς Ἐζεκίας, ἐν ἀναβάσει τάφων υἱῶν Δαβίδ ἐτάφη· ὡς ἄν εἴ τις ἐπὶ τό σαφέστερον λαβῶν, εἴποι, τό ῥητόν, ἀντί τοῦ, Ἔθαψαν αὐτόν ἐν ἀναβάσει τάφων υἱῶν Δαβίδ, καὶ ἔθηκαν τήν μνήμην Ἐζεκίου ἐν τῷ ὕψει τῆς μνήμης τῶν ἀπ' αἰῶνος ἀγίων.

Σκοπήσωμεν δέ, ὡς οὐκ εἴρηται, Ἐν τάφοις Δαβίδ, ἢ, Ἐν ἀναβάσει τάφων Δαβίδ· ἀσύγκριτος γάρ τοῖς οὖσιν· οὐκ ἀνθρώποις μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀγγέλοις· καὶ παντελῶς ἀχώρητος, καὶ αὐτός ὁ τοῦ Κυρίου κατά σάρκα λόγος, καὶ ὁ τοῦ βίου τρόπος· μή ὅτι γε τῆς ἀπέριου θεότητος αὐτοῦ ἡ ἀνέφικτος ἔννοια· οὐκοῦν ἀγαπητόν παντί τῷ καὶ λίαν ἐπησθημένῳ μεγαλειότητος· τό, κἄν ἐν τάφοις υἱῶν Δαβίδ· ἢ τό κράτιστον, ἐν ἀναβάσει τάφων υἱῶν Δαβίδ [ταφῆναι] ἐν γάρ τάφοις Δαβίδ οὐδεὶς φέρεται τῇ Γραφῇ τεθαμμένος· μή ὅτι ἐν ἀναβάσει τάφων Δαβίδ. Τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν ἀσύγκριτος, ὡς ἔφην, κατά πάντα καὶ λόγον καὶ τρόπον, ὁ κατά σάρκα βίος. Φησί γάρ, Ἐκάλυψεν οὐρανοῦς ἡ ἀρετὴ αὐτοῦ· τουτέστι, καὶ αὐτὴ ἡ κατά ἄνθρωπον διὰ σαρκός τοῦ Κυρίου δικαιοσύνη, καὶ τὰς ἄνω δυνάμεις ἐκάλυψε τῇ ὑπερβολῇ τῆς ἐν πᾶσι κατά δικαιοσύνην ὑπεροχῆς. Οὐ γάρ ἦν ψιλὸς ἄνθρωπος· ἀλλὰ καὶ Θεός [Fr. ἀλλὰ Θεός] ἐνανθρωπήσας· πρὸς τό καινίσαι δι' ἑαυτοῦ καὶ ἐν ἑαυτῷ τήν παλαιωθεῖσαν ὑφ' ἑαυτῆς τῶν ἀνθρώπων φύσιν· καὶ ποιῆσαι θείας κοινωνόν φύσεως, ἀποθεμένην δηλαδὴ πᾶσαν φθοράν καὶ ἀλλοίωσιν· δι' ὧν ὁμοιωθεῖσα τοῖς κτήνεσι, πλεονεκτοῦσαν τὸν λόγον εἶχε τήν αἴσθησιν. Αὐτῷ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας.

Ἐπληρώθη, σὺν Θεῷ ὁ τέταρτος τόμος.

ΣΧΟΛΙΑ.

α'. Πενταπηχεὺς ἐστὶν ὁ διάβολος, φησί, διὰ τὰς αἰσθήσεις. Τούτων γάρ χωρὶς προκοπὴν οὐ δέχεται τῆς καθ' ἁμαρτίαν ἀυξήσεως, ἢ περὶ ψυχὴν τῆς αὐτοῦ κακίας ἀλόγιτος κίνησις.

β'. Τό δόρυ μὲν τοῦ κατ' ἀρετὴν ἐστὶ κράτους σύμβολόν φησιν· ὁ δέ φακός τοῦ ὕδατος, τοῦ κατά τήν γνῶσιν ὑπάρχει μυστηρίου τεκμήριον.

γ'. Σπήλαιον λέγει τὸν κόσμον τοῦτον, καὶ τό γράμμα τό νομικόν· τὸν δέ Σαούλ εἶναι, τὸν λαόν τῶν Ἰουδαίων, ὧν ὁ νοῦς τοῦ θεοῦ τῶν νοητῶν ἀπονεύσας φωτός, τῷ σκότει τῶν νομικῶν, καὶ τῇ σκιᾷ τοῦ γράμματος συγκαθέζεται, πρὸς γένεσιν φθορᾶς τήν κτίσιν τοῦ Θεοῦ καὶ τὸν νόμον ποιούμενος. Ὁ γάρ μόνῳ τῷ γράμματι, καὶ ταῖς ἐπιφανείαις τῶν αἰσθητῶν τὰς ἀθανάτους περιγράφων ἐπαγγελίας, τῇ φθορᾷ καθάπερ βρώματι κατάλληλον ποιεῖται τήν ἔκκρισιν, ἐκ τοῦ τέλους τήν ἀρχὴν τῆς οἰκείας περὶ (508) Θεοῦ δόξης δεικνύς. Τὴν διπλοῖδα δέ λέγει, τὴν περιβολὴν τῶν νομικῶν αἰνιγμάτων. Τό δέ πτερύγιον αὐτῆς, τό κατ' ἐξοχὴν ἐν νοήμασιν ὑψηλόν τῆς πνευματικῆς θεωρίας, περικοπτόμενον τῶν πρὸς μόνην τήν αἴσθησιν τήν ἀγίαν ἐκδεχομένων Γραφῆν.

δ'. Ὅτι ποιμὴν, ὁ Κύριος λέγεται διὰ τῆς φυσικῆς θεωρίας πρὸς τὴν ἄνω μάνδραν ὀδηγουμένων· βασιλεὺς δέ τῶν ὑποταγέντων τῷ νόμῳ τοῦ πνεύματος, καὶ τῷ θρόνῳ τῆς χάριτος Θεοῦ διὰ τῆς κατά τὴν ἀμερῆ γνῶσιν τῶν νοός ἀπλῆς προσβολῆς παρισταμένων.

ε'. Τούς κατ' ἀρετήν τῆς πράξεως τρόπους λέγει, τούς οἰκοῦντας τὴν Ἰουδαίαν· τούς δέ κατὰ τὴν θεωρίαν λόγους τῆς γνώσεως, λέγει τούς οἰκοῦντας τὴν Ἱερουσαλήμ.

στ'. Νοῦ ἐπαινούμενον θάνατον λέγει, τὴν πρὸς πάντα τὰ ὄντα γνωμικὴν ἀπογέννησιν, μεθ' ἣν τὴν θεϊαν χάριτι ζωὴν ὑποδέχασθαι πέφυκεν, ἀντὶ τῶν ὄντων τὸν αἴτιον τῶν ὄντων ἀνενοήτως ἀπολαβῶν.

ζ'. Δόξαν λέγει τὴν ἀόριστον γνώσιν, καὶ μηδενὶ περατουμένην λόγω· τιμὴν δέ, τὴν κατ' ἀρετήν πρὸς τὴν φύσιν τῆς γνώμης ἀκάθεκτον κίνησιν.

η'. Ἡ ἄληστος γνώσις, ἀόριστον, φησί, ἔχουσα περὶ τὴν θεϊαν ἀπειρίαν, τὴν κατὰ νοῦν ὑπὲρ νόησιν κίνησιν, εἰκονίζει διὰ τῆς ἀοριστίας τὴν ὑπεράπειρον δόξαν τῆς ἀληθείας. Ἡ δέ τῆς κατὰ τὴν Πρόνοιαν σοφῆς ἀγαθότητος αὐθαίρετος μίμησις, τιμὴν φέρει, τὴν πρὸς τὸν Θεὸν τοῦ νοῦ κατὰ τὴν διάθεσιν ἀρίδηλον, ὡς ἔστι δυνατόν, ἕξομοίωσιν.

θ'. Ft. Ἄκουε, Νεῖλε, κάτω συρόμενε, καὶ σιώπα.

ι'. Κατὰ τὴν ἀναγωγὴν τὸν Δαβὶδ εἶναι φησι τὸν Χριστόν· τὴν δέ ταφήν αὐτοῦ, τὴν ἐν δικαιοσύνῃ μνήμην ἀσύγκριτον οὔσαν πάσῃ τῇ λογικῇ φύσει. Οὐ γάρ τοῖς κατὰ φύσιν τῆς σαρκὸς νόμοις τὴν δικαιοσύνην ἐμέτρησε γενόμενος ἄνθρωπος ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος· ἀλλὰ τὴν ὡς Θεῷ φυσικὴν παροῦσαν αὐτῷ δικαιοσύνην ἐνήργησε διὰ σαρκὸς, φυσικῆς ἐνεργείας οὐκ ἀμειρούσης.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΝΔ΄.

Ἐν τῷ πρώτῳ Ἔσδρα γέγραπται περὶ τοῦ Ζοροβάβελ· "Καὶ ὅτε ἐξῆλθεν ὁ νεανίσκος, ἄρας τὸ πρόσωπον εἰς τὸν οὐρανὸν ἐναντίον Ἱερουσαλήμ, εὐλόγησε τῷ Βασιλεῖ τοῦ οὐρανοῦ, λέγων. Παρὰ σοῦ ἡ νίκη, καὶ παρὰ σοῦ ἡ σοφία, καὶ σοῦ ἡ δόξα· καὶ ἐγὼ σὸς οἰκέτης. Εὐλογητὸς εἶ, ὃς ἔδωκάς μοι σοφίαν· καὶ σοὶ ὁμολογῶ, Δέσποτα τῶν πατέρων." Τί σημαίνει, τό, " Ἄρας τὸ πρόσωπον εἰς τὸν οὐρανὸν ἐναντίον Ἱερουσαλήμ," καὶ τὰ ἐξῆς;

Ἀποκρίσις.

Ζοροβάβελ, κατὰ τὴν ἀκρίβειαν τῆς Ἑβραϊδος καὶ δασεῖαν δέχεται καὶ ψιλὴν· καὶ σύνθεσιν καὶ (509) διαίρεσιν καὶ στιχισμόν. Καὶ δασυόμενον μὲν, τοῦτο τὸ ὄνομα, δηλοῖ σποράν συγχύσεως· ψιλούμενον δέ, ἀνατολὴν συγχύσεως. Συντιθέμενον δέ, ἀνατολὴν ἐν συγχύσει· διαιρούμενον δέ, ἀνατολὴν διασπορᾶς· στοιχιζόμενον δέ, αὐτὸς ἀνάπαυσις.

Ζοροβάβελ οὖν ἔστι, νοῦς φιλόσοφος· πρῶτον διὰ μετανοίας ἐν τῇ συγχύσει τῆς τῶν παθῶν αἰχμαλωσίας κατὰ δικαιοσύνην σπειρόμενος. Δεύτερον ἀνατολὴ συγχύσεως, φανεράν ποιούμενος τῶν συγκεχυμένων παθῶν τὴν αἰσχύνην. Τρίτον, ἀνατολὴ ἐν συγχύσει, διδούς φωτισμόν διὰ γνώσεως ἐν τῇ συγχύσει τῆς πρὸς τὰ αἰσθητὰ τῶν αἰσθήσεων ἐνεργείας, καὶ οὐκ ἔων λόγου χωρὶς αὐτάς προσβάλλειν τοῖς αἰσθητοῖς. Τέταρτον, ἀνατολὴ διασπορᾶς, παρέχων ταῖς διασπαρείσαις περὶ τὰ αἰσθητὰ δυνάμει τῆς ψυχῆς, ἔργων δικαιοσύνης ἀνατολὴν· καθ' ἣν ἢ μετὰ λόγου πρᾶξις συνέστηκεν, οὐκ ἀμοιροῦσα γνωστικῆς θεωρίας τῆς πρὸς τὰ νοητὰ ἐπαναγωγῆς τὰς διεσπαρμένας δυνάμεις. Καὶ πέμπτον, αὐτὸς ἀνάπαυσις· ὡς πᾶσαν ποιήσας εἰρήνην καὶ συνάψας· τὸ μὲν πρακτικόν, τῷ κατὰ φύσιν ἀγαθῷ· τὸ δέ θεωρητικόν, τῇ κατὰ φύσιν ἀληθείᾳ.

Πᾶσα γὰρ πρᾶξις, διὰ τὸ ἀγαθὸν γίνεσθαι πέφυκε· καὶ πᾶσα θεωρία, τὴν γνώσιν διὰ μόνην ἐπιζητεῖ ἀλήθειαν· ὧν διανυσθέντων, οὐδὲν ἔσται τὸ σύνολον τὸ πλεῖστον τῆς ψυχῆς τὸ πρακτικόν, οὔτε μὴν τὸ θεωρητικόν αὐτῆς διὰ ξένων δριμύττων θεωρημάτων· παντὸς ἐπέκεινα γενομένης καὶ ὄντος καὶ νοουμένου, καὶ

αὐτόν ἐνδυσάσης τόν Θεόν, τόν μόνον ἀγαθόν καί ἀληθινόν καί ὑπέρ πᾶσαν οὐσίαν ὄντα καί νόησιν.

Ὁ τοιοῦτος ταῖς διαφόροις προκοπαῖς τῶν ἀρετῶν γενόμενος νοῦς, ὅταν ἐξέλθῃ μετά τήν νίκην ἀπό Δαρείου τοῦ βασιλέως, τουτέστι, τοῦ φυσικοῦ νόμου, δείξας αὐτῷ τῆς ἀγάπης καί τῆς ἀληθείας τήν δύναμιν, κατά τήν τῶν ἀρετῶν πρὸς τὰ πάθη σύγκρισιν· καί λάβῃ ψῆφον νομίμως, τήν μὲν αὐτοῦ προβολήν ἐπικυροῦσαν· τὰς δὲ τῶν ἐναντίων ἀκυροῦσαν· διαγινώσκων πόθεν τῆς νίκης αὐτῷ γέγονεν ἡ χάρις, Αἶρει τό πρόσωπον εἰς τόν οὐρανόν ἐναντίον Ἱερουσαλήμ, καί εὐλογεῖ τόν Βασιλέα τοῦ οὐρανοῦ.

Πρόσωπον οὖν ἐστὶ τοῦ τοιούτου νοός, ἡ κατά τό κρυπτόν τῆς ψυχῆς νοουμένης διάθεσις· ἐν ἣ τῶν ἀρετῶν πάντες ὑπάρχουσιν οἱ χαρακτήρες· ἦν πρὸς τόν οὐρανόν αἶρει, τό ὕψος δηλαδή τῆς θεωρίας· ἐναντίον Ἱερουσαλήμ· τουτέστι, τῆς κατά τήν ἕξιν ἀπαθείας.

Ἡ πάλιν, εἰς τόν οὐρανόν ἐναντίον Ἱερουσαλήμ (512) τό οἰκητήριον τό ἐν οὐρανῷ ἐπιζητῶν, καί τήν πόλιν τῶν ἀναγραφομένων ἐν οὐρανοῖς· περί ἧς, Τά δεδοξασμένα ἐλαλήθη, φησὶν ὁ Δαβίδ.

Οὐ γάρ ἄλλως ἡδύνατο τόν Θεόν εὐλογεῖν, μή ἄρας πρὸς ὕψος θεωρίας καί γνώσεως κατά τήν ἕξιν τῆς ἀπαθείας· ἤγουν τῆς ἀπήμονος εἰρηνικῆς καταστάσεως· τό κατά ψυχὴν τῆς διαθέσεως πρόσωπον· τό ἐκ πολλῶν καί διαφόρων ἀρετῶν χαρακτήρων δίκην συγκείμενον.

Καί τί λέγων αἶρει τό πρόσωπον; Παρά σοῦ ἡ νίκη· τό κατά παθῶν τῆς πρακτικῆς τέλος διὰ τῆς νίκης δηλῶν, καί οἷον ἔπαθλον τῶν κατά τῆς ἀμαρτίας θείων ἀγώνων. Καί παρά σοῦ ἡ σοφία· τό διὰ θεωρίας, κατά τήν γνώσιν δηλαδή, τέλος, τό πᾶσαν τῆς ψυχῆς ἀφαιρούμενον ἄγνοιαν. Καί σοί ἡ δόξα· τό ἐκ τούτων ἀναδεδειγμένον κάλλος, τῆς θείας, κατά τό θεμιτόν, ὠραιότητος, δόξαν καλέσας· ὅπερ ἐστὶν ἔνωσις νίκης καί σοφίας, καί πράξεως καί θεωρίας· ἀρετῆς τε καί γνώσεως· ἀγαθότητός τε καί ἀληθείας. Αὗται γάρ ἀλλήλαις ἐνούμεναι, μίαν ἀπαστράπτουσι δόξαν, καί αὐτήν τοῦ Θεοῦ· διό προσφόρως ἐπάγει, λέγων, Καί ἐγὼ σοί οἰκέτης· εἰδὼς ὅτι πᾶσαν ἐν ἡμῖν ὡς ὄργανοις ὁ Θεός ἐπιτελεῖ πρᾶξιν καί θεωρίαν· ἀρετὴν τε καί γνώσιν, καί νίκην καί σοφίαν καί ἀγαθότητα καί ἀλήθειαν· μεδέν ἡμῶν συνεισφερόντων τό σύνολον πλήν τῆς θελούσης τὰ καλά διαθέσεως· ἦν ἔχων ὁ μέγας Ζοροβάβελ, πρὸς τοῖς εἰρημένοις φησὶν· Εὐλογητός εἶ, πρὸς τόν Θεόν λέγων, ὅς ἔδωκάς μοι σοφίαν· καί σοί ὁμολογῶ, Δέσποτα τῶν πατέρων. Ὡς εὐγνώμων οἰκέτης πάντα τῷ Θεῷ ἀνέθετο, τῷ πάντα δωρησαμένῳ· ἐξ οὗ λαβὼν εἶχε τήν σοφίαν, αὐτῷ ὁμολογῶν ὡς Δεσπότη τῶν πατέρων, τῶν κεχαρισμένων ἀγαθῶν τήν δύναμιν. Εὐλογητόν δέ καλεῖ τόν Θεόν, ὡς ἄπειρον ἔχοντα τήν σοφίαν· μᾶλλον δέ αὐτοσοφίαν· ἐξ οὗ λαβὼν, ὁμολογεῖ τήν χάριν.

Δεσπότην δέ αὐτόν τῶν πατέρων προσαγορεύει, παραστῆσαι θέλων, ὅτι πάντα τὰ τῶν ἀγίων κατορθώματα, Θεοῦ προδήλως ὑπῆρχον χαρίσματα· μηδενός τό παράπαν ἔχοντος μηδέν, ἢ τό δοθέν ἀγαθόν ὡς παρά Δεσπότου τοῦ Θεοῦ, πρὸς ἀναλογίαν τῆς εὐγνωμοσύνης τε καί εὐνοίας τοῦ δεχομένου μετρούμενον· κάκεῖνα μόνον κεκτημένου, ὅσα τῷ Δεσπότη δωρουμένῳ παρίσταται.

Πατέρα δέ καλεῖ, τούς ἀπ' αἰῶνος ἀγίου· ὧν τήν πίστιν δεξάμενος, καί μιμησάμενος τόν βίον, τό ἐξ ἐκείνων γεννηθῆναι τῷ πνεύματι θέλων κατώρθωσε· γονέων υἱός γεγεννημένος αὐθαιρέτων αὐθαίρετος· ὅπερ τῶν παρά βούλησιν γινομένων ἀπό σαρκός πατέρων τε καί υἱῶν, τοσοῦτόν ἐστι τῷ Θεῷ τιμιώτερον, ὅσον σαρκός ψυχὴ κατ' οὐσίας ὑπεροχὴν διενήνοχεν.

Οὗτος ὁ Ζοροβάβελ εἶς ὑπάρχει τῶν παρισταμένων νεανίσκων Δαρείῳ τῷ βασιλεῖ· τῷ φυσικῶ λέγω νόμῳ, καί πᾶσαν τῶν ἐν ἀνθρώποις θείων ἀγαθῶν δυσί

περιγράψας λόγοις τήν δύναμιν· καί τήν τῶν ἄλλων διασκεδάσας προπέτειαν· καί εἰς ἑαυτόν ἐλκύσας (513) τόν βασιλεύοντα νόμον τῆς φύσεως, ἄφρουν θεοπίζοντα ταῖς κρατουμέναις εἰς δουλείαν τῆς τῶν παθῶν ἀλλοιώσεως τῆς ψυχῆς δυνάμει.

Τῶν γάρ προΐσταμένων, ὡς ὑλικωτέρου τοῦ σώματος, πονηρῶν πνευμάτων δύο τυγχανόντων, δι αὐτῆς τῆς τοῦ ἀριθμοῦ ιδιότητος ἐδηλοῦτο τό ἐμπαθές καί ἐπίκηρον. Ὁ δέ τῆς ψυχῆς ὑπερασπίζων νοῦς, ἀπλῆς οὔσης κατά τήν οὐσίαν, εἷς ὑπάρχων, τῆς ἀδιαιρέτου μονάδος ἔφευγεν ἔμφρασιν, ἧς καθοτιοῦν τό σύνολον οὐ πέφυκεν ἄπτεσθαι θάνατος, ὅτι μήτε διαιρέσεως καθόλου τομή.

Φησί γάρ ὁ εἷς, ἦγουν ὁ πρῶτος νεανίσκος, τήν ἐμπαθῆ τοῦ σώματος εἰσφέρων εὐζωΐαν, Ὑπερισχύει ὁ οἶνος· οἶνον καλῶν, πᾶσαν ὁμοῦ κατά περιγραφὴν τήν ἐν ἡδοναῖς παθῶν περιφορᾶν· καί μέθην, ὡς ἐκστατικήν τῆς διανοίας, καί τῶν κατά φύσιν λογισμῶν τήν χρῆσιν παραχαράττουσαν. Θυμός γάρ δρακόντων, φησίν, ὁ οἶνος αὐτῶν· καί θυμός ἀσπίδων ἀνίατος τήν ζέσιν τῶν σαρκικῶν ἡδονῶν, οἶνον δρακόντων, φήσας· καί τῆς παρακοῆς τήν τυραννικήν καί ὑπερήφανον καταφρόνησιν, καλέσας οἶνον ἀσπίδων· τοῦτο γάρ, ὡς φασι, τό θηρίον, παρά πάντα τά θηρία τῆς γῆς, ἐμφράττει τά ὦτα πρὸς ἐπάσματα, ἐξ ὑπερηφανίας τυραννοῦν [Fr. καί ἐξ ὑπερηφανίας τυραννεῖ] τοὺς ἐπάδοντας.

Ὁ ἕτερος, ἦγουν ὁ δεύτερος, φησίν, Ὑπερισχύει ὁ βασιλεύς· βασιλέα δέ οὗτος καλῶν, πᾶσαν ὁμοῦ τήν ἐν πλούτῳ καί δυναστείᾳ καί ταῖς ἄλλαις περιφανείαις κενήν δόξαν, τήν γεννητικήν τῆς ἀγνοίας· καθ' ἣν ὁ τῆς φύσεως γίνεται σκεδασμός· πάντων ἀγνοούντων ἀλλήλους, καί πάντων πᾶσι προσρηγνυμένων· ὑπὲρ ἑνός, τοῦ πλέον ἀλλήλων θέλειν δοξάζεσθαι, δυνάμει ἢ πλούτῳ ἢ τρυφῇ, καί τοῖς ἄλλοις τρόποις, οἷς δοξάζεσθαι θέλουσιν, οἱ τήν θείαν καί μένουσαν ἠγνοηκότες δόξαν, καί τό κατ' αὐτήν κράτος περιφρονοῦντες.

Οὗτοι μὲν πᾶσαν, ὡς εἶπεῖν, τήν ἰλύν τοῦ βυθοῦ τῶν παρά φύσιν παθῶν, τοῖς δυσί τούτοις προβλήμασι περιγράψαντες, κριτήν ἐποιοῦντο τῶν λεγομένων, τόν βασιλέα Δαρεῖον· τόν, ὡς ἔφην, κρατοῦντα νόμον τῆς φύσεως, ἐπικληθῆναι τοῖς αὐτῶν ἐλπίζοντες δόγμασιν.

Ὁ δέ τρίτος, ὅς ἐστιν τῆς ἀρετῆς καί τῆς γνώσεως προΐστάμενος νοῦς, καί τῆς κακῆς τῶν παθῶν δουλείας στερηθῆναι τήν ψυχὴν βεβουλημένος, φησίν, Ὑπερισχύουσιν αἱ γυναῖκες, καί ὑπερνικᾶ ἢ ἀλήθεια· γυναῖκας μὲν εἰπὼν, τάς θεοποιούς ἀρετάς, ἐξ ὧν ἢ πρὸς Θεόν καί ἀλλήλους τοῖς ἀνθρώποις ἐνοποιός ἀγάπη συνέστηκε, πάντων τήν ψυχὴν ἐξαρπάζουσα τῶν ὑπὸ γένεσιν καί φθορᾶν· καί τῶν ὑπὲρ αὐτά νοητῶν οὐσιῶν, καί αὐτῶ τῷ Θεῷ κατ' ἐρωτικήν τινα σύγκρασιν περιπλέκουσα, καθ' ὅσον ἐστὶ δυνατόν ἀνθρωπίνῃ φύσει· καί τήν ἄχραντον καί θείαν μυστικῶς δημιουργοῦσα συμβίωσιν. Ἀλήθειαν δέ φήσας, τήν μίαν καί μόνην αἰτίαν τῶν ὄντων, καί ἀρχὴν καί βασιλέα καί δύναμιν καί δόξαν, (516) ἐξ ἧς, καί δι' ἣν γέγονέ τε καί γίνεται· καί πρὸς τό εἶναι ὑπ' αὐτῆς τε καί δι' αὐτήν συγκρατεῖται· καί ὑπὲρ ἧς πᾶσα τοῖς φιλοθέοις ἐστὶ σπουδὴ τε καί κίνησις. Καί συντόμως εἶπεῖν, διὰ μὲν τῶν γυναικῶν, τό τέλος ἐνεδειξάτο τῶν ἀρετῶν τήν ἀγάπην· ὅπερ ἐστὶ ἢ κατ' ἔφρουν τοῦ φύσει ἀγαθοῦ τῶν μετεχόντων ἀδιάσπαστος ἡδονὴ καί ἀδιαίρετος ἔνωσις· διὰ δέ τῆς ἀληθείας, τό πέρασ πασῶν ἐπεσήμανε τῶν γνώσεων· καί αὐτῶν πάντων τῶν γινωσκομένων, εἰς ὅπερ ὡς ἀρχὴν καί πέρασ πάντων τῶν ὄντων, αἱ κατά φύσιν κινήσεις, γενικῶ τινι λόγῳ συνέλκονται· πάντα νικώσης κατά φύσιν, ὡς ἀληθείας τῆς τῶν ὄντων ἀρχῆς καί αἰτίας· καί πρὸς ἑαυτήν συνελκούσης τῶν γεγονότων τήν κίνησιν.

Οὕτω διαλεχθεὶς ὁ φιλόσοφος νοῦς τῷ κατά φύσιν νόμῳ, πᾶσαν αὐτοῦ τῶν πονηρῶν δαιμόνων ἀποκρούεται πλάνην· ψηφίσασθαι πείθων ἐλευθερίαν τοῖς πρὸς δουλείαν παθῶν κεκρατημένοις λογισμοῖς τε τῆς ψυχῆς καί δυνάμει καί τῶν τῆς

νοουμένης αἰχμαλωσίας δεσμῶν, λύσιν καὶ ἄφεσιν κηρύξαι τοῖς καθειργμένοις ἐν τῷ σκότει· τῇ προσπαθείᾳ λέγω τῶν αἰσθητῶν ὥστε ἀναβάντας αὐτούς εἰς τὴν Ἰουδαίαν· φημί δὲ τὴν ἀρετὴν, οἰκοδομῆσαι ἐν Ἱερουσαλήμ· τῇ ἔξει λέγω τῆς ἀπαθείας, τὸν ναὸν Κυρίου τουτέστι τὴν δεκτικὴν τῆς σοφίας γνῶσιν.

Σοφός οὖν καὶ πάνυ σοφός ὁ μέγας ἐστὶ Ζοροβάβελ, οἷα παρά Θεοῦ τὴν σοφίαν λαβῶν, καὶ δι' αὐτῆς δυνηθεὶς ἐκάστῳ τῶν πρὸς ἀπάτην προβεβλημένων ἐπὶ φθορᾷ τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων, ὑπὸ τῶν ὑπεραγωνιζομένων τοῦ σώματος πονηρῶν πνευμάτων, ἀντιπροβάλλεσθαι καὶ νικῆσαι καὶ ἀνατρέψαι· καὶ δι' ἑκατέρου τῶν οἰκείων προβλημάτων τὸ ἑκάτερον τῶν ἀντικειμένων προβλημάτων παντελῶς ἐξαφανίσαι· καὶ τὴν ψυχὴν πονηρᾶς λυτρώσασθαι δουλείας παθῶν. Ἐπειδὴ γὰρ ἐκεῖνοι, διὰ μὲν τοῦ οἴνου τὴν ζέσιν τιμᾶσθαι τῶν σαρκικῶν ἡδονῶν ἐπεζήτουν· διὰ δὲ τοῦ βασιλέως, τῆς κοσμικῆς δόξης τὸ κράτος ἐπεκύρουν· οὗτος τὴν πνευματικὴν καὶ πέρασ οὐκ ἔχουσαν διὰ τῶν γυναικῶν εἰσήγαγεν ἡδονὴν· καὶ διὰ τῆς ἀληθείας, τὸ μὴ σαλευόμενον ἔδειξε κράτος· καὶ ἔπεισε, τῶν μὲν παρόντων καταφρονεῖν ἀγαθῶν· τῶν δὲ μελλόντων, ἀντέχεσθαι.

Ταύτην ἔχει τὰ προβλήματα, κατ' ἐμέ φάναι, τὴν ἔννοιαν, καλὴν τε καὶ σοφὴν, καὶ τοῦ γραφῆναι πρὸς νοουθεσίαν ἡμῶν οὐκ ἀναξίαν τοῦ πνεύματος· εἰ δὲ τις ὑψηλότερον τὸν τῶν γεγραμμένων νοῦν σκοπήσῃ δυνηθῆ, κατὰ τὴν χορηγούμενην αὐτῷ τοῦ νοεῖν τὰ θεῖα δύναμιν, φθόνος οὐδεὶς· ὅτι μηδὲ πέφυκεν ἐλαττοῦσθαι τοῦ Πνεύματος ἢ χάρις ἐν τοῖς συμμετέχουσι· δι' ὃ μάλιστα τὸ τοῦ φθόνου τίκτεται πάθος· κἂν ὁ μὲν, πλεον· ὁ δὲ, ἔλαττον ἔχει τῆς χάριτος· ἕκαστος γάρ, κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς ἐν αὐτῷ πίστεως, φανερούμενην κέκτηται τοῦ Πνεύματος τὴν ἐνέργειαν. Ὡστε ταμείας ὑπάρχει τῆς χάριτος ἕκαστος, ἑαυτοῦ, καὶ οὐποτ' ἂν εὖ φρονῶν ἄλλῳ φθονήσειεν (517) εὐδοκιοῦντι ταῖς χάρισιν· ἐπ' αὐτῷ κειμένης τῆς δεκτικῆς τῶν θεῶν ἀγαθῶν διαθέσεως.

Ἐλθωμεν δὲ καὶ ἐπ' ἄλλην μυστικὴν θεωρίαν, τὴν ἀρχικὴν τῶν γεγραμμένων ἀλήθειαν προδεικνύουσαν. Ζοροβάβελ ἐστὶν ἀληθινός τε καὶ νέος, καὶ διὰ τοῦ παλαιοῦ τυπικῶς μηνυόμενος, ὁ Κύριος ἡμῶν καὶ Θεός Ἰησοῦς Χριστός· ὁ ἐν τῇ συγχύσει τῆς φύσεως ἡμῶν συλληφθεὶς καὶ κηθεὶς, καὶ τεχθεὶς, καὶ τέλειος κατὰ τὴν φύσιν γενόμενος ἄνθρωπος· ἵνα πρὸς ἑαυτόν, τῆς συγχύσεως ἀποστᾶσαν ἀναγάγῃ τὴν φύσιν.

Ὁ μὴ γενόμενος μὲν σὺν ἡμῖν αἰχμάλωτος, καὶ πρὸς τὴν τῶν παθῶν ἀποικισθεὶς σύγχυσιν. Οὐ γὰρ ἐποίησεν ἀμαρτίαν, οὐδὲ εὐρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ· ἐν ἡμῖν δὲ τοῖς αἰχμαλώτοις ὡς αἰχμάλωτος γεννηθεὶς, καὶ μεθ' ἡμῶν τῶν ἀνόμων λογισθεὶς· διὰ φιλανθρωπίαν γενόμενος ἐν ὁμοιώματι σαρκός ἀμαρτίας, καὶ περὶ ἀμαρτίας. Ἐν ὁμοιώματι μὲν σαρκός ἀμαρτίας, ὅτι φύσει Θεός ὑπάρχων ἀπαθής, ἀτρέπτως κατ' οἰκονομίαν φύσει παθητός γενέσθαι κατηξίωσεν ἄνθρωπος· περὶ ἀμαρτίας δὲ, ὅτι διὰ τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν ἤχθη εἰς θάνατον, καὶ ὑπὲρ ἡμῶν ὠδυνήθη· καὶ διὰ τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν ἐτραυματίσθη, καὶ ἐμαλακίσθη διὰ τὰς ἀνομίας ἡμῶν, ἵνα ἡμεῖς τῷ μῶλωπι αὐτοῦ ἰαθῶμεν. Πνεῦμα γὰρ πρό προσώπου ἡμῶν, φησί, Χριστός Κύριος συνελήφθη ἐν ταῖς διαφθοραῖς ἡμῶν, οὗ εἶπαμεν, Ἐν τῇ σκιᾷ αὐτοῦ ζησόμεθα ἐν τοῖς ἔθνεσιν.

Οὗτος ἐστὶν ἡ δικαία ἀνατολή τῆς ἡμῶν ἐκ τῆς ἀμαρτίας διασπορᾶς περὶ ἧς διὰ τοῦ προφήτου φησὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, Ὅτι ἀνατελεῖται ὑμῖν Ἀνατολή δικαία. Καί, Ἰδοὺ ἀνὴρ, Ἀνατολή ὄνομα αὐτῷ· καὶ ὑποκάτωθεν αὐτοῦ ἀνατελεῖ· καί, Ἥλιος δικαιοσύνης, καί, ἴασις ἐν ταῖς πτέρυξιν αὐτοῦ· τοῦ ὑποκάτωθεν δηλοῦντος, τὸ ἀπόρρητον μυστήριον τῆς τοῦ Λόγου σαρκώσεως, ἐξ ἧς ἀνέτειλεν ἡ τῶν ὄλων σωτηρία. Πτέρυγες δ' ἂν εἶεν τοῦ Ἠλίου τῆς δικαιοσύνης, αἱ δύο Διαθήκαι, δι' ὧν ἰπτάμενος ἐν ἡμῖν ὁ Λόγος, τὴν πληγὴν θεραπεύει παραβάσεως, καὶ τὴν κατ' ἀρετὴν

τελείαν χαρίζεται ῥῶσιν· διά μέν τῆς Παλαιᾶς, ποιούμενος τήν τῆς κακίας ἀναίρεσιν· διά τῆς Νέας δέ, τήν θέσιν τῆς ἀρετῆς ἐργαζόμενος.

Ἡ πάλιν, πτέρυγές εἰσιν, ἡ Πρόνοια καί ἡ κρίσις, δι' ὧν ἰπτάμενος ὁ Λόγος, ἀγνώστως ἐπιβατεύει τοῖς οὔσι· σοφίας μέν λόγοις θεραπεύων τούς θέλοντας· παιδείας δέ τρόποις, τούς πρὸς ἀρετὴν δυσκινήτους ἰώμενος· καί τοῖς μέν, σαρκὸς μολυσμὸν ἐκκαθαίρων· τοῖς δέ, ψυχῶν κηλίδας ἰώμενος.

Οὗτός ἐστιν ὁ τήν αἰχμαλωσίαν τοῦ ἀληθινοῦ Ἰσραήλ ἐπανάγων· οὐκ ἀπό γῆς εἰς γῆν, καθὼς ὁ παλαιὸς πέπραχε Ζοροβάβελ, ἀπὸ βαβυλῶνος εἰς (520) τὴν Ἰουδαίαν τὸν λαὸν μεταβιβάσας· ἀλλ' ἀπὸ γῆς εἰς οὐρανόν, καί ἀπὸ κακίας εἰς ἀρετὴν, καί ἀπὸ ἀγνοσίας εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας· καί ἀπὸ φθορᾶς εἰς ἀφθαρσίαν, καί εἰς ἀθανασίαν ἀπὸ θανάτου· καί συντόμως εἰπεῖν, ἀπὸ τοῦ φαινομένου κόσμου καί ῥέοντος, εἰς τὸν σταθιρὸν νοούμενον· καί ἀπὸ τῆς διαλυομένης ζωῆς, εἰς τὴν ἀδιάλυτον καί μένουσαν.

Οὗτός ἐστιν ὁ ἀληθινὸς οἰκοδόμος τοῦ διαρυνέντος τοῖς παραπτώμασι λογικοῦ ναοῦ, καί ἐμπρησθέντος ἀλλοτρίῳ πυρί· ὅπερ ἡμεῖς ἐξεκαύσαμεν, πορευθέντες τῷ φωτί τοῦ πυρός ἡμῶν, καί τῇ φλογί, ἣ ἐξεκαύσαμεν· οὐ μόνον τῷ σαρκικῷ φρονήματι τὸ τῆς ψυχῆς νοερὸν ἔπεσθαι δουλικῶς παρασκευάσαντες, ἀλλὰ καί τὴν τῶν παθῶν ὕλην ἀναίδην δι' ἐνεργείας ἐξάψαντες.

Οὗτός ἐστιν ὁ πείσας διὰ σοφίας Δαρεῖον τὸν βασιλέα· τουτέστι, τὸν νόμον τῆς φύσεως· οὐ γάρ θέμις κατὰ τὸν τόπον τοῦτον εἰς τὸν διάβολον λαμβάνειν τὸν Δαρεῖον, συνεργὸν μέν γεγενημένον ἐκουσίως τῆς κατὰ τὴν ἄφεισιν τοῦ λαοῦ χάριτος· πεισθέντα δέ, μηδὲν ἰσχυρότερον εἶναι μηδέ τῇ φύσει πρὸς σωτηρίαν λυσιτελέστερον, πίστεως καί ἀγαθῆς συνειδήσεως. Ἀληθείας γάρ λόγον ἢ πίστις ἐπέχει· καί διὰ τῆς τῶν γυναικῶν ἀλληγορικῶς νοουμένης θείας ἀγάπης, ἡ ἀγαθὴ συνείδησις ἐπιφέρεται τύπον [Fr. τόπον]· ἐν ἣ τὸ παράπαν θείων ἐντολῶν οὐκ ἔστι παράβασις.

Οὗτός ἐστιν, ὁ δειμάμενος ἐν ἑαυτῷ καθ' ἑνῶσιν ἄρρητόν τε καί ἀδιαίρετον τὴν σκηνήν Δαβὶδ τὴν πεπτωκυῖαν· λέγω δέ τὴν διὰ τὴν ἀμαρτίαν τῷ θανάτῳ διαφθαρεῖσαν φύσιν.

Οὗτός ἐστιν ὁ Ζοροβάβελ, ὁ μετὰ δόξης ἐγείρας πεπτωκότα τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ· περὶ οὗ φησι τὸ Πνεῦμα· Ἔσται ἡ δόξα τοῦ οἴκου τούτου ἡ ἐσχάτη ὑπὲρ τὴν προτέραν. Δευτέραν γάρ κοινωνίαν ὁ Λόγος ἐκοινώνησε τῇ φύσει, πολὺ τῆς προτέρας παραδοξοτέραν· ὅσω πρῶτον τοῦ κρείττονος μεταδούς, ὕστερον μετέλαβε θέλων τοῦ χειρόνος· ἵνα καί τὴν εἰκόνα σώσει, καί τὴν σάρκα ἀθανατίσει· καί τὸν ἐνηχηθέντα τῇ φύσει λόγον τοῦ ὄφους, παντελῶς ἐξαφανίσας, ὡς ἐξ ἀρχῆς καθαρὰν πάλιν παραστήσει τὴν φύσιν, τῇ θεώσει πλεονεκτοῦσαν τὴν πρώτην διάπλασιν· καί ὡπερ ἐξ ἀρχῆς μὴ οὔσαν ὑπεστήσατο, οὕτω διαῤῥυεῖσαν ἀνασώτηται, στομώσας πρὸς ἀπτωσίαν τῇ ἀτρεψίᾳ· καί τὴν ἐπ' αὐτῇ πᾶσαν βουλήν τοῦ Θεοῦ καί Πατρός ἐπιτελέσει, θεώσας αὐτὴν τῇ δυνάμει τῆς ἐνανθρωπήσεως· Αἱ χεῖρες γάρ, φησί, Ζοροβάβελ (τοῦ νοητοῦ) ἔθεμελίωσαν τὸν οἶκον τοῦτον (τουτέστι τὸν ἄνθρωπον)· καί αἱ χεῖρες αὐτοῦ ἐπιτελοῦσιν αὐτόν· τὴν προτέραν λέγω διάπλασιν καί τὴν ἐν αὐτῷ καθ' ἑνῶσιν ἄρρητον τελευταίαν ἀνάπλασιν.

Οὗτός ἐστιν ὁ Ζοροβάβελ, ὁ τῶν αἰχμαλώτων λυτρωτής· ὁ ἔχων ἐν τῇ χειρὶ τὸν λίθον τοῦ κασιτέρου [Fr. κασιτέρινον], τὸν τοῖς ἐπτά τοῦ Κυρίου κοσμούμενον ὀφθαλμοῖς, δι' ὧν ὁ Θεὸς ἐπιβλέπει ἐπὶ (521) πᾶσαν τὴν γῆν. Καί κατὰ μέν τὴν ἱστορίαν, οὐδαμῶς ἐσχηκῶς φαίνεται Ζοροβάβελ ἐν τῇ χειρὶ κασιτέρινον λίθον ἐπτά ὀφθαλμούς ἔχοντα, καί αὐτούς τοῦ Κυρίου, ἐπιβλέποντας ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν· οὐκοῦν ἐπειδὴ παντελῶς ἀμήχανον τοῦτο στήναι κατὰ τὴν λέξιν, ἐπὶ τὴν τῶν γεγραμμένων χωρῶμεν διάνοιαν.

Ζοροβάβελ ἐστὶ, καθὼς πολλακίς προλαβὼν ἔφην, ὁ Κύριος ἡμῶν καὶ Θεὸς Ἰησοῦς Χριστὸς· τούτου δὲ λίθος ἐστίν, ἡ πίστις ἢ εἰς αὐτόν· ἐν τῇ χειρὶ δέ, ὅτι τῇ πράξει τῶν ἐντολῶν πίστις τοῦ Χριστοῦ διαφαίνεται. Πίστις γὰρ χωρὶς ἔργων, νεκρά· ὡσπερ καὶ ἔργα δίχα πίστεως. Πράξεως δὲ σύμβολόν ἐστι προδήλως ἡ χεὶρ. Φέρων οὖν ἐν τῇ χειρὶ τὸν λίθον ὁ Κύριος, ἔμπρακτον ἡμᾶς διδάσκει τὴν εἰς αὐτόν πίστιν ἔχειν, τοῖς ἐπτά τοῦ Κυρίου κοσμοῦμενον ὀφθαλμοῖς· τουτέστι, ταῖς ἐπτά τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐνεργείαις. Καὶ ἐπαναπαύσεται, φησὶν, ἐπ' αὐτόν ἐπτά πνεύματα· πνεῦμα σοφίας, πνεῦμα συνέσεως, πνεῦμα γνώσεως, πνεῦμα ἐπιστήμης, πνεῦμα βουλήs, πνεῦμα ἰσχύος, πνεῦμα φόβου Θεοῦ.

Ἔστι δὲ τὸ μὲν πνεῦμα τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ ἢ τῶν κατ' ἐνέργειαν κακῶν ἀποχή· τὸ δὲ πνεῦμα τῆς ἰσχύος ἐστίν, ἢ πρὸς ἐνέργειαν καὶ πράξιν τῶν ἐντολῶν πρόθυμος ὀρμή καὶ κίνησις· τὸ δὲ πνεῦμα βουλήs ἐστίν, ἢ ἕξις τῆς διακρίσεως· καθ' ἣν σύν λόγῳ τὰς θείας πράττομεν ἐντολάς, καὶ τῶν κρειττόνων διαιροῦμεν τὰ χείρονα· τὸ δὲ πνεῦμα τῆς ἐπιστήμης ἐστίν, ἢ τῶν κατ' ἀρετὴν τῆς πράξεως τρόπων ἄπτωτος εἶδησις· καθ' οὓς πράττοντες, τῆς ὀρθῆς τοῦ λόγου κρίσεως οὐδαμῶς διαπίπτομεν· τὸ δὲ πνεῦμα τῆς γνώσεώς ἐστίν, ἢ τῶν ἐν ταῖς ἐντολαῖς λόγων περίληψις, καθ' οὓς οἱ τρόποι τῶν ἀρετῶν συνεστήκασιν· πνεῦμα δὲ συνέσεώς ἐστίν, ἢ (524) πρὸς τοὺς τρόπους καὶ τοὺς λόγους τῶν ἀρετῶν συνδιάθεσις· ἢ κυριώτερον εἰπεῖν, μεταποίησις· καθ' ἣν σύγκρασις γίνεται τῶν φυσικῶν δυνάμεων πρὸς τοὺς τρόπους καὶ τοὺς λόγους τῶν ἐντολῶν. Πνεῦμα δὲ σοφίας ἐστίν, ἢ πρὸς τὴν αἰτίαν τῶν ἐν ταῖς ἐντολαῖς πνευματικωτέρων λόγων ἀνάληψις τε καὶ ἔνωσις· καθ' ἣν, ἀγνώστως τοὺς ἐν Θεῷ κατὰ τὸ θεμιτὸν ἀνθρώποις ἀπλοῦς μούμενοι τῶν ὄντων λόγους, ὡς ἕκ τινος βλαστανούσης πηγῆς τῆς καρδίας, τὴν ἐν τοῖς ὅλοις ἀλήθειαν ποικίλως τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις προφέρομεν· ἀπὸ μὲν τῶν ἐκ Θεοῦ τελευταίων, ἡμῖν δὲ προσεχῶν, ἐπὶ τὰ πρῶτα, καὶ ἡμῶν μὲν πόρρω, τῷ Θεῷ δὲ προσεχῆ, καθ' ὁδὸν καὶ τάξιν ἀναβαίνοντες.

Ἀπὸ γὰρ τῆς ἀργίας τῶν κακῶν διὰ φόβου, ἐπὶ τὴν τῶν ἀρετῶν δι' ἰσχύος ἐρχόμεθα πράξιν· ἀπὸ δὲ τῆς τῶν ἀρετῶν πράξεως, ἐπὶ τὴν διάκρισιν τῆς βουλήs· ἀπὸ δὲ τῆς διακρίσεως, ἐπὶ τὴν ἕξιν τῶν ἀρετῶν, ἡγουν ἐπιστήμην· ἀπὸ δὲ τῆς ἕξεως τῶν ἀρετῶν, ἐπὶ τὴν γνώσιν τῶν ἐν αὐταῖς ταῖς ἀρεταῖς λόγων· ἀπὸ δὲ ταύτης, εἰς τὴν πρὸς τοὺς ἐγνωσμένους λόγους τῶν ἀρετῶν μεταποιητικὴν ἕξιν· φημὶ δὲ τὴν σύνεσιν· καὶ ἀπὸ ταύτης, εἰς τὴν ἀπλήν τῆς ἐν ὅλοις ἀληθείας ἀκριβῆ θεωρίαν· ἀφ' ἧς ὀρμώμενοι, πολλοὺς καὶ ποικίλους ἐκ τῶν τῶν ὄντων αἰσθητῶν τε καὶ νοητῶν οὐσιῶν σοφῆς θεωρίας εὐσεβεῖς λόγους περὶ τῆς ἀληθείας ἀποδώσομεν.

Διὰ τούτων οὖν ἀναβαίνοντες τῶν ὀφθαλμῶν τῆς πίστεως· ἡγουν φωτισμῶν, πρὸς τὴν θείαν τῆς σοφίας συναγόμεθα μονάδα· τὴν γεγεννημένην δι' ἡμᾶς τῶν χαρισμάτων διαίρεσιν συνάγοντες, ταῖς κατὰ μέρος τῶν ἀρετῶν ἀναβάσει· μηδὲν τῶν εἰρημένων, συνεργεῖα Θεοῦ, παραλιμπάνοντες· ἵνα μὴ κατ' ὀλίγον ἀμελοῦντες, τυφλὴν ἡμῶν τὴν πίστιν καὶ ἀνόμματον καταστήσωμεν, οὐκ ἔχουσαν τοὺς διὰ τῶν ἀρετῶν τοῦ Πνεύματος φωτισμούς· καὶ κολασθῶμεν δικαίως εἰς ἀπείρους αἰῶνας, ὡς ἐν ἑαυτοῖς κατὰ τὴν πίστιν, ὅσον ἐφ' ἡμῖν, τοὺς θεῖους ἐκτυφλώσαντες ὀφθαλμούς.

Πᾶς γὰρ ὁ τῆς πίστεως ἐν ἑαυτῷ διὰ τῆς ἀργίας τῶν ἐντολῶν, τοὺς τοιοῦτους ἀνορύξας ὀφθαλμούς, πάντως κατάκριτος· μηκέτι τὸν Θεὸν ἔχων εἰς αὐτόν ἐπιβλέποντα. Καὶ οἶμαί γε ταύτης ἕνεκα τῆς αἰτίας, λίθον κασιτέρινον τῇ Γραφῇ προσηγορεῦθαι τὴν πίστιν, διὰ τὸ τὴν αὐτὴν καὶ τιμωρητικὴν εἶναι τῶν μὴ κοσμούντων αὐτὴν ταῖς ἐντολαῖς, καὶ περιποιητικὴν τῶν διατηρούντων αὐτὴν κατηγλαῖσμένην ταῖς ἐνεργείαις τοῦ Πνεύματος. Ἔσται γὰρ, φησὶ Συμεὼν ὁ μέγας περὶ τοῦ Κυρίου λέγων, εἰς πτῶσιν καὶ ἀνάστασιν πολλῶν ἐν τῷ Ἰσραὴλ· πτῶσιν

μέν, τῶν ἀπιστούντων· ἀνάστασιν δέ, τῶν πιστευόντων. Φασί γάρ τινες ἐξ ἀργύρου καί μόλιβδου σύνθετον εἶναι τόν κασσίτερον. Οὐκοῦν ὁ μὲν μόλυβδος, παιδείας καί τιμωρίας καί κολάσεως, καί τοῦ βάρους τῆς κατακρίσεως φέρει σύμβολον· ὁ δέ ἄργυρος, λαμπρότητός τε καί δόξης καί περηφανείας, (525) τύπος ἐστίν. Εἰ δέ τοῦτο, καί ἡ πίστις ἢ διὰ τοῦ κασσιτέρου σημαυνομένη, καί παιδεύει καί τιμωρεῖται καί κολάζει καί κατακρίνει τούς ἀδοκίμους ἐν αὐτῇ γενομένους διὰ τῆς ἀργίας τῶν ἐντολῶν· ὡς μόλιβδον ἔχουσα τυχόν, τῆς σαρκός τὴν ἀσθένειαν, ἐν τῷ Λόγῳ δυναμωθεῖσαν κατὰ τὴν ἔνωσιν· καί λαμπρύνει πάλιν καί δοξάζει καί φωτίζει, καί πρὸς ἐκθέωσιν ἄγει τούς ἐν αὐτῇ γενομένους δοκίμους διὰ τῆς ἐργασίας τῶν ἐντολῶν· ὡς ἀργύριον ἔχουσα τάχα τὴν τοῦ Λόγου θεότητα, τοῖς ἀξίοις ὀλικῶς κατὰ τὸ δυνατόν ἐναστράπτουσαν.

Ἔλαβον δέ τινες τόν κασσιτέρινον λίθον, εἰς τόν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, ὡς ἐκ δύο συγκείμενον φύσεων, θεότητός τε καί ἀνθρωπότητος· εἰ δέ τις τοῦ Χριστοῦ πίστις, ἢ τόν Χριστόν αὐτόν θεωρῆσαι βούλεται γνωστικώτερον· μόλιβδος ἐστίν ἢ πίστις, καί αὐτός ὁ Χριστός, ὡς παιδεύων ψυχὴν, καί κολάζων σάρκα, καί τιμωρούμενος πάθη, καί κατακρίνων δαίμονας· ἄργυρος δέ, ὡς νοῦν λαμπρύνων ταῖς ἀρεταῖς, καί δοξάζων ταῖς γνώσεσι, καί τῇ θεώσει ποιῶν αὐτόν φῶς, τοῦ πρώτου φωτός ἀπεικόνισμα. Κατὰ ταύτην τὴν ἔννοιαν ἐκκληπτέον καί τὴν ἐξ αὐτοῦ γινομένην πτώσιν καί ἀνάστασιν· πτώσιν γάρ ποιεῖται σαρκός, ἡγουν σαρκικοῦ φρονήματος· καί φυσικῶν δυνάμεων καί ἀρετῆς καί τῶν συνεκτικῶν τῆς γνώσεως λογισμῶν, ἀνάστασιν. Καί ἀπλῶς, ὄλου τοῦ παλαιοῦ κατὰ τόν Ἀδάμ ἀνθρώπου, καί τοῦ γράμματος τοῦ νόμου ἐν τοῖς ἀξίοις ποιεῖται πτώσιν ὁ Λόγος, καί τοῦ νέου κατ' αὐτόν ἀνθρώπου, καί τοῦ πνεύματος τοῦ νόμου ἀνάστασιν.

Τυχόν δέ καί διὰ τοῦτο κασσιτερίνω λίθῳ κατὰ τὴν Γραφήν παρεικάζεται ἡ πίστις, τῶν ἐν τοῖς μελαίνουσιν αὐτῆς τὴν ἀρετὴν ἢ τὴν γνῶσιν, δυναμένων πάλιν διὰ μετανοίας κατὰ πράξιν καί θεωρίαν λαμπρύνεσθαι, καί τὴν οἰκείαν αὐθις ἀπολαμβάνειν φωτεινὴν τοῦ βίου διαύγειαν.

ΣΧΟΛΙΑ.

α'. Ποσαχῶς ἐρμηνεύεται Ζοροβάβελ, πρὸς τὴν Ἑλλάδα φωνὴν μεταφερόμενος.

β'. Ἀρετῆς τέλος εἶναι φησι τὸ ἀγαθόν· τοῦτο δέ, θείας ἐνεργείας ὑπάρχει συμπλήρωσις· πρὸς ἣν ἄγει τὸ λογικόν τῆς ψυχῆς, τῷ τε θυμῷ καί τῇ ἐπιθυμίᾳ κατὰ φύσιν χρώμενον· ἐν ἧ τὸ καθ' ὁμοίωσιν πέφυκεν ἀναφαίνεσθαι κάλλος. Θεωρητικῆς δέ φιλοσοφίας τέλος εἶναι φησι τὴν ἀλήθειαν, ἥτις ἀμερῶς τῶν περὶ Θεόν ἀπάντων ἐνοειδῆς ἐστὶ γνῶσις· πρὸς ἣν ὁ καθαρὸς φέρεται νοῦς, ἀποσκευάσας ἑαυτοῦ παντελῶς τὴν κατ' αἴσθησιν κρίσιν· ἐν ἧ γνῶσει δῆλον ἀκίβδηλον τὸ τῆς θείας εἰκόνοσ ἀξίωμα δείκνυται.

γ'. Τὰς μὲν γυναῖκας εἰς ἀρετάς, ὧν ἡ ἀγάπη τέλος ἐστὶν ἐθεώρησε· τὴν ἀλήθειαν δέ, πρὸς τὴν ἀποσον ἀνήγαγε γνῶσιν· ὧν, ἀγάπης τέ φημι καί γνώσεως, ὁ βασιλεύων τῆς φύσεως ἐπιγνούς τόν χαρακτῆρα νόμος, ἀποβάλλεται καθάπερ οἶνον, τὴν τῶν παθῶν τῆς σαρκός ἡδονὴν· καί ὡσπερ βασιλεία, τὴν πάντων ἀσχέτως κατοιομένων δοξομανίαν.

δ'. (528) Ἡ κατ' ἀρετὴν διάθεσις, φησίν, πρόσωπόν ἐστὶ τοῦ θεωρητικοῦ νοός, ὡς εἰς οὐρανόν, πρὸς τὸ ὕψος τῆς ἀληθινῆς ἀπαιρόμενον γνώσεως.

ε'. Ἄλλη περὶ τοῦ αὐτοῦ θεωρία· καθ' ἣν τὴν ἐν οὐρανοῖς ἀπογραφὴν λέγει μόνων ἐκείνων εἶναι, τῶν κατὰ πρόθεσιν ὄλους ἑαυτοὺς ἀπογράφεσθαι τῷ καλάμῳ παρεχόντων τοῦ Πνεύματος. Βουλομένους γάρ, ἀλλ' οὐκ ἀναγκαζομένους ἐν οὐρανοῖς ἀπογράφεται τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον.

στ'. Οὐδείς δύναται, φησίν, ἀληθῶς τόν Θεόν εὐλογεῖν, μή τό σῶμα καθαγιασας ταῖς ἀρεταῖς, καί τήν ψυχὴν καταφωτίσας ταῖς γνώσεσι.

ζ'. Τήν μέν νίκην, τῶν κατά τό πρακτικόν τῆς ψυχῆς θείων ἀγώνων πέρας εἶναι φησιν· ὅπερ ἐπί τό ἀμιγές ἀγαθόν. Τήν δέ σοφίαν, τῶν κατά τό γνωστικόν τῆς ψυχῆς μυστικῶν ὑπάρχειν τέλος ἀποφαίνεται θεαμάτων· ὅπερ ἐστίν ἡ ἀπλή ἀλήθεια· πρὸς ἅπερ νοῦς τόν γενόμενον τῆς κατ' αἴσθησιν καθαρὸν φαντασίας ἄγει· καί λόγος, ὑποζεύξας αὐτῷ τό τῆς ψυχῆς ζωτικόν· ὧν, νίκης τέ φησι καί σοφίας, ἡγουν ἀγαθότητος καί ἀληθείας ἡ σύνοδος, μίαν δείκνυσιν, οἷς ἄν γένηται, δόξαν τοῦ καθ' ὁμοίωσιν ἀκραιφνοῦς ἀπαστράπτουσιν.

η'. Fr. Τί πρὸς ἀρετὴν ἡμεῖς συνεισφέρομεν.

θ'. Διὰ ποίαν αἰτίαν Δεσπότης Πατέρων Θεὸς προσαγορεύεται.

ι'. Οἱ κατά πνεῦμα Πατέρες, φησί, διὰ τῆς διδασκαλίας θελόντων υἱῶν θέλοντες καθίστανται Πατέρες· λόγῳ καί βίῳ κατά Θεόν αὐτούς διαπλάττοντες· καί οἱ κατά πνεῦμα υἱοὶ κατά θέλησιν διὰ τῆς μαθήσεως αὐθαιρέτων υἱοὶ γίνονται Πατέρων, αὐθαίρετοι γνωμικῶς, κατά Θεόν ὑπ' αὐτῶν λόγῳ τε καί βίῳ διαπλαττόμενοι. Ἡ γάρ χάρις τοῦ Πνεύματος γνωμικὴν τήν τῶν κατ' αὐτόν γεννώντων καί γεννωμένων ἐργάζεται γέννησιν· ὅπερ οἱ κατά σάρκα πατέρες οὐκ ἔχουσιν, ἀκουσίων υἱῶν πατέρες ἀκούσιοι· φύσεως γάρ, ἀλλ' οὐ γνώμης ἔργον καθέστηκεν, ἡ τῶν φυσικῶς γεννώντων τε καί γεννωμένων διάπλασις.

ια'. Ἡ δυάς ἐνταῦθα, τήν ὕλην δηλοῖ καί τό εἶδος· ὧν ἡ μέν σύνοδος ποιεῖται σώματος γένεσιν· ἡ δέ διάλυσις, πέφυκε τήν αὐτοῦ ποιεῖσθαι φθοράν. Οὐκοῦν τά ἐξ ὕλης καί εἶδους ὄντα, τῇ ἀρχῇ φυσικῇ ἐναντίον ἔχει τό τέλος, εἴπερ ἡ διαφορὰ τῆς γενέσεως ἐστίν ἀναίρεσις. Γενέσεως δέ καί φθορᾶς ὑπερασπίζουσι αἱ δυνάμεις αἱ δύο, ἡ τε κατ' ἐπιθυμίαν καί ἡ θυμική· ἡ μέν, ἐφιεμένη δι' ἑαυτῆς κρατῆσαι πρὸς τό εἶναι τήν γένεσιν· ἡ δέ, τήν ἐκ τῆς φθορᾶς ἀγωνιστικῶς ἀπωθουμένη διάλυσιν. Τούτων συνήγοροι τῶν δυνάμεων οἱ πονηροὶ καθίστανται δαίμονες· οἱ μέν, τήν κατ' ἐπιθυμίαν τῆς ψυχῆς ἀπό τῶν θείων ἔκστασιν, ἧς ὁ οἶνος ὑπάρχει σύμβολον· οἱ δέ, τήν ἐπί τῶν ὑλικῶν τυραννίδα τῆς θυμικῆς δυνάμεως, ἧς ἡ εἰκὼν ἡ βασιλεία καθέστηκεν, προβαλλόμενοι τῷ νόμῳ τῆς φύσεως, παραπεισαι βουλόμενοι τήν κατ' αὐτάς ἐμπαθῆς ψηφίσασθαι ζωὴν. Ἡ δέ μονάς, τήν ἀπλήν σημαίνει κατ' οὐσίαν ψυχὴν, ὡς εἰκόνα τῆς κατ' οὐσίαν ὑπερφυοῦς τρισυποστάτου (529) μονάδος· ἧς ὁ νοῦς, φημί δέ τῆς ψυχῆς, ὡς εἷς μᾶς ὑπάρχει συνήγορος, τήν εἰς τόν Θεόν πίστιν διὰ τῆς ἀληθείας, καί τήν εἰς αὐτόν ἀγάπην διὰ τῶν γυναικῶν, πάντων ἰσχυροτέραν ἀποδεικνύς τῷ νόμῳ τῆς φύσεως· καί τό κατ' αὐτάς κράτος πείθων ψηφίσασθαι.

ιβ'. Ὅτι τῇ καθ' ὑπεροχὴν στερήσει τῶν πολλῶν, ὡς ἔν καί μόνον ἡ ἀλήθεια πέφυκεν ἀναφαίνεσθαι, φησί, καλύπτουσα πάντων νοεῖν ἢ νοεῖσθαι δυναμένων τάς γνωστικὰς δυνάμεις, ὡς ὑπέρ τά νοοῦντα καί τά νοούμενα καθ' ὑπαρξιν ὑπερούσιον οὔσα, καί ἀπείρω δυνάμει, τάς κατά τήν ἀρχὴν καί τό τέλος τῶν ὄντων ἀκρότητας περιγράφουσα, πᾶσα πάντων πρὸς ἑαυτήν συνέλκει κίνησιν· τοῖς μέν παρεχομένη γνῶσιν ἀρίδηλον, ἧς ἐστερήθησαν χάριτος· τοῖς δέ δωρουμένη κατ' αἴσθησιν ἄρρητον, ἧς εἶχον τήν ἔφρουν ἀγαθότητος, τῇ μεθέξει φανερόν τήν ἐπίγνωσιν.

ιγ'. Τόν ἐν Βαβυλώνι λαόν ἀλληγορικῶς, νόει, τοὺς εἰς δουλείαν παθῶν κεκρατημένους λογισμούς· τόν δέ Δαρεῖον, τόν φυσικόν νόμον· τό δέ Ζοροβάβελ, τόν γνωστικόν νοῦν· τήν Ἰουδαίαν δέ, τήν ἀρετὴν· τήν Ἰερουσαλήμ, τήν ἕξιν τῆς ἀπαθείας· τόν δέ ναόν, τήν δεκτικὴν τῆς σοφίας γνῶσιν· τήν δέ πρὸς τήν Ἰουδαίαν ἐκ Βαβυλώνος ἀνάβασιν, τήν ἀπό τῶν σωματικῶν εἰς τά πνευματικὰ διὰ μετανοίας μετάθεσιν.

ιδ'. Αἴτιον εἶναι λέγει, τῆς τῶν θείων διανομῆς ἀγαθῶν, τό μέτρον τῆς ἐκάστου πίστεως· καθὼς γάρ πιστεύομεν, καί τήν ἐπί τό πράττειν τῆς προθυμίας ἐπίδοσιν

ἔχομεν. Ὁ γοῦν πράττων, κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς πράξεως ἐπιδεικνύεται τό μέτρον τῆς πίστεως, δεχόμενος ὡς ἐπίστευσε τό μέτρον τῆς χάριτος· ὁ δέ μή πράττων, κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς ἀπραξίας ἐπιδεικνύεται τό μέτρον τῆς ἀπιστίας, δεχόμενος ὡς ἠπίστησε, τὴν τῆς χάριτος στέρησιν. Οὐκοῦν κακῶς ποιεῖ βασκαίνων ὁ φθονερός, ἐπ' αὐτῷ σαφῶς, ἀλλ' οὐκ ἐν ἄλλῳ κειμένης, τῆς τοῦ πιστεύειν τε καὶ πράττειν, καὶ πρὸς τό μέτρον τῆς πίστεως ἐρχομένης δέξασθαι τὴν χάριν, ἐπιλογῆς.

ιε'. Πῶς τοῦ Κυρίου τύπος ἐστὶ Ζοροβάβελ.

ιστ'. Καλῶς ἐδείχθη τῇ ἀληθείᾳ συμβαίνειν ὁ τύπος. Ὡσπερ γάρ ὁ Ζαροβάβελ οὐ γέγονεν αἰχμάλωτος, ἀλλ' ἐκ τῶν αἰχμαλώτων ἐν Βαβυλῶνι τότε δεδουλωμένων ἐγεννήθη, καὶ γέγονεν αὐτῶν λυτρωτής· οὕτως καὶ ὁ Κύριος ἀναμάρτητος ὢν, ἐξ ἡμῶν ἐν ἡμῖν ὡς εἷς ἐξ ἡμῶν κατελογίσθη, τό τῆς φύσεως ἡμῶν ἐκουσίως ὑποδύς παθητόν, καθ' ὃ τῆς ἡμῶν πρὸς ἀλήθειαν φυσικῆς ἀνασχόμενος ἀσθενείας, τοῦ φθοροποιοῦ κράτους ἡμᾶς ἠλευθέρωσε, καὶ εἰς οὐρανοὺς ἡμᾶς ἀνήγαγεν ἀπὸ γῆς· τῇ μὲν δυνάμει τῆς αὐτοῦ σαρκώσεως ὅλην ἀνελλιπῶς ἑαυτῷ καθ' ἑνωσιν ἄρρητον τὴν φύσιν προσλαβών· τῇ δέ κλήσει τῆς χάριτος, μόνους ἐκείνους τοὺς δεξαμένους τε περιχαρῶς τὴν κλήσιν, καὶ διὰ τῶν ἔργων τὴν χάριν αἰδεσθέντας τῆς ἀναπλάσεως.

ιζ'. Σὰρξ ἀμαρτίας ἐστίν, ἢ ἐκ σπορᾶς ἀνδρός τὴν γένεσιν ἔχουσα· κατὰ ταῦτόν γάρ ἔχει δυνάμει τὴν (532) ἀμαρτίαν καὶ τὴν φθοράν κατὰ φύσιν, τὴν μὲν ἀρχὴν, τὴν δέ τέλος ἔχουσα τῆς οἰκείας γενέσεως· ἢ δὲ ἐν ὁμοιώματι σαρκὸς ἀμαρτίας ἐστὶ σὰρξ, ἢ δίχα σπορᾶς ἀνδρός συστᾶσα τοῦ Θεοῦ σὰρξ· κατὰ φύσιν μὲν ἔχουσα τὴν φθοράν, καθ' ἣν ἡμῖν ὅμοιος ἦν· κατὰ δύνάμιν δὲ φύσει τὴν ἀναμαρτησίαν, καθ' ἣν ἡμῖν ἀνόμοιος ἦν.

ιη'. Ἐπειδὴ φησιν, ὡς πρὸς τὴν ἄκρατόν τε καὶ ἄκραν θεολογίαν, δευτέρως ἐστὶν ὁ τῆς σαρκώσεως λόγος· ἢ μὲν γάρ τοῦ περὶ τὴν οὐσίαν ἄκρου καθέστηκε λόγου· ὁ δέ, τῆς κατὰ τὴν πρόνοιαν ἀκροτάτης ἐνεργείας ὑπάρχει συνεκτικός, ὑποκάτωθεν ἀνατολή προσηγορεύθη τῷ Πνεύματι. Ἐν γάρ τῷ λόγῳ τῆς θείας σαρκώσεως, ἢ τῶν αἰῶνων τε καὶ τῶν ἐν αἰῶνι περιέχεται γένεσις· καὶ ἢ πρὸς ἀοριστίαν τῆς ὑπὲρ αἰῶνας κατὰ χάριν ζωῆς τῶν ὄντων παράτασις.

ιθ'. Ὁ τῶν καλῶν, φησίν, ἐραστής, κατὰ πρόνοιαν σοφίας λόγοις ἐκουσίως ἐπείγεται πρὸς τὴν τῆς θεώσεως χάριν· ὁ δέ τούτων ἀνέραστος, κατὰ δικαίαν κρίσιν παιδείας τρόποις ἀκουσίως κακίας ἀπάγεται· ὁ μὲν ὡς φιλόθεος διὰ τῆς προνοίας θεούμενος· ὁ δὲ διὰ τῆς κρίσεως ὡς φιλόυλος εἰς κατάκρισιν ἐλθεῖν μὴ συγχωρούμενος.

κ'. Πῦρ μὲν ἡμῶν ὑπάρχει ψεκτόν, ὁ τῆς σαρκὸς νόμος· φῶς δὲ τούτου τοῦ πυρός ἐστὶν, ἢ κατὰ τοῦτον τόν ψεκτόν νόμον ἐν ἔξει τῶν παθῶν ἢ κινήσις· ἢ δὲ ψεκτὴ φλόξ ἐστὶν, ἢ διὰ τῆς ἐνεργείας ἔκκαυσις τῶν παθῶν. Ἡ πάλιν, πῦρ μὲν ἐστὶ ψεκτόν, ἢ κακία· φῶς δὲ ψεκτόν, ἢ τῆς κακίας ἔξις· φλόξ δὲ ἢ ἐνέργεια. Οὐ δεῖ οὖν τούτῳ τόν νοῦν θερμαίνεσθαι τῷ πυρί, μηδὲ τούτῳ φωτίζεσθαι τῷ φωτί, μηδὲ ταύτη καταπιμπρᾶσθαι τῇ φλογί· τό γάρ καθ' ἡδονὴν πρὸς αἴσθησιν φῶς, πρὸς νοῦν σκότος ὑπάρχει βαθύτατον.

κα'. Ἡ μὲν ὄντως πίστις ἀληθείας ἐστὶν συστατική, ψεῦδος οὐχ ἔχουσα· ἢ δὲ ἀγαθὴ συνείδησις, τὴν τῆς ἀγάπης ἐπιφέρεται δύνάμιν, ὡς μηδεμίαν ἔχουσα θείας παράβασιν ἐντολῆς.

κβ'. Ἡ ἀνάστασις ἀνάπλασις ἐστὶ τῆς φύσεως, πλεονεκτοῦσα τὴν τῆς φύσεως ἐν τῷ παραδείσῳ διάπλασιν· γενικῶς μὲν, τῇ καθ' ὅλου τῶν ὄλων ἀντρεψία· ἰδικῶς δὲ, τῇ κατὰ χάριν ἀρρήτῳ θεώσει τῶν ἁγίων.

κγ'. Χεῖρας τυχόν εἶπεν ὁ λόγος τοῦ νοητοῦ Ζοροβάβελ, τὴν τε δημιουργικὴν, καθ' ἣν τὴν ἐπὶ τό εὖ εἶναι λαμβάνομεν γένεσιν· καὶ τὴν ἀνανεωτικὴν, καθ' ἣν ἐπὶ τό

αεί εὔ εἶναι διχόμεθα χάριν· ἢ τήν ἐν ἡμῖν κατά τήν πράξιν τῶν ἀρετῶν αὐτουργόν αὐτοῦ χάριν· καί τήν ἐπ' αὐτῇ κατά τήν θεωρίαν ἀδιασκέδαστον χύσιν τῆς γνώσεως.

κδ'. Λίθος ἢ πίστις ἐκλήθη, διά τό στερρόν, ἄτρεπτόν τε καί βάσιμον, καί παντελῶς ἀκίνητον τῆς κατ' αὐτήν ἀληθείας· καί μηδαμῶς ὑπεῖκον ψεύδους ἐπαναστάσεων. Ἐν χειρὶ δέ, διά τό κατ' ἐνέργειαν πρακτικόν, καί πασῶν κατά περιγραφὴν τῶν ἀρετῶν συνεκτικόν. Ἐπτά δέ ὀφθαλμούς ἔχουσα, διά τό (533) διακριτικόν, καί τῆς παντελοῦς τῶν ὑπὸ χρόνον ἀπταίστου γνώσεως περιεκτικόν· καί τῆς ἀμιγοῦς ἐν ἀριθμοῖς ἑπταπλῆς τοῦ παναγίου Πνεύματος ἐνεργείας δεκτικόν.

κε'. Διάληψις ἀποδεικτική ἐκ τῆς ιδιότητος τοῦ πνευματικοῦ χαρίσματος. Φόβου γάρ ἴδιον ἀποχή τῶν κακῶν· ἰσχύος δέ, ἢ πράξις τῶν ἀγαθῶν· βουλής δέ, ἢ τῶν ἀντικειμένων διάκρισις· ἐπιστήμης δέ, ἢ τῶν καθηκόντων ἀνόθευτος εἶδησις· γνώσεως δέ, ἢ κατ' ἐνέργειαν τῶν ἐν ταῖς ἀρεταῖς θείων λόγων περίληψις· συνέσεως δέ, ἢ πρὸς τὰ γνωσθέντα διόλου τῆς ψυχῆς συνδιάθεσις· σοφίας δέ, ἢ πρὸς Θεόν ἀδιάνγνωστος ἔνωσις, καθ' ἣν τοῖς ἀξίοις ἢ ἔφεις ἀπόλαυσις γίνεται, μεθέξει ποιοῦσα Θεόν τὸν μετέχοντα· καί τῆς θείας αὐτὸν ὑποφήτην καθιστῶσα μακαριότητος, κατά τήν ἀένναον πρὸς τοὺς δεομένους τῶν θείων μυστηρίων ἀνεκκόμπευτον προβολὴν καί διεξοδον.

κστ'. Τό πρὸς ἡμᾶς, φησί, κατ' ἐνέργειαν πρῶτον ἀγαθόν, ὅπερ ἐστὶν ὁ φόβος, τελευταῖον ἀπρηριθμήσατο τῆς Γραφῆς ὁ λόγος ὡς σοφίας ἀρχήν· ἀφ' ἧς κινούμενοι, πρὸς τό τῆς σοφίας τέλος τήν σύνεσιν ἀναβαίνομεν· μεθ' ἣν προσεχεῖς αὐτῷ γινόμεθα τῷ Θεῷ, μόνην τήν σοφίαν τῆς πρὸς αὐτὸν ἐνώσεως μεσιτεύουσαν ἔχοντες. Οὐ γάρ ἐστι δυνατόν ἐπιλαβέσθαι σοφίας, τὸν μὴ πρότερον διά τοῦ φόβου, καί τῶν διά μέσου λοιπῶν χαρισμάτων, τήν τε λήμνην τῆς ἀγνοίας, καί τὸν τῆς κακίας κονιορτόν ἀποσεισάμενον. Διά τοῦτο, Θεῷ μὲν προσεχῆ τήν σοφίαν· ἡμῖν δέ προσεχῆ τὸν φόβον ἢ Γραφικὴ τάξις διέθηκεν· ἵνα ἡμεῖς εὐταξίας μάθωμεν ὄρον καί νόμον.

κζ'. Ἡ τῆς σοφίας, φησί, μονάς ἐστὶ, ταῖς ἐξ αὐτῆς διαφόροις ἀρεταῖς ἀτμήτως ἐνθεωρουμένη· καί μονοειδῶς ταῖς τῶν ὄλων ἀρετῶν ἐνεργείαις ἐπισυναγομένη· καί πάλιν ἀπλῆ μονάς ἀποδεικνυμένη ταῖς πρὸς αὐτήν τῶν ἐξ αὐτῆς ἀρετῶν ἀποκαταστάσεων· ὅταν ἡμεῖς, δι' οὓς κατά τήν ἐκάστης ἀρετῆς γένεσιν ποιεῖται τήν πρόοδον, ἀνατατικῶς δι' ἐκάστης ἀρετῆς πρὸς αὐτήν συναγόμεθα.

κη'. Τυφλήν ἔχει τήν πίστιν, φησὶν, ὁ τὰ κατά τήν πίστιν θεῖα προστάγματα μὴ ἐργαζόμενος. Εἰ γάρ φῶς ἐστὶ τὰ τοῦ Κυρίου προστάγματα, δηλὸν ὅτι δίχα Θείου φωτός ἐστὶν, ὁ μὴ πράττων τὰ θεῖα προστάγματα, καί ψιλήν, ἀλλ' οὐκ ἀληθῆ τήν τῆς πίστεως ἐπιφέρεται κλήσιν.

κθ'. Εἰς τὰς ἐνεργείας τοῦ Πνεύματος φησὶν, ὀφθαλμούς Κυρίου προσηγόρευσε ὁ λόγος. Ὁ μὴ τούτους τῇ πράξει τῶν ἐντολῶν διανοίγων, ἐπιβλέποντα τὸν Θεόν ἐπ' αὐτὸν οὐκ ἔχει. Διά πολλῶν γάρ, ὡς εἰκός, ἐπισκοπεῖν ὀφθαλμῶν τοὺς ἐπὶ γῆς πέφυκεν ὁ Θεός, εἴπερ θείας ὀράσεως ἀκτίς ἐστὶν ὁ κατ' ἀρετὴν ἡμῶν φωτισμός.

λ'. Ὁ κασσίτερος, φησὶ, τήν τε τοῦ ἀργυρίου καί τοῦ μολίβδου φυσικῶς ἔχων τήν ιδιότητα, χαρακτηρίζει τήν πίστιν· κολάζει γάρ μὴ φυλαττομένη, (536) μολίβδον ἔχουσα τήν ἐπ' αἰῶσι τῶν μὴ φυλαζάντων αὐτήν κατηγορίαν· καί δοξάζει τοὺς φυλάττοντας, ἄργυρον ἔχουσα διαφανῆ καί λαμπρόν, τήν ἐπ' αἰῶσι τῶν φυλαζάντων αὐτήν συνηγορίαν.

λα'. Οὐδεὶς ἀμαρτάνων, φησί, δύναται τῆς ἀμαρτίας συνηγορον ἔχειν τῆς σαρκὸς τήν ἀσθένειαν. Ἡ γάρ πρὸς τὸν Θεόν Λόγον ἔνωσις, ὅλην τήν φύσιν τῇ λύσει τῆς κατάρας ἀνέρρωσεν· ἀπροφάσιστον ἡμῖν ποιησαμένη, τήν πρὸς τὰ πάθη τῆς γνώμης προσπάθειαν· ἢ γάρ τοῦ Λόγου θεότης κατά χάριν αεί συνοῦσα τοῖς εἰς αὐτὸν πιστεύουσι, τὸν ἐν τῇ σαρκὶ νόμον τῆς ἀμαρτίας ἀπομαραίνει.

λβ'. Ὡσπερ, φησίν, ὁ κασσίτερος μελαινόμενος λαμπρύνεται πάλιν· οὕτω καί οἱ πιστεύοντες κἄν μελαίνωνται ἀμαρτάνοντες, λαμπρύνονται πάλιν μετανοοῦντες· δι' ἣν αἰτίαν καί κασσιτέρῳ τυχόν ἡ πίστις παρεικάσθη.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΝΕ΄ .

" Οἱ δέ πάντες ἦσαν ἐξ Ἰσραήλ ἀπό δωδεκαετοῦς, καί ἐπάνω, χωρίς παιδῶν καί γυναικῶν, μυριάδες τέσσαρες τρισχίλιοι τριακόσιοι ἐξήκοντα. Παῖδες τούτων καί παιδίσκαι, ἑπτακισχίλιοι τριακόσιοι ἑπτὰ. Ψάλται καί ψαλτωδοί, ὄκτακόσιοι πενήκοντα πέντε. Κάμηλοι τετρακόσιοι τριάκοντα πέντε. Καί ἵπποι ἑπτακισχίλιοι ἑπτακόσιοι τριάκοντα ἕξ. Ἡμίονοι ὄκτακόσιοι τεσσαράκοντα πέντε· ὑποζύγια πεντακισχίλια πεντακόσια εἴκοσι πέντε." Ποίησον ἀγάπην τοιούτων μεγάλων καί ὑψηλῶν περὶ τῆς ἕκτης αἰχμαλωσίας ἐπανόδου ὑπὸ τοῦ ἀγίου Πνεύματος διὰ τοῦ προφήτου εἰρημένων. Τίς ἡ τσαύτη ταπεινότης, καί ἀκαιρόγραφος ἐξήγησις, καί ἀναξιότης τοῦ Πνεύματος, καμῆλων μνημονεῦσαι καί ἵππων καί ἡμιόνων καί ὄνων, καί ταῦτα μετ' ἀκριβείας ἀριθμοῦ;

Ἀποκρίσις.

Τό μέν δι' ἀκριβείας περὶ τούτων εἰπεῖν, μόνων ἐκείνων ἐστί, τῶν διὰ πολλήν καθαρότητα νοῦ, θεόθεν ὄλην εἰληφόντων τήν ἐφικτήν ἀνθρώποις χάριν τοῦ Πνεύματος· καθ' ἣν τῷ πελάγει τῶν μυστικῶν θεαμάτων γνωστικῶς ἐνδιαθέοντες, τούς λόγους μόνον ὀρῶσι τῶν γεγραμμένων γυμνοῦς τῶν ἐπ' αὐτοῖς τυπικῶν συνθημάτων· μηδενός τό σύνολον ποιούμενοι λόγον, τῶν τυπούντων αὐτούς συμβόλων· εἰ μή που βουληθῶσι σοφῶς αὐτούς τυπῶσαι σωματικῶς, τοῖς διὰ νηπιότητος νοῦ γενέσθαι μή δυναμένοις ὑπέρ τήν αἴσθησιν· ἵνα τοῖς τύποις πρότερον ἐγγυμνασθέντες [οἱ διδασκόμενοι δηλονότι] κατὰ τήν αἴσθησιν, πρὸς τούς ἄνευ αἰσθήσεως ἀρχετύπους ἐλθεῖν ποθήσωσι λόγους. Τῷ δέ στοχασμῷ τοῖς φιλωτέροις ἐπιβάλλειν διὰ τήν φυσικῶς ἐν ἡμῖν ἐφιεμένην τῆς τῶν θείων γνώσεως δύναμιν, οὐκ ἄτοπον· δύο καλῶν ἐκ τοῦ στοχασμοῦ τοῖς εἰλικρινές περὶ τὰ θεῖα κεκτημένοις τό σέβας ἀναδεικνυμένων. Ἡ γάρ ἐπιτυχάνει τῆς ἀληθείας τῶν νοουμένων, ὁ στοχαστικὴν τήν ἔφοδον τῶν θείων ποιούμενος· καί προσφέρει χαίρων θυσίαν αἰνέσεως τήν εὐχαριστίαν, (538) τῷ δεδωκότι τοῦ ζητουμένου τήν εἶδῃσιν· ἢ διαφεύγουσαν εὐρίσκει τῶν γεγραμμένων τήν ἔννοιαν· καί τὰ θεῖα πλέον σεβάζεται, τήν τῆς οἰκείας δυνάμεως ὑπεραίνοντα μανθάνων κατάληψιν.

Τοίνυν κἀγὼ στοχαστικῶς ἐπιβάλλων τοῖς προκειμένοις, τόν Θεόν ἐπικαλοῦμαι γενέσθαι τῶν λεχθησομένων συλλήπτορα, κατὰ πάντα τρόπον πρὸς τό ὕψος τῶν Γραφικῶν αἰνιγμάτων ἀσθενοῦσαν εὐρίσκων τῆς ἑμαυτοῦ διανοίας τήν δύναμιν. Κἄν τε γάρ ἐπιτύχω, τοῦ Θεοῦ τό πᾶν ὑπάρχει κατόρθωμα, διὰ τῆς καταλήψεως ἐνάγοντός με πρὸς εὐχαριστίαν· κἄν τε γάρ μή, καί οὕτως πάλιν τοῦ Θεοῦ τό τῆς ἀκαταληψίας ὑπάρχει καλόν, τόν, ὡς εἰκός, ἐκ τῆς γνώσεως τεχθησόμενόν μοι κατὰ πρόνοιαν τύπον προανακόπτοντος, καί τήν ἀκαταληψίαν ποιουμένου μοι μετριοφροσύνης ὑπόθεσιν.

Οὐκοῦν στοχασμῷ, καθὼς εἴρηται, τήν τῶν γεγραμμένων διάνοιαν ὑπερχόμενος, ἐντεῦθεν ἄρχομαι τῆς τῶν προκειμένων Γραφῆς. Ἐν τῷ πρό τούτου κεφαλαίῳ γέγραπται περὶ τοῦ Ζοροβάβελ· Καί ὅτε ἐξῆλθεν ὁ νεανίσκος, ἄρας τό πρόσωπον αὐτοῦ εἰς τόν οὐρανόν ἐναντίον Ἱερουσαλήμ, εὐλόγησε τῷ βασιλεῖ τοῦ οὐρανοῦ. Δῆλόν ἐστιν ὅτι μετὰ τήν τῶν προβλημάτων τῶν πρὸς Δαρεῖον τόν βασιλέα γεγεννημένων προσαγωγῆν, ἐξῆλθεν ἀπό προσώπου, δῆλον ὅτι Δαρείου τοῦ βασιλέως. Δαρεῖος μέν οὖν ἐστιν, ὡς ἤδη φθάσας πρό τούτων ἔφην τῶν λόγων, ὁ

κρατῶν τῆς φύσεως νόμος· καί συνάδει γε σαφῶς οὕτω νοούμενος τῇ τοῦ οἰκείου ὀνόματος ἔρμηνεία. Γενεά γάρ, ἢ γενεαλογία, ἢ γενεαλογούμενος δηλοῖ τό τοῦ Δαρείου ὄνομα, καθὼς φασιν οἱ τὴν ἀκριβείαν τῆς τοιαύτου φωνῆς ἐπιστάμενοι. Φυσικοῦ δὲ νόμου καθέστηκεν ἴδιον, τό τῆς γενεᾶς, καί γενεαλογίας ὄνομα· τῶν γάρ ὑπὸ φύσιν τό γένος, καί τὰ γενεαλογούμενα· καί τῶν περὶ φύσιν ἢ γενεαλογία.

Οὐκοῦν καλῶς ὁ Δαρεῖος εἰς τὸν τῆς φύσεως ἐλήφθη νόμον. Περιέχει γάρ ὁ νόμος τῆς φύσεως, καί τὰ ὑπὸ φύσιν ἀναγόμενα γένη καί εἶδη· καί τὰ περὶ τὴν φύσιν θεωρούμενα· τὸν χρόνον φημί καί τὸν τόπον. Παντός γάρ γενητοῦ, τὰ ὧν οὐκ ἄνευ φυσικῶς συνεπιθεωρεῖται.

Δαρεῖος οὖν, ὡς ἔφην, ὁ νόμος τῆς φύσεως· Ζοροβάβελ δέ, ὁ θεωρητικός νοῦς, ὁ ἐξεληθὼν ὡς ἀπὸ (540) Δαρείου, τοῦ νόμου τῆς φύσεως, καί τὴν ὑπὸ χρόνον καί τόπον τῶν φαινομένων ὑπερβάς διακόσμησιν, καί ἄρας τό πρόσωπον τῆς κατ' ἀρετὴν γνωστικῆς διαθέσεως εἰς τὸν οὐρανόν· τουτέστι τό ὕψος τῶν νοητῶν οὐσιῶν· ἐναντίον τῆς ἐν οὐρανοῖς νοουμένης Ἱερουσαλήμ· ἐκείνης λέγω τῆς Ἱερουσαλήμ, τῆς ἐπὶ τῶν χειρῶν Κυρίου ἐχούσης ἐζωγραφημένα τεῖχη· ἐν ἧ πάντων εὐφραϊνομένων ἐστὶν ἡ κατοικία· πρὸς ἣν ἡ ἀληθινὴ τῶν αἰχμαλῶτων ἐπάνοδος γίνεται· τῶν ἐπιζητούντων τό ἐξ οὐρανοῦ κατὰ τὸν θεῖον Ἀπόστολον οἰκητήριον· τῶν μετὰ τοῦ μεγάλου Δαβὶδ δυναμένων λέγειν· Ἐάν ἐπιλάθωμαί σου, Ἱερουσαλήμ, ἐπιλαθεῖ ἡ δεξιὰ μου· κολληθεῖ ἡ γλῶσσά μου τῷ λάρυγγί μου, ἐάν μή σου, μνησθῶ· δεξιάν λέγοντος τυχόν, τὴν πνευματικὴν τῶν θείων καί ἐπαινουμένων πρᾶξιν· γλῶσσαν δὲ κολλημένην τῷ λάρυγγι, τὴν ἐν ἡμῖν τοῦ λόγου γνωστικὴν ἐνέργειαν, κολλημένην ἐξ ἀγνοίας τῷ λαιμῷ· τουτέστι, τῷ περὶ τὸν λαιμόν πηγνυμένῳ πάθει, καί ἀκίνητον μένουσαν περὶ τὴν ἔφεσιν τῶν ἀρρήτων ἀγαθῶν· καί διὰ τοῦτο γεύσασθαι μὴ δυναμένην τῆς τοῦ Κυρίου χρηστότητος.

Θ'. Εἰ δὲ χρόνου καί φύσεως πρὸς Ἱερουσαλήμ ἐπειγόμενος ἐκβαίνει τοὺς λόγους ὁ Ζοροβάβελ· εἶθ' ὁ καθ' ἡμᾶς θεωρητικός νοῦς· εἶθ' ὁ ὑπὲρ ἡμᾶς δημιουργὸς Λόγος, ἐν ἡμῖν καθ' ἡμᾶς γενόμενος καί διὰ τοῦτο γενόμενος ἄνθρωπος, ἵνα πρὸς ἑαυτὸν ἀγάγη διὰ σαρκώσεως τοὺς πρὸς τὰ πάθη καί τὸν θάνατον τῆς σαρκὸς ἑαυτοῦ ἀπὸ τῆς ἀπαθείας καί τῆς ζωῆς ἐξώσαντας, εἰκότως τοὺς αὐτῷ γεγεννημένους κατὰ τὸν θεμιτόν παραπλησίους, ἑαυτῷ συνεξάγει, καί πρὸς τὴν Ἱερουσαλήμ ἄγει τὴν οὐράνιον· ὧν τῆς ἀρετῆς τὴν ἀκρότητα καί τῆς γνώσεως, τοῖς προκειμένοις εἶδεσί τε καί ἀριθμοῖς συμβολικῶς διὰ ποικιλίας ὁ λόγος παρεῖκασε. Πᾶς γάρ θεοφιλὴς καί δίκαιος ἄνθρωπος, νοητῶς τὴν ἐπάνοδον πρὸς τὴν ἄνω ποιούμενος Ἱερουσαλήμ, τοὺς προκειμένους διαφόρων εἰδῶν ἀριθμούς συμπληροῖ· τοὺς ἐκάστου εἶδους καί ἀριθμοῦ λόγους εἰς μίαν ἀρετῆς τε καί γνώσεως συνάγων ἐκπλήρωσιν· καί δηλοῖ τοῦτο σαφῶς, τῆς προκειμένης ἡμῖν εἰς ἐξέτασιν Γραφῆς ὁ λόγος, ἔχων οὕτως.

Οἱ δὲ πάντες ἦσαν ἐξ Ἰσραὴλ, ἀπὸ δωδεκαετοῦς χωρὶς παίδων καί γυναικῶν, μυριάδες τέσσαρες τρισχίλιοι τριακόσιοι ἐξήκοντα. Εὐγε τῆς ἀκριβείας τῶν λογίων τοῦ Πνεύματος, ἐπισημηναμένου μηδένα τῶν ἀριθμουμένων ἐν Ἱερουσαλήμ καί τῆς Βαβυλωνίας ἐκβεβηκότων· ταύτην δὲ λέγω τοῦ παρόντος αἰῶνος τὴν σύγχυσιν, εἶναι παντελῶς ὑπὸ τὸν δωδεκαετῆ χρόνον· δηλοῦντος τοῦ λόγου μυστικῶς, ὅτι μόνος ὁ γεγεννημένος ὑπὲρ αἴσθησιν καί χρόνον· τοῦτο γάρ δώδεκα σημαίνει σαφῶς ἀριθμός, ἐκ πέντε διὰ τὰς αἰσθήσεις, καί ἑπτὰ διὰ τὸν χρόνον συναγόμενος· καί τὴν πρὸς ταῦτα τῆς ψυχῆς διακόψας σχέσιν, ἐκβαίνει τῆς αὐτῶν συγχύσεως, πρὸς τὴν ἄνω πόλιν ἐπειγόμενος· ἔχων χωρὶς (541) γυναικῶν καί παίδων, μυριάδας τέσσαρες τρισχιλίους τριακοσίους ἐξήκοντα.

Παῖδες εἰσι τυχόν, οἱ περὶ τῶν φυσικῶν ἀδιαβλήτων καί οὐκ ἐφ' ἡμῖν παθῶν λογισμοί· γυναῖκες δέ, ἢ αἱ ἐνθυμήσεις, ἢ αἱ κατὰ φύσιν ὀρέξεις καί ἡδοναί, μὴ φέρουσαι τοῖς κεκτημένοις διαβολήν· ὡς ἀναγκαῖον παρακολούθημα καθεστῶσαι

φυσικῆς ὀρέξεως. Ἦδονὴν γάρ ποιεῖ κατὰ φύσιν καὶ μὴ βουλομένων ἡμῶν, καὶ ἡ τυχοῦσα τροφή, προλαβοῦσαν ἔνδειαν παραμυθουμένη· καὶ πόσις ἀποκροουμένη τοῦ δίψους τὴν ὄχλησιν· καὶ ὕπνος τὴν ἐκ τῆς ἐγρηγόρευσεως δαπανηθεῖσαν ἀνανεούμενος δύναμιν· καὶ ὅσα τῶν καθ' ἡμᾶς φυσικῶν ἕτερα τυγχάνει, πρὸς μὲν σύστασιν φύσεως ἀναγκαῖα· πρὸς δὲ κτῆσιν ἀρετῆς ὑπάρχοντα χρήσιμα τοῖς σπουδαίοις· ἄπερ κἂν μὴ συναριθμεῖται τοῖς ἀνδράσιν, ἀλλὰ συνεκβαίνει παντί νοῖ φεύγοντι τῆς ἀμαρτίας τὴν σύγχυσιν· ἵνα μὴ δι' αὐτὰ μείνη κρατούμενος εἰς δουλείαν τῶν ἐφ' ἡμῖν καὶ διαβεβλημένων καὶ παρά φύσιν παθῶν· οὐκ ἐχόντων ἄλλην ἀρχὴν ἐν ἡμῖν πλὴν τῆς κινήσεως τῶν κατὰ φύσιν παθῶν.

Οὐ συναριθμεῖται δέ, ὅτι μὴ πέφυκε πρὸς τὴν ἀθάνατον καὶ μακράϊωνα ζωὴν συμμεταβαίνειν ἡμῖν, τὰ τὴν φύσιν πρὸς τὴν παροῦσαν ζωὴν συνέχοντα πάθη. Τέσσαρες δὲ μυριάδες εἰσὶν, ἡ τετράς τῶν γενικῶν ἀρετῶν· μεθ' ὧν φύσιν καὶ χρόνον διαβάς ὁ νοῦς, πρὸς τὴν μακαρίαν τῆς ἀπαθείας ἀποκαθίσταται λήξιν. Ὡς γάρ ἡ μυριάς τῶ τῆς μονάδος στοιχείω μόνη γνωρίζεται· παντελῶς δι' ἄλλου γράμματος σημανθῆναι μὴ δυναμένη, ὡς ταυτὸν οὖσα κατὰ τό ὑποκείμενον τῇ μονάδι, κἂν δέχεται μόνη τῇ ἐπινοίᾳ διαφορὰν, ὡς πρὸς ἀρχὴν τέλος. Τέλος γάρ μονάδος ἐστὶν ἡ μυριάς· καὶ ἀρχὴ μυριάδος ἐστὶν ἡ μονάς· ἢ, κυριώτερον εἰπεῖν, κινουμένη μονάς, ἐστὶν ἡ μυριάς· καὶ ἀκίνητος μυριάς, ἐστὶν ἡ μονάς. Οὕτω καὶ πᾶσα τῶν γενικῶν ἀρετῆ, τὴν θεῖαν καὶ ἄρρητον μονάδα φημί τὸν Θεόν, ἀρχὴν ἔχει καὶ τέλος, ὡς ἐξ αὐτοῦ καὶ εἰς αὐτὸν ἀρχομένη καὶ λήγουσα· καὶ ταυτὸν ὑπάρχουσα τῶ Θεῷ, κατὰ μόνον τῆς ἐπινοίας διαφέρουσα τὸν λόγον· παρ' οὗ, καὶ εἰς ὃν πᾶσα γένεσις ἀρετῆς προδήλως ὑφέστηκεν.

Ἦ τυχόν τὰς τέσσαρας προκοπὰς τῶν ἐν τῇ δεκάδι τῶν θεῶν ἐντολῶν, εἰς μῆκος θεωρίας καὶ γνώσεως προβαινόντων, φησὶν εἶναι τὰς τέσσαρας μυριάδας ὁ λόγος. Οἷον πρώτη προκοπὴ ἐστὶν, ἡ ἀπλῶς ἐν τοῖς εἰσαγομένοις μετὰ τὴν ἀποφυγὴν τῆς κακίας, πρᾶξις τῶν ἐντολῶν· πλήρη ποιοῦσα τὴν πρώτην δεκάδα, τὴν αὐτὴν καὶ μονάδα. Δευτέρα προκοπὴ ἐστὶν, ἡ δι' ἐκάστης ἐντολῆς ἐνεργουμένη τῶν λοιπῶν συμπερίληψις, τὴν αὐτὴν δεκάδα ποιουμένη καὶ ἑκατοντάδα, τῇ δι' ἀλλήλων ἐκάστης ἐντολῆς ἐνεργεῖα συμπληρουμένη· ἡ γάρ δεκάς δεκαχῶς ἐνεργηθεῖσα, ποιεῖ τὴν ἑκατοντάδα. Τρίτη προκοπὴ ἐστὶν, ἡ κατὰ τὸν νόμον τῆς φύσεως ταύτης τῆς ἑκατοντάδος δεκάπλωσις· δεκαδικός γάρ καὶ ὁ τῆς φύσεως νόμος ἐστὶν, ὡς ἐκ δέκα συνεστηκώς· (544) λέγω δέ, τῶν τριῶν τῆς ψυχῆς δυνάμεων, καὶ τῶν πέντε αἰσθήσεων, καὶ τῆς φωνητικῆς ἐνεργείας, καὶ τῆς φυσικῆς γονιμότητος· κέχρηται γάρ, τῶ μὲν λογιστικῶ πρὸς τὴν τῆς αἰτίας, καὶ τῶν περὶ τὴν αἰτίαν τῶν καλῶν ζητησιν· τῶ ἐπιθυμητικῶ δέ, πρὸς πόθον τῶν ζητούμενων· τῶ δὲ θυμικῶ, πρὸς φυλακὴν καὶ στοργὴν· ταῖς αἰσθήσεσι δέ, πρὸς διάκρισιν, πενταχῶς καὶ αὐτὴν διαιρουμένην, ἐξ ἧς ἐπιστήμη γενέσθαι πέφυκε. Διαιρεῖται γάρ ἡ καθόλου διάκρισις, τοῖς ἠργμένοις, καὶ οὐκ ἠργμένοις· τοῖς νοητέοις, καὶ οὐ νοητέοις· τοῖς ῥητέοις καὶ οὐ ῥητέοις· τοῖς ποιητέοις, καὶ οὐ ποιητέοις· τοῖς φθαρτοῖς, καὶ τοῖς ἀφθάρτοις. Τῶ δὲ φωνητικῶ πρὸς ἐκφώνησιν· καὶ τῇ γονιμότητι, πρὸς αὔξησιν τῶν ζητηθέντων καὶ ἐπιθυμηθέντων καὶ στερχθέντων καὶ γνωσθέντων καὶ ἐκφανθέντων καλῶν. Γίνεται οὖν ἡ ἑκατοντάς, κατὰ τὸν νόμον δεκαπλουμένη τῆς φύσεως, χιλιάς. Τετάρτη δὲ προκοπὴ ἐστὶν, ἡ διὰ θεωρίας καὶ γνώσεως τοῦ φυσικοῦ νόμου κατὰ τὴν ἀποδοθεῖσαν διαίρεσιν, πρὸς τὸν ἐκάστης ἐντολῆς ἀρχικώτερον λόγον ἀνάβασις· καθ' ἣν ἡ μυριάς συναγομένη θεωρεῖται, τῶ τῆς πρώτης μονάδος στοιχείω γνωριζομένη. Ὁ γάρ ἀπλῶς ἐνεργήσας τὰς ἐντολάς· καὶ πάλιν κατὰ τὴν ἐκάστην ἐνέργειαν τὰς ἄλλας συμπαραλαβὼν· καὶ αὖθις τῇ περιλήψει τούτων, τὴν τοῦ φυσικοῦ νόμου συζεύξας διάκρισιν· καὶ τοῦτον πάλιν πρὸς τὸν ἐκάστης ἐντολῆς λόγον γνωστικῶς ἀναβιβάσας, τὰς τέσσαρας μυριάδας συνήγαγε· καθ' ἐκάστην

προκοπήν τῷ τῆς μονάδος τιμηθείσας μυστηρίω, πρὸς ἣν ὁ τῆς μυριάδος συνάγεται λόγος.

Ἡ πάλιν, τὰς λεγομένας τέσσαρας γενικὰς ἀπαθείας, αἱ τέσσαρες μυριάδες σημαίνουσι. Πρώτη γάρ ἐστὶν ἀπάθεια, ἡ παντελής ἀποχή τῶν κατ' ἐνέργειαν κακῶν, ἐν τοῖς εἰσαγομένοις θεωρουμένη· δευτέρα δέ, ἡ παντελής κατὰ διάνοιαν περὶ τὴν τῶν κακῶν συγκατάθεσιν ἀποβολὴν λογισμῶν, ἐν τοῖς μετὰ λόγου τὴν ἀρετὴν μετιοῦσι γινομένη· τρίτη, ἡ κατ' ἐπιθυμίαν περὶ τὰ πάθη παντελής ἀκίνησις, ἐν τοῖς διὰ τῶν σχημάτων τοὺς λόγους νοητῶς θεωρουμένοις τῶν ὀρωμένων. Τετάρτη ἀπάθεια, ἡ καὶ αὐτῆς τῆς ψιλῆς τῶν παθῶν φαντασίας παντελής κάθαρσις ἐν τοῖς διὰ γνώσεως καὶ θεωρίας καθαρὸν καὶ διειδές ἔσοπτρον τοῦ Θεοῦ ποιησαμένοις τὸ ἡγεμονικὸν συνισταμένη.

Ὁ τοίνυν καθάρας ἑαυτὸν ἐνεργείας παθῶν, καὶ τῆς ἐπ' αὐτοῖς κατὰ διάνοιαν συγκαταθέσεως ἐλευθερώσας· καὶ τῆς περὶ αὐτὰ κατ' ἐπιθυμίαν κινήσεως στάσιν λαβών· καὶ τῆς αὐτῶν ψιλῆς φαντασίας τὸν νοῦν καταστήσας ἀμόλυντον, τὰς τέσσαρας μυριάδας ἔχων ἐξέρχεται τῆς ὕλης καὶ τῶν ὑλικῶν, καὶ πρὸς τὴν θεῖαν καὶ εἰρηνικὴν τῶν νοητῶν ἐπέιγεται λήξιν.

Οὕτω μὲν οὖν νοείσθωσαν ἡμῖν αἱ τέσσαρες μυριάδες· αἱ δὲ τρεῖς χιλιάδες, τὸν τέλειον καὶ ὀρθὸν καὶ εὐσεβῆ περὶ τῆς ἀγίας καὶ ὁμοουσίου Τριάδος λογικὸν σημαίνουσι λόγον· καθ' ὃν ἡ ἀγία τρισυπόστατος (545) μονάς, εἷς παρ' ἡμῶν ὑμνεῖται Θεὸς καὶ πιστεύεται.

Οἱ δὲ τριακόσιοι, τὸν περὶ προνοίας ἐνταῦθα παραδηλοῦσι λόγον· οὐχ ὅτι μόνον τῷ σχήματι τοῦ γράμματος ἡ ἄνωθεν ἐπὶ τὰ κάτω διήκουσα, καὶ τῶν ἐκατέρωθεν πλαγίων τὰ ἄκρα περιλαμβάνουσα σημαίνεται δύναμις· ὅπερ τὴν τὸ πᾶν διασφίγγουσαν ἀρρήτως δηλοῖ πρόνοιαν· ἀλλ' ὅτι καὶ τῷ τοῦ σταυροῦ τύπῳ τετίμηται, ἐν ᾧ τὸ μέγα καὶ πρῶτον καὶ ἀπόκρυφον τῆς προνοίας ἀπετελέσθη μυστήριον. Προνοίας γάρ καθέστηκε τρόπος ἀπόρρητος, τὸ μέγα τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Θεοῦ μυστήριον· ᾧ τύπῳ, μετὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἐπ' αὐτοῦ δι' ἡμᾶς προσηλωθέντος, τάχα θαρρήσας ὁ μέγας πατριάρχης Ἀβράαμ, μετὰ τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτώ· τουτέστι, τύπου καὶ ὀνόματος Ἰησοῦ, τὰς δηλουμένας διὰ τῶν βασιλέων ἀνετικειμένας ἐξεληθὼν κατεπάλαισε δυνάμεις. Πολλάκις γάρ οἶδεν ἡ Γραφή καὶ ἐκ τῶν ἐν τοῖς γράμμασι σχημάτων, τὸν ἴδιον φανερῶσαι σκοπὸν, τοῖς ἐπὶ τοῦτο καθαιρομένοις.

Εἰ δὲ καὶ ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ βούλεται τις τὸ βούλημα σκοπῆσαι τῆς ἀγίας Γραφῆς, καὶ οὕτως τὴν πρόνοιαν δι' αὐτοῦ μηνυομένην εὐρήσει. Προνοίας γάρ ἔργον, οὐ μόνον κατὰ τὸν ἑαυτῆς τοῦ εἶναι λόγον φυλάξαι τὴν φύσιν ἀμείωτον· ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν ἐπίκτητον τοῦ εἶναι χάριτι λόγον ἀνελλιπῶς ἔχουσαν δεῖξαι. Οὐκοῦν τοῖς διακοσίοις τὰ ἑκατὸν συνάψας τις, ἀποτελεῖ τὸν τριακόσια· δηλοῦντα φύσιν καὶ ἀρετὴν. Δηλοῖ γάρ φύσιν ὁ διακόσια ὡς ἐξ ὕλης καὶ εἶδους ὑπάρχουσαν, εἴπερ ἡ ὕλη τετραδικὴ διὰ τὰ τέσσαρα στοιχεῖα· τὸ δὲ εἶδος, πενταδικόν, διὰ τὴν αἴσθησιν τὴν τὸ ὑλικὸν πρὸς εἶδος σχηματίζουσαν φύραμα. Πεντάκις γάρ συνθεῖς τὸν τεσσαράκοντα· ἢ τετράκις τὸν πεντήκοντα, ποιεῖ τὸν διακόσια. Ὁ δὲ ἑκατὸν ἀριθμὸς, τὴν τελείαν ἀρετὴν σημαίνει, ὡς ἔχων δεκαπλουμένην τὴν θεῖαν δεκάδα τῶν ἐντολῶν· εἰς ἣν φθάσας Ἀβράαμ, πατήρ γίνεται τοῦ μεγάλου Ἰσαάκ, νεκρὸς κατὰ φύσιν· ζωῆς καὶ χαρᾶς γεννήτωρ κατὰ πνεῦμα γενόμενος. Συνθεῖς οὖν τοῖς διακοσίοις τὰ ἑκατὸν, τὸν τριακόσια πληρώσας ἄν ἀριθμὸν, δηλοῦντα τὴν πρόνοιαν, κατὰ τὸν εἶναι λόγον τὴν φύσιν συνέχουσαν.

Ὁ δὲ ἐξήκοντα, τὴν κατὰ φύσιν ποιητικὴν τῶν ἐντολῶν σημαίνει δύναμιν τετελειωμένην τοῖς λόγοις τῶν ἀρετῶν. Εἰ γάρ ὁ ἐξ τὴν ποιητικὴν σημαίνει τῆς φύσεως δύναμιν, ὡς τέλειος καὶ ἐκ τῶν ἰδίων μερῶν συνιστάμενος· διὸ καὶ ἐν ἐξ

ἡμέραις πεποικέναι τόν Θεόν τόν κόσμον γέγραπται· ὁ δέ δέκα τό τέλειον τῆς ἐν ταῖς ἐντολαῖς ἀρετῆς δηλοῖ· ἄρα ὁ ἐξήκοντα, τήν κατά τήν φύσιν δεκτικὴν τῶν ἐν ταῖς ἐντολαῖς θείων λόγων σαφῶς παραδηλοῖ δύναμιν.

Οὐκοῦν αἱ τέσσαρες μυριάδες πρὸς τοῖς τρισχιλίους τριακοσίοις ἐξήκοντα, δηλοῦσι τόν τέλειον περί ἀρετῆς λόγον· καί τό σεπτόν τῆς θεολογίας μυστήριον· (548) καί τόν ἀληθῆ τῆς προνοίας σκοπόν· καί τήν ἀρεταῖς ποιωθεῖσαν πρακτικὴν τῆς φύσεως δύναμιν μεθ' ὧν ὁ σαρκός, αἰσθήσεώς τε καί κόσμου τῷ πνεύματι διακρίνας τόν νοῦν, πάντως ἐξέρχεται· τήν ἐν ἀλλήλοις τούτων ἀφείς, ὡς τήν Βαβυλωνίαν οἱ πάλαι, φύρσιν καί σύγχυσιν· καί πρὸς τήν ἄνω πόλιν ἐπέιγεται, πάσης τόν νοῦν ἔχων τῆς πρὸς ὀτιοῦν σχέσεως ἀνετόν.

Παῖδες δέ τούτων καί παιδίσκαι ἑπτακισχίλιοι τριακόσιοι ἑπτὰ. Ὁ νόμος ἐν τῷ περί παίδων καί παιδίσκων τόπῳ διαγορεύων φησί, Τούς Ἑβραίους παῖδας καί παιδίσκας ἕξ ἔτη δουλεύειν· καί τῷ ἑβδόμῳ ἀπολύεσθαι ἔλευθέρους· τοὺς δέ ἀλλοφύλους παῖδας καί παιδίσκας δουλεύειν εἰς τόν αἰῶνα· τό πεντηκοστόν ἔτος οἶμαι τῆς ἀφέσεως αἰῶνα καλῶν. Ἑβραῖος δέ παῖς καί Ἑβραία παιδίσκη εἰσίν, οἱ τῷ πρακτικῷ φιλοσόφῳ δουλεύοντες ἕξ ἔτη, λόγος καί διάνοια, πρὸς ἐπίνοιαν τῆς ἠθικῆς εὐπρεπείας καί ἀρετῆς τρόπων ἐξέυρουν. Παντί γάρ πρακτικῷ, παιδός καί παιδίσκης δίκην ὁ λόγος καί ἡ διάνοια μοχθοῦσι, τοὺς κατ' ἀρετὴν τῆς πράξεως τρόπους ἐπινοοῦντές τε καί δημιουργοῦντες· καί οἷον πᾶσαν ἑαυτῶν κατά τῶν ἀντικειμένων τῆ πρακτικῆ πνευμάτων τῆς πονηρίας τήν δύναμιν ἔχοντες ἀντιτεταγμένην. Πληρώσαντες οὖν τήν πρακτικὴν φιλοσοφίαν, ἦν ὁ ἕξ τῶν ἐτῶν παρεδήλωσε ἀριθμός· εἴρηται γάρ ὡς ὁ ἕξ ἀριθμός τήν πρακτικὴν σημαίνει φιλοσοφίαν· ἔλευθεροὶ πρὸς τήν πνευματικὴν ἀπολύονται· δηλονότι τῶν ἐν τοῖς οὔσι συγγενῶν λόγων θεωρίαν ἐπανερχόμενοι, ὅ τε λόγος καί ἡ διάνοια· ὀπηνίκα κατά τό ἑβδομον ἔτος γένωνται· τουτέστι, τῆς ἀπαθείας τήν ἕξιν· καθ' ἣν δαμασθέντα τῷ πολλῷ καμάτῳ τοῦ λόγου καί τῆς συνημμένης αὐτῷ διανοίας, ὑποχωρεῖ τῆς ψυχῆς τά πάθη καί ὑπεξίσταται.

Ἄλλοφυλος δέ παῖς καί παιδίσκη, ὁ θυμός καί ἡ ἐπιθυμία, οὓς ὑποζεύγνυσι διαπαντός τῆ δεσποτεία τοῦ λόγου πρὸς ὑπηρεσίαν τῶν ἀρετῶν δι' ἀνδρείας καί σωφροσύνης ὁ θεωρητικὸς νοῦς, οὐ διδούς αὐτοῖς παντελῶς τήν πρὸς ἔλευθερίαν ἄφεσιν, ἕως ἂν καταποθῆ τῷ νόμῳ τοῦ πνεύματος τελείως ὁ τῆς φύσεως νόμος· καθάπερ ὑπὸ ζῶης ἀπείρου, σαρκὸς δυστήνου θάνατος· καί πᾶσα δειχθῆ καθαρώς ἡ τῆς ἀνάρχου βασιλείας εἰκῶν, πᾶσαν ἔχουσα τοῦ ἀρχετύπου διὰ μιμήσεως τήν μορφήν· καθ' ἣν γενόμενος ὁ θεωρητικὸς νοῦς, ἔλευθέρους ποιεῖται τόν τε θυμόν καί τήν ἐπιθυμίαν· τήν μὲν, πρὸς τήν ἀκήρατον τοῦ θείου ἕρωτος ἡδονήν, καί τήν ἄχραντον θέλξιν μετασκευάζων· τόν δέ, πρὸς ζέσιν πνευματικὴν καί διάπυρον ἀεικινήσιαν καί σῶφρονα μανίαν μεταβιβάζων· καθ' ἣν, ὡς ἔοικεν, ἡ μεγάλη τοῦ ἀκηράτου φωτός ἀκτίς ὁ μέγας Παῦλος γενόμενος, ἐν ταῖς Πράξεσιν ἤκουσε παρά τοῦ βασιλέως Ἀγρίππα, Μαΐνη, Παῦλε. Καί πάλιν αὐτός περί ἑαυτοῦ πρὸς Κορινθίου γράφων, Εἴτε ἐξέστημεν Θεῷ, εἴτε σωφρονοῦμεν ὑμῖν· τήν κατά Θεόν (549) σῶφρονα μανίαν ἔκστασιν δηλονότι καλέσας· ὡς ἕξω ποιουμένην τῶν ὄντων τόν κατ' αὐτήν σῶφρονα νοῦν.

Τόν δέ τούτων ἀριθμόν σημαίνειν ὑπονοῶ, τήν κατά τόν λόγον χρονικὴν μετὰ τῆς ἀπαθείας τῶν τρόπων πρόνοιαν· καθ' ἣν καί λόγῳ καί διανοίᾳ καθάπερ Ἑβραίοις παισὶ καί παιδίσκαις κατά τήν πρᾶξιν δουλεύουσιν ἐπικείμενος ὁ νοῦς, ὀρίζει τά μέτρα τῆς κατ' ἀρετὴν τούτων ὑπουργίας· μεταφέρων πρὸς θεωρίαν· καί θυμοῦ καί ἐπιθυμίας ὡς ἀλλοφύλων παίδων καί παιδίσκων ἐπιμελούμενος, ὡς δούλων δεσπότης, πρὸς τόν ἰσότημον ἄγει κατά τό τέλος ἔλευθερίαν. Τήν μὲν ἐπιθυμίαν, ποιῶν ἔφρασιν τῶν θείων ἀπολαυστικὴν· τόν δέ θυμόν, τόνον ἀπολαυτικῆς ἐφέσεως

ἄληκτον· καὶ ἀποτελῶν Ἑβραίους ἀληθινοὺς κατὰ τὴν χάριν, τοὺς ἄλλοφύλους δούλους.

Ψάλται καὶ ψαλτωδοί, ὀκτακόσιοι πεντήκοντα πέντε. Ψάλται εἰσὶν, οἱ τὸν θεῖον λόγον τοῖς τῶν ἀρετῶν τρόποις ἄνευ θεωρίας κατὰ τὴν πράξιν ἀναφωνοῦντες. Ψαλτωδοί εἰσὶν, οἱ τὸν θεῖον λόγον τοῖς τῶν ἀρετῶν τρόποις μετὰ τῆς κατὰ τὴν θεωρίαν γνωστικῆς τερπνότητος τοῖς ἄλλοις μυσταγωγοῦντες, καὶ τὰ νοητὰ αὐτῶν ὦτα καθηδύνοντες.

Ὁ δὲ τούτων ἀριθμὸς δηλοῖ, τὴν ἐφικτὴν ἀνθρώποις ἐπιστήμην τῶν αἰωνίων· ὁ γοῦν ὀκτακόσια καὶ ὁ πεντήκοντα· Ὁ μὲν, τοὺς τῆς γνώσεως· ὁ δὲ, τοὺς τῶν ἀρετῶν μέλλοντας λόγους ὑποφαίνει. Ὁ δὲ πέντε, τὴν ἐπὶ τούτοις ἐπιστήμην παρίστησι· καθὼς περὶ τοῦ πέντε μικρῷ πρόσθεν ἀποδεδώκαμεν ἀριθμοῦ.

Κάμηλοι τετρακόσιοι τριάκοντα πέντε. Κάμηλοι συνεξιοῦσαι τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ σὺν ἐλευθερίᾳ πολλῇ, τῆς πικρᾶς ἀπολυομένοις αἰχμαλωσίας εἰσὶν, αἱ φυσικαὶ τῶν ὀρωμένων διάφοροι θεωρίαι, κατὰ τὴν κάμηλον ἔχουσαι πρὸς μὲν αἴσθησιν, ὥσπερ πόδας ἀκαθάρτους, τὰς ἐπιφανείας τῶν ὄρατῶν· πρὸς δὲ νοῦν, ὥσπερ κεφαλὴν καθαρὸς, τοὺς ἐν αὐτοῖς ὑψηλοτέρους ἐν πνεύματι λόγους.

Καὶ τάχα περὶ τούτων τῶν καμήλων, τὴν δόξαν τῆς νοουμένης Ἱερουσαλὴμ προφητικῶς ὁ μέγας προδεικνύς Ἡσαΐας, ἔφη· Καὶ καλύψουσί σε κάμηλοι Μαδιάν καὶ Γεφάρ· τουτέστιν, αἱ πνευματικαὶ θεωρίαι τῶν κατὰ φύσιν παθῶν. Ἐκκρισις γάρ Μαδιάν ἐρμηνεύεται, ἡ πηλὸς αἱματώδης· ἡ ἰδρωτὲς ἀνθρώπινοι καὶ μητρός. Γεφάρ δὲ, κτῆσις νώτου, ὅπερ ἐστὶ θεωρία εἰς ὕψος αἰρομένη τῶν περὶ σάρκα παθῶν. Ψυχῆς δὲ νῶτον, ὡς ὀπίσθιον, ἡ σὰρξ· οἷς καθάπερ πόλιν ἁγίαν, τὴν πνευματικὴν τῆς εἰρηνικῆς καὶ ἀστασιάστου τῶν μυστικῶν θεαμάτων (552) γνώσεως λῆξιν, οἷα κτήνεσι καλύπτεσθαι φησὶν ὁ λόγος.

Δηλοῖ δὲ τὴν ἀποδοθεῖσαν δύναμιν, καὶ αὐτὸς ὁ ἀριθμὸς, τὴν περὶ φύσιν καὶ χρόνον λογικὴν σημαίνων κίνησιν.

Καὶ ἵπποι ἑπτακισχίλιοι ἑπτακόσιοι τριάκοντα ἕξ· Ἴππος ἐστίν, ὁ ἐν τῷ δρόμῳ τῶν ἐναρέτων κατὰ τὸν βίον, ἔχων τὴν ὄλην τοῦ θυμοῦ τὴν εὐτονίαν. Φασὶ γάρ τοῦ ἵππου τὴν χολὴν εἰς τὰς κατὰ φύσιν τῶν ποδῶν ὀπλάς εἶναι. Διὸ καὶ πάντων τῶν λοιπῶν ἡμέρων ζώων, καὶ τῶν τῆ φύσει τῶν ἀνθρώπων ὑποζευγμένων, ἐκρίθη μᾶλλον πρὸς δρόμον ἐπιτηδειότερός τε καὶ δυνατώτερος· οἷς παρεϊκάσας τοὺς ἁγίους ἀποστόλους ὁ μέγας προφήτης Ἀββακούμ διὰ τοῦ Πνεύματος, φησί· Καὶ ἐπεβίβασας εἰς θάλασσαν τοὺς ἵππους σου, ταρασσοντας ὕδατα πολλὰ· ἵππους καλέσας τοὺς ἁγίους καὶ μακαρίους ἀποστόλους, τὸν σωτήριον τῆς ἀληθείας λόγον βαστάζοντας ἐνώπιον ἐθνῶν καὶ βασιλέων ἐν παντί τῷ κόσμῳ· ὃν τροπικῶς ὠνόμασε θάλασσαν· καὶ τὰ ἔθνη παρεϊκάσεν ὕδασι, διὰ τῆς ἐν τῷ λόγῳ τοῦ Πνεύματος μεγάλης δυνάμεως ταρασσόμενά τε καὶ σειόμενα, καὶ τῷ σωτηρίῳ σεισμῷ μεταβιβαζόμενα πρὸς πίστιν ἐξ ἀπιστίας, καὶ πρὸς ἐπίγνωσιν ἐξ ἀγνωσίας· καὶ ἀπὸ κακίας εἰς ἀρετὴν.

Δηλοῖ δὲ τοῦτο καὶ αὐτὸς τῶν ἵππων ἀριθμὸς, τὴν κατ' ἀρετὴν τῆς πρακτικῆς φιλοσοφίας ἕξιν τυπῶν. Ὁ γάρ ἑπτακισχίλια ἑπτακόσια ἀριθμὸς, ὡς χρονικὸς σημαίνει τὴν ἐν ἀρεταῖς ὀξεῖαν κίνησιν· ὁ δὲ τριάκοντα ἕξ, τὴν ταῖς ἀρεταῖς συντρέχουσαν τῆς φύσεως πράξιν.

Ἡμίονοι δὲ ὀκτακόσιοι τεσσαράκοντα πέντε. Ἡμίονός ἐστι κατὰ τὸν ἐπαινούμενον λόγον, ἡ παντελῶς κατὰ κακίαν ἄγονος ἕξις· δι' ὃ πάντῳ τῷ πνεύματι τῆς Γραφῆς προσφυῶς τε καὶ πρεπόντος ὁ βασιλεύειν λαχὼν τοῦ Ἰσραὴλ, οὐχ ἵππῳ, ἀλλ' ἡμίονῳ καθέζεσθαι προσετάγη· τοῦ λόγου δηλοῦντος, ὅτι δεῖ τὸν θεωρητικὸν νοῦν βασιλεύοντα τῶν ἐν τοῖς οὔσι νοημάτων τε καὶ θεαμάτων, καὶ τῶν οἰκείων κινήματων, ἕξιν ἄγονον ἔχειν κακίας· τουτέστι, κακίαν μήτε συλλαμβάνουσαν

παντελῶς μήτε τίκτουσαν· ἐφ’ ἧς αὐτόν δεῖ περί θεωρίαν κινούμενον φέρεσθαι· μήπως πνευματικὴν ποιούμενος τὴν τῶν ὄντων διάσκεψιν, λαθῶν περιπέση τινὶ τῶν παραφθείρειν διὰ τινος τῶν αἰσθητῶν πεφυκότων πονηρῶν πνευμάτων τὴν ἀγνήν τῆς καρδίας διάθεσιν.

Οἴδαμεν δὲ καὶ ἐπὶ ψόγῳ κειμένην τῇ Γραφῇ τὴν ἡμίονον, ὡς τό, Μὴ γένεσθε ὡς ἵππος καὶ ἡμίονος, οἷς οὐκ ἔστι σύνεσις· ἵππον καλέσαντος τοῦ λόγου τὴν χρηματίζουσαν ἕξιν ταῖς τῶν παθῶν ἡδοναῖς· καὶ ἡμίονον, τὴν τό καλόν μήτε συλλαμβάνουσαν, μήτε τίκτουσαν ἕξιν· ἅς ἀπηγόρευεν ὁ λόγος ἰσοτίμως τοῖς σωτηρίας ἐφιεμένοις· τὴν μὲν, ὡς ἐνεργητικὴν κακίας· τὴν δέ, ὡς ἀρετῆς ἀπραξίαν ἔχουσαν. Καὶ ἡ Ἀβεσαλώμ δὲ ἡμίονος ἐπὶ ψόγῳ λαμβάνεται, (553) ἐφ’ ἧς καθήσας ἐξῆλθε τὸν θάνατον ἐπιζητῶν τοῦ γεννήσαντος· δηλοῦντος ἐν τούτοις τοῦ Πνεύματος, ὡς ὁ κενοδοξία τινὶ δι’ ἀρετὴν ἢ γνῶσιν τρωθεῖς, τὴν κόμην ματαίως διατρέφει τοῖς οἰήσεως ἐπιτετεχνασμένην τε καὶ μικτὴν, ὥσπερ ἡμίονον πρὸς ἀπάτην τῶν θεωμένων τὴν ἠθικὴν ἐπιδείκνυται πολιτείαν· ἐφ’ ἧς αἰωρούμενος οἶεται τὸν γεννήσαντα διὰ τῆς διδασκαλίας τοῦ λόγου πατέρα χειρώσασθαι, πᾶσαν βουλόμενος τὴν τῷ πατρὶ προσοῦσαν θεόθε δόξαν τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς γνώσεως, ὡς ὑπερήφανον εἰς ἑαυτὸν τυραννικῶς ἐφελκύσασθαι.

Ἄλλ’ ὁ τοιοῦτος ἐξελθὼν εἰς τό πλάτος τῆς ἐν πνεύματι φυσικῆς θεωρίας πρὸς τὸν ὑπὲρ ἀληθείας λογικὸν πόλεμον, διὰ τὴν ζῶσαν αἴσθησιν, τῷ δάσει τῆς δρυὸς τῶν ὑλικῶν θεαμάτων, κρατεῖται τῆς κόμης, αὐτὴν ἔχων δεσμοῦσαν τὸν νοῦν πρὸς θάνατον τὴν διάκονον οἴησιν· τὴν κρεμνοῦσαν αὐτόν ἀναμέσον τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἀναμέσον τῆς γῆς. Οὐ γάρ ἔχει γνῶσιν ὁ κενόδοξος καθάπερ οὐρανὸν ἀνέλκουσαν αὐτόν τῆς κατασπῶσης οἰήσεως· οὐδ’ αὖ πάλιν γῆν· τὴν ἐν τῇ ταπεινώσει λέγω βάσιν τῆς πράξεως, καθέλκουσαν αὐτόν τῆς ἀνασπῶσης αὐτόν φυσιώσεως· ὃν πενθεῖ καὶ θανόντα διὰ φιλανθρωπίας ὡς φιλόθεος ὁ γεννήσας διδάσκαλος, μιμῆσει Θεοῦ, μὴ βουλόμενος τὸν θάνατον τοῦ ἀμαρτωλοῦ, ὡς τό ἐπιστρέψαι καὶ ζῆν αὐτόν.

Ἴνα δὲ καὶ κατ’ ἄλλον τρόπον θεωρήσωμεν τὸν τόπον, Δαβὶδ τὸν πρακτικὸν νοῦν σαφῶς παραδείκνυσιν· Ἀβεσαλώμ δὲ, τὴν ἐκ τοῦ πρακτικοῦ κατὰ τὴν τοῦ νοῦ πρὸς αἴσθησιν συνουσίαν τικτομένην οἴησιν. Αἴσθησις γάρ ἐστιν ἡ θυγάτηρ τοῦ βασιλέως Γεσοῦρ, ἢν λαβῶν ὁ Δαβὶδ, τὸν Ἀβεσαλώμ ἐγέννησεν. Ἐρμηνεύεται δὲ Γεσοῦρ, ὄδηγία τοίχου. Τοῖχος δὲ, τό σῶμα προδήλως καθέστηκεν. Ὅδηγία δὲ τοῦ σωματός ἐστιν, ὁ νόμος τοῦ σώματος, ἡγουν ἡ αἴσθησις· ἐξ ἧς γεννᾶται Ἀβεσαλώμ, πατρός εἰρήνη νομιζομένη ἐρμηνευόμενος· ὅπερ ἐστὶ σαφῶς ἡ οἴησις. Νομίζοντες γάρ εἰρηνεύειν παθῶν, συνιστῶμεν τὸν οἴησιν· ἢν ἐπαναστᾶσαν αὐτῷ γνοῦς ὁ μέγας Δαβὶδ, ἄτε γνώσει τὴν πρᾶξιν διατεμών, καὶ τὴν σκηνὴν καὶ τὴν Ἰερουσαλήμ καὶ τὴν Ἰουδαίαν ἀφεῖς, φεύγει πέραν τοῦ Ἰορδάνου πρὸς τὴν γῆν Γαλαδ· τουτέστιν, εἰς τὴν μετοικίαν τῆς μαρτυρίας, ἢ τὴν ἀποκάλυψιν αὐτῶν, ἀνάξιον ἑαυτὸν κρίνας διὰ (556) τὴν ἐπαναστᾶσαν οἴησιν, τῆς ἀγίας σκηνῆς· τουτέστι, τῆς μυστικῆς θεολογίας· καὶ τῆς Ἰερουσαλήμ, τουτέστι, τῆς εἰρηνικῆς καὶ τῶν θείων ἐποπτικῆς γνώσεως· καὶ τῆς Ἰουδαίας, τουτέστι, τῆς ἐπὶ χαρᾷ τῆς πράξεως ἐξομολογήσεως.

Πρὸς γάρ τό πένθος μετοικίας ὁ νοῦς τὰς οἰκείας δυνάμεις, καὶ τὴν τῶν πρώην πεπραγμένων καθάπερ μαρτυρίαν συνείδησιν· καὶ τὴν μνήμην τῶν κατ’ εἶδος πλημμεληθέντων· τοῦτο γάρ ἐστὶ ἀποκάλυψις αὐτῶν· καὶ, ἀπλῶς εἰπεῖν, εἰς τὸν πρό τῆς χάριτος χρόνον τῇ διανοίᾳ γενόμενος· τοῦτο γάρ ἐστὶ πέραν τοῦ Ἰορδάνου γενέσθαι· καθ’ ὃν τῆς κατ’ ἀρετὴν καὶ γνῶσιν ἡλλοτρίωτο χάριτος· καὶ τὴν ἰδίαν ἐπιγνοῦς ἀσθένειαν, καὶ τὴν ἰσχυράν καὶ ἀντίθετον τῆς οἰήσεως κτησάμενος ταπεινοφροσύνην, διὰ τῆς τῶν οἰκείων συναισθήσεως, διαπερῶσαν πρὸς αὐτόν ὄντα ἐν πένθει καλῶ, τὸν τύραννον οἴησιν ἀποκτενεῖ, καὶ πρὸς τὴν οἰκίαν πάλιν

ἐπανερχεται δόξαν· καί τῆς γῆς κρατεῖ τοῦ Ἰούδα, καί τῆς Ἱερουσαλήμ βασιλεύει· καί τῇ ἀγία σκηνῇ τοῦ Θεοῦ λατρεύει, τήν ἀκήρατον καί ἄμωμον λατρείαν.

Ἄλλ' ἐπανεέλθωμεν πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν ἡμιόνων, τῶν ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας ἀπολυθέντων Ἰουδαίων, τὸν ἐν αὐτῷ πνευματικὸν κατὰ δύναμιν ἐποψόμενοι λόγον. Ἡμίονοι, φησίν, ὀκτακόσιοι τεσσαράκοντα πέντε. Δηλοῖ δέ ὁ παρῶν ἀριθμὸς, τὴν τοῦ κατὰ τὴν ἄγονον ἕξιν τῆς κακίας· τουτέστι, τὴν μὴ τίκτουςαν κακίαν ἕξιν, πρὸς τε τὰ αἰσθητὰ καί τὴν αἴσθησιν τελείαν ἀπάθειαν. Ὁ γὰρ ὀκτακόσια, σημαίνει τὴν χαρακτηριστικὴν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος ἀπάθειαν ἐπαινετῶς λαμβανόμενος· ὁ δέ τεσσαράκοντα, τὰ αἰσθητὰ· καί ὁ πέντε, τὰς αἰσθήσεις.

Ἐποζύγια πεντακισχίλια πεντακόσια εἰκοσιπέντε, ὑποζύγιόν ἐστι, τὸ ὑποζευγμένον τῇ ψυχῇ σῶμα πρὸς ἀχθοφορίαν τῶν ὑπὲρ ἀρετῆς κατὰ τὴν πρᾶξιν καμάτων τε καί πόνων· ἡγουν ἢ κατ' ἀρετὴν τοῦ σώματος ἕξις· καί τάχα τοιούτους ὄνους ἔχοντες οἱ τοῦ μεγάλου Ἰακώβ υἱοί, πρὸς ἀποτροφὴν τὸν ἐξ Αἰγύπτου σῖτον μετέφερον πρὸς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας· τὴν ἐκ τῆς φυσικῆς θεωρίας, ὡς ἐξ Αἰγύπτου σῖτον τοῖς μαρσίποις τῶν διανοιῶν ἀποκλεισθεῖσαν πνευματικὴν γνῶσιν· διὰ πράξεως ἐπιτιθέμενοι τοῖς σώμασι, καί πρὸς τὴν μέλλουσαν ζωὴν ματακομίζοντες.

Ὁ δέ τούτων ἀριθμὸς τῶν ὄνων σφαιρικός ὅλος ὑπάρχων, δηλοῖ τὴν ὡσαύτως ἔχουσαν κίνησιν τῆς κατ' ἀρετὴν περὶ πρᾶξιν σωματικῆς ἕξεως, καί ἀτρέπτως τῷ λόγῳ τῆς γνώσεως συμπερομένην. Μόνην γάρ καλοῦσιν ἄτρεπτον τὴν σφαιρικὴν κίνησιν, ὡς ὁμαλότητα διὰ πάντων παρὰ τὰς λοιπὰς τῶν ὄντων κινήσεις ἔχουσαν, οἱ περὶ ταῦτα δεινοί.

Ταῦτα μὲν κατὰ τόνδε τὸν τρόπον ἡμῖν εἰρήσθω, τῆς ἡμῶν κατὰ τὸ νοεῖν τε καί λέγειν οὐκ ἀπολειπόμενα δυνάμεως· εἰ δέ τις βούλεται πάλιν τῆς (557) Ἐκκλησίας ἐν τούτοις προδιατυποῦσθαι λέγειν τοὺς διαφόρους βαθμοὺς τῶν πιστευόντων, καί οἷον εἰπεῖν, διαθέσεις, ἄνδρες εἰσίν, οἱ τὸ μέτρον ἐφθακότες, κατὰ τὸ ἐφικτόν, τῆς ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ, καί κατ' ἀγάπην αὐθαιρέτῳ γνώμῃ τὴν ἀρετὴν κατορθοῦντες. Παῖδες εἰσι καί παιδίσκαι, οἱ φόβῳ τῶν ἠπειλημένων αἰωνίων κολάσεων, ὑπερχόμενοι τὸ βάρος τῆς πρακτικῆς φιλοσοφίας. Ψάλται δέ, οἱ καλῶς τὸν περὶ πρακτικῆς ἐξηγούμενοι λόγον, καί τὰ πάθη τῶν ἄλλων ἐξιώμενοι. Ψαλτωδοὶ δέ, οἱ τὸ κάλλος τῆς γνώσεως τῶν θείων λόγων διὰ θεωρίας ἐκφαίνοντες, καί τῶν ἄλλων ἀπελαύνοντες ὡσπερ ζόφον τὴν ἄγνοιαν. Κάμηλοι δέ, οἱ τὸ σκολιὸν τῆς γνώμης ἐξημεροῦντες τῷ λόγῳ πρὸς ἀρετὴν. Ἴπποι δέ, οἱ τὸ στάδιον τοῦ κατὰ Θεὸν βίου καλῶς διατρέχοντες. Ἡμίονοι δέ, οἱ μιγάδες τὸ ἦθος, καί ἐν τῷ κοινῷ τὸ φιλόσοφον ἀβλαβῶς ἐπιδεικνύμενοι. Ὅνοι ἡγουν ὑποζύγια, οἱ κατὰ τὴν πρᾶξιν ἔχοντες τὸ μοχθεῖν, καί τὸν λόγον ἐπιβαίνοντα διὰ θεωρίας δεχόμενοι. Τούτους γάρ τις συναγαγόν, τῆς ἀγίας Ἐκκλησίας ἀθροίσει τὸ πλήρωμα, πολλοῖς καί διὰ πολλῶν ἀρετῆς ὠραῖσμένον κάλλεσι.

Τῆς μὲν οὖν τῶν ἀπορηθέντων πνευματικῆς θεωρίας ὁ λόγος, ἐνταῦθα, κατ' ἐμέ φάναι, τὸ πέρας εἴληφεν. Εἰ δέ τις εὐρεθῇ πλούτῳ κομῶν χάριτος γνωστικῆς, καί κατὰ τὸν μέγαν Σαμουήλ, νοητῶς βλέπων τὰ ἔμπροσθεν, ἀποκαλύψει σαφῶς ἡμῖν τὴν τῷ ῥητῷ τῶν γεγραμμένων κατακειμένην διάνοιαν, τὸ ὑψηλὸν φῶς τῆς ἐν ὅλοις ἀληθείας γνωστικῶς ἀπαστράπτουσαν· πείθων τοὺς μαθεῖν δυναμένους, ὡς οὐδὲν ἀκαίρως, οὐδέ μάρτην τῷ ἀγίῳ Πνεύματι γέγραπται, κἂν ἡμεῖς χωρεῖν οὐ δυνάμεθα· πάντα δέ μυστικῶς καί εὐκαίρως, καί τῆς ἀνθρωπίνης ἕνεκεν σωτηρίας· ἥς ἀρχὴ καί τέλος ἐστὶν ἡ σοφία· φόβον μὲν ἀρχομένην πρῶτον δημιουργοῦσα, καί πόθον ὕστερον τελειομένη συνιστώσα. Μᾶλλον δέ φόβος αὐτὴ κατ' ἀρχὰς δι' ἡμᾶς οἰκονομικῶς γινομένη, ἵνα παύσῃ κακίας τὸν ἐραστήν· καί πόθος ὕστερον φυσικῶς

εὕρισκομένη δι' ἑαυτήν κατά τό τέλος, ἵνα πληρώση γέλωτος νοητοῦ, τούς τήν αὐτῆς πάντων τῶν ὄντων ἀλλαξαμένους συμβίωσιν.

Τοιούτους ἐγώ ἀναγράφεσθαι ἄνδρας τῷ Πνεύματι πεπίστευκα· τοιούτους παῖδας καί παιδίσκας· τοιούτους ψάλτας καί ψαλτωδούς· τοιαύτας καμήλους καί τοιούτους ἡμίονους καί τοιούτους ὄνους, οὓς γράφειν οἶδε τό Πνεῦμα τό ἅγιον· οὐχ οὓς σωματική περιγράφειν πέφυκεν αἴσθησις, ἀλλ' οὓς ὑποδέχεται νοῦς καθαρός τῷ καλάμῳ τυπουμένους τῆς χάριτος.

Ἐπληρώθη σύν Θεῷ ὁ πέμπτος τόμος.

ΣΧΟΛΙΑ.

α'. Πεπληρωμένη χάρις τοῦ Πνεύματος ἐστίν, ἡ κατά τήν δύναμιν καί τήν ἔξιν καί τήν ἐνέργειαν περιληπτική πασῶν τῶν εἰς ἀνθρώπους κατά Χριστόν τελείους φθανουσῶν γνώσεων σοφία· δι' ἧς ὁ νοῦς τῶν κατ' αἴσθησιν τύπων ἔξω γενόμενος, πάσης γυμνοῖς ποικιλίας προσβάλλει τοῖς τε τῶν γεγενημένων καί τῶν (560) γεγραμμένων λόγοις, τούς ἐν αὐτοῖς θείους χαρακτήρας εἰς μιᾶς περί ἑαυτόν θεοπρεποῦς μορφῆς συνάγων συμπλήρωσιν· καθ' ἣν πάντων ὡς ἐφικτόν τῶν ὄντων ἐνοειδῶς τήν ἀδιαίρετον γνῶσιν διαστράπτων ἀποφαίνεσθαι πέφυκεν τῆς ἀληθείας τό φέγγος.

β'. Οἱ κατ' ἀλήθειαν γνωστικοί, τῶν ἐν ταῖς Γραφαῖς, φησί, μυστηρίων τούς λόγους διδάσκοντες, ὡς παραδείγμασι τοῖς καθ' ἱστορίαν κέχρηται τύποις, πρὸς τήν τῶν διδασκομένων ἀναγωγὴν, ἀρμόζοντες τῷ τῆς ἱστορίας γράμματι τό πνεῦμα τῆς θεωρίας· ἵνα ὅ τε τύπος διὰ τήν αἴσθησιν, καί διὰ τόν νοῦν ὁ λόγος περί τόν ἄνθρωπον σώζονται, τόν ἐκ ψυχῆς καί σώματος· περί ἃ πέφυκεν ὑπάρχειν ὁ τε νοῦς καί ἡ αἴσθησις, ὡς ἐνός ἀνθρώπου τυγχάνοντα.

γ'. Αἶνός ἐστι λόγος θείας μηνυτικῆς καλλονῆς· αἴνεσις δέ ἐστίν, σχέσις αἰνοῦντος· τουτέστιν, ἀφήγησις τῶν μηνυτικῶν τῆς θείας εὐπρεπείας λόγων· καθ' ἣν ἡ τῆς γνώσεως ἔξις συνίστασθαι πέφυκε, μεταποιοῦσα πρὸς τόν αἰνετόν τό αἰνοῦν. Θυσία δέ ταύτης ἐστίν τῆς αἰνέσεως, οὐ μόνων τῶν παρά φύσιν παθῶν τελεία νέκρωσις, καί τῶν κατά φύσιν ὑπέρθεσις, ἀλλά καί ἡ πρὸς Θεόν παντελής τοῦ αἰνοῦντος προσαγωγή.

δ'. Ἡ μή χαλινουμένη τῷ θείῳ φόβῳ κατά τήν πρᾶξιν γνῶσις, τυφον ἐργάζεται, φησίν, ὡς οἰκεῖον τό δεδανεισμένον προβάλλεσθαι πείθουσα τόν ἐπ' αὐτῇ τυφωθέντα, πρὸς οἰκεῖον ἔπαινον τόν ἔρανον τοῦ λόγου ποιούμενον· ἡ δέ πρᾶξις τῷ θείῳ συναυξάνουσα πόθῳ, τῶν ὑπέρ τά πρακτικά μή λαμβάνουσα γνῶσιν, τόν πρακτικόν ἐργάζεται ταπεινόφρονα, τοῖς ὑπέρ τήν οἰκείαν δύναμιν λόγοις πρὸς ἑαυτόν συστελλόμενον.

ε'. Ὁ τῶν παρά φύσιν παθῶν διὰ τῆς εἰς Θεόν πίστεως καί ἀγάπης νικήσας τάς παραλόγους κινήσεις, καί αὐτοῦ τοῦ κατά φύσιν ἔξω γίνεται νόμον, φησί, καί πρὸς τήν χώραν τῶν νοητῶν ὁ λόγος μεταβιβάζεται, καί τό κατά φύσιν ὁμόφυλον, μετὰ τῶν προσγενομένων αὐτοῖς, τῆς ἀλλοτρίας συνεκβάλλει δουλείας.

στ' Ὑπό φύσιν μὲν ἐστίν πᾶν ὃ καθοτιοῦν ἢ ὑποκείμενον, ἢ καθ' ὑποκειμένου, ἢ ἐν ὑποκειμένῳ εἶναι πέφυκεν· ἐξ ὧν οἱ ὅροι συνάγονται τῶν ὀριστῶν. Τά γάρ συμπληροῦντα τάς διαφορούς τῶν ὄντων φύσεις, εἰς τούς αὐτῶν συμπαραλαμβάνεσθαι πέφυκεν ὀρισμούς, πρὸς τήν ἀκριβῆ τοῦ σημαινομένου δήλωσιν, ὡς ἐν τῷ ὑποκειμένῳ, καί σύν τῷ ὑποκειμένῳ φυσικῶς ὑφιστάμενα· καί ἐξ ὧν τό ὑποκείμενον, καί ἐν οἷς ἔχει τήν γένεσιν· ἀλλ' οὐκ ἔξωθεν θεωρούμενα. Τά δέ περί φύσιν ἐστίν τά προεπινοούμενά τε καί συνεπινοούμενα· τό μὲν, ὅτι ποῦ καί πότε πάντως ἢ τῶν ὄντων ὑπέστη γένεσις· τό δέ, ὅτι ἅμα τῇ πρώτῃ γενέσει τῶν ὄντων, συνεπεθεωρήθη καί ἡ καθόλου τῶν ὄντων θέσις καί κίνησις, ἅπερ ἐστίν χρόνος καί

τόπος, ἐν οἷς κατὰ τὴν ἐξωθεν θέσιν, καὶ (561) τὴν πρὸς ἀρχὴν κίνησιν ἢ φύσιν ἐστίν, ἀλλ' οὐ καθ' ὑπόστασιν· οὐ γὰρ ἐξ αὐτῶν ἢ φύσιν, ἀλλ' ἐν αὐτοῖς ἔξωθεν ἔχει τὴν ἀρχὴν τοῦ εἶναι, καὶ τὴν θέσιν. Ὅταν οὖν τῶν γενῶν καὶ εἰδῶν καὶ ἀτόμων μόνου τοῦ εἶναι σκοπῶμεν τοὺς λόγους, τὰς τούτων συστατικὰς τοῖς αὐτῶν κατ' οὐσίαν λόγοις διαφορὰς συμπαραλαμβάνομεν· ὅταν δὲ γενεαλογῶμεν, τό ποῦ καὶ πότε πάντως, τουτέστι, χρόνον καὶ τόπον ἐξ ἀνάγκης τοῖς οὐσι συμπαραλαμβάνομεν, ἀρχὴν καὶ θέσιν σκοποῦντες, ὧν ἄνευ τῶν γενητῶν οὐδὲν καθάπαξ ὑφέστηκεν. Τῆς γὰρ κατὰ τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν θέσιν περιγραφῆς οὐδὲν ἐστὶ τῶν ὄντων ἐλεύθερον.

ζ'. Ἰρουσαλήμ, καὶ οὐράνιον οἰκητήριόν ἐστίν, ἢ κατ' ἀρετὴν ἀπαθῆς ἔξις, καὶ ἢ μηδὲν ἔχουσα πλάνης πολεμοῦν αὐτῇ νόημα, γνῶσις.

η'. Ἡ γλῶσσα τῆς κατὰ ψυχὴν γνωστικῆς ἐστὶν ἐνεργείας, φησί, σύμβολον· ὁ δὲ λάρυγξ, τῆς πρὸς τὸ σῶμα φυσικῆς φιλαυτίας τεκμήριον. Ὁ γοῦν ταύτας ψεκτῶς κολλήσας ἀλλήλοις, μνησθῆναι τῆς κατ' ἀρετὴν καὶ γνῶσιν εἰρηνικῆς ἔξεως οὐ δύναται, τῇ συγχύσει διὰ σπουδῆς τῶν σωματικῶν ἠδόμενος παθῶν.

θ'. Ὁ Δαρεῖος, φησὶν, εἰς τὸν νόμον ἐλήφθη τῆς φύσεως· ὁ δὲ νόμος τῆς φύσεως περιέχει καὶ τὴν φύσιν καὶ τὸν χρόνον, ὡς πάντων ἔχων τὴν ἐξουσίαν τῆς χρήσεως τῶν τε κατὰ φύσιν καὶ περὶ φύσιν. Ὁ τοίνυν ὡς ἀπὸ Δαρείου τοῦ νόμου τῆς φύσεως ἐξερχόμενος νοῦς, ὑπεράνω δηλαδὴ γίνεται χρόνου καὶ φύσεως· μηδενὶ τῶν ὑπὸ φύσιν καὶ χρόνον νοημάτων κρατούμενος, ἵνα μὴ τὰς τῶν φθαρτῶν εἰκόνας περιφέρων γένηται ναὸς εἰδώλων, ἀνθ' ἑνὸς Θεοῦ πολλὰς ἔχων παθῶν ἀκαθάρτων προσκυνομένας μορφάς.

ι'. Ποῖον μυστήριον ἔχει ὁ δώδεκα ἀριθμός.

ια'. Παῖδας ἐθεώρησε μὴ συναριθμουμένους μὲν, συνεξιώντας δὲ τοῖς κεκτημένοις, τοὺς τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν παθῶν λογισμούς, ὧν κἂν ἐφ' ἡμῖν ἢ γενεαί, ἀλλ' ἢ χρῆσις ἐφ' ἡμῖν οὐδέποτε οὔσα καθέστηκε. Γυναῖκας δὲ, τὰς ἐκ τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν παθῶν ἐπιγινόμενας χωρὶς διαβολῆς τῶν κατὰ φύσιν ὀρέξεις· ἃς ἑαυτῶ συνεξάγει πρὸς τὴν κατὰ Θεὸν ἐλαύνων ζωὴν, ἵνα μὴ γένωνται τῇ τῶν παρά φύσιν δουλείᾳ κατάσχετοι παθῶν.

ιβ'. Αἰτίαν λέγει, δη' ἦν οὐ συνηρίθμησε τοῖς ἀνδράσιν ὁ λόγος τοῦς παῖδας καὶ τὰς γυναῖκας.

ιγ'. Ὡσπερ τέλος κινήσεως μονάδος ἐστὶν ἡ μυριάς, καὶ ἀρχὴ μὴ κινήσεως μυριάδος ἐστὶν ἡ μονάς· ἀρχὴ γὰρ παντός τέλους, ἢ κατ' αὐτὸ σαφῶς ἀκίνησία καθέστηκε· καὶ τέλος πάσης ἀρχῆς, ἢ τῆς κατ' αὐτὴν κινήσεως ὑπάρχει συμπλήρωσις· οὕτω (564) καὶ ἡ πίστις ἀρετῶν ἀρχὴ κατὰ φύσιν ὑπάρχουσα, τέλος ἔχει τοῦ δι' αὐτῶν ἀγαθοῦ τὴν συμπλήρωσιν· καὶ τό κατὰ φύσιν ἀγαθόν, ὡς ἀρετῶν τέλος ἀρχὴν ἔχον τὴν πίστιν, πρὸς αὐτὴν ἐνδιαθέτως συνάγεται. Πίστις γὰρ ἐστὶν ἐνδιάθετον ἀγαθόν· καὶ ἀγαθόν ἐστὶν ἐνεργηθεῖσα πίστις. Πιστός δὲ κατὰ φύσιν καὶ ἀγαθός ἐστὶν ὁ Θεός· τό μὲν, ὡς πρῶτον ἀγαθόν· τό δὲ, ὡς ἔσχατον ὀρεκτόν. Ταυτὸν δὲ ταῦτα παντὶ τρόπῳ καθέστηκεν ἀλλήλοις ὄντα, μηδενὶ λόγῳ πλήν τοῦ κατ' ἐπίνοιαν ἀλλήλων παντελῶς διαιρούμενα, διὰ τὴν ἀπ' αὐτοῦ τῶν ἐρχομένων, καὶ εἰς αὐτὸν ληγόντων κίνησιν. Ἄρα ἡ μυριάς ἐσχάτου ὀρεκτοῦ φέρουσα τύπον, τῶν πρὸς αὐτὸ κινουμένων τελείαν περιγράφει τὴν ἔφεσιν· καὶ ἡ μονάς πρῶτου ἀγαθοῦ φέρουσα σύμβολον, τῶν ἀπ' αὐτοῦ κινουμένων τελείαν ἐπιφέρεται βᾶσιν. Οὐκοῦν τέσσαρες μυριάδες εἰσὶ, τό καθ' ἑκάστην γενικὴν ἀρετὴν ἀναλόγως κατ' ἐνεργεῖαν δεικνύμενον τέλειον ἀγαθόν.

ιδ'. Ὁ μετὰ τὴν φυγὴν τῆς κακίας ἀπλῶς τὴν ἀργίαν τῆς ἀμαρτίας φυλάξας, φησί, τὴν δεκάδα τῶν ἐντολῶν· καὶ πάλιν τὴν ἐκάστης πρᾶξιν ἐντολῆς τελείαν τῶν ἄλλων δεῖξας περίληψιν, ὡς πασῶν ἐν ἐκάστη κατὰ τὴν ἐκάστης πρᾶξιν θεωρουμένων, τὴν δεκάδα πεποίηκε ἑκατοντάδα· ἢ γὰρ ἐκάστης ἐντολῆς τελεία κατ'

ἐνέργειαν τήρησις τῶν λοιπῶν ἐστὶ πρᾶξις πεπληρωμένη. Καί πάλιν ὁ κατὰ φύσιν τούτων τελείαν ἐπιστημονικῶς διάκρισιν ἐσχηκῶς, τὴν ἑκατοντάδα πεποίηκε χιλιάδα. Καί τέλος ὁ τοῖς τούτων κατὰ νοῦν γυμνοῖς προσβαλὼν κατὰ τὴν θεωρίαν λόγους, πεποίηκε μυριάδα τὴν χιλιάδα, ἀπὸ τῆς κατὰ τὴν πρᾶξιν διαστολῆς, ἐπὶ τὴν κατὰ θεωρίαν ἑναδικὴν συναγόμενος μονάδα. Καί συντόμως εἶπεῖν, ὁ τῇ τελείᾳ τῆς κακίας ἀποφυγῆς τηρήσας ἀπαραβάτους τὰς ἐντολάς, καί τελείαν αὐτῶν τὴν πρᾶξιν ἐπιδειξάμενος, καί πληρεστάτην αὐτῶν κατορθώσας τὴν κατὰ φύσιν διάκρισιν, καί τελείαν αὐτῶν διανύσας τὴν πνευματικὴν θεωρίαν, οὗτος τὰς τέσσαρας ἔσχε μυριάδας, τῷ καθ' ἑκάστην προκοπὴν τελείῳ λόγῳ συναγομένης· τό γάρ τέλειον ἀδιαστάτως ὁμοῦ, τῆς τε ἀρχῆς καί τοῦ τέλους ἔχει τοὺς λόγους.

ιε'. Πῶς ὁ κατὰ φύσιν ἡμέτερος ἐνεργεῖται νόμος.

ιστ'. Τίς ὁ ἐκάστης φυσικῆς δυνάμεως τρόπος τῆς ἐνεργείας, δι' οὓς καί τὰς φυσικὰς εἰλήφαμεν δυνάμεις.

ιζ'. Τῶν θείων δήλον ὅτι.

ιη'. Ποσαχῶς ἡ κατ' ἀρετὴν γενικὴ διαιρεῖται διάκρισις.

ιθ'. Ἦργμένον λέγει τό κακόν· ἀρχὴν γάρ ἔχει τὴν ἡμῶν παρά φύσιν κίνησιν. Οὐκ ἠργμένον δέ, τό ἀγαθόν· πρό παντός γάρ αἰῶνος καί χρόνου φύσει τό ἀγαθόν. Νοητόν λέγει τό ἀγαθόν, ὅπερ δεῖ μόνον μὴ νοεῖν· οὐ νοητόν δέ λέγει τό κακόν, ὅπερ δεῖ μόνον νοεῖν. Ἦρητόν λέγει τό ἀγαθόν· αὐτό γάρ εἰ μόνον λαλεῖσθαι· οὐ ῥητόν δέ κακόν, ὅπερ δεῖ μόνον μὴ λαλεῖσθαι. Καί γινόμενον λέγει τό ἀγαθόν (565) κατὰ φύσιν γάρ ὑπάρχει ἀγέννητον· κατὰ χάριν δέ διὰ φιλανθρωπίαν, παρ' ἡμῶν ἀνέχεται γίνεσθαι, πρὸς τὴν ἡμῶν τῶν ποιούντων καί λαλούντων καί νοούντων ἐκθέωσιν, ὅπερ δεῖ μονώτατον γίνεσθαι· οὐ ποιούμενον δέ τό κακόν, ὅπερ δεῖ μόνον μὴ γίνεσθαι. Φθαρτόν λέγει τό κακόν, φθορά γάρ ἐστὶν ἡ τοῦ κακοῦ φύσις οὐδαμῶς κατ' οὐδέν ὑπάρχουσα· ἄφθαρτον δέ τό ἀγαθόν, ὡς αἰεὶ ὄν, καί μὴ ποτε τοῦ εἶναι παυόμενον· καί πάντων οἷς ἂν ἐγγένηται φρουρητικόν. Τοῦτο γοῦν, τῷ μὲν λογιστικῷ ζητοῦμεν· τῷ δέ ἐπιθυμητικῷ, ποθοῦμεν· τῷ δέ θυμικῷ, φυλάττομεν ἄσυλον· τῷ δέ αἰσθητικῷ, κατ' ἐπιστήμην ἀμιγῆς αὐτό τῶν ἐναντίων διακρίνομεν· τῷ δέ φωνητικῷ λαλοῦντες αὐτό ποιοῦμεν φανερόν τοῖς ἀγνοοῦσι· καί τῷ γονίμῳ, πληθύνομεν αὐτό. Μᾶλλον δέ, ἀληθές εἶπεῖν, ἡμεῖς κατ' αὐτό πληθυνόμεθα.

κ'. Ἄλλος θεωρίας τρόπος.

κα'. Πρώτην ἀπάθειαν λέγει, τὴν πρὸς ἀμαρτίαν τοῦ σώματος κατ' ἐνέργειαν ἀνέπαφον κίνησιν.

κβ'. Δευτέραν ἀπάθειαν λέγει, τὴν κατὰ ψυχὴν τῶν ἐμπαθῶν λογισμῶν τελείαν ἀποβολήν· δι' ἧς ἡ τῶν παθῶν μαραίνεται κατὰ τὴν πρώτην ἀπάθειαν κίνησις, ἐξάπτοντας αὐτὴν πρὸς ἐνέργειαν οὐκ ἔχουσα τοὺς ἐμπαθεῖς λογισμούς.

κγ'. Τρίτην ἀπάθειαν λέγει, τὴν περὶ τὰ πάθη τελείαν τῆς ἐπιθυμίας ἀκίνησιαν· δι' ἣν καί ἡ δευτέρα γίνεσθαι πέφυκεν, ἡ τῶν λογισμῶν καθαρότητι συνισταμένη.

κδ'. Τετάρτην ἀπάθειαν λέγει, τὴν κατὰ διάνοιαν περὶ τῶν αἰσθητῶν φαντασιῶν τελείαν ἀπόθεσιν· καθ' ἣν ἡ τρίτη τὴν γένεσιν εἴληφεν, οὐκ ἔχουσα τὰς φαντασίας τῶν αἰσθητῶν, εἰδοποιούσας αὐτῇ τῶν παθῶν τὰς εἰκόνας.

κε'. Ἡ χιλιάς ἀπροσδεῖς τελειότητος ὑπάρχει μονάς· πασῶν γάρ τῶν πρό αὐτῆς μονάδων, καί ἑαυτῆς τὸν λόγον ἔχει πληρέστατον. Διό καί συντιθεμένη μονάδος πάλιν, καί οὐ δεκάδος ἐστὶ ποιητικὴ. Μονάς γάρ τὴν τῆς χιλιάδος δέχεται σύνθεσιν, ὡς φασιν οἱ τῶν ἀριθμῶν ἠκριβωκότες τὴν δύναμιν. Εἰκότως οὖν τὸν κατὰ θεολογίαν τριαδικόν σημαίνει λόγον, ἡ τῶν χιλίων τριάς· ὄν μετὰ τῆς τελείας ἀρετῆς ὁ τὴν νοουμένην Βαβυλωνίαν ἀφείξ ἔχων ἐξέρχεται.

κστ'. Τό Ταῦ γράμμα σταυροῦ τύπος ἐστίν, ἐν τῷ σχήματι σώζων τοῦ σταυροῦ τὴν ἐκτύπωσιν. Τό δέ Ἰῶτα, ὡς ἀκροστίχιον τοῦ Ἰησοῦ, τό φοβερόν ὄνομα σημαίνει.

Τό δέ ἦτα, ὡς ἀκροστίχιον καί αὐτό, ἀρετῆς ἦθος παραδηλοῖ παγιώτατον· ἄπερ πρός ἀριθμόν μυστικῶς μετὰξας, θαρρῶν ἐξήλθε κατά τῶν ἐναντίων δυνάμων Ἀβραάμ ὁ πατριάρχης, ὡς οἰκογενῶν ἔχων τριακοσίους δέκα καί ὀκτώ· τουτέστι τόν τό πᾶν περιγράφοντα τῆς θεολογίας λόγον διά τοῦ τ· καί τό ἄρρητον μυστήριον τῆς θείας τοῦ Λόγου (568) σαρκώσεως διά τούς δέκα· καί τόν τέλειον τῆς κατ' ἀρετήν παγίας ἔξεως τρόπον διά τοῦ ὀκτώ· ἄπερ οἰκογενῆ προσηγόρευσε ὁ λόγος, ὡς τῆς καρδίας ὄντα τοῦ κτησαμένου θεῖα κατά χάριν γεννήματα.

κζ'. Πῶς κατά τόν ἀριθμόν τήν τελείαν δηλοῖ πρόνοιαν ὁ τριακόσια.

κη'. Ὁ ἑκατόν ἀριθμός, τῆς θείας τῶν ἐντολῶν δεκάδος ἐστὶ δεκαπλασιασμός· πασῶν γάρ ἐστὶ καθ' ἑκάστην ἐνεργουμένη δι' ἀλλήλων τελεία περίληψις, ἢ δέ δι' ἀλλήλων τῶν θείων ἐντολῶν καθ' ἑκάστην ἐνεργουμένη περίληψις ἐστίν, ἢ παντελής καί ὀλόκληρος ἀρετή. Ἀρετή δέ τελεία ἐστίν, ἄπταιστος γνῶσις τῆς ἀληθείας. Ὁ τοίνυν ἄπταιστος νοῦς τήν ἀλήθειαν ἑκατονταετῆς γέγονε κατά τόν μέγαν Ἀβραάμ, κατανοῶν καί αὐτός τό ἑαυτοῦ σῶμα νενεκρωμένον· τουτέστιν, ἀπογινομένον ὄρα τήν κατ' αἴσθησιν ζωὴν, καί γεννᾷ τήν ἐν πνεύματι ζῶσαν χαράν. Τοῦτο γάρ Ἰσαάκ ἐρμηνεύεται. Προνοίας οὖν ἐστὶ μὴ μόνον φυλάξαι κατά τήν ἑαυτῆς λόγον τήν φύσιν, ἀλλά καί ποιῆσαι θείαν, ταῖς ἀρεταῖς τελείως ποιωθεῖσαν τήν γνώμην κατά τήν ἐπίκτητον σοφίαν· μεθ' ἧς ἢ φύσις θεωρουμένη, τόν τριακόσια πέφυκεν ἀποτελεῖν ἀριθμόν.

κθ'. Ὁ ἔξ ἀριθμός τήν τελείαν ἔχει τοῦ εἶναι τῶν ὄντων δήλωσιν. Ὁ δέ δέκα τήν τοῦ εὔ εἶναι σημαίνει τῶν ὄντων σύστασιν. Δεκαπλασιάσας οὖν τόν ἔξ, ἢ ἔξαπλασιάσας τόν δέκα τις, ποιεῖ τόν ἐξήκοντα, δηλοῦντα τήν κατ' ἐνέργειαν τοῦ εὔ εἶναι τῶν ὄντων κατάστασιν.

λ'. Σαρκός καί αἰσθήσεως καί κόσμου δῆλον ὅτι.

λα'. Τίνες εἰσὶ κατά τήν ἀναγωγὴν ὁ Ἑβραῖος παῖς καί ἡ Ἑβραία παιδίσκη.

λβ'. Ἀπαθείας, φησίν, ἦν τό ἔβδομον ἔτος δηλοῖ, παραγενομένης, πρός τήν τῶν συγγενῶν ἐπανερχονται θεωρίαν, ὃ τε λόγος καί ἡ διάνοια, λαβόντες ἐλευθερίαν, τῆς ἐπὶ τοῖς σωματικοῖς τρόποις τῶν ἀρετῶν ὑπουργίας.

λγ'. Τήν ἐνεργουμένην ἐπιθυμίαν φασίν εἶναι τήν ἡδονήν, εἶπερ παρόν ἀγαθόν κατά τήν αὐτῆς ἐστὶν ὀρισμόν. Ἀνεργητόν δέ ἡδονήν τήν ἐπιθυμίαν, εἶπερ μέλλον ἀγαθόν κατά τόν αὐτῆς ἐστὶν ὀρισμόν. Τόν δέ θυμόν, μανίας μελετωμένης κίνησιν· καί τήν μανίαν θυμόν ἐνεργούμενον. Ὁ γοῦν ταύτας συνυποτάξας τῷ λόγῳ τὰς δυνάμεις, εὐρίσκει τήν μὲν ἐπιθυμίαν αὐτῷ γινομένην ἡδονήν κατά τήν ἐν χάριτι πρός τό θεῖον τῆς ψυχῆς ἄχραντον συμπλοκήν· τόν δέ θυμόν, ζέσιν ἀκήρατον τῆς περὶ τό θεῖον ἡδονῆς φρουρητικήν, καί σῶφρονα μανίαν, τῆς κατά τήν ἔφρουρον τῆς ψυχῆς περὶ τό θεῖον θελητικῆς δυνάμεως ἀπό τῶν ὄντων τελείως ἐκστατικήν. Οὐκοῦν ἕως ἐν ἡμῖν ὁ κόσμος ζῆ κατά τήν πρός τὰ ὑλικά τῆς ψυχῆς ἐκούσιον σχέσιν, οὐ δεῖ ταύταις παρέχειν ἐλευθερίαν ταῖς δυνάμεσι· μήπως μιγεῖσαι τοῖς αἰσθητοῖς ὡς ὁμοφύλοις, πολεμήσωσι τήν ψυχὴν, καί λάβωσιν αὐτήν δορυάλωτον γεγενημένην τοῖς πάθεσιν, ὡς πάλαι τήν Ἱερουσαλήμ οἱ Βαβυλώνιοι. Τόν γάρ αἰῶνα, καθ' ὃν τούς ἀλλοφύλους παῖδας ὁ νόμος δουλεύειν ἐκέλευσε, (569) τήν πρός τόν κόσμον τοῦτον, ἡγοῦν τήν παροῦσαν ζωὴν γνωμικῆς τῆς ψυχῆς ἐσήμανε σχέσιν ὁ λόγος, διά τῶν ἱστορουμένων παραδεικνύς τὰ νοούμενα.

λδ'. Ὁ ἑπτακισχίλια ἀριθμός ἐπαινετός ἐνταῦθα κείμενος, τήν χρονικὴν καί παροῦσαν ζωὴν ἀρετῆς καί λόγῳ σημαίνει κεκοσμημένην. Εἰ γάρ γραπτὸν καί φυσικὸν νόμον ὁ χιλιάς ἀριθμός, κατά τήν ἀποδοθεῖσαν ἐν ταῖς μυριάσιν ἔννοιαν, περὶ τόν βίον ἀλλήλοις σημαίνει τοῦ φιλοθέου συμπρέποντας, δῆλον ἐντεῦθεν ὡς ἑπτακισχίλια πᾶσαν τούτοις φρουρουμένην τήν ὑπὸ χρόνον δηλοῖ τοῦ φιλοθέου ζωὴν. Ὁ δέ τριακόσια, τήν ἐπὶ τό εἶναι κατά φύσιν, καί εὔ εἶναι κατά χάριν τῶν

προνοουμένων δηλοῖ πρόνοιαν. Ὁ δὲ ἑπτὰ, τὴν ἐν τοῖς τρόποις ἀπάθειαν. Ὁ τοίνυν διὰ τῶν κατὰ φύσιν οἰκείων δυνάμεων ἀπαθῆ, καθὼς ἡ πρόνοια βούλεται, διατηρήσας τὴν οἰκείαν ζωὴν, παῖδας ἔχων καὶ παιδίσκας ἑπτακισχιλίους τριακοσίους ἑπτὰ, τὴν τῶν παθῶν ἐξέρχεται σύγχυσιν.

λε΄. Τέλος λέγει, καὶ τὴν ἐνταῦθα κατὰ τὴν πράξιν ἀπάθειαν, καὶ τὴν ἐκεῖσε κατὰ χάριν ἐκθέωσιν.

λστ΄. Ψάλτας λέγει, τοὺς κατὰ τὴν πράξιν τὸν βίον ἔχοντας, κράζοντας τοῦ Θεοῦ τὰ θελήματα.

λζ΄. Ψαλτωδούς εἶναι φησι, τοὺς οὐ μόνον ποιητάς τῶν θείων θελημάτων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς μυστηρίων ἄλλοις γινομένης ἐξηγητάς.

λη΄. Ὁ ὀκτώ ἀριθμός, καὶ στάσιν ἔχει καὶ κίνησιν· στάσιν μὲν καθ' ἑαυτὸν θεωρούμενος· πᾶς γὰρ ἄρτιος ἀριθμός ἀκίνητος, κέντρον οὐκ ἔχων· κίνησιν δέ, τῷ πρό αὐτοῦ, ἢ τῷ μετ' αὐτὸν συντιθέμενος· ποιεῖ γὰρ περιττόν ἀριθμόν. Πᾶς γὰρ περιττός καθ' ἑαυτὸν κινήτος, κατὰ τὴν τῶν ἄκρων αὐτοῦ πρὸς τὸ μέσον ἴσην ἀπόστασιν. Ὅπερ οὖν ποιεῖ ἐν τοῖς ὑπὸ δεκάδα ἀριθμοῖς ὁ ὀκτώ, τοῦτο ποιεῖ καὶ ὁ ὀγδοήκοντα ἐν τοῖς ὑπὸ τὴν ἑκατοντάδα ἀριθμοῖς· ὡσαύτως δέ καὶ ὁ ὀκτακόσια ἐν τοῖς ὑπὸ χιλιάδα διαταττομένοις ἀριθμοῖς. Καθ' ἑαυτὸν οὖν θεωρούμενος στάσιν ἔχει, περιγράφων τοῦ πρό αὐτοῦ ὄντος τὴν κίνησιν. Ὁ γὰρ ἑπτὰ καὶ ὁ ἑβδομήκοντα καὶ ἑπτακόσια, χρονικῆς ἐμφαντικοὶ τυγχάνουσιν ιδιότητος. Οὐκοῦν ἐπειδὴ τῶν ὑπὸ χρόνον καὶ γένεσιν ἔχει μᾶλλον ἢ αἰσθησις τὴν κατάληψιν, λείπεται τὴν τῶν αἰωνίων καὶ νοητῶν τὸν τελειούμενον νοῦν ἄπταιστον ὑποδέχεσθαι γινῶσιν ἢ γινῶν ἐπιστήμην· τὴν γὰρ ἐπιστήμην ὀρίζονται τοῦ ὑποκειμένου γινῶσιν. Ὁ δὲ πεντήκοντα ἀριθμός, μονάδα φέρων περιττὴν μετὰ τὸν εἰς ἑαυτὸν τῆς ἑβδομάδος ἑπταπλασιασμόν, τὸ πέρας δηλοῖ τῆς τῶν ἀρετῶν ἐν τοῖς ἀξίοις ποιήσεως· οὐ γὰρ ἔτι κινεῖται περὶ τὴν τῶν ἀρετῶν ποίησιν, ὁ κατὰ φύσιν φθάσας ἀγαθόν, καὶ ἐν αὐτῷ τὴν στάσιν λαβὼν· ἀρχὴ γὰρ καὶ τέλος πάσης κινήσεως ἡ μονάς. Ὁ δὲ πέντε ἀριθμός, τὴν ἐπὶ τούτοις ἐπιστήμην δηλοῖ· περιέχει γὰρ νοητῶν τε καὶ λογικῶν, αἰσθητικῶν τε καὶ ζώντων καὶ ὄντων τοὺς λόγους· οὓς μόνη περιγράφειν ἢ θεία πέφυκε σοφία, ἢν ἄπταιστον ἐπιστήμην τῆς ἀληθείας ὀρίζονται.

λθ΄. (572) Καμήλους Μαδιάν φησιν, ὡς μὲν ἐκκρίσεως ἐρμηνευόμενος, τὰς τῶν γινομένων καὶ ἀπογινομένων ἀληθεῖς θεωρίας· ὡς δὲ πηλοῦ αἱματώδους, τοὺς κατὰ ταύτην τὴν παροδικὴν καὶ ἄστατον ζωὴν τῆς προνοίας νενόηκε λόγους· ὡς δὲ ἰδρώτων ἀνθρωπίνων καὶ μητρός, τοὺς ἐπὶ τῇ παρουσίᾳ ζωῆ τῆς θείας κρίσεως λόγους, οὓς συνάγουσιν, οἳ τε κατὰ διάνοιαν λογισμοί, καὶ ἡ κατ' αἰσθησιν φαντασία τῶν ὄρατῶν· ἐξ ὧν, λογισμῶν φημι καὶ φαντασίας, ἢ τῶν ὄντων ἀληθῆς συνάγεται δόξα, τῆς ἐπ' αἰσθήσεσι διανοίας ὑπάρχουσα καρπός. Ἀνθρωπίνους οὖν καὶ μητρός λέγει ἰδρώτας, τοὺς μετὰ πόνου προβληθέντας τῆς διανοίας λογισμούς, καὶ τὰς φαντασίας, τῆς μητρός δίκην ἡμᾶς τιθηνούσης αἰσθήσεως. Κάμηλοι δὲ Γεφάρ, τουτέστι τῆς κτήσεως τοῦ νώτως· νώτος δὲ ἐστὶ, τῆς ψυχῆς ἢ σάρξ, ὡς διὰ τὴν ψυχὴν γινομένη. Ἐάν οὖν κτησώμεθα τὴν σάρκα καλῶς, ἔχομεν αὐτὴν τῇ ψυχῇ δουλεύουσαν πρὸς γένεσιν ἀρετῶν, καὶ μόνους κατανοοῦμεν αὐτῆς τοὺς ἐφ' οἷς γέγονε θεῖους λόγους· μεθ' οὓς καὶ τοὺς τῶν ὄρατῶν ὡς καμήλους Μαδιάν ἀθροίσαντες λόγους, καλύπτομεν τὴν ἡμετέραν Ἱερουσαλήμ, τὴν ψυχὴν, περιβάλλοντες τοῖς θείοις τῶν ὄντων θεωρήμασι, καὶ ἀθέατον αὐτὴν ποιοῦντες τοῖς πάθεσι καὶ ἀνάλωτον.

μ΄. Ὁ τετρακόσια ἀριθμός τὴν τοῦ σωματικοῦ κόσμου φύσιν δηλοῖ. Τέσσαρα γὰρ αὐτὴν στοιχεῖα συμπληροῦσιν. Ὁ δὲ τριακονταπέντε, τὴν κατὰ χρόνον τῶν ἐναρέτων σύν λόγῳ σημαίνει κίνησιν. Ὁ γὰρ ἑπτὰ πεντάκις εἰς ἑαυτὸν συντεθείς, τὸν τριακονταπέντε ποιεῖ ἀριθμόν. Ἔστιν οὖν ὁ ἑπτὰ κινήσεως χρονικῆς· ὁ δὲ πέντε,

λογικῆς ἐπιστήμης σημαντικός. Συνάψας οὖν τόν τετρακόσια καί τριάκοντα καί πέντε, τήν κατά φύσιν καί χρόνον τῶν ἐν αὐτοῖς ζώντων θείων ἀνδρῶν λογικὴν ἐπιστήμην ἐδήλωσας.

μα'. Συμφωνεῖ τοῖς ἀριθμοῖς τά ἀριθμούμενα. Ὁ ἵππος περί τόν δρόμον ταχύς, τό ἀεικίνητον καί ἀνωφερές στοιχεῖον ἔχων ἐν τοῖς ποσίν· ὁ χρόνος περί τήν κίνησιν ὀξύς, ἀδιάστατον τήν οἰκείαν ποιούμενος φοράν, ἢ πρᾶξις τῶν ἀριθμουμένων δραστηκῆ· κυκλικός γάρ αὐτήν ἀριθμός ποιεῖται κατάδηλον. Ὁ γάρ ὕφ' ἑαυτόν ἐξάκις συντεθείς, ἑαυτόν γεννᾷ ἐξαπλάσιον. Οὐκοῦν τό ταχύ καί ἰξύ καί δραστηκόν τῆς κατ' ἀρετήν ἔξεως, μυστικῶς δηλουμένων θείων ἀνδρῶν, διά τῶν ἵππων καί τῶν αὐτῶν ἀριθμῶν δεδήλωκεν ὁ λόγος τοῦ πνεύματος.

μβ'. Τί ἐστίν ἡμίονος.

μγ'. Τίς ὁ τῆς Γραφῆς ψεκτός ἵππος καί ἡμίονός ἐστι.

μδ'. Ὁ πρόληψιν περί ἑαυτοῦ γνώσεως, φησί, τοῖς θεωμένοις διδούς κατά μόνην τήν προφοράν ὧν σεσύληκε λόγων, τάς τῶν ἀσυνέτων ἀκοάς ὡς Ἀβεσαλώμ παραπείθων, καί τῇ συνουσίᾳ τυραννικῶς τάς καλάς τοῦ διδάξαντος θεοφιλεῖς ὡσπερ γυναικας, εἰς (573) ἀκοάς ἀμύστους μιαίνων θεωρίας κατά τήν Ἀχιτόφελ συμβουλήν, ὅπερ ἐστίν ἐρμηνευόμενον ἀδελφός κονιάζων· τουτέστιν ἀδελφός δόλω φιλιάζων, ἐλέγχεται δοξομανῶν, ὑπό τήν χεῖρα πίπτων τῶν παίδων Δαβίδ, ἐν τῷ πλάτει τῆς τῶν φυσικῶν θεωρημάτων ποικιλίας, τῷ κρείττονι μετά τῆς οἰκείας αὐθαδείας παραταττόμενος. Δείκνυται γάρ μήτε γῆς ἐπιβαίνων, ὡς ἠθους ἀρετῆς πῆξιν οὐκ ἔχων· μήτε μήν οὐρανοῦ παντελῶς ἐπιλαβόμενος, ὡς τῆς ἀληθῶς ὑψηλῆς κατά τήν γνώσιν ἔξεως οὐδ' ὄλως ἀψάμενος· καί θνήσκει τρία βέλη κατά τῆς καρδίας δεχόμενος, τήν τε τῆς εἰς τόν διδάξαντα παρανομίας φημί μνήμην, καί τήν ἐπί τῇ οἴησει τῆς οὐκ οὔσης γνώσεως αἰσχύνην· καί τήν ἐπί τούτοις ἄφυκτον τῆς μελλούσης κρίσεως ἀποδοχήν. Ταύταις γάρ φωραθείς ὁ κενόδοξος ταῖς ἀκίσι, θνήσκει βαλλόμενος, ὄν προλαμβάνει τόν δι' ἀγχόνης, ὡς δίκαιον ἦν, ἀποφερόμενος θάνατον, ὁ κακός σύμβουλος Ἀχιτόφελ, διδάσκων πατράσιν ἐπανίστασθαι παῖδας, καί τήν κακὴν βουλήν διασκεδαζομένην ὄρων. Οὐ φέρει γάρ ἔτι ζῆν, τῆς τε πρός Δαβίδ ψεκτῆς φιλίας ἄρας τό πέπλον, καί τόν δοξομανῆ καί ψευδώνυμον γνωστικόν, ἔχοντα τοῦ λόγου τό κράτος ἀποδείξει μὴ δυνηθείς.

με'. Κατ' ἄλλον τρόπον περί τῶν αὐτῶν θεωρία.

μστ'. Γαλαάδ, ὡς μέν μετοικία πένθους ἐρμηνευομένη, φησί, τήν τῆς μετανοίας δηλοῖ κακοπάθειαν· ὡς δέ μετοικία μαρτυρίας, τόν ἐπί τοῖς πλημεληθεῖσιν ἔλεγχον σημαίνει τῆς συνειδήσεως· ὡς δέ ἀποκάλυψις αὐτῶν, τήν κατ' εἶδος τυποῖ τῶν ἀμαρτηθέντων ἐξαγόρευσιν. Ταύτην ὑπελθὼν τήν κατάστασιν, ὁ τήν οἴησιν ἐπί τινι καλῶ διώκουσαν ἔχων νοῦς, τήν ἐξ αὐτοῦ κατά τήν πρός τήν ἀλλόφυλον αἴσθησιν ἔνωσιν γεννηθεῖσαν οἴησιν ἀποκτείνει· καί πάλιν πρός τήν Ἰουδαίαν καί τήν Ἱερουσαλήμ ἐπανερχεται· λέγω δέ, τήν ἐξομολόγησιν τῶν ἐπ' αὐτῷ θείων οἰκτιρμῶν· καί τήν ἐπ' ἀρεταῖς τελείαν ἀπάθειαν· καί τήν εἰρηνικὴν ἐν πνεύματι θεωρίαν τῶν ὄντων· καί τήν ἐπ' αὐταῖς, οἷα δὴ θείαν σκηνὴν μυστικὴν θεολογίαν· ἐν ἧ μυστικῶς τά παντελῶς τοῖς ἄλλοις ἀθέατα περικαλύπτεται κάλλη.

μζ'. Ὁ ὀκτώ εἰς ὧν τῶν ἐντός δεκάδος ἀριθμῶν· καί ὁ ὀγδοήκοντα, τῶν ἐντός ἑκατοντάδος· καί ὁ ὀκτακόσια, τῶν ἐντός χιλιάδος· καί ὁ ὀκτακισχίλια, τῶν ἐντός μυριάδος, ἀκινήσιαν καθ' ἑαυτούς θεωρούμενοι δηλοῦσι, κατά μέντοι τήν ἄνεσιν τοῦ ποσοῦ καί τήν ἐπίτασιν. Οὐκοῦν ἐπαινετῶς τῇ Γραφῇ κείμενοι, τήν πρός τά πάθη τελείαν ἀκινήσιαν δηλοῦσι· (5760 τουτέστι, παθῶν ἀπογένεσιν. Τοῦτο δέ τήν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος χαρακτηρίζει κατάστασιν, ἐν ᾗ παθῶν γένεσις οὐκ ἔστιν. Ὁ δέ τεσσαράκοντα, τῶν αἰσθητῶν εἰκόνα φέρει· καί ὁ πέντε, τῶν αἰσθήσεων· αἷς κατ' ἐπιστήμην φυσικὴν ὁ αἰσθητός ὑποπέπτωκε κόσμος. Εἰκότως οὖν τήν περί κακίαν

ἄγονον ἔξιν, καί τήν πρός τά αἰσθητά κατά τήν πρός αὐτά τῶν αἰσθήσεων σχέσιν τελείαν τῶν θείων ἀνδρῶν ἀποδιάθεσιν ὁ παρῶν ἀριθμός.

μη'. Τί ἐστίν ὑποζύγιον κατά τήν ἀναγωγὴν θεωρούμενον.

μβ'. Σφαιρικόν τόν πέντε φησὶν ἀριθμόν ὑπάρχειν, καί εἰς ἑαυτὸν κατά πᾶσαν αὐτοῦ πρός πάντα περιττόν ἀριθμόν γινομένην σύνθεσιν, ἀποκαθιστάμενον. Ἐκάστῳ γάρ περιττῷ τῶν πέντε πενταπλασίονα συνθείς, εἰς πέντε λήγοντα τόν συναγόμενον εὐρήσεις ἀριθμόν. Οἷον πέντε οἱ τρεῖς, δεκαπέντε· πέντε οἱ πέντε, εἰκοσιπέντε· πέντε οἱ ἑπτὰ, τριακονταπέντε· πέντε οἱ ἑννέα, τεσσαρακονταπέντε. Οὕτως οὖν ἐπ' ἄπειρον προῖών, εὐρήσεις ἐκάστῳ ἀριθμῷ συντιθέμενον πεντάκις πέντε, καί πεντηκοντάκις τόν πεντήκοντα· καί πεντακοσιοντάκις τόν πεντακόσια· καί πεντακισχιλιοντάκις τόν πεντακισχίλια, πρός ἑαυτὸν κατά τόν συναγόμενον ἀριθμόν ἀποκαθιστάμενον ὅπερ κυκλικῆς ἴδιον καί σφαιρικῆς ὑπάρχει κινήσεως. Εἰκότως οὖν σφαιρικόν τε καί κυκλικόν οἱ τά τοιαῦτα σοφοὶ τόν πέντε κεκλήκασιν ἀριθμόν· ὡς μηδέποτε παντελῶς ἑαυτοῦ κατά τήν πρός τοὺς λεγομένους περιττούς ἀριθμούς σύνθεσιν ἐξιστάμενον. Σημαίνει δέ καί τήν γενικὴν ἐπιστήμην, τήν μηδαμῶς τῇ περί τό πᾶν ἀλήκτω κινήσει κατά τήν γνώσιν ἑαυτῆς ἐξισταμένην, καί πάντα δυνάμει τοῦ λόγου περιλαμβάνουσαν.

ν'. Ἄλλη πάντων τῶν εἰρημένων κατ' ἐπιτομήν ἀκριβῆς τε καί εὐδιάθετος θεωρία.

να'. Διὰ κολάσεως παθῶν ἀπαλλάσσουσα, φόβον ἢ σοφία ποιεῖ· τῇ δέ τῶν ἀρετῶν ἐπικτήσει τόν νοῦν ἐρεθίζουσα βλέπειν τά μέλλοντα, πόθον ἐργάζεται.

νβ'. Ἡ σοφία φόβος ἐστί, κατά τήν ἀποφυγὴν γινομένη στέρησις τοῖς οὐκ ὀρεγομένοις αὐτῆς· καί πόθος ἐστίν, ἕξις ἀπολαυστικῆς ἐνεργείας εὐρισκομένη τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτήν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Ιστ'.

Πάλιν γέγραπται ἐν τῷ δευτέρῳ Ἔσδρα, "Καί ἀκούσαντες οἱ ἐχθροὶ τῆς φυλῆς Ἰούδα καί Βενιαμίν, ἐλλήλυθασιν ἐπιγνῶναι τίς ἡ φωνὴ τῶν σαλπγγῶν, καί ἐπέγνωσαν, ὅτι οἱ ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας οἰκοδομοῦσι τόν ναόν τῷ Κυρίῳ Θεῷ Ἰσραήλ. Καί προσελθόντες τῷ Ζοροβάβελ καί τῷ Ἰησοῦ καί τοῖς ἡγουμένοις τῶν πατριῶν, λέγουσιν αὐτοῖς, Συνοικοδομήσωμεν ὑμῖν· ὁμοίως γάρ ὑμῖν ἀκούομεν Κυρίου ὑμῶν, καί αὐτῷ ἐπιθύομεν, ἀφ' ἡμερῶν Ἀσβακαφάθ βασιλέως Ἀσσυρίων, ὅς μετήγαγεν ἡμᾶς ἐνταῦθα. (577) Καί εἶπεν αὐτοῖς Ζοροβάβελ καί Ἰησοῦς καί οἱ ἡγούμενοι τῶν πατριῶν Ἰσραήλ· Οὐχ ἡμῖν καί ὑμῖν τοῦ οἰκοδομῆσαι τόν οἶκον Κυρίῳ Θεῷ ἡμῶν· ἡμεῖς γάρ μόνοι οἰκοδομήσωμεν τῷ Κυρίῳ Θεῷ τοῦ Ἰσραήλ. " Τί ἄρα σημαίνει ταῦτα, καί μάλιστα ὁ φθόνος, δι' ὃν οὐκ ἠθέλησαν συνοικοδομῆσαι αὐτοῖς τοὺς τῷ αὐτῷ θρησκεύοντας Θεῷ;

Ἀποκρίσις.

Ἰούδας ἐξομολόγησις ἐρμηνεύεται. Διττός δέ τῆς φωνῆς ταύτης ὁ λόγος· ὁ μὲν ἐπ' εὐχαριστίᾳ τῶν δεδωρημένων ἀγαθῶν γινόμενος· ὁ δέ ἐπ' ἐλέγχῳ καί ἑτασμῶ τῶν κακῶς πεπραγμένων λεγόμενος. Ἐξομολόγησις γάρ λέγεται, καί ἡ παρά τῶν εὐπεπονθότων μετ' εὐχαριστίας τῶν θείων εὐεργεσιῶν ἀπαρίθμησις, καί ἡ τῶν καλῶς πεπραγμένων παρά ὑπαιτίων ἐξαγόρευσις. Ἀμφότερα δέ ταπεινώσεως ὑπάρχει ποιητικά, ὁ τε γάρ ἐπ' ἀγαθοῖς εὐχαριστῶν ὁμοῦ, καί ὁ ἐπ' ἐγκλήμασιν ἑταζόμενος ταπεινοῦται· ὁ μὲν ἑαυτὸν κρίνων ἀνάξιον τῶν δοθέντων καλῶν· ὁ δέ, λαβεῖν ἄφεσιν τῶν πλημμεληθέντων δεόμενος.

Βενιαμίν δέ, πένθος ἢ στεναγμός μητρός, ἢ μέτρον μητρός, ἢ υἱός δεξιᾶς, ἢ οἰκοδομὴ λαοῦ, κατά τήν ἀκριβῆ τῆς παρ' Ἑβραίοις φωνῆς ἐρμηνεύεται δύναμιν.

Οὐκοῦν πᾶς ἐξομολογούμενος καθ' ἓνα τῶν εἰρημένων τρόπων, τῆς φυλῆς ἐστὶ τοῦ Ἰούδα· καὶ πᾶς ὑπὲρ ἀρετῆς πενθῶν, ἢ μητρός δίκην ἔχων τὴν δικαιοσύνην, τὸν ἑαυτοῦ βίον τε καὶ λόγον δεξιῶς ὀρίζουσιν· ἢ πολλῶν ὑπάρχων δι' ἀρετῆς περιουσίαν καὶ χύσιν τῆς ἐν λόγῳ διδασκαλίας πρὸς σωτηρίαν ὁδός καὶ οἰκοδομή, τῆς φυλῆς ὑπάρχει τοῦ Βενιαμίν. Τοιοῦτους γὰρ οἶδεν ὁ λόγος τοὺς ἐλευθερίαν λαμβάνοντας τῆς τῶν παθῶν αἰχμαλωσίας, καὶ τῆς τῶν αἰσθητῶν ἐκβαίνοντας σχέσεως· καὶ οἶκον τῷ Κυρίῳ κατὰ τὴν ἕξιν τῆς ἀπαθείας γενομένους, οἰκοδομεῖν δυναμένους. Οἶκον δὲ λέγω, τὸν ἐξ ἀρετῶν διαφόρων καὶ λόγων κατὰ τε πράξιν καὶ θεωρίαν οἰκοδομούμενον νοῦν, εἰς κατοικητήριον τοῦ Θεοῦ ἐν πνεύματι. Ἐχθροὶ δὲ τούτων εἰσὶ, τὰ τέσσαρα ἔθνη τὰ μετοικισθέντα εἰς τὴν γῆν τοῦ Ἰσραὴλ ὑπὸ Ἀσβακαφάθ βασιλέως Ἀσσοῦρ. Οὗτος γὰρ πρῶτος εἰς τὴν γῆν τοῦ Ἰσραὴλ κατώκισεν ἄνδρας Βαβυλωνίους, καὶ ἄνδρας Χούθ καὶ ἄνδρας Αἰμάθ καὶ τοὺς Εὐαίους.

(580) Οἱ μὲν οὖν Βαβυλώνιοι, τὴν ὑπερηφανίαν δηλοῦσι, συγκεχυμένη φύσις ἐρμηνευόμενοι.

Χουδαῖοι δέ, τὴν κενοδοξίαν, πρὸς τὸν ἄκαρπον οἶησιν ἀπὸ τῆς ἀρετῆς μεταβάλλοντες τὴν διάνοιαν. Ἐκστασις γὰρ ἐκ τούτων ἐρμηνευόμενον τό ὄνομα σημαίνει.

Οἱ δὲ ἄνδρες Αἰμάθ, τὴν ἀνθρωπαρέσκειαν· Αἰμάθ γάρ, ὄρασις φαινομένων ἐρμηνεύεται· δι' ἧς τὰ ἀδρότερα τῶν λημμάτων τοῖς ψευδῶς μετιοῦσι δι' ἀνθρώπους τὴν ἀρετὴν ἐπινέμονται.

Οἱ δὲ Εὐαῖοι, τὴν ἀπάτην δηλοῦσι τῆς ὑποκρίσεως. Ὀφιώδεις γὰρ ἐρμηνεύονται, κατὰ τὸν πρῶτον ὄφιν δι' ἀπάτης καὶ ὑποκρίσεως φιλικῆς ὡς τὸν Ἀδάμ, τοὺς πειθομένους ἀρετῆς ἐξοικίζοντες.

Ἀσβακαφάθ δέ, ὁ τούτους εἰς τὴν γῆν τοῦ Ἰσραὴλ μετοικίσας, αἰχμαλωτεύων ὀπίσθιος ἐρμηνεύεται· τουτέστιν, ἀφανῶς ἢ λανθανόντως, ἢ πάλιν αἰχμαλωτεύων δεσμοῖς. Οὗτος δὲ σαφῶς ἐστὶν ὁ διάβολος, ὁ πάντα λανθανόντως ποιῶν πρὸς καθαίρεσιν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, καὶ σειραῖς ἕκαστον τῶν οἰκείων ἀμαρτιῶν διασφίγγων. Οὗτος εἰς τὴν γῆν τοῦ Ἰσραὴλ· τὴν ἕξιν λέγω τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς γνώσεως· μετώκισε τὴν ὑπερηφάνειαν, καὶ τὴν κενοδοξίαν καὶ τὴν ἀνθρωπαρέσκειαν καὶ τὴν ὑπόκρισιν, παραζεύξας αὐτάς τοῖς ἐναρέτοις τε καὶ γνωστικοῖς, ἵνα κλέψῃ τῶν κοπιῶντων ἐν ἀγαθοῖς τοὺς πόνους, ἐπ' ἄλλα παρά τὴν αἰτίαν τὸν σκοπὸν σοφιστικῶς ἀπάγων τῶν γινομένων.

Καὶ τάχα τούτους γινώσκων τοὺς πονηροὺς δαίμονας παρέπεσθαι τοῖς ἐναρέτοις ὁ θεῖος Ἀπόστολος Κορινθίους ἔπεισε [Fr. ἔπειθε] γράφων, ὡς οὐκ ἐν λόγῳ κολακείας γέγονε πρὸς αὐτούς, ὡς ὑποκριτῆς· τοῦτο τυχόν ἐκείνων περὶ αὐτοῦ νομιζόντων· οὔτε προφάσει πλεονεξίας, ὡς ἀνθρωπάρεσκος· (581) οὔτε ζητῶν δόξαν παρά τινος, ὡς κενόδοξος· τὴν γὰρ ὑπερηφάνειαν παρεσιώπησε, φανεροὺς ἔχων τῆς ταπεινοφροσύνης τοὺς χαρακτῆρας· τοὺς τε μυρίους διωγμούς, καὶ τὰ τοῦ σώματος παθήματα· καὶ τὴν ἄγαν ἀκτημοσύνην, καὶ τὴν ἐν τῷ λόγῳ τῷ κατὰ προφορὰν ἰδιωτίαν. Εἰ γὰρ καὶ ἰδιώτης τῷ λόγῳ, φησὶν, ἀλλ' οὐ τῇ γνώσει.

Οὗτοι ἀκούσαντες τῆς φωνῆς τῶν σαλπίγγων, ἐληλύθασιν ἐπιγῶναι τίς ἡ φωνή· καὶ ἐπέγνωσαν ὅτι οἱ ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας, οἰκοδομοῦσι τὸν ναὸν τῷ Κυρίῳ Ἰσραὴλ. Σάλπιγγές εἰσιν, ὧν τῆς φωνῆς ἀκούουσιν οἱ ἀκάθαρτοι δαίμονες, οἱ τε περὶ ἀρετῆς καὶ γνώσεως λόγοι. Φωνή δὲ τούτων ὑπάρχει τῶν λόγων, τὰ ἔργα τῶν ἀρετῶν, καὶ ἡ κατ' ἦθος τῶν τρόπων εὐστάθεια, τῶν διὰ μετανοίας πρὸς ἀρετὴν ἀπὸ κακίας ἐπανελθόντων· καὶ ἐξ ἀγνοίας πρὸς ἐπίγνωσιν Θεοῦ ἐπαναβεβηκότων.

Καὶ προσῆλθον τῷ Ζαροβάβελ καὶ τῷ Ἰησοῦ καὶ τοῖς ἡγουμένοις τῶν πατριῶν, καὶ λέγουσιν αὐτοῖς, Συνοικοδομήσωμεν ὑμῖν· ὁμοίως γὰρ ὑμῖν ἀκούομεν τοῦ Κυρίου ὑμῶν, καὶ αὐτῷ θύομεν. Ζοροβάβελ ἐστίν, ὁ πρακτικὸς νοῦς· καὶ Ἰησοῦς, ὁ

θεωρητικός· ἡγούμενοι δέ τῶν πατριῶν εἰσιν, αἱ τῆς ψυχῆς δυνάμεις, ἐξ ὧν ὤρμηται τῆς ἀρετῆς οἱ τρόποι, καί οἱ λόγοι τῆς γνώσεως· οἷς προσέρχονται τῆς ὑπερηφανείας καί τῆς κενοδοξίας, ἀνθρωπαρεσκείας τε καί ὑποκρίσεως οἱ ἀκάθαρτοι δαίμονες, λέγοντες, Συνοικοδομήσωμεν ὑμῖν τόν ναόν Κυρίου. Οὐδεὶς γάρ τούτων τῶν πονηρῶν δαιμόνων τοῦ ἐναρέτου ποτέ κωλύει τό πρόθυμον· ἀλλά καί μᾶλλον τάς ἐλλείψεις δολερῶς περικόψας τῶν ἀρετῶν, τάς ἐπιτάσεις ὑπαγορεύει τοῖς ἀγωνισταῖς συμπροθυμούμενος, ἵνα πρὸς ἑαυτὸν ὄλην ποιήσῃται τοῦ ἀσκουμένου τὴν ἔννοιαν, παραπολέσσασαν τό ἴσον τῆς μετριότητος στάθμιον, καί λάθῃ πρὸς ἄλλο παρά τό δοκοῦν ὀδεύουσα καταγώγιον. Δύο φασὶν οἱ κακοῦργοι, Ὅμοίως ὑμῖν ἀκούομεν τοῦ Κυρίου ὑμῶν. Οὔτε γάρ μισοῦσι σωφροσύνην, οὔτε νηστείαν βδελύσσονται· οὐ χρημάτων διάδοσιν, οὐ φιλοξενίαν, οὐ ψαλμωδίαν, οὐ σχολὴν ἀναγνώσεως, οὐ τῶν μαθημάτων τὰ ὑψηλότερα, οὐ χαμευνίαν, οὐκ ἀγρυπνίαν, οὐ τὰ λοιπὰ πάντα, δι' ὧν ὁ κατὰ Θεόν χαρακτηρίζεται βίος, ἕως πρὸς αὐτούς νένευκεν ὁ σκοπός, καί ἡ αἰτία τῶν γινομένων. Τούς μὲν γάρ ἄλλους τάχιον ἴσως ὁ ἀσκητὴς καταλαβόμενος δαίμονας, ῥαδίως τὴν ἐξ αὐτῶν βλάβην διαδιδράσκει· τούτους δέ δοκοῦντας συνεργεῖν τῷ δρόμῳ τῆς ἀρετῆς, καί οἷον συνοικοδομεῖν βουλομένων τόν ναόν Κυρίου, τίς ἂν τῶν ἄγαν ὑψηλῶν καταλάβοι νοῦς, χωρὶς τοῦ διαπάντων χωροῦντος ἐνεργοῦς λόγου καί ζῶντος, καί διΐκνουμένου ἄχρι μερισμοῦ ψυχῆς καί πνεύματος· τουτέστι διαγινώσκοντος τίνα τῶν ἔργων ἢ νοημάτων εἰσὶ ψυχικά· τουτέστιν εἶδη φυσικά τῆς ἀρετῆς ἢ κινήματα· καί τίνα τυγχάνει πνευματικά· τουτέστιν, ὑπὲρ φύσιν, καί Θεόν χαρακτηρίζοντα· τῇ φύσει δέ κατὰ χάριν διδόμενα.

(584) Ἀρμών τε καί μέλων· τὴν πρὸς τοὺς πνευματικούς λόγους τῶν κατ' ἀρετὴν τρόπων, ἀρμόδιον ἢ ἀναρμόδιον διόλου σύνεσιν ἐπισταμένον.

Κρίνοντός τε τας ἐνθυμήσεις καί τας ἐννοίας τῶν καρδιῶν· τουτέστι, τὰς ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις ἀφανεῖς κατὰ τό βάθος σχέσεις· καί τὰς κατὰ ψυχὴν ἀοράτους τούτων αἰτίας.

Ὅτι οὐκ ἔστιν ἡ κτίσις ἀφανής· ἐν ἡμῖν δῆλον ὅτι, τοῖς λανθάνειν δοκοῦσι, πάντα δέ γυμνά, καί τετραηλισμένα· οὐ μόνον τὰ γεγενημένα τε καί νενοημένα, ἀλλ' ἤδη καί τὰ γενησόμενα παρ' ἡμῶν καί τὰ νοηθησόμενα. Περὶ γάρ τῆς μελλούσης τυχόν πράξεως καί νοήσεως, τό, Οὐκ ἔστι ἡ κτίσις ἀφανής, ὁ λόγος φησὶν· οὐ γάρ περὶ γεγενημένης, ἣτις καί ὑμῖν αὐτοῖς καί ἄλλοις πεφανέρωται· σχολῆ γε [Fr σχολῆ γ' ἄν] Θεῷ, τῷ πάντας τοὺς ἀπείρους τοὺς τε προγενομένους, καί ὄντας καί ἐσομένους αἰῶνας προεγνωκότι· καί τῆς πάντων γενέσεως προειληφότι κατὰ φύσιν τὴν γνῶσιν· καί οὐκ ἐκ τῶν ὄντων, ἐξ ἑαυτοῦ δέ τὴν τῶν ὄντων ἐν ἑαυτῷ προειληφότι γνῶσιν. Μόνος γάρ αὐτός τῶν ὄντων ὑπάρχει κατὰ φύσιν γνῶσις, ὡς τῶν ὄντων αἴτιος· καί πάλιν αὐτό γνῶσις ὡς ὑπὲρ αἰτίαν φύσει τὴν ἑαυτοῦ γνῶσιν ἔχων· καί ταύτης ἔτι κατὰ τόν πάντα καί πάμπαν τῆς ἀπειρίας ὑπεράπειρον ἀπειράκις λόγον ἀνωκισμένος· ὅτι καί τῆς οὕτω λεγομένης γνώσεως δημιουργός παντί λόγῳ τε καί τρόπῳ, καί πάσης ἄλλης λεχθῆναι ἢ νοηθῆναι δυναμένης γνώσεως ὑπάρχων ἀπρόσιτος.

Τίς τοῦτον οὐκ ἔχων ἐνοικοῦντα τόν λόγον τῷ βάθει τῆς καρδίας, δυνήσεται τοὺς ἀφανεῖς δόλους τῆς καθ' ἡμῶν ὑποκρίσεως τῶν δαιμόνων ὑπαλύξας, στήναι καθ' ἑαυτὸν μονώτατος χωρὶς τινος ἐπιμιξίας, καί οἰκοδομήσαι τοῦ Κυρίου τόν ναόν κατὰ τόν μέγαν Ζοροβάβελ καί τόν Ἰησοῦν καί τοὺς ἡγεμόνας [Fr. ἡγουμένους] τῶν πατριῶν, φάσκοντας διαρρήδην μεγάλη τῇ φωνῇ τοῖς ἀπατεῶσι πνεύμασι τῆς ὑπερηφανείας καί τῆς κενοδοξίας καί τῆς ἀνθρωπαρεσκείας καί τῆς ὑποκρίσεως, Οὐχ ἡμῖν καί ὑμῖν οἰκοδομήσαι τόν οἶκον Κυρίῳ τῷ Θεῷ ἡμῶν· ἡμεῖς γάρ μόνοι οἰκοδομήσωμεν τῷ Κυρίῳ τοῦ Ἰσραὴλ· γινώσκων ὡς ἡ τούτων ἐπιμιξία τῆς ὄλης

οικοδομῆς ποιεῖται φθοράν καί καθαίρεσιν, καί συλᾶ τῆς τῶν θείων ἀναθημάτων εὐπρεπείας τὴν χάριν. Οὐδεῖς γάρ δύναται, τινὰ τῶν εἰρημένων δαιμόνων ἔχων τὴν ἀρετὴν συμμετερχόμενον, ταύτην τῷ Κυρίῳ οἰκοδομῆσαι· οὐ γάρ ἔχει τόν Θεόν τῶν γινομένων τέλος, ὃν θεώμενος ταύτην διέξεισι. Οὐ φθονοῦντες οὖν οἱ ἀπό τῆς αἰχμαλωσίας, οὐ κατεδέξαντο τοὺς Βαβυλωνίους, καί τοὺς Χουθαίους καί τοὺς Αἰμαθαίους καί τοὺς Εὐαίους συνοικοδομοῦντας αὐτοῖς τόν τοῦ Κυρίου ναόν· ἀλλ' ἐπεγνώκότες τοὺς φιλικούς δόλους τῆς τῶν δαιμόνων κακουργίας, διά τοῦ ἀγαθοῦ λεληθότως αὐτοῖς βουλομένης κατεργάσασθαι τῆς ἀμαρτίας τόν θάνατον.

Γένοιτο δέ καί ἡμᾶς ἀεὶ λέγειν τοῖς ἐν πλάσματι (585) φιλίας πνευματικῆς ἀοράτως προσβάλλουσι πνεύμασι τῆς πονηρίας, καί λέγουσι· Συνοικοδομήσωμεν ὑμῖν τόν ναόν τῷ Κυρίῳ ὑμῶν· Οὐχ ὑμῖν καί ἡμῖν οἰκοδομῆσαι τόν οἶκον Κυρίῳ τῷ Θεῷ ἡμῶν· ἡμεῖς γάρ μόνοι οἰκοδομήσωμεν τῷ Κυρίῳ τοῦ Ἰσραήλ. Μόνοι μὲν, ὅτι τῶν κατ' ἔλλειψιν τῆς ἀρετῆς πολεμούντων ἐλευθερωθέντες πνευμάτων, ὧν καί ἐκβεβήκαμεν, οὐ βουλόμεθα ταῖς ὑπερβολαῖς δι' ὑμῶν ἐπαρθέντας πάλιν περιπαρῆναι, καί πεσεῖν πῶσιν τοσοῦτον τῆς προτέρας χαλεπωτέραν, ὅσον τῆς μὲν ἦν ἐπανόδου ἐλπίς εὐχερῆς· συγγνωθεῖσι διά τὴν ἀσθένειαν· τῆς δέ, ἥ οὐκ ἔστιν ἡ δυσχερῆς ἔσται, μισηθεῖσι διά τὴν ὑπερηφάνειαν, καί τοῦ δεξιοῦ ποιουμένοις ἕτερόν τι δεξιώτερον. Οὐ μόνοι δέ πάλιν, ὅτι τοὺς ἀγίους ἀγγέλους ἔχομεν τῶν καλῶν συλλήπτορας· μᾶλλον δέ τόν Θεόν, αὐτόν ἐν ἡμῖν ἑαυτὸν ἐμφανίζοντα διά τῶν ἔργων τῆς δικαιοσύνης, καί ἡμᾶς ἑαυτῷ ναόν ἅγιον οἰκοδομοῦντα, καί παντός πάθους ἐλεύθερον.

ΣΧΟΛΙΑ.

α'. Ὅτι διχῶς ἐξομολόγησις.

β'. Ὅτι πᾶσα, φησίν, ἐξομολόγησις ταπεινοῖ τὴν ψυχὴν· ἡ μὲν, χάριτι δικαιωθεῖσαν, ἡ δέ, ἀθυμία γνώμης οἰκείας ἐπ' ἐγκλήμασιν ἐνεχομένην αὐτὴν ἐκδιδάσκουσα.

γ'. Ὁ πενθῶν ἐπὶ τοῖς πρώτοις ἀμαρτήμασι, καί τελείως ἔχων γεννῶσαν αὐτόν ἀεὶ εἰς δικαιοσύνην τὴν εἰς Θεόν πίστιν· καί πᾶσαν ἀρετῆς ὑποτύπωσιν τόν ἑαυτοῦ παρεχόμενον βίον καί λόγον, τῆς τοῦ Βενιαμίν πνευματικῆς ἑαυτόν κατέστησε φυλῆς, γνώμης ἔργον, ἀλλ' οὐκ ἀνάγκης τὴν κατὰ Θεόν ὑπάρχουσαν δείξας γέννησιν. Δεξιᾶς γάρ υἱός ἐστιν, ὁ τὴν κατὰ Θεόν γνωμικὴν ἐκουσίως ὑπερχόμενος γέννησιν.

δ'. Τοὺς Βαβυλωνίους λέγει τὴν ὑπερηφάνειαν, ὡς συγκεχυμένην ὑπάρχουσαν φρόνησιν. Τό γάρ τῆς ὑπερηφανείας πάθος ἐκ δύο συνέστηκεν ἀγνοιῶν. Δύο δέ συνελθοῦσαι πρὸς ἔνωσιν ἄγνοιαί, μίαν φρόνησιν συγκεχυμένην ἀποτελοῦσι. Μόνος γάρ ἐκεῖνός ἐστιν ὑπερήφανος, ὁ καί τὴν θείαν βοήθειαν, καί τὴν ἀνθρωπίνην ἀγνοήσας ἀσθένειαν. Οὐκοῦν ὑπερηφάνειά ἐστὶ θείας καί ἀνθρωπίνης γνώσεως στέρησις. Τῇ γάρ τῶν ἀληθῶς ἄκρων ἀποφάσει, μία ψευδὴς ὑπάρχει κατάφασις.

ε'. Τοὺς Χουθαίους λέγει τὴν κενοδοξίαν. Σκοποῦ γάρ τοῦ κατὰ Θεόν ἔκστασις, καί πρὸς ἄλλον σκοπὸν παρά τόν θεῖόν ἐστιν ἡ κενοδοξία μετάβασις. Κενόδοξος γάρ ἐστὶν ὁ τῆς οἰκείας, ἀλλὰ μὴ τῆς θείας ἕνεκα δόξης τὴν ἀρετὴν ἐπιτηδεύων· καί πόνοις οἰκείοις τοὺς ἐξ ἀνθρώπου ἀνυποστάτους ἐπαίνους ὠνούμενος.

στ'. Αἰμάθ λέγει τὴν ἀνθρωπαρέσκειαν. Μόνων γάρ ἐπιμελεῖται τῶν φαινομένων ἡθῶν ὁ ἀνθρωπαρέσκος, καί μὴ καί λόγου τοῦ κόλακος, ἵνα τοῖς μὲν τὴν ὄρασιν, τοῖς δέ τὴν ἀκοήν σφετερίζηται, τῶν μόνους ἡδομένων ἢ καταπληττομένων τοῖς φαινομένοις τε καί ἀκουομένοις, καί μόνη τῇ αἰσθήσει περιγραφόντων τὴν ἀρετὴν. Ἀνθρωπαρέσκειαν οὖν (588) εἶναι φαμεν, τὴν ὡς ἐπ' ἀρετῇ δι' ἀνθρώπους τιμωμένην τῶν ἡθῶν τε καί λόγων ἐπίδειξιν.

ζ'. Εὐαίους λέγει τὴν ὑπόκρισιν. Ὑπόκρισις δέ ἐστι φιλίας προσποίησης, ἢ μῖσος σχήματι φιλίας κεκαλυμμένον· ἢ ἔχθρα δι' εὐνοίας ἐνεργουμένη, ἢ φθόνος ἀγάπης χαρακτῆρα μιμούμενος· ἢ φιλαμαρτήμων διάθεσις, τῇ τῶν κατ' ἀρετὴν ἠθῶν προβολῇ τοὺς θεωμένους λαμβάνουσα· ἢ βίος ἀρετῆς πλάσματι, ἀλλ' οὐ πράγματι τό κόσμιον ἔχω ἢ δικαιοσύνης προσποίησης, τῇ τοῦ εἶναι δοκῆσει συντηρουμένη, ἢ τρόπος ἠθικῆς φιλοσοφίας, τὴν κατ' ἀρετὴν συγκαλύπτων τῆς γνώμης λανθάνουσαν στέρησιν· ἢ ἀπάτη, ἀληθείας ἔχουσα μόρφωσιν, ἣν οἱ τὸν ὄφιν τῇ τῶν ἠθῶν σκολιότητι μιμούμενοι ἐπιτηδεύουσι.

η'. Τῶν ὄντων αἰτία, καὶ τῶν ἐν τοῖς οὖσιν ὄντων ἀγαθῶν ἐστὶν ὁ Θεός. Ὁ τοίνυν περὶ τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν γνῶσιν πονούμενος, καὶ μὴ τῷ μέτρῳ τῆς ἐν χάριτι προκοπῆς συνεπεκτείνων τῆς οἰκείας ἀνικανότητος τὴν ἐπιγνωμοσύνην, τό τῆς ὑπερηφανείας κακόν οὐ διέφυγεν. Ὁ δὲ δόξης ἔνεκεν ἰδίας τό καλόν ἐπιτηδεύων, ἑαυτὸν τοῦ Θεοῦ προετίμησε, τῷ τῆς κενῆς δόξης ἥλω περιπαρεῖς. Ὁ δὲ πρὸς τό θεαθῆναι τοῖς ἀνθρώποις ποιῶν ἢ διώκων τὴν ἀρετὴν, τῆς θείας πολλῶ τὴν ἀνθρωπίνην ὑπερέθηκεν ἀποδοχὴν, τῷ τῆς ἀνθρωπαρεσκίας πάθει νοσηλευόμενος. Ὁ δὲ μόνη τῇ κατ' ἀρετὴν σεμνότητι πρὸς ἀπάτην κακούργως ἐπιχρώσας τά ἦθη, καὶ τὴν πονηράν τῆς γνώμης διάθεσιν τῷ φαινομένῳ σχήματι τῆς εὐσεβείας ἐπικαλύπτων, τῷ τῆς ὑποκρίσεως ἐξωνεῖται δόλῳ τὴν ἀρετὴν. Οὐκοῦν ἐπ' ἄλλα παρά τὴν αἰτίαν ἐκάστου τούτων ἀπήγαγε τὸν σκοπόν, ὁ νοητός Ἀσβακαφάθ.

θ'. Οἱ λόγοι τοῦ Θεοῦ ψιλῶς κατὰ μόνην λαλούμενοι τὴν προφορὰν, φησὶν, οὐκ ἀκούονται, φωνήν, τὴν τῶν αὐτοῦ λαλούντων πρᾶξιν, οὐκ ἔχοντες. Εἰ δὲ τῇ πράξει τῶν ἐντολῶν ἐκφωνοῦνται, τοὺς τε δαίμονας ἔχουσι τῇ τοιαύτῃ διατηκομένους φωνῇ, καὶ τοὺς ἀνθρώπους τῇ προκοπῇ τῶν ἔργων τῆς δικαιοσύνης εὐπειθῶς τὸν θεῖον τῆς καρδίας οἰκοδομοῦντας ναόν.

ι'. Τὸν Ζοροβάβελ ἐνταῦθα, εἰς τὸν πρακτικόν νοῦν ἔλαβεν, ὡς πολεμικώτερον· τὸν δὲ Ἰησοῦν, εἰς τὸν θεωρητικόν, ὡς ἱερέα, καὶ διὰ παντός τὴν ἐντυχίαν πρὸς τὸν Θεόν ποιεῖσθαι τεταγμένον.

ια'. Μερισμόν ψυχῆς καὶ πνεύματος λέγει τὴν διαφορὰν τῶν ἐκ φύσεως ἀρετῶν, ὧν φυσικῶς ἔχομεν τοὺς λόγους, καὶ τῶν ἐκ Πνεύματος, ὧν κατὰ δωρεάν δεχόμεθα τὴν χάριν· τούτων γὰρ εὐκρινῶς τὴν διαστολὴν ποιεῖται κρίνων ὁ λόγος.

ιβ'. Μυελός ἐστὶν ὁ θεῖος λόγος, ὁ τοὺς ἐν ἡμῖν ὡσπερ ὄστᾶ θεῖους διατρέφων λογισμούς, τοὺς ὑποτρέφοντας τό σῶμα τῶν ἀρετῶν. Ἀρμός δὲ ἐστὶν, ὁ τῆς πράξεως τρόπος, καθ' ὃν ἢ πρὸς τοὺς θεῖους λόγους τῶν λογισμῶν γίνεσθαι πέφυκεν ἔνωσις πρὸς μίαν ἀρετῆς ἐκπλήρωσιν.

ιγ'. (589) Τὰς ἐνθυμήσεις δὲ καὶ τὰς ἐννοίας, ὧν ἐστὶ κριτικός ὁ Λόγος φησὶν εἶναι, τὰ τῆς ψυχῆς ἐπὶ τε τοῖς θείοις λόγοις καὶ τοῖς λογισμοῖς σχέσεις, καὶ τὰς αὐτῶν δηλαδὴ τῶν σχέσεων αἰτίας. Ἡ γὰρ ἐνθύμησις κινεῖ μνήμην, ἣς οἰκεῖον ἢ σχέσις· ἢ δὲ ἔννοια, πέρας ἀποσκοπεῖ, ὅπερ αἰτίαν χαρακτηρίζει.

ιδ'. Ἡ κατ' οὐσίαν γνῶσις, φησὶν, ἐστὶν ὁ Θεός· προηγείται δὲ σαφῶς πάσης γνώσεως ὁ νοῦς, ὃ καὶ ὑποπίπτειν πέφυκεν· ἄρα καὶ ὑπὲρ ταύτην ἐστὶν ὁ Θεός, ὅτι καὶ ὑπὲρ πάντα νοῦν, ὃ γνῶσις καθοτιοῦν πέφυκεν ὑποπίπτειν, ὑπεραπείρωσ καθέστηκεν.

ιε'. Οἱ κατ' ἔλλειψιν ἀρετῆς πολεμοῦντες δαίμονές εἰσιν, οἱ πορνείαν καὶ μέθην, φυλαργυρίαν τε καὶ φθόνον, καὶ τοιαῦτα διδάσκοντες· οἱ δὲ καθ' ὑπερβολὴν πολεμοῦντές εἰσιν, οἱ τὴν οἴησιν καὶ τὴν κενοδοξίαν καὶ τὴν ὑπερημάνειαν, καὶ τὰ τοιαῦτα διδάσκοντες· καὶ διὰ τῶν δεξιῶν τοῖς ἀριστεροῖς ἐπικεκρυμμένως ἐμπίροντες.

ιστ'. Ἀρετῆς ὄρος ἐστίν, ἢ τῆς ἀνθρωπίνης ἀσθενείας κατ' ἐπίγνωσιν πρὸς τὴν θείαν δύναμιν ἔνωσις. Ὁ τοίνυν ἑαυτὸν τῇ ἀσθενείᾳ περιγράφων τῆς φύσεως, πρὸς

τόν ὄρον οὐκ ἦλθε τῆς ἀρετῆς· διὰ τοῦτο πλημμελεῖ, μήπω λαβών τήν τό ἀσθενές ἰσχυοῦσαν δύναμιν· ὁ δέ τῆς θείας δυνάμεως τήν οἰκείαν ἀσθενείαν ὡς ἰσχύν ἀύθαδῶς ἀντιπροβαλλόμενος, τόν ὄρον παρήλθε τῆς ἀρετῆς· καί διὰ τοῦτο πλημμελῶν, ὡς τοῦ κατόπιν ὑπερφεροῦς παρ' ἑαυτοῦ γενομένου, οὐκ ἐπιγινώσκει. Ἀρετήν γάρ εἶναι νομίζει τό πλημμέλημα. Συγγνωστός οὖν μᾶλλον, ὃ τῆ κατά τήν φύσιν ἀσθενεία ἑαυτόν περιγράψας, παθῶν μᾶλλον ἐκ ῥαθυμίας τῆς ἀρετῆς τήν ἔκπτωσιν, ἢ ὁ τήν οἰκείαν ἀσθενείαν ὡς ἰσχύν πρὸς τήν τῶν καθηκόντων ποιήσιν ἀντιπαραβαλλόμενος τῆς θείας δυνάμεως, δράσας μᾶλλον ἐξ ἀύθαδίας τήν ἔκπτωσιν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΝΖ΄.

Πολύ ἰσχύει δικαίου ἐνεργουμένη· τί ἐστι τό ἐνεργουμένη.

Ἀπόκρισις.

Κατά δύο τρόπους ἐνεργουμένην οἶδα τοῦ δικαίου τήν δέησιν· καθ' ἓνα μὲν, ὅποταν μετά τῶν κατ' ἐντολήν ἔργων τῷ Θεῷ τήν ταύτης ποιεῖται προσαγωγὴν τῆς δεήσεως ὁ εὐχόμενος· καί μὴ μόνον ἐν ψιλῷ λόγῳ, καί διακένῳ φωνῆς ἤχῳ τῆς γλώττης ἐκπίπτουσιν, ἀργὴν κείσθαι τήν δέησιν καί ἀνυπόστατον· ἀλλ' ἐνεργόν καί ζῶσαν, τοῖς τρόποις τῶν ἐντολῶν ψυχουμένην. Εὐχῆς γάρ καί δεήσεως ὑπόστασις, ἢ διὰ τῶν ἀρετῶν ὑπάρχει προδήλως ἐκπλήρωσις· καθ' ἣν ἰσχυράν καί πάντα δυναμένην ὁ δίκαιος ἔχει τήν δέησιν, ἐνεργουμένην ταῖς ἐντολαῖς. Καθ' ἕτερον δέ τρόπον ὅποταν ὁ τῆς εὐχῆς τοῦ δικαίου δεόμενος, τὰ ἔργα τῆς εὐχῆς διαπράττεται, (592) τόν τε πρότερον διορθούμενος βίον, καί τήν δέησιν τοῦ δικαίου ἰσχυράν διὰ τῆς οἰκείας καλῆς ἀναστροφῆς δυναμουμένην.

Οὐ γάρ ὄφελος τῆς τοῦ δικαίου δεήσεως, τοῦ ταύτης χρήζοντος πλέον τῶν ἀρετῶν ἡδομένου τοῖς πλημμελήμασιν. Ἐπειδὴ καί ὁ μέγας ποτέ Σαμουὴλ ἐπένθει πλημμελοῦντα τόν Σαούλ, ἀλλ' οὐκ ἴσχυσε τόν Θεόν ἰλεώσασθαι, μὴ λαβών συλλήπτορα τοῦ πένθους τήν καθήκουσαν τοῦ πλημμελοῦντος διόρθωσιν. Διό τοῦ ἀνονήτου πένθους ὁ Θεός καταπαύων τόν ἑαυτοῦ θεράποντα, φησί πρὸς αὐτόν, Ἔως πότε σύ πενθεῖς ἐπὶ Σαούλ· κἀγὼ ἐξουδένωκα αὐτόν τοῦ μὴ βασιλεύειν ἐπὶ Ἰσραὴλ.

Καί πάλιν Ἱερεμίας ὁ συμπαθέστατος, ὑπὲρ τοῦ λαοῦ τῶν Ἰουδαίων περὶ τήν πλάνην μανέντος τῶν δαιμονίων, οὐκ εἰσακούεται προσευχόμενος, οὐκ ἔχων εἰς προσευχῆς δύναμιν, τήν ἀπὸ τῆς πλάνης τῶν ἀθέων Ἰουδαίων ἐπιστροφὴν· ὅθεν τοῦ διακενῆς προσεύχεσθαι καί τοῦτον ἀπάγων ὁ Θεός, φησί, Καί σύ μὴ προσεύχου περὶ τοῦ λαοῦ τούτου, καί μὴ ἀξίου τοῦ ἐλεηθῆναι αὐτούς· καί μὴ εὐχου, καί μὴ προσέλθης μοι περὶ αὐτῶν ἔτι, ὅτι οὐκ εἰσακούσομαι.

Πολλῆς γάρ ὄντως ἐστὶν ἀβελτηρίας, ἵνα μὴ λέγω παραφροσύνης, δι' εὐχῆς δικαίων ἐπιζητεῖν τήν σωτηρίαν, τόν κατά διάθεσιν τοῖς ὀλεθρίοις ἡδόμενον· κἀκείνων αἰτεῖσθαι συγχώρησιν, οἷς ἐγκαυχᾶται κατ' ἐνέργειαν προθέσει σπιλούμενος· δέον μὴ ἀργὴν ἔᾶν γίνεσθαι καί ἀκίνητον τοῦ δικαίου τήν δέησιν τόν ταύτης δεόμενον, εἴπερ ἀληθῶς τοῖς πονηροῖς ἀπεχθάνεται· ἀλλ' ἐνεργόν ποιεῖν, καί ἰσχυράν ταῖς οἰκείαις ἀρεταῖς πτερουμένην, καί φθάνουσιν τόν συγχώρησιν δίδοναι τῶν πλημμεληθέντων δυνάμενον.

Εἴτε οὖν ἐκ τοῦ ποιουμένου τήν δέησιν δικαίου, εἴτε ἐκ τοῦ γίνεσθαι ταύτην αἰτουμένου τόν δίκαιον ἐνεργουμένη, πολύ ἰσχύει τοῦ δικαίου ἡ δέησις. Ὑπό μὲν γάρ τοῦ δικαίου ἐνεργουμένη, δίδωσιν αὐτῷ παρρησίαν πρὸς τόν δοῦναι δυνάμενον

τά τῶν δικαίων αἰτήματα· ὑπό δέ τοῦ ταύτην αἰτουμένου δικαίων αἰτήματα· ὑπό δέ τοῦ ταύτην αἰτουμένου τόν δίκαιον, τῆς προτέρας αὐτόν μοχθηρίας ἀφίστησι, μεταβάλλουσα πρὸς ἀρετὴν αὐτοῦ τὴν διάθεσιν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΝΗ΄.

" Ἐν ᾧ ἀγαλλιᾶσθε ὀλίγον ἄρτι, εἰ δέον ἐστὶ λυπηθέντας ὑμᾶς [Fr.ήμᾶς] ἐν ποικίλοις πειρασμοῖς." Πῶς τις λυπούμενος ἐν πειρασμοῖς, δύναται ἀγαλλιᾶσθαι ἐν ᾧ λυπεῖται.

Ἀπόκρισις.

Τὴν λύπην διττὴν οἶδε τῆς ἀληθείας ὁ λόγος· τὴν μὲν, κατὰ ψυχὴν ἀφανῶς· τὴν δέ, κατ' αἴσθησιν φανερώς συνισταμένην· καὶ τὴν μὲν, ὅλον τῆς ψυχῆς τό βάθος περιλαμβάνουσαν, τῇ μάλιστα τῆς συνειδήσεως αἰκίζόμενον· τὴν δέ, πᾶσαν τὴν αἴσθησιν περιγράφουσαν, τῷ βάρει τῶν ἀλγεινῶν συστέλλομένην τῆς φυσικῆς διαχύσεως. Καὶ τὴν μὲν, τῆς κατ' αἴσθησιν ἡδονῆς, τὴν δέ, τῆς κατὰ ψυχὴν (593) εὐφροσύνης τέλος ὑπάρχουσαν. Μᾶλλον δέ, τὴν μὲν, τῶν κατ' αἴσθησιν γνωμικῶν, τὴν δέ, τῶν κατ' αὐτὴν συμπέρασμα παρά γνώμην παθῶν τυγχάνουσαν.

Λύπη γάρ ἐστι, κατ' ἐμέ φάναι, διάθεσις ἡδονῶν ἐστερημένη. Στέρησις δέ καθέστηκεν ἡδονῶν, πόνων ἐπαγωγή. Πόνος δέ σαφῶς ἐστὶ φυσικῆς ἕξεως ἔλλειψις, ἢ ὑποχώρησις· ἔλλειψις δέ φυσικῆς ἕξεως ἐστὶ, πάθος τῆς κατὰ φύσιν ὑποκειμένης τῇ ἕξει δυνάμεως· πάθος δέ τῆς κατὰ φύσιν ὑποκειμένης τῇ ἕξει δυνάμεως ἐστὶν, ὁ κατὰ τὴν παράχρησιν τῆς φυσικῆς ἐνεργείας τρόπος· παράχρησις δέ τοῦ κατ' ἐνέργειαν τρόπου καθέστηκεν, ἢ πρὸς τό μή πεφυκός κατὰ φύσιν, καὶ ὑφιστάμενον τῆς δυνάμεως κίνησις.

Ὡσπερ δέ τὴν λύπην διττὴν, ὡς ἔφην, οἶδεν ὁ λόγος, οὕτω καὶ τῶν πειρασμῶν διττόν ἐπίσταται τόν τρόπον· τόν μὲν, κατὰ γνώμην, τόν δέ, παρά γνώμην· καὶ τόν μὲν, ἐκουσίων ἡδονῶν δημιουργόν· τόν δέ, ἀκουσίων ὀδυνῶν ἐπακτικόν. Ὁ γάρ κατὰ γνώμην πειρασμός, τάς κατὰ προαίρεσιν ἐκουσίους σαφῶς συνίστησιν ἡδονάς· ὁ δέ παρά γνώμην, προδήλως τούς ἀκουσίους παρά προαίρεσιν ἐφίστησι πόνους· καὶ ὁ μὲν, τῆς κατὰ ψυχὴν· ὁ δέ, τῆς κατ' αἴσθησιν λύπης καθέστηκεν αἴτιος.

Ὅθεν οἶμαι τόν Κύριον ἡμῶν καὶ Θεόν, πῶς δεῖ προσεύχεσθαι τούς οἰκείους διδάσκοντα μαθητάς, πρὸς τό, τό κατὰ γνώμην εἶδος τῶν πειρασμῶν ἀπεύχεσθαι φάσκειν· Καὶ μή εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, τῶν ἡδονικῶν δηλονότι καὶ γνωμικῶν καὶ ἐκουσίων πειρασμῶν, μή ἐγκαταλειφῆναι πείραν λαβεῖν εὐχεσθαι τούς οἰκείους διδάσκοντα μαθητάς. Τόν δέ μέγαν Ἰάκωβον τόν τοῦ Κυρίου λεγόμενον ἀδελφόν, πρὸς τό τῶν ἀκουσίων πειρασμῶν εἶδος διδάσκοντα μή συστέλλεσθαι, τούς ὑπὲρ ἀληθείας ἀγωνιζομένους φάναι, Πᾶσαν χαράν ἠγήσασθε, ἀδελφοί μου, ὅταν πειρασμοῖς περιπέσῃτε ποικίλοις· δηλονότι τοῖς ἀκουσίοις καὶ παρά γνώμην, καὶ πόνων ποιητικοῖς πειρασμοῖς· καὶ δηλοῦσι σαφῶς, ἐκεῖ μὲν ἐπάγων ὁ Κύριος· Ἀλλά ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ· ἐνταῦθα δέ ὁ μέγας Ἰάκωβος, Γινώσκοντες ὅτι τό δοκίμιον ἡμῶν τῆς πίστεως κατεργάζεται ὑπομονήν· ἡ δέ ὑπομονή ἔργον τέλειον ἐχέτω· ἵνα ἦτε τέλειοι, καὶ ὀλόκληροι, ἐν μηδενί λειπόμενοι. Τέλειός ἐστιν, ὁ τοῖς ἐκουσίοις δι' ἐγκρατείας μαχόμενος, καὶ τοῖς ἀκουσίοις δι' ὑπομονῆς ἐγκαρτερῶν πειρασμοῖς καὶ ὀλόκληρός ἐστὶν, ὁ καὶ τὴν πρᾶξιν μετὰ γνώσεως, καὶ τὴν θεωρίαν οὐκ ἄπρακτον διανύων.

Διηρημένης γάρ εἰς ψυχὴν τε καὶ αἴσθησιν τῆς τε λύπης καὶ τῆς ἡδονῆς· ὁ τὴν τῆς ψυχῆς περιποιούμενος ἡδονήν, τὴν δέ τῆς αἰσθήσεως καταδεχόμενος λύπην, δόκιμος γίνεται καὶ τέλειος καὶ ὀλόκληρος. Δόκιμος μὲν, διὰ τὴν πείραν τῶν κατ'

αἴσθησιν ἐναντίων· τέλειος δέ, ὡς τῆ κατ' αἴσθησιν ἡδονῇ τε καί λύπῃ, δι' ἐγκρατείας καί ὑπομονῆς (596) ἀνενδότως μαχόμενος· ὀλόκληρος δέ, ὡς τὰς μαχομένας ταῖς κατ' αἴσθησιν ἀλλήλαις ἀντικειμέναις διαθέσεσιν ἕξεις ἐν τῇ σταθερότητι τῆς κατὰ τὸν λόγον ταυτότητος ἀλωβήτους διαφυλάττων· φημί δέ τὴν πράξιν καί τὴν θεωρίαν ἀλλήλαις συνεχόμενας, καί μηδεμίαν τῆς ἐτέρας διεζευγμένην· ἀλλὰ τὴν μὲν πράξιν, τῆς θεωρίας τὴν γνῶσιν διὰ τῶν τρόπων προφαίνουσιν· τὴν δέ θεωρίαν, οὐχ ἦττον τοῦ λόγου τὴν ἀρετὴν τεθωρακισμένην τῆς πράξεως.

Οὐκοῦν ἐπειδὴ τὴν τε λύπην καί τὴν ἡδονὴν διττὴν οὖσαν ἀπέδειξεν ὁ λόγος· καί τὴν μὲν, κατὰ ψυχὴν, τὴν δέ, κατ' αἴσθησιν συνισταμένην· φέρε καί τὰς τούτων συνοπτικώτερον θεωρήσωμεν αἰτίας. Τῆς μὲν οὖν κατὰ ψυχὴν λύπης διττός ὁ τρόπος. Ὁ μὲν, ἐπὶ τοῖς οἰκείοις, ὁ δέ, ἐπὶ τοῖς ἀλλοτρίοις πλημμελήμασι συνιστάμενος. Αἰτία δέ τῆς τοιαύτης λύπης ἢ κατ' αἴσθησιν τοῦ λυπούμενου σαφῶς, ἢ τῶν δι' οὓς λυπεῖται, καθέστηκεν ἡδονή. Κατὰ γάρ τὸν ἀκριβῆ λόγον, οὐκ ἔστι παντελῶς ἀμαρτία σχεδόν ἐν ἀνθρώποις, μὴ τὴν ψυχῆς πρὸς αἴσθησιν ἡδονῆς ἔνεκεν ἀλόγιστον σχέσιν ἀρχὴν τοῖς οἰκείας γενέσεως ἔχουσιν. Τῆς δέ κατὰ ψυχὴν ἡδονῆς αἰτία προδήλως ἐστίν, ἢ κατ' αἴσθησιν τοῦ ἐπὶ ταῖς οἰκείαις ἢ ταῖς ἀλλοτρίαις ἀρεταῖς ἡδομένου τε καί χαίροντος λύπη· κατὰ γάρ τὸν ἀκριβῆ λόγον οὐκ ἔστι παντελῶς ἀρετὴ σχεδόν ἐν ἀνθρώποις, μὴ τὴν ψυχῆς πρὸς αἴσθησιν λελογισμένην ἀποδιάθεσιν ἀρχὴν τῆς οἰκείας γενέσεως ἔχουσα.

Τῆς δέ ψυχῆς ὑπὲρ ἀρετῆς πρὸς τὴν αἴσθησιν ἀποδιάθεσιν κτησαμένης, ἐξ ἀνάγκης ἢ αἰσθησις ἐν πόνοις ἔσται· τὴν τῶν ἡδέων ἐπινοητικὴν συνημμένην, αὐτῇ κατὰ τὴν γνωμικὴν σχέσιν τῆς ψυχῆς οὐκ ἔχουσα δύναμιν· τούναντίον δέ, τῶν μὲν αὐτῆς φυσικῶν ἡδονῶν ἐπανάστασιν δι' ἐγκρατείας ἀνδρικῶς ἀπορῥαπίζουσιν· πρὸς δέ τὴν τῶν παρά φύσιν καί ἀκουσίων πόνων ἐπαγωγὴν, διὰ τῆς ὑπομονῆς ἀμείλικτον παντελῶς διαμένουσιν· καί τῆς κατ' ἀρετὴν θεοπρεποῦς ἀξίας τε καί δόξης, διὰ τὴν ἀνυπόστατον ἡδονὴν οὐκ ἐξισταμένην. Καί πρὸς τὴν τῶν πόνων ἀντίληψιν φειδοῖ τῆς σαρκός διὰ τὴν ὀδύνουσαν αἴσθησιν, τοῦ ὕψους τῶν ἀρετῶν οὐκ ἀποπίπτουσιν. Τῆς δέ κατ' αἴσθησιν λύπης αἰτία καθέστηκεν, ἢ πρὸς τὰ κατὰ φύσιν τῆς ψυχῆς παντελής ἀσχολία. τὴν κατ' αἴσθησιν ἡδονὴν ἢ παρά φύσιν ἐνέργεια τῆς ψυχῆς προδήλως ὑφίστησιν, ἄλλην ἀρχὴν ἔχειν οὐ δυναμένην συστάσεως, ἢ τὴν ψυχῆς τῶν κατὰ φύσιν ἀπόθεσιν.

Νοῦς γάρ καί αἴσθησις ἀντικειμένην ἔχουσι πρὸς ἄλληλα τὴν κατὰ φύσιν ἐνέργειαν, διὰ τὴν τῶν αὐτοῖς ὑποκειμένων ἀκροτάτην διαφορὰν καί ἑτερότητα. Ὁ μὲν γάρ ὑποκειόμενος ἔχει τὰς νοητὰς καί ἀσωμάτους οὐσίας, ὧν κατ' οὐσίαν ἀντιλαμβάνεσθαι πέφυκεν· ἢ δέ, τὰς αἰσθητὰς καί σωματικὰς φύσεις, ὧν καί αὐτὴ φυσικῶς ἀντιλαμβάνεται.

Ἐπεὶ οὖν οὐκ ἔστι δυνατόν πρὸς τὰ συγγενῆ (597) νοητὰ νοῦν διαβῆναι, δίχα τῆς τῶν διὰ μέσου προβεβλημένων αἰσθητῶν θεωρίας· ταύτην δέ γεννᾶσθαι [Fr.γενέσθαι] παντελῶς ἀμήχανον χωρὶς τῆς αὐτῶ μὲν συγκειμένης, τοῖς αἰσθητοῖς δέ κατὰ φύσιν συγγενοῦς αἰσθήσεως· εἰκότως εἰ μὲν προσβαλῶν ἐνσχεθῆ ταῖς ἐπιφανείαις τῶν ὀρατῶν ἐνέργειαν εἶναι φυσικὴν τὴν συγκειμένην οἶόμενος αἴσθησιν· τῶν μὲν κατὰ φύσιν ἐκπέπτωκε νοητῶν, τῶν δέ παρά φύσιν ἀμφοῖν ταῖν χεροῖν, τό δὴ λεγόμενον, ἐπελάβετο σωμάτων· οἷς παρά τὸν λόγον ἐνεργούμενος, διὰ τὴν αὐτὸν ἐκνικήσασαν αἴσθησιν· τῆς μὲν κατὰ ψυχὴν λύπης γεννήτωρ καθίσταται, συχναῖς ταῖς κατὰ συνείδησιν μάστιξιν αἰκίζομένην· τῆς δέ κατ' αἴσθησιν ἡδονῆς ἀριδῆλως γίνεται ποιητής, ταῖς ἐπινοίαις τῶν περιποιητικῶν τῆς σαρκός τρόπων λιπαινόμενος. Εἰ δέ τὴν πρὸς αἴσθησιν ἅμα τῇ προβολῇ τῶν ὀρωμένων διατεμῶν ἐπιφάνειαν, τοὺς πνευματικούς τῶν ὄντων καθαρούς τῶν ἐπ' αὐτοῖς σχημάτων θεάσεται λόγους τὴν μὲν τῆς ψυχῆς ἡδονὴν ματειργάσατο· μηδενί

τῶν αἰσθήσει θεωρουμένων κρατούμενος· τὴν δὲ τῆς αἰσθήσεως συνεστήσατο λύπην, πάντων κατὰ φύσιν τῶν αἰσθητῶν ἔστερημένος. Ἐνθα γάρ προκαθηγεῖται ὁ λόγος τῆς αἰσθήσεως κατὰ τὴν τῶν ὁρατῶν θεωρίαν, πάσης ἔστέρηται τῆς κατὰ φύσιν ἢ σὰρξ ἡδονῆς, οὐκ ἔχουσα τὴν αἴσθησιν ἄφετον, καὶ τῶν λογικῶν ἀπολελυμένην δεσμῶν, εἰς ὑπηρεσίαν τῶν κατ' αὐτὴν ἡδονῶν.

Οὐκοῦν, ὡς ἔφην, ἐπειδὴ τὴν μὲν τῆς ψυχῆς λύπην, ἤγουν τὸν πόνον· ταῦτόν γάρ ἀλλήλοις ἀμφοτέρα, ἢ κατ' αἴσθησιν ἡδονὴ συνίστησι· τὴν δὲ τῆς αἰσθήσεως λύπην, ἤγουν τὸν πόνον, ἢ κατὰ ψυχὴν ἡδονὴ ποιεῖν πέφυκεν· εἰκότως ὁ τῆς κατ' ἐλπίδα ζωῆς τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ δι' ἀναστάσεως νεκρῶν εἰς κληρονομίαν ἄφθαρτον καὶ ἀμίαντον καὶ ἀμάραντον τετηρημένην ἐν οὐρανοῖς ἐφιέμενος, κατὰ μὲν ψυχὴν ἀγαλλίασιν ἔχει καὶ χαρὰν χαίρει ἀνεκκλάητον, διηνεκῶς τῇ τῆς μελλόντων ἀγαθῶν ἐλπίδι γαννύμενος [Fr. et. Reg. γαννυμένην]· κατὰ δὲ τὴν σάρκα καὶ τὴν αἴσθησιν, λύπην. Ἦγουν τοὺς ἐκ τῶν ποικίλων πειρασμῶν ἐπιγινόμενους αὐτῇ πόνους, καὶ τὰς ἐπ' αὐτοῖς ὀδύνας· πάση γάρ ἀρετῇ, ἡδονὴ καὶ πόνος παρέπεται· πόνος μὲν σαρκός, ἔστερημένης τῆς προσηνοῦς καὶ λειοτέρας αἰσθήσεως· ὀδύνη δὲ ψυχῆς, παντός αἰσθητοῦ καθαροῖς ἐντρυφώσης τοῖς ἐν πνεύματι λόγοις.

Δέον οὖν ἐστὶ τὸν νοῦν κατὰ τὴν παροῦσαν ζωὴν· τοῦτο γάρ μοι νοεῖται τό, νῦν· κατὰ σάρκα λυπούμενον, διὰ τοὺς πολλοὺς πόνους τῶν ὑπὲρ ἀρετῆς αὐτῷ προσαγομένων πειρασμῶν, αἰεὶ χαίρειν κατὰ ψυχὴν καὶ ἡδεσθαι, διὰ τὴν ἐλπίδα τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν, κἄν ἔχη καταπονουμένην τὴν αἴσθησιν· οὐ γάρ ἄξια τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ, πρὸς τὴν μέλλουσαν δόξαν εἰς ἡμᾶς ἀποκαλύπτεσθαι, φησὶν ὁ θεῖος Ἀπόστολος.

Οὕτως οὖν κατ' ἐμέ φάναι, δύναται χαίρειν ἄνθρωπος ἐφ' ᾧ λυπεῖται. Τῇ γάρ ἀρετῇ κατὰ σάρκα (600) μὲν διὰ τοὺς πόνους λυπούμενος, ἐν αὐτῇ χαίρει τῇ ἀρετῇ κατὰ ψυχὴν, ὡς παροῦσαν θεώμενος τὴν τῶν μελλόντων εὐπρέπειαν· ὑπὲρ ἧς κατὰ τὸν μέγαν Δαβίδ, τῇ κατὰ γνώμην ἀπογενέσει τῆς σαρκός καθ' ἐκάστην ἀποθνήσκει τὴν ἡμέραν, ὁ κατὰ τὴν ψυχῆς ἐν πνεύματι γένεσιν αἰεὶ καινιζόμενος· ἄτε δὴ καὶ τὴν ἡδονὴν ἔχων σωτήριον, καὶ τὴν λύπην ὠφέλιμον. Λύπην γάρ φαμεν οὐ τὴν παράλογον καὶ τῶν πολλῶν, ἐπὶ στερήσει παθῶν ἢ πραγμάτων ὑλικῶν τὴν ψυχὴν ἀφανίζουσιν· ὡς τὰς ὁρμάς παρά φύσιν ἐφ' ἃ μὴ δεῖ, καὶ τὰς ἀποφυγὰς ἀφ' ὧν μὴ δεῖ ποιουμένων· ἀλλὰ τὴν λελογισμένην καὶ τοῖς τὰ θεῖα σοφοῖς ἐγκριθεῖσαν, καὶ τό παρόν κακόν ὑποσημαίνουσιν. Παρόν γάρ κακόν, φασὶν εἶναι τὴν λύπην, συνισταμένην μὲν κατὰ ψυχὴν, ὅταν ἢ κατ' αἴσθησιν ἡδονὴ τῆς λογικῆς κρατῇ διακρίσεως· ὑφισταμένην δὲ κατ' αἴσθησιν, ὅταν τῆς ψυχῆς κατ' ἀρετὴν ἀκωλύτως ὁ δρόμος ἀνύεται, τοσοῦτον ἐπάγων τῇ αἰσθήσει τοὺς πόνους, ὅσον ἡδονὴν ἐμποιεῖ καὶ χαρὰν τῇ ψυχῇ τῷ Θεῷ προσαγομένη, διὰ τῆς συγγενοῦς κατ' ἀρετὴν τε καὶ γνῶσιν ἐλλάμψεως.

ΣΧΟΛΙΑ.

α'. Τὴν κατὰ ψυχὴν λύπην φησί.

β'. Τὴν κατ' αἴσθησιν ὀδύνην, λύπην νῦν προσηγόρευσε.

γ'. Τὴν κατὰ ψυχὴν λύπην τέλος εἶναι φησι τῆς κατ' αἴσθησιν ἡδονῆς· ἐκ γάρ ταύτης συνίσταται λύπη ψυχῆς· ὥσπερ οὖν καὶ τῆς κατὰ ψυχὴν ἡδονῆς τέλος ἐστὶν ἢ κατὰ σάρκα λύπη· ψυχῆς γάρ εὐφροσύνη, σαρκός γίνεται λύπη.

δ'. Ὅρισμοὶ λύπης ἐπάλληλοι πρὸς τὴν αἰτίαν, καθ' ἣν γίνεσθαι πέφυκεν, ἀναφέροντες.

ε'. Διττὴν τὴν λύπην λέγει· τὴν μὲν περὶ τὴν αἴσθησιν, κατὰ στερήσει τῶν σωματικῶν ἡδονῶν συνισταμένην· τὴν δὲ περὶ νοῦν, κατὰ στερήσει τῶν τῆς ψυχῆς

ἀγαθῶν γινομένην. Διττούς δέ λέγει καί τούς πειρασμούς, τούς μέν ἔκουσίους, τούς δέ ἀκουσίους· καί τούς μέν ἔκουσίους, τῆς μέν κατ' αἴσθησιν σωματικῆς ἡδονῆς εἶναι πατέρας· τῆς δέ κατά ψυχὴν λύπης εἶναι γεννήτορας. Μόνη γάρ πραχθεῖσα λυπεῖ τὴν ψυχὴν ἀμαρτία. Τούς δέ ἀκουσίους, οἵτινες ἐν τοῖς παρά γνώμην δείκνυνται πόνοις, τῆς μέν κατὰ ψυχὴν ἡδονῆς εἶναι πατέρας, τῆς δέ κατ' αἴσθησιν σωματικῆς ὀδύνης εἶναι γεννήτορας.

στ'. Ὁ μέν κατὰ γνώμην πειρασμός, φησι, τὴν μέν κατὰ ψυχὴν λύπην συνίστησι· τὴν δέ κατ' αἴσθησιν δημιουργεῖ σαφῶς ἡδονήν· ὁ δέ παρά γνώμην, τὴν μέν τῆς ψυχῆς ἡδονήν· τὴν δέ τῆς σαρκὸς λύπην ὑφίστησι.

ζ'. Ὁ μέν Κύριος, φησί, τούς ἔκουσίους ἀπεύχεσθαι ἡμᾶς διδάσκει πειρασμούς· ὡς σαρκὸς μέν ἡδονῆς, ψυχῆς δέ ποιητικούς ὀδύνης· ὁ δέ μέγας Ἰάκωβος, ἐπὶ τοῖς ἀκουσίοις ἡμῖν παραινεῖ χαίρειν πειρασμοῖς· ὡς σαρκὸς μέν ἡδονήν, ψυχῆς δέ ὀδύνην ἀφαιρουμένους.

η'. (601) Τίνα λέγει τέλειον.

θ'. Τίνα λέγει ὀλόκληρον.

ι'. Ὁ λύπης καί ἡδονῆς σαρκὸς πείραν λαβῶν, λέγοιτ' ἂν δόκιμος, ὡς εὐχερείας καί δυσχερείας τῶν περὶ σάρκα πραγμάτων πεπειραμένος. Τέλειος δέ, ὁ τὴν ἡδονὴν τῆς σαρκὸς, καί τὴν ὀδύνην τῆ τοῦ λόγου δυνάμει καταπαλαίσας. Ὁλόκληρος δέ, ὁ τὰς κατὰ τὴν πρᾶξιν καί τὴν θεωρίαν ἕξεις ἀτρέπτους τῆ περὶ τὸν θεῖον συντονία διατηρήσας.

ια'. Πάσης λύπης συνισταμένης κατὰ ψυχὴν, ἡδονὴ σαρκὸς φησι προηγεῖται.

ιβ'. Ὅτι χωρὶς τῆς κατὰ ψυχὴν ἐμπαθοῦς πρὸς αἴσθησιν σχέσεως, ἐν ἀνθρώποις οὐκ ἔστι παντελῶς ἀμαρτία.

ιγ'. Ὅτι ψυχὴν πνευματικῶς εὐφραίνει, φησὶν, ὁ τοῖς ἔκουσίοις τὴν σάρκα πόνοις δομάζων.

ιδ'. Ὅτι γένεσις ἐστὶν ἀρετῆς, φησὶν, ἡ πρὸς τὴν σάρκα τῆς ψυχῆς ἔκουσιος ἀλλοτριώσις.

ιε'. Ἐπινοητικὴν λέγει τὴν νοεράν τῆς ψυχῆς δύναμιν· ἣτις χωριζομένη τῆς κατ' αἴσθησιν σχέσεως, ἔρημον τῆς πρὸς ἡδονὴν τὴν σάρκα καταλιμπάνει προνοίας κατὰ τὴν ἐν γνώμῃ σχέσιν. Οὐδέ τὴν ὀδύνην τῆς σαρκὸς ἀνεχομένης παραμυθεῖσθαι διὰ τὴν ἐν σχέσει τῆς γνώμης ὀλικὴν περὶ τὰ θεῖα σχολήν.

ιστ'. Ἡ τῆς ψυχῆς τῶν κατὰ φύσιν ἀπόθεσις φησι τῆς κατ' αἴσθησιν ὀδύνης ἀρχὴ γίνεσθαι πέφυκε. Τῆς γάρ ψυχῆς περὶ τὰ κατὰ φύσιν ἀγαθὰ πονουμένης, οὐκ ἔστιν ἡ τῶν κατ' αἴσθησιν τῆς ἡδονῆς τρόπων ἐφευρίσκουσα δύναμις.

ιζ'. Ὑπόκειται τῆ μέν αἰσθήσει, τὰ αἰσθητά· τῷ δέ νῷ, τὰ νοητά. Πολλή γοῦν διαφορὰ νοητῶν ἐστὶ καί αἰσθητῶν.

ιη'. Ὁ νοῦς, φησὶν, ἅμα τὴν αἴσθησιν οἰκείαν κατὰ φύσιν ἠγήσεται δύναμιν, ταῖς τῶν αἰσθητῶν ἐπιπλεκόμενος ἐπιφανίαις, ἐπινοεῖ τὰς τῆς σαρκὸς ἡδονάς, οὐ δυνάμενος τῶν ὀρατῶν διαβῆναι τὴν φύσιν, τῆ πρὸς τὴν αἴσθησιν ἐμπαθεῖ σχέσει περιοχθεῖς.

ιθ'. Fr. Ὁ πρὸς τὸν ἑαυτοῦ νόμον, τούς τῶν ὄντων κατὰ μίμησιν μεταφέρων νόμους, ἐνάρετον λογίζων τῶν ἔστερημένων λόγου τὴν κίνησιν. Ὁ δέ τὸν ἑαυτοῦ πρὸς τούς νόμους τῶν ἄλλων κατὰ μίμησιν μεταβάλλων, ἐμπαθής· πρὸς ἀλογίαν ἐκφέρων τοῦ λόγου τὴν δύναμιν.

κ'. Ὅτι κρατοῦντος ἐν ἡμῖν τοῦ λόγου φησὶν, ἐξ ἀνάγκης ἡ πρὸς ἀρετὴν αὐτῷ δουλωθεῖσα βασανίζεται σάρξ.

κα'. Ψυχῆς ἡ σάρξ, ἀλλ' οὐ σαρκὸς ἡ ψυχὴ. Τοῦ γάρ κρείττονός φησι τὸν ἥττον· ἀλλ' οὐ τοῦ ἥττονος τό κρείττον. Οὐκοῦν ἐπειδὴ τῆ σαρκὶ διὰ τὴν παράβασιν ἐνεφύρη τῆς ἀμαρτίας ὁ νόμος, ὅπερ ἐστὶν ἡ κατ' αἴσθησιν ἡδονή, δι' ἣν διὰ πόνων

201

κατεκρίθη τῆς σαρκός ὁ θάνατος, εἰς τὴν τοῦ νόμου τῆς ἀμαρτίας ἀναίρεσιν ἐπινοημένος· ὁ διαγνούς ὅτι διὰ τὴν ἀμαρτίαν, εἰς τὴν αὐτῆς ἀναίρεσιν ἐπεισῆλθεν ὁ θάνατος, αἰεὶ χαίρουσαν ἔχει τὴν ψυχὴν διὰ πόνων ποικίλων θεωμένην ἀπογινόμενον τῆς οἰκείας σαρκός τὸν νόμον τῆς ἀμαρτίας, πρὸς ὑποδοχὴν τῆς μελλούσης ἐν πνεύματι μακαρίας ζωῆς· ἢ ἄλλως οὐκ (604) ἔστι τυχεῖν, μὴ πρότερον κενωθέντος ὡς ἐξ ἀγγείου τινός τῆς σαρκός ἐν τῇ παρουσίᾳ ζωῆ κατα τὴν πρὸς αὐτὴν σχέσιν τῆς γνώμης τοῦ νόμου τῆς ἀμαρτίας.

κβ'. Ἡδονὴν λέγει σωτήριον, τὴν ἐπ' ἀρετῆ χαρὰν τῆς ψυχῆς ὠμέλιμον δὲ λύπην, τὴν ὑπὲρ ἀρετῆς ὀδύνην τῆς σαρκός.

κγ'. Ὁ πάθει προστετηκώς καὶ πράγμασιν, ἐφ' ἃ μὴ δεῖ τὰς ὁρμάς ποιεῖται.

κδ'. Ὁ τὰς ποιητικὰς τῶν παθῶν καὶ τῶν πραγμάτων στερήσεως συμβάσεις οὐκ ἀσπαζόμενος, ἀφ' ὧν μὴ δεῖ τὰς ἀποφυγὰς ποιεῖται.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΝΘ'.

Περὶ ἧς σωτηρίας ἐξεζήτησαν καὶ ἐξηρένησαν προφήται οἱ περὶ τῆς εἰς ὑμᾶς [Fr. ἡμᾶς] χάριτος προφητεύσαντες, ἐρευνῶντες εἰς τίνα ἢ πόσον καιρὸν ἀδήλου τό ἐν αὐτοῖς Πνεῦμα Χριστοῦ μαρτυρούμενον [Fr. μαρτυρόμενον] τὰ εἰς Χριστὸν παθήματα, καὶ τὰς μετὰ ταῦτα δόξας· ἐάν αὐτοὶ οἱ μακάριοι προφήται ἄπερ ἐκ Πνεύματος ἁγίου ἐνηχήθησαν, ἡμῖν ἐγγράφως κατέλιπον ἐκζητεῖν καὶ ἐρευνῆσαι· πῶς αὐτοὶ ἐκ Πνεύματος ἁγίου ἐνηχούμενοι, καὶ τὰ ἀποκαλυπτόμενα αὐτοῖς συγγράφοντες, ποίαν ἐκζήτησιν καὶ ἐξερένησιν ἐξεζήτουν ἢ ἐξηρένων.

Ἀπόκρισις.

Τὰς μὲν ἐκζητικὰς [Fr. ζητητικὰς τε καὶ ἐρευνητικὰς] τε καὶ ἐξερευνητικὰς τῶν θείων δυνάμεις οὐσιωδῶς ἔχει καταβεβλημένας αὐτῇ παρά τοῦ κτίσαντος, κατ' αὐτὴν τὴν εἰς τό εἶναι πάροδον, ἢ τῶν ἀνθρώπων φύσις· τὰς δὲ τῶν θείων ἀποκαλύψεις, κατὰ χάριν ἢ τοῦ παναγίου Πνεύματος ἐπιφοιτῶσα ποιεῖται δύναμις· Ἐπειδὴ δὲ καταρχὰς διὰ τῆς ἀμαρτίας τῇ φύσει τῶν ὀρατῶν ταύτας ὁ πονηρὸς προσήλωκε τὰς δυνάμεις· καὶ οὐκ ἦν ὁ συνιών ἢ ἐκζητῶν τὸν Θεόν, πάντων τῶν μετειληφόντων τῆς φύσεως τὴν νοεράν τε καὶ λογικὴν δύναμιν ἐχόντων περιγεγραμμένην τῇ ἐπιφανείᾳ τῶν αἰσθητῶν, καὶ μηδεμίαν κεκτημένων ἔννοιαν τῶν ὑπὲρ αἴσθησιν· εἰκότως ἢ τοῦ παναγίου Πνεύματος χάρις τοῖς μὴ κατὰ πρόθεσιν ἐνδιαθέτως ὑπὸ τὴν ἀπάτην γενομένοις, τῶν ὑλικῶν ἀφηλώσασα τὴν προσηλωμένην ἀπεκατέστησε δύναμιν· ἦν καθαρὰν ἀπολαβόντες διὰ τῆς χάριτος, πρῶτον ἐζήτησαν καὶ ἠρένησαν, καὶ οὕτως ἐξεζήτησαν καὶ ἐξηρένησαν· διὰ τῆς αὐτῆς δηλαδὴ τοῦ Πνεύματος χάριτος.

Οὐ γὰρ θέμις εἰπεῖν, ὡς μόνη καθ' ἐκάστην ἢ χάρις ἐνήργει τοῖς ἁγίοις τὰς γνώσεις τῶν μυστηρίων, χωρὶς τῶν τῆς γνώσεως δεκτικῶν κατὰ φύσιν δυνάμεων. Ἐπεὶ μὴ συνιέντας εἰσάγομεν τοὺς ἁγίους Προφήτας τῶν δοθέντων αὐτοῖς ὑπὸ τοῦ παναγίου Πνεύματος φωτισμῶν τὴν δύναμιν· καὶ πῶς ἀληθὴς ὁ φάσκων ἐστὶ λόγος, Ὅτι ὁ σοφὸς νοήσει τὰ ἀπὸ τοῦ ἰδίου στόματος. Οὔτε μὴν δίχα τῆς τοῦ παναγίου Πνεύματος χάριτος, μόνη τῇ κατὰ φύσιν δυνάμει ζητήσαντες τὴν ἀληθῆ τῶν ὄντων ἀπειλήφασιν γνῶσιν· ἐπειδὴ περιττὴ δειχθήσεται τοῖς ἁγίοις ἢ τοῦ Πνεύματος ἐπιφοίτησις, κατὰ μηδὲν αὐτοῖς (605) συνεργουσα πρὸς τὴν τῆς ἀληθείας φανέρωσιν. Καὶ πῶς ἀληθὴς ὁ φάσκων ἔσται λόγος, Ὅτι πᾶσα δόσις ἀγαθῆ, καὶ πᾶν δώρημα τέλειον, ἄνωθεν ἐστὶ, καταβαῖνον ἀπὸ τοῦ Πατρὸς τῶν φώτων· καὶ τό, Ἐκάστῳ δέδοται ἢ φανέρωσις τοῦ Πνεύματος πρὸς τό συμφέρον· ᾧ μὲν γὰρ φησί, διὰ τοῦ Πνεύματος δόδοται λόγος σοφίας· ἄλλῳ δὲ λόγος γνώσεως κατὰ τό αὐτό

202

πνεῦμα· ἐτέρω δέ, πίστις ἐν τῷ αὐτῷ Πνεύματι· ἄλλω δέ, χαρίσματα ἰαμάτων, καί τὰ ἐξῆς. Οἷς ἐπάγει, Πάντα δέ ἐνεργεῖ τόν ἐν καί τό αὐτό Πνεῦμα, διαιροῦν ἰδία ἐκάστῳ καθῶς βούλεται. Βούλεται δέ τό ἐκάστῳ δηλονότι συμφέρον, εἰς πληροφορίαν τῆς ἀπαθοῦς τῶν ἐπιζητούντων τά θεῖα ἐφέσεως. Ὁ γάρ ἀπαθῶς τά θεῖα ζητῶν, πάντως λήψεται τό ζητούμενον. Ὁ δέ μετά τινος πάθους αἰτῶν, ὡς κακῶς ζητῶν, ἀποτεύζεται τοῦ ζητουμένου. Φησί γάρ· Αἰτεῖσθε, καί οὐ λαμβάνετε, διότι κακῶς αἰτεῖσθε.

Οὐκοῦν οὔτε ἡ χάρις τοῦ ἀγίου Πνεύματος ἐνεργεῖ σοφίαν ἐν τοῖς ἀγίοις, χωρίς τοῦ ταύτην δεχομένου νοός· οὔτε γνῶσιν, χωρίς τῆς δεκτικῆς τοῦ λόγου δυνάμεως· οὔτε πίστιν, ἄνευ τῆς κατά νοῦν καί λόγον τῶν μελλόντων καί πᾶσι τέως ἀδήλων πληροφορίας· οὔτε ἰαμάτων χαρίσματα, δίχα τῆς κατά φύσιν φιλανθρωπίας· οὔτε τι ἕτερον τῶν λοιπῶν χαρισμάτων, χωρίς τῆς ἐκάστου δεκτικῆς ἕξεως τε καί δυνάμεως· οὔτε μήν πάλιν ἐν τῶν ἀπρηθμημένων ἄνθρωπος κτήσεται κατά δύναμιν φυσικήν, δίχα τῆς χορηγούσης ταῦτα θείας δυνάμεως.

Καί δηλοῦσι τοῦτο σαφῶς πάντες οἱ ἅγιοι, μετά τὰς ἀποκαλύψεις τῶν θείων ζητούντες τῶν ἀποκαλυφθέντων τούς λόγους. Ἀβράαμ γάρ λαβὼν τήν ἐπαγγελίαν τῆς κληρονομίας τῆς δειχθείσης αὐτῷ γῆς, φάσκοντος πρὸς αὐτόν τοῦ Θεοῦ· Ἐγὼ ὁ Θεός, ὁ ἐξαγαγὼν σε ἐκ χώρας Χαλδαίων, ὥστε δοῦναί σοι τήν γῆν ταύτην κληρονομήσαι αὐτήν οὐκ ἠρκέσθη λαβὼν ὅπερ ἐκζητῶν ἐξῆλθεν ἐκ γῆς Χαλδαίων· ἀλλ' ἠρεύνησε μαθεῖν ποθῶν καί τόν τρόπον τῆς κληρονομίας, λέγων πρὸς τόν Θεόν· Δέσποτα Κύριε, κατά τί γνώσομαι ὅτι κληρονομήσω αὐτήν; Καί Μωϋσῆς λαβὼν τῶν σημείων καί τῶν τεράτων τήν δύναμιν, ἐζήτη καί τούς τρόπους διδαχθῆναι καί τούς λόγους, καθ' οὓς ἔδει τῶν δοθέντων σημείων ἀποδειχθῆναι τήν πίστωσιν. Καί ἔθετο ἐν αὐτοῖς, φησὶν ὁ μέγας Δαβίδ, τούς λόγους τῶν σημείων αὐτοῦ, καί τῶν τεράτων αὐτοῦ, ἐν γῆ Χάμ. Καί πάλιν αὐτός περὶ ἑαυτοῦ φησι πρὸς τόν Θεόν βοῶν ὁ μέγας Δαβίδ· Ἀποκάλυψον τούς ὀφθαλμούς μου, καί κατανοήσω τά θαυμάσιά σου ἐκ τοῦ νόμου σου. Καί· Λύχνος τοῖς ποσὶ μου ὁ νόμος σου, καί φῶς ταῖς τρίβοις μου. Καί Δανιήλ ὁ μέγας ἀνὴρ τῶν ἐπιθυμιῶν, τῶν θείων ὁράσεων, ὑπὲρ ὧν τρεῖς ἑβδομάδας ἡμερῶν ἐτέλεσεν ἄσιτος, τούς λόγους ἐκζητῶν, ἀκούει ἀγγέλου πρὸς Ἄγγελον [Αἰ. πρὸς ἄλλον ἄγγελον] λέγοντος, (608) Συνέτισον ἐκεῖνον τήν ὄρασιν· Καί Ζαχαρίας ὁ μέγας Προφήτης, δι' ὅλης τῆς αὐτοῦ προφητείας, καθ' ἐκάστην ὄρασιν τόν ἐν αὐτῷ λαλοῦντα ἄγγελον εἰσάγει, δεικνύοντά τε τὰς ὁράσεις, καί διδάσκοντα τούς τῶν ὁράσεων λόγους, φάσκων· Καί ἔδειξέ μοι ὁ ἄγγελος ὁ λαλῶν ἐν ἐμοί· καί εἶπα τῷ ἀγγέλῳ τῷ λαλοῦντι ἐν ἐμοί, Κύριε, τί ἐστι ταῦτα;

Καί δῆλον ἐντεῦθεν, ὅτι πάντες οἱ ἅγιοι καί ἐδέχοντο ὑπό τοῦ Πνεύματος ἀποκαλύψεις, καί ἐζήτησαν ἀποκαλυφθῆναι τῶν ἀποκαλυφθέντων τούς λόγους· καί ὅτι τοῦ Πνεύματος ἡ χάρις οὐδαμῶς τῆς φύσεως καταργεῖ τήν δύναμιν, ἀλλὰ μᾶλλον καταργηθεῖσαν τῇ χρήσει τῶν παρά φύσιν τρόπων, ἐνεργόν ἐποίει πάλιν τῇ χρήσει τῶν κατά φύσιν, πρὸς τήν τῶν θείων κατανόησιν εἰσάγουσα.

Ζητεῖ γάρ ἐν ἡμῖν τήν τῶν ὄντων γνῶσιν τό Πνεῦμα τό ἅγιον, καί ἐρευνᾷ· ἀλλ' οὐχ ἑαυτῷ ζητεῖ τό ζητούμενον· ὅτι Θεός, καί πάσης ἐπέκεινα γνώσεως· ἀλλ' ἡμῖν τοῖς δεομένοις τῆς γνώσεως. Ὡσπερ ἀμέλει καί ὁ Λόγος γίνεται σὰρξ· οὐχ ἑαυτῷ, ἀλλ' ἡμῖν τό διά τῆς σαρκώσεως ἐξανύων μυστήριον. Ὡς γάρ χωρίς σαρκός νοερῶς ἐμψυχωμένης οὐκ ἐνήργει θεοπρεπῶς τά κατά φύσιν τῆς σαρκός ὁ Λόγος· οὕτως οὐδέ τό Πνεῦμα τό ἅγιον ἐν τοῖς ἀγίοις ἐνεργεῖ τὰς γνώσεις τῶν μυστηρίων χωρίς τῆς κατά φύσιν ζητούσεως τε καί ἐρευνώσεως τήν γνῶσιν δυνάμεως. Εἴτε οὖν ἐζήτησαν ἢ ἐξεζήτησαν, εἴτε ἠρεύνων ἢ ἐξηρεύων οἱ ἅγιοι, τήν χάριν εἶχον τοῦ Πνεύματος κινούσαν αὐτῶν τήν νοεράν καί λογικήν δύναμιν πρὸς ζήτησιν καί ἔρευναν τῆς τῶν ψυχῶν σωτηρίας· καί χωρίς τοῦ Πνεύματος οὐδέν παντελῶς ἐθεώρουν πνευματικόν·

ὅτι μηδέ πέφυκεν ὁ ἀνθρώπινος νοῦς ἀνευ θείου φωτός τῶν θείων καί νοητῶν ἀντιλαμβάνεσθαι.

Ὡς γάρ οὐκ ἔστι χωρίς ἡλιακοῦ φωτός ὀφθαλμόν ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν αἰσθητῶν· οὕτω δὴ πνευματικοῦ φωτός, νοῦς ἀνθρώπινος οὐποτ' ἂν δέξαιτο θεωρίαν πνευματικήν. Τό μὲν γάρ, φωτίζει κατά φύσιν τὴν αἴσθησιν πρὸς τὴν τῶν σωμάτων ἀντίληψιν· τό δέ, τὴν πρὸς θεωρίαν τόν νοῦν καταυγάζει πρὸς κατανόησιν τῶν ὑπέρ αἴσθησιν. Σωτηρία δέ τῶν ψυχῶν κυρίως ἐστὶ τό τέλος τῆς πίστεως. Τέλος δέ πίστεως ἐστίν, ἡ τοῦ πιστευθέντος ἀληθῆς ἀποκάλυψις. Ἀληθῆς δέ τοῦ πιστευθέντος ἐστίν ἀποκάλυψις, ἡ κατά ἀναλογίαν τῆς ἐν ἐκάστῳ πίστεως ἄρρητος τοῦ πεπιστευμένου περιχώρησις. Περιχώρησις δέ τοῦ πεπιστευμένου καθέστηκεν, ἡ πρὸς τὴν οἰκείαν [Reg. Et. Fr. non habent οἰκείαν] ἀρχὴν κατά τό τέλος τῶν πεπιστευκῶτων ἐπάνοδος. Ἡ δέ πρὸς τὴν οἰκείαν ἀρχὴν κατά τό τέλος τῶν πεπιστευκῶτων ἐπάνοδος ἐστίν, ἡ τῆς ἐφέσεως πλήρωσις. Ἐφέσεως δέ πλήρωσις ἐστίν, ἡ περί τό ἐφετόν τῶν ἐφιεμένων ἀεικίνητος στάσις. Ἀεικίνητος δέ στάσις περί τό ἐφετόν τῶν ἐφιεμένων ἐστίν, ἡ τοῦ ἐφετοῦ διηνεκῆς καί ἀδιάστατος ἀπόλαυσις, ἀπόλαυσις δέ διηνεκῆς καί ἀδιάστατος τοῦ ἐφετοῦ, ἡ τῶν ὑπέρ φύσιν θείων καθέστηκεν μέθεξις. Μέθεξις δέ τῶν ὑπέρ φύσιν θείων ἐστίν ἡ πρὸς τό μετεχόμενον τῶν μετεχόντων ὁμοίωσις. (609) Ἡ δέ πρὸς τό μετεχόμενον τῶν μετεχόντων ὁμοίωσις ἐστίν, ἡ κατ' ἐνέργειαν πρὸς αὐτό τό μετεχόμενον τῶν μετεχόντων δι' ὁμοιότητος ἐνδεχομένη ταυτότης. Ἡ δέ τῶν μετεχόντων ἐνδεχομένη κατ' ἐνέργειαν δι' ὁμοιότητος πρὸς τό μετεχόμενον ταυτότης ἐστίν, ἡ θέωσις τῶν ἀξιουμένων θεώσεως· ἡ δέ θέωσις ἐστίν, καθ' ὑπογραφῆς λόγον πάντων τῶν χρόνων καί τῶν αἰώνων, καί τῶν ἐν χρόνῳ καί αἰῶνι περιοχῆ καί πέρας. Περιοχῆ δέ καί πέρας τῶν χρόνων καί τῶν αἰώνων ἐστίν, καί πάντων τῶν ἐν αὐτοῖς, ἡ τῆς ἀκραιφνοῦς καί κυρίως ἀρχῆς, πρὸς τό κυρίως τέλος καί ἀκραιφνῆς ἐν τοῖς σωζομένοις ἀδιάστατος ἐνότης· ἀδιάστατος δέ τῆς ἀκραιφνοῦς τε καί ἀρχῆς καί τέλους ἐνότης ἐν τοῖς σωζομένοις ἐστίν, ἡ κρείττων τῶν οὐσιωδῶς ἀρχῆς τε καί τέλει μεμετρημένων τῶν κατὰ φύσιν ἔκβασις. Ἐκβασίς δέ τῶν κατὰ φύσιν τῶν κατ' ἀρχὴν τε καί τέλος περιγεγραμμένων ἐστίν, ἡ ἄμεσος καί ἄπειρος, καί ἐπ' ἄπειρον ἐν τοῖς ἀξιοθεῖσι τῆς κατὰ τό κρείττον νοουμένης τῶν κατὰ φύσιν ἐκβάσεως, ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ πανσθενῆς καί ὑπερδύναμος. Ἄμεσος δέ καί ἄπειρος καί ἐπ' ἄπειρον ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ πανσθενῆς ἐστίν καί ὑπερδύναμος, ἡ κατὰ τὴν ἄφθεγκτον καί ὑπέρ νόησιν ἔνωσιν, ἄρρητος τε καί ὑπερῤῥαρητος ἡδονή καί χαρά τῶν ἐνεργουμένων· ἧς οὐκ ἔστι νοῦν ἢ λόγον παντάπασιν, ἢ νόησιν ἢ ῥῆσιν ἐν τῇ φύσει τῶν ὄντων εὐρεῖν.

Οὐκ ἔχει γάρ ἡ φύσις τῶν ὑπέρ φύσιν τοὺς λόγους· ὥσπερ οὐδέ τῶν παρά φύσιν τοὺς νόμους. Ὑπέρ φύσιν δέ λέγω, τὴν θείαν καί ἀνευνόητον ἡδονήν, ἣν ποιεῖν πέφυκεν ὁ Θεός φύσει, κατὰ τὴν χάριν τοῖς ἀξίοις ἐνούμενος· παρά φύσιν δέ, τὴν κατὰ στέρησιν ταύτης συνισταμένην ἀνεκλάλητον ὀδύνην· ἣν ποιεῖν εἴωθεν ὁ Θεός φύσει, παρά τὴν χάριν τοῖς ἀναξίοις ἐνούμενος· κατὰ γάρ τὴν ὑποκειμένην ἐκάστῳ ποιότητα τῆς διαθέσεως ὁ Θεός τοῖς πᾶσιν ἐνούμενος, ὡς οἶδεν αὐτός, τὴν αἴσθησιν ἐκάστῳ παρέχεται, καθὼς ἐστίν ἕκαστος ὑφ' ἑαυτοῦ διαπεπλασμένος πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ πάντως πᾶσιν ἐνωθησομένου κατὰ τό πέρας τῶν αἰώνων.

Σωτηρίαν δέ ψυχῶν, ὡς οἶμαι, τυχόν ὁ τῶν ἀποστόλων ἀκρότατος ἔφη Πέτρος, ὡς πίστεως τέλος, τῶν ὑπέρ φύσιν τὴν μέθεξιν. Περί ἧς σωτηρίας, διὰ Πνεύματος ἁγίου δηλαδή σαφῶς, ἐξεζήτησαν προφηταί, καί ἐξηρεύνησαν, εἰς τίνα ἢ ποῖον καιρόν ἐδήλου τό ἐν αὐτοῖς Πνεῦμα Χριστοῦ, προμαρτυρούμενον [Seg. Fr. μαρτυρόμενον] τὰ εἰς Χριστόν παθήματα, καί τὰς μετὰ ταῦτα δόξας. Οὐκοῦν τοὺς ἐκζητοῦντας ἐν Πνεύματι τὴν τῶν ψυχῶν σωτηρίαν, καί ἐξερευνῶντας τοὺς ταύτης πνευματικούς τῆς σωτηρίας λόγους τε καί τρόπους, ὀδηγεῖ πρὸς κατανόησιν τό

Πνεῦμα τό ἅγιον· οὐκ ἔων ἀκίνητον ἐν αὐτοῖς μένειν καί ἀνενέργητον, τήν δι' ἧς ἐκζητεῖν τά θεῖα πεφύκασι δύναμιν.

Πρῶτον μὲν αὐτούς διδάσκον ζητῆσαι τήν κατά (612) τήν ἁμαρτίαν τῆς προαιρέσεως, ἢ τήν κατά τήν προαίρεσιν τῆς ἁμαρτίας νέκρωσιν· καί τήν κατά τήν ἀρετήν τῆς προαιρέσεως, ἢ τήν κατά τήν προαίρεσιν τῆς ἀρετῆς ἀναβίωσιν· ἐρευνῆσαι δέ, τῆς κατά τήν ἁμαρτίαν τῆς προαιρέσεως, ἢ τῆς κατά τήν προαίρεσιν τῆς ἁμαρτίας νεκρώσεως τούς τρόπους· ὡσαύτως δέ καί τῆς κατά τήν ἀρετήν τῆς προαιρέσεως, ἢ τῆς ἀρετῆς κατά τήν προαίρεσιν ἀναστάσεως τούς λόγους· δι' ὧν τρόπων τέ φημι καί λόγων, ἢ κατά τήν προαίρεσιν τῆς ἁμαρτίας, ἢ ἢ κατά τήν ἁμαρτίαν τῆς προαιρέσεως νέκρωσις· καί ἢ κατά τήν προαίρεσιν τῆς ἀρετῆς, ἢ τῆς προαιρέσεως κατά τήν ἀρετήν ἀνάστασις πέφυκε γίνεσθαι· ἔχουσα προδήλως κατά τόν αἰῶνα τοῦτον (ὄν καιρόν προσηγόρευσεν ὁ λόγος) τά εἰς Χριστόν, ἦτοι ὑπέρ Χριστοῦ περί φύσιν παθήματα· ἄπερ αὐτοῖς προεμαρτύρητο τό Πνεῦμα τό ἅγιον· ἵνα γένωνται σύμφυτοι τῷ ὁμοιώματι τοῦ θανάτου τοῦ Χριστοῦ κατά τήν νέκρωσιν τῆς ἁμαρτίας, καί τῆς ἀναστάσεως κατά τήν ἐνέργειαν τῆς ἀρετῆς.

Δεῖ γάρ ὡς ἀληθῶς τόν σωθησόμενον, μή μόνον τῇ προαιρέσει νεκρῶσαι τήν ἁμαρτίαν, ἀλλά καί αὐτήν τήν προαίρεσιν τῇ ἁμαρτίᾳ· καί μή μόνον ἀναστῆσαι τῇ ἀρετῇ τήν προαίρεσιν, ἀλλά καί αὐτήν [al. αὐτῇ] τῇ προαιρέσει τήν ἀρετήν· ἵνα νεκρά νεκρᾶς ὅλη ὅλης διαιρεθεῖσα τῆς ἁμαρτίας, μή αἰσθάνηται· καί ζῶσα ζώσης ὅλη ὅλης τῆς ἀρετῆς ἐπαισθάνηται καθ' ἕνωσιν ἀδιάσπαστον [al. ἀδιάστατον], ἢ προαίρεσις.

Ταῦτα μὲν τυχόν πρῶτον ζητήσαντες, καί ἐρευνήσαντες οἱ ἅγιοι διά τοῦ Πνεύματος ἀγίου, τήν πρακτικήν κατώρθωσαν φιλοσοφίαν· μεθ' ἣν οἶα δὴ καθαροί γεγονότες, καί παντός ἐλεύθεροι μολυσμοῦ, πρὸς τό τέλος τῶν ὄντων ὑπό τοῦ αὐτοῦ Πνεύματος τό νοερόν ἐκίνησαν ὄμμα τῆς ψυχῆς· ἐκζητοῦντες μετὰ τήν προαιρετικήν ἀνάστασιν, καί τήν τῆς φύσεως ἀφθαρσίαν· καί ἐξερευνῶντες τούς τε τρόπους καί τούς λόγους τῆς κατ' αὐτήν θεοπρεποῦς ἀθανασίας. Οὐ γάρ ἐξήτουν ἔτι τήν ἀνάστασιν τῆς προαιρέσεως, ἦν ἤδη κατά τήν πρακτικήν λαβόντες εἶχον παρά τοῦ Πνεύματος· οὐδέ τούς κατ' αὐτήν ἡρευνῶν τρόπους· ἀλλ' ἦν οὐκ εἶχον τῆς φύσεως ἐξεζήτουν ἀφθαρσίαν· καί τούς τρόπους καί τούς λόγους τῆς κατ' αὐτήν ἐξηρευνῶν θεώσεως· πρὸς ἣν ἠπείγοντο, τῆς κατ' αὐτήν ἐν Χριστῷ δόξης ἐπιθυμοῦντες· ἵνα ὡσπερ συνέπαθον αὐτῷ κατά τόν αἰῶνα τοῦτον· ὄν, ὡς ἔφην, καιρόν ὠνόμασεν ὁ Λόγος· οὕτω καί συνδοξασθῶσι κατά τόν αἰῶνα τόν μέλλοντα, κληρονόμοι μὲν ὑπέρ φύσιν Θεοῦ, κατά τήν χάριν, συγκληρονόμοι δέ Χριστοῦ κατ' οἰκονομίαν, τῇ δυνάμει τῆς ἐνανθρωπήσεως, τήν ὅλην οἰκειουμένου φύσιν, γινόμενοι.

Θεός γάρ ὑπάρχων φύσει καί ἄνθρωπος ὁ Χριστός, ὑφ' ἡμῶν ὡς Θεός ὑπέρ φύσιν χάριτι κληρονομεῖται, κατά τήν ἄρρητον μέθεξιν· καί δι' ἡμᾶς ἐν εἶδει τῷ καθ' ἡμᾶς ὡς ἄνθρωπος ἡμᾶς οἰκειούμενος, ἑαυτόν κληρονομεῖ σύν ἡμῖν, κατά τήν ἀνεπνόητον συγκατάβασιν· ὄν τῷ Πνεύματι μυστικῶς οἱ ἅγιοι προθεωρήσαντες, ἐδιδάχθησαν ὡς χρή τῆς κατά τό (613) μέλλον φανησομένης διά τήν ἀρετήν ἐν Χριστῷ δόξης, τά εἰς αὐτόν ὑπέρ ἀρετῆς κατά τό παρόν προκαθηγεῖσθαι παθήματα. Ἐρευνῶντες γάρ, φησίν· Εἰς τίνα ἢ ποῖον καιρόν ἐδήλου, τό ἐν αὐτοῖς Πνεῦμα Χριστοῦ, προμαρτυρούμενον [Fr. προμαρτυρούμενον] τά εἰς Χριστόν παθήματα, καί τὰς μετὰ ταῦτα δόξας.

Οὐκοῦν καί ἐξεζήτουν καί ἐξηρευνῶν, οὐ μόνον τήν ἀφθαρσίαν τῆς φύσεως, καί τούς λόγους τῆς κατ' αὐτήν ἐκθεώσεως, ἀλλά δὴ καί τόν καιρόν, καθ' ὃν ἢ διά παθημάτων ὑπέρ αὐτῆς δοκιμασία γενήσεται· φανεράν ποιουμένη τῶν τε κατά ἀλήθειαν αὐτῆς ἐφιεμένων τήνδιάθεσιν [Marg. κατά χάριν θεώσεως δηλονότι], καί τῶν καθ' ὑπόκρισιν αὐτῆς ἐφιεμένων τήν πρόθεσιν. Καί τόν ἄλλον καιρόν ἡγουν

αἰῶνα, καθ' ὃν παροῦσα φανήσεται κατ' ἐνέργειαν [Marg. ἢ κατὰ χάριν θέωσις δηλονότι]. Πάντας ἀναλόγως καθ' ὃ ἕκαστός ἐστιν αὐτῆς δεκτικός μεταποιουσα πρὸς τὴν θεῖαν ὁμοίωσιν· ἦν δόξαν τυχόν τοῖς ὑπὲρ ἀρετῆς μεθεπομένην πόνους προσεῖπεν ὁ λόγος.

Ταῦτα μὲν ἔρεῖ τις ἀπολογούμενος πρὸς τὸν λέγοντα, τί δὴ ποτε μὴ ζήτησιν καὶ ἐρεῦνησιν· ἀλλ' ἐκζήτησιν ἐνταῦθα καὶ ἐξερεῦνησιν εἶπεν ἡ Γραφή· κατὰ τὸν πρόχειρον νοῦν ἐμφαντικῶς προδεικνύμενος. Ἐγὼ δὲ καὶ ἄλλον οἶδα παρά τινος σοφοῦ λόγον ἀκούσας· ἔλεγε γὰρ ἐκεῖνος, μυστικώτερον τὸν περί τῆς ἀρχῆς καὶ τοῦ τέλους τῆς τε ζητήσεως καὶ ἐκζητήσεως λόγον ποιούμενος· πρὸς μὲν τὴν ἀρχὴν τετάχθαι φυσικῶς τὴν ζήτησιν, πρὸς δὲ τὸ τέλος τὴν ἐκζήτησιν. Οὐ γὰρ τις φυσικῶς ἐκζητεῖ τὴν ἀρχὴν, ὡσπερ οὐδέ ζητεῖ φυσικῶς τὸ τέλος· ἀλλὰ τὴν μὲν ἀρχὴν ζητεῖ, τὸ δὲ τέλος ἐκζητεῖ. Ἀφ' οὗ γάρ, ἔφασκεν, ἅμα τῷ εἶναι διὰ τῆς παρακοῆς τὴν οἰκείαν ἀρχὴν ὀπίσω ποιήσας ὁ ἄνθρωπος, ζητεῖν οὐκ ἠδύνατο τὸ κατοπιν αὐτοῦ γεγενημένον· καὶ ἐπειδὴ φυσικῶς ἡ ἀρχὴ περιγράφει τῶν ὑπ' αὐτῆς γεγενημένων τὴν κίνησιν, εἰκότως προσηγερέυθη καὶ τέλος, εἰς ὅπερ ὡς αἰτίαν τῆς τῶν κινουμένων κινήσεως δέχεται πέρας ὁ δρόμος.

Ἐκζητῶν οὖν τὸ ἑαυτοῦ τέλος ὁ ἄνθρωπος, εἰς τὴν ἀρχὴν καταντᾷ, φυσικῶς ἐν τῷ τέλει τυγχάνουσαν· ἥς ἀπολιπὼν τὴν ζήτησιν, τὴν αὐτῆς ὡς τέλους φύσει μετῆλθεν ἐκζήτησιν. Οὐ γὰρ ἦν αὐτῆς διαφυγεῖν τὴν περιγραφὴν, πανταχόθεν αὐτόν περιισταμένην, καὶ τὴν αὐτοῦ περιορίζουσαν κίνησιν. Οὐκ ἦν οὖν ζητῆσαι τὴν ἀρχὴν, ὡς ἔφην, ὀπίσω γεγενημένην· ἀλλ' ἐκζητῆσαι τὸ τέλος ἔμπροσθεν ὑπάρχον· ἵνα γνῶ διὰ τοῦ τέλους τὴν ἀπολειφθεῖσαν ἀρχὴν, ἐπειδὴ μὴ ἔγνω τὸ τέλος ἐκ τῆς ἀρχῆς.

Καὶ τοῦτο τυχόν ὁ σοφὸς μυσταγωγῶν Σολομῶν, φησί· Τί τὸ γεγενημένον· αὐτὸ τὸ γενησόμενον. (616) Καί, Τί τὸ πεποιημένον· αὐτὸ τὸ ποιηθησόμενον· ὡσανεὶ σοφῶς [Fr. ὡς αἰεὶ σοφῶς] τὴν ἀρχὴν ἐκ τοῦ τέλους δεικνύς. Οὐκ ἔτι γὰρ μετὰ τὴν παράβασιν δείκνυται τὸ τέλος ἐκ τῆς ἀρχῆς, ἀλλ' ἡ ἀρχὴ ἐκ τοῦ τέλους· οὐδέ ζητεῖ τις τοὺς τῆς ἀρχῆς λόγους, ἀλλ' ἐκζητεῖ τοὺς πρὸς τὸ τέλος τοὺς κινουμένους [Mrg. λόγους δηλονότι] ἀπάγοντας.

Εἰ δὲ τις ὅτι πολλαχοῦ τῆς Γραφῆς ἡ ζήτησις εἴρηται, ὡς τὸ· Ζήτησον εἰρήνην καὶ δίωξον αὐτήν· καί, Ζητεῖτε πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ· βεβαίαν οὐχ ἡγεῖται ταύτην τὴν ἔννοιαν, αὐτόθεν ἔχει νουνεχῶς ἐπισκήπτων τῶν λεχθέντων τὴν πίστωσιν· εἰπὼν γάρ ὁ Λόγος· Ζήτησον εἰρήνην καὶ δίωξον αὐτήν, ἐν τῷ τέλει τὴν ἀρχὴν διώξει παρηγγύησε. Καὶ τὴν βασιλείαν ἀρχὴν οὔσαν, διὰ τῆς δικαιοσύνης ὡς τέλος τῆς βασιλείας ἐκζητῆσαι παρεκελεύσατο. Βασιλεία γάρ Θεοῦ, πρό πάσης ἐστὶ δικαιοσύνης· μᾶλλον δὲ κυριώτερον εἰπεῖν, αὐτοδικαιοσύνη· πρὸς ἣν ὡς τέλος ἐπέιγεται πᾶσα σπουδαίου κινήσις. Ἡ γὰρ δικαιοσύνη ἐστὶν ἡ τοῦ ἴσου κατ' ἀξίαν ἐκάστω διανέμησις· βασιλεία δὲ, ἔννομός ἐστιν ἐπιστασία. Ἔρα ταυτὸν τῆ βασιλείᾳ ἡ δικαιοσύνη· δι' ἧς ὡς τέλος ὀδεύειν τοῖς βουλομένοις ἐστὶν εὐμαρές, ὡς πρὸς ἀρχὴν τὴν βασιλείαν. Δικαιοσύνη γάρ ἐστὶ, βασιλεία ἐνεργουμένη· καὶ βασιλεία δικαιοσύνη ἐστὶ δι' ἔργων κεκυρωμένη· τὸ γὰρ ἔννομως ἐπιστατεῖν τοῖς οὔσι, διανέμειν ἐστὶν ἐκάστω τὰ πρὸς ἀξίαν· καὶ τὸ διανέμειν ἐκάστω τὰ πρὸς ἀξίαν, ἔννομός ἐστι τῶν ὄντων ἐπιστασία. Οὐκοῦν οὐδὲν τῆς κατὰ νοῦν τῆς ἀγίας Γραφῆς ὁμαλότητος, ἢ κατὰ τὴν λέξιν διαφορὰ παρεσάλευσε, παρά τοῖς σοφοῖς δηλαδὴ τῶν θείων νοήμοσιν.

Εἰ δὲ καθ' ἕτερον βούλοιτο τις ἐκδέχεσθαι τρόπον τὴν τε ζήτησιν καὶ ἐρεῦνησιν, καὶ τὴν ἐκζήτησιν καὶ τὴν ἐξερεῦνησιν· εὐρήσει τὴν μὲν ζήτησιν καὶ τὴν ἐκζήτησιν περὶ τὸν νοῦν κινουμένας· τὴν δὲ ἐρεῦνησιν καὶ τὴν ἐξερεῦνησιν περὶ τὸν λόγον. Ζητεῖ γὰρ φυσικῶς ὁ νοῦς, ἐρευνᾷ δὲ κατὰ φύσιν ὁ λόγος. Ζήτησις γάρ ἐστιν, ἴν' ὡς

ἐν ὄρω περιλαβὼν εἶπω, ἀπλῆ τοῦ νοός πρὸς τι γνωστόν μετ' ἐφέσεως κίνησις· ἐρευνήσις δέ ἐστιν ἀπλῆ τοῦ λόγου περὶ τι γνωστόν μετὰ τινος ἐννοίας διάκρισις. Ἐκζήτησις δέ ἐστιν ἢ κατ' ἐπιστήμην τοῦ νοός γνωστικὴ πρὸς τι γνωστόν μετὰ ποιᾶς, ἢ γουν τοιαύδε ἐφέσεως κίνησις· ἐξερεύνησις δέ ἐστιν, ἢ τοῦ λόγου κατ' ἐνέργειαν περὶ τι γνωστόν μετὰ ποιᾶς, ἢ γουν τοιαύδε ἐννοίας διάκρισις· οὐς τινὰς ὄρους ἐπὶ τὰ θεῖα μεταφέροντες, φαμέν, ὅτι ζήτησις ἐστιν ἢ τοῦ νοῦ πρώτη τε καὶ ἀπλῆ πρὸς τὴν ἰδίαν αἰτίαν μετ' ἐφέσεως κίνησις· ἐρευνήσις δέ ἐστιν, ἢ πρώτη καὶ ἀπλῆ τοῦ λόγου περὶ τὴν ἰδίαν αἰτίαν μετὰ τινος ἐννοίας διάκρισις. Ἐκζήτησις δέ πάλιν ἐστίν, ἢ τοῦ νοῦ κατ' ἐπιστήμην γνωστικὴ πρὸς τὴν ἰδίαν αἰτίαν μετὰ τινος ζεύσεως ἐφέσεως κίνησις. Ἐξερεύνησις δέ ἐστιν, ἢ τοῦ λόγου κατ' ἐνέργειαν τῶν ἀρετῶν περὶ τὴν ἰδίαν (617) αἰτίαν μετὰ τινος ἔμφρονος καὶ σοφῆς ἐννοίας γινομένη διάκρισις.

Οὐκοῦν καὶ οἱ ἅγιοι προφηταὶ περὶ τῆς σωτηρίας τῶν ψυχῶν ἐκζητήσαντες τε καὶ ἐξερευνήσαντες, διάπυρον εἶχον καὶ ζέουσιν μετ' ἐπιστήμης καὶ γνώσεως πρὸς τὸν Θεὸν τὴν τοῦ νοῦ κατ' ἔφειν κίνησιν, καὶ ἔμφρονα καὶ σοφὴν τὴν τοῦ λόγου κατὰ τὴν ἐνέργειαν τῶν θείων διάκρισιν οὐς οἱ μιμούμενοι μετὰ γνώσεως καὶ ἐπιστήμης τὴν τῶν ψυχῶν ἐκζητοῦσι σωτηρίαν καὶ μετὰ φρονήσεως καὶ σοφίας ἐξερευνῶντες, μετέρχονται τὴν ἐν τοῖς θεοῖς ἔργους διάκρισιν.

ΣΧΟΛΙΑ.

α'. Οὔτε ἡ θείας χάρις φησὶν ἐνεργεῖ φωτισμούς γνώσεως, οὐκ ὄντος τοῦ κατὰ δύναμιν φυσικὴν δεχομένου τὸν φωτισμόν· οὔτε μὴ τὸ δεκτικὸν δίχα τῆς χορηγούσης χάριτος τὸν φωτισμόν ἐνεργεῖ γνώσεως.

β'. Ὁ δίχα πάθους αἰτῶν λαμβάνει τὴν τοῦ ἐνεργεῖν δύνασθαι χάριν κατὰ τὴν πρᾶξιν τὰς ἀρετάς· καὶ ὁ ζητῶν ἀπαθῶς, εὐρίσκει κατὰ τὴν φυσικὴν θεωρίαν τὴν ἐν τοῖς οὐσὶν ἀλήθειαν· καὶ ὁ κρούων ἀπαθῶς τὴν θύραν τῆς γνώσεως, ἀκωλύτως εἰς τὴν ἀπόκρυφον τῆς μυστικῆς θεολογίας εἰσελεύσεται χάριν.

γ'. Ὁ νοῦς σοφίας ὄργανόν φησιν· ὁ λόγος, γνώσεως· ἢ κατ' ἄμφω πληροφορία, τῆς κατ' ἄμφω συνισταμένης πίστεως· τοῦ δέ τῶν ἰαμάτων χαρίσματος, ἢ φυσικὴ φιλανθρωπία. Πᾶν γὰρ χάρισμα θεῖον, ἐπιτήδειον ἐν ἡμῖν ἔχει καὶ προσφυές ὡσπερ δύναμιν ἢ διάθεσιν ὄργανον δεκτικόν. Οἷον ὁ τὸν νοῦν πάσης αἰσθητῆς φαντασίας ποιήσας καθαρὸν, δέχεται σοφίαν· ὁ δέ τὸν λόγον τῶν ἐμφύτων παθῶν, θυμοῦ λέγω καὶ ἐπιθυμίας, καταστάσας Δεσπότην, δέχεται γνώσιν· ὁ δέ τὴν κατὰ νοῦν καὶ λόγον περὶ τὸ θεῖον ἀσάλευτον πληροφορίαν ἔχων, τὴν πάντα δυναμένην δέχεται πίστιν· ὁ δέ τὴν φυσικὴν κατορθώσας φιλανθρωπίαν, μετὰ τὴν τελείαν τῆς φιλαυτίας ἀναίρεσιν, ἰαμάτων δέχεται χαρίσματα.

δ'. Τὸ αἰσθητόν φῶς δῆλον ὅτι.

ε'. Τὸ πνευματικόν φῶς δῆλον ὅτι.

στ' Τῶν πρὸς Θεόν, δηλονότι κινουμένων.

ζ'. Ὁ τοῦ εἶναι λόγος τὸν Θεόν ὡς ἀρχὴν φυσικὴν ἐπιφέρεται, φησὶν· καὶ ὁ τοῦ εἶναι λόγος, τὸν Θεόν ὡς τέλος, πρὸς ὃν ἐπιέγεται γνωμικῶς, πᾶς ὁ τὴν ἔφειν εἰς Θεὸν ἀναπλάσαι γλιχόμενος· ὧν ἐνότης ἐστίν, ὁ τοῦ εἶναι λόγος κατὰ χάριν παραγινόμενος, καὶ τὸν Θεὸν ἐπιφερόμενος, τὸν πάσης ἀρχῆς καὶ τέλους κατὰ φύσιν ἀνώτερον, ποιῶντα τοὺς ἀρχὴν ἔχοντας κατὰ φύσιν καὶ τέλος ἀνάρχους κατὰ χάριν καὶ ἀτελευτήτους.

η'. Ἡ κατὰ χάριν ἐν τῷ ποιῶ πρὸς θέωσιν μεταποίησις, ἔκβασις τῶν ἀρχῆ τε καὶ τέλει φυσικῶς περιγεγραμμένων ἐστί.

θ'. Ἐμφασὶς μυστικά τῆς ἐσομένης κρίσεως ἀποδεικτικὴ.

ι'. (620) Πρῶτόν τις ζητεῖ, φησί, τῇ προαιρέσει νεκρῶσαι τὴν ἁμαρτίαν, καὶ τὴν προαίρεσιν τῇ ἁμαρτίᾳ· καὶ οὕτως ἐρευνᾷ, πῶς δεῖ καὶ ποῖω τρόπῳ νεκρῶσαι ταύτας

ἀλλήλαις. Καί πάλιν μετά τήν τούτων ἀλλήλαις τελείαν νέκρωσιν, ζητεῖ τήν κατ' ἀρετήν τῆς προαιρέσεως, καί τῆς ἀρετῆς τήν κατά προαίρεσιν ζωήν. Καί οὕτως ἐρευνᾷ, πῶς δεῖ, καί ποίῳ τρόπῳ τήν ἐν ἀλλήλαις τούτων δημιουργῆσαι ζωήν· ἔστιν οὖν, ὡς ἐν ὀρισμῶ λαβεῖν, ἢ μέν ζήτησις, ὄρεξις καταθυμίου τινός· ἢ δέ ἐρεύνησις, τρόπος τῆς πρὸς το καταθύμιον ὀρέξεως ἀνυστικός.

ια'. Ὁ νεκρώσας φησί τῇ ἀμαρτία τήν προαίρεσιν, σύμφυτος γέγονε τῷ ὁμοιώματι τοῦ θανάτου τοῦ Χριστοῦ· καί ὁ ταύτην ἀναστήσας τῇ δικαιοσύνῃ, σύμφυτος γέγονε καί τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ.

ιβ'. Ἡ ἀμαρτία, καί ἡ προαίρεσις φησιν ἀλλήλαις νεκρούμεναι, διπλῆν ἔχουσι πρὸς ἀλλήλας τήν ἀναισθησίαν· καί ἡ δικαιοσύνη, καί ἡ προαίρεσις ἐν ἀλλήλαις ἔχουσαι τήν ζωήν, διπλῆν ἔχουσι τήν αἴσθησιν.

ιγ'. Ἄλλη περί τῶν αὐτῶν θεωρία.

ιδ'. Ὁ μέν νοῦς, φησί, κατά μόνην τήν ἔφεσιν ἀγνώστως τῶν ὄντων αἰτίαν κινούμενος, ζητεῖ μόνον· ὁ δέ λόγος, τούς ἐν τοῖς οὖσιν ἀληθεῖς ποικίλως ἐφοδεύων ἐρευνᾷ λόγους.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Ε΄.

" Ὡς ἀμνοῦ ἀμώμου καί ἀσπίλου Χριστοῦ, προεγνωσμένου μὲν πρό καταβολῆς κόσμου· φανερωθέντος δέ ἐπ' ἐσχάτων τῶν χρόνων δι' ἡμᾶς" [ὕμᾱς]. Ὑπό τίνος προεγνωσμένου;

Ἀπόκρισις.

Τό τοῦ Χριστοῦ μυστήριον, Χριστόν ὁ τῆς Γραφῆς ὠνόμασε λόγος· καί μαρτυρεῖ σαφῶς οὕτως φάσκων ὁ μέγας Ἀπόστολος, Τό μυστήριον τό ἀποκεκρυμμένον ἀπό τῶν γενεῶν, νῦν ἐφανερώθη· ταυτόν λέγων δηλαδή τῷ Χριστῷ, τό κατά Χριστόν μυστήριον· τοῦτο προδήλως ἐστίν ἄρρητός τε καί ἀπερινόητος θεότηός τε καί ἀνθρωπότητος καθ' ὑπόστασιν ἔνωσις· εἰς ταυτόν ἄγουσα τῇ θεότητι κατά πάντα τρόπον, τῷ τῆς ὑποστάσεως λόγω, τήν ἀνθρωπότητα· καί μίαν ἀμφοτέρων ἀποτελοῦσα τήν ὑπόστασιν σύνθετον· τῆς αὐτῶν κατά φύσιν οὐσιώδους διαφορᾶς μηδεμίαν καθοτιοῦν ἐπάγουσα μείωσιν· ὥστε καί μίαν αὐτῶν γενέσθαι, καθ' ὃ ἔφην, τήν ὑπόστασιν, καί τήν φυσικήν διαφοράν ἀπαθῆ διαμένειν· καθ' ἣν καί μετά τήν ἔνωσιν οὐδέν τό παράπαν τροπῆς ἢ ἀλλοιώσεως τοῖς ἐνωθεῖσι παρηκολούθησε πάθος, ἀκραιφνῆς ὁ κατά τήν οὐσίαν ἑκατέρου τῶν ἠνωμένων διαμεμένηκε λόγος· ὦν δέ ἀκραιφνῆς ὁ τῆς οὐσίας καί μετά τήν ἔνωσιν διαμεμένηκε λόγος, τούτων ἀλώβητος κατά πάντα τρόπον μεμενήκασιν αἱ φύσεις· μηδεμιᾶς τό σύνολον ἀρνησαμένης τά ἑαυτῆς διά τήν ἔνωσιν.

Ἐπρεπε γάρ τῷ ποιητῇ τῶν ὄλων, καί γενομένῳ (621) φύσει κατ' οἰκονομίαν ὅπερ οὐκ ἦν, καί ἑαυτόν ὅπερ ἦν κατά φύσιν, καί ὅπερ γέγονε φύσει κατ' οἰκονομίαν, ἄτρεπτον διασώσασθαι. Θεῷ γάρ οὐ πέφυκεν ἐνθεωρεῖσθαι τροπή, ὧ μηδεμία καθάπαξ κίνησις ἐπινοεῖται· περί ἣν ὑπάρχει τοῖς κινουμένοις τό τρέπεσθαι. Τοῦτό ἐστι τό μέγα καί ἀπόκρυφον μυστήριον. Τοῦτό ἐστι τό μακάριον, δι' ὃ τά πάντα συνέστησαν, τέλος. Τοῦτό ἐστίν ὁ τῆς ἀρχῆς τῶν ὄντων προεπινοούμενος θεῖος σκοπός, ὃν ὀρίζοντες εἶναι φαμεν, προεπινοούμενον τέλος, οὗ ἕνεκα μὲν πάντα, αὐτό δέ οὐδενός ἕνεκα. Πρὸς τοῦτο τό τέλος ἀφορῶν, τά τῶν ὄντων ὁ Θεός παρήγαγεν οὐσίας. Τοῦτο κυρίως ἐστίν ὁ τῆς προνοίας καί τῶν προνοουμένων, πέρας· καθ' ὃ εἰς τόν Θεόν, ἢ τῶν ὑπ' αὐτοῦ πεποιημένων ἐστίν ἀνακεφαλαίωσις. Τοῦτό ἐστι τό πάντας περιγράφον τούς αἰῶνας, καί τήν ὑπεράπειρον καί ἀπειράκις

ἀπειρώς προϋάρχουσιν τῶν αἰώνων μεγάλην τοῦ Θεοῦ βουλήν ἐκφαῖνον μυστήριον· ἧς γέγονεν ἄγγελος αὐτός κατ' οὐσίαν τοῦ Θεοῦ Λόγος γενόμενος ἄνθρωπος· καί αὐτόν, εἰ θέμις εἰπεῖν, τόν ἐνδότατον πυθμένα τῆς Πατρικῆς ἀγαθότητος φανερόν καταστήσας, καί τό τέλος ἐν αὐτῷ δείξας, δι' ὃ τήν πρός τό εἶναι σαφῶς ἀρχήν ἔλαβον τά πεποιημένα. Διά γάρ τόν Χριστόν, ἦγουν τό κατά Χριστόν μυστήριον, πάντες οἱ αἰῶνες, καί τά ἐν αὐτοῖς τοῖς αἰῶσιν, ἐν Χριστῷ τήν ἀρχήν τοῦ εἶναι καί τό τέλος εἰλήφασιν. Ἐνωσις γάρ προϋπενοήθη τῶν αἰώνων, ὄρου καί ἀοριστίας, καί μέτρου καί ἀμετρίας, καί πέρατος καί ἀπειρίας, καί κτίστου καί κτίσεως, καί στάσεως καί κινήσεως· ἥτις ἐν Χριστῷ ἐπ' ἐσχάτων τῶν χρόνων φανερωθέντι γέγονε· πλήρωσιν δοῦσα τῇ προγνώσει τοῦ Θεοῦ δι' ἑαυτῆς· ἵνα περί τό πάντη κατ' οὐσίαν ἀκίνητον στή τά κατά φύσιν κινούμενα, τῆς πρός τε αὐτά καί πρός ἄλληλα παντελῶς ἐκβεβηκότα κινήσεως, καί λάβῃ τῇ πείρᾳ τήν κατ' ἐνέργειαν γνῶσιν τοῦ, ἐν ᾧ στήναι κατηξιώθησαν, ἀναλλοίωτον καί ὡσαύτως ἔχουσιν, τήν τοῦ γνωσθέντος αὐτοῖς παρεχομένην ἀπόλαυσιν.

Διττήν γάρ οἶδε τήν τῶν θείων γνῶσιν ὁ λόγος· τήν μὲν, σχετικήν, ὡς ἐν μόνῳ λόγῳ κειμένην καί νοήμασι· καί τήν κατ' ἐνέργειαν τοῦ γνωσθέντος διά πείρας οὐκ ἔχουσιν αἴσθησιν, δι' ἧς κατά τήν παροῦσαν ζωήν οἰκονομούμεθα. Τήν δέ κυρίως ἀληθῆ ἐν μόνῃ τῇ πείρᾳ κατ' ἐνέργειαν δίχα λόγου καί νοημάτων, ὄλην τοῦ γνωσθέντος κατά χάριν μεθέξει παρεχομένην τήν αἴσθησιν· δι' ἧς κατά τήν μέλλουσιν λήξιν τήν ὑπέρ φύσιν ὑποδεχόμεθα θέωσιν ἀπαύστως ἐνεργουμένην· καί τήν μὲν σχετικήν ὡς ἐν λόγῳ κειμένην καί τοῖς νοήμασι, κινητικήν εἶναι φασι τῆς πρός τήν μεθέξει κατ' ἐνέργειαν γνῶσιν ἐφέσεως· τήν δέ κατ' ἐνέργειαν, διά τῆς πείρας μεθέξει παρεχομένην τοῦ γνωσθέντος τήν αἴσθησιν, ἀφαιρετικήν εἶναι τῆς ἐν λόγῳ κειμένης καί νοήμασι γνώσεως.

(624) Ἀμήχανον γάρ εἶναι φασι οἱ σοφοί, συνυπάρχειν τῇ πείρᾳ τοῦ Θεοῦ, τόν περί Θεοῦ λόγον· ἢ τῇ αἰσθήσει τοῦ Θεοῦ, τήν περί αὐτοῦ νόησιν· λόγον δέ περί Θεοῦ φημι, τήν ἐκ τῶν ὄντων ἀναλογίαν τῆς περί αὐτοῦ γνωστικῆς θεωρίας· αἴσθησιν δέ, τήν ἐπί τῇ μεθέξει πείραν τῶν ὑπέρ φύσιν ἀγαθῶν· νόησιν δέ, τήν ἐκ τῶν ὄντων περί αὐτοῦ ἀπλήν καί ἐνιαίαν γνῶσιν. Τάχα δέ καί ἐπ' ἄλλου παντός τοῦτο γνωρίζεται· εἴπερ ἢ τοῦδε τοῦ πράγματος πείρα, τόν περί αὐτόν καταπαύει λόγον· καί ἢ τοῦδε τοῦ πράγματος αἴσθησις, τήν περί αὐτοῦ σχολάζουσιν ἐργάζεται νόησιν. Πείραν δέ λέγω, αὐτήν τήν κατ' ἐνέργειαν γνῶσιν, τήν μετά πάντα λόγον ἐπιγινωμένην· αἴσθησιν δέ, αὐτήν τήν τοῦ γνωσθέντος μέθεξιν, τήν μετά πᾶσαν νόησιν, ἐκφαινομένην. Καί τοῦτο τυχόν μυστικῶς διδάσκων ὁ μέγας Ἀπόστολος, φησίν, Εἴτε προφητεῖται καταργηθήσονται, εἴτε γλῶσσαι παύσονται, εἴτε γνώσεις καταργηθήσονται· περί τῆς ἐν λόγῳ κειμένης καί νοήμασι γνώσεως δηλονότι φάσκων.

Τοῦτο τό μυστήριον προεγνώσθη πρό πάντων τῶν αἰώνων τῷ Πατρί καί τῷ Υἱῷ καί τῷ ἁγίῳ Πνεύματι. Τῷ μὲν κατ' εὐδοκίαν· τῷ δέ, κατ' αὐτουργίαν· τῷ δέ, κατὰ συνέργειαν. Μία γάρ ἡ Πατρός καί Υἱοῦ καί ἁγίου Πνεύματος γνῶσις, ὅτι καί μία οὐσία καί δύναμις. Οὐ γάρ ἠγνόει τοῦ Υἱοῦ τήν σάρκωσιν ὁ Πατήρ, ἢ τό Πνεῦμα τό ἅγιον· ὅτι ἐν ὅλῳ τῷ Υἱῷ τό μυστήριον αὐτουργοῦντι τῆς ἡμῶν σωτηρίας διά σαρκώσεως, ὅλος κατ' οὐσίαν ὁ Πατήρ· οὐ σαρκούμεος, ἀλλ' εὐδοκῶν τοῦ Υἱοῦ τήν σάρκωσιν· καί ὅλον ἐν ὅλῳ τῷ Υἱῷ τό Πνεῦμα τό ἅγιον κατ' οὐσίαν ὑπῆρχεν· οὐ σαρκούμενον, ἀλλά συνεργοῦν τῷ Υἱῷ τήν δι' ἡμᾶς ἀπόρρητον σάρκωσιν.

Εἴτε οὖν Χριστόν εἴποι τις, εἴτε μυστήριον τοῦ Χριστοῦ, τούτου τήν πρόγνωσιν μόνῃ κατ' οὐσίαν ἔχει ἡ ἁγία Τριάς, Πατήρ καί Υἱός καί ἅγιον Πνεῦμα. Καί μηδεὶς διαπορήσει, πῶς ὁ Χριστός εἷς ὢν τῆς ἁγίας Τριάδος, ὑπ' αὐτῆς προγινώσκειται· γινώσκων ὅτι οὐχ ὡς Θεός ὁ Χριστός προεγνώσθη, ἀλλ' ὡς ἄνθρωπος· ἦγουν ἢ κατ'

οικονομίαν αὐτοῦ διὰ τόν ἄνθρωπον σάρκωσις. Τό γάρ ἀεὶ ὄν, ἐκ τοῦ ἀεὶ ὄντος ὑπέρ αἰτίαν καὶ λόγον, οὐδέποτε προγινώσκειται. Ἡ γάρ πρόγνωσις, τῶν ἀρχῆν ἐχόντων τοῦ εἶναι δι' αἰτίαν ἐστίν. Προεγνώσθη οὖν ὁ Χριστός, οὐχ ὅπερ ἦν κατά φύσιν δι' ἑαυτόν, ἀλλ' ὅπερ ἐφάνη κατ' οἰκονομίαν δι' ἡμᾶς γενόμενος ὕστερον.

Ἔδει γάρ ὡς ἀληθῶς τόν κατά φύσιν τῆς τῶν ὄντων οὐσίας δημιουργόν, καὶ τῆς κατά χάριν αὐτουργόν γενέσθαι τόν γενόμενον θεώσεως· ἵνα ὁ τοῦ εἶναι δοτήρ, φανῆ καὶ τοῦ ἀεὶ εὖ εἶναι χαριστικός. Ἐπεὶ οὖν οὐδέν τῶν ὄντων ἑαυτὸ τό παράπαν ἢ ἄλλο γινώσκει, ὃ τί ποτε κατ' οὐσίαν ἐστίν· (625) εἰκότως οὐδέ τῶν γενησομένων οὐδενός οὐδέν τῶν ὄντων ἔχει κατά φύσιν τήν πρόγνωσιν, πλήν τοῦ ὑπέρ τὰ ὄντα Θεοῦ· τοῦ καὶ ἑαυτόν γινώσκοντος, ὃ τί ποτε κατ' οὐσίαν ἐστί, καὶ πάντων τῶν ὑπ' αὐτοῦ πεπονημένων, καὶ πρὶν γενέσθαι, προεγνωκότος τήν ὑπαρξιν, καὶ μέλλοντος κατά χάριν φιλοτιμεῖσθαι τοῖς οὖσι, τήν ἑαυτῶν καὶ ἀλλήλων ὃ τί ποτε κατ' οὐσίαν ὑπάρχουσι, γνῶσιν· καὶ τοὺς ἐν αὐτῷ μονοειδῶς προόντας τῆς αὐτῶν γενέσεως φανερώσαι λόγους.

Τό γάρ δὴ λέγειν τινὰς προεγνώσθαι τόν Χριστόν πρό καταβολῆς κόσμου, ἐκείνοις, οἷς ὕστερον ἐφανερῶθη ἐπ' ἐσχάτων τῶν χρόνων· ὡς αὐτῶν ἐκείνων πρό καταβολῆς κόσμου ὄντων σὺν τῷ προεγνωσμένῳ Χριστῷ· ὡς τῆς ἀληθείας ἀλλότριον ὄντα τόν λόγον, οἷα συναΐδιον τῷ Θεῷ τήν τῶν λογικῶν οὐσίαν εἰσάγοντα, παραγραφόμεθα. Οὐ γάρ ἐστι παντελῶς σὺν Χριστῷ γενέσθαι ποτέ· εἴπερ ἐν αὐτῷ πέφυκεν ἢ τῶν αἰώνων ἀποπεράτωσις γίνεσθαι, καὶ ἡ στάσις τῶν κινουμένων· καθ' ἣν οὐδέν ἔσται τό παράπαν τῶν ὄντων τρεπόμενον. Ἄμωμον δέ καὶ ἄσπιλον ὁ τῆς Γραφῆς τόν Χριστόν ἔφη λόγος, ὡς κατά ψυχὴν καὶ σῶμα φύσει παντελῶς τῆς κατά τήν ἀμαρτίαν φθορᾶς ἀλλότριον. Οὐ γάρ ἔσχεν αὐτοῦ μῶμον κακίας ἢ ψυχῆ· οὐδέ τό σῶμα σπίλον τῆς ἀμαρτίας.

ΣΧΟΛΙΑ.

α'. Ὅρος μὲν ἔστι περιοχῆς, πέρας τῶν φύσει πεπερασμένων· τό δέ μέτρον, καθόλου ποσότητος περιγραφή, καὶ τέλος αἰώνων τε καὶ χρονικῶν φύσεων. Τό δέ πέρας ἐστί, περιγραφή τῶν ἀρχῆν τε καὶ τέλει κατά γένεσιν πεπερασμένων. Ἡ δέ κτίσις ἐστί, τῶν κατά παραγωγὴν ἐξ οὐκ ὄντων ὑπόστασις. Τούτων ἔνωσις καθ' ὑπόστασιν προεπενοήθη φησί κατά πρόνοιαν πρὸς τόν ἐξ οὗ ταῦτα γεγονόσιν. Ἴνα καὶ τό εἶναι τῶν ὄντων φυλαχθῆ κατ' οὐσίαν ὡς πέφυκε· καὶ τό ὑποστῆναι, ἦγουν πῶς εἶναι κατά χάριν δέξεται θεῖαν, τῇ πρὸς τόν Θεόν ἐνώσει πάντων πρὸς ἀτρεψίαν μεταποιηθέντων.

β'. Διττήν εἶναι λέγει τήν γνῶσιν· τήν μὲν ἐν λόγῳ κειμένην καὶ θείοις νοήμασι, κατ' εἶδος παροῦσαν τήν αἴσθησιν τῶν νοηθέντων οὐκ ἔχουσαν· τήν δέ, κατ' ἐνέργειαν, μόνην ἔχουσαν δίχα λόγου καὶ νοημάτων τῶν ἀληθῶν τήν κατ' εἶδος ἀπόλαυσιν.

γ'. Ἐπειδή, φησί, διὰ γνώσεως ὁ λόγος τό γνωστόν πέφυκεν ὑποσημαίνειν, κινεῖ τήν ἔφεισιν τῶν δι' αὐτοῦ κινουμένων, πρὸς τήν τοῦ σημανθέντος ἀπόλαυσιν.

δ'. Πρὸ πάσης πείρας, φησί, λόγος ὑπάρχει γνώσεως· ὅτι κατά τήν πείραν μόνην πέφυκε δυναστεύειν ἀπόλαυσις.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΕΑ΄.

" Ὅτι καιρός τοῦ ἄρξασθαι τό κρίμα ἀπὸ τοῦ (628) οἴκου τοῦ Θεοῦ· εἰ δέ πρῶτον ἀφ' ἡμῶν, τί τέλος τῶν ἀπειθούντων τῷ τοῦ Θεοῦ Εὐαγγελίῳ; καὶ εἰ ὁ μὲν δίκαιος μόλις

σώζεται, ὁ ἀσεβής καί ἀμαρτωλός ποῦ φανεῖται; " Τί ἐστὶ τό, "Καιρός τοῦ ἄρξασθαι τό κρίμα ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ Θεοῦ. " Καί τό, "Εἰ ὁ δίκαιος μόλις σώζεται;"

Ἀποκρίσις.

Ὁ τὴν φύσιν τῶν ἀνθρώπων δημιουργήσας Θεός, οὐ συνέκτισεν αὐτῇ κατὰ τὴν αἴσθησιν οὔτε ἡδονὴν οὔτε ὀδύνην· ἀλλὰ δύνάμιν τινα κατὰ νοῦν αὐτῇ πρὸς ἡδονὴν, καθ' ἣν ἀπορρήτως ἀπολαύειν αὐτοῦ δυνήσεται, ἐτεκτῆνατο. Ταύτην δὲ τὴν δύνάμιν (λέγω δὲ τὴν κατὰ φύσιν τοῦ νοῦ πρὸς τὸν Θεόν ἔφεσιν)· ἅμα τῷ γενέσθαι τῇ αἰσθήσει δούς ὁ πρῶτος ἄνθρωπος, πρὸς τὰ αἰσθητὰ κατ' αὐτὴν τὴν πρώτην κίνησιν διὰ μέσης τῆς αἰσθήσεως ἔσχε παρά φύσιν ἐνεργουμένην τὴν ἡδονὴν· ἢ τινα κατὰ πρόνοιαν ὁ τῆς ἡμῶν σωτηρίας κηδόμενος, παρέπηξεν ὥσπερ τινὰ τιμωρόν δύνάμιν, τὴν ὀδύνην· καθ' ἣν ὁ τοῦ θανάτου μετὰ σοφίας ἐνεργίζωθη τῇ τοῦ σώματος φύσει νόμος, περιορίζων τῆς τοῦ νοῦ μανίας παρά φύσιν ἐπὶ τὰ αἰσθητὰ κινουμένην τὴν ἔφεσιν.

Ἐντεῦθεν διὰ τὴν ἐπεισελθοῦσαν τῇ φύσει παρά λόγον ἡδονὴν, ἢ κατὰ λόγον ἀντεισηλθεν ὀδύνη, διὰ πολλῶν παθημάτων, ἐν οἷς καί ἐξ ὧν ὁ θάνατος, ποιουμένη τῆς παρά φύσιν ἡδονῆς τὴν ἀφαίρεσιν· οὐ μὴν δέ, καί τελείαν ἀναίρεσιν· καθ' ἣν ἢ κατὰ νοῦν τῆς θείας ἡδονῆς δεῖκνυσθαι πέφυκε χάρις. Πᾶς γάρ πόνος, ὡς αἰτίαν τῆς ἰδίας γενέσεως ἔχων κατ' ἐνέργειαν προηγουμένην τὴν ἡδονὴν, χρέος ἐστὶ δηλαδὴ φυσικῶς κατ' αἰτίαν παρά πάντων τῶν μετειληφότων τῆς φύσεως ἐκτιννύμενον. Τῇ γάρ παρά φύσιν ἡδονῇ, πάντως παρέπεται φυσικῶς ὁ πόνος· ἐν πᾶσιν, ὧν ὁ τῆς ἡδονῆς νόμος ἀναίτιως προκαθηγήσατο τῆς γενέσεως. Ἀναίτιον δέ φημι τὴν ἐκ τῆς παραβάσεως ἡδονὴν, ὡς μὴ γενομένην δηλονότι προλαβόντος πόνου διάδοχον.

Οὐκοῦν ἐπειδὴ μετὰ τὴν παράβασιν πάντες οἱ ἄνθρωποι τὴν ἡδονὴν εἶχον τῆς ἰδίας φυσικῶς προκαθηγουμένην γενέσεως, καί οὐδεὶς ἦν τό σύνολον ὁ τῆς καθ' ἡδονὴν ἐμπαθοῦς γενέσεως φυσικῶς ὑπάρχων ἐλεύθερος· ἀλλ' ὡς χρέος πάντες φυσικῶς ἀποδιδόντες τοὺς πόνους, καί τὸν ἐπ' αὐτοῖς ὑπέμενον θάνατον· καί ἦν ἄπορος παντάπασι τῆς ἐλευθερίας τρόπος, τοῖς ὑπὸ τῆς ἀδίκου τυραννουμένοις ἡδονῆς, καί ὑπὸ τῶν δικαίων πόνων, καί τοῦ ἐπ' αὐτοῖς δικαιοτάτου θανάτου φυσικῶς ἐνεχομένοις. Ἔδει δὲ πρὸς ἀναίρεσιν τῆς ἀδικωτάτης ἡδονῆς, καί τῶν δι' αὐτὴν δικαιοτάτων πόνων· ὑφ' ὧν ἐλεεινῶς διεσπᾶτο πάσων ὁ ἄνθρωπος, ἐκ φθορᾶς τῆς καθ' ἡδονὴν ἔχων τὴν ἀρχὴν τῆς γενέσεως, καί εἰς φθοράν τὴν διὰ θανάτου τό τῆς ζωῆς καταλήγον [Fr. καταλήγων] τέλος· πρὸς δὲ τὴν ἐπανόρθωσιν τῆς παθούσης φύσεως, ἐπινοηθῆναι πόνον καί θάνατον, ἄδικον ὁμοῦ καί ἀναίτιον· ἀναίτιον μὲν, ὡς οὐδαμῶς προλαβοῦσαν ἡδονὴν ἐσχηκότα (629) κατὰ τὴν γένεσιν, ἄδικον δέ, ὡς οὐδεμιᾶς ἐμπαθοῦς τό παράπαν ζωῆς ὄντα διάδοχον· ἵνα μέσος διαληφθεὶς ἡδονῆς ἀδίκου καί πόνου καί θανάτου δικαιοτάτου, πόνος καί θάνατος ἀδικωτάτος, ἀνέλη διόλου τὴν ἐξ ἡδονῆς ἀδικωτάτην ἀρχὴν, καί τό δι' αὐτὴν διὰ θανάτου δικαιοτάτον τέλος τῆς φύσεως· καί γένηται πάλιν ἡδονῆς καί ὀδύνης ἐλεύθερον τό γένος τῶν ἀνθρώπων, τὴν ἐξ ἀρχῆς εὐκληρίαν ἀπολαβούσης τῆς φύσεως, μηδενὶ τῶν ἐμπεφυκότων τοῖς ὑπὸ γένεσιν καί φθοράν γνωρισμάτων μολυνομένην.

Διὰ τοῦτο Θεός ὑπάρχων τέλειος κατὰ φύσιν ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος, γίνεται τέλειος ἄνθρωπος ἐκ ψυχῆς νοερᾶς καί σώματος παθητοῦ κατὰ φύσιν, παραπλησίως ἡμῖν χωρὶς μόνης ἀμαρτίας, συνεστώς· τὴν μὲν ἐκ τῆς παρακοῆς ἡδονὴν οὐδαμῶς τό σύνολον ἐσχηκῶς προηγουμένην αὐτοῦ τῆς ἐκ γυναικός ἐν χρόνῳ γεννήσεως· τὴν δὲ δι' αὐτὴν ὀδύνην, ὑπάρχουσαν τέλος τῆς φύσεως, διὰ φιλανθρωπίαν κατὰ θέλησιν προσηκάμενος· ἵνα πάσων ἀδίκως ἀνέλη τὴν ἐξ ἡδονῆς ἀδίκου

τυραννοῦσαν τὴν φύσιν ἀρχὴν τῆς γενέσεως, οὐκ ἔχουσαν ὡς χρέος ὑπὲρ αὐτῆς ἐκτινύμενον κατὰ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, καὶ τοῦ Κυρίου τὸν θάνατον, ἀλλὰ μᾶλλον κατ' αὐτῆς προβεβλημένον· καὶ τό δια τοῦ θανάτου δίκαιον τέλος ἐξαφανίσει τῆς φύσεως, οὐκ ἔχον τὴν δι' ἣν ἐπεισῆλθεν, καὶ ὑπ' αὐτοῦ δικαίως τιμωρουμένην, ὡς αἰτίαν τοῦ εἶναι, παράνομον ἡδονήν.

Ἔδει γάρ ὡς ἀληθῶς, ἔδει, σοφόν καὶ δίκαιον καὶ δυνατόν ὄντα κατὰ φύσιν τὸν Κύριον· ὡς μὲν σοφόν, μὴ ἀγνοῆσαι τὸν τρόπον τῆς ἰατρείας· ὡς δίκαιον δέ, μὴ τυραννικὴν ποιήσασθαι τοῦ κατειλημμένου κατὰ γνώμην ὑπὸ τῆς ἀμαρτίας ἀνθρώπου τὴν σωτηρίαν· ὡς δέ παντοδύναμον, μὴ ἀτονῆσαι πρὸς τὴν τῆς ἰατρείας ἐκπλήρωσιν.

Φανερόν οὖν ἐποίησε τὸν μὲν τῆς σοφίας λόγον ἐν τῷ τρόπῳ τῆς ἰατρείας, χωρὶς τροπῆς καὶ τῆς οἴασοῦν ἀλλοιώσεως γενόμενος ἀνθρώπος. Τὴν ἰσότητα δέ τῆς δικαιοσύνης, ἐν τῷ μεγέθει τῆς συγκαταβάσεως ἔδειξε· τό ἐν τῷ παθητῷ κατάκριμα τῆς φύσεως κατὰ θέλησιν ὑποδύς· κάκεῖνο ποιήσας ὄπλον πρὸς τὴν τῆς ἀμαρτίας ἀναίρεσιν, καὶ τοῦ δι' αὐτὴν θανάτου, τουτέστι, τῆς ἡδονῆς, καὶ τῆς δι' αὐτὴν ὀδύνης, ἐν ᾧ τῆς ἀμαρτίας ὑπῆρχε καὶ τοῦ θανάτου τό κράτος, καὶ ἡ κατὰ τὴν ἡδονὴν τῆς ἀμαρτίας τυραννίς, καὶ δι' αὐτὴν κατὰ τὴν ὀδύνην τοῦ θανάτου δυναστεία. Ἐν γάρ τῷ παθητῷ προδήλως ὑπάρχει τῆς φύσεως τό τῆς ἡδονῆς κράτος καὶ τῆς ὀδύνης. Θέλοντες γάρ ἐκφυγεῖν τὴν κατὰ τὴν ὀδύνην ἐπίπονον αἴσθησιν, πρὸς τὴν ἡδονὴν καταφεύγομεν, τῷ τῆς ὀδύνης αἰκισμῷ πειζομένην τὴν φύσιν ἐπιχειροῦντες παραμυθεῖσθαι. Σπεύδοντες δέ διὰ τῆς ἡδονῆς τὰ τῆς ὀδύνης ἀμβλῦναι κινήματα, πλεον αὐτῆς τό καθ' ἑαυτῶν ἐπικυροῦμεν χειρόγραφον, (632) ὀδύνης καὶ πόνου ἀπολελυμένην ἔχειν τὴν ἡδονὴν οὐκ δυνάμενοι.

Τὴν δέ τῆς ὑπερβαλλούσης δυνάμεως ἰσχύν, δῆλιν κατέστησε· τῶν οἷς αὐτός ἔπασχεν ἐναντίων, ὑποστήσας τῇ φύσει τὴν γένεσιν ἀτρεπτον. Διὰ πάθους γάρ τὴν ἀπάθειαν, καὶ διὰ πόνων τὴν ἄνεσιν· καὶ διὰ θανάτου τὴν αἰδίων ζωὴν τῇ φύσει δούς, πάλιν ἀπεκατήστησε· ταῖς ἑαυτοῦ κατὰ σάρκα στερέεσε τὰς ἔξεις ἀνακαινίσας τῆς φύσεως· καὶ διὰ τῆς ἰδίας σαρκώσεως, τὴν ὑπὲρ φύσιν χάριν δωρησάμενος τῇ φύσει, τὴν θέωσιν.

Γέγονεν οὖν ὁ Θεός κατὰ ἀλήθειαν ἀνθρώπος, καὶ δέδωκεν ἄλλην ἀρχὴν τῇ φύσει δευτέρας γενέσεως, διὰ πόνου πρὸς ἡδονὴν μελλούσης ζωῆς καταλήγουσαν. Ὡς γάρ Ἄδάμ ὁ προπάτωρ ἐπειδὴ τὴν θείαν ἐντολὴν παραβάς, ἄλλην ἀρχὴν γενέσεως ἐξ ἡδονῆς μὲν συνισταμένην, εἰς δέ τὸν διὰ πόνου θάνατον τελευτῶσαν τῇ φύσει παρά τὴν πρώτην παρεισήγαγε, καὶ ἐπενόησε κατὰ τὴν συμβουλήν τοῦ ὄφους ἡδονὴν οὐκ οὔσαν προλαβόντος πόνου διάδοχον, ἀλλὰ μᾶλλον εἰς πόνου περαιουμένην, πάντας τοὺς ἐξ αὐτοῦ σαρκί κατ' αὐτόν γενομένους, διὰ τὴν ἐξ ἡδονῆς ἄδικον ἀρχὴν, εἶχε συνυπαγομένους αὐτῷ δικαίως πρὸς τό διὰ πόνου κατὰ τὸν θάνατον τέλος· οὕτω καὶ ὁ Κύριος γενόμενος ἀνθρώπος, καὶ ἄλλην ἀρχὴν δευτέρας γενέσεως ἐκ Πνεύματος ἁγίου τῇ φύσει δημιουργήσας, καὶ τὸν διὰ πόνου τοῦ Ἄδαμ δικαιοτάτον καταδεξάμενος θάνατον, ἐν αὐτῷ δηλαδὴ γενόμενον ἀδικώτατον, ὡς οὐκ ἔχοντα τῆς ἰδίας ἀρχὴν γενέσεως τὴν ἐκ παρακοῆς ἀδικωτάτην τοῦ προπάτορος ἡδονὴν, ἀμφοτέρων τῶν ἄκρων· ἀρχῆς τε λέγω καὶ τέλους τῆς κατὰ τὸν Ἄδαμ ἀνθρωπίνης γενέσεως, οἷα δὴ προηγουμένως οὐκ ὄντων ἐκ τοῦ Θεοῦ, τὴν ἀναίρεσιν ἐποίησατο· καὶ πάντας τοὺς ἐξ αὐτοῦ πνευματικῶς ἀναγεννωμένους, τῆς ἐπ' αὐτοῖς ἐνοχῆς ἐλευθέρους κατέστησεν· ἔχοντας μὲν τοῦ Ἄδαμ, οὐκέτι τὴν ἐκ τοῦ Ἄδαμ ἡδονὴν τῆς γενέσεως· μόνην δέ τὴν διὰ τὸν Ἄδαμ ὀδύνην ἐνεργοῦσαν ἐν αὐτοῖς, οὐ κατὰ χρέος ὑπὲρ ἀμαρτίας, ἀλλὰ κατ' οἰκονομίαν διὰ τὴν κατὰ φύσιν περίστασιν, κατὰ τῆς ἀμαρτίας, τὸν θάνατον· ὅς [marg. Θάνατος δηλονότι] ὅποταν μὴ ἔχη γεννώσαν αὐτόν μητέρα τὴν, ἥς γίνεσθαι πέφυκε τιμωρός, ἡδονὴν, αἰδίου

ζωής προδήλως καθίσταται πατήρ. Ὡς γάρ τοῦ Ἀδάμ ἢ καθ' ἡδονὴν ζωὴ, θανάτου καὶ φθορᾶς γέγονε μήτηρ· οὕτω καὶ ὁ διὰ τὸν Ἀδάμ τοῦ Κυρίου θάνατος, ὑπάρχων τῆς ἐκ τοῦ Ἀδάμ ἐλεύθερος ἡδονῆς, αἰδίου γεννήτωρ γίνεται ζωῆς.

Οὐκοῦν ἐπειδὴ, καθὼς οἶμαι καλῶς διεΐλεν ὁ λόγος, πῶς μὲν ἢ καθ' ἡδονὴν ἐκ τοῦ Ἀδάμ γένεσις τυραννοῦσα τὴν φύσιν, βορὰν τῷ δι' αὐτὴν θανάτῳ παρέπεμπε· πῶς δέ πάλιν ἢ διὰ φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου κατὰ σάρκα γέννησις ἀμφοτέρων ἀναίρεσιν ἐποίησατο· ἡδονῆς λέγω τῆς ἐκ τοῦ Ἀδάμ, καὶ θανάτου τοῦ διὰ τὸν Ἀδάμ· συνεξαφανίζουσα τῇ τοῦ Ἀδάμ ἀμαρτία τὸ τοῦ Ἀδάμ ἐπιτίμιον. Οὐ γάρ ἦν (633) δυνατόν πρὸς φθορὰν ἀλῶναι διὰ τοῦ θανάτου κατὰ τὸ τέλος, τὴν μηδαμῶς τῆς ἀρχῆς ἀψαμένην γένεσιν, δι' ἧς ὑπέστη κατὰ τὸ τέλος ὁ θάνατος· ἐπειδὴ ταῦτα διεΐλεν, ὡς ἔφη, ἀλλήλων ὁ λόγος, ἕως οὗτου [Fr. ὅτε] μόνα τὰ τοῦ Ἀδάμ κατὰ τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ τέλος· φημί δέ τὰ κατὰ γένεσιν καὶ τὴν φθορὰν γνωρίσματα· τυραννικῶς ἐκράτει τῆς φύσεως, οὐκ ἦν καιρὸς τοῦ ἄρξασθαι τὸ κρῖμα πρὸς τελείαν τῆς ἀμαρτίας κατάκρισιν. Ὁ τε δέ διὰ σαρκὸς ἡμῖν ἐπεφάνη, καὶ γέγονε τέλειος ἄνθρωπος χωρὶς μόνης ἀμαρτίας ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος, μόνον ἔχων ἐν τῇ σαρκὶ τοῦ Ἀδάμ φύσει κατὰ θέλησιν τὸ ἐπιτίμιον· καὶ κατέκρινε τὴν ἀμαρτίαν ἐν τῇ σαρκί, ἀνευθύνως πάσχων ὑπὲρ ἀδίκων ὁ δίκαιος· καὶ ἀνέτρεψε τὴν χρῆσιν τοῦ θανάτου, κατάκριμα τῆς ἀμαρτίας αὐτόν [marg. τὸν θάνατον δηλονότι] ἀπεργασάμενος, ἀλλ' οὐ τῆς φύσεως, γέγονε καιρὸς τοῦ ἄρξασθαι τὸ κρῖμα κατὰ τὴν ἀντιστροφὴν τοῦ θανάτου πρὸς τὴν τῆς ἀμαρτίας κατάκρισιν.

Οἷόν τι λέγω· τὸν Ἀδάμ ἢ ἀμαρτία κατ' ἀρχὰς δελεάσασα, πρὸς παράβασιν ἐλθεῖν τῆς θείας παρέπεισεν ἐντολῆς· καθ' ἣν τὴν ἡδονὴν ὑποστήσασα, καὶ ἑαυτὴν διὰ τῆς ἡδονῆς ἐν αὐτῷ καθηλώσασα τῷ πυθμένι τῆς φύσεως, τὸν θάνατον τῆς ὅλης κατέκρινε φύσεως, ὡθοῦσα πρὸς ἀπογένεσιν κατὰ τὸν θάνατον διὰ τοῦ ἀνθρώπου, τὴν φύσιν τῶν γεγονότων. Τοῦτο γάρ καὶ μεμηχάνηται τῷ σπορεῖ τῆς ἀμαρτίας, καὶ πατρί τῆς κακίας πονηρῷ διαβόλῳ· τῷ ἑαυτὸν μὲν ἐξ ὑπερηφανίας τῆς θείας ἐξοικίσαντι δόξης· διὰ φθόνον δέ τὸν τε πρὸς ἡμᾶς καὶ τὸν Θεόν, τοῦ παραδείσου τὸν Ἀδάμ ἐξοικίσαντι, ἀφανίσαι τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ, καὶ διαλυῖσαι τὰ συνεστῶτα πρὸς γένεσιν. Φθονεῖ γάρ οὐ μόνον ἡμῖν ὁ μιαιώτατος τῆς ἐπὶ τῷ Θεῷ διὰ τὴν ἀρετὴν δόξης· ἀλλὰ καὶ τῷ Θεῷ τῆς ἐφ' ἡμῖν διὰ τὴν σωτηρίαν πανυμνήτου δυνάμεως.

Πάσης οὖν ἐκράτει δυναστεύων τῆς φύσεως ὁ διὰ τὴν παράβασιν θάνατος, τοῦ κράτους ἔχων ὑπόθεσιν, τὴν ἐκ τῆς παρακοῆς ἄρξασαν τῆς κατὰ τὴν φύσιν ὅλης γενέσεως ἡδονῆς· δι' ἣν αὐτός ὁ θάνατος κατεκρίθη τῆς φύσεως. Ὁ δέ Κύριος γενόμενος ἄνθρωπος, καὶ μὴ λαβὼν προκαθηγουμένην αὐτοῦ τῆς κατὰ σάρκα γεννήσεως τὴν ἄδικον ἡδονὴν, δι' ἣν ἢ διὰ τοῦ θανάτου κατὰ τῆς φύσεως ἐξηνέχθη δικαία κατάκρισις· αὐτόν δέ κατὰ φύσιν θέλων ἐν τῷ παθητῷ τῆς φύσεως καταδεξάμενος θάνατον· δηλονότι πάσχων, τὴν τοῦ θανάτου χρῆσιν ἀνέστρεψεν, οὐκ ὄντα λοιπὸν ἐν αὐτῷ τῆς φύσεως, ἀλλὰ τῆς ἀμαρτίας προδήλως κατάκρισιν. Οὐ γάρ ἦν δυνατόν εἶναι τὸν θάνατον ἐν τῷ μὴ τὴν γένεσιν ἐξ ἡδονῆς ἐσχηκότι, κατάκρισιν φύσεως, ἀλλὰ τῆς τοῦ προπάτορος ἀμαρτίας ἀναίρεσιν· δι' ἣν ὁ τοῦ θανάτου φόβος ὅλης ἐκράτει τῆς φύσεως.

Εἰ γάρ ἐν τῷ Ἀδάμ ὁ θάνατος τῆς φύσεως ὑπῆρχε κατάκρισις, ἀρχὴν ἐχούσης τὴν ἡδονὴν τῆς ἰδίας γενέσεως· εἰκότως ὁ θάνατος ἐν Χριστῷ τῆς ἀμαρτίας (636) κατάκρισις γέγονεν, ἡδονῆς καθαρὰν ἐν Χριστῷ πάλιν τῆς φύσεως ἀπολαβούσης τὴν γένεσιν· ἴν' ὡσπερ κατέκρινεν εἰς φθορὰν ἐν τῷ Ἀδάμ κατὰ τὴν ἡδονὴν ἢ ἀμαρτία διὰ τοῦ θανάτου τὴν φύσιν, καὶ γέγονε καιρὸς τοῦ κατακρίνεσθαι θανάτῳ τὴν φύσιν διὰ τὴν ἀμαρτίαν· οὕτως ἐν Χριστῷ κατὰ τὴν δικαιοσύνην ἢ φύσιν διὰ τοῦ θανάτου κατακρίνη τὴν ἀμαρτίαν, καὶ γένηται καιρὸς τοῦ κατακρίνεσθαι θανάτῳ τὴν ἀμαρτίαν, διὰ τὴν δικαιοσύνην τῆς φύσεως, ἐκδυσάμενης ἐν Χριστῷ παντελῶς τὴν

ἐξ ἡδονῆς γένεσιν· καθ' ἣν ἀναγκαίως τοῖς πᾶσιν ὡς χρέος ὁ τῆς κατακρίσεως παρείπετο θάνατος· ὥστε τὸν αὐτὸν θάνατον, ἐν μὲν τῷ Ἀδάμ διὰ τὴν ἁμαρτίαν κατάκρισιν ὑπάρχειν τῆς φύσεως· ἐν δὲ τῷ Χριστῷ διὰ τὴν δικαιοσύνην κατάκρισιν ὑπάρχειν τῆς ἁμαρτίας. Ὁ γὰρ πάσχω δι' ἁμαρτίαν εἰς κατάκρισιν τῆς φύσεως, δικαίως ὑπομένει τὸν θάνατον· ὁ δὲ μὴ πάσχω δι' ἁμαρτίαν, ὡς χάριν μᾶλλον κατ' οἰκονομίαν τῇ φύσει διδούς εἰς κατάκρισιν τῆς ἁμαρτίας, τὸν διὰ τὴν ἁμαρτίαν εἰς τὴν αὐτῆς ἀναίρεσιν θέλων καταδέχεται θάνατον.

Οὐκοῦν ὡσπερ διὰ τὸν Ἀδάμ τὸν ὑποστήσαντα διὰ τῆς παρακοῆς τὸν καθ' ἡδονὴν τῆς γενέσεως νόμον, καὶ τὸν δι' αὐτὸν κατακριθέντα τῆς φύσεως θάνατον, πάντες οἱ ἐκ τοῦ Ἀδάμ τό εἶναι λαβόντες κατὰ τὸν ἐξ ἡδονῆς τῆς γενέσεως νόμον, εἶχον ἀναγκαίως, καὶ μὴ βουλόμενοι, συνεζευγμένον κατὰ δύναμιν τῇ γενέσει καὶ τὸν κατακριθέντα τῆς φύσεως θάνατον· καὶ ἦν καιρὸς τοῦ κατακρίνεσθαι τὴν φύσιν ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας, ἐφ' ὅσον ἐκράτει τῆς φύσεως ὁ τῆς καθ' ἡδονὴν τῆς γενέσεως νόμος· οὕτως διὰ τὸν Χριστόν, τὸν παντελῶς ἀφελόμενον τῆς φύσεως τὸν καθ' ἡδονὴν τῆς γενέσεως νόμον, καὶ τοῦ δι' αὐτὸν κατακριθέντος τῆς φύσεως θανάτου τὴν χρῆσιν, εἰς μόνον τῆς ἁμαρτίας κατάκρισιν βουλήσει καταδεξάμενον· πάντες οἱ ἀπὸ Χριστοῦ κατὰ θέλησιν πνεύματι διὰ λουτροῦ παλιγγενεσίας ἀναγεννηθέντες, καὶ τὴν καθ' ἡδονὴν προτέραν τοῦ Ἀδάμ διὰ τῆς χάριτος ἀποθέμενοι γένεσιν, καὶ τὴν ἐν τῷ βαπτίσματι χάριν τῆς ἀναμαρτησίας, καὶ τῆς ἐν πνεύματι μυστικῆς υἰοθεσίας τὴν δύναμιν ἀμειώτων τε καὶ ἄχραντον διὰ τοῦ νόμου τῶν εὐαγγελικῶν φυλάξαντες ἐντολῶν, εἰκότως εἰς τὴν τῆς ἁμαρτίας κατάκρισιν ἔχουσι τὴν τοῦ θανάτου χρῆσιν ἐνεργουμένην, καιρὸν λαβόντες κατακρίνειν ἐν τῇ σαρκὶ τὴν ἁμαρτίαν· γενικῶς μὲν κατὰ φύσιν χάριτι διὰ τό μέγα μυστήριον τῆς ἐνανθρωπήσεως, αὐτὸν τὸν ἀπὸ τῆς τοῦ Λόγου σαρκώσεως χρόνον· ἰδικῶς δὲ κατ' ἐνέργειαν χάριτι, τὸν ἀφ' οὗ διὰ τοῦ βαπτίσματος ἔλαβεν ἕκαστος τὴν χάριν τῆς υἰοθεσίας· καθ' ἣν ἐνεργουμένην ταῖς ἐντολαῖς γνωμικῶς μόνην τὴν ἐν πνεύματι γένεσιν ἔχοντες, διὰ πολλῶν παθημάτων εἰς κατάκρισιν τῆς ἁμαρτίας ὑπομένουσι τὴν τοῦ θανάτου χρῆσιν αὐτοῖς ἐπαγομένην.

Οὐ γὰρ ἔτι δι' ἁμαρτίαν, ὁ βαπτισθεὶς, καὶ φυλάξας τό βάπτισμα ταῖς ἐντολαῖς κρατυνόμενος, ὡς χρέος ὑπὲρ ἁμαρτίας καταβάλλεται τὸν θάνατον· ἀλλ' εἰς κατάκρισιν τῆς ἁμαρτίας τὴν αὐτοῦ καταδέχεται χρῆσιν, πρὸς τὴν θεῖαν καὶ ἀτελεῦτήτην ζωὴν (637) μυστικῶς αὐτὸν παραπέμπουσαν· εἴπερ ἀληθείας ἔνεκεν καὶ δικαιοσύνης, διὰ πολλῶν παθημάτων γενναίως τὸν τῆς παρουσίας ζωῆς πεπληρώκασι δρόμον οἱ ἅγιοι, τῆς διὰ τὴν ἁμαρτίαν κατακρίσεως του θανάτου τὴν φύσιν ἐν ἑαυτοῖς ἐλευθερώσαντες· καὶ τό πρὸς ἀναίρεσιν τῆς φύσεως ὄπλον τοῦ θανάτου, πρὸς ἀναίρεσιν τῆς ἁμαρτίας, κατὰ τὸν ἀρχηγόν τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας Ἰησοῦν, ποιησάμενοι. Εἰ γὰρ ἡ ἁμαρτία πρὸς ἀναίρεσιν φύσεως, ὄπλον ἐν τοῖς αὐτὴν κατὰ τὸν Ἀδάμ ἐνεργοῦσιν εἶχεν τὸν θάνατον· πολλῶ μᾶλλον ἐν τοῖς ἐνεργοῦσι τὴν διὰ πίστεως ἐν Χριστῷ δικαιοσύνην, ὄπλον ἔξει τὸν θάνατον πρὸς ἀναίρεσιν τῆς ἁμαρτίας ἢ φύσις.

Οὐκοῦν ἀφ' οὗ γέγονε το μυστήριον τῆς ἐνανθρωπήσεως, καὶ ἐξεῖλε πάμπαν ὁ σαρκωθεὶς Θεὸς ἐν τοῖς κατ' αὐτὸν πνεύματι γεννωμένοις, τὴν τοῦ καθ' ἡδονὴν νόμου τῆς φύσεως γένεσιν, Καιρὸς, ὡς ἔφην, γέγονε τοῦ ἄρξασθαι τό κρῖμα ἀπὸ τοῦ οἴκου τοῦ Θεοῦ· τουτέστι, κατακριθῆναι τὴν ἁμαρτίαν, τὴν τοῦ κατακρίνεσθαι διὰ παθημάτων λαβοῦσαν ἀρχὴν ἀπὸ τῶν πιστῶν καὶ ἐπεγνωκότων τὴν ἀλήθειαν, καὶ τὴν καθ' ἡδονὴν διὰ τοῦ βαπτίσματος γένεσιν ἀποθεμένων· τούτους γὰρ ἐκέλεσεν οἶκον Θεοῦ, καθὼς μαρτυρεῖ φάσκων ὁ θεϊότατος ἀπόστολος Παῦλος, Χριστός δὲ ἐπὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ, οὗ ὁ οἶκός ἐσμεν ἡμεῖς. Καὶ αὐτός δὲ διὰ τοῦ ἐξῆς λόγου παρίστησι λέγων Πέτρος, ἡ κορυφή τῶν ἀποστόλων· Εἰ δὲ πρῶτον ἀφ' ἡμῶν· ἤρξατο δηλονότι

τό κρῖμα· τί τό τέλος τῶν ἀπειθούτων τῷ τοῦ Θεοῦ Εὐαγγελίῳ· ὡσανεὶ ἔλεγεν· Εἰ ἡμεῖς ὁ οἶκος Θεοῦ γενέσθαι χάριτι διά πνεύματος ἀξιωθέντες, τοσαύτην ὑπέρ δικαιοσύνης εἰς κατάκρισιν τῆς ἁμαρτίας ὑπομονήν ἐπιδείκνυσθαι παθημάτων ὀφείλομεν, καί ὡς κακοῦργοι τόν ἐφύβριστον, ἀγαθοί τυγχάνοντες, προθύμως ἀποφέρεσθαι θάνατον· τί τό τέλος τῶν ἀπειθούτων τῷ τοῦ Θεοῦ Εὐαγγελίῳ· τουτέστι, ποῖον ἔσται τό τέλος, ἦγουν ἡ κρίσις, τῶν οὐ μόνον ζῶσάν τε καί ἐνεργουμένην, κατά τε ψυχὴν καί σῶμα, γνώμη τε καί φύσει, τήν καθ' ἡδονήν τοῦ Ἀδάμ κρατήσασαν τῆς φύσεως γένεσιν μέχρις ἐσχατῶν· ἀλλά μήτε προδεξαμένων παρακαλοῦντα τόν Θεόν καί Πατέρα δι' Υἱοῦ σαρκωθέντος· μήτε μήν αὐτόν τόν ὑπέρ τοῦ Πατρὸς πρεσβεύοντα Μεσίτην καί Υἱόν, καί ὑπέρ τῆς ἡμῶν εἰς τόν Πατέρα καταλλαγῆς, ἑαυτόν βουλήσει τοῦ Πατρὸς εἰς τόν ὑπέρ ἡμῶν θάνατον κατά θέλησιν προίεμενον, ὅπως δι' ἑαυτόν ἡμᾶς τοσοῦτον δοξάσῃ, τῷ κάλλει καταφαιδρύνας τῆς οἰκειᾶς θεότητος, ὅσον δι' ἡμᾶς αὐτός κατεδέξατο τοῖς ἡμῶν ἀτιμασθῆναι παθήμασι. Τοῦτο γάρ, ὡς οἶμαι, τυχόν ἐστι, τό τοῦ Θεοῦ Εὐαγγέλιον· πρεσβεία τε Θεοῦ, καί παράκλησις πρός ἀνθρώπους δι' Υἱοῦ σαρκωθέντος, καί τῆς τόν Πατέρα καταλλαγῆς μισθόν δωρουμένου τοῖς πειθομένοις αὐτῷ, τήν ἀγέννητον θέωσιν.

(640) Διό σχετλιάζων τοῖς ἐφεξῆς τούς ἀπειθεῖς ὁ μέγας ἀπόστολος, φησί, Καί εἰ ὁ δίκαιος μόλις σώζεται, ὁ ἀσεβής καί ἁμαρτωλός ποῦ φανεῖται; δίκαιον λέγων, ὡς εἰκός, τόν πιστόν καί φύλακα τῆς δοθείσης κατά τό βάπτισμα χάριτος, καί διά πολλῶν παθημάτων ἀκαθαίρετον διατετηρηκότα τήν διά τοῦ Πνεύματος υἰοθεσίαν· σωτηρίαν δέ, τήν ἐκ Θεοῦ τοῖς ἀξίοις δοθησομένην πληρεστάτην τῆς θεώσεως χάριν· ἥς μόλις ἐπιτεύξεται, καί ὁ κατ' ἄκρον πάντων τῶν θείων ἀνθεκτικός· ἀσεβῆ δέ καί ἁμαρτωλόν, τόν τῆς εὐαγγελικῆς ἀλλότριον χάριτος· ἀσεβῆ μὲν, διά τήν εἰς Χριστόν ἀπιστίαν· ἁμαρτωλόν δέ, διά τήν ζῶσαν ἐν αὐτῷ κατά τήν φθοράν τῶν παθημάτων τῆς παλαιότητος γένεσιν. Ἡ τυχόν, ἀσεβῆ μὲν ἐκάλεσεν ὁ λόγος, τόν μόνης παντελῶς ἐστερημένον τῆς κατά Χριστόν ἐπιγνώσεως· ἁμαρτωλόν δέ, τόν πιστόν μὲν, παραβάτην δέ κατ' ἐμέ τῶν εὐαγγελικῶν ἐντολῶν, τῶν καθαρῶν διατηρουσῶν τόν διά τοῦ ἁγίου βαπτίσματος χιτῶνα τῆς ἀφθαρσίας· ὧν ἡ θέσις· τοῦ ἀσεβοῦς τέ φημι καί ἁμαρτωλοῦ· τοῖς ἐπιμελουμένοις τῆς μυστικῆς ποσῶς κατείληπται γνώσεως· τό γάρ ποῦ, θέσιν δηλοῖ σαφῶς, τοπικῆς οὐκ ἀμοιροῦσαν περιγραφῆς· ἥς εἴπερ ἡ τοῦ δικαίου θέσις ἀντιδιαίρεται, οὐκ ἔσται ποῦ πάντως κατά τήν θέσιν ὁ δίκαιος, τήν ὑπέρ τό ποῦ κατά τήν χάριν εἰληφώς θέσιν αὐτόν τόν Θεόν, ὡς ἡ ὑπόσχεσις· ὁ γάρ Θεός, οὐ ποῦ, ἀλλά παντός ἀσχετῶς ἐπέκεινα ποῦ, ἐν ᾧ πάντων τῶν σωζομένων ἡ ἴδρυσις ἔσται, κατά τό γεγραμμένον· Γενοῦ μοι εἰς Θεόν ὑπερασπιστήν, καί εἰς τόπον ὄχυρόν τοῦ σῶσαί με. Οὐ τινος πᾶς ὁ μή καθ' ὅτι οὖν μεθέξων τῆς τοῦ εὖ εἶναι κατά σχέσιν δυνάμεως, μέλει σώματος εἰκῶς ἔσται πάμπαν ἀμοιροῦντι τῆς κατά ψυχὴν ζωτικῆς ἐνεργείας.

Ἡ πάλιν, ἐπειδή πάντων τῶν σωζομένων ὁ Θεός ἔσται τόπος, ἀπερίγραφός τε καί ἀδιάστατος καί ἄπειρος, πᾶσι πάντα γινόμενος κατά τήν ἀναλογίαν τῆς δικαιοσύνης· μᾶλλον δέ κατά τό μέτρον τῶν μετά γνώσεως ὑπέρ δικαιοσύνης ἐνταῦθα παθημάτων, ἑαυτόν ἐκάστῳ καταδωρούμενος, καθάπερ ψυχὴ σώματος μέλει κατά τήν ὑποκειμένην ἐκάστῳ μέλει δύναμιν, ἑαυτήν ἐνεργοῦσαν ἐκφαίνουσα, καί πρός τό εἶναι δι' ἑαυτῆς τά μέλη συνάπτουσα πρός ζώην συγκρατούμενα· ὁ ἀσεβής καί ἁμαρτωλός που φανεῖται, ταύτης ἐστερημένος τῆς χάριτος. Ὁ γάρ μή (641) δυνάμενος ἐνεργουμένην τήν κατά τό εὖ εἶναι τοῦ Θεοῦ δέξασθαι παρουσίαν, ποῦ φανεῖται τῆς θείας ζωῆς τῆς ὑπέρ αἰῶνα καί τόπον καί χρόνον, ὑπομείνας τήν ἔκπτωσιν.

Οὐκοῦν εἶτε κατὰ τὴν πρώτην ἐπιβολὴν καταφατικῶς, ὁ ἀσεβὴς καὶ ἀμαρτωλὸς που φανεῖται, περιγεγραμμένης οὐκ ἔσται ζωῆς τό παράπαν ἐλεύθερος· τὴν πᾶσαν διαφεύγουσαν περιγραφὴν, καὶ παντός ἐπέκεινα τόπου ζωῆν οὐκ ἔχων. Εἶτε κατὰ τὴν δευτέραν ἀποφατικῶς, Ποῦ φανεῖται, τὸν Θεόν οὐκ ἔχων πρὸς τὸ εὖ συνέχοντα τὴν ζωὴν, τὸν μέλλοντα πᾶσιν γίνεσθαι τόπον τοῖς ἀξίοις. Πῶς ἔσται, τόπον αὐτόν οὐκ ἔχων τὸν Θεόν, κατὰ τὴν τοῦ εὖ εἶναι ἐν Θεῷ μονήν τε καὶ ἴδρυσιν. Καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν, εἰ μετὰ πολλῆς δυσχερείας ὁ δίκαιος σώζεται, τί ἔσται, ἢ τί πείσεται ὁ μηδένα λόγον εὐσεβείας καὶ ἀρετῆς κατὰ τὴν παροῦσαν ζωὴν ποιησάμενος.

ΣΧΟΛΙΑ.

α'. Ἡδονὴ καὶ ὀδύνη, τῇ φύσει φησὶ τῆς σαρκὸς οὐ συνεκτίσθησαν· ἀλλ' ἡ παράβασις, τὴν μὲν ἐπενόησεν εἰς φθοράν τῆς προαιρέσεως· τὴν δὲ κατεδίκασεν εἰς λύσιν τῆς φύσεως· ἵνα ἡ μὲν ἡδονή, ψυχῆς ἐκούσιον ἐργάσθαι θάνατον τῆς ἀμαρτίας· ἡ δὲ ὀδύνη διὰ τῆς λύσεως, τὴν κατ' εἶδος ποιήσεται τῆς σαρκὸς ἀπογένεσιν.

β'. Ὅτι κατὰ πρόνοιαν πρὸς κόλασιν τῆς κατὰ προαίρεσιν ἡδονῆς, δέδωκεν ὁ Θεὸς τῇ φύσει τὴν παρά προαίρεσιν ὀδύνην, καὶ τὸν ἐπ' αὐτῇ θάνατον.

γ'. Ἡ τῶν ἐκουσίων πόνων ἐπίνοια, καὶ ἡ τῶν ἀκουσίων ἐπαγωγὴ, φησὶν, ἀφαιροῦνται μὲν τὴν ἡδονήν, τὴν κατ' ἐνέργειαν αὐτῆς καταπαύουσιν κίνησιν· οὐκ ἀναιροῦσι δὲ τὴν ὥσπερ νόμον τῇ φύσει πρὸς γένεσιν ἐγκειμένην αὐτῆς δύναμιν. Ἡ γάρ κατ' ἀρετὴν φιλοσοφία, γνώμης ἀπάθειαν, ἀλλ' οὐ φύσεως ἐργάζεσθαι πέφυκε· καθ' ἣν γνωμικὴν ἀπάθειαν, ἡ κατὰ νοῦν τῆς θείας ἡδονῆς ἐπιγίνεται χάρις.

δ'. Ἄδικον ἡδονὴν λέγει, τὸν ἐκ τῆς παραβάσεως ἐμφυρέντα τῇ φύσει νόμον τῆς ἀμαρτίας.

ε'. Μέσον ὀφείλοντα πρὸς τὴν τῶν ἄκρων ἀναίρεσιν ἀναδειχθῆναι λέγει, τὸν τοῦ Κυρίου πόνον καὶ θάνατον, ὡς ἡδονῆς ἐσχηκότες ἐλευθέραν τὴν γένεσιν, καὶ ζωῆς ἐμπαθοῦς καθαρὸν τὸν θάνατον τῆς δι' ἡμᾶς αὐτοῦ θείας σαρκὸς· καθ' ἣν γένεσιν τε καὶ γέννησιν καὶ θάνατον δι' ἡμᾶς ἐκούσιως ὑπέμεινεν· ἵνα τὴν ἡμῶν ἐξ ἡδονῆς γένεσιν, καὶ τὸν ἐξ ἐμπαθοῦς ζωῆς θάνατον, ἀφέλη μέσος ἀναφανείς, καὶ πρὸς ἑτέραν ἡμᾶς μετάγη ζωὴν, ἀρχῆς ἐλευθέραν χρονικῆς καὶ τέλους, ἣν οὐ φύσις ἔλλ' ἡ χάρις δημιουργεῖ.

στ'. Ὅτι παντελῶς φησὶν ἀμήχανον ἦν, τὴν φύσιν ὑποβληθεῖσαν τῇ τε κατὰ προαίρεσιν ἡδονῇ, καὶ τῇ παρά προαίρεσιν ὀδύνη, πάλιν πρὸς τὴν ἐξ ἀρχῆς ἀνακληθῆναι ζωὴν, εἰ μὴ γέγονεν ἄνθρωπος ὁ δημιουργός, προαιρέσει δεχόμενος τὴν πρὸς κόλασιν τῆς κατὰ προαίρεσιν τῆς φύσεως ἡδονῆς ἐπινοηθεῖσαν ὀδύνην, οὐκ ἔχουσαν προηγουμένην αὐτῆς τὴν (644) ἐξ ἡδονῆς γένεσιν· ἵνα τῆς ἐκ καταδίκης ἐλευθερώσῃ τὴν φύσιν γεννήσεως, ἐξ ἡδονῆς ἀρχὴν οὐκ ἔχουσαν καταδεχόμενος γέννησιν.

ζ'. Τὸ διὰ θανάτου τέλος τοῦ Κυρίου.

η'. Τῷ παθητῷ δῆλον ὅτι τῆς φύσεως.

θ'. Πῶς τῆς ὀδύνης πλέον τό κατὰ φύσιν ἐπιτείνομεν πρόστιμον, διὰ τῆς ἡδονῆς αὐτὴν παραμυθεῖσθαι σπουδάζοντες.

ι'. Τὸ μὲν σοφὸν τοῦ Θεοῦ φησὶν, ἐν τῷ γενέσθαι φύσει κατ' ἀλήθειαν ἄνθρωπον δείκνυται· τό δὲ δίκαιον, ἐν τῷ παθητόν κατὰ τὴν γένεσιν ὁμοίως ἡμῖν ἀνειληφέναι τῆς φύσεως· τό δὲ δυνατόν, ἐν τῷ διὰ παθημάτων καὶ θανάτου ζωὴν αἴδιον τῇ φύσει δημιουργῆσαι, καὶ ἀπάθειαν ἄτρεπτον.

ια'. Ὅτι τὴν ἐκ τοῦ νόμου τῆς ἀμαρτίας ἡδονὴν εἰς ἀθέτησιν τῆς κατὰ σάρκα γεννήσεως τῶν ἐν αὐτῷ χάριτι διὰ Πνεύματος γεννωμένων ὁ Κύριος ἀφελόμενος,

τόν εἰς καταδίκην τό πρότερον ὄντα τῆς φύσεως, εἰς τήν τῆς ἀμαρτίας κατάκρισιν αὐτοῖς συγχωρεῖ δέχεσθαι θάνατον.

ιβ'. Ἀρχὴν ἔσχεν μετὰ τήν παράβασιν, φησὶν, ἡ τῶν ἀνθρώπων φύσις τῆς ἰδίας γενέσεως, τήν καθ' ἡδονὴν ἐκ σπορᾶς σύλληψιν, καὶ τέλος τόν κατ' ὀδύνην διά φθορᾶς θάνατον. Ὁ δὲ Κύριος ταύτην οὐκ ἔχων ἀρχὴν τῆς κατὰ σάρκα γεννήσεως, οὔτε τῷ τέλει, τουτέστι τῷ θανάτῳ, κατὰ φύσιν ὑπῆρχεν ἄλωτός.

ιγ'. Ὅτι τήν εἰς τό μὴ ὄν ἀπογένεσιν δέξασθαι τήν τῶν γεγονότων φύσιν προσδοκῶν ὁ διάβολος, ἠγωνίσαστο τῆς θείας ἐντολῆς παραβάτην δεῖξαι τόν ἄνθρωπον.

ιδ'. Ὅτι φθονῶν τῷ Θεῷ καὶ ἡμῖν ὁ διάβολος, δόλω τόν ἄνθρωπον ὑπὸ Θεοῦ φθονεῖσθαι παραπείσας, παραβῆναι τήν ἐντολήν παρεσκεύασε· τῷ Θεῷ μὲν, ἵνα μὴ φανερά γένηται κατ' ἐνέργειαν ἡ πανύμνητος αὐτοῦ δύναμις θεουργοῦσα τόν ἄνθρωπον· τῷ δὲ ἀνθρώπῳ προδήλως, ἵνα μὴ γένηται τῆς θείας ἐν εἶδει κατ' ἀρετὴν μέτοχος δόξης.

ιε'. Ὅτι γενικὴ κατάκρισις ἐστὶ, φησί, τοῦ κατὰ τήν παράβασιν κρατήσαντος νόμου τῆς φύσεως, ἢ τοῦ Θεοῦ κατ' ἀλήθειαν ἐνανθρώπησις· ἰδικὴ δὲ τούτου τοῦ νόμου κατάκρισις ἐστίν, ἢ κατὰ Χριστόν γνωμικὴ τοῦ καθ' ἕκαστον ἀναγέννησις.

ιστ'. Ἀγέννητον εἶπε θέωσιν, τήν κατ' εἶδος ἐνυπόστατον τῆς θεότητος ἔλλαμψιν, ἣτις οὐκ ἔχει γένεσιν, ἀλλ' ἀνεκνόητον ἐν τοῖς ἀξίοις φανέρωσιν.

ιζ'. Πῶς τό ποῦ δεῖ θεωρεῖν.

ιη'. Ὁ μὴ καθαρὰν τήν θείαν ληψόμενος ζωὴν, φησὶν, ἐν ἧ περιγραφῆς λόγος τό παράπαν οὐκ ἔστιν ὀδύνης ἐλεύθερος οὐκ ἔσται, τήν γενετήν ἔχων διηνεκῶς τήν αὐτοῦ περιγράφουσαν ὑπαρξιν, ἧγουν σενέχουσαν, ἀλλ' οὐ τήν ἀγέννητον, καὶ πάσης ἐλευθέραν θέσεως τοπικῆς καὶ κινήσεως χρονικῆς· καὶ μηδεμίαν κατάληψιν ἔχουσαν· καὶ διά τοῦτο, μηδὲ περιγραφὴν. Ἡ γάρ θεία ζωὴ καὶ ἀνεκνόητος, κἄν ἀπόλαυσιν δίδωσιν ἑαυτῆς τοῖς κατὰ χάριν μεθέξουσιν, ἀλλ' οὐ κατάληψιν. Μένει γάρ (645) αἰεὶ, κἄν τῇ μεθέξει τῶν ἀπολαυόντων αὐτῆς, ἀκατάληπτος, ὅτι κατὰ φύσιν ὡς ἀγέννητος ἔχει τήν ἀπειρίαν.

ιθ'. Ὁ μὲν Θεὸς φησι, κατὰ μίαν ἀπειροδύναμον τῆς ἀγαθότητος αὐτοῦ βούλησιν πάντας συνέξει καὶ ἀγγέλους καὶ ἀνθρώπους· ἀγαθοὺς τε καὶ πονηροὺς· οὗτοι δὲ πάντες, οὐκ ἴσως μεθέξουσι Θεοῦ, τοῦ διά πάντων ἀσχέτως χωρήσαντος· ἀλλ' ἀναλόγως ἑαυτοῖς. Οἱ μὲν τῇ φύσει φυλάξαντες ἰσονομοῦσαν διά πάντων τήν γνώμην, καὶ τῶν τῆς φύσεως λόγων κατ' ἐνέργειαν δεκτικὴν αὐτὴν καταστήσαντες, καθ' ὅλον τόν τοῦ αἰεὶ εἶναι λόγον, διά τήν πρὸς τήν θείαν βούλησιν τῆς γνώμης εὐπάθειαν, ὅλως μεθέξουσι τῆς ἀγαθότητος κατὰ τήν αὐτοῖς ἐπιλάμπουσαν ὡς ἐν ἀγγέλοις, ἢ ὡς ἐν ἀνθρώποις, θείαν ζωὴν. Οἱ δὲ τῇ φύσει ποιήσαντες ἀνισομοῦσαν διά πάντων τήν γνώμην, καὶ τῶν τῆς φύσεως λόγων κατὰ τήν ἐνέργειαν σκεδαστικὴν αὐτὴν ἀποδείξαντες, καθ' ὅλον τόν τοῦ εἶναι λόγον, διά τήν πρὸς τήν θείαν βούλησιν τῆς γνώμης ἀντιπάθειαν, ὅλης ἐκπεσοῦνται τῆς ἀγαθότητος, κατὰ τήν ἐμφαινομένην αὐτοῖς πρὸς τό φεῦ εἶναι τῆς γνώμης οἰκείωσιν· καθ' ἣν πρὸς τόν Θεόν ἔσται τῶν τοιούτων διάστασις, οὐκ ἐχόντων κατὰ τήν πρόθεσιν τῆς γνώμης, ταῖς ἐνεργεταῖς τῶν ἀγαθῶν τόν τοῦ εἶναι λόγον ζωογονούμενον, καθ' ὄν ἡ θεία ζωὴ διαφαίνεσθαι πέφυκε. Ζυγὸς οὖν τῆς ἐκάστου γνώμης ἔσται κατὰ τήν κρίσιν, ὁ τῆς φύσεως λόγος, τήν πρὸς τό φεῦ, ἢ εἰ αὐτῆς διαλέγχων κίνησιν, καθ' ἣν ἡ τῆς θείας ζωῆς μεθεξις ἢ ἀμεθεξία γίνεσθαι πέφυκε. Κατὰ γάρ τό εἶναι, καὶ αἰεὶ πάντας συνέξει παρὼν ὁ Θεός· κατὰ δὲ τό αἰεὶ εἶναι, μόνους ἰδιοτρόπως τούς ἀγίους ἀγγέλους τε καὶ ἀνθρώπους· τό αἰεὶ φεῦ εἶναι τοῖς μὴ τοιούτοις ὡς γνώμης καρπὸν ἀφείξεται ἐπικρινόμενον.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΕΒ΄.

Τί ἐστὶν ὃ λέγει Ζαχαρίας ὁ ἅγιος Προφήτης, "Καὶ ἦρα τοὺς ὀφθαλμοὺς μου, καὶ ἶδον· καὶ ἰδοὺ δρέπανον πετόμενον, μήκος πήχεων εἴκοσι, καὶ πλάτος πήχεων δέκα· καὶ εἶπε πρὸς με, Αὕτη ἐστὶν ἡ ἀρά ἢ ἐκπορευομένη ἐπὶ πρόσωπον πάσης τῆς γῆς." Καὶ μετ' ὀλίγα, "Καὶ ἐξοίσω αὐτό, λέγει Κύριος παντοκράτωρ, καὶ εἰσελεύσεται εἰς τὸν οἶκον τοῦ κλέπτου, καὶ εἰς τὸν οἶκον τοῦ ὀμνύοντος ἐν τῷ ὀνόματί μου ψευδῶς· καὶ καταλύσει αὐτόν, καὶ τὰ ξύλα αὐτοῦ, καὶ τοὺς λίθους αὐτοῦ." Τί τὸ δρέπανόν ἐστι, καὶ τὸ μέτρον τοῦτε μήκους καὶ τοῦ πλάτους· καὶ διὰ τί πετόμενον; καὶ τίς ὁ κλέπτης καὶ ἐπίορκος, καὶ τίς ὁ τούτου οἶκος· τίνα τὰ ξύλα, καὶ τίνες οἱ λίθοι;

(648) Ἀπόκρισις.

Ὁ φήσας Θεός· Ὁράσεις ἐπλήθυνα, καὶ ἐν χερσὶ τῶν προφητῶν ὠμοιώθην· τῆς ἐπὶ τῇ σωτηρίᾳ τῶν ἀνθρώπων διὰ σαρκὸς αὐτοῦ θαυμαστῆς ἐπιδημίας, τοῖς συμβόλοις διαποικίλας προκατεβάλετο ὑποτυπώσεις· ἄλλην δι' ἄλλου τῶν προφητῶν, ὧν ἕκαστος ἦν χωρητικός, προδεικνύμενος· οὐκοῦν καὶ τῷ μεγάλῳ προφήτῃ Ζαχαρίᾳ, τῶν οἰκείων μυστηρίων δωρούμενος τὴν μύησιν, καὶ οἶον ἐπ' ὄψιν ἄγων αὐτῷ πρὸς κατανόησιν τῆς μελλούσης αὐτοῦ διὰ σαρκὸς παρουσίας τὴν δύναμιν, δρέπανον αὐτῷ κατὰ τὴν θεωρίαν σοφῶς διεσκεύασε· διδάσκων ὡς αὐτόν ἔμελλεν, ὁ τοῖς τύποις ἑαυτὸν πολυειδῶς ταῖς τῶν προφητῶν ὁράσει μυστικῶς διαπλάσας, τὴν ἡμετέραν ἐκουσίως κατ' ἀλήθειαν ὑπελθεῖν φύσει διάπλασιν, ἵνα δείξῃ τοῖς πράγμασι παροῦσαν τὴν προμηνυθεῖσαν διὰ τῶν τύπων ἀλήθειαν.

Δρέπανον οὖν ἐστὶν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ὁ τοῦ Θεοῦ μονογενῆς Υἱός καὶ Λόγος· ὁ δι' ἑαυτὸν μὲν κατὰ φύσιν ἀπλοῦς καὶ ὦν, καὶ αἰεὶ διαμένων· δι' ἐμέ δέ κατὰ πρόσληψιν σαρκὸς νοερῶς ἐψυχωμένης, ὡς οἶδεν αὐτός, γινόμενος καθ' ὑπόστασιν σύνθετος· οὔτε τῇ κατ' ἄκρον πρὸς τὴν σάρκα καθ' ὑπόστασιν ἐνώσει τὴν εἰς μίαν φύσιν παραδεχόμενος σύγχυσιν, οὔτε τῇ κατ' ἄκρον πρὸς τὴν σάρκα κατὰ τὴν φύσιν διαφορᾶ, πρὸς υἰῶν δυάδα τεμνόμενος. Ἄκρον δέ φημι, τῆς μὲν καθ' ὑπόστασιν ἐνώσεως, τὸ παντελῶς ἀδιαίρετον· τῆς δέ κατὰ φύσιν διαφορᾶς ἄκρον, τὸ παντελῶς ἀσύγχυτον καὶ ἀναλλοίωτον· ὅτι μηδέ συνεπάγεται παντελῶς, τῇ κατὰ φύσιν τῶν ἐξ ὧν συνέστηκεν ἑτερότητι, καὶ τὴν καθ' ὑπόστασιν διαφορᾶν, τὸ μυστήριον τῆς θείας σαρκώσεως· οὔτε μὴν τῇ καθ' ὑπόστασιν ἐνώσει, τὴν εἰς μίαν φύσιν σύγχυσιν· τὸ μὲν, ἵνα μὴ προσθήκη λάβῃ τὸ τῆς Τριάδος μυστήριον· τὸ δέ, ἵνα μηδὲν ἢ τῇ θεότητι ὁμογενές κατὰ φύσιν καὶ ὁμοούσιον. Δύο γάρ φύσεων πρὸς ὑπόστασιν· ἀλλ' οὐ πρὸς φύσιν μίαν γέγονε σύννοδος· ἵνα καὶ τὸ καθ' ὑπόστασιν ἕν, ἐκ τῶν ἀλλήλαις συνδραμουσῶν φύσεων δειχθῇ κατὰ τὴν ἔνωσιν ἀποτελούμενον· καὶ τὸ διάφορον τῶν συνελθόντων πρὸς τὴν ἀδιάσπαστον ἔνωσιν, κατὰ τὴν φυσικὴν ιδιότητα πιστευθῇ πάσης ἐκτός μόνον τροπῆς καὶ συγχύσεως.

Εἰ γάρ πρὸς φύσεως γένεσιν ἢ τῶν φύσεων γέγονε σύννοδος, ἀδιάγνωστον ἂν ἦν ἡμῖν παντελῶς τὸ τῆς ἡμῶν σωτηρίας μυστήριον· οὐκ ἔχουσιν πότεν, ἢ πῶς δυνηθῆναι μαθεῖν τὴν πρὸς ἡμᾶς τοῦ Θεοῦ συγκατάβασιν· εἰς τὴν θείαν φύσιν διὰ τὴν θείαν ἔνωσιν τῆς σαρκὸς μεταβληθείσης, ἢ τῆς θείας εἰς τὴν σαρκὸς οὐσίαν μετατραπείσης· ἢ ἀμφοῖν πρὸς ἄλλης παρ' ἑαυτάς γένεσιν κατὰ τινα μίξιν συμφυρεῖσῶν· καὶ μηδετέρας τῶν ἐξ ὧν ἐστὶ φύσεων, τὸν λόγον ἀλώβητον φερούσης. Εἴτε γάρ εἰς θεότητος φύσιν ἢ σάρξ, εἴτε πρὸς σάρκα ἢ τῆς θεότητος μετεβλήθη φύσις· εἴτε πρὸς ἄλλης γένεσιν φύσεως παρά ταύτας (649) ὁ τῆς πρὸς φύσιν μίαν ἐνώσεως τρόπος τὰς φύσεις συνώθησεν, ἐγὼ τὸ μυστήριον τῆς θείας σαρκώσεως οὐκ ἐπιγινώσκω, φυσικὴν οὐχ εὐρίσκων μετὰ τὴν ἔνωσιν ἐν τῷ

μυστηρίω διαφοράν σαρκός καί θεότητος. Εἰ δέ σαρκός ἐν Χριστῷ καί θεότητος μετά τήν ἔνωσιν ὑπάρχει κατά φύσιν διαφορά· οὐ γάρ ταυτόν κατ' οὐσίαν ποτέ θεότης καί σάρξ· πρὸς φύσεως μιᾶς γένεσιν ἢ τῶν συνελθόντων οὐδαμῶς γέγονεν ἔνωσις· ἀλλὰ πρὸς μίαν ὑπόστασιν· καθ' ἣν οὐδεμίαν ἐν Χριστῷ οἰονδήποτε τρόπον εὐρίσκομεν διαφοράν. Ταυτόν γάρ τῇ οἰκείᾳ σαρκί κατά τήν ὑπόστασιν ὁ Λόγος. Καθ' ὃ γάρ ὁ Χριστός τήν οἰονδήποτε ἐπιδέχεται διαφοράν, ἐν εἶναι κατά πάντα τρόπον οὐ δύναται. Καθ' ὃ δέ τήν οἰονδῶν παντελῶς οὐκ ἐπιδέχεται διαφοράν, κατά πάντα τρόπον τό ἐν ἐπ' αὐτοῦ διά παντός εὐσεβῶς ἔχει καί ὄν καί λεγόμενον.

Οὐκοῦν ἐπειδή πᾶσα μὲν διαφορά καθ' ὃ διαφορά πάντως ὑποκείμενον ἔχει ποσόν τῶν διαφερόντων· ποσοῦ γάρ χωρίς, οὐκ ἂν εἶη ποτέ διαφορά· τό δέ ποσόν, ἀριθμοῦ χωρίς οὐ δέχεται δήλωσιν· καλῶς ἂν πρὸς μόνην τήν δήλωσιν τῆς διαφορᾶς τῶν ἐξ ὧν ἔστι φύσεων ὁ Χριστός μετά τήν ἔνωσιν, τόν ἀριθμόν παραλαμβάνομεν, σημαίνοντες ἀτρέπτους σώζεσθαι τὰς φύσεις μετά τήν ἔνωσιν· ἀλλ' οὐ διαιροῦντες τῷ ἀριθμῷ τῶν εἰς ὑπόστασιν μίαν συνδεδραμηκότων τήν ἔνωσιν· καί δηλοῦμεν τοῦτο φρονοῦντες, τῷ τῆς ὑποστάσεως λόγῳ, καθοτιοῦν ἀριθμόν οὐκ ἐπάγοντες. Ὡς γάρ οὐκ ἐπιθεωρεῖται διαφορά παντελῶς, οὐδέ ποσόν συνεισάγεται. Τό δέ ποσόν οὐκ ἔχον συνεισαγόμενον, οὔτε τόν δηλωτικόν τῆς διαφορᾶς ἀριθμόν ἐπιδέχεται. Σύνθετον οὖν κατά τήν ὑπόστασιν, καθ' ἣν ἡ ταυτότης καί τό πάντη θεωρεῖται μοναδικόν· ἵνα καί τό ταυτόν καί μοναδικόν φυλάξωμεν τῆς ὑποστάσεως, καί τήν διαφοράν τῶν πρὸς ὑπόστασιν μίαν συνδραμουσῶν ὁμολογήσωμεν φύσεων. Οὗτός ἐστιν ὃν ἴδε σχήματι δρεπάνου πετόμενον ὁ θαυμαστός Ζαχαρίας. Ἐκθεριστικός γάρ πάσης κακίας τε καί ἀγνωσίας ἐστίν ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος.

Μῆκος αὐτοῦ, φησί, πήχεων εἴκοσι· καί πλάτος αὐτοῦ, πήχεων δέκα. Ὡς μὲν οὖν Θεός καί Λόγος ὁ Χριστός, εἰς δέκα πήχεις, τὰς ἐμπράκτους λέγω καί θείας ἐντολάς, τῷ τῆς Προνοίας τρόπῳ κατά πρόοδον πλατύνεσθαι πέφυκεν. Εἰς δεκάδα γάρ ἐντολῶν ὁ τοῦ Θεοῦ πλατύνεται λόγος· δι' ὧν τήν τε τῶν δεόντων ἐνέργειαν, καί τῶν οὐ δεόντων τήν ἀργίαν νομοθετήσας, πᾶσαν περιέσχεν τῶν προνοουμένων τῆς αὐθαιρέτου γνώμης τήν κίνησιν. Ὡς δέ γενόμενος σάρξ ὁ αὐτός, καί τελείως ἐνανθρωπήσας, εἰς εἴκοσι πήχεις μηκύνεται· διά τήν ἐπ' αἰσθήσει τῶν στοιχείων πρὸς γένεσιν σώματος σύνθεσιν. Πέντε γάρ αἰσθήσεις ὑπάρχουσι, καί τέσσαρα τυγχάνει τὰ στοιχεῖα· ἐξ ὧν κατά σύνοδον ἢ τῶν ἀνθρώπων συνέστηκε φύσις. Πέντε δέ ἐπί τέσσαρα συντιθέμενα, ποιεῖ τόν εἴκοσι σαφῶς ἀριθμόν. Μῆκος δέ τόν τῆς οἰκονομίας ἢ Γραφή προσηγόρευσε τρόπον, (652) διά τε τό ὕψος, καί τό ὑπέρ πᾶσαν εἶναι φύσιν τό μυστήριον τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως.

Πετόμενον δέ, διά τε τό μηδέν ἔχειν ἐπίγειον διά τε τό ταχύ καί ὀξυκίνητον· καί συνελόντα φάναι, συντετμημένον τοῦ λόγου, καί πᾶσαν τήν τῶν ἀνθρώπων σωτηρίαν μόνη περιγράφον τῇ καρδίᾳ τῶν σωζομένων· κατά μόνην τήν πίστιν καί τήν ἀγαθὴν συνείδησιν συνεχομένην. Οὐδέν γάρ τοῦ πιστεύειν ταχύτερον· καί τοῦ, διά στόματος ὁμολογεῖν τοῦ πιστευθέντος τήν χάριν, ἐστίν εὐκολώτερον. Τό μὲν γάρ δηλοῖ τήν ἔμψυχον πρὸς τόν πεπονηκότα τοῦ πεπιστευκότος ἀγάπην· τό δέ, τήν θεοφιλή πρὸς τόν πλησίον διάθεσιν. Ἀγάπη δέ, καί γνησία διάθεσις· ἡγουν πίστις, καί ἀγαθή συνείδησις· ἔργον προδήλως τοῦ κατά καρδίαν ἀφανοῦς ὑπάρχει κινήματος, τῆς ἐκτός ὕλης πρὸς γένεσιν παντελῶς οὐ δεόμενος. Λόγον γάρ συντετμημένον, φησί, ποιήσει Κύριος ἐπὶ τῆς γῆς.

Οὗτός ἐστιν ἡ ἀρά, ἣν ἐξέπεμψεν ἐπὶ πρόσωπον πάσης τῆς γῆς ὁ Θεός καί Πατήρ· ἡ ὄντως ἀρά τῆς ἀληθινῆς. Ἐπειδή γάρ γέγονεν ἀρά διά τῆς παραβάσεως, ἡ παρακοή τοῦ Ἀδάμ, μή συγχωρήσασα πρὸς γένεσιν καρπῶν δικαιοσύνης ἀύξηθῆναι τήν ἐντολήν, ἵνα λάβῃ τήν εὐλογίαν ἢ κτίσις, ἐν τῇ ἀρᾷ γίνεται τοῦ Ἀδάμ, ἡ κατά φύσιν

τοῦ Θεοῦ καί Πατρός εὐλογία· τῆς καθ' ἁμαρτίαν ἀρᾶς ἀρά γινομένη, πρὸς ἀναίρεσιν τῆς πρὸς γένεσιν καρπῶν ἀδικίας αὐξηθείσης παρακοῆς, ἵνα λάβῃ στέρησιν τῆς καθ' ἁμαρτίαν αὐξήσεως ἢ κτίσις. Κατάρρα γάρ δι' ἐμέ, καί ἁμαρτία γέγονε, κατὰ τόν θεῖον Ἀπόστολον ὁ τήν ἐμὴν λύων κατάραν, καί τοῦ κόσμου αἴρων τήν ἁμαρτίαν.

Δύο γάρ κατάρρας εἶχον ἐγώ· μίαν μὲν, καρπὸν οὖσαν τῆς ἐμῆς προαιρέσεως· τουτέστι τήν ἁμαρτίαν· δι' ἧς εἰς τήν γῆν τό κατ' ἀρετὴν τῆς ψυχῆς ἀπέπεσε γόνιμον· ἑτέραν δέ, τόν καταψηφισθέντα δικαίως διὰ τήν ἐμὴν προαίρεσιν θάνατον τῆς φύσεως· ἐκεῖσε πρὸς ἀνάγκης καί μὴ βουλομένην τήν φύσιν ὠθούμενον, ἔνθα τῆς ἐμῆς προαιρέσεως ἐνεσπάρη κατὰ γνώμην ἢ κίνησις. Τήν οὖν κατακριθεῖσαν τῆς φύσεως, ὁ τῆς φύσεως ὑποστήσας τήν γένεσιν Θεός, ἐκουσίως ὑπελθὼν κατάραν· φημί δέ, τόν θάνατον· τήν ζῶσαν ἐν ἐμοί κατὰ προαίρεσιν τῆς ἁμαρτίας κατάραν, τῷ οἰκείῳ θανάτῳ διὰ σταυροῦ κατασφάζας ἀπέκτεινε· καί γέγονε ἡ τοῦ Θεοῦ μου κατάρρα, τῆς ἐμῆς ἁμαρτίας κατάρρα καί θάνατος, μὴ συγχωροῦσα πρὸς γένεσιν καρπῶν ἀδικίας ἐλθεῖν τήν παράβασιν· τῆς δέ κατ' ἐντολήν θείας δικαιοσύνης εὐλογία, καί ζωὴ ἀτελεῦτης.

Τοῦτο τό δρέπανον, ἦγουν ὁ Κύριος ἡμῶν καί Θεός Ἰησοῦ Χριστός, συντελεῖ τόν κλέπτην καί ἐπίορκον· καί τόν οἶκον αὐτοῦ καταλύει. Κλέπτῃς δέ κατ' ἀλήθειαν ἐστὶ καί ἐπίορκος, ὁ πονηρός διάβολος. Κλέπτῃς μὲν, ὡς συλήσας δι' ἀπάτης δόλω τοῦ παραδείσου τόν ἄνθρωπον· ἔργον καί κτίσμα Θεοῦ καί κτῆμα τίμιον ὑπάρχοντα, καί εἰς τόνδε τῆς κακώσεως ἀγαγὼν τόν τόπον· καί τό τῆς θείας ἀπεικόνισμα (653) δόξης, πολλαῖς ἁμαρτημάτων κηλῖσιν καταρυπώσας· ἰδίαν περιουσίαν ζητῶν ποιήσασθαι τόν ἀλλότριον πλοῦτον, τῶν ἀλλοτρίων κακῶς ἐφιέμενος ἀγαθῶν· οὐχ ἵνα τηρήσῃ, ἀλλ' ἵνα κλέψῃ καί θύσῃ καί ἀπολέσῃ. Ἐπίορκος δέ, ὡς ψεύστης καί παραλογιστής. Ὑποσχόμενος γάρ τῷ Ἀδάμ δώσειν θειότητος δόξαν, πρὸς ἀτιμίαν κτηνῶν ἀλόγων καί ὕβριν κατέβαλε· καί παντός κτήνους, ἵνα τό κυριώτερον εἶπω, πεποίηκεν ἀτιμώτερον· τοσοῦτον πλέον ἔχοντα τῶν κτηνῶν κατὰ τήν ὕβριν τῆς ἀλογίας, ὅσον τῶν κατὰ φύσιν τό παρά φύσιν ἐστὶ βδελυκτότερον· καί τῆς ἀθανασίας αὐτόν ἀποξενώσας, τῇ περιβολῇ τῆς φθορᾶς κατεμόλυνεν.

Οἶκος δέ τούτου τοῦ κλέπτου καί ἐπίορκου, ὁ παρῶν τῆς φθορᾶς καί τῆς ἀλλεπαλλήλου συγχύσεως καθέστηκε κόσμος· ὃν τυχόν ἐσφετερίσατο ληστεύσας τόν ἄνθρωπον· ἐν ᾧ καί ληστεύειν συνεχωρήθη, δι' ἃς οἶδεν αἰτίας, ὁ ληστεύειν αὐτόν συγχωρήσας Θεός, μέχρις ἂν ὁ κυκλικὸς τοῦ χρόνου συνέστηκε δρόμος.

Ἐν τούτῳ τῷ κόσμῳ καταλύσας ὡς ἐν οἴκῳ διὰ τῆς ἀφράστου σαρκώσεως ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος, τόν τε διάβολον δῆσας, κατήγγησε, καί τά ξύλα καί τούς λίθους τοῦ κόσμου τούτου, παντελῶς συνετέλεσε· τά ξόανα καί τούς βωμούς, καί τά τῶν ἀγαλμάτων ἰδρύματα διολέσας παντελῶς καί ἀφάνισας· δι' ὧν θεός τις πολύμορφος καί ἀλλόκοτος, ὁ τῆς πλάνης πατήρ διάβολος προσκυνεῖσθαι παρά τῶν πλανηθέντων ᾤετο· τήν ἐκείνων ἄνοιαν δόξης ἰδίας, ὡς πολύ τῶν πλανωμένων ἀνοητότερος, ὕλην ποιούμενος. Τί γάρ τοῦ δοκεῖν, οὐκ ὄντος κατ' ἀλήθειαν φύσει τοῦ πράγματος, ἀφρονέστερον; Ἐν τούτῳ τοῦ κλέπτου καί ἐπίορκου, τοῦ διαβόλου, τῷ οἴκῳ· λέγω δὴ τῷδε τῷ κόσμῳ· ὁ φιλόανθρωπος τῶν ψυχῶν ἡμῶν λυτρωτὴς καί τῶν σωμάτων, διὰ σαρκὸς καταλύσας, ὅλον κατέστρεψε κατὰ τόν τῆς προτέρας πλάνης τρόπον· καί ὅλον πάλιν κατὰ τόν τῆς ἀληθοῦς ἐπιγνώσεως ἐπανωρθώσατο λόγον. Καί ἀπλῶς εἰπεῖν, τόν ληστήν διωθήσας τῶν ἀλλοτρίων κτημάτων, αὐτός πάλιν ὡς δεσπότης δι' ἀρετῆς τῶν οἰκείων κεκράτηκε· κατὰ πᾶσαν τήν ὑπ' οὐρανόν τήν ἁγίαν αὐτοῦ μεγαλοπρεπῶς Ἐκκλησίαν δειμάμενος.

Ἦ τυχόν κλέπτῃς ἐστὶν ὁ διάβολος, ὡς δι' ἀπάτης δόλω τήν ἐκάστου πρὸς ἑαυτὸν μεταφέρειν μέχρι καί νῦν μηχανώμενος ἔφρῃσιν. Ἐπίορκος δέ καί ψεύστης, ὡς παραλογιστὴς ὁμοῦ, καί τῇ τῶν ἀμεινόνων ἐλπίδι τούς κουφοτέρους τῶν τέως ἐν

χερσίν ἀγαθῶν ἀφίστασθαι πείθων· καί διὰ τῶν νομιζομένων ἡδέων, λανθανόντως τοῖς πειθομένοις αὐτῶ, πόνους δημιουργῶν. Οἶκος δέ τούτου τοῦ κλέπτου καί ψεύστου καθέστηκεν, ἢ φιλαμαρτήμων τῆς ἐκάστου καρδίας διάθεσις· ἔχουσα καθάπερ λίθους, τήν περί τὰ καλά καρδίας πώρωσιν καί ἀναισθησίαν· ξύλα δέ, τὰ ἔξαπτικά ἐνθύμια τῆς τῶν παθῶν ἀκαθάρτου πυρώσεως.

Ἦ μή ποτέ ξύλα φησί τροπικῶς ἡ Γραφή, τήν ἐπιθυμίαν. Ξύλον γάρ ταύτης [marg. Τῆς ἐπιθυμίας δηλονότι] (656) πρῶτον ἀναγέγραπται παρά φύσιν διαφθεῖραν τήν κίνησιν· καί διὰ τό παντός πάθους, ὡς τοῦ πυρός ἢ ξυλώδης ὕλη, ταύτης δεκτικὴν εἶναι τῆς ψυχῆς τήν δύναμιν· λίθους δέ, τό στερρόν τυχόν καί ἀναίσθητον, καί μή ὑπέικον τῷ λόγῳ τῆς ἀρετῆς, τῶν θυμικῶν κινήματων· ἅπερ πάντα, μετὰ τῆς ἐν ἧ ταῦτα τυγχάνουσιν οἰκίας, ἤγουν διαθέσεως, ἀφανίζει τε καί συντελεῖ παραγινόμενος ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος, ἐκβάλλων αὐτῆς πρότερον διὰ τῆς πίστεως, τόν διὰ τῆς πλάνης ἐν αὐτῇ ποτε κατοικήσαντα διάβολον· τόν οἰόμενον ἰσχυρόν εἶναι, πέδαις ἀλύτοις καταδήσας, καί τήν οἰκίαν αὐτοῦ διαρπάσας· τήν τε τῶν παθῶν ἔξαπτικὴν ἔξιν, μετὰ τῆς περί τὰ καλά πωρώσεως ἀπελαύνων τῆς καρδίας.

Ἦ τυχόν λίθους μέν καλεῖ, τήν περί τὰ καλά τῆς ψυχῆς ῥαθυμίαν, ὡς ἀρετῶν ἀναισθητοῦσης· ξύλα δέ, τήν περί τὰ κακά προθυμίαν· ἅπερ πάντα ἔξω τῆς καρδίας τῶν πιστῶν διωθόμενος ὁ Λόγος, οὐ παύεται ποιῶν εἰρήνην, καί ἀποκαταλλάσσει ἐν ἐνί σώματι τῶν ἀρετῶν, τοὺς τε μακράν καί τοὺς ἐγγύς, τό μεσότοιχον δῆλον ὅτι τοῦ φραγμοῦ καταλύων· λέγω δὴ τήν ἀμαρτίαν· καί τῆς γνώμης ἀκυρῶν, τό περί κακίαν χειρόγραφον· καί τό φρόνημα τῆς σαρκός, καθυποτάσσει τῷ νόμῳ τοῦ πνεύματος. Τοὺς μακράν γάρ ἐκάλεσεν, ὡς οἶμαι, τὰς κατ' αἴσθησιν κινήσεις· μακράν κατὰ φύσιν οὔσας, καί ξένας παντάπασιν τοῦ νόμου τοῦ Θεοῦ· ἐγγύς δέ, τὰς νοεράς τῆς ψυχῆς ἐνεργείας, ὡς τοῦ λόγου κατ' οἰκείωσιν οὐκ οὔσας μακράν· ὡς περ συνάπτει μετὰ τήν κατάλυσιν τοῦ σαρκικοῦ νόμου, κατὰ τόν τῆς ἀρετῆς τρόπον συνδέων αὐτάς ἀλλήλαις τῷ πνεύματι. Μεσότοιχον γάρ ὡς οἶμαι, τόν κατὰ φύσιν νόμον τοῦ σώματος κέκληκε· πρὸς τὰ πάθη σχέσιν, ἤγουν τήν ἀμαρτίαν. Μόνη γάρ ἡ πρὸς τὰ πάθη τῆς ἀτιμίας σχέσις, τοῦ νόμου τῆς φύσεως· τουτέστι, τοῦ παθητοῦ τῆς φύσεως μέρους, φραγμός γίνεται, τῆς ψυχῆς τό σῶμα διατειχίζων, καί τοῦ λόγου τῶν ἀρετῶν· τήν πρὸς σάρκα διὰ μέσης ψυχῆς κατὰ τήν πρᾶξιν μή συγχωρῶν γενέσθαι διάβασιν. Ὁ δέ Λόγος παραγενόμενος, καί τόν τῆς φύσεως νόμον, ἤγουν τό τῆς φύσεως παθητόν καταπαλαίσας, τήν ἐν αὐτῷ τῶν παρά φύσιν παθῶν σχέσιν κατήργησεν.

Οὗτος ἐστὶν ὁ Κύριός μου καί ὁ Θεός μου Χριστός Ἰησοῦς, ὃν ὡς δρέπανον ἐώρακεν ὁ προφήτης, εἴκοσι πήχεων τό μήκος· περιεκτικός γάρ πάσης τῆς ἐπὶ τοῖς αἰσθητοῖς ἐστὶν αἰσθητικῆς ἐνεργείας· καί δέκα πήχεων τό πλάτος· ὀριστικός γάρ πάσης λογικῆς ὑπάρχει κινήσεως, ὁ ἐμός Θεός καί Σωτήρ. Φασὶ γάρ τό ἀριθμεῖν μόνου κατὰ φύσιν εἶναι τοῦ λογικοῦ· παντός δέ ἀριθμοῦ περιοχὴ καί τέλος ἐστίν, ἢ δεκάς· ἄρα περιεκτικός οὐ μόνον αἰσθητικῶν δυνάμεων, ἀλλὰ καί νοερῶν ἐνεργειῶν ἐστὶν ὁ τοῦ Θεοῦ (657) Λόγος· ὡς μή μόνον σωμάτων, ἀλλὰ καί ἀσωμάτων δημιουργός.

Δρέπανον δέ προσηγορεύθη κατὰ τήν ὄρασιν, οὐ μόνον ὡς θερίζων τῆς λογικῆς φύσεως, ἦν αὐτός οὐκ ἔσπειρε, κακίαν· καί συνάγων, ἦν αὐτός οὐ διεσκόρπισε, φύσιν· ἀλλὰ καί ὡς δρεπόμενος, καί εἶσω τῶν θείων ἀποθηκῶν τοὺς σωζομένους ποιούμενος. Πρὸς δέ, καί ὡς ταῖς ἐνεργείαις τῶν ἀρετῶν εὐαφής, ταῖς πρακτικαῖς δυνάμεσι τῆς ψυχῆς συμφυόμενος.

Εἰ δέ τινί πως δοκεῖ, προσώπων δύο καί οἴκων τοσοῦτων ὁ τῆς Γραφῆς ἔμφασιν ποιεῖσθαι λόγος, ὧν ἐργάζεται τό δρέπανον τήν ἀναίρεσιν, φάσκων, καί εἰσελεύσεται εἰς τόν οἶκον τοῦ κλέπτου, καί εἰς τόν οἶκον τοῦ ὀμνύοντος ἐπὶ τῷ

ὄνόματί μου ψευδῆ· γινώμεν ὅτι τὰς δύο γενικάς, καί πασῶν περιεκτικὰς ἐνεργείας τῆς τοῦ διαβόλου πλάνης, ἀντί προσώπων δύο λαβῶν ἐσήμανεν· ἤγουν τούς τρόπους τῶν ἐνεργειῶν· καί τὰς δύο γενικάς, καί τῶν λοιπῶν ὀριστικὰς περὶ τὴν πλάνην διαθέσεις τῆς ἀνθρωπότητος, οἴκους δύο προσηγόρευσεν ὁ λόγος. Οἶον, ἠνίκα μὲν δι' ἀπάτης δόλω συλῶν τὴν περὶ Θεόν ἔμφυτον γνῶσιν τῆς φύσεως, ταύτην ὁ πονηρὸς εἰς ἑαυτὸν σφετερίζεται, κλέπτῃς ἐστίν, εἰς ἑαυτὸν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ τὸ σέβας μεταφέρειν πειρώμενος· ἀπάγων δὴλον ὅτι τῶν ἐν τοῖς γεγονόσι πνευματικῶν λόγων τὴν κατὰ νοῦν τῆς ψυχῆς θεωρίαν, καί μόνῃ περιεγράφων τὴν νοεράν δύναμιν τῆ κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν προσόψει τῶν αἰσθητῶν· ὀπηνίκα δὲ διὰ τῶν φυσικῶν ἀποχρώμενος κινήματων, πρὸς τὰ παρά φύσιν σοφιστικῶς τῆς ψυχῆς κατασύρη τὴν πρακτικὴν δύναμιν, καὶ διὰ τῶν νομιζομένων καλῶν τοῖς χεῖροσι πιθανῶς δι' ἡδονῆς προσηλώσῃ ταύτης τὴν ἔφρῃσιν, ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου ὀμνύει ψευδῶς, πρὸς ἄλλα παρ' ὑπόσχεσιν ἄγων τὴν πειθομένην ψυχὴν. Καί ἔστι κλέπτῃς μὲν, ὡς πρὸς ἑαυτὸν συλῶν τὴν γνῶσιν τῆς φύσεως· οἰκίαν ἔχων, τὴν περὶ τὴν ἄγνοιαν τῶν πλανωμένων διάθεσιν. Ἐπίορκος δέ, ὡς τὸ πρακτικόν τῆς ψυχῆς μάτην διαπονεῖσθαι πείθων τοῖς παρά φύσιν· οἰκίαν ἔχων τὴν φιλαμαρτήμονα τῆς γνώμης τῶν ἀνεχομένων διάθεσιν.

Οὐκοῦν κλέπτῃς, ὡς ἔφην, ὁ διάβολος, τὴν γνῶσιν παρατρέπων τῆς φύσεως· ἐπίορκος δέ, τὴν κατ' ἀρετὴν ἐνέργειαν αὐτῆς παραμείβων τῆς πράξεως. Οἰκία δὲ κλέπτου καθέστηκεν, ἢ τῷ πταιστῷ λόγῳ τῆς γνώσεως ἐνισχημένη διάθεσις· οἰκία δὲ ἐπίορκου, ἢ τῷ μύσει τῶν παθῶν τῆς ἀτιμίας πεποιωμένη διάθεσις· ἄσπερ ὁ τοῦ Θεοῦ σωτήριος Λόγος φιλανθρώπως εἰσδύς, ποιεῖ κατοικητήριον Θεοῦ διὰ Πνεύματος· γινώσιν ἀληθείας ἀντί πλάνης καὶ ἀγνωσίας· καὶ ἀρετὴν καὶ δικαιοσύνην ἀντί κακίας καὶ πονηρίας δημιουργῶν· δι' ὧν ἐν τοῖς ἀξίοις ποιεῖν πέφυκε τὴν οἰκίαν ἐμφάνειαν.

Τοιγαροῦν ἀντί τῶν προσώπων, τούς τρόπους τῆς διαφόρου κακουργίας τοῦ ἐνός καὶ τοῦ αὐτοῦ πονηροῦ διαβόλου· καὶ ἀντί τῶν οἰκιῶν, τὰς προσφυεῖς (650) τοῖς διαβολικοῖς τρόποις τῶν ἐνεργουμένων διαθέσεις κέκληκεν ὁ λόγος.

Κλέπτῃς δὲ πάλιν ἐστίν, ὁ πρὸς ἀπάτην τῶν ἀκούοντων τούσθεῖους δῆθεν ἀσκούμενος λόγους, ὧν οὐκ ἐπέγνω διὰ τῶν ἔργων τὴν δύναμιν· τὴν ψιλήν προφορὰν δόξης ἐμπορίαν ποιούμενος, καὶ τῷ διὰ γλώσσης λόγῳ, τόν τοῦ δίκαιος νομίζεσθαι παρά τῶν ἀκροουμένων θηρώμενος ἔπαινον. Καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν, ὁ τῷ λόγῳ τόν βίον ἀνάρμοστον, καὶ τῆ γνῶσει τὴν διάθεσιν τῆς ψυχῆς ἀντικειμένην ἔχων, κλέπτῃς ἐστίν· ἐκ τῶν ἀλλοτρίων ἀγαθῶν, οὐ καλῶς διαφαινόμενος· πρὸς ὃν ὁ λόγος εἰκότως ἐρεῖ, Τῷ δὲ ἀμαρτωλῷ εἶπεν ὁ Θεός· Ἴνα τί σὺ ἐκδιηγῆ τὰ δικαιώματά μου, καὶ ἀντιλαμβάνεις τὴν διαθήκην μου διὰ στόματός σου;

Καὶ πάλιν κλέπτῃς ἐστίν, ὁ τοῖς φαινομένοις τρόποις καὶ ἤθεσι, τὴν μὴ φαινομένην συγκαλύπτων τῆς ψυχῆς κακουργίαν· ἐπιεικείας πλάσμασι, τὴν ἔνδον ἐπικαλύπτων διάθεσιν· καὶ κλέπτων ὡσπερ ἐκεῖνος τῆ προφορᾷ τῶν λόγων τῆς γνώσεως, τὴν τῶν ἀκούοντων διάνοιαν· οὕτω δὴ καὶ αὐτὸς τῷ τρόπῳ τῆς τῶν ἡθῶν ὑποκρίσεως, τῶν θεωμένων τὴν αἴσθησιν· πρὸς ὃν ὁμοίως εἰρήσεται τό, Αἰσχύνθητε, οἱ ἐνδεδυμένοι ἱμάτια ἀλλότρια. Καὶ τό, Ἀνακαλύψει Κύριος τό σχῆμα αὐτῶν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. Καθ' ἐκάστην γάρ ἐν τῷ κρυπτῷ τῆς καρδίας ἐργαστηρίῳ, ταῦτά μοι λέγοντες ἀκούειν δοκῶ τοῦ Θεοῦ, τὴν ἡμέραν, ὡς ἐπ' ἀμφοῖν διαρρήδην κατεγνωσμένος.

Ἐπίορκος δὲ ἐστίν, ἤγουν ὀμνύων ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου ψευδῶς, ὁ ἐπαγγελλούμενος τῷ Θεῷ τόν κατ' ἀρετὴν βίον, καὶ ἀλλότρια παρά τὴν ὑπόσχεσιν τῆς οἰκειᾶς ἐπαγγελίας ἐπιτηδεύων· καὶ τὴν συνθήκην τῆς ὁμολογίας τοῦ σεμνοῦ βίου διὰ τῆς ἀργίας τῶν ἐντολῶν, οἷος ἐγώ, παραβαίνων. Καὶ συντόμως εἰπεῖν, ὁ κατὰ

Θεόν ζῆν προελόμενος, καί μή τελείως τῷ παρόντι βίῳ νεκρούμενος, ψεύστης ἐστὶ καί ἐπίορκος· ὁμόσας μὲν τῷ Θεῷ· τουτέστιν, ἐπαγγειλάμενος τὸν τῆς ἐν τοῖς θείοις ἀγῶσιν ἄμεμπτον δρόμον· καί μή πληρώσας, καί διὰ τοῦτο μηδαμῶς ἐπαινούμενος· Ἐπαινεθήσεται γάρ, φησί, πᾶς ὁ ὁμνύων ἐν αὐτῷ· τουτέστι, πᾶς ὁ τῷ Θεῷ τὸν ἔνθεον ἐπαγγειλάμενος βίον, καί διὰ τῆς ἀληθείας τῶν ἔργων τῆς δικαιοσύνης, τοὺς ὄρκους πληρῶν τῆς καλῆς ὑποσχέσεως. Εἰ δέ πάντως ἔπαινον ἔχει ὁ τῶν οἰκείων πληρωτῆς ἐπαγγελιῶν, ὡς ὁμνύων τῷ Θεῷ καὶ ἀληθεύων· δῆλον ὅτι ψόγον ἔξει καὶ ἀτιμίαν, ὁ τῶν οἰκείων συνθηκῶν παραβάτης γενόμενος, ὡς ὁμόσας ἐν τῷ Θεῷ, καὶ ψευδόμενος.

Τούτων ὑπερχόμενος ὡσπερ οἰκίας τινὰς τὰς καρδιάς, ἡγουν τὴν ἐκάστου διάθεσιν, τὸ δρέπανον· τουτέστιν, ὁ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός λόγος, ἅτε δὴ γνῶσις κατ' οὐσίαν ὑπάρχων καὶ ἀρετῆ· συντελεῖ πάμπαν αὐτάς, τῇ πρὸς τὸ κρεῖττον μεταβολῇ τὴν προτέραν τῆς ἐκάστου καρδιάς διαφανίζων κατάστασιν, καὶ φέρων ἐκάτερον πρὸς τὴν τοῦ λείποντος αὐτῷ καλοῦ μετουσίαν· καὶ ποιῶν τὸν μὲν κλέπτην τῆς γνώσεως, (661) ἐργάτην ἀρετῆς ἀνεπαίσχυντον· τὸν δέ κλέπτην τῆς τῶν ἡθῶν φαινομένης καταστολῆς, ἐπιστήμονα τῆς κατὰ ψυχὴν κρυπτομένης γεωργὸν διαθέσεως· τὸν ἐπίορκον δέ, ἀληθῆ τῶν οἰκείων ὑποσχέσεων ἐργαζόμενος φύλακα, τοῖς ἔργοις τῶν ἐντολῶν τὰς οἰκειὰς ἐπαγγελίας πιστούμενον.

ΣΧΟΛΙΑ

α'. Fr. Βλέπε τὸ μυστήριον· βλέπε τὴν ἀγχόνην τῶν Φυσιθεσιτῶν· βλέπε τοῦ Ἰταλοῦ καὶ τοῦ Νεΐλου τὸν θάνατον.

β'. Οὐ λέγομεν, φησὶν, ἐπὶ Χριστοῦ διαφορὰν ὑποστάσεων, ὅτι Τριάς μεμένηκεν ἢ Τριάς, καὶ σαρκωθέντος τοῦ Θεοῦ καὶ Λόγου, προσθήκης προσώπου οὐ προσγενομένης τῇ ἀγίᾳ Τριάδι διὰ τὴν σάρκωσιν. Λέγομεν δέ φύσεων διαφορὰν, ἵνα μὴ τῷ Λόγῳ κατὰ τὴν φύσιν ὁμοούσιον τὴν σάρκα πρεσβεύωμεν.

γ'. Ὅτι φύσεων διαφορὰν ὁ μὴ λέγων, φησὶν, οὐκ ἔχει πόθεν πιστώσασθαι, τὴν ὅτι γέγονε σὰρξ ὁ Λόγος δίχα τροπῆς ὁμολογίαν, μὴ γινώσκων σωζόμενον κατὰ τὴν φύσιν τῇ μιᾷ τοῦ ἑνός Θεοῦ καὶ Χριστοῦ ὑποστάσει μετὰ τὴν ἔνωσιν τὸ προσλαβόν καὶ τὸ προσειλημμένον.

δ'. Πῶς δρέπανον ὁ Κύριός ἐστι, καὶ τί τὸ πλάτος αὐτοῦ θεωρεῖται τῶν πῆχεων.

ε'. Πῶς αὐτός πάλιν ὡς δρέπανον ἔχει τὸ μῆκος εἴκοσι πῆχεων.

στ'. Διὰ τί πετόμενον τὸ δρέπανον ἴδεν ὁ προφήτης.

ζ'. Ἡ πίστις τὴν εἰς Θεόν διὰ τῆς ἐλπίδος τελείαν ἀγάπην συνίστησιν· ἡ ἀγαθὴ συνείδησις, τὴν εἰς τὸν πλησίον διὰ τῆς φυλακῆς τῶν ἐντολῶν ἀγάπης ὑφίστησιν. Ἡ γὰρ ἀγαθὴ συνείδησις, παραβαθεῖσαν ἐντολήν οὐκ ἔχει κατήγορον· ταύτας δέ μόνον ἡ καρδιά πιστεύεσθαι πέφυκε, τῶν ἐφιεμένων τῆς ἀληθοῦς σωτηρίας.

η'. Πῶς ἐστὶν ὁ Κύριος ἀρά, καὶ τίνος ἀρά.

θ'. (664) Ἐπειδὴ, φησί, πρὸς τὴν γῆν ἔσχεν τὴν ἔφρουν κινουμένην ὁ ἄνθρωπος, εἰς αὐτὴν ὠθεῖτε καὶ μὴ θέλων ὑπὸ τοῦ θανάτου.

ι'. Τί ἐστὶν ὁ κλέπτης, καὶ ὁ ἐπίορκος.

ια'. Κλοπὴ ἐστὶ πονηρά, ἢ δι' ἀπάτης τῆς φύσεως ἄλωσις. Θυσία ἐστίν, ἢν θύει τοὺς ὑπ' αὐτοῦ κλεπτομένους ὁ διάβολος, ἢ κατὰ τὴν ἔνθεον ζωὴν σφαγὴ τῆς προαιρέσεως, καὶ ἢ κατ' αὐτὴν τελεία τῆς μνήμης ἀναίρεσις. Ἀπώλειά ἐστίν, ἢ κατὰ στέρησιν τῆς τοῦ Θεοῦ γνώσεως ἐπισυμβαίνουσα τοῖς θυομένοις ἄγνοια. Διὰ τοῦτο γὰρ κλέπτει συναρπάζων τὸν λογισμόν, ἵνα τῆς κατ' ἀρετὴν καὶ γνῶσιν ζωῆς ἐργάσηται στέρησιν.

ιβ'. Τίς ἐστὶν ὁ οἶκος τοῦ κλέπτου καὶ τοῦ ἐπιόρκου.

ιγ'. Αἰτίαν τοῦ ληστεύειν συγχωρηθῆναι τὸν διάβολον, στοχαστικῶς ἔρει τις τυχόν, τό καί τοῖς ἀνθρώποις διά πείρας αὐτοῦ γνωσθῆναι τήν κακίαν, ἵνα μισηθῆ ἢ πλέον δεικνύμενος· καί τό πᾶσιν ἀλλήλων δειχθῆναι τοῖς ἀνθρώποις διά τῆς δοκιμασίας τὰς διαθέσεις, ἵνα ἕκαστος ἑαυτῷ σύμφυτον ἐπιφέρηται συνηγορίαν, τήν οἰκείαν συνείδησιν. Ὁ γάρ Θεός οὐ δέεται τῆς κατά τήν πείραν μαθήσεως, πάντων ἔχων οὐσιωδῶς, καί πρό τῆς αὐτῶν γενέσεως, τήν γνῶσιν.

ιδ'. Τίνα τά ξύλα, καί τίνες οἱ λίθοι.

ιε'. Ὅτι καταστροφή τοῦ οἴκου, τουτέστι τοῦ κόσμου, κατά τήν πλάνην διά τῆς σαρκώσεως γέγονεν.

ιστ'. Κατ' ἄλλην θεωρίαν τῶν αὐτῶν ἔκθεσις.

ιζ'. Ἄλλη περί τῶν αὐτῶν θεωρία.

ιη'. Ταύτην ἔθετο τήν θεωρίαν τοῖς ἐμπαθέσιν ἀρμόδιον. Ὁ γάρ τήν παντελεῖα περί τό καλόν ἀκίνησιαν νοσῶν, περί τό κακόν ὑπάρχει, πάντως εὐκίνητος. Κατ' ἀμφοτέρα γάρ ἀκίνητον ὑπάρχειν, ἀδύνατον.

ιθ'. Συναπτομένη ἢ κατ' αἴσθησιν κινήσις τῆ κατά νοῦν ἐνεργεία, ποιεῖ τήν μετά γνώσεως ἀρετήν.

κ'. Διά τί δρέπανον ἐκάλεσεν;

κα'. Ὅτι συμφύρεται ταῖς πρακτικαῖς τῆς ψυχῆς δυνάμεσιν ὁ Λόγος, ὡσπερ τό δρέπανον τῆ χειρὶ τοῦ θερίζοντος, πρός ἀναίρεσιν παθῶν, καί συγκομιδῆν ἀρετῶν.

κβ'. Κλέπτης μέν, φησί, ἐστὶν ὁ διάβολος, ὡς ἀγνοίας· ἐπιόρκος δέ, ὡς κακίας δημιουργός· ἔχων καθάπερ οἰκίας, τοῦ μέν ἀγνοοῦντος, τήν πλανωμένην διάνοιαν· τοῦ δέ κακοῦ, τήν φιλαμαρτήμονα γνώμην.

κγ'. Καλή θεωρία, καί πάνυ πρόσφορος ἡμῖν, τοῖς νοθεύουσι διά τήν κενοδοξίαν τό κλέος τῆς ἀρετῆς καί τῆς γνώσεως.

κδ'. Κλέπτης ἐστί, φησί, καί ὁ τήν ἀρετῶν τῶν ἡθῶν ἀπατηλήν διάπλασιν ὑποκρινόμενος· καί τῷ φαινομένῳ σχήματι, τήν λανθάνουσαν συγκαλύπτων τῆς γνώμης πονηρίαν.

κε'. Ὁ κατά μόνην τήν ἐν λόγοις προφοράν γνῶσιν ὑποκρινόμενος, φησί, πρός δόξαν ἰδίαν τήν τῶν ἀκουόντων κλέπτει διάνοιαν· καί ὁ τοῖς ἤθεσι τήν (665) ἀρετήν ὑποκρινόμενος, πρός δόξαν ἰδίαν κλέπτει τήν τῶν θεωμένων ὄρασιν· καί δι' ἀπάτης ἀμφοτέροι κλέπτοντες πλανῶσιν, ὁ μέν, διάνοιαν ψυχῆς τῶν ἀκούοντων· ὁ δέ τῶν θεωμένων σώματος αἴσθησιν.

κστ'. Τί ἐστὶν ὁ ἐπιόρκος.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΕΓ'.

Ἐν τῷ αὐτῷ προφήτῃ γέγραπται πάλιν· "Καί εἶπε πρὸς με· Τί σύ βλέπεις; Καί εἶπα· Ἐώρακα, καί ἰδοὺ λυχνία χρυσοῦ ὄλη, καί τό λαμπαδίον ἐπάνω αὐτῆς· καί ἐπτὰ λύχνοι ἐπάνω αὐτῆς, καί ἐπτὰ ἐπαρυστρίδες τοῖς λύχνοις τοῖς ἐπάνω αὐτῆς· καί δύο ἐλαῖαι ἐπάνω αὐτῆς· μία ἐκ δεξιῶν τοῦ λαμπαδίου αὐτῆς, καί μία ἐξ εὐωνύμων." Τίς ἡ λυχνία; καί διά τί χρυσοῦ, καί τί τό λαμπαδίον τό ἐπάνω αὐτῆς; τίνες οἱ ἐπτὰ ἐπαρυστρίδες τῶν ἐπτὰ λύχνων; καί τίνες αἱ δύο ἐλαῖαι; καί διά τί ἐξ δεξιῶν καί ἐξ εὐωνύμων τοῦ λαμπαδίου;

Ἀπόκρισις.

Τήν πολύφωτον καί ὑπερφαῖ τῆς ἀγίας Ἐκκλησίας μεγαλοπρέπειαν πόρρωθεν τῷ προφήτῃ συμβολικῶς προδιαγράφων ὁ λόγος, ταύτην οὕτως αὐτῷ τήν ὄρασιν διεποίκιλε· διδάσκων, οἶμαι, τοῦ κατ' αὐτήν καινοῦ μυστηρίου τήν δύναμιν. Λυχνία

τοιγαροῦν ἐστὶν ὀλόχρυσος, ἢ τοῦ Θεοῦ πανεύφημος Ἐκκλησία, καθαρὰ καὶ ἀμίαντος, ἄχραντός τε καὶ ἀκίβδηλος, καὶ ἀμείωτος, καὶ τοῦ ἀληθινοῦ φωτός δεκτική. Φασὶ γάρ τόν ἀκίβδηλον χρυσόν, μήτε μελένεσθαι καταχωννύμενον ἰῶ τινι καὶ διαφθείρεσθαι· μήτε μὴν μειοῦσθαι παντελῶς ἐκπυρούμενον· πρὸς δέ, καὶ τῆς ὀπτικῆς τῶν ἐνατενιζόντων αὐτῷ δυνάμεως κατὰ τινὰ φυσικὴν ἐνέργειαν εἶναι ῥωστικόν τε καὶ ἀνανεωτικόν. Τοιαύτη δέ καὶ ἡ τοῦ Θεοῦ πανένδοξος Ἐκκλησία, δι' αὐτῶν κατ' ἀλήθειαν τῶν πραγμάτων ὑπάρχουσα πέφυκε, κατὰ τοῦ χρυσοῦ καθαρωτάτην φύσιν· ἀκίβδηλος μὲν, ὡς μηδέν ἔχουσα τὸ σύνολον τῷ κατὰ τὴν πίστιν μυστηρίῳ τῆς θεολογίας ἐπίμικτον καὶ ἀλλότριον· καθαρὰ δέ, ὡς τῇ λαμπρότητι τῶν ἀρετῶν διαυγῆς καὶ ἐπίδοξος· ἀμίαντος δέ, ὡς μηδενὶ ῥύπῳ μολυνομένη παθῶν· ἄχραντος δέ, ὡς πᾶσι τοῖς πονηροῖς ἀνέπαφος πνεύμασι· μήτε μὴν ταῖς ὑλικάς περιστάσεις ἰῶ τινι κακίας μελαινομένη [Fr. μολυνομένη]· ἀμείωτος δέ καὶ ἀνελάττωτος, ὡς μηδέ τῇ καμίνῳ τῶν κατὰ καιροὺς διωγμῶν πυρουμένη, καὶ ταῖς ἀλλεπαλλήλοις τῶν αἰρέσεων ἐπαναστάσει βασανιζομένη, κατὰ λόγον ἢ βίον, ἤγουν πίστιν καὶ πολιτείαν, τὴν οἴαντο ὕφειν διὰ τὸ βάρος τῶν πειρασμῶν ὑπομένουσα· διὸ καὶ πάσης κατὰ τὴν χάριν ἐστὶ ῥωστικὴ διανοίας, τῶν εὐσεβῶς αὐτὴν κατανοούντων. Καλεῖ μὲν γάρ τούς ἀσεβεῖς, παρεχομένη τὸ φῶς τῆς ἀληθοῦς γνώσεως· συντηρεῖ δέ τούς τῶν κατ' αὐτὴν μυστηρίων φιλοθεάμονας, ἀπαθῆ καὶ ἀρευμάτιστον τὴν κόρη τῆς αὐτῶν διανοίας (668) φυλάττουσα. Τούς δέ κατὰ τι σάλον ὑπομεμενηκότας ἀνακαλεῖται, καὶ τῷ λόγῳ τῆς παρακλήσεως ἀνανεοῦται τὴν παθοῦσαν διάνοιαν. Οὕτως μὲν ἔχουσαν τὴν ὀραθεῖσαν τῷ προφήτῃ λυχνίαν, κατὰ μίαν ἐπιβολὴν διὰ τῶν εἰρημένων κατενοήσαμεν.

Τὸ δέ λαμπάδιον τὸ ἐπάνω αὐτῆς ἐστὶ, τὸ πατρικόν φῶς καὶ ἀληθινόν, ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον, ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός· διὰ τὴν πρόσληψιν τῆς ἐξ ἡμῶν καὶ ἡμετέρας σαρκός, λαμπάδιον καὶ γεγεννημένος καὶ προσηγορευμένος· ἤγουν ἢ κατὰ φύσιν τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός Σοφία καὶ Λόγος· ὁ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ κηρυττόμενός τε κατὰ τὴν εὐσεβῆ πίστιν, καὶ τῷ βίῳ τῷ κατ' ἀρετὴν διὰ τῆς τῶν ἐντολῶν φυλακῆς ὑψούμενος ἐν τοῖς ἔθνεσι καὶ διαφαινόμενος· καὶ πᾶσι λάμπων τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ· λέγω δὴ τῷδε τῷ κόσμῳ· καθά ποῦ φησιν αὐτός ὁ Θεός καὶ Λόγος· Οὐδεὶς ἄπει λύχνος, καὶ τίθησιν αὐτόν ὑπὸ τὸν μῶδιον· ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν, καὶ λάμπει πᾶσι τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ· λύχνον ἑαυτόν δηλαδὴ λέγων, ὡς κατὰ φύσιν Θεός ὑπάρχων, καὶ σὰρξ κατ' οἰκονομίαν γενόμενος· οἷα δὴ φῶς κατ' οὐσίαν, λύχνου δίκην ἀπεριγράφως διὰ μέσης ψυχῆς, ὡς διὰ θρυαλλίδος τὸ πῦρ, τῷ τῆς σαρκός ὀστράκῳ κρατούμενος· ὅπερ οἶμαι νοήσας καὶ ὁ μέγας Δαβὶδ, λύχνον κέκληκε τὸν Κύριον, φήσας· Λύχνος τοῖς ποσὶ μου ὁ νόμος σου, καὶ φῶς ταῖς τρίβοις μου. Σκότους γάρ ἀγνοίας τε καὶ πονηρίας λυτήριος ὁ ἐμός ὑπάρχει Σωτὴρ καὶ Θεός· διὸ καὶ λύχνος τῇ Γραφῇ προσηγορεύθη. Λύχνος γάρ, παρά τὸ λύειν τὸ νύχος λέγεται. Νύχος δέ καλοῦσι τὸ σκότος οἱ περὶ λόγους σπουδάζοντες. Ὅς δὴ ὁ μόνος οἷα δὴ λύχνος τὸν ζόφον τῆς ἀγνοίας καὶ τὸν σκότον τῆς κακίας διαλύσας, πᾶσιν ὁδὸς γέγονε σωτηρίας· δι' ἀρετῆς καὶ γνώσεως πρὸς τὸν Πατέρα φέρων τούς αὐτόν ὡς δικαιοσύνης ὁδὸν διὰ τῶν θείων ἐντολῶν ὀδεύειν βουλομένους. Λυχνίαν δέ τὴν ἁγίαν Ἐκκλησίαν, ἐφ' ἧς τῷ κηρύγματι λάμπων ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος, πάντας τούς ἐν τῷδε τῷ κόσμῳ ὡς ἐν οἰκίᾳ τινὶ τυγχάνοντας καταφωτίζει ταῖς ἀκτίσι τῆς ἀληθείας, τὰς πάντων διανοίας θείας πληρῶν ἐπιγνώσεως.

Μῶδιον δέ, τῷ τῆς συμβολικῆς διαπλάσεως τρόπῳ κέκληκε τὴν συναγωγὴν τῶν Ἰουδαίων· ἤγουν τὴν σωματικὴν τοῦ νόμου λατρείαν, τῷ παχεῖ (669) τῶν ἐν τῷ γράμματι συμβόλων παντελῶς ἀδιάγνωστον ἔχουσαν τὸ φῶς τῆς ἐν νοήμασιν ἀληθοῦς ἐπιγνώσεως· ὅφ' ὃν μῶδιον κρατεῖσθαι παντελῶς ὁ λόγος οὐ βούλεται· τὸ ὕψει ἐπικεῖσθαι θέλων, καὶ τῷ μεγέθει τοῦ κάλλους τῆς Ἐκκλησίας. Πάντας γάρ ἄν,

τῷ γράμματι τοῦ νόμου καθάπερ μοδίῳ κρατούμενος ὁ λόγος, ἐστέρησε φωτός αἰδίου, μή διδούς θεωρίαν πνευματικὴν, τοῖς τὴν αἴσθησιν ὡς ἀπατηλὴν, καὶ μόνης δεκτικὴν τῆς ἀπάτης· καὶ τῆς τῶν συμφυῶν σωμάτων φθορᾶς ὑπάρχουσας μόνης ἀντιληπτικὴν, ἐκδύσασθαι σπεύδουσιν· ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνία, λέγω τὴν Ἐκκλησίαν, ἤγουν τὴν ἐν πνεύματι λογικὴν λατρείαν, ἵνα πάντας φωτίσῃ· διδάσκων τοὺς ἐν παντί τῷ κόσμῳ, λόγῳ ζῆν μόνῳ καὶ πολιτεύεσθαι· καὶ τοσοῦτον ἔχειν περὶ τῶν σωμάτων τὴν μέριμναν, ὅσον διὰ πολλῆς φροντίδος τὴν πρὸς αὐτὰ σχέσιν τῆς ψυχῆς παντελῶς διακόψαι· καὶ μηδεμίαν διδόναι τὸ σύνολον ὕλης τῆ ψυχῆ φαντασίαν, ἔργον ποιεῖσθαι καὶ σπούδασμα· σβεσθείσης ἤδη τῷ λόγῳ, τῆς κατ' ἀρχὰς τὸν μὲν λόγον παρωσαμένης· τὴν ἀλογίαν δὲ τῆς ἡδονῆς, ὄφειως δίκην ἐρησιτικοῦ, προσδεξαμένης αἰσθήσεως· καθ' ἧς ὠρίσθη δικαίως ὁ θάνατος, ἵνα παύσῃται τῷ διαβόλῳ πρὸς τὴν ψυχὴν παρεχομένη τὴν εἴσοδον. Μία γάρ ὑπάρχουσα κατὰ τὸ γένος ἢ αἴσθησις, πενταπλοῦται τοῖς εἶδεσι, διὰ τῆς καθ' ἕκαστον εἶδος ἀντιληπτικῆς ἐνεργείας, τὸ προσφυές αἰσθητὸν ἀντὶ Θεοῦ στέργειν τὴν πλανωμένην ψυχὴν ἀναπεῖθουσα. Διόπερ ὁ τῷ λόγῳ σοφῶς ἐπόμενος, πρὸ τοῦ βεβιασμένου καὶ παρά γνώμην θανάτου, θάνατον τῆς σαρκὸς ἐκουσίως καταψηφίζεται· τὸν πρὸς αἴσθησιν τῆς γνώμης παντελῶς ποιούμενος χωρισμὸν.

Οὐκοῦν ὁ μόνῳ τῷ γράμματι τῆς Γραφῆς παρακαθήμενος, μόνην ἔχει τὴν αἴσθησιν κρατοῦσαν τῆς φύσεως· καθ' ἣν ἢ πρὸς σάρκα τῆς ψυχῆς σχέσις μόνη διαφαίνεσθαι πέφυκε. Τό γάρ γράμμα μὴ νοούμενον πνευματικῶς, μόνην ἔχει τὴν αἴσθησιν περιγράφουσαν αὐτοῦ τὴν ἐκφώνησιν, καὶ μὴ συγχωροῦσαν πρὸς τὸν νοῦν διαβῆναι τῶν γεγραμμένων τὴν δύναμιν. Εἰ δὲ πρὸς μόνην τὴν αἴσθησιν ἔχει τὸ γράμμα τὴν οἰκειότητα, πᾶς ὁ καθ' ἱστορίαν μόνην Ἰουδαϊκῶς τὸ γράμμα δεχόμενος, κατὰ σάρκα ζῆ, τῆς ἀμαρτίας καθ' ἑκάστην ἡμέραν, διὰ τὴν ζῶσαν αἴσθησιν, γνωμικῶς ἀποθνήσκων τὸν θάνατον· μὴ δυνάμενος πνεύματι τὰς πράξεις θανατώσαι τοῦ σώματος, ἵνα ζῆ τὴν ἐν πνεύματι μακαρίαν ζωὴν. Εἰ γάρ κατὰ σάρκα ζῆτε, μέλλετε ἀποθνήσκειν, φησὶν ὁ θεὸς Ἀπόστολος· εἰ δὲ πνεύματι τὰς πράξεις τοῦ σώματος θανατοῦτε, ζήσεσθε. Μὴ τοίνυν τὸν λύχνον, ἤγουν τὸ φωτιστικὸν τῆς γνώσεως λόγον, ἀνάπτοντες, διὰ θεωρίας καὶ πράξεως ὑπὸ τὸν μόδιον θήσωμεν· ἵνα μὴ κατακριθῶμεν, ὡς περιγράφοντες τῷ γράμματι τὴν τῆς σοφίας ἀπερινόητον δύναμιν· ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν, λέγω τὴν ἁγίαν Ἐκκλησίαν, ἐν τῷ ὕψει τῆς ἀληθοῦς θεωρίας, πᾶσι τὸ φῶς τῶν θείων δογμάτων πυρσεύουσας.

(672) Ταύτην τυχόν τὴν ἁγίαν Ἐκκλησίαν καὶ ὁ νόμος τυπικῶς προκαταγγέλλων, λυχνίαν χρυσοῦν ὅλην αὐτήν, καὶ τορευτὴν γενέσθαι προσέταξε· τὸ μὲν, ὡς μηδὲν διάκενον ἔχουσαν, καὶ τῆς τοῦ λόγου δυνάμεως ἄμοιρον· τὸ δέ, ὡς τῶν ὑλικῶν πάντων περιττωμάτων παντελῶς ἀπεξεσμένην, καὶ μηδὲν ἐπίγειον ἔχουσαν. Ἦνπερ μετὰ τινος ἐξαλλαγῆς θαυμαστῶς διαθρήσας ὁ μέγας Ζαχαρίας, φησὶ πρὸς τῷ λαμπαδίῳ· Καὶ ἐπτὰ λύχνοι ἐπάνω αὐτῆς. Τοὺς ἐπτὰ λύχνους ἐνταῦθα καθ' ἕτερον τρόπον ἐκληπτέον ἡμῖν, παρ' ὃν ἤδη τὸν ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ λύχνον προλαβὼν ἐξέδωκεν ὁ λόγος. Οὐ γάρ πάντες τε καὶ πάντα τὰ τὴν αὐτὴν ἐκφώνησιν ἔχοντα, καθ' ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν πάντως νοηθήσεται τρόπον· ἀλλ' ἕκαστον τῶν λεγομένων πρὸς τὴν ὑποκειμένην δῆλον ὅτι τῷ τόπῳ τῆς ἁγίας Γραφῆς δύναμιν νοητέον, εἰ μέλλοιμεν ὀρθῶς τοῦ σκοποῦ τῶν γεγραμμένων καταστοχάζεσθαι.

Λύχνους οὖν ἐνταῦθα φάναι τὴν ἁγίαν Γραφήν ὑπονοῶ, τὰς ἐνεργείας τοῦ ἁγίου Πνεύματος· ἤγουν χαρίσματα τοῦ Πνεύματος, ἅπερ δωρεῖσθαι τῇ Ἐκκλησίᾳ πέφυκεν ὁ Λόγος, ὡς κεφαλὴ τοῦ παντός σώματος. Καὶ ἐπαναπαύσεται γάρ ἐπ' αὐτόν, φησὶ, Πνεῦμα Θεοῦ, πνεῦμα σοφίας καὶ συνέσεως, πνεῦμα βουλῆς καὶ ἰσχύος, πνεῦμα γνώσεως καὶ εὐσεβείας· ἐμπλήσει αὐτόν πνεῦμα φόβου Θεοῦ. Ἡ δὲ τῆς Ἐκκλησίας κεφαλὴ κατὰ τὴν ἐπίνοιαν τῆς ἀνθρωπότητός ἐστίν ὁ Χριστός. Ἄρα τῇ Ἐκκλησίᾳ

δεδώρηται ὁ κατά φύσιν ἔχων τό Πνεῦμα, τὰς ἐνεργείας τοῦ Πνεύματος, ὡς Θεός. Ἐμοί γάρ ὁ Λόγος γενόμενος ἄνθρωπος, ἐμοί καί τήν ὅλην πραγματεύεται σωτηρίαν· διά τῶν ἐμῶν ἐμοί τὰ οἰκεῖα αὐτῷ κατά φύσιν ἀντιδούς· δι' ὃν καί ἄνθρωπος γέγονε· καί ὡς λαμβάνων δι' ἐμέ, ποιεῖται τῶν οἰκεῖων τήν ἔκφανσιν· καί ἑαυτῷ μέν τήν ἐμήν ὡς φιλόανθρωπος λογιζόμενος χάριν· ἐμοί δέ τήν οἰκεῖαν αὐτοῦ κατά φύσιν κατορθωμάτων ἐπιγραφόμενος δύναμιν· δι' ὃν καί νῦν λαμβάνειν λέγεται, τό φύσει προσόν ἀνάρχως καί ὑπέρ λόγον. Τό γάρ Πνεῦμα τό ἅγιον ὡσπερ φύσει κατ' οὐσίαν ὑπάρχει τοῦ Θεοῦ καί Πατρός, οὕτως καί τοῦ Υἱοῦ φύσει κατ' οὐσίαν ἐστίν, ὡς ἐκ τοῦ Πατρός οὐσιωδῶς, δι' Υἱοῦ γεννηθέντος, ἀφράστως ἐκπορευόμενον· καί τῇ λυχνία, τουτέστι τῇ Ἐκκλησίᾳ, καθάπερ λύχνους τὰς οἰκεῖας ἐνεργείας δωρούμενον. Λύχνου γάρ τρόπον τό σκότος λύοντος, πᾶσα τοῦ Πνεύματος ἐνέργεια τήν πολύτροπον γένεσιν τῆς ἁμαρτίας ἐξωθεῖσθαι τῆς Ἐκκλησίας καί ἐπελαύνειν πέφυκε. Ποιεῖται γάρ ἡ μέν σοφία, τῆς ἀνοίας ἀναίρεσιν· ἡ δέ σύνεσις, τῆς ἀνεπιγνωμοσύνης ἀφαίρεσιν· ἡ δέ βουλή, τῆς ἀδιακρισίας κατάργησιν· ἡ δέ ἰσχύς, τῆς ἀσθενείας ἐξήλωσιν· ἡ δέ γνῶσις, τῆς ἀγνωσίας ἀφανισμόν· ἡ δέ εὐσεβεία, τῆς ἀσεβείας, καί τῆς ἐπ' αὐτῇ τῶν ἐνεργειῶν φαυλότητος διωγμόν· ὁ δέ φόβος, τῆς καταφρονήσεως ἀπελαύνει τήν πώρωσιν. Φῶς γάρ οὐ μόνον τὰ προστάγματα, ἀλλά καί τὰ ἐνεργήματα τυγχάνει τοῦ Πνεύματος.

(673) Λύχνοι δέ πάλιν τυγχάνουσι, παντί τῷ βίῳ διά τῆς Ἐκκλησίας τό φῶς τῆς σωτηρίας πυρσεύοντες, καί οἱ συμπληροῦντες βαθμοί τήν κατ' αὐτήν εὐκοσμία. Οἷον, ὁ σοφός τῶν θείων καί ὑψηλῶν δογμάτων καί μυστηρίων διδάσκαλος, λύχνος ἐστίν, ἐκκαλύπτων τὰ τέως τοῖς πολλοῖς μή φαινόμενα. Ὁ μετά συνέσεως καί ἐπιστήμης κατακούων τῆς ἐν τοῖς τελείοις λαλουμένης σοφίας, ἄλλος ὑπάρχει λύχνος, ὡς συνετός ἀκροατής, φυλάττων ἐν ἑαυτῷ τῆς τῶν λαλουμένων ἀληθείας τό φῶς. Ὁ δέ μετά βουλής διακρίνων ἀρμοδίους τοῖς πράγμασι τοὺς καιρούς, καί τοῖς λόγοις τοὺς ἐπιβάλλοντας τρόπους ἐπινοῶν, καί μή συγχωρῶν ἀλλήλοις ἀπροσφόρως ἐμπεσόντας συγχεῖσθαι, καί οὕτως ὡς θαυμαστός σύμβουλος, ἄλλος ὑπάρχων δέδεικται λύχνος. Ὁ δέ τὰς προσβολὰς τῶν ἀκουσίων πειρασμῶν, κατά τόν μακάριον Ἰώβ καί τοὺς γενναίους μάρτυρας, ἀκατασείστω φέρων τῷ φρονήματι, λύχνος ἐστίν ἰσχυρός, ἀκατάσβεστον καί αὐτός φυλάττων τό φῶς τῆς σωτηρίας, ἐν τῷ τρόπῳ τῆς κατ' ἀνδρείαν ὑπομονῆς φυλαττόμενον, ὡς τόν Κύριον ἰσχύν ἔχων καί ὕμνησιν. Ὁ δέ γινώσκων τοῦ πονηροῦ τὰ μηχανήματα, καί τὰς συμπλοκάς τῶν ἀφανῶν πολέμων οὐκ ἀγνοῶν· καί οὕτως τῷ φωτί τῆς γνώσεως περιλαμπόμενος, ἄλλος πέφυκε λύχνος, τῷ μεγάλῳ Ἀποστόλῳ προσηκόντως φθεγγόμενος· Οὐ γάρ αὐτοῦ τὰ νοήματα ἀγνοοῦμεν. Ὁ δέ τόν κατ' ἐντολήν βίον εὐσεβῶς τοῖς τρόποις πιστούμενος. Ὁ δέ τῇ προσδοκίᾳ τῆς κρίσεως, τοῖς πάθεσι πρὸς τήν ψυχὴν δι' ἐγκρατείας ἀποτερίχσας τήν εἴσοδον, ἄλλος γέγονε λύχνος· διά σπουδῆς τῷ φόβῳ τοῦ Θεοῦ τὰς ἐπιτριβείσας αὐτῷ τῶν παθῶν κηλίδας ἐκκαθαίρομενος· καί τήν τῶν παρά φύσιν ἀποβολῆ μολυσμῶν, διαυγῆ καί λαμπρόν τόν βίον ποιούμενος.

Τήν μέν οὖν κάθαρσιν τοῖς ἀξίοις τῆς τῶν ἀρετῶν καθαρότητος, διά φόβου καί εὐσεβείας καί γνώσεως ποιεῖται τό Πνεῦμα τό ἅγιον· τόν δέ φωτισμόν, τῆς τῶν ὄντων καθ' οὓς ὑπάρχουσι λόγους γνώσεως, δι' ἰσχύος, καί βουλής, καί συνέσεως δωρεῖται τοῖς ἀξίοις φωτός· τήν δέ τελειότητα, διά τῆς παμφαοῦς καί ἀπλῆς καί ὀλοσχεροῦς σοφίας χαρίζεται τοῖς ἀξίοις θεώσεως, πρὸς τήν τῶν ὄντων αἰτίαν ἀναμέσως αὐτοὺς ἀνάγων κατά πάντα τρόπον, ὡς ἔστιν ἀνθρώπῳ δυνατόν, ἐκ μόνων τῶν θείων τῆς ἀγαθότητος ἰδιωμάτων γνωριζομένους· καθ' ἣν ἐκ Θεοῦ μέν ἑαυτοῦς· ἐξ ἑαυτῶν δέ γινώσκοντες τόν Θεόν, οὐκ ὄντος τινός μέσου τοῦ διατειχίζοντος· σοφίας γάρ πρὸς Θεόν μέσον οὐδέν· τήν ἀναλλοίωτον ἔξουσιν ἀτρεψίαν, τῶν μέσων αὐτοῖς πάντων ὀλικῶς διαβαθέντων, ἐν οἷς ὑπῆρχεν ὁ περί

τήν γνῶσιν ποτε τοῦ σφάλλεσθαι κίνδυνος· καί πρός αὐτήν τήν ἄπειρον καί ἐπάπειρον, καί ἀπειράκις ἀπείρως κατά φύσιν ἐπέκεινα πάντων ἀκρότητα δι' ἀφασίας, (676) ἀρρήτου τε σιγῆς καί ἀγνωσίας, ἀφθέγκτως τε καί ἀπερινοήτως ἀναχθεῖσι κατά τήν χάριν.

Καί ἑπτὰ ἐπαρυστρίδες τοῖς ἑπτὰ λύχνους τοῖς ἐπάνω αὐτῆς. Ὁ μὲν δὴ περί τῶν λύχνων, ὡς κατ' ἐμέ φάναι, κατά δύο ἐπιβολάς, ἀποδέδοται τῆς θεωρίας ὁ λόγος· ὁ δέ τῶν ἐπαρυστρίδων, ἐντεῦθεν ἀρχθήσεται. Φασὶν οὖν εἶναι τήν ἐπαρυστρίδα, σκευῶς τι σκυφοειδές, ἐν ᾧ τό τοῖς λύχνους ἐπιχεόμενον οἱ ἄνθρωποι βάλλειν εἰώθασιν ἔλαιον, πρός ἀποτροφήν τοῦ φωτός καί συντήρησιν. Οὐκοῦν κατά τόν τῆς ἀναγωγῆς λόγον, ἐπαρυστρίδες εἰσὶ τῶν ἑπτὰ λύχνων τῆς ὁραθείσης λυχνίας, αἱ δεκτικαὶ τῶν διατρεφόντων τε καί συντηρούντων τούς ἑπτὰ λύχνους, ἡγουν τὰς ἐνεργείας τοῦ Πνεύματος, διαφόρων λόγων τε καί τρόπων καί ἡθῶν ὑπάρχουσιν ἕξεις τε καί διαθέσεις, τῶν εἰληφόντων ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τήν τῶν χαρισμάτων διαίρεσιν. Ὡς γάρ ἐλαίου χωρὶς ἄσβεστον διατηρηθεῖναι λύχνον ἀμήχανον· οὕτως ἕξεως χωρὶς, προσφόροις, καί λόγοις καί τρόποις, καί ἡθεσι, νοήμασί τε αὐτῶν καί λογιμοῖς καθήκουσι τὰ καλά διατρεφούσης, ἄσβεστον διαφυλαχθῆναι τό φῶς τῶν χαρισμάτων ἀμήχανον. Πάν γάρ χάρισμα πνευματικόν, προσφυοῦς χρήζει τῆς ἕξεως, ἀπαύστως ἐπιχεούσης αὐτῶν καθάπερ ἔλαιον, τήν ὕλην τήν νοεράν· ἵνα διαμεῖνῃ κατά τήν ἕξιν τοῦ δεξαμένου κρατούμενον.

Ἐπαρυστρίδες οὖν τῶν ἑπτὰ λύχνων τῆς λυχνίας, αἱ πρόσφοροι τῶν θείων χαρισμάτων τῆς ἁγίας Ἐκκλησίας ὑπάρχουσιν ἕξεις· ἀφ' ὧν, ὡς ἕκ τινων ἀγγείων, κατά τὰς ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ φρονίμους παρθένους, ταῖς λαμπάσι τῶν χαρισμάτων ἐπιχέουσι, τό τῆς ἀγαλλιάσεως ἔλαιον, οἱ σοφοὶ τῶν δεδομένων καλῶν καί ἄγρυπνοι φύλακες.

Καί δύο ἐλαῖαι ἐπάνω αὐτῆς· μία ἐκ δεξιῶν τοῦ λαμπαδίου αὐτῆς, καί μία ἐξ εὐωνύμων. Καλῶς καί πάνυ γε προσφυῶς, ὄλην πρός ἑαυτὸν νεύουσαν ὁμαλῶς τήν ὄρασιν διεσκεύασεν ὁ λόγος. Εἰπὼν γάρ λυχνίαν, καί λαμπάδιον, καί λύχνους, καί ἐπαρυστρίδας, ἐπήγαγε καί ἐλαίας δύο. Ἔδει γάρ ἀληθῶς τῷ φωτί συνεπινοηθῆναι φυσικῶς τήν γεννητικὴν τῆς τό φῶς συντηρούσης δυνάμεως αἰτίαν, ἵνα μὴ τό φῶς ἀπογένηται τῆς λυχνίας δι' ἀτροφίαν σβεννύμενον. Αἱ δύο τοιγαροῦν ἐλαῖαι τῆς χρυσοῦς λυχνίας, τουτέστι, τῆς ἁγίας καθολικῆς Ἐκκλησίας, αἱ δύο Διαθήκαι τυγχάνουσιν· ἀφ' ὧν ὡς ἐξ ἐλαίων τινων ἐκπιεζομένη δι' εὐσεβοῦς ζητήσεως καί ἐρεῦνης, ἐκδίδεται καθάπερ ἔλαιον, ἢ τό φῶς τῶν θείων χαρισμάτων ἐκτρέφουσα δύναμις τῶν νοημάτων· ἥς [marg. δυνάμεως δηλονότι] κατ' ἀναλογίαν τῆς οἰκείας, δυνάμεως ἢ τοῦ καθ' ἕκαστον ἕξις πληρουμένη, τό φῶς ἄσβεστον τῆς ἀναλογούσης αὐτῶν διαφυλάττει χάριτος· καθάπερ ἐλαίῳ, τοῖς ἐκ τῶν Γραφῶν νοήμασι συντηρούμενον. Ὡς γάρ ἐλαίας χωρὶς οὐκ ἔστιν οὐδαμῶς εὐρεῖν φύσει κατ' ἀλήθειαν γνήσιον (677) ἔλαιον· ἄγγους δέ δίχα, κρατεῖσθαι τοῦ δεχομένου τό ἔλαιον οὐ δυνατόν· ἐλαίῳ δέ μὴ τρεφόμενον, σβέννυται πάντως τό λυχναῖον φῶς· οὕτως τῶν ἁγίων Γραφῶν χωρὶς οὐκ ἔστιν κατ' ἀλήθειαν δύναμις νοημάτων θεοπρεπῆς· ἕξεως δέ δίχα καθάπερ ἄγγους νοημάτων δεκτικῆς, οὐδαμῶς ἂν συσταίῃ νόημα θεῖον· θείοις δέ νοήμασι μὴ τρεφόμενον τό φῶς τῆς ἐν τοῖς χαρίσμασι γνώσεως, ἄσβεστον οὐ συντηρεῖται τοῖς ἕχουσιν.

Οὐκοῦν καλῶς τήν ὄρασιν ἀνάγων πρός θεωρίαν πνευματικὴν, ὁ λόγος παρείκασε· τήν μὲν λυχνίαν, τῇ Ἐκκλησίᾳ· τό δέ λαμπάδιον τῷ σαρκωθέντι Θεῷ, καί τήν ἡμετέραν φύσιν ἀτρέπτως ἑαυτῷ καθ' ὑπόστασιν περιθεμένῳ· τούς δέ λύχνους τούς ἑπτὰ, τοῖς τοῦ Πνεύματος χαρίσμασιν, ἡγουν ἐνεργείαις, ὡς ὁ μέγας ἀπέδειξε σαφῶς Ἡσαΐας· τὰς δέ τῶν λύχνων ἐπαρυστρίδας, ταῖς δεκτικαῖς τῶν θείων τῆς Γραφῆς νοημάτων ἕξεις, τῶν δεξαμένων τὰ θεῖα χαρίσματα· τὰς δέ δύο ἐλαίας, ταῖς

δυσί Διαθήκαις, ἐξ ὧν ἢ τῶν θείων νοημάτων ἐνεργουμένη σοφῶς ἐκδίδοσθαι πέφυκε δύναμις· δι' ἧς τό φῶς τῶν θείων μυστηρίων ἄσβεστον συντηρεῖται τρεφόμενον.

Καί μία, φησίν, ἐκδεξιῶν τοῦ λαμπαδίου αὐτῆς, καί μία ἐξ εὐωνύμων. Δεξιάν οἶμαι λέγειν τόν προφήτην, τό πνευματικώτερον τοῦ λόγου μέρος· εὐώνυμον δέ, τό σωματικώτερον. Εἰ δέ τό σωματικώτερον τοῦ λόγου μέρος δηλοῖ τό ἀριστερόν· τό δέ πνευματικώτερον μέρος σημαίνει τό δεξιόν· τήν Παλαιάν Διαθήκην τήν ἐξ εὐωνύμων ἐλαίαν ὑπολαμβάνω σημαίνειν, ὡς τῆς πρακτικῆς μᾶλλον προνοουμένην φιλοσοφίας· τήν ἐκ δεξιῶν δέ, τήν Νέαν Διαθήκην, ὡς καινοῦ μυστηρίου διδάσκαλον, καί τῆς ἐν ἐκάστῳ τῶν πιστῶν θεωρητικῆς ἕξεως ποιητικῆν. Ἡ μὲν γάρ ἀρετῆς τρόπος· ἡ δέ, γνώσεως λόγους παρέχεται, τοῖς τά θεῖα φιλοσοφοῦσι. Καί ἡ μὲν, τῆς τῶν ὀρωμένων ὀμίχλης ὑφαρπάζουσα, πρὸς τό συγγενές ἀνάγει τόν νοῦν, πάσης καθαρὸν ὑλικῆς φαντασίας γεγενημένον· ἡ δέ, τῆς ὑλικῆς προσπαθείας αὐτόν ἀποκαθαίρει, τῷ τῆς ἀνδρείας τόνῳ καθάπερ σφύρα τινί, τούς πρὸς τό σῶμα τῆς γνώμης κατά τήν σχέσιν ἐκκρουόμενον ἤλους. Καί ἡ μὲν Παλαιά, σῶμα πρὸς ψυχὴν λογισθέν διὰ μέσων διαβιβάζει [Fr. ἀναβιβάζει] τῶν ἀρετῶν, κωλύουσα τοῦ πρὸς σῶμα τόν νοῦν καταβιβάζεσθαι· ἡ δέ Νέα πρὸς τόν Θεόν ἀναβιβάζει, τῷ πυρί τῆς ἀγάπης πυρούμενον. Καί ἡ μὲν, ταυτόν ἐργάζεται τῷ νοί τό σῶμα κατά τήν θέσει κίνησιν· ἡ δέ ταυτόν τῷ Θεῷ τόν νοῦν ἀποτελεῖ κατά τήν ἕξιν τῆς χάριτος· τοσαύτην ἔχοντα πρὸς τόν Θεόν τήν ἐμφέρειαν, ὥστε δι' αὐτοῦ τόν Θεόν γνωρίζεσθαι· τόν ἐξ ἑαυτοῦ κατά φύσιν οὐδαμῶς τό παράπαν οὐδενί γινωσκόμενον, ὡς ἕκ τινος εἰκόνας ἀρχέτυπον.

Ταῦτα μὲν ὧδε κατά τοῦτον ἐχέτω τόν τρόπον. Εἰ δέ βούλεται τις καί εἰς τόν καθ' ἕκαστον ἄνθρωπον λαμβάνειν τῶν εἰρημένων δύναμιν, οὐκ ἀπορήσει πάντως καλῶν καί εὐσεβῶν θεωρημάτων. Λυχνίαν γάρ δυνήσεται νοεῖν τήν ἐκάστου ψυχὴν· (680) χρυσὴν ὄλην, ὡς κατά φύσιν νοεράν τε καί λογικὴν· ἄφθαρτόν τε καί ἀθάνατον· καί τῷ βασιλικωτάτῳ κράτει τῆς αὐτεξουσιότητος τετιμημένην· ἔχουσαν ἐφ' ἑαυτῆς τό λαμπαδίου τῆς πίστεως, ἡγουν τόν σάρκα γενόμενον Λόγον πιστευόμενον αὐτῇ βεβαίως, καί ἀληθῶς ὑπ' αὐτῆς λατρευόμενον· ἐφ' ἣν ὁ λύχνος τοῦ λόγου τῆς γνώσεως ἀναπτόμενος τίθεται, κατά τήν αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ καί Λόγου διδαχὴν καί παραίνεσιν. Φησίν γάρ· Οὐδεὶς ἄπει λύχνον καί τιθέασιν αὐτόν ὑπὸ τόν μόδιον· ἀλλ' ἐπὶ τήν λυχνίαν, καί λάμπει πᾶσι τοῖς ἐν τῷ οἴκῳ· λύχνον λέγων τυχόν, τόν κατά πρᾶξιν ἐν πνεύματι τῆς γνώσεως λόγον· ἡγουν τόν νόμον τοῦ πνεύματος· μόδιον δέ, τό χοϊκόν φρόνημα τῆς σαρκός, ἡγουν τόν ἐμπαθῆ νόμον τοῦ σώματος· ὑφ' ὃν οὐ δεῖ ποιεῖσθαι τόν νόμον τῆς χάριτος· ἀλλ' ἐπὶ τήν ψυχὴν· τήν ὄντως χρυσὴν λυχνίαν· ἵνα λάμπων ταῖς ἀστραπαῖς τῶν ἔργων τῆς δικαιοσύνης καί τῶν σοφῶν νοημάτων, πᾶσι τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ, τουτέστιν, Ἐκκλησίᾳ, ἢ τῷδε τῷ κόσμῳ, μιμητάς τοῦ καλοῦ τούς θεωμένους καθίστησι· δοξάζοντας καί αὐτούς διὰ τῶν ἔργων τῆς ἀρετῆς, ἀλλ' οὐ ψιλῆ προφορᾷ λόγων, τόν ἐν οὐρανοῖς Πατέρα, τουτέστι τόν Θεόν, τόν ἐν τοῖς ὑψώμασι τῶν μυστικῶν θεωρημάτων τῆς γνώσεως, τήν τῶν κατά τήν ἀρετὴν φαινομένων ἔργων τῆς δικαιοσύνης ἐν τοῖς ἀγίοις γεννῶντα μεγαλοπρέπειαν. Ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τά καλά ἔργα, φησί, καί δοξάσωσι τόν Πατέρα ὑμῶν τόν ἐν οὐρανοῖς.

Οὕτω μὲν οὖν νοήσει, κατά τόν ἀποδοθέντα τρόπον τήν ὀραθεῖσαν λυχνίαν καί τό λαμπαδίου· τούς ἐπτά δέ λύχνους ἐκδέξεται, τήν τῶν διαφορῶν χαρισμάτων τοῦ Πνεύματος εἶναι διαίρεσιν, κατά τήν προαποδοθεῖσαν ἐξήγησιν, ἣν μυστικῶς ἐπιλάμπειν καί ἐπαναπαύεσθαι τῷ κατά Χριστόν δι' ἀρετῆς τελειουμένῳ καί γνώσεως· ἐπειδὴ Χριστόν οἶδεν ὁ λόγος τόν ζῶντα κατά Χριστόν, καί τοῖς αὐτοῖς τρόποις καί λόγοις, καθὼς ἐστὶν ἀνθρώπῳ θεμιτόν, διαφαινόμενον· οἷα δὴ καί αὐτόν

ἔχοντα σοφίαν τε σύνεσιν βουλήν τε καί ἰσχύν, καί γνῶσιν, καί εὐσέβειαν, καί φόβον, δι' ὧν, ὡς δι' ὀφθαλμῶν νοητῶν ἐπιβλέπειν λέγεται πᾶσαν τῆς ἐκάστου καρδίας τὴν γῆν ὁ Θεός. Ἑπτὰ γάρ εἰσιν οὗτοι ὀφθαλμοὶ Κυρίου, φησὶν, οἱ ἐπιβλέποντες ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν.

Καὶ ἑπτὰ ἑπαρυστρίδες τοῖς λύχνους τοῖς ἐπάνω αὐτῆς. Ἐπαρυστρίδες εἰσὶν, αἱ κατὰ πρᾶξιν καὶ θεωρίαν ἕξεις, τῶν ἀξίων τῆς ἐν τοῖς θείοις χαρίσμασι διαιρέσεως· ἀφ' ὧν, ὡς ἐξ ἀγγείων τινῶν ἐπιχέοντες καθάπερ ἔλαιον τῶν μυστικῶν νοημάτων τὴν δύναμιν, τό φῶς χαρισμάτων τοῦ Πνεύματος φυλάττουσιν ἄσβεστον.

Τὰς δὲ δύο ἐλαίας νοήσει, καθὼς προέφην, τὰς δύο Διαθήκας· τὴν μὲν Παλαιάν, ἐξ εὐωνύμων τοῦ λαμπαδίου· τὴν τῷ γνωστικῷ τῆς ψυχῆς, ἡγουν θεωρητικῷ, καθάπερ ἔλαιον γεννῶσαν τοὺς (681) κατὰ τὴν πρᾶξιν τρόπους τῶν ἀρετῶν· τὴν δὲ νέαν ἐκ δεξιῶν, τὴν τῷ παθητικῷ τῆς ψυχῆς, ἡγουν πρακτικῷ καθάπερ ἔλαιον ἀεννάως γεννῶσαν τοὺς κατὰ τὴν θεωρίαν πνευματικούς λόγους τῶν γνώσεων· ἵνα δι' ἀμφοῖν καλῶς κατακριβωθῇ τό τῆς σωτηρίας ἡμῶν μυστήριον· ἐπίδειξιν μὲν λόγου, τόν βίον· δόξαν δὲ βίου, τόν λόγον ποιούμενον· καὶ τὴν μὲν πρᾶξιν θεωρίαν ἐνεργουμένην· τὴν δὲ θεωρίαν, πρᾶξιν μυσταγωγουμένην· καὶ συντόμως εἰπεῖν, τὴν μὲν ἀρετὴν φανέρωσιν γνώσεως· τὴν δὲ γνῶσιν, ἀρετῆς συντηρητικὴν ἐργαζόμενον δύναμιν· καὶ δι' ἀμφοῖν, ἀρετῆς λέγω καὶ γνώσεως, μίαν σοφίαν συνισταμένην ἐπιδεικνύμενον· ἵνα γνῶμεν, ὅτι συμφωνοῦσιν ἀλλήλαις διὰ πάντων αἱ δύο Διαθήκαι, κατὰ τὴν χάριν πλέον εἰς ἐνός μυστηρίου συμπλήρωσιν, ἢ ὅσον ψυχὴ καὶ σῶμα εἰς ἐνός ἀνθρώπου γένεσιν, κατὰ τὴν σύνθεσιν ἀλλήλοις συμβαίνουσιν.

Εἰ δὲ τις, ταῖς κατὰ νοῦν θεωρίαις φιλοτιμούμενος, ἐκλαβὼν εἴποι, τὰς δύο ἐλαίας εἶναι τοὺς δύο νόμους, τόν τε φυσικόν λέγω καὶ τόν πνευματικόν· οὐκ ἔξω βέβηκε τῆς ἀληθείας. Ὁ μὲν γὰρ φυσικός νόμος, ὡς ἐξ ἀριστερῶν τοῦ λαμπαδίου, τουτέστι τοῦ σαρκωθέντος Θεοῦ Λόγου, διὰ τῆς συγγενοῦς αἰσθήσεως τοὺς ἐν τοῖς αἰσθητοῖς πρὸς ἀρετὴν τρόπους νοηθήσεται τῷ λόγῳ προσάγων· ὁ δὲ νοερός, ἡγουν πνευματικός ἐκ δεξιῶν, διὰ τῆς συγγενοῦς νοήσεως τοὺς ἐν τοῖς οὐσι πρὸς γνῶσιν πνευματικὴν λόγους ἀναλεγόμενος· δι' ὧν [marg. δύο νόμων δηλονότι] τὰς διαφορὰς ἕξεις τῶν πνευματικῶν χαρισμάτων καθάπερ λύχνων ἑπαρυστρίδας, πρακτικῶν καὶ γνωστικῶν θεωρημάτων πληρώσαντες, ἄσβεστον τό φῶς τῆς ἀληθείας φυλάττομεν.

Γνωστικώτερον δὲ τυχόν ὁ τόπος οὗτος τῆς Γραφῆς κατανοούμενος, διὰ τῶν δύο ἐλαίων τῶν ἐκ δεξιῶν τοῦ λαμπαδίου, καὶ ἐξ εὐωνύμων, τὴν πρόνοιαν δηλοῖ καὶ τὴν κρίσιν· ὧν ἔστηκε μέσος ὡς ἐπὶ λυχνίας χρυσεῆς, τῆς ἀγίας καθολικῆς Ἐκκλησίας· ἡτοὶ τοῦ καθ' ἕκαστον ἀγίου ψυχῆς, πᾶσιν πυρσεύων τῆς ἀληθείας τό φῶς, ὁ τό πᾶν ὡς Θεός περιέχων Λόγος· καὶ τοὺς κατὰ πρόνοιαν καὶ κρίσιν ἀληθινούς καὶ γενικωτάτους τῆς τῶν ὄντων συνοχῆς ἀποκαλύπτων λόγους· καθ' οὓς, τό πρό πάντων τῶν αἰώνων προωρισμένον, ἐπ' ἐσχάτων δὲ τῶν χρόνων ἐπιτελεσθέν τῆς σωτηρίας ἡμῶν μυστήριον συνέστηκεν· ὧν, τὴν μὲν πρόνοιαν, καθάπερ ἐλαίαν ἐκ δεξιῶν τοῦ λαμπαδίου τυγχάνουσαν, ἐν τῷ ἀφράστῳ τρόπῳ τῆς τοῦ Λόγου πρὸς τὴν λογικῶς ἐψυχωμένην σάρκα καθ' ὑπόστασιν ἐνώσεως, διὰ μόνης καθορῶμεν τῆς πίστεως· τὴν δὲ κρίσιν ἐξ εὐωνύμων ὑπάρχουσαν, ἐν τῷ μυστηρίῳ τῶν ὑπὲρ ἡμῶν σαρκωθέντος Θεοῦ ζωοποιῶν παθημάτων ἀρρήτως κατανοοῦμεν. Τό μὲν γὰρ ὡς ἀγαθός προηγουμένως κατὰ θέλησιν γέγονεν, οἷα δὴ φύσει πάντων ὑπάρχων Σωτήρ· τό δὲ, καθ' ἐκούσιον ἀνοχὴν ἐφεπομένως ὑπέμεινε, ὡς Λυτρωτής. Οὐ γάρ ἵνα πάθη προηγουμένως ὁ Θεός γέγονεν ἄνθρωπος· ἀλλ' ἵνα τόν ἄνθρωπον σώσῃ διὰ παθημάτων· ὑφ' ἧ, διὰ τὴν παράβασιν (684) τῆς θείας ἐντολῆς, ἑαυτὸν ὁ κατ' ἀρχὰς ἀπαθὴς ὑπάρχων, πεποίηκεν ἄνθρωπος.

Δεξιόν οὖν τό κατά πρόνοιαν τῆς τοῦ Λόγου σαρκώσεως ὑπάρχει μυστήριον, ὡς ἐνεργητικόν τῆς ὑπέρ φύσιν χάριτι πρό τῶν αἰώνων προωρισθείσης τῶν σωζομένων θεώσεως· ἥς οὐδεὶς τό παράπαν κατά φύσιν τῶν ὄντων ἐφικέσθαι δυνήσεται λόγος· εὐώνυμον δέ, τό κατά κρίσιν τοῦ ζωοποιοῦ πάθους τοῦ κατά σάρκα παθεῖν βουληθέντος Θεοῦ, σαφῶς ὑπάρχει μυστήριον· ὡς ἐνεργητικόν μὲν τῆς τῶν ἐπεισαχθέντων ἐκ τῆς παρακοῆς τῆ φύσει παρά φύσιν πάντων ἰδιωμάτων καὶ κινήματων παντελοῦς ἀναιρέσεως· ποιητικόν δέ, τῆς τῶν προηγουμένως κατά φύσιν ἀπάντων ἰδιωμάτων τε καὶ κινήματων ἀνελλιποῦς ἀποκαταστάσεως· καθ' ἣν οὐδεὶς τό παράπαν τῶν ὄντων κίβδηλος εὐρεθήσεται λόγος· ἐξ ὧν, προνοίας τέ φημι καὶ κρίσεως, ἦγουν σαρκώσεως τε καὶ πάθους, διὰ τό στερρόν τε καὶ καθαρὸν καὶ ἀδιάφθορον τῆς κατά τὴν πρᾶξιν ἀνδρικής ἀρετῆς καὶ ἀτρεψίας, διὰ τε τό διαφανές καὶ λαμπρὸν τῆς μυστικῆς θεωρίας καὶ γνώσεως, ὡς ἐκ μέσου δύο χαλκῶν ὀρέων ἐκβέβηκεν ἰππεύων ἀρμάτων δίκη, ἡ ἀγία τετράς τῶν Εὐαγγελίων, τῶν πᾶσαν διειληφόντων καὶ περιοδευσάντων τὴν γῆν, καὶ τὴν πληγὴν τῆς παραβάσεως τοῦ Ἀδάμ ἰασαμένων, καὶ ἀναπαυσάντων τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ διὰ πίστεως, καὶ τῆς ἐπ' αὐτῇ κατά τὸν βίον καλῆς πολιτείας· (685) ἐν γῆ Βορῶρᾶ, τουτέστιν ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ἐν οἷς ὁ ζόφος ἐκράτει τῆς ἀγνοίας, καὶ τῆς ἀμαρτίας τὴν φύσιν ἐτυράννει τό σκότος.

Ἡ πάλιν ἡ τοῖς ἀγίοις Εὐαγγελίοις τῶν τεσσάρων γενικῶν ἀρετῶν ἰσάριθμος δύναμις, πᾶσαν διαλαβοῦσα καθάπερ γῆν τῶν πιστῶν τὴν καρδίαν, καὶ περιοδεύσασα τὴν ἐγγενομένην αὐτοῖς ἐκ τῶν παθῶν τῆς ἀτιμίας πληγὴν· καὶ ἀναπαύσασα τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς πρακτικῆς τῶν ἐντολῶν ἐνεργείας, ἐν γῆ βορῶρᾶ, τουτέστιν, ἐν τῇ σαρκί, διὰ τῶν ἔργων τῆς δικαιοσύνης φαινόμενον δεῖξασα τὸν νόμον τοῦ πνεύματος.

Ἡ πάλιν τὰς δύο ἐλαίας νοητέον, τὴν θεωρίαν καὶ τὴν πρᾶξιν· ὧν, τῆς μὲν θεωρίας, ἡ κατά σάρκωσιν πρόνοια δίδωσι φαίνεσθαι τὸν λόγον· τῆς δέ πράξεως, ἡ κατά τό πάθος κρίσις δίδωσιν ἐνεργεῖσθαι τὸν τρόπον· ὡς τῆς μὲν κατά ψυχὴν ἐκ δεξιῶν οὔσης τοῦ Λόγου· τῆς δέ κατά σῶμα ἐξ εὐωνύμων ὑπαρχούσης· καὶ τῆς μὲν, τὸν νοῦν πρὸς τὴν τοῦ Θεοῦ καλούσης συγγένειαν· τῆς δέ, τῷ πνεύματι τὴν αἴσθησιν ἀγιαζούσης, καὶ τῶν παθῶν αὐτῆς τοὺς τύπους ἀφαιρουμένης.

Ἡ πάλιν, πίστιν καὶ ἀγαθὴν συνείδησιν τὰς δύο νοητέον ἐλαίας, ὧν ἔστηκε μέσος ὁ Λόγος· κατά μὲν τὴν πίστιν, ὀρθῶς παρά τῶν πιστῶν προσκυνούμενος· κατά δέ τὴν ἀγαθὴν συνείδησιν, διὰ τῆς εἰς ἀλλήλους εὐαρεστήσεως, εὐσεβῶς λατρευόμενος.

Ἡ τοὺς δύο λαοὺς, τὸν ἐξ ἐθνῶν λέγω καὶ τὸν ἐξ Ἰουδαίων, ἐλαίαις δύο παρείκασεν ὁ Λόγος· οὓς καὶ πίοτης υἱούς, ὥσπερ ἐρμηνεύων τὰς ἐλαίας, διὰ τὴν ἐν πνεύματι γέννησιν, καὶ τὴν πρὸς θέωσιν χάριν τῆς υἰοθεσίας προσηγόρευσεν· ὧν μέσος ἔστηκε ὁ σαρκωθείς Θεός, ὡς ἐπὶ λυχνίας, τῆς μιᾶς καὶ μόνης καθολικῆς Ἐκκλησίας, καταλλάσων αὐτοὺς ἑαυτῷ τε καὶ ἀλλήλοις, καὶ ποιῶν φωτὸς τοῦ κατ' ἀρετὴν τε καὶ γνῶσιν γεννητικούς.

Τυχόν δέ καὶ τὴν ψυχὴν καὶ τό σῶμα διὰ τῶν δύο ἐλαιῶν παρηνίζατο μυστικῶς ὁ Λόγος· τὴν μὲν, ὡς λόγοις ἀληθοῦς γνώσεως κομῶσαν κατά τὴν ἐλαίαν· τό δέ, ὡς ἀρετῶν πράξεις πεπυκασμένον.

Εἰ δέ καὶ τοὺς δύο κόσμους διὰ τῶν δύο ἐλαιῶν ὁ τῆς Γραφῆς αἰνίττεται λόγος, καλῶς ἂν ἔχοι καὶ οὕτω νοούμενος· ὧν ἴσταται μέσος ὡς Θεός ὁ Λόγος· τὸν μὲν νοητὸν ἐν τῷ αἰσθητῷ φαίνεσθαι τοῖς τύποις μυστικῶς διαγράφων· τὸν δέ αἰσθητὸν, ἐν τῷ νοητῷ τοῖς λόγοις ὄντα νοεῖσθαι διδάσκων.

Εἰ δέ καὶ τὴν παρούσαν ζωὴν καὶ τὴν μέλλουσαν ἢ κατά τὰς ἐλαίας διετύπωσεν ὄρασις, καλῶς ἂν ἔχοι καὶ οὕτως τῆς θεωρίας ὁ τρόπος· ὧν ἴσταται μέσος ὁ Λόγος, τῆς μὲν ἀπάγων, διὰ τῆς ἀρετῆς· πρὸς δέ τὴν ἐπανάγων, διὰ τῆς γνώσεως. Ὅπερ

νοήσας τυχόν ὁ θαυμαστός Ἀμβρακούμ, φησίν· (688) Ἐν μέσῳ δύο ζωῶν γνωσθήσῃ· ζωάς [Fr. δύο ζωῶν γνωσθήσῃ· ζωᾶ] λέγων, ὡσπερ τὰ ὄρη τὰ χαλκᾶ, καί τὰς ἐλαίας ὁ μέγας Ζαχαρίας, τοὺς δύο κόσμους, ἤγουν αἰῶνας· ἢ τὰς προσφυεῖς αὐτῶν ζωάς· ἢ τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα· ἢ τὴν πράξιν καὶ τὴν θεωρίαν· ἢ τὴν ἕξιν τοῦ καλοῦ καὶ τὴν ἐνέργειαν· ἢ τὸν νόμον καὶ τοὺς προφήτας· ἢ τὴν Παλαιάν ὄλην καὶ τὴν Νέαν Διαθήκην· ἢ τοὺς δύο λαούς· τὸν ἐξ ἔθνῶν καὶ τὸν ἐξ Ἰουδαίων· ἢ τοὺς δύο νόμους· τὸν φυσικόν καὶ τὸν πνευματικόν· ἢ τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀγαθὴν συνείδησιν· ὧν μέσος ἴσταται διὰ πάντων ὑμνούμενος καὶ δοξαζόμενος ὁ Λόγος, καὶ πρὸς μίαν τοῦ καλοῦ τὰ πάντα σύμπνοιαν ἄγων, ὡς πάντων Θεός· καὶ διὰ τοῦτο πάντα ποιήσας, ἵνα πάντων γένηται τῆς καθ' ἑνωσιν πρὸς ἄλληλα τοῦ καλοῦ ταυτότητος δεσμός ἀδιάλυτος.

Λυχνίαν δέ κατὰ τὴν ὄρασιν τυχόν τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ τὴν ψυχὴν εἶπεν ὁ λόγος, ὡς ἐπίκτητον φύσει τὸ τῆς χάριτος φῶς ἔχουσαν καὶ ἐπισκευαστόν· διότι μόνου τοῦ Θεοῦ κατὰ φύσιν ἐστὶ τὸ ἀγαθόν· ἐξ οὗ κατὰ μετοχὴν πάντα φωτίζεται τε καὶ ἀγαθύνεται, τὰ φωτὸς κατὰ φύσιν καὶ ἀγαθότητος δεκτικά.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τούτων, συμμετρίας φροντίζων διῆλθεν ὁ λόγος· αὐτὸς δέ παρ' ἑαυτοῦ σύν Θεῷ τὰ κρείττω τούτοις ἐπιθεωρήσας, φαίδρυνον, ὅσιε Πάτερ, ταῖς ἀειφανέσι τῆς σῆς διανοίας ἀκτίσι τὴν ἀμβλυποῦσάν μου ψυχὴν.

ΣΧΟΛΙΑ

α'. Τίς ἡ λυχνία;

β'. Πῶς ἀκίβηλος χρυσός ἐστὶν ἡ Ἐκκλησία;

γ'. Πῶς καθαρὰ;

δ'. Πῶς ἀμίαντος;

ε'. Πῶς ἄχραντος;

στ'. Πῶς ἀμείωτος;

ζ'. Τί τὸ λαμπάδιον τῆς λυχνίας;

η'. Οὐ πᾶς ἄνθρωπος εἰς τοῦτον ἐρχόμενος τὸν κόσμον, φησίν, ὑπὸ τοῦ Λόγου πάντως φωτίζεται· πολλοὶ γάρ ἀφώτιστοι διαμένουσι, καὶ τοῦ κατ' ἐπίγνωσιν ἀμέτοχοι φωτὸς· ἀλλὰ δῆλον ὅτι, πᾶς ἄνθρωπος κατ' οἰκείαν γνώμην εἰς τὸν ἀληθῆ κόσμον τῶν ἀρετῶν ἐρχόμενος· πᾶς γάρ ὁ κατ' ἀλήθειαν διὰ τῆς αὐθαιρέτου γεννήσεως, εἰς τοῦτον ἐρχόμενος τῶν ἀρετῶν τὸν κόσμον, ὑπὸ τοῦ Λόγου πάντως φωτίζεται, λαμβάνων ἕξιν ἀρετῆς ἀμετακίνητον, καὶ γνώσεως ἀληθοῦς ἐπιστήμην ἄπταιστον.

θ'. Πῶς καὶ λύχνος ἐστὶν ὁ σαρκωθεὶς Θεός Λόγος;

ι'. Τίς ὁ μόδιος, ὑφ' ὃν ὁ λύχνος οὐ γίνεται καλυπτόμενος;

ια'. Εἰς τὴν αἴσθησιν τὴν γυναικᾶ· καὶ εἰς τὴν ἡδονὴν, τὸν ὄφιν ἐθεώρησεν· ἄμφω γάρ πρὸς τὸν λόγον κατὰ διάμετρον ἀφροσύνησιν.

ιβ'. (689) Ὅτι λαβοῦσα τὸν νοῦν ἡ αἴσθησις ὑποχείριον, διδάσκει πολύθεον, δι' ἐκάστης αἰσθήσεως τῆ περι τὰ πάθη δουλεία ὡς Θεῖον τὸ προσφυές αἰσθητόν θεραπεύουσα.

ιγ'. Τίνας τοὺς λύχνους ὁ Λόγος φησίν;

ιδ'. Fr. Βλέπε τῆς χάριτος τὸ μέγεθος· βλέπε θεολογίας ἀπέραντον τὸ πέλαγος.

ιε'. Τίνων εἰσὶ κατορθωτικά τοῦ Πνεύματος τὰ χαρίσματα;

ιστ'. Τίνες εἰσὶ κατ' ἄλλον θεωρίας τρόπον οἱ λύχνοι;

ιζ'. Τήν πρακτικήν φιλοσοφίαν φόβος, εὐσέβειά τε καί γνῶσις ἐργάζονται. Τήν δέ φυσικήν ἐν πνεύματι θεωρίαν, ἰσχύς, καί βουλή, καί σύνεσις κατορθοῦσι· τήν δέ μυστικήν θεολογίαν σοφία μόνη θεία χαρίζεται.

ιη'. Μέσα καλεῖ τήν τῶν αἰσθητῶν καί τῶν νοητῶν οὐσίαν· δι' ὧν πρὸς τόν Θεόν ὡς αἰτίαν τῶν ὄντων ὁ ἀνθρώπινος νοῦς ἀνάγεσθαι πέφυκεν.

ιθ'. Τίνες εἰσὶ κατά τήν ἀναγωγὴν, αἱ τῶν λύχνων ἐπαρυστρίδες;

κ'. Τίνες αἱ δύο τυγχάνουσιν ἐλαῖαι;

κα'. Ἀνακεφαλαίωσις τῶν θεωρηθέντων ὀριστική καί σύντομος.

κβ'. Τί τό δεξιόν, καί τό ἀριστερόν;

κγ'. Ἡ Παλαιά, φησίν, Διαθήκη, πράξεως καί ἀρετῆς ὑπάρχουσα σύμβολον, συμφωνεῖν τό σῶμα τῷ νοῖ παρασκευάζει κατά τήν κίνησιν· ἡ δέ Νέα, θεωρίας καί γνώσεως οὕσα ποιητική, τόν μυστικῶς αὐτῆς ἀντεχόμενον νοῦν, τοῖς θείοις καταφαιδρύνει χαρίσμασιν.

κδ'. Ἄλλης θεωρίας τρόπος ἰδικός, εἰς τήν ἐκάστου ψυχὴν ἀναφέρων, τήν τε λυχνίαν καί τά τῆς λυχνίας.

κε'. Τίς ὁ λύχνος;

κστ'. Ἐκείνων ὁ Θεός, φησίν, λέγεται τε καί γίνεται κατά τήν χάριν Πατῆρ, τῶν μόνην ἐχόντων καθαρὰν τήν γνωμικήν ἐν πνεύματι γέννησιν· καθ' ἣν, ὡσπερ ψυχῆς πρόσωπον τόν ἐν ἀρεταῖς τοῦ γεννήσαντος Θεοῦ χαρακτήρα φαινόμενον ἔχοντες κατά τόν βίον, τούς θεωμένους τῇ μεταβολῇ τῶν τρόπων δοξάζειν τόν Θεόν παρασκευάζουσι, τόν οἰκεῖον βίον πρὸς μίμησιν παρέχοντες αὐτοῖς ἐξαιρέτον ἀρετῆς ἐξεμπλάριον. Οὐ γάρ λόγῳ ψιλῷ Θεός δοξάζεσθαι πέφυκεν· ἀλλ' ἔργοις δικαιοσύνης πολλῶ πλείονα λόγου βοῶσι τήν θείαν μεγαλοπρέπειαν.

κζ'. Τίνας εἶναι δεῖ νοεῖν τούς ἐπτά λύχνους;

κη'. Τίνες αἱ ἐπαρυστρίδες;

κθ'. Τίνες αἱ δύο ἐλαῖαι;

λ'. Ἡ μὲν Παλαιά, φησὶ τῷ γνωστικῷ χορηγεῖ τούς τρόπους τῶν ἀρετῶν· ἡ δέ Νέα, τῷ πρακτικῷ γνώσεως ἀληθοῦς λόγους χαρίζεται.

λα'. Fr. Ὅτι τό πρακτικόν, τό τῆς ψυχῆς παθητικόν λέγει.

λβ'. Ὁ τῇ πράξει σωματουμένην, φησὶ, τήν γνῶσιν, (692) καί τῇ γνώσει τήν πρᾶξιν δεικνύς, τόν ἀκριβῆ τρόπον εὔρε τῆς ἀληθοῦς θεουργίας. Ὁ δ' ὀποτέραν τούτων τῆς ἐτέρας ἔχων διαζευγμένην, ἢ τήν γνῶσιν ἀνυπόστατον ἐποίησε φαντασίαν, ἢ τήν πρᾶξιν ἄψυχον κατέστησεν εἶδωλον· γνῶσις γάρ ἄπρακτος, φαντασίας οὐδέν διενήνοχεν, ὑφεστῶσαν αὐτήν τήν πρᾶξιν οὐκ ἔχουσα· καί πρᾶξις ἀλόγιστος, ἀψύχῳ ταυτόν εἰδῶλῳ καθέστηκεν, ψυχοῦσαν αὐτήν γνῶσιν οὐκ ἔχουσα.

λγ'. Ὡσπερ ψυχὴ καί σῶμα ποιεῖ κατά σύνθεσιν ἄνθρωπον· οὕτω πρᾶξις καί θεωρία μίαν κατά σύνοδον σοφίαν ἀποτελεῖ γνωστικήν· καί Παλαιά καί Νέα Διαθήκη, μυστήριον ἐν ἀπεργάζεται.

λδ'. Ἀριστερός μὲν ὁ φυσικός νόμος διὰ τήν αἴσθησιν· προσάγει δέ τῷ Λόγῳ τούς τρόπους τῶν ἀρετῶν, καί ποιεῖ γνῶσιν ἐνεργουμένην. Ὁ δέ πνευματικός νόμος, ὡς δεξιός μὲν ἐστὶ διὰ τόν νοῦν· μίγνυσι δέ τῇ αἰσθήσει τούς ἐν τοῖς οὐσί πνευματικούς λόγους, καί ποιεῖ πρᾶξιν λελογισμένην.

λε'. Ἡ πρόνοια, φησίν, ἐν τῷ καθ' ὑπόστασιν ἐνωθῆναι σαρκί τόν Λόγον δείκνυται· ἡ δέ κρίσις, ἐν τῷ παθεῖν ὑπὲρ ἡμῶν σαρκί καταδέξασθαι φαίνεται· δι' ὧν, ἐνώσεως καί πάθους, ἡ τοῦ παντός σωτηρία συνέστηκεν.

λστ'. Ἡ μὲν σάρκωσις, φησίν, εἰς τήν τῆς φύσεως σωτηρίαν γέγονε· τά δέ πάθη, πρὸς λύτρωσιν τῶν διὰ τήν ἁμαρτίαν τῷ θανάτῳ κατεχομένων.

λζ'. Τό μυστήριον, φησί, τῆς ἐνανθρωπήσεως, τά μὲν παρά φύσιν ἀφίστησιν ἰδιώματα τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως· τά δὲ κατὰ φύσιν ἀποκαθίστησιν.

λη'. Πρόνοιαν καὶ κρίσιν, σάρκωσίν τε καὶ πάθος, ὄρη χαλκᾶ νενόηκεν· ἐξ ὧν ἡ τῶν Εὐαγγελίων ἐκβαίνει τετράς.

λθ'. Γῆν Βορρᾶ τά ἔθνη νενόηκεν· ἅτινα ὡς ἐν χώρᾳ σκότους ὑπῆρχόν ποτε τῇ πλάνῃ τῆς ἀγνοίας· νῦν δὲ γεγόνασιν ἐν χώρᾳ φωτός, τῇ ἐπιγνώσει τῆς ἀληθείας, κατὰ τὴν χάριν τῆς ἀγίας τῶν Εὐαγγελίων τετράδος, ὡς στοιχείων ἀφθάρτων, κατὰ τὸν ἔσω καὶ νοερόν ἄνθρωπον εἰς ζωὴν αἰώνιον ἀναπλασθέντες διὰ τῆς πίστεως.

μ'. Ἄλλη θεωρία τῶν τεσσάρων ἀρμάτων.

μα'. Ἄλλη θεωρία τῶν ἐλαίων.

μβ'. Ὁ μὲν θεωρητικός, φησί, τὸν κατὰ τὴν πρόνοιαν λόγον τῆς σαρκώσεως ἔχει φαινόμενον· ὁ δὲ πρακτικός, τὸν κατὰ τὴν κρίσιν τῶν παθημάτων τοῦ Λόγου τρόπον ἐνεργούμενον δείκνυσιν.

μγ'. Εἰς τὰς ἐλαίας ἄλλη θεωρία.

μδ'. Εἰς τὰς αὐτάς ἄλλη θεωρία.

με'. Ἄλλη περί τῶν αὐτῶν θεωρία.

μστ'. Ἄλλη περί τῶν δύο ἐλαίων θεωρία.

μζ'. Ὁ τὸν φαινόμενον κόσμον νοῶν, θεωρεῖ τὸν νοούμενον· τυποῖ γάρ τῇ αἰσθήσει τὰ νοητὰ φανταζόμενος, καὶ κατὰ νοῦν σχηματίζει τοὺς θεαθέντας λόγους· καὶ μεταφέρει πρὸς μὲν αἴσθησιν πολυειδῶς τοῦ νοητοῦ κόσμου τὴν σύστασιν· πρὸς δὲ νοῦν, τοῦ αἰσθητοῦ κόσμου πολυπλόκως τὴν σύνθεσιν· (693) καὶ νοεῖ, ἐν μὲν τῷ νοητῷ τὸν αἰσθητόν, μετενέγκας πρὸς τὸν νοῦν τοῖς λόγοις τὴν αἴσθησιν· ἐν δὲ τῷ αἰσθητῷ τὸν νοητόν, πρὸς τὴν αἴσθησιν ἐπιστημόνως τοῖς τύποις μετεγκλώσας τὸν νοῦν.

μη'. Ἄλλη περί τῶν αὐτῶν θεωρία.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΕΔ'.

Ποίαν ἔννοιαν ἔχει τὸ ῥητόν τὸ ἐν τῷ Ἰωνᾶ τῷ προφήτῃ περὶ τῆς Νινευῆ φάσκον· " Ἐν ἧ κατοικοῦσιν πλείους ἢ δώδεκα μυριάδες ἀνδρῶν, οἵτινες οὐκ ἔγνωσαν δεξιάν αὐτῶν οὐδέ ἀριστεράν αὐτῶν, ἐπειδὴ ἀπὸ τοῦ γράμματος οὐχ εὕρισκω μίαν παθραμυθίαν; Οὐ γὰρ εἶπε Παῖδας, ἵνα περὶ νηπίων νομίσω, ἀλλ' Ἄνδρας. Ποῖος δὲ ἀνήρ ἔχων ἀβλαβεῖς τὰς φρένας, ἀγνοεῖ δεξιάν αὐτοῦ ἢ ἀριστεράν αὐτοῦ; ἀλλ' [Fr. ἢ ἀριστεράν· ἀλλ'] εἶπέ τίνες οἱ ἄνδρες, καὶ τίς ἡ δεξιά, καὶ τίς ἡ ἀριστερά, κατὰ τὸν τῆς ἀναγωγῆς λόγον.

Ἀπόκρισις.

Οὐδέν τῶν ἀναγεγραμμένων τῇ Γραφῇ προσώπων, ἢ τόπων, ἢ χρόνων, ἢ ἐτέρων πραγμάτων, ἐμψύχων τε καὶ ἀψύχων, αἰσθητῶν τε καὶ νοητῶν, κατὰ τὸν αὐτὸν αἰεὶ νοούμενον τρόπον ἔχει συμβαίνουσαν ἑαυτῇ δι' ὅλου τὴν ἱστορίαν καὶ τὴν θεωρίαν. Διὸ χρή τὸν ἀπταιστώως τὴν θείαν τῆς ἀγίας Γραφῆς ἐξασκούμενον εἶδησιν, ταῖς διαφοραῖς τῶν γινομένων ἢ λεγομένων, διαφόρως ἐκδέχεσθαι τῶν ἀπηριθμημένων ἕκαστον· καὶ τὴν ἀρμόζουσαν αὐτῷ κατὰ τὸν τόπον ἢ τὸν χρόνον δεόντως θεωρίαν προσνέμειν. Πολύσημον γάρ ἐστὶ ἐκάστου τῶν ἐν τῇ Γραφῇ σημαιομένων τὸ ὄνομα, κατὰ τὴν δύναμιν τῆς Ἑβραϊδος φωνῆς· ὅπερ κἀνταῦθα σαφῶς εὕρισκομεν.

Ἐρμηνεύεται γάρ Ἰωνᾶς κατὰ διαφόρους ἐκφωνήσεις· Ἀνάπαυσις καὶ δόμα Θεοῦ, ἴαμα Θεοῦ, καὶ Θεοῦ χάρις αὐτοῖς, καὶ πόνος Θεοῦ, καὶ περιστέρα, καὶ φυγὴ κάλλους, καὶ διαπόνησις αὐτῶν. Γίνεται δὲ οὗτος καὶ ἐν Ἰόππῃ, καὶ ἐν θαλάσῃ, καὶ ἐν κήτει, καὶ ἐν Νινευῆ, καὶ ὑπὸ τὴν κολόκυνταν. Ἐρμηνεύεται δὲ Ἰόππῃ, κατασκοπὴ χαρᾶς, καὶ καλλονὴ θαυμαστή, καὶ χαρὰ δυνατὴ. Οὐκοῦν Ἰωνᾶς ὁ προφήτης, τύπον

φέρει καί τοῦ Ἀδάμ, καί τῆς κοινῆς φύσεως, καί τοῦ Χριστοῦ, καί τῆς προφητικῆς χάριτος, καί τοῦ ἀγνώμονος, καί ἐπί παντί καλῶ διαπονουμένου καί ταῖς θείαις ἀεί βασκαίνοντος χάρισι λαοῦ τῶν Ἰουδαίων. Οἶον, τοῦ μὲν Ἀδάμ, φέρει τύπον καί τῆς κοινῆς φύσεως, φεύγων ἐξ Ἰόππης εἰς θάλασσαν, καί διά τοῦτο κατά τήν τῆς προσηγορίας αὐτοῦ δύναμιν, φυγή κάλλους καλούμενος. Ἰόππης δέ δηλοῖ τυπούμενον ἐν αὐτῇ τόν (696) παράδεισον, τόν ὄντως κατασκοπήν χαρᾶς καί ὄντα καί ὀνομαζόμενον· καί χαράν δυνατήν καί καλλονήν θαυμασίαν, διά τόν ἐν αὐτῷ πλοῦτον τῆς ἀφθαρσίας· ὅστις ποτ' ἄν ἦν ὁ παράδεισος οὗτος ὁ χειρὶ Θεοῦ φυτευθείς. Ἐφύτευσε γάρ, φησί, Κύριος ὁ Θεός παράδεισον ἐν Ἐδέμ, καί ἔθετο ἐκεῖ τόν ἄνθρωπον ὃν ἔπλασε· καί τίνα τὰ ξύλα τὰ ἐν αὐτῷ, εἴτε θεωρούμενα, εἴτε νοούμενα· καί τί τό ἐν μέσῳ τοῦ παραδείσου ξύλον τῆς ζωῆς· ὧν πάντων ἐσθίειν πρόσταγμα λαβών ὁ Ἀδάμ, τυχόν οὐδέ ἤψατο· Ἀπό παντός γάρ ξύλου, φησί, τοῦ ἐν τῷ παραδείσῳ βρώσει φάγη.

Σημαίνει δέ ἄλλιν ἢ Ἰόππη, τήν ἀρετήν καί τήν γνῶσιν· καί τήν ἐπ' αὐταῖς σοφίαν· τήν ἀρετήν μὲν, ὅταν ἐρμηνεύεται καλλονή θαυμαστή· τήν δέ γνῶσιν, ὅταν ὡς κατασκοπή χαρᾶς λαμβάνεται· τήν δέ σοφίαν, ὁπηνίκα τήν δυνατήν σημαίνει χαράν· καθ' ἣν τελειούμενος ἄνθρωπος, τήν ἀνεκλάλητον λαμβάνει χαράν· τήν δυνατήν, καί ὄντως συνεκτικὴν τῆς κατά θεόν καί θείας τοῦ ἀνθρώπου συστάσεως· εἴπερ ἡ σοφία ξύλον ζωῆς ἐστὶ πᾶσι τοῖς ἀντεχομένοις αὐτῆς, κατά τό γεγραμμένον· καί τοῖς ἐπεριδομένοις ἐπ' αὐτήν, ὡς ἐπὶ Κύριον, ἀσφαλῆς. Φεύγουσαν γάρ ἀεί τήν Ἰόππην, τουτέστι, τήν ἔξιν τῆς ἀρετῆς καί τῆς γνώσεως, καί τῆς ἐπ' αὐταῖς σοφίας τήν χάριν, ὡσπερ ὁ Ἀδάμ τόν παράδεισον διά τῆς παρακοῆς, ὀρώμεν τήν φύσιν τῶν ἀνθρώπων· διά τό τήν διάνοιαν αὐτῆς ἐπιμελῶς ἐγκεῖσθαι τοῖς πονηροῖς, καί εἰς τήν θάλασσαν· λέγω δέ τήν ἄλμην τῆς ἁμαρτίας, ἐκουσίως κατασυρομένην· ὡς πρὸς τοῦτον τόν κόσμον ἐκπεσών τοῦ παραδείσου ὁ προπάτωρ Ἀδάμ κατεκυλίσθη, καί τήν ἄστατον τῶν ὑλικῶν, καί ἄλμην ἄλλως φέρουσάν τε καί φερομένην πλάνην τε καί σύγχυσιν ἐπιμελῶς περιέπουσαν· ἥς τοσοῦτόν ἐστι τό κέρδος τοῖς ἀντεχομένοις αὐτῆς, ὅσον μόνον ποντισθῆναι, καί ὑπὸ τοῦ κήτους καταποθῆναι, καί περιχυθῆναι ὕδωρ ἕως ψυχῆς· καί ἀπὸ τῆς ἐσχάτης ἀβύσσου κυκλωθῆναι, καί δύναι τήν κεφαλὴν εἰς σχισμὰς ὀρέων, καί κατελθεῖν εἰς γῆν, ἥς οἱ μοχλοὶ αὐτῆς κάτοχοι αἰώνιοι· ὡς πυθμένα δηλον ὅτι τῆς ἐσχάτης ἀβύσσου τυγχάνουσαν· τήν γῆν τήν σκοτεινὴν ὄντως καί γνοφεράν, γῆν σκότους αἰωνίου· ἐν ἧ οὐκ ἔστι φέγγος, οὐδέ ὄραν ζωὴν βροτῶν, ὡς πού φησιν ὁ μέγας καί τοῖς μεγάλοις ὑπὲρ ἀληθείας ἄθλοις διηγωνισμένος Ἰώβ.

Σημαίνει γοῦν τόν Ἀδάμ ὁ προφήτης, ἡγουν τήν κοινήν φύσιν τῶν ἀνθρώπων, ἐν ἐκάστῳ ταῦτα τυπῶν μυστικῶς· τήν, ὡς ἐξ Ἰόππης τῶν θείων ἐξολισθήσασαν ἀγαθῶν, καί πρὸς τήνδε τοῦ βίου καθάπερ θάλασσαν τήν τάλαιπωριάν κατενεχθεῖσαν· καί τῷ ἀστάτῳ καί πολυφλοίσβῳ πελάγει τῆς τῶν ὑλικῶν προσπαθείας καταποντισθεῖσαν· καί ὑπὸ τοῦ κήτους τοῦ νοητοῦ καί ἀπλήστου θηρός τοῦ διαβόλου (697) καταποθεῖσαν· καί τό ὕδωρ πανταχόθεν τῶν ἐν κακίᾳ πειρασμῶν περιχυθέν δεξαμένην ἕως ψυχῆς· ὡς περιχεθεῖσαν δηλαδή τοῖς πειρασμοῖς τῆς ζωῆς· καί ὑπὸ τῆς ἐσχάτης ἀβύσσου κυκλωθῆναι· τουτέστιν, ὑπὸ τῆς παντελοῦς ἀγνοίας καταδεθεῖσαν τόν νοῦν, καί περικλυσθῆναι τῷ πολλῷ βάρει τῆς κακίας τόν λογισμόν· καί καταδύσαι τήν κεφαλὴν εἰς σχισμὰς ὀρέων· τουτέστι, τόν πρῶτον κατά τήν πίστιν περί μονάδος λόγον, ὡς κεφαλὴν τοῦ παντός σώματος τῶν ἀρετῶν, ὡς εἰς τινὰς σχισμὰς ἀφεγγεῖς ὀρέων τὰς διανοίας τῶν πονηρῶν δυνάμεων κατακλεισθεῖσαν καί εἰς πολλάς δόξας καί φαντασίας καταμερισθεῖσαν. Σχισμὰς γάρ ὀρέων, τῶν ἐν τῷ βάθει που τῆς ἐσχάτης ἀβύσσου τῆς ἀγνοίας κειμένων τῆς πονηρίας πνευμάτων περί πλάνην ἐννοίας εἶπεν, ὁ λόγος· καί κατελθοῦσαν εἰς τήν

γῆν, ἧς οἱ μοχλοὶ αὐτῆς κάτοχοι αἰώνιοι· τουτέστι, πρὸς τὴν πάσης αἰσθήσεως θείας ἔρημον, καὶ ζωτικῆς κινήσεως ἀρετῶν ἐστερημένην ἕξιν κατενεχθεῖσαν· τὴν μηδεμίαν παντελῶς ἔχουσαν αἴσθησιν ἀγαθότητος, καὶ Θεοῦ κατ' ἔννοιαν ἐφέσεως κίνησιν· ἐφ' ἧς βέβηκεν καθάπερ ἄβυσσος, τῆς ἀγνοίας ὁ ζόφος καὶ τὸ ἀνήκεστον βάθος τῆς κακίας· καὶ τὰ ὄρη τῆς πλάνης ἐρρίζωται· τὰ πνευματικά λέγω τῆς πονηρίας· ὧν πρότερον ταῖς σχισμαῖς εἰσδύσα, γέγονεν ὕστερον βάσις διὰ τὴν κακίστην ἕξιν ἢ φύσιν τῶν ἀνθρώπων, ὡς δεκτικὴ τῆς αὐτῶν πλάνης καὶ πονηρίας. Τὴν ἔχουσαν καθάπερ αἰωνίους μοχλοὺς, τὰς ἐνδιαθέτους προσπαθείας τῶν ὑλικῶν τὰς οὐκ ἐώσας τὴν διάνοιαν τοῦ σκότους τῆς ἀγνοίας ἀπαλλαγεῖσαν, τὸ φῶς ἰδεῖν τῆς ἀληθοῦς ἐπιγνώσεως· ἦντινα τυχόν ἕξιν, ὡς μικρῶ πρόσθεν ἔφη, ὁ μέγας Ἰώβ αἰνιττόμενος ἔφη, γῆν σκοτεινὴν καὶ γνοφερὰν· γῆν σκότους αἰωνίου. Σκοτεινὴν μὲν, ὡς πάσης ἀληθοῦς ἔρημον γνώσεώς τε καὶ θεωρίας· γνοφερὰν δὲ ὡς πάσης ἀρετῆς ἐστερημένην καὶ πράξεως· Ἐν ἧ, φησὶν, οὐκ ἔστι φέγγος, δηλαδὴ γνώσεως καὶ ἀληθείας· οὐδὲ ὄραν ζωὴν βροτῶν· τὴν λογικοῖς δηλονότι πρέπουσαν ἀγωγὴν.

Ἐν τούτοις μὲν γίνεται τυχόν, ὀπηνίκα τὰ πάθη τυπῶν ἐν ἑαυτῷ τῆς ἀνθρωπότητος ὁ προφήτης, εἰς ἅπερ ἔλεινῶς ἑαυτὴν κατεσκεύασε, τὰ τῆς κοινῆς οἰκειούμενος φύσεως· καὶ ἐφαρμόζεται δεόντως αὐτῷ τυποῦντι τὸν Ἀδάμ, τῆς προσηγορίας ὁ νοῦς, φυγὴ κάλλους ἐρμηνευόμενος. Ἦνίκα δὲ τὸν δι' ἡμᾶς ἐν τοῖς ἡμῶν καθ' ἡμᾶς διὰ σαρκὸς νοερῶς ἐψυχωμένης χωρὶς μόνης ἀμαρτίας γενόμενον Θεὸν προδιατυποῖ, καὶ τὸ τῆς οἰκονομίας, καὶ τῶν κατ' αὐτὴν παθημάτων προδιαγράφει μυστήριον· τὴν μὲν ἀπ' οὐρανῶν εἰς τὸν κόσμον τοῦτον σημαίνει κάθοδον, διὰ τῆς ἐξ Ἰόππης εἰς τὴν θάλασσαν μεταβάσεως· τὸ δὲ τοῦ θανάτου καὶ τῆς ταφῆς καὶ τῆς ἀναστάσεως μυστήριον, ὑπὸ τοῦ κήτους δηλοῖ καταπινόμενος, καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας ἀπαθῆς ἐκδιδόμενος. Καὶ διὰ τοῦτο προσφόρως κατὰ τὴν τῆς κλήσεως δύναμιν ἀνάπαυσις καὶ ἴασις Θεοῦ καὶ Θεοῦ χάρις αὐτοῖς· τυχόν δέ, καὶ πόνος Θεοῦ διὰ τὸ (700) πάθος τὸ ἐκούσιον, καλῶς ὀνομαζόμενος. Τὴν γὰρ ἀληθινὴν τῶν ἐν ὀδύναις κεκοπωμένων ἀνάπαυσιν, καὶ τὴν ἴασιν τῶν συντετριμμένων, καὶ τὴν χάριν τῆς τῶν ἀμαρτημάτων ἀφέσεως, Χριστὸν Ἰησοῦν τὸν ἀληθινόν Θεόν ὁ προφήτης διὰ τῶν οἰκειῶν δραμάτων μυστικῶς προδιέγραψεν. Αὐτός γάρ ὁ Κύριος ἡμῶν καὶ Θεὸς γενόμενος ἄνθρωπος, καὶ τῷ πελάγει τοῦ βίου τοῦ καθ' ἡμᾶς ἐνδημήσας, ὡς ἀπ' οὐρανοῦ τῆς Ἰόππης ἐρμηνευομένης κατασκοπὴ χαρᾶς, εἰς τὴν θάλασσαν τοῦδε τοῦ κόσμου, κατὰ τὸ γεγραμμένον, Ὅς ἀντὶ τῆς προκειμένης αὐτῷ χαρᾶς ὑπέμεινε σταυρόν, αἰσχύνῃς καταφρονήσας· καὶ εἰς τὴν καρδίαν τῆς γῆς, ἔνθα διὰ τοῦ θανάτου καταπιῶν εἶχεν ὁ πονηρὸς καθειργμένους, καταβάς ἐκουσίως, καὶ διὰ τῆς ἀναστάσεως ἀνασπάσας, πρὸς οὐρανόν ὄλην τὴν κεκρατημένην φύσιν ἀναγαγών, ἀνάπαυσις ἡμῶν κατ' ἀλήθειαν ὑπάρχει, καὶ ἴασις καὶ χάρις· ἀνάπαυσις μὲν, ὡς τὸν νόμον τῆς ἐν σαρκὶ διὰ τὴν πρόσκαιρον ζωὴν περιστατικῆς λύων δουλείας· ἴασις δέ, ὡς τὸ σύντριμμα τοῦ θανάτου καὶ τῆς φθορᾶς διὰ τῆς ἀναστάσεως ἐξιασάμενος· χάρις δέ, ὡς τῆς ἐν πνεύματι διὰ πίστεως υἰοθεσίας, καὶ τῆς ἐπαξίως ἐκάστου κατὰ τὴν θέωσιν χάριτος διανομεύς. Ἔδει γάρ, ἔδει κατὰ ἀλήθειαν εἰς ἐκείνην γενέσθαι τὴν γῆν τὸ φῶς, καὶ τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός, ἐν ἧ τὸ σκότος ὑπῆρχε, καὶ οἱ μοχλοὶ αἰώνιοι· ἵνα τὸ σκότος λύσας τῆς ἀγνοίας, οἷα δὴ πνευματικόν φῶς ὑπάρχων, καὶ τοὺς μοχλοὺς τῆς κακίας συντρίψας, ὡς ἐνυπόστατος Θεοῦ δύναμις, τὴν τούτοις δεινῶς ὑπὸ τοῦ πονηροῦ κατησφαλισμένην ἐλευθερώσῃ φύσιν, δωρούμενος αὐτῇ φῶς ἀληθοῦς γνώσεως ἄσβεστον, καὶ δύναμιν ἀρετῶν ἀναφαίρετον [Fr. ἀκαθαίρετον].

Ὅπηνίκα δὲ τὴν προφητικὴν χάριν ὡς ἕκ τινος Ἰόππης, τῆς τέως ἐνδόξου νομιζομένης τῆς τοῦ νόμου λατρείας, εὐαγγελικῶς εἰς τὰ ἔθνη μεταβαίνουσαν, καὶ τὸν Ἰουδαϊκὸν λαόν διὰ τὴν αὐτῶν ἀπιστίαν, τῆς κατ' αὐτὴν χαρᾶς ἔρημον

καταλιμπάνουσαν· καί διά πολλῶν θλίψεων, κινδύνων τε καί περιστάσεων, καί πόνων καί διωγμῶν καί θανάτων, τήν τῶν ἔθνων καθάπερ Νινευή πρός τόν Θεόν ἐπιστρέφουσαν Ἐκκλησίαν ἑαυτῷ τυποῖ, μυστικῶς ὁ προφήτης τήν Ἰόππην ἀφήσει· τῆς κατά νόμον δηλαδή λατρείας ἀφιστάμενος, τήν χάριν σημαίνων τῆς προφητείας καί ἐν τῇ θαλάσῃ γινομένην τῶν ἀκουσίων περιστάσεων, καί τῶν ἐπ' αὐταῖς ἀγώνων καί πόνων, καί κινδύνων· καί ὑπό τοῦ κήτους τοῦ θανάτου καταπινομένην μέν, οὐδαμῶς δέ παντελῶς διαφθειρομένην. Οὐ γάρ ἴσχυσεν τόν δρόμον τῆς εὐαγγελικῶς τοῖς ἔθνεσι καταγγελθείσης κωλύσαι χάριτος τῶν ὄντων οὐδέν· οὐ θλίψις, οὐ στενοχωρία, οὐ διωγμός, οὐ λιμός, οὐ κίνδυνος, οὐ μάχαιρα· τούναντίον μέν οὖν, διά τούτων ἡ χάρις ἐβεβαιώθη, πάντων τῶν ἐπαναστάντων κρατήσασα· καί ἐν τῷ πάσχειν, πλέον τούς δρώντας νικήσασα, καί τήν φύσιν πλανωμένην ἐπέστρεψεν ἐπί Θεόν ζῶντα καί ἀληθινόν, (701) ὡσπερ Ἰωνᾶς τήν Νινευή. Κἄν ἐδόκει διά τῆς ἐπηρείας τῶν διωγμῶν καλύπτειν τήν χάριν ὁ πονηρός, ὡς τόν προφήτην τό κήτος· ἀλλ' εἰς τέλος κατέχειν οὐκ ἠδυνήθη, τῆς ἐνεργούσης τήν χάριν δυνάμεως ἀλλοιωῶσαι τήν ἰσχύν οὐ δυνάμενος· ὅθεν καί λαμπροτέραν μᾶλλον ἐποίει μετά τήν πείραν τῶν ἐναντίων τήν χάριν, ἐν τοῖς αὐτῆς φοιτηταῖς διαφαίνεσθαι· τοσοῦτον, ὅσον αὐτός ταῖς προβολαῖς τήν οἰκείαν ἐπεφθείρετο δύναμιν· ὁρῶν ἑαυτῷ παντάπασιν τήν χάριν οὐ μόνον ἀνάλωτον, ἀλλά καί τήν φυσικήν τῶν καταγγελλόντων αὐτήν τοῖς ἔθνεσι ἀγίων ἀσθένειαν, ἰσχύν τῆς αὐτοῦ καθαιρετικήν δυνάμεως γενομένην, καί παντός ὕψους ἐπαιρομένου κατά τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ παντελῶς ἀφανιστικήν· καί τῷ δοκεῖν σωματικῶς ἀλῶναι ταῖς ἐπηρείαις μᾶλλον πνευματικῶς δυναμουμένην· ὅπερ ἐκ τοῦ παθεῖν τῇ πείρᾳ μαθῶν ὁ ἐν καινότητι τοῦ Πνεύματος, ἀλλ' οὐ παλαιότητι γράμματος, τῆς ἐν Χριστῷ πρός τά ἔθνη διάκονος προφητικῆς γενόμενος χάριτος, Παῦλος ἡ μεγάλη σάλπιγξ τῆς ἀληθείας, Ἔχομεν, φησί, τόν θησαυρόν τοῦτον ἐν ὀστρακίνοις σκεύεσι· θησαυρόν λέγων, τόν λόγον τῆς χάριτος· ὀστράκινον δέ σκεῦος, τό σῶμα τοῦτο τό παθητόν· ἢ τήν ἐν τῷ λόγῳ τῷ κατά προφοράν νομιζομένην ιδιωτείαν, τήν πᾶσαν τοῦ κόσμου τήν σοφίαν νικήσασαν· ἢ χωρήσασαν, καθῶς ἐστίν ἐφικτόν, τήν ἀχώρητον τῷ κόσμῳ παντάπασιν τοῦ Θεοῦ σοφίαν, καί τοῦ κατ' αὐτήν [Fr. καθ' ὅσον] φωτός τῆς ἀληθοῦς ἐπιγνώσεως τήν οἰκουμένην ὅλην πληρώσασαν. Ἴνα ἡ ὑπερβολή τῆς δυνάμεως ἢ τοῦ Θεοῦ, καί μή ἐξ ἡμῶν· ἐν παντί, θλιβόμενοι, ἀλλ' οὐ στενοχωρούμενοι· ἀπορούμενοι, ἀλλ' οὐκ ἐξαπορούμενοι· διωκόμενοι, ἀλλ' οὐκ ἐγκαταλειπόμενοι· καταβαλλόμενοι, ἀλλ' οὐκ ἀπολλύμενοι. Πάντοτε τήν νέκρωσιν τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῷ σώματι περιφέροντες, ἵνα καί ἡ ζωή τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῷ σώματι ἡμῶν φανερωθεῖ. Ἀεὶ γάρ ἡμεῖς οἱ ζῶντες εἰς θάνατον παραδιδόμεθα διά Ἰησοῦν, ἵνα ἡ ζωή τοῦ Ἰησοῦ φανερωθῇ ἐν τῇ θνητῇ σαρκί ἡμῶν. Ὡστε ὁ θάνατος ἐν ἡμῖν ἐνεργεῖται· ἡ δέ ζωή, ἐν ὑμῖν. Ὑπέρ ἀληθείας γάρ τόν ἐν τοῖς παθήμασι καθ' ἐκούσιον γνώμην ἀνευθύνως ὑπομένοντες θάνατον, οἱ τοῦ λόγου τῆς χάριτος γενόμενοι κήρυκες, τήν ἐν πνεύματι κατ' ἐπίγνωσιν ἀληθείας ζωὴν ἐνήργουν τοῖς ἔθνεσιν· ὡσπερ δὴ, καί ὁ ταύτην τήν χάριν προδιατυπώσας ἐν ἑαυτῷ μυστικῶς πέπονθεν Ἰωνᾶς, τούς τοσοῦτους αὐτός ἀνατλάς κινδύνους, ἵνα πρός τόν Θεόν ἐκ πλάνης ἐπιστρέψῃ τούς Νινευίτας· καί διά τοῦτο κατά τήν ἐνοῦσαν τῷ ὀνόματι δύναμιν, Θεοῦ δόμα καί Θεοῦ πόνος καλῶς ἐρμηνευόμενος. Δόμα γάρ Θεοῦ, καί δῶρον ὡς ἀληθῶς προσφιλές, καί φιλόανθρωπον· καί θεῖος πόνος, καί ἐπαινούμενος, ἢ πρός τά ἔθνη χάρις τῆς προφητείας ἐστίν. Δόμα μέν, ὡς φῶς δωρουμένη γνώσεως ἀληθοῦς, καί ζωῆς ἀφθαρσίαν παρεχομένη τοῖς ὑποδεχομένοις αὐτήν· Θεοῦ δέ πόνος, ὡς πείθουσα τοῖς ὑπέρ ἀληθείας ἐγκαλλωπίζεσθαι πόνοις, τούς αὐτῆς διακόνους, (704) καί πλέον ἐμπλατύνεσθαι διδάσκουσα τοῖς παθήμασιν, ἢ ταῖς ἀνέσεσιν, τούς τῆς ἐν σαρκί ζωῆς

ἄγαν φροντίζοντας ὑπόστασιν αὐτοῖς ὑπερβαλλούσης κατὰ πνεῦμα δυνάμεως, ποιουμένη τὴν κατὰ φύσιν τῆς σαρκὸς περὶ τό πάσχειν ἀσθένειαν.

Ὁ γὰρ λόγος τῆς χάριτος, διὰ πολλῶν πειρασμῶν πρὸς τὴν τῶν ἀνθρώπων φύσιν, ἤγουν τὴν τῶν ἔθνων Ἐκκλησίαν, ὡσπερ Ἰωνᾶς διὰ πολλῶν θλίψεων πρὸς Νινευὴ διαβάς τὴν πόλιν τὴν μεγάλην, ἔπεισε τὸν βασιλεύοντα νόμον τῆς φύσεως ἐξαναστῆναι τοῦ θρόνου· τῆς προτέρας περὶ τό κακόν δηλαδή κατὰ τὴν αἴσθησιν ἔξεως, καὶ περιελέσθαι τὴν στολὴν αὐτοῦ· τὸν ἐπὶ τοῖς ἡθεσιν λέγω τῆς κοσμικῆς δόξης ἀποθέσθαι τύφον· καὶ περιβαλέσθαι σάκκον, τό πένθος δηλαδή καὶ τὴν δυσχερῆ καὶ τραχεῖαν τῆς κακοπαθείας, καὶ βίω τῷ κατὰ Θεόν πρέπουσαν ἀναγωγῆν· καὶ καθῆσαι ἐπὶ σποδοῦ. Σποδός ἐστιν, ἡ πτωχεία τοῦ πνεύματος, ἐφ' ἧς καθέζεται πᾶς εὐσεβῶς ζῆν διδασκόμενος, καὶ τὴν μάστιγα τῆς συνειδήσεως ἔχων ἐπὶ τοῖς πλημμεληθεῖσιν αὐτόν καταικίζουσιν. Καὶ οὐ μόνον τὸν βασιλέα πείθει πιστεῦσαι τῷ Θεῷ κηρυττόμενος ὁ λόγος τῆς χάριτος, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄνδρας, τοὺς συμπληροῦντας δηλαδή τὴν φύσιν ἀνθρώπους, ἕνα πληροφορῶν ὁμολογεῖν εἶναι Θεόν τῶν πάντων ποιητὴν καὶ κριτὴν, καὶ κηρύξαι πιστῶς παρασκευάζων, τὴν τελείαν δηλαδή τῶν προτέρων ἀποχὴν πονηρῶν ἐπιτηδεύματων· καὶ ἐνδύσασθαι σάκκους, ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου αὐτῶν· τὴν νεκρωτικὴν δηλαδή τῶν παθῶν κακοπάθειαν προθύμως μετελθεῖν· μικροὺς δὲ καὶ μεγάλους ἐνταῦθα κατὰ τὸν τῆς ἀναγωγῆς λόγον ὑπονοῶ κεκλιῆσθαι, τοὺς ἐν ἡττονι κακία, καὶ μείζονι φωραθέντας ὑπὸ τοῦ λόγου.

Καὶ ἐπίστευσαν οἱ ἄνδρες Νινευή, φησί, τῷ Θεῷ, καὶ ἐκήρυξαν νηστείαν, καὶ ἐνεδύσαντο σάκκους ἀπὸ μικροῦ καὶ ἕως μεγάλου αὐτῶν. Καὶ ἤγγισεν ὁ λόγος πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Νινευῆ, καὶ ἐξάνεστη ἀπὸ τοῦ θρόνου αὐτοῦ, καὶ περιείλετο τὴν στολήν αὐτοῦ ἀφ' ἑαυτοῦ, καὶ περιεβάλετο σάκκον· καὶ ἐκάθησεν ἐπὶ σποδοῦ. Καὶ ἐκηρύχθη καὶ ἐρρέθη ἐν τῇ Νινευῆ παρὰ τοῦ βασιλέως καὶ παρὰ τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ, λεγόντων· Οἱ ἄνθρωποι καὶ τὰ κτήνη καὶ οἱ βόες, καὶ τὰ πρόβατα μὴ γευσάσθωσαν μηδὲν, μηδὲ νεμέσθωσαν· καὶ ὕδωρ μὴ πιέτωσαν. Βασιλεύς ἐστιν, τῆς φύσεως ἔφην, ὁ νόμος τῆς φύσεως· ἄρχοντες δὲ τούτου τυγχάνουσι, τό τε λογικόν καὶ θυμικόν καὶ ἐπιθυμητικόν· οἱ ἄνδρες δὲ τυγχάνουσι ταύτης τῆς πόλεως, τουτέστιν τῆς φύσεως, κατὰ μίαν ἐπιβολήν, οἱ περὶ τὸν λόγον πταίοντες, καὶ περὶ Θεοῦ καὶ τῶν θείων ἐσφαλμένην γνῶσιν κατέχοντες· κτήνη δέ, οἱ κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν διαμαρτάνοντες, καὶ διὰ τῶν σωματικῶν παθημάτων ἀχθοφοροῦντες τὴν ἡδονήν· βόες δέ, οἱ πᾶσαν τοῦ θυμοῦ τὴν κίνησιν πρὸς τὴν τῶν γηίνων καταβαλόντες κτήσιν· φασὶν γὰρ τό αἷμα τοῦ βοός πινόμενον θάνατον (705) ἐπάγειν παραυτίκα τῷ πίνοντι· θυμοῦ δὲ προδήλως σύμβολον ὑπάρχει τό αἷμα. Πρόβατα δὲ φασιν εἶναι, ψεκτά δηλαδή, τοὺς ἀνοήτως κατὰ μόνην τὴν αἴσθησιν πρὸς πάθος νεμομένους ὡς πόαν τὴν τῶν ὄρατῶν θεωρίαν. Ψεκτῶς γὰρ κεῖσθαι ταῦτα πάντα κατὰ τοῦτον τῆς Γραφῆς τὸν τόπον ὑπονοοῦμεν, ἕως ὁ λόγος λαβῶν, πρὸς τό κρεῖττον αὐτὰ μεταβάλοι. Ὅθεν τούτοις ἐπάγει φάσκων ὁ Λόγος· Μὴ γευσάσθωσαν, μηδὲ νεμέσθωσαν· καὶ ὕδωρ μὴ πιέτωσαν· λύων δηλαδή τὰς προτέρας ἐφ' ἐκάστῳ τῶν εἰρημένων συστατικῶν τῶν παθῶν αἰτίας, μεθ' ἧς ἀναιρουμένας τὴν πρὸς τό κρεῖττον μεταβολὴν τῶν ποτε τοῖς κακοῖς ἐπιτηδεύμασιν ἐνεσχημένων, ἐπιδεικνύμενος, ἐπιφέρει· Καὶ περιεβάλοντο σάκκους οἱ ἄνθρωποι, καὶ τὰ κτήνη, καὶ ἀνεβόησαν πρὸς Κύριον τὸν Θεόν ἐκτενῶς· καὶ ἀπέστρεψεν ἕκαστος ἐκ τῆς ὁδοῦ αὐτοῦ πονηρᾶς, καὶ ἀπὸ τῆς ἀδικίας τῆς ἐν χερσίν. Ἀνθρώπους, ὡς ἔφην, λέγεσθαι νοήσομεν, τοὺς ἐνεχομένους κατὰ ἐσφαλμένην τοῦ λόγου κρίσιν ὑπὸ τῶν ψυχικῶν παθημάτων· κτήνη δέ, τοὺς καθ' ἡδονὴν κατὰ τὴν τοῦ θυμοῦ καὶ τῆς ἐπιθυμίας παράχρησιν, τοῖς σωματικοῖς προσηλωμένους παθήμασιν, πάντας καθάπερ σάκκους περιβαλλομένους τὴν νέκρωσιν τῶν ἐπὶ γῆς μελῶν, ἤγουν παντός τοῦ χοϊκοῦ νόμου

τε καί φρονήματος· καί ἀναβοῶντας ἐκτενῶς· τουτέστιν, μεγάλη τῆ φωνῆ, ἤγουν τῆ κατά τῆς ἀνομίας παρρησίᾳ ἐξαγορεύοντας τῶν προτέρων ἀμαρτημάτων τὴν ἄδειαν· καί ἀφισταμένους ὡς ὁδοῦ τινος τοῦ κατά συνήθειαν δρόμου· καί τῆς ὡς ἐν χερσίν ταῖς πράξεις ἐνεργουμένης ἀδικίας.

Οὕτω μὲν οὖν εἰς τὴν κοινήν φύσιν, ἤγουν τὴν τῶν ἔθνων Ἐκκλησίαν ἢ Νινευὴ νοουμένην, διὰ παντός δείκνυσιν ἐν αὐτῇ κηρύττοντα τὸν Ἰωνάν· τουτέστι τὸν λόγον τῆς προφητικῆς χάριτος· καί καθ' ἑκάστην ἡμέραν πρὸς τὸν Θεόν ἐπιστρέφοντα τοὺς πεπλανημένους. Εἰ δέ πρὸς τὴν τοῦ καθ' ἑκάστον θεωρίαν τὴν Νινευὴ νοοῦμεν, τὴν ἐκάστου ψυχὴν εἶναι φαμεν τὴν πόλιν τὴν μεγάλην, πρὸς ἣν ἀποτέλλεται παρανομοῦσαν ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος, κηρύττων μετάνοιαν πρὸς ζωὴν. Ταύτης δέ βασιλέα νοοῦμεν τὸν νοῦν· ἄρχοντας δέ, τὰς ἐμφύτους δυνάμεις· ἀνθρώπους δέ, τοὺς ἐμπαθεῖς λογισμούς· κτήνη δέ, τὰ περὶ τὸ σῶμα κατ' ἐπιθυμίαν κινήματα· βόας δέ, τὰς κατά τὸν θυμὸν περὶ τὰ ὑλικά πλεονεκτικὰ κινήσεις· πρόβατα δέ, τὰ κατά τὴν αἴσθησιν χωρὶς διανοίας ἀντιληπτικὰ τῶν αἰσθητῶν κινήματα. Καί τὸν μὲν βασιλέα νοῦν ὡς ἀπὸ θρόνου τινός τῆς κατά τὴν προτέραν ἄγνοιαν ἐξανιστάμενον ἔξω, καί ὡς περὶ στολὴν τὴν ψευδῆ περὶ τῶν ὄντων δόξαν ἀποτιθέμενον· καί ὡς σάκκον περιβαλλόμενον, τὸν ἐπὶ τοῖς κακῶς φρονηθεῖσι μετάμελον· καί ἐπὶ σποδοῦ καθημένον, τῆς κατά τὴν πτωχείαν τοῦ πνεύματος ἔξω, καί προστάσσοντα τοῖς ἀνθρώποις καί τοῖς κτήνεσι καί τοῖς βουσί καί τοῖς προβάτοις νηστεύειν τῆς τε κατὰ κακίαν βρώσεως, καί τῆς κατά τὴν ἄγνοιαν πόσεως· τουτέστι πράξεως κακῶν ἀποσχέσθαι, καί τῆς κατ' αἴσθησιν πεπαπληνημένης (708) θεωρίας· καί περιβάλλεσθαι [Fr. περιβαλέσθαι] σάκκου, τουτέστι, τὴν νεκρωτικὴν μὲν τῶν παρά φύσιν παθῶν, περιποιητικὴν δέ τῶν κατά φύσιν ἀρετῶν τε καί γνώσεων ἔξιν· καί ἀναβοῆσαι πρὸς τὸν Θεόν ἐκτενῶς· ἐξαγορευσαί δὴλον ὅτι συντόμως τὰ πρότερα, καί ἰλεώσασθαι τῇ ταπεινώσει τὴν συγχώρησιν δοῦναι τῶν προλαβόντων δυνάμενον· καί αἰτῆσαι πρὸς τὴν τῶν κρειττόνων ἐνέργειαν, καί φυλακὴν προαιρέσεως δύναμιν ἄτρεπτον, τὸν ἐτοίμως ταύτην τοῖς αἰτοῦσι δωρούμενον· καί ὡς περὶ ὁδοῦ πονηρᾶς, τῆς προτέρας πλάνης κωλύσαι τὴν διάνοιαν· καί τὴν ἐπινοητικὴν τῆς κακίας ἔξιν, τῶν κατά ψυχὴν πρακτικῶν ἀποθέσθαι δυνάμεων.

Εἰς ταύτην δέ τὴν πόλιν τὴν μεγάλην, τουτέστι, τὴν κοινήν φύσιν τῶν ἀνθρώπων, καί τὴν ἐξ ἔθνων Ἐκκλησίαν· ἢ τὴν τοῦ καθ' ἑκάστον ψυχὴν, διὰ τοῦ λόγου τῆς ἀρετῆς καί τῆς γνώσεως, ἤγουν πίστεως καί ἀγαθῆς συνειδήσεως σωζομένην, ὑπάρχουσιν πλείους ἢ δώδεκα μυριάδες ἀνθρώπων, οἵτινες οὐκ ἔγνωσαν δεξιὰ αὐτῶν, ἢ ἀριστεράν αὐτῶν. Δώδεκα μυριάδας ἐνταῦθα λέγειν ὑπονοῶ τὴν Γραφὴν κατὰ τοὺς τῆς ἀναγωγῆς λόγους, τοὺς περὶ χρόνου καί φύσεως λόγους· ἤγουν τὴν μετὰ τῶν οὐκ ἄνευ εὐπεριληπτικῆς τῆς ὀρωμένης φύσεως γνώσιν. Εἰ γὰρ ὁ δώδεκα ἀριθμὸς, ἐκ πέντε καί ἐπτὰ συντιθέμενος ἀποτελεῖται· ἢ δέ φύσις ὑπάρχει πενταδικὴ διὰ τὴν αἴσθησιν· ὁ δέ χρόνος ἐστὶν ἑβδοματικὸς· ἄρα φύσιν καί χρόνον ὁ δώδεκα δηλοῖ σαφῶς ἀριθμὸς. Σησημειωμένως δέ, πλείους ἢ δώδεκα μυριάδας εἶπεν ἀνθρώπων, ἵνα γνῶμεν περιγραφέντα τοῦτον τὸν ἀριθμὸν, καί ὑπερβαθέντα τοῖς πλείοσι ἀορίστως, τὸ ὑπὲρ δώδεκα ἀριθμὸν δι' ἑαυτῶν ποιούμενοις ποσόν.

Οὐκοῦν ἢ τοῦ Θεοῦ πανεύφημος Ἐκκλησία, τοὺς κατά τὴν ἀρετὴν καί τὴν γνῶσιν παρελθόντας μὲν τοὺς κατά χρόνον καί φύσιν λόγους, πρὸς δέ τὴν τῶν αἰώνιων καί νοητῶν διαβάοντας μεγαλοπρέπειαν ἔχουσα, πλείους ἢ δώδεκα μυριάδας ἀνδρῶν ἔχει, μὴ γινώσκοντας δεξιὰν αὐτῶν, ἢ ἀριστεράν αὐτῶν. Ὁ γὰρ διὰ τὴν ἔννομον ἀρετὴν τῶν ἐν σαρκὶ παθῶν ὡς ἀριστερῶν ποιούμενος λήθην, καί διὰ τὴν ἄπταιστον γνῶσιν ἐπὶ τοῖς κατορθώμασι, τῇ νόσῳ τῆς φυσιοῦσης οἰήσεως ὡς

δεξιᾶς οὐχ ἀλίσκομενος, ἀνὴρ γέγονε μὴ γινώσκων δεξιάν αὐτοῦ, ὡς δόξης οὐκ ἔρων λυομένης· οὐδέ ἀριστεράν, ὡς τῆς σαρκός οὐκ ἐρεθιζόμενος πάθει.

Ξεξιάν οὖν, ὡς ἔοικεν, εἶπεν ὁ Λόγος, τὴν ἐπὶ τοῖς δῆθεν κατορθώμασι κενοδοξίαν· ἀριστεράν δέ, τὴν ἐπὶ τοῖς αἰσχροῖς πάθεισιν ἀκολασίαν. Τούτους δέ πᾶσα ψυχὴ ταῖς θεωρίαις τῶν νοητῶν λαμπруνομένη κέκτηται τοὺς ἄνδρας, μὴ γινώσκοντας δεξιάν αὐτῶν καὶ ἀριστεράν. Πᾶσα γάρ ψυχὴ, τῆς περὶ φύσιν καὶ χρόνον θεωρίας, τὴν διανοητικὴν συστειλάσα δύναμιν, τὸν δώδεκα παρελθόντας ἀριθμὸν ἔχει καθάπερ ἄνδρας τοὺς φυσικοὺς λογισμοὺς, οἷα δὴ λοιπὸν μηκέτι τοῖς ὑπὸ φύσιν καὶ χρόνον πονουμένους λόγους· πρὸς δέ, τὴν τῶν θείων μυστηρίων (709) κατανόησιν καὶ ἐπιστήμην ἀσχολουμένους· καὶ διὰ τοῦτο μὴ γινώσκοντας δεξιάν αὐτῶν, ἢ ἀριστεράν αὐτῶν. Ἡ γάρ κατὰ λόγον γνῶσις τῶν ἀρετῶν· ἤγουν ἢ κατ' ἐνέργειαν ἀληθῆς τῆς τῶν ἀρετῶν αἰτίας ἐπίγνωσις, ἄγνοιαν παντελῆ πέφυκε ποιεῖν, τῆς ὡς δεξιᾶς καὶ ἀριστερᾶς ἐκατέρωθεν παρακειμένης τῆ μεσότητι τῶν ἀρετῶν ὑπερβολῆς καὶ ἐλλείψεως.

Εἰ γὰρ οὐδὲν ἐν τῷ λόγῳ παντελῶς πέφυκεν εἶναι παράλογον· σαφῶς ὁ πρὸς τὸν λόγον τῶν ἀρετῶν ἀναχθεῖς, τὴν τῶν παραλόγων οὐδαμῶς ἐπιγνώσεται θέσιν. Οὐ γὰρ δυνατόν ἄμφω κατ' αὐτὸν ἅμα καταθῆσαι τὰ ἀντικείμενα· καὶ θατέρῳ ἅμα τὸ ἕτερον γνῶναι συνεμφαινόμενον.

Εἰ γὰρ ἀπιστίας ἐν τῇ πίστει λόγος οὐδεὶς· οὐδέ σκότους αἰτία κατὰ φύσιν ὑπάρχει τὸ φῶς, οὐδέ Χριστῷ συνενδείκνυσθαι πέφυκεν ὁ διάβολος· δῆλον ὡς οὐδέ τῷ λόγῳ τὸ παράπαν συνυπάρχει τι παράλογον. Εἰ δέ τῷ λόγῳ συνεῖναι παντελῶς οὐ δύναται τὸ παράλογον· ὁ πρὸς τὸν λόγον τῶν ἀρετῶν ἀναχθεῖς, τὴν τῶν παραλόγων, ὡς ἔφην, οὐκ ἐπίσταται θέσιν· μόνην ὡς ἔστιν, ἀλλ' οὐχ ὡς νομίζεται, γινώσκων τὴν ἀρετὴν. Καὶ διὰ τοῦτο, μήτε τὴν δεξιάν διὰ τῆς ὑπερβολῆς· μήτε ἀριστεράν, διὰ τῆς ἐλλείψεως ἐπιστάμενος· ἐπ' ἄμφοῖν γὰρ θεωρεῖται σαφῶς τὸ παράλογον. Εἰ γὰρ ὄρος ὑπάρχει καὶ μέτρον τῶν ὄντων ὁ λόγος· ἴσον πρὸς ἀλογίαν ἐστὶ, καὶ διὰ τοῦτο παράλογον, τὸ παρά τὸν ὄρον καὶ παρά τὸ μέτρον· ἢ πάλιν, ὑπὲρ τὸν ὄρον κινεῖσθαι καὶ ὑπὲρ τὸ μέτρον. Ἐπίσης γὰρ ἄμφω τοῖς οὕτω κινουμένοις, τοῦ κυρίως ὄντος φέρει τὴν ἔκπτωσιν. Τὸ μὲν ἄδηλον αὐτοὺς ποιεῖσθαι τοῦ δρόμου πεῖθον τὴν κίνησιν καὶ ἀόριστον, οὐκ ἔχουσιν σκοπὸν τὸν Θεόν δι' ἀμετρίαν νοός, ὡς τέλος αὐτοῖς προεπινοούμενον, τοῦ δεξιοῦ, δεξιώτερον ἀναπλαττομένους· τὸ δέ παρά τὸν σκοπὸν, πρὸς μόνην τὴν αἴσθησιν αὐτοὺς πεῖθον τοῦ δρόμου ποιεῖσθαι τὴν κίνησιν, δι' ἀτονίαν νοός προεπινοούμενον τέλος νομίζοντας τὸ κατ' αἴσθησιν αὐτοῖς περιγραφόμενον. Ἄπερ ἀγνοεῖ μὴ πάσχων, ὁ μόνῳ τῷ λόγῳ τῆς ἀρετῆς συνημμένος, καὶ πᾶσαν αὐτῷ τῆς κατὰ νοῦν οἰκειᾶς δυνάμεως περιγράψας κίνησιν· καὶ διὰ τοῦτο μηδὲν ὑπὲρ τὸν λόγον, ἢ παρά τὸν λόγον διανοεῖσθαι δυνάμενος.

Εἰ δέ τις καὶ πρὸς ὑψηλότεραν ἔννοιαν ἀνατεῖναι φιλοτιμῶς βούλεται τὸν νοῦν, δεξιάν νοήσει πάντως, τοὺς τῶν ἀσωμάτων λόγους· ἀριστεράν δέ, τοὺς τῶν σωμάτων· οὐς ὁ πρὸς τὴν αἰτίαν τῶν ὄντων ἀσχέτως ἀναταθεῖς νοῦς, ἀγνοήσει παντελῶς, μηδὲν θεωρῶν λόγον ἐν τῷ κατὰ πᾶσαν αἰτίαν ὑπὲρ πάντα λόγον ὄντι Θεῷ· πρὸς ὃν ἀπὸ τῶν ὄντων ἀπάντων συσταλεῖς, οὐδένα τῶν ἀφ' ὧν ἀπέστη λόγον ἐπίσταται· μόνον τὸ πρὸν ὃν λόγον γέγονε κατὰ χάριν ἀνερμηνεύτως θεώμενος.

(712) Τούτων, καὶ τῶν τοιούτων οἶδεν ὁ Θεός φεῖδεσθαι· καὶ διὰ τοὺς τοιούτους, τοῦ κόσμου παντός, ἀνδρῶν κατ' ἀλήθειαν μὴ γινωσκόντων τὴν ψεκτὴν αὐτῶν δεξιάν, ἢ ἀριστεράν· ἐπειδὴ πάντα σχεδὸν ἐπαινετῶς λαμβάνεται τῇ Γραφῇ, καὶ ψεκτῶς· κἂν ὁ βᾶσκανος, καὶ πάσης φιλανθρωπίας ἐχθρός, καὶ ἐπὶ τῇ σωτηρίᾳ τῶν ἀνθρώπων διαπονούμενος· καὶ διὰ τοῦτο πρὸς αὐτὴν ἀπομάχεσθαι τοῦ Θεοῦ τὴν ἀγαθότητα τολμῶν, ἀγνώμων, ἀχάριστος τε καὶ μισάνθρωπος λαός τῶν Ἰουδαίων διαπρίεται, καὶ τῆς ζωῆς [Fr. τήνζωήν] ἀπολέγεται· καὶ πένθους ὑπόθεσιν ποιεῖ τὴν

ἐν Χριστῷ τῶν ἐθνῶν σωτηρίαν· ἥς διὰ τὴν ἄγνοιαν πολλῶ κρείττονα τὴν κολόκυνταν ἠγούμενος, ἐπένθει ξηρανθεῖσαν θεώμενος ὑπὸ τοῦ σκώληκος. Εἶπον γάρ προλαβόν, ὅτι καὶ τὴν τῶν Ἰουδαίων μανίαν, ἐν ἑαυτῷ τυπικῶς ὁ μέγας προδιέγραψεν Ἰωνᾶς, οὐκ αὐτός τι πάσχων, μὴ γένοιτο, τῶν Ἰουδαίοις προσόντων, ἀλλ' ἐν ἑαυτῷ τὴν ἐκείνων προδιελέγχων ἀσέβειαν· δι' ἣν τῆς προτέρας δόξης, ὡς ἕκτινος Ἰόπης ἐξέπεσαν. Διὰ τοῦτο μυστικῶς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, τοιαύτην αὐτῷ προσηγορίαν ἐπέθηκε, δυναμένην κατὰ τὴν διάφορον αὐτῆς ἐρμηνείαν, ἐνδείξασθαι τὴν πάντων τῶν ἐν αὐτῷ προτυπουμένων διάθεσιν. Ὅταν οὖν ἐν αὐτῷ τυπικῶς τὴν τῶν Ἰουσαίων ἐλέγχει παραφροσύνην, λυπουμένην μὲν ἐπὶ τῇ σωτηρίᾳ τῶν ἐθνῶν, καὶ συγχεομένην ἐπὶ τῷ παραδόξῳ τῆς κλήσεως· ἀπολεγομένην τε καὶ βλασφημῶς παρά τὴν θεῖαν βούλησιν τῆς ζωῆς προτιμῶσαν τὸν θάνατον διὰ τὴν ξηρανθεῖσαν κολόκυνταν, ἐρμηνεύεται διαπόνησις αὐτῶν· ἦν στηλιτεύων ὁ λόγος φησίν, Ἰδεν ὁ Θεός τὰ ἔργα αὐτῶν· περὶ τῶν Νινευϊτῶν δηλαδὴ φάσκων, ὅτι ἀπέστρεψαν ἀπὸ τῶν ὁδῶν αὐτῶν τῶν πονηρῶν, καὶ μετενόησε τοῦ ποιῆσαι αὐτοῖς, καὶ οὐκ ἐποίησε. Καὶ ἔλυπήθη Ἰωνᾶς, καὶ εἶπε· Νῦν δέσποτα Κύριε, λάβε δὴ τὴν ψυχὴν μου ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι καλόν τὸ ἀποθανεῖν με, ἢ ζῆν. Καὶ αὐθις· Καὶ προσέταξε Κύριος ὁ Θεός σκώληκι ἔωθινῇ τῇ ἐπαύριον, καὶ ἐπάταξε τὴν κολόκυνταν, καὶ ἀπεξηράνθη. Καὶ ἐγένετο ἅμα τῷ ἀνατεῖλαι τὸν ἥλιον, καὶ ἐπάταξεν ὁ ἥλιος ἐπὶ τὴν κεφαλὴν Ἰωνᾶ, καὶ ὠλιγοψύχησε, καὶ ἀπελέγετο τὴν ζωὴν αὐτοῦ, καὶ εἶπε· Καλόν μοι ἦν ἀποθανεῖν με, ἢ ζῆν.

Νινευὴ τοίνυν ἐστίν, ἡ τῶν ἐθνῶν Ἐκκλησία, ἡ δεξαμένη τὸν λόγον τῆς χάριτος, καὶ ἀποστραφεῖσα τὴν προτέραν πλάνην τῶν εἰδώλων, καὶ διὰ τοῦτο σωθεῖσα, καὶ τῆς τῶν οὐρανῶν ἀξιοθεῖσα δόξης. Ἡ δὲ σκηνὴ ἦν ἐξελθὼν ἀπὸ τῆς πόλεως ἑαυτῷ πεποίηκεν Ἰωνᾶς, εἰκονίζει τὴν κάτω Ἱερουσαλήμ, καὶ τὸν ἐν αὐτῇ χειροποίητον ναόν. Ἡ δὲ κολόκυντα, τὴν ἐν μόνῳ τῷ γράμματι πρόσκαιρον τοῦ νόμου τῆς σωματικῆς λατρείας σκιάν προδιέγραφε, μηδὲν τὸ σύνολον ἔχουσαν μόνιμον καὶ τὸν νοῦν φαιδρῦναι δυνάμενον. Ὁ δὲ σκώληξ ἐστίν, ὁ Κύριος ἡμῶν καὶ Θεός Ἰησοῦς Χριστός, ὡς αὐτός περὶ ἑαυτοῦ ἐν τῷ προφήτῃ Δαβὶδ φησί, Σκώληξ εἰμί, καὶ οὐκ ἄνθρωπος· (713) σκώληξ διὰ τὴν προσληφθεῖσαν ἄσπορον σάρκα, καὶ γενόμενος ἀληθῶς καὶ λεγόμενος. Ὡς γάρ ὁ σκώληξ συνδυασμὸν οὐκ ἔχει, καὶ μίξιν προκαθηγουμένην αὐτοῦ τῆς γενέσεως, οὕτως οὐδὲ τῆς κατὰ σάρκα γεννήσεως τοῦ Κυρίου, προκαθηγήσατο μίξις. Πρὸς δέ, καὶ ὡς δέλεαρ πρὸς τὴν ἀπάτην τοῦ διαβόλου τῷ τῆς θεότητος ἀγκίστρῳ περιθέμενος αὐτήν, ἴν' ὡς ἄπληστος ὁ νοητὸς δράκων, διὰ τὴν φύσιν εὐχείρωτον τὴν σάρκα περιχανῶν, τῷ τῆς θεότητος ἀγκίστρῳ περισπαρῇ· καὶ ὅλον ἐμέση διὰ τῆς ἐξ ἡμῶν ἀγίας τοῦ Λόγου σαρκός, καταποθεῖσαν ἤδη τὴν φύσιν τὴν ἀνθρωπίνην· ἴν' ὡς κατέπιε πρότερον δελεάσας ἐλπίδι θεότητος τὸν ἄνθρωπον, οὕτως ἀνθρωπότητος προσλήμματι δελεασθεῖς, ὕστερον ἐμέση τὸν ἀπατηθέντα διὰ προσδοκίαν θεότητος, ἀπατηθεῖς ἀνθρωπότητος προσδοκία· καὶ φανῇ τὸ ὑπερβάλλον τῆς θείας δυνάμεως, διὰ τῆς ἀσθενείας τῆς ἠττηθείσης φύσεως νικώσης τὴν ἰσχύν τοῦ νικήσαντος· καὶ δειχθῇ πλέον νικῶν ὁ Θεός τὸν διάβολον προβολῇ τῆς σαρκός χρώμενος, ἢ τὸν ἄνθρωπον ὁ διάβολος φύσιν θεότητος ὑπισχνούμενος. Οὗτος ὁ σκώληξ ἐπάταξε τὴν κολόκυνταν, καὶ ἀπεξήρανε· τὴν νομικὴν λέγω λατρείαν κατήργησεν ὡς σκιάν, καὶ τὴν ἐν αὐτῇ τῶν Ἰουδαίων ἀπεξήρανε οἴησιν.

Καὶ ἐγένετο τῇ ἐπαύριον ἅμα τῷ ἀνατεῖλαι τὸν ἥλιον. Ἐπαύριον μὲν, ὅτι μετὰ τὴν πάροδον τῶν κατὰ νόμον τυπικῶν αἰνιγμάτων, καὶ τὸν ὠρισμένον χρόνον τῆς κατ' αὐτὸν σωματικῆς λατρείας, τοῦ καινοῦ μυστηρίου χάρις ἀνέτειλεν, ἡμέραν ἄλλην ποιῶσα γνώσεως ὑψηλῆς, καὶ ἀρετῆς ἐνθέου, τῆς καὶ τῶν ἀντεχομένων αὐτῆς θεωτικῆν. Μετὰ γάρ τὸ πατάξαι τὸν σκώληκα τοῦτον τὴν κολόκυνταν, καὶ

τόν ἥλιον τοῦτον· ὁ αὐτός γάρ καί σκώληξ ἐστί καί ἥλιος δικαιοσύνης· τό μέν, ὡς ἀσπόρως κατά σάρκα τικτόμενος, καί πᾶσαν διαφεύγουσαν ἔννοϊαν ἔχων τήν σύλληψιν· τό δέ, ὡς ὑπό γῆν δι' ἐμέ κατά τό τοῦ θανάτου καί τῆς ταφῆς μυστήριον γενόμενος· καί ὡς φῶς ἀίδιον φύσει δι' ἑαυτόν ὑπάρχων, ἐκ νεκρῶν ἀνατείλας διά τῆς ἀναστάσεως, προσέταξεν ὡς Θεός πνεύματι καύσωνος συγκαίοντι, καί ἐπάταξεν ὁ ἥλιος ἐπί τήν κεφαλὴν Ἰωνᾶ. Μετά γάρ τήν ἀνατολήν τοῦ ἡλίου τῆς δικαιοσύνης, ἤγουν τήν ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου καί τήν ἀνάληψιν, ὁ συγκαίων καύσων τῶν πειρασμῶν ἐπῆλθεν, ἀμετανοήτοις μείνασι τοῖς Ἰουδαίοις, καί ἐπάταξεν αὐτούς εἰς κεφαλὰς αὐτῶν κατά δικαίαν κρίσιν, ἐπιστρέψας, κατά τό γεγραμμένον, τόν πόνον αὐτῶν εἰς τὰς κεφαλὰς αὐτῶν· καθὼς αὐτοὶ προλαβόντες ἠὔξαντο καθ' ἑαυτῶν, εἰπόντες· Τό αἷμα αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς, καί ἐπί τὰ τέκνα ἡμῶν. Σαφῶς γάρ μετά τήν ἀνάστασιν καί τήν ἀνάληψιν τοῦ Σωτῆρος, πνεῦμα καύσωνος ἄγαν συγκαίοντος, ἡ διά τῶν ἐθνῶν ἐκδίκησις ἐπῆλθεν αὐτοῖς· καί παντός τοῦ ἔθνους καθάπερ κεφαλὴν τήν δόξαν, καί τό κράτος πατάξας, κατέλαβεν ὁ ἥλιος ὁ ἐμός· πρὸς ὃν τούς ὀφθαλμούς τῆς διανοίας ἐπιμύσαντες, τό φῶς τῆς ἀληθείας αὐτοῖς ἐπιλάμψαν οὐκ ἔγνωσαν.

(716) Ἦ πάλιν, πνεῦμα καύσωνός ἐστιν ἐξεγειρόμενον τοῖς ἀπειθοῦσι τῷ λόγῳ τῆς χάριτος Ἰουδαίοις, ἡ τόν ὑετόν ἀνέχουσα τῆς γνώσεως, καί τῆς προφητείας τήν δρόσον, καί τήν φυσικὴν τῶν εὐσεβῶν νοημάτων τῆς καρδίας ἀποξηραίνουσα πηγὴν, ἐγκατάλειψις, ἐπαγομένη δικαίως αὐτοῖς, ὡς πλήσασι τὰς χεῖρας αἵματος ἀθώου, καί τῷ ψεύδει προδεδωκόσι τήν ἀλήθειαν· καί ἐπί σωτηρίᾳ τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων ἀτρέπτως ἐν εἶδει τῷ καθ' ἡμᾶς παραγενόμενον τόν Θεόν Λόγον ἀπαρνησαμένους· καί διά τοῦτο παραδοθεῖσι τῇ αὐτονομίᾳ τῆς πλάνης· ἐν ἧ καθ' οἷον δήποτε τρόπον οὐκ ἔστιν εὐρεῖν εὐσεβεῖα καί φόβῳ Θεοῦ κατεικασμένην διάθεσιν· ἀλλὰ ξηράν, καί ἄνικμον γνώμην, καί παντί μοχθηρῷ πάθει πεποιωμένην· ἦν χαρακτηρίζειν οἶδεν ὁ τῦφος, πάθος ἐπάρατον ὑπάρχον, καί ἐκ δύο κακῶν κατά σύνθεσιν συνιστάμενον, ὑπερηφανίας καί κενοδοξίας· ὧν μὲν ὑπερηφανία, τήν αἰτίαν ἀρνεῖται τῆς ἀρετῆς καί τῆς φύσεως· ἡ δέ κενοδοξία, τήν τε φύσιν καί αὐτήν νόθον τήν ἀρετὴν καθίστησιν. Οὐδέν γάρ τῷ ὑπερηφάνῳ κατά Θεόν διαπράττεται, καί οὐδέν τῷ κενοδοξῷ κατά φύσιν προέρχεται. Τούτων μίξις ὁ τῦφος καθέστηκε· πρὸς μὲν Θεόν ἔχων τήν καταφρόνησιν, καθ' ἣν πέφυκε βλασφήμως διαβάλλειν τήν πρόνοιαν· πρὸς δέ τήν φύσιν κεκτημένος τήν ἀλλοτρίωσιν· καθ' ἣν πάντα τὰ τῆς φύσεως παρά τήν φύσιν μεταχειρίζεται, τῷ κατά παράχρησιν τρόπῳ, τήν τῆς φύσεως παραφθειρῶν εὐπρέπειαν. Καί συντόμως εἰπεῖν, τῷ τυφωνικῷ δαίμονι διά τήν εἰς Χριστόν ἀπιστίαν συγχωρηθεῖς καταδεθῆναι τήν διάνοϊαν ὁ τῶν Ἰουδαίων λαός, ἐπίσης Θεόν καί ἀνθρώπους μεμίσηκε· τόν μὲν Θεόν, σαρκός ἡδονῆς ἔχων κατώτερον, καί διά τοῦτο τήν ἐν πνεύματι λατρείαν ἀποπεμπόμενος· τούς δέ ἀνθρώπους, τούς μὴ σαρκί τό γένος καταγομένους ἐξ Ἰακώβ ἀλλοτρίους παντάπασιν ἡγούμενος εἶναι τοῦ Κτίσαντος· καί διά τοῦτο, θείας εὐαρεστήσεως μελέτην ποιοιούμενος τήν καθ' ἡμῶν μισοφονίαν· ἀγνοήσας, ὡς ἔοικεν, ὁ μάταιος, διά τήν ἄνοιαν, ὡς οὐ τοσοῦτον δύναται τό σῶμα πρὸς οἰκείωσιν Θεοῦ καί γένους ἀγχιστεῖαν, ὅσον ψυχὴ, τόν αὐτόν ταῖς λοιπαῖς ἐπικομίζουσα χαρακτηῖρα τῆς πίστεως, καί τήν πρὸς πάντας κατά τήν γνώμην περί τό καλόν ἐνδιάθετον ταυτότητα· καθ' ἣν, ὁ μὲν τῆς σαρκός νόμος παντελῶς ἀποσβέννυται· μόνος δέ διά πνεύματος ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος περιφανῶς διαφαίνεται, κατά νοῦν πάντας ἐνοποιῶν πρὸς ἑνός ἐπίγνωσιν Θεοῦ, καί μίαν τήν εἰς ἀλλήλους ἀγάπην καί σύμπνοιαν καθ' ἣν, οὐδεὶς οὐδενός κενώριστα παντελῶς πνευματικῶς, κἂν ἀλλήλων σωματικῶς κατά τήν θέσιν τῶν τόπων κακρὰν διεστήκασιν.

Πνεῦμα γοῦν καύσωνός ἐστιν ὁ τῦφος, (717) μισόθειον ὁμοῦ καί μισάνθρωπον πάθος· ἀποξηραίνει γάρ τήν καρδίαν τῶν ἀπίστων, τούς περί θεότητος εὐσεβεῖς λογισμούς, καί τούς ὀρθούς περί φύσεως λόγους ἀπομαραίνων, κατά τήν εἰκόνα τοῦ καύσωνος. Φασί γάρ τοῦτον γίνεσθαι τόν ἄνεμον κατά μίξιν ἀνατολικοῦ καί νοτίου πνεύματος· καί διά τοῦτο ξηραίνοντα τῆς γῆς τήν παρεσπαρμένην ἰκμάδα. Καλεῖσθαι δέ φασιν αὐτόν καί Εὐροκλύδωνα καί Τυφονικόν· τό μὲν, ὡς ταραχήν πανταχόθεν γῆς καί θαλάττης ἐγείροντα· τό δε, ὡς ἀνχμώδους σκότους ποιητικόν· ὅπερ πέφυκε ποιεῖν καί ὁ τῦφος. Ἐπάγει γάρ μεγάλην ταραχήν τῇ ψυχῇ, καί σκότους ἀγνοίας πληροῖ τήν διάνοιαν. Τοῦτον ἐξήγειρεν ὁ Θεός τόν καύσωνα μετά τήν εἰς Χριστόν παροινίαν· τουτέστι, παρεχώρησεν ἐπελθεῖν τοῖς Ἰουδαίοις, πρόσφορον κεκτημένοις αὐτῷ τήν διάθεσιν, ἵνα γένηται πᾶσι κατάδηλος αὐτῶν ἢ περί Θεόν καί ἀνθρώπους προαίρεσις. Ὅθεν ἀγνοίας ζόφω καταπιεσθέντες, εἰς τήν ἀντίθετον [Fr. et. Seg ἀντίθειον] τῷ Θεῷ μοῖραν ἑαυτοῦς ἐκουσίως ἀπέωσαν· ἄλλο μὲν οὐδέν τό σύνολον ἔχοντες, πλήν τό διαπονεῖσθαι καί ἀδημονεῖν, ἐπί τε τῇ κατά πίστιν σωτηρίᾳ καί δόξῃ τῶν ἐθνῶν, ἐπί τε τῇ καθαιρέσει τῶν παρ' αὐτοῖς κατά σάρκα νομίμων, λέγοντες· Νῦν, Κύριε, λάβε δὴ τὰς ψυχὰς ἀφ' ἡμῶν, ὅτι καλόν ἡμῖν ἀποθανεῖν, ἢ ζῆν, διά τήν ξηρανθεῖσαν κολόκυνταν· λέγω δέ, τήν ἐν σκιαῖς τοῦ νόμου λατρείαν καταργηθεῖσαν· τήν ὑπό νύκτα, καί γενομένην καί ἀπογενομένην· ὡς μηδένα, τοῖς τῶν συμβόλων αἰνίγμασί τε καί τύποις μόνους περιγραφομένην, φωτισμόν ἔχουσαν νοητόν ψυχῆς διάνοιαν λαμπρύναι δυνάμενον.

Ἄλλ' ἡμεῖς πνευματικῶς διά πίστεως, καί τῆς παρομαρτούσης αὐτῇ δικαιοσύνης, τήν πνευματικὴν ἀσπασώμεθα Νινευή· φημί δέ τήν ἐξ ἐθνῶν Ἐκκλησίαν, τήν ὡς ἀληθῶς Πόλιν μεγάλην τῷ Θεῷ καθεστῶσαν, ὡς γέγραπται· καί διά τῶν ὀρισθειςῶν αὐτῇ πρὸς ἐπιστροφήν τριῶν ἡμερῶν τῇ μετανοίᾳ διασωθεῖσαν· καί πολῖται ταύτης τῆς πόλεως τῆς τῷ Θεῷ μεγάλης διά τῆς μετανοίας, καί τῆς ἐπί τό κρεῖττον μεταβολῆς γενέσθαι σπουδάσωμεν. Ἐπιτετηρημένως γάρ φησι μεγάλην εἶναι τῷ Θεῷ τήν πόλιν ὁ λόγος οὗτος φάσκων, Ἡ δέ Νινευή, ἦν πόλις μεγάλη τῷ Θεῷ. Ποῦ τῆς Γραφῆς ὁ Ἰουδαῖος περί τῆς κάτω πόλεως Ἱερουσαλήμ ἀληθείας φροντίζων τοῦτο κείμενον ἐπί λέξεως εὐρίσκει τό ῥήτόν; Οὐδαμοῦ γάρ ἔγωγε πᾶσαν πολλάκις ἀναγνοῦς τήν ἁγίαν Γραφήν, κείμενον ἠῦρον τό, Καί Ἱερουσαλήμ(720) ἦν πόλις μεγάλη τῷ Θεῷ. Τίς δέ λόγου δυνάμει καί νοημάτων πλούτῳ θαρρῶν, περιγράψας μετρήσαι δυνήσοιτο τό μέγεθος τῆς τῷ Θεῷ καί οὔσης καί λεγομένης μεγάλης πόλεως; Ἐμοί μὲν τοῦτο παντελῶς ἄπορον· οἶμαι δέ, καί παντί συνετῷ τήν διάνοιαν, καί μικρόν γοῦν ἐπησθημένῳ τῆς θείας μεγαλειότητος, καί τῷ Θεῷ τὰς θείας ψήφους ἐμφορεῖς εἶναι δοκεῖν οὐκ ἀγνοῶν. Πῶς δέ τῷ Θεῷ μεγάλη πόλις ἐστίν, ἢ πρώτη πόλις τῶν Ἀσσυρίων, ἔνθα τῆς πλάνης ὑπῆρχεν ἢ σύγχυσις· ἔνθα τῆς εἰδωλομανίας ἴδρυτο τό βασιλεῖον· ἢ πολὺ πόρρω τυγχάνουσα τῆς λεγομένης ἁγίας γῆς, καί τῷ σωματικῷ Ἰσραὴλ ἐπηγγελμένης, εἰ μὴ τό μέγεθος τῆς μηδενί λόγω περιγραφομένης πίστεως τῆς ἐξ ἐθνῶν Ἐκκλησίας ἐνιδῶν ὁ Θεός, τό μέλλον ὡσπερ ὄν ἀπεδέξατο, καί τό τέως ἀλλότριον εἰσωκλήσατο· καί τό ποτε διά τήν ἀθειᾶν φαυλότατον, ἔνθεον τῷ λόγω καθέστηκε καί τιμιώτατον, καί μηδενί λόγω τό μέλλον ὀριζόμενον ἔχον, διά τοῦ προφήτου φήσας διαρρήδη, Καί Νινευή ἦν πόλις μεγάλη τῷ Θεῷ· πρὸς ἣν ἀποσταλείς ὁ τῆς προφητικῆς χάριτος λόγος, τήν μακαρίαν καταστροφήν ἐκήρυξεν, εἰπών· Ἔτι τρεῖς ἡμέραι, καί Νινευή καταστραφήσεται. Κατά τοῦτον γενόμενος τῆς τῶν ἡμερῶν προσθεσμίας τόν τόπον, τά μὲν ἄλλα δοκῶ μοι παρήσειν, ὅσα δυνατόν ῥηθῆναι τοῖς τόν λόγον ἀνάγουσι· μονώτατον δέ σκοπεῖν μετά τῆς ἀκριβοῦς σημειώσεως, καί εἰπεῖν ὅπερ τυχόν οὐκ ἔξω βαῖνον εὐρεθήσεται τῆς ἀληθείας λεγόμενον.

Τοίνυν ἀκούων ὀριστικῶς, Ἔτι τρεῖς ἡμέραι, καί Νινευή καταστραφήσεται, τοῦ προφήτου κηρύττοντος, ἀπαράλλακτον ἐκδέχομαι κατά τῆς Νινευή τήν ἀπόφασιν· μᾶλλον δέ κυριώτερον εἰπεῖν, ὑπέρ τῆς Νινευή τήν ἐπίσκεψιν ἔσεσθαι. Νοῶ γάρ, ὅτι μετά τρεῖς ἡμέρας, ἄσπερ τυπικῶς ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους ὑπάρχων, ἐν αὐτῷ προλαβὼν τήν τριήμερον ταφήν τοῦ Κυρίου καί ἀνάστασιν προδιέγραψεν ὁ προφήτης, ἄλλας ἐξεδέχετο τρεῖς ἡμέρας ὁ λόγος, ἐν αἷς ἔμελλε τῆς ἀληθείας ἀποδειχθῆναι τό φῶς, καί ἡ τῶν προῤῥηθέντων ἀληθῆς τῶν μυστηρίων ἔκβασις, καί ἡ καταστροφή γενέσθαι πάντως τῆς πόλεως, οὐκέτι μέλλουσαν προτυπούσας τήν ἀλήθειαν τῆς τοῦ Σωτῆρος ταφῆς καί ἀναστάσεως, (721) ἀλλ' ἐπί τῶν πραγμάτων ἐνεργεθεῖσαν δεικνυούσας σαφῶς τήν ἀλήθειαν· ἧς προδιατύπωσις ἦν, ἡ προλαβοῦσα κατά τόν Ἰωνᾶν ἐν τῷ κήτει τριάς τῶν ἡμερῶν. Εἰ γάρ πᾶς τύπος προσδοκωμένης ἀληθείας ἐστί· κατά δέ τόν τύπον τρεῖς ἡμέρας πεποιήκεν ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους Ἰωνᾶς, δηλὸν ὡς τύπος πραγματειωδῶς ἐφεπομένην πάντως καινοπρεπῶς τήν ἀλήθειαν δεικνύουσα τό μυστήριον ἔμελλε· καί τρεῖς ἡμέρας καί τρεῖς νύκτας ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γῆς πεποιηκέναι τόν Κύριον, κατά τήν αὐτοῦ τοῦ Κυρίου φωνήν, φάσκοντος· Ὡσπερ ἦν Ἰωνᾶς ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους τρεῖς ἡμέρας καί τρεῖς νύκτας, οὕτως ἔσται καί ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γῆς τρεῖς ἡμέρας καί τρεῖς νύκτας. Τό γάρ εἰπεῖν, Ἔτι τρεῖς ἡμέραι, δηλοῖ κατ' ἐπίκρουσιν, ὡς παρήλθον ἄλλαι τρεῖς ἡμέραι, ἐπεὶ οὐκ ἄν ἔκειτο τό, Ἔτι· τουτέστι, γενήσονται πάλιν τρεῖς ἡμέραι, καί Νινευή καταστραφήσεται. Οὐκοῦν ὁ τύπος οὐ κατέστρεψε τήν Νινευή κατά τήν θείαν ἀπόφασιν· ἀλλ' ἡ ἀλήθεια, περὶ ἧς εἶπεν, Ἔτι τρεῖς ἡμέραι· ὡσανεὶ ἔλεγεν· Ἔτι τρεῖς ἡμέραι, κατά τόν [Fr. μετά τόν] ἐμοί δειχθέντα τύπον, γενήσονται, μυστικωτέρας ταφῆς καί μείζονος ἀναστάσεως· καί Νινευή καταστραφήσεται.

Ἄλλ' ἔρει τις τυχόν διαπορῶν λόγος, Πῶς ἀληθεύει καταστροφῆς ψῆφον διδούς ὁ Θεός, καί μή καταστρέφων; πρὸς ὃν φαμεν, ὡς ἀληθεύει τήν αὐτήν καταστρέφων, καί σώζων· τό μὲν, τῇ ἀποθέσει τῆς πλάνης ποιῶν· τό δέ, τῇ προσλήψει [ἄλ. προλήψει] κατορθῶν τῆς ἀληθοῦς ἐπιγνώσεως. Μᾶλλον δέ, τήν μὲν πλάνην ἀποκτένων διά τῆς πίστεως πάλιν ζωογονουμένης· τήν δέ σωτηρίαν, τῷ θανάτῳ τῆς πλάνης πραγματευόμενος. Νινευῆ γάρ ἐρμηνεύεται μελάνωσις ἀύχμηρά, καί ὠραιότης λειοτάτη. Οὐκοῦν συμφώνως τῇ δυνάμει τῆς ἐρμηνείας, τήν μὲν ἐκ τῆς παραβάσεως τῆ φύσει προσγενομένην ἀύχμηράν τῆς πλάνης μελάνωσιν, μετά τήν τριήμερον ταφήν καί ἀνάστασιν ὁ Κύριος κατέστρεψε· τήν δέ ἐξ ὑπακοῆς πίστεως λειοτάτην ὠραιότητα τῆς φύσεως ἀνενεώσατο· πάλιν τό κάλλος ἐν τῇ φύσει κατά τήν ἀνάστασιν δείξας τῆς ἀφθαρσίας ἄγαν λειοτάτον, καί μηδενί τό παράπαν ὑλικῶ τραχυνόμενον. Ἀρμόσει δέ καί πρὸς τήν κοινήν φύσιν τοῦτο λεγόμενον, καί πρὸς τήν ἁγίαν Ἐκκλησίαν, καί πρὸς τήν τοῦ καθ' ἕκαστον ψυχῆν, ἀποθεμένην (724) διά πίστεως καί ἀγαθῆς συνειδήσεως, τοῦ παλαιοῦ Ἀδάμ καί χοϊκοῦ τήν εἰκόνα, καί ἐνδυσασμένην τήν εἰκόνα τοῦ ἐπουρανίου.

Τοιγαροῦν δέδεικται σαφῶς, ὅτι πολύτροπον ἔχει τήν ἐπ' αὐτῷ θεωρίαν ὁ προφήτης, κατά τήν δύναμιν τοῦ ὀνόματος· τοῖς τόποις δηλονότι τῆς αὐτοῦ Γραφῆς προσφόρος ἀρμοζούσης κατά τήν ἐρμηνείαν ἐμφάσεως. Σημαίνει γάρ ὡς μὲν φυγή κάλλους ἐρμηνευόμενος, τόν Ἀδάμ, καί τήν κοινήν φύσιν· ὡς δέ ἀνάπαυσις, καί ἴασις Θεοῦ καί πόνος Θεοῦ λεγόμενος, τόν Κύριον ἡμῶν καί Θεόν, κατά τήν ἀποδοθεῖσαν τῆς ἐξηγήσεως δύναμιν· τήν δέ τοῦ κηρύγματος χάριν, διά τοῦ ἐν αὐτῇ πλούτου τοῦ Πνεύματος μηνύων, περιστερά λέγεται, καί δόμα Θεοῦ, καί πόνος Θεοῦ διά τούς πολλούς ἀγῶνας τῶν γενομένων ταύτης τῆς ἀληθοῦς κλήσεως λειτουργῶν. Τήν δέ τῶν

Ἰουδαίων κατά τῆς ἀληθείας ὑπεμφαίνων μανίαν, ἐρμηνεύεται διαπόνησις αὐτῶν, ὅπερ ἐστὶ φθόνος ἐπ' ἀλλοτρίοις ἀγαθοῖς, τίκτων λύπην τοῖς ἔχουσιν· ὅπερ κακόν εἰς φύσιν τοῖς Ἰουδαίοις μετέπεσε, τό πρὸς Θεόν καί ἀνθρώπους μίσος ἀνελομένοις· καί διὰ τοῦτο, μόνην τὴν δι' αἵματος καί φόνων ἀναιδεῖς [Fr. ἀνέδην] φθοράν ἐπιζητοῦσι τῆς φύσεως.

Ἄλλ' ἐπειδὴ τρέχων ὁ λόγος, τὴν περί τῆς πορείας τῶν τριῶν ἡμερῶν θεωρίαν παρέλειψε· φησὶ γάρ· Ἡ Νινευὴ ἦν πόλις μεγάλη τῷ Θεῷ, ὡσεὶ πορείας ὁδοῦ ἡμερῶν τριῶν, εἰ δοκεῖ, δι' ὀλίγων τὴν ἔλλειψιν ἀναπληρώσωμεν.

Τὴν τοίνυν πορείαν τῆς ὁδοῦ τῶν τριῶν ἡμερῶν, ὑποληπτέον εἶναι τούς διαφορούς βίους δρόμου τοῦ κατὰ Θεόν· ἤγουν τὴν ἐκάστῳ γενικῶ νόμῳ πρέπουσαν ἀγωγήν. Νόμους δέ λέγω νῦν γενικούς, τόν φυσικόν καί τόν γραπτόν, καί τόν τῆς χάριτος. Ἰδιάζουσιν γάρ τούτων ἕκαστος ἀναστροφὴν ἔχει βίου καί δρόμον πρόσφορον, ὅτι καί τὴν ἐξ αὐτοῦ κατὰ τὴν γνώμην γενομένην [Fr. γενωμένην] τῶν ἀγομένων διάθεσιν ἔχει διάφορον. Ἄλλην γάρ ἄλλος ἐκάστῳ τῶν ὑπ' αὐτόν πέφυκε δημιουργεῖν τὴν διάθεσιν. Οἶον, ὁ μὲν φυσικός νόμος, ὅταν οὐκ ἔχη πλεονεκτοῦσαν τόν λόγον τὴν αἴσθησιν, ἀδιδάκτως ἀσπάζεσθαι πάντας πείθει τό συγγενές καί ὁμόφυλον, αὐτὴν ἔχοντας τὴν φύσιν, τῆς τῶν δεομένων ἐπικουρίας διδάσκαλον· κάκεῖνο βούλεσθαι πᾶσιν ἅπαντας, ὅπερ ἕκαστος ἑαυτῷ παρά τῶν ἄλλων γινόμενον εἶναι δοκεῖ καταθύμιον· καί τοῦτο διδάσκων ὁ Κύριος, φησὶν· Ὅσα θέλετε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, ὁμοίως καί ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς. Ἐφ' ὧν γάρ ἡ φύσις λόγῳ βραβεύεται, τούτων μίαν πέφυκεν εἶναι διάθεσις. Ὡν δέ ἡ διάθεσις ἡ αὐτή, καί κατ' ἥθος τρόπος, καί ὁ τοῦ βίου δρόμος εἰς ὑπάρχειν προδήλως πέφυκεν. Ὡν δέ τρόπος ἡθῶν καί βίου δρόμος ἐστὶν ὁ αὐτός, εἰς δηλονότι καί αὐτός κατὰ τὴν γνώμην τῆς πρὸς ἀλλήλους σχέσεως ὑπάρχει δεσμός, κατὰ μίαν τὴν γνώμην ἄγων τούς πάντας πρὸς τόν ἕνα λόγον τῆς φύσεως· (725) ἐν ᾧ παντελῶς οὐκ ἔστιν ἡ νῦν κρατοῦσα τῆς φύσεως διὰ τὴν φιλαυτίαν διαίρεσις.

Ὁ δέ γραπτὸς νόμος, φόβῳ τῶν ἐπιτιμίων ἐπέχων τὰς ἀτάκτους τῶν ἀφρονεστείων ὀρμάς, ἐθίζει διδάσκων πρὸς μόνην αὐτοῦ ὀρᾶν τὴν τοῦ Ἰσοῦ διανομήν, καθ' ἣν τῆς δικαιοσύνης τό κράτος χρόνῳ βεβαιωθέν, εἰς φύσιν μεθίσταται· ποιοῦν τόν μὲν φόβον, διάθεσιν ἡρέμα κατὰ μικρόν τῆ περί τό καλόν γνώμη κρατουμένην· ἔξιν δέ τὴν συνήθειαν τῆ λήθη τῶν προτέρων καθαιρομένην, καί τό φιλάλληλον ἑαυτῆ συναποτίκτουςαν, καθ' ὃ τοῦ νόμου γίνεσθαι τό πλήρωμα πέφυκε, πάντων ἀλλήλοις κατὰ τὴν ἀγάπην συναρμοσθέντων. Πλήρωμα γάρ νόμου καθέστηκεν ἡ κατ' ἀγάπην διάλληλος συνοχή πάντων τῶν μετεληφότων τῆς φύσεως, φέρουσα τῷ κατ' ἀγάπην πόθῳ κατεστεμμένον τόν λόγον τῆς φύσεως· καί τῆ προσθήκη τοῦ πόθου, τόν τῆς φύσεως καταφαιδρύνουσα νόμον. Νόμος γάρ φύσεώς ἐστι, λόγος φυσικός τοῖς τρόποις τὴν αἴσθησιν λαβῶν ὑποχείριον. Γραπτὸς δέ νόμος ἐστίν, ἤγουν γραπτοῦ νόμου πλήρωσις, λόγος φυσικός προσλαβῶν λόγον πνευματικόν τῆς πρὸς τό συγγενές ἀλληλουχίας ἐπίκουρον. Διὸ φησιν, Ἀγαπήσεις τόν πλησίον σου ὡς ἑαυτόν· ἀλλ' οὐ, Σχοίης τόν πλησίον σου ὡς ἑαυτόν. Τό μὲν γάρ, τὴν πρὸς τό εἶναι μόνον δηλοῖ τοῦ συγγενοῦς συνοχήν· τό δέ, τὴν πρὸς τό εὖ εἶναι σημαίνει πρόνοιαν.

Ὁ δέ τῆς χάριτος νόμος, αὐτόν ἀμέσως διδάσκει τούς ἀγομένους μιμεῖσθαι τόν Θεόν, ὅς τοσοῦτον ὑπὲρ ἑαυτόν ἡμᾶς, εἰ θέμις εἶπεῖν, καί ταῦτα διὰ τὴν ἀμαρτίαν ὄντας ἐχθρούς, ἠγάπησεν, ὥστε καί εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς

οὐσίαν ἐλθεῖν ἀτρέπτως, ὑπὲρ πᾶσαν οὐσίαν ὄντα καὶ φύσιν ὑπερουσίως καταδέξασθαι, καὶ ἄνθρωπον γενέσθαι, καὶ τῶν ἀνθρώπων ἓνα χρηματίσαι βούλεσθαι· καὶ τὴν ἡμετέραν κατάκρισιν οἰκείαν ποιῆσαι μὴ παραιτήσασθαι· καὶ τοσοῦτον ἡμᾶς θεῶσαι κατὰ χάριν, ὅσον κατ' οἰκονομίαν αὐτός φύσει γέγονεν ἄνθρωπος· ἵνα μὴ μόνον μάθωμεν ἀλλήλων ἀντέχεσθαι φυσικῶς, καὶ ὡς ἑαυτοὺς ἀλλήλους ἀγαπᾶν πνευματικῶς· ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ ἑαυτοὺς ἀλλήλων κήδεσθαι θεϊκῶς· καὶ ταύτην τῆς εἰς ἀλλήλους ἀγάπης ἀπόδειξιν ποιῆσθαι, τὸ κατ' ἀρετὴν ὑπὲρ ἀλλήλων τὸν ἐκούσιον προθυμεῖσθαι θάνατον. Οὐκ ἔστι γὰρ ταύτης ἄλλη μείζων ἀγάπης, φησὶν, ἵνα τις θῆ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ.

Οὐκοῦν ὁ μὲν τῆς φύσεως νόμος ἐστίν, ἵνα συνελών εἴπω, λόγος φυσικός τὴν αἴσθησιν λαβὼν ὑποχείριον, πρὸς ἀφαίρεσιν τῆς ἀλογίας· καθ' ἣν [marg. ἀλογίαν δηλονότι], τῶν φυσικῶς συνημμένων ἐστίν ἡ διαίρεσις. Ὁ δὲ γραπτὸς νόμος ἐστὶ, λόγος φυσικός μετὰ τὴν κατ' αἴσθησιν τῆς ἀλογίας ἀφαίρεσιν προσλαβὼν καὶ πόθον πνευματικόν, τῆς πρὸς τὸ συγγενές ἀλληλουχίας συνεκτικόν. Ὁ δὲ τῆς χάριτος νόμος, ὑπὲρ φύσιν καθέστηκε λόγος, (728) πρὸς θέωσιν ἀτρέπτως τὴν φύσιν μεταπλάττων, καὶ ὡς ἐν εἰκόνι δεικνύς ἀκαταλήπτως τῇ φύσει τῶν ἀνθρώπων τὸ ὑπὲρ οὐσίαν καὶ φύσιν ἀρχέτυπον· καὶ τὴν τοῦ αἰεὶ εὔ εἶναι διαμονὴν παρεχόμενος.

Εἰ δὲ τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον ὁ περὶ τῶν τριῶν νόμων λόγος, εἰκότως ἡ μεγάλη τοῦ Θεοῦ πόλις Ἐκκλησία· ἡγουν ἡ τοῦ καθ' ἕκαστον ψυχὴ, πορείας ὁδοῦ τριῶν καθέστηκεν ἡμερῶν· ὡς δεκτικὴ καὶ χωρητικὴ τῆς κατὰ φύσιν καὶ νόμον καὶ πνεῦμα δικαιοσύνης. Ἐν τούτοις γὰρ τοῖς τρισὶ νόμοις, ὁ πᾶς περιέχεται τῆς Ἐκκλησίας διάκοσμος· πλάτει τε τῷ κατ' ἀρετὴν, [πλάτει] καὶ μήκει τῷ κατὰ γνῶσιν· καὶ τῷ κατὰ σοφίαν βάθει μυστικῆς θεολογίας περιγραφόμενος. Ἀλλὰ ταύτης κατὰ διάθεσιν, ὡς ὁ τῶν Ἰουδαίων λαός, μὴ χωρισθῶμεν τῆς πόλεως, τὸ σῶμα καθάπερ σκιηνὴν στέργοντες, καὶ τὴν πρόσκαιρον τοῦ σώματος ὥσπερ κολόκυνθαν ἡδονὴν περιέποντες· ἵνα μὴ ἂν τῆς συνειδήσεως ὁ σκώληξ πλήξας, ἀποξηράνη τὴν καθ' ἡδονὴν ἡπατημένην διάθεσιν· καὶ ἡ διὰ τῶν ἀκουσίων πειρασμῶν ἐπελθοῦσα καθάπερ πνεῦμα καύσωνος τῶν κακῶς ἡμῖν βεβιωμένων ἔκτισις, ἀπειπώμεθα τὴν ζωὴν, καὶ πρὸς τὴν θεῖαν δυσανασχετήσωμεν κρίσιν.

Ἐκαστος γὰρ ἡμῶν τῶν ἡττημένων τῇ ἀπάτῃ τῶν ὑλικῶν, καὶ ταῖς ἡδοναῖς χαιρόντων τοῦ σώματος, σκώληκος δίκην τοῦ Θεοῦ τὸν λόγον δέχεται, καὶ τὴν συνείδησιν αὐτὸν πλήττοντα τέως· καὶ ρίζης δίκην κολοκύνθης τὴν πρὸς τὴν ἡδονὴν αὐτοῦ διεσθίοντα σχέσιν· καὶ οὕτως διὰ τῆς τελείας ἀνατολῆς τοῦ φωτισμοῦ τῶν λογίων τοῦ πνεύματος, ἀποξηραίνοντα τὴν καθ' ἁμαρτίαν ἐνέργειαν· καὶ πνεύματι καύσωνος, τῇ μνήμῃ τῶν αἰωνίων κολάσεων, καθάπερ κεφαλὴν τὴν κατ' αἴσθησιν ἐν ταῖς προσβολαῖς ἀρχὴν τῶν παθῶν τῆς κακίας πατάσσοντα· ἵνα μάθωμεν προνοίας λόγους καὶ κρίσεως, τῶν προσκαίρων, ὧν τῇ στερήσει λυπεῖσθαι τὸ γένος εἴωθεν τῶν ἀνθρώπων, τὰ αἰώνια προκρινούσης. Εἰ γὰρ τὸν ἄνθρωπον διὰ τὴν σκιηνὴν καὶ τὴν κολοκύνθαν λυπούμενον· λέγω δὲ τὴν σάρκα καὶ τὴν τῆς σαρκὸς ἡδονὴν· τῆς δὲ Νινευὴ ἀντεχόμενον τὸν Θεὸν εἰσήγαγε τῆς Γραφῆς ὁ λόγος, δῆλον ὡς τῶν τοῖς ἀνθρώποις τιμίων καὶ ἐπεράστων, τὸ τῷ Θεῷ φανέν προσφιλές, πάντων τῶν ὅποσοῦν ὄντων πολλῶ κρεῖττον ἐστὶ καὶ τιμιώτερον· ἢ που γε τῶν οὐκ ὄντων, καὶ μόνῃ προλήψει κατ' ἐσφαλμένην κρίσιν εἶναι δοκούντων, ὧν οὐδεὶς τὸ παράπαν ἐστὶ κατὰ τὴν ὑπαρξιν λόγος·

μόνη δέ φαντασία τόν νοῦν φενακίζουσα· καί σχῆμα τοῖς οὐκ οὔσι διάκενον,
ἀλλ' οὐχ ὑπόστασιν τῷ πάθει παρεχομένη.

ΣΧΟΛΙΑ

α'. Ποσαχῶς ἐρμηνεύεται Ἴωνᾶς.

β'. Ποσαχῶς ἐρμηνεύεται Ἰόππη.

γ'. Πόσοις ἀναλογεῖ πνευματικῶς θεωρούμενος Ἴωνᾶς.

(729) δ'. Τίνος ἀναλογίαν ἔχει νοουμένη πνευματικῶς ἡ Ἰόππη.

ε'. Κατ' ἄλλην ἐπιβολήν τοῖς καθ' ἕκαστα πρόφορος θεωρία περί τῆς Ἰόππης.

στ'. Πολυταράχου ζάλης.

ζ'. Κεφαλὴν λέγει τόν πρῶτον περί μονάδος λόγον, ὡς ἀρχὴν πάσης ἀρετῆς· τὰς δέ σχισμάς τῶν ὁρέων, τὰς διανοίας τῶν πνευμάτων τῆς πονηρίας, ὅπως ὦν κατεπόθη διὰ τῆς παραβάσεως ὁ ἡμέτερος νοῦς.

η'. Γῆν λέγει κατωτάτην, τὴν μηδαμῶς γνώσεως αἰσθανομένην θείας, ἢ τῆς κατ' ἀρετὴν ζωῆς τὴν οἴαντοῦν κίνησιν ἔχουσαν, ἔξιν.

θ'. Ἄβυσσον καλεῖ τὴν ἄγνοϊαν ἐπικειμένην τῇ ἔξει τῆς κακίας· ἐφ' ἣ βέβηκεν καθάπερ γῆ, τὰ τῆς κακίας πελάγη.

ι'. Γῆν μὲν τὴν παγίαν τῆς κακίας ἔξιν εἶπεν· αἰωνίους δέ μοχλοῦς, τὰς συγκρατούσας τὴν χειρίστην ἔξιν ἐμπαθεῖς προσπαθείας τῶν ὑλικῶν.

ια'. Φέγγος λέγει τὴν ἀληθῆ γνώσιν· ζωὴν δέ βροτῶν, τὴν πρέπουσαν λογικοῖς πολιτείαν, ἣς ὁ τὴν κακὴν ἔξιν ἔχων ἐστερηταί.

ιβ'. Ἐνταῦθα τὴν θάλασσαν, εἰς τόν κόσμον τοῦτον ἔλαβεν· εἰς ὃν διὰ σαρκός ὁ Κύριος γέγονεν.

ιγ'. Ἀνάπαυσιν λέγει τόν Κύριον, ὡς τῶν ἐπ' ἀρετῇ πόνων λυτήριον· ἴασιν δέ Θεοῦ, ὡς ἰατρόν τῆς ἐκ τοῦ θανάτου πληγῆς· Θεοῦ δέ χάριν, ὡς ἀπολύτρωσιν· καὶ Θεοῦ πόνον, ὡς τῶν ἡμῶν ἀναδοχέα παθῶν.

ιδ'. Fr. Πῶς ἐστι χάρις ὁ Κύριος ἡμῶν καὶ Θεός· ἴδε, Νεῖλε, καὶ μὴ σαλεύου, τῷ· Πλήρης χάριτος καὶ ἀληθείας.

ιε'. Πῶς δηλοῖ τὴν προφητικὴν χάριν Ἴωνᾶς.

ιστ'. Ὅτι δαπανᾷ, φησί, προσβάλλουσαν τὴν πονηρὰν δύναμιν, ἢ τῶν ἀγίων ὑπομονή.

ιζ'. Ὅτι σωματικῶς οἱ ἅγιοι πάσχοντες, καὶ τόν ὑπὲρ ἀληθείας ἐκουσίως ὑπερχόμενοι θάνατον τῆς σαρκός, τὴν κατὰ πίστιν ἐν πνεύματι ζωὴν ἐνήργουν τοῖς ἔθνεσι.

ιη'. Ὅτι τῆς καθ' ὑπερβολὴν θείας δυνάμεώς ἐστιν ὑπόθεσις, ἢ κατὰ φύσιν τῶν ἀγίων ἀσθένεια· ἣς ἦττονα τόν υπερήφανον διάβολον ὁ Κύριος ἔδειξεν.

ιθ'. Τόν βασιλέα φησὶν εἶναι, τόν φυσικόν νόμον· τόν δέ θρόνον, τὴν ἐμπαθῆ κατ' αἴσθησιν ἔξιν· τὴν δέ στολήν, τὴν τῆς κενῆς δόξης περιβολήν· τόν δέ σάκκον, τὸ κατὰ τὴν μετάνοϊαν πένθος· τὴν δέ σποδόν, τὴν ταπεινοφροσύνην.

κ'. Ἀνθρώπους λέγει, τοὺς περί τόν λόγον· κτήνη δέ, τοὺς περί τὴν ἐπιθυμίαν· βόας δέ, τοὺς περί τόν θυμόν· πρόβατα δέ τοὺς περί τὴν θεωρίαν τῶν ὁρατῶν πταίοντας.

κα'. Ὅτι καὶ τὴν ἐκάστου ψυχὴν ἡ Νινευὴ σημαίνει.

(732) κβ'. Οὐκ ἄνευ εἰσὶ, χρόνος καὶ τόπος· ὧν χωρὶς οὐδὲν ἔστιν τῶν γενητῶν.

κγ'. Τούς περί ἀρετῆς καί γνώσεως λόγους ἔχουσα ἡ Ἐκκλησία, καί ἡ τοῦ καθ' ἕκαστον ψυχῆ, ὡς ὑπερβαίνοντας χρόνον καί φύσιν, πλέον ἔχει τῶν δώδεκα μυριάδων· ὁ γάρ τῆς ἀρετῆς λόγος, τήν σαρκός ὡς ἀριστερᾶς οὐκ οἶδεν ἀμαρτίαν· ὁ δέ τῆς γνώσεως λόγος, τήν ψυχῆς ὡς δεξιάν οὐ γινώσκει κακίαν.

κδ'. Αἰτία τῶν ἀρετῶν ἐστὶν ὁ Θεός· τούτου δέ κατ' ἐνέργειαν γνῶσις ἐστίν, ἡ τοῦ κατ' ἀλήθειαν ἐπεγνωκότος τόν Θεόν πρός τό πνεῦμα κατὰ τήν ἕξιν ἀλλοίωσις.

κε'. Ὁ κατὰ φύσιν λόγος, φησί, διά μέσων τῶν ἀρετῶν πρός τόν νοῦν ἀνάγειν πέφυκε τόν ἐπιμελούμενον πράξεως· ὁ δέ νοῦς, πρός τήν σοφίαν εἰσάγει διά θεωρίας τόν ἐφιέμενον γνώσεως· τό δέ παράλογον πάθος, πρός τήν αἴσθησιν πείθει κατασύρεσθαι τόν ἀμελοῦντα τῶν ἐντολῶν· ἧς τέλος ἐστί, τό πρός τήν ἡδονήν καθηλωθῆναι τόν νοῦν.

κστ'. Ἀπιστίαν λέγει τήν ἄρνησιν τῶν ἐντολῶν· πίστιν δέ, τήν αὐτῶν συγκατάθεσιν, τό δέ σκότος, τοῦ καλοῦ τήν ἄγνοιαν, τό δέ φῶς, τήν τούτου ἐπίγνωσιν. Χριστόν δέ κέκληκεν, τήν οὐσίαν αὐτῶν καί τήν ὑπόστασιν· τόν διάβολον δέ, τήν πάντων γεννητικῆν τῶν κακῶν χειρίστην ἕξιν.

κζ'. Ἀρετήν λέγει, ἀπαθεστάτην καί παγίαν περί τό καλόν ἕξιν· ἧς ἐφ' ἐκάτερα καθέστηκεν οὐδέν, Θεοῦ φερούσης χαρακτῆρα, ᾧ οὐδέν ἐστὶν ἐναντίον.

κη'. Εἰ λόγος διώρισεν, ὡς πέφυκεν, ἐκάστου τῶν ὄντων τήν γένεσιν· οὐδέν τῶν ὄντων ἑαυτοῦ φυσικῶς ἢ ὑπερβέβηκεν, ἢ ὑποβέβηκεν. Οὐκοῦν ὄρος μὲν τῶν ὄντων ἐστίν, ἡ κατ' ἔφεσιν τῆς αἰτίας ἐπίγνωσις· μέτρον δέ, ἡ ἐφικτὴ τοῖς οὔσι κατ' ἐνέργειαν τῆς αἰτίας ἐκμίμησις.

κθ'. Τό ὑπέρ τόν ὄρον φέρεσθαι, καί τό μέτρον, φησί, τῶν κινουμένων τήν ἔφεσιν, ἀνόνητον ποιεῖ τόν δρόμον, μή καταντώντων εἰς Θεόν, ἐν ᾧ ἡ κατ' ἔφεσιν πάντων ἴσταται κίνησις, ἀνθυπόστατον δεχομένη τέλος Θεοῦ τήν ἀπόλαυσιν.

λ'. Τό ὑπέρ τόν ὄρον καί τό μέτρον· καί παρά τόν ὄρον καί τό μέτρον δηλονότι.

λα'. Τῷ λόγῳ δηλονότι.

לב'. Ὅτι καί τούς τῶν ἀσωμάτων καί τούς τῶν σωμάτων ἀφήσι λόγους, ὁ πρός τόν Θεόν ἀναδραμών κατ' ἔκστασιν νοῦς. Οὐ γάρ πέφυκε τι Θεῷ τῶν μετὰ Θεόν ἅμα συγκατοπτεύεσθαι.

λγ'. Πῶς καί εἰς τόν Ἰουδαϊκόν λαόν δύναται ληφθῆναι τυπικῶς Ἰωνᾶς.

λδ'. Πῶς ἐρμηνευόμενος Ἰωνᾶς προδιελέγχει τυπικῶς τόν Ἰουδαϊκόν λαόν.

λε'. Ὅτι νενίκηκεν μᾶλλον ὁ Κύριος τήν τυράννου δύναμιν σαρκός ἀσθένειαν προβαλλόμενος, ἢπερ τόν Ἀδάμ ὁ διάβολος ἀξίαν θεότητος ὑποσχόμενος.

(733) λστ'. Σκώληξ ἐστίν ὁ Κύριος διά τήν ἄσπορον σάρκα· ἥλιος δέ, καί ὡς διά τήν δύσιν τῆς ταφῆς, καθ' ἣν ὑπό γῆν γέγονε ὡς ἄνθρωπος ὁ Λόγος, καί ὡς φύσει κατ' οὐσίαν φῶς ὑπάρχων καί Θεός.

λζ'. Ὅτι τό πνεῦμα τοῦ καύσωνος, οὐ μόνον τούς πειρασμούς, ἀλλά καί τήν ἐγκατάλειψιν τοῦ Θεοῦ, τήν ἀφαιρουμένην τῶν Ἰουδαίων τήν τῶν θείων χαρισμάτων χορηγίαν δηλοῖ.

λη'. Ὑπερηφανίας ἴδιόν φησι, τό ἀρνεῖσθαι τόν Θεόν ἀρετῆς εἶναι γενέτην καί φύσεως· κενοδοξίας δέ, τό μερίζειν τήν φύσιν πρός τήν ὕφεσιν·

ὧν ὁ τῦφος εἶναι γέννημα πέφυκεν, ἕξις κακίας ὑπάρχων σύνθετος, Θεοῦ μὲν ἄρνησιν ἐκούσιον ἔχουσα, καί τῆς κατά τὴν φύσιν ἰσοτιμίας ἄγνοιαν.

λθ'. Ἡ διὰ πνεύματος κατά ψυχὴν ἀγχιστεία, σαρκὸς μὲν λυεῖ τὴν σχέσιν τῆς προαιρέσεως· Θεῷ δὲ προσδεσμεῖ κατά πόθον προσηλωθεῖσαν.

μ'. Νύκτα φησί, τὰ νομικά σύμβολα, ὑφ' ἃ ὁ νόμος τελεῖ· ἐν τοῖς οὐκ ἔστιν εὐρεῖν ψυχῆς φωτισμόν μή νοουμένοις πνευματικῶς.

μα'. Ὅτι διὰ τό μέγα, καί μηδενί λόγω μετρούμενον τῆς θείας οἰκονομίας μυστήριον, ἡ τῶν ἐθνῶν Ἐκκλησία, φησί, πόλις μεγάλη τῷ Θεῷ προσηγορεύθη.

μβ'. Κατά μὲν τὴν οὐσίαν ἡ ἀλήθεια, φησί, προσηγεῖται τῶν τύπων· κατά δὲ τὴν ἔκφανσιν, οἱ τύποι χρονικῶς προηγούνται τῆς ἀληθείας. Οὐκοῦν ἐπειδὴ προλαβὼν ἐν ἑαυτῷ τυπικῶς τὴν ἀλήθειαν προδιέγραψεν Ἰωνᾶς, μείνας ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους τρεῖς ἡμέρας καί τρεῖς νύκτας· Ἔτι τρεῖς ἡμέραι, φησί, τὰς τρεῖς ἡμέρας τῆς τοῦ Κυρίου ταφῆς καί ἀναστάσεως λέγων, μεθ' ἅς, ἡ τῶν ἐθνῶν καταστραφήσεται πλάνου καί ἀγνωσία.

μγ'. Δηλονότι τῆς πίστεως.

μδ'. Ἐπίτομος ἔκθεσις τῆς ἐρμηνείας τοῦ ὀνόματος Ἰωνᾶ, κατά τὴν ἐπικειμένην αὐτῷ περὶ ἐκάστου τῶν ἐκφερομένων προσώπων τε καί τρόπων δύναμιν.

με'. Νόμος δηλονότι.

μστ'. Ἔργον εἶναι τοῦ φυσικοῦ νόμου φησί, τὴν γνωμικὴν πάντων πρὸς πάντας ὁμόγνωμον σχέσιν.

μζ'. Κανόνες ἀποδεικτικοὶ τῆς τοῦ φυσικοῦ νόμου χαρακτηριστικῆς ιδιότητος.

μη'. Ὁ γραπτὸς νόμος, φησί, κωλύων φόβῳ τὴν ἀδικίαν, ἐθίζει πρὸς τό δίκαιον· χρόνῳ δέ, τό ἔθος ποιεῖ διάθεσιν φιλοδίκαιον· ὑφ' ἧς ἡ παγία πρὸς τό καλόν ἕξις ἐπιγίνεται, λήθην προλαβούσης πονηρίας ἐπάγουσα.

μθ'. Ὅροι τῆς ἐκάστου τῶν προρρήθέντων νόμων ἐνεργείας ἀποδεικτικοί.

ν'. Ὅτι τό μὲν σχεῖν ὡς ἑαυτόν τόν πλησίον, μόνῃς ἐστὶ φροντίδος τῆς πρὸς τό εἶναι ζωῆς, ὅσοι φυσικοῦ νόμου καθέστηκε. Τό δὲ τόν πλησίον ἀγαπᾶν ὡς ἑαυτόν, καί τοῦ πρὸς τό εὖ εἶναι κατ' ἀρετὴν ἐστὶ προνοεῖσθαι τοῦ πέλας· ὅπερ ὁ γραπτὸς ἐπιτρέπει νόμος. Τό δὲ ὑπὲρ ἑαυτόν ἀγαπήσαι τόν πλησίον, τοῦ νόμου τῆς χάριτός ἐστιν ἰδιώτατον.

να'. (736) Ὅροι κατ' ἐπιτομήν ἀποδεικτικοὶ τῆς τῶν τριῶν ἡμερῶν κατορθωτικῆς τῶν καλῶν ιδιότητος.

νβ'. Ἡ ὁδὸς τῶν τριῶν ἡμερῶν ἐστὶ φησιν, ἡ διὰ τῶν τριῶν νόμων τοῦ φυλάττοντος αὐτοῦς κατά δικαιοσύνην τελείωσις.

νγ'. Ἄλλη θεωρία λεπτοτέρα περὶ τῆς σκηνῆς καί τῆς κολοκύνθης καί τοῦ σκώληκος καί τοῦ καύσωνος καί τοῦ ἡλίου.

νδ'. Ὁ κωλυόμενος τῶν πρὸς ἡδονὴν σώματος ἀφορμῶν, φησί, μανθάνει προνοίας λόγους ἐπεχούσης τὴν ἐξαπτικὴν ὕλην τῶν παθῶν. Ὁ δὲ τὰς πρὸς ὀδύνην σώματος δεχόμενος μάλιστα, διδάσκεται κρίσεως λόγους, προλαβόντων μολυσμῶν ἀκουσίους πόνοις αὐτόν καθαιρούσης.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΞΕ΄.

Ἐν τῇ δευτέρᾳ τῶν Βασιλειῶν γέγραπται: " Ὅτι ἐγένετο λιμός ἐν ταῖς ἡμέραις Δαβίδ τρία ἔτη· ἐνιαυτός ἐχόμενος ἐνιαυτοῦ. Καί ἐξεζήτησε Δαβίδ τό πρόσωπον Κυρίου. Καί εἶπε Κύριος· Ἐπί Σαούλ, καί ἐπί τόν οἶκον αὐτοῦ ἡ ἀδικία· περί οὗ ἔθανάτωσε τούς Γαβαωνίτας, καί εἶπεν αὐτοῖς· Τί ποιήσω ὑμῖν, καί ἐν τίνι ἐξηλάσομαι, καί εὐλογήσετε τήν κληρονομίαν Κυρίου; Καί εἶπον πρός τόν βασιλέα· Ὁ ἀνήρ, ὃς συνετέλεσεν ἡμᾶς, καί ἐλογίσατο ἐξολοθρεῦσαι ἡμᾶς, ἀφανίσωμεν αὐτόν, τοῦ μή ἐστάναι ἐν παντί ὀρίῳ Ἰσραήλ. Δότε ἡμῖν ἐπτά ἄνδρας ἐξ τῶν υἱῶν αὐτοῦ, καί ἐξηλιάσομεν αὐτούς τῷ Κυρίῳ ἐν τῷ βουνῷ Σαούλ. Καί ἔλαβεν ὁ βασιλεύς τούς δύο υἱούς Ῥεσφᾶς, θυγατρός Ἀϊᾶ παλλακῆς Σαούλ· καί τούς πέντε υἱούς Μερῶβ θυγατρός Σαούλ, οὓς ἔτεκε τῷ Ἐσδριήλ, καί ἔδωκεν αὐτούς ἐν χειρὶ τῶν Γαβαωνιτῶν· καί ἐξηλίασαν αὐτούς ἐν ὄρει ἐναντίον Κυρίου, καί ἔπεσον ἐκεῖ οἱ ἐπτὰ ἐπιτοαυτό· καί ἔθανατώθησαν ἐν ἡμέραις θερισμοῦ, ἐν ἀρχῇ θερισμοῦ κριθῶν. Καί ἔλαβε Ῥεσφά θυγάτηρ Ἀϊᾶ τό σάκκον, καί διέστρωσεν αὐτόν ἐαυτῇ ἐπὶ τήν πέτραν, ἕως ἔσταξαν ἐπ' αὐτούς ὕδατα Θεοῦ ἐξ οὐρανοῦ. Καί ἐποίησαν πάντα ὅσα ἐνετείλατο ὁ βασιλεύς. Καί ἐπήκουσεν ὁ Θεός τῇ γῆ μετὰ ταῦτα." Διατί τί μετὰ τόν θάνατον Σαούλ ὁ Δαβίδ ἀπητήθη δίκας, λιμοῦ κρατήσαντος τήν γῆν, ἕως ἔδωκε τούς ἐκ τοῦ σπέρματος Σαούλ ἐπτά ἄνδρας θανατωθῆναι τοῖς Γαβαωνίταις. Τίς ἡ τούτων δύναμις τῶν λόγων, καί πῶς πνευματικῶς αὐτούς θεωρήσομεν.

(737) Ἀπόκρισις.

Ἡ μέν ἀκριβής γνῶσις τῶν λογίων τοῦ Πνεύματος, μόνοις ἀποκαλύπτεσθαι πέφυκε τοῖς ἀξίοις Πνεύματος· οἱ δὲ διὰ πολλήν τῶν ἀρετῶν ἐπιμέλειαν, τῆς τῶν παθῶν αἰθάλης τόν νοῦν ἐκκαθάραντες, ἐσόπτρου δίκην καθαροῦ τε καί διαυγοῦς, ἅμα τῇ πρώτῃ προσβολῇ καθάπερ πρόσωπον ἐντυπουμένην αὐτοῖς καί ἐμπίπτουσαν, τήν τῶν θείων ὑποδέχονται γνῶσιν. Οἷς δέ κατ' ἐμέ τήν τῶν παθῶν κηλῖσιν ὁ βίος κατέστικται, μόλις κἄν ἐξ εἰκότων τινῶν στοχασμῶν τεκμηριῶσαι τήν τῶν θείων γνῶσιν ἐστί δυνατόν· μή ὅτι γε νοῆσαι τε καί φράσαι ταύτην δι' ἀκριβείας ἀπαυθαδιάζεσθαι. Καί οἷδ' σαφῶς ἔγω γε, ὅτι πάσχων αὐτός γινώσκεις τά θεῖα μᾶλλον τίμιε πάτερ, καί πείρα λαβῶν ἔχεις τούτων τήν ἐπιστήμην, ἥπερ ἐγώ λέγει ἐπίσταμαι, μηδέν ἐκ τοῦ παθεῖν ἀποφήνασθαι περί τῶν θείων δυνάμενος. Πλήν καί τό κατά δύναμιν οὐκ ἀπόβλητον, καί μάλισθ' ὑμῖν τοῖς ἐπιτάξασι, καί τόνδε μοι περί τῶν ὑπέρ δύναμιν τοῦ λέγειν πόνον ἐπιθεμένους.

Σαούλ τοίνυν ἐστί κατά τόνδε τῆς Γραφῆς τόν τόπον, ὁ βασιλεύων κατά δύναμιν ἐντολῆς σαρκίνης τῶν σαρκικῶν Ἰουδαίων ἐν γράμματι νόμος· ἤγουν ὁ βασιλεύων τῶν ἀγομένων μόνῳ τῷ γράμματι τοῦ νόμου σωματικός τρόπος ἢ λογισμός. Αἰτητός γάρ ἄδης κατά μίαν ἐπιβολήν Σαούλ ἐρμηνεύεται. Τῆς γάρ ἐν πνεύματι Θεοῦ κατ' ἀρετήν διεξαγομένης ζωῆς τε καί βασιλείας, προτιμήσας τήν φιλήδονον ζωὴν ὁ τῶν Ἰουδαίων λαός, ἠτήσατο τόν ἄδην, ἤγουν τήν ἄγνοιαν, ἀντί τῆς γνώσεως αὐτοῦ βασιλεύειν. Πᾶς γάρ ὁ τῆς θείας ἐκπεπτωκῶς ἀγάπης, τόν ἐν τῇ σαρκὶ νόμον ἔχει διά τῆς ἡδονῆς βασιλεύοντα· τόν μηδεμίαν θείαν ἐντολήν φυλάξαι δυνάμενον, ἢ μηδέ βουλόμενον.

Κατ' ἄλλον δέ τρόπον Σαούλ ἐρμηνεύεται, δεδανεισμένος, ἢ δάνειον. Οὐ γάρ ἐδόθη ὁ γραπτὸς νόμος τοῖς λαβοῦσιν εἰς κτήσιν περιουσίας, ἀλλ' εἰς παιδαγωγίαν προσδοκωμένης ἐπαγγελίας. Διό καί δούς τῷ Σαούλ τήν βασιλείαν ὁ Θεός, ἐν τῇ πρός αὐτόν διαθήκῃ, αἰώνιον οὐ καθυπέσχετο τήν βασιλείαν. Πᾶν γάρ δάνειον, οὐ γίνεται τῷ λαβόντι κτῆμα περιουσίας, ἀλλὰ πρόφασις καμάτου καί πόνου [Fr. καί πόνων], εἰς ἄλλης περιουσίας συλλογήν. Ἡ δέ τοῦ Σαούλ παλλακὴ Ῥεσφά, δρόμος ἐρμηνεύεται στόματος. Δρόμος δέ στόματός ἐστιν, ἢ κατά μόνην τήν ἐν λόγῳ

προφοράν τοῦ νόμου μάθησις· ἦν εἰσοικίζεται παρανόμως, (740) ὁ μόνην τήν σωματικήν τοῦ νόμου περιέπων λατρείαν· ἀφ' οἷς οὐδέν εὐσεβές γεννᾶ καί φιλόθεον. Ὁ γάρ μόνην τήν σωματικήν τοῦ νόμου κατά προφοράν λόγου μάθησιν ἐξασκούμενος, νόμιμον οὐκ ἔχει τήν πρὸς τόν λόγον, ἤγουν τήν μάθησιν τοῦ νόμου συμβίωσιν. Ὅθεν δυσγενῆ καί ἀπόβλητα καθέστηκεν αὐτοῦ τά γεννώμενα. Γεννᾶται γάρ αὐτῷ διά τήν παράνομον κοίτην ἐκ τῆς Ῥεσφᾶς ὁ Ἑρμονθί καί ὁ Μεμφιβροσθέ, ὅπερ ἐστίν Ἀνάθεμα αὐτῶν, καί Αἰσχύνη στόματος αὐτῶν. Ἑρμονθί γάρ κατά μίαν ἐπιβολήν, Ἀνάθεμα ἐρμηνεύεται· καί Μεμφιβροσθέ, αἰσχύνη στόματος αὐτῶν. Ἀνάθεμα δέ αὐτῶν ἐστίν, ἡ διά στόματος καθ' ἁμαρτίαν φθορά τῆς τῶν παθῶν ἐνεργείας. Μεμφιβροσθέ δέ ἐστίν, ἡ παρά φύσιν τοῦ νοῦ πρὸς κακίαν κίνησις· ἤγουν ἡ κατά νοῦν ἐπινοητική τῶν φαύλων ἐνθύμησις· αἰσχύνη νοῦ, καί οὐσα καί λεγομένη.

Ἡ πάλιν ἀνάθεμα αὐτῶν ἐστί, τόπος τοῦ νῦν κρατοῦντος ἐπιτιμίου τῆς φύσεως· τουτέστιν ὁ κόσμος οὗτος, ὡς χωρίον θανάτου καί φθορᾶς διά τήν ἁμαρτίαν γενόμενος· εἰς ὃν ἐκ τοῦ παραδείσου μετά τήν παράβασιν τῆς θείας ἐντολῆς ὁ πρῶτος κατέπεσεν ἄνθρωπος· ὄντινα κόσμον κατά τήν τῆς γνώμης φιλήδονον σχέσιν, ἤγουν τήν κοσμικήν προσπάθειαν, γεννᾶν πέφυκεν ἐκ τῆς κατά μόνην τήν ἐν λόγῳ τοῦ νόμου προφοράν μαθήσεως, ὁ μή διαβαίνων κατά νοῦν πρὸς τήν ἕνδον ἐν πνεύματι τοῦ νομικοῦ γράμματος θείαν εὐπρέπειαν. Αἰσχύνη δέ στόματος αὐτῶν ἐστίν, ἡ κατά νοῦν φιλόκοσμος μελέτη τῶν λογισμῶν καί φιλοσώματος. Ἐν ᾧ γάρ ὁ κόσμος ἐκ τῆς φαινομένης τῷ γράμματι τοῦ νόμου σωματικῆς διαπλάσεως, κατά τήν γνωμικήν σχέσιν γεννᾶσθαι πέφυκεν, ἤγουν ἡ τόν κόσμον φιλοῦσα διάθεσις· καί ἡ κατά νοῦν φιλόκοσμος μελέτη τῶν λογισμῶν εἰκότως συγγεννᾶται φιλοσώματος.

Ἡ πάλιν, ἀνάθεμα αὐτῶν ἐστίν, ἡ πρόσυλος καί ἀκαλλῆς τῶν παθῶν καί ἀδιατύπτως κίνησις· αἰσχύνη δέ στόματός ἐστίν, ἡ τοῖς πάθεσιν εἶδος ἐπάγουσα, καί τό καθ' ἡδονήν πρὸς αἴσθησιν διαπλάττουσα κάλλος τοῦ νοῦ κίνησις. Χωρίς γάρ τῆς κατά νοῦν ἐπινοητικῆς δυνάμεως, πρὸς διάπλασιν μορφῆς οὐδαμῶς ἄγεται πάθος. Οὐκοῦν ὁ μόνῳ τῷ γράμματι τοῦ νόμου περιγράφων τῆς θείας ἐπαγγελίας τήν δύναμιν, παλλακὴν, ἀλλ' οὐ γυναῖκα νόμιμον ἔχει τοῦ νόμου τήν μάθησιν. Ὅθεν ἐξ ἀνάγκης ἡ τοιαύτη μάθησις, οὐ δι' ἑαυτήν, ἀλλά διά τόν αὐτήν σωματικῶς ἐκδεχόμενον, ἤγουν συγγερόμενον γεννᾶ τό ἀνάθεμα καί τήν αἰσχύνην. Ὁ γάρ διά τρυφήν σωματικήν καί ἀνάπαυσιν, τὰς θυσίας καί τὰς ἑορτάς· τά τε Σάββατα καί τὰς νεομηνίας κατά τόν νόμον τόν Θεόν διατεταχέναι πιστεύων· πάντη τε (741) καί πάντως ὑπό τήν ἐνοχήν γενήσεται τῆς τῶν παθῶν ἐνεργείας, καί τήν αἰσχύνην τῆς τῶν ἐπ' αὐτοῖς αἰσchrῶν λογισμῶν ῥυπαρίας· ὑπό τε τόν φθειρόμενον ἔσται κόσμον, καί τήν ἐν λογισμοῖς φιλοσώματος μελέτην· ὑπό τε τήν ὕλην τῶν παθῶν καί τό εἶδος, μηδέν ἄλλο πλὴν τῶν φθειρομένων τίμιον ἔχειν δυνάμενος· καί διά τοῦτο τυχόν κακῶς γεννῶν τήν Μερῶβ, τήν γεννῶσαν υἱούς πέντε τῷ Ἑσδριήλ. Μερῶβ δέ, πλησμονή φάρυγγος ἐρμηνεύεται, ἢ τίς ἐστίν ἡ γαστριμαργία. Μόνη γάρ αὕτη παρά τῆς ἐντολῆς Ἰουδαϊκῶς λαβοῦσα τήν ἄδειαν, τούς κατά παράχρησιν τρόπους γεννᾶ τῶν αἰσθήσεων τῷ Ἑσδριήλ· ἤγουν τῷ θεωρητικῷ μέρει τῆς ψυχῆς. Ἑσδριήλ γάρ ἐρμηνεύεται θεία δύναμις ἢ βοηθός ἰσχυρός, ἢ βλέψις δυνατή· ὅπερ ἐστίν, ὁ κατ' εἰκόνα μὲν Θεοῦ γενόμενος νοῦς· τήν δέ γαστριμαργίαν ὡς τοῦ κατ' ἐντολήν σαρκὸς νόμου, τουτέστι τοῦ γράμματος, γέννημα, παραπεισθεὶς συνοικισάμενος. Πεισθεὶς γάρ ὁ νοῦς θείας ἐντολῆς εἶναι διαταγήν κατά τόν ἐν γράμματι νόμον τήν κατά σάρκα τρυφήν, ἄλλην οὐ προσίεται πλὴν αὐτῆς πρὸς συμβίωσιν· ὡς θείαν, καί νόμου τοῦ βασιλεύοντος αὐτήν ἡγησάμενος γέννημα, καί τούς κατά παράχρησιν ἐξ αὐτῆς τῶν αἰσθήσεων συνίστησι τρόπους. Ἐπειδὴν γάρ τό θεωρητικόν τῆς ψυχῆς, τήν τρυφήν κατά τόν ἐν γράμματι νόμον ὡς θείαν διά τήν ἐντολήν ἀσπάσεται πρὸς

συμβίωσιν, τήν τῶν αἰσθήσεων παρά φύσιν μετέρχεται χρήσιν· μηδεμιᾶς συγχωροῦν κατά φύσιν διαφαίνεσθαι τήν χρήσιν τῆς ἐνεργείας.

Ὁ τοίνυν σωματικῶς τοῦ νόμου τήν μάθησιν ἐξασκούμενος, οἷα δὴ παλλακὴν, ἄλλ' οὐ νόμιμον ἔχων γυναῖκα τῶν θείων τήν εἶδησιν· καί γεννῶν ἐξ αὐτῆς τό ἀνάθεμα τῆς τῶν παθῶν ἐνεργείας, καί τήν αἰσχύνην τῆς τῶν ἐπ' αὐτοῖς λογισμῶν ἀηδίας [ἄλλ. ἀειδίας]· καί ἐκ τῆς Μερῶβ, τουτέστι τῆς Σαούλ θυγατρὸς γαστριμαργίας, ἔκγονα λαμβάνων τοὺς κατά παράχρησιν τρόπους τῶν αἰσθήσεων· τοὺς ἐν τῇ φύσει τῶν ὄντων, ἡγουν τοὺς κατά φύσιν ὡς Γαδαωνίτας ἀποκτείνειν εἶωθε λόγους καί λογισμούς. Γαβαωνῖται γάρ ἐρμηνεύονται, ὀρεινοὶ ἢ μετέωροι. Δηλοῦσι δὲ σαφῶς οὗτοι, τοὺς κατά τήν φυσικὴν θεωρίαν ὑψηλοτέρους λόγους, ἢ τοὺς ἐφ' ἡμῖν κατά φύσιν λογισμούς· οὓς ἀποκτείνειν Σαούλ, καί εἴ τις νῦν κατά διάθεσιν ἄλλος ὑπάρχει Σαούλ, διὰ τήν ἐν μόνῳ τῷ νομικῷ γράμματι πλάνην, τοὺς κατά φύσιν ἀποπέμπεσθαι καί παραχαράττειν οὐ (744) παραιτούμενος λόγους. Οὐδεὶς γάρ μόνη προσανέχων τῇ σωματικῇ τοῦ νόμου λατρεία, φυσικόν τό παράπαν δύναιτ' ἄν παραδέξασθαι λόγον ἢ λογισμόν· ὅτι μηδέ πέφυκε ταυτὸν εἶναι τῇ φύσει τὰ σύμβολα, κατά φύσιν ὄραν τῶν ὄντων τήν γέννησιν οὐδέποτε δύναται σαφῶς, ὁ τοῖς τοῦ νόμου συμβόλοις ὡς πρωτοτύποις προστετηκῶς· καί διὰ τοῦτο παραλόγως τοὺς κατά φύσιν ἀποπέμπεται λόγους· μὴ λογιζόμενος, ὅτι χρή περιποιεῖσθαι τοὺς ὑπὸ Ἰησοῦ διασωθέντας, ὑπὲρ ὧν καί πρὸς τοὺς ἐπαναστάντας αὐτοῖς πέντε βασιλεῖς, τὸν φοβερὸν ἐκείνον συνεκρότησε πόλεμον· ἐν ᾧ καί οὐρανὸς αὐτὸς κατά τῶν ἐπαναστάντων τοῖς Γαβαωνίταις διὰ λίθων χαλάζης τῷ Ἰησοῦ συνεμάχησεν· οὓς κατέστηκε ξυλοφόρους καί ὑδροφόρους τῆς θείας σκηνῆς, τουτέστι, τῆς διὰ τῆς σκηνῆς προδιατυπωθείσης ἀγίας Ἐκκλησίας, ὁ σαρκωθεὶς Λόγος. Οὗτος γάρ, οὗτός ἐστιν Ἰησοῦς ὁ ἀποκτείνας τοὺς κατ' αἰσθήσιν αὐτοῖς ἐπανισταμένους ἐμπαθεῖς τρόπους καί λογισμούς. Ἀεὶ γάρ τοὺς κατά φυσικὴν θεωρίαν λόγους, ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος Ἰησοῦς περιποιεῖται, προκαθιστῶν αὐτοῦ τῆς θείας τῶν μυστηρίων σκηνῆς ξυλοφόρους καί ὑδροφόρους· οἷα δὴ τῆς ἐξαπτικῆς τοῦ φωτισμοῦ θείας γνώσεως ὕλης, καί τῆς ῥυπτικῆς τῶν παθῶν καθάρσεως, καί τῆς ἐν πνεύματι ξωτικῆς διαδόσεως ἀφορμῆς χορηγός. Φυσικῆς γάρ θεωρίας χωρὶς, ἐν οὐδενί κατ' οὐδένα τρόπον οὐδαμῶς συντηρεῖσθαι πέφυκεν τῶν μυστηρίων ἡ δύναμις.

Εἰ δὲ καί τήν Ἐθνικὴν μοῖραν δηλοῦσιν οἱ Γαβαωνῖται, προσχωροῦσαν τῷ κληροδότῃ τῶν θείων ἐπαγγελιῶν Ἰησοῦ καί σωζομένην· διδασκομένην τε ξυλοφορεῖν καί ὑδροφορεῖν· τουτέστι, τὸν περί σταυροῦ καί τῆς δι' ὕδατος θείας ἀναγεννήσεως μυστικόν καί σωτήριον λόγον πρακτικῶς τοῖς ὤμοις τῶν ἀρετῶν περιφέρειν, καί χορηγεῖν τῇ θείᾳ κιβωτῷ τῆς εὐσεβοῦς πίστεως, ξύλων δίκην, διὰ μὲν τῆς πρακτικῆς, τῶν ἐπὶ γῆς μελῶν τήν νέκρωσιν· διὰ θεωρίας δέ, καθάπερ ὕδωρ τήν ἐπιρροὴν τῆς ἐν πνεύματι γνώσεως, οὐκ ἄτοπον, οὐδέ τῆς εὐσεβείας ἀλλότριον.

Εἴτε γοῦν τοὺς κατά τήν φυσικὴν θεωρίαν λόγους, εἴτε τήν σωζομένην διὰ πίστεως μερίδα τῶν ἐθνῶν προτυποῦσιν οἱ Γαβαωνῖται, τὸν Ἰουδαϊκῶς ζῆν κατά τὸν ἐν μόνῳ τῷ γράμματι νόμον προηρημένον, ἔχουσιν ἐχθρόν, καί τοῦ σωζομένου πολέμιον. Ὁ γάρ Θεὸν τήν κοιλίαν ἡγούμενος, καί ὡς ἐπὶ δόξῃ τῇ αἰσχύνῃ καλλωπιζόμενος, μόνων οἶδεν ὡς θείων ἀνέχεσθαι διὰ σπουδῆς τῶν παθῶν τῆς ἀτιμίας· καί διὰ τοῦτο μόνον περιέπει τὰ χρονικά· τουτέστι, τήν ὕλην καί τό εἶδος, καί τήν κατά παράχρησιν πενταπλῆν ἐνέργειαν τῶν αἰσθήσεων. Τά μὲν ὡς Ῥεσφᾶς τῆς παλλακῆς τέκνα· τὰ δέ, ὡς γῆς ἀτίμου θυγατρὸς ἔκγονα Μερῶβ. Τῇ γάρ ὕλη καί τῷ εἶδει συμπλακεῖσα κατά μίξιν ἢ αἰσθησις, ἀποτελεῖν μὲν πάθος· ἀποκτενεῖν δέ καί συντελεῖν τοὺς κατά φύσιν (745) πέφυκεν λογισμούς. Οὐ γάρ πέφυκε πάθει συνεμφαίνεσθαι τό παράπαν φύσεως λόγος, ὥσπερ οὔτε φύσει συναποτίκτεσθαι κατά τήν γένεσιν πάθος.

Οὐκοῦν ὁ μόνου τοῦ γράμματος τῆς γραφῆς ἀντεχόμενος κατὰ τόν Σαούλ, καί τούς κατὰ φύσιν ἀποπέμπεται λόγους, καί τήν μυστικῶς προκεκηρυγμένην τῶν ἔθνῶν οὐ προσδέχεται κλήσιν, πρὸς μόνην κεχηνῶς κατὰ νόμον, ὡς οἴτεται, τῆς σαρκὸς τήν ἀπόλαυσιν. Ταύτης οὖν κρατούσης τῶν κατὰ μόνην τήν αἴσθησιν ζώντων, τῆς κατὰ νόμον σωματικῆς διαθέσεως, ὁ λιμός οὐ διαδείκνυται τῆς θείας ἐν πνεύματι γνώσεως. Λιμός γάρ ἐστίν, ὡς ἀληθῶς, ἔκλειψις τῶν κατ' αὐτήν τήν πεῖραν ἐγνωσμένων ἀγαθῶν, καί ἀπορία καί σπάνις παντελῆς τῶν τήν ψυχὴν συγκρατούντων πνευματικῶν βρωμάτων. Πῶς γάρ λιμόν ἠγήσεται τις ἢ ζημίαν, τήν τῶν καθάπαξ αὐτῶ μηδαμῶς ἐγνωσμένων ἀφαίρεσιν; Ὅθεν ζώντος Σαούλ, οὐ γίνεται λιμός· ὅτι μηδέ πέφυκε ζώντος τοῦ κατὰ νόμον γράμματος, καί βασιλεύοντος τῶν ὑλικῶν τήν διάνοιαν Ἰουδαίων, τῆς πνευματικῆς γνώσεως διαγνωσθῆναι τήν ἔνδειαν· ὀπηνίκα δέ τῆς εὐαγγελικῆς χάριτος διαλάμψη τό σέλας, καί λάβη τήν βασιλείαν τῶν πνευματικῶν τήν διάνοιαν Δαβίδ ὁ πανεύφημος, ὅς ἐστίν ὁ κατὰ πνεῦμα νόμος, μετὰ τόν θάνατον Σαούλ, ἡγουν μετὰ τήν τοῦ γράμματος τελευτήν· ἐρμηνεύεται γάρ ὁ Δαβίδ, ἐξουδένωσις, καί ἰσχυρός ὁράσει· τό μὲν γάρ λέγεται κατ' Ἰουδαίους πλεονεκτοῦντος τό πνεῦμα τοῦ γράμματος· τό δέ, κατὰ Χριστιανούς προσαγορεύεται, νικήσαντος τό γράμμα τοῦ πνεύματος· τηνικαῦτα διαγινώσκειται τῆς ἐν πνεύματι γνώσεως ὁ λιμός· κοινῶς μὲν ἐν τῷ πιστῷ λαῷ, καί τῇ ψυχῇ τοῦ καθ' ἕκαστον ἰδικῶς, ὅταν τῆς ἐν πνεύματι μυστικῆς θεωρίας τήν ἐκτός προφαινομένην τοῦ γράμματος προκρίνει προβολήν· καί οἷον εἰπεῖν, τήν ψυχὴν τῆς Γραφῆς ἀτιμωτέραν ποιεῖται τοῦ σώματος. Λιμώττει γάρ ἐπ' ἀληθείας τῶν πιστῶν καί ἐπεγνωκότων τήν ἀλήθειαν ὁ λαός, καί ἡ ψυχὴ τοῦ καθ' ἕκαστον ἀφεμένη τῆς ἐν τῇ χάριτι πνευματικῆς θεωρίας, καί γενομένη τῆς τυπικῆς ἐν τῷ γράμματι δουλείας, μή διατρέφουσα τόν νοῦν ταῖς τῶν νοημάτων μεγαλονοΐαις· ἀλλά πληροῦσα τήν αἴσθησιν ἐμπαθοῦς φαντασίας ταῖς σωματικαῖς τῶν γραφικῶν συμβόλων διατυπώσεις. Διό θείας γνώσεως μάλιστα γίνεται λιμός, τρία ἔτη, ἐνιαυτός ἐχόμενος ἐνιαυτοῦ. Πᾶς γάρ τήν πνευματικὴν τῆς θείας Γραφῆς θεωρίαν μή προσιέμενος, τόν τε φυσικόν ταύτη κατὰ τούς Ἰουδαίους συναπώσατο νόμον· καί τόν ἐν τῇ χάριτι νόμον ἠγνόησε, καθ' ὃν δίδοται τοῖς κατ' αὐτόν ἀγομένοις ἢ θέωσις.

Οὐκοῦν ὁ λιμός τῶν τριῶν ἐτῶν δηλοῖ τόν ἐν τοῖς τρισὶ νόμοις, τῷ τε φυσικῷ λέγω, καί τῷ γραπτῷ, καί τῷ τῆς χάριτος, ἀναλόγως ἐκάστῳ γενομένην τῆς γνώσεως ἔνδειαν, τοῖς οὐκ ἐπιμελουμένοις τῆς αὐτῶν κατὰ τήν θεωρίαν ἀναγωγῆς. Ἐπιμελεῖσθαι γάρ παντελῶς οὐ δύναται τῆς τῶν Γραφῶν ἐπιστήμης, ὁ τούς μὲν φυσικούς τῶν ὄντων κατὰ τήν θεωρίαν ἀπωθούμενος λόγους· ἀντεχόμενος δέ μόνων τῶν ὑλικῶν συμβόλων, καί μηδεμίαν αὐτοῖς ἐπινοῶν ὑψηγορίαν πνευματικὴν. Κρατούσης γάρ μόνης τῆς (748) ἱστοριώδους τῶν Γραφῶν ἀφηγήσεως, τό τῶν προσκαίρων καί χρονικῶν τῆς διανοίας οὐκ ἀπεγένετο κράτος· ἀλλ' ἔτι ζῶσι τά τέκνα τοῦ ἀποθανόντος Σαούλ, καί τά ἔκγονα, ἐπτά ὄντα τόν ἀριθμόν· τουτέστιν ἡ σωματικὴ τοῦ νόμου λατρεία καί πρόσκαιρος, ἐξ ἧς ἡ ἐμπαθῆς εἴωθεν ἀπογενναῖσθαι τοῖς φιλοσωμάτοις κατὰ τήν ἀποδοθεῖσαν αἰτίαν διάθεσις, ἐπίκουρον ἔχουσα τῆς πλάνης τήν πρόδηλον ἐν τοῖς συμβόλοις διαταγήν. Διὰ ταύτην οἶμαι τήν αἰτίαν μὴ γίνεσθαι λιμόν ἐν ταῖς ἡμέραις Σαούλ· τουτέστιν, ἐν τῷ χρόνῳ τῆς νομικῆς κατὰ σάρκα λατρείας, τήν ἔνδειαν μὴ διαγνωσθῆναι τῆς ἐν πνεύματι γνώσεως· ἀλλ' ἐν τῷ χρόνῳ τῆς εὐαγγελικῆς χάριτος· καθ' ὃν, ὅταν μὴ πᾶσαν πνευματικῶς τήν Γραφήν ἐκλαμβάνωμεν, μετὰ τήν πάροδον τῆς τοῦ γράμματος δυναστείας, λιμώττομεν πάντως, τῆς Χριστιανοῖς πρεπούσης μυστικῆς κατὰ πνεῦμα λατρείας οὐκ ἀπολαύοντες. Ἐπὶ δέ λαβόντες αἴσθησιν κατὰ τόν Δαβίδ, ζητήσωμεν τό πρόσωπον Κυρίου, διδασκόμεθα σαφῶς, ὅτι διὰ τό μὴ παραδέξασθαι τούς κατὰ φύσιν λόγους πρὸς ἐπίβασιν τῆς ἐν πνεύματι μυστικῆς θεωρίας, ἀλλ' ἔτι τῶν ἐν τῷ

γράμματι τοῦ νόμου σωματικῶν ἀντέχεσθαι λογισμῶν, ἡ χάρις ἀφηρέθη τῆς γνώσεως.

Καί ἐζήτησε, φησί, Δαβίδ τό πρόσωπον Κυρίου. Καί εἶπε Κύριος· Ἐπί τόν οἶκον Σαούλ ἡ ἀδικία, περί οὗ ἔθανάτωσε τούς Γαβαωνίτας. Δαβίδ ἐστι, πᾶς νοῦς κατά Χριστόν διορατικός, αἰεὶ ζητῶν τό πρόσωπον Κυρίου. Πρόσωπον δέ Κυρίου καθέστηκεν ἡ κατά τήν ἀρετήν τῶν θείων ἀληθῆς θεωρία καί γνῶσις, ἦν ζητῶν διδάσκεται τήν αἰτίαν τῆς κατ' αὐτήν ἐνδείας καί ἀπορίας· καί κελεύεται δοῦναι πρὸς θάνατον τούς δύο υἱούς Σαούλ τούς ἐκ τῆς παλλακίδος Ῥεσφᾶς, καί τούς πέντε τῆς αὐτοῦ θυγατρὸς Μερῶβ υἱούς. Σαούλ ἐστι, καθὼς ἔφην, αἰτητός ἄδης, ἦγουν ἄγνοια ποθητή. Ποθουμένη δέ σαφῶς ἐστὶν ἄγνοια, τό γράμμα τό νομικόν, ἦγουν τό σωματικόν τῆς ἐν νόμῳ λατρείας κράτος, ὅπερ ἐστὶ τό τοῦ νόμου σωματικόν· ἡ νοῦς μόνης κατ' αἴσθησιν ἀντεχόμενος σωματικῶς τῆς ὕλης τοῦ γράμματος. Ῥεσφᾶ δέ ἐστὶ, κατά τήν αὐτῆς ἐρμηνείαν, δρόμος στόματος, ὅπερ ἐστὶν ἡ τοῦ νόμου κατά μόνην τήν ἐν λόγῳ προφορὰν ἐκμάθησις. Δρόμον δέ ἀληθῶς ἔχει στόματος, ἀλλ' οὐ διανοίας, ὁ τῆς πνευματικῆς τοῦ νόμου θεωρίας ἀλλότριος. Υἱοὶ δέ τῆς Ῥεσφᾶς ὑπάρχουσιν, Ἑρμονθὶ καί Μεμφιβοσθέ. Ἑρμονθὶ δέ ἐστὶν, ἀνάθεμα αὐτῶν, ὅπερ ἐστὶν ἡ καθ' ἁμαρτίαν διὰ σώματος φθορά τῆς τῶν παθῶν ἐνεργείας· ἡ ὁ τόπος, τουτέστιν ὁ κόσμος, ἐν ᾧ τῆς παραβάσεως ἐδόθη τό ἐπιτίμιον· ἦγουν ἡ καθ' ἡδονὴν πρὸς τόν κόσμον ἐνδιάθετος σχέσις· ἡ τυχόν, ἡ πρόσυλος καί ἀκαλλῆς τῶν παθῶν καί ἀδιάπλαστος κίνησις. Μεμφιβοσθέ δέ, αἰσχύνη σώματος αὐτῶν, ὅπερ ἐστὶν ἡ παρά φύσιν τοῦ νοῦ περί κακίαν κίνησις· ἦγουν ἡ ἐπινοητικὴ τῶν παθῶν ἐνθύμησις· ἡ τυχόν, ἡ φιλόκοσμος μελέτη τῶν λογισμῶν καί φιλοσώματος. Ἡ ἄλιν, ἡ τοῖς πάθεσιν εἶδος ἐπάγουσα, καί τό καθ' ἡδονὴν πρὸς αἴσθησιν διαπλάττουσα κάλλος τοῦ νοῦ κίνησις. Τούτους γάρ γεννᾶν τούς υἱούς (749) πέφυκεν ἐκ τῆς κατά μόνην τήν ἐν λόγῳ προφορὰν ἐκμάθησεως, ὃ τε γραπτὸς νόμος, καί ὁ μόνῳ προσκαθήμενος τῷ γράμματι τοῦ νόμου νοῦς. Μερῶβ δέ, κατά τήν αὐτῆς ἐρμηνείαν ἐστὶν (ἡ τοῦ Σαούλ θυγάτηρ), ἡ πλησμονὴ τοῦ φάρυγγος· ὅπερ δηλοῖ τό τῆς γαστριμαργίας πάθος. Μόνην γάρ οἶδε γεννᾶν σώματος τρυφήν, καί τήν τῶν ὑλικῶν ἀπολαυστικὴν διάθεσιν, ὃ τε νόμος κατά τό γράμμα, τοῖς συμβόλοις τούς κατ' αὐτόν λατρεύοντας περιγράφων· ὃ τε νοῦς, διὰ τήν φιλόσαρκον ζωὴν, κατά τό γράμμα τόν νόμον τοῖς τύποις περιορίζων. Πέντε δέ τῆς Μερῶβ θυγατρὸς Σαούλ υἱοὶ καθεστήκασιν, οἱ κατά πράχρησιν ἐμπαθεῖς πέντε τρόποι τῶν πέντε αἰσθήσεων· οὓς τίκτειν πάντως εἴωθε τῷ Ἑσδριήλ, ἦγουν τῷ θεωρητικῷ μέρει, ἡ μόνου τοῦ σώματος κατά νόμον διὰ τρυφῆς ἐπιμελουμένη διάθεσις.

Τούτους τούς δύο τοῦ Σαούλ υἱούς (ἦγουν τήν ὕλην καί τό εἶδος), καί τούς πέντε τοῦ Σαούλ υἱωνούς, ἦγουν τούς περί τήν ὕλην καί τό εἶδος κατά παράχρησιν πέντε τρόπους τῶν αἰσθήσεων (λέγω δὴ τήν ἐμπαθῆ τε καί παρά φύσιν πρὸς τὰ αἰσθητὰ τῶν αἰσθήσεων συμπλοκὴν, ἦγουν τὰ ὑπὸ χρόνον καί ρεῦσιν), μετὰ τήν τελευταίαν Σαούλ (τουτέστι, μετὰ τήν πάροδον τῆς ἐν νόμῳ κατά τό γράμμα σωματικῆς λατρείας, καί τήν τῆς ἀγνοίας διάβασιν), παραδίδωσι θανατωθῆναι κατά τόν θεῖον χρηματισμόν, Δαβίδ ὁ θαυμάσιος τοῖς Γαβαωνίταις (τουτέστι, τοῖς κατά τήν φυσικὴν θεωρίαν ὑψηλοτέροις λόγοις καί λογισμοῖς, ὁ πνευματικὸς νόμος, ἡ νοῦς, τήν ἐν τοῖς συμβόλοις πρὸς αἴσθησιν καί σῶμα καθολικωτάτην τῶν ὑπὸ χρόνον σχέσιν ἀφανίσαι καί θανατῶσαι), κατά τό ὕψος γινομένοις τοῦ βουνοῦ Σαούλ· λέγω δὴ, τοῦ νόμου τῆς πνευματικῆς θεωρίας. Εἰ γάρ μὴ φυσικῶς πρότερόν τις τήν ἐν τοῖς συμβόλοις τῶν θείων καί νοητῶν διασκοπήσας ἀπέμφασιν, ἐλθεῖν ποθήσει κατά νοῦν, ἔξω παντελῶς τῶν θείων ἀδύτων τήν αἴσθησιν θέμενος, πρὸς τήν τῶν νοητῶν εὐπρέπειαν, τῆς ἐν τοῖς τύποις ἀπολυθῆναι καθάπαξ οὐ δύναται σωματικῆς ποικιλίας· καθ' ἣν ἕως βέβηκε τοῦ γράμματος ἀντεχόμενος, τήν ἐκ τοῦ λιμοῦ τῆς

γνώσεως εικότως άπορίαν ού παραμυθεΐται· τής Γραφής τήν γήν, ήγουν τό σώμα, κατά τόν άπατηλόν όφιν έσθίειν έαυτόν καταδικάσας· άλλ' ού κατά Χριστόν τόν νοϋν, ήγουν τής Γραφής τό πνεϋμα καί τήν ψυχήν, τουτέστι τόν ούράνιον καί άγγελικόν άρτον (λέγω δη, τήν έν Χριστῷ τών Γραφών πνευματικήν θεωρίαν καί γνώσιν) [άλλ. βρωσιν] βρωματιζόμενος· ήν δίδωσι δαψιλῶς έποιορηγομένην τοΐς άγαπῶσιν αυτόν ό Θεός, κατά τό γεγραμμένον· Άρτον ούρανοϋ έδωκεν αυτοΐς· άρτον άγγέλων έφαγεν άνθρωπος.

Χρή τοιγαροϋν τήν κατ' αίσθησιν πρόσ σώμα τής Γραφής έκδοχήν, ως παθῶν προδήλως καί τής πρόσ τά χρονικά καί ρέοντα σχετικής διαθέσεως οϋσαν γεννητικήν (ήγουν τής πρόσ τά αισθητά τών αίσθήσεων έμπαθοϋς ένεργείας), ως Σαούλ τέκνα καί έκγονα, διά τής φυσικής, ως έν όρει τῆ τών θείων άναγωγή λογίων [άλλ. λόγων], άφανίσας θεωρίας, είπερ έμφορηθῆναι θείας έφιέμεθα χάριτος. Εί γάρ επί (752) Σαούλ ή άδικία, κατά τόν θεϊον χρησμόν, καί επί τόν οΐκον αυτοϋ, υπέρ οϋ έθανάτωσε τούς Γαβαωνίτας, δηλον ως άδικεί τήν άλήθειαν, ό τε νόμος κατά μόνον τό γράμμα νοούμενος, καί ό τών Ίουδαίων λαός, καί εί τις εκείνων μιμητής ύπάρχει κατά διάνοιαν (τοϋτον γάρ οΐδεν ό λόγος οΐκον Σαούλ εΐναι), μόνω τῷ γράμματι περιγράφων τοϋ νόμου τήν δύναμιν, καί μή δεχόμενος πρόσ τήν φανέρωσιν τής μυστικῶς έγκεκρυμμένης τῷ γράμματι γνώσεως, τήν φυσικήν θεωρίαν, μέσιν ύπάρχουσιν τύπων καί άληθείας· τών μέν τούς άγομένους άπάγουσαν· πρόσ δέ τήν, επανάγουσαν· άλλ' οΐον ταύτην πάμπαν άρνούμενος, καί τής τών θείων αυτήν έξω ποιούμενος μυσταγωγίας.

Ταύτην τοιγαροϋν χρή τήν σωματικήν τοϋ νόμου καί πρόσκαιρον έκδοχήν, ως υπό χρόνον καί ρέουσιν άποκτένειν διά τής φυσικής θεωρίας, ως έν όρει τῷ ύψει τής γνώσεως, τούς τών θείων έπιμελητάς θεαμάτων. Καί εκάλεσε γάρ, φησί, Δαβίδ τούς Γαβαωνίτας, καί είπεν αυτοΐς· Τί ποιήσω υμΐν, καί έν τίνι έξιλάσομαι, καί εύλογήσετε τήν κληρονομίαν Κυρίου; Καί είπον πρόσ τόν βασιλέα· Ό άνήρ ός συνετέλεσεν ήμῶς, καί έδίωξεν ήμῶς, καί έλογίσατο έξολοθρευσαι ήμῶς, άφανίσομεν αυτόν τοϋ μή έστάναι αυτόν έν παντί όρίω Ίσραήλ. Δότε ήμΐν επτά άνδρας, εκ τών υΐων αυτοϋ, καί έξηλιάσομεν αυτούς τῷ Κυρίω έν τῷ βουνῷ Σαούλ. Καί έλαβεν ό βασιλεύς τούς δύο υΐους Ρεσφῶς θυγατρός Αϊά, παλλακής Σαούλ, τόν Έρμονθί, καί τόν Μεμφιβοσθέ, καί τούς πέντε υΐους Μερῶβ θυγατρός Σαούλ οϋς έτεκε τῷ Έσδιήλ. Καί έδωκεν αυτούς έν χειρί τών Γαβαωνιτών, καί έξηλίασαν αυτούς έν τῷ όρει έναντι Κυρίου. Καί έπεςιν εκεί οί επτά έπιτοαυτό, καί έθανατώθησαν έν ήμέραις θερισμοϋ, έν αρχή θερισμοϋ κριθῶν. Ποϋ κατά τήν ιστορίαν εύρίσκομεν, ως ήφάνισαν τόν Σαούλ οί Γαβαωνίται, τοϋ μή έστάναι αυτόν έν παντί όρίω Ίσραήλ· τοϋ υΐοϋ Ίωνάθαν υΐοϋ Σαούλ Μαριβαάλ παρά τῷ βασιλεΐ Δαβίδ διασωθέντος, καί άλλων πολλῶν τής συγγενείας Σαούλ ως έν τῆ βίβλῳ φέρεται τών Παραλειπομένων; (753) Πῶς δέ τούς εκ τοϋ σπέρματος αυτοϋ λαβόντες επτά άνδρας, Αυτόν, είπον άφανίσομεν, τοϋ μή έστάναι αυτόν έν παντί όρίω Ίσραήλ, πρό τούτου πολλούς άποθανόντα χρόνους; Άλλ', ως έοικε, παρεμίγη τῷ ρητῷ τής ιστορίας τό παράλογον, ίνα τό τής διανοίας άληθές τών γεγραμμένων ζητήσωμεν. Ουκοϋν τόν σωματικόν νοϋν τής Γραφής, τουτέστι τόν Σαούλ, άφανίζει παντελῶς εκ παντός όρίου Ίσραήλ, ό πράξει διά τής φυσικής θεωρίας, ως διά τινων Γαβανιτών, άποκτένων τήν γεννωμένην εκ τοϋ γραπτοϋ νόμου πρόσ τήν άστατον ύλην, καί ρέουσιν τῆ ψυχῆ, φιλήδονον σχέσιν καί φιλοσώματον· κατασφάττων ως τέκνα Σαούλ καί έκγονα, τήν χαμαίζηλον τοϋ νόμου διάνοιαν, διά μέσης τής φυσικής θεωρίας, ως έν όρει τῷ ύψει τής γνώσεως, καί φανεράν ποιούμενος ένόπιον Κυρίου, δι' έξομολογήσεως δηλαδή, τήν πρόσ σώμα τοϋ νόμου προτέραν έκδοχήν. Τοϋτο γάρ έξηλιάσαι νοεΐσθαι δύναται τοΐς φιλομαθέσιν έναντι Κυρίου· εις φῶς άγαγόντες, διά

τῆς γνώσεως δηλαδή, τὴν κατὰ τὸ γράμμα πεπλανημένην τοῦ νόμου πρόληψιν. Πᾶς γάρ ἀποκτείνας τὴν σωματικὴν τοῦ νόμου διάνοιαν, τὸ γράμμα τοῦ νόμου σαφῶς ἐπέκτεινε καὶ ἠφάνισε, τοῦ μὴ ἐστάναι ἐν παντί ὀρίῳ Ἰσραήλ· τουτέστιν, ἐν παντί λόγῳ πνευματικῆς θεωρίας. Εἰ γάρ Ἰσραήλ νοῦς ὀρῶν Θεόν ἐρμηνεύεται, δηλὸν ὡς τὸ σωματικόν τοῦ νόμου καθάπαξ ἐν οὐδενί τρόπῳ πνευματικῆς θεωρίας ὑφέστηκε, τοῖς τὸ πνεῦμα προτιμῶσι τοῦ γράμματος· εἶπερ Πνεῦμα, κατὰ τὸ γεγραμμένον, ἐστὶν ὁ Θεός, καὶ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτόν, ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν, ἀλλ' οὐ γράμματι. Τὸ γράμμα γάρ ἀποκτένει· τὸ δὲ πνεῦμα ζωοποιεῖ. Διὸ χρῆ τὸ ἀποκτένειν πεφυκός, ἀποκτένεσθαι πνεύματι ζωοποιῶ. Συνυπάρχειν γάρ κατ' ἐνέργειαν ἀλλήλοις ἅμα κατὰ τὸ αὐτὸ τὸ σωματικόν τοῦ νόμου καὶ τὸ θεῖον, ἧγουν τὸ γράμμα καὶ τὸ πνεῦμα, παντελῶς ἀμήχανον· ὅτι μηδὲ συμφωνεῖν πέφυκε τῷ παρεχομένῳ κατὰ φύσιν ζωῆν, τὸ ταύτην ἀφαιρεῖσθαι δυνάμενον.

(756) Οὐκοῦν κατὰ μὲν τὴν ἱστορίαν τοῦτον λαμβάνοντες τὸν τόπον, οὐχ εὐρίσκομεν τὴν Γραφὴν ἀληθεύουσαν. Ποῦ γάρ ἠφάνισαν οἱ Γαβαωνῖται τὸν Σαούλ παντός ὀρίου Ἰσραήλ, πολλῆς μετὰ τοῦτο συγγενείας εὐρίσκομένης ἐν τῷ λαῷ; Κατὰ δὲ τὴν θεωρίαν νοοῦντες, σαφῶς εὐρίσκομεν, ὅτι διὰ μέσης τῆς φυσικῆς θεωρίας, ἐν τῷ ὕψει τῆς γνώσεως, ὁ γραπτὸς παντελῶς ἀπογίνεται νόμος, ἧγουν ὁ σωματικὸς ἐν τοῖς συμβόλοις κατὰ τὴν λατρείαν θεσμός. Ποῦ γάρ ἔτι στήσεται περιτομὴ σαρκὸς νοουμένου τοῦ νόμου πνευματικῶς; ποῦ τὰ Σάββατα, καὶ τῶν μηνῶν αἱ ἀρχαί; ποῦ τῶν ἑορτῶν αἱ πανηγύρεις; ποῦ τῶν θυσιῶν, καὶ τῆς ἀργίας τῆς γῆς, καὶ τῆς λοιπῆς τοῦ νόμου κατὰ τὴν σωματικὴν λατρείαν [fort. add. καταστάσεως] ἢ παράδοσις; Οἶδαμεν γάρ φυσικῶς ἐπιβάλλοντες τοῖς πράγμασιν, ὡς οὐκ ἔστι τελειότης ἢ τῆς ἐκ Θεοῦ κατὰ φύσιν ἀρτιότητος περιαιρέσεις. Οὐ γάρ ποιεῖ τελειότητα φύσις διὰ τέχνης κολοβουμένη, καὶ διὰ περινοίας ἀποτιθεμένη τὸ προσὸν αὐτῇ θεόθεν κατὰ λόγον δημιουργίας· ἵνα μὴ τὴν τέχνην Θεοῦ πρὸς βεβαίωσιν δικαιοσύνης ἰσχυροτέραν εἰσαγάγωμεν, καὶ τὴν περινενοημένην τῆς φύσεως ἔλλειψιν ἀναπληρωτικὴν ποιώμεθα, τῆς ἐν δικαιοσύνῃ κατὰ τὴν δημιουργίαν ἐλλείψεως· ἀλλ' ἐκ τῆς τυπικῆς τοῦ περιτεμνομένου μυρίου θέσεως, διδασκόμεθα ποιεῖσθαι γνωστικῶς τὴν περιτομὴν τῆς κατὰ ψυχὴν ἐμπαθοῦς διαθέσεως· καθ' ἣν μᾶλλον τῇ φύσει συντρέχειν ἢ γνώμη ρυθμίζεται, τὸν ἐμπαθῆ τῆς ἐπικτήτου γενέσεως νόμον διορθουμένη. Περιτομὴ γάρ ἐστὶ μυστικὴ, τῆς ἐμπαθοῦς κατὰ νοῦν περὶ τὴν ἐπέισακτον γένεσιν σχέσεως παντελῆς περιαιρέσεις. Τὸ δὲ Σάββατον τελεία παθῶν ἐστὶν ἀπραξία, καὶ τῆς περὶ τὰ πεποημένα καθολικῆ τοῦ νοῦ παῦλα κινήσεως, καὶ πρὸς τὸ Θεῖον τελεία διάβασις· ἐν ᾧ τὸν δι' ἀρετῆς καὶ γνώσεως κατὰ τὸ θεμιτὸν ἀφικόμενον, οὐ δεῖ καθάπερ ξύλα τὴν οἴανοῦν παντελῶς ὕλην ἐξαπτική ἐνθυμεῖσθαι παθῶν· οὔτε μὴ φύσεως τὸ παράπαν ἀναλέγεσθαι λόγους, ἵνα μὴ πάθεσιν ἠδόμενον, ἢ φύσεως ὄροις μετρούμενον, κατὰ τοὺς Ἑλληνας τὸν Θεὸν δογματίζωμεν· ὄνπερ ἡ τελεία μόνη κέκραγε σιγῇ, καὶ ἡ παντελής καθ' ὑπεροχὴν ἀγνωσία παρίστησι. Τὰς δὲ νεομηνίας εἶναί φαμεν, τοὺς ἐν τῷ δρόμῳ τῶν κατ' ἀρετὴν καὶ γνῶσιν ἡμερῶν διαφόρους φωτισμούς, οἷς προτροπάδην ἅπαντας ἐνθέοντες τοὺς αἰῶνας, τὸν δεκτὸν ἐνιαυτὸν τοῦ Κυρίου πληροῦμεν, τῷ τῆς χρηστότητος στεφάνῳ κοσμούμενον. Στέφανος δὲ χρηστότητός ἐστι πίστις καθαρὰ λίθων τιμίῳ δίκην, ταῖς τῶν δογμάτων ὑψηγορίαις καὶ λόγοις διηθησιμένη πνευματικοῖς καὶ νοήμασι, τὸν θεοφιλῆ καθάπερ κεφαλὴν διασφίγγουσα νοῦν. Ἡ μᾶλλον στέφανος πάλιν χρηστότητός ἐστὶν αὐτός ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος, ὁ τῇ ποικιλίᾳ τῶν κατὰ πρόνοιαν καὶ κρίσιν τρόπων, ἧγουν ἐγκρατεία τῶν ἐκουσίῳ καὶ ὑπομονῇ τῶν ἀκουσίῳ παθῶν, ὡς κεφαλὴν τὸν νοῦν περιγράφων, καὶ τῇ μετοχῇ τῆς κατὰ τὴν θέωσιν χάριτος, αὐτός ἑαυτοῦ τὸν νοῦν ποιῶν ὠραιότερον.

(757) Τῶν ἑορτῶν δέ, τήν μὲν πρώτην, πρακτικῆς εἶναι φιλοσοφίας σύμβολον, πρὸς ἀρετὴν ὡς ἀπ' Αἰγύπτου τῆς ἀμαρτίας τοὺς ὑπ' αὐτῆς κρατουμένους διαβιβάζουσιν· τήν δέ δευτέραν, τῆς ἐν πνεύματι φυσικῆς τύπον ὑπάρχειν θεωρίας, τήν περί τῶν ὄντων εὐσεβῆ δόξαν, ὡς ἀπαρχὴν θέρους τῷ Θεῷ προσκομίζουσιν· τήν δέ τρίτην, θεολογίας εἶναι μυστήριον, τήν πάντων τῶν ἐν τοῖς γεγονόσι πνευματικῶν λόγων γνωστικὴν ἕξιν, καὶ τήν κατ' οἰκονομίαν τοῦ σαρκωθέντος Λόγου παντελεῖα διὰ τῆς χάριτος ἀναμαρτησίαν, καὶ τήν ἐπ' αὐταῖς ἐν τῷ ἀγαθῷ τελείαν καὶ ἀθάνατον ἀτρεψίαν περιέχουσιν, ὡς σαλπίγγων καὶ ἰλασμοῦ καὶ σκηνοπηγίας ποιητικὴν.

Ταύτην ἔχω τέως κατὰ μίαν ἐπιβολὴν ἐκ τῆς τῶν ἡμερῶν τιμῆς τήν ὑπόνοιαν. Οὐ γάρ δὴ τιμᾶσθαι θέλων ὁ Θεὸς ἡμέρας ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, προσέταξε τιμηθῆναι τό τε Σάββατον, καὶ τὰς νεομηνίας, καὶ τὰς ἑορτάς. Οὕτω γάρ ἄν λατρεύειν τῇ κτίσει παρά τὸν κτίσαντα κατὰ νόμον ἐντολῆς ἐξεδίδαξεν, οἰομένους σεπτὰς εἶναι φύσει τὰς ἡμέρας, καὶ διὰ τοῦτο προσκυνητάς· ἄλλ' ἑαυτὸν τιμᾶσθαι συμβολικῶς διὰ τῶν ἡμερῶν παρεδήλωσεν. Αὐτὸς γάρ ἐστι Σάββατον μὲν, ὡς τῶν ἐν σαρκί τῆς ψυχῆς μόχθων ἀνάπαυσις, καὶ τῶν κατὰ δικαιοσύνην πόνων κατάπαυσις· Πάσχα δέ, ὡς ἐλευθερωτὴς τῶν τῇ πικρᾷ δουλείᾳ κεκρατημένων τῆς ἀμαρτίας. Πεντηκοστή δέ, ὡς ἀρχὴ καὶ τέλος τῶν ὄντων, καὶ λόγος, ὃ τὰ πάντα φύσει συνέστηκεν. Εἰ γάρ μετὰ τήν εἰς ἑαυτὴν ἑβδοματικὴν τῆς ἑβδομάδος περιόδον ἐστὶν ἡ Πεντηκοστή, πενταδικὴ δέ σαφῶς ὑπάρχει δεκάς ἡ Πεντηκοστή· προδήλως ἄρα τῶν ὄντων ἡ φύσις κατὰ τὸν ἑαυτῆς λόγον ὑπάρχουσα πενταδικὴ διὰ τὰς αἰσθήσεις, μετὰ τὴν φυσικὴν τοῦ χρόνου καὶ τῶν αἰώνων διάβασιν, ἐν τῷ Θεῷ ἔσται, τῷ κατὰ φύσιν ἐνί, μὴ δεχομένη πέρας· ἐν ᾧ παντελῶς οὐκ ἔστι διάστασις. Φασὶ γάρ τινες εἶναι μονάδα [Fr. δεκάδα] τὸν λόγον, ὡς πρόνοιαν κατὰ πρόοδον τῇ δεκάδι τῶν ἐντολῶν πλατυνόμενον. Ὀπινίκα δέ συναφθῆ τῷ λόγῳ κατὰ χάριν ἢ φύσιν, οὐκ ἔσται τὰ ὦν οὐκ ἄνευ, τῆς τῶν φύσει κινουμένων ἀλλοιωτικῆς ἀπογενομένης κινήσεως. Δεῖ γάρ τὴν πεπερασμένην στάσιν, ἐν ᾗ γίνεσθαι πέφυκεν ἐξ ἀνάγκης κατ' ἀλλοίωσιν τῶν κινουμένων ἢ κινήσις, δέξασθαι τέλος τῇ παρουσίᾳ τῆς ἀπεράντου στάσεως, ἐν ᾗ παύεσθαι πέφυκε τῶν κινουμένων ἢ κινήσις. Ἐν ᾧ γάρ πέρας κατὰ φύσιν οὐκ ἔστι, καὶ ἀλλοιωτικὴ πάντως ἢ τῶν ἐν αὐτῷ καθέστηκεν κινήσις· ἐν ᾧ δέ πέρας κατὰ φύσιν οὐκ ἔστιν, οὐδεμίαν παντελῶς ἀλλοιωτικὴ τῶν ἐν αὐτῷ γνωσθήσεται κινήσις. Οὐκοῦν ὁ μὲν κόσμος τόπος ἐστὶ πεπερασμένος, καὶ στάσις περιγεγραμμένη· ὁ δέ χρόνος, περιγεγραμμένη καθέστηκεν κινήσις· ὅθεν καὶ ἀλλοιωτικὴ τῶν ἐν αὐτῷ καθέστηκεν ἢ κατὰ τὴν ζωὴν κινήσις. Ὀπινίκα δέ τὸν τόπον διελθοῦσα, καὶ τὸν χρόνον κατ' ἐνέργειάν τε καὶ ἔννοιαν, ἢ φύσις (ἡγουν τὰ ὦν οὐκ ἄνευ, τουτέστι τὴν (760) πεπερασμένην στάσιν καὶ κίνησιν), ἀμέσως συναφθῆ τῇ Προνοίᾳ, λόγον εὐρίσκει τὴν Πρόνοιαν κατὰ φύσιν ἀπλοῦν καὶ στάσιμον, καὶ μηδεμίαν ἔχοντα πάντη περιγραφὴν, καὶ διὰ τοῦτο παντελῶς οὔτε κινήσιν. Διόπερ ἐν μὲν τῷ κόσμῳ ὑπάρχουσα χρονικῶς ἢ φύσις, ἀλλοιωτικὴν ἔχει τὴν κίνησιν, διὰ τὴν τοῦ κόσμου πεπερασμένην στάσιν, καὶ τὴν καθ' ἑτεροίωσιν τοῦ χρόνου φθοράν· ἐν δέ τῷ Θεῷ γινομένη, διὰ τὴν φυσικὴν τοῦ ἐν ᾧ γέγονε μονάδα, στάσιν ἀεικίνητον ἔξει, καὶ στάσιμον ταυτοκινήσιαν, περί τό ταυτὸν καὶ ἐν καὶ μόνον αἰδίως γινομένην· ἦν οἶδεν ὁ λόγος ἄμεσον εἶναι περί τό πρῶτον αἴτιον τῶν ἐξ αὐτοῦ πεποιημένων μόνιμον ἴδρυσιν.

Πεντηκοστής οὖν ἐστὶ τό μυστήριον, ἡ πρὸς τὴν Πρόνοιαν ἄμεσος τῶν προνοουμένων ἔνωσις, ἡγουν ἡ πρὸς τὸν λόγον κατὰ τὴν τῆς Προνοίας ἐπίπνοιαν φύσεως ἔνωσις, καθ' ἣν οὐδεμία τό παράπαν ἐστὶν χρόνου καὶ γενέσεως ἔμφασις. Σάλπιγξ δέ πάλιν ἡμῶν ἐστὶ ὁ λόγος, ὡς τὰς θείας καὶ ἀρρήτους ἡμῖν ἐνηχούμενος γνώσεις· ἰλασμός δέ, ὡς ἐν ἑαυτῷ τὰ ἡμέτερα, καθ' ἡμᾶς γενόμενος, διαλύων ἐγκλήματα, καὶ τῇ δωρεᾷ τῆς χάριτος ἐν πνεύματι, τὴν ἀμαρτήσασαν φύσιν θεοποιῶν· σκηνοπηγία δέ, ὡς τῆς ἡμῶν κατὰ τὴν θεομίμητον ἔξιν περὶ τό καλόν ἀτρεψίας πῆξις, καὶ τῆς πρὸς ἀθανασίαν μεταποιήσεως συνεκτικός ὑπάρχων δεσμός.

Σφαγαῖς δέ ζῶων ἀλόγων, καὶ ῥαντισμοῖς αἱμάτων ἠδόμενον τόν Θεόν, καὶ οἶον τῆς θεραπείας μισθόν, τὴν τῶν ἀμαρτημάτων παρεχόμενον τοῖς προσφέρουσιν ἄφεσιν, τῇ Γραφῇ φυσικῶς ἐπιβάλλοντες, οὐ πιστεύομεν, ἵνα μή Θεόν ἐμπαθῆ λάθωμεν σέβοντες, ὡς ἐμπαθῶς ἐκείνων διὰ πολλῆς ἐφιέμενον τῆς σπουδῆς, περὶ ἧ καὶ ἀνθρώπους περιπαθῶς ἔχοντας ἄν θεωρήσωμεν, ὡς ἀκολάστους καὶ ἀκρατεῖς διαβάλλομεν. Θυσίας γάρ πνευματικᾶς εἶναι γινώσκομεν, οὐ μόνον τὴν τῶν παθῶν νέκρωσιν, σφαττομένων τῇ μαχαίρᾳ τοῦ πνεύματος, ὅπερ ἐστὶ ῥῆμα Θεοῦ, καὶ πάσης τῆς ἐν σαρκὶ ζωῆς ὡς αἵματος τὴν κατὰ πρόθεσιν κίνησιν [κένωσιν]· ἀλλὰ καὶ τῶν κατὰ φιλοσοφίαν ἠθῶν, καὶ πασῶν τῶν κατὰ φύσιν δυνάμεων, προσαγωγήν, ἀφιερουμένων Θεῷ, καὶ τῷ πυρὶ τῆς ἐν πνεύματι χάριτος πρὸς τὴν θεῖαν λῆξιν ὀλοκαυτουμένων. Οὕτως ἕκαστον τῶν ἐμφερομένων τῇ Γραφῇ συμβόλων φυσικῶς ἐποτεύοντες, ὡς ἐν ὄρει τῷ ὕψει τῆς μυστικῆς θεωρίας, καθάπερ ἄνδρας ἐπτά τῶν υἰῶν Σαούλ, τὴν χρονικὴν ἀποκτένομεν καὶ πρόσκαιρον τοῦ νόμου παράδοσιν· καὶ ἀφανίζομεν τόν Σαούλ, τουτέστι τόν ἐν μόνῳ τῷ ῥητῷ τῆς Γραφῆς χοϊκόν νοῦν, τοῦ μή ἐστάναι αὐτόν ἐν παντί ὀρίῳ Ἰσραήλ· τουτέστι, τρόπῳ θεωρίας πνευματικῆς. Οὗτος γάρ ζῶν ἐπ' ἀληθείας, συντελεῖ, καὶ διώκει, καὶ ἀπόλλυσι, σαρκὶ μόνῃ τόν νόμον περιγράφων, (761) τούς κατὰ φύσιν λόγους καὶ λογισμούς· τιμῶν ὡς θεῖα τὰ πάθη τῆς ἀτιμίας, ἅπερ οἱ κατὰ φύσιν λογισμοί, λαμβάνοντες ἄδειαν ὑπὸ τοῦ νόμου τοῦ πνεύματος, ἀποκτένουσιν ἐπιτοαυτὸ καὶ θανατοῦσιν ἐν ἀρχῇ θερισμοῦ κριθῶν. Ἀρχὴ δέ θερισμοῦ κριθῶν ἐστίν, ἡ κατὰ τὴν πρακτικὴν φιλοσοφίαν μετὰ τινος συμμέτρου λόγου τῶν ἀρετῶν συλλογῆ· καθ' ἣν τό γεῶδες τῶν Γραφῶν ἀποκτένεσθαι πέφυκε, καὶ πᾶν χοϊκόν παντελῶς ἀφανίζεσθαι κίνημα. Ἄμα γάρ τις τὴν τῶν ἀρετῶν λογικῶς μετέλθοι φιλοσοφίαν, ἅμα καὶ τὴν τῶν Γραφῶν πρὸς τό πνεῦμα φυσικῶς μετήνεγκεν ἐκδοχὴν, ἐν καινότητι πνεύματος πρακτικῶς διὰ τῶν ὑψηλῶν θεωρημάτων τῷ Θεῷ λατρεύων, καὶ οὐ παλαιότητι γράμματος, διὰ τῆς κατ' αἴσθησιν πρὸς σῶμα ταπεινοτέρας τοῦ νόμου παραδοχῆς, τροφεύς παθῶν κατὰ τούς Ἰουδαίους γινόμενος, καὶ ἀμαρτίας θεραπευτής. Πράξει γάρ χρή, διὰ τῶν κατὰ φύσιν λογισμῶν, τὴν ἐμπαθῆ καὶ σωματικὴν τοῦ νόμου διάνοιαν διαχειρίζεσθαι, καθὼς ὁ τῆς Γραφῆς ὑφηγεῖται λόγος, φάσκων· Καὶ ἔλαβεν ὁ βασιλεύς τούς δύο υἰούς Ῥεσφᾶς θυγατρὸς Αἴα παλλακῆς τοῦ Σαούλ, τόν Ἑρμονθὶ καὶ τόν Μεμφιβοσθέ· καὶ τούς πέντε υἰούς τῆς Μερῶβ τῆς θυγατρὸς Σαούλ, οὓς ἔτεκε τῷ Ἑσδριήλ· καὶ ἔδωκεν αὐτούς ἐν χειρὶ τῶν Γαβαωνιτῶν. Χεὶρ ἐστὶ τῶν Γαβαωνιτῶν, ἡ κατ' ἀρετὴν πρᾶξις τῶν φυσικῶν λογισμῶν, δι' ἧς οἱ υἱοὶ Ῥεσφᾶς Ἑρμονθὶ καὶ Μεμφιβοσθέ, τουτέστιν, ἡ ἐκ τῆς ἐν μόνῃ τῇ προφορᾷ τοῦ λόγου σωματικῆς τοῦ νόμου διδαχῆς γεννωμένη τῶν παθῶν ἐνέργεια, καὶ ἡ τῶν λογισμῶν ἀκόλαστος κίνησις, ἀποκτένονται. Πρὸς δέ καὶ οἱ πέντε υἱοὶ τῆς Μερῶβ, τουτέστιν, οἱ ἐκ τῆς τρυφῆς γεννώμενοι κατὰ τὴν

παρά φύσιν τῆς ἐνεργείας χρῆσιν ἀκόλαστοι πέντε τρόποι τῶν πέντε αἰσθήσεων· οὓς ἀποκτείνει ἐπιτοαυτὸ πέφυκεν ὡς ἐν ὄρει τῷ ὕψει τῆς πνευματικῆς θεωρίας, ἐν ἀρχῇ θερισμοῦ κριθῶν, ὅπερ ἐστὶν ἐν προοιμίῳ τῆς κατ' ἀρετὴν πράξεως, ἢ τῆς κατὰ φύσιν εὐσεβοῦς θεωρίας, πᾶς νοῦς κατὰ Θεὸν ὑψηλὸς καὶ μετέωρος· κατὰ τὸ αὐτὸ, τὴν τε τῶν παθῶν κατασφάττων ἐνέργειαν, καὶ τὴν τῶν λογισμῶν ἄσχημον κίνησιν. Πρὸς δὲ καὶ τοὺς κατὰ παράχρησιν τῆς τῶν αἰσθήσεων ἐνεργείας ἀκόλαστους τρόπους.

Καὶ ἔπεσον, φησὶν, ἐπὶ τὸ αὐτὸ οἱ ἑπτὰ, καὶ ἐθανατώθησαν ἐν ἀρχῇ θερισμοῦ κριθῶν. Καὶ ἔλαβε Ῥεσφά θυγάτηρ Ἀΐα τὸν σάκκον, καὶ διέστρωσεν αὐτὸν ἐαυτῇ ἐπὶ τὴν πέτραν, ἕως ἕσταξεν ἐπ' αὐτοὺς ὕδατα Θεοῦ ἐξ οὐρανοῦ. Ῥεσφά, καθὼς ἔφην, ἐστὶν ἐρμηνευομένη, δρόμος στόματος, ὅπερ ἐστὶν ἢ κατὰ μόνην τοῦ λόγου προφορὰν σωματικὴ τοῦ νόμου διδαχὴ, ἢ μετὰ τὸν θάνατον τῶν ἐξ αὐτῆς γεννωμένων παθῶν, καὶ τὴν φανέρωσιν τὴν ἐν ὄρει τῷ ὕψει γενομένην τῆς φυσικῆς θεωρίας ἐν τῇ τοῦ καθ' ἕκαστον καρδίᾳ τῶν αὐτῇ προκατειλημμένων, καθάπερ σάκκον τὴν μετάνοιαν στρώννυσιν ἐπὶ τὴν πέτραν (λέγω δὲ τὸν λόγον τῆς κατὰ Κύριον πίστεως), τὸν ἐν πνεύματι διὰ τῆς (764) μετανοίας, κατὰ Χριστὸν ἐπιμελουμένη θεσμῶν ἔχουσα κατ' ὀφθαλμοὺς ἡμέρας καὶ νυκτὸς διὰ τῆς μνήμης, ὡς τέκνα, τὴν ἐν σαρκὶ τοῦ νόμου προτέραν ἀναγωγὴν, ἕως στάξουσιν ὕδατα Θεοῦ ἐξ οὐρανοῦ· τουτέστιν, ἕως καταπεμφθῶσιν αἱ θεῖαι τῶν Γραφῶν γνώσεις ἐκ τοῦ ὕψους τῆς πνευματικῆς θεωρίας, αἱ σβεστικάι μὲν τῶν παθῶν, ἀνανεωτικάι δὲ τῶν ἀρετῶν. Πέφυκε γάρ ἢ τοῦ νόμου μάθησις, πρὸς Χριστὸν τὴν ἀληθῆ καὶ στερρᾶν πέτραν διὰ τῆς μετανοίας προσχωροῦσα, τὸν θεῖον τῆς πνευματικῆς τῶν Γραφῶν γνώσεως ὑετὸν ὑποδέχεσθαι, κατὰ τὸ πρόσταγμα τοῦ βασιλέως Δαβίδ· τουτέστι, τοῦ ἰσχυροῦ τὴν ὄρασιν νοῦ. Φησὶ γάρ· Καὶ ἐποίησε [ἄλλ. ἐποίησαν] πάντα ὅσα ἐνετείλατο ὁ βασιλεύς. Καὶ ἐπήκουσεν ὁ Θεὸς τῇ γῆ μετὰ ταῦτα. Οὐκοῦν ἢ τῶν θείων Γραφῶν μάθησις, κατὰ τὴν ἐντολὴν Δαβίδ τοῦ βασιλέως (τουτέστι τοῦ πνευματικοῦ νόμου, ἢ τοῦ ἰσχυροῦ τὴν ὄρασιν νοῦ), διὰ μέσης τῆς μετανοίας, ἧς ὁ σάκκος ὑπάρχει σύμβολον, κατὰ τὴν πρᾶξιν τῶν ἀρετῶν, ἐπὶ τὴν πέτραν, ἡγουν Χριστὸν, μεταφερομένη, τὸν θεῖον ἐκκαλεῖσθαι τῆς γνώσεως πέφυκεν ὑετὸν· ἐπακοῦσαί τε τὸν Θεὸν τῇ γῆ τῆς καρδίας, εἴωθε δυσωπεῖν, καὶ δοῦναι θεῖους χαρισμάτων ὄμβρους, καὶ τῶν ἐν δικαιοσύνῃ καρπῶν χορηγήσαι τὴν ἀφθονίαν, καὶ λῦσαι τὴν καθάπερ λιμὸν τὴν προλαβοῦσαν τῶν θείων ἀγνωσίαν, καὶ ποιῆσαι χώραν πλήρη τῶν πνευματικῶν ἀγαθῶν· τὴν ψυχὴν σίτῳ βρίθουσαν, καὶ οἴνῳ, καὶ ἐλαίῳ· τῷ μὲν, ὡς λόγῳ πρακτικῆς γνώσεως στηριζομένην· τῷ δέ, ὡς θείῳ πόθῳ, καὶ ἀνανεωτικῷ τῆς κατ' ἔφρουν πρὸς Θεὸν ἐνωτικῆς ζήσεως, εὐφραينوμένην· τῷ δέ, ὡς λείῳ καὶ ὀμαλῷ, καὶ διαυγεῖ καὶ φωτιστικῷ, καὶ παντός γεώδους ἐλευθέρῳ κινήματος, τῆς ἀπαθείας τρόπῳ τε καὶ λόγῳ, τὸ πρόσωπον ἱλαρνομένην τῶν ἀρετῶν.

Ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς, κατὰ τὸν μέγαν Δαβίδ, ἀφανίσωμεν τὸν Σαοὺλ ἐκ παντός ὀρίου Ἰσραὴλ· τουτέστι, τὸν γεώδη καὶ σωματικὸν τοῦ νόμου θεσμόν· ἤτουν τὸν Ἰουδαϊκὸν τῆς λατρείας τρόπον, καὶ τὸν ἐν μόνῳ τῷ ῥητῷ πρόχειρον τῆς ὅλης γραφῆς καὶ σωματικώτερον νοῦν, ἐκ παντός τρόπου θεωρητικῆς μυσταγωγίας· καὶ μετέλθωμεν πρὸς τὴν πνευματικὴν τῶν νοουμένων ἐκθέωσιν· καὶ περιποιησώμεθα τοὺς Γαβαωνίτας, τουτέστι, τοὺς κατὰ φύσιν τῶν ὄντων λόγους· οὓς ἀπαθεῖς διετήρησεν ὁ ἀληθινὸς κληροδότης τῶν θείων ἐπαγγελιῶν Ἰησοῦς· δι' οὓς ἀναιρουμένους ὑπὸ Σαοὺλ, τὸν θεῖον ἀνέσχε τῆς μυστικῆς γνώσεως ὑετὸν ὁ Θεός· καὶ ἀποκτείνωμεν δι' αὐτῶν τῶν

Γαβωνιτών, τῆς φυσικῆς δηλαδή θεωρίας, ὡσπερ ἄνδρας ἐπτά τῶν υἱῶν Σαούλ, τὴν ἐμπαθῆ τοῦ νόμου, πρόσυλόν τε καὶ χρονικὴν ἐκδοχὴν, ἣν τίκτειν πέφυκεν ἡ Ῥεσφά, στόματος ὑπάρχουσα δρόμος (ὅπερ ἐστὶν ἡ σωματικὴ τοῦ νόμου μάθησις)· καὶ ἡ Μερῶβ, πλησμονὴ φάρυγγος ἐρμηνευομένη, τουτέστιν, ἡ τρυφή τῆς γαστρὸς. Ἡ μὲν τὸν Μεμφιβοσθέ τίκτουσα καὶ τὸν Ἑρμονθί (τὸν μὲν αἰσχύνη στόματος ἐρμηνευόμενον· τὸν δέ, ἀνάθεμα αὐτῶν), ἡγουν τὴν ἕξιν τῶν παθῶν καὶ τὴν ἐνέργειαν· ἡ δέ, τοὺς πέντε υἱοὺς τῷ Ἑσδρήλ, τῷ θεωρητικῷ (765) δηλαδή τῆς ψυχῆς μέρει, τοὺς κατὰ παράχρησιν ἐμπαθεῖς πέντε τρόπους τῶν ἐν ἡμῖν αἰσθήσεων· οὓς διὰ τῆς φυσικῆς ἀναιροῦντες θεωρίας, ὠργισμένον τὸν Θεὸν ἰλεούμεθα, πρὸς τὸ πνεῦμα μετενεχθέντες ἀπὸ τοῦ γράμματος· καὶ τοὺς θεῖους ἐκκαλούμεθα τῆς γνώσεως ὄμβρους· καὶ τῶν ἐξ αὐτῆς δαψιλῶς τῆς δικαιοσύνης καρπῶν ἀπολαύομεν. Τὸ γὰρ γράμμα τοῦ νόμου, καθάπερ τινὰ Σαούλ, ἢ τὴν ἐκ τοῦ γράμματος γεννωμένην πρόσυλον ἐκδοχὴν τοῖς χοϊκοῖς τὴν διάνοιαν, ὡς τέκνα Σαούλ καὶ ἔκγονα, διὰ μέσης τῆς φυσικῆς θεωρίας πρὸς τὸ ὕψος τῆς πνευματικῆς μυσταγωγίας ἀναγαγόντες, πᾶν σωματικόν τοῦ νόμου καὶ πρόσκαιρον νόημα, καὶ κυριώτερον εἰπεῖν, χοϊκόν ἀποκτείνομεν, εἴπερ καὶ ἡμεῖς μετὰ τοῦ Θεοῦ τὸν Σαούλ μεμισήκαμεν, καὶ ἐξουδενώκαμεν αὐτόν, τοῦ μὴ βασιλεύειν ἐπὶ Ἰσραὴλ· ἡγουν τὸν κατὰ σάρκα προφανῆ τῆς Γραφῆς τρόπον, τουτέστι τὸν Ἰουδαϊσμόν, ἀπώσαμεθα, τοῦ μὴ βασιλεύειν πρὸς σαρκὸς δουλείαν τῆς ἐν ἡμῖν νοεραῶς δυνάμεως.

Δεῖ γὰρ τὸν Σαούλ (ἡγουν τὸν σωματικόν τοῦ νόμου θεσμόν) μισηθῆναι καὶ ἀπωσθῆναι τῆς βασιλείας, ὡς τὸν Ἀγάγ βασιλέα Ἀμαλήκ, καὶ τὰ πίονα τῶν ποιμνίων καὶ βουκολίων, καὶ τὴν ἄμπελον καὶ τὴν ἐλαίαν (τά τοῦ θυμοῦ λέγω καὶ τῆς ἐπιθυμίας ὑπεκκαύματα, καὶ τὰ περιποιοιτικά τῆς τρυφῆς αἷτια) περιποιούμενον, καὶ αὐτόν ζῶντα τὸν Ἀγάγ πρὸς τὴν γῆν μεταφέροντα τῆς ἐπαγγελίας (τουτέστι τὸν μόσχον, ἡγουν τὸ χοϊκόν φρόνημα τῆς σαρκὸς), εἰς τὸν τῆς θείας ἐπιγνώσεως τόπον· λέγω δὴ τὴν καρδίαν· μόσχος γὰρ ὁ Ἀγάγ ἐρμηνεύεται· μόσχος ἐκεῖνος τυχόν, ὃν ὁ μωρός καὶ ἀσύνετος Ἰσραὴλ κατὰ τὴν ἔρημον χωνεύσας ἐθεοποίησε, καὶ τῆς θείας θεραπείας τὴν ἡδονὴν τῆς γαστρὸς προετίμησεν· ὄντινα μόσχον Μωϋσῆς ἀφανίζει, καὶ Σαμουήλ· ὁ μὲν λεαίνων καὶ διασπείρων ὑπὸ τὸ ὕδωρ, ὁ δέ μαχαίρα πνευματικῆ κατασφάττων· τουτέστιν, ἡ ζῶσα καὶ ἐνεργὴς τοῦ ἁγίου Πνεύματος χάρις (τοῦτο γὰρ Μωϋσῆς), καὶ ἡ διὰ τῶν ἐντολῶν ὑπακοὴ τοῦ Θεοῦ· τοῦτο γὰρ Σαμουήλ. Μωϋσῆς γὰρ ὕδωρ ἐρμηνεύεται σπαίρων· καὶ Σαμουήλ ὑπακοὴ Θεοῦ, ὅπερ ἐστὶ πίστις ἀληθῆς, καὶ βίος ἔνθεος.

(768) Οὐκοῦν τὸ κράτος τῆς ἀμαρτίας, ἡγουν τὸ φρόνημα τῆς σαρκὸς, ἡ χάρις ἀφανίζειν πέφυκε τοῦ ἁγίου βαπτίσματος, καὶ ἡ κατ' ἐνέργειαν ὑπακοὴ τῶν θείων ἐντολῶν, ἀποκτένει τῆ μαχαίρα τοῦ πνεύματος (ἡγουν τῷ ῥήματι τῆς θείας ἐν πνεύματι γνώσεως)· βοῶσα μυστικῶς πρὸς τὸ πάθος τῆς ἀμαρτίας, ὡς ὁ μέγας πρὸς τὸν Ἀγάγ Σαμουήλ· Καθὼς ἠτέκνωσε γυναῖκας ἡ μάχαιρά σου, ἀτεκνωθήσεται σήμερον ἐκ γυναικῶν ἡ μήτηρ σου. Πολλὰς γὰρ τὸ πάθος τῆς γαστριμαργίας, ὡς ἐν μαχαίρα, τῷ λείῳ τῆς ἡδονῆς λογισμῷ ἠτέκνωσεν ἀρετάς. Τῆς μὲν γὰρ σωφροσύνης διὰ τῆς ἀκρασίας ἀποκτείνει τὰ σπέρματα· τῆς δικαιοσύνης δέ διὰ τῆς πλεονεξίας διαφθείρει τὴν ἰσονομίαν· τῆς φιλανθρωπίας δέ διὰ τῆς φιλαυτίας τὴν ἐκ φύσεως διατέμνει συνέχειαν· καὶ συντόμως εἰπεῖν, πάντων τῶν κατ' ἀρετὴν γεννημάτων ἀναιρετικόν ἐστὶ τῆς γαστριμαργίας τὸ πάθος. Τοῦτο δέ μόνη, καθὼς ἔφην, ἀναιρεῖ τὸ πάθος, ἢ τε τοῦ βαπτίσματος χάρις, καὶ ἡ κατ' ὑπακοὴν Θεοῦ τῶν ἐντολῶν ἀγωγή. Τὸν

οὖν τούτου τοῦ πάθους περιποιητικόν ἐν γράμματι νόμον μεταμελεῖται χρίσας εἰς βασιλέα τοῦ Ἰσραὴλ ὁ Θεός, καί μεταφέρει τό κράτος τῆς βασιλείας, καί δίδωσι τῷ Δαβίδ (τῷ εὐαγγελίῳ δηλαδή καί πνευματικῷ νόμῳ), τουτέστι, τῷ υἱῷ Ἰεσσαί. Ἐρμηνεύεται δέ Ἰεσσαί, Θεοῦ ποίησις. Οὐκοῦν τό ἅγιον Εὐαγγέλιον, γέννημα τυγχάνει τῆς ποιήσεως, ἤγουν τῆς τοῦ Θεοῦ διά σαρκός αὐτουργίας, τῆς ἐχούσης εἰς τούς ἀπείρους αἰῶνας τήν βασιλείαν· καθ' ἣν ἔχομεν ἀγαλλίασιν ἀκατάλυτον, καί τήν εὐφροσύνην ὡς ἡμέραν οὔσαν ἀνέσπερον καί ἀτελεύτητον. Φησί γάρ· Αὕτη ἡ ἡμέρα ἦν ἐποίησεν ὁ Θεός· ἀγαλλιασώμεθα καί εὐφρανθῶμεν ἐν αὐτῇ· ἡμέρα λέγων, τήν εὐαγγελικὴν χάριν, ἣ τό μυστήριον αὐτοῦ τοῦ ταύτην ποιησαμένου τήν χάριν, ἐν ᾧ βούλεται πάντας ἡμᾶς, κατὰ τόν θεῖον Ἀπόστολον, ὡς ἐν ἡμέρα γνώσεως καί ἀληθείας εὐσχημόνως περιπατεῖν. Ἡμέρα γάρ αἰδίου φωτός ἐστίν ὁ Χριστός, ἐν ᾧ δεῖ πάντας τούς αὐτῷ πεπιστευκότας, διά τῆς τῶν ἀρετῶν εὐσχημοσύνης καλῶς πολιτεύεσθαι. (769) Οὗτος γάρ ἐστίν ὁ πεπονημένος ἄνευ σποράς ὑπό Θεοῦ μόνος τό κατὰ σάρκα, καί τῶν κατὰ φύσιν θεσμῶν καινοτομήσας τούς νόμους, καί κατὰ πρόσωπον πάντων τῶν λαῶν ἡτοιμασμένος, καί φῶς εἰς ἀποκάλυψιν ἐθνῶν καί δόξαν λαοῦ Ἰσραὴλ. Φῶς γάρ ἐστίν ἀληθῶς ἐθνῶν ὁ Κύριος ἡμῶν, ἀποκαλύπτων αὐτοῖς, διά τῆς ἀληθοῦς ἐπιγνώσεως, τούς τῷ ζόφῳ τῆς ἀγνοίας ἐπιμεμυκτότας ὀφθαλμούς τῆς διανοίας· καί θείας ἀγωγῆς πάλιν ἑαυτόν ἐτοιμάσας τοῖς πιστοῖς λαοῖς ἀγαθόν ἀρετῆς ἐξεμπλάριον· προσώπου τοῦ κατ' ἀρετὴν ὑπογραμμός αὐτοῖς γενόμενος καί ὑποτύπωσις· πρὸς ὃν ἀφορῶντες, ὡς ἀρχηγόν τῆς σωτηρίας ἡμῶν, τὰς ἀρετάς κατὰ μίμησιν, ὡς ἡμῖν ἐστὶ δυνατόν, κατορθοῦμεν διά τῆς πράξεως. Ἀλλά καί δόξα λαοῦ Ἰσραὴλ αὐτός ἐστίν ὁ θεός καί Λόγος, ὡς τῷ θείῳ τῆς γνώσεως φωτὶ διά τῆς μυστικῆς θεωρίας καταφαιδρύνων τόν νοῦν. Ἡ τυχόν λαοὺς φησιν ὁ λόγος, τούς κατὰ φύσιν λόγους· πρόσωπον δέ τούτων, τήν ἄπταιστον δόξαν, ἣς ἐτοιμασία, φῶς πρὸς ἐπίγνωσιν αὐτός καθέστηκεν ὁ λόγος, ὡς κτίστης τῆς φύσεως· ἔθνη δέ, τὰ παρά φύσιν πάθη, ἅπερ ἀποκαλύπτει λανθάνοντα, φῶς δωρούμενος γνώσεως, καί παντελῶς ἐξωθεῖται τῆς φύσεως. Δόξα δέ γίνεται τοῦ Ἰσραὴλ ὁ Λόγος, ὡς τῶν παρά φύσιν παθῶν ἀποκαθαίρων τόν νοῦν, καί τοῖς κατὰ φύσιν λόγοις κατακοσμῶν· πρὸς δέ, καί τῷ διαδήματι τῆς κατὰ τήν θέωσιν ἀτρεψίας ἐπισφίγγων. Δόξα γάρ ἀληθῶς ὑπάρχει τοῦ Ἰσραὴλ, ἣ τε τῶν παρά φύσιν ἀπαλλαγῆ παθῶν, καί τῶν κατὰ φύσιν λόγων κατόρθωσις, καί τῶν ὑπὲρ φύσιν ἐπίκτησις ἀγαθῶν. Ὁ τοῦτον τόν νοητόν Δαβίδ προσδεχόμενος, κἂν φθονῆται ὑπὸ τοῦ Σαούλ, ἀλλ' οὐχ ἀλίσκεται· ἀλλά καί τούναντίον, διά πολλήν φιλανθρωπίαν ὡς ἀπαθῆς, καί μισούμενος θεραπεύει τῇ κιθάρα τοῦ πνεύματος, τόν ἐχθρόν πονηρῶ καταπνιγόμενον πνεύματι· καί ποιεῖ σώφρονα, λύων αὐτόν, καθάπερ δαίμονος πονηροῦ, τῆς κακῆς τοῦ χοϊκοῦ φρονήματος ἐπιληψίας. Πᾶς γάρ διά φθόνον μισῶν, καί κακῶς διαθρυλλῶν ταῖς διαβολαῖς τόν ἐν τοῖς ἀγῶσι τῶν ἀρετῶν, καί τῇ περιουσίᾳ τοῦ λόγου τῆς πνευματικῆς γνώσεως δυνατώτερον, Σαούλ ἐστὶ πονηρῶ καταπνιγόμενος πνεύματι, μὴ φέρων τό κλέος τῆς κατ' ἀρετὴν καί γνώσιν εὐδαιμονίας τοῦ κρείττονος· καί διά τοῦτο πλέον μαινόμενος, ὅτι μὴ δύναται τόν εὐεργέτην διαχειρίσασθαι. Πολλάκις δέ καί αὐτόν ἀποπέμπεται πικρῶς τόν φίλτατον Ἰωνάθαν· τόν ἔμφυτον λέγω κατὰ συνείδησιν λογισμόν, τόν ἄδικον μῖσος ἐλέγχοντα, καί τοῦ μισουμένου φιλαλήθως ἀφηγούμενον τὰ κατορθώματα, κατὰ τόν πάλαι καί μάταιον ὄντως Σαούλ· πρὸς ὃν φησι Σαμουὴλ, ὡς παραβάτην τῶν θείων ἐντολῶν· Μεματαιώταί σοι, ὅτι παρέβης

τήν ἐντολήν μου, ἣν ἐνετείλατό σοι ὁ Θεός. Σαούλ, ὡς προέφην, ἐστίν, ἢ ὁ γραπτός νόμος, ἢ ὁ κατά τόν γραπτόν νόμον πολιτευόμενος λαός τῶν Ἰουδαίων. Ἀμφοτέρων γάρ οὕτω χοϊκῶς ἀλλήλοις συνπελεγμένων (772) ἀφίσταται τό πνεῦμα Κυρίου, ὃ ἐστίν ἡ πνευματική θεωρία καί ἡ γνῶσις, καί ἐπέρχεται πνεῦμα πονηρόν (τουτέστι, τό ὑλικόν φρόνημα), ταῖς ἀλλεπαλλήλοις τῶν ὑπό γένεσιν καί φθοράν ταραχαῖς καί δινήσεσιν, ὡς ἐπιλήπτους τῇ ἀστασίᾳ τῶν λογισμῶν καταπνίγον. Ὁ τε γάρ νόμος χοϊκῶς πρὸς μόνον τό γράμμα νοούμενος, ἐπίληπτός ἐστι μυρίαῖς δονούμενος ἐναντιώσεσι, καί μηδεμίαν ἔχων πρὸς ἑαυτόν συμφωνίαν· ὃ τε Ἰουδαίζων νοῦς, τῇ ἀστάτῳ περιφορᾷ τῶν ὑλικῶν ἐπιμαινόμενος, ἀστάτως ἐξ ἀνάγκης καί αὐτός τήν οἰκείαν συμμεταβαλλομένην ἔχει διάθεσιν. Ὁπηνίκα δέ Δαβίδ, ὁ κατ' ἀλήθειαν φύσει μουσικός, ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς, ἐπάσει τῷ πνεύματι τῆς μυστικῆς θεωρίας, τόν τε νόμον, καί τόν Ἰουδαῖον· τόν μὲν ἀντί χοϊκοῦ ποιεῖ πνευματικόν· τόν δέ μετάγει πρὸς πίστιν ἐξ ἀπιστίας. Ἔστιν οὖν κατά τόν Σαούλ, ὃ τε νόμος, καί ὁ τῶν Ἰουδαίων λαός, καί ἐπίληπτος καί σῶφρων. Ἐπίληπτος γάρ ὁ νόμος ἐστίν, ὡς ἔφην, χοϊκῶς λαμβανόμενος· καί ἐπίληπτος ὁ Ἰουδαῖός ἐστι, χοϊκῶς τῷ Θεῷ λατρεύειν βουλόμενος· καί πάλιν σῶφρων ὁ νόμος ἐστί, πνευματικῶς νοούμενος· καί ὁ Ἰουδαῖος ὡσαύτως σῶφρων ἐστίν, ἐκ τῆς σωματικῆς λατρείας ἐπί τήν πνευματικὴν τοῦ Θεοῦ θεραπείαν μεταφερόμενος.

Σημειωτέον δέ, ὅτι τοὺς ὑπό Ἰησοῦ διασωζομένους, ἀποκτένει Σαούλ. Οὓς γάρ περιποιεῖται τό πνεῦμα τῆς Γραφῆς, ἀποκτένειν τό γράμμα πέφυκε. Διό τοῦτον, λέγω δὴ τόν γραπτόν νόμον, μεταμελεῖται χρίσας βασιλεύειν τοῦ Ἰσραήλ ὁ Θεός, ὑπό Ἰουδαίων σαρκικῶς λαμβανόμενον, καί δίδωσι τῷ πνεύματι τό κράτος τῆς βασιλείας, τῷ πλησίον τοῦ γράμματος, καί ἀγαθῷ ὑπὲρ τό γράμμα. Καί δώσω, φησί, τήν βασιλείαν τῷ πλησίον σου τῷ ἀγαθῷ ὑπὲρ σέ. Καί γάρ ὁ Δαβίδ ἦν πλησίον τοῦ Σαούλ, οὕτω τῷ γράμματι τοῦ νόμου τό πνεῦμα σοφῶς παραπέπηγεν· ὅπερ μετὰ τόν θάνατον τοῦ γράμματος, πέφυκε διαφαίνεσθαι.

Παρακαλέσωμεν οὖν καί ἡμεῖς τόν νοητόν Δαβίδ, ἐπηχῆσαι τῇ κιθάρα τῆς πνευματικῆς θεωρίας καί γνώσεως ἐπιληπτευόμενον τοῖς ὑλικοῖς τόν ἡμέτερον νοῦν, καί ἀπελάσαι τό πονηρόν πνεῦμα τῆς πρὸς αἴσθησιν ὑλικῆς περιπετείας, ἵνα δυνηθῶμεν νοῆσαι τόν νόμον πνευματικῶς, καί τόν ἐν αὐτῷ κεκρυμμένον μυστικόν λόγον εὔρεῖν, καί κτῆμα ποιήσασθαι διαρκές πρὸς ἐφόδιον αἰδίου ζωῆς· ὅπως μή τόν δεδανεισμένον ἐν γράμματι συμβολικόν ἔχωμεν νόμον, ἀποροῦντες τῆς κατά χάριν ἐν πνεύματι γνώσεως· καί μόνην στέργωμεν, ὡς μή βλέποντες, τήν περί τῶν θείων ἐρώτησιν, ἐστερημένοι τῆς τῶν μυστικῶν λογίων κατ' ἀλήθειαν παμφαοῦς αὐτοψίας. Ἄμφω γάρ λέγεται Σαούλ, πρὸς τήν Ἑλλάδα φωνήν μεταφερόμενος. Ἐρμηνεύεται γάρ πρὸς τοῖς εἰρημένοις, καί δεδανεισμένος, καί ἐρώτησις· (773) ἄπερ δέ καί ὁ γραπτός ὑπάρχων καθέστηκε νόμος· τό μὲν, ὡς μή οἰκειότατον κτῆμα τῆς φύσεως, καί τῇ κατ' αὐτήν ὑπάρξει παντελῶς συμπαραινόμενος· τό δέ, ὡς περί γνῶσιν ἀληθῆ κινῶν ἡμᾶς καί πρωτότυπον σοφίαν, τοὺς μή νομιζοντας τήν ἐρώτησιν κατάληψιν εἶναι τῆς ζητουμένης τῶν θείων ἀρχετυπίας· ἀλλὰ μόνον διὰ τῶν ἐν νόμῳ σωματικῶν συμβόλων, ὡς δι' ἐρωτήσεως τινος πρὸς τήν τῶν θείων ἀγαθῶν ἐπαιγομένους κατάληψιν· ἵνα παυσώμεθα τῆς κατά τήν ἐρώτησιν φροντίδος (ἐν ἣ τυχόν ἐστί πολλάκις καί πλάνησις), ἐν τῇ τῶν ζητουμένων ἀληθείᾳ γενόμενοι, καί τῆς αὐτῶν μεταποιηθῶμεν μακαριότητος, φαινομένης ἐν ἡμῖν ἀναλλοιώτως κατά τήν μέθεξιν, καί τό

262

κατ' αὐτήν εἶδος τῆς ἡμῶν γνώρισμα ποιουμένης ὑπάρξεως· ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Θεῷ καί Σωτῆρι ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΣΧΟΛΙΑ.

α'. Νοῦς εἰς ἄκρον διὰ τῶν ἀρετῶν καθαιρόμενος, τοὺς τῶν ἀρετῶν πέφυκεν εἰκότως ἐκδιδάσκεσθαι λόγους· τὴν ἐξ αὐτῶν θειωδῶς χαρακτηρισθεῖσαν γνῶσιν, οἰκεῖον ποιούμενος πρόσωπον. Καθ' ἑαυτὸν γὰρ ἀνείδεός τε καὶ ἀχαρακτήριστος πᾶς καθέστηκε νοῦς, μορφὴν ἔχων ἐπίκτητον, ἢ τὴν ἐκ τῶν ἀρετῶν ὑποστᾶσαν ἐν πνεύματι γνῶσιν, ἢ τὴν ἐκ τῶν παθῶν ἐπισυμβαίνουσαν ἄγνοιαν.

β'. Ὁ τὴν νοῦ μορφὴν τὴν ἐξ ἀρετῶν ἐν πνεύματι θεῖαν δεξάμενος γνῶσιν, τὰ θεῖα λέγεται παθεῖν, ὅτι μὴ φύσει κατὰ τὴν ὑπαρξιν, ἀλλὰ χάριτι κατὰ τὴν μέθεξιν ταύτην προσέλαβεν. Ὁ δὲ τὴν ἐκ χάριτος μὴ δεξάμενος γνῶσιν, κἄν λέγη τι γνωστικόν, οὐκ οἶδε κατὰ τὴν πεῖραν τοῦ λεγομένου τὴν δύναμιν. Ψιλή γὰρ μάθησις, τὴν καθ' ἑξιν γνῶσιν οὐ δίδωσιν.

γ'. Καλῶς κατὰ τόνδε τῆς Γραφῆς εἶπε τὸν τόπον λαμβάνεσθαι τὸν Σαούλ· διὰ τὸ κατὰ πολλοὺς ἐν ἄλλοις τόποις λαμβάνεσθαι τρόπους, πρὸς τὴν ἐκ τῆς ἱστορίας ἀναδεικνυμένην θεωρίαν προσφυῶς ἀρμοζόμενον.

δ'. Ὡσπερ, φησὶν, ὁ παλλακῆ συναπτόμενος, νόμιμον οὐ κέκτηται τὸν γάμον· οὕτως ὁ σωματικῶς τὴν νομικὴν ἐξασκούμενος μάθησιν, νόμιμον τὴν πρὸς αὐτὴν οὐκ ἔχει συμβίωσιν· νόθα γεννῶν ἐξ αὐτῆς δόγματα, καὶ τῇ τῆς σαρκὸς ζωῇ συμφθειρόμενα.

ε'. Ὁ πρὸς σῶμα, φησὶν, τὴν Γραφικὴν ἐκδεχόμενος μάθησιν, τὴν κατ' ἐνέργειαν ἐξ αὐτῆς ἀμαρτίαν διδάσκειται, καὶ τὴν κατὰ νοῦν τῆς ἀμαρτίας μελέτην· τρυφήν, καὶ συνουσίας ἀκρατεῖς, καὶ φόνους, (776) καὶ πᾶσαν τοῦ Θεοῦ βδελύττεσθαι τὴν κτίσιν ἐκ τοῦ γράμματος τοῦ νόμου μανθάνεται.

στ'. Θεωρία κατ' ἄλλην ἐπιβολήν. Ἀνάθεμα λέγεται καὶ ὁ κόσμος οὗτος, ὁ καταδίκης χωρίον· ὃν γεννᾶν τῇ προσπαθείᾳ πέφυκεν, ὁ μὴ πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ νόμου κατὰ νοῦν διαβαίνων.

ζ'. Ὅτι πρὸς ὃ σχετικῶς, φησί, διακείμεθα, πρὸς ἐκεῖνο καὶ τὴν κατὰ νοῦν μελέτην κεκτήμεθα.

η'. Κατ' ἄλλην θεωρίαν, ὅτι ἀνάθεμά ἐστι, καὶ ἡ τῶν παθῶν ἀνείδωλος κίνησις· αἰσχύνῃ δὲ στόματος, ἢ τὸ πάθος εἰδοποιούσα πρὸς αἴσθησιν τοῦ νοῦ κινήσις, καὶ ταῖς ἐπινοίαις ὕλην ἀρμόδιον τῷ πάθει πορίζουσα.

θ'. Κατὰ συναίρεσιν τὰς τρεῖς θεωρίας τοῦ κειμένου ἐξέδωκεν.

ι'. Ὁ πεισθεὶς θεῖαν εἶναι διαταγὴν τὸ σωματικῶς κατὰ νόμον τρυφᾶν, τὴν γαστριμαργίαν ὡς Θεοῦ δῶρον λαμβάνει μετὰ χαρᾶς πρὸς συμβίωσιν· ἐξ ἧς γεννᾶ τοὺς μολύνοντας τῇ παραχρήσει τὴν ἐνέργειαν τῶν αἰσθήσεων τρόπους.

ια'. Ἐπίτομος τῶν προθεωρηθέντων ἐπανάληψις, δι' ἧς δείκνυσιν ὅτι ὁ σωματικῶς ἐκλαμβάνων τὸν νόμον, τὴν αὐτοῦ παλλακεύεται μάθησιν· καὶ γεννᾶ τὴν τε τῶν παθῶν ἕξιν καὶ τὴν ἐνέργειαν· καὶ ὡς θεῖαν εἰσοικίζεται τὴν γαστριμαργίαν, πρὸς γένεσιν τῶν ρυπαινόντων τῇ παραχρήσει τὰς αἰσθήσεις τρόπων· εἰς ἀναίρεσιν τῶν ἐν τοῖς οὕσι φυσικῶν λόγων τε καὶ σπερμάτων.

ιβ'. Ὁ τοῖς συμβόλοις τοῦ νόμου, φησὶν, ἐναπομένων, οὐ δύναται κατὰ λόγον τὴν τῶν ὄντων φύσιν ὄραν, καὶ τοὺς τεθέντας οὐσιωδῶς ὑπὸ δημιουργοῦ τοῖς οὕσι λόγους περιποιεῖσθαι, διὰ τὸ τῶν συμβόλων πρὸς τὴν τῶν ὄντων φύσιν διάφορον.

ιγ'. Ξυλοφοροῦσι μὲν οἱ λόγοι τῆς φύσεως, ὕλη πρὸς τὴν γνῶσιν τῶν θείων γινόμενοι· ὕδροφοροῦσι δὲ ῥύψιν ποιοῦντες παθῶν, καὶ διάδοσιν τῆς ἐν πνεύματι ζωτικῆς ἐνεργείας.

ιδ'. Ἄλλη θεωρία τῶν αὐτῶν, εἰσηγουμένη διὰ τῶν Γαβαωνιτῶν τὴν κλῆσιν τῶν ἔθνῶν.

ιε'. Ὑλην εἶπε καὶ εἶδος κατὰ θεωρίαν τὸν Ἑρμονθὶ καὶ τὸν Μεμφιβροσθέ, καὶ πενταπλῆν παράχρησιν τῶν αἰσθήσεων, τοὺς πέντε τῆς Μερῶβ υἱοῦς· οὓς ἀλλήλοις συνάψας, ἤγουν ὕλη καὶ εἶδει προσπλέξας τὴν αἴσθησιν διὰ τὴν πρὸς σάρκα τοῦ νόμου σύστασιν, ὁ μόνον τὸν νοῦν περιγράφων τῷ γράμματι, τὸ μὲν σαρκικὸν πάθος ἀποτελεῖ· τοὺς δὲ φυσικοὺς διαφθεῖρει λόγους.

ιστ'. Ὅτι πάθος καὶ φύσις κατὰ τὸν τοῦ εἶναι λόγον, οὐδαμῶς ἀλλήλοις συνυπάρχουσι.

ιζ'. Ὁ μὴ πιστεύων, φησί, τὴν Γραφήν εἶναι πνευματικὴν, τὴν οἰκείαν κατὰ τήγγνωσιν πενίαν οὐκ αἰσθάνεται.

ιη'. Ὅταν, φησὶν, ὁ Δαβὶδ εἰς τὸν νόμον λαμβάνεται, κατ' Ἰουδαίους, τὸ γράμμα δηλῶν, ἐρμηνεύεται ἐξουδένωσις, διὰ τὴν πρὸς σάρκα τῶν θείων νομίμων παράδοσιν· κατὰ δὲ Χριστιανούς τὸ πνεῦμα (777) σημαίνων, ἐρμηνεύεται ἰσχυρὸς ὁράσει, διὰ τὴν κατὰ νοῦν θεωρίαν τῆς γνώσεως.

ιθ'. Ψυχὴν τῆς Γραφῆς εἶπε, τὸ πνεῦμα· σῶμα δέ, τὸ γράμμα.

κ'. Τοὺς τρεῖς ἐνιαυτούς λέγει, τοὺς τρεῖς νόμους, τὸν τε γραπτὸν, καὶ τὸν φυσικόν, καὶ τὸν χάριτος, ἐχομένους ἀλλήλων. Ὁ τοίνυν τὸν γραπτὸν νόμον λαμβάνων σωματικῶς, ἀρεταῖς τὴν ψυχὴν οὐ διατρέφει· καὶ ὁ τοῖς λόγοις τῶν ὄντων οὐκ ἐπιβάλλων, τῇ ποικίλῃ τοῦ Θεοῦ σοφίᾳ τὸν νοῦν οὐχ ἐστιᾷ φιλοτίμως· καὶ ὁ τὸ μέγα τῆς καινῆς χάριτος μὴ γινώσκων μυστήριον, τῇ ἐλπίδι τῆς μελλούσης θεώσεως οὐκ ἀγάλλεται. Οὐκοῦν ἡ ἔλλειψις τῆς κατὰ τὸν γραπτὸν νόμον πνευματικῆς θεωρίας ἔχει παρεπομένην αὐτῇ τὴν ἔνδειαν τῆς κατὰ τὸν φυσικὸν νόμον νοουμένης ποικίλης σοφίας τοῦ Θεοῦ, ἐφεπομένην ἔχουσαν τῆς κατα τὸ καινὸν μυστήριον χάριτι δοθησομένης θεώσεως πάντως τὴν ἄγνοιαν.

κα'. Ὁ πνευματικῶς μὴ νοῶν τὸν νόμον, κἂν ἀποθανόντα ἔχη τὸν νόμον διὰ τὸ μὴ λατρεύειν σωματικῶς, ἀλλὰ τὰ χαμαίζηλα ἔχει τοῦ νόμου νοήματα· τὰ τέκνα τοῦ Σαούλ περιέπει καὶ τὰ ἔκγονα· διὸ τῷ λιμῷ τῆς γνώσεως βασανίζεται.

κβ'. Ὡσπερ τὸ πρόσωπον χαρακτηριστικὸν ἐστὶ τοῦ καθ' ἕκαστον· οὕτω καὶ ἡ πνευματικὴ γνῶσις ἐμφατικῶς χαρακτηρίζει τὸ θεῖον· ἦν ὁ ζητῶν, λέγεται ζητεῖν τὸ πρόσωπον Κυρίου.

κγ'. Ὡς ἰσχυρὸς ὁράσει, καὶ νοῦς διορατικὸς ὁ Δαβὶδ ἐρμηνεύεται.

κδ'. Ὁ κατασαρκούμενος κατὰ τὸ γράμμα τοῦ νόμου ταῖς ἐναίμοις θυσίαις, ποθουμένην ἄγνοιαν ἔχει, πρὸς μόνην σαρκὸς ἡδονὴν τὴν ἐντολήν ἐκδεχόμενος.

κε'. Ὁ μὲν σωματικῶς, φησί, κατὰ νόμον λατρεύων, καθάπερ ὅλην γεννᾷ τὴν κατ' ἐνέργειαν ἁμαρτίαν· καὶ ὡς εἶδος, τὴν ἐπ' αὐτῇ κατὰ νοῦν συγκατάθεσιν ταῖς προσφόροις ἡδοναῖς τῶν αἰσθήσεων ὑλικῶς διαπλάττεται. Ὁ δὲ πνευματικῶς τὴν Γραφήν ἐκδεχόμενος, ὡς μὲν ὕλην, τὴν ἐνέργειαν· ὡς εἶδος δέ, τῆς ἁμαρτίας τὴν συγκατάθεσιν μετὰ τῶν κατὰ παράχρησιν πρὸς ἡδονὴν τῆς αἰσθήσεως τρόπων, ὡς υἱοῦς καὶ υἰωνοῦς τοῦ νομικοῦ γράμματος θανατοῖ διὰ τῶν φυσικῶν λογισμῶν ἐν τῷ ὕψει τῆς θεωρίας.

κστ'. Ὅτι χωρὶς φυσικῆς θεωρίας, οὐδεὶς τὴν πρὸς τὰ θεῖα τῶν νομικῶν συμβόλων ἀπέμφρασιν διαγιγνώσκει.

κζ'. Τό ἐξηλιάσαι νενόηκεν, ἀντί τοῦ φανερῶσαι κατά τό ὕψος τῆς θεωρίας τό γράμμα τοῦ νόμου νεκρόν, διά τῆς ἐν πνεύματι γνώσεως.

κη'. Ὅριον Ἰσραήλ νενόηκε, πάντα λόγον τε καί τρόπον πνευματικῆς θεωρίας· ἐν ᾧ στήναι οὐ δύναται παντελῶς ἡ σωματική τοῦ νόμου παράδοσις.

κθ'. Τό μέν πνεῦμα, φησί, ζωῆς ὑπάρχει παρεκτικόν· τό δέ γράμμα, ζωῆς ἐστίν ἀφαιρετικόν. Οὐκοῦν οὐ δύναται καί τό γράμμα πράττειν κατά τό (780) αὐτό, καί τό πνεῦμα· ὡςπερ οὐδέ τό ζωοποιόν τῷ φθοροποιῷ συνυπάρχει.

λ'. Φυσικόν ἢ ἀκροβυστία, φησί· πᾶν δέ φυσικόν, θείας ἔργον δημιουργίας ἐστίν. Ἔστι δέ θείας ἔργον δημιουργίας καί λίαν καλόν, κατά τήν φάσκουσαν φωνήν· Εἶδεν ὁ Θεός πάντα ὅσα ἐποίησε, καί ἰδοῦ καλά λίαν. Ὁ δέ νόμος, ὡς ἀκάθαρτον περιαιρεῖσθαι κελεύων τήν ἀκροβυστίαν διά περιτομῆς, τόν Θεόν εἰσάγει διά τέχνης τό οἰκεῖον διορθούμενον ἔργον· ὅπερ καί ἐννοεῖν ἀσεβέστατον. Οὐκοῦν ὁ τοῖς συμβόλοις τοῦ νόμου φυσικῶς ἐπιβάλλων, οἶδεν ὡς οὐ τήν φύσιν ὁ Θεός διορθοῦται διά τῆς τέχνης, ἀλλά τό ἐπιειθές λόγω τῆς ψυχῆς παθητικόν περιτέμνεσθαι κελεύει, τό διά τοῦ σωματικοῦ μορίου τυπικῶς δηλούμενον· ὅπερ γνῶσις διά τῆς κατά τήν πρᾶξιν ἀνδρείας γνώμης ἀποτίθεσθαι πέφυκεν. Ὁ γάρ περιτέμνων ἱερεύς, σημαίνει τήν γνῶσιν, τήν ἔχουσαν καθάπερ σίδηρον κατά τοῦ πάθους τήν τοῦ λόγου κατά τήν πρᾶξιν ἀνδρείαν. Ἀφανίζεται γοῦν ἡ σωματική τοῦ νόμου παράδοσις, πλεονεκτοῦντος τό γράμμα τοῦ πνεύματος.

λα'. Ὅρος τῆς κατά περιτομήν μυστικῆς θεωρίας.

λβ'. Ὅρος τῆς κατά Σάββατον μυστικῆς νομοθεσίας, ἐν ᾧ, τί τό Σάββατόν ἐστι, παρίστησι μυστικῶς, καί τίς ὁ κατ' αὐτό πνευματικός λόγος ἐστίν, ὅτι παθῶν καί τῆς περί τήν φύσιν τῶν ὄντων τοῦ νοῦ κινήσεώς ἐστίν ἀνάπαυσις.

λγ'. Θεόν δηλον ὅτι.

λδ'. Τί σημαίνουσιν αἱ νεομηνίαι.

λε'. Ὅρος τοῦ στεφάνου τῆς χρηστότητος.

λστ'. Ἄλλος ὅρος τοῦ αὐτοῦ μυστικώτερος.

λζ'. Ἐνταῦθα τήν ἐγκράτειαν ἔργον εἶναι λέγει τῆς Προνοίας, ὡς τῶν γνωμικῶν καθαρτικῆν παθῶν· τήν ὑπομονήν δέ τῆς κρίσεως εἶναι κατόρθωμά φησιν, ὡς τοῖς ἀκουσίοις ἀντιτασσομένην πειρασμοῖς.

λη'. Πρώτην ἑορτήν, τό Πάσχα λέγει.

λθ'. Δευτέραν ἑορτήν λέγει τήν Πεντηκοστήν.

μ'. Τρίτην λέγει, τήν ἐν ἑβδόμῳ μηνί, τήν τοῦ Ἰλασμοῦ.

μα'. Σκόπει, πῶς ὁ νόμος ἀπόλλυσι τούς νοοῦντας αὐτόν σωματικῶς, τῇ κτίσει λατρεύειν παρά τόν κτίσαντα πείθων· καί ἠγεῖσθαι φύσει σεπτά τά δι' αὐτούς γεγονότα, τόν δι' ὃν αὐτοῖ γεγονάσιν ἀγνοήσαντας.

μβ'. Πῶς ἐστι Σάββατον ὁ Θεός.

μγ'. Πῶς ὁ Θεός καί Πάσχα ἐστὶ μυστικόν.

μδ'. Μυστήριον τῆς κατά τήν Πεντηκοστήν ἑορτῆς, ἐν ᾧ μυστικῶς τήν τῶν δηλουμένων πνευματικῆν ἐμυσταγώγησε δύναμιν, τόν Θεόν Πεντηκοστήν προσαγορεύσας. Ὡς γάρ ἡ μονάς στάσιμος μένουσα μετά (781) τήν εἰς ἑαυτήν ἑβδοματικῆν τῆς ἑβδομάδος συνέλιξιν, ἀποτελοῦσα τήν Πεντηκοστήν· καί πάλιν ταῖς εἰς αὐτήν προσόδοις γινομένην δεκάς διά πεντάδος ἰσοπλασιασθείσης αὐτῇ ποιοῦσα τήν Πεντηκοστήν, ἀρχή καί τέλος ἐστὶ τῶν ἑαυτῆς· τό μέν, ὡς πρό παντός ποσοῦ· τό δέ, ὡς ὑπέρ ποσόν· οὕτω καί ὁ Θεός, ᾧ τήν μονάδα κατ' εἰκασίαν τυπικῆν ἀναλογεῖν ἔφησεν, ἀρχή καί τέλος ἐστὶ τῶν ὄντων, καί λόγος, ᾧ τά πάντα συνέστηκεν· ἀρχή μὲν, ὅτι πρό

πάσης ούσιας ἐστί καί κινήσεως· τέλος δέ ὅτι ὑπέρ πᾶσαν ούσιαν καί κίνησιν· λόγος δέ, ὅτι πάντων κατ' αἰτίαν προνοητικός ἐστίν, ὡς πρὸς ὑποκείμενον εἶδος συνοχή, καθ' ἣν τῶν ὄντων ἕκαστον ἔχει τὴν ἐν τῷ ἑαυτοῦ λόγῳ διαμονήν. Ὅταν οὖν λάβωσι πέρας οἱ χρόνοι καί οἱ αἰῶνες, οἷς ἀναλογεῖν τὴν ἑβδομάδα φησίν, αὐτὸς ἔσται τότε μονώτατος ὁ Θεός, δίχα τῆς τῶν οὐκ ἄνευ, τουτέστι, τόπων καί χρόνων μεσιτείας, συγκρατῶν δι' ἑαυτοῦ καθ' ἑνωσιν ἀληθῆ τῶν ὄντων ἐν τοῖς σωζομένοις ὑπαρξίν· ἡγουν τὴν φύσιν τὴν γενητήν, ἣν τῆ πεντάδι παρείκασεν, οὐ μόνον διὰ τὰς αἰσθήσεις, αἷς ὑποπίπτειν πέφυκεν, ἀλλὰ διὰ τὴν καθολικὴν ἐπιστήμην, ἣτις ἐν τῇ περιλήψει τῆς τῶν νοερῶν τε καί λογικῶν, αἰσθητικῶν τε καί ζώντων, καί ὄντων ἀπταίστου καθέστηκε γνώσεως. Οὐκοῦν παύσεται ποτε, τῆς τε κατὰ τόπον στάσεως, καί τῆς κατὰ χρόνον κινήσεως, ὡς ὑπέρ τὰ δι' αὐτὴν γεγονότα (τουτέστι, τόπον καί χρόνον) διὰ τῆς πρὸς τὸν Θεόν, δι' ὃν καί γέγονεν, ἀληθοῦς συναφείας ἐν τοῖς σωζομένοις γενομένη τῶν ὄντων ἢ φύσις. Αὐτόν γάρ τὸν Θεόν, κατὰ τὸν τῆς Προνοίας λόγον, τῆ δεκάδι τῶν ἐντολῶν ἴδιον ποιησαμένη ποιόν (τουτέστι, τῆς ἐκ χάριτος κατὰ τὴν θέωσιν ιδιότητος γνώρισμα), τῆς τε κατὰ τὴν στάσιν ἐν τόπῳ περιγραφῆς, καί τῆς ἐν χρόνῳ κατὰ τὴν κίνησιν ἐλευθερωθήσεται στάσιν ἀεικίνητον λαβοῦσα, τὴν ἀπέραντον τῶν θείων ἀπόλαυσιν, καί κίνησιν στάσιμον, τὴν ἐπ' αὐτοῖς ἀκόρεστον ὄρεξιν.

μέ'. Τῷ ἐβδόμῳ μηνί τρεῖς εἰσιν ἑορταί· σαλπίγγων καί ἰλασμοῦ καί σκηνοπηγίας· ὧν ἡ μὲν σάλπιγξ, νόμου καί προφητῶν, καί τῆς ἐξ αὐτῶν κηρυττομένης γνώσεως τύπος ἐστίν, ὁ δέ ἰλασμός, τῆς τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπον διὰ σαρκώσεως σύμβολον ὑπάρχει καταλλαγῆς. Ὁ γάρ ὑποδύς ἐκουσίως τὴν τοῦ κατακριθέντος κατάκρισιν, διελύσατο τὴν ποτε πρὸς αὐτόν κυρωθεῖσαν ἔχθραν. Ἡ δέ σκηνοπηγία, προτύπως ἐστίν ἀναστάσεως, καί τῆς πάντων πρὸς ἀτρεψίαν μεταποιήσεως.

μστ'. Ὁ ψιλαῖς ταῖς ἐναίμοις χαίρων θυσίαις, φησί, περί τὰ πάθη σπουδάζειν ὡς ἐμπαθῆς παρασκευάζει τοὺς θύοντας· φιλεῖ γάρ χαίρειν τό γνησίως σέβον, οἷς χαίρει τό προσκυνούμενον.

μζ'. Ὅτι θυσίας οἶδεν ὁ λόγος, φησί, τὴν τῶν παθῶν σφαγὴν, καί τὴν τῶν φυσικῶν δυνάμεων προσαγωγήν· ὧν τοῦ μὲν λόγου τύπος ἐστίν ὁ κριός· (784) τοῦ δέ θυμοῦ φέρει σύμβολον, ὁ ταῦρος· τῆς δέ ἐπιθυμίας, ἡ αἶξ ὑπάρχει δήλωσις.

μη'. Ὁ χοϊκός δηλον ὅτι νοῦς τῆς Γραφῆς, κρατῶν τῆς ψυχῆς, τοὺς φυσικούς ἀποβάλλεται λόγους, τῇ παραχρήσει τῶν κατὰ φύσιν δυνάμεων αὐτούς ἐξαφανίζων.

μθ'. Ἄμα τις, φησί, παύσεται κατ' αἴσθησιν πρὸς σῶμα τὴν Γραφήν ἐκδεχόμενος, ἅμα καί πρὸς πνεῦμα κατὰ νοῦν διὰ μέσης ἀνατρέχει τῆς φύσεως, ἐκεῖνα πράττων πνευματικῶς, ἅπερ ὁ Ἰουδαῖος ἐπιτελῶν ἔχει τὸν Θεόν ὀργιζόμενον.

ν'. Τίς ἐστίν χεὶρ τῶν Γαβαωνιτῶν, ἣ παραδίδωσι Δαβὶδ τοὺς ἐκ σπέρματος Σαοῦλ.

να'. Τὸν ἐξηλιασμόν εἶναι λέγει, τὴν φανέρωσιν, ἣν τὰ πάθη πάσχουσιν, ὑπὸ τῶν ὑψηλῶν τῆς φύσεως λογισμῶν κατὰ τὴν ὑψηλὴν θεωρίαν θριαμβουόμενα.

νβ'. Ἡ πρὸς σῶμα τοῦ νόμου διδαχὴ, φησί, κατ' ὀφθαλμούς ἔχουσα διὰ μετανοίας νεκρά τὰ σωματικά τοῦ νόμου νοήματα, τῷ κατὰ Χριστόν λόγῳ παρακαθημένη, δίκην ὑετῶν τοὺς οὐρανοῦ δέχεται τῆς γνώσεως φωτισμούς.

νγ'. Σίτω δηλον ὅτι.
νδ'. Οἶνω δηλον ὅτι.
νε'. Ἐλαίω δηλον ὅτι.

νστ'. Τόν σῖτον ἔφη ψυχῆς εἶναι στήριγμα, ὡς γνῶσιν ὄντα πνευματικῆν· τόν οἶνον δέ, καρδίας εὐφραντικόν, ὡς τῆς πρὸς Θεόν ἐρωτικῆς ἐνώσεως ποιητικόν· τό δέ ἔλαιον, προσώπου πληρωτικόν ἰλαρότητος εἴρηκεν, ὡς τῆς λαμπρυνούσης τόν νοῦν κατά τήν ἀπάθειαν πνευματικῆς χάριτος χαρακτηριστικόν.

νζ'. Ὁ Ἄμαλήκ ἐστίν ἡ γαστριμαργία· ταύτης ἐστί βασιλεύς, τό φρόνημα τό χοϊκόν· τούτου βουκόλια ἐστί καί ποιμνία, αἱ θρεπτικά τῶν παθῶν ὕλαι· ἄμπελος δέ, ἡ προπετής τοῦ λογισμοῦ κίνησις· ἐλαία δέ, ἡ καθ' ἡδονήν ἐκπυρωτική τῆς ἐπιθυμίας λειότης, ἅπερ μεταφέρει ὡς εἰς γῆν ἀγίαν, τήν ἕξιν τῆς θεοσεβείας, ὁ τῷ σωματικῷ τοῦ νόμου παρακαθήμενος· ὑπέρ ὧν καθάπερ μισθόν δέχεται τήν θείαν ἀποστροφῆν.

νη'. Μωρός ὡς ἄθεος ἐκλήθη ὁ τῶν Ἰουδαίων λαός· ἀσύνητος δέ, ὡς κακοπράττων, ὅπερ ἐστίν ἀσεβῆς καί ἀμαρτωλός.

νθ'. Τό τῆς γαστριμαργίας πάθος, φησί, τά θεῖα τῶν ἀρετῶν ἀποκτείνει γεννήματα πέφυκε· αὐτό δέ, ἡ τε χάρις τῆς πίστεως, καί ἡ ὑπακοή τῶν θείων ἐντολῶν, διά τοῦ κατά τήν γνῶσιν ἀποκτείνει λόγου.

ξ'. Πῶς ἐστί φῶς.

ξα'. Πῶς ἐστίν ἐτοιμασία κατά πρόσωπον πάντων τῶν λαῶν ὁ Κύριος.

ξβ'. Πῶς ἐστί καί δόξα τοῦ Ἰσραήλ ὁ Κύριος.

ξγ'. Κατ' ἄλλην θεωρίαν, τίνες οἱ λαοί, καί τίς ἡ κατά πρόσωπον αὐτῶν ἐτοιμασία τοῦ λαοῦ.

ξδ'. Τίνα πάλιν τά ἔθνη τυγχάνουσιν, ἅπερ ἀποκαλύπτει παραγινόμενος ὁ Λόγος.

ξε'. (785) Πῶς δόξα λέγεται πάλιν τοῦ Ἰσραήλ ὁ Λόγος.

ξστ'. Ἄμα, φησίν, ἀποκτείνει τις τόν ἐν τῷ γράμματι τοῦ νόμου σωματικόν νοῦν, βασιλεύοντα δέχεται τόν ἐν τῷ πνεύματι λόγον.

ξζ'. Τόν Δαβίδ ἔλαβε καί εἰς τόν Κύριον, καί εἰς τό Εὐαγγέλιον, καί εἰς τόν πνευματικόν νόμον· καί εἰς τήν γνῶσιν, καί εἰς τήν θεωρίαν, καί εἰς τήν λεγομένην πρᾶξιν, καί εἰς τόν νέον λαόν· καί κατά πολλούς θεωρίας τρόπους, προσφόρως τοῖς τόποις πρὸς τήν ὑποκειμένην ἤρμωσε χρείαν.

ξη'. Ὁ τούς τύπους ἀλλά μή τά ἀρχέτυπα τῶν μυστηρίων ἔχων, καί τήν ἐρώτησιν, ἀλλά μή τήν γνῶσιν τῶν ἐν πνεύματι φωτισμῶν, εἰληφώς δάνειον, τό ὁμολογούμενον τοῖς προειρημένοις, τήν κατ' αἴσθησιν ἐν τοῖς συμβόλοις τοῦ νόμου πείραν· κατά ψυχὴν λιμώττων τοῦ πνεύματος, καί τήν ὡσπερ ὁδηγίαν ἐρώτησιν τῆς κατά ἀλήθειαν γνώσεως μυωπάζων.

ξη'. Μεταξυλογία ἐστί, τό ἐν ἧ τυχόν ἐστί παλλάκις καί πλάνησις.

ο'. Μακαριότητος δηλον ὅτι, τούς κατά μέθεξιν αὐτῆς ἀξιωθέντας χαρακτηρίζουσης, καί ἐξ αὐτῆς γνωρίμους αὐτοῦς καθιστῶσα.

ΠΕΥΣΕΙΣ, ΚΑΙ ΑΠΟΚΡΙΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΚΛΟΓΑΙ

διαφόρων κεφαλαίων ἀπορουμένων (786)

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Α΄.

Τίνες ἀρεταί ψυχῆς, καί τίνες σώματος;

Ἀπόκρισις.

Ἄρεταί ψυχῆς εἰσιν αὗται· ἀγάπη, ταπείνωσις, πραΰτης, μακροθυμία, ἀνεξικακία, ἀμνησικακία, ἀοργησία, τό ἄθυμον, τό ἄφθονον, τό ἄκριτον, τό ἀκενόδοξον, ἐλεημοσύνη, σωφροσύνη, ἀφιλαργυρία, συμπάθεια, ἄτυφον, ἀνυπερήφανον, κατανυκτικόν. Ἄρεταί δέ σώματός εἰσιν αὗται· νηστεία, χαμευνία, ἀγρυπνία, ἐγκράτεια, ἀκτημοσύνη, τό ἀπερίσπαστον.

(788) ΕΡΩΤΗΣΙΣ Β΄.

Τί ἐστι τό ἐν τῷ Ἀποστόλῳ εἰρημένον· "Ψαλῷ τῷ πνεύματι, ψαλῷ δέ καί τῷ νοῖ." "

Ἀπόκρισις.

Ψάλλει τις τῷ πνεύματι, ὅταν μόνον τήν προφοράν τῶν ψαλλομένων διά γλώσσης φέρει. Ψάλλει δέ τῷ νοῖ, ὅταν τήν δύναμιν τῶν ψαλλομένων γινώσκων, τῇ θεωρίᾳ εὐφραίνεται.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Γ΄.

Τί ἐστιν; " Ἐν ἀνομίαις συνελήφθην, καί ἐν ἀμαρτίαις ἐκίσσησέ με ἡ μήτηρ μου. "

Ἀπόκρισις.

Ἐπειδή ὁ προηγούμενος σκοπός τοῦ Θεοῦ ἦν, τό μή διά γάμου γεννᾶσθαι ἡμᾶς ἐκ φθορᾶς· ἡ δέ παράβασις τῆς ἐντολῆς τόν γάμον εἰσήγαγε διά τό ἀνομῆσαι τόν Ἄδამ· τουτέστιν ἀθετῆσαι τόν ἐκ Θεοῦ δοθέντα αὐτῷ νόμον. Πάντες οὖν οἱ ἐξ Ἄδამ γεννώμενοι, ἐν ἀνομίαις συλλαμβάνονται, ὑποπίπτοντες τῇ τοῦ προπάτορος καταδίκῃ. Τό δέ, Καί ἐν ἀμαρτίαις ἐκίσσησέ με ἡ μήτηρ μου, σημαίνει, ὅτι ἡ Εὐα ἡ πάντων ἡμῶν μήτηρ πρώτη, ἐκίσσησε τήν ἀμαρτίαν ὡσπερ ὀργῶσα τήν ἡδονήν. Διά τοῦτο καί ἡμεῖς, τῇ τῆς μητρός ὑποπίπτοντες καταδίκῃ, κισσᾶσθαι λέγομεν ἐν ἀμαρτίαις.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Δ΄.

Τί ἐστι τό παρά τῷ Ἀποστόλῳ λεγόμενον. "Ἀνάθεμα εἶναι ἀπό Χριστοῦ ὑπέρ τῶν συγγενῶν μου."

Ἀπόκρισις.

Ἠυχόμεν, φησί, παραδοθῆναι ἀπό τοῦ Χριστοῦ τῷ διαβόλῳ, (789) ὥστε μαστιγωθῆναι, καί τάς ὑπέρ τοῦ Ἰσραήλ κολάσεις ὑπομεῖναι· ἄσπερ κατά τό δίκαιον ἐχρεώσθουν ὑπέρ τῆς εἰς Θεόν ἀπιστίας, μόνον ἵνα σωθῶσι· καθ' ὃν τρόπον καί ὁ Κύριος παρέδωκεν ἑαυτόν, καί γέγονε ὑπέρ ἡμῶν κατάρρα.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Ε΄.

Κατά πόσους τρόπους ἐξαμαρτάνει ὁ ἄνθρωπος.

Ἀπόκρισις.

Οἶμαι κατά τέσσαρας τρόπους ἀμαρτάνειν τόν ἄνθρωπον· κατά συναρπαγὴν, κατά ἀπάτην, κατά ἄγνοιαν, κατά διάθεσιν. Καί αἱ μὲν πρῶται τρεῖς, εὐχερῶς εἰς ἐπίγνωσιν καί μετάνοιαν ἔρχονται· ὁ δὲ ἐκ διαθέσεως ἀμαρτάνων, καί μήτε τῇ πείρᾳ μήτε τῷ χρόνῳ εἰς μετάνοιαν ἐρχόμενος, ἀνήκεστον ἔχει τὴν κόλασιν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΤ΄.

Τί δηλοῖ ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ ὁ Κύριος λέγων; "Δύο στρουθία ἀσσαρίου πωλεῖται. "

Απόκρισις.

Φασί τινές τό ἀσσάριον δεκάνουμον εἶναι. Δηλοῦται δέ διά τοῦ δέκα, τοῦ ἰῶτα γράμματος· ἀρχή δέ ἐστὶ τοῦτο τοῦ ὀνόματος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἐξαγοράζεται οὖν διά τοῦ ὀνόματος τοῦ Κυρίου ὁ παλαιός καί ὁ νέος λαός· καί ὁ ἔσω καί ὁ ἔξω ἄνθρωπος.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Ζ΄.

Τί ἐστὶ τό ὑπὸ Ἑλισσαίου ἀναλαμβάνομενον· τῷ Ἡλιοῦ ῥηθέν· "Ποῦ ὁ Θεός Ἄφροῦ;"

Ἀπόκρισις.

Κατά τρεῖς ἐπιβολάς ἐρμηνεύεται, ἢ, Ποῦ ὁ Θεός τοῦ Πατρός μου· ἢ, Ποῦ ὁ Θεός τοῦ μεγάλου μου· ἢ, Ποῦ ὁ Θεός τοῦ κρυβέντος·

(792) ΕΡΩΤΗΣΙΣ Η΄.

Κατά πόσους τρόπους αἱ ἀλληγορίαι· καί τί ἐστὶ τροπολογία;

Ἀπόκρισις.

Ἄλληγορία ἐστὶν ἢ ἐπ' ἀψύχων· οἶον, ὀρέων, βουνῶν, δένδρων, καί τῶν λοιπῶν τροπολογία δέ ἐστὶν, ἢ ἐπὶ τῶν ἡμετέρων μελῶν, οἶον κεφαλῆς, ὀφθαλμῶν, καί τῶν λοιπῶν. Τροπολογία γάρ, ἀντί τοῦ τρέπεσθαι λέγεται.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Θ΄.

Τί ἐστὶ τό ἐν τῷ Ψαλμῷ εἰρημένον; "Καθήμενος κατά τοῦ ἀδελφοῦ σου κατελάλεις· καί κατά τοῦ υἱοῦ τῆς μητρὸς σου ἐτίθεις σκάνδαλον. "

Ἀπόκρισις.

Ὁ τὴν τοῦ ὁμοπίστου πρᾶξιν κακηγορῶν, καὶ ὥσπερ ἐγκαθήμενος τῇ τούτου λοιδορία, οὗτος εἰκότως λέγεται καὶ τοῦ ἀδελφοῦ καταλαλεῖν· ὁ δὲ τὸν τῇ σοφία κοσμούμενον, φθόνῳ φερόμενος, ἐνδιαβάλλων, καὶ πάντας σκανδαλίζων, οὗτός ἐστιν ὁ τιθεὶς τῷ υἱῷ τῆς μητρὸς σκάνδαλον.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Γ΄.

Ἐπειδὴ ἐν τῷ ἀγίῳ Διαδόχῳ ἐν τῷ ἑκατοστῷ κεφαλαίῳ γέγραπται, Κριθήσεσθαι τινὰς διὰ πυρός καὶ καθαίρεσθαι ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι, παρακαλῶ ἐκκαλυφθῆναι διὰ τῆς σαφηνείας τὸν σκοπὸν τοῦ Πατρὸς.

Ἀπόκρισις.

Οἱ τὸ τέλειον τῆς ἀγάπης κεκτημένοι πρὸς τὸν Θεόν, καὶ τὸ πτερόν τῆς ψυχῆς διὰ τῶν ἀρετῶν μετεωρίσαντες, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, ἐν νεφέλαις ἀρπάζονται, καὶ εἰς κρίσιν οὐκ ἔρχονται. Οἱ δὲ γε μὴ πάντῃ τὸ τέλειον κτησάμενοι, ἀλλ’ ἀμαρτήματα καὶ κατορθώματα κεκτημένοι, οὗτοι ἐν τῷ δικαστηρίῳ τῆς κρίσεως ἔρχονται, κἀκεῖ διὰ τῆς τῶν ἀγαθῶν, καὶ φαύλων πράξεως ἀντεξετάσεως οἰονεὶ πυρούμενοι, (793) εἴπερ ἢ τῶν ἀγαθῶν πλάστιγξ ἐπιβαρῆση, καθαίρονται τῆς κολάσεως.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΙΑ΄.

Περὶ διαφόρων δικαιοσυνῶν.

Ἀπόκρισις.

Τρεῖς δικαιοσύνας οἱ τὰ θεῖα σοφοὶ λέγουσιν εἶναι, ἀνθρωπίνην, ἀγγελικὴν καὶ θεϊαν. Καὶ τὴν μὲν ἀνθρωπίνην φασί, τὴν ἐν τοῖς αἰσθητοῖς τοῦ κόσμου τούτου ἰσονομίαν τε καὶ εὐγνωμοσύνην· τὴν ἀγγελικὴν δέ, τῆς θείας γνώσεως ἀφθονον μετάδοσιν· τὴν δέ θεϊαν δικαιοσύνην ὀρίζονται, τὸ πάσχειν ὑπὲρ τῶν ἀμαρτανόντων.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΙΒ΄.

Τίνος χάριν ἐπιτιμῆσας ὁ Κύριος τῷ Πέτρῳ, εἶρηκεν αὐτῷ, Σατανᾶ;

Ἀπόκρισις.

Οὐχ ὡς τινες νομίζουσι τὸν Πέτρον ἀπεκάλει Σατανᾶν ὑβριστικῶς ὁ Κύριος· ἀλλ’ ἐπειδὴ αἱ τοῦ Κυρίου στερήσεις ἡμῖν ἔξις ἐγένοντο· οἷον, ὁ αὐτοῦ θάνατος, ἡμῖν ζωὴ γέγονεν· ἢ αὐτοῦ ἀτιμία, ἡμῖν ἐγένετο δόξα. Τοῦτο δέ ἀγνοῶν ὁ ἀπόστολος Πέτρος, τοῦ Κυρίου λέγοντος, μέλλειν πάσχειν αὐτόν, ὑπελάμβανε τῇ φύσει τῶν πραγμάτων ἐπόμενος, ὡς ἀδύνατόν ἐστι τὴν Ζωὴν ἀποθνήσκειν, ἢ τὴν τσοαύτην δόξαν ἀτιμασθῆναι. Ὁ οὖν Κύριος τὴν ὑπόνοιαν ταύτην ἀναιρῶν, ὡς οὐ δεῖ φύσεως ἀκολουθίαν ἐν τοῖς ὑπὲρ φύσιν ἐπιζητεῖν, διὰ τῶν ἐναντίων ταῦτα ποιῆσαι βεβούλευται· διὰ θανάτου, ζωὴν· δι’ ἀτιμίας, δόξαν. Ὡς οὖν [ἴσ. πρὸς] ἀντικειμένην αὐτοῦ τὴν ὑπόνοιαν ταύτην, λέγει, “Ὑπαγε ὀπίσω μου· ἀντί τοῦ, ἔπου μοι τῇ βουλῇ, καὶ μὴ προλάμβανε, ζητῶν ἀκολουθίαν πραγμάτων. Τό δέ Σατανᾶς ὄνομα, (796) φασὶν ἀντικείμενον ἐρμηνεύεσθαι· ὅπερ ὁ Κύριος οὐχ ὑβριστικῶς προήγαγεν, ἀλλ’ ὡσανεὶ ἔλεγεν, ἀντικείμενέ μου τῷ σκοπῷ.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΙΓ΄.

Ἐπειδὴ Γρηγόριος ὁ Νύσσης ἐν τοῖς ἑαυτοῦ συγγράμμασι, φαίνεται τοῖς μὴ τό βάθος ἐπισταμένοις τῆς ὑψηλῆς αὐτοῦ θεωρίας πανταχοῦ [R. πολλαχοῦ] ἀποκατάστασιν ὑπεμφαίνειν, παρακαλῶ ὅπερ ἐπίστασαι περὶ τούτου εἰπέ.

Ἀπόκρισις.

Τρεῖς ἀποκαταστάσεις οἶδεν ἡ Ἐκκλησία. Μίαν μὲν, τὴν ἐκάστου κατὰ τὸν τῆς ἀρετῆς λόγον· ἐν ἣ ἀποκαθίσταται, τὸν ἐπ' αὐτῷ λόγον τῆς ἀρετῆς ἐκπληρώσας. Δευτέραν δέ, τὴν τῆς ὅλης φύσεως ἐν τῇ ἀναστάσει. Τὴν εἰς ἀφθαρσίαν καὶ ἀθανασίαν ἀποκατάστασιν. Τρίτην δέ, ἣ καὶ μάλιστα κατακέχρηται ἐν τοῖς ἑαυτοῦ λόγοις ὁ Νύσσης Γρηγόριος, ἔστιν αὕτη, ἡ τῶν ψυχικῶν δυνάμεων τῇ ἀμαρτία ὑποπεσουσῶν, εἰς ὅπερ ἐκτίσθησαν πάλιν ἀποκατάστασις. Δεῖ γάρ, ὡςπερ τὴν ὅλην φύσιν ἐν τῇ ἀναστάσει τῆς σαρκὸς ἀφθαρσίαν χρόνῳ ἐλπιζομένῳ ἀπολαβεῖν· οὕτως καὶ τὰς παρατραπίδας τῆς ψυχῆς δυνάμεις, τῇ παρατάσει τῶν αἰώνων ἀπολαβεῖν τὰς ἐντεθείας αὐτῆς τῆς κακίας μνήμας· καὶ περάσασαν τοὺς πάντας αἰῶνας, καὶ μὴ εὐρίσκουσιν στάσιν, εἰς τὸν Θεὸν ἐλθεῖν τὸν μὴ ἔχοντα πέρασ. Καὶ οὕτως τῇ ἐπιγνώσει, οὐ τῇ μεθέξει τῶν ἀγαθῶν, ἀπολαβεῖν τὰς δυνάμεις, καὶ εἰς τὸ ἀρχαῖον ἀποκαταστῆναι, καὶ δειχθῆναι τὸν δημιουργὸν ἀναίτιον τῆς ἀμαρτίας.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΙΔ΄.

Τί δήποτε πολλῶν οὐσῶν βαρυτέρων ὕβρεων, ὁ Κύριος ἐν Εὐαγγελίοις, τὸν λέγοντα τὸν ἀδελφόν αὐτοῦ Μωρόν, τῆς γεέννης ὑπεύθυνον ὀρίζειται· τὸν δέ λέγοντα Ῥακά, τῷ συνεδρίῳ ὑποκεῖσθαι λέγει.

Ἀπόκρισις.

Τὸ Μωρόν ὄνομα λέγουσιν, ἐπὶ τοῦ ἄφρονος (797) λαμβάνεσθαι καὶ ἀνοήτου· τὸ δέ Ῥακά Ἑβραίων φωνῆ, κατάπτυστον ἐρμηνεύεται. Ἐπεὶ οὖν ἐπὶ τοῦ ἀθέου καὶ ἀπίστου τὸ μωρός ὄνομα εἴρηται, κατὰ τὸ· Εἶπεν ἄφρων ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ, Οὐκ ἔστι Θεός. Καὶ κατὰ τὸν Μωϋσῆν λέγοντα, Οὗτος λαὸς μωρός, καὶ οὐχὶ σοφός· ὅστις τὸν ἀδελφόν αὐτοῦ τὸν ὁμόπιστον, ἄθεον καὶ εἰδωλολάττην, ἢ αἰρετικόν καὶ ἄπιστον ἀποκαλεῖ, οὗτος λέγει μωρόν, καὶ τῆς γεέννης δικαίως ὑπεύθυνος γίνεται. Ὅστις δέ λέγει Ῥακά, τουτέστιν ἐμπτυσμένε [Cort. ἔμπτυστε] καὶ ἀκάθαρτε, οὗτος τὸν βίον διαβάλλει τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, καὶ εἰκότως κουφοτέρῳ ἐπιτιμίῳ ὑπόκειται.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΙΕ΄.

Πῶς χρή νοεῖν τό ἐν τῷ συμβόλῳ λεγόμενον, " Σαρκωθέντα ἐκ Πνεύματος ἁγίου, καὶ Μαρίας τῆς Παρθένου."

Ἀπόκρισις.

Φασί τινες τῶν ἁγίων, ὅτι ἐκ Πνεύματος ἁγίου δίκην γονῆς ἀνδρός τὴν ψυχὴν καταβληθῆναι· τὴν δέ σάρκα διαπλασθῆναι ἐκ τῶν παρθενικῶν αἱμάτων.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΙΣΤ΄.

Τίνας σημαίνει ὁ Ἀπόστολος, λέγων, "Τούς προηλπικότας ἐν τῷ Χριστῷ;" πρὸς Ἐφεσίους γράφων.

Ἀπόκρισις.

Πᾶς τις τῶν ἀγίων, τῶν πρό τῆς ἐπιδημίας τοῦ Κυρίου, οἴαντοῦν ἀρετὴν ἐξασκῶν, κᾶν εἰ μὴ τό ὅλον τῆς οἰκονομίας μυστήριον ἐγίνωσκεν· ἀλλ' ἐκ (800) μέρους φυσικῶς κινούμενος, ἤλπιζε καὶ προσεδόκα, ὅτι ὁ τὴν φύσιν ποιήσας, αὐτός καὶ παραφθαρεῖσάν ἀνασώσεται.

Ἡρώδης δερμάτινος, ἐρμηνεύεται· χρή οὖν τούς σαρκικούς λογισμούς βδελύττεσθαι.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΙΖ΄.

Τί ἐστὶ κατὰ τὸν Ἀπόστολον· "Ὅτι " Σάρξ καὶ αἷμα βασιλείαν Θεοῦ κληρονομήσαι οὐ δύνανται. "

Ἀπόκρισις.

Σάρξ ἐστὶν ἡ ἐπιθυμία· αἷμα δέ, ὁ θυμός. Καί εἰκότως οὖν, ὁ μὴ τούτων καθαρέων, βασιλείαν Θεοῦ κληρονομήσαι οὐ δύναται.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΙΗ΄.

Τί ἐστὶ διάψαλμα;

Ἀπόκρισις.

Οἷμαι ὅτι ἡ ἀπό νοήματος εἰς νόημα μεταβολή· ἢ καὶ τρόπου διδασκαλίας εἰς ἕτερον τρόπον.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΙΘ΄.

Τί δηλοῖ ἡ κατὰ τὸν Λάμεχ ἱστορία.

Ἀπόκρισις.

Φασί τινες τῶν τὰ θεῖα πεπαιδευμένων, ὅτι ἐν τοῖς καιροῖς τοῦ Λάμεχ, ἀταξίας καὶ ἀναρχίας οὔσης, ὁ δυνατός τὸν ἀσθενοῦντα κατεδυνάστευεν. Οὗτος οὖν ὁ Λάμεχ ὑπαντήσας ἀνδρὶ μετὰ τῆς γυναικός, ἀπέκτεινεν αὐτόν, καὶ ἔλαβε τὴν γυναῖκα αὐτοῦ. Ἀπαντήσας δέ ἀδελφῶ μετὰ ἀδελφῆς, ἀπέκτεινε καὶ αὐτόν, καὶ ἔλαβε τὴν ἀδελφήν αὐτοῦ· καὶ τὸν μὲν ἐκάλεσεν ἡ Γραφή ἄνδρα· τὸν δέ νεανίσκον. Καὶ ταῦτα μὲν κατὰ τὴν ἱστορίαν· κατὰ δέ θεωρίαν λαμβάνεται ὁ Λάμεχ, ἐπὶ τῆς ἐνεργείας τῆς κακίας. Ἀπέκτεινε γάρ ἐν ἡμῖν τὸν ἄνδρα, τὸν φυσικὸν νόμον· καὶ τὸν νεανίσκον, τὸν πνευματικὸν φημι νόμον, (801) καὶ ἔλαβεν ἐξ αὐτοῦ [αὐτῶν] τὴν διάνοιαν, ὅπως ταύτη μιγνύμενος ὁ τῆς κακίας σπορεύς, ἀποτεκεῖν ποιήσῃ τὴν ἁμαρτίαν. Ἐκ τούτου οὖν τοῦ Λάμεχ ἐβδομηκοντάκις ἐπτὰ ἐκδικεῖται· ὑπὲρ τῆς συγκαταθέσεως καὶ ἐνεργείας δίκας εἰσπράττεται. Ὅθεν καὶ ὁ Κύριος λέγοντος Πέτρου, Ποσάκις ἕαν ἁμάρτη εἰς ἐμέ ὁ ἀδελφός μου, ἀφήσω αὐτῷ· ἕως ἐπτάκις; Ἀπεκρίθη αὐτῷ, Οὐ μόνον

ἕως ἑπτάκις, ἀλλ' ἕως ἑβδομηκοντάκις ἑπτά. Τουτέστι, τῷ μετανοοῦντί σοι, μή μόνον τά μικρά τά ἐν συγκαταθέσει γινόμενα, ἀλλά καί τās ἐνεργείας ἀφήσεις.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Κ'.

Περί διαφορῶν θελημάτων Θεοῦ.

Ἀπόκρισις.

Τρία θελήματα ἐπί Θεοῦ χρή ὑπολαμβάνειν· κατ' εὐδοκίαν, κατ' οἰκονομίαν, κατὰ συγχώρησιν. Καί τό μὲν κατ' εὐδοκίαν δηλοῖ, τά κατὰ τόν Ἀβραάμ, λέγοντος πρὸς αὐτόν, Ἔξελθε ἐκ τῆς γῆς σου. Τό δέ κατ' οἰκονομίαν, δηλοῖ τά κατὰ τόν Ἰωσήφ οἰκονομηθέντα, πρὸς τήν τῶν μελλόντων ἔκβασιν, τό δέ κατὰ συγχώρησιν, δηλοῖ τά κατὰ τόν Ἰώβ γενόμενα.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΚΑ'.

Τί σημαίνει ὁ Ψαλμῶδός περὶ ἐχθρῶν λέγων; " Τῶν κύκλω ἐπιτιθεμένων;"

Ἀπόκρισις.

Τό κύκλω ἐστὶ τό ἐμπρός, ὀπίσω, τό δεξιόν, τό ἀριστερόν. Ἐπιτίθενται οὖν ἡμῖν οἱ δαίμονες, ἔμπροσθεν μὲν, ὅταν διὰ τῶν τῆς ὕλης ἐπιφανειῶν δελεάζωσιν· ὀπίσω δέ, ὅταν διὰ τῶν προλήψεων τῶν λογισμῶν τῆς κακίας τήν μνήμην [R. τόν λογισμόν τῆς κακίας κατὰ μνή.] ἀνακινῶσιν· ἀριστερά δέ, ὅταν διὰ τῶν σαρκικῶν καί ἀκολάστων παθῶν, τήν ψυχὴν ἐκμοχλεύωσι· δεξιὰ δέ, ὅταν διὰ κενοδοξίας καί ὑπερηφανίας τῇ ψυχῇ ἐπιτίθενται.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΚΒ'.

Τί ἐστὶ τό; " Λάβετε ψαλμόν, καὶ δότε τύμπανον· ψαλτήριον τερπνόν μετὰ κιθάρας. "

Ἀπόκρισις.

Λάβετε διδασκαλίαν ἔνθεον, καὶ δότε πᾶξιν ἐνάρετον διὰ τῆς νεκρώσεως τοῦ σώματος. Τό δέ ψαλτήριον τερπνόν μετὰ κιθάρας· ψαλτήριον λέγει, τό πνεῦμα· κιθάραν δέ τήν ψυχὴν· τύμπανον δέ, τό σῶμα.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΚΓ'.

Τί ἐστὶ; " Κάλαμον συντετριμμένον οὐ κατεάζει, καὶ λῖνον τετυφωμένον οὐ σβέσει. "

Ἀπόκρισις.

Ὁ κατὰ μίμησιν τοῦ Κυρίου συμπαθείας λόγῳ (804) χρώμενος, οὔτε τόν τῇ ἀμαρτία συντετριμμένον τῇ ἀπογνώσει εἰς τέλος κατεαγῆναι ποιεῖ· οὔτε τόν τό λογιστικόν ἔχοντα τετυφωμένον, διὰ κενοδοξίαν τινῶν ἀρετῶν, σβεννύει, ἀλλ' ἔᾶ ἔχειν τήν προθυμίαν, μέχρις ἂν εἰς τό τέλειον ἔλθοι τῆς γνώσεως· τοῦτο γάρ ἐστίν, ὡς οἶμαι, καί τό συναυξάνειν τῷ ἀγαθῷ σπόρῳ τά ζιζάνια· τουτέστι ταῖς ἀρεταῖς, τό τῆς ἀνθρωπαρεσκείας καί κενοδοξίας πάθος συναναβλαστάνειν. Ὅθεν ὁ τῶν ψυχῶν γεωργός μή ἐκτίλλεσθαι ταῦτα προστάσσει, μέχρις ἂν αἱ ἀρεταὶ λάβωσι πῆξιν, μή ποτε ἀνασπάσαι τά τοιαῦτα θέλων τις, συνεκτίλλη τήν τῆς ἀρετῆς προθυμίαν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΚΔ΄.

Τί ἐστι τό "Ἐάν τις σε ράπιση εἰς τήν δεξιάν, στρέψον αὐτῷ καί τήν ἄλλην;"

Ἀποκρίσις.

Ἐάν σε, φησίν, οἱ δαίμονες διά τῶν λογισμῶν πειράσωσιν εἰς τήν δεξιάν σιαγόνα, ἐπαίροντες διά τῶν δεξιῶν ἔργων, στρέψον τήν ἄλλην· τουτέστι, τά τῆς ἀριστερᾶς πράξεως ἔργα, ὅσα ἡμῖν πέπρακται, ὑπ' ὄψιν ἄγων.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΚΕ΄.

Πῶς ὀφείλομεν εὐσεβῶς νοῆσαι τό τοῦ Εὐαγγελίου; Ὅτι " Ὁ Πατήρ κρινεῖ οὐδένα· ἀλλά τήν κρίσιν πᾶσαν δέδωκε τῷ Υἱῷ." Καί πῶς ἐν ἄλλῳ τόπῳ λέγει; ὅτι "Ἐγὼ κρινῶ οὐδένα· ἀλλ' ὁ λόγος ὃν ἐλάλησα, ἐκεῖνος κρινεῖ αὐτόν."

Ἀποκρίσις.

Καθό Θεός ἐστιν, οὐδέ ὁ Πατήρ, οὐδέ ὁ Υἱός κρινεῖ οὐδένα. Οὐδέ γάρ ἄνθρωπος ἀλόγων γίνεται κριτής, ἀλλ' ἀνθρώπων. Ὁ δέ Πατήρ δέδωκε τῷ Υἱῷ τήν κρίσιν· οὐ καθό Θεός ἐστιν ὁ Υἱός, ἀλλά καθό ἄνθρωπος γέγονε. Κρινεῖ δέ πάντας, συγκρίνων τήν ἑαυτοῦ ὡς ἀνθρώπου πολιτείαν πρός ἡμᾶς. Πάλιν δέ ὁ λόγος αὐτοῦ κρινεῖ, τουτέστι διδασκαλία, ἦντινα διά τῶν ἔργων ἀνεδείξατο, κατά τό γεγραμμένον· (805) " Ὡν ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς ποιεῖν τε καί διδάσκειν. "

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΚΣΤ΄.

Τί ἐστίν ἡ τοῦ Πνεύματος βλασφημία· καί πῶς; "Πᾶν ἀμάρτημα ἀφεθήσεται τοῖς ἀνθρώποις· τοῖς δέ εἰς αὐτό βλασφημήσασι, οὐκ ἀφεθήσεται, οὔτε ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, οὔτε ἐν τῷ μ ἔλλοντι."

Ἀποκρίσις.

Ἡ περί τῆς τοῦ Πνεύματος βλασφημίας ἀπορία, αὐτόθεν ἔχει τήν λύσιν. Τοῦ γάρ Κυρίου ἰάσεις ποιοῦντος ποικίλας, οἱ Ἰουδαῖοι τάς τοῦ Πνεύματος ἐνεργείας, τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμόνων ταύτας ἀνετίθεσαν. Τό δέ, οὔτε ἐνταῦθα, οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι, ἄφεισιν γίνεσθαι τοῖς βλασφημοῦσιν, ἐξῆς ζητητέον. Φασί τινές τῶν τῶν τοιαῦτα διά τοῦ Πνεύματος ἠκριβωκότων, τέσσαρας εἶναι τρόπους, δι' ὧν συγχώρησις γίνεται ἀμαρτημάτων· δύο ἐνταῦθα, καί δύο ἐν τῷ μέλλοντι. Ἐπειδή γάρ οὐκ ἐξικνεῖται ἡ μνήμη ὅλου τοῦ χρόνου μνημονεύειν τά σφάλματα, ἵνα ὑπέρ αὐτῶν ἐνταῦθα μετανοήσῃ ὁ ἄνθρωπος, ὠκονόμησε φιλόανθρωπος ὧν ὁ Δεσπότης τῆς φύσεως, καί ἡμῶν μή μετανοούντων τρόπους μετανοίας· ἐν μὲν τῷ μέλλοντι, ὡς εἴρηται, δύο. Ὅταν τις ἀδιαφόρως [R. non bene διαφόρως] ἐνταῦθα ἀμαρτήσας, καί πάλιν ἀδιαφόρως ἀγαθοεργήσας, εἴτε εἰς οἶκτον καί συμπάθειαν πρός τόν πλησίον κινηθεῖς, ἢ ὅσα ἄλλα φιλανθρωπίας ἐχόμενα, ταῦτα ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι ἐν τῷ καιρῷ τῆς κρίσεως ζυγιστατούμενα, ἐφ' ἃ τήν ῥοπήν ἔξει, συγχώρησις γίνεται· Οὗτος μὲν ὁ εἰς τρόπος· Δεύτερος δέ, οὗτος· ὅταν τις ἐν ἀμαρτίαις ἐνεχόμενος· ἀκούων δέ τοῦ Κυρίου λέγοντος, Μή κρίνετε, ἵνα μή κριθῆτε, φοβούμενος οὐδένα κρίνη, ἐν τῇ ἐξετάσει τῶν βεβιωμένων, ὡς φύλαξ τῆς ἐντολῆς οὐ κρίνεται. Τῆς γάρ ἑαυτοῦ ἐντολῆς οὐκ ἐπιλήσμων ὁ ἀψευδέστατος. Οἱ δέ δύο ἕτεροι τρόποι, ἐνταῦθα τήν συγχώρησιν ἔχουσιν, ὅταν ἐν ἀμαρτίαις τις ὧν, οἰκονομεῖται ἐκ τῆς προνοίας ἐν συμφοραῖς, ἐν ἀνάγκαις, ἐν νόσοις. Ὡς οὐκ οἶδε γάρ διά τῶν τοιούτων καθαίρειν

αὐτόν ὁ Θεός· καί εἰ μὲν εὐχαριστεῖ πειραζόμενος, τόν ἐπί τῇ εὐχαριστίᾳ μισθόν λαμβάνει. Εἰ δέ ἀχαριστεῖ, δι' ἅς μὲν ἀμαρτίας παιδεύεται, ἐκ τούτων καθαίρεται· τήν δέ ὑπέρ τῆς ἀχαριστίας εἰσπράττεται ποινήν. Ἐπειτα, ἅτινα εἰς ἀνθρώπους τις ἀμαρτάνει, ὡς ἔδειξεν ὁ λόγος, (808) πολλάς ἔχει προφάσεις συγχωρήσεων. Ἀμαρτάνων γάρ τις εἰς ἄνθρωπον, ἄλλον δέ ἄνθρωπον εὖ ποιῶν· εἰς ἣν φύσιν ἤμαρτεν, αὕτη καί ἀπελογίσατο. Ἡ δέ εἰς τό Πνεῦμα βλασφημία· ἔστι δέ ἡ ἀπιστία, μή ἔχουσα ἑτέραν πρόφασιν συγχωρήσεως, ἢ μή τό γενέσθαι πιστόν· εἰκότως τῷ ἐν ἀπιστίᾳ τόν βίον κατακλείσαντι, οὔτε ἐνταῦθα, οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι ἀφεθήσεται τῆς ἀπιστίας καί ἀθεΐας ἡ ἀμαρτία.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΚΖ΄.

Τί δηλοῖ τό τῶν Παροιμιῶν αἴνιγμα, τό; "Ἐάν πεινᾷ ὁ ἐχθρός σου, ψώμιζε αὐτόν· ἔάν διψᾷ, πότιζε αὐτόν· τοῦτο γάρ ποιῶν, ἄνθρακας πυρός σωρεύσεις ἐπί τήν κεφαλὴν αὐτοῦ."

Ἀπόκρισις.

Ἐχθρόν ἔχομεν κατά τῆς ψυχῆς, τό ἡμέτερον σῶμα· αἰεὶ διά τῆς ἐπαναστάσεως τῶν παθῶν πολεμοῦν ἡμᾶς. Ἐάν οὖν ἐκ τῆς συνειδήσεως πιεζόμενον τό τῆς σαρκὸς φρόνημα πεινᾷ, τουτέστιν ὀρέγεται σωτηρίας· ἢ διψᾷ θείαν γνῶσιν, δέον τρέφειν αὐτόν δι' ἐγκρατείας καί πόνων· καί ποτίζειν τῇ μελέτῃ τῶν θείων λογίων. Οὕτως γάρ σωρεύονται ἐπί τήν κεφαλὴν αὐτοῦ, τουτέστιν ἐπί τόν νοῦν, ἄνθρακες πυρός· θεῖοι καί πνευματικοὶ λογισμοί.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΚΗ΄.

Τί σημαίνει τό ἐν τῷ ρά' ψαλμῷ εἰρημένον, "Ὡμοιώθην πελεκᾶνι ἐρημικῶ."

Ἀπόκρισις.

Ὁ πελεκᾶς οὗτος ὄρνεόν ἐστίν· ὁ δέ ὄφις, πολύ (809) ἐχθραίνει τῶν νοητῶν [Rrg. τοῖς νεοττοῖς] αὐτοῦ. Αὐτός δέ τί μηχανᾶται; Εἰς ὕψος πήγνυσι τήν καλιάν αὐτοῦ, πανταχόθεν περιφράσων αὐτήν διά τόν ὄφιν. Τί οὖν ποιεῖ ὁ κακομήχανος ὄφις; Περισκοπεῖ ὅθεν πνέει ὁ ἄνεμος, κάκεῖθεν ἐμφυσᾷ τοῖς νεοττοῖς τόν ἰόν αὐτοῦ, καί τελευτῶσιν. Ἔρχεται οὖν ὁ πελεκᾶν, καί θεωρεῖ ὅτι ἀπέθανον αὐτοῦ τά παιδιά· καί σκοπεῖ νεφέλην, καί πετάται εἰς ὕψος μετά τῶν πτερύγων· τύπτει τε αὐτοῦ τὰς πλευράς, καί διά τῆς νεφέλης ἐπιστάζει τούτοις, καί ἐγείρονται. Λαμβάνεται οὖν ὁ πελεκᾶν εἰς τόν Κύριον· τά δέ παιδιά αὐτοῦ, ὁ Ἀδάμ καί ἡ Εὐά, ἡ ἡμετέρα φύσις· ἡ δέ καλιά αὐτοῦ, ὁ παράδεισος· ὁ δέ ὄφις, ὁ ἀποστάτης διάβολος. Ἐνεφύσησεν οὖν ὁ ἀρχέκακος ὄφις διά τῆς παρακοῆς τοῖς πρωτοπλάστοις, καί γεγόνασιν νεκροὶ τῇ ἀμαρτίᾳ. Ὁ γοῦν Κύριος ἡμῶν καί Θεός διά τήν πρός ἡμᾶς ἀγάπην ὑψοῦται ἐπί τοῦ τιμίου σταυροῦ· καί νυγείς τήν πλευράν, διά τῆς νεφέλης τοῦ ἁγίου Πνεύματος ζώην ἡμῖν ἔδωρήσατο τήν αἰώνιον.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΚΘ΄.

Τί ἐστίν, "Ἐκεῖ στρουθία ἐννοσσεύσουσι,"

Ἀπόκρισις.

Στρουθία ἢ τὰς ψυχάς, ἢ τὰς διαφορούς ἀρετάς λέγει.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Λ΄.

Τί σημαίνει τό, "Ερωδιοῦ ἢ κατοικία ἡγεῖται αὐτῶν;"

Ἀπόκρισις.

Ἐρώδιον φασιν ὄρνεον εἶναι· τοσαύτη δέ σωφροσύνη συζῆν (812), ὥστε ἡνίκα πρὸς συνουσίαν συνέρχεσθαι μέλλει, τεσσαράκοντα ἡμέρας πενθεῖν· καί πάλιν μετὰ ταῦτα, ἄλλας τεσσαράκοντα. Τὴν δέ καλιάν πήγνυσιν ἐν τοῖς δένδροις, ἔνθα μὴ ἐπισκιάζεται ὑπὸ τινος, ἀλλὰ καθαρὸν τὸν ἀέρα ἔχει. Σημαίνει δέ διὰ τούτων τὴν σωφροσύνην. Αὕτη γάρ ἡγεῖται πασῶν τῶν ἀρετῶν· ἀποδιάκειται δέ καὶ τῶν αἰσθητῶν, ὑπὸ μηδενός σκιαζομένη τῶν προσκαίρων. Ὁ τεσσαρακοστός γάρ ἀριθμὸς, τὴν ἐκάστου τῶν δ' στοιχείων ἐμπεριέχει τελείωσιν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΛΑ΄.

Τί ἐστὶ τό, "Αποδιδούς ἀμαρτίας γονέων ἐπὶ τέκνα, ἕως τρίτης καὶ τετάρτης γενεᾶς, τοῖς μισοῦσί με;"

Ἀπόκρισις.

Πρώτην γενεάν ὑπειλήφαμεν εἶναι, τὴν σποράν τοῦ κακοῦ· τουτέστι, τὴν προσβολήν· δευτέραν δέ, τὴν ἐπιθυμίαν· τρίτην δέ τὴν ἕξιν τοῦ κακοῦ γενεᾶς, τουτέστι, τὴν συγκατάθεσιν· τετάρτην δέ, τὴν ἐνέργειαν, τουτέστι τὴν πράξιν. Ἀποδίδεται οὖν ἕως τρίτης καὶ τετάρτης γενεᾶς· τουτέστιν, ὑπὲρ τῆς συγκαταθέσεως καὶ τῆς πράξεως. Ἡ γάρ προσβολή καὶ ἡ ἐπιθυμία, ἀνεύθυνός ἐστιν, ὡς μὴ εἰς πέρας τοῦ κακοῦ προελθόντος.

ΕΡΩΤΗΣΙ ΛΒ΄.

Πῶς ὀφείλει εὐσεβῶς νοηθῆναι ἢ ἐν τῇ Γραφῇ κειμένη τοῦ Θεοῦ μεταμέλεια.

Ἀπόκρισις.

Φασὶν οἱ τὰ θεῖα εὐσεβῶς φρονεῖν διεγνωκότες, ἀδύνατον εἶναι τὸν Θεὸν φύσει ὄντα δημιουργόν, μὴ καὶ προνοητὴν εἶναι φύσει τῶν δεδημιουργημένων. Εἰ δέ τοῦτο, ἀνάγκη πᾶσά ἐστι φυσικῶς προνοουμένη τοῦ Θεοῦ τῆς ἀνθρωπότητος, πολλοὺς εἶναι παρ' αὐτῷ τοὺς περὶ τὴν προνοουμένην φύσιν τῆς σωτηρίας τρόπους. Ἐπειδὴ γάρ ἀγχίστροφον ζῶν ὁ ἄνθρωπος, εὐχερῶς τοῖς καιροῖς καὶ τοῖς τρόποις συμεταβαλλόμενον, ἀνάγκη πάντως καὶ τὴν θεῖαν Πρόνοιαν, καίτοι τὴν αὐτὴν οὔσαν, συμεταβάλλεσθαι ταῖς ἡμῶν διαθέσεσι, διὰ τῶν προσφυῶς ἀρμοζόντων ταῖς ἐν τῇ φύσει ἀναφουομέναις κακίαις τρόπον ἐφευρίσκουσαν. Καὶ ὡσπερ ἐπὶ τῆς ἰατρικῆς, πολλοὶ αἱ ταύτη ὑποκείμεναι νόσοι· καὶ ἀνάγκη τὸν ἐπιστήμονα ἰατρόν, τοῦ ὑποκειμένου σώματος εἰς πολλὰ καὶ διάφορα παθήματα πίπτοντος, καὶ αὐτόν εἰς κρεῖττονας τρόπους ἀπὸ τῶν ἡττόνων μεταβαίνειν· οὕτως καὶ ἐπὶ Θεοῦ, (813) ἢ ἀπὸ τοῦ τοιοῦδε τρόπου ἐπὶ ἕτερον τρόπον τῆς προνοίας μετάβασις, μεταμέλεια τοῦ Θεοῦ τῇ Γραφῇ σύνηθες ὀνομάζεσθαι.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΛΓ΄.

Τί σημαίνει τό, "Ἐπί ταῖς τρισίν ἢ τέσσαρσιν ἀσεβείαις Τύρου οὐκ ἀποστραφήσομαι;"

Ἀπόκρισις.

Ἀσεβείας οἶμαι τέσσαρας τόν προφητικόν αἰνίττεσθαι λόγον· ταύτης [R. ταύτας] τήν προσβολήν, τήν ἐπιθυμίαν, τήν ἕξιν τοῦ κακοῦ καί τήν ἐνέργειαν. Ἐπί μὲν οὖν τῆς πρώτης καί τῆς δευτέρας, τουτέστι τῆς προσβολῆς καί τῆς ἐπιθυμίας, ἀνοχήν ποιεῖται ὁ Θεός, ὡς μή τοῦ κακοῦ προβάντος εἰς τελείωσιν. Ἐπί δέ τῆς τρίτης καί τῆς τετάρτης ἀσεβείας, τουτέστιν ἕξως καί ἐνεργείας, ἤγουν συγκαταθέσεως καί πράξεως, τήν ἀπειλήν ὁ Λόγος εἰκότος ἐνδείκνυται.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΛΔ΄.

Διά τί οὐ δύναται λέγεσθαι Πατήρ Πνεύματος, ἢ Χριστός Πνεύματος καθάπερ ἐπί τοῦ Πατρός καί τοῦ Υἱοῦ λέγεται διαφόρως [ἀδιαφόρως] Πνεῦμα Θεοῦ, καί Πνεῦμα Χριστοῦ;

Ἀπόκρισις.

Ὅσπερ ἐστί αἴτιος τοῦ Λόγου ὁ Νοῦς, οὕτως καί τοῦ Πνεύματος, διά μέσου δέ τοῦ Λόγου. Καί ὡσπερ οὐ δύναμεθα εἰπεῖν τόν λόγον εἶναι τῆς φωνῆς, οὕτως οὐδέ τόν Υἱόν λέγειν τοῦ Πνεύματος.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΛΕ΄.

Τί δηλοῖ τό ὑπό τοῦ Κυρίου λεγόμενον, τό, "Ἐάν ὁ ὀφθαλμός ἢ ἡ χεὶρ ἢ ὁ ποῦς σκανδαλίζῃ σε, ἔκκοψον αὐτούς, καί βάλε ἀπό σοῦ;"

Ἀπόκρισις.

Ἔστι μὲν καί περί φίλων, ὡς ὀφθαλμῶν, καί οἰκείων, ὡς περί χειρῶν ἡμῶν ὄντων ἀναγκαίων· καί ἐταίρων [R. ἐτέρων], ποδῶν δίκην διακονούντων ἡμῖν, ὑπονοεῖν τήν παραβολήν, κατά τό πρόχειρον αἰνίττεσθαι· οὕσπερ ἐάν σκανδαλίζωσι καί τήν ψυχὴν καταβλάπτωσιν, ἐκκόπτειν ὁ λόγος παρεκελεύσατο. Ἔστι δέ καί ἄλλως ἐκλαβεῖν τό παράγγελμα, κατά τόν τῆς ἀναγωγῆς τρόπον. Ἐάν ἕχης θεωρητικὴν γνῶσιν ὡσπερ ὀφθαλμόν· πρὸς τύφον δέ αὕτη ἐπαίρει σε (816) καί ὑπερηφανίαν, ἔκκοψον αὐτήν. Ἐάν δέ καί πρᾶξιν ἀστείαν, καί αἰτία σοι γίνεται ἐπάρσεως, ἔκκοψον αὐτήν. Ὡσαύτως δέ καί ἐάν ἰκανότητα ἕχης διακονίας, ὅπερ ἐστίν ὁ ποῦς, καί ὡς ἐκ τούτου φυσᾶς, ἀπόστηθι ἀπ' αὐτῆς. Συμφέρει γάρ σε παρά ταύτας δοκούσας εἶναι ἀρετάς γενέσθαι, καί μή διά τῆς ἐπάρσεως καί ὑπερηφανίας εἰς παντελεῖ χωρῆσαι ἀπώλειαν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΛΣτ΄.

Τί δηλοῖ τό, "Ἐπήρθη ὁ ἥλιος, καί ἡ σελήνη ἔστη ἐν τῇ τάξει αὐτῆς."

Ἀπόκρισις.

Ὅταν ἐν ἡμῖν ὑψωθῇ ὁ ἥλιος τῆς δικαιοσύνης διά τῶν ἀγαθῶν ἔργων, καί τῆς ἀληθοῦς γνώσεως, τότε ἡ σελήνη ἴσταται ἐν τῇ τάξει αὐτῆς· τουτέστιν ἡ ἡμετέρα φύσις ἢ ὑπό τροπὴν οὔσα καί ἀλλοίωσιν, τάξιν λαμβάνει βάσιμον.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΛΖ΄.

Τί ἐστὶ τό ἐν τῇ καθολικῇ Πέτρου γεγραμμένον, "Ἴνα κριθῶσι κατὰ ἀνθρώπους σαρκί, ζῶσι δέ κατὰ Θεόν πνεύματι;"

Ἀπόκρισις.

Ἐπειδὴ περὶ τῶν ἐν τῷ κατακλυσμῷ εἴρηται ταῦτα· οὗτοι δέ εἶχον παντελεῖ ἀγνωσίαν Θεοῦ, καὶ πονηροῖς ἐπιτηδεύμασι συνέζων· ὅσα μὲν εἰς ἀνθρώπους ἡμάρτανον, διὰ τῶν καθ' ἑκάστην συμβαινόντων αὐτοῖς πολέμων τε καὶ ἐπαγωγῶν, καὶ ποικίλων συμβάσεων, ἀφήκεν αὐτοῖς· τὰ δέ περὶ τῆς εἰς αὐτόν ἀγνοίας ἀμαρτήματα οὐκ ἀφήκεν αὐτοῖς· (817) ἵνα διὰ τῆς εἰς αὐτόν πίστεως, ἡνίκα διὰ φιλανθρωπίαν ἐν τῇ τοῦ ἄδου γένηται χώρα, ὅσοι πιστεύσωσιν, ἀφεθῆ αὐτοῖς ἡ τῆς ἀσεβείας ἀμαρτία· καὶ ζήσωσι κατὰ Θεόν πνεύματι, κριθέντες δηλονότι σαρκί, καθὼς εἴρηται, ὑπὲρ τῶν εἰς ἀνθρώπους πλημμελειῶν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΛΗ΄.

Τί σημαίνει Δαβὶδ ψάλλον, καὶ τό πονηρόν πνεῦμα τοῦ Σαούλ ἀποκαταπαύων,

Ἀπόκρισις.

Πᾶς ὁ κατὰ τόν μακάριον Δαβὶδ ποιμαίνων τὰ πρόβατα, τουτέστιν, τό λογιστικόν τῆς ψυχῆς· καὶ κτένων θυμόν καὶ ἐπιθυμίαν καθάπερ ἐκεῖνος τόν λέοντα καὶ τὴν ἄρκον· οὗτος τῷ λόγῳ τῆς διδασκαλίας χρώμενον μετὰ τινος ὑψηλῆς θεωρίας, ἠδύνει τόν ἀκούοντα, καὶ τὰ ἐν αὐτῷ πάθη τῆς κακίας κατευνάζει.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΛΘ΄.

Ἐπειδὴ ἡ Γραφή τρανῶς λέγει, ὅτι δέδωκε δεκάτας ὁ Ἀβραάμ τῷ Μελχισεδέκ· ἄλλως τε καὶ εἰ πάντα ἀπέδωκε, καθὼς αὐτός λέγει, ὅτι ἕως σφαιρωτῆρος ὑποδήματος οὐκ ἔλαβε, πόθεν δέδωκε δεκάτας; Οὐδέ γάρ αὐτός ἴδιόν τι ἐπέφερετο εἰς πόλεμον ἐκκληκτος ἀπερχόμενος.

Ἀπόκρισις.

Ἐπειδὴ ἡ θεία Γραφή ἱερέα τοῦ Θεοῦ τόν Μελχισεδέκ λέγει εἶναι, προσηκόντως ἄρα ὁ Ἀβραάμ ὡς λαϊκοῦ τάξιν ἐπέχων δεδωκέναι τῷ ἱερεῖ τὰς δεκάτας πιστευθήσεται. Ὅτι δέ καὶ εἶχε πόθεν παρασχεῖν, ἐκεῖθεν δήλον. Οἱ γάρ ἐπιστατρεύσαντες βασιλεῖς ἐπὶ Σόδομα, οὐ μόνον τὰ Σοδόμων εἶχον λαβόντες, ἀλλὰ καὶ ἄλλων χωρῶν εἶχον μεθ' ἑαυτῶν λάφυρα, ἅπερ ἦσαν προαιχμαλωτεύσαντες. Ἄπερ πάντα κατακόψας αὐτοῦς ὁ Ἀβραάμ, καὶ λαβὼν, τὰ μὲν τῶν Σοδομιτῶν ἀπέδωκε· τὰ δέ ἄλλα παρ' ἑαυτῷ κατέσχευεν, ἐξ ὧν καὶ τὰς δεκάτας τῷ Μελχισεδέκ παρέσχετο.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Μ΄.

Τίνος χάριν, οἱ μὲν κατὰ νόμον ἱερεῖς γυναῖκας ἔχειν οὐκ ἐκωλύοντο· οἱ δέ κατὰ Χριστόν ἱερεῖς κωλύονται, ὅσον ἀπὸ τῆς συνηθείας;

Ἀπόκρισις.

Ἐπειδή ἡ τοῦ Εὐαγγελίου ἱερωσύνη κατά τήν τάξιν Μελχισεδέκ γενέσθαι πιστεύεται, καί οὐ κατά τήν τάξιν Ἀαρών· Μελχισεδέκ δέ, γυναῖκα ἐσχηκέναι οὐκ ἀναγέγραπται. Ἀναγκαίως ἄρα καί οἱ κατά τήν αὐτοῦ τάξιν ἱερατεύοντες ἐπίσκοποι γυναῖκας οὐ προσίενται.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΜΑ΄. (820)

Τίνος χάριν ἐν τῇ προθέσει τοῦ τιμίου σώματος καί αἵματος τοῦ Κυρίου, τούς ἄρτους καί τά ποτήρια ἀνίσους προτιθεῖν ἔθος τῆς Ἐκκλησίας;

Ἀπόκρισις.

Πάντα ὑπερφυῆ λόγον ἔχουσι τά ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τελούμενα. Ἐπειδή δέ κατ' ἐξαίρετον τά σύμβολα ταῦτα τῆς θείας οὐσίας εἰσὶ μυστήρια καί ἀπεικονίσματα· ἔστι δέ αὕτη ἀσύνθετος· πᾶσα δέ κτίσις σύνθετός ἐστι· μόνη δέ, ὡς εἴρηται, ἡ ἅγια Τριάς ἀπλή καί ἀσύνθετος· διά τοῦτο οὖν ἄνισα προτίθησιν ἡ Ἐκκλησία τούς ἄρτους καί τά ποτήρια, τό Θεῖον ἐν τούτοις χαρακτηρίζουσα.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΜΓ΄.

Τί σημαίνει τό Γαριζίν, καί τό Βάλ;

Ἀπόκρισις.

Γαριζίν ἐρμηνεύεται περιτομή· Βάλ δέ, φύραμα. Ἐν τῷ φυράματι οὖν τῆς ἐθνικῆς μερίδος τῆς καθηραμένης, πῆγγυσι θυσιαστήριον ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΜΔ΄.

Τί Χαυῶνες, Κανά, Γαλιλαία, Δωήκ καί Ἀερμών.

Ἀπόκρισις

Χαυῶνες θυρίδες ἐρμηνεύονται. Κανά (821) ἐρμηνεύεται κτήσις· Γαλιλαία δέ ἀποκάλυψις (ἀποκύλις). Δωήκ ὁ Σύρος, ὁ ὑπερήφανός ἐστι λογισμός. Ἀερμών ἐρμηνεύεται ἀποστροφή θηρίων. Φασί δέ τόν Ἰορδάνη ποταμόν ἐκεῖθεν γεννᾶσθαι. Σημαίνει δέ διά τούτων, τήν χάριν τοῦ ἁγίου βαπτίσματος.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΜΕ΄.

Τί ἐστι τό ἐν Ψαλμοῖς εἰρημένον, "Σχολάσατε, καί γνώτε ὅτι ἐγώ εἰμί ὁ Θεός;"

Ἀπόκρισις.

Ἐξ εἰσι σχολαί, ἄστινας κατορθοῦντες, Θεόν ἐπιγνώναι δυνάμεθα. Πρώτη ἡ τῆς ἁμαρτίας ἐνεργείας· δευτέρα, ἡ τῆς ἐξαπτικῆς διαίτης· τρίτη, ἡ τοῦ τύπου τῆς ἐπιμιξίας τῶν ἀφυλάκτως βιούντων· τετάρτη, ἡ τοῦ ἀπροσφόρου ἐπιτηδεύματος τοῦ κατά Θεόν βίου· πέμπτη, ἡ τῆς ὑπάρξεως τῆς διαβεβλημένης καί εἰς πολλά περισώσης τόν νοῦν· ἕκτη, τό μή ἔχειν καθόλου ἴδιον θέλημα. Καί τοῦτό ἐστι καί ἀποταγή καί ὑποταγή ἡ ἀληθινή καί κατά Θεόν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΜΣΤ΄.

Εἰς πρόσωπον τίνος λαμβάνεται ὁ Ἰεφθάε, καί ἡ τούτου θυγάτηρ;

Ἀπόκρισις.

Ὁ μὲν Ἰεφθάε εἰς πρόσωπον τοῦ Κυρίου· ἡ δὲ τούτου θυγάτηρ, εἰς τὴν αὐτοῦ πανάχραντον σάρκα. Ὡσπερ γάρ ὁ Ἰεφθάε ἐκ πόρνης ἦν γεγεννημένος, καὶ ἀπὸ τῶν ἰδίων ἐξεδιώχθη· καὶ ἐξελθὼν ἐπολέμησε, καὶ ἐνίκησε τοὺς ὑπεναντίους, ὑποσχόμενος τῷ Θεῷ τὸν ὑπαντῶντα αὐτῷ ἐκ τῶν οἰκείων αὐτοῦ προσάγειν εἰς θυσίαν· οὕτως καὶ ὁ Κύριος ἐκ τῆς πορνευσάσης ἡμῶν φύσεως, τὸ κατὰ σάρκα ἀναμαρτήτως προελθὼν, καὶ τῆς οἰκείας σαρκὸς γενόμενος σπορευός. Ἐκδιωχθεὶς τε ὑπὸ τῶν δοκούντων εἶναι Ἰουδαίων, καὶ τὸν ὑπὲρ ἡμῶν πόλεμον νικήσας, προσήγαγε τὴν οἰκείαν σάρκα τῷ Θεῷ καὶ Πατρί. Ἰεφθάε γάρ ἐρμηνεύεται, ἄνοιξις Θεοῦ.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΜΖ΄. (824)

Πῶς νοήσομεν τό τοῦ Εὐαγγελίου, ὅτι "Μείζων Ἰωάννου ἐν γεννητοῖς οὐκ ἐγγήγεται· ὁ δὲ μικρότερος ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, μείζων αὐτοῦ ἐστίν;"

Ἀπόκρισις. (824)

Ὅστις ὑπὲρ τὸν Ἰωάννην ταπεινώσει ἑαυτὸν (τοῦτο γάρ ἐστὶ τό, μικρότερος), ἐκεῖνος μείζων ἐστὶ τοῦ Ἰωάννου. Ἡ καὶ ἄλλως, ἐπειδὴ ὁ Ἰωάννης τὴν ἐνταῦθα ἐφικτὴν διὰ θεωρίας γνῶσιν κατειληφέναι πιστεύεται, ἡ μικρά καὶ τελευταία κατὰ τὴν μέλλουσαν φανήσεσθαι κατάστασιν γνῶσις, μείζων ὑπάρχει τῆς ἐνταῦθα. Ἡ καὶ ὁ ἐν ἀνθρώποις ἄκρος θεολόγος τοῦ ἐν ἀγγέλοις ἐσχάτου ἐστὶ μικρότερος. Ἡ καὶ ὁ κατὰ τὴν ἀγγελικὴν [εὐαγγελ.] πολιτείαν τὴν ἐσχάτην ἔχων τάξιν, τοῦ κατὰ τὸν νομικὴν δικαιοσύνην ἄκρου, μείζων ἐστὶ.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΜΗ΄.

Τί ἐστι, τό τῶν Παροιμιῶν, "Χεὶρὶ χειῖρας ἐμβαλὼν, οὐκ ἀθωωθήσεται;"

Ἀπόκρισις.

Πράξει ἐναρέτω ὁ πράξιν μίσγων φαύλην, οὐκ ἀθωωθήσεται.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΜΘ΄.

Τί ἐστι τό, "Ἐπτάκις πεσεῖται ὁ δίκαιος, καὶ ἀναστήσεται;"

Ἀπόκρισις.

Δίκαιον ἐνταῦθα, τὸν μόνον ἀληθῶς δίκαιον τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν ὑπολαμβάνειν χρεῶν. Ἐπεὶ οὖν ὁ αὐτός ἐν ἡμῖν λέγεται καὶ πίπτειν καὶ ἀνίστασθαι, ὡς τὰ ἡμέτερα πάντα διὰ φιλανθρωπίαν καταδεξάμενος· ἔπεσε δὲ ἡ φύσις ἡμῶν ἐπτάκις, κατὰ τε τὴν τοῦ προπάτορος παράβασιν πρώτην γεγεννημένην· δευτέραν δέ, τὴν τολμηθεῖσαν τοῦ Κάιν μαιφονίαν, πρῶτον καινοτομήσαντος φόνον· τρίτην ἐπὶ τῆς κατὰ τὸν Νῶε γενεᾶς, ἐφ' ἧς οὐ κατέμεινε τό Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, διὰ τό εἶναι αὐτοὺς σάρκας· τέταρτον, ἐπὶ τῆς πυργοποιίας· πέμπτον, ἐπὶ τῆς τοῦ Ἀβράαμ γενεᾶς, ἐξ ἧς μόνος αὐτός τῷ Θεῷ εὐηρέστησε· ἕκτην, ἐπὶ τοῦ Μωϋσέως, εἰς τοσοῦτον τῆς ἐπ'

αὐτοῦ γενεᾶς ἀθεΐας ἐξοκειλάσης, ὡς αὐτόν εἰς ἐπικουρίαν τῆς τοσαύτης ἀσεβείας ἀπό Θεοῦ πεμφθῆναι· ἕβδομον, ἐπὶ τῆς τῶν προφητῶν γενεᾶς, ἣτις τὰς προλαβούσας γενεὰς εἰς κακίας μέτρον ὑπερηκόντισεν. Ἐπεὶ οὖν, ὡς εἴρηται, ἐπτάκις ἔπεσεν ἡ φύσις ἡμῶν, ταύτην ἀφάτῳ φιλανθρωπία νικηθεὶς ἀνέστησεν ὁ Κύριος αὐτήν τὴν φύσιν ἐνώσας ἑαυτῷ καθ' ὑπόστασιν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Ν΄.

Τί σημαίνει τό Εὐαγγέλιον, λέγον, "Νίψαι σου τό πρόσωπον, καί ἄλειψαί σου τήνκεφαλήν;"

Ἀποκρίσις.

Τό πρόσωπον ἡμῶν ἐστίν ὁ βίος, χαρακτηρίζων καθάπερ ἡ ὄψις ὁποῖοί τινές ἐσμέν κατά τόν ἕσω ἄνθρωπον. Τοῦτο οὖν ὁ λόγος παρακελεύεται νίπτειν, (825) τουτέστι καθαίρειν τόν βίον, κηλίδος πάσης ἀμαρτιῶν· κεφαλή δέ ἐστίν ὁ ἡμέτερος νοῦς, ὃν ὁ λόγος ἀλείφειν κελεύει, τουτέστι τῇ θείᾳ καταφαιδρύνειν γνώσει.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΝΑ΄.

Τί ἐστὶ τό, "Συνέφερον αὐτῷ, ἵνα μύλος ὀνικός περιτεθῆ ἐν τῷ τραχήλῳ αὐτοῦ, καί ῥιφή ἐν τῇ θαλάσῃ, ἢ ἵνα σκανδαλίση ἕνα τῶν μικρῶν;"

Ἀποκρίσις.

Μικροῦς, οἷμαι, λέγει τούς κατά διάνοιαν ἀφελεῖς, καί διὰ σμικρότητα νοός, μὴ δυναμένους διακρίνειν τά τῆς Προνοίας κρίματα. Ὅστις ἄν σκανδαλίση τούς τοιοῦτους, συνέφερον αὐτῷ Ἑλληνικῆς εἶναι μοίρας, οἱ δίκην ὄνου ἐν μύλῳ μόνῃ τῇ κινήσει τοῦ κόσμου ἐνίσχηνται· καί ἵνα ῥιφή ἐν τῷ πελάγει τῆς θαλάσσης· τουτέστι ἐν τῇ συγχύσει τοῦ βίου. Τοῦτο δέ καί ὁ Ἀπόστολος Πέτρος βεβαιοῖ λέγων· Κρεῖσσον μὴ ἐπιγνῶναι τὴν ὁδόν τῆς δικαιοσύνης, ἢ ἐπιγνόντας, εἰς τὰ ὀπίσω ἀνακάμψαι.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΝΒ΄.

Εἰς τί λαμβάνεται ὁ Κάϊν, καί ὁ Ἄβελ;

Ἀποκρίσις.

Ὁ Κάϊν λαμβάνεται ἐπὶ τοῦ φρονήματος τῆς σαρκός· ὁ δέ Ἄβελ, ἐπὶ τοῦ πένθους, ἡγουν τῆς μετανοίας.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΝΓ΄.

Τί ἐστὶ τό, "Μὴ μακαρίσης ἄνδρα πρό τελευτῆς αὐτοῦ;"

Ἀποκρίσις.

Καί κατά τό πρόχειρον τῷ πολλῶν νῶν διὰ τό ἄδηλον, καί τῆς ἀνθρωπίνης προαιρέσεως εὐόλισθον, οὗ χρή μακαρίζειν τινά, ἄχρι διὰ πάσης ἀρετῆς διελθῶν, ἀναντιρρήτῳ τέλει τὴν ζωὴν κατακλείσει. Πρὸς δέ τόν ὑψηλότερον νοῦν, ὁ ἀρξάμενος διὰ τῆς μετανοίας καί ἀσκήσεως, τό ζῶν ἐν αὐτῷ γήϊνον φρόνημα

ταπεινοῦν καὶ ἀσθενῆ ποιεῖν, οὕτω μακαριστός, μέχρις ἂν διὰ τοῦ συντόνου τῆς ἀσκήσεως πόνου νεκρωθῆ καὶ συντέλειαν λάβῃ. Ὁ γάρ τοιοῦτος μακάριος, ὡς τῷ Χριστῷ συναποθανών διὰ τῆς κακῶν ἀπραξίας, καὶ συνανιστάμενος πάλιν διὰ τὸ ὕψος τῶν ἀρετῶν. Τοῦτο γάρ καὶ ὁ Ψαλμωδὸς σημαίνει λέγων· Μακάριοι οἱ ἄωμοι, οἱ καθαροὶ δῆλον ὅτι κακίας· οἱ πορευόμενοι ἐν νόμῳ Κυρίου· οἱ διὰ τῶν ἀγαθῶν πράξεων ὀδεύοντες.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΝΔ΄.

Τί δηλοῖ τό, "Ἐάν διώκωσιν ὑμᾶς ἐκ τῆς πόλεως ταύτης [vulg. ἐν τῇ πόλει ταύτῃ], φεύγετε εἰς τὴν ἄλλην;"

(828) Ἀπόκρισις.

Αἱ πόλεις ἐπὶ φρουρᾶς καὶ ἀσφαλείας καὶ φυλακῆς τιμίων εἰσὶ. Πόλις οὖν ἐστὶ κατά τόν τῆς ἀλληγορίας τρόπον, ἢ ἐκ διαφόρων τρόπων ἐπινοουμένη ἄσκησις οἶον, ἐγκράτεια οἴνου, βρωμάτων ἀποχή, ἐπιτεταμένη ἀγρυπνία, καὶ τὰ τοιαῦτα, ἅτινά εἰσι φρουρά καὶ ἀσφάλεια. Ἐάν οὖν διώκωσιν ἡμᾶς οἱ δαίμονες, ἀπὸ ἐνός τούτων, τύφον ἢ κενοδοξίαν διὰ τοῦ τοιοῦτου τῆς ἀσκήσεως εἴδους προσάγοντες, κρεῖττόν ἐστὶν ὑποχωρεῖν τῆς τοιαύτης δοκούσης εἶναι ἀκριβεστέρας ἀγωγῆς, ἵνα μὴ εἰς ὑπερηφανίαν ἐμπέσωμεν, καὶ φυγεῖν εἰς ἄλλην ἀκενόδοξον ἀρετήν, μέχρις ἂν ὁ τῆς ἀπαθείας ἔλθῃ λόγος. Ἦ καὶ ἄλλως, πόλεις λέγει τὰς ἀνθρωπίνας ψυχάς. Ἐπὶ γάρ ταύτας οἱ ἀπόστολοι παρὰ τοῦ Σωτῆρος πεμπόμενοι, ἀπὸ μὲν τῶν ἀναξίων ἑαυτοὺς κρινόντων ἀπελαθέντες, εἰς ἐτέρων ψυχάς μετοικίζονται, δεκτικὰς τῆς αὐτῶν διδασκαλίας γεγενημένας· καὶ τὰς τοιαύτας πόλεις τοῦ Ἰσραήλ, οὐ μὴ τελέσωσιν ἀληθῶς ἐνδημοῦντες αὐταῖς· καὶ πῆ μὲν εἰσοικιζόμενοι· πῆ δέ, ἀπ' αὐτῶν διωκόμενοι, ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου κατά τὴν ἔνδοξον αὐτοῦ παρουσίαν τὰ πάντα πληρῶν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΝΕ΄.

Πῶς καί, "Ἡ ἐλεημοσύνη εἰς σταθμούς, κατά τόν ἅγιον Ἡσαΐαν;" Οὐδέ γάρ τι ἀγαθόν ἄκριτον, εἰ κἄν ἐν τοῖς τῷ ἀμπελῶνι ἔδοξεν.

Ἀπόκρισις.

Ἐάν σταθμίζεται ἡ ἐλεημοσύνη τοῦ Θεοῦ, καὶ περιγράφεται, εἰκότως. Μᾶλλον οὖν τοῦτο χρή ὑπολαμβάνειν, ὅτι ὡσπερ ἔχομεν δύναμιν ὀπτικήν καὶ ἀκουστικήν καὶ ἀναπνευστικήν, οὐχ ὅλον εἰσδεχομένας τόν ἀέρα, ἢ τό φῶς, ἢ τὴν φωνήν, ἐπεὶ οὐκ ἂν ἄλλω ὑπελείφθη ἢ ἐκ τούτων μετοχή, ἀλλὰ κατά τὴν ἀναλόγως προσοῦσαν δύναμιν ἐκάστῳ μετέχει· οὕτω καὶ ἡ τοῦ Θεοῦ ἐλεημοσύνη κατά τὴν ἐκάστου τῶν ὑποκειμένων διαθέσεων ποιότητα, καὶ τὴν ἄφεισιν καὶ τὴν χάριν δίδωσιν. Οἶον, τελείως τις μετενόησε· τελείως καὶ ἀφίεται· ὡσαύτως καὶ ἐπὶ τοῦ ἀγαπῶντος.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΝΣΤ΄.

Τί ἐστὶ τό ἐν τῷ Ἔσδρα λεγόμενον, "Φοβέρισον αὐτοὺς ἐν νόμῳ Κυρίου;"

Ἀπόκρισις.

Τό φοβέρισον εἴρηται, ἀντί τοῦ, Κατάπληξον αὐτούς· οὐκ ἐκ τῶν ἐπηγγελμένων ἀγαθῶν, ἀλλ' ἐκ τῶν ἠπειλημένων φοβερῶν. Δουλικόν γάρ τοῦτο, καί Ἰουδαίους ἀρμόδιον

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΝΖ'. (829)

Τί ἐστίν, "Ὅπλον ἐν φόβοις νυκτερινοῖς, ἀνάπαυσις κόπων ἡμερινῶν;"

Ἀπόκρισις.

Νύκτα ἐκάλεσε τάς τοῦ ἐχθροῦ κεκρυμμένας δολεράς προσβολάς· ἡμέρας δέ, τοὺς ὁμολογουμένους καί ἐν φανερωῖ πειρασμούς. Ὁ οὖν τὴν ἕξιν τῆς θείας γνώσεως εἰληφώς, καί μηδέν ἀγνοῶν τῶν τοῦ ἐχθροῦ νοημάτων, οὐ φοβεῖται τι τῶν κεκρυμμένων τοῦ ἐχθροῦ προσβολῶν. Φόβος γάρ οὐδέν ἕτερόν ἐστίν ἢ προσδοκωμένων κακόν. Ἀλλά μὴν καί ἀνάπαυσιν ἡγεῖται, τοὺς ὑπὲρ τῶν ὁμολογημένων πειρασμῶν πόνους, διὰ τὴν ἐγγινομένην ἐκ συμπλοκῆς πρὸς αὐτοὺς δοκιμασίαν, καί τὴν ἐλπιζομένην ἐκ ταύτης μακαρίαν ἐκδοχὴν τοῦ στεφάνου τῆς ἀφθαρσίας.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΝΗ'.

Τί ἐστὶ τό ἐν τῷ ἑβδομηκοστῷ πέμπτῳ ψαλμῷ εἰρημένον, ὅτι "Ἐνθύμιον ἀνθρώπου ἐξομολογήσεται σοι καὶ ἐγκατάλειμμα ἐνθυμίου ἐορτάσει σοι;"

Ἀπόκρισις.

Ἡ μὲν ἐορτή, εὐφραινομένων ἐστίν· ἡ δὲ ἐξομολόγησις, ἐταζομένων. Καί τό μὲν ἐστὶ λύτης· τό δὲ χαρᾶς. Τοῦτο οὖν λέγει, ὅτι ἐν τῇ κρίσει ἀντισηκούμενον τό παροδικόν καί ἀτελές τοῦ ἀγαθοῦ ἐνθυμήματος, (832) τῷ μονίμῳ καί ἀπρητισμένῳ ἐνθυμήματι τό πλέον ἔχει· τό μὲν γάρ, ἐξετάζεται· τό δέ, ἐορτῆς καί χαρᾶς γίνεται πρόξενον.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΝΘ'.

Τί ἐτυμολογεῖται γαστριμαργία;

Ἀπόκρισις.

Οὐδεὶς οὔτε γραμματικῶν οὔτε ῥητόρων ἐμνημόνευσεν. Ἀριστοτέλης δὲ ἐν τῷ Περὶ ζῶων μέμνηται ζώου, μαργοῦ λεγομένου, ὅπερ γεννᾶται ἀπὸ σήψεως, μεταξὺ τῆς γῆς καὶ τοῦ ὕδατος. Καί ἀφ' οὗ γεννηθῆ, οὐ παύεται γηίφαγον, ἕως ἐκτρυπῆσαν τὴν γῆν, εἰς τὴν ἐπιφάνειαν ἔλθῃ· καὶ ἐλθόν, θνήσκει τρεῖς ἡμέρας· καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἔρχεται νέφος βροχῆς, καὶ βρέχει ἐπάνω αὐτοῦ, καὶ ἀναζῆ μηκέτι ἀειφάγον ὄν. Καί ἐκ τούτου οἶμαι τοὺς ἀρχαίους φιλοσόφους ὀρμηθέντας τοὺς πολυφάγους γαστριμαργούς ἀποκαλέσαι. Δύναται δὲ τις εὐσεβῶς τοῖς οὖσιν ἐπιβάλλειν εἰδώς, καὶ κατὰ πνευματικὴν θεωρίαν ἐκλαβεῖν τὰ εἰρημένα. Πᾶν γάρ πάθος ἀπὸ σήψεως γεννᾶσθαι πέφυκε· καὶ ἐπειδὴν γεννηθῆ, οὐ παύεται ἐσθίον τὴν ὑποστήσασαν αὐτό καρδίαν, ἕως ἂν διὰ τῆς γνωστικῆς ἕξεως εἰς φανέρωσιν ἔλθῃ. Καὶ ἐλθόν θνήσκει ταῖς τρισὶ δυνάμεσι τῆς ψυχῆς. Καὶ οὕτως ἡ χάρις τοῦ Πνεύματος, ὡς διὰ νέφους τῆς διδασκαλίας ἐπιφανεῖσα, σταλαγμούς δίδωσι γνώσεως, καὶ ζωοποιεῖ· οὐ κατὰ τὴν προτέραν ἐμπαθῆ ζωὴν· ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐνάρετον καὶ Θεῷ οἰκείαν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Ε΄.

Τίς ἡ παραβολή τῶν ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ μισθωθέντων ἐργατῶν εἰς τόν ἐμπελῶνα; καί τίς ἡ ἀνισότης;

Ἀπόκρισις.

Ἡ τοῦ Θεοῦ κρίσις, οὐ κατά χρόνον καί σῶμα γίνεται, διότι καί ἡ ψυχὴ ἄχρονος καί ἀσώματος οὔσα, διά τό μή κατά χρόνον τήν αὐξήσιν καί τό πέρας δέχεσθαι, ἀχρόνως δέ τάς κινήσεις τῆς διαθέσεως ποιῆσθαι. Καλόν δέ ἐν ὑποδείγματι διασαφῆσαι τά λεγόμενα. Πολλάκις ἔστι τις ἐβδομήκοντα χρόνους ἔχων ἐν τῷ μονήρει βίῳ· ἄλλος δέ, μίαν ἡμέραν. Ἐπειδή δέ ὁ τοῦ ἐπαγγέλματος σκοπός ἐστίν, ἵνα τῆς πρὸς τά ὑλικά προσπαθείας καί σχέσεως ἀνασπάσας τήν ψυχὴν, ὅλην μετενέγκῃ πρὸς τόν Θεόν· (833) ὁ οὖν ἐβδομήκοντα ἔτη ἔχων, οὐδ' ὅλως περί τῆς τοιαύτης ἀπαθείας μεριμνήσας ἐτελεύτησεν· ὁ δέ μίαν ἡμέραν ἔχων, πᾶσαν αὐτοῦ τήν πρὸς τά ὑλικά ἐμπαθῆ διάνοιαν ἀνασπάσας, ὅλην τε τῷ Θεῷ ἐγκολπώσας ἐτελειώθη. Ἐν τῇ γενομένῃ ἐν τῇ κρίσει διανομῇ, ὁ μὲν ἀξίως τόν μισθόν λαμβάνειν, ὡς εἰς πέρας τόν σκοπόν τοῦ ἐπαγγέλματος ἀγαγών· ὁ δέ κατά χάριν, καί μόνον ὑπέρ οὗ τόν τῆς ἀσκήσεως ὑπέμεινε κόπον.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΕΑ΄.

Τίνος χάριν μετὰ δέκα ἡμέρας τῆς ἀναλήψεως τοῦ Κυρίου, τό Πνεῦμα κατήλθεν.

Ἀπόκρισις.

Φασί τινες τῶν τά θεῖα πεπαιδευμένων, ὅτι ἐπειδή ἐννέα τάξεις κατά τόν Διονύσιον τόν Ἀρεοπαγίτην αἱ ἀγγελικαί δυνάμεις εἰσίν, ἀνιών κατά τό ἀνθρώπινον ὁ Κύριος (κατά γάρ τό θεῖον πάντα πληροῖ), ἐκάστῳ τάγματι μίαν ἡμέραν ἀπένειμεν, ἀπό τῆς ἐσχάτης ἕως τῆς τελευταίας. Ἐδέοντο γάρ καί αὗτοι τῆς τοῦ Κυρίου πρὸς αὐτάς ἐπιδημίας. Ἐν αὐτῷ γάρ, κατά τόν Ἀπόστολον, ἀνακεφαλαιώθη, οὐ μόνον τά ἐπί τῆς γῆς, ἀλλά καί τά ἐν οὐρανῷ· καί μετὰ τοῦτο ἐνεφανίσθη τῷ Θεῷ καί Πατρί· καί οὕτως τό Πνεῦμα κάτεισι. Ἔστι δέ θεωρῆσαι τό προκείμενον καί κατ' ἄλλον θεωρίας τρόπον. Ἐπειδή γάρ ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος, ἐν ταῖς αὐτοῦ δέκα ἐντολαῖς ἐγκέκρυπται· σωματοῦται δέ ἐν ἡμῖν, συγκαταβαίνων ἡμῖν διά τῆς πράξεως· αὐθίς τε ἀνάγει ἡμᾶς διά τῆς γνώσεως, ὑψῶν ἡμᾶς μέχρις ἀνέλθωμεν εἰς τήν πάντων ὑψηλοτέραν τῶν ἐντολῶν, τήν λέγουσαν, Κύριος ὁ Θεός σου, Κύριος εἷς ἐστίν· ὅτε γοῦν ἐκ πάντων ἀφεθείς, μᾶλλον δέ, πάντα ἀφείς ὁ ἡμέτερος νοῦς, εἰς αὐτόν τόν Θεόν καταλήξῃ, τότε τάς πυρίνας γλώσσας δέχεται, Θεός κατά χάριν γινόμενος.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΕΒ΄.

Τί δηλοῖ, "Σπάνιον εἰσάγαγε τόν πόδα πρὸς τόν σεαυτοῦ φίλον, μήποτε πλησθεῖς σου μισήσῃ σε;"

Ἀπόκρισις.

Φίλον ἐνταῦθα τό σῶμα ἡμῶν λέγει, διά τήν πρὸς αὐτό φυσικήν ἔνωσίν τε καί στοργήν. Παραινεῖ οὖν ὁ Λόγος, τήν περί τό σῶμα πρόνοιαν μή πεφορτισμένην ποιῆσθαι, ἀλλά μόνῳ τῷ τῆς ψυχῆς ἴχνει τήν αὐτοῦ πρόνοιαν ποιῆσθαι· καί τοῦτο

δέ σπανίως, μήποτε τήν ανάπαυσιν αὐτοῦ περί πολλοῦ ποιουμένου σου, τά τῶν ἐχθρῶν καί μισούντων ἐν σοί ἐνδείξεται.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΕΓ΄.

Τί σημαίνει ἡ κατά τόν νόμον περί ἀγνοίας τοῦ φόνου νευροκοπομένη ἐν τῇ φάραγγι δάμαλις;

Ἀπόκρισις.

Σημαίνει διά τούτων τό πνευματικόν βούλημα τῆς (836) τῆς Γραφῆς, ὅτι οὐ μόνον περί τῶν προδήλων ἀμαρτημάτων χρή δεδοικέναι, ὡς μέλλοντας ὑπέρ αὐτῶν διδόναι δίκην, ἀλλά καί ὑπέρ τῶν ἀγνώστως ἡμῖν πραττομένων, δεδοικότας αἰεὶ τήν δάμαλιν, τουτέστι, τήν σάρκα ἡμῶν νευροκοπεῖν ἐν τῇ φάραγγι τῆς ἐγκρατείας καί τῆς ἀσκήσεως. Διά τοῦτο δέ τήν δάμαλιν ζῶσαν κατελίμπανον, ἵνα καί ἡμεῖς μάθωμεν, μή τό σῶμα ἀποκτένειν, ἀλλά τάς ἐπανισταμένας ἡδονάς νευροκοπεῖν καί δαμάζειν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΕΔ΄.

Τί σημαίνει ὁ παραλυτικός διά τῆς στέγης ὑπό τεσσάρων χαλῶμενος, καί εἰ δυνατόν κατά τήν ἱστορίαν ἀποστεγασθῆναι τόν οἶκον;

Ἀπόκρισις. (837)

Κατά μέν τήν ἱστορίαν, πάντως ἀπεστεγάσθη ὁ οἶκος· ἐπειδή οἱ τῶν τόπων ἐκείνων αὐτόπται γενόμενοι, φασί τάς στέγας τῶν οἴκων, ἀπό λίθου κισήρου εἶναι ἐλαφροτάτους, ὥστε τόν ἀποστεγάσαι βουλόμενον, εὐκόλως καί συντόμως δύνασθαι τοῦτο ποιεῖν. Κατά δέ τόν τῆς ἀναγωγῆς τρόπον, παραλυτικός ἔστι, πᾶς νοῦς ἐν ἀμαρτίαις νοσῶν, καί μή δυνάμενος διά τῆς φυσικῆς θεωρίας (αὕτη γάρ ἡ θύρα) ἰδεῖν τόν λόγον· διά δέ τῆς πίστεως ἀποστεγάσας τό κάλυμμα τῆς παχύτητος τοῦ νομικοῦ γράμματος, διά τῶν τεσσάρων χαλᾶσαι ἐκ τοῦ ματαίου ὕψους, πρὸς τόν ἑαυτόν κενώσαντα λόγον, καί τῇ πίστει καί τῇ πράξει λαμβάνει τήν βάσιν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΕΕ΄.

Τίνος χάριν καταγελωμένου Ἑλλισαίου τοῦ προφήτου ἐκ τῶν παίδων, ἠῤῥατο, καί ἐξῆλθον ἄρκοι, καί ἀνώρουξαν [ἀνέρρηξαν] μβ΄ παῖδας;

Ἀπόκρισις.

Φασί τινες μή εἶναι Ἰσραηλίτας τούς παῖδας, ἀλλ' ἐκ τῶν ἄλλοφύλων· καί οὐχί παῖδας τῇ ἡλικίᾳ, ἀλλά τῇ φρονήσει. Ἐπεὶ οὖν ἤκουον τόν προφήτην πολλά σημεῖα ποιοῦντα, καί οὐκ ἐπίστευον, ἀλλά κατεγέλων αὐτοῦ· παρήσαν δέ τινες μή κοινωνοῦντες τῆς ματαίας αὐτῶν γνώμης· ἵνα οὖν μή οὔτοι βλάπτωνται, καί τό βλάσφημον εἰς Θεόν ἀνατρέχει, ἐπεξῆλθεν αὐτοῖς ὁ Θεός. Κατά δέ τήν θεωρίαν, πᾶς νοῦς κατά τόν Ἑλισσαῖον φαλακρός, τουτέστι καθαρὸς ὑλικῶν νοημάτων, ἐν τῇ ἀναβάσει τῆς γνώσεως, πολλά ὑπό τῶν λογισμῶν τῶν περί τά αἰσθητά, καί τήν ὕλην καί τό εἶδος, καταγελᾶται· τεσσαράκοντα δηλοῦντος τά αἰσθητά· ὕλη δέ καί τό εἶδος προστιθέμενα, ἀποτελεῖ τόν τεσσαράκοντα δύο ἀριθμόν. Σκώπεται οὖν ἐκ τῶν

τοιούτων λογισμῶν ὁ νοῦς, πρὸς τό εἰς ὄκνον αὐτόν ἐμβληθῆναι πρὸς τὴν ἀρετὴν. Τούτους οὖν δι' εὐχῆς ἀναιρεῖ, καὶ διὰ τῶν ἄρκων, τουτέστι δι' ἡδονῆς καὶ ἐπιθυμίας· κατ' ἀντιστροφὴν γὰρ ἐπὶ τό κρεῖττον μεταχειριζόμενα τὰ τοιαῦτα πάθη, ἀποκτένουσι τοὺς λογισμοὺς τοὺς ἐμπαίκτους.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΕΣΤ'.

Πῶς ὀφείλομεν νοεῖν τὴν περί συντελείας τοῦ Υἱοῦ ἄγνοιαν;

Ἀποκρίσις.

Διπλῆ τίς ἐστὶν ἄγνοια· ἡ μὲν διαβαλλομένη, ἡ δέ, ἀδιάβλητος· καὶ ἡ μὲν ἐφ' ἡμῖν ἐστὶν, ἡ δέ, οὐκ ἐφ' ἡμῖν. Καὶ ἡ μὲν διαβαλλομένη καὶ ἐφ' ἡμῖν, ἡ περί τὴν ἀρετὴν καὶ εὐσέβεια ἄγνοια· (840) ἡ δέ ἀδιάβλητος καὶ οὐκ ἐφ' ἡμῖν ἐστὶν, ὅσα θελόντων ἡμῶν γινώσκειν οὐ γινώσκομεν· οἷον τὰ πόρρω γινόμενα, τὰ μέλλοντα γίνεσθαι. Εἰ οὖν ἐν τοῖς ἀγίοις προφήταις διεγινώσκετο τὰ πόρρω καὶ οὐκ ἐφ' ἡμῖν, χάριτι, πῶς οὐχὶ μᾶλλον πάντα ἠπίστατο ὁ Υἱός τοῦ Θεοῦ, καὶ δι' αὐτοῦ τό ἀνθρώπινον, οὐ φύσει, ἀλλ' ἐνώσει τῇ πρὸς τόν Λόγον; Ὡσπερ γάρ σίδηρος πεपुरακτωμένος, πάντα τὰ ἰδιώματα τοῦ πυρός ἔχει· φωτίζει γάρ καὶ καίει· οὐ μὴν φύσει ἐστὶ πῦρ, ἀλλὰ σίδηρος· οὕτω καὶ τό ἀνθρώπινον τοῦ Κυρίου, καθό μὲν ἠνώθη τῷ Λόγῳ, πάντα ἠπίστατο, καὶ τὰ θεοπρεπῆ ταῦτα ἐν ἑαυτῷ διεδείκνυτο· καθό δέ φύσις ἀνθρωπεῖα ἐν αὐτῷ οὐχ ἠνωτο, λέγεται ἄγνοεῖν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΕΖ'.

Τί σημαίνει τό μοναχικόν σχῆμα, καὶ πρό τούτου, τίς ἡ ἀπόκαρσις τῶν τριχῶν;

Ἀποκρίσις.

Ὡσπερ πάντων τῶν ἐν τῷ σώματι μελῶν ἡ κεφαλή προτερεύει, οὕτως καὶ ἐν τῇ ψυχῇ ὁ νοῦς κεφαλῆς τύπον ἔχει. Τοῦτον οὖν ἀποκείρειν δεῖ, πάντων τῶν κοσμικῶν νοημάτων. Τό δέ κολόβιον, (841) ἐπειδὴ τό μὲν ὅλον σῶμα σκέπει, μόνας δέ τὰς χεῖρας γυμνοῖ, σημαίνει ὡς χρή τὴν ἠθικὴν φιλοσοφίαν ἐνδεδύσθαι, ἀφηρημένην τὰς πρακτικὰς τῆς ἀμαρτίας ἐνεργείας· καὶ ὡς χρή ταύτην ἐπικεῖσθαι ἀεὶ ἐπὶ τε δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ. Ἡ γὰρ δύναμις τῆς ἀντικειμένης τοῦ πονηροῦ δυναστείας ἐστὶ, κατὰ τόν Ἰώβ, ὑπὸ ὀμφαλοῦ γαστροῦ· καὶ αἱ ψυχαὶ κατὰ τόν μακάριον Δαβίδ, πληροῦνται τῶν δαιμονικῶν ἐμπαίγματος. Ἐμπαίγματα δέ εἰσιν, αἱ διαφοροὶ τῆς πορνείας ἐνεργεῖαι. Ὁ δέ ἀνάλαβος, ἐπειδὴ καὶ ἐμπρός καὶ ὀπίσω τόν σταυρόν ἔχει, σημαίνει ὅτι χρή, κατὰ τόν Ἀπόστολον, μὴ μόνον σταυρωθῆναι ἡμᾶς τῷ κόσμῳ, ἀλλὰ καὶ τόν κόσμον ἡμῖν· ἵνα φευγόντων ἡμῶν τόν κόσμον, μηδὲν ἐμπόδιον ἔχωμεν, μηδὲ τῇ πρὸς αὐτόν σχέσει διὰ τῆς ἐπιφαινομένης ἀπάτης ἐγκρατηθῶμεν· μήτε δέ πάλιν τῶν ὀπισθεν διωκόμενοι ἐκ τοῦ κόσμου ἐκ τῶν ἀκουσίων πειρασμῶν, ὑπενδύσωμεν τοῦ τόνου τῆς εὐσεβείας· ἀλλ' ἀναίσθητοι καὶ νεκροὶ διαμείνωμεν, πρὸς τε τὰ ἀκούσια καὶ τὰ ἐκούσια πάθη. Τό δέ κουκούλιον δηλοῖ, τὴν φρουροῦσαν καὶ σκέπουσιν τόν νοῦν ἡμῶν χάριν τοῦ Θεοῦ. Ὁ γὰρ ἀποκειράμενος τὰ τοῦ κόσμου νοήματα, τὴν περικεφαλαίαν δέχεται τοῦ σωτηρίου. Τὰ δέ σανδάλια, τοῦτον ἔχει τόν λόγον. Ἐπειδὴ ἐκ νεκρῶν δερμάτων εἰσὶ, μικρῶ δέ μέρει τοῦ σώματος ὑπόκεινται, τόν αὐτόν τρόπον, ἥπερ τό ὅλον σῶμα πρὸς τὰ ἴχνη τοῦ σανδαλίου ἔχει, οὕτω χρή τὴν ψυχὴν τῷ σώματι κεχρησθαι, καὶ τοῦτο νεκροῦν τῶν παρά φύσιν παθῶν. Τό δέ περιβόλαιον, ἐπειδὴ τετράγωνόν ἐστὶν, ἐκ τεσσάρων δέ στοιχείων καὶ ὁ κόσμος,

σημαίνει ὅτι χρή περιβεβληῖσθαι ἡμᾶς τὴν φυσικὴν θεωρίαν, ὥστε μὴ πρὸς αἴσθησιν καὶ πάθη τὰ ὀρώμενα βλέπειν, ἀλλὰ διὰ τοῦ ἐν αὐτοῖς λόγου, πρὸς τὸν τούτων δημιουργὸν ἀνάγεσθαι. Τό δέ τὴν ἀριστεράν χειρα παραγυμνοῦσθαι, σημαίνει ὅτι χρή τὰς ἀγαθὰς πράξεις ἐν ἡμῖν προφαίνεσθαι, κατὰ τὸν τοῦ Σωτῆρος λόγον, ὅπως ἴδωσιν οἱ ἄνθρωποι τὰ καλά ἡμῶν ἔργα, καὶ δοξάσωσι τὸν Πατέρα ἡμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Τό δέ μαῦρα τὰ ἐνδύματα εἶναι, σημαίνει ὅτι χρή ἡμᾶς ἀφανεῖς εἶναι τῷ κόσμῳ, ὡς τό πολίτευμα ἔχοντας ἐν οὐρανῷ. Εἰ δέ τις τό παλλίον τετράγωνον ὄν, καὶ εἰς τὰς γενικὰς τέσσαρας ἀρετὰς ἐκλάβοι, τοῦτο εἰκότως οὐχ ἁμαρτήσεται.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΕΗ΄.

.....

Ἀπόκρισις.

Εἰρήνην ὁ ἱερεὺς ἀπὸ τοῦ ὕψους τῆς καθέδρας τῆ Ἐκκλησίας ἐπιφθέγγεται, τὸν Κύριον τῆς καθέδρας μιμούμενος, ἀναλαμβάνομενον εἰρήνην τὴν οἰκείαν, καὶ ἀφιέντα καὶ διδόντα. Τό δέ, Καὶ τῷ πνεύματί (844) σου τὸν λαόν ἀποκρινόμενον, δηλοῖ, Εἰρήνην μὲν ἡμῖν παρέσχες, Κύριε, καὶ τὴν ἐν ἀλλήλοις ὁμόνοιαν· εἰρήνην δέ δός ἡμῖν, τὴν πρὸς σέ ἀδιαίρετον ἔνωσιν, ἵνα τῷ Πνεύματί σου εἰρηνεύοντες, ὃ ἡμῖν ἐν ἀρχῇ τῆς δημιουργίας ἐνέθηκας, ἀχώριστοι τῆς σῆς ἀγάπης τυγχάνωμεν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΕΘ΄.

Εἰ ὅλως νεκροὶ ἐγείρονται, τί ὅλως, φησί, τὰ σώματα ἡμῶν οὐκ ἀνίστανται; Τί καὶ ἐν τῷ βαπτίζεσθαι, εἰς ἀφθαρσίαν αὐτὰ μεταποιεῖσθαι πιστεύομεν;

Ἀπόκρισις.

.....

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Ο΄.

.....

Ἀπόκρισις.

Εἰ τῆς Γραφῆς ζητεῖς μυστικὴν διασάφησιν, οὕτως νοητέον· Αἰνεῖτε τὸν Κύριον ἐν φωνῇ σάλπιγγος, ἐν τῇ μνήμῃ τῆς ἀναστάσεως [ἴσ. ἀναλήψεως] σάλπιγγι σειομένη, ὡς γέγραπται· Αἰνεῖτε αὐτόν ἐν ψαλτηρίῳ καὶ κιθάρᾳ· τῇ γλώσσει ἡμῶν καὶ τῷ στόματι, ὡς πλήκτρῳ τινὶ τῷ πνεύματι κρουομένων. Αἰνεῖτε αὐτόν ἐν τυμπάνῳ καὶ χορῷ· ἐν σαρκὶ καὶ ψυχῇ, ἀφ' ἧς ὡς χορείας πρὸς Θεὸν διαβαίνουσι δεήσεις. Αἰνεῖτε αὐτόν ἐν χορδαῖς καὶ ὀργάνῳ· ἐν καρδίᾳ, καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ἔσωθεν σπλάχνοις καὶ νεύροις, ἅπερ ὄργανον κέκληκε. Αἰνεῖτε αὐτόν ἐν κυμβάλοις εὐήχοις· τοῖς χεῖλεσι, δι' ὧν τὰ ἑναρμόνια τῆς ψαλμωδίας πλέκεται μέλη.

ΕΡΩΤΗΣΙ ΟΑ΄.

Ἐπειδή κατά τινά τῶν ἀντιγράφων τοῦ Ἀποστόλου περιέχεται, ὅτι "Πάντες μὲν κοιμηθῶμεθα, οὐ πάντες δέ ἀλλαγῶμεθα" κατά τινά δέ, ὅτι "Πάντες μὲν οὐ κοιμηθῶμεθα, πάντες δέ ἀλλαγῶμεθα" παρακαλῶ μαθεῖν, ποίαν χρή τῶν ἐκδόσεων ἐγκρίναι· καί τί τά ἐκ τούτων δηλοῦμενα.

Ἀπόκρισις.

Οἶμαι ὅτι καθ' ἑκατέραν τῶν ἐκδόσεων, ἐπειδή καί τά ἀρχαῖα τῶν ἀντιγράφων τά δύο περιέχουσιν· εὐσεβῶς δὴ τις ἐκλαμβάνων, τοῦ ἀποστολικοῦ οὐκ ἀποπεσεῖται σκοποῦ. Κατά μὲν τό, Πάντες κοιμηθῶμεθα, οὐ πάντες δέ ἀλλαγῶμεθα, οὕτω χρή νοεῖν, ὅτι πάντες μὲν τήν διά θανάτου κοίμησιν ὑπομενοῦμεν· οὐ πάντες δέ τήν δόξαν καί τήν παρρησίαν ἀνταλλαζόμεθα· ὅπερ ὁ αὐτός Ἀπόστολος ἐν ἄλλῳ σαφέστερον τίθησι, φάσκων, Εἴπερ καί ἐνδυσάμενοι, καί οὐ γυμνοί εὐρεθῶμεθα. Κατά δέ τό, Οὐ πάντες μὲν κοιμηθῶμεθα, πάντες δέ ἀλλαγῶμεθα, οὕτως χρή ἐκδέχεσθαι, ὅτι Πάντες μὲν οὐ κοιμηθῶμεθα τήν χρονικήν κοίμησιν, ὥστε δεηθῆναι ταφῆς καί λύσεως τῆς εἰς φθοράν· ἀλλά σύντομον τόν θάνατον οἱ τότε εὐρισκόμενοι ὑπομενοῦσι, μή δεόμενοι χρονικῆς κοιμήσεως, διά τήν (845) παραυτίκα γινομένην ἀνάστασιν· πάντες δέ ἀλλαγῶνται, τουτέστι, τήν ἀφθαρσίαν ἐνδύονται.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΟΒ΄.

Τί δήποτε τοῦ λέγοντος τοῦ Λουκᾶ ἐν ταῖς Πράξεσι περὶ τοῦ Παύλου, ὅτι "Ἐσπευδεν, εἰ δυνατόν ἦν αὐτῷ ποιῆσαι τήν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς εἰς Ἱεροσόλυμα," φαίνεται γονυκλισίας ποιήσας, ὃ τοῖς κανόσιν ἀπηγόρευται.

Ἀπόκρισις.

Οὐ περὶ αὐτῆς τῆς Πεντηκοστῆς, ἐν ἣ τὸ Πνεῦμα κατήλθε, λέγει· ἀλλ' ἐπειδή αἱ πενήκοντα ἡμέραι, ἡμέραι λέγονται τῆς Πεντηκοστῆς, ἔσπευσεν ὁ Παῦλος τήν ἀπό τῆς Πασχαλίας πρώτην ἡμέραν ποιῆσαι εἰς Ἱεροσόλυμα· ὡς δηλόν ἐστιν, ὅτι ἐν ταῖς νηστεῖαις ἔκλινε γόνυ.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΟΓ΄.

Τί ἐστίν, "Ὅστις ἐποικοδομεῖ ἐπὶ τόν θεμέλιον τοῦτον χρυσόν, ἢ ἄργυρον, ἢ λίθους τιμίους· ξύλα, χόρτον, καλάμην· τό πῦρ αὐτά δοκιμάσει. Εἴ τις οὖν τό ἔργον μενεῖ ὃ ἐπωκοδόμησε, μισθόν λήψεται· εἴ τις δέ τό ἔργον κατακαήσεται, ζημιωθήσεται· αὐτός δέ σωθήσεται, οὕτως δέ, ὡς διά πυρός;"

Ἀπόκρισις.

Θεμέλιός ἐστίν ἡ τοῦ Χριστοῦ πίστις. Ἐποικοδομεῖ δέ τις ἐν αὐτῇ, χρυσόν μὲν, τήν θεολογικήν μυσταγωγίαν· ὡς ἄργυρον δέ, τόν διαφανῆ βίον· λίθους δέ τιμίους, τοὺς εὐσεβεῖς λογισμούς· ξύλα δέ, τήν περὶ τά αἰσθητά προσπάθειαν· χόρτον δέ, ὁ τήν ἀλογίαν τρεφόμενος· καλάμην δέ, ὁ τήν φθοράν ἐργαζόμενος. Καί ἐπὶ μὲν τῶν ἐχόντων τὰς ἀγαθὰς πράξεις, ἢ τῆς γνώσεως [διαγνώσεως] ἡμέρα δηλοῖ, ὅτι ἐν πυρί, τουτέστιν ἐν τῷ πνεύματι, γέγονεν ἡ τούτων ἀποκάλυψις. Ἐν δέ τοῖς ἀμαρτάνουσι, τὰ ἔργα κατακαίονται, τῆς διαγνώσεως διακαιούσης (848) τήν συνείδησιν, καί μειούσης τὰς ἀμαρτίας, καί σωζούσης τόν ἄνθρωπον· ζημιούσης δέ τοῦ προλαβόντος

χρόνου τήν ἀργίαν τῶν ἀρετῶν. Ἀλλά καί ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι, τά ἔργα τῆς ἁμαρτίας εἰς ἀνυπαρξίαν χωρήσουσι, τῆς φύσεως τὰς ἰδίας δυνάμεις σώας ἀπολαβούσης διά τοῦ πυρός καί τῆς κρίσεως.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΟΔ΄.

Τί ἐστίν ὅπερ ὁ Δαβίδ ψάλλει, λέγων, "Δός τό κράτος σου τῷ παιδί σου, καί σῶσον τόν υἱόν τῆς παιδίσκης σου;"

Ἀπόκρισις.

Ἐπειδή κατά φύσιν δοῦλοί ἐσμεν τοῦ Θεοῦ· τῆς δέ παιδίσκης αὐτοῦ τῆς σοφίας υἱοί, δοθῆναι ἡμῖν εὐχεται πρῶτον τό κράτος· τουτέστι, τήν κατά τῶν παθῶν δυναστείαν· καί τότε διά τούτου ἡ σωτηρία ἡμῖν παραγίνεται.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΟΕ΄.

Ἐπειδή ἐν ταῖς Βασιλείαις γέγραπται, ὅτι ὁ Θεός ἐπέσεισε τόν Δαβίδ ἀριθμῆσαι τόν λαόν· ἐν δέ ταῖς Παραλειπομέναις τόν διάβολον λέγει πῶς δειχθήσεται ἡ θεία Γραφή ἑαυτῇ συμφωνοῦσα;

Ἀπόκρισις.

Ἐπειδή ὁ Ἀπόστολος θεόν τοῦ αἰῶνος τούτου λέγει τόν διάβολον· κατά τοῦτο ἐκκληπτέον τό τῶν Βασιλειῶν. Ἡ καί ἄλλως, ἐπειδή χωρίς τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας οὐδέν γίνεται, (849) ἀλλ' εἴτε κατ' εὐδοκίαν, εἴτε κατ' οἰκονομίαν, εἴτε κατά συγχώρησιν τά πάντα γίνονται· τό ἐν ταῖς βασιλείαις γεγραμμένον, ὅτι ὁ Θεός ἐπέσεισεν, ἀντί τοῦ, παρεχώρησε, νοεῖν ἐστι εὐσεβές· ἐν δέ ταῖς Παραλειπομέναις, τόν διάβολον τόν ἐνεργήσαντα, καί αἴτιον γενόμενον. Ἐβδομήκοντα δέ χιλιάδες πίπτουσιν, οἱ εὐρεθέντες μετά Ἀβεσσαλῶν· οἱ τό πάθος ἔχοντες τῆς οἰήσεως καί ὑπερηφανείας. Κατά δέ τήν θεωρίαν τοῦτο σημαίνει, ὅτι πᾶς Δαβίδ, ὁ μή κατά διάθεσιν, ἀλλά κατά συναρπαγήν, ἐπάρσεως ἀπογεννήσας λογισμόν, μεταγνοῦς, αἰτεῖται τόν Θεόν, καί θνήσκουσιν οἱ περί τά χρονικά καί πρόσκαιρα λογισμοί. Ὁ γάρ ἑβδομηκοστός ἀριθμός, τήν χρονικήν κίνησιν σημαίνει, διά τόν ἑβδοματικόν κύκλον. Διά τοῦτο τοίνυν παραιτήσασθαι ἄμεινον, τό ἀπό τῶν ἐχθρῶν δαιμόνων διώκεσθαι, καί μή λιμόν τοῦ ἀκοῦσαι λόγον Θεοῦ.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΟΣΤ΄.

Τί ἐστίν τό ἐν τῷ Ἀποστόλῳ εἰρημένον, "Ὁφελον καί ἀποκόψονται;"

Ἀπόκρισις.

Τοῦτο εἴρηται ἀντί τοῦ, Θρηνήσουσι καί κόψονται, εἰς μετάνοιαν ἐρχόμενοι ὧν ἥμαρτον ἀναστατοῦντες τούς πιστούς.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΟΖ΄.

Τίνος χάριν Μωαβῖται καί Ἀμμωνῖται ἀπαγορεύονται εἰσελθεῖν εἰς τόν ναόν τοῦ Κυρίου, ἕως τρίτης καί τετάρτης καί δεκάτης γενεᾶς· καί ἕως εἰς τόν αἰῶνα;

Ἀπόκρισις.

Ἐπειδὴ Μωαβίτης ἐρμηνεύεται ἔντερον πατρός· Ἀμμανίτης δέ, πατήρ μητρός· σημαίνεται διὰ τούτων, (852) ὅστις ἀπ' ἄλλου παραλάβη ὑπόδειγμα κακίας, οὗτος τὸ ἔντερον τοῦ πατρός ἐφάνέρωσεν· ὅστις δέ ἐξ ἑαυτοῦ τέκη τὴν ἀμαρτίαν, οὗτός ἐστιν πατήρ μητρός, τουτέστι τῆς ἰδίας ἀμαρτίας. Οἱ τοιοῦτοι οὖν, οὐκ εἰσελεύσονται εἰς οἶκον Κυρίου, ἕως τρίτης καὶ τετάρτης καὶ δεκάτης γενεᾶς· καὶ ἕως εἰς τὸν αἰῶνα. Τουτέστιν, ὁ μὴ δι' ἕξεως ἀγαθῆς καὶ πράξεως (αὕτη γάρ τρίτη καὶ τετάρτη γενεὰ τῶν ἀρετῶν), καὶ διὰ τοῦ ὀνόματος καὶ πίστεως τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ, καὶ διὰ τὰς δέκα τοῦ νόμου ἐντολάς, καὶ διὰ τῆς τοῦ μένοντος αἰῶνος ἐσομένης παλιγγενεσίας, ἑαυτὸν τῷ Θεῷ οἰκειῶν, οὐκ εἰσελεύσεται εἰς οἶκον Θεοῦ· τουτέστιν, ἐν τῇ οὐρανίῳ πόλει, ἐν ἧ πάντων εὐφραينوμένων ἡ κατοικία.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΟΗ΄.

Τί δήποτε ὁ μὲν ἐν μέρει λεπρός, ἀκάθαρτος ἐστι παρά τῷ νόμῳ· ὁ δὲ ὁλόλεπρος ὢν, καθαρὸς ἐστίν;

Ἀποκρίσις.

Ὁ κατὰ τι μέρος λεπρός, νεκρὸν ἔχει τὸ μέρος ἐν ᾧ ἐστίν ἡ λέπρα. Ὑποφεύγοντος γάρ τοῦ ζωτικῆς αἵματος, κοιλαινεται ὁ τόπος· καὶ ἡνίκα τῇ ἀφῆ τοῦ ἱερέως ὑπέκυπτεν ἡ κοιλανσις τῆς λέπρας, ἐμίαινε τὸν τοιοῦτον· οὕτω καὶ ὁ κατὰ τι μέρος τῆς ψυχῆς λεπρωθεὶς, κοιλανθείσης τῆς ψυχῆς, τουτέστι ταπεινωθείσης διὰ τῆς ὑποχωρήσεως τῆς ζωτικῆς δυνάμεως τῆς ἀρετῆς, ἀκάθαρτος γίνεται. Ὁ δὲ ὁλόλεπρος, τὴν μὲν χροάν τοῦ λεπροῦ ἔχει· τὸ δὲ ζωτικὸν αἷμα δι' ὅλου τοῦ σώματος ἔχει ἐν τῇ ἐπιφανείᾳ ἐνεσπαρμένον. Τοῦτο οὖν σημαίνει, ὅτι ὁ εἰς τὸ ἔσχατον πέρασ τῆς κακίας ἐλθὼν, εἶτα μεταμεληθεὶς, ἐπαναλαμβάνει τὴν ζωτικὴν τῆς ἀρετῆς δύναμιν· μόνην δὲ τὴν συνείδησιν ἔχει κεχρωσμένην ταῖς προτέραις προλήψεσιν. Οὐ δύναται γάρ ἄπερ ἔπραξε, μὴ λογίζεσθαι ὡς μὴ πράξας. Διὰ τοῦτο οὖν ὁ νόμος τὸν τοιοῦτον καθαρὸν ἀποφαίνει.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΟΘ΄.

Τί δηλοῦσιν αἱ κατὰ τὸν νόμον προαγόμεναι ἐ' θυσίαι, τὸ πρόβατον, ὁ βοῦς, ἡ αἶξ, ἡ τρυγὼν, ἡ περιστέρα;

Ἀποκρίσις.

Κατὰ μὲν μίαν ἐπιβολὴν, λαμβάνεται ὁ κριός μὲν ὡς ἡγεμονικόν, ἐπὶ τοῦ λογιστικοῦ· ὁ δὲ ταῦρος, ἐπὶ τοῦ θυμικοῦ· ἡ δὲ αἶξ, ἐπὶ τοῦ ἐπιθυμητικοῦ· ἡ δὲ τρυγὼν, ἐπὶ τῆς σωφροσύνης· ἡ περιστέρα δέ, ἐπὶ τοῦ ἀγιασμοῦ. Εἰ δὲ δεῖ καὶ τὰ ἐκάστου ζώου προσόντα φυσικῶς ζητῆσαι, καὶ ἐκάστου αὐτῶν τὴν πρόσφορον ἐφαρμόσαι θεωρίαν, φασίν, οἱ τὰ τοιαῦτα ἐπεσκεμμένοι, ὅτι τρία προσάγει τῷ κεκτημένῳ τὸ πρόβατον, (853) τὸν μαλόν, τὸ γάλα, τὸν ἀμνόν. Ἡ δὲ κόρη τοῦ ὀφθαλμοῦ αὐτοῦ συμπεριπολεῖ τῷ ἡλίῳ, καὶ ἐκάστης ἡμέρας ἀφοδεύει σπυράθους τξέ· τὸ δὲ λογικὸν πρόβατον ὁ ἄνθρωπος, εἶπερ ἑαυτὸν προσφέρειν θυσίαν τῷ κτησαμένῳ Θεῷ ἐσπούδακε, χρεωστὴ διδόναι ὡσπερ μαλόν, τὴν ἠθικὴν πράξιν· ὡς δὲ γάλα, τὴν φυσικὴν θεωρίαν (θρεπτικὴ γάρ αὕτη τοῦ νοῦ)· ὡς δὲ ἀμνόν, τὸν μαθητευόμενον ἀπογεννῶν διὰ τῆς διδασκαλίας, καὶ πάντα ὅμοιον ἑαυτῷ καὶ τέλειον σπουδάζων προσάγειν τῷ Θεῷ. Ἀλλά καὶ τὴν κόρην τοῦ ὀφθαλμοῦ, ὁ τοιοῦτος ἔχει τῷ ἡλίῳ συμπεριπολοῦσαν· τουτέστι τὸν νοῦν τῷ Ἠλίῳ τῆς

δικαιοσύνης, διά τῆς προνοητικῆς τῶν ὄντων διοικήσεως φέροντι τά ἡμέτερα, συμπεριπολεῖ· τουτέστιν, ἐπακολουθεῖ· ἔν τε γάρ θλίψεσιν, ἔν τε εὐημερίας εὐχαριστῶν· ἐπί τε τῇ καλῶς ἀγούσῃ τά πάντα προνοία. Ἀποβάλλει δέ ὁ τοιοῦτος ἐκάστης ἡμέρας σπυράθους τξέ· τουτέστι, τά ὑπό χρόνον γένεσιν φθαρτά καί περισσά ἐκάστοτε ἀπορρίπτει.

Περί δέ τοῦ βόος φασιν, ὅτι τήν καρδίαν τρίγωνον κέκτηται· τόν δέ νεφρόν πεντάβολον· ἔχει δέ καί τρεῖς στομάχους· καί τήν μέν ἡμέραν, φωτοειδεῖς ἔχει τούς ὀφθαλμούς· τῇ δέ νυκτί, πυροειδεῖς· καί τρίτον τῆς ἡμέρας καί τρίτον τῆς νυκτός κατ' ἀνατολάς ὄρων πνέειν φυσῶν. Ὁ δεξιός αὐτοῦ ρίς, εὐωδιάζει μόσχον· τό δέ αἷμα αὐτοῦ, ἀναιρετικόν ἐστι πάντων τῶν ἡμέρων ζῶων, χωρίς τοῦ κυνός. Δεῖ οὖν καί ἡμᾶς ὡσπερ βούν φέροντας, τόν ζυγόν τοῦ Χριστοῦ μεταχειριζομένους, τάς λιθίνας ἀνατέμνειν καρδίας· καί τάς μέν ἀκάνθας τῶν παθῶν ἐκριζοῦν· πλατύνειν δέ τήν γῆν τῆς καρδίας πρὸς ὑποδοχήν τοῦ θείου λόγου. Ἔχειν δέ καί τήν καρδίαν τρίγωνον, τουτέστι τόν περί Τριάδος λόγον ὑγιῆ ἔχειν ἐν τῇ καρδίᾳ· ἵνα ὡσπερ ἡ καρδία διαδίδωσι φυσικῶς τήν ζωὴν τῷ σώματι, οὕτως καί ἡ εἰς Θεόν εὐσέβεια, τά μέλη τῆς ψυχῆς συνίστησι. Τόν δέ νεφρόν ἔχειν πεντάβολον, τουτέστι τό ἐπιθυμητικόν μή πρὸς τά πάθη τετράφθαι, ἀλλά διά τῶν ε' αἰσθήσεων τήν κτίσιν κατοπτεῦειν εἰς μόνην ἐπιθυμίαν καί ἀγάπην τοῦ Κτίσαντος. Τρεῖς δέ στομάχους κεκτῆσθαι· ὁ στόμαχος πρῶτον τά σιτία δεχόμενος, καί διά τῆς πεπτικῆς δυνάμεως τό εἰλικρινές αὐτῶν ἐκάστῳ τῶν μελῶν παραπέμψας, τό λοιπόν τῇ κοιλίᾳ δίδωσιν. Οὕτως οὖν ἡμᾶς προσήκει διά πρακτικῆς καί φυσικῆς καί θεολογικῆς θεωρίας ἀγομένους, καί τά πρόσφορα πᾶσι τοῖς μέλεσι τῆς ψυχῆς ἀπονέμοντας, καί τοῦ ἥττονος προνοεῖσθαι μέρους· τουτέστι, τοῦ σώματος· τοῦτο γάρ ἡ κοιλία. Τρίτον δέ τῆς ἡμέρας καί νυκτός ἀφορῶντας πρὸς ἀνατολάς πνέειν, τουτέστι τήν τρισσὴν τοῦ Θεοῦ πρόνοιαν, συντηρητικὴν καί ἐπιστρεπτικὴν καί παιδευτικὴν ἀφορῶντας, ἔν τε νυκτί τῶν πειρασμῶν, ἔν τε ἡμέρᾳ εὐημερίας, εὐχαριστεῖν· ἔχειν δέ τούς ὀφθαλμούς, ἐν μέν νυκτί πυροειδεῖς, ἐν δέ ἡμέρᾳ φωτοειδεῖς, τουτέστι, θεωρητικὴν δύναμιν, ἐν μέν τῇ ἡμέρᾳ τῶν ἀρετῶν, τάς ἐκ τοῦ Ἡλίου τῆς δικαιοσύνης ἀκτῖνας τῆς γνώσεως ὑποδεχομένην· ἐν δέ τῇ νυκτί τῶν ὑπὲρ ἀρετῆς ἐπαγομένων ἀλλεπαλλήλων πειρασμῶν, (856) τούς λόγους καταλαμβάνουσιν τῶν ἐγκαταλείψεων· ἔχειν δέ καί τόν δεξιόν ρίνα εὐώδη. Δεξιόν μέρος τοῦ ἀνθρώπου ἐστὶν ἡ ψυχὴ· ἐπειδὴ διπλοῖ ἐσμέν ἐκ ψυχῆς καί σώματος. Ὁ οὖν διά τάς τῆς ψυχῆς ἀρετάς, τήν χάριν τοῦ ἀγίου Πνεύματος ἐπισπασάμενος, γίνεται τοῖς ἄλλοις εὐώδης. Τό δέ αἷμα τοῦ τοιούτου, ἀναιρετικόν ἐστι τῶν ἡμέρων ζῶων· τουτέστιν, ὁ κατά παρατροπὴν θυμός, ἀναιρετικὸς ἐστι τοῖς μιμουμένοις αὐτόν ἀνθρώποις· τροφή δέ τοῖς ὑλακτοῦσι καθ' ἡμῶν δαίμοσιν.

Ἡ δέ αἶξ φύσιν ἔχει τοιαύτην, τά ὄρη εὐκόλως ἀναβαίνουσα, κρηνοβατεῖ, καί ἐπιτέρπεται τῶν μουσικῶν μελῶν· καί τό δεξιόν αὐτῆς κέρας ἐάν θυμιαθῇ ἐν οἰωνδήποτε τόπῳ, σεισμοῦ φαντασίαν παρέχει. Ἀφοδεύει δέ ἐκάστης ἡμέρας σπυράθους διακοσίους. Δεῖ οὖν καί τήν ἡμετέραν ψυχὴν τούς κρημούς τῶν πειρασμῶν εὐθαρσῶς διαπηδᾶν· καί τά προφητικά ὄρη ἀναβαίνουσιν, τό ὕψος τῆς γνώσεως θηρᾶσθαι, καί ἐπί ταύτῃ ἡδυσθαι· καί οὐ μόνον ἡδυσθαι, ἀλλά καί διά τοῦ δόνακος, τουτέστι τοῦ ἐμπράκτου λόγου, διδάσκοντα ἡδονὴν ἐντιθέσθαι τοῖς ἀκούουσι. Τό δέ δεξιόν κέρας, σημαίνει ὅτι ὁ τό θεωρητικόν τῆς ψυχῆς διά τῆς προσευχῆς τῷ Θεῷ προσαγαγών, εὐώδης γινόμενος τοῖς ἀκούουσι, τήν ἐν αὐτοῖς ἔξιν τῶν σαρκικῶν παθῶν διασαλεύει. Ὁ τοιοῦτος ἐκάστοτε τήν περί τά αἰσθητὰ ἀποβάλλει πλάνην. Αἰ γάρ αἰσθήσεις τῶν αἰσθητῶν συμπλεκόμεναι.Λείπει.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΕΙΣ ΤΟΝ ΝΘ΄ ΨΑΛΜΟΝ

Εἰς τό τέλος, τοῖς ἀλλοιωθησομένης· εἰς στηλογραφίαν τῷ Δαβίδ· εἰς διδαχήν, ὁπότε (857) ἐνεπύρισε τήν Μεσοποταμίαν, καί τήν Συρίαν Σωβᾶ [erar Σωβᾶ]· καί ἐπέστρεψεν Ἰωάβ, καί ἐπάταξε τήν φάραγγα τῶν Ἄλῶν δώδεκα χιλιάδας.

Εἰς τό τέλος, τοῖς ἀλλοιωθησομένοις ὁ παρῶν ἐπιγράφεται [ἐπιγέγραπται] ψαλμός· διά τε τήν ἐπί τέλει τῶν χρόνων διά τῆς ἐπιδημίας τοῦ Χριστοῦ γενομένην τοῖς ἀνθρώποις ἐξ ἀπιστίας εἰς πίστιν, καί ἀπό κακίας εἰς ἀρετήν, καί ἀγνοίας εἰς γνῶσιν Θεοῦ γνωμικήν τε καί προαιρετικήν μεταβολήν καί ἀλλοίωσιν· Διά τε τήν εἰς ὕστερον ἐπί τέλει τῶν αἰώνων γενησομένην δι' αὐτοῦ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Θεοῦ καθολικήν τοῦ παντός γένους τῶν ἀνθρώπων ἐν χάριτι φυσικήν ἐκ θανάτου καί φθορᾶς εἰς ζωήν ἀθάνατον καί ἀφθαρσίαν, διά τῆς προσδοκωμένης ἀναστάσεως, ἀλλοίωσιν τε καί ἀνανέωσιν. Εἰς στηλογραφίαν δέ τῷ Δαβίδ· τουτέστιν, αὐτῷ τῷ Χριστῷ· διά τε τήν γενομένην ἤδη κατά τήν θείαν αὐτοῦ σάρκωσιν στήλης δίκην, ἐν αὐτῷ μέν ὡς ἀρχηγῷ καί Σωτῆρι, καί μετ' αὐτόν ἐν τοῖς κατ' αὐτόν εὐσεβῶς βιοῦσι, τῆς κακίας ἀναίρεσιν· διά τε τόν ἔτι δι' αὐτοῦ γενησόμενον παντελῆ τοῦ τε θανάτου καί τῆς φθορᾶς ἀφανισμόν. Εἰς διδαχήν δέ ὁπότεν ἐνεπύρισε τήν Μεσοποταμίαν, καί τήν Συρίαν Σωβᾶ [Fr. Σωβάλ] . Εἰς διδαχήν ἡμῖν, τοῖς ἀλλοιούμενοις καί ἀλλοιωθησομένοις, δηλονότι τήν ἐπαινετήν καί θείαν ἀλλοίωσιν, ὁ ψαλμός ἐπιγέγραπται παρά τοῦ Δαβίδ τοῦ νοητοῦ· λέγω δέ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ. Μόνος γάρ αὐτός ἀληθινός βασιλεύς ὑπάρχων τοῦ Ἰσραήλ καί ὀρώντος Θεόν, ὡς πάσης ἀναιρέτης κακίας καί ἀγνωσίας, καί νικητῆς παντός χρόνου καί φύσεως, δι' ὧν ἐν ἡμῖν κακία συνίστασθαι πέφυκεν· ἐνεπύρισε τήν Μεσοποταμίαν, διά σαρκός ἡμῖν ὀμιλήσας· τουτέστι, τήν ἐπικλυζομένην τοῖς παρά φύσιν πάθει τῆς σαρκός ἕξιν τῆς κακίας. Καί τήν Συρίαν Σωβᾶ [etiam Fr. Σωβᾶ· et deinceps], τουτέστι τήν δεδουλωμένην τῷ χρόνῳ, ἤγουν ἠπατημένην τῷ αἰῶνι τούτῳ διάθεσιν. Ἐπτά γάρ ἡ Σωβᾶ ἐρμηνεύεται· σαφῶς δέ τοῦτο δηλοῖ τήν χρονικήν ιδιότητα. Ἐβδοματικός γάρ ὁ χρόνος. Φησὶν γάρ καί χρόνον εἴωθεν ὁ διάβολος συνεπικινεῖν ἑαυτῷ κατά τῆς ἀρετῆς καί τῆς γνώσεως, τούς ἀφανεῖς συμπλέκων πολέμους, ὡς τὰς δύο Συρίας κατά τοῦ Δαβίδ ὁ Ἄδραζάρ. Ἄδραζάρ γάρ εἰς τήν Ἑλλάδα φωνήν μεταφραζόμενος, λύων ἰσχύν (860) ἢ κατασκάπτων δυνάμιν ἐρμηνεύεται· ὅστις ἐστίν ὁ διάβολος, ὁ δι' ἀπάτην τήν πνευματικήν ἰσχύν τῆς ἡμετέρας φύσεως κατ' ἀρχάς τῆ παραβάσει τῆς θείας ἐντολῆς διαλύσας, καί τῷ χρόνῳ καί τῇ φύσει δουλώσας τόν ἄνθρωπον. Ἄνευ γάρ τῶν ὑπό φύσιν καί χρόνον, μάχεσθαι τοῖς ἀνθρώποις παντελῶς οὐ δύναται.

Καί ἐπέστρεψεν Ἰωάβ καί ἐπάταξε τήν φάραγγα τῶν Ἄλῶν δώδεκα χιλιάδας. Πᾶς γάρ ὁ τῷ νοητῷ βασιλεῖ Δαβίδ στρατηγῶν, τουτέστι τῷ Κυρίῳ ἡμῶν Ἰησοῦ, κατά τῶν ἐναντίων δυνάμεων, πατάσσει δώδεκα χιλιάδας ἐν τῇ φάραγγι τῶν Ἄλῶν. Φάραγξ δέ ἐστίν Ἄλῶν ἡ σάρξ, ὡς χωρίον παθῶν ἀτιμίας διά τῆς παρακοῆς γενομένη· ἐν ἧ καθάπερ φάραγγι διά λόγου καί θεωρίας, πᾶς εὐσεβῆς καί φιλόθεος πατάσσει φύσιν καί χρόνον· ἤγουν τήν ἐπ' αὐτοῖς τῆς ψυχῆς παράλογον πρόληψιν, μηδαμῶς ἐμμένων διά τό ὕψος τῆς ἀρετῆς καί τῆς γνώσεως, τοῖς ὑπό φύσιν καί χρόνον νόμοις. Ὁ γάρ δώδεκα ἀριθμός τήν φύσιν δηλοῖ καί τόν χρόνον· εἴπερ πενταδική μέν ἡ φύσις διά τὰς αἰσθήσεις· ἐβδοματικός δέ χρόνος, ὡς πᾶσι καθέστηκεν εὐδηλον. Πέντε δέ τοῖς ἐπτά συνθεῖς, τόν δώδεκα πληρώσας ἄν σαφῶς ἀριθμόν.

Τυχόν δέ καί τήν κακῶς δι' ἀπάτης παρά φύσιν συμπλακεῖσαν τῇ τετράδι τῶν αἰσθητῶν τριάδα τῶν δυνάμεων τῆς ψυχῆς κατά τήν σχέσιν, δι' ἧς πᾶσα γίνεσθαι

πέφυκεν ἄμαρτία, ὁ τῶν ἀνηρημένων ἀριθμός ὑποσημαίνει· ὃν καταφονεύσει καλῶς, ὁ τῷ νοητῷ Δαβίδ ἐν τοῖς ὑπὲρ ἀληθείας ἀγῶσιν ὑπουργῶν, καὶ γνωστικῶς τὰς ἀοράτους μάχας συνάπτων, καὶ κατὰ τῶν πονηρῶν δυνάμεων πνευματικῶς παραταττόμενος. Πᾶσα γὰρ ψυχῆς δύναμις παρά φύσιν κινουμένη, τοῖς αἰσθητοῖς συμπλέκεσθαι πέφυκεν. Ἐπειδὴ οὖν ὁ τε λόγος καὶ ὁ θυμός καὶ ἡ ἐπιθυμία, τρεῖς τὸν ἀριθμὸν οὔσαι γενικαί τῆς ψυχῆς δυνάμεις, τοῖς αἰσθητοῖς ἠττηθῶσι, τέσσαρσιν οὔσι, τὸν δώδεκα ἀριθμὸν ἀποτελεῖ. Τέσσαρα γὰρ ἐπὶ τρία, καὶ τρία ἐπὶ τέσσαρα τοῖς πέντε συντιθέμενα, τοῦτον πληροῖ τὸν ἀριθμὸν· ὃν ἀναιρεῖ, ὁ τῷ Κυρίῳ πιστῶς προσχωρῶν, καὶ καλῶς ἀριστεύων κατὰ παντός ἀφανοῦς καὶ πολεμίου πνεύματος.

Ἐπιγέγραπται γοῦν ὁ παρῶν ψαλμός, Τοῖς μὲν ἀλλοιωθησομένοις, ἡμῖν εἰς διδαχὴν, τῶν εἰς ἡμᾶς παρά τοῦ νοητοῦ Δαβίδ γενομένων ἀγαθῶν· Εἰς στηλογραφίαν δὲ τῷ Δαβίδ, τουτέστιν εἰς ἀνάβρῃσιν τῶν ὑπὲρ ἡμῶν αὐτοῦ θείων καὶ σωτηρίων κατορθωμάτων. Ἀνάβρῃσιν γὰρ κατορθωμάτων ἢ στηλογραφία δηλοῖ, κατὰ τοὺς ἐπιστήμονας τῶν τοιούτων ὀνομάτων ἐξηγητάς.

Ὁ Θεός, ἀπόσω ἡμᾶς, καὶ καθεῖλες ἡμᾶς· ὠργίσθης, καὶ ὠκτείρησας ἡμᾶς.

(861) Ἀπόσωτο ἡμᾶς ὁ Θεός, ὅταν μὴ φυλάξαντες κατ' ἀρχὰς τὴν ἐντολήν, ἀνάξιοι ἐφάνημεν τῆς κατὰ πρόσωπον αὐτοῦ ὁμιλίας. Καθεῖλεν ἡμᾶς, ὅτ' ἂν τοῦ ὕψους τῆς ἐν τῷ παραδείσῳ δόξης, διὰ τὴν ἡμῶν κακίαν ἀπεξένωσεν· ὠργίσθη, ὅτ' ἂν ἐπὶ τιμωρία καὶ κολάσει τῆς κακίας, τῷ τοῦ θανάτου ἐπιτιμῶ ἡμᾶς καθυπέβαλεν· ὠκτείρησεν ἡμᾶς, ὅτ' ἂν διὰ τοῦ μονογενοῦς αὐτοῦ Υἱοῦ Θεοῦ Λόγου σαρκωθέντος, καὶ τὴν ὑπὲρ πάντων ἡμῶν ὀφειλὴν καταδεξαμένου, ἐλυτρώσατο ἡμᾶς τοῦ θανάτου, καὶ εἰς τὴν ἑαυτοῦ δόξαν πάλιν ἐπανήγαγεν.

Συνέσεισας τὴν γῆν καὶ συνετάραξας αὐτήν· ἴασαι τὰ συντρίμματα αὐτῆς, ὅτι ἐσαλεύθη.

Συνέσεισεν ἡμῶν τὴν γῆν καὶ συνετάραξε, τουτέστι τὴν καρδίαν, δούς ἡμῖν τὴν μάχαιραν τοῦ πνεύματος, τὴν τὸ χεῖρον τοῦ κρείττονος γνωστικῶς διακρίνουσαν, καὶ τὸν νόμον τοῦ πνεύματος κατὰ τοῦ νόμου τῆς σαρκὸς ἐγείρουσαν· καὶ τὸν κατὰ τῶν παθῶν ἐπαινετὸν πόλεμον ἐν ἡμῖν δημιουργοῦσαν· καὶ τὴν ἐν ἡμῖν τῶν παθῶν συνέχειαν συσσειούσαν, καὶ συνταράσσουσαν, ἐπὶ ταῖς κατὰ πρόληψιν ἀτόποις μνήμαις τὴν συνείδησιν. Ἰᾶται δὲ τὰ συντρίμματα τῆς ἡμῶν καρδίας, ἅπερ σαλευθεῖσά τε καὶ ὀλισθήσασα διὰ τῆς παρακοῆς καταρχὰς ἐκ τῆς ἐν τῷ παραδείσῳ παραβάσεως, ὑπέμεινε, διὰ τῆς ἐν χάριτι πνευματικῆς ἀναγεννήσεως.

Ἔδειξας τῷ λαῷ σου σκληρὰ· ἐπότισας ἡμᾶς οἶνον κατανύξεως. Ἔδωκας τοῖς φοβουμένοις σε σημείωσιν, τοῦ φυγεῖν ἀπὸ προσώπου τόξου· ὅπως ἂν ῥυσθῶσιν οἱ ἀγαπητοί σου.

Δεικνύει σκληρὰ τοῖς φοβουμένοις αὐτόν διὰ τῶν ἐντολῶν ὁ Θεός, κατὰ τὴν πρακτικὴν φιλοσοφίαν· τοὺς τρόπους τῆς τοῦ σώματος νεκρώσεως ὑποτιθέμενος· ἢ τούναντίον, διὰ τῆς ποικίλης προνοίας καὶ κρίσεως, φιλανθρώπως πρὸς τὸ συμφέρον παιδεύων ἡμᾶς, τοὺς μὴ κατὰ θέλησιν ἀνεχομένους τὸν θεῖον ζυγὸν ὑπελθεῖν τοῦ νόμου τῶν ἐντολῶν. Ποτίζει δὲ οἶνον κατανύξεως, ἡγουν τὴν ἐπομένην τῇ διὰ τῆς πρακτικῆς καθάρσει κατὰ τὴν πνευματικὴν θεωρίαν χαριζόμενος γνώσιν· πᾶσα γὰρ γνώσις πνευματικὴ κατανύσσει τὴν καρδίαν, εἰς συνείδησιν ἄγουσα τοῦ μεγέθους τῶν ἐφ' ἡμῖν θείων εὐεργεσιῶν.

Δίδωσι δέ τοῖς φοβουμένοις αὐτόν σημειώσιν, τοῦ φυγεῖν ἀπό προσώπου τόξου· τήν νέκρωσιν τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῷ σώματι περιφέρειν διδάσκων τούς φοβουμένους αὐτόν· καθ' ἣν ἡ παντελής τῆς ἁμαρτίας ἀπραξία συνέστηκε. Σημειώσεις γάρ ἀληθῆς, ἡ διά σταυροῦ νεκροῦσα τό φρόνημα τῆς σαρκός καθέστηκε δύναμις. Πρός τό φυγεῖν ἀπό προσώπου τόξου· τουτέστιν, ἀπό τῆς ἐμφαινομένης τοῖς οὖσιν ἀπατηλῆς ἐπιφανείας. Πρόσωπον γάρ τόξου, φημί δέ ἐκάστου δαιμονιώδους πάθους, ἡ τήν αἴσθησιν ἐρεθίζουσα τῶν σωμάτων ἐστίν ἐπιφάνεια, καθάπερ ἀκίς βέλους τήν αἴσθησιν τιτρώσκουσα, καί πρός τά πάθη τήν ψυχὴν ἀπρεπῶς διερεθίζουσα. Διόπερ ἀπό προσώπου (861) τόξου φησὶν ὁ Λόγος φεῦξασθαι τούς φοβουμένους τόν Κύριον, ἀλλ' οὐκ ἀπό τόξου. Τό γάρ τόξον τῆς ἁμαρτίας, ἄνευ προσώπου τυχόν, οὐδέ τι δράσειε κατά τῶν φοβουμένων τόν Κύριον.

Ἐφ' ᾧ ῥυσθῆναι τούς ἀγαπητούς τοῦ Θεοῦ.

Ἀγαπητοί δέ Θεοῦ εἰσιν, οἱ κατά θεωρίαν συνεκτικοί τῆς θείας γνώσεως λογισμοί· οὓς ῥύονται, οἱ κατά τήν πρακτικὴν συνιστάμενοι τρόποι τῶν ἀρετῶν, ἀπό πάσης πλάνης καί πασῶν τῶν διοχλουσῶν τῇ ψυχῇ κατά πρόληψιν τῆς ἁμαρτίας [Fr. ἀμαρτιῶν] μνημῶν.

Σῶσον τῇ δεξιᾷ σου, καί ἐπάκουσόν μου. Ὁ Θεός ἐλάλησεν ἐν τῷ Ἀγίῳ αὐτοῦ· Ἀγαλλιάσομαι καί διαμεριῶ Σίκημα, καί τήν κοιλάδα τῶν Σκηνῶν διαμετρήσω.

Σῶζει ὁ Θεός τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ, διδούς τόν μονογενῆ αὐτοῦ Υἱόν· δεξιὰ γάρ τοῦ Πατρός ὁ Υἱός· λύτρον ὑπέρ τῆς κόσμου σωτηρίας. Ἐπακούει δέ, διδούς τῷ δικαίῳ, πρός τῇ ἀφέσει τῶν ἁμαρτημάτων, καί πνευματικά χαρίσματα. Ἀκούει μὲν γάρ τοῦ ἰκευτόντος αὐτόν ὁ Θεός, πρῶτον διά τῆς μετανοίας ἄφεισιν διδούς ἁμαρτημάτων, ἐπακούει δέ, πρός τῇ ἀφέσει τῶν ἁμαρτημάτων, καί τά διά χάριτος πνευματικῆς διδούς ἐνεργήματα. Λαλεῖ δέ ἐν τῷ Ἀγίῳ αὐτοῦ· τουτέστιν, ἐν τῷ σαρκωθέντι αὐτοῦ λόγῳ, τόν θεῖον αὐτοῦ σκοπόν τόν ἀποκεκρυμμένον ἀπό τῶν αἰώνων καί ἀπό τῶν γενεῶν, κατά τήν ἔνσαρκον αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ οἰκονομίαν. Διά τῆς καθ' ἡμᾶς ἀνθρωποπρεποῦς αὐτοῦ ἀναστροφῆς, οἶονεῖ διαρρήδην βοῶν, καί τῷ βίῳ διδούς εἰς ὑποτύπωσιν αἰωνίου ζωῆς, εἰκόνα πάσης γεγωνοτέραν φωνῆς, τήν τῶν ἀγαθῶν ἔργων ἐπίδειξιν. Λαλεῖ δέ καί ἐν ἐκάστῳ ἀγίῳ φυλάττοντι αὐτοῦ τὰς ἐντολάς· οἶον ζῶντας δεικνύς διά τῶν ἔργων τούς λόγους, καί πάσης φωνῆς γεγωνοτέρους.

Ἀγαλλιᾶται δέ ὁ δίκαιος, ἡνίκα τελιωθεῖς τῇ χάριτι τοῦ Μονογενοῦς, ἱκανός γένηται διαμερίσαι τήν Σίκημα· τουτέστιν, ἄλλοις ἀναλόγως ἐκ πείρας ἐπιστήμονος ὑποθέσθαι, τούς κατά τήν πρακτικὴν ἀνδρικούς τῶν ἀρετῶν τρόπους. Ὁμιάσις γάρ ἡ Σίκημα ἐρμηνεύεται· ὅπερ ἐστίν ἡ πάντων μὲν ἐφεκτικῆ τῶν παθῶν, πασῶν δέ ἐνεργητικῆ τῶν ἀρετῶν ἕξις. Πράξεως γάρ σύμβολον τόν ὦμον εἶναι φασι.

Καί τήν κοιλάδα τῶν Σκηνῶν διαμετρεῖ· τούς προσφόρους ἐκάστῳ τῶν ὄντων κατά τήν φυσικὴν θεωρίαν λόγους ἀπονέμων. Ἡ γάρ κοιλάς τῶν Σκηνῶν, ὁ παρῶν ἐστι κόσμος, ἐν ᾧ πάντων κατά τήν ἐκάστου διάφορον γνώμην τε καί διάθεσιν, (865) ἀπαγῆς ὑπάρχει καί πρόσκαιρος σκηνῶν δίκη ἢ παροῦσα ζωή.

Ἡ πάλιν Σκηναὶ τυγχάνουσιν τῆς παρούσης κοιλάδος, οἱ τῶν ἀρετῶν τρόποι, οὓς διαιρεῖ γνωστικῶς τοῖς διδασκομένοις, πρός τήν ἐκάστου ἕξιν κατάλληλον διδούς ἀγωγὴν καί προσφυλακὴν [προφυλακὴν] τῶν τιμίων, ὁ διανέμειν εἰδῶς ἐκάστῳ διά τῆς καλῆς διδασκαλίας τήν ἀρμόζουσαν πρός σωτηρίαν ὁδόν.

Ἡ Σκηναί κοιλάδος ὑπάρχουσιν, αἱ διὰ Χριστοῦ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Θεοῦ παγεῖσαι κατὰ τὴν πᾶσαν τὴν οἰκουμένην τῶν πιστευσάντων ἔθνων Ἐκκλησίαι· ὃ καὶ μᾶλλον ὡς οἶμαι, τῶν ἄλλων ἐστὶν ἐπιφανέστερον.

Ἡ πάλιν, κοιλάδα Σκηνῶν διαμετρεῖ, ὁ τόν κόσμον τῶν σωμάτων καθάπερ κοιλάδα Σκηνῶν γνῶσει περιλαμβάνων. Σκῆνος γάρ πολλαχοῦ τῆς Γραφῆς, τό σῶμα προσηγορεύθη.

Ἐμός ἐστι Γαλαάδ, καὶ ἐμός ἐστι Μανασσῆς, καὶ Ἐφραΐμ κραταίωσις τῆς κεφαλῆς μου.

Γαλαάδ κατὰ μίαν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τούτῳ ἐρμηνειῶν, ἐστὶν ἀποκάλυψις. Μανασσῆς δέ, ἐρμηνεύεται λήθη. Ἀποκάλυψις δέ καὶ λήθη εἰκότως προσγίνονται δικαίῳ· λαμβάνοντι μὲν διὰ θεωρίας τῶν ἀπορρήτων τὴν μύησιν· τῶν δέ κατ' ἀρετὴν πόντων τὴν λήθην, διὰ τὴν διαδεχομένην τοὺς πόνους τῶν ἀρετῶν εὐφροσύνην τῆς πνευματικῆς θεωρίας. Ἐφραΐμ δέ ἐρμηνεύεται πλατυσμός· ὅπερ ἐστὶν ἢ κατὰ πίστιν ἐπὶ τοῖς μέλλουσιν ἀγαθοῖς ἄπτωτος ἐλπίς· ἣτις ἐστὶν ἀντίληψις τῆς κεφαλῆς τοῦ δικαίου· τουτέστι, τῆς πίστεως. Παντός γάρ δικαίου κεφαλὴ ἢ πίστις ἐστὶ, καὶ παντός ἔργου ἀγαθοῦ. Κραταίωσις δέ ταύτης καθέστηκεν ἀσφαλῆς, ἢ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν ἀδιάπτωτος ἐλπίς· καθ' ἣν ὡς παρόντα τὰ μέλλοντα θεωροῦντες, ἐμπλατυνόμεθα ταῖς θλίψεσιν, ἀκατάπτωτοι ἐν τοῖς πειρασμοῖς διαμένοντες.

Ἰούδας βασιλεύς μου, Μωάβ λέβης τῆς ἐλπίδος μου.

Ἰούδας ἐξομολόγησις ἐρμηνεύεται. Ἄρχει γάρ ἢ δι' εὐχῶν ἐξομολόγησις ἐν τοῖς ἀγίοις παντός ἀγαθοῦ. Δύναται δέ νοηθῆναι καὶ εἰς τόν Κύριον ὁ Ἰούδας· ὅς ἐστιν ἀληθινός βασιλεύς τοῦ πνευματικοῦ Ἰσραὴλ καὶ ὀρῶντος θεόν· ὁ ὑπὲρ ἡμῶν ἠνίκα γέγονεν ἄνθρωπος, ἐξομολογούμενος πρὸς τόν Πατέρα, καὶ λέγων, Ἐξομολογοῦμαί σοι Πάτερ ἅγιε.

Μωάβ δέ, ἔντερον πατρός ἐρμηνεύεται, νοεῖται δέ τό ἡμέτερον σῶμα, δι' οὗ κατὰ τὴν πρακτικὴν φιλοσοφίαν λουτροῦ δίκην, ὅπερ δηλοῖ σαφῶς ὁ λέβης, ἢ κάθαρσις πέφυκε γίνεσθαι τῶν ἀμαρτημάτων. Κάθαρσις γάρ ἐστὶν ὁ λέβης, τῆς ἐλπίδος· (868) τουτέστιν, ἢ διὰ βίου κατὰ τὴν κάθαρσιν πρὸς κληρονομίαν τῶν κατ' ἐλπίδα ἀποκειμένων ἡμῖν ἀγαθῶν ἐτοιμότης.

Δύναται δέ πάλιν νοηθῆναι ὁ Μωάβ καὶ εἰς τὴν σάρκωσιν τοῦ Κυρίου. Υἱός γάρ ἀνθρώπου δι' ἡμᾶς γέγονέ τε καὶ ἐχρημάτισεν ὁ ἀληθινός λέβης τῆς ἐλπίδος ἡμῶν, τουτέστιν ὁ ῥυπτικός καὶ καθαριστικός τῶν ἐκ τῆς ἀμαρτίας ἡμετέρων κηλίδων τε καὶ μολυσμῶν.

Ἐπὶ τὴν Ἰδουμαίαν ἐκτενῶ τό ὑπόδημά μου.

Ἰδουμαία, αἱματώδης πηλός ἐρμηνεύεται· δύναται δέ ληφθῆναι καὶ εἰς τὴν σάρκα τοῦ Κυρίου· δι' ἧς ἐπέβη ὡς δι' ὑπόδηματος τοῖς ἀνθρώποις· ἄλλως χωρῆσαι τόν Ποιητὴν μὴ δυναμένης τῆς κτίσεως· ἀπειρόν τε καὶ ἀχώρητον κατὰ φύσιν τυγχάνοντα.

Δύναται δέ πάλιν νοηθῆναι καὶ εἰς τὴν ἐκάστου ἡμῶν σάρκα· ἐφ' ἧς ἐκτείνομεν τό ὑπόδημα· τουτέστι τὴν φρουροῦσαν τὴν ψυχὴν ἀπὸ τῶν πονηρῶν τοῦ διαβόλου τριβόλων τε καὶ ἀκανθῶν ἄσκησιν τε καὶ ἐγκράτειαν· τοῦτο γάρ χρή νοεῖσθαι τό

ὑπόδημα. Ἄνευ γάρ ἀσκήσεως καί ἀκριβοῦς ἐγκρατείας, τά τῆς σαρκός πάθη καταπαλαῖσαι τόν ἀσκητήν τῆς εὐσεβείας, ἀμήχανον.

Δύναται δέ πάλιν νοηθῆναι ὑπόδημα ψυχῆς, καί ἡ διά λόγου καί θεωρίας νεκρωθεῖσα αἴσθησις· δι' ἧς ἐπιβαίνουσα ἡ ψυχὴ τοῖς αἰσθητοῖς, τόν αἰῶνα τοῦτον ἀβλαβῶς διαπορεύεται, τούς αὐτῶν λόγους διά μέσης τῆς αἰσθήσεως ὡς ὑποδήματος, φαντασιουμένης τὰς τῶν ὄρατῶν κατ' εἶδος καί σχῆμα διαφοράς ἀναλεγομένη πρὸς τὴν τοῦ ἑνός μόνου τε καί ἀρχικοῦ λόγου σύνεσιν καί ἐπίγνωσιν.

Ἐμοὶ ἀλλόφυλοι ὑπετάγησαν.

Ἦνίκα γάρ διά σαρκός τοῖς καθ' ἡμᾶς ἐπεχωρίασε τόποις ὁ Κύριος, ὑπετάγη τῷ κράτει τῆς ἰσχύος αὐτοῦ· οὐ μόνον καταργηθέντα τά πνεύματα τῆς πονηρίας, ἀλλὰ καί πάντα τά ἔθνη δεξάμενα διά τῆς κλήσεως τοῦ Εὐαγγελίου τό κήρυγμα, ὑπέκυψεν· ὑποτάσσονται δέ καί παντὶ δικαίῳ οἱ ἀλλόφυλοι, ἡνίκα ἐπιβαλῶν ὡσπερ ὑπόδημα τῇ γῆ τῆς σαρκός αὐτοῦ τὴν νεκροῦσαν τόν νόμον τῆς ἁμαρτίας ἐγκράτειαν, δαμάσει οὐ μόνον τά ἐμφωλεύοντα αὐτῇ ἀκάθαρτα πάθη, ἀλλὰ καί τούς ἐνεργοῦντας ταῦτα πονηροῦς καταργήσει δαίμονας.

Τίς ἀπάξει με εἰς πόλιν περιοχῆς.

Πόλις ἐστὶ περιοχῆς, ἡ ἐκ πολλῶν συνηθροισμένη θείων καί μυστικῶν θεωρημάτων σοφία περιεχομένη, ἧγουν περιπεφραγμένη, καθὼς ἕτερος ἔφη τῶν ἐκδοτῶν, τοῖς τῶν ἀρετῶν ὀχυρώμασιν.

Ἦ πάλιν πόλις ἐστὶ περιοχῆς, ἡ κατάστασις, καθ' ἣν ἀνάλωτος καί ἀπροσπέλαστος γίνεται τοῖς πολεμίοις, (869) διά τὴν φρουροῦσαν αὐτόν τῶν ἁγίων Δυνάμεων περιβολήν, ὃ γε ἀληθῶς θεοσεβῆς καί φιλόθεος.

Ἦ πάλιν πόλις ἐστὶ περιοχῆς, ἡ λόγῳ καί βίῳ τετειχισμένη ψυχὴ, καί πάσαις ταῖς τῶν ἀρετῶν πλήθουσα χάρισιν.

Ἦ πάλιν πόλις ἐστὶ περιοχῆς, ἡ τῆς ἀληθοῦς καί ἀπταιστοῦ γνώσεως ἕξις, ἡ ἐκ πάντων ἠθικῶν τε καί φυσικῶν καί θεολογικῶν θεωρημάτων περιεχομένη· εἰς ἣν ἀπάγεται πᾶς εὐσεβῆς, ὑπ' ἄλλου μὲν οὐδενός, ὑπὸ μόνου δέ τοῦ Θεοῦ τοῦ πάντας πρὸς ἑαυτὸν ἔλκοντος δι' ἄφατον ἀγαθότητος μέγεθος.

Ἦ τίς ὀδηγήσει με ἕως τῆς Ἰδουμαίας.

Ἰδουμαία, καθὼς ἔδειξε προλαβὼν ὁ λόγος, ἐστὶν ἡ πάντων τῶν ὑπὸ αἴσθησιν κτισμάτων σύστασις· περὶ ἣν ἡ ἐν πνεύματι φυσικὴ θεωρία συνίστασθαι πέφυκε· καθ' ἣν ἐκ καλλονῆς καί μεγέθους κτισμάτων ἀναλόγως ὁ γενεσιουργός τῷ εὐσεβῶς ἀναλεγομένῳ τὴν τῶν ὄντων γνῶσιν θεωρεῖται.

Ἦ τυχόν, ἡ κατ' ἀρετὴν πρακτικὴ διά σαρκός φιλοσοφία· καθ' ἣν τοῦ ἁγίου Πνεύματος γίνεται ναός τό ἡμέτερον σῶμα, τοῖς τῶν ἐντολῶν συνοικοδομούμενον κάλλεσιν εἰς ἣν ὁ αὐτός πάλιν ὀδηγεῖ Κύριος, χαριζόμενος τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν καί τῶν ὀρωμένων τὴν ἐπιστήμην, καί διδάσκων τῶν μελῶν τῆς γηϊνῆς ταύτης καί ἐπικλήρου σαρκός τὴν νέκρωσιν.

Ἦ, ἵνα συνελῶν εἴπω, πόλις ἐστὶ περιοχῆς ἡ τῶν νοητῶν γνωστικὴ θεωρία. Ἰδουμαία δέ, ἡ τῶν αἰσθητῶν ἐπιστήμη· εἰς ἣν ἀπάγει τε καί ὀδηγεῖ ἡ μόνη τοῦ Θεοῦ καί πατρός σοφία, ὁ μονογενῆς Υἱός. Διὸ ἐπάγων ὁ Προφήτης, φησὶν·

Οὐχὶ σύ ὁ Θεός ὁ ἀπωσάμενος ἡμᾶς;

Τουτέστιν, ὅτι Σὺ ὁ Θεὸς ὁ κατ' ἀρχὰς διὰ τὴν ἁμαρτίαν ἀπωσάμενος ἡμᾶς· αὐτός διὰ σπλάχνα ἐλέους σου οἰκτειρήσας, ἀπάγεις εἰς πόλιν περιοχῆς, καὶ ὀδηγεῖς ἕως τῆς Ἰδουμαίας, κατὰ τὴν προαποδομένην ἐξήγησιν.

Καὶ οὐκ ἐξελεύσῃ, ὁ Θεός, ἐν ταῖς δυνάμεσιν ἡμῶν.

Οὐ γὰρ ἐξελεύσεται ὁ Θεός ἐν τῷ ἐφ' ἑαυτῷ θαρρόυντι, καὶ ἐπὶ τῷ τόξῳ ἐλπίζοντι, κατὰ τὴν ῥομφαίαν ἐπιγραφομένῳ ἑαυτοῦ σωτήριον. Ἄλλ' ἐν τοῖς ἐν αὐτῷ τῷ Θεῷ κερατιούσι τοὺς ἐχθρούς, καὶ ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ἐξουδενούσι τοὺς ἐπανισταμένους αὐτοῖς, εἰκότως ὁ Θεός ἐξελεύσεται πρὸς τὸν κατὰ τῶν ἀοράτων ἐχθρῶν πόλεμον.

Δὸς ἡμῖν βοήθειαν ἐκ θλίψεως, καὶ ματαία σωτηρία ἀνθρώπου.

Εὐκτικῶς δέεται τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἐκ προσώπου τῆς κοινῆς φύσεως ὁ Προφήτης, δοθῆναι ἡμῖν βοήθειαν ἐκ τῆς θλίψεως· δηλαδή τῆς κατασκευασθείσης τῆς φύσεως διὰ τὴν ἁμαρτίαν, καὶ μέχρι (872) τῶν τοῦ ἄδου πυλῶν αὐτὴν καταπιεσάσης. Θλίψις γάρ, κατ' ἐμέ φάναι, ἡ τοῦ θανάτου καὶ τῆς φθορᾶς ἐστὶ τυραννίς καὶ ἐπικράτεια· βοήθεια δέ, ἡ διὰ τῆς χάριτος βεβαία τῆς ἀναστάσεως ἐλπίς· πρὸς ἦν ἀφορῶντες οἱ εὐσεβεῖς, τὴν τοῦ θανάτου κατήφειαν ἀλύπως διαφέρουσιν.

Ἡ πάλιν θλίψις ἐστίν, ὁ ὑπὲρ ἀρετῆς πόνος· βοήθεια δέ, ἡ τοῦτον διαδεχομένη κατὰ Θεοῦ χάριν ἀπάθεια· πρὸς ἦν πᾶσα συγκρινομένη ἀνθρώπων σωτηρία, ματαιότης ἐστὶ καὶ παντελής ἀνυπαρξία. Τοῦτο γάρ δίκαιον νοεῖσθαι τὴν ματαιότητα.

Ἐν τῷ Θεῷ ποιήσομεν δύναμιν, καὶ αὐτός ἐξουδενώσει τοὺς θλίβοντας ἡμᾶς.

Ἐν τῷ Θεῷ ποιούσι δύναμιν, οἱ μὴ ἐπιγράφοντες ἑαυτοῖς τῶν ἀρετῶν τὰ κατορθώματα, μηδὲ τῇ ἑαυτῇ σοφίᾳ τὴν τῶν θείων μυστηρίων κατάληψιν· ἐν οἷς αὐτός ὁ Θεός μονώτατος, καὶ ὄλος χωρῶν, ἐξουδενῶν πάντας τοὺς ἀντικειμένους τῇ τε ἀρετῇ καὶ τῇ γνώσει πονηροῦς δαίμονας, καὶ διὰ κακίας καὶ ἀγνωσίας ἐκθλίβειν ἐπιχειροῦντας τοὺς φοβουμένους αὐτόν. Αὐτός γάρ πάντων ὑπάρχει Σωτῆρ, ὅτι καὶ πάντων Δημιουργός. Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΡΟΣΕΥΧΗΝ ΤΟΥ ΠΑΤΕΡ ΗΜΩΝ, ΠΡΟΣ ΕΝΑ ΦΙΛΟΧΡΙΣΤΟΝ. (872)

ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΣΥΝΤΟΜΟΣ

Αὐτόν ἐδεξάμην τόν θεοφύλακτόν μου δεσπότην διὰ τῶν αὐτοῦ πανευφήμων γραμμάτων παραγινόμενον· (873) τόν αἰεὶ μὲν παρόντα, καὶ ἀπεῖναι τῷ πνεύματι παντελῶς οὐ δυνάμενον· ὅμως δέ δι' ἀρετῆς περιουσίαν θεομιμήτως συγγίνεσθαι τοῖς αὐτοῦ δούλοις, καὶ δ' ἧς ὁ Θεός δέδωκε τῇ φύσει προφάσεως, οὐκ ἀπαναινόμενον. Διό θαυμάσας αὐτοῦ τό μέγεθος τῆς συγκαταβάσεως, πόθῳ σύγκρατον τόν πρὸς αὐτόν φόβον ἐποίησάμην· καὶ μίαν ἐξ ἀμφοτέρων, φόβου τε καὶ πόθου, ἀγάπην ἐνεστησάμην, δι' αἰδοῦς καὶ εὐνοίας συνισταμένην· ἵνα μήτε μῖσος ὁ φόβος γίνηται τοῦ πόθου γυμνούμενος, μήτε καταφρόνησις ὁ πόθος, τόν σῶφρονα

φόβον συνημμένον οὐκ ἔχων· ἀλλὰ νόμος ἢ ἀγάπη τυγχάνουσα δειχθῆ στοργῆς ἐνδιάθετος, ἅπαν τό κατά φύσιν συγγενές οἰκειούμενος· δι' εὐνοίας μὲν, τό μῖσος χειρούμενος· δι' αἰδοῦς δέ, πόρρω ποιούμενος τήν καταφρόνησιν· ὃν δὴ μάλιστα πάντων, φημί δέ τόν φόβον, τῆς θείας ἀγάπης συστατικόν ἐπιγνούς Δαβίδ ὁ μακάριος, φησίν· Ὁ φόβος Κυρίου ἀγνός, διαμένων εἰς αἰῶνα αἰῶνος· ἕτερον δηλαδή τοῦτο εἰδώς, παρά τόν ἐπ' ἐγκλήμασι δέει τιμωρίας συνιστάμενον φόβον· εἴπερ ὁ μὲν ἔξω γίνεται, τῇ παρουσίᾳ τῆς ἀγάπης παντελῶς ἀφανιζόμενος, ὡς που τοῖς ἑαυτοῦ λόγοις ὁ μέγας εὐαγγελιστής Ἰωάννης δείκνυται, φάσκων· Ἡ ἀγάπη ἔξω βάλλει τόν φόβον· ὁ δέ, τόν τῆς ἀληθοῦς στοργῆς φυσικῶς χαρακτηρίζει νόμον· αἰδοῖ συντηρῶν εἰς αἰῶνα τοῖς ἀγίοις, πρὸς τε Θεόν καί ἀλλήλους, τόν τῆς ἀγάπης θεσμόν τε καί τρόπον παντελῶς ἀδιάφθορον.

Πόθω γοῦν, ὡς ἔφην, κἀγὼ κεράσας τόν φόβον, πρὸς τόν ἐμόν Δεσπότην, τοῦτον τῆς ἀγάπης συνεστησάμην τόν νόμον μέχρι τῆς σήμερον· αἰδοῖ μὲν τοῦ γράφειν εἰργόμενος, ἵνα μή λάβῃ χώραν ἢ καταφρόνησις· εὐνοία δέ πρὸς τό γράφειν ὠθούμενος, ἵνα μή νομισθῆ μῖσος ἢ τελεία τοῦ γράφειν παραίτησις. Γράφω δέ, τοῦτο πράττειν κελεύόμενος, οὐχ ὅσα λογίζομαι· Λογισμοί γάρ ἀνθρώπων δειλοί, κατά τήν Γραφήν· ἀλλ' ὅσα βούλεται Θεός, καί χάριτι πρὸς τήν τοῦ συμφέροντος γένεσιν ἐπιδίδωσιν. Ἡ γάρ βουλή τοῦ Κυρίου, φησίν ὁ Δαβίδ, εἰς τόν αἰῶνα μένει· λογισμοί τῆς καρδίας αὐτοῦ εἰς γενεάν καί γενεάν· βουλήν μὲν τυχόν φήσας τοῦ Θεοῦ καί Πατρός, τήν ἐπί θεώσῃ τῆς ἡμετέρας φύσεως ἀπόρρητον κένωσιν τοῦ μονογενοῦς Υἱοῦ, καθ' ἣν ἔχειν πάντων τῶν αἰώνων τό πέρας περιγραφόμενον· λογισμούς δέ τῆς καρδίας αὐτοῦ, τούς τῆς προνοίας καί τῆς κρίσεως λόγους· καθ' οὓς τήν τε παροῦσαν ἡμῶν ζωὴν καί τήν μέλλουσαν, ὡσπερ τινὰς γενεάς διαφόρους σοφῶς διεξάγει, καταλλήλως ἐκάστην τόν πρέποντα τρόπον τῆς ἐνεργείας προσνέμων.

Εἰ δέ θείας ὑπάρχει βουλής ἔργον ἢ τῆς ἡμετέρας φύσεως θέωσις· καί τῶν θείων λογισμῶν ἐστὶ σκοπός, ἢ πρὸς τό πέρας διεξαγωγή τῶν ζητουμένων (876) τῆς ἡμετέρας ζωῆς· ἄρα συμφέρει τῆς τοῦ Κυρίου προσευχῆς γινῶναι τε καί πρᾶξαι, καί οὕτω δεόντως γράψαι, τήν δύναμιν. Ἐπεὶ δέ μάλιστα ταύτης καί ὁ ἐμός Δεσπότης πρὸς ἐμέ τόν αὐτοῦ δοῦλον γράφων θεόθεν κινηθεὶς ἐπεμνήσθη τῆς προσευχῆς, ἣν καί τῶν ἐμῶν ἀναγκαίως ὑπόθεσιν λόγων ποιούμενος, αἰτοῦμαι τόν ταύτης διδάσκαλον τῆς προσευχῆς Κύριον, διανοῖξάι μου τόν νοῦν πρὸς κατανόησιν τῶν ἐν αὐτῇ μυστηρίων, καί δοῦναι σύμμετρον λόγον πρὸς τήν τῶν νοουμένων σαφήνειαν. Ὅλον γάρ ἔχει κατά περιγραφὴν τόν ἐν τοῖς εἰρημένοις σκοπὸν μυστικῶς κεκρυμμένον· ἢ, τόγε κυριώτερον εἰπεῖν, τοῖς ἐρῶμένοις τόν νοῦν ἐμφανῶς κηρυττόμενον. Πάντων γάρ ὧν διὰ σαρκός γέγονεν αὐτουργός κενωθείς ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος, αἴτησιν ἔχει τῆς προσευχῆς ὁ λόγος, διδάσκων ἐκείνων μεταποιεῖσθαι τῶν ἀγαθῶν, ὧν μόνος ὁ Θεός καί Πατήρ δι' Υἱοῦ φυσικῶς μεσιτεύοντος ἐν ἀγίῳ Πνεύματι κατ' ἀλήθειάν ἐστι χορηγός· εἴπερ μεσίτης Θεοῦ καί ἀνθρώπων, κατά τόν θεῖον Ἀπόστολον, ὁ Κύριός ἐστιν Ἰησοῦς· τοῖς μὲν ἀνθρώποις, διὰ σαρκός ἐμφανῆ ποιῶν ἀγνοούμενον τόν Πατέρα· τῷ δέ Πατρί διὰ Πνεύματος ἐν ἑαυτῷ τούς ἀνθρώπους καταλλαγέντας προσάγων· ὑπὲρ ὧν, καί διὰ οὓς ἀτρέπτως γενόμενος ἄνθρωπος, πολλῶν ὅσον οὐδέπω μέτρῳ περιλαβεῖν, τό τε πλῆθος καί μέγεθος δεδύνηται λόγος, καινῶν μυστηρίων αὐτουργός γίνεται καί διδάσκαλος· ὧν ἑπτὰ τόν ἀριθμόν γενικώτερα τῶν λοιπῶν, κατ' ἐξαίρετον φιλοτιμίαν πέφανται τοῖς ἀνθρώποις δεδωρημένος· ὧν μυστικῶς περιέχει τήν δύναμιν, ὡς ἔφην, τῆς προσευχῆς ὁ σκοπός· θεολογίαν, υἰοθεσίαν ἐν χάριτι, ἰσοτιμίαν τήν πρὸς ἀγγέλους, αἰδίου ζωῆς μετοχήν, φύσεως ἀπαθῶς πρὸς ἑαυτήν νεουσύσης ἀποκατάστασιν, τοῦ νόμου τῆς ἀμαρτίας κατάλυσιν, καί τῆς τοῦ κρατήσαντος ἡμῶν δι' ἀπάτης πονηροῦ τυραννίδος καθαίρεσιν. Σκοπῶμεν οὖν τήν τῶν λεχθέντων ἀλήθειαν.

Θεολογίαν μὲν γάρ διδάσκει σαρκούμενος ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος, ὡς ἐν ἑαυτῷ δεικνύς τὸν Πατέρα καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον. Ὅλος γάρ ἦν ὁ Πατήρ, καὶ ὅλον τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, οὐσιωδῶς ἐν ὅλῳ τελείως τῷ Υἱῷ καὶ σαρκουμένῳ, οὐ σαρκούμενοι· ἀλλ' ὁ μὲν εὐδοκῶν, τὸ δὲ συνεργοῦν, αὐτουργοῦντι τῷ Υἱῷ τὴν σάρκωσιν· εἴπερ ἔννοους ὁ Λόγος διέμεινε καὶ ζῶν, καὶ μηδενὶ τὸ παράπαν ἄλλῳ κατ' οὐσίαν χωρούμενος, ἢ μόνῳ τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Πνεύματι, καὶ πρὸς τὴν σάρκα διὰ φιλανθρωπίαν, τὴν καθ' ὑπόστασιν ποιησάμενος ἔνωσιν.

(877) Υἱοθεσίαν δὲ δίδωσι, τὴν ὑπὲρ φύσιν ἄνωθεν διὰ Πνεύματος ἐν χάριτι δωρούμενος γέννησιν· ἥς ἐν Θεῷ [α.λ. σὺν Θεῷ] φυλακὴ τε καὶ τήρησις ἐστίν, ἢ τῶν γεννωμένων προαίρεσις· διαθέσει γνησίᾳ τὴν δοθεῖσαν στέργουσα χάριν, καὶ τῇ πράξει τῶν ἐντολῶν ἐπιμελῶς τὸ κατὰ χάριν δοθέν ὠραΐζουσα κάλλος· καὶ τοσοῦτον τῇ κενώσει τῶν παθῶν μεταποιουμένη θεότητος, ὅσον ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος τῆς οἰκείας ἀκραίφνους δόξης, οικονομικῶς ἑαυτὸν κατὰ θέλησιν κενώσας, γενόμενος ἀληθῶς κεχημάτικεν ἄνθρωπος.

Ἰσοτίμους δὲ τοῖς ἀγγέλοις τοὺς ἀνθρώπους πεποίηκεν, οὐ καθότι μόνον Εἰρηνοποιήσας διὰ τοῦ αἵματος τοῦ σταυροῦ αὐτοῦ τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ καταργήσας τὰς πληρούσας τὸν μέσον οὐρανοῦ καὶ γῆς τόπον ἀντικειμένας δυνάμεις, μίαν πρὸς τὴν τῶν θείων δώρων διανομὴν τῶν ἐπιγείων καὶ οὐρανίων δυνάμεων ἀπέδειξεν οὕσαν πανήγυριν· τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἐν ἀγαλλιάσει κατὰ τὸ ἔν καὶ τὸ αὐτὸ θέλημα ταῖς ἄνω δυνάμεσι τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ συνεπηχούσης· ἀλλ' ὅτι καὶ μετὰ τὴν πλήρωσιν τῆς ὑπὲρ ἡμῶν οικονομίας, μετὰ τοῦ προσληφθέντος ἀναληφθεὶς σώματος, οὐρανὸν καὶ γῆν ἦνωσε δι' ἑαυτοῦ· καὶ τοῖς νοητοῖς συνῆψε τὰ αἰσθητά, καὶ μίαν ἔδειξε τὴν κτιστὴν φύσιν ταῖς τῶν ἑαυτῆς ἀκρότησι μερῶν, κατ' ἀρετὴν τε καὶ τῆς πρώτης αἰτίας ἐπίγνωσιν, πρὸς ἑαυτὴν συνδεομένην· δεικνύς, οἶμαι, δι' ὧν ἐπετέλει μυστικῶς, ὡς ὁ μὲν λόγος ἐστὶ τῶν διεστώτων ἔνωσις· ἢ δὲ ἀλογία, τῶν ἠνωμένων διαίρεσις· καὶ μάθωμεν λόγου μεταποιεῖσθαι διὰ τῆς πράξεως, ἵνα μὴ μόνον ἀγγέλοις κατ' ἀρετὴν, ἀλλὰ καὶ Θεῷ γνωστικῶς κατὰ τὴν τῶν ὄντων ἐνωθῶμεν ἀφαίρεσιν.

Ζωῆς δὲ θείας μεταποιεῖται μετάδοσιν, ἐδώδιμον ἑαυτὸν ἐργαζόμενος, ὡς οἶδεν αὐτός, καὶ οἱ παρ' αὐτοῦ τοιαύτην αἴσθησιν νοεράν εἰληφότες, ὥστε τῇ γεύσει ταύτης τῆς βρώσεως, εἰδέναι, κατ' ἐπίγνωσιν ἀληθῶς, ὅτι χρηστός ὁ Κύριος, ποιότητι θεία πρὸς θέωσιν μετακρινῶν τοὺς ἐσθίοντας· οἷα δὴ σαφῶς ζωῆς καὶ δυνάμεως ἄρτος καὶ ὦν καὶ καλούμενος.

Τὴν φύσιν δὲ πρὸς ἑαυτὴν ἀποκαθίστησιν, οὐ καθότι μόνον γενόμενος ἄνθρωπος, ἀπαθῆ τὴν γνώμην πρὸς τὴν φύσιν ἐτήρησε καὶ ἀστασίαστον· μηδὲ πρὸς αὐτούς τοὺς σταυρώσαντας τῆς κατὰ φύσιν οἰκείας σαλευομένην τὸ σύνολον βάσεως· τούναντίον δὲ μᾶλλον αἰρουμένην ἀντὶ ζωῆς τὸν ὑπὲρ αὐτῶν θάνατον· καθ' ὃ καὶ τὸ τοῦ πάθους ἐκούσιον δείκνυται, (880) τῇ τοῦ πάσχοντος φιλανθρωπῶ διαθέσει κυρούμενον· ἀλλ' ὅτι καὶ τὴν ἔχθραν κατήργησε, προσηλώσας τῷ σταυρῷ τὸ τῆς ἀμαρτίας χειρόγραφον, δι' ὃ πρὸς ἑαυτὴν ἀσπόνδως εἶχεν ἢ φύσις τὸν πόλεμον· καὶ τοὺς μακρὰν καὶ τοὺς ἐγγύς καλέσας, τοὺς ὑπὸ νόμον δηλαδή καὶ τοὺς ἔξω νόμου· καὶ τὸ μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ λύσας, τὸν νόμον δηλονότι τῶν ἐντολῶν σαφηνίσας ἐν δόγμασι· τοὺς δύο ἔκτισεν εἰς ἓνα καινὸν ἄνθρωπον, ποιῶν εἰρήνην καὶ ἀποκαταλλάσων ἡμᾶς δι' ἑαυτοῦ τῷ Πατρὶ, καὶ ἀλλήλοις, οὐκ ἔχοντας ἔτι τὴν γνώμην ἀνθισταμένην τῷ λόγῳ τῆς φύσεως· ἀλλ' ὥσπερ τὴν φύσιν, οὕτω καὶ τὴν γνώμην ὄντας ἀναλλοιώτους.

Καθαρὰν δὲ τοῦ νόμου τῆς ἀμαρτίας τὴν φύσιν καθίστησιν, ἡδονὴν προκαθηγεῖσθαι τῆς δι' ἡμᾶς αὐτοῦ μὴ συγχωρήσας σαρκώσεως· ἄσπορος γάρ γέγονε παραδόξως ἢ σύλληψις, καὶ ἄφθορος ὑπὲρ φύσιν ἢ γέννησις· ἐπισφίγγοντος δηλαδή

τοῦ τεχθέντος Θεοῦ τῆ μητρί, πλέον τῆς φύσεως, τά δεσμά τῆς παρθενίας διά γεννήσεως· καί τήν φύσιν ἅπασαν, τῆς τοῦ κρατήσαντος νόμου δυναστείας, ἐν τοῖς βουλομένοις ἐλευθεροῦντος τῆ κατ' αἴθησιν νεκρώσει τῶν ἐπί γῆς μελῶν, τόν αὐτοῦ μιμουμένοις ἀυθαίρετον θάνατον. Βουλομένων γάρ, οὐ τυραννουμένων τό τῆς σωτηρίας μυστήριον.

Τῆς δέ τοῦ κρατήσαντος ἡμῶν δι' ἀπάτης πονηροῦ τυραννίδος ποιεῖται καθαίρεσιν, τήν σάρκα τήν νικηθεῖσαν ἐν τῷ Ἀδάμ, ὄπλον κατ' αὐτοῦ προβαλλόμενος, καί νικῶν· ἵνα δείξῃ τήν πρότερον ἀλοῦσαν πρὸς θάνατον, ἐλοῦσαν τόν ἐλόντα, καί θανάτῳ φυσικῶ τήν ἐκείνου ζωὴν διαφθείρουσαν· καί γινομένην, αὐτῷ μὲν δηλητήριον, πρὸς τό πάντας οὓς κατέπιεν ἰσχύσας, ὡς ἔχων τοῦ θανάτου τό κράτος, ἐμέσαι· ζωὴν δέ τῷ γένει τῶν ἀνθρώπων, πᾶσαν ὡσπερ φύραμα τήν φύσιν πρὸς ἀνάστασιν ὠθοῦσαν ζωῆς, ὑπέρ ἧς μάλιστα Θεός ὢν ὁ Λόγος, (881) ἄνθρωπος γίνεται (τό ξένον ὄντως πρᾶγμα καί ἄκουσμα) καί τόν σαρκός θέλων καταδέχεται θάνατον. Τούτων ἀπάντων, ὡς ἔφην, αἴτησιν ἔχων ὁ τῆς προσευχῆς εὐρεθίσηται λόγος.

Πατέρα γάρ, καί Πατρός ὄνομα λέγει, καί βασιλείαν· καί τούτου τοῦ Πατρός αὐθις Υἱόν ἐν χάριτι, τόν προσευχόμενον ὄντα παρίστησιν. Ἐνός τε θελήματος τούς ἐν οὐρανῷ καί γῆ γενέσθαι ζητεῖ. Ἄρτον αἰτεῖσθαι προστάττει τόν ἐπιούσιον. Καταλλαγὴν τοῖς ἀνθρώποις νομοθετεῖ [alter codex ἐπιζητεῖ], καί τῷ συγχωρεῖν καί συγχωρεῖσθαι τήν φύσιν πρὸς ἑαυτήν συνδεῖ, τῆ διαφορᾷ τῆς γνώμης μὴ τεμνομένην. Εἷς τε πειρασμόν εἰσελθεῖν, ὡς νόμον ἀμαρτίας, ἀπεύχεσθαι διδάσκει· καί ῥυσθεῖναι τοῦ πονηροῦ παραινεῖ. Ἔδει γάρ τόν αὐτουργόν καί δοτῆρα τῶν ἀγαθῶν εἶναι καί διδάσκαλον, οἷα δὴ μαθηταῖς, τοῖς πιστεύουσιν εἰς αὐτόν, καί μιμουμένοις αὐτοῦ τήν διά σαρκός ἀγωγὴν, ὑποθήκας ζωῆς ταύτης παρεχόμενον τῆς προσευχῆς τά ῥητά [Cat. Fr. Venet., ῥήματα]· δι' ὧν τούς ἐν αὐτῷ κατ' εἶδος ὑφειστώτας τῆς σοφίας καί τῆς γνώσεως ἀποκρύφους ἐμήνυε θησαυρούς, πρὸς τήν αὐτῶν ἀπόλαυσιν δηλονότι τῶν αἰτούντων ἐλαύνων τήν ἔφρην.

Διά τοῦτο προσευχήν, οἶμαι, ταύτην κέκληκε τήν διδασκαλίαν ὁ λόγος, ὡς αἴτησιν ἔχουσαν τῶν ἀνθρώποις κατὰ χάριν ἐκ Θεοῦ διδομένων δώρων. Οὕτω γάρ οἱ θεόπνευστοι Πατέρες ἡμῶν ὀριστικῶς περὶ τῆς προσευχῆς διεξήλθον, φήσαντες, εἶναι τήν προσευχήν αἴτησιν, ὧν Θεός πρεπόντως ἑαυτῷ δωρεῖσθαι πέφυκεν ἀνθρώποις· ὡσπερ καί τήν εὐχὴν, ὑπόσχεσιν, ἤγουν ἐπαγγελίαν, ὧν γνησίως λατρεύοντες Θεῷ προσκομίζουσιν ἄνθρωποι, τήν Γραφήν μαρτυροῦσαν τῷ οἰκείῳ λόγῳ πολλαχῶς παραστήσαντες, ὡς τό, Εὐξασθε, καί ἀπόδοτε Κυρίῳ τῷ Θεῷ ἡμῶν· καί, Ὅσα ἠύξάμην, ἀποδώσω σοι Σωτήρῳ μου τῷ Κυρίῳ· περὶ τῆς εὐχῆς εἰρημένα· καί αὐθις περὶ προσευχῆς, ὡς τό, Καί προσηύξατο Ἄννα πρὸς Κύριον, λέγουσα· Κύριε Ἀδωναΐ, Ἐλωί σαβαώθ, ἐάν εἰσακούων εἰσακούσης τῆς δούλης σου, καί δῶς μοι καρπὸν κοιλίας· καί, Προσηύξατο Ἐζεκίας βασιλεὺς Ἰούδα, καί Ἡσαΐας υἱὸς Ἀμῶς ὁ προφήτης πρὸς Κύριον· καί τό, Ὅτ' ἂν ὑμεῖς προσεύχησθε, λέγετε Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, παρά τοῦ Κυρίου τοῖς μαθηταῖς εἰρημένον· ὡς εἶναι δύνασθαι τήν μὲν εὐχὴν, ἐντολῶν τήρησιν κατὰ γνώμην τοῦ ἡυγμένου κεκυρωμένην· τήν δέ προσευχήν, τῆς πρὸς τά τηρηθέντα καλά τοῦ τετηρηκότος μεταποιήσεως αἴτησιν· ἢ μᾶλλον, τήν μὲν εὐχὴν ἀρετῆς ἄθλον, ὃ δὴ μάλιστα προσφιλῶς δέχεται Θεός προσκομιζόμενον· τήν δέ προσευχήν, ἀρετῆς ἔπαθλον· ὃ δὴ μάλα χαίρων Θεός ἀντιδίδωσιν.

(884) Οὐκοῦν, ἐπειδὴ δέδεικται τῶν ὑπὸ τοῦ Λόγου σαρκωθέντος ἀγαθῶν αἴτησιν εἶναι τήν προσευχήν, αὐτόν προστησάμενοι τοῦ Λόγου τῆς προσευχῆς τόν διδάσκαλον, θαρρόντες ἐπέλθωμεν, ἐπιμελῶς ἐκάστου ῥητοῦ γυμνάσαντες [Venet. et. Fr. γυμνάζοντες], ὡς οἷον τε θεωρίᾳ τήν ἔννοιαν· ὡς αὐτός τε χορηγεῖν

300

συμφερόντως εἴωθεν ὁ Λόγος, καί χωρεῖν δίδωσι τῆς τοῦ λέγοντος διανοίας τήν δύναμιν.

Πάτερ ἡμῶν, ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς· ἁγιασθήτω τό ὄνομά σου· ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου.

Εὐθύς καθηκόντως θεολογίας ἐν τούτοις ἀπάρξασθαι διδάσκει τοῖς προσευχομένοις ὁ Κύριος, καί τήν πως ὑπαρξίν τῆς τῶν ὄντων ποιητικῆς αἰτίας μυσταγωγεῖ, κατ' οὐσίαν τῶν ὄντων αἴτιος ὢν. Πατρός γάρ, καί ὀνόματος Πατρός, καί βασιλείας Πατρός δήλωσιν ἔχει τῆς προσευχῆς τά ῥητά· ἴν' ἀπ' αὐτῆς διδαχθῶμεν τῆς ἀρχῆς τήν μοναδικήν Τριάδα σέβειν, ἐπικαλεῖσθαι τε καί προσκυνεῖν. Ὄνομα γάρ τοῦ Θεοῦ καί Πατρός οὐσιωδῶς ὑφεστῶς ἐστίν ὁ μονογενῆς Υἱός· καί βασιλεία τοῦ Θεοῦ καί Πατρός, οὐσιωδῶς ἐστίν ὑφεστῶσα, τό Πνεῦμα τό ἅγιον. Ὁ γάρ ἐνταῦθα Ματθαῖός φησι βασιλείαν, ἀλλαχοῦ τῶν εὐαγγελιστῶν ἕτερος Πνεῦμα κέκληκεν ἅγιον, φάσκων, Ἐλθέτω σου τό Πνεῦμα τό ἅγιον, καί καθαρισάτω ἡμᾶς. Οὐ γάρ ἐπίκτητον ὁ Πατήρ ἔχει τό ὄνομα, οὔτε μήν ὡς ἀξίαν ἐπιθεωρουμένην αὐτῷ νοοῦμεν τήν βασιλείαν. Οὐκ ἦρκαι γάρ τοῦ εἶναι, ἵνα καί τοῦ πατήρ ἢ βασιλεύς εἶναι ἄρξηται· ἀλλ' αἰεὶ ὢν, αἰεὶ καί πατήρ ἐστί καί βασιλεύς· μήτε τοῦ εἶναι, μήτε τοῦ πατήρ ἢ βασιλεύς εἶναι τό παράπαν ἠργμένος. Εἰ δέ αἰεὶ ὢν, αἰεὶ καί πατήρ ἐστί καί βασιλεύς, αἰεὶ ἄρα καί ὁ Υἱός καί τό Πνεῦμα τό ἅγιον οὐσιωδῶς τῷ Πατρὶ συνυφεστήκασιν, ἐξ αὐτοῦ τε ὄντα, καί ἐν αὐτῷ φυσικῶς, ὑπέρ αἰτίαν καί λόγον, ἀλλ' οὐ μετ' αὐτόν, γενόμενα δι' αἰτίαν ὕστερον. Ἡ γάρ σχέσις συνενδείξεων κέκτηται δύναμιν, τά ὢν ἐστί τε καί λέγεται σχέσις, μετ' ἄλληλα θεωρεῖσθαι μή συγχωροῦσα.

Ταύτης οὖν ἀπαρξάμενοι τῆς προσευχῆς, γεραίρειν ἐναγόμεθα [in cat. ἐπειγόμεθα] τήν ὁμοούσιόν τε καί ὑπερούσιον Τριάδα, ὡς ποιητικὴν αἰτίαν τῆς ἡμετέρας γενέσεως. Πρὸς δέ, καί τήν εἰς ἡμᾶς ἐξαγγέλειν διδασκόμεθα χάριν τῆς υἰοθεσίας, τόν φύσει δημιουργόν χάριτι Πατέρα καλεῖν ἀξιούμενοι· ἵνα τοῦ κατὰ χάριν Γεννήτορος αἰδεσθέντες τήν προσηγορίαν, ἐν τῷ βίῳ τούς χαρακτήρας ἐπισημαίνειν σπουδάζωμεν τοῦ γεννήσαντος, ἀγιάζοντος αὐτοῦ ἐπὶ γῆς τό ὄνομα, (885) καί πατρώζοντες, καί τέκνα διὰ τῶν πραγμάτων δεικνύμενοι, καί τόν ταύτης αὐτουργόν τῆς υἰοθεσίας φυσικόν τοῦ Πατρός Υἱόν, δι' ὧν νοοῦμεν ἢ πράττομεν, μεγαλύνοντες.

Ἀγιάζομεν δέ τοῦ ἐν οὐρανοῖς κατὰ χάριν Πατρός τό ὄνομα, τήν πρόσυλον δηλαδή νεκροῦντες ἐπιθυμίαν, καί φθοροποιῶν ἐκκαθαίρομενοι παθῶν· εἴπερ ἁγιασμός ἐστίν, ἢ κατ' αἴσθησιν τῆς ἐπιθυμίας παντελῆς ἀκίνησις [cat. ἐξορία] καί νέκρωσις· ἐν ἧ ἡ γενόμενοι, τὰς ἀπρεπεῖς τοῦ θυμοῦ κατευνάζομεν ὑλακάς, οὐκ ἔχοντος ἔτι διεγείρουσαν αὐτόν, καί τῶν οἰκείων ἡδονῶν ὑπεραγωνίζεσθαι πείθουσαν τήν ἐπιθυμίαν, ἥδη τῇ κατὰ τόν λόγον ἀγιότητι νεκρωθεῖσαν. Κατὰ φύσιν γάρ τῆς ἐπιθυμίας ὑπάρχων ἔκδικος ὁ θυμός, τοῦ μαίνεσθαι παύεσθαι πέφυκεν, ὀπηνίκα ταύτην ἴδη νεκρωμένην.

Εἰκότως οὖν, τῇ τοῦ θυμοῦ καί τῆς ἐπιθυμίας ἀποβολῇ, τό τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ καί Πατρός κατὰ τήν προσευχὴν ἐπιγίνεται κράτος, τοῖς μετὰ τήν τούτων ἀπόθεσιν λέγειν ἀξιούμενοις, Ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου· τουτέστι, τό Πνεῦμα τό ἅγιον· ἥδη τῷ τῆς πραότητος λόγω τε καί τρόπῳ ναοποιηθεῖσι τῷ Θεῷ διὰ τοῦ Πνεύματος. Ἐπὶ τίνα γάρ, φησί, καταπαύσω, ἀλλ' ἢ ἐπὶ τόν πρᾶον καί ταπεινόν, καί τρέμοντά μου τούς λόγους; ὡς ἐντεῦθεν εἶναι δῆλον, ὅτι τῶν ταπεινῶν καί πραέων ἐστίν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ καί Πατρός. Μακάριοι γάρ, φησίν, οἱ πραεῖς, ὅτι αὐτοὶ κληρονομήσουσι τήν γῆν. Γῆν ταύτην κατὰ φύσιν μέσην τοῦ παντός ἀπολαβοῦσαν

301

θέσιν ὁ Θεός οὐκ ἐπηγγείλατο τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν κληρονομίαν· εἶπερ ἀληθεύει φάσκων, Ὅταν γάρ ἐκ νεκρῶν ἀναστῶσιν, οὔτε γαμοῦσιν, οὔτε γαμίζονται· ἀλλ' εἰσὶν ὡς ἄγγελοί ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Καί, Δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρός μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. Καί ἄλλαχού πάλιν ἐτέρω μετ' εὐνοίας δουλεύσαντι, Εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ Κυρίου σου. Καί μετ' αὐτόν ὁ θεῖος Ἀπόστολος, Σαλπίζει γάρ, καί οἱ νεκροί ἐν Χριστῷ, πρῶτοι ἐγερθήσονται ἄφθαρτοι. Ἔπειτα ἡμεῖς οἱ ζῶντες, οἱ παραλειπόμενοι, ἅμα σὺν αὐτοῖς ἀρπαγησόμεθα ἐν νεφέλαις εἰς ἀπάντησιν τοῦ Κυρίου εἰς ἀέρα, καί οὕτω πάντοτε σὺν Κυρίῳ ἐσόμεθα.

Τούτων οὖν οὕτως ἐπηγγελμένων τοῖς ἀγαπῶσι τὸν Κύριον, τίς μόνω τῷ ῥητῷ τῆς Γραφῆς προσηλώσας τὸν νοῦν, τὸν οὐρανόν, καί τὴν ἡτοιμασμένην ἀπὸ καταβολῆς κόσμου βασιλείαν, καί τὴν τοῦ Κυρίου μυστικῶς ἀποκεκρυμμένην χαρὰν, καί τὴν διηνεκὴ καί παντελῶς ἀδιάστατον σὺν Κυρίῳ τῶν ἀξίων μόνην τε καί ἴδρυσιν, ταυτόν ποτ' ἂν τῇ γῆ φήσειε, λόγῳ κινούμενος, καί λόγου θεραπευτῆς εἶναι ποθῶν; Ἀλλὰ νῦν γῆν φάσκειν οἶμαι, τὴν παγίαν καί παντελῶς ἀμετάθετον ἀπὸ τοῦ καλοῦ τῆς τῶν (888) πράξεων ἀτρεψίας ἕξιν καί δύναμιν, ὡς αἰεὶ σὺν Κυρίῳ ὑπάρχουσαν, καί χαρὰν ἀνέκλειπτον ἔχουσαν, καί βασιλείας ἀνέκαθεν ἡτοιμασμένης ἐπειλημμένην, καί τῆς ἐν οὐρανῷ στάσεώς τε καί τάξεως ἡξιωμένην· οἷα δὴ γῆν τινα μέσην [alter codex, γῆν, μέσην] τοῦ παντός θέσιν ἀπολαβοῦσαν τῆς ἀρετῆς τὸν λόγον· καθ' ὃν μέσος εὐφημίας καί δυσφημίας ὑπάρχων ὁ πρᾶος, ἀπαθῆς διαμένει, μήτε ταῖς εὐφημίαις [ἐπαιρόμενος ἢ κενοδοξῶν] φουσώμενος, μήτε ταῖς δυσφημίαις στυγνούμενος [λυπούμενος]. Ὡν γάρ ὁ λόγος ὑπάρχει κατὰ φύσιν ἐλεύθερος, ἀποστήσας τὴν ἔφεσιν, τούτων διοχλούντων ταῖς προσβολαῖς οὐκ αἰσθάνεται, καταπαύσας ἑαυτὸν τῆς περὶ ταῦτας ζάλης, καί πρὸς τὴν θεῖαν καί ἄπρακτον ἐλευθερίαν ὅλην τῆς ψυχῆς μεθορμήσας τὴν δύναμιν· ἥς τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς ὁ Κύριος μεταδοῦναι ποθῶν, Ἄρατε, φησὶν, τὸν ζυγόν μου ἐφ' ὑμᾶς, καί μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πρᾶός εἰμι, καί ταπεινός τῇ καρδίᾳ· καί εὐρήσεται ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν· ἀνάπαυσιν λέγων, τό τῆς θείας βασιλείας κράτος, ὡς πάσης ἀπηλλαγμένην δουλείας τοῖς ἀξίοις ἐμποιοῦν δεσποτεῖαν.

Εἰ δέ τοῖς ταπεινοῖς καί πράοις τό ἀκαθαίρετον τῆς ἀκηράτου βασιλείας δίδοται κράτος, τίς οὕτως ἀνέραστος καί πάντη τῶν θείων ἀνόρεκτος ἀγαθῶν, ὡς μή κατ' ἄκρον ἐφίεσθαι ταπεινώσεως καί πραότητος, ἵνα γένηται τῆς θείας χαρακτῆρ βασιλείας, ὡς ἐφικτόν ἐστιν ἀνθρώπῳ, φέρων ἐν ἑαυτῷ τοῦ φύσει κατ' οὐσίαν ὡς ἀληθῶς μεγάλου βασιλέως Χριστοῦ, κατὰ τὴν χάριν ἀπαράλλακτον τὴν ἐν πνεύματι μόρφωσιν; ἐν ἧ, φησὶν ὁ θεῖος Ἀπόστολος, οὐκ ἔστιν ἄρβεν καί θῆλυ· τουτέστι, θυμός καί ἐπιθυμία· ὁ μὲν τυραννικῶς ἐκφέρων τὸν λογισμόν, καί τοῦ νόμου τῆς φύσεως ἕξω ποιούμενος τὴν διάνοιαν· ἡ δέ, τῆς μιᾶς καί μόνης ἐφετῆς τε καί ἀπαθοῦς αἰτίας καί φύσεως ποιουμένη τά μετ' αὐτὴν ἐρασμιώτερα, καί διὰ τοῦτο τὴν σάρκα προτιμωτέρα τιθεμένη τοῦ πνεύματος· καί τῆς νοουμένων δόξης τε καί λαμπρότητος ἐπιτερπεστέρα ἐργαζομένη τὴν τῶν φαινομένων ἀπόλαυσιν· τῷ κατ' αἴσθησιν λείω τῆς ἡδονῆς, ἀπείργουσα τὸν νοῦν τῆς θείας καί συγγενοῦς τῶν νοητῶν ἀντιλήψεως· ἀλλ' ἡ λόγος μονώτατος, καί αὐτῆς εἰς ἄκρον τῆς ἀπαθοῦς μὲν, φυσικῆς δέ ὅμως τοῦ σώματος δι' ἀρετῆς περιουσίαν γυμνούμενος στοργῆς καί διαθέσεως, νικῶντος τελείως τὴν φύσιν τοῦ πνεύματος, καί τῆς ἠθικῆς πείθοντος σχολάσαι φιλοσοφίας, ἠνίκα συγγίνεσθαι δέοι τῷ ὑπερουσίῳ λόγῳ δι' ἀπλῆς καί ἀμεροῦς θεωρίας, τὸν νοῦν· κἂν συντελεῖν αὐτῷ πέφυκεν, εἰς ῥαδίαν τῶν χρονικῶς ῥεόντων τομῆν καί διάβολον· ὧν διαβαθέντων, οὐκ εὐλογον ἐπιβαρεῖσθαι καθάπερ μηλωτῇ τῷ κατ' ἦθος τρόπῳ, τὸν ἀποφαθέντα τοῖς αἰσθητοῖς ἀκατάσχετον.

Καί δηλοῖ τοῦτο σαφῶς Ἡλίας ὁ μέγας, δι' ὧν ἔπραττε τυπικῶς τοῦτο παραδεικνύς τό μυστήριον· (889) τήν μὲν μηλωτήν, φημί δέ τῆς σαρκός τήν νέκρωσιν, ἐν ἧ τὸ μεγαλοπρεπές πέπηγε τῆς ἠθικῆς κοσμιότητος, κατὰ τήν ἀρπαγὴν Ἑλισσαίῳ διδούς εἰς συμμαχίαν τοῦ πνεύματος κατὰ πάσης ἀντικειμένης δυνάμεως, καί πληγὴν τῆς ἀστάτου καί ρεούσης φύσεως· ἥς τύπος ὑπῆρχεν ὁ Ἰορδάνης, πρὸς τό μή σχεθῆναι τόν μαθητήν τῆς πρὸς τήν ἀγίαν γῆν διαβάσεως, τῷ θολερῷ τε καί ὀλισθηρῷ περικλυσθέντα τῆς τῶν ὑλικῶν προσπαθείας· αὐτός δέ χωρῶν πρὸς τόν Θεόν ἄνετος, οὐδενί τῶν ὄντων παντελῶς κατὰ τήν σχέσιν κρατούμενος, ἀπλοῦς τε τήν ἔφεισιν καί τήν γνώμην ἀσύνθετος, πρὸς τόν ἀπλοῦν τῆ φύσει, διὰ τῶν ἀλληλούχων γενικῶν ἀρετῶν, γνωστικῶς ἀλλήλαις συνηρημένων, ὡς ἵππων πυρίνων τήν ἐνδημίαν ποιούμενος. Ἔγνω γάρ ὅτι δεῖ τῷ Χριστοῦ μαθητῇ [Fr. alterge Reg. τόν Χριστοῦ μαθητήν] ἀπογενέσθαι τὰς ἀνίσους διαθέσεις, ὧν ἡ διαφορότης ἐλέγχει τήν ἀλλοτρίωσιν· εἴπερ διάχυσιν μὲν τοῦ περί καρδίαν αἵματος τό κατ' ἐπιθυμίαν πάθος· αἵματος δέ ζέσιν, κινούμενον σαφῶς τό θυμικόν ἀπεργάζεται· καί φθάσας οἶα δὴ ζῶν ἐν Χριστῷ καί κινούμενος καί ὧν, ἑαυτοῦ τήν τῶν ἀνίσων ἀλλόκοτον [alter codex, καί ἀλλοκότων] ἀπέθετο γένεσιν· μή φέρων ἐν ἑαυτῷ καθάπερ ἄρρην καί θῆλυ, τὰς ἐναντίας, ὡς ἔφην, τούτων τῶν παθῶν διαθέσεις· ἵνα μή δουλωθῆ τούτοις ὁ λόγος, ταῖς αὐτῶν ἀστάτοις μεταβολαῖς ἀλλοιούμενος, ὧ φυσικῶς τό τῆς θείας εἰκόνας ἐγκέκραται σέβας, πείθον τήν ψυχὴν ματαπλασθῆναι κατὰ τήν γνώμην πρὸς τήν θείαν ὁμοίωσιν, καί γενέσθαι τῆς συνυφισταμένης οὐσιωδῶς τῷ Θεῷ καί Πατρί τῶν ὄλων μεγάλης βασιλείας, ὡς Πνεύματος ἀγίου παμφαές οἰκητήριον, ὄλην δεχόμενον, εἰ θέμις εἰπεῖν, τῆς θείας φύσεως κατὰ τό δυνατόν, τήν ἐξουσίαν τῆς γνώσεως· καθ' ἣν ἡ μὲν τῶν χειρόνων ἀπογίνεσθαι, τῶν δέ κρειττόνων ὑφίστασθαι πέφυκε γένεσις, ἴσα Θεῷ τῆς ψυχῆς κατὰ τήν χάριν τῆς κλήσεως ἄσυλον φυλαττούσης ἐν ἑαυτῇ τῶν δωρηθέντων καλῶν τήν ὑπόστασιν· καθ' ἣν αἰεὶ θέλων Χριστός γεννᾶται μυστικῶς, διὰ τῶν σωζομένων σαρκούμενος· καί μητέρα παρθένων ἀπεργαζόμενος τήν γεννῶσαν ψυχὴν, οὐκ ἔχουσαν, ἵνα συνελών εἴπω, κατὰ τήν σχέσιν, ὡσπερ ἄρρην καί θῆλυ, τὰ γνωρίσματα τῆς ὑπό φθοράν καί γένεσιν φύσεως.

Ξενιζέσθω δέ μηδεὶς, τήν φθοράν τῆς γενέσεως ἀκούων προταττομένην. Ἀπαθῶς γάρ σὺν ὀρθῷ λόγῳ τήν τῶν γινομένων καί ἀπογινομένων φύσιν διασκοπήσας, εὐρήσει σαφῶς ἐκ φθορᾶς καί εἰς φθοράν τήν γένεσιν ἀρχομένην καί λήγουσαν· ἥς τὰ σημαντικά πάθη, καθάπερ ἔφην, οὐκ ἔχει Χριστός· ἤγουν ὁ τοῦ Χριστοῦ τε καί κατὰ Χριστόν βίος τε καί λόγος· εἴπερ ὁ λέγων ἐστὶν ἀληθής, Ἐν γάρ Χριστῷ Ἰησοῦ, οὐκ ἔστιν ἄρρην καί θῆλυ· τὰ σημεῖα δηλαδή, καί τὰ πάθη δηλῶν τῆς ὑπό φθοράν καί γένεσιν φύσεως· ἀλλ' ἡ μόνον θεοειδῆς λόγος γινώσκει θεία, πεποιωμένος, καί γνώμης μοναδική κίνησις, μόνην αἰρουμένη τήν ἀρετήν.

(892) Οὕτε Ἑλλήν καί Ἰουδαῖος, δι' ὧν τῆς περί Θεοῦ δόξης ὁ διάφορος σημαίνεται λόγος· ἡ, τό γε μᾶλλον ἀληθέστερον εἰπεῖν, ἀντικείμενος. Ὁ μὲν [Marg. Ἑλληνικός λόγος] ἀφρόνως εἰσηγούμενος πολυαρχίαν, καί τήν μίαν ἀρχὴν ἀντικειμέναις ἐνεργείαις τε καί δυνάμεσι καταμερίζων· καί πλαττόμενος σέβας πολύθεον, τῷ τε πλήθει τῶν προσκυνουμένων στασιαζόμενον, καί τῷ διαφόρῳ τῆς προσκυνήσεως τρόπῳ γελώμενον. Ὁ δέ [Marg. Ἰουδαϊκός λόγος] μίαν μὲν, στενήν δέ καί ἀτελεῖ, καί σχεδόν ἀνυπόστατον, ὡς λόγου καί ζωῆς ἔρημον, πρὸς ἴσον κακόν τῷ προτέρῳ λόγῳ διὰ τῶν ἐναντίων ἐκπίπτων, τήν ἀθεΐαν· ἐνὶ περιγράφῳ προσώπῳ τήν μίαν ἀρχὴν, καί ταύτην δίχα Λόγου καί Πνεύματος ὑφισταμένην· ἢ Λόγῳ καί Πνεύματι πεποιωμένην· μή συνορῶν, ὅτι τίς Θεός, τούτων ἡμοιρημένος· ἢ πῶς Θεός μεθέξει παραπλησίως τοῖς ὑπό γένεσιν λογικοῖς ὡς συμβεβηκότων τούτων μεμοιραμένος· ὧν ἐν Χριστῷ τό παράπαν, ὡς ἔφην, οὐδεὶς· ἀλλὰ μόνος ἀληθοῦς

εὐσεβείας λόγος, καὶ πάγιος μυστικῆς θεολογίας θεσμός, τὴν τε τοῦ προτέρου λόγου διαστολὴν τῆς θεότητος ἀποπεμπόμενος καὶ τὴν τοῦ δευτέρου μὴ παραδεχόμενος συστολὴν· ἵνα μὴ τῷ φυσικῷ πλήθει στασιαστικόν· Ἑλληνικόν γάρ ἢ τῷ καθ' ὑπόστασιν ἐνικῷ παθητόν· Ἰουδαϊκόν γάρ, ὡς Λόγου καὶ Πνεύματος ἕστερημένον, ἢ Λόγω καὶ Πνεύματι πεποιωμένον· ἀλλ' οὐκ ὄν νοῦς καὶ Λόγος καὶ Πνεῦμα τό θεῖον πρεσβεύεται· καὶ διδάσκων ἡμᾶς, τούς κλήσει χάριτος κατὰ πίστιν εἰσπεποιημένους εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας, μίαν εἰδέναι θεότητος φύσιν καὶ δύναμιν· ἡγουν, ἓνα Θεόν ἐν Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ ἀγίῳ Πνεύματι θεωρούμενον· οἷα δὴ μόνον ἀναίτιον νοῦν οὐσιωδῶς ὑφεστῶτα, μόνου κατ' οὐσίαν ὑφεστῶτος ἀνάρχου Λόγου γεννήτορα, καὶ μόνης αἰδίου ζωῆς οὐσιωδῶς ὑφεστῶσης, ὡς Πνεύματος ἀγίου πηγὴν· ἐν μονάδι Τριάδα, καὶ ἐν Τριάδι μονάδα· οὐκ ἄλλην ἐν ἄλλῃ· οὐ γάρ ὡς ἐν οὐσίᾳ τῇ μονάδι συμβεβηκός ἐστιν ἡ Τριάς· ἢ τό ἔμπαλιν, ἐν Τριάδι μονάς· ἄποιος γάρ. Οὐδ' ὡς ἄλλην καὶ ἄλλην· οὐ γάρ ἑτερότητι φύσεως τῆς Τριάδος ἢ μονάς διενήνοχεν ἀπλῆ τε καὶ μία φύσις τυγχάνουσα. Οὐδ' ὡς ἄλλην παρ' ἄλλην, οὐ γάρ ὑφέσει δυνάμεως διακέκριται τῆς μονάδος ἢ Τριάς, ἢ τῆς Τριάδος ἢ μονάς· ἢ ὡς κοινόν τι καὶ γενικόν ἐπινοίᾳ μόνη θεωρητόν τῶν ὑπ' αὐτό μερικῶν, παρήλλακται τῆς Τριάδος ἢ μονάς, οὐσία κυρίως ἀνθύπαρκτος οὐσα, καὶ δύναμις ὄντως αὐτοσθενής. Οὐδ' ὡς δι' ἄλλης ἄλλην· οὐ γάρ μεσιτεύεται σχέσει τό ταυτόν πάντη καὶ ἄσχετον, ὡς πρὸς αἴτιον αἰτιατόν. Οὐδ' ὡς ἐξ ἄλλης ἄλλην· οὐ γάρ κατὰ παραγωγὴν ἐκ μονάδος Τριάς, ἀγέννητος ὑπάρχουσα καὶ αὐτέκφαντος· ἀλλὰ τὴν αὐτὴν ὡς ἀληθῶς μονάδα καὶ Τριάδα, καὶ λεγομένην καὶ νοουμένην· τό μὲν, τῷ κατ' οὐσίαν λόγῳ· (893) τό δέ, τῷ καθ' ὑπαρξιν τρόπῳ· ὅλην μονάδα τὴν αὐτὴν, μὴ μεμερισμένην ταῖς ὑποστάσεσι· καὶ ὅλην Τριάδα τὴν αὐτὴν, τῇ μονάδι μὴ συγκεχυμένην· ἵνα μὴ τῷ μερισμῷ τό πολύθεον, ἢ τῇ συγχύσει τό ἄθεον εἰσκομίζηται· ἄπερ φεύγων ὁ κατὰ Χριστόν λαμπρύνεται λόγος. Λέγω δέ Χριστοῦ λόγον, τό καινόν κήρυγμα τῆς ἀληθείας ἐν ᾧ οὐκ ἔστιν ἄρρην καὶ θῆλυ· φημί δέ τά σημεῖα, καὶ τά πάθη τῆς ὑπὸ φθοράν καὶ γένεσιν φύσεως· οὐχ Ἑλλήνων καὶ Ἰουδαίους, οἱ περὶ θεότητος ἀντικείμενοι λόγοι· οὐ περιτομή καὶ ἀκροβυστία, αἱ τούτοις δηλαδὴ κατάλληλοι λατρεῖαι· ἢ μὲν, διὰ τά σύμβολα τοῦ νόμου, τὴν φαινομένην κτίσιν κακίζουσα, καὶ τὸν κτίστην ὡς κακῶν ποιητὴν διαβάλλουσα· ἢ δέ, διὰ τά πάθη ταύτην θεοποιούσα, καὶ τῷ κτίστη ἐπανιστῶσα τό ποίημα· καὶ πρὸς ἴσον κακόν ἄμφω τὴν θείαν ὕβριν ἀλλήλαις συλλήγουσαι [Venet. συλλέγουσαι. Fr. συνάγουσαι]. Οὐ βάρβαρος καὶ Σκύθης· τουτέστιν, ἢ πρὸς ἑαυτὴν στασιαστικὴ τῆς μιᾶς φύσεως καὶ γνώμης διάστασις· καθ' ἣν ὁ τῆς ἀλληλοκτονίας παρά φύσιν τοῖς ἀνθρώποις εἰσεφθάρη νόμος. Οὐτε δοῦλος καὶ ἐλεύθερος· ἢ τῆς αὐτῆς δηλονότι παρά γνώμης διαίρεσις φύσεως· ἄτιμον ποιουμένη τὸν κατὰ φύσιν ὁμότιμον· νόμον ἐπίκουρον ἔχουσα, τὴν τυραννοῦσαν τό τῆς εἰκόνας ἀξίωμα, τῶν δεσποζόντων διάθεσιν· Ἀλλὰ πάντα καὶ ἐν πᾶσι Χριστός, διὰ τῶν ὑπὲρ φύσιν καὶ νόμον, τὴν τῆς ἀνάρχου βασιλείας δημιουργῶν ἐν πνεύματι μόρφωσιν· ἣν, ὡς ἀποδέδεικται, πέφυκε χαρακτηρίζειν, καρδίας ταπεινώσις καὶ πραότης· ὧν ἡ σύνοδος τέλειον τὸν κατὰ Χριστόν κτιζόμενον ἀποδείκνυσιν ἄνθρωπον. Πᾶς γάρ ταπεινόφρων, πάντως καὶ πρᾶος, καὶ πᾶς πρᾶος, πάντως καὶ ταπεινόφρων· ταπεινόφρων μὲν, ὡς γνοὺς ἑαυτὸν ἔχοντα τό εἶναι δεδανεισμένον· πρᾶος δέ, ὡς διαγνοὺς τῶν δοθεισῶν αὐτῷ κατὰ φύσιν δυνάμεων τὴν χρῆσιν· καὶ τῷ μὲν λόγῳ πρὸς ἀρετῆς γένεσιν τούτων διδούς τὴν ὑπηρεσίαν· τῆς αἰσθήσεως δέ τελείως τὴν τούτων συστέλλων ἐνέργειαν. Καὶ διὰ τοῦτο κατὰ μὲν τὸν νοῦν, πρὸς Θεόν ἀεικίνητος ὢν· κατὰ δέ τὴν αἴσθησιν, οὐδέ πάντων ὁμοῦ τῶν πρὸς σῶμα λυπηρῶν πεῖραν λαμβάνων παντελῶς κινούμενος, ἢ λύπης ἴχνος ἐντυπῶν τῇ ψυχῇ, πρὸς παραλλαγὴν τῆς ἐν αὐτῇ χαροποιῶ διαθέσεως· οὐ γάρ ἡγεῖται στέρησιν ἡδονῆς ὑπάρχειν, τό κατ' αἴσθησιν ἀλγεινόν· Ἡδονὴν γάρ μίαν ἐπίσταται, τὴν τῆς

ψυχῆς πρὸς τὸν λόγον συμβίωσιν, ἧς ἡ στέρησις κόλασις ἐστὶν ἀτελεύτητος, πάντας φυσικῶς περιγράφουσα τοὺς αἰῶνας. Καὶ διὰ τοῦτο, τό τε σῶμα, καὶ πάντα τὰ τοῦ σώματος ἀφείς, πρὸς τὴν θεϊαν φέρεται σύντονος συμβίωσιν· μίαν ζημίαν ἡγούμενος, κἄν πάντων δεσπόζη τῶν ἐπὶ γῆς, τὴν τῆς προσδοκωμένης κατὰ χάριν θεώσεως ἀποτυχίαν.

(896) Ἄγνίσωμεν οὖν ἑαυτοὺς παντός μολυσμοῦ σαρκός καὶ πνεύματος, ἵνα τό θεῖον ἀγιάσωμεν ὄνομα, ἀκκιζομένην τοῖς πάθεσιν ἀπρεπῶς τὴν ἐπιθυμίαν κατασβέσαντες· καὶ λόγῳ, ταῖς ἡδοναῖς ἀτάκτως ἐπιμαινόμενον τὸν θυμόν, καταδήσωμεν· ἵνα διὰ τῆς πραότητος παραγινομένην ὑποδεξώμεθα τὴν τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός βασιλείαν. Καὶ τὸν ἐφεξῆς λόγον τῆς προσευχῆς τοῖς προτέροις ἀρμόσωμεν, λέγοντες.

Γενηθήτω τό θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς.

Ὁ κατὰ μόνην τὴν λογικὴν δύναμιν, ἐπιθυμίας τε καὶ θυμοῦ κεχωρισμένην μυστικῶς προσάγων τῷ Θεῷ τὴν λατρείαν, οὗτος ἐπὶ γῆς, ὡς ἐν οὐρανῷ τῶν ἀγγέλων αἱ τάξεις, τό θεῖον πεπλήρωκε θέλημα· διὰ πάντων τοῖς ἀγγέλοις ὁμολάτρης γενόμενος καὶ ὁμοδίαιτος, καθά πού φησιν ὁ μέγας Ἀπόστολος, Ἡμῶν δέ τό πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει· παρ' οἷς οὐκ ἔστιν ἐπιθυμία, δι' ἡδονῆς τοὺς νοερούς παραλύουσα τόνους· οὔτε θυμός λυσσῶν, καὶ τό συγγενές ἀσέμνως καθυλακτῶν· ἀλλὰ λόγος μονώτατος, πρὸς τὸν πρῶτον λόγον φυσικῶς ἄγων τοὺς λογικούς· ᾧ μόνῳ χαίρει Θεός, καὶ παρ' ἡμῶν αἰτεῖ τῶν αὐτοῦ δούλων. Καὶ τοῦτο δηλοῖ πρὸς τὸν μέγαν φάσκων Δαβίδ· Τί γάρ μοι ὑπάρχει ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ παρά σοῦ τί ἠθέλησα ἐπὶ τῆς γῆς; Ὑπάρχει δέ τῷ Θεῷ ἐν οὐρανοῖς προσαγόμενον παρά τῶν ἀγίων ἀγγέλων, πλήν τῆς λογικῆς λατρείας οὐδέν· ἦν καὶ παρ' ἡμῶν ἐπιζητῶν, προσευχομένους λέγειν ἐδίδαξε· Γενηθήτω τό θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς.

Οὐκοῦν κινεῖσθω καὶ ἡμῶν πρὸς τὴν τοῦ Θεοῦ ζήτησιν ὁ λόγος, πρὸς τε τὸν αὐτοῦ πόθον ἢ κατ' ἐπιθυμίαν δύναμις, καὶ πρὸς τὴν αὐτοῦ φυλακὴν ἀγωνιζέσθω τό θυμικόν· μᾶλλον δέ κυριώτερον εἰπεῖν, ὁ μὲν νοῦς τετάσθω πᾶς πρὸς Θεόν· οἰονεῖ τόνῳ τινὶ τῷ θυμικῷ τρόπῳ νευρούμενος, καὶ πόθῳ τῆ κατ' ἄκρον ἐφέσει τῆς ἐπιθυμίας πυρούμενος. Οὕτω γάρ τοὺς κατ' οὐρανόν ἀγγέλους μιμούμενοι, τῷ Θεῷ διὰ πάντων λατρεύοντες εὐρεθησόμεθα· τὴν αὐτὴν τοῖς ἀγγέλοις ἐπὶ τῆς γῆς πολιτείαν ἐπιδεικνύμενοι· πρὸς οὐδέν τῶν μετὰ Θεόν ἴσως ἐκείνοις ἔχοντες τὸν νοῦν τό παράπαν κινούμενον. Δεξόμεθα γάρ κατ' εὐχάς οὕτω πολιτευόμενοι, καθάπερ ἄρτον ἐπιούσιόν τε καὶ ζωτικόν εἰς ἀποτροφήν τῶν ἡμετέρων ψυχῶν, (897) καὶ συντήρησιν τῆς τῶν χαρισθέντων ἡμῖν ἀγαθῶν εὐεξίας, τὸν εἰπόντα Λόγον· Ἐγὼ εἶμι ὁ ἄρτος, ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς, καὶ ζωὴν διδοὺς τῷ κόσμῳ· ἀναλόγως ἡμῖν τοῖς τρεφομένοις δι' ἀρετῆς καὶ σοφίας, πάντα γινόμενον· καὶ δι' ἐκάστου τῶν σωζομένων ποικίλως, ὡς οἶδεν αὐτός, σωματούμενον· ἔτι κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦτον ὑπάρχοντες, κατὰ τὴν τοῦ ῥητοῦ τῆς προσευχῆς δύναμιν τοῦ λέγοντος

Τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δός ἡμῖν σήμερον.

Τοῦτον γάρ οἶμαι δηλοῦσθαι τὸν αἰῶνα διὰ τοῦ σήμερον· ὡς εἴ τις ἐπὶ τό σαφέστερον ἐκλαβῶν, εἴποι, τὸν τόπον τῆς προσευχῆς, Τὸν ἄρτον ἡμῶν, ὃν καταρχὰς ἐπ' ἀθανασία τῆς φύσεως ἠτοιμάσας, δός ἡμῖν σήμερον, κατὰ τὴν παροῦσαν ζωὴν οὖσιν τῆς θνητότητος· ἵνα νικήσῃ τὸν θάνατον τῆς ἀμαρτίας, ἢ τροφή τοῦ ἄρτου τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἐπιγνώσεως· ἧς μέτοχον γενέσθαι τὸν πρῶτον

305

άνθρωπον, ἡ παράβασις τῆς θείας ἐντολῆς οὐ συνεχώρησεν. Ὡς εἶγε ταύτης ἐνεφορήθη τῆς θείας τροφῆς, οὐκ ἂν τῷ θανάτῳ τῆς ἀμαρτίας ἠλίσκετο.

Πλὴν ὁ τόν ἄρτον τοῦτον λαβεῖν εὐχόμενος τόν ἐπιούσιον, οὐ πάντως ὄλον δέχεται καθὼς αὐτός ὁ ἄρτος ἐστίν· ἀλλὰ καθὼς αὐτός ὁ δεχόμενος δύναται. Πᾶσι μὲν γὰρ ἑαυτὸν δίδωσι τοῖς αἰτούσιν ὁ τῆς ζωῆς ἄρτος, ὡς φιλόανθρωπος, οὐ κατὰ τό αὐτό δέ πᾶσιν· ἀλλὰ τοῖς μὲν μεγάλα ἔργα πεποικηκόσι, πλειόνως· τοῖς δέ τούτων ἥττοσι, ἡττόνως· ἐκάστῳ μὲν οὖν καθὼς ἡ κατὰ νοῦν ἀξία δέξασθαι δύναται.

Πρὸς ταύτην δέ με τοῦ παρόντος ῥητοῦ τὴν ἔννοιαν ἤγαγεν ὁ Σωτήρ, προστάσων διαρρήδην τοῖς μαθηταῖς τροφῆς αἰθητῆς παντελῶς μὴ ποιεῖσθαι λόγον, εἰπὼν, Μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν τί φάγητε, ἢ τί πίητε· μήτε τῷ σώματι ὑμῶν τί περιβάλησθε· ταῦτα γὰρ πάντα τὰ ἔθνη τοῦ κόσμου ἐπιζητοῦσιν· ἀλλὰ ζητεῖτε πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν. Πῶς οὖν διδάσκει προσεύχεσθαι, περὶ ὧν μὴ ζητεῖν προλαβὼν ἐνετείλατο; δῆλον γάρ ὅτι διὰ προσευχῆς αἰτεῖν οὐ προσέταττεν, ἅπερ δι' ἐντολῆς ζητεῖν οὐ παρήνευσε. Διὰ προσευχῆς γὰρ μόνον ἐστὶν αἰτητόν, τό κατ' ἐντολήν ζητητόν. Ὅπερ οὖν ζητεῖν δι' ἐντολῆς οὐκ ἐπετράπημεν, διὰ προσευχῆς αἰτεῖν, τυχόν θεμιτόν οὐ καθέστηκεν. Εἰ δέ μόνην ζητεῖν τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν δικαιοσύνην ὁ Σωτήρ ἐνετείλατο· ταύτην εἰκότως καὶ διὰ προσευχῆς αἰτεῖν, τούς τῶν θείων ἐφιεμένους δώρων ἐνήγαγεν· (900) ἵνα τῶν φύσει ζητητῶν διὰ προσευχῆς τὴν χάριν ἐπικυρώσας, τὴν τῶν αἰτούντων γνώμην, τῷ τοῦ παρεχομένου τὴν χάριν συνάψῃ θελήματι, δι' ἐνώσεως σχετικῆς ταυτὸ ποιουμένην.

Εἰ δέ καὶ τόν ἐφήμερον ἄρτον, ᾧ συγκρατεῖσθαι πέφυκεν ἡμῶν ἡ παροῦσα ζωὴ, διὰ προσευχῆς αἰτεῖν κελευόμεθα, μὴ παρέλθωμεν τούς ὅρους τῆς προσευχῆς, πολλάς ἐτῶν περιόδους πλεονεκτικῶς περισκοποῦντες, καὶ λάθωμεν ὄντες θνητοί, καὶ σκιᾶς δίκην τὴν ζωὴν παροδούσαν ἔχοντες· ἀλλὰ τόν πρὸς ἡμέραν ἀπεριμερίμνως διὰ τῆς προσευχῆς αἰτήσωμεν ἄρτον· καὶ δεῖξωμεν ὅτι φιλοσόφως κατὰ Χριστόν μελέτην θανάτου τόν βίον ποιούμεθα, τῇ γνώμῃ φθάνοντες τὴν φύσιν, καὶ πρὶν ἐπιστῆναι τόν θάνατον, τῆς τῶν σωματικῶν μερίμνης τὴν ψυχὴν ἀποτέμνοντες· ἵνα μὴ προσηλωθῇ τοῖς φθειρομένοις, ἀμείψασα πρὸς τὴν ὕλην τὴν χρῆσιν τῆς κατὰ φύσιν ἐφέσεως, καὶ μάθη πλεονεξίαν τῆς τῶν θείων ἀγαθῶν παρουσίας στερητικὴν.

Φύγωμεν οὖν, ὄση δύναμις, τὴν φιλίαν τῆς ὕλης, καὶ τὴν αὐτῆς σχέσιν καθάπερ κονιορτόν τῶν νοερῶν ὀμμάτων ἀπονηψώμεθα· καὶ μόνοις ἀρκεσθῶμεν τοῖς συνιστῶσιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἡδονοῦσιν ἡμῶν τὴν παροῦσαν ζωὴν· καὶ ὑπὲρ αὐτῶν τόν Θεόν, ὡς ἐδιδάχθημεν, ἀξιώσωμεν, ἵνα δυνηθῶμεν ἀδούλωτον φυλάξαι τὴν ψυχὴν, μηδενὶ τῶν ὀρωμένων διὰ τό σῶμα παντελῶς κρατουμένην· καὶ τοῦ ζῆν ἔνεκεν δειχθῶμεν ἐσθίοντες, ἀλλὰ μὴ τοῦ ἐσθίειν χάριν ζῶντες ἐλεγχθῶμεν. Τό μὲν γὰρ λογικῆς, τό δέ τῆς ἀλόγου σαφῶς ἴδιον καθέστηκε φύσεως. Καὶ φύλακες ὦμεν τῆς προσευχῆς ἀκριβεῖς, δι' αὐτῶν δεικνύμενοι τῶν πραγμάτων, ὅτι μιᾶς καὶ μόνης ἀπρίξ ἀντεχόμεθα τῆς ἐν πνεύματι ζωῆς, καὶ πρὸς τὴν αὐτὴν κτῆσιν τῆς παρουσίας [Marg. ζωῆς δηλονότι] τὴν χρῆσιν ποιούμεθα· δι' ἣν τοσοῦτον τὴν ταύτης στέργομεν χρῆσιν, ὅσον ἄρτῳ ταύτην μόνῳ στηρίζειν μὴ παραιτεῖσθαι, καὶ τὴν αὐτῆς φυσικὴν εὐεξίαν φυλάττειν ὅσον τό ἐφ' ἡμῖν ἀδιάφθορον· οὐχ ἵνα ζῶμεν, ἀλλ' ἵνα Θεῷ ζῶμεν· ψυχῆς ἄγγελον τό σῶμα καθιστῶντες λελογισμένον ταῖς ἀρεταῖς, καὶ ταύτην Θεοῦ κήρυκα ποιῶντες τῇ περὶ τό καλόν παγιότητι πεποικωμένην· καὶ τοῦτον μιᾶ φυσικῶς ἡμέρᾳ πειρικλείοντες τόν ἄρτον· ὑπὲρ αὐτοῦ μὴ τολμῶντες εἰς δευτέραν ἡμέραν διὰ τό δοτῆρα τῆς προσευχῆς ἐπεκτεῖναι τὴν δέξιν. Οὕτω γὰρ ἂν πραγματικῶς κατὰ τὴν δύναμιν τῆς προσευχῆς ἑαυτούς διαθέντες, δυνηθῆμεν καὶ τοῖς λιπομένοις καθαρῶς προσβῆναι ῥητοῖς, φάσκοντες·

Καί ἄφες ἡμῖν τά ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καί ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν. Ὁ κατά τήν πρώτην τῆς τοῦ προλαβόντος ῥητοῦ (901) θεωρίας ἐπιβολήν, κατά τόν αἰῶνα τοῦτον, οὐ σύμβολον εἶναι τό σήμερον ἔφαμεν, τόν ἄφθαρτον ἄρτον τῆς σοφίας, οὐ καταρχάς διετείχισεν ἡμᾶς ἡ παράβασις, διά προσευχῆς ἐπιζητῶν, ἄτε δὴ μίαν ἡδονήν ἐπιστάμενος τήν τῶν θείων ἐπιτυχίαν, ἧς δοτήρ μέν κατά φύσιν ἐστίν ὁ Θεός· φύλαξ δέ κατά θέλησιν ἡ τοῦ λαβόντος προαίρεσις· καί μίαν ὀδύνην εἰδῶς, τήν τούτων ἀποτυχίαν, ἧς ὑποβολεὺς μέν ἐστίν ὁ διάβολος· αὐτουργός δέ, πᾶς ὁ τῶν θείων δι' ἀτονίαν γνώμης ἀποκακνόμενος [Ven. et Fr. ἀποκναιόμενος]· μή φυλάττων τό τίμιον γνώμης διαθέσει στεργόμενον· πρὸς οὐδέν ἔχων τῶν ὀρωμένων ῥέπουσαν τό σύνολον τήν προαίρεσιν, καί διά τοῦτο τοῖς σωματικῶς αὐτῷ συμβαίνουσι λυπηροῖς οὐχ ὑπαγόμενος· οὗτος ὡς ἀληθῶς, ἀπαθῶς ἀφήσει τοῖς εἰς αὐτόν ἀμαρτάνωσιν· ὅτι μηδέ τό κατ' ἔφεισιν αὐτῷ σπουδαζόμενον δύναται τις τό παράπαν χειροῦσθαι καλόν, ἀνάλωτον κατά φύσιν ὑπάρχειν πεπιστευμένον. Καί τῷ Θεῷ καθίστησιν ἑαυτόν ἀρετῆς ἐξεμπλάριον, εἰ τοῦτο θέμις εἰπεῖν, πρὸς μίμησιν ἑαυτοῦ τόν ἀμίμητον ἐλθεῖν ἐγκελεύόμενος, λέγων· Ἄφες ἡμῖν τά ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καί ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν· καί οἷος αὐτός γέγονε τοῖς πέλας, οἱ γενέσθαι παρακαλῶν τόν Θεόν. Εἰ γάρ ὡς αὐτός ἀφήκε τά ὀφειλήματα τοῖς εἰς αὐτόν ἡμαρτηκόσι, βούλεται καί αὐτῷ ἀφεθῆναι παρά Θεοῦ, δηλονότι ὡσπερ ὁ Θεός ἀπαθῶς ἀφήσιν οἷς ἀφήσιν, οὕτως καί αὐτός ἀπαθῆς ἐπὶ τοῖς συμβαίνουσι διαμένων, ἀφήσει τοῖς πλημμελήσασιν· μή συγχωρῶν μνήμη [Fr. μνήμην] τινί τῶν φθασάντων λυπηρῶν τυποῦσθαι τόν νοῦν, ἵνα μή τέμνων τῇ γνώμῃ τήν φύσιν ἐλέγχεται, πρὸς τινα τῶν ἀνθρώπων διεστηκῶς, ἄνθρωπος ὢν. Οὕτω γάρ ἂν ἐνωθείσης τῆς γνώμης τῷ λόγῳ τῆς φύσεως, ἡ τοῦ Θεοῦ πρὸς τήν φύσιν καταλλαγή γίνεσθαι πέφυκεν, ὅτι μήτε δυνατόν ἐτέρως κατά τήν γνώμην πρὸς ἑαυτήν στασιάζουσαν τήν φύσιν, τήν θείαν καί ἀνεκλάλητον ὑποδέξασθαι συγκατάβασιν. Καί τυχόν διά τοῦτο πρότερον ἡμᾶς βούλεται τάς πρὸς ἀλλήλους ποιεῖσθαι καταλλαγᾶς ὁ Θεός, οὐχ ἵνα παρ' ἡμῶν μάθη καταλλάτεσθαι τοῖς ἀμαρτάνουσι, καί τῶν πολλῶν συγχωρεῖν καί φοβερῶν ἐγκλημάτων τήν ἔκτισιν, ἀλλ' ἵνα ἡμᾶς καθάρη παθῶν, καί δεῖξῃ συμβαίνουσαν τῇ σχέσει τῆς χάριτος τήν τῶν συγχωρουμένων διάθεσιν. Σαφῶς δέ καθέστηκε δῆλον ὅτι τῆς γνώμης ἐνωθείσης τῷ λόγῳ τῆς φύσεως, ἀστασίαστος ἔσται πρὸς τόν Θεόν ἢ τῶν τοῦτο κατωρθωκότων προαίρεσις· εἴπερ οὐδέν πέφυκεν ἐνθεωρεῖσθαι παράλογον τῷ λόγῳ τῆς φύσεως, ὅς καί νόμος ἐστὶ φυσικός τε καί θεῖος, ὅταν καθ' ἑαυτόν ἐνεργουμένην λάβῃ τῆς γνώμης τήν κίνησιν. Εἰ δέ παράλογον οὐδέν ἐστίν ἐν τῷ λόγῳ τῆς φύσεως, συμβαίνουσαν ἔξει διά πάντων τῷ Θεῷ τήν ἐνέργειαν· ἥτις ἐστὶ [Fr. ἥτις ἔσται] διάθεσις ἔμπρακτος, τῇ χάριτι τοῦ φύσει καλοῦ πρὸς ἀρετῆς γένεσιν πεποιομένη.

(904) Οὕτω μέν οὖν, ὁ τόν γνωστικόν ἄρτον αἰτῶν διάκειται προσευχόμενος, μεθ' ὃν κακεῖνος ὁ μόνον τόν ἐφήμερον ἄρτον ἐπιζητῶν διά τήν βίαν τῆς φύσεως, κατά τόν αὐτόν διατεθήσεται τρόπον· ἀφείξ τοῖς ὀφειλέταις τά ὀφειλήματα, οἷα δὴ γνοῦς, ὅτι κατά φύσιν ὑπάρχει θνητός, καί λοιπόν καθ' ἐκάστην ἡμέραν διά τήν ἀδηλίαν τό φύσει πεφυκός ἐκδεχόμενος, προλαμβάνει τήν φύσιν κατά τήν γνώμην· αὐθαίρετος νεκρός πρὸς τόν κόσμον γινόμενος, κατά τό φάσκον λόγιον, ὅτι Ἐνεκεν σοῦ θανατούμεθα ὄλην τήν ἡμέραν· ἐλογίσθημεν ὡς πρόβατα σφαγῆς· καί διά τοῦτο σπενδόμενος ἅπασιν, ἵνα μηδέν ἑαυτῷ συνεπικομίζεται γνώρισμα τῆς μοχθηρίας τοῦ νῦν αἰῶνος, πρὸς τήν ἀγήρω ζωὴν μεθιστάμενος· καί λάβῃ παρά τοῦ κριτοῦ καί Σωτῆρος τῶν ὅλων, ὢν ἐνταῦθα προκέχρηκε τήν ἴσην ἀντίδοσιν. Ἀναγκαία γάρ ἀμφοτέροις πρὸς τήν σφῶν αὐτῶν λυσιτέλειαν καθέστηκεν ἡ καθαρά πρὸς τοὺς

λελυπηκότας διάθεσις· πάντων μὲν ἔνεκεν, οὐχ ἡνίκα δὲ διὰ τῶν λειπομένων ῥητῶν δύναμιν, τοῦτον ἔχουσιν τὸν τρόπον.

Καί μὴ εἰσενέγκης εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ.

Δηλοῖ γάρ ἐν τούτοις ὁ λόγος, ὡς μὴ συγχωρήσας τελείως τοῖς πταίοισι, καὶ καθαρὰν λύπης παραστήσας τῷ Θεῷ τὴν καρδίαν, λελαμπρυσμένην τῷ φωτὶ τῆς πρὸς τὸν πέλας καταλλαγῆς, τῆς τῶν ἠγμένων καλῶν ἀποτεύξεται χάριτος· καὶ τῷ πειρασμῷ, καὶ τῷ πονηρῷ κατὰ δικαίαν ἐκδοθήσεται κρίσιν· ἵνα μάθῃ καθαίρεσθαι πλημμελῶν, τὰς κατ' ἄλλων ἑαυτοῦ μομφὰς ἀφαιρούμενος. Πειρασμόν δὲ λέγει νῦν τὸν τῆς ἀμαρτίας νόμον· ὃν οὐκ ἔχων ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἦλθεν εἰς γένεσιν· πονηρόν δέ, τὸν τοῦτον ἐμφύραντα τῇ φύσει τῶν ἀνθρώπων διάβολον, καὶ πείσαντα δι' ἀπάτης τὸν ἄνθρωπον, ἀπὸ τοῦ συγκεχωρημένου πρὸς τὸ κεκωλυμένον τῆς ψυχῆς μετενέγκαι τὴν ἔφεσιν, καὶ πρὸς τὴν τῆς θείας ἐντολῆς τραπήναι παράβασιν· ἧς ἔργον γέγονεν ἡ τῆς δοθείσης κατὰ χάριν ἀφθαρσίας ἀπόθεσις.

Ἡ πάλιν, πειρασμόν μὲν φησι τὴν τῆς ψυχῆς ἐκούσιον πρὸς τὰ πάθη τῆς σαρκὸς συνδιάθεσιν· πονηρόν δέ, τὸν κατ' ἐνέργειαν συμπληρωτικόν τῆς ἐμπαθοῦς διαθέσεως τρόπον· ὧν οὐδενός ὁ δίκαιος ἐξαιρεῖται κριτῆς, τὸν μὴ τοῖς ὀφειλέταις ἀφιέντα τὰ ὀφειλήματα· κἄν τοῦτο ψιλῶς δά τῆς προσευχῆς ἐξαιτῆται· ἀλλὰ καὶ τῷ νόμῳ τῆς ἀμαρτίας συγχωρεῖ μολύνεσθαι τὸν τοιοῦτον, καὶ ὑπὸ τοῦ πονηροῦ κυριεύεσθαι τὸν σκληρόν καὶ ἀπότομον τὴν γνώμην ἐγκαταλιμπάνει· οἷα δὴ τὰ πάθη τῆς ἀτιμίας ὧν σοπεύς ἐστὶν ὁ διάβολος, προτετιμηκότα τῆς φύσεως, ἧς ἐστὶ δημιουργός ὁ Θεός. Καὶ μὴν καὶ πρὸς τὰ πάθη τῆς σαρκὸς ἐκουσίως συνδιατιθέμενον οὐ κωλύει, καὶ τοῦ κατ' ἐνέργειαν συμπληρωτικοῦ τρόπου (905) τῆς κατ' αὐτὰ διαθέσεως οὐ λυτροῦται· ὅτι παθῶν ἀνυποστάτων ἦττονα τὴν φύσιν ἠγησάμενος, τῇ περὶ ταῦτα σπουδῇ, τὸν ταύτης λόγον ἠγνόησε· καθ' ὃν ἔδει κινηθέντα γνῶναι τίς μὲν φύσεως νόμος, τίς δὲ παθῶν ἢ κατ' αἵρεσιν γνωμικῶς, ἀλλ' οὐ φυσικῶς ἐπισυμβαίνουσα κατέστη τυραννίς· καὶ τὸν μὲν περιποιήσασθαι ταῖς φυσικαῖς συντηρούμενον ἐνεργείαις, τὴν δὲ τῆς γνώμης ἀπελάσαι μακράν, καὶ τῷ λόγῳ διατηρῆσαι τὴν φύσιν, ἐφ' ἑαυτῆς ἐστῶσαν καθαρὰν καὶ ἀμώμητον [ἄμωμον], χωρὶς μίσους καὶ διαστάσεως· καὶ τῇ φύσει πάλιν καταστῆσαι τὴν γνώμην συνέμπορον, μηδὲν παντελῶς ἐπιφερομένην, ὧν ὁ τῆς φύσεως οὐκ ἐπιδίδωσι λόγος· καὶ διὰ τοῦτο μῖσος ἅπαν, καὶ πᾶσαν τοῦ κατὰ φύσιν συγγενοῦς ἀποστῆσαι διάστασιν, ἵνα ταύτην λέγων τὴν προσευχὴν εἰσακούηται, καὶ διπλῆν ἀνθ' ἀπλῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ δέχεται χάριν, τὴν τε τῶν φθασάντων πλημμελημάτων συγχώρησιν, καὶ τὴν ἐπὶ τοῖς μέλλουσι σκέπην καὶ λύτρωσιν· εἷς τε πειρασμόν ἐλθεῖν μὴ συγχωρούμενος, καὶ τῷ πονηρῷ δουλωθῆναι μὴ ἀφιέμενος, ὑπὲρ ἑνός, τοῦ τοῖς πέλας ἐτοίμως ἀφιέναι τὰ ὀφειλήματα.

Τοιγαροῦν καὶ ἡμεῖς, ἵνα μικρὸν ἀναποδίξων ἐπιτόμως ἐπέλθω τῶν εἰρημένων τὴν δύναμιν, εἴπερ τοῦ πονηροῦ ῥυσθῆναι, καὶ εἰς πειρασμόν εἰσελθεῖν οὐ βουλόμεθα, πιστεύσωμεν τῷ Θεῷ, καὶ ἀφῶμεν τὰ ὀφειλήματα τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν· Ἐάν γάρ φησί, μὴ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ ἀμαρτήματα αὐτῶν, οὔτε ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος ἀφήσει ὑμῖν· ἵνα μὴ μόνον ἄφεσιν λάβωμεν ὧν πεπλημμελήκαμεν, ἀλλὰ καὶ τὸν νόμον νικήσωμεν τῆς ἀμαρτίας, εἰς τὴν αὐτοῦ πείραν εἰσελθεῖν οὐκ ἐγκαταλειπόμενοι· καὶ τὸν τούτου γεννήτορα πονηρόν πατήσωμεν ὄφιν, ἀφ' οὗ ῥυσθῆναι παρακαλοῦμεν· στρατηγοῦντος ἡμῖν τοῦ τὸν κόσμον νικήσαντος Χριστοῦ, καὶ τοῖς νόμοις τῶν ἐντολῶν καθοπλίζοντος, καὶ νομίμως τῇ τῶν παθῶν ἀποθέσει, πρὸς ἑαυτὴν δι' ἀγάπης τὴν φύσιν συνδέοντος· καὶ πρὸς ἑαυτὸν ἄρτον ὄντα ζωῆς, σοφίας τε καὶ γνώσεως καὶ δικαιοσύνης, κινουῦντος ἡμῶν ἀκορέστως τὴν ὄρεξιν· καὶ

308

τῇ πληρώσει τοῦ Πατρικοῦ θελήματος τοῖς ἀγγέλοις ὁμολάτρας ἡμᾶς καθιστῶντος, τῇ κατὰ τόν βίον ἀγωγῇ τήν ἐπουράνιον εὐμιμήτως ἐμφαίνοντας εὐαρέστησιν· κάκειθεν πάλιν ἐπί τήν ἀκροτάτην τῶν θείων ἀνάβασιν πρός τόν Πατέρα τῶν φώτων ἐνάγοντος, καί θείας ἀπεργαζομένου φύσεως κοινωνούς, τῇ κατὰ χάριν μεθέξει τοῦ Πνεύματος, καθ' ἣν τέκνα Θεοῦ χρηματίσωμεν, αὐτόν τόν [marg. Fr. Ἔκουε, Νεῖλε] ταύτης αὐτουργόν τῆς χάριτος, καί κατὰ φύσιν τοῦ Πατρός Υἱόν, ὅλον ὅλοι δίχα περιγραφῆς ἀχράντως περικομίζοντες· ἐξ οὗ, καί δι' οὗ, καί ἐν ᾧ τό εἶναί τε καί κινεῖσθαι, καί ζῆν ἔχομέν τε καί ἔξομεν.

Πρός τοῦτο δέ τῆς θεώσεως τό μυστήριον βλέπων ἡμῖν ἔστω τῆς προσευχῆς ὁ σκοπός, ἵνα γνῶμεν, (908) ἀνθ' οἴων, οἴους ἡμᾶς ἢ διά σαρκός κένωσις τοῦ Μονογενοῦς ἀπειργάσατο· καί πόθεν, ποῦ, τοὺς τό κατώτατον τοῦ παντός εἰληφότας χωρίον, εἰς ὅπερ ἡμᾶς τό τῆς ἀμαρτίας βάρος κατέωσε, δυνάμει φιλανθρώπου χειρός ἀνεβίβασε· καί πλέον ἀγαπήσωμεν τόν ταύτην οὕτω σοφῶς ἡμῖν τήν σωτηρίαν ἐτοιμασάμενον· καί δι' ὧν πράττομεν, δείζωμεν τήν προσευχήν πληρουμένην, καί τόν ἀληθῶς κατὰ χάριν Πατέρα Θεόν φανῶμεν κηρύττοντες· ἀλλά μή διά τῶν παθῶν τῆς ἀτιμίας, τό αἰεὶ τυραννικῶς δεσπόζειν ἐπιχειροῦντα τῆς φύσεως πονηρόν, ἔχοντες τοῦ βίου πατέρα σαφῶς ἀποδειχθῶμεν, καί λάθωμεν ζωῆς ἀντικαταλλάτοντες θάνατον· ἐπειδήπερ τῶν προσόντων ἐκάτερος [marg. ὁ Θεός δηλονότι, καί ὁ διάβολος] τοῖς προσχωροῦσι ποιεῖσθαι μετάδοσιν πέφυκεν· ὁ μὲν, αἰδῖον ζωὴν τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν χορηγῶν· ὁ δέ, θάνατον τῇ τῶν ἐκουσίων ὑποβολῇ πειρασμῶν τοῖς ἐγγίζουσιν ἐμποιῶν.

Διττός γάρ κατὰ τήν Γραφήν τῶν πειρασμῶν ὁ τρόπος· ὁ μὲν, ἡδονικός, ὁ δέ, ὀδυνηρός· καί ὁ μὲν προαιρετικός, ὁ δέ ἀπροαίρετος. Καί ὁ μὲν τῆς ἀμαρτίας γεννήτωρ, εἰς ὃν εἰσελθεῖν, κατὰ τήν τοῦ Κυρίου διδασχῆν, ἀπεύχεσθαι προσετάγημεν, φάσκοντος· Καί μή εἰσενέγκης ἡμᾶς εἰς πειρασμόν. Καί, Γρηγορεῖτε, καί προσεύχεσθε, ἵνα μή εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν· ὁ δέ, τῆς ἀμαρτίας τιμωρός, ἀκουσίους πόνων ἐπιφοραῖς τήν φιλαμαρτήμονα κολάζων διάθεσιν· ὃν εἴ τις ὑπομείνη, καί μάλιστα κακίας ἥλοις οὐκ ἐμπεπαρμένος, ἀκούσεται τοῦ μεγάλου διαβρῆδην βοῶντος Ἰακώβου· Πᾶσαν χαράν ἠγήσασθε, ἀδελφοί μου, ὅταν πειρασμοῖς περιπέσητε ποικίλοις, ὅτι τό δοκίμιον ὑμῶν τῆς πίστεως ὑπομονήν κατεργάζεται· ἢ δέ ὑπομονή, δοκιμήν· ἢ δέ δοκιμή, ἔργον τέλειον ἐχέτω. Ἀμφοτέρους δέ τοὺς πειρασμούς, τόν ἐκούσιόν τε καί τόν ἀκούσιον, περιέπει κακούργως ὁ πονηρός· τό μὲν, σπείρων καί διερεθίζων τήν ψυχὴν ἡδοναῖς σώματος, ἀποστήσαι τῆς θείας ἀγάπης τήν ἔφεισιν μηχανώμενος· τόν δέ σοφιστικῶς ἐξαιτεῖται, δι' ὀδύνης φθεῖραι τήν φύσιν βουλόμενος, ἵνα βιάσῃται τήν ψυχὴν, ἀτονία πόνων καταβληθεῖσαν, πρός τήν τοῦ κτίσαντος διαβολήν κινήσαι τοὺς λογισμούς.

Ἄλλ' ἐπεγνωκότες ἡμεῖς τοῦ πονηροῦ τά νοήματα, τόν μὲν ἐκούσιον ἀπευξώμεθα πειρασμόν, ἵνα μή τῆς θείας ἀγάπης τήν ἔφεισιν ἀποστήσωμεν· τόν δέ ἀκούσιον ἐπερχόμενον συγχωρήσει Θεοῦ γενναίως ὑπομείνωμεν, ἵνα φανῶμεν προτετιμηκότες τῆς φύσεως, τόν κτίστην τῆς φύσεως. Γένοιτο δέ πάντας ἡμᾶς ἐπικαλουμένους τό ὄνομα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τῶν τε νῦν ἡδέων τοῦ πονηροῦ λυτρωθῆναι, τῇ μεθέξει τῆς κατ' εἶδος τῶν μελλόντων (909) ἀγαθῶν ὑποστάσεως, ἐποφθείσης ἡμῖν ἐν αὐτῷ Χριστῷ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, τῷ μόνῳ σύν Πατρί καί ἀγίῳ πνεύματι δοξαζομένῳ παρά πάσης τῆς κτίσεως. Ἀμήν.

ΣΧΟΛΙΑ.

α'. Fr. Ταυτόν ἐπί Θεοῦ βουλή καί βούλησις.

β'. Ἐπαίνου, φησί, καί ψόγου κατὰ φύσιν ὑπάρχων ὁ λόγος ἐλεύθερος, ἀπαθῆ ποιεῖ τόν μόνον λόγῳ ζῆν προαιρούμενον· χωρίζειν πείθων τῶν φθοροποιῶν τῆς

309

ψυχῆς τὴν ἐπιθυμίαν· ἥς ἀπογενομένης τῶν ὑλικῶν, οὔτε τῶν ἐπαινούντων, οὔτε τῶν ψεγόντων ὡς πάσχων, ὁ καθ' ἕξιν πρᾶος αἰσθάνεται.

γ'. Ven. et. Fr. Ἀνίσους διαθέσεις λέγει, τὰς πρὸς ἑαυτὰς τὴν ψυχὴν μορφούσας, τοῦ τε θυμοῦ καὶ τῆς ἐπιθυμίας κινήσεις· ὧν ἐλεύθερον εἶναι δεῖ τὸν Χριστοῦ μαθητὴν· μήτε χύσει τοῦ περὶ καρδίαν αἵματος πρὸς ἡδονὰς ὀλισθαίνοντα, μήτε ζέσει τοῦ περὶ καρδίαν αἵματος πρὸς ὀργὰς ἐκμαινόμενον.

δ'. Fr. Λόγων δηλονότι Ἑλληνικοῦ καὶ Ἰουδαϊκοῦ· ὧν ἐν Χριστῷ παντελῶς οὐδεὶς. Ἐπίσης γάρ τῆς πολυαρχίας, καὶ τῆς ἐνὶ προσώπῳ περιγραφομένης μοναρχίας, ὁ τοῦ Χριστοῦ καθαρεύει λόγος.

ε'. Fr. Οὐ γάρ κατὰ γέννησιν, ἢ πρόοδον, ἦτοι ἔκφανσιν.

στ'. Fr. Πῶς τις δύναται ἀφιέναι τοῖς ὀφειλέταις τὰ ὀφειλήματα;

ζ'. Fr. Ταῖς τῶν ψυχῶν ἡμῶν διαθέσεις ἢ θεία δεόντως ἐφαρμόζεται δικαιοσύνη, τοιαύτη ἡμῖν γινομένη, οἷους ἀλλήλοις ἑαυτοὺς πεποιήμεθα· καὶ τοιοῦτον ἡμῖν αὐτοῖς τὸν Θεὸν καθιστῶσα, οἷους φθάσαντες τοὺς ὁμοιοπαθέσιν ἑαυτοὺς διεθήκαμεν.

η'. Ὁ τῆς φύσεως λόγος, φησί, καὶ νόμος γίνεται φύσεως, λαμβάνων συμφωνοῦσαν τὴν γνώμην εἰς ἐνέργειαν τῶν κατὰ φύσιν δυνάμεων.

ΛΟΓΟΣ ΑΣΚΗΤΙΚΟΣ

Κατὰ πεῦσιν καὶ ἀπόκρισιν (912)

ΑΔΕΛΦΟΣ, Ο ΓΕΡΩΝ. (912)

α'. Ἀδελφός ἠρώτησεν γέροντα, λέγων· Παρακαλῶ σε, Πάτερ, εἰπεῖν μοι, τίς ὁ σκοπός οὗν τῆς τοῦ Κυρίου ἐνανθρωπήσεως; Καὶ ὁ γέρον ἀποκριθεὶς εἶπε· Θαυμάζω σε, Ἀδελφέ, ὅτι καθ' ἡμέραν τοῦ συμβόλου ἀκούων τῆς πίστεως, περὶ τούτου με ἐρωτᾷς. Πλὴν λέγω σοι, ὅτι ὁ σκοπός τῆς τοῦ Κυρίου ἐνανθρωπήσεως, ἡ ἡμετέρα ἦν σωτηρία. Καὶ ὁ Ἀδελφός εἶπε· Πῶς λέγεις, Πάτερ; Καὶ ἀπεκρίθη ὁ γέρον· Ἐπειδὴ γάρ ὁ ἄνθρωπος ἀπ' ἀρχῆς γεγονώς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐν τῷ παραδείσῳ τεθείς, τὴν ἐντολὴν παραβάς, τῇ φθορᾷ καὶ τῷ θανάτῳ ὑπέπεσεν· εἶτα τῇ ποικίλῃ τοῦ Θεοῦ προνοίᾳ κατὰ πᾶσαν γενεάν καὶ γενεάν κυβερνώμενος, ἐπέμενε ἐπὶ τό χειρὸν προκόπτων, ὑπὸ τῶν ποικίλων τῆς σαρκὸς παθημάτων ἀγόμενος τῷ ἀπελπισμῷ τῆς ζωῆς· τούτου χάριν ὁ μονογενὴς τοῦ Θεοῦ Υἱός, ὁ προαιώνιος Λόγος ὁ ἐκ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός, ἡ πηγὴ τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἀθανασίας, ἐπέφανεν ἡμῖν τοῖς ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου καθημένοις· σαρκωθεὶς ἐκ Πνεύματος ἁγίου, καὶ τῆς ἁγίας Παρθένου· καὶ πολιτείαν ἡμῖν θεοειδοῦς ζωῆς ἐπέδειξε· καὶ ἐντολὰς ἁγίας δεδωκώς, καὶ βασιλείαν οὐρανῶν ἐπαγγειλάμενος τοῖς κατ' αὐτὰς πολιτευομένοις, καὶ κόλασιν αἰώνιον τοῖς παραβαίνουσιν ἀπειλήσας· καὶ παθῶν τό σωτήριον πάθος, καὶ ἐκ νεκρῶν ἀναστάς, τὴν ἐλπίδα τῆς ἀναστάσεως καὶ τῆς αἰωνίου ζωῆς ἐδωρήσατο ἡμῖν [Fr. altergue M. ἡμῖν ἐχαρίσατο] τό κατάκριμα δι' ὑπακοῆς λύσας τῆς προγονικῆς ἁμαρτίας· καὶ τό κράτος τοῦ θανάτου θανάτῳ καταργήσας· ἵνα, ὡς περ ἐν τῷ Ἀδάμ πάντες ἀποθνήσκουσιν, οὕτως ἐν αὐτῷ πάντες ζωοποιηθῶσιν· καὶ εἰς οὐρανοὺς ἀνελθῶν, καὶ ἐν δεξιᾷ τοῦ Πατρός καθεσθεις, τό Πνεῦμα τό ἅγιον κατέπεμψεν εἰς ἀρραβῶνα τῆς ζωῆς· καὶ εἰς φωτισμόν καὶ ἁγιασμόν τῶν ἡμετέρων ψυχῶν· καὶ εἰς βοήθειαν τῶν ἀγωνιζομένων (913) ὑπὲρ τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας φυλάξαι τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ. Οὗτος ἦν ὁ σκοπός τῆς τοῦ Κυρίου ἐνανθρωπήσεως, ὡς ἐν συντόμῳ εἶπεῖν.

β'. Καί ὁ Ἀδελφός εἶπε· Ποίας οὖν ἐντολάς ὀφείλω ποιῆσαι, Πάτερ, ἵνα δι' αὐτῶν σωθῶ, ἤθελον συντόμως ἀκοῦσαι. Καί ἀπεκρίθη ὁ γέρων· Αὐτός ὁ Κύριος εἶπε μετὰ τὴν ἀνάστασιν τοῖς ἀποστόλοις· πορευθέντες, μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη· βαπτίζοντες αὐτούς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος· διδάσκοντες αὐτούς τηρεῖν πάντα ὅσα ἐνετειλάμην ὑμῖν. Ὡστε οὖν ὅσα ἐνετείλατο δεῖ τηρεῖν, πάντα ἄνθρωπον βαπτισθέντα εἰς τὸ ὄνομα τῆς ζωοποιοῦ καὶ θεαρχικῆς Τριάδος. Τούτου γάρ χάριν τῇ ὀρθῇ πίστει ὁ Κύριος τὴν πασῶν τῶν ἐντολῶν συνέζευξεν τήρησιν· ὡς εἰδώς, ὅτι ἀμήχανον τὴν μίαν διαζευχθεῖσαν τῆς μιᾶς σώζειν τὸν ἄνθρωπον. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Δαβὶδ τὴν ὀρθὴν πίστιν ἔχων, πρὸς τὸν Θεὸν ἔλεγε· Πρὸς πάσας τὰς ἐντολάς σου κατωρθούμην· πᾶσαν ὁδὸν ἄδικον ἐμίσησα. Κατὰ γὰρ πάσης ὁδοῦ ἀδίκου, πᾶσαι ἡμῖν αἱ ἐντολαὶ ὑπὸ τοῦ Κυρίου δεδώρηται· καὶ ἑὰν παραλειφθῇ μία, τὴν ἀντικειμένην αὐτῇ ὁδὸν τῆς κακίας ἀντείσταται πάντως.

γ'. Καὶ εἶπεν ὁ Ἀδελφός· Καὶ τίς δύναται, Πάτερ, [πάσας τὰς ἐντολάς, τοσαύτας γε οὐσας, ποιεῖν; Ἐφη ὁ γέρων· Ὁ τόν Κύριον ἐκμιμούμενος, καὶ κατ' ἴχνος αὐτῶ ἐπακολουθῶν. Καὶ εἶπεν ὁ Ἀδελφός· Καὶ τίς δύναται] τόν Κύριον μιμήσασθαι; ὁ γὰρ Κύριος ἦν Θεός, εἰ καὶ ἄνθρωπος γέγονεν· ἐγὼ δέ ἄνθρωπός εἰμι ἁμαρτωλός, καὶ μυρίοις πάθεσι δεδουλωμένος· πῶς οὖν δύναμαι τόν Κύριον μιμήσασθαι; Καὶ ἀπεκρίθη ὁ γέρων· Τῶν τῇ ὕλῃ τοῦ κόσμου δεδουλωμένων, οὐδεὶς δύναται τόν Κύριον μιμήσασθαι· οἱ δέ δυνάμενοι λέγουσιν· Ἴδού ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα, καὶ ἠκολουθήσαμέν σοι· ἐκεῖνοι λαμβάνουσι δύναμιν τοῦ τε μιμήσασθαι αὐτόν, καὶ τοῦ πρὸς πάσας τὰς ἐντολάς αὐτοῦ κατορθῶσαι. Καὶ φησιν Ἀδελφός· Ποίαν δύναμιν; ἀπεκρίθη ὁ γέρων· Αὐτοῦ ἄκουσον λέγοντος· Ἴδού δέδωκα ὑμῖν ἐξουσίαν πατεῖν ἐπάνω ὄφρων καὶ σκορπίων, καὶ ἐπὶ πᾶσαν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ· καὶ οὐδέν ὑμᾶς οὐ μὴ ἀδικήσει.

δ'. Ταύτην τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἐξουσίαν λαβὼν ὁ Παῦλος, ἔλεγε· Μιμηταὶ μου γίνεσθε, καθὼς καγὼ Χριστοῦ. Καὶ πάλιν· Οὐκ ἔστι νῦν κατάκριμα τοῖς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, μή κατὰ σάρκα περιπατοῦσιν, ἀλλὰ καὶ πνεῦμα. Καὶ πάλιν· Οἱ δέ τοῦ Χριστοῦ, τὴν σάρκα ἐσταύρωσαν σὺν τοῖς παθήμασι καὶ ταῖς ἐιθυμίαις. Καὶ πάλιν· Ἐμοὶ κόσμος ἐσταύρωται, καγὼ τῷ κόσμῳ.

ε'. Περί ταύτης τῆς ἐξουσίας καὶ βοηθείας προφητεύων ὁ Δαβὶδ, ἔλεγε· Ὁ κατοικῶν ἐν βοήθειᾳ τοῦ Ὑψίστου, ἐν σκέπη τοῦ Θεοῦ τοῦ οὐρανοῦ ἀύλισθήσεται. Ἐρεῖ τῷ Κυρίῳ· Ἀντιλήπτωρ μου εἶ, καὶ καταφυγή μου, Θεός μου, καὶ ἐλπὶς ἐπ' αὐτόν. (916) Καὶ μετ' ὀλίγα· Ἐπὶ ἀσπίδα καὶ βασιλίσκον ἐπιβήση, καὶ καταπατήσεις λέοντα καὶ δράκοντα· ὅτι τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖται περὶ σοῦ, τοῦ διαφυλάξαι σε ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς σου. Οἱ δέ τῇ σαρκί προσκείμενοι, καὶ τὴν ὕλην ἀγαπῶντες τοῦ κόσμου, ἄκουε ποῖα παρ' [Alt. ἄκουσον τί παρ' . Fr. ἄκουε οἶα] αὐτοῦ ἀκούουσιν· Ὁ φιλῶν πατέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμέ, οὐκ ἔστι μου ἄξιος. Καὶ μετ' ὀλίγα· Καὶ ὅς οὐ λαμβάνει τόν σταυρόν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθεῖ ὀπίσω μου, οὐκ ἔστι μου ἄξιος. Καὶ, Ὅστις οὐκ ἀποτάσσεται πᾶσι τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτῷ, οὐ δύναται μου εἶναι μαθητής. Ὁ οὖν θέλων γενέσθαι αὐτοῦ μαθητής, καὶ ἄξιος αὐτοῦ εὑρεθῆναι· καὶ δύναμιν παρ' αὐτοῦ λαβεῖν κατὰ τῶν πνευμάτων τῆς πονηρίας, χωρίζει ἑαυτόν πάσης σαρκικῆς σχέσεως· καὶ γυμνοῖ ἑαυτόν πάσης ὑλικῆς προσπαθείας· καὶ οὕτως πρὸς τοὺς ἀοράτους ἐχθρούς ὑπὲρ τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ ἀγωνίζεται· ὡς αὐτός ὁ Κύριος ἑαυτόν τύπον ἡμῖν παρέσχεν, ἐν τε τῇ ἐρήμῳ ὑπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῶν πειραζόμενος· καὶ ἐν τῇ οἰκουμένῃ ἐλθὼν, ὑπὸ τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἐνεργουμένων.

στ'. Καὶ ὁ Ἀδελφός εἶπεν· Ἀλλὰ πολλοὶ εἰσι, Πάτερ, αἱ τοῦ Κυρίου ἐντολαί· καὶ τίς δύναται πάσας ἔχειν κατὰ νοῦν, ἵνα ὑπὲρ πασῶν ἀγωνίσηται; ἐγὼ δέ μάλιστα, ὀλιγόνους ὑπάρχων; σύντομον λόγον ἤθελον ἀκοῦσαι, ἵνα αὐτόν κρατῶν, δι' αὐτοῦ ἐσωζόμεν. Καὶ ἀπεκρίθη ὁ γέρων· Εἰ καὶ πολλοὶ εἰσιν, Ἀδελφέ, ἀλλ' ἐνὶ λόγῳ

ἀνακεφαλαιοῦνται, ἐν τῷ, Ἀγαπήσεις Κύριον τόν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου καί ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου· καί τόν πλησίον σου ὡς ἑαυτόν. Καί ὁ ἀγωνιζόμενος τοῦτον κρατεῖν τόν λόγον, πάσας ὁμοῦ τάς ἐντολάς κατορθοῖ. Οὐ δύναται δέ τις μή χωρίσας ἑαυτόν, ὡς προεῖρηται, τῆς τῶν ὑλικῶν προσπαθείας, οὔτε τόν Θεόν, οὔτε τόν πλησίον ἀγαπῆσαι γνησίως· ἐπειδή ὁμοῦ τῇ ὕλῃ προσκεῖσθαι, καί τόν Θεόν ἀγαπῆσαι, ἀμήχανον. Καί τοῦτό ἐστίν ὃ λέγει ὁ Κύριος· οὐδεὶς δύναται Θεῷ δουλεύειν καί μαμωνᾶ. Ὅσον γάρ ὁ νοῦς ἡμῶν τῶν τοῦ κόσμου ἀντέχεται πραγμάτων, δεδούλωται αὐτοῖς, καί καταφρονεῖ τήν ἐντολήν τοῦ Θεοῦ παραβαίνων.

ζ. Καί ὁ Ἀδελφός εἶπε· Ποίων πραγμάτων λέγεις, Πάτερ; Καί ὁ γέρων ἀπεκρίθη· Βρωμάτων, χρημάτων, κτημάτων, δόξης, συγγενῶν, καί τῶν ἐξῆς. Καί ὁ Ἀδελφός εἶπεν· Εἶπέ, Πάτερ, οὐχί ὁ Θεός αὐτά ἔκτισε, καί τοῖς ἀνθρώποις εἰς χρήσιν δέδωκε; καί πῶς κελεύει αὐτῶν μή ἀντέχεσθαι [alt. ἄπτεσθαι]; Καί ἀπεκρίθη ὁ γέρων· Δῆλον ὅτι ὁ Θεός αὐτά ἔκτισε, καί δέδωκεν εἰς χρήσιν τοῖς ἀνθρώποις. Καί, καλὰ πάντα τά ὑπό τοῦ Θεοῦ γεγονότα, ἵνα καλῶς αὐτοῖς χρησάμενοι, τῷ Θεῷ εὐαρεστήσωμεν· ἀλλ' ἡμεῖς ἀσθενεῖς ὄντες, καί ὑλικοί τῇ διανοίᾳ [ἄλλ. τήν διάνοιαν], προετιμήσαμεν τά ὑλικά τῆς ἐντολῆς τῆς ἀγάπης· (917) καί αὐτῶν ἀντεχόμενοι, τοῖς ἀνθρώποις μαχόμεθα· δέον πάντων τῶν ὀρωμένων, καί αὐτοῦ τοῦ σώματος, τήν παντός ἀνθρώπου προτιμῆσαι ἀγάπην· ἥτις ἐστίν γνῶρισμα τῆς εἰς Θεόν ἀγάπης, καθὼς αὐτός ὁ Κύριος ἐν Εὐαγγελίοις δείκνυσιν· Ὁ ἀγαπῶν ἐμέ, φησί, τάς ἐντολάς μου τηρήσει. Καί τίς ἐστίν ἡ ἐντολή ἣν τηρήσαντες, αὐτόν ἀγαπήσωμεν, αὐτοῦ ἄκουσον, λέγοντος· Αὕτη δέ ἐστίν ἡ ἐντολή ἡ ἐμή, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους· Ὁρᾶς ὅτι ἡ ἀλλήλων ἀγάπη, τήν εἰς Θεόν ἀγάπην συνίστησιν, ἥτις ἐστὶ πλήρωμα πάσης Θεοῦ ἐντολῆς; Διὰ τοῦτο οὖν κελεύει αὐτῶν μή ἀντέχεσθαι· ἀλλὰ καί ἀποτάξασθαι πᾶσι τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτῷ, πάντα τόν αὐτῷ μαθητεῦειν ἐπιθυμητικῶς ἔχοντα.

η'. Καί ὁ Ἀδελφός εἶπεν· Ἐπειδή εἶπες, Πάτερ, ὅτι δέον πάντων τῶν ὀρωμένων, καί αὐτοῦ τοῦ σώματος, τήν παντός ἀνθρώπου προτιμῆσαι ἀγάπην, πῶς δύναμαι τόν μισοῦντά με καί ἀποστρεφόμενον ἀγαπῆσαι; Εἰ δέ καί φθονεῖ μοι, καί λοιδορίας κατατοξεύει, καί δόλους κατασκευάζει, καί ἐπιβουλεύειν ἐπιχειρεῖ, πῶς δύναμαι αὐτόν ἀγαπῆσαι; Φύσει μοι, Πάτερ, φαίνεται τοῦτο ἀδύνατον, τοῦ πάθους τῆς λύπης φυσικῶς τόν λυπήσαντα ἀποστρέφεσθαι ἀναγκάζοντος. Καί ἀπεκρίθη ὁ γέρων· Ἐπί μὲν τῶν ἐρπετῶν καί τῶν θηρίων τῶν ὑπό φύσεως ἀγομένων, τῷ ὄντι ἀδύνατον μή πάντως ἀμύνασθαι ὅσον δύναται τό καταπονοῦν· ἐπί δέ τῶν κατ' εἰκόνα Θεοῦ κτισθέντων, καί λόγῳ ἀγομένων· καί γνώσεως Θεοῦ καταξιωθέντων, καί νόμον παρ' αὐτοῦ δεξαμένων, δυνατόν τούς λυποῦντας μή ἀποστρέφεσθαι, καί τούς μισοῦντας ἀγαπᾶν. Διό καί ὁ Κύριος, Ἀγαπᾶτε, λέγων, τούς ἐχθρούς ὑμῶν· καλῶς ποιεῖτε, τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς, καί τά ἐξῆς, οὐχ ὡς ἀδύνατα ἐντέλλεται, ἀλλ' ὡς δυνατά δηλονότι· ἐπεὶ οὐκ ἂν ἐκόλασε τόν παραβαίνοντα. Δηλοῖ δέ αὐτός ὁ Κύριος, αὐτοῖς τοῖς ἔργοις ἡμῖν δείξας· καί οἱ μαθηταί αὐτοῦ πάντες ὑπὲρ τῆς εἰς τόν πλησίον ἀγάπης μέχρι θανάτου ἀγωνισάμενοι, καί ὑπὲρ τῶν ἀποκτεινάντων θερμῶς προσευξάμενοι. Ἀλλ' ἐπειδή ἡμεῖς ἐσμέν φιλόυλοι καί φιλήδονοι, καί ταῦτα τῆς ἐντολῆς μᾶλλον προτιμῶντες, διὰ τοῦτο τούς μισοῦντας ἀγαπῆσαι οὐ δυνάμεθα· ἀλλὰ καί τούς ἀγαπῶντας διὰ ταῦτα πολλακίς ἀποστρεφόμεθα, θηρίων καί ἐρπετῶν χειρὸν διακείμενοι· καί διὰ τοῦτο τοῖς ἴχνεσι τοῦ Θεοῦ ἀκολουθῆσαι μή δυνάμενοι, οὐδέ τόν σκοπόν αὐτοῦ γινῶναι δυνάμεθα, ἵνα λάβωμεν δύναμιν.

θ'. Καί ὁ Ἀδελφός εἶπεν· Ἴδού, Πάτερ, κατέλιπον πάντα, συγγένεια, ὑπαρξιν, τρυφήν, καί τήν δόξαν τοῦ κόσμου, καί οὐδέν κέκτημαι ἐν τῷ βίῳ πλήν τοῦ σώματος· καί τόν ἀδελφόν μισοῦντά με καί ἀποστρεφόμενον ἀγαπῆσαι οὐ δύναμαι· εἰ καί βιάζομαι κακὸν ἀντὶ κακοῦ κατ' ἐνέργειαν μή ἀνταποδοῦναι. Εἶπε οὖν τί

ὀφείλω ποιῆσαι, ἵνα δυνηθῶ αὐτόν ἐκ καρδίας ἀγαπήσαι, ἢ καί τόν καθιονδήποτε τρόπον θλίβοντα καί ἐπιβουλεύοντα.

(920) Καί ἀπεκρίθη ὁ γέρων· Ἀδύνατόν τινα ἀγαπήσαι τόν θλίβοντα, κἄν τῇ ὕλῃ τοῦ κόσμου ἔδοξεν ἀποτάξασθαι, ἐάν μή τόν σκοπόν τοῦ Κυρίου ἐν ἀληθείᾳ γινώσκῃ· ἐάν δέ τοῦ Κυρίου αὐτῷ χαριζομένου δυνηθῇ γνῶναι, καί σπεύδῃ κατ' αὐτόν περιπατεῖν, δύναται ἐκ καρδίας ἀγαπήσαι τόν μισοῦντα καί θλίβοντα, ὥσπερ καί οἱ ἀπόστολοι ἐγνωκότες ἠγάπων.

ι'. Καί εἶπεν ὁ Ἀδελφός· Καί τίς ὁ σκοπός τοῦ Κυρίου ἦν, παρακαλῶ γνῶναι, Πάτερ. Καί εἶπεν ὁ γέρων· Ἐάν τόν σκοπόν τοῦ Κυρίου γνῶναι θέλῃς, συνετώς ἄκουσον. Ὁ οὖν Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστός, φύσει Θεός ὢν, καί ἄνθρωπος διά φιλανθρωπίαν γενέσθαι καταξιώσας, ἐκ γυναικός τεχθεῖς [Fr. altergue M. γεννηθεῖς], ὑπό νόμον ἐγένετο, κατὰ τόν θεῖον Ἀπόστολον· ἵνα ὡς ἄνθρωπος τήν ἐντολήν φυλάξας, τήν ἀρχαίαν τοῦ Ἀδάμ ἀνατρέψῃ κατάραν. Εἰδῶς οὖν ὁ Κύριος, ὅτι ὁλος ὁ νόμος καί οἱ προφηταί ἐν ταῖς δυοῖς τοῦ νόμου κρέμανται ἐντολαῖς, ἐν τῷ, Ἀγαπήσεις Κύριον τόν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου, καί τόν πλησίον ὡς ἑαυτόν· ταῦτα ἀπ' ἀρχῆς καί μέχρι τέλους φυλάξαι ἀνθρωποπρεπῶς ἔσπευσεν. Ὁ δέ ἀπ' ἀρχῆς ἀπατήσας τόν ἄνθρωπον, καί διά τοῦτο κράτος ἐσχηκώς τοῦ θανάτου, διάβολος, ἰδὼν αὐτόν ἐπὶ τοῦ βαπτίσματος ὑπό τοῦ Πατρός μαρτυρούμενον, καί τό συγγενές ἅγιον Πνεῦμα ὡς ἄνθρωπον ἀπ' οὐρανῶν δεχόμενον, καί εἰς τήν ἔρημον πρὸς τό πειρασθῆναι ὑπ' αὐτοῦ συνεκρότει, εἴ πως δυνηθῇ καί αὐτόν ποιῆσαι τήν τοῦ κόσμου προτιμῆσαι ὕλην τῆς εἰς Θεόν ἀγάπης. Εἰδῶς οὖν ὁ διάβολος ὅτι τά τρία ταῦτά εἰσιν, ἐν οἷς πάντα δονεῖται τά ἀνθρώπινα [al. πᾶν τό ἀνθρώπινον], βρώματα, λέγω καί χρήματα, καί δόξα, δι' ὧν καί εἰς τό βάραθρον τῆς ἀπωλείας ἀεί κατήγαγε [al. κατάγει. Fr.κατήγε] τόν ἄνθρωπον· εἰς ταῦτα τά τρία αὐτόν ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐπέειρασεν, ὧν ὁ Κύριος ἡμῶν κρείττων φανείς, εἰς τοῦπίσω χωρεῖν τῷ διαβόλῳ [al.τόν διάβολον] προσέταττε.

ια'. Τοῦτο οὖν τό γνῶρισμα τῆς εἰς Θεόν ἀγάπης, ἧς τήν ἐντολήν δι' ὧν ἐπήγγελτο πείσαι αὐτόν παραβῆναι μή δυνηθεῖς, τῆς εἰς τόν πλησίον λοιπόν ἀγάπης τήν ἐντολήν, εἰς τήν οἰκουμένην ἐλθόντα, διά τῶν παρανόμων Ἰουδαίων ἐνεργῶν, παραβαίνειν αὐτόν δι' ὧν ἐμηχανᾶτο ἠγωνίζετο. Τούτου χάριν διδάσκοντα αὐτόν τάς ὁδούς τῆς ζωῆς, καί ἔργῳ ὑποδεικνύοντα τήν οὐράνιον πολιτείαν, καί ἀνάστασιν νεκρῶν καταγγέλλοντα, καί ζωὴν αἰώνιον καί βασιλείαν οὐρανῶν τοῖς πιστεύουσιν ἐπαγγελλόμενον· τοῖς δέ ἀπίστοις κόλασιν αἰώνιον ἀπειλοῦντα, καί πρὸς βεβαίωσιν τῶν λεγομένων τάς παραδόξους θεοσημίας ἐπιδεικνύμενον, καί εἰς πίστιν τοὺς ὄχλους προσκαλούμενον, συνεκίνει τοὺς παρανόμους Φαρισαίους καί Γραμματεῖς, εἰς τάς κατ' αὐτοῦ ποικίλας ἐπιβουλάς· ἵνα τοὺς πειρασμούς ὑπενεγκεῖν, ὡς ᾤετο, μή δυνάμενος, εἰς μῖσος τῶν ἐπιβουλεόντων παρατραπῇ· καί οὕτως τοῦ σκοποῦ ὁ ἀλάστωρ ἐπιτύχῃ, παραβάτην τῆς ἐντολῆς τῆς εἰς τόν πλησίον ἀγάπης ἀποφήνας.

(921) ιβ'. Ὁ δέ Κύριος, ἄτε Θεός, εἰδῶς αὐτοῦ τά ἐνθύμια, οὐ τοὺς ὑπ' αὐτοῦ ἐνεργουμένους ἐμίσησε Φαρισαίους (πῶς γάρ φύσει ἀγαθός ὢν;), ἀλλά διά τῆς εἰς αὐτούς ἀγάπης, τόν ἐνεργοῦντα ἠμύνητο· καί τοὺς μὲν ἐνεργουμένους, ἄτε δυναμένους μή ἐνεργεῖσθαι· ἐκουσίως δέ τοῦ ἐνεργοῦντος διά ῥαθυμίαν ἀνεχομένους, ἐνουθέτει, ἤλεγχεν, ὠνειδίξεν, ἐταλάνιξεν, εὐεργετῶν οὐκ ἐπαύετο, βλασφημούμενος ἐμακροθύμει, πάσῃ ὑπέμενε, πάντα τά τῆς ἀγάπης ἔργα εἰς αὐτούς ἐνεδείκνυτο· τόν δέ ἐνεργοῦντα, τῇ εἰς τοὺς ἐνεργουμένους φιλανθρωπίᾳ ἠμύνητο· ὡ παραδόξου πολέμου! ἀντί τοῦ μίσους, τήν ἀγάπην ἐπιδεικνύμενος, καί ἀγαθότητι βάλλων τόν τῆς κακίας πατέρα. Τούτου χάριν τά τοσαῦτα κακά παρ' αὐτῶν ὑπομείνας, μᾶλλον δέ ἀληθέστερον εἰπεῖν, δι' αὐτούς, μέχρι θανάτου ὑπέρ

τῆς ἐντολῆς τῆς ἀγάπης ἀνθρωποπρεπῶς ἠγωνίσασατο· καί τὴν τελείαν νίκην κατὰ τοῦ διαβόλου ἀράμενος, τὸν στέφανον τῆς ἀναστάσεως ὑπὲρ ἡμῶν ἀνεδήσατο· καί οὕτως ὁ νέος Ἀδάμ, τὸν παλαιὸν ἀνενεώσατο· Καί τοῦτο ἔστιν ὃ λέγει ὁ θεῖος Ἀπόστολος· Τοῦτο φρονείσθω ἐν ὑμῖν, ὃ καί ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ κ. τ. ἐξ.

ιγ'. Οὗτος οὖν ἦν ὁ σκοπὸς τοῦ Κυρίου, ἵνα τῷ μὲν Πατρὶ ὑπακούσῃ μέχρι θανάτου ὡς ἄνθρωπος ὑπὲρ ἡμῶν, φυλάττων τὴν ἐντολήν τῆς ἀγάπης· τὸν δὲ διάβολον ἀμύνηται τῷ πάσχειν ὑπ' αὐτοῦ, διὰ τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἐνεργουμένων Γραμματέων καὶ Φαρισαίων· καί οὕτως ἐνίκησε τῷ νικᾶσθαι ἐκουσίως, τὸν νικᾶν ἐλπίσαντα, καί τὸν κόσμον ἐρρύσατο τῆς αὐτοῦ δυναστείας. Τοῦτον τὸν τρόπον ὁ Χριστὸς ἐξ ἀσθενείας ἐσταυρώθη· δι' ἧς ἀσθενείας τὸν θάνατον ἐνέκρωσε, καί τὸν τό κράτος ἔχοντα τοῦ θανάτου κατήγγησε. Τοῦτον τὸν τρόπον καί ὁ Παῦλος ἐν ἑαυτῷ ἠσθένει, καί ἐκαυχᾶτο ἐν ταῖς ἀσθενείαις, ἵνα ἐπισκηνώσῃ ἐν αὐτῷ ἡ δύναμις τοῦ Χριστοῦ.

ιδ'. Ταύτης τῆς νίκης τὸν τρόπον μαθῶν, ἔλεγεν Ἐφείσοις γράφων· Οὐκ ἔστιν ὑμῖν ἡ πάλιν πρὸς αἷμα καὶ σάρκα· ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχάς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, καὶ τὰ ἐξῆς. Τὸν τε θώρακα τῆς δικαιοσύνης ἀναλαβεῖν φησι, καί τὴν περικεφαλαίαν ἐλπίδος, καί τὸν θυρεὸν τῆς πίστεως, καί τὴν μάχαιραν τοῦ πνεύματος, ἵνα δυνηθῶσι πάντα τὰ βέλη τοῦ πονηροῦ τὰ πεπυρωμένα σβέσαι, οἱ πρὸς τοὺς ἀοράτους ἐχθρούς τὸν πόλεμον ἔχοντες· ἔργω [Fr. al. M. Nob. ἔργοις] δὲ τὸν τρόπον τῆς πάλης ἐπιδεικνύμενος, ἔλεγεν· Ἐγὼ οὖν οὕτως τρέχω, ὡς οὐκ ἀδήλως· οὕτως πυκτεύω, ὡς οὐκ ἀέρα δαίρων· ἀλλ' ὑποπιάζω μου τὸ σῶμα καὶ δουλαγωγῶ, μήπως ἄλλοις κηρύξας, αὐτὸς ἀδόκιμος γένωμαι. Καί πάλιν· Ἄχρι τῆς ἄρτι ὥρας καὶ πεινώμεν καὶ διψῶμεν καὶ γυμνητεύομεν, καὶ κολαφιζόμεθα. Καί πάλιν· Ἐν κόπῳ καὶ μόχθῳ· ἐν ἀγρυπνίαις πολλάκις, ἐν ψύχει καὶ γυμνότητι, χωρὶς τῶν παρεκτός.

(924) ιε'. Καί ταύτην μὲν τὴν πάλιν, πρὸς τοὺς ἡδονάς ἐν τῇ σαρκὶ ἐνεργοῦντας ἐπάλαιε δαίμονας διὰ τῆς ἀσθενείας τοῦ ἰδίου σώματος αὐτοῦ ἐπελαύνων· πρὸς δὲ τοὺς εἰς μῖσος πολεμοῦντας, καί διὰ τοῦτο τοὺς τῶν ἀνθρώπων ἀμελεστέτους κατὰ τῶν εὐσεβῶν κινοῦντας, ἵνα δι' αὐτῶν πειραζόμενοι, αὐτοὺς μισήσωσι, καί τὴν ἐντολήν τῆς ἀγάπης παραβῶσι· πάλιν τὸν τρόπον τῆς νίκης ἔργοις ἡμῖν ὑποδεικνύων, ἔλεγεν· Λοιδορούμενοι, εὐλογοῦμεν· διωκόμενοι, ἀνεχόμεθα· βλασφημούμενοι, παρακαλοῦμεν· ὡσπερὶ καθάρματα τοῦ κόσμου ἐγενήθημεν, πάτων περίψημα ἕως ἄρτι. Οἱ μὲν γὰρ δαίμονες, διὰ τοῦτο λοιδορεῖν καὶ βλασφημεῖν καὶ διώκειν ὑπέβαλον, ἵνα εἰς μῖσος τοῦ λοιδοροῦντος καὶ βλασφημοῦντος καὶ διώκοντος αὐτὸν κινήσωσι· τὸν σκοπὸν εἰς τὴν παράβασιν τῆς ἐντολῆς τῆς ἀγάπης ἔχοντες. Ὁ δὲ Ἀπόστολος μὴ ἀγνοῶν τὰ νοήματα αὐτῶν, τοὺς λοιδοροῦντας ἠυλόγει, καί τῶν διωκόντων ἠνείχετο, καί τοὺς βλασφημοῦντας περεκάλει, τῶν μὲν ταῦτα ἐνεργούντων ἀποστήναι δαιμόνων, τῷ δὲ ἀγαθῷ οἰκωθῆναι Θεῷ· τοὺς δὲ ταῦτα ἐνεργούντας δαίμονας, τούτῳ τῷ τρόπῳ τῆς πάλης ἡμύνετο, ἐν τῷ ἀγαθῷ αἰεὶ νικῶν τὸ κακόν, κατὰ τὴν μίμησιν τοῦ Σωτῆρος, καί οὕτως ὅλον τὸν κόσμον τῶν δαιμόνων ἀποστήσαντες τῷ Θεῷ ὑπέκλεισαν, αὐτὸς τε καὶ οἱ λοιποὶ ἀπόστολοι, διὰ ἥττης νικήσαντες τοὺς νικᾶν ἐλπίσαντας [al. καὶ κρατήσαντες, τοὺς κρατεῖν ἐλπ. Fr. νικήσαντες, τοὺς κρατεῖν ἐθέλοντας]. Ἐάν οὖν καὶ σύ, Ἀδελφέ, τοῦτον κρατήσης τὸν σκοπὸν, δύνασαι καὶ σύ τοὺς μισοῦντας ἀγαπᾶν· εἰ δὲ γε, ἄλλως ἀμήχανον.

ιστ'. Καί ὁ ἀδελφός εἶπεν· Ἐπ' ἀληθείας, Πάτερ, οὕτως ἐστὶ καὶ οὐκ ἄλλως· καὶ διὰ τοῦτο ὁ Κύριος βλασφημούμενος καὶ κολαφιζόμενος, καὶ τὰ ἄλλα πάσχων, ἅπερ ἔπαθεν ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων, ἠνείχετο, ἐκείνοις μὲν συμπάσχων ὡς ἀγνοῦσι καὶ πεπλανημένοις διό καὶ ἔλεγεν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ· Πάτερ, ἄφες αὐτοῖς, ὅτι οὐκ [al. οὐ γάρ] οἶδας τί ποιοῦσι· τοῦ δὲ διαβόλου καὶ τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ θριαμβεύων τὴν πανουργίαν καὶ τὴν ἀπάτην ἐπὶ τοῦ σταυροῦ· ὑπὲρ τῆς ἐντολῆς τῆς ἀγάπης, καθὼς

εἶπας, μέχρι θανάτου πρὸς αὐτούς ἀγωνισάμενος, καὶ τὴν κατ' αὐτῶν νίκην ἡμῖν χαρισάμενος· καὶ τοῦ θανάτου καταλύσας τὸ κράτος, τὴν ἀνάστασιν αὐτοῦ εἰς ζωὴν παντὶ τῷ κόσμῳ ἐδωρήσατο. Ἄλλ' εὐχου ὑπὲρ ἐμοῦ, Πάτερ, ἵνα τελείως ἐξιχύσω γνῶναι τὸν σκοπὸν τοῦ Κυρίου, καὶ τῶν ἀποστόλων αὐτοῦ· καὶ δυνηθῶ νήφειν ἐν τοῖς καιροῖς τῶν πειρασμῶν, καὶ μὴ ἀγνοεῖν τὰ νοήματα τοῦ διαβόλου καὶ τῶν δαιμόνων αὐτοῦ.

ιζ'. Καὶ ὁ γέρων ἀποκριθεὶς, εἶπεν· Ἐάν τῶν προειρημένων ἔχεις ἀεὶ τὴν μελέτην, δύνασαι μὴ ἀγνοεῖν. Ἀλλὰ καὶ ἐάν συνιῆς, ὅτι ὡσπερ σύ πειράζη, οὕτως καὶ ὁ ἀδελφός σου πειράζεται· καὶ τῷ μὲν πειραζομένῳ συγγινώσκεις, τῷ δὲ πειράζοντι θέλοντί σε εἰς μῖσος ἀγαγεῖν τοῦ πειραζομένου ἀντιστής, μὴ ὑπακούων αὐτοῦ τῷ μηχανήματι. καὶ τοῦτο ἐστὶν ὃ λέγει (925) ὁ ἀδελφόθεος Ἰάκωβος ἐν ταῖς Καθολικαῖς· Ὑποτάγητε τῷ Θεῷ· ἀντίστητε δὲ τῷ διαβόλῳ, καὶ φεύζεται ἀφ' ὑμῶν. Ἐάν οὖν, ὡς εἴρηται, ἔχεις νηφόντως τὴν τῶν προειρημένων ἀδιαλείπτως μελέτην, δύνασαι γνῶναι τὸν σκοπὸν τοῦ Κυρίου, καὶ τῶν ἀποστόλων αὐτοῦ· καὶ τοὺς μὲν ἀνθρώπους ἀγαπᾶν, καὶ συμπάσχειν αὐτοῖς πταίους· τοῖς δὲ πονηροῖς δαίμοσιν ἀδιαλείπτως διὰ τῆς ἀγάπης πολεμεῖν. Εἰ δὲ ἐσμέν χαῦνοι καὶ ἀμελεῖς καὶ ῥάθυμοι, καὶ ταῖς σαρκικαῖς ἡδοναῖς τὸν λογισμὸν ἐμφύρομεν, οὐχὶ τοὺς δαίμονας, ἀλλ' ἑαυτοὺς καὶ τοὺς ἀδελφούς πολεμοῦμεν· τοὺς δὲ δαίμονας μᾶλλον δι' αὐτῶν θεραπεύομεν, ὑπὲρ αὐτῶν τοῖς ἀνθρώποις μαχόμενοι.

ιη'. Καὶ ὁ ἀδελφός εἶπεν· Οὕτως ἔχει, Πάτερ· καὶ γὰρ ἐκ τῆς ἀμελείας μου ἀεὶ λαμβάνουσιν ἀφορμὰς κατ' ἐμοῦ οἱ δαίμονες· ἀλλὰ παρακαλῶ σε, Πάτερ, εἰπεῖν μοι, πῶς ὀφείλω κτήσασθαι νῆψιν. Καὶ ἀπεκρίθη ὁ γέρων· Ἡ παντελής τῶν γηϊνῶν ἀμεριμνία, καὶ ἡ συνεχής [Fr. altergue M. συχνή] μελέτη τῆς θείας Γραφῆς φέρει τὴν ψυχὴν εἰς φόβον Θεοῦ· καὶ ὁ τοῦ Θεοῦ φόβος φέρει τὴν νῆψιν· καὶ τότε ἡ ψυχὴ ἄρχεται βλέπειν τοὺς διὰ τῶν λογισμῶν πολεμοῦντας αὐτὴν δαίμονας, καὶ ἀμύνασθαι· περὶ ὧν ὁ Δαβὶδ ἔλεγεν· Καὶ ἐπεῖδεν ὁ ὀφθαλμός μου ἐν τοῖς ἐχθροῖς μου. Πρὸς ταύτην τὴν πάλην καὶ ὁ κορυφαῖος τῶν ἀποστόλων Πέτρος διεγείρων τοὺς μαθητάς, ἔλεγε· Νήψατε, γρηγορήσατε, ὅτι ὁ ἀντίδικος ὑμῶν διάβολος, ὡς λέων ὠρυόμενος περιπατεῖ, ζητῶν τίνα καταπίη· ὃ ἀντίστητε στερεοὶ τῇ πίστει· καὶ ὁ Κύριος δέ· Γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν. Ὁ δὲ Ἐκκλησιαστής φησιν· Ἐάν πνεῦμα τοῦ ἐξουσιάζοντος ἀναβῆ ἐπὶ σέ, τόπον σου μὴ ἀφῆς [al. εὐροί]. Τόπος δὲ τοῦ νοῦ ἐστὶν ἡ ἀρετὴ, καὶ ἡ γνώσις, καὶ ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ. Ὁ δὲ θαυμαστός Ἀπόστολος σφόδρα νηφόντως καὶ γενναίως ἀγωνιζόμενος ἔλεγεν· Ἐν σαρκὶ γὰρ περιπατοῦντες, οὐ κατὰ σάρκα στρατευόμεθα. Τὰ γὰρ ὄπλα τῆς στρατείας ἡμῶν οὐ σαρκικά, ἀλλὰ δυνατὰ τῷ Θεῷ πρὸς καθαίρεσιν ὀχυρωμάτων· λογισμοὺς καθαιροῦντες, καὶ πᾶν ὑψωμα ἐπαίρομενον κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ· καὶ αἰχμαλωτίζοντες πᾶν νόημα εἰς τὴν ὑπακοὴν τοῦ Χριστοῦ· καὶ ἐν ἐτοιμῳ ἔχοντες ἐκδικῆσαι πᾶσαν παρακοήν. Ἐάν οὖν καὶ σύ μιμήσῃ τοὺς ἀγίους, καὶ ἐμπόνως σχολάσῃς τῷ Θεῷ, ἔση νηφόμενος.

ιθ'. Καὶ ὁ Ἀδελφός εἶπε· Καὶ τί ὄφειλέ τις ποιεῖν, Πάτερ, ἵνα ἀδιαλείπτως δυνηθῆ σχολάζειν τῷ Θεῷ; καὶ ἀπεκρίθη ὁ γέρων· Ἀδύνατον τὸ νοῦν τελείως σχολάσαι τῷ Θεῷ, ἐάν μὴ τὰς τρεῖς ταύτας κτήσῃται ἀρετάς· τὴν ἀγάπην λέγω, καὶ τὴν ἐγκράτειαν καὶ τὴν προσευχὴν. Ἡ μὲν γὰρ ἀγάπη, ἡμεροῖ τὸν θυμόν· ἡ δὲ ἐγκράτεια, μαραίνει τὴν ἐπιθυμίαν· ἡ δὲ προσευχὴ, χωρίζει τὸν νοῦν πάντων τῶν νοημάτων, (928) καὶ αὐτῷ αὐτόν παρίστησι γυμνόν τῷ Θεῷ. Αὗται οὖν αἱ τρεῖς ἀρεταί, συμπεριληπτικά εἰσι πασῶν τῶν ἀρετῶν· καὶ ἄνευ τούτων ὁ νοῦς οὐ δύναται σχολάζειν τῷ Θεῷ.

κ'. Καὶ ὁ ἀδελφός εἶπε· Παρακαλῶ σε, Πάτερ, μαθεῖν, πῶς ἡ ἀγάπη ἡμεροῖ τὸν θυμόν. Καὶ ἀπεκρίθη ὁ γέρων· Ἐπειδὴ ἔχει τὸ ἐλεεῖν, καὶ τὸ εὐεργετεῖν τὸν πλησίον·

καί τό μακροθυμεῖν ἐπ' αὐτόν, καί τό ὑπομένειν τά ὑπ' αὐτοῦ ἐπαγόμενα, ὡς πολλάκις εἰρήκαμεν. Ταῦτα οὖν ἔχουσα ἡ ἀγάπη, ἡμεροῖ τόν θυμόν τοῦ κεκτημένου αὐτήν. Καί ὁ Ἀδελφός εἶπε· Οὐ μικρά τά ἔργα αὐτῆς· ἀλλά μακάριος ὁ δυνάμενος κτήσασθαι αὐτήν. Ἐγὼ δέ ὄντως μακράν εἶμι ἀπ' αὐτῆς. Πλήν Παρακαλῶ σε, Πάτερ, εἰπεῖν μοι, τί ἐστί τό μακροθυμεῖν.

κα'. Καί ἀπεκρίθη ὁ γέρων· Τό ἐγκαρτερεῖν τοῖς δεινοῖς, καί τό ὑπομένειν πονηρά· καί τό ἀναμένειν τό τέλος τοῦ πειρασμοῦ, καί τό μή ἐξάγειν θυμόν ὡς ἔτυχε, μηδέ λόγον λαλεῖν ἐν ἀφροσύνῃ, μηδέ ὑπονοεῖν τι ἢ ἐννοεῖν τῶν μή πρεπόντων θεοσεβεῖ, καθὼς εἶπεν ἡ Γραφή· Ἔως καιροῦ ἀνθέξεται μακρόθυμος, καί ὕστερον ἀναδώσει αὐτῷ εὐφροσύνη· ἕως καιροῦ κρύψει τοὺς λόγους αὐτοῦ· καί χεῖλη πολλῶν [Sixt. πιστῶν, fidelium] ἐκδιηγῆσεται σύνεσιν αὐτοῦ.

κβ'. Ταῦτα οὖν ἐστί τά γνωρίσματα τῆς μακροθυμίας· οὐ μόνον δέ, ἀλλά καί λογίσασθαι ἑαυτόν εἶναι αἴτιον τοῦ πειρασμοῦ, τῆς μακροθυμίας ἐστίν ἴδιον. Ἴσως δέ καί οὕτως ἔχει· ἐπειδὴ τά πολλά τῶν συμβαινόντων ἡμῖν, πρὸς παιδευσιν ἡμῶν ἐπισυμβαίνει, ἢ πρὸς παρελθόντων ἀμαρτιῶν ἀναίρεσιν, ἢ πρὸς ἐνεστώσης ἀμελείας διόρθωσιν, ἢ πρὸς μελλόντων ἀμαρτημάτων [al. πλημμελημάτων] ἀνακοπήν. Ὁ οὖν λογιζόμενος, ὅτι δι' ἐν τούτων συνέβη ὁ πειρασμός, οὐκ ἀγανακτεῖ τυπτόμενος, μάλιστα καί συνειδῶς ἑαυτῷ ἀμαρτίας· οὐδέ αἰτιᾶται τόν, δι' οὗ ὁ πειρασμός· κἄν γάρ δι' αὐτοῦ, κἄν δι' ἄλλου, πάντως πιεῖν εἶχε τῶν θείων κριμάτων τό ποτήριον· ἀλλ' εἰς τόν Θεόν ἀποβλέπει, καί εὐχαριστεῖ τῷ συγχωρήσαντι, καί ἑαυτόν αἰτιᾶται, καί δέχεται τήν παιδείαν προθύμως, ὡσπερ ὁ Δαβὶδ ἐπὶ τοῦ Σεμεΐ, καί ὡσπερ ὁ Ἰώβ ἐπὶ τῆς γυναικός· ὁ δέ ἄφρων, αἰτεῖ μὲν πολλάκις τόν Θεόν ἐλεηθῆναι· ἐρχόμενον δέ τό ἔλεος, οὐ παραδέχεται, ἐπειδὴ οὐχ ὡς ἐκεῖνος ἤθελεν, ἤλθεν· ἀλλ' ὡς ἰατρός τῶν ψυχῶν συμφέρειν ἠγήσατο. Καί διὰ τοῦτο ὀλιγωρεῖ καί θορυβεῖται· καί ποτέ μὲν, (929) τοῖς ἀνθρώποις θυμομαχεῖ· ποτέ δέ, εἰς τόν Θεόν βλασφημεῖ· καί μὲν τοι καί τήν ἀγνωμοσύνην δεικνύει, καί παρά ράβδον οὐ λαμβάνει.

κγ'. Καί ὁ Ἀδελφός εἶπε· Καλῶς εἶπας, Πάτερ· ἀλλά παρακαλῶ εἰπεῖν μοι καί τοῦτο, πῶς ἡ ἐγκράτεια μαραίνει τήν ἐπιθυμίαν. Καί ἀπεκρίθη ὁ γέρων· Ἐπειδὴ ἀπέχεσθαι ποιεῖ πάντων, τήν μή χρεῖαν ἐκπληρούντων, ἀλλ' ἡδονὴν ἐμποιοούντων· καί οὐδενός μετέχειν ποιεῖ, πλήν πρὸς τό ζῆν ἀναγκαίων· οὐδέ τά ἡδέα διώκειν, ἀλλά τά ὠφέλιμα· καί συμμετρεῖν δέ τῇ χρεῖᾳ τά βρώματα καί τά πόματα· καί οὐκ ἔαν τῷ [Fr. μὴ ἔαν ἐν τῷ] σώματι περιττὴν ὑγρότητα· καί μόνη συντηρεῖν τήν ζωὴν τοῦ σώματος, καί ἀνενόχλητον αὐτό φυλάττειν εἰς ὀρμὴν συνουσίας. Οὕτως οὖν ἡ ἐγκράτεια τήν ἐπιθυμίαν μαραίνει· ἡ δέ ἡδονή, καί πλησμονὴ τῶν βρωμάτων καί πομάτων, ἐκθερμαίνει τήν γαστέρα, καί ἀναφλέγει τήν ὄρεξιν πρὸς αἰσχροὺς ἐπιθυμίας, καί ὅλον συνωθεῖ τό ζῶν πρὸς τήν ἄνομον [ἄλογον fort. leg. Nobil. quod amentem reddil] μίξιν. Τότε ὀφθαλμοὶ ἀναιδεῖς, καί χεῖρ ἀχαλίνωτος, γλῶσσα λαλοῦσα θέλγηστρα ἀκοῆς, καί οὖς ἀκοὴν ματαίαν παραδεχόμενον· νοῦς, τοῦ Θεοῦ καταφρονῶν· καί ψυχὴ, κατὰ διάνοιαν μοιχείαν ἐργαζομένη, καί τό σῶμα πρὸς τήν ἄθεσμον πρᾶξιν ἐκκαλουμένη.

κδ'. Καί ὁ Ἀδελφός ἔφη· Ἐπ' ἀληθείας, Πάτερ, οὕτως ἔχει· ἀλλά παρακαλῶ μαθεῖν καί περὶ τῆς προσευχῆς, πῶς χωρίζει τόν νοῦν πάντων τῶν νοημάτων. Καί ἀπεκρίθη ὁ γέρων· Τά νοήματα, τῶν πραγμάτων εἰσὶ νοήματα· τῶν δέ πραγμάτων, τά μὲν εἰσὶν αἰσθητά· τά δέ νοητά. Ἐν αὐτοῖς οὖν ὁ νοῦς διατρίβων, τά νοήματα αὐτῶν περιφέρει· ἡ δέ χάρις τῆς προσευχῆς, τῷ Θεῷ συνάπτει τόν νοῦν· τῷ δέ Θεῷ συνάπτουσα, χωρίζει πάντων τῶν νοημάτων. Τότε ὁ νοῦς γυμνός αὐτῷ [al. τῷ Θεῷ] προσομιλῶν, θεοειδής γίνεται. Τοιοῦτος δέ γινόμενος, τά πρέποντα παρ' αὐτοῦ αἰτεῖ, καί τῆς δεήσεως αὐτοῦ οὐ διαμαρτάνει ποτέ. Διὰ τοῦτο οὖν ὁ Ἀπόστολος

ἀδιαλείπτως κελεύει προσευχέσθαι, ἵνα τὸν νοῦν τῷ Θεῷ συνεχῶς συνάπτοντες, κατὰ μικρὸν ἀπορρήξωμεν τῆς τῶν ὑλικῶν προσπαθείας.

κε'. Καὶ ὁ Ἀδελφός εἶπε· Καὶ πῶς ὁ νοῦς δύναται ἀδιαλείπτως προσεύχεσθαι· καὶ γὰρ ψάλλοντες καὶ ἀναγινώσκοντες καὶ συντυγχάνοντες καὶ διακονοῦντες, εἰς πολλὰ αὐτὸν περισπῶμεν νοήματά τε καὶ θεωρήματα. Καὶ ἀπικρίθη ὁ γέρων· Οὐδὲν τῶν ἀδυνάτων ἢ θεία Γραφή προστάσσει· ἐπεὶ καὶ αὐτός ὁ Ἀπόστολος (931) καὶ ἔψαλλεν καὶ ἀνεγίνωσκε καὶ διηκόνει, καὶ ἀδιαλείπτως προσήχετο. Ἀδιάλειπτος γὰρ ἐστὶ προσευχή, τὸ τὸν νοῦν ἔχειν ἐν εὐλαβείᾳ πολλῇ καὶ πόθῳ προσκείμενον τῷ Θεῷ, καὶ τῆς ἐλπίδος αὐτοῦ ἀεὶ ἀποκρέμασθαι· καὶ εἰς αὐτὸν θαρβεῖν ἐν πᾶσι, τοῖς τε ἔργοις καὶ τοῖς συμβαίνουσιν. Οὕτως διακείμενος ὁ Ἀπόστολος, ἔλεγε· Τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ· θλίψις; ἢ στενοχωρία; καὶ τὰ ἐξῆς. Καὶ μετ' ὀλίγα· Πέπεισμαι γάρ, ὅτι οὔτε θάνατος, οὔτε ζωὴ, οὔτε ἄγγελοι. Καὶ πάλιν· Ἐν παντὶ θλιβόμενοι, καὶ οὐ στενοχωρούμενοι· ἀπορούμενοι, καὶ οὐκ ἐξαπορούμενοι· διωκόμενοι, ἀλλ' οὐ καταλιμπανόμενοι· καταβαλλόμενοι, ἀλλ' οὐκ ἀπολλύμενοι. Πάντοτε τὴν νέκρωσιν τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ ἐν τῷ σώματι περιφέροντες, ἵνα καὶ ἡ ζωὴ τοῦ Ἰησοῦ φανερωθῇ ἐν τῇ θνητῇ σαρκὶ ἡμῶν.

κστ'. Οὕτως οὖν ὁ Ἀπόστολος διακείμενος, ἀδιαλείπτως [αἰ. διηνεκῶς καὶ ἀδιαλ.] προσήχετο· ἐν πᾶσι γὰρ τοῖς ἔργοις, ὡς εἴρηται, καὶ τοῖς συμβαίνουσιν αὐτῷ τῆς ἐλπίδος τοῦ Θεοῦ ἀπεκρέματο. Διὰ τοῦτο ταῖς θλίψεσιν ἀεὶ ἔχαιρον πάντες οἱ ἅγιοι, ἵνα εἰς ἕξιν ἔλθωσι τῆς θείας ἀγάπης. Καὶ διὰ τοῦτο ἔλεγεν ὁ Ἀπόστολος· Ἥδιστα οὖν καυχῆσομαι ἐν ταῖς ἀσθενείαις μου, ἵνα ἐπισκηνώσῃ ἐπ' ἐμέ ἡ δύναμις τοῦ Χριστοῦ. Καὶ μετ' ὀλίγα· Ὅταν ἀσθενῶ, τότε δυνατός εἰμι. Ἄλλ' οὐαὶ ἡμῖν τοῖς ἀθλίοις, ὅτι κατελίπομεν τὴν ὁδὸν τῶν ἁγίων Πατέρων, καὶ διὰ τοῦτο ἔρημοί ἐσμεν παντός ἔργου πνευματικοῦ.

κζ'. Καὶ ὁ ἀδελφός εἶπε· Διὰ τί, Πάτερ, οὐκ ἔχω κατάνυξιν; Καὶ ἀπεκρίθη ὁ γέρων· Ἐπειδὴ οὐκ ἔστι φόβος Θεοῦ ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν. Ἐπειδὴ πάντων τῶν κακῶν γεγόναμεν καταγώγιον, καὶ διὰ τοῦτο, ὡς ψιλοῦ νοήματος κατεφρονήσαμεν τῆς φοβερᾶς τοῦ Θεοῦ κολάσεως. Ἐπεὶ τίς οὐ κατανύγεται, ἀκούων, τοῦ μὲν Μωϋσέως ἐκ προσώπου Θεοῦ περὶ τῶν ἁμαρτωλῶν λέγοντος, ὅτι Πῦρ ἐκκέκαυται ἐκ τοῦ θυμοῦ μου· καυθήσεται ἕως ἄδου κατωτάτου. καταφάγεται γῆν, καὶ τὰ γενήματα αὐτῆς· φλέξει θεμέλια ὀρέων. Συνάξω εἰς αὐτούς κακά, καὶ τὰ βέλη μου συντελέσω εἰς αὐτούς; Καὶ πάλιν· Παροξυνῶ ὡς ἀστραπὴν τὴν μάχαιράν μου, καὶ ἀνθέξεται κρίματος ἡ χεὶρ μου· καὶ ἀνταποδώσω δίκην τοῖς ἐχθροῖς, καὶ τοῖς μισοῦσί με ἀνταποδώσω. Τοῦ δὲ Ἡσαΐου βοῶντος, Τίς ἀναγγελεῖ ὑμῖν ὅτι πῦρ καίεται; τίς ἀναγγελεῖ ὑμῖν τὸν τόπον τὸν αἰώνιον; Πορεύεσθε τῷ φωτὶ τοῦ πυρός ὑμῶν, καὶ τῇ φλογί, ἣ ἔξεκαύσατε. Καὶ πάλιν· Ἐξελεύσονται, καὶ ὄψονται τὰ κῶλα τῶν ἀνθρώπων, τῶν παραβεβηκότων ἐν ἐμοί. Ὁ γὰρ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτήσει, καὶ τὸ πῦρ αὐτῶν οὐ σβεσθήσεται· καὶ ἔσονται εἰς ὄρασιν πάση σαρκί. Τοῦ δὲ Ἱερεμίου λέγοντος· Δότε τῷ Κυρίῳ [Fr.Κυρίῳ ὑμῶν] Θεῷ ὑμῶν δόξαν πρὸ τοῦ σκοτάσαι, καὶ πρὸ τοῦ προσκόψαι τοὺς πόδας ὑμῶν ἐπ' ὄρη σκοτεινά. Καὶ πάλιν· Ἀκούσατε λαός μωρός καὶ ἀκάρδιος· ὀφθαλμοὶ αὐτοῖς, καὶ οὐ βλέπουσιν· ὦτα αὐτοῖς καὶ οὐκ ἀκούουσιν.(933) Ἐμέ οὐ φοβηθήσεσθε, λέγει Κύριος; ἢ ἀπὸ τοῦ προσώπου μου οὐκ εὐλαβηθήσεσθε; τὸν ποιήσαντα ὄριον ψάμμον τῇ θαλάσῃ, πρόσταγμα αἰώνιον, καὶ οὐχ ὑπερβήσεται; Καὶ πάλιν· Παιδεύσει σε ἡ ἀποστασία σου, καὶ ἡ κακία σου ἐλέγξει σε. Καὶ γνῶθι, καὶ ἴδε, ὅτι πικρὸν σοι ἐστὶ τὸ καταλιπεῖν σε ἐμέ, λέγει Κύριος. Ἐγὼ ἐφύτευσα ἄμπελον καρποφόρον πᾶσαν ἀληθινήν· πῶς ἐστράφης εἰς πικρίαν ἢ ἄμπελος ἢ ἀλλοτρία; Καὶ πάλιν· Οὐκ ἐκάθισα μετὰ συνεδρίου παιζόντων [Sixt. συνεδρίῳ αὐτῶν παίζ.]· ἀλλ' ἠύλαβούμην ἀπὸ προσώπου χειρός σου. Καταμόνας ἐκαθήμην, ὅτι πικρίας ἐνεπλήσθην. Τίς δὲ οὐ φρίσσει τοῦ Ἰεζεκιήλ ἀκούων,

λέγοντος· Ἐκχεῶ τὴν ὄργην μου ἐπὶ σέ, καὶ συντελέσω τὸν θυμὸν μου ἐπὶ σοί· καὶ κρινῶ σε ἐν ταῖς ὁδοῖς σου, καὶ δώσω ἐπὶ σέ πάντα τὰ βδελύγματά σου· καὶ οὐ φείσεται ὁ ὀφθαλμὸς μου, οὐδ' οὐ μὴ ἐλεήσω· καὶ τότε ἐπιγνώσῃ ὅτι ἐγὼ Κύριος. Τίς δέ τοῦ Δανιήλ ἀκούων οὐ κατανύγεται· διαγράφοντας διαρρήδην τὴν ἡμέραν τῆς φοβεραῆς κρίσεως, ἐν οἷς φησιν· Ἐγὼ Δανιήλ ἐθεώρουν, ἕως οὗ θρόνοι ἐτέθησαν. Καὶ Παλαιὸς ἡμερῶν ἐκάθησεν. Τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ λευκὸν ὡσεὶ χιών· καὶ ἡ θρίξ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ὡς ἔριον καθαρὸν. Καὶ ὁ θρόνος αὐτοῦ φλόξ πυρός· οἱ τροχοὶ αὐτοῦ πῦρ φλέγον. Ποταμὸς πυρός εἶλκεν, ἐκπορευόμενος ἔμπροσθεν αὐτοῦ. Χίλια χιλιάδες ἐλειτούργουν αὐτῷ, καὶ μύρια μυριάδες παρειστήκεισαν ἔμπροσθεν αὐτοῦ. Κριτήριον ἐκάθισε, καὶ βίβλοι ἠνεύχθησαν· τὰ πεπραγμένα ἐκάστου δῆλον ὅτι. Καὶ πάλιν· Ἐθεώρουν ἐν ὄραματι τῆς νυκτός, καὶ ἰδοὺ μετὰ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ, ὡς Υἱὸς ἀνθρώπου ἐρχόμενος ἦν· καὶ ἕως τοῦ Παλαιοῦ ἡμερῶν ἔφθασεν· καὶ ἐνώπιον αὐτοῦ προσηνέχθη αὐτῷ· καὶ αὐτῷ ἐδόθη ἡ ἀρχὴ καὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ βασιλεία. Καὶ πάντες οἱ λαοί, φυλαί, γλώσσαι αὐτῷ δουλεύσουσι· καὶ ἡ ἐξουσία αὐτοῦ, ἐξουσία αἰώνιος· καὶ ἡ βασιλεία αὐτοῦ, βασιλεία αἰώνιος. Ἐφριξε τὸ πνεῦμα μου, ἐγὼ Δανιήλ, ἐν τῇ ἔξει μου, καὶ αἱ ὁράσεις τῆς κεφαλῆς μου συνετάρασσόν με.

κη'. Τίς δέ τοῦ Δαβὶδ ἀκούων οὐ φοβεῖται, λέγοντος· Ἄπαξ ἐλάλησεν ὁ Θεός, δύο ταῦτα ἤκουσα, ὅτι τὸ κράτος τοῦ Θεοῦ, καὶ σοῦ, Κύριε, τὸ ἔλεος· ὅτι σὺ ἀποδώσεις ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. Καὶ πάλιν τοῦ Ἐκκλησιαστοῦ λέγοντος· Τέλος λόγου, τὸ πᾶν ἄκουε· τὸν Θεὸν φοβοῦ, καὶ τὰς ἐντολάς αὐτοῦ φύλασσε, ὅτι τοῦτο πᾶς ἄνθρωπος· ὅτι σύμπαν τὸ ποίημα ἄξει ὁ Θεός ἐν κρίσει ἐν παντί παρεωραμένῳ, ἕαν ἀγαθόν, καὶ ἕαν πονηρόν.

κθ'. Τίς δέ τὰ ὅμοια ἀκούων τοῦ Ἀποστόλου λέγοντος, οὐ τρέμει· Δεῖ γὰρ πάντας ἡμᾶς παραστῆναι τῷ βήματι τοῦ Χριστοῦ, ἵνα κομίσῃται ἕκαστος ἡμῶν τὰ διὰ τοῦ σώματος, εἴτε ἀγαθόν, εἴτε κακόν. Τίς οὖν θρηνήσει τὴν ἀπιστίαν ἡμῶν, καὶ τὴν τύφλωσιν τῆς ψυχῆς ἡμῶν· ὅτι τούτων πάντων ἀκούοντες, οὐ μετανοοῦμεν, καὶ πικρῶς κλαίομεν ἐπὶ τῇ τοσαύτῃ ἡμῶν ἀμελείᾳ καὶ ραθυμίᾳ; ἦν προθεωρῶν (936) Ἰερεμίας, ἔλεγεν· Ἐπικατάρατος ὁ ποιῶν τὰ ἔργα Κυρίου ἀμελῶς. Εἰ γὰρ εἵχομεν φροντίδα περὶ τῆς σωτηρίας τῶν ψυχῶν ἡμῶν, ἐτρέμομεν ἂν τὸν λόγον τοῦ Κυρίου, καὶ ἐσπεύδομεν κατορθῶσαι τὰς ἐντολάς αὐτοῦ, δι' ὧν καὶ ἐσωζόμεθα. Ἄλλ' ἡμεῖς ἀκούοντες τοῦ Κυρίου, λέγοντος· Εἰσέλθετε διὰ τῆς στενῆς πύλης, τῆς εἰσαγωγῆς εἰς τὴν ζωὴν· προετιμήσαμεν τὴν πλατεῖαν καὶ εὐρύχωρον, τὴν ἀπάγουσαν εἰς τὴν ἀπώλειαν. Διὰ τοῦτο ἀκούομεν, Ὅταν ἐκ τῶν οὐρανῶν παραγίνηται κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς· Ὑπάγετε ἐπ' ἐμοῦ, οἱ κατηραμένοι, εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον, τὸ ἠτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ.

λ'. Καὶ ταῦτα ἀκούομεν, οὐχ ὡς κακῶς πράξαντες, ἀλλ' ὡς τῶν καλῶν ἀμελήσαντες, καὶ τὸν πλησίον μὴ ἀγαπήσαντες. Εἰ δέ καὶ κακὰ ἐπράξαμεν, πῶς ὑποίσομεν τὴν ἡμέραν ἐκείνην, οὕτως ἀμελῶς διακείμενοι; Πλὴν τό, Οὐ μοιχεύσεις, οὐ κλέψεις, οὐ φονεύσεις, καὶ τὰ ἐξῆς, τοῖς ἀρχαίοις ἐρρέθη διὰ Μωυσέως· ὁ δέ Κύριος, εἰδὼς ὅτι οὐκ ἀρκεῖ τῷ Χριστιανῷ ἡ τούτων μόνον τήρησις πρὸς τελείωσιν, ἔλεγεν· Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι Ἐάν μὴ περισσεύσῃ ὑμῶν ἡ δικαιοσύνη πλεον τῶν Γραμματέων καὶ Φαρισαίων, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Διὰ τοῦτο ἄνω καὶ κάτω τὸν τῆς ψυχῆς ἀγιασμόν, δι' ἧν καὶ τὸ σῶμα ἀγιάζεται, καὶ τὴν πρὸς πάντας ἀνθρώπους εἰλικρινῆ ἀγάπην ἐνομοθέτησε, δι' ὧν καὶ τὴν εἰς αὐτὸν ἀγάπην κτήσασθαι δυνάμεθα· καὶ ἑαυτὸν τύπον μέχρι θανάτου, καὶ τούς αὐτοῦ μαθητάς ἡμῖν παρέσχεν, ὡς πολλακίς εἴρηται.

λα'. Ποίαν οὖν ἀπολογία ἐξομεν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, τοιοῦτον ὑπόδειγμα ἔχοντες, καὶ οὕτως ἀμελοῦντες; Ἡμᾶς θρηνῶν Ἰερεμίας τούς τοσαύτης χάριτος ἐξιωθέντας, καὶ οὕτως ἀμελῶς διακειμένους, μᾶλλον δέ, πάσης κακίας

πεπληρωμένους, ἔλεγε· Τίς δώσει τῇ κεφαλῇ μου ὕδωρ, καί τοῖς ὀφθαλμοῖς μου πηγὴν δακρύων, καί κλαύσομαι τὸν λαόν τοῦτον ἡμέρας καί νυκτός; Περί ἡμᾶς [Fr. περί ἡμῶν] ἐγὼ ἀκούω καί τοῦ Μωϋσέως λέγοντος· Καί ἔφαγεν Ἰακώβ, καί ἐνεπλήσθη· καί ἀπελάκτισεν ὁ ἡγαπημένος· ἐλιπάνθη, ἐπαχύνθη, ἐπλατύνθη, καί ἐγκατέλιπε Θεόν τὸν ποιήσαντα αὐτόν, καί ἀπέστη ἀπὸ Θεοῦ σωτῆρος αὐτοῦ. Καί τοῦ Μιχαίου θρηνοῦντος καί λέγοντος· Οἴμοι ψυχῇ! ὅτι ἀπόλωλεν εὐλαβῆς ἀπὸ τῆς γῆς, καί ὁ κατορθῶν ἐν ἀνθρώποις οὐχ ὑπάρχει. Ἐκαστος τὸν πλησίον αὐτοῦ θλίβουσιν ἐκθλιβῆ· ἐπὶ τὸ κακὸν τὰς χεῖρας αὐτῶν ἐτοιμάζουσι. Καί τοῦ Ψαλμωδοῦ ὁμοίως περί ἡμῶν λέγοντος· Σῶσόν με, Κύριε, ὅτι ἐλέλοιπεν ὄσιος· ὅτι ὠλιγώθησαν αἱ ἀλήθειαι ἀπὸ τῶν υἰῶν τῶν ἀνθρώπων, καί τὰ λοιπά.

λβ'. Προφητικῶς καί ὁ Ἀπόστολος θρηνῶν ἡμᾶς, ἔλεγεν· Οὐκ ἔστι ποιῶν χρηστότητα, οὐκ ἔστιν ἕως ἐνός. Τάφος ἀνεωγμένος ὁ λάρυγξ αὐτῶν· ταῖς γλώσσαις αὐτῶν ἐδολιοῦσαν. Ἰός ἀσπίδων ὑπὸ τὰ χεῖλη αὐτῶν· (937) ὧν τὸ στόμα ἀράς καί πικρίας γέμει. Σύντριμμα καί τάλαιπωρία ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν, καί ὁδὸν εἰρήνης οὐκ ἔγνωσαν· οὐκ ἔστι φόβος Θεοῦ ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν. Διὰ τοῦτο πάλιν προβλέπων τὰ μέλλοντα, περί τῆς νῦν ἡμῶν πονηρᾶς διαγωγῆς πρὸς τὸν Τιμόθεον γράφει· Τοῦτο δέ γίνωσκε, ὅτι ἐν ἐσχάταις ἡμέραις ἐνστήσονται καιροὶ χαλεποὶ· ἔσονται γάρ οἱ ἄνθρωποι φίλαυτοι, φιλάργυροι, ἀλαζόνες, ὑπερήφανοι, βλάσφημοι, γονεῦσιν ἀπειθεῖς, ἀχάριστοι, ἀνόσιοι, ἄστοργοι, ἄσπονδοι, διάβολοι, ἀκρατεῖς, ἀνήμεροι, ἀφιλάγαθοι, προδόται, προπετεῖς, καί τὰ ἕξῃς. Διὰ τοῦτο οὐαὶ ἡμῖν, ὅτι εἰς τὰ ἔσχατα τῶν κακῶν κατηντήσαμεν. Τίς γάρ ἐξ ἡμῶν, εἶπέ μοι, τῶν προειρημένων κακῶν ἔστιν ἀμέτοχος. Οὐχὶ ἐπὶ ἡμῶν ἐπληρώθη ἡ προφητεία; Οὐ πάντες ἐσμέν γαστρίμαργοι; Οὐ πάντες φιλήδονοι; Οὐ πάντες ὑλομανεῖς καί φιλόυλοι; Οὐ πάντες θυμώδεις; Οὐ πάντες μηνιασταί; Οὐ πάντες μνησικάκοι; Οὐ πάντες προδόται πάσης ἀρετῆς; Οὐ πάντες λοιδοροὶ; Οὐ πάντες φιλόσκοπται [Fr. φιλοσκῶπται] ; Οὐ πάντες προπετεῖς; Οὐ πάντες κενόδοξοι; Οὐ πάντες ὑποκριταί; Οὐ πάντες δόλιοι; Οὐ πάντες φθονεροί; Οὐ πάντες ἀνυπότακτοι; Οὐ πάντες ἀκηδιασταί; Οὐ πάντες περιάκτοι; [Fr. περιάκται] Οὐ πάντες ράθυμοι; Οὐ πάντες ἀμελεῖς τῶν τοῦ Σωτῆρος ἐντολῶν; Οὐ πάντες πάσης κακίας ἀνάμεστοι; Οὐχὶ γεγόναμεν ἀντὶ ναοῦ Θεοῦ, ναὸς εἰδώλων; Οὐχὶ ἀντὶ Πνεύματος ἁγίου, πνευμάτων πονηρῶν ἐσμεν καταγῶγια; Οὐχὶ πεπλασμένως τὸν Θεὸν Πατέρα ἐπικαλούμεθα; Οὐχὶ ἀντὶ υἰῶν Θεοῦ υἱοὶ γεέννης γεγόναμεν; Οὐχὶ χεῖρονες τῶν Ἰουδαίων, οἱ νῦν τὸ μέγα Χριστοῦ ὄνομα περιφερόμενοι, γεγόναμεν; καί μηδεὶς ἀγανακτεῖτω τὴν ἀλήθειαν ἀκούων, ἐπεὶ κάκεῖνοι παράνομοι ὄντες ἔλεγον, Ἡμεῖς ἓνα Πατέρα ἔχομεν, τὸν Θεόν· ἀλλ' ἤκουον παρά τοῦ Σωτῆρος, ὅτι Ὑμεῖς ἐκ τοῦ Πατρὸς τοῦ διαβόλου ἐστέ, καί τὰς ἐπιθυμίας τοῦ πατρὸς ὑμῶν θέλετε ποιεῖν.

λγ'. Πῶς οὖν καί ἡμεῖς παραβάται ὄντες τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ, τὰ ὅμοια παρ' αὐτοῦ οὐκ ἀκούομεν; Ἐπεὶ καί ὁ Ἀπόστολος τοὺς Πνεύματι ἀγομένους εἶπεν εἶναι υἱοὺς Θεοῦ· Ὅσοι γάρ, φησί, Πνεύματι Θεοῦ ἄγονται, οὗτοί εἰσιν υἱοὶ Θεοῦ. Πῶς οὖν καί ἡμεῖς ἐκ τοῦ θανάτου ἀγόμενοι, υἱοὶ Θεοῦ ἀκούειν δυνάμεθα; Τό γάρ φρόνημα τῆς σαρκός, θάνατος. Οἱ δὲ Πνεύματι ἀγόμενοι, ἐκ τῶν καρπῶν τοῦ Πνεύματος δῆλοί εἰσιν. Εἶδωμεν οὖν τοὺς καρπούς τοῦ Πνεύματος· Ὁ γάρ καρπὸς τοῦ Πνεύματος, φησίν, ἐστὶν ἀγάπη, χαρὰ, εἰρήνη, μακροθυμία, χρηστότης, ἀγαθοσύνη, πίστις, πραότης, ἐγκράτεια. Ἄρα ἔχομεν ταῦτα ἐν ἑαυτοῖς; Ἄλλ' εἶθε μὴ πάντα τὰ ἐναντία. Πῶς οὖν υἱοὶ Θεοῦ ἀκούειν δυνάμεθα, καί οὐχὶ μᾶλλον ἐκ τοῦ ἐναντίου; Τό γέ ἔκ τινος (940) γεγεννημένον, ὅμοιον τοῦ γεγεννηκότος ἐστί. Δηλοῖ δὲ καί Κύριος, λέγων· Τό γεγεννημένον ἐκ τοῦ Πνεύματος, πνεῦμα ἐστίν. Ἡμεῖς δὲ γεγόναμεν σάρκες ἐπιθυμοῦντες κατὰ τοῦ Πνεύματος, καί διὰ τοῦτο δικαίως ἀκούομεν παρ' αὐτοῦ· Οὐ μὴ ἐγκαταμεῖνῃ τὸ Πνεῦμά μου ἐν τοῖς ἀνθρώποις τούτοις, διὰ τὸ εἶναι

αυτούς σάρκας. Πῶς οὖν δυνάμεθα ἀκούειν Χριστιανοί, τί ποτε τοῦ Χριστοῦ ἐν ἑαυτοῖς μὴ ἔχοντες;

λδ'. Ἄλλ' ἐρεῖ τις ἴσως, ὅτι Ἔχω τὴν πίστιν, καὶ ἀρκεῖ μοι ἡ πίστις ἢ εἰς αὐτόν πρὸς σωτηρίαν. Ἄλλ' ἀντιφθέγγεται αὐτῷ ὁ Ἰάκωβος, λέγων, ὅτι Καὶ τὰ δαιμόνια πιστεύουσι, καὶ φρίσσοσι. Καὶ ἄλιν· Ἡ πίστις χωρὶς τῶν ἔργων, νεκρά ἐστὶ καθ' ἑαυτήν· ὡς καὶ τὰ ἔργα δίχα πίστεως. Πῶς δέ καὶ πιστεύομεν εἰς αὐτόν, ἢ περὶ τῶν μελλόντων αὐτῷ πιστεύομεν, οἱ περὶ τῶν προσκαίρων καὶ παρόντων αὐτῷ μὴ πιστεύοντες· καὶ διὰ τοῦτο τοῖς ὑλικοῖς συμφυρόμενοι, καὶ τῇ σαρκὶ ζῶντες· καὶ κατὰ τοῦ Πνεύματος στρατευόμενοι; Οἱ δέ τῷ Χριστῷ ἐν ἀληθείᾳ πιστεύσαντες, καὶ ὅλον αὐτόν ἐν ἑαυτοῖς διὰ τῶν ἐντολῶν εἰσοικίσαντες, οὕτως ἔλεγον· Ζῶ δέ, οὐκέτι ἐγώ, ζῆ δέ ἐν ἐμοί ὁ Χριστός. Ὁ δέ νῦν ζῶ ἐν σαρκί, τῇ πίστει ζῶ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, τοῦ ἀγαπήσαντός με, καὶ δόντος ἑαυτόν ὑπὲρ ἐμοῦ. Διὰ τοῦτο πάσχοντες ὑπὲρ αὐτοῦ δά τὴν πάντων σωτηρίαν, ὡς ἀκριβεῖς αὐτοῦ μιμηταί, καὶ τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ γνήσιοι φύλακες, ἔλεγον· Λοιδορούμενοι εὐλογοῦμεν, διωκόμενοι ἀνεχόμεθα, βλασφημούμενοι παρακαλοῦμεν· ἐπειδὴ ἤκουον αὐτοῦ λέγοντος· Ἀγαπάτε τούς ἐχθρούς ὑμῶν· καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς· εὐλογεῖτε τούς καταρωμένους ὑμᾶς· προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεάζόντων ὑμᾶς, καὶ τὰ ἐξῆς· καὶ ἐκ τῶν λόγων καὶ τῶν ἔργων ὁ ἐνεργῶν ἐν αὐτοῖς Χριστός ἐφανεροῦτο· ἡμεῖς δέ, ἐπειδὴ πάσαις ταῖς ἐντολαῖς αὐτοῦ ἀντιπράττομεν, διὰ τοῦτο πάσης ἀκαθαρσίας ἐνεπλήσθημεν. Καὶ διὰ τοῦτο γεγόναμεν, ἀντὶ ναοῦ Θεοῦ, οἶκος ἐμπορίου· καὶ ἀντὶ οἴκου προσευχῆς, σπήλαιον ληστῶν· ἀντὶ ἔθνους ἀγίου, ἔθνος ἀμαρτωλόν· καὶ ἀντὶ λαοῦ Θεοῦ, λαός πλήρης ἀμαρτιῶν· ἀντὶ σπέρματος ἀγίου, σπέρμα πονηρόν· καὶ ἀντὶ υἱῶν Θεοῦ, υἱοὶ ἄνομοι, ἐπειδὴ ἐγκαταλίπομεν τὰς ἐντολάς τοῦ Κυρίου, καὶ δουλεύομεν τοῖς πονηροῖς πνεύμασι διὰ τῶν ἀκαθάρτων παθῶν, καὶ παρωργίσαμεν τὸν ἅγιον τοῦ Ἰσραήλ.

λε'. Διὰ τοῦτο θρηνῶν ἡμᾶς ὁ μέγας Ἡσαΐας, κράζει, βοηθῆσαι ἅμα βουλόμενος τῇ πτώσει ἡμῶν, λέγων· Τί ἔτι πληγῆτε προστιθέντες ἀνομίαν; Πᾶσα κεφαλὴ εἰς πόνον, καὶ πᾶσα καρδία εἰς λύπην· ἀπὸ ποδῶν ἕως κεφαλῆς οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῷ ὀλοκληρία· οὔτε τραῦμα, οὔτε μῶλωψ, οὔτε πληγὴ φλεγμαίνουσα· οὐκ ἔστι μάλαγμα ἐπιθεῖναι, οὔτε ἔλαιον, οὔτε καταδέσμους. Εἶτα τί τό ἐπί τούτοις; Ἐγκαταλειφθήσεται ἡ θυγάτηρ Σιών ὡς σκηνὴ ἐν ἀμπελῶνι, (941) καὶ ὡς ὀπωροφυλάκιον ἐν σικυηλάτῳ, ὡς πόλις πολιορκουμένη. Ταύτην ἡμῶν τῆς ψυχῆς τὴν ἐρήμωσιν καὶ ὁ Ἀπόστολος δηλῶν, ἔλεγε· Καὶ καθὼς οὐκ ἐδοκίμασαν τὸν Θεὸν ἔχειν ἐν ἐπιγνώσει, παρέδωκεν αὐτούς ὁ Θεὸς εἰς ἀδόκιμον νοῦν, ποιεῖν τὰ μὴ καθήκοντα· πεπληρωμένους πάσῃ ἀδικίᾳ, κακίᾳ, πονηρίᾳ, πλεονεξίᾳ· μεστούς φθόνου, φόνου, ἔριδος, δόλου, κακοηθείας, ψιθυριστάς, καταλάλους, θεοστυγεῖς, ὑβριστάς, ὑπερηφάνους, ἀλαζόνας, ἐφευρέτας κακῶν, γονεῦσιν ἀπειθεῖς, ἀσυνέτους, ἀσυνθέτους, ἀστόργους, ἀσπόνδους, ἀνελεήμονας· οἵτινες τό δικαίωμα τοῦ Θεοῦ ἐπιγνόντες, ὅτι οἱ τὰ τοιαῦτα πράσσουντες ἄξιοι θανάτου εἰσίν, οὐ μόνον αὐτὰ ποιοῦσιν, ἀλλὰ καὶ συνευδοκοῦσι τοῖς πράσσουσι. Διὰ τοῦτο παρέδωκεν αὐτούς ὁ Θεὸς εἰς πάθη ἀτιμίας, τοῦ ἀτιμάζεσθαι τὰ σώματα αὐτῶν ἐν ἑαυτοῖς. Καὶ τί τό ἐπί τούτοις; Ἀποκαλύπτεται, φησίν, ὀργὴ Θεοῦ ἀπ' οὐρανοῦ ἐπὶ πᾶσαν ἀσέβειαν καὶ ἀδικίαν ἀνθρώπων, καὶ τὰ ἐξῆς.

λστ'. Ταύτην τῆς ψυχῆς ἐρήμωσιν καὶ ὁ Κύριος μηνύων, ἔλεγεν· Ἱερουσαλήμ, Ἱερουσαλήμ ἡ ἀποκτείνουσα τούς προφήτας, καὶ λιθοβολοῦσα τούς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτήν· ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυναγαγεῖν τὰ τέκνα σου, ὡς ὄρνις τὰ νοσσία αὐτῆς ὑπὸ τὰς πτέρυγας, καὶ οὐκ ἠθελήσατε; Ἴδού ἀφίεται ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος. Ὁ δέ Ἡσαΐας ἄλιν· Ὁρῶν ἡμᾶς τούς δῆθεν μοναχοὺς τὰς σωματικὰς λειτουργίας ἐπιτελοῦντας μόνον, καταφρονοῦντας δέ τῶν πνευματικῶν, καὶ διὰ τοῦτο

τετυφωμένους, ἔλεγεν, Ἀκούσατε λόγον Κυρίου, ἄρχοντες Σοδόμων· προσέχετε νόμον Θεοῦ, λαός Γομόρρας. Τί μοι πλήθος τῶν θυσιῶν ὑμῶν; Πλήρης εἰμί τῶν ὀλοκαυτωμάτων κριῶν· καί στέαρ ἄρνων, καί αἷμα ταύρων καί τράγων οὐ βούλομαι. Τίς γάρ ἐξεζήτησε ταῦτα ἐκ τῶν χειρῶν ὑμῶν; Πατεῖν τήν αὐλήν μου οὐ προσθήσεσθε. Ἐάν φέρητε σεμίδαλιν, μάταιον· θυμίαμα [Sixt. μάταιον θυμίαμα, non satis arte], βδέλυγμά μοι ἐστι. Τάς νουμηνίας ὑμῶν καί τά σάββατα, καί ἡμέραν μεγάλην οὐκ ἀνέχομαι. Νηστείαν καί ἀργίαν καί τάς ἐορτάς ὑμῶν, μισεῖ ἡ ψυχὴ μου. Ἐγενήθητέ μοι εἰς πλησμονήν· οὐκέτι οὐ μὴ ἀνοίσω. Ὅταν τάς χεῖρας ἐκτείνητε πρὸς με, ἀποστρέψω τοὺς ὀφθαλμούς μου ἀφ' ὑμῶν· καί ἐάν πληθύνητε τήν δέησιν, οὐκ εἰσακούσομαι ὑμῶν. Διατί, Αἱ γάρ χεῖρες ὑμῶν, φησίν, αἵματος πλήρεις· ἐπειδὴ ὁ μισῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἀνθρωποκτόνος ἐστί. Διὰ τοῦτο πᾶσα ἄσκησις ἀγάπην μὴ ἔχουσα ἄλλοτρία τοῦ Θεοῦ καθίσταται.

ζ'. Διὰ τοῦτο καί τήν ὑπόκρισιν ἡμῶν ἐλέγχων πόρρωθεν ἔλεγεν· Ὁ λαός οὗτος, τοῖς χεῖλεσί με τιμᾷ· ἡ δέ καρδιά πόρρω ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ, μάτην δέ σέβονται με, καί τά ἐξῆς. Καί ἄπερ δέ ὁ Κύριος ἡμῶν ἔλεγε ταλανίζων τοὺς Φαρισαίους, περὶ ἡμῶν ἐγὼ ἀκούω, τῶν νῦν, ὑποκριτῶν, τῶν τοσαύτην χάριτος ἀξιωθέντων, καί χεῖρω ἐκείνων διακειμένων.

(944) Ἡ οὐχί καί ἡμεῖς δεσμοῦμεν φορτία βαρέα καί δυσβάστακτα, καί ἐπιτίθεμεν ἐπὶ τοὺς ὤμους τῶν ἀνθρώπων, τῷ δέ δακτύλῳ ἡμῶν οὐ θέλομεν κινήσαι αὐτά; Ἡ οὐχί καί ἡμεῖς, πάντα τά ἔργα ἡμῶν ποιοῦμεν πρὸς τὸ θεαθῆναι τοῖς ἀνθρώποις; Ἡ οὐχί καί ἡμεῖς φιλοῦμεν τήν πρωτοκλισίαν ἐν τοῖς δείπνοις καί τάς πρωτοκαθεδρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καί καλεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων Ῥαββί, Ῥαββί· καί τοὺς ταῦτα ἡμῶν σφόδρα ἀπονέμοντας, ἕως θανάτου πολεμοῦμεν; Ἡ καί ἡμεῖς ἤραμεν τήν κλεῖδα τῆς γνώσεως, καί κλείομεν τήν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, μηδὲ αὐτοὶ εἰσερχόμενοι, μηδὲ αὐτοὺς ποιοῦντες εἰσελθεῖν; Ἡ οὐχί καί ἡμεῖς περιάγομεν τήν θάλασσαν καί τήν ξηράν ποιῆσαι ἕνα προσήλυτον, καί ὅταν γένηται, ποιοῦμεν αὐτόν υἱὸν γεέννης διπλότερον ἡμῶν; Ἡ οὐχί καί ἡμεῖς ἐσμεν ὄδηγοὶ τυφλοῖ, τὸν κόνωπα διυλίζοντες, καί τήν κάμηλον καταπίνοντες; Ἡ οὐχί καί ἡμεῖς καθαρίζομεν τὸ ἔξωθεν τοῦ ποτηρίου καί τῆς παροψίδος· τὸ δέ ἔσωθεν ἡμῶν γέμει ἀρπαγῆς καί πλεονεξίας [Fr. καί ἀκαθαρσίας]· μᾶλλον δέ ἀκρασίας; Ἡ οὐχί καί ἡμεῖς ἀποδεκατοῦμεν τὸ πῆγανον καί τὸ ἡδύοσμον, καί πᾶν λάχανον· καί παρερχόμεθα τήν κρίσιν καί τήν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ; Ἡ οὐχί καί ἡμεῖς ἐσμέν ὡς τὰ μνημεῖα τὰ ἄδηλα, ἔξωθεν μὲν φαινόμενοι τοῖς ἀνθρώποις δίκαιοι, ἔσωθεν δέ ὄντες μεστοὶ ὑποκρίσεως καί ἀνομίας καί πάσης ἀκαθαρσίας; Ἡ οὐχί καί ἡμεῖς οἰκοδομοῦμεν τοὺς τάφους τῶν μαρτύρων, καί κοσμοῦμεν τὰ μνημεῖα τῶν Ἀποστόλων, καί ἐσμέν ὅμοιοι τῶν ἀποκτεινάντων αὐτούς; Τίς οὖν οὐ κλαύσει ἡμᾶς οὕτως διακειμένους; Τίς οὖν θρηνήσει τήν τηλικαύτην ἡμῶν αἰχμαλωσίαν; Διὰ τοῦτο υἱοὶ Θεοῦ οἱ τίμιοι, ἐλογίσθημεν ὡς ἀγγεῖα ὀστράκινα. Διὰ τοῦτο ἡμαυρώθη τὸ χρυσίον· ἠλλοιώθη τὸ ἀργύριον τὸ ἀγαθόν. Διὰ τοῦτο οἱ Ναζωραῖοι Σιών, οἱ ὑπὲρ χιόνα λάμψαντες, γεγόναμεν ὡς Αἰθίοπες· οἱ ὑπὲρ γάλα λευκανθέντες, ὑπὲρ μέλαν ἐζοφώθησαν. Διὰ τοῦτο ἐσκότασεν ὑπὲρ ἀσβόλην τὸ εἶδος ἡμῶν. Οἱ τιθηνοῦμενοι ἐπὶ κόκκων, περιεβαλόμεθα κοπρίας· καί ἐμεγαλύνθη ἡ ἀνομία ἡμῶν, ὑπὲρ ἀνομιῶν Σοδόμων. Διὰ τοῦτο οἱ υἱοὶ τῆς ἡμέρας καί τοῦ φωτός, υἱοὶ γεγόναμεν νυκτός καί σκότους. Διὰ τοῦτο υἱοὶ τῆς βασιλείας, υἱοὶ γεέννης γεγόναμεν. Διὰ τοῦτο οἱ υἱοὶ τοῦ Ὑψίστου, ὡς ἄνθρωποι ἀποθνήσκομεν, καί ὡς εἰς τῶν ἀρχόντων πίπτομεν. Διὰ τοῦτο παρεδόθημεν εἰς χεῖρας ἐχθρῶν ἀνόμων, τῶν ἀγρίων λέγω δαιμόνων, καί βασιλεῖ ἀδίκῳ καί πονηρωτάτῳ παρά πᾶσαν τήν γῆν, δηλαδὴ τῷ τούτων ἄρχοντι, ὅτι ἡμάρτομεν καί ἠνομήσαμεν, παραβάντες τάς ἐντολάς Κυρίου τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, καί καταπατήσαντες τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ καί τὸ αἷμα

τῆς διαθήκης κοινόν ἡγησάμενοι. Ἀλλά μή παραδόης [Fr. παραδῶς] ἡμᾶς εἰς τέλος διά τό ὄνομά σου, Κύριε, καί μή διασκεδάσης τήν διαθήκην σου· καί μή ἀποστήσης τό ἔλεός σου ἀφ' ἡμῶν, διά τούς οἰκτιρμούς σου, Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς· (945) καί διά τό ἔλεος τοῦ ἁγίου σου Πνεύματος. Μή μνησθῆς ἡμῶν ἀνομιῶν ἀρχαίων· ἀλλά ταχύ προκαταλαβέτωσαν ἡμᾶς οἱ οἰκτιρμοί σου, ὅτι ἐπτωχεύσαμεν σφόδρα. Βοήθησον ἡμῖν ὁ Θεός ὁ Σωτήρ ἡμῶν. Ἐνεκεν τῆς δόξης τοῦ ὀνόματός σου, Κύριε, ῥῦσαι ἡμᾶς, καί ἰλάσθητι ταῖς ἀμαρτίαις ἡμῶν ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός σου Κύριε, μνησθεῖς τῆς ἀπαρχῆς ἡμῶν ἤν ἐξ ἡμῶν διά φιλανθρωπίαν λαβῶν ὁ μονογενῆς σου Υἱός, ὑπέρ ἡμῶν ἔχει ἐν οὐρανοῖς, ἵνα ἡμῖν βεβαίαν τήν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας χαρίσῃται· καί μή διά τήν ἀπόγνωσιν χεῖρους γενώμεθα, διά τό τίμιον αὐτοῦ αἶμα, ὃ ὑπέρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς ἐξέχεεν· διά τούς ἁγίους αὐτοῦ Ἀποστόλους καί Μάρτυρας, οἱ ὑπέρ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ τό ἴδιον αἶμα ἐξέχεον· διά τούς ἁγίους Προφήτας καί Πατέρας καί Πατριάρχας, οἵτινες ἡγωνίσαντο εὐαρεστῆσαι τῷ ἁγίῳ σου ὀνόματι. Μή παρίδης τήν δέησιν ἡμῶν, Κύριε, μηδέ ἐγκαταλ[ε]ίπῃς ἡμᾶς εἰς τέλος. Οὐ γάρ ἐπί ταῖς δικαιοσύναις ἡμῶν πεποιθότες ἐσμέν, ἀλλ' ἐπί ἑλέει τῷ σῶ, δι' οὗ τό γένος ἡμῶν περιποιῆ. Ἴκετεύομεν καί παρακαλοῦμεν τήν σὴν ἀγαθότητα, ἵνα μή γένηται εἰς κρῖμα ἡμῖν τό οἰκονομηθέν ἡμῖν ὑπό τοῦ Μονογενοῦς σου Υἱοῦ πρός σωτηρίαν μυστήριον· καί μή ἀπορρίψῃς ἡμᾶς ἀπό τοῦ προσώπου σου. Μή βδελύξῃ ἡμῶν τήν ἀναξιοσύνη· ἀλλ' ἐλέησον ἡμᾶς κατά τό μέγα σου ἔλεος, καί κατά τό πλῆθος τῶν οἰκτιρμῶν σου, παράγαγε τά ἀμαρτήματα [Fr. alterge M. ἀνομήματα] ἡμῶν, ἵνα ἀκατακρίτως προσελθόντες κατενώπιον τῆς ἁγίας σου δόξης, ἀξιωθῶμεν τῆς σκέπης τοῦ μονογενοῦς σου Υἱοῦ, καί μή ὡς δούλοι πονηροί ταῖς ἀμαρτίαις, ἀποδόκιμοι [Fr. δούλοι ἀμαρτίας, ἀποδόκιμοι] γενώμεθα. Ναί Δέσποτα παντοδύναμε Κύριε, εἰσάκουσον τῆς δεήσεως ἡμῶν, ὅτι ἐκτός σου ἄλλον οὐκ οἶδαμεν. Τό ὄνομά σου ὀνομάζομεν· σύ γάρ εἶ ὁ ἐνεργῶν τά πάντα ἐν πᾶσι, καί τήν παρά σου πάντες ἐπιζητοῦμεν βοήθειαν. Ἐπίβλεψον οὖν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, Κύριε, καί ἴδε ἐκ τοῦ οἴκου τῆς ἁγίας δόξης σου. Ποῦ ἐστιν ὁ ζῆλός σου καί ἡ ἰσχύς σου; Ποῦ ἐστι τό πλῆθος τοῦ ἐλέους σου καί τῶν οἰκτιρμῶν σου, ὅτι ἤνεσχες τῆς πτώσεως ἡμῶν; Σύ γάρ ἡμῶν εἶ Πατήρ, ὅτι Ἀβραάμ οὐκ ἔγνω ἡμᾶς, καί Ἰσραήλ οὐκ ἐπέγνω ἡμᾶς· ἀλλά σύ, Κύριε, Πατήρ ἡμῶν ῥῦσαι ἡμᾶς, ὅτι ἀπ' ἀρχῆς τό ὄνομά σου τό ἅγιον ἐφ' ἡμᾶς ἐστι, καί τοῦ μονογενοῦς σου Υἱοῦ, καί τοῦ ἁγίου σου Πνεύματος. Τί ἐπλάνησας ἡμᾶς, Κύριε, ἀπό τῆς ὁδοῦ σου· μή παιδεύσης ἡμᾶς τῇ ῥάβδῳ τῶν κριμάτων σου. Τί ἐσκλήρυνας ἡμῶν τās καρδίας, τοῦ μή φοβεῖσθαι σε; ἐγκατέλειψας ἡμᾶς τῇ αὐτονομίᾳ τῆς πλάνης; Ἐπίστρεψον, Κύριε, τούς δούλους σου, διά τήν ἁγίαν σου Ἐκκλησίαν· διά πάντας τοῦ ἀπ' αἰῶνος ἁγίους σου, ἵνα μικρόν κληρονομήσωμεν τοῦ ὄρους τοῦ ἁγίου σου. Οἱ ὑπεναντίοι ἡμῶν κατεπάτησαν τό ἁγίασμά σου· ἐγενόμεθα ὡς τό ἀπ' ἀρχῆς ὅτε οὐκ ἤρξας ἡμῶν, οὐδέ ἐπεκλήθη τό ὄνομά σου ἐφ' ἡμᾶς.

λη'. Ἐάν ἀνοίξης τόν οὐρανόν, τρόμος λήψεται ἀπό σου ὄρη, καί τακῆσονται ὡς κηρός ἀπό προσώπου τοῦ πυρός· καί κατακαύσει πῦρ τούς ὑπεναντίους· (948) καί φοβερόν ἔσται τό ὄνομά σου τοῖς ὑπεναντίοις. Ὅταν ποιεῖς τά ἔνδοξα, τρόμος λήψεται ἀπό σου ὄρη. Ἀπό τοῦ αἰῶνος οὐκ ἠκούσαμεν, οὐδέ οἱ ὀφθαλμοί ἡμῶν ἴδον Θεόν, πλὴν σου. Καί τά ἔργα σου, ἃ ποιήσεις τοῖς ὑπομένουσιν ἔλεον· συναντήσεται γάρ τοῖς ποιουσι τό δίκαιον, καί τῶν ὁδῶν σου μνησθήσονται. Ἴδου σύ ὠργίσθης, καί ἡμεῖς ἡμάρτομεν. Μᾶλλον δέ ἡμεῖς ἡμάρτομεν καί σύ ὠργίσθης· Διά τοῦτο ἐπλανήθημεν, καί ἐγενήθημεν ὡς ἀκάθαρτοι πάντες ἡμεῖς· ὡς ῥάκος ἀποκαθημένης πᾶσα ἡ δικαιοσύνη ἡμῶν· καί ἐρρύθημεν ὡς φύλλα διά τās ἀνομίας ἡμῶν, οὕτως [ἄλ. ὄντως] ἄνεμος οἶσει ἡμᾶς, καί οὐκ ἔστιν ὁ ἐπικαλούμενος τό ὄνομά σου, καί ὁ μνησθεῖς ἀντιλαβέσθαι σου, Καί ἀπέστρεψας τό πρόσωπόν σου ἀφ' ἡμῶν, καί παρέδωκας ἡμᾶς, διά τās ἀμαρτίας ἡμῶν. Καί νῦν, Κύριε, Πατήρ ἡμῶν εἶ σύ· ἡμεῖς δέ

πηλός, ἔργον τῶν χειρῶν σου πάντες. Μὴ ὀργισθῆς ἡμᾶς σφόδρα, καὶ μὴ ἐν καιρῷ μνησθῆς ἀμαρτιῶν ἡμῶν. Καὶ νῦν ἐπίβλεψον ὅτι λαός σου πάντες ἡμεῖς· πόλις τοῦ ἁγίου σου ἐγενήθη ἔρημος Σιών· ὡς ἔρημος ἐγενήθη Ἱερουσαλήμ. Εἰς κατάραν ὁ οἶκος τοῦ ἁγίου ἡμῶν, καὶ ἡ δόξα ἦν ηὐλόγησαν οἱ πατέρες ἡμῶν, ἐγενήθη πυρίκαυστος, καὶ πάντα τὰ ἔνδοξα συνέπεσε. Καὶ ἐπὶ πᾶσι τούτοις ἠνέσχου, Κύριε, καὶ ἐσιώπησας, καὶ ἔταπείνωσας ἡμᾶς ἕως σφόδρα.

λθ'. Συνέβη μὲν ταῦτα τυπικῶς τῷ παλαιῷ σου λαῷ, νῦν δὲ εἰς ἡμᾶς ἀληθινῶς [al. ὡς ἀληθῶς, Sic et Fr.] πεπλήρωται· καὶ ἐγενήθημεν ὄνειδος τοῖς γείτοσιν ἡμῶν δαίμοσι, μυκτιρισμός καὶ χλευασμός τοῖς κύκλῳ ἡμῶν, Ἄλλ' ἐπίβλεψον ἐξ οὐρανοῦ, καὶ ἴδε, καὶ σῶσον ἡμᾶς διὰ τὸ ὄνομά σου τὸ ἅγιον· καὶ γνώρισον ἡμῖν τὰς μεθοδείας τῶν ὑπεναντίων ἡμῶν· καὶ ῥῦσαι ἡμᾶς ἐκ τῶν μηχανημάτων αὐτῶν, καὶ μὴ ἀποστήσης ἀφ' ἡμῶν τὴν σὴν βοήθειαν, ὅτι ἡμεῖς οὐχ ἱκανοὶ ἐσμεν πρὸς τὸ νικᾶν τὰ ἀντιπίπτοντα· σύ δὲ δυνατός εἶ εἰς τὸ σῶζειν ἐκ πάντων τῶν ἐναντίων. Σῶσον ἡμᾶς, Κύριε, ἐκ τῶν δυσχερῶν τοῦ κόσμου τούτου, κατὰ τὴν χρηστότητά σου, ἵνα ἐν καθαρᾷ συνειδήσει τὸ πέλαγος τοῦ βίου διαπεράσαντες, ἄμεμπτοι καὶ ἀκέραιοι τῷ φοβερῷ βήματί σου παραστάντες, ἀξιωθῶμεν τῆς αἰωνίου ζωῆς.

μ'. Ταῦτα πάντα ἀκούσας ὁ Ἀδελφός, καὶ σφόδρα καταθυγείς, μετὰ δακρῶν εἶπε τῷ γέροντι, ὡς Ἐξ ὧν θεωρῶ, Πάτερ, οὐχ ὑπολέλειπταί σοι ἐλπίς σωτηρίας. Αἱ γὰρ ἀνομίαι μου ὑπερῆραν τὴν κεφαλὴν μου· ἀλλὰ παρακαλῶ εἰπεῖν μοι τί ὤφειλον ποιῆσαι. Καὶ ὁ Γέρον ἀποκριθεὶς εἶπε· Τὸ σωθῆναι, παρά μὲν ἀνθρώποις ἀδύνατον· παρά δὲ τῷ Θεῷ, πάντα δυνατά, ὡς αὐτός ἔφη ὁ Κύριος· Προφθάσωμεν οὖν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐν ἐξομολογήσει, προσκυνήσωμεν καὶ προσπέσωμεν, καὶ κλαύσωμεν ἐναντίον Κυρίου τοῦ ποιήσαντος ἡμᾶς, ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ Θεός ἡμῶν· καὶ ἀκούωμεν αὐτοῦ λέγοντος διὰ τῆς Ἡσαΐου φωνῆς, ὅτι Ὅταν ἀποστραφῆς καὶ στενάξῃς, (949) τότε σωθήσῃ. Καὶ πάλιν· Μὴ οὐκ ἰσχύει ἡ χεὶρ Κυρίου τοῦ σῶσαι; ἢ ἐβάρυνε τὸ οὖς αὐτοῦ τοῦ μὴ εἰσακούσασθαι; Ἀλλὰ τὰ ἀμαρτήματα ἡμῶν διιστῶσιν ἀναμέσον ἡμῶν καὶ τοῦ Θεοῦ· καὶ διὰ τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν, ἀπέστρεψε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, τοῦ μὴ ἐλεῆσαι. Διὸ λέγει· Λούσασθε, καθαροὶ γίνεσθε· ἀφέλετε τὰς πονηρίας ἀπὸ τῶν ψυχῶν ὑμῶν ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν μου· παύσασθε τῶν πονηριῶν ὑμῶν· μάθετε καλὸν ποιεῖν, ἐκζητήσατε κρίσιν, ῥύσατε ἀδικούμενον, κρίνατε ὀρφανῶ καὶ δικαιώσατε χήραν, καὶ δεῦτε, καὶ διαλεχθῶμεν, λέγει Κύριος· καὶ ἐάν ὦσι αἱ ἀμαρτίαι ὑμῶν ὡς φοινικοῦν, ὡς χιόνα λευκανῶ· ἐάν δὲ ὦσιν ὡς κόκκινον, ὡσεὶ ἔριον λευκανῶ. Καί, Ἐάν θέλητε καὶ εἰσακούσητέ μου, τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς φάγεσθε. Τὸ γὰρ στόμα Κυρίου ἐλάλησε ταῦτα. Καὶ πάλιν διὰ Ἰωήλ· Ἐπιστράφητε πρὸς με ἐξ ὅλης τῆς καρδίας ὑμῶν· ἐν νηστείᾳ καὶ ἐν κλαυθμῷ καὶ κοπετῷ· διαῤῥήξατε τὰς καρδίας ὑμῶν, καὶ οὐ τὰ ἱμάτια ὑμῶν. Ἐλεήμων γὰρ καὶ οἰκτίρμων ἐστὶ Κύριος, καὶ μετανοῶν ἐπὶ ταῖς κακίαις. Πρὸς Ἰεζεκιήλ δέ, Υἱέ ἀνθρώπου, εἶπον τῷ οἴκῳ Ἰσραὴλ, Οὕτως ἐλάλησατε, λέγοντες, Αἱ πλάναι ἡμῶν, καὶ αἱ ἀνομίαι ἡμῶν ἐφ' ἡμῶν ἐστί· καὶ ἐν αὐταῖς τηκόμεθα· καὶ πῶς ζησόμεθα; Εἶπον αὐτοῖς, Ζῶ ἐγώ, λέγει Κύριος, Οὐ βούλομαι τὸν θάνατον τοῦ ἀσεβοῦς, ὥστε ἐπιστρέψαι αὐτόν ἀπὸ τῆς ὁδοῦ αὐτοῦ, καὶ ζῆν αὐτόν· ἀποστροφῇ ἀποστρέψατε ἀπὸ τῆς ὁδοῦ ὑμῶν· καὶ ἵνα τί ἀποθνήσκετε, οἶκος Ἰσραὴλ. Ἡ δὲ τρίτην τῶν Βασιλειῶν, τὴν ὑπερβολὴ τῆς τοῦ Θεοῦ χρηστότητος φανεροῦσα, οὕτω λέγει, Ἐν τῷ ἀκούσαι Ἀχαάβ ὄντα αὐτόν ἐν τῷ ἀμπελῶνι τοῦ Ναβουθαί, ὃν ἐκληρονόμησεν ἐν τῷ ἀποκτεῖναι αὐτόν διὰ τῆς Ἰεζάβελ, τοὺς λόγους Ἡλιοῦ, λέγοντος· Τάδε λέγει Κύριος· Ἐφόνευσας, καὶ ἐκληρονόμησας· καὶ ἐν τῷ τόπῳ, ἐν ᾧ ἔλειξαν οἱ κύνες τὸ αἷμα Ναβουθαί, ἐκεῖ λείξουσιν οἱ κύνες τὸ αἷμα σου· καὶ τὴν Ἰεζάβελ κύνες καταφάγονται ἐν τῷ περιτειχίσματι τοῦ Ἰσραὴλ. Καὶ ἐν τῷ ἀκούσαι Ἀχαάβ τοὺς λόγους τούτους, διέῤῥηξε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ ἔθετο σάκκον ἐπὶ τὴν σάρκα αὐτοῦ, καὶ ἐνήστευσε, καὶ ἐκοιμήθη ἐν τῷ σάκκῳ. Καὶ ἐγένετο λόγος

Κυρίου πρὸς Ἡλιοῦ, λέγων· Ἴδέ ὅτι [a]. πῶς] ἐνετράπη [Six. Ἐώρακας ὡς κατενύγη. Fr. εἶδες ὅτι] Ἀχαάβ ἀπὸ προσώπου μου. Οὐκ ἐπάξω κακίαν ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ. Ὁ δὲ Δαβὶδ φησί· τὴν ἀνομίαν μου ἐγνώρισα, καὶ τὴν ἁμαρτίαν μου οὐκ ἐκάλυψα. Εἶπα, Ἐξαγόρευσα καὶ κατ' ἐμοῦ τὴν ἀνομίαν μου τῷ Κυρίῳ, καὶ σὺ ἀφήκας τὴν ἀσέβειαν τῆς καρδίας μου. Ὑπὲρ ταύτης προσεῖξεται πρὸς σέ πᾶς ὄσιος ἐν καιρῷ εὐθέτω· καὶ ἐν κατακλυσμῷ ὑδάτων πολλῶν πρὸς αὐτόν οὐκ ἐγγιούσιν. Ἐν δὲ τῷ Εὐαγγελίῳ ὁ Κύριος, Μετανοεῖτε, φησίν, ἤγγισε γάρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Τοῦ δὲ Πέτρου πυθομένου, Ποσάκις τῆς ἡμέρας, ἐάν ἁμάρτη εἰς ἐμέ ὁ ἀδελφός μου, ἀφήσω αὐτῷ· ἕως ἐπτάκις; ἀποκρίνεται αὐτῷ ὁ φύσει ἀγαθός καὶ ἀνείκαστος ἐν χρηστότητι· Οὐ λέγω σοι ἐπτάκις, ἀλλ' ὡς ἑβδομηκοντάκις ἐπτά. Τί ταύτης τῆς ἀγαθότητος ἰσόρροπος; τί ταύτης τῆς φιλανθρωπίας ἐφάμιλλον;

(952) μα'. Ἐγνωκότες οὖν τὸν τοῦ Κυρίου φόβον, τὴν τε χρηστότητα αὐτοῦ καὶ τὴν φιλανθρωπίαν ἕκ τε τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς Καινῆς διαθήκης, ἐπιστρέψωμεν ἐξ ὅλης τῆς καρδίας ἡμῶν· καὶ ἵνα τί ἀπολλύμεθα, ἀδελφοί; Καθαρίσωμεν χεῖρας, οἱ ἁμαρτωλοί· ἀγνίσωμεν τὰς καρδίας ἡμῶν οἱ δίψυχοι· ταιλαπωρήσωμεν καὶ πενθήσωμεν, καὶ κλαύσωμεν διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν. Πausώμεθα τῶν πονηριῶν ἡμῶν· πιστεύσωμεν ταῖς εὐσπλαχνίαις τοῦ Κυρίου· φοβηθῶμεν τὰς ἀπειλάς αὐτοῦ, φυλάξωμεν τὰς ἐντολάς αὐτοῦ· ἀγαπήσωμεν ἀλλήλους ἐξ ὅλης καρδίας. Εἶπωμεν, ἀδελφοί, καὶ τοῖς μισοῦσιν ἡμᾶς καὶ βδελυσσομένοις, ἵνα τὸ ὄνομα Κυρίου δοξασθῇ, καὶ ὀφθῇ ἐν τῇ εὐφροσύνῃ αὐτοῦ. Δῶμεν συγγνώμην ἀλλήλοις, δι' ἀλλήλων πειραζόμενοι, ὡς πάντες ὑπὸ κοινοῦ ἐχθροῦ πολεμούμενοι. Ἀντιστῶμεν τοῖς λογισμοῖς ἡμῶν, τὸν Θεὸν εἰς συμμαχίαν ἐπικαλούμενοι· καὶ φυγαδεύωμεν ἐξ ἡμῶν τὰ πονηρά καὶ ἀκάθαρτα πνεύματα. Ὑποτάξωμεν τὴν σάρκα τῷ πνεύματι, ὑπωπιάζοντες καὶ δουλαγωγοῦντες δι' ἀπάσης κακοπαθείας· Καθαρίσωμεν ἑαυτοὺς ἀπὸ παντός μολυσμοῦ σαρκός καὶ πνεύματος. Διεγείρωμεν ἀλλήλους εἰς παροξυσμὸν ἀγάπης καὶ καλῶν ἔργων. Μὴ φθονήσωμεν ἀλλήλοις, μηδὲ φθονοῦμενοι ἀγριωθῶμεν· συμπαθήσωμεν δὲ μᾶλλον ἀλλήλοις, καὶ διὰ ταπεινοφροσύνης ἀλλήλους ἰασώμεθα. Μὴ καταλαῶμεν ἀλλήλων, μηδὲ σκώψωμεν ἀλλήλους· ὅτι ἐσμέν ἀλλήλων μέλη. Ἀποβάλλωμεν ἀφ' ἡμῶν τὴν ἀμέλειαν καὶ τὴν ῥαθυμίαν· καὶ στῶμεν ἀνδρείως κατὰ τῶν πνευμάτων τῆς πονηρίας ἀγωνιζόμενοι· καὶ ἔχομεν παράκλητον Ἰησοῦν Χριστὸν δίκαιον πρὸς τὸν Πατέρα· καὶ αὐτὸς ἰλασμός ἐστι περὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν· καὶ δεηθῶμεν αὐτοῦ ἐν καθαρᾷ καρδίᾳ, ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς ἡμῶν, καὶ ἀφήσιν ἡμῖν τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν· Ὅτι ἐγγὺς Κύριος πᾶσι τοῖς ἐπικαλούμενοις αὐτόν ἐν ἀληθείᾳ. Διὸ λέγει· Θῦσον τῷ Θεῷ θυσίαν αἰνέσεως, καὶ ἀπόδος τῷ Ὑψίστῳ τὰς εὐχὰς σου. Καὶ ἐξελοῦμαί σε, καὶ δοξάσεις με. Καὶ ὁ Ἡσαΐας δὲ πάλιν· Λύε πάντα σύνδεσμον ἀδικίας, διάλυε στραγγαλιὰς βιαίων συναλλαγμάτων, ἀπόστειλε τεθραυσμένους ἐν ἀφέσει, καὶ πᾶσαν συγγραφὴν ἄδικον διάσπα. Διάθρυπτε πεινῶντι τὸν ἄρτον σου, καὶ πτωχοὺς ἀστέγους εἰσάγαγε εἰς τὸν οἶκόν σου. Ἐάν ἴδης γυμνόν, περίβαλε· καὶ ἀπὸ τῶν οἰκείων τοῦ σπέρματός σου οὐ παρόψει [Fr. οὐχ ὑπερόψει]. Τότε ῥαγήσεται πρῶϊμον τὸ φῶς σου, καὶ τὰ ἰάματά σου ταχὺ ἀνατελεῖ. Καὶ προπορεύσεται ἔμπροσθέν σου ἡ δικαιοσύνη σου· καὶ δόξα Κυρίου περιστελεῖ σε. Καὶ τί τὸ ἐπὶ τούτοις; Τότε βοήση, καὶ ὁ Θεὸς εἰσακούσεται σου· ἔτι λαλοῦντός σου, ἐρεῖ, Ἴδού πάρειμι. Τότε ἀνατελεῖ ἐν τῷ σκότει τὸ φῶς σου, καὶ τὸ σκότος σου ὡς μεσημβρία. Καὶ ἔσται Θεός μετὰ σοῦ διαπαντός· καὶ ἐμπλησθήσῃ καθὰ ἐπιθυμεῖ ἡ ψυχὴ σου. Ὅρας ὅτι ἐν τῷ λύειν πάντα σύνδεσμον ἀδικίας ἐκ τῆς καρδίας ἡμῶν, (953) καὶ διαλύειν πᾶσαν στραγγαλιὰν βιαίων συναλλαγμάτων μνησικακίας· καὶ σπεύδειν εὐεργετεῖν τὸν πλησίον ἐξ ὅλης

ψυχῆς, τῷ φωτί τῆς γνώσεως περιλαμπόμεθα, καί τῶν παθῶν τῆς ἀτιμίας ἐλευθερούμεθα, καί πάσης ἀρετῆς πληρούμεθα, καί ὑπό τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ καταλαμπόμεθα, καί πάσης ἀγνοίας ἐλευθερούμεθα· καί προσευχόμενοι τά Χριστοῦ, εἰσακουόμεθα, καί τόν Θεόν μεθ' ἡμῶν ἔξομεν διά παντός, καί τῆς κατά Θεόν ἐπιθυμίας πληρούμεθα.

μβ'. Ἀγαπήσωμεν ἀλλήλους, καί ἀγαπώμεθα ὑπό τοῦ Θεοῦ. Μακροθυμήσωμεν ἐπ' ἀλλήλοις, καί μακροθυμεῖ ἐπί ταῖς ἀμαρτίαις ἡμῶν. Μή ἀποδῶμεν κακόν ἀντί κακοῦ, καί οὐκ ἀπολαμβάνομεν κατά τάς ἀμαρτίας ἡμῶν. Τήν γάρ συγχώρησιν τῶν παραπτωμάτων ἡμῶν, ἐν τῇ συγχωρήσει τῶν ἀδελφῶν εὐρίσκομεν. Καί τό ἔλεος τοῦ Θεοῦ, ἐν τῇ ἐλεημοσύνῃ τοῦ πλησίον ἐγκέκρυπται. Διά τοῦτο ὁ Κύριος ἔλεγεν· Ἔφετε, καί ἀφεθήσεται ὑμῖν. Καί, Ἐάν ἀφήτε τοῖς ἀνθρώποις τά παραπτώματα αὐτῶν, καί ὁ Πατήρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος ἀφήσει ὑμῶν τά παραπτώματα ὑμῶν. Καί πάλιν· Μακάριοι οἱ ἐλεημόνες, ὅτι αὐτοί ἐλεηθήσονται. Καί, Ὡς μέτρω μετρεῖτε, ἀντιμετρηθήσεται ὑμῖν. Ἴδού ἐχαρίσατο ἡμῖν ὁ Κύριος τρόπον σωτηρίας, καί ἔδωκεν ἡμῖν ἐξουσίαν αἰώνιον τοῦ γενέσθαι τέκνα Θεοῦ· καί ἐν τῷ θελήματι ἡμῶν ἐστι λοιπόν ἡ σωτηρία ἡμῶν.

μγ'. Δῶμεν οὖν ἑαυτούς τῷ Κυρίῳ ἐξ ὀλοκλήρου, ἵνα ὀλόκληρον αὐτόν ἀντιλάβωμεν. Γενώμεθα θεοί δι' αὐτόν· καί γάρ τοῦτο ἄνθρωπος γέγονε, φύσει ὢν Θεός καί Δεσπότης. Ὑπακούσωμεν αὐτῷ, καί αὐτός ἀκαμάτως ἀμύνεται τούς ἐχθρούς ἡμῶν· Εἰ ὁ λαός μου ἤκουσέ μου, φησίν, Ἰσραήλ ταῖς ὁδοῖς μου εἰ ἐπορεύθη· ἐν τῷ μηδενί ἄν τούς ἐχθρούς αὐτῶν ἐπαπείνωσα, καί ἐπί τούς θλίβοντας αὐτούς ἐπέβαλον ἄν τήν χειρά μου. Πᾶσαν τήν ἐλπίδα ἡμῶν ἐπ' αὐτόν μόνον θήσωμεν. Καί πᾶσαν τήν μέριμναν ἡμῶν ἐπ' αὐτόν μόνον ρίψωμεν, καί ἐκ πάσης θλίψεως, αὐτός ἡμᾶς ῥύσεται· καί πάντα τόν βίον, αὐτός ἡμᾶς διαθρέψει. Πάντα μὲν ἄνθρωπον ἐκ ψυχῆς ἀγαπήσωμεν· ἐπί μηδενί δέ ἀνθρώπων τήν ἐλπίδα θήσωμεν· ὅτι ἐφ' ὅσον ὁ Κύριος συντηρεῖ ἡμᾶς, καί οἱ φίλοι πάντες ἡμᾶς περιέπουσι, καί οἱ ἐχθροί πάντες πρός ἡμᾶς ἀδυνατοῦσιν. Ἐπὶ δέ ὁ Κύριος ἡμᾶς ἐγκαταλείπει, τότε καί οἱ φίλοι πάντες ἐγκαταλείπουσι, καί οἱ ἐχθροί πάντες καθ' ἡμῶν ἰσχύουσιν. Ἀλλά καί ὁ εἰς σεαυτόν θαρρῶν, πεσεῖται πτώμα ἐξαισίον· ὁ δέ φοβούμενος τόν Κύριον, ὑψωθήσεται. Διά τοῦτο Δαβίδ ἔλεγεν· Οὐ γάρ ἐπί τῷ τόξῳ μου ἐλπῶ, καί ἡ ῥομφαία μου οὐ σώσει με. Ἔσωσας γάρ ἡμᾶς ἐκ τῶν θλιβόντων ἡμᾶς, καί τούς μισοῦντας ἡμᾶς, κατήσχυνας.

μδ'. Μή ἀνασχόμεθα τῶν λογισμῶν τῶν σμικρυνόντων ἡμῶν τάς ἀμαρτίας, καί τήν ἄφεσιν αὐτῶν γεγονέναι μαντευομένων. Περί αὐτῶν γάρ ὁ Κύριος ἀσφαλιζόμενος ἡμᾶς, ἔλεγε· Προσέχετε ἑαυτοῖς ἀπό τῶν ψευδοπροφητῶν, οἵτινες ἐλεύσονται πρός ὑμᾶς ἐν ἐνδύμασι προβάτων· (956) ἔσωθεν δέ, εἰσὶ λύκοι ἄρπαγες. Ἐφ' ὅσον γάρ ὁ νοῦς ἡμῶν ὑπό τῆς ἀμαρτίας ὀχλεῖται, οὕτω τῆς συγχωρήσεως αὐτῆς ἐτύχομεν· οὐδέπω γάρ καρπούς ἀξίους τῆς μετανοίας πεποιήκαμεν. Καρπός μετανοίας ἐστίν, ἀπάθεια ψυχῆς· ἀπάθεια δέ, ἐξάλειψις ἀμαρτίας. Οὕτω δέ ἔχομεν τελείαν ἀπάθειαν, ποτέ μὲν ὀχλούμενοι ὑπό τῶν παθῶν, ποτέ δέ μή ὀχλούμενοι. Οὐκ ἄρα τῆς τῶν ἀμαρτιῶν ἀφέσεως τελείως ἐτύχομεν. Τῆς μὲν γάρ προγονικῆς ἀμαρτίας, διά τοῦ ἀγίου βαπτίσματος ἐλευθερώθημεν· τῆς δέ μετὰ τό βάπτισμα τολμηθείσης, διά τῆς μετανοίας ἐλευθερούμεθα.

με'. Μετανοήσωμεν οὖν γνησίως, ἵνα τῶν παθῶν ἐλευθερούμενοι, τῆς τῶν ἀμαρτιῶν ἀφέσεως τύχωμεν. Περιφρονήσωμεν τῶν προσκαίρων, ἵνα μή δι' αὐτά τοῖς ἀνθρώποις μαχόμενοι, τήν ἐντολήν τῆς ἀγάπης παραβῶμεν, καί τῆς τοῦ

Θεοῦ ἀγάπης ἐκπέσωμεν. Πνεύματι περιπατῶμεν, καί ἐπιθυμίαν σαρκός οὐ μή τελέσωμεν. Γρηγορήσωμεν, νήψωμεν· ἀποβάλωμεν λοιπόν τόν ὕπνον τῆς ῥαθυμίας. Ζηλώσωμεν τούς ἀγίους ἀθλητάς τοῦ Σωτῆρος· μιμησώμεθα αὐτῶν τούς ἀγῶνας, τῶν ὄπισθεν ἐπιλανθανόμενοι, τοῖς δέ ἔμπροσθεν ἐπεκτεινόμενοι. Μιμησώμεθα τόν ἀκατάπαυστον αὐτῶν δρόμον, τήν ζέουσαν προθυμίαν, τῆς ἐγκρατείας τήν καρτερίαν, τῆς σωφροσύνης τόν ἀγιασμόν, τῆς ὑπομονῆς τήν γενναιότητα τῆς μακροθυμίας τήν ἀνοχήν, τῆς συμπαθείας τόν οἶκτον, τῆς πραΰτητος τό ἀτάραχον, τοῦ ζήλου τήν θερμότητα, τῆς ἀγάπης τό ἀνυπόκριτον, τῆς ταπεινοφροσύνης τό ὕψος, τῆς ἀκτημοσύνης τό ἀπέριττον, τήν ἀνδρείαν, τήν χρηστότητα, τήν ἐπιείκειαν. Μή ὑπτιωθῶμεν ταῖς ἡδοναῖς· μή χαννωθῶμεν τοῖς λογισμοῖς· μή ῥυπώσωμεν τήν συνείδησιν· Τήν εἰρήνην διώκωμεν μετά πάντων, καί τόν ἀγιασμόν· οὐ χωρίς οὐδεὶς ὄψεται τόν Κύριον, Καί ἐπί τούτοις, φύγωμεν τόν κόσμον, ἀδελφοί, καί τόν κοσμοκράτορα. Καταλείψωμεν τήν σάρκα, καί τά σαρκικά. Εἰς οὐρανούς ἀναδράμωμεν· ἐκεῖ ἔξωμεν ἡμῶν τό πολίτευμα. Τόν θεῖον Ἀπόστολον μιμησώμεθα· τόν Ἀρχηγόν τῆς ζωῆς καταλάβωμεν· τῆς πηγῆς τῆς ζωῆς ἀπολαύσωμεν. Σύν ἀγγέλοις χορεύσωμεν· σύν ἀρχαγγέλοις ὑμνήσωμεν τόν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν· ᾧ ἡ δόξα καί τό κράτος ἅμα τῷ Πατρὶ σύν τῷ ἀγίῳ Πνεύματι, νῦν καί ἀεὶ, καί εἰς τούς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΕΚ ΤΩΝ ΦΩΤΙΟΥ (956)

Ἀσκητικός λόγος· καί ἕτερα πραγματεία ἐν ὑ' κεφαλαίοις.

Ἀνεγνώσθη τοῦ αὐτοῦ ἀγίου Μαξίμου λόγος Ἀσκητικός, εἰς πεῦσιν ἐσχηματισμένος καί ἀπόκρισιν. καί χρήσιμος μέν ἅπασιν ὁ λόγος, μάλιστα δι' οἷς ἄσκησις ἢ πολιτεία. Ἦθῶν γάρ, δι' ὧν ἂν τις οὐρανοπολίτης γένοιτο, ἐστὶ διδάσκαλος καί γεωργός. (957) Μάλιστα δέ Ἀγάπης, κατὰ τήν γνῶσιν καί τήν ἐργασίαν πολλὰς ἐνδίδωσιν ἐπελθεῖν ἀφορμάς.

Συνετέτακτο δέ καί ἕτερα πραγματεία εἰς ὑ' κεφάλαια πληθυνομένη, ἢ καί προσεπεφώνητο Ἐλπίδιῳ τινὶ ὁσιότητι καθωσιωμένῳ. Καί αὐτός μέν ὁ συγγραφεὺς Περί Ἀγάπης τόν πόνον ἐπιγράφει, ἴσως, ὅτι ταύτην τε ἀρχὴν τῷ γράμματι ὑποβάλλεται, καί ἀλλαχοῦ πολλάκις περὶ αὐτῆς καταβάλλεται λόγον. Οὐ μὴν ἀλλὰ γάρ καί πολλῶν προβλημάτων τε καί θεωρημάτων, οἷς θεολογία κρατύνεται, καί ἅ τόν ὄσιον βίον καί καθαρὸν ποιεῖ, ἱκανὴν ἔστιν ἐν αὐτοῖς τοῖς φιλοπόνως αὐτὰ μετιοῦσι καρπώσασθαι τήν ὠφέλειαν.

Καί τό εἶδος αὐτῷ τοῦ λόγου, εἰς τό λευκόν τε καί εὔτονον, ἦπερ οἱ ἄλλοι, διατυποῦται· καί οὐδέν παρέχει, ὅ ἂν τις διερευνήσῃ μωμήσασθαι· πλὴν ἔσθ' ὅπη τήν Ἀττικὴν τῆς ἄλλης φωνῆς προκρίνει.

ΠΕΡΙ ΑΓΑΠΗΣ (960) ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΠΡΟΣ ΕΛΠΙΔΙΟΝ

Ἴδού πρὸς τῷ περὶ Ἀσκητικοῦ βίου λόγῳ, καὶ τόν περὶ Ἀγάπης λόγον πέπομφα τῇ σῇ τιμότητι, πάτερ Ἐλπίδιε, ἐν ἰσαρίθμοις κεφαλαίοις τῶν τεσσάρων Εὐαγγελίων ἑκατοντάσιν· οὐδέν μὲν ἴσως ἄξιον τῆς σῆς προσδοκίας· τῆς δέ γε ἡμετέρας δυνάμεως οὐκ ἔλαττον. Πλήν γινωσκέτω ἡ σῆ ἀγιωσύνη, ὅτι οὐδέ ταῦτα εἰσὶ τῆς ἐμῆς γεώργια διανοίας· ἀλλὰ τοὺς τῶν ἁγίων Πατέρων διελθὼν λόγους, κακεῖθεν τόν εἰς τὴν ὑπόθεσιν συντείνοντα νοῦν ἀναλεξάμενος· καὶ ἐν ὀλίγοις πολλά κεφαλαιωδέστερον συναγαγὼν, ἵνα εὐσύνοπτα γένωνται διὰ τό εὐμνημόνευτον· ἀπέστειλα τῇ σῇ ὁσιότητι, παρακαλῶν εὐγνωμόνως ἀναγινώσκειν, καὶ μόνην θηρεύειν τὴν ἐν αὐτοῖς ὠφέλειαν· τό δέ ἀκαλλές τῆς λέξεως [Fr.τῶν λέξεων] παραβλέπειν, καὶ εὐχεσθαι ὑπὲρ τῆς ἡμῶν μετριότητος, τῆς πάσης πνευματικῆς ὠφελείας ἐρήμου. Παρακαλῶ δέ καὶ τοῦτο, μὴ εἰς ὄχλησιν ἠγεῖσθαι τὰ γεγραμμένα. Ἐπιταγὴν γάρ πεπλήρωκα. Λέγω δέ τοῦτο, ἐπειδὴ οἱ λόγοις ἐνοχλοῦντες, πολλοὶ ἐσμεν σήμερον· οἱ δέ ἔργοις παιδεύοντες, ἢ καὶ παιδευόμενοι, πάνυ εἰσὶν ὀλίγοι. Ἀλλὰ μᾶλλον ἐμπόνως προσέχειν ἐκάστῳ τῶν κεφαλαίων. Οὐ πάντα γάρ πᾶσιν, ὡς οἶμαι, εἰσὶν εὐληπτα· ἀλλὰ καὶ πολλῆς τὰ πολλά τοῖς πολλοῖς δεόμενα τῆς συνεξετάσεως, εἰ καὶ δοκεῖ ἀπλούστερον εἰρῆσθαι. Ἴσως καὶ ἂν τι φανείη χρήσιμον τῇ ψυχῇ ἐξ αὐτῶν ἀνακαλυπτόμενον. Ἀναφανήσεται δέ πάντως Θεοῦ χάριτι, τῷ ἀπεριέργοις ἐννοίαις καὶ μετὰ φόβου Θεοῦ καὶ ἀγάπης ἀναγινώσκοντι. Τῷ δέ μὴ ὠφελείας χάριν πνευματικῆς ἐντυγχάνοντι, ἢ τούτῳ τῷ πονήματι, ἢ καὶ ἄλλῳ οἰωδῆποτε. (961) Ἀλλὰ τοῦ λέξεις θηρῦειν πρὸς τό κακίζειν τόν συγγραψάμενον, ἵνα σεαυτὸν ἐκείνου σοφώτερον δῆθεν, ὡς οἰησίας, παραστήσῃ, οὐδέν ὠφέλιμον οὐδαμῶθεν οὐδέποτε ἀναφανήσεται.

Πρώτη ἑκατοντάς τῶν περὶ ἀγάπης κεφαλίων.

α'. Ἀγάπη μὲν ἐστίν, διάθεσις ψυχῆς ἀγαθῆ, καθ' ἣν οὐδέν τῶν ὄντων, τῆς τοῦ Θεοῦ γνώσεως προτιμᾷ. Ἀδύνατον δέ εἰς ἕξιν ἐλθεῖν ταύτης τῆς ἀγάπης, τόν πρὸς τι τῶν ἐπιγείων ἔχοντα προσπάθειαν.

β'. Ἀγάπην μὲν τίκτει ἀπάθεια· ἀπάθειαν δέ, ἢ εἰς Θεόν ἐλπίς· τὴν δέ ἐλπίδα, ὑπομονὴ καὶ μακροθυμία· ταῦτα δέ, ἢ περιεκτικὴ ἐγκράτεια· ἐγκράτειαν δέ, ὁ τοῦ Θεοῦ φόβος· τόν δέ φόβον, ἢ εἰς τόν Κύριον πίστις.

γ'. Ὁ πιστεύων τῷ Κυρίῳ, φοβεῖται τὴν κόλασιν· ὁ δέ φοβούμενος τὴν κόλασιν, ἐγκρατεύεται ἀπὸ τῶν παθῶν· ὁ δέ ἐγκρατεύόμενος ἀπὸ τῶν παθῶν, ὑπομένει τὰ θλιβερά· ὁ δέ ὑπομένων τὰ θλιβερά, ἕξει εἰς Θεόν ἐλπίδα· ἢ δέ εἰς Θεόν ἐλπίς, χωρίζει πάσης γῆϊνης προσπαθείας τόν νοῦν· ταύτης δέ ὁ νοῦς χωρισθείς, ἕξει τὴν εἰς Θεόν ἀγάπην.

δ'. Ὁ ἀγαπῶν τόν Θεόν, πάντων τῶν ὑπ' αὐτοῦ γεγονότων προτιμᾷ τὴν γνῶσιν αὐτοῦ, καὶ ἀδιαλείπτως διὰ τοῦ πόθου, ταύτη προσκαρτερεῖ.

ε'. Εἰ πάντα τὰ ὄντα διὰ τοῦ Θεοῦ καὶ διὰ τόν Θεόν γέγονε· κρείττων δέ ὁ Θεός τῶν δι' αὐτοῦ γεγονότων· ὁ καταλιμπάνων τόν Θεόν τόν ἀσυγκρίτως κρείττονα, καὶ τοῖς χείροσιν ἐνασχολούμενος, δείκνυσιν ἑαυτὸν προτιμῶντα τοῦ Θεοῦ, τὰ δι' αὐτοῦ γεγονότα.

στ'. Ὁ τῇ εἰς Θεόν ἀγάπῃ τόν νοῦν ἔχων προσηλωμένον, πάντων τῶν ὀρωμένων, καὶ αὐτοῦ τοῦ σώματος, ὡς ἄλλοτρίου καταφρονεῖ.

ζ'. Εἰ κρείττων τοῦ σώματος ἢ ψυχῆ· καί κρείττων τοῦ κόσμου ἀσυγκρίτως ὁ κτίσας αὐτόν Θεός· ὁ προτιμῶν τῆς ψυχῆς τό σῶμα, καί τοῦ Θεοῦ τόν ὑπό αὐτοῦ κτισθέντα κόσμον, οὐδέν τῶν εἰλωλολατρούντων διενήνοχεν.

η'. Ὁ τόν νοῦν τῆς εἰς Θεόν ἀγάπης καί προσεδρείας ἀποχωρίσας, καί τινι τῶν αἰσθητῶν προσεδεμένον ἔχων, οὗτός ἐστι ὁ προτιμῶν τῆς ψυχῆς τό σῶμα, καί τοῦ κτίσαντος Θεοῦ, τά ὑπ' αὐτοῦ γεγονότα.

θ'. (964) Εἰ ἡ ζωὴ τοῦ νοῦ ὁ φωτισμός ἐστι τῆς γνώσεως· τοῦτον δέ ἡ εἰς Θεόν ἀγάπη τίκτει· καλῶς, Οὐδέν τῆς θείας ἀγάπης, εἴρηται, μεῖζον.

ι'. Ὅταν τῷ ἔρωτι τῆς ἀγάπης πρὸς Θεόν ὁ νοῦς ἐκδημῇ, τότε οὔτε τινός τῶν ὄντων παντάπασι ἐπαισθάνεται. Ὑπό γάρ τοῦ θείου καί ἀπείρου φωτός καταλαμπόμενος, ἀναισθητεῖ πρὸς πάντα τά ὑπ' αὐτοῦ γεγονότα· καθάπερ καί ὁ αἰσθητός ὀφθαλμός πρὸς τοὺς ἀστέρας, τοῦ ἡλίου ἀνατέλλοντος.

ια'. Πᾶσαι μὲν αἱ ἀρεταὶ συνεργοῦσι τῷ νῷ πρὸς τόν θεῖον ἔρωτα, πλέον δέ πάντων ἡ καθαρὰ προσευχή. Διὰ ταύτης γάρ πρὸς τόν Θεόν περούμενος, ἕξω γίνεται πάντων τῶν ὄντων.

ιβ'. Ὅταν διὰ τῆς ἀγάπης ὑπό τῆς θείας γνώσεως ὁ νοῦς ἀρπαγῇ, καί ἕξω γενόμενος τῶν ὄντων τῆς θείας ἐπαισθάνηται ἀπειρίας, τότε κατὰ τόν θεῖον Ἡσαΐαν ὑπό ἐκπλήξεως εἰς συναίσθησιν ἐλθὼν τῆς ἑαυτοῦ ταπεινώσεως, μετὰ διαθέσεως λέγει τά τοῦ προφήτου ῥήματα· Ὡς τάλας ἐγώ, ὅτι κατανένυγμαί· ὅτι ἄνθρωπος ὢν, καί ἀκάθαρτα χεῖλη ἔχων, ἐν μέσῳ λαοῦ ἀκάθαρτα χεῖλη ἔχοντος ἐγώ κατοικῶ, καί τόν βασιλέα Κύριον Σαβαώθ εἶδον τοῖς ὀφθαλμοῖς μου.

ιγ'. Ὁ ἀγαπῶν τόν Θεόν, οὐ δύναται μή καί πάντα ἄνθρωπον ὡς ἑαυτόν ἀγαπήσῃ, εἰ καί πρὸς τά πάθη δυσχεραίνει τῶν μήπω κεκαθαρμένων. Διό καί τήν ἐπιστροφὴν [edit. περιστρ.] αὐτῶν βλέπων καί τήν διόρθωσιν, ἀμετρήτῳ καί ἀνεκλαλήτῳ χαίρει χαρᾶ.

ιδ'. Ἀκάθαρτος ἐστι ψυχὴ ἐμπαθῆς· λογισμῶν ἐπιθυμίας καί μίσους πεπληρωμένη.

ιε'. Ὁ ἴχνος μίσους βλέπων ἐν τῇ ἑαυτοῦ καρδίᾳ διὰ οἰονδήποτε πταῖσμα πρὸς τόν οἰονδήποτε ἄνθρωπον, ἀλλότριος τυγχάνει πάμπαν τῆς εἰς Θεόν ἀγάπης· διότι ἡ εἰς Θεόν ἀγάπη, τῆς εἰς ἄνθρωπον μίσους παντελῶς οὐκ ἀνέχεται.

ιστ'. Ὁ ἀγαπῶν με, φησὶν ὁ Κύριος, τάς ἐντολάς μου τηρήσει· αὕτη δέ ἐστὶν ἡ ἐντολή ἢ ἐμῇ, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους. Ὁ οὖν μή ἀγαπῶν τόν πλησίον, τήν ἐντολήν οὐ τηρεῖ. Ὁ δέ τήν ἐντολήν μή τηρῶν, οὐδέ τόν Κύριον ἀγαπήσῃ δύναται.

ιζ'. Μακάριος ἄνθρωπος, ὁ πάντα ἄνθρωπον ἐξ ἴσου ἀγαπήσῃ δυνηθεὶς. [edit. δύναται].

ιη'. Μακάριος ἄνθρωπος, ὁ μηδενὶ πράγματι φθαρτῷ ἢ προσκαίρῳ προσκείμενος.

ιθ'. Μακάριος ὁ νοῦς, ὁ πάντα τά ὄντα περάσας, καί τῆς θείας ὠραιότητος ἀδιαλείπτως κατατρυφῶν.

κ'. Ὁ πρόνοιαν τῆς σαρκός εἰς ἐπιθυμίας [Duo Regit ἐπιθυμίαν] ποιούμενος, καί μνησικακίαν διὰ πρόσκαιρα πρὸς τόν πλησίον ἔχων· (965) ὁ τοιοῦτος λατρεύει τῇ κτίσει παρά τόν κτίσαντα.

κα'. Ὁ ἀνήδονον καί ἄνοσον τό σῶμα διατηρῶν, σύνδουλον αὐτό ἔχει πρὸς τήν τῶν κρειττόνων ὑπηρεσίαν.

κβ'. Ὁ φεύγων πάσας τάς κοσμικὰς ἐπιθυμίας, πάσης λύπης [edit. unusgue ὕλης, Reg. et Fr.] κοσμικῆς ἑαυτόν ἀνώτερον καθίστησι.

κγ'. Ὁ τόν Θεόν ἀγαπῶν, καί τόν πλησίον πάντως ἀγαπᾶ. Ὁ δέ τοιοῦτος, χρήματα τηρεῖν οὐ δύναται, ἀλλ' οἰκονομεῖ θεοπρεπῶς, ἐκάστῳ τῶν δεομένων παρέχων.

κδ'. Ὁ κατά μίμησιν Θεοῦ τὴν ἐλεημοσύνην ποιούμενος, οὐκ οἶδε διαφορὰν πονηροῦ καὶ ἀγαθοῦ, δικαίου καὶ ἀδίκου ἐν τοῖς τοῦ σώματος ἀναγκαίοις· ἀλλὰ πᾶσιν ἐξ ἴσου κατά τὴν χρεῖαν διανέμει· εἰ καὶ προτιμᾷ δι' ἀγαθὴν προαίρεσιν τοῦ φαύλου τὸν ἐνάρετον.

κε'. Ὡσπερ ὁ Θεὸς φύσει ὢν ἀγαθὸς καὶ ἀπαθής, πάντας μὲν, ἐξ ἴσου ἀγαπᾷ, ὡς ἔργα αὐτοῦ· ἀλλὰ τὸν μὲν ἐνάρετον δοξάζει, ὡς καὶ τῇ γνώμῃ [edit et.Fr. τὴν γνώσιν· alter Reg. τὴν γνώμην], οἰκειούμενον· τὸν δὲ φαῦλον, δι' ἀγαθότητα ἐλεεῖ, καὶ ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ παιδεύων ἐπιστρέφει· οὕτω καὶ ὁ τῇ γνώμῃ ἀγαθὸς καὶ ἀπαθής, πάντας ἀνθρώπους ἐξ ἴσου ἀγαπᾷ· τὸν μὲν ἐνάρετον, διὰ τε τὴν φύσιν καὶ τὴν ἀγαθὴν προαίρεσιν· τὸν δὲ φαῦλον, διὰ τε τὴν φύσιν, καὶ τὴν συμπάθειαν ἐλεῶν ὡς ἄφρονα καὶ ἐν σκότει διαπορευόμενον.

κστ'. Οὐ μόνον διὰ μεταδόσεως χρημάτων ἢ διάθεσις τῆς ἀγάπης γνωρίζεται, ἀλλὰ πολλῶ μᾶλλον διὰ μεταδόσεως λόγου Θεοῦ καὶ σωματικῆς διακονίας.

κζ'. Ὁ τοῖς τοῦ κόσμου πράγμασι [edit. et unus Reg. τῶν πραγμάτων] γνησίως ἀποταξάμενος, καὶ τῷ πλησίον διὰ τῆς ἀγάπης ἀνυποκρίτως δουλεύων, παντός πάθους ταχέως ἐλευθεροῦται, καὶ τῆς θείας ἀγάπης καὶ γνώσεως μέτοχος καθίσταται.

κη'. Ὁ τὴν θείαν ἀγάπης ἐν ἑαυτῷ κτησάμενος, οὐ κοπιᾷ κατοκολουθῶν ὀπίσω κυρίου τοῦ Θεοῦ αὐτοῦ, κατά τὸν θεῖον Ἱερεμίαν· ἀλλὰ πάντα πόνον ὄνειδισμόν τε καὶ φέρει ὕβριν γενναίως, μηδενὶ τό σύνολον κακόν λογιζόμενος.

κθ'. Ὅταν ὕβρισθῆς παρά τινος, ἢ ἐν τινι ἐξουδενωθῆς, τότε πρόσεχε ἀπὸ τῶν λογισμῶν τῆς ὀργῆς, μή σε τῆς ἀγάπης διὰ τῆς λύπης χωρίσαντες, ἐν τῇ χώρᾳ τοῦ μίσους καταστήσωσιν.

λ'. Ὅταν ἐφ' ὕβρει ἢ ἀτιμίας πονήσης, γίνωσκε σευτόν μεγάλως ὠφεληθέντα, τῆς κενοδοξίας διὰ τῆς ἀτιμίας οἰκονομικῶς ἀπὸ σοῦ ἐκβληθείσης.

(968) λα'. Ὡσπερ μνήμη πυρός οὐ θερμαίνει τό σῶμα, οὕτω πίστις ἄνευ ἀγάπης, οὐκ ἐνεργεῖ εἰς τὴν ψυχὴν τὸν τῆς γνώσεως φωτισμόν.

λβ'. Ὡσπερ τό φῶς τοῦ ἡλίου τὸν ὑγιῆ ὀφθαλμόν εἰς ἑαυτό ἐφέλκεται· οὕτω καὶ ἡ γνώσις τοῦ Θεοῦ τὸν καθαρὸν νοῦν φυσικῶς διὰ τῆς ἀγάπης πρὸς ἑαυτὴν ἐπισπᾶται.

λγ'. Νοῦς ἐστι καθαρὸς, ὁ ἀγνοίας χωρισθείς, καὶ ὑπὸ τοῦ θείου φωτός καταλαμπόμενος.

λδ'. Ψυχὴ ἐστι καθαρὰ, ἡ παθῶν ἐλευθερωθεῖσα, καὶ ὑπὸ τῆς θείας ἀγάπης ἀδιαλείπτως εὐφραινομένη.

λε'. Πάθος [Duo Regit tantum πάθος] ἐστὶ ψεκτόν, κίνησις ψυχῆς παρά φύσιν.

λστ'. Ἀπάθειά ἐστιν εἰρηνικὴ κατάστασις ψυχῆς, καθ' ἣν δυσκίνητος γίνεται ψυχὴ πρὸς κακίαν.

λζ'. Ὁ τούς καρπούς τῆς ἀγάπης διὰ σπουδῆς κτησάμενος, οὐ μετατίθεται ταύτης, κἄν μυρία πάσχη κακά. Καὶ πειθέτω σε Στέφανος ὁ τοῦ Χριστοῦ μαθητής, καὶ οἱ κατ' αὐτόν· καὶ αὐτός ὁ Σωτήρ ὑπὲρ τῶν φονευτῶν [al. φονευόντων] εὐχόμενος τῷ Πατρί, καὶ συγγνώμην παρ' αὐτοῦ ὡς ἀγνοοῦσιν αἰτούμενος.

λη'. Εἰ τῆς ἀγάπης ἐστὶ τό μακροθυμεῖν καὶ χρηστεύεσθαι, ὁ θυμομαχῶν καὶ πονηρευόμενος, ἀλλότριος δηλονότι τῆς ἀγάπης καθίσταται· ὁ δὲ ἀγάπης ἀλλότριος, τοῦ Θεοῦ ἐστὶν ἀλλότριος, εἴπερ ὁ Θεὸς ἀγάπης ἐστὶ.

λθ'. Μὴ εἴπητε, φησὶν ὁ θεῖος Ἱερεμίας, ὅτι ναός Κυρίου ἐστέ. Καὶ σύ μὴ εἴπης, ὅτι Ἡ ψιλὴ πίστις εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν δύναται με σῶσαι. Ἀμήχανον γάρ τοῦτο, ἐάν μὴ καὶ τὴν ἀγάπην εἰς αὐτόν διὰ τῶν ἔργων κτήσῃ. Τό δὲ ψιλῶς πιστεύειν· Καὶ τὰ δαιμόνια πιστεύουσι καὶ φρίσσουσι.

μ'. Ἔργον ἀγάπης ἐστίν ἢ εἰς τόν πλησίον ἐκ διαθέσεως εὐεργεσία καὶ μακροθυμία καὶ ὑπομονή· καὶ τό μετὰ ὀρθοῦ λόγου χρήσασθαι τοῖς πράγμασι.

μα'. Ὁ ἀγαπῶν τόν Θεόν οὐ λυπεῖ, οὐδέ λυπεῖται πρός τινα διά πρόσκαιρα· μίαν δέ λύπης καὶ λυπεῖ καὶ λυπεῖται σωτήριοι, ἦν ὁ μακάριος Παῦλος καὶ ἐλυπήθη καὶ ἐλύπησε τοὺς Κορινθίους.

μβ'. Ὁ ἀγαπῶν τόν Θεόν, ἀγγελικόν βίον ἐπὶ γῆς ζῆ, νηστεύων καὶ ἀγρυπνῶν, ψάλλων καὶ προσευχόμενος, καὶ περὶ παντός ἀνθρώπου ἀεὶ καλά λογιζόμενος.

μγ'. Εἰ οὐτίνος τις ἐπιθυμεῖ, τούτου καὶ τυχεῖν ἀγωνίζεται· πάντων δέ τῶν ἀγαθῶν καὶ ἐπιθυμητῶν ἀγαθώτερον τό Θεῖον καὶ ἐπιθυμητότερον ἀσυγκρίτως· πόσης ἄρα σπουδῆν ὀφείλομεν ἐνδείξασθαι, ἵνα τούτου τοῦ φύσει ἀγαθοῦ καὶ ἐπιθυμητοῦ τύχωμεν.

μδ'. Μὴ μολύνῃς τήν σάρκα σου ἐν αἰσχροῖς πράξεσι, καὶ μὴ μιάνης τήν ψυχὴν πονηροῖς λογισμοῖς (969) καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ Θεοῦ ἐπελεύσεται ἐπὶ σέ, τήν ἀγάπην φέρουσα.

με'. Αἵκιζε τήν σάρκα σου ἀσιτία καὶ ἀγρυπνία, καὶ σχόλασον ἀόκνως ψαλμωδία καὶ προσευχή· καὶ ὁ ἀγιασμός τῆς σωφροσύνης ἐπὶ σέ ἐπελεύσεται, τήν ἀγάπην φέρων.

μστ'. Ὁ τῆς θείας καταξιωθείς γνώσεως, καὶ τόν ταύτης φωτισμόν διά τῆς ἀγάπης κτησάμενος, οὐ ῥιπισθήσεται ποτε ὑπὸ τοῦ τῆς κενοδοξίας πνεύματος [unus Reg. δαίμονος]· ὁ δέ ταύτης μήπω καταξιωθείς, εὐχερῶς ὑπ' αὐτῆς περιφέρεται [edit. et unus Reg. φέρεται]. Ἐάν οὖν ὁ τοιοῦτος ἐν πᾶσι τοῖς ὑπ' αὐτοῦ πραττομένοις πρός τόν Θεόν ἀποβλέψῃ, ὡς δι' αὐτόν πάντα ποιῶν, ῥαδίως σὺν Θεῷ ἐκφεύζεται αὐτήν.

μζ'. Ὁ μήπω τυχόν τῆς θείας γνώσεως τῆς διά ἀγάπης ἐνεργουμένης, μέγα φρονεῖ ἐπὶ τοῖς ὑπ' αὐτοῦ κατά Θεόν πραττομένοις. Ὁ δέ ταύτης τυχεῖν καταξιωθείς, μετὰ διαθέσεως λέγει τά τοῦ πατριάρχου Ἀβράαμ ῥήματα, ἅπερ ἠνίκα τῆς θείας καταξιώθη ἐπιφανείας, εἶπεν· Ἐγὼ εἰμί γῆ καὶ σποδός.

μη'. Ὁ φοβούμενος τόν Κύριον, συνόμιλον ἀεὶ ἔχει τήν ταπεινοφροσύνην· καὶ διά τῶν ταύτης ἐνθυμημάτων, εἰς τήν θείαν ἀγάπην καὶ εὐχαριστίαν ἔρχεται. Μνημονεύει γάρ τῆς κατά τόν κόσμον προτέρας διαγωγῆς, καὶ τῶν ποικίλων παραπτωμάτων, καὶ τῶν ἐκ νεότητος συμβάντων αὐτῷ πειρασμῶν· καὶ πῶς πάντων ἐκείνων ἐῤῥύσατο αὐτόν ὁ Κύριος, καὶ μετέστησεν ἀπὸ τῆς ἐμπαθοῦς ζωῆς, εἰς τόν κατά Θεόν βίον· καὶ σὺν τῷ φόβῳ, προσλαμβάνεται καὶ τήν ἀγάπην, εὐχαριστῶν ἀεὶ μετὰ ταπεινοφροσύνης πολλῆς τῷ εὐεργέτῃ, καὶ κυβερνήτῃ τῆς ζωῆς ἡμῶν.

μθ'. Μὴ ῥυπώσης τόν νοῦν σου, λογισμῶν ἀνεχόμενος ἐπιθυμίας καὶ θυμοῦ, ἵνα μὴ τῆς καθαρᾶς προσευχῆς ἐκπεσῶν, τῷ τῆς ἀκηδίας πνεύματι περιπέσης.

ν'. Τό τηνικαῦτα ὁ νοῦς τῆς πρός Θεόν παρῤῥησίας ἐκπίπτει, ὀπηνίκα πονηροῖς ἢ ῥυπαροῖς λογισμοῖς συνόμιλλος γένηται.

να'. Ὁ μὲν ἄφρων ὑπὸ τῶν παθῶν ἀγόμενος, ὅτε μὲν ὑπὸ τοῦ θυμοῦ κινούμενος ἐκταράσσεται, φεύγειν ἀλογίστως τοὺς ἀδελφούς ἐπείγεται· ὅτε δέ πάλιν ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας ἐκθερμαίνεται, μεταμελόμενος αὐθις προστρέχων ἀπαντᾷ. Ὁ δέ φρόνιμος, ἐπ' ἀμφοτέρων τούναντίον ποιεῖ. Ἐπὶ μὲν γάρ τοῦ θυμοῦ, τὰς αἰτίας τῆς ταραχῆς ἐκκόψας, τῆς πρός τοὺς ἀδελφούς λύπης ἑαυτόν ἀπαλλάττει· ἐπὶ δέ τῆς ἐπιθυμίας, τῆς ἀλόγου ὀρμῆς καὶ συτυχίας ἐγκρατεύεται.

νβ'. Ἐν τῷ καιρῷ τῶν πειρασμῶν, μὴ καταλίπῃς τό μοναστήριόν σου· ἀλλὰ φέρε γενναίως τὰ κύματα τῶν λογισμῶν, καὶ μάλιστα τῶν τῆς λύπης καὶ ἀκηδίας. Οὕτω γάρ οἰκονομικῶς διά τῶν θλίψεων (972) δοκιμασθεῖς, ἔξεις βεβαίαν τήν εἰς Θεόν ἐλπίδα. Ἐάν δέ καταλιμπάνῃς, ἀδόκιμος καὶ ἀνανδρος καὶ ἄστατος εὐρεθήσῃ.

νγ'. Ἐάν θέλῃς τῆς κατά Θεόν ἀγάπης μὴ ἐκπεσεῖν, μήτε τόν ἀδελφόν ἀφῆς κοιμηθῆναι λυπούμενον κατά σοῦ, μήτε σύ κοιμηθῆς λυπούμενος κατ' αὐτοῦ· ἀλλ' Ὑπαγε, διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου, καί ἐλθὼν, πρόσφερε Χριστῷ καθαρῷ τῷ συνειδότι, δι' ἐκτενοῦς προσευχῆς [edit τῆς εὐχῆς] δῶρον τῆς ἀγάπης.

νδ'. Εἰ ὁ πάντα τά χαρίσματα τοῦ Πνεύματος ἔχων, ἀγάπην δέ μὴ ἔχων, οὐδέν ὠφελεῖται, κατά τόν Θεῖον Ἀπόστολον· πόσῃν ὀφείλομεν ἐνδείξασθαι σπουδήν, ἵνα ταύτην κτησώμεθα;

νε'. Εἰ ἡ ἀγάπη τῷ πλησίον κακόν οὐκ ἐργάζεται, ὁ φθονῶν τῷ ἀδελφῷ, καί λυπούμενος ἐπὶ τῇ εὐδοκίμῃ αὐτοῦ, καί σκώμμασι χραίνων τήν ὑπόληψιν αὐτοῦ, ἢ ἔν τινι, κακοθηεῖα ἐπιβουλεύων αὐτῷ, πῶς οὐκ ἀλλότριον ἑαυτὸν τῆς ἀγάπης καθίστησι, καί ἔνοχον τῆς αἰωνίου κρίσεως;

νστ'. Εἰ Πλήρωμα νόμου ἡ ἀγάπη, ὁ μνησικακῶν τῷ ἀδελφῷ, καί δόλους κατ' αὐτοῦ συσκευάζων [edit. σκευάζ.] καί κατευχόμενος αὐτοῦ καί ἐπιχαίρων τῷ πτώματι αὐτοῦ, πῶς ὁ παράνομός ἐστι, καί τῆς αἰωνίου κολάσεως ἄξιος;

νζ'. Εἰ ὁ καταλαλῶν ἀδελφοῦ καί κρίνων ἀδελφόν, καταλαλεῖ καί κρίνει νόμον· ὁ δέ νόμος τοῦ Χριστοῦ ἐστὶν ἡ ἀγάπη, πῶς τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ ὁ κατάλαλος οὐκ ἐκπίπτει, καί αἴτιος ἑαυτῷ γίνεται κολάσεως αἰωνίου;

νη'. Μὴ δῶης [ed. δῶς] τήν ἀκοήν σου τῇ γλώσση τοῦ καταλάλου, μηδέ τὴν γλῶσσάν σου τῇ ἀκοῇ τοῦ φιλοψόγου, ἠδέως λαλῶν ἢ ἀκούων κατά τοῦ πέλας, ἵνα μὴ ἐκπέσης τῆς θείας ἀγάπης, καί ἀλλότριος εὐρεθῆς τῆς αἰωνίου ζωῆς.

νθ'. Μὴ καταδέχου κατά τοῦ Πατρός σου λοιδορίαν, μηδέ προθυμοποιήσης τόν ἀτιμάζοντα αὐτόν· ἵνα μὴ ὀργισθῆ Κύριος ἐπὶ τοῖς ἔργοις σου, καί ἐξολοθρεύσῃ σε ἐκ γῆς ζώντων.

ξ'. Ἐπιστόμιζε τόν καταλαλοῦντα ἐν ἀκοαῖς σου, ἵνα μὴ διπλὴν ἀμαρτίαν σὺν αὐτῷ ἀμαρτάνῃς· καί σαυτόν ὀλεθρίῳ πάθει ἐθίζων, κακεῖνον κατά τοῦ πλησίον φλυαρεῖν οὐκ ἀνακόπτων.

ξά'. (973) Ἐγὼ δέ λέγω ὑμῖν, φησὶν ὁ Κύριος· Ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθρούς ὑμῶν· καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς· προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπιρεαζόντων ὑμᾶς. Διὰ τί ταῦτα προσέταξεν; Ἴνα σε μίσους καί λύπης καί ὀργῆς καί μνησικακίας ἐλευθερώσῃ, καί τοῦ μεγίστου κτήματος τῆς τελείας ἀγάπης καταξιώσῃ· ἣν ἀμήχανον ἔχειν, τόν μὴ πάντας ἀνθρώπους ἐξ ἴσου ἀγαπῶντα κατά μίμησιν Θεοῦ, τοῦ πάντας ἀνθρώπους ἐξ ἴσου ἀγαπῶντος, καί θέλοντος σωθῆναι καί εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν.

ξβ'. Ἐγὼ δέ λέγω ὑμῖν· Μὴ ἀντιστῆναι τῷ πονηρῷ· ἀλλ' ὅστις σε ραπίσει ἐπὶ τὴν δεξιάν σιαγόνα, στρέψον αὐτῷ καί τὴν ἄλλην· καί τῷ θέλοντί σοι κριθῆναι καί τόν χιτῶνά σου λαβεῖν, ἄφες αὐτῷ καί τό ἱμάτιον· καί τῷ ἀγγαρεύοντί σε μίλιον ἔν, ὕπαγε μετ' αὐτοῦ δύο. Διὰ τί; Ἴνα καί σέ ἀόργητον καί ἀτάραχον διαφυλάξῃ καί ἄλυπον, κάκεῖνον διὰ τῆς σῆς ἀνεξικακίας παιδεύσῃ, καὶ ἀμφοτέρους ὡς ἀγαθός ὑπὸ τόν ζυγόν τῆς ἀγάπης ἀγάγῃ.

ξγ'. Πρὸς ἅπερ πράγματά ποτε πεπόνθαμεν, τούτων καί τὰς φαντασίας ἐμπαθεῖς περιφέρομεν. Ὁ οὖν τὰς ἐμπαθεῖς νικῶν φαντασίας, καί τῶν πραγμάτων ὧν αἱ φαντασῖαι πάντως καταφρονεῖ· ἐπειδὴ τοῦ πρὸς τά πράγματα πολέμου ὁ πρὸς τὰς μνήμας τοσοῦτόν ἐστι χαλεπώτερος, ὅσον τοῦ κατ' ἐνέργειαν ἀμαρτάνειν, τό κατά διάνοιαν ἐστὶν εὐκοπώτερον.

ξδ'. Τῶν παθῶν τά μὲν ἐστὶ σωματικά, τά δέ ψυχικά. Καί τά μὲν σωματικά, ἐκ τοῦ σώματος ἔχει τὰς ἀφορμάς· τά δέ ψυχικά, ἐκ τῶν ἔξωθεν πραγμάτων. Ἀμφοτέρα δέ περικόπτει ἀγάπη καί ἐγκράτεια· ἡ μὲν, τά ψυχικά, ἡ δέ τά σωματικά.

ξε'. Τά μὲν τῶν παθῶν, τοῦ θυμικοῦ· τά δέ τοῦ ἐπιθυμητικοῦ μέρους τῆς ψυχῆς, τυγχάνει. Ἀμφοτέρα δέ, διὰ τῶν αἰσθήσεων κινεῖται. Τότε δέ κινεῖται, ὅτε ἀγάπης ἡ ψυχὴ καί ἐγκρατείας, ἐκτός εὐρίσκειται.

ξστ'. Δυσκαταγώνιστα μάλλον τά τοῦ θυμικοῦ μέρους τῆς ψυχῆς πάθη, παρά τά τοῦ ἐπιθυμητικοῦ τυγχάνει. Διό καί μείζον τό φάρμακον κατ' αὐτοῦ, ἡ ἐντολή τῆς ἀγάπης ὑπό τοῦ Κυρίου ἐδόθη.

ξζ'. Πάντα τά ἄλλα πάθη, ἢ τοῦ θυμικοῦ μέρους τῆς ψυχῆς, ἢ τοῦ ἐπιθυμητικοῦ μόνον ἐφάπτεται. ἢ καί τοῦ λογιστικοῦ, ὡς ἡ λήθη καί ἡ ἄγνοια· ἡ δέ ἀκηδία, πασῶν τῶν τῆς ψυχῆς δυνάμεων ἐπιδραττομένη, πάντα σχεδόν ὁμοθυμαδόν κινεῖ τά πάθη. Διό καί πάντων τῶν ἄλλων παθῶν ἐστι βαρύτερον. Καλῶς οὖν ὁ Κύριος τό κατ' αὐτῆς φάρμακον δεδωκώς, Ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν, λέγει, κτήσασθε τά ψυχὰς ὑμῶν.

ξη'. (976) Μή πλήξης ποτέ τινα τῶν ἀδελφῶν, παραλόγως μάλιστα· μή ποτε μή φέρων τήν θλίψιν, ὑποχωρήσῃ· καί οὐ μή ἐκφεύξῃ ποτέ τόν ἔλεγχον τοῦ συνειδότος, ἀεὶ σοι λύπην ἐν τῷ καιρῷ τῆς προσευχῆς προξενούντα, καί τῆς θείας παρρησίας τόν νοῦν ἀπελαύνοντα.

ξθ'. Μή ἀνάσχη τῶν σκάνδαλά σοι φερουσῶν ὑπονοιῶν, ἢ καί ἀνθρώπων, κατά τινων. Οἱ γάρ παραδεχόμενοι σκάνδαλα ἐν οἴῳ δήποτε τρόπῳ τῶν κατά προαίρεσιν ἢ παρά προαίρεσιν συμβαινόντων, οὐκ ἴσασιν τήν ὁδόν τῆς εἰρήνης, τήν φέρουσαν διά τῆς ἀγάπης εἰς τήν γνώσιν τοῦ Θεοῦ τούς ταύτης ἐραστάς.

ο'. Οὐπω ἔχει τελείαν τήν ἀγάπην, ὁ ἔτι τοῖς γνώμας τῶν ἀνθρώπων συνδιατιθέμενος. Οἶον, τόν μὲν ἀγαπῶν, τόν δέ μισῶν, διά τόδε ἢ τόδε· ἢ καί τόν αὐτόν ποτέ μὲν ἀγαπῶν, ποτέ δέ μισῶν, διά τὰς αὐτάς αἰτίας.

οα'. Ἡ τελεία ἀγάπη οὐ συνδιασχίζει τήν μίαν τῶν ἀνθρώπων φύσιν, ταῖς διαφοροῖς αὐτῶν γνώμας· ἀλλ' εἰς αὐτήν ἀεὶ ἀποβλεπομένη, πάντας ἀνθρώπους ἐξ ἴσου ἀγαπᾷ· τούς μὲν σπουδαίους, ὡς φίλους· τούς δέ φαύλους, ὡς ἐχθρούς ἀγαπᾷ, εὐεργετοῦσα καί μακροθυμοῦσα, καί ὑπομένουσα τά παρ' αὐτῶν ἐπαγόμενα· τό κακόν τό συνόλως μή λογιζομένη, ἀλλά καί πάσχουσα ὑπέρ αὐτῶν, εἰ καιρός καλέσειεν, ἵνα καί αὐτούς ποιήσῃ φίλους εἰ οἶόν τε· εἰ δέ μή, τῆς γε ἰδίας διαθέσεως οὐκ ἐκπίπτει, τούς τῆς ἀγάπης καρπούς ἀεὶ ἐξ ἴσου πρὸς πάντας ἀνθρώπους ἐνδεικνυμένη. Διό καί ὁ Κύριος ἡμῶν καί Θεός Ἰησοῦς, Χριστός, τήν αὐτοῦ ἀγάπην εἰς ἡμᾶς ἐνδειξάμενος, ὑπέρ ὅλης τῆς ἀνθρωπότητος ἔπαθεν, καί πᾶσιν ἐξ ἴσου τήν ἐλπίδα τῆς ἀναστάσεως ἐχαρίσατο· εἰ καί ἕκαστος ἑαυτόν, εἴτε δόξης, εἴτε κολάσεως καθίστησιν ἄξιον.

οβ'. Ὁ μή καταφρονῶν δόξης καί ἀτιμίας, πλούτου καί πενίας, ἡδονῆς τε καί λύπης, τελείαν ἀγάπην οὐπω ἐκτήσατο. Ἡ γάρ τελεία ἀγάπη οὐ μόνον τούτων καταφρονεῖ, ἀλλά καί αὐτῆς τῆς προσκαιροῦ ζωῆς τε καί τοῦ θανάτου.

ογ'. Ἄκουε τῶν καταξιωθέντων τῆς τελείας ἀγάπης, ποῖα λέγουσι· Τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπό τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ; θλίψις; ἢ στενοχωρία; ἢ διωγμός; ἢ λιμός; ἢ γυμνότης; ἢ κίνδυνος; ἢ μάχαιρα; καθὼς γέγραπται· Ὅτι ἔνεκα σοῦ θανατούμεθα ὅλην τήν ἡμέραν· ἐλογίσθημεν ὡς πρόβατα σφαγῆς. Ἀλλ' ἐν τούτοις πᾶσιν ὑπερνικῶμεν, διά τοῦ ἀγαπήσαντος ἡμᾶς. Πέπεισμαι γάρ, ὅτι οὔτε θάνατος, οὔτε ζωή, οὔτε ἄγγελοι, οὔτε ἀρχαί, οὔτε δυνάμεις, οὔτε ἐνεστῶτα, οὔτε μέλλοντα, οὔτε ὕψωμα, οὔτε βάθος, οὔτε τις κτίσις (977) ἑτέρα δυνήσεται ἡμᾶς χωρίσαι ἀπό τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν.

οδ'. Περὶ δέ τῆς εἰς τόν πλησίον ἀγάπης, ἄκουε πάλιν οἷα λέγουσιν· Ἀλήθειαν λέγω ἐν Χριστῷ, οὐ ψεύδομαι, συμμαρτυρούσης μοι καί τῆς συνειδήσεώς μου ἐν Πνεύματι ἁγίῳ· ὅτι λύπη μοί ἐστι πολλή, καί ἀδιάλειπτος ὀδύνη τῇ καρδίᾳ μου. Ἡχόμηνη γάρ ἀνάθεμα εἶναι αὐτός ἐγὼ ἀπό τοῦ Χριστοῦ ὑπέρ τῶν ἀδελφῶν μου, τῶν συγγενῶν μου κατά σάρκα, οἵτινες εἰσιν Ἰσραηλῖται, καί τά ἐξῆς. Ὡσαύτως καί ὁ Μωϋσῆς, καί οἱ λοιποὶ ἅγιοι [unus Reg. καί πάντες οἱ ἅγιοι].

οε'. Ὁ μὴ καταφρονῶν δόξης καὶ ἡδονῆς, καὶ τῆς τούτων ἀυξητικῆς, καὶ δι' αὐτάς συνισταμένης, φιλαργυρίας, τὰς τοῦ θυμοῦ προφάσεις ἐκκόπτειν οὐ δύναται. Ὁ δὲ ταύτας μὴ ἐκόπτων, τῆς τελείας ἀγάπης τυχεῖν οὐ δύναται.

οστ'. Ταπεινώσις καὶ κακοπάθεια, πάσης ἀμαρτίας ἐλευθεροῦσι τὸν ἄνθρωπον· ἡ μὲν, τὰ τῆς ψυχῆς· ἡ δέ, τὰ τοῦ σώματος περικόπτουσα πάθη. Τοῦτο γὰρ ποιῶν καὶ ὁ μακάριος φαίνεται Δαβίδ, ἐν οἷς εὐχεται πρὸς τὸν Θεόν, λέγων· Ἴδὲ τὴν ταπεινώσιν μου καὶ τὸν κόπον μου, καὶ ἄφες πάσας τὰς ἀμαρτίας μου.

οζ'. Διὰ μὲν τῶν ἐντολῶν ὁ Κύριος, ἀπαθεῖς τοὺς ἐργαζομένους αὐτάς ἀποτελεῖ· διὰ δὲ τῶν θείων δογμάτων, τὸν φωτισμὸν τῆς γνώσεως αὐτοῖς χαρίζεται.

οη'. Πάντα τὰ δόγματα, ἢ περὶ Θεοῦ εἰσιν, ἢ περὶ ὁρατῶν καὶ ἀορατῶν, ἢ περὶ τῆς ἐν αὐτοῖς προνοίας καὶ κρίσεως.

οθ'. Ἡ μὲν ἐλεημοσύνη, τὸ θυμικὸν μέρος τῆς ψυχῆς θεραπεύει· ἡ δὲ νηστεία, τὴν μὲν ἐπιθυμίαν μαραίνει· ἡ δὲ προσευχή, τὸν νοῦν καθαίρει, καὶ πρὸς τὴν τῶν ὄντων θεωρίαν παρασκευάζει. Πρὸς γὰρ τὰς δυνάμεις τῆς ψυχῆς, καὶ τὰς ἐντολάς ὁ Κύριος ἡμῖν ἐχαρίσατο.

πί'. Μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, φησὶν, ὅτι πρᾶός εἰμι καὶ ταπεινός τῇ καρδίᾳ, καὶ τὰ ἐξῆς. Ἡ μὲν πραότης, ἀτάραχον τὸν θυμὸν διαφυλάττει· ἡ δὲ ταπεινώσις, τύφου καὶ κενοδοξίας τὸν νοῦν ἐλευθεροῖ.

πά'. Διττός ἐστὶν ὁ τοῦ Θεοῦ φόβος· ὁ μὲν ἐκ τῶν ἀπειλῶν τῆς κολάσεως ἡμῖν ἐντικτόμενος, δι' ὃν ἡ ἐγκράτεια καὶ ἡ ὑπομονή, καὶ ἡ εἰς Θεὸν ἐλπίς, καὶ ἡ ἀπάθεια, ἐξ ἧς ἡ ἀγάπη, κατὰ τάξιν ἡμῖν ἐγγίνονται· ὁ δὲ, αὐτῇ τῇ ἀγάπῃ συνέζευκται, εὐλάβειαν τῇ ψυχῇ ἀεὶ ἐμποιῶν, ἵνα μὴ διὰ τὴν τῆς ἀγάπης παρῶσιν, εἰς καταφρόνησιν Θεοῦ ἔλθῃ.

πβ'. Τὸν μὲν πρῶτον φόβον ἔξω βάλλει ἡ τελεία ἀγάπη τῆς ψυχῆς τῆς κεκτημένης αὐτήν, μηκέτι τὴν κόλασιν φοβουμένης· τὸν δὲ δεύτερον, ἑαυτῇ ἔχει ἀεὶ, ὡς εἴρηται συνεζευγμένον. Καὶ τῷ μὲν πρώτῳ φόβῳ, ἀρμόζει τό, τῷ φόβῳ Κυρίου ἐκκλίνει πᾶς ἀπὸ κακοῦ. Καί, Ἀρχὴ σοφίας φόβος Κυρίου. (980) Τῷ δὲ δευτέρῳ, τό, Ὁ φόβος Κυρίου ἀγνός διαμένων εἰς αἰῶνα αἰῶνος. Καὶ τό, Οὐκ ἐστὶν ὑστέρημα τοῖς φοβουμένοις αὐτόν.

πγ'. Νεκρώσατε τὰ μέλη ὑμῶν τὰ ἐπὶ τῆς γῆς· πορνείαν, ἀκαθαρσίαν, πάθος, ἐπιθυμίαν κακὴν, καὶ τὴν πλεονεξίαν, καὶ τὰ ἐξῆς. Γῆν μὲν ὠνόμασε, τό φρόνημα τῆς σαρκός· πορνείαν δὲ εἶπε, τὴν κατ' ἐνέργειαν ἀμαρτίαν· ἀκαθαρσίαν δὲ, τὴν συγκατάθεσιν ἐκάλεσε· πάθος δὲ, τὸν ἐμπαθῆ λογισμὸν ὠνόμασεν· ἐπιθυμίαν δὲ κακὴν, τὴν ψιλὴν τοῦ λογισμοῦ τῆς ἐπιθυμίας παραδοχήν· πλεονεξίαν δὲ, τὴν γεννητικὴν τε καὶ ἀυξητικὴν τοῦ πάθους ὠνόμασεν ὕλην. Ταῦτα οὖν πάντα ὡς μέλη ὄντα τοῦ φρονήματος τῆς σαρκός, ἐκέλευσεν ὁ θεῖος Ἀπόστολος νεκρῶσαι.

πδ'. Πρῶτον μὲν ἡ μνήμη, ψιλὸν τὸν λογισμὸν ἐπὶ τὸν νοῦν ἀναφέρει· καὶ τούτου ἐγχρονίζοντος, κινεῖται τό πάθος· τούτου δὲ μὴ ἀναιρουμένου, κάμπτει τὸν νοῦν εἰς συγκατάθεσιν· ταύτης δὲ γενομένης, ἔρχεται λοιπὸν εἰς τὴν κατ' ἐνέργειαν ἀμαρτίαν. Ὁ οὖν πάνσοφος Ἀπόστολος πρὸς τοὺς ἀπὸ ἐθνῶν γράφων, τό ἀποτέλεσμα πρῶτον κελεύει ἀναιρεῖν τῆς ἀμαρτίας· εἶτα κατὰ τάξιν ἀναποδίζοντας, εἰς τὴν αἰτίαν καταλήγειν. Ἡ δὲ αἰτία ἐστίν, ἡ γεννητικὴ, ὡς προεῖρηται, καὶ ἀυξητικὴ τοῦ πάθους πλεονεξία. Οἴμαι δὲ ἐνταῦθα τὴν γαστριμαργίαν σημαίνειν, ὡς μητέρα καὶ τροφὸν τῆς πορνείας ὑπάρχουσαν. Ἡ γὰρ πλεονεξία, οὐ μόνον ἐπὶ χρημάτων, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ βρωμάτων κακὴ. Ὡσπερ καὶ ἡ ἐγκράτεια, οὐ μόνον ἐπὶ βρωμάτων, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ χρημάτων καλή.

πε'. Ὡσπερ στρουθίον τὸν πόδα δεδεμένον ἀρχόμενον πέτεσθαι, ἐπὶ τὴν γῆν κατασπᾶται σχοινίῳ ἐλκόμενον· οὕτω καὶ ὁ νοῦς μήπω ἀπάθειαν κτησάμενος, καὶ

ἐπί τήν τῶν οὐρανίων γνῶσιν πετόμενος, ὑπό τῶν παθῶν καθελκόμενος, ἐπί τήν γῆν κατασπᾶται.

πστ'. Ὅτε νοῦς τελείως τῶν παθῶν ἐλευθερωθῆ, τότε καί ἐπί τήν θεωρίαν τῶν ὄντων ἀμεταστρεπτί ὁδεύει, ἐπί τήν γνῶσιν τῆς ἀγίας Τριάδος τήν πορείαν ποιούμενος.

πζ'. Καθαρός ὑπάρχων ὁ νοῦς, τά νοήματα τῶν πραγμάτων ἀναλαμβάνων, εἰς τήν πνευματικήν θεωρίαν αὐτῶν κινεῖται· ἀκάθαρτος δέ ἐκ ῥαθυμίας γεγονώς, τά μὲν τῶν λοιπῶν πραγμάτων νοήματα ψιλὰ φαντάζεται· τά δέ ἀνθρώπινα δεχόμενος, εἰς αἰσχροὺς ἢ πονηροὺς λογισμοὺς μετατρέπεται.

πη'.(981) Ὅταν αἰεὶ ἐν τῷ καιρῷ προσευχῆς μηδέν τῶν τοῦ κόσμου νοημάτων διανοχλήσῃ τῷ νῷ, τότε γίνωσκε σαυτὸν μὴ ἕξω εἶναι τῶν ὄρων τῆς ἀπαθείας.

πθ'. Ὅταν ἡ ψυχὴ ἄρχηται τῆς ἰδίας ὑγείας ἐπαισθάνεσθαι, τότε καί τὰς ἐν τοῖς ὕπνοις φαντασίας, ψιλὰς καὶ ἀταράχους ἄρχεται βλέπειν.

τέσ. ἀνοικτό'. Ὡσπερ τὸν αἰσθητὸν ὀφθαλμόν ἢ καλλονὴ τῶν ὄρατῶν· οὕτω καὶ τὸν καθαρὸν νοῦν, ἢ γνῶσιν τῶν ἀοράτων πρὸς ἑαυτὴν ἐπισπᾶται. Ἀόρατα δέ λέγω, τὰ ἀσώματα.

τέσ. ἀνοικτό α'. Μέγα μὲν τὸ πρὸς τὰ πράγματα μὴ πάσχειν· μείζον δέ πολλῶ, τὸ πρὸς τὰς φαντασίας αὐτῶν ἀπαθῆ διαμεῖναι. Διότι ὁ διὰ τῶν λογισμῶν πρὸς ἡμᾶς τῶν δαιμόνων πόλεμος, τοῦ διὰ τῶν πραγμάτων πολέμου ἐστὶ χαλεπώτερος.

τέσ. ἀνοικτό β'. Ὁ τὰς ἀρετὰς κατορθώσας, καὶ τῇ γνώσει πλουτήσας, ὡς φυσικῶς λοιπὸν τὰ πράγματα διορῶν, πάντα κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον καὶ πράττει καὶ διαλέγεται, τὸ σύνολον μὴ παρατρεπόμενος. Ἐκ γάρ τοῦ εὐλόγως ἢ παραλόγως τοῖς πράγμασι χρήσασθαι, ἢ ἐνάρετοι ἢ φαῦλοι γινόμεθα.

τέσ. ἀνοικ. γ'. Σημεῖον ἄκρας ἀπαθείας, τὸ ψιλὰ τὰ νοήματα τῶν πραγμάτων αἰεὶ ἀναβαίνειν ἐπί τήν καρδίαν, καὶ ἐγρηγορότος τοῦ σώματος, καὶ κατὰ τοὺς ὕπνους.

τέσ. ἀνοικ. δ'. Διὰ μὲν τῆς ἐργασίας τῶν ἐντολῶν, τὰ πάθη ὁ νοῦς ἀποδύεται· διὰ δέ τῆς τῶν ὄρατῶν πνευματικῆς θεωρίας, τὰ ἐμπαθῆ τῶν πραγμάτων νοήματα. Διὰ δέ τῆς τῶν ἀοράτων γνώσεως, τήν τῶν ὄρατῶν θεωρίαν· ταύτην δέ, διὰ τῆς γνώσεως τῆς ἀγίας Τριάδος.

τέσ. ἀνοικ. ε'. Ὡσπερ ὁ ἥλιος ἀνατέλλων καὶ τὸν κόσμον φωτίζων, δείκνησὶ τε ἑαυτὸν καὶ τὰ ὑπ' αὐτοῦ φωτιζόμενα πράγματα· οὕτω καὶ ὁ τῆς δικαιοσύνης Ἥλιος τῷ καθαρῷ νῷ ἀνατέλλων, καὶ ἑαυτὸν δείκνυσι, καὶ πάντων τῶν ὑπ' αὐτοῦ γεγονότων καὶ γενησομένων τοὺς λόγους.

τέσ. ἀνοικ. στ'. Οὐκ ἐκ τῆς οὐσίας αὐτοῦ τὸν Θεὸν γινώσκομεν, ἀλλ' ἐκ τῆς μεγαλοουργίας αὐτοῦ καὶ προνοίας τῶν ὄντων. Διὰ τούτων γάρ ὡς δι' ἐσόπτρων, τήν ἄπειρον ἀγαθότητα καὶ σοφίαν καὶ δύναμιν κατανοοῦμεν.

τέσ. ἀνοικ. ζ'. Ὁ καθαρὸς νοῦς, ἢ ἐν τοῖς ψιλοῖς νοήμασι τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων εὐρίσκειται, ἢ ἐν τῇ τῶν ὄρατῶν φυσικῇ θεωρίᾳ, ἢ ἐν τῇ τῶν ἀοράτων· ἢ ἐν τῷ φωτὶ τῆς ἀγίας Τριάδος.

τέσ. ἀνοικ. η'. Ἐν τῇ τῶν ὄρατῶν θεωρίᾳ γενόμενος ὁ νοῦς, ἢ τοὺς φυσικοὺς αὐτῶν λόγους ἐρευνᾷ, ἢ τοὺς δι' αὐτῶν σημεινομένους, ἢ αὐτὴν τήν αἰτίαν ζητεῖ.

τέσ. ἀνοικ. θ'. Ἐν δέ τῇ τῶν ἀοράτων διατρίβων, τοὺς τε φυσικοὺς αὐτῶν λόγους ζητεῖ, καὶ τήν αἰτίαν τῆς γενέσεως αὐτῶν, καὶ τὰ τούτοις ἀκόλουθα. Καὶ τίς ἢ περὶ αὐτοὺς πρόνοια καὶ κρίσις.

ρ'. Ἐν δέ Θεῷ γενόμενος, τοὺς περὶ τῆς οὐσίας (984) αὐτοῦ πρῶτον λόγους, ζητεῖ μὲν ὑπὸ τοῦ πόθου φλεγόμενος, οὐκ ἐκ τῶν κατ' αὐτὸν δέ τήν παραμυθίαν εὐρίσκει· ἀμήχανον γάρ τοῦτο, καὶ ἀνένδεκτον πάση γενητῇ φύσει ἐξ ἴσου· ἐκ δέ τῶν περὶ αὐτὸν παραμυθεῖται· λέγω δὴ, τῶν περὶ αἰδιότητος, ἀπειρίας τε καὶ ἀοριστίας· ἀγαθότητός τε καὶ σοφίας καὶ δυνάμεως, δημιουργικῆς τε καὶ προνοητικῆς καὶ

κριτικής τῶν ὄντων. Καί τοῦτο πάντῃ καταληπτόν αὐτοῦ μόνον, ἡ ἀπειρία, καί αὐτό τό μηδέν γινώσκειν, ὑπέρ νοῦν γινώσκειν, ὡς που [edit. ὡσπερ] οἱ θεολόγοι ἄνδρες εἰρήκασι, Γρηγόριός τε καί Διονύσιος.

Περί ἀγάπης ἑκατοντάς δευτέρα.

α'. Ὁ γνησίως τόν Θεόν ἀγαπῶν, οὗτος καί ἀπερισπάστως πάντως προσεύχεται· καί ὁ ἀπερισπάστως πάντως προσευχόμενος, οὗτος καί γνησίως τόν Θεόν ἀγαπᾷ. Οὐκ εὐχεται δέ ἀπερισπάστως, ὃ τινι ἐπιγείων ἔχων τόν νοῦν προσηλωμένον· οὐκ ἄρα ἀγαπᾷ τόν Θεόν, ὃ τινι τῶν ἐπιγείων ἔχων τόν νοῦν δεδεμένον.

β'. Ὁ νοῦς πράγματι χρονίζων αἰσθητῶ, πάθος ἔχει πάντως πρός αὐτό· οἶον ἐπιθυμίας, ἢ λύπης, ἢ ὀργῆς, ἢ μνησικακίας· καί εἰ μή τοῦ πράγματος ἐκείνου καταφρονεῖ, τοῦ πάθους ἐκείνου ἐλευθεροῦσθαι οὐ δύναται.

γ'. Τά μέν πάθη τοῦ νοῦ κρατοῦντα συνδεσμοῦσιν αὐτόν τοῖς πράγμασι τοῖς ὑλικοῖς· καί τοῦ Θεοῦ χωρίσαντα, αὐτοῖς ἐνασχολεῖσθαι ποιοῦσιν. ἡ δέ τοῦ Θεοῦ ἀγάπη κρατήσασα, λύει αὐτόν τῶν δεσμῶν· παραφρονεῖν πείθουσα οὐ μόνόν τῶν αἰσθητῶν πραγμάτων, ἀλλά καί αὐτῆς ἡμῶν τῆς προσκαίρου ζωῆς.

δ'. Ἔργον τῶν ἐντολῶν, ψιλὰ ποιεῖν τά τῶν πραγμάτων νοήματα· ἀναγνώσεως δέ καί θεωρίας, ἄυλον καί ἀνείδεον τόν νοῦν ἀπεργάζεσθαι· (985) ἐκ δέ τούτου συμβαίνει, τό ἀπερισπάστως προσεύχεσθαι.

ε'. Οὐκ ἀρκεῖ πρακτική μέθοδος πρός τό τελείως τόν νοῦν παθῶν ἐλευθερωθῆναι, ὥστε δυνηθῆναι αὐτόν ἀπερισπάστως προσεύχεσθαι, εἰ μή καί διάφοροι αὐτόν διαδέξονται πνευματικά θεωρία. Ἡ μέν γάρ, ἀκρασίας καί μίσους μόνον τόν νοῦν ἐλευθεροῖ· αἱ δέ, καί λήθης καί ἀγνοίας αὐτόν ἀπαλλάττουσι· καί οὕτω δυνησεται ὡς δεῖ προσεύξασθαι.

στ'. Τῆς καθαρᾶς προσευχῆς δύο εἰσὶν ἀκρόταται καταστάσεις· ἡ μέν, τοῖς πρακτικοῖς· ἡ δέ, τοῖς θεωρητικοῖς ἐπισυμβαίνουσα. Καί ἡ μέν, ἐκ φόβου Θεοῦ καί ἐλπίδος ἀγαθῆς τῇ ψυχῇ ἐγγίνεται· ἡ δέ, ἀπό θείου ἔρωτος καί ἀκροτάτης καθάρσεως. Γνωρίσματα δέ τοῦ μέν πρώτου μέτρου, τό ἐν τῷ συναγαγεῖν τόν νοῦν ἐκ πάντων τῶν τοῦ κόσμου νοημάτων, καί ὡς αὐτῶ αὐτοῦ περισταμένου τοῦ Θεοῦ, ὡσπερ καί παρέστη, ποιεῖσθαι τὰς προσευχὰς ἀπερισπάστως καί ἀνενοχλήτως· τοῦ δέ δευτέρου, τό ἐν αὐτῇ τῇ ὁρμῇ τῆς προσευχῆς ἀρπαγῆναι τόν νοῦν ὑπό τοῦ θείου καί ἀπείρου φωτός, καί μήτε ἑαυτοῦ μήτε τινός ἄλλου τῶν ὄντων τό σύνολον ἐπαισθάνεσθαι, εἰ μή μόνου τοῦ διά τῆς ἀγάπης ἐν αὐτῶ τήν τοιαύτην ἔλλαμψιν ἐνεργοῦντος. Τότε δέ καί περί τούς περί Θεοῦ λόγους κινούμενος, καθαρὰς καί τρανάς τὰς περί αὐτοῦ λαμβάνει ἐμφάσεις.

ζ'. Ὁ τις ἀγαπᾷ, τούτου καί ἀντέχεται πάντως· καί πάντων τῶν πρός τοῦτο ἐμποδιζόντων αὐτῶ, καταφρονεῖ, ἵνα μή αὐτοῦ στερηθῆ, καί τόν Θεόν ἀγαπῶν, ἐπιμελεῖται καθαρᾶς προσευχῆς· καί πᾶν πάθος πρός τοῦτο ἐμποδίζον αὐτῶ, ἀποβάλλει ἐξ ἑαυτοῦ.

η'. Ὁ τήν μητέρα τῶν παθῶν ἀποβαλὼν φιλαυτίαν, καί τά λοιπά εὐχερῶς σύν Θεῶ ἀποτίθεται· οἶον ὀργήν, λύπην, μνησικακίαν, καί τά ἐξῆς· ὁ δέ ὑπό τοῦ πρώτου κρατούμενος, ὑπό τοῦ δευτέρου, κἄν μή θέλη, τιτρώσκεται. Φιλαυτία δέ ἐστι, τό πρός τό σῶμα πάθος.

θ'. Διά τὰς πέντε ταύτας αἰτίας οἱ ἄνθρωποι ἀγαπῶσιν ἀλλήλους, εἴτε ἐπαινετῶς, εἴτε ψεκτῶς. Οἶον, ἢ διά τόν Θεόν, ὡς ὁ ἐνάρετος πάντας, καί ὡς ὁ τόν ἐνάρετον κἄν μήπω ἐνάρετος· ἢ διά φύσιν, ὡς οἱ γονεῖς τά τέκνα, καί ἔμπαλιν· ἢ διά κενοδοξίαν, ὡς ὁ δοξάζομενος τόν δοξάζοντα· ἢ διά φιλαργυρίαν, ὡς ὁ πλούσιον διά λῆψιν· ἢ διά

φιληδονίαν, ὡς ὁ τὴν γαστέρα θεραπευόμενος καὶ τὰ ὑπὸ γαστέρα. Καὶ ἡ μὲν πρώτη, ἐπαινετή· ἡ δὲ δευτέρα, μέση· αἱ δὲ λοιπαί, ἐμπαθεῖς.

ι'. Ἐάν τινάς μὲν μισῆς, τινάς δὲ οὐδὲ ἀγαπᾷς οὐδὲ μισῆς· ἑτέρους δὲ ἀγαπᾷς, ἀλλὰ συμμέτρως· ἄλλους δὲ σφόδρα ἀγαπᾷς· ἐκ ταύτης τῆς ἀνισότητος, (988) γνῶθι ὅτι μακρὰν εἶ τῆς τελείας ἀγάπης, ἣτις ὑποτίθεται πάντα ἄνθρωπον ἐξ ἴσου ἀγαπῆσαι [Fr. ἀγαπᾶν].

ια'. Ἐκκλινον ἀπὸ κακοῦ, καὶ ποιήσον ἀγαθόν. Τουτέστι, Πολέμησον τοὺς ἐχθρούς, ἵνα μειώσης τὰ πάθη· ἔπειτα δὲ νῆφε, ἵνα μὴ αὐξήσωσι. Καὶ πάλιν· Πολέμησον, ἵνα κτήσῃ τὰς ἀρετάς· καὶ μετέπειτα νῆφε, ἵνα αὐτὰς διαφυλάξῃς. Καὶ τοῦτο ἂν εἴῃ, τὸ ἐργάζεσθαι, καὶ φυλάσσειν.

ιβ'. Οἱ κατὰ συγχώρησιν Θεοῦ πειράζοντες ἡμᾶς, ἢ τὸ ἐπιθυμητικόν τῆς ψυχῆς ἐκθερμαίνουσιν, ἢ τὸ θυμικόν ἐκταράσσουσιν, ἢ τὸ λογικόν ἐπισκοτίζουσιν, ἢ τὸ σῶμα ὀδύνας περιβάλλουσιν, ἢ τὰ σωματικά διαρπάζουσιν.

ιγ'. Ἡ δι' ἑαυτῶν ἡμᾶς οἱ δαίμονες ἐκπειράζουσιν, ἢ τοὺς μὴ φοβουμένους τὸν Κύριον καθ' ἡμῶν ἐφοπλίζουν. Καὶ δι' ἑαυτῶν μὲν, ὅταν ἐκ τῶν ἀνθρώπων ἰδιάσωμεν, ὥσπερ τὸν Κύριον ἐν τῇ ἐρήμῳ· διὰ τῶν ἀνθρώπων δέ, ὅταν μετὰ τῶν ἀνθρώπων συνδιατρίψωμεν, ὥσπερ καὶ τὸν Κύριον διὰ τῶν Φαρισαίων. Ἀλλ' ἡμεῖς εἰς τὸν τύπον ἡμῶν ἀποβλεπόμενοι, ἀμφοτέρωθεν αὐτοὺς ἀποκρουσώμεθα.

ιδ'. Ὅταν ἄρχηται ὁ νοῦς εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ προκόπτειν, τότε καὶ ὁ δαίμων τῆς βλασφημίας ἄρχεται ἐκπειράζειν αὐτόν· καὶ τοιούτους αὐτῷ λογισμοὺς ὑποβάλλει, οἷους ἀνθρώπων μὲν οὐδεὶς, μόνος δὲ ὁ τούτων πατήρ διάβολος ἐφευρίσκει. Τοῦτο δὲ ποιεῖ, φθονῶν τῷ θεοφιλεῖ· ἵνα εἰς ἀπόγνωσιν ἐλθῶν ὡς τοιαῦτα διανοηθεῖς, μηκέτι τολμήσῃ διὰ τῆς συνήθους προσευχῆς πρὸς αὐτόν ἀναπτῆναι. Οὐδὲν δὲ ἐντεῦθεν ὠφελεῖται ὁ ἀλάστωρ πρὸς τὸν ἴδιον σκοπόν· ἀλλὰ καὶ μᾶλλον βεβαιότερους ἡμᾶς ἀπεργάζεται. Πολεμούμενοι γὰρ καὶ ἀντιπολεμοῦντες, δοκιμώτεροι καὶ γνησιώτεροι εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ εὐρισκόμεθα. Ἡ δὲ ῥομφαία αὐτοῦ, εἰσέλθοι εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ, καὶ τὰ τόξα αὐτοῦ συντριβεῖν.

ιε'. Ὁ νοῦς ἐπιβάλλων τοῖς ὁρατοῖς, κατὰ φύσιν νοεῖ τὰ πράγματα διὰ μέσης τῆς αἰσθήσεως· καὶ οὔτε ὁ νοῦς κακόν, οὔτε τὸ κατὰ φύσιν νοεῖν· οὔτε δὲ τὰ πράγματα, οὔτε ἡ αἴσθησις· Θεοῦ γὰρ εἰσι ταῦτα τὰ ἔργα. Τί οὖν ἐστὶ τὸ κακόν; Δῆλον ὅτι τὸ πάθος τοῦ κατὰ φύσιν νοήματος, ὅπερ δύναται μὴ εἶναι ἐν τῇ τῶν νοημάτων χρήσει, ἐάν ὁ νοῦς γρηγορῇ.

ιστ'. Πάθος ἐστὶ κίνησις ψυχῆς παρά φύσιν, (989) ἢ ἐπὶ φιλίαν ἄλογον, ἢ ἐπὶ μῖσος ἄκριτον, ἢ τινος, ἢ διὰ τι τῶν αἰσθητῶν. Οἷον ἐπὶ μὲν φιλίαν ἄλογον, ἢ βρωμάτων, ἢ γυναικός, ἢ χρημάτων, ἢ δόξης παρερχομένης, ἢ τινος ἄλλου τῶν αἰσθητῶν, ἢ διὰ ταῦτα. Ἐπὶ μῖσος δὲ ἄκριτον· οἷον ἢ τινος τῶν προειρημένων, ὡς εἴρηται, ἢ πρὸς τινα διὰ ταῦτα.

ιζ'. Ἡ πάλιν κακία ἐστίν, ἢ ἐσφαλμένη κρίσις τῶν νοημάτων, ἢ ἐπακολουθεῖ ἢ παράχρησις τῶν πραγμάτων. Οἷον ὡς ἐπὶ τῆς γυναικός, ἢ ὀρθή κρίσις τῆς συνουσίας, ὁ σκοπός ἐστὶ τῆς παιδοποιίας. Ὁ οὖν εἰς τὴν ἡδονὴν ἀποβλεψάμενος, ἐσφάλῃ περὶ τὴν κρίσιν, τὸ μὴ καλόν ὡς καλόν ἠγησάμενος. Ὁ γοῦν τοιοῦτος, παραχρῆται γυναικί συνουσιαζόμενος. Καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων πραγμάτων καὶ νοημάτων.

ιη'. Ὅτε τὸν νοῦν σου οἱ [Fr. Ὅταν τοῖνον τὸν νοῦν οἱ] δαίμονες τῆς σωφροσύνης ἐκβαλόντες, τοῖς τῆς προνείας λογισμοῖς περικυκλώσωσι, τότε μετὰ δακρύων λέγε πρὸς τὸν Δεσπότην· Ἐκβαλόντες με νῦν περιεκύκλωσάν με, τὸ ἀγαλλίαμά μου λύτρωσαί με, ἀπὸ τῶν κυκλωσάντων με· καὶ σώζη.

ιθ'. Βαρὺς ὁ τῆς πορνείας δαίμων, καὶ σφοδρῶς ἐπιτίθεται τοῖς κατὰ τοῦ πάθους ἀγωνιζόμενοις· καὶ μάλιστα ἐν τῇ ἀμελείᾳ τῆς διαίτης, καὶ ἐν ταῖς συντυχίαις τῶν

γυναικῶν. Λεληθότως γάρ τῇ λειότητι τῆς ἡδονῆς ὑποκλέπτων τόν νοῦν, μετέπειτα ἐπεμβαίνει διά τῆς μνήμης ἡσυχάζοντι, τό τε σῶμα ἐμπυρίζων, καί ποικίλας μορφάς τῷ νῷ παριστῶν. Διό καί πρός τήν συγκατάθεσιν τῆς ἀμαρτίας αὐτόν ἐκκαλεῖται· ἄς ἐάν θέλης μή ἐγχνονίζεις ἐν σοί, νηστείαν ἀναλαβοῦ καί κόπον καί ἀγρυπνίαν, καί τήν καλήν ἡσυχίαν μετά ἐκτενοῦς προσευχῆς.

κ'. Οἱ τήν ψυχὴν ἡμῶν αἰεὶ ζητοῦντες, διά τῶν ἐμπαθῶν λογισμῶν ζητοῦσιν, ἴνα αὐτήν εἰς τήν κατά διάνοιαν, ἢ τήν κατ' ἐνέργειαν ἀμαρτίαν ἐμβάλωσιν. Ὅταν οὖν εὕρωσι τόν νοῦν μή παραδεχόμενον, τότε αἰσχυνθήσονται καί ἐντραπήσονται· ὅταν δέ τῇ πνευματικῇ θεωρίᾳ ἐνασχολούμενον, τότε ἀποστραφήσονται καί καταισχυνθήσονται σφόδρα διά τάχους.

κα'. Διακόνου λόγον ἐπέχει, ὁ πρός τοὺς ἱερούς ἀγῶνας ἀλείφων τόν νοῦν, καί τοὺς ἐμπαθεῖς λογισμούς ἀπελεύνων ἀπ' αὐτοῦ· πρεσβυτέρου δέ, ὁ εἰς τήν γνῶσιν τῶν ὄντων φωτίζων, καί τήν ψευδώνυμον γνῶσιν ἐξαφανίζων· (992) ἐπισκόπου δέ, ὁ τῷ ἀγίῳ μύρῳ τελειῶν τῆς γνώσεως τῆς προσκυνητῆς καί ἀγίας Τριάδος.

κβ'. Ἀσθενοῦσι μὲν οἱ δαίμονες, ὅταν διά τῶν ἐντολῶν μειῶνται τὰ πάθη τὰ ἐν ἡμῖν· ἀπόλλυνται δέ, ὅταν εἰς τέλος διά τῆς ἀπαθείας τῆς ψυχῆς ἐξαφανίζονται, μηκέτι εὐρίσκοντες τὰ δι' ὧν ἐν αὐτῇ εὐρίσκοντο καί ἐπολέμουν αὐτήν· καί τοῦτο ἄν εἶη τό, Ἀσθενήσουσι, καί ἀπολοῦνται ἀπὸ προσώπου σου.

κγ'. Οἱ μὲν τῶν ἀνθρώπων διά φόβον ἀνθρώπινον τῶν παθῶν ἀπέχονται· οἱ δέ, διά κενοδοξίαν· ἄλλοι δέ, δι' ἐγκράτειαν· ἕτεροι δέ, διά θείων κριμάτων τῶν παθῶν ἐλευθεροῦνται.

κδ'. Πάντες οἱ λόγοι τοῦ Κυρίου, τὰ τέσσαρα ταῦτα περιέχουσι· τὰς ἐντολάς, τὰ δόγματα, τὰς ἀπειλάς, τὰς ἐπαγγελίας· καί πᾶσαν σκληραγωγίαν διά ταῦτα ὑπομένομεν· οἶον, νηστείας, ἀγρυπνίας, χαμευνίας, κόπους καί μόχθους ἐν διακονίαις, ὕβρεις, ἀτιμίας, στρεβλώσεις, θανάτους, καί τὰ ὅμοια. Διά γάρ τοὺς λόγους τῶν χειλῶν σου, φησίν, ἐγὼ ἐφύλαξα ὁδοὺς σκληράς.

κε'. Μισθός τῆς ἐγκρατείας, ἡ ἀπάθεια· τῆς δέ πίστεως, ἡ γνῶσις· καί ἡ μὲν ἀπάθεια, τίκτει τήν διάκρισιν· ἡ δέ γνῶσις, τήν εἰς θεόν ἀγάπην [Fr. τήν θείαν ἀγάπην].

κς'. Πρακτικὴν μὲν ὁ νοῦς κατορθῶν, εἰς φρόνησιν προκόπτει· θεωρητικὴν δέ, εἰς γνῶσιν. Τῆς μὲν γάρ ἐστίν, εἰς διάκρισιν ἀρετῆς καί κακίας φέρειν τόν ἀγωνιζόμενον· τῆς δέ, εἰς τοὺς περὶ ἀσωμάτων καί σωμάτων λόγους ἄγειν τόν μέτοχον. Τῆς δέ θεολογικῆς χάριτος, τοτηνικαῦτα καταξιοῦται, ὀπηνίκα τὰ προειρημένα πάντα διά τῶν τῆς ἀγάπης πτερῶν διαπεράσας, καί ἐν Θεῷ γενόμενος, τόν περὶ αὐτοῦ λόγον διά τοῦ πνεύματος, ὡς ἀνθρώπινῳ νῷ δυνατόν, διασκοπήσει.

κζ'. Θεολογεῖν μέλλων, μή τοὺς κατ' αὐτόν ζητήσης λόγους (οὐ μὴ γάρ εὕρη ἀνθρώπινος νοῦς· ἀλλ' οὐδὲ ἄλλου τινός τῶν μετὰ Θεόν), ἀλλὰ τοὺς περὶ αὐτόν, ὡς οἶόν τε, διασκοπεί. Οἶον τοὺς περὶ αἰδιότητος, ἀπειρίας τε καί ἀοριστίας, ἀγαθότητός τε καί σοφίας καί δυνάμεως, δημιουργικῆς τε καί προνοητικῆς, καί κριτικῆς τῶν ὄντων. Οὗτος γάρ ἐν ἀνθρώποις μέγας θεολόγος, ὁ τούτων τοὺς λόγους κἄν ποσῶς ἐξευρίσκων.

κη'. Δυνατός ἀνὴρ, ὁ τῇ πράξει τήν γνῶσιν συζεύξας. Τῇ μὲν γάρ, τήν ἐπιθυμίαν μαραίνει καί τόν θυμόν ἡμεροῖ· τῇ δέ, τόν νοῦν πτεροῖ, καί πρός Θεόν ἐκδημεῖ.

κθ'. Ὅταν λέγῃ Κύριος· Ἐγὼ, καί ὁ Πατήρ, ἐν ἑσμεν, τό ταυτόν τῆς οὐσίας σημαίνει. Ὅταν δέ πάλιν λέγῃ· Ἐγὼ ἐν τῷ Πατρί, καί ὁ Πατήρ ἐν ἐμοί, τό ἀχώριστον δηλοῖ τῶν ὑποστάσεων. (993) Οἱ οὖν Τριθεῖται χωρίζοντες τοῦ Πατρός τόν Υἱόν, εἰς ἀμφίκριμνον ἐπίπτουσιν. Ἡ γάρ συναΐδιον λέγοντες τῷ Πατρί τόν Υἱόν, χωρίζοντες δέ αὐτόν ἐξ αὐτοῦ, ἀναγκάζονται λέγειν μὴ ἐξ αὐτοῦ γεγεννησθαι, καί ἐμπεσεῖν εἰς τό τρεῖς λέγειν Θεούς, καί τρεῖς ἀρχάς· ἢ ἐξ αὐτοῦ γεγεννησθαι

337

λέγοντες, χωρίζοντες δέ, αναγκάζονται λέγειν μή συναΐδιον εἶναι τῷ Πατρί, καί ποιῆσαι ὑπό χρόνον τόν τῶν χρόνων δεσπότην. Χρή γάρ καί τόν ἕνα Θεόν τηρεῖν, καί τάς τρεῖς ὑποστάσεις ὁμολογεῖν, κατὰ τόν μέγαν Γρηγόριον· καί ἐκάστην μετά τῆς ιδιότητος. Καί γάρ " διαιρεῖται" μέν, ἀλλ' "ἀδιαιρέτως, κατὰ τόν αὐτόν καί συνάπτεται μέν, διηρημένως δέ." Καί διά τοῦτο, παράδοξος καί ἡ διαίρεσις καί ἡ ἔνωσις. Ἐπεὶ τί ἔχει τό παράδοξον, εἰ ὡς ἄνθρωπος ἀνθρώπῳ ἠνωταί τε καί κεχώρισται, οὕτω καί ὁ Υἱός τῷ Πατρί, καί οὐδέν πλέον;

λ'. Ὁ τέλειος ἐν ἀγάπῃ, καί εἰς ἄκρον ἀπαθείας ἐλθών, οὐκ ἐπίσταται διαφοράν ἰδίου καί ἀλλοτρίου, ἢ ἰδίας καί ἀλλοτρίας, ἢ πιστοῦ καί ἀπίστου, ἢ δούλου καί ἐλευθέρου, ἢ ὅλως ἄρσενος καί θηλείας· ἀλλ' ἀνώτερος τῆς τῶν παθῶν τυραννίδος γενόμενος, καί εἰς τήν μίαν φύσιν τῶν ἀνθρώπων ἀποβλεπόμενος, πάντας ἐξ ἴσου θεωρεῖ, καί πρός πάντας ἴσως διάκειται. Οὐκ ἔστι γάρ ἐν αὐτῷ Ἑλληνας καί Ἰουδαῖος, οὐδέ ἄρσεν καί θῆλυ, οὐδέ δοῦλος καί ἐλεύθερος· ἀλλά πάντα καί ἐν πᾶσι Χριστός.

λα'. Ἐκ τῶν ὑποκειμένων ἐν τῇ ψυχῇ παθῶν, λαμβάνουσιν οἱ δαίμονες τάς ἀφορμάς τοῦ κινεῖν ἐν ἡμῖν τοὺς ἐμπαθεῖς λογισμούς. Εἶτα διά τούτων πολεμοῦντες τόν νοῦν, ἐκβιάζονται αὐτόν εἰς συγκατάθεσιν ἐλθεῖν τῆς ἁμαρτίας. Ἡττηθέντος δέ αὐτοῦ, ἄγουσιν εἰς τήν κατά διάνοιαν ἁμαρτίαν. Καί ταύτης ἀποτελεσθείσης, φέρουσιν αὐτόν λοιπόν αἰχμάλωτον εἰς τήν πρᾶξιν. Μετά δέ ταύτην λοιπόν, οἱ τήν ψυχὴν διά τῶν λογισμῶν ἐρημώσαντες, σὺν αὐτοῖς ὑποχωροῦσι. Μένει δέ μόνον ἐν τῷ νῷ τό εἶδωλον τῆς ἁμαρτίας, περί οὗ φησὶν ὁ Κύριος· ὅταν ἴδητε τό βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως ἐστῶς ἐν τόπῳ ἁγίῳ, ὁ ἀναγινώσκων νοεῖτω· ὅτι τόπος ἅγιος καί ναός Θεοῦ, ὁ νοῦς ὑπάρχει τοῦ ἀνθρώπου, ἐν ᾧ οἱ δαίμονες διά τῶν ἐμπαθῶν λογισμῶν τήν ψυχὴν ἐρημώσαντες, τό εἶδωλον τῆς ἁμαρτίας ἔστησαν. Ὅτι δέ καί ἱστορικῶς ἤδη ταῦτα γέγονεν, οὐδεὶς τῶν τὰ Ἰωσήπεια ἀνεγνωκότων, ὡς οἶμαι, ἀμφιβάλλει. Πλήν τινές φασὶ καί ἐπὶ τοῦ Ἀντιχρίστου ταῦτα γενήσεσθαι.

λβ'. Τρία εἰσὶ τὰ κινουῦντα ἡμᾶς ἐπὶ τὰ καλὰ· τὰ φυσικά σπέρματα· αἱ ἅγαι Δυνάμεις, καί ἡ ἀγαθὴ προαίρεσις. Καί τὰ μέν φυσικά σπέρματα, ὡς ὅταν (996) ὁ θέλομεν ἵνα ποιῶσιν ἡμῖν οἱ ἄνθρωποι, καί ἡμεῖς ὁμοίως ποιῶμεν αὐτοῖς· ἢ ὡς ὅταν ἴδωμέν τινα ἐν στενώσει ἢ ἐν ἀνάγκῃ, καί φυσικῶς ἐλεῶμεν. Αἱ δέ ἅγαι Δυνάμεις, οἷον ὅταν κινούμενοι ἐπὶ καλῷ πράγματι, εὖρωμεν συνεργίαν ἀγαθὴν, καί κατευοδῶμεθα. Ἡ δέ ἀγαθὴ προαίρεσις, ὡς ὅταν διακρίνοντες ἀπὸ τοῦ κακοῦ τό καλόν, αἰρώμεθα τό ἀγαθόν.

λγ'. Τρία δέ πάλιν εἰσὶ τὰ κινουῦντα ἡμᾶς ἐπὶ τὰ κακά· τὰ πάθη, οἱ δαίμονες, καί ἡ κακὴ προαίρεσις. Καί τὰ μέν πάθη, ὡς ὅταν ἐπιθυμῶμεν πράγματος παρά λόγον· οἷον ἢ βρώματος, παρά τόν καιρόν, ἢ παρά τήν χρείαν, ἢ γυναικός παρά τόν σκοπόν τῆς παιδοποιΐας, καί τῆς μή νομίμου. Καί πάλιν, ὅταν ὀργιζώμεθα, ἢ λυπώμεθα παρά τό εἶκος· οἷον, κατὰ τοῦ ἀτιμάσαντος, ἢ ζημιώσαντος. Οἱ δέ δαίμονες, οἷον ὅταν ἐν τῇ ἐμελείᾳ ἡμῶν, καιροσκοποῦντες ἐπιτίθωνται ἡμῖν ἄφνω μετά πολλῆς σφοδρότητος κινουῦντες τὰ προειρημένα πάθη, καί τὰ ὅμοια. Ἡ δέ κακὴ προαίρεσις, οἷον, ὅτε ἐν γνῶσει τοῦ καλοῦ, κακῶν ἀνθαιρώμεθα.

λδ'. Μισθοὶ τῶν πόνων τῆς ἀρετῆς, εἰσὶν ἡ ἀπάθεια καί ἡ γνῶσις. Αὗται γάρ πρόξενοι γίνονται βασιλείας οὐρανῶν· ὡς καί τὰ πάθη καί ἡ ἀγνωσία, κολάσεως αἰωνίου. Ὁ οὖν τούτους [in uno Reg. etn. ταύτας] διά δόξαν ἀνθρώπων ζητῶν, καί μή δι' αὐτό τό καλόν, ἀκούει παρά τῆς Γραφῆς· Αἰτεῖτε, καί οὐ λαμβάνετε, διότι κακῶς αἰτεῖσθε.

λε'. Εἰσὶ πολλά τινα φύσει καλὰ ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων γινόμενα, ἀλλ' οὐ καλὰ πάλιν διά τινα αἰτίαν· οἷον, νηστεία καί ἀγρυπνία, προσευχή καί ψαλμωδία, ἐλεημοσύνη καί ξενοδοχία, φύσει καλὰ ἔργα εἰσὶν· ἀλλ' ὅταν διά κενοδοξίαν γίνωνται, οὐκ ἔτι καλὰ.

λστ'. Πάντων τῶν πραττομένων ὑφ' ἡμῶν τόν σκοπόν ζητεῖ ὁ Θεός· εἴτε δι' αὐτόν πράττομεν, εἴτε δι' ἄλλην αἰτίαν.

λζ'. Ὅταν ἀκούσης τῆς Γραφῆς λεγούσης· Ὅτι σύ ἀποδώσεις ἐκάστῳ κατά τὰ ἔργα αὐτοῦ· οὐ παρά τόν ὀρθόν σκοπόν πραττόμενα, εἰ καί δοκεῖ καλά εἶναι, ὁ Θεός ἀποδίδωσιν· ἀλλά τὰ κατά τόν ὀρθόν δηλονότι. Οὐ γάρ εἰς τὰ γινόμενα, ἀλλ' εἰς τόν σκοπόν τῶν γινομένων, ἢ τοῦ Θεοῦ κρίσις ἐφορᾷ.

λη'. Ὁ τῆς ὑπερηφανίας δαίμων, διπλῆν ἔχει τήν πονηρίαν· ἢ γάρ ἑαυτῷ ἀναπειθεῖ τόν μοναχόν ἐπιγράφειν τὰ κατορθώματα, καί οὐχί τῷ Θεῷ, τῷ καί χορηγῷ τῶν καλῶν, καί βοηθῷ πρός κατόρθωσιν· ἢ τούτῳ μὴ πειθόμενον, τούς ἔτι ἀτελεστέρους τῶν ἀδελφῶν ὑποβάλλει ἐξουθενεῖν. Ἄγνοεῖ δέ καί οὕτως ὁ ἐνεργούμενος, (997) ὅτι τήν τοῦ Θεοῦ βοήθειαν ἀναπειθεῖ αὐτόν ἀπαρνεῖσθαι. Εἰ γάρ ἐκείνους ὡς μὴ δυνηθέντας κατορθῶσαι ἐξουθενεῖ, ἑαυτόν δηλονότι ὡς ἐξ ἰδίας δυνάμεως κατορθώσαντα εἰσάγει. Ὅπερ ἐστὶ ἀμήχανον, τοῦ Κυρίου εἰπόντος· Χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθαι ποιεῖν οὐδέν. Ἐπειδὴ ἡ ἡμετέρα ἀσθένεια κινουμένη ἐπὶ τὰ καλά, ἄνευ τοῦ τοῦ χορηγοῦ τῶν καλῶν εἰς τέλος ἄγειν οὐ δύναται.

λθ'. Ὁ ἐγνωκῶς τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως τήν ἀσθένειαν, οὗτος εἴληφε πείραν τῆς θείας δυνάμεως· καί ὁ τοιοῦτος δι' αὐτῆς τὰ μὲν κατορθώσας· τὰ δέ σπεύδων κατορθῶσαι, οὐκ ἐξουθενεῖ ποτε οὐδένα ἀνθρώπων. Οἶδε γάρ, ὅτι ὡσπερ αὐτῷ ἐβοήθησε, καί πολλῶν παθῶν καί χαλεπῶν ἠλευθέρωσεν, οὕτω δυνατός ἐστι καί πᾶσι βοηθησάμενος ὅτε θέλει· καί μάλιστα τοῖς δι' αὐτόν ἀγωνιζομένοις· εἰ καί κρίμασιν τισιν, ὑφ' ἑν πάντας τῶν παθῶν οὐκ ἀπαλλάττει· ἀλλ' ἰδίους καιροῖς, ὡς ἀγαθός καί φιλόανθρωπος ἰατρός, ἕκαστον τῶν σπευδόντων ἰᾶται.

μ'. Ἐπὶ τῇ τῶν παθῶν ἀνεργησίᾳ, ἢ ὑπερηφανία ἐπισυμβαίνει, ἢ τῶν αἰτιῶν ἀποκρυπτομένων, ἢ τῶν δαιμόνων δολερῶς [edot. δολουργῶς] ὑποχωρούντων.

μα'. Πᾶσα σχεδόν ἁμαρτία, διὰ ἡδονὴν γίνεται· καί ἡ ταύτης ἀναίρεσις, διὰ κακοπαθείας καί λύπης, ἢ ἐκουσίου ἢ ἀκουσίου, διὰ μετανοίας, ἢ οἰκονομικῆς ἐπιφορᾶς [edit. περιφορ.] διὰ τῆς προνοίας ἐπαγομένης· Εἰ γάρ ἑαυτοῦς ἐκρίνομεν, φησὶν, οὐκ ἂν ἐκρινόμεθα· κρινόμενοι δέ, ὑπὸ Κυρίου (1000) παιδευόμεθα, ἵνα μὴ σὺν τῷ κόσμῳ κατακριθῶμεν.

μβ'. Ὅταν σοι ἔλθῃ ἐξ ἀπροσδοκῆτου πειρασμός, μὴ τόν δι' οὗ αἰτιῶ· ἀλλά τό διά τί ζητεῖ, καί εὐρίσκεις διόρθωσιν. Ἐπεὶ, εἴτε δι' ἐκείνου, εἴτε δι' ἄλλου, πιεῖν εἶχες τῶν τοῦ Θεοῦ κριμάτων τό ἀψίνθιον.

μγ'. Ὅσον εἶ κακότροπος, τό κακοπαθεῖν μὴ ἀπαναίνου, ἵνα δι' αὐτῆς ταπεινωθεῖς, τήν ὑπερηφανίαν ἐμέσῃ.

μδ'. Οἱ μὲν τῶν πειρασμῶν, ἡδονάς· οἱ δέ, λύπας· οἱ δέ, ὀδύνας σωματικὰς τοῖς ἀνθρώποις προσάγουσι. Κατά γάρ τήν ἐγκειμένην τῇ ψυχῇ αἰτίαν τῶν παθῶν, καί τό φάρμακον ὁ ἰατρός τῶν ψυχῶν διά τῶν αὐτοῦ κριμάτων ἐπιτίθησιν.

με'. Αἱ ἐπιφοραὶ τῶν πειρασμῶν, τοῖς μὲν πρός ἤδη γεγονότων ἁμαρτημάτων ἀναίρεσιν· τοῖς δέ, πρός νῦν ἐνεργουμένων· ἄλλοις, πρός μελλόντων ἐνεργεῖσθαι ἀνακοπήν, ἐπάγονται. Δίχα τῶν πρός δοκιμὴν ἐπισυμβαινόντων, ὡς ἐπὶ τοῦ Ἰώβ.

μστ'. Ὁ μὲν ἐχέφρων, τῶν θείων κριμάτων τήν ἰατροῦ ἀναλογιζόμενος, εὐχαρίστως φέρει τὰς διὰ τούτων ἐπισυμβαινούσας αὐτῷ συμφορᾶς· μηδένα τούτων αἴτιον, ἢ τὰς ἑαυτοῦ ἁμαρτίας λογιζόμενος. Ὁ δέ ἄφρων, τήν τοῦ Θεοῦ ἀγνοῶν σοφωτάτην πρόνοιαν, ἁμαρτάνων καί παιδευόμενος, ἢ τόν Θεόν, ἢ τούς ἀνθρώπους τῶν ἑαυτοῦ κακῶν αἰτίους λογίζεται.

μζ'. Εἰσὶ τινὰ ἰστώντα τὰ πάθη τῆς κινήσεως, καί μὴ ἐῶντα προβῆναι εἰς αὐξήσιν· καί εἰσὶν ἕτερα ἐλαττοῦντα, καί εἰς μείωσιν ἄγοντα. Οἶον, νηστεία καί κόπος καί ἀγρυπνία, οὐκ ἐῶσιν αὐξεῖν τήν ἐπιθυμίαν· ἀναχώρησις δέ καί θεωρία καί προσευχή, καί ἔρωσις εἰς Θεόν, ἐλαττοῦσιν αὐτήν, καί εἰς ἀφανισμόν ἄγουσι. Καί ἐπὶ

τοῦ θυμοῦ δέ ὁμοίως. Οἶον, μακροθυμία καί ἀμνησικακία καί πραότης, ἰστώσιν αὐτόν, καί οὐκ ἔωσιν αὔξειν· ἀγάπη δέ καί ἐλεημοσύνη καί χρηστότης καί φιλανθρωπία, εἰς μείωσιν ἄγουσιν.

μη'. Οὐτινος ὁ νοῦς διαπαντός ἐστὶ πρὸς Θεόν, τούτου καί ἡ ἐπιθυμία εἰς τὸν θεῖον ὑπερηύξησεν ἔρωτα· καί ὁ θυμὸς ὀλοστός εἰς τὴν θεῖαν μετετρέπη ἀγάπην. Τῇ γάρ χρονία τῆς θείας ἐλλάμψεως μετουσία, ὅλος φωτοειδῆς γεγονώς, καί τό παθητικόν αὐτοῦ μέρος πρὸς ἑαυτὸν συσφίγξας, εἰς ἔρωτα θεῖον, ὡς εἴρηται, ἀκατάληκτον, καί ἀγάπης ἀκατάπαυστον, ἔστρεψεν, ὅλως ἐκ τῶν ἐπιγείων ἐπὶ τό θεῖον μεταγαγών.

μθ'. Οὐ πάντως ὁ μή φθονῶν, μηδέ ὀργιζόμενος μηδέ μνησικακῶν τῷ λυπήσαντι, ἤδη καί ἀγάπην ἔχει πρὸς αὐτόν. Δύναται γάρ καί μήπω ἀγαπῶν, (1001) κακόν ἀντί κακοῦ μή ἀποδοῦναι, διὰ τὴν ἐντολήν· οὐ πάντως δέ ἔτι καί καλόν ἀνταποδοῦναι κακοῦ, ἀβιάστως. Τό γάρ ἐκ διαθέσεως καλῶς ποιεῖν τοῖς μισοῦσι, μόνης ἐστί τῆς πνευματικῆς τελείας ἀγάπης.

ν'. Οὐχ ὁ μή ἀγαπῶν τινα, ἤδη πάντως καί μισεῖ αὐτόν· οὐδέ πάλιν, ὁ μή μισῶν, ἤδη πάντως καί ἀγαπᾷ. Ἀλλά δύναται ὡς μέσος εἶναι πρὸς αὐτόν· τουτέστι, μήτε ἀγαπᾷν, μήτε μισεῖν. Τὴν γάρ ἀγαπητικὴν διάθεσιν, μόνον οἱ ἐν τῷ ἐνάτῳ κεφαλαίῳ ταύτης τῆς ἑκατοντάδος εἰρημένοι πέντε τρόποι, ἐμποιοῦν πεφύκασιν, ὃ τε ἐπαινετός καί ὁ μέσος, καί οἱ ψεκτοί.

να'. Ὅταν ἴδῃς τὸν νοῦν σου τοῖς ὑλικοῖς ἡδέως ἐνασχολούμενον, καί τοῖς τούτων νοήμασιν ἐμφιλοχωροῦντα, γίνωσκε σεαυτὸν ταῦτα μᾶλλον ἢ τὸν Θεόν ἀγαπῶντα. Ὅπου γάρ ἐστιν ὁ θησαυρός σου, φησὶν ὁ Κύριος, ἐκεῖ καί ἡ καρδία ἔσται.

νβ'. Νοῦς Θεῷ συναπτόμενος, καί αὐτῷ ἐγχρονίζων διὰ προσευχῆς καί ἀγάπης, σοφός γίνεται καί ἀγαθός καί δυνατός καί φιλόανθρωπος καί ἐλεήμων καί μακρόθυμος· καί ἀπλῶς εἰπεῖν, πάντα σχεδόν τὰ θεῖα ἰδιώματα ἐν ἑαυτῷ περιφέρει. Τούτου δέ ἀναχωρῶν [Ft. ἀποχωρῶν], καί τῶν ὑλικῶν προσχωρῶν, ἢ κτηνώδης γίνεται φιλήδονος γεγονώς· ἢ θηριώδης, διὰ ταῦτα τοῖς ἀνθρώποις μαχόμενος.

νγ'. Κόσμον λέγει ἡ Γραφή τὰ ὑλικά πράγματα· καί κοσμικοὶ εἰσι, οἱ τούτοις τὸν νοῦν ἐνασχολοῦντες, πρὸς οὓς καί λέγει ἐντρεπτικώτερον· Μὴ ἀγαπᾶτε τὸν κόσμον, μηδέ τὰ ἐν τῷ κόσμῳ. Ἡ ἐπιθυμία τῆς σαρκός, καί ἐπιθυμία τῶν ὀφθαλμῶν, καί ἡ ἀλαζονεία τοῦ βίου, οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ Θεοῦ· ἀλλ' ἐκ τοῦ κόσμου ἐστί, καί τὰ ἐξῆς.

νδ'. Μοναχός ἐστὶν, ὁ τῶν ὑλικῶν πραγμάτων τὸν νοῦν ἀποχωρίσας· καί δι' ἐγκρατείας καί ἀγάπης καί ψαλμωδίας καί προσευχῆς προσκαρτερῶν τῷ Θεῷ.

νε'. Κτηνοτρόφος μὲν ἐστὶν νοητός, ὁ πρακτικός· κτηνῶν γάρ λόγος ἐπέχουσι τὰ ἠθικά κατορθώματα· διό καί ἔλεγεν Ὁ'Ιακώβ· Ἄνδρες κτηνοτρόφοι εἰσὶν οἱ παῖδες σου. Ποιμὴν δέ προβάτων, ὁ γνωστικός. Προβάτων γάρ ἐπέχουσιν οἱ λογισμοί, ἐπὶ τὰ ὄρη τῶν θεωρημάτων ὑπὸ τοῦ νοῦ ποιμαινόμενοι. Διὰ τοῦτο καί Βδέλυγμα τοῖς Αἰγυπτίοις πᾶς ποιμὴν προβάτων, ἤγουν ταῖς ἐναντίαις δυνάμεσι.

νστ'. Ὁ μὲν φαῦλος νοῦς, κινουμένου τοῦ σώματος διὰ τῶν αἰσθήσεων ἐπὶ τὰς ἰδίας ἐπιθυμίας καί ἡδονάς, ἐξακολουθεῖ, καί συγκατατίθεται ταῖς τούτου φαντασίαις καί ὀρμαῖς· ὁ δέ ἐνάρετος, ἐγκρατεύεται, καί κατέχει ἑαυτὸν ἀπὸ τῶν ἐμπαθῶν φαντασιῶν καί ὀρμῶν, καί μᾶλλον φιλοσοφεῖ βελτίους ποιῆσαι τὰς τοιαύτας αὐτοῦ κινήσεις.

(1004) νζ'. Τῶν ἀρετῶν, αἱ μὲν εἰσι σωματικά· αἱ δέ, ψυχικά. Καί σωματικά μὲν εἰσιν, οἷον νηστεία, ἀγρυπνία, χαμευνία, διακονία, ἐργόχειρον πρὸς τό μή ἐπιβαρῆσαι τινα, ἢ πρὸς μετάδοσιν, καί τὰ ἐξῆς. Ψυχικά δέ εἰσιν, οἷον ἀγάπη, μακροθυμία, πραότης, ἐγκράτεια, προσευχή, καί τὰ ἐξῆς. Ἐάν οὖν ἔκ τινος ἀνάγκης, ἢ περιστάσεως σωματικῆς, οἷον ἀρρώστιας, ἢ τινος τῶν τοιούτων, συμβῆ ἡμῖν μή

ἐκτελέσαι δυνηθῆναι τὰς προειρημένας σωματικὰς ἀρετάς, συγγνώμην ἔχομεν παρά Κυρίου, τοῦ καί τὰς αἰτίας εἰδότος· τὰς δὲ ψυχικὰς μὴ ἐκτελοῦντες οὐδεμίαν ἔξομεν ἀπολογία. Οὐ γάρ εἰσιν ὑπὸ ἀνάγκην.

νθ'. Ἡ εἰς Θεὸν ἀγάπη, πάσης ἡδονῆς παρερχομένης, καὶ παντός πόνου καὶ λύπης πείθει καταφρονεῖν τὸν μέτοχον αὐτῆς. Καὶ πειθέτωσάν σε οἱ ἄγιοι πάντες, τοσαῦτα πεπονθότες διὰ Χριστόν.

νθ'. Πρόσεχε σεαυτῷ ἀπὸ τῆς μητρὸς τῶν κακῶν, φιλαυτίας, ἣτις ἐστὶν ἡ τοῦ σώματος ἄλογος φιλία. Ἐκ ταύτης γὰρ εὐλογοφανῶς τίκονται οἱ πρῶτοι καὶ ἐμπαθεῖς καὶ γενικώτατοι τρεῖς ἐμμανεῖς λογισμοί· ὁ τῆς γαστριμαργίας λέγω, καὶ φιλαργυρίας, καὶ κενοδοξίας· τὰς ἀφορμὰς ἐκ τῆς ἀναγκαίας τοῦ σώματος δῆθεν λαμβάνοντες χρείας· ἐξ ὧν γεννᾶται ἅπας ὁ τῶν κακῶν κατάλογος. Δεῖ οὖν, ὡς εἴρηται, προσέχειν ἀναγκαίως, καὶ ταύτην πολεμεῖν μετὰ πολλῆς νήψεως. Ταύτης γὰρ ἀναιρουμένης, συναναιροῦνται πάντες οἱ ἐξ αὐτῆς.

ξ'. Τό τῆς φιλαυτίας πάθος, τῷ μὲν μοναχῷ ἐλεεῖν ὑποτίθεται τό σῶμα, καὶ συνελθεῖν παρά τό προσῆκον εἰς τὰ βρώματα· οἰκονομίας δῆθεν χάριν καὶ κυβερνήσεως, ἵνα κατὰ μικρόν παρασυρόμενος, εἰς τὸν βόθρον τῆς φιληδονίας ἐμπέσῃ. Τῷ δὲ κοσμικῷ ἐντεῦθεν ἤδη πρόνοιαν αὐτῷ ποιεῖσθαι εἰς ἐπιθυμίαν ὑποβάλλει.

ξά'. Τὴν τῆς προσευχῆς ἀκροτάτην κατάστασιν, ταύτην εἶναι λέγουσι, τό ἔξω σαρκός καὶ κόσμου γενέσθαι τὸν νοῦν, καὶ ἄϋλον πάντη καὶ ἀνείδεον ἐν τῷ προσεύχεσθαι. Ὁ οὖν ταύτην ἀλώβητον διατηρῶν τὴν κατάστασιν, οὗτος ὄντως ἀδιαλείπτως προσεύχεται.

ξβ'. Ὡσπερ τό σῶμα ἀποθνήσκον, πάντων χωρίζεται τῶν τοῦ βίου πραγμάτων· οὕτω καὶ ὁ νοῦς ἐν τῷ ἄκρως προσεύχεσθαι ἀποθνήσκων, πάντων χωρίζεται τῶν τοῦ κόσμου νοημάτων. Ἐάν γάρ μὴ τὸν τοιοῦτον θάνη θάνατον, μετὰ θεοῦ εὔρεθῆναι καὶ ζῆσαι οὐ δύναται.

(1005) ξγ'. Μηδεὶς σε ἀπατήσῃ, μοναχέ, ὅτι ἐνὶ σε σωθῆναι ἡδονῇ καὶ κενοδοξίᾳ δουλεύοντα.

ξδ'. Ὡσπερ τό σῶμα διὰ τῶν πραγμάτων ἀμαρτάνει, καὶ ἔχει πρὸς παιδαγωγίαν τὰς σωματικὰς ἀρετάς, ἵνα σωφρονῇ· οὕτω καὶ ὁ νοῦς διὰ τῶν ἐμπαθῶν νοημάτων, καὶ ἔχει ὡσαύτως πρὸς παιδαγωγίαν τὰς ψυχικὰς ἀρετάς, ἵνα καθαρῶς καὶ ἀπαθῶς ὀρῶν τὰ πράγματα, σωφρονῇ.

ξε'. Ὡσπερ τὰς ἡμέρας διαδέχονται αἱ νύκτες, καὶ τὰ θέρη οἱ χειμῶνες· οὕτω κενοδοξίαν καὶ ἡδονήν, λύπαι καὶ ὀδύνη, εἴτε ἐν τῷ παρόντι εἴτε ἐν τῷ μέλλοντι.

ξστ'. Οὐκ ἔστιν ἀμαρτήσαντα ἐκφυγεῖν τὴν μέλλουσιν κρίσιν, ἄνευ ἐκουσίων ἐνταῦθα πόνων, ἢ ἀκουσίων ἐπιφορῶν.

ξζ'. Διὰ πέντε αἰτίας φασὶ παραχωρεῖσθαι ἡμᾶς ὑπὸ Θεοῦ πολεμεῖσθαι ὑπὸ δαιμόνων. Καὶ πρώτην μὲν εἶναι φασιν, ἵνα πολεμούμενοι καὶ ἀντιπολεμοῦντες, εἰς διάκρισιν τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς κακίας ἔλθωμεν. Δευτέραν δέ, ἵνα πολέμῳ καὶ πόνῳ τὴν ἀρετὴν κτώμενοι, βεβαίαν αὐτὴν καὶ ἀμετάπτωτον ἔξωμεν. Τρίτην δέ, ἵνα προκόπτοντες εἰς τὴν ἀρετὴν, μὴ ὑψηλοφρονῶμεν, ἀλλὰ μάθωμεν ταπεινοφρονεῖν. Τετάρτην δέ, ἵνα πειραθέντες τῆς κακίας, τέλειον μῖσος αὐτὴν μισήσωμεν. Πέμπτην δέ ἐπὶ πάσαις, ἵνα ἀπαθεῖς γενόμενοι, μὴ ἐπιλαθώμεθα τῆς οἰκειᾶς ἀσθενείας, μήτε τῆς τοῦ βοηθήσαντος δυνάμεως.

ξη'. Ὡσπερ τοῦ πεινῶντος ὁ νοῦς ἄρτον φαντάζεται, καὶ τοῦ διψῶντος ὕδωρ, οὕτω καὶ τοῦ γαστριμαργου ποικιλίας ἐδεσμάτων· καὶ τοῦ φιληδόνου, μορφᾶς γυναικῶν· καὶ ὁ τοῦ κενοδόξου, τὰς ἐξ ἀνθρώπων τιμὰς· καὶ τοῦ φιλαργύρου, τὰ κέρδη· καὶ τοῦ μνησικακοῦ, τὴν ἄμυναν τοῦ λυπήσαντος· καὶ τοῦ φθονεροῦ, τὴν κάκωσιν τοῦ φθονουμένου, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων παθῶν ὁμοίως. Ἐκ γὰρ τῶν παθῶν

όχλούμενος νοῦς, λαμβάνει τὰ ἐμπαθῆ νοήματα, καί ἐγρηγορότος τοῦ σώματος, καί κατά τούς ὕπνους.

ξθ'. Ὄταν ἐπιθυμία αὖξι, τὰς ποιητικὰς τῶν ἡδονῶν ὕλας ἐν τοῖς ὕπνοις ὁ νοῦς φαντάζεται· ὅταν δέ ὁ θυμός, τὰ φόβων ποιητικά βλέπει πράγματα. Αὖξουσι μέντοι τὰ πάθη, οἱ ἀκάθαρτοι δαίμονες, συνεργόν τήν ἡμετέραν ἀμέλειαν λαμβάνοντες, καί ταῦτα ἐρεθίζοντες. Ἐλαττοῦσι δέ οἱ ἅγιοι ἄγγελοι, πρὸς τήν τῶν ἀρετῶν ἡμᾶς κινουῦντες ἐργασίαν.

ο'. Τό μὲν ἐπιθυμητικόν τῆς ψυχῆς πυκνότερον ἐρεθιζόμενον, ἕξιν φιληδονίας δυσκίνητον τῇ ψυχῇ ἐντίθησιν· ὁ δέ θυμός συνεχῶς ταρασσόμενος, δειλόν καί ἄνανδρον τόν νοῦν ἀπεργάζεται. Ἰῶνται δέ, τό μὲν, ἄσκησις ἐπιτεταμένη νηστείας καί ἀγρυπνίας καί προσευχῆς· τόν δέ, χρηστότης καί φιλανθρωπία καί ἀγάπη καί ἔλεος.

(1008) οα'. Ἡ διά τῶν πραγμάτων οἱ δαίμονες πολεμοῦσιν, ἢ διά τῶν ἐν τοῖς πράγμασι ἐμπαθῶν νοημάτων. Καί διά μὲν τῶν πραγμάτων, τούς ἐν τοῖς πράγμασι ὄντας, διά δέ τῶν νοημάτων, τούς τῶν πραγμάτων κεχωρισμένους.

οβ'. Ὅσον ἐστίν εὐκοπώτερον τό κατά διάνοιαν ἀμαρτάνειν τοῦ κατ' ἐνέργειαν, τοσοῦτόν ἐστι βαρύτερος ὁ διά τῶν νοημάτων πόλεμος, τοῦ διά τῶν πραγμάτων.

ογ'. Τά μὲν πράγματα ἕξωθέν εἰσι τοῦ νοῦ· τὰ δέ τούτων νοήματα ἔσω συνίστανται. Ἐν αὐτῷ οὖν ἐστι, τό εὖ τούτοις χρήσασθαι, ἢ κακῶς. Τῇ γάρ ἐσφαλμένη τῶν νοημάτων χρήσει ἢ παράχρησις τῶν πραγμάτων ἀκολουθεῖ.

οδ'. Διά τῶν τριῶν τούτων λαμβάνει ὁ νοῦς τὰ ἐμπαθῆ νοήματα· διά τῆς αἰσθήσεως, διά τῆς κράσεως, διά τῆς μνήμης. Καί διά μὲν τῆς αἰσθήσεως, ὅταν προσβάλλοντα αὐτῇ τὰ πράγματα πρὸς ἅπερ τὰ πάθη κεκτήμεθα, κινῆ αὐτόν πρὸς ἐμπαθεῖς λογισμούς. Διά δέ τῆς κράσεως, ὅταν ἐξ ἀκολάστου διαίτης, ἢ ἐνεργείας δαιμόνων, ἢ νοσήματός τινος ἀλλοιουμένη ἢ τοῦ σώματος κρᾶσις, κινῆ αὐτόν πάλιν πρὸς ἐμπαθεῖς λογισμούς, ἢ κατά τῆς Προνοίας. Διά δέ τῆς μνήμης, ὅταν τῶν πραγμάτων πρὸς ἅπερ πεπόνθαμεν τὰ νοήματα ἢ μνήμη ἀναφέρη, καί κινῆ αὐτόν ὁμοίως πρὸς ἐμπαθεῖς λογισμούς.

οε'. Τῶν εἰς χρήσιν παρά Θεοῦ δοθέντων ἡμῖν πραγμάτων, τὰ μὲν, ἐν τῇ ψυχῇ, τὰ δέ, ἐν τῷ σώματι, τὰ δέ, περί τό σῶμα εὐρίσκεται, οἶον, ἐν μὲν τῇ ψυχῇ, αἱ δυνάμεις αὐτῆς· ἐν δέ τῷ σώματι, τὰ αἰσθητήρια καί τὰ λοιπά μέλη· περί δέ τό σῶμα, βρώματα, κτήματα, καί τὰ ἐξῆς. Τό οὖν εὖ τούτοις χρήσασθαι ἢ κακῶς, ἢ τοῖς περί ταῦτα συμβεβηκόσιν, ἢ ἐναρέτους ἢ φαύλους ἡμᾶς ἀποφαίνει.

οστ'. Τῶν ἐν τοῖς πράγμασι συμβεβηκότων, τὰ μὲν εἰσι τῶν ἐν τῇ ψυχῇ, τὰ δέ, τῶν ἐν τῷ σώματι, τὰ δέ, τῶν περί τό σῶμα πραγμάτων. Καί τῶν μὲν ἐν τῇ ψυχῇ, οἶον, γνῶσις καί ἄγνοια, λήθη καί μνήμη, ἀγάπη καί μῖσος, φόβος καί θάρσος, λύπη καί χαρά, καί τὰ ἐξῆς· τῶν δέ ἐν τῷ σώματι, οἶον, ἡδονή καί πόνος, αἰσθησις καί πῆρωσις, ὑγεία καί νόσος, ζωή καί θάνατος, καί τὰ τοιαῦτα. Τῶν δέ περί τό σῶμα, οἶον, εὐτεκνία καί ἀτεκνία, πλοῦτος καί πενία, δόξα καί ἀδοξία, καί τὰ ἐξῆς. Τούτων δέ, τὰ μὲν καλά, τὰ δέ κακά τοῖς ἀνθρώποις νομίζεται, οὐδέν αὐτῶν κακόν ὄν τῷ ἰδίῳ λόγῳ· (1009) παρά δέ τήν χρήσιν, εἴτε κακά κυρίως, εἴτε ἀγαθὰ εὐρίσκεται.

οζ'. Καλή ἢ γνῶσις τῇ φύσει· ὁμοίως δέ καί ὑγεία· ἀλλά τάναντία τούς πολλούς ἤπερ ταῦτα ὤνησεν. Τοῖς γάρ φαύλοις οὐκ εἰς καλόν ἢ γνῶσις συμβαίνει, εἰ καί τῇ φύσει, ὡς εἴρηται, ἐστὶ καλή· ὁμοίως δέ οὐδέ ὑγεία, οὐδέ πλοῦτος, οὐδέ χαρά. Οὐ γάρ συμφερόντως τούτοις κέχρηται. Ἄρα οὖν τάναντία τούτοις συμφέρεται. Οὐκοῦν οὐδέ ἐκεῖνα κακά τῷ ἰδίῳ λόγῳ τυγχάνει, εἰ καί δοκεῖ κακά εἶναι.

οη'. Μὴ παραχρῶ τῶν νοήμασιν, ἵνα μὴ ἐξ ἀνάγκης καί τοῖς πράγμασι παραχρήσῃ. Ἐάν γάρ μὴ τις πρῶτον κατά διάνοιαν ἀμαρτάνῃ, οὐκ ἂν ἀμάρτη ποτέ κατ' ἐνέργειαν.

οθ'. Εικών τοῦ χοϊκοῦ αἰ γενικαί κακίαι ὑπάρχουσιν· οἶον, ἀφροσύνη, δειλία, ἀκολασία, ἀδικία. Εἰκόν δέ τοῦ ἐπουρανίου, αἰ γενικαί ἀρεταί, οἶον, φρόνησις, ἀνδρεία, σωφροσύνη, δικαιοσύνη. Ἀλλά καθὼς ἐφορέσαμεν τὴν εἰκόνα τοῦ χοϊκοῦ, φορέσωμεν καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ ἐπουρανίου.

π'. Εἰ θέλεις εὐρεῖν τὴν ὁδὸν τὴν ἀπάγουσαν εἰς τὴν ζωὴν, ἐν τῇ ὁδῷ αὐτὴν ζῆται, κάκεῖ αὐτὴν εὐρίσκεις, τῇ εἰπούσῃ· Ἐγὼ εἶμι ἡ ὁδός, καὶ ἡ ζωὴ καὶ ἡ ἀλήθεια. Πλὴν σφόδρα ἐμπόνως ζῆται, διότι ὀλίγοι εἰσὶν οἱ εὐρίσκοντες αὐτὴν· καὶ μήπως τῶν ὀλίγων ἀπολειφθεῖς, μετὰ τῶν πολλῶν εὐρεθῆσῃ.

πα'. Διὰ τὰ πέντε ταῦτα ἡ ψυχὴ ἀπὸ ἀμαρτιῶν ἀνακόπτεται· ἢ διὰ τὸν φόβον τῶν ἀνθρώπων, ἢ διὰ τὸν φόβον τῆς κρίσεως, ἢ διὰ τὴν μέλλουσαν μισθαποδοσίαν, ἢ διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, ἢ τελευταῖον διὰ συνειδησιν τύπτουσιν.

πβ'. Τινές φασιν, ὅτι οὐκ ἂν ἦν τό κακόν ἐν τοῖς οὖσιν, εἰ μὴτι δ' ἂν ἕτερα τις ἦν δύναμις, ἡ ἀνθέλκουσα ἡμᾶς ἐπ' αὐτό. Αὕτη δέ ἐστιν οὐδέν ἕτερον, ἢ ἡ τῶν κατὰ φύσιν τοῦ νοῦ ἐνεργειῶν ἀμέλεια. Διόπερ οἱ τούτων τὴν ἐπιμέλειαν ποιούμενοι, τὰ μὲν καλά, αἰεὶ ποιοῦσι· τὰ δέ κακά [Fr. Ὅρα τί ἐστὶ κακία], οὐδέποτε. Εἰ οὖν θέλεις καὶ σὺν ἄπωσαι τὴν ἀμέλειαν, καὶ συναπελάυνεις τὴν κακίαν· ἤτις ἐστὶ ἡ ἐσφαλμένη χρῆσις τῶν νοημάτων, ἢ ἐπακολουθεῖ ἡ παράχρησις τῶν πραγμάτων.

πγ'. Κατὰ φύσιν ἐστὶ τοῦ ἐν ἡμῖν λογικοῦ μέρους, τό τε ὑποταγῆναι τῷ θείῳ λόγῳ, καὶ τό ἄρχειν τοῦ ἐν ἡμῖν ἀλόγου μέρους. Αὕτη οὖν ἡ τάξις ἐν πᾶσι φυλαχθήτω, καὶ οὔτε τό κακόν ἔσται ἐν τοῖς οὖσιν, οὔτε τό ἐπ' αὐτό ἀνθέλκον εὐρεθήσεται.

πδ'. Οἱ μὲν τῶν λογισμῶν, ἀπλοῖ εἰσιν, οἱ δέ σύνθετοι. Καὶ ἀπλοῖ μὲν εἰσιν, οἱ ἀπαθεῖς· σύνθετοι δέ, οἱ ἐμπαθεῖς, ὡς ἐκ πάθους καὶ νοήματος συγκείμενοι. Τούτων οὕτως ἐχόντων, πολλοὺς τῶν ἀπλῶν ἔστιν ἰδεῖν ἐπομένους τοῖς συνθέτοις, ὅταν ἄρξωνται κινεῖσθαι πρὸς τό κατὰ διάνοιαν ἀμαρτάνειν. Οἶον, ὡς ἐπὶ χρυσοῦ· ἀνέβη ἐπὶ τὴν μνήμην τινός λογισμὸς περὶ χρυσοῦ ἐμπαθῆς· καὶ ὥρμησε τῇ διανοίᾳ ἐπὶ τό κλέπτειν, (1012) καὶ ἀπετέλεσε κατὰ νοῦν τὴν ἀμαρτίαν. Συνείποντο δέ τῇ μνήμῃ τοῦ χρυσοῦ, καὶ ἡ μνήμη τοῦ βαλλαντίου καὶ τοῦ σκευαρίου καὶ τοῦ κουβουκλείου, καὶ τῶν ἐξῆς. Καὶ ἡ μὲν μνήμη τοῦ χρυσοῦ, ἦν σύνθετος· εἶχε γάρ τό πάθος· ἡ δέ τοῦ βαλλαντίου καὶ τοῦ σκευαρίου καὶ τῶν ἐξῆς, ἀπλῆ. Οὐ γάρ εἶχε πρὸς αὐτὰ πάθος ὁ νοῦς. Καὶ ἐπὶ παντός δέ λογισμοῦ ὁμοίως ἔχει, ἐπὶ τε κενοδοξίας, καὶ ἐπὶ γυναικός, καὶ τῶν λοιπῶν. Οὐ γάρ πάντες οἱ συνεπόμενοι τῷ ἐμπαθεῖ λογισμῷ λογισμοί, καὶ ἐμπαθεῖς εἰσιν, ὡς ἀπέδειξεν ὁ λόγος. Ἐκ τούτων οὖν δυνάμεθα γινῶναι, ποῖα τὰ ἐμπαθῆ νοήματα, καὶ ποῖα τὰ ἀπλᾶ.

πε'. Τινές μὲν φασιν, ὅτι τῶν μορίων τοῦ σώματος καθαπτόμενοι οἱ δαίμονες κατὰ τοὺς ὕπνους, κινουσι τό πάθος τῆς πορνείας· εἶτα τό πάθος κινούμενον, ἀναφέρει τὴν μορφήν τῆς γυναικός διὰ τῆς μνήμης ἐπὶ τὸν νοῦν. Τινές δέ, ὅτι τῷ μὲν νῶ ἐν σχήματι γυναικός παραφαίνονται· τῶν τε μορίων τοῦ σώματος καθαπτόμενοι, τὴν ὄρεξιν κινουσι, καὶ οὕτω γίνονται αἰ φαντασίαι. Ἔτεροι δέ πάλιν, ὅτι τό πάθος τό ἐπικρατοῦν ἐν τῷ πλησιάζοντι δαίμονι, κινεῖ τό πάθος· καὶ οὕτως ἀνάπτεται πρὸς λογισμούς ἡ ψυχὴ, ἀναφέρουσα τὰς μορφάς διὰ τῆς μνήμης. Καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων δέ ἐμπαθῶν φαντασιῶν ὁμοίως, οἱ μὲν οὕτως, οἱ δέ οὕτως συμβαίνειν φασί. Πλὴν ἐν οὐδενί τῶν εἰρημένων τρόπων ἰσχύουσι πάθος τό οἰονδήποτε κινῆσαι οἱ δαίμονες, παρουσίας τῇ ψυχῇ ἀγάπης καὶ ἐγκρατείας, οὔτε ἐγρηγορότος τοῦ σώματος, οὔτε κατὰ τοὺς ὕπνους.

πστ'. Τὰ μὲν τῶν τοῦ νόμου ἐντολῶν καὶ σωματικῶς καὶ πνευματικῶς ἀνάγκη φυλάττειν· τὰ δέ, πνευματικῶς μόνον. Οἶον τό, Οὐ μοιχεύσεις, Οὐ φονεύσεις, Οὐ κλέψεις, καὶ τὰ ὅμοια, καὶ σωματικῶς καὶ πνευματικῶς χρή φυλάττειν. Καὶ πνευματικῶς δέ τρισσῶς. Τό δέ περιτέμνεσθαι καὶ φυλάττειν τό Σάββατον, καὶ

σφάζαι τόν άμνόν καί ἔδεσθαι ἄζυμα ἐπί πικρίδων, καί τά ὅμοια, πνευματικῶς μόνον.

(1013) πζ'. Τρεῖς εἰσιν ἠθικαί καταστάσεις γενικώτεραι ἐν τοῖς μοναχοῖς. Καί πρώτη μὲν, τό μηδέν ἀμαρτάνειν κατ' ἐνέργειαν· δευτέρα δέ, τό μή ἐγχρονίζειν ἐν τῇ ψυχῇ τοὺς ἐμπαθεῖς λογισμοὺς· τρίτη δέ, τό τὰς μορφάς τῶν γυναικῶν, καί τῶν λυπησάντων ἀπαθῶς θεωρεῖν κατὰ διάνοιαν.

πη'. Ἀκτῆμων ἐστίν ὁ ἀπαταξάμενος πᾶσι τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτῷ, καί μηδέν τό σύνολον ἐπί γῆς κεκτημένος πλὴν τοῦ σώματος· καί τήν πρός αὐτό δέ σχέσιν διαρρήξας, τῷ Θεῷ καί τοῖς εὐσεβέσι τήν ἑαυτοῦ κατεπίστευσεν οἰκονομίαν.

πθ'. Τῶν κτωμένων οἱ μὲν ἀπαθῶς κτῶνται· διό καί στερούμενοι αὐτῶν, οὐ λυποῦνται· ὡς οἱ τήν ἀρπαγὴν τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῖς μετὰ χαρᾶς προσδεξάμενοι. Οἱ δέ ἐμπαθῶς κτῶνται· διότι μέλλοντες στερεῖσθαι, περίλυποι γίνονται· ὡς ὁ ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ πλούσιος, ἀπῆλθε λυπούμενος. Εἰ δέ καί στεροῦνται, μέχρι θανάτου λυποῦνται. Τοῦ οὖν ἀπαθοῦς καί τοῦ ἐμπαθοῦς τήν διάθεσιν ἡ στέρησις ἐλέγχει.

τεσ. ἀνοικ. ζ'. Τοὺς μὲν ἄκρωσ προσευχομένους πολεμοῦσιν οἱ δαίμονες, ἵνα τὰ νοήματα τῶν αἰσθητῶν πραγμάτων ψιλὰ μή ἀναλαμβάνωσι· τοὺς δέ γνωστικούς, ἵνα ἐγχρονίζωσιν ἐν αὐτοῖς οἱ ἐμπαθεῖς λογισμοί· τοὺς δέ περί τήν πρᾶξιν ἀγωνιζομένους, ἵνα πείσωσιν αὐτούς κατ' ἐνέργειαν ἀμαρτάνειν· παντί δέ τρόπῳ πρός πάντα ἀγωνίζονται, ἵνα ἀπό τοῦ Θεοῦ οἱ δαίλαιοι τοὺς ἀνθρώπους χωρίσωσι.

τεσ. ἀνοικ. α'. Οἱ κατὰ τόν βίον τοῦτον ὑπό τῆς θείας προνοίας εἰς εὐσέβειαν ἐγγυμναζόμενοι, διά τῶν τριῶν τούτων πειρασμῶν δοκιμάζονται· οἶον, ἢ διά τῆς τῶν ἡδέων δόσεως, ὡς ἐπί ὑγείας καί κάλλους καί εὐτεκνίας (1016) καί χρημάτων καί δόξης, καί τῶν ὁμοίων· ἢ διά τῆς τῶν λυπηρῶν ἐπιφορᾶς· οἶον, στερήσεως τέκνων, καί χρημάτων καί δόξης· ἢ διά τῶν ὀδύνας ἐμποιούντων τῷ σώματι· οἶον, νοσημάτων καί βασάνων, καί τῶν ἐξῆς. Καί πρός μὲν τοὺς πρώτους λέγει ὁ Κύριος· Εἴ τις οὐκ ἀποτάσεται πᾶσι τῖς ὑπάρχουσιν αὐτῷ, οὐ δύναταί μου εἶναι μαθητής. Πρός δέ τοὺς δευτέρους καί τρίτους· Ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν κτήσασθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν.

τεσ. ἀνοικ. β'. Τὰ τέσσαρα ταῦτά φασι ἀλλοιωσαί τήν κρᾶσιν τοῦ σώματος, καί διδόναι τῷ νῷ λογισμούς, εἴτε ἐμπαθεῖς δι' αὐτῆς, εἴτε ἀπαθεῖς· οἶον, τοὺς ἀγγέλους, τοὺς δαίμονας, τοὺς ἀέρας, τήν δίαίταν. Καί τοὺς μὲν ἀγγέλους λόγῳ φασίν ἀλλοιωσαί· τοὺς δέ δαίμονας, δι' ἐπαφῆς· τοὺς δέ ἀέρας, ταῖς μεταβολαῖς· τήν δέ δίαίταν, ταῖς τῶν βρωμάτων καί πομάτων ποιότησι, καί πλεονασμῷ καί ἐλαττώσει· πάρεξ τῶν διά μνήμης καί ἀκοῆς καί ὀράσεως συμβαινουσῶν αὐτῇ ἀλλοιώσεων, πρωτοπαθούσης τῆς ψυχῆς ἐκ τῶν συμπιπτόντων αὐτῇ λυπηρῶν ἢ χαροποιῶν. Καί ἐκ τούτων μὲν πάσχουσα ἡ ψυχὴ, ἀλλοιοῖ τήν κρᾶσιν τοῦ σώματος· ἐκ δέ τῶν προειρημένων ἡ κρᾶσις ἀλλοιουμένη, παρέχει τῷ νῷ λογισμούς.

τεσ. ἀνοικ. γ'. Θάνατος μὲν ἐστὶ κυρίως ὁ τοῦ Θεοῦ χωρισμός· κέντρον δέ θανάτου, ἡ ἀμαρτία· ὁ δεξάμενος ὁ Ἀδάμ, ὁμοῦ τοῦ τῆς ζωῆς ξύλου, καί τοῦ παραδείσου καί τοῦ Θεοῦ ἐξόριστος γέγονε· ὃ ἐπηκολούθησεν ἐξ ἀνάγκης καί ὁ τοῦ σώματος θάνατος. Ζωὴ δέ κυρίως ἐστίν ὁ εἰπών· Ἐγὼ εἰμι ἡ ζωὴ, Οὗτος ἐν τῷ θανάτῳ γενόμενος, τόν νεκρωθέντα πάλιν εἰς τήν ζωὴν ἐπανήγαγεν.

τεσ. ἀνοικ. δ'. Ὁ λόγος συγγραφόμενος, ἢ πρός τήν ἑαυτοῦ ὑπόμνησιν συγγράφεται, ἢ πρός ὠφέλειαν, ἢ καί ἄμφω, ἢ πρός βλάβην τινῶν, ἢ πρός ἐπίδειξιν, ἢ ἐξ ἀνάγκης.

τεσ. ἀνοικ. ε'. Τόπος ἐστὶ χλόης ἡ πρακτικὴ ἀρετὴ· ὕδωρ ἀναπαύσεως, ἡ γνῶσις τῶν γεγονότων.

τεσσ. άνοικ. στ'. Σκιά θανάτου έστιν ή άνθρωπίνη ζωή. Εί τις ούν έστι μετά του Θεου, και ό Θεός μετ' αυτού έστιν, ούτος δύναται είπειν έναργώς τό, 'Εάν γάρ πορευθώ έν μέσω σκιάς θάνατου, ου φοβηθήσομαι κακά, ότι σύ μετ' έμου εί.

τεσσ. άνοικ. ζ'. Νοϋς μέν καθαρός όρθά βλέπει τά πράγματα· λόγος δέ γεγυμνασμένος, ύπ' όψιν άγει τά όραθέντα· άκοή δέ λαμπρά ύποδέχεται αυτά. 'Ο δέ τών τριών έστερημένος, τόν είρηκότα κακίζει.

τεσσ. άνοικ. ή'. Μετά του Θεου έστιν ό τήν άγίαν γινώσκων Τριάδα, και τήν δημιουργίαν αυτής, και τήν πρόνοιαν· και τό παθητόν μέρος τής ψυχής άπαθές κεκτημένος.

τεσσ. άνοικ. θ'. (1017) Τήν ράβδον σημαίνειν φασί τήν κρίσιν τήν του Θεου· τήν δέ βακτηρίαν, τήν πρόνοιαν. Του ούν τής τούτων γνώσεως μετειληφότος έστι τό λέγειν· 'Η ράβδος σου και ή βακτηρία σου, αυτά με παρεκάλεσαν.

ρ'. 'Ότε ό νοϋς παθών γυμνωθή, και τή τών όντων καταλάμπηται θεωρία, τότε δύναται και έν Θεω γενέσθαι, και ως δεί προσεύχεσθαι.

Περί άγάπης τρίτη έκατοντάς.

α'. 'Η μέν εύλογος τών νοημάτων και τών πραγμάτων χρήσις, σωφροσύνης και άγάπης και γνώσεώς έστι ποιητική· ή δέ άλογος, άκολασίας και μίσους και άγνοίας.

β'. 'Ητοιμάσας ένώπιόν μου τράπεζαν, και τά έξής. 'Η τράπεζα ένταϋθα σημαίνει τήν πρακτικήν άρετήν. Αύτη γάρ έξ έναντίας τών θλιβομένων ήμās παρά Χριστου ήτοιμάσθη. Τό δέ έλαιον τό λιπαίνον τόν νοϋ, τήν θεωρίαν τών γεγονότων. Τό δέ ποτήριον του Θεου, τήν γνώσιν τήν του Θεου. Τό δέ έλεος αυτού, τόν Λόγον αυτού και Θεόν. Ούτος γάρ διά τής ένανθρωπήσεως αυτού καταδιώκει πάσας τάς ήμέρας, έως οϋ πάντα καταλάβη τούς σωθησομένους, ώσπερ τόν Παϋλον. 'Ο δέ οίκος, τήν βασιλείαν, έν ή άποκαθίστανται πάντες οι άγιοι. 'Η δέ μακρότης τών ήμερών, τήν αίώνιον ζωήν.

γ'. Κατά παράχρησιν αί κακίαί τών τής ψυχής δυνάμεων ήμίν έπισυμβαίνουσιν· οϊον, τής τε έπιθυμητικής, και τής θυμοειδους, και τής λογιστικής. Και τής μέν λογιστικής δυνάμεως παράχρησις έστιν, άγνωσία και άφροσύνη· τής δέ θυμοειδους και έπιθυμητικής, μίσος και άκολασία. Χρήσις δέ τούτων, γνώσις και φρόνησις, άγάπη τε και σωφροσύνη. Εί δέ τουτο, ουδέν τών ύπό Θεου κτισθέντων και γεγονότων έστι κακόν.

δ'. Ου τά βρώματα κακά, άλλ' ή γαστριμαργία· ουδέ ή παιδοποιία, άλλ' ή πορνεία· ουδέ τά χρήματα, άλλ' ή φιλαργυρία· ουδέ ή δόξα, άλλ' ή κενοδοξία. Εί δέ τουτο, ουδέν έν τοις οϋσι κακόν, εί μή ή παράχρησις, ήτις συμβαίνει έκ τής του νοϋ άμελείας περι τήν φυσικήν γεωργίαν.

ε'. Τό έν δαίμοσι κακόν ταϋτα εϊνάί φησιν ό μακάριος Διονύσιος, θυμόν άλογον, άνουν έπιθυμίαν, φαντασίαν προπετη. Άλογία δέ και άνοια και προπέτεια επί τών λογικών στερήσεις είσί λόγου και νοϋ και περισκεψεως. Αί δέ στερήσεις, τών έξεών είσι δεύτεραι. 'Αρα ούν ήν ότε ύπήρχεν έν αυτοις λόγος και νοϋς και περίσκεψις εύλαβής. (1020) Εί δέ τουτο ουδέ οι δαίμονες φύσει κακοί· άλλ' έκ παραχρήσεως τών φυσικών δυνάμεων κακοί γεγόνασι.

στ'. Τά μέν τών παθών, άκολασίας· τά δέ, μίσους· τά δέ, και άκολασίας και μίσους είσί ποιητικά.

ζ'. Πολυφαγία και ήδυφαγία, άκολασίας είσίν αίτια [Fr. αίτιαι]· φιλαργυρία δέ και κενοδοξία, μίσους πρός τόν πλησίον. 'Η δέ τούτων μήτηρ φιλαυτία τών άμφοτέρων έστιν αίτία.

η'. Φιλαυτία ἐστίν ἢ πρὸς τό σῶμα ἐμπαθῆς καί ἄλογος φιλία· ἣ ἀντίκειται ἀγάπη καί ἐγκράτεια. Ὁ ἔχων τήν φιλαυτίαν, δηλὸν ὅτι ἔχει πάντα τὰ πάθη.

θ'. Οὐδείς, φησὶν Ἀπόστολος, τήν ἑαυτοῦ σάρκα ἐμίσησεν· ἀλλ' ὑποπιάζει δηλονότι καί δουλαγωγεῖ, μηδέν πλέον αὐτῇ παρέχων, πλὴν διὰ τροφῆς καί σκεπασμάτων· καί τούτων μόνων, τῶν πρὸς τό ζῆν ἀναγκαίων. Οὕτως οὖν ἀπαθῶς τις ἀγαπᾷ αὐτήν· καί ὡς ὑπηρετῖν τῶν θείων ἐκτρέφει αὐτήν, καί θάλπει τοῖς τήν ἔνδειαν αὐτῆς ἀποπληροῦσι μόνοις.

ι'. Ὅν τις ἀγαπᾷ, τοῦτον πάντως καί σπεύδει θεραπεύειν. Εἰ οὖν τόν Θεόν τις ἀγαπᾷ, πάντως καί τὰ ἀρεστά αὐτῷ σπεύδει ποιεῖν· εἰ δέ τήν σάρκα, τὰ ταύτην τέρποντα ἐκτελεῖν.

ια'. Τῷ μὲν Θεῷ ἀρέσκει ἀγάπη καί σωφροσύνη, καί θεωρία καί προσευχή· τῇ δέ σαρκί, γαστριμαργία καί ἀκολασία, καί τὰ τούτων ἀυξητικά. Διὰ τοῦτο, Οἱ ἐν σαρκί ὄντες, Θεῷ ἀρέσαι οὐ δύναται. Οἱ δέ τοῦ Χριστοῦ, τήν σάρκα ἐσταύρωσαν σὺν τοῖς παθήμασι καί ταῖς ἐπιθυμίαις.

ιβ'. Ὁ νοῦς ἐάν μὲν νεύσῃ πρὸς Θεόν, ἔχει δοῦλον τό σῶμα, καί πλέον οὐδέν αὐτῷ παρέχει τῶν πρὸς τό ζῆν ἀναγκαίων· ἐάν δέ νεύσῃ πρὸς τήν σάρκα, δουλοῦται τοῖς πάθεσι, πρόνοιαν αὐτῆς αἰεὶ εἰς ἐπιθυμίας ποιούμενος.

ιγ'. Εἰ θέλεις τῶν λογισμῶν περιγίνεσθαι, ἐπιμελοῦ τῶν παθῶν, καί εὐχερῶς αὐτούς ἐκ τοῦ νοῦ ἀπό τούτων ἐξελαύνεις [Fr. ἐκ τοῦ νοῦ ἀπελαύνεις]. Οἷον, ἐπὶ μὲν τῆς πορνείας, νήστευε, ἀγρύπνει, κοπίασον, ἰδίασον. Ἐπί δέ τῆς ὀργῆς καί τῆς λύπης, καταφρόνει δόξης καί ἀτιμίας καί τῶν ὑλικῶν πραγμάτων. Ἐπί δέ τῆς μνησικακίας, προσεύχου ὑπὲρ τοῦ λυπήσαντος, καί ἀπαλλάττη.

ιδ'. Μὴ τῶν ἀνθρώπων τοῖς ἀσθενεστέροις ἑαυτὸν παραμέτρει, ἀλλὰ τῇ ἐντολῇ τῆς ἀγάπης μᾶλλον παράτεινον. Τοῖς μὲν γάρ παραμετρῶν, εἰς τόν βόθρον τῆς οἰήσεως ἐμπίπτεις· τῇ δέ παρατείνων, εἰς τό ὕψος τῆς ταπεινοφροσύνης προκόπτεις.

ιε'. Εἰ ὅλως τῆς πρὸς τόν πλησίον ἀγάπης τήν ἐντολήν (1021) φυλάττεις, ὑπὲρ τίνος τῆς πρὸς αὐτόν λύπης τήν πικρίαν ἐντίκτεις, ἢ δηλὸν ὅτι ταύτης τὰ πρόσκαιρα προτιμῶν καί αὐτῶν ἀντιποιοούμενος, τόν ἀδελφόν πολεμεῖς;

ιστ'. Οὐ διὰ τήν χρεῖαν τοσοῦτον τό χρυσίον ζηλωτόν τοῖς ἀνθρώποις γέγονεν, ὅσον τό δι' αὐτοῦ τοὺς πολλοὺς τὰς ἡδονὰς θεραπεύειν.

ιζ'. Τρία εἰσὶ τὰ αἷτια τῆς τῶν χρημάτων ἀγάπης, φιληδονία, κενοδοξία καί ἀπιστία. Χαλεπωτέρα δέ τῶν δύο ἡ ἀπιστία καθέστηκεν.

ιη'. Ὁ μὲν φιληδόνος ἀγαπᾷ ἀργύριον, ἵνα δι' αὐτῷ τρυφήσῃ· ὁ δέ κενόδοξος, ἵνα δι' αὐτοῦ δοξασθῇ· ὁ δέ ἄπιστος, ἵνα κρύψῃ καί φυλάξῃ, λιμόν φοβούμενος, ἢ γῆρας ἢ νόσον ἢ ξενιτείαν· καί ἐπ' αὐτῷ μᾶλλον ἐλπίζει, ἢ ἐπὶ τῷ Θεῷ τῷ πάσης κτίσεως δημιουργῷ, καί προνοητῇ, ἕως τῶν ἐσχάτων καί μικροτάτων ζῶων.

ιθ'. Τέσσαρες εἰσιν οἱ περιποιούμενοι χρήματα· οἱ προειρημένοι τρεῖς, καί ὁ οἰκονομικός. Μόνος δέ οὗτος δηλονότι ὀρθῶς περιποιεῖται, ἵνα ἐκάστῳ τήν χρεῖαν παρέχων μὴ διαλείπη ποτέ.

κ'. Πάντες οἱ ἐμπαθεῖς λογισμοὶ ἢ τό ἐπιθυμητικόν τῆς ψυχῆς ἐρεθίζουσιν, ἢ τό θυμικόν ἐκταράσσουσιν, ἢ τό λογιστικόν ἐπισκοτίζουσι· καί ἐκ τούτου συμβαίνει τόν νοῦν ὀφθαλμιάσαι πρὸς τήν πνευματικὴν θεωρίαν, καί τήν τῆς προσευχῆς ἐκδημίαν. Καί τούτου χάριν ὀφείλει ὁ μοναχός, καί μάλιστα ὁ ἡσυχάζων, ἀκριβῶς τοῖς λογισμοῖς προσέχειν, καί τὰς τούτων αἰτίας καί γνῶναι καί ἐκκόπτειν. Γινώσκειν δέ οὕτως· οἷον, ἐρεθίζουσι τό ἐπιθυμητικόν τῆς ψυχῆς αἱ ἐμπαθεῖς μνημαὶ τῶν γυναικῶν· τούτων δέ αἰτία, ἢ τῶν βρωμάτων καί πομάτων ἀκρασία, καί ἢ αὐτῶν τῶν γυναικῶν πυκνή καί ἄλογος συντυχία. Περικόπτει δέ ταύτας πείνα καί δίψα καί ἀγρυπνία καί ἀναχώρησις. Τόν δέ θυμόν πάλιν ἐκταράσσουσιν αἱ ἐμπαθεῖς μνημαὶ τῶν λυπησάντων· αἰτία δέ τούτων, φιληδονία καί κενοδοξία καί φιλοῦλία. Διὰ γάρ

ταῦτα ὁ ἔμπαθής λυπεῖται, ἢ ὡς στερηθεῖς, ἢ ὡς μὴ ἐπιτυχῶν. Περικόπτει δέ ταύτας ἢ τούτων αὐτῶν καταφρόνησις καὶ ἐξουδένωσις, διὰ τὴν εἰς Θεὸν ἀγάπην.

κά'. Γινώσκει ὁ Θεὸς ἑαυτὸν, γινώσκει καὶ τὰ ὑπ' αὐτοῦ γεγονότα. Γινώσκουσι δέ καὶ αἱ ἅγιοι Δυνάμεις τὸν Θεόν· γινώσκουσι δέ καὶ τὰ ὑπὸ Θεοῦ γεγονότα. Ἄλλ' οὐχ ὡς ὁ Θεὸς γινώσκει ἑαυτὸν καὶ τὰ ὑπ' αὐτοῦ γεγονότα, οὕτω καὶ αἱ ἅγιοι Δυνάμεις τὸν Θεόν καὶ τὰ ὑπ' αὐτοῦ γεγονότα.

(1024) κβ'. Ὁ μὲν Θεὸς ἑαυτὸν γινώσκει, ἐκ τῆς μακαρίας οὐσίας αὐτοῦ· τὰ δέ ὑπ' αὐτοῦ γεγονότα, ἐκ τῆς σοφίας αὐτοῦ· δι' ἧς καὶ ἐν ἧ τὰ πάντα ἐποίησεν. Αἱ δέ ἅγιοι Δυνάμεις τὸν μὲν Θεόν μετοχῇ γινώσκουσιν, ὑπὲρ μετοχὴν ὄντα· τὰ δέ ὑπ' αὐτοῦ γεγονότα, ἀναλήψει τῶν ἐν αὐτοῖς θεωρημάτων.

κγ'. Ἐξω μὲν τοῦ νοῦ εἰσι τὰ γεγονότα· ἔνδον δέ τὴν αὐτῶν θεωρίαν ἀναλαμβάνει. Οὐχ οὕτως δέ ἐπὶ Θεοῦ τοῦ αἰδίου καὶ ἀπείρου καὶ ἀορίστου, καὶ τό εἶναι καὶ εὔ εἶναι καὶ ἀεὶ εἶναι τοῖς οὔσι χαρισαμένου.

κδ'. Θεοῦ μετέχει τοῦ ἀγίου ἢ λογιστικῆ καὶ νοερά οὐσία, αὐτῶ τε τῶ εἶναι, καὶ τῇ πρὸς τό εὔ εἶναι ἐπιτηδειότητι· ἀγαθότητος τέ φημι, καὶ σοφίας· καὶ τῇ πρὸς τό ἀεὶ εἶναι χάριτι. Ταύτη οὖν τὸν Θεόν γινώσκει. Τὰ δέ ὑπ' αὐτοῦ γεγονότα, τῇ ἀναλήψει, ὡς εἴρηται, τῆς ἐν τοῖς γεγονόσι θεωρουμένης τεχνικῆς σοφίας· ἧτις ἐστὶ φιλή καὶ ἀνυπόστατος ἐν τῶ νῶ συνισταμένη.

κε'. Τέσσαρα τῶν θείων ἰδιωμάτων, συνεκτικά καὶ φρουρητικά καὶ διασωστικά τῶν ὄντων, δι' ἅκραν ἀγαθότητα ἐκοινοποίησεν ὁ Θεός, παραγαγὼν εἰς τό εἶναι τὴν λογικὴν καὶ νοεράν οὐσίαν· τό ὄν, τό ἀεὶ ὄν, τὴν ἀγαθότητα καὶ σοφίαν. Τούτων τὰ μὲν δύο τῇ οὐσίᾳ παρέσχε· τὰ δέ δύο, τῇ γνωμικῇ ἐπιτηδειότητι· τὴν ἀγαθότητα καὶ τὴν σοφίαν· ἵνα ἅπερ ἐστὶν αὐτός κατ' οὐσίαν, γίνηται ἢ κτίσις κατὰ μετουσίαν. Διὰ ταύτην [Calecas ταῦτα], καὶ κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν Θεοῦ λέγεται γεγενῆσθαι. Καὶ κατ' εἰκόνα μὲν, ὡς ὄν, ὄντος· καὶ ὡς ἀεὶ ὄν, ἀεὶ ὄντος· εἰ καὶ μὴ ἀνάρχως, ἀλλ' ἀτελευτήτως· καθ' ὁμοίωσιν δέ, ὡς ἀγαθός, ἀγαθοῦ· καὶ ὡς σοφός, σοφοῦ· τοῦ κατὰ φύσιν, ὁ κατὰ χάριν. Καὶ κατ' εἰκόνα μὲν, πᾶσα φύσις λογικὴ ἐστὶ τοῦ Θεοῦ· καθ' ὁμοίωσιν δέ, μόνοι οἱ ἀγαθοὶ καὶ σοφοί.

Πᾶσα ἢ λογικὴ καὶ νοερά οὐσία διήρηται εἰς δύο· τουτέστιν, εἰς τὴν ἀγγελικὴν καὶ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν. Καὶ πᾶσα ἢ ἀγγελικὴ φύσις διήρηται πάλιν εἰς δύο καθολικὰς γνώμας τε καὶ ἀγέλας, ἀγίας τε καὶ ἐναγεῖς· τουτέστιν, εἰς ἀγίας Δυνάμεις καὶ ἀκαθάρτους δαίμονας. Καὶ πᾶσα ἢ ἀνθρωπίνη διήρηται εἰς γνώμας μόνον καθολικὰς δύο, εὐσεβεῖς λέγω καὶ ἀσεβεῖς.

(1025) κζ'. Ὁ μὲν Θεὸς ὡς αὐτοῦπαρξὺς ὢν καὶ αὐτοαγαθότης καὶ αὐτοσοφία· μᾶλλον δέ ἀληθέστερον εἰπεῖν, καὶ ὑπὲρ ταῦτα πάντα, οὐδὲν ἔχει τό σύνολον ἐναντίον. Τὰ δέ κτίσματα, ὡς πάντα μὲν μεθέξει καὶ χάριτι τὴν ὑπαρξίν ἔχοντα· τὰ δέ λογικά καὶ νοερά, καὶ τὴν ἀγαθότητος καὶ σοφίας ἐπιτηδειότητα, ἔχει ἐναντίον· τῇ μὲν ὑπάρξει, τό μὴ ὑπάρχειν· τῇ δέ τῆς ἀγαθότητος καὶ σοφίας ἐπιτηδειότητι, κακίαν καὶ ἀγνωσίαν. Καὶ τό μὲν ὑπάρχειν ἀεὶ ἢ μὴ ὑπάρχειν ταῦτα [Fr. τὰ λογικά καὶ νοερά], ἐν τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ πεπονηκότος ἐστὶ· τό δέ μετέχειν τῆς ἀγαθότητος αὐτοῦ καὶ τῆς σοφίας ἢ μὴ μετέχειν, ἐν τῇ βουλήσει τῶν λογικῶν ὑπάρχει.

κη'. Οἱ μὲν Ἕλληνες ἐξ αἰδίου λέγοντες συνυπάρχειν τῶ Θεῷ τὴν τῶν ὄντων οὐσίαν, τὰς δέ περὶ αὐτὴν ποιότητας μόνον ἐξ αὐτοῦ ἐσχηκέναι· τῇ μὲν οὐσίᾳ, οὐδὲν λέγουσιν ἐναντίον· ἐν δέ ταῖς ποιότησι μόναις, τὴν ἐναντίωσιν εἶναι. Ἡμεῖς δέ μόνην λέγομεν τὴν θείαν οὐσίαν μὲ ἔχειν τι ἐναντίον, ὡς αἰδιδίον τε οὐσαν καὶ ἄπειρον, καὶ αἰδιότητος ἀλλήλαις χαριστικὴν· τῇ δέ τῶν ὄντων οὐσίᾳ, εἶναι μὲν τό μὴ ὄν ἐναντίον· καὶ ἐν τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ κυρίως ὄντος ὑπάρχειν, τό ἀεὶ εἶναι αὐτὴν ἢ μὴ εἶναι, ἀμεταμέλητα δέ εἶναι τὰ χαρίσματα αὐτοῦ. Καὶ διὰ τοῦτο, καὶ ἔστιν ἀεὶ, καὶ ἔσται τῇ παντοκρατορικῇ δυνάμει διακρατουμένη, εἰ καὶ ἔχει τό μὴ ὄν ἐναντίον, ὡς

εἴρηται, ὡς ἐκ μή ὄντος εἰς τό εἶναι παραχθεῖσα, καί ἐν τῇ βουλήσει αὐτοῦ ἔχουσα τό εἶναι αὐτήν ἢ μή εἶναι.

κθ'. Ὡσπερ τό κακόν στερησίς ἐστίν ἀγαθοῦ, καί ἡ ἀγνωσία στερησίς ἐστίν γνώσεως· οὕτω καί τό μή ὄν στερησίς ἐστίν τοῦ ὄντος· οὐ τοῦ κυρίως δέ ὄντος· οὐκ ἔχει γάρ ἐναντίον· ἀλλά τοῦ κατά μέθεξιν τοῦ κυρίως ὄντος. Καί αἱ μὲν τῶν προτέρων στερήσεις τῇ γνώμῃ τῶν γεγονότων ἔπονται· ἡ δέ τοῦ δευτέρου ἐν τῇ βουλήσει τοῦ πεπονηκότος ὑπάρχεται· τοῦ ἀεί δι' ἀγαθότητα βουλομένου εἶναι τά ὄντα, καί ἀεί ὑπ' αὐτοῦ εὐεργετῆσθαι.

λ'. Πάντα τά γεγονότα, τά μὲν εἰσι λογικά καί νοερά, καί τῶν ἐναντίων δεκτικά· οἶον, ἀρετῆς καί κακίας, καί γνώσεως καί ἀγνωσίας· τά δέ σώματα διάφορα, ἐκ τῶν ἐναντίων συνεστῶτα· τουτέστι, γῆς, (1028) ἀέρος, πυρός, ὕδατος· καί τά μὲν εἰσι ἀσώματα πάντη καί ἄϋλα, εἰ καί τινα τούτων συνέζευκται σώμασι· τά δέ ἐξ ὕλης καί εἴδους μόνον ἔχει τήν σύστασιν.

λα'. Πάντα τά σώματα, κατά φύσιν ἐστίν ἀκίνητα· κινεῖται δέ ὑπό τῆς ψυχῆς· τά μὲν, λογικῆς· τά δέ, ἀλόγου· τά δέ ἀναισθήτου.

λβ'. Τῶν ψυχικῶν δυνάμεων ἡ μὲν ἐστίν θρεπτική καί αὐξητική· ἡ δέ φανταστική καί ὀρμητική· ἡ δέ λογιστική καί νοητική. Καί τῆς μὲν πρώτης μόνῃς μετέχουσι τά φυτά· τῆς δέ δευτέρας πρὸς ταύτην τά ἄλογα ζῶα· τῆς δέ τρίτης πρὸς ταῖς δυσίν, οἱ ἄνθρωποι. Καί αἱ μὲν δύο δυνάμεις, φθαρταί· ἡ δέ τρίτη, ἀφθαρτος καί ἀθάνατος ἀποδείκνυται.

λγ'. Ἀλλήλαις μεταδιδούσαι φωτισμοῦ αἱ ἅγαι Δυνάμεις· καί τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει, ἢ τῆς αὐτῶν ἀρετῆς μεταδιδόασιν, ἢ τῆς ἐν αὐταῖς γνώσεως. Καί ἀρετῆς μὲν, οἶον θεομιμήτου ἀγαθότητος, καθ' ἣν καί ἑαυτάς, καί ἀλλήλας, καί τάς ὑποβεβηκυίας εὐεργετοῦσι, θεοειδεῖς ἀργαζόμεναι· γνώσεως δέ, ἢ περί Θεοῦ τι ὑψηλότερον· Σύ γάρ, φησίν, Ὑψιστος εἰς τόν αἰῶνα, Κύριε· ἢ περί σωμάτων, βαθύτερον· ἢ περί ἀσωμάτων, ἀκριβέσερον· ἢ περί προνοίας, τρανότερον· ἢ περί κρίσεως, σαφέστερον.

λδ'. Νοός ἐστίν ἀκαθαρσία, πρῶτον μὲν, τό γνῶσιν ἔχειν ψευδῆ· δεύτερον δέ, τό ἀγνοεῖν τι τῶν καθόλου· ὡς πρὸς ἀνθρώπινον νοῦν λέγω· ἀγγέλου γάρ ἐστίν το μηδέν τῶν ἐπί μέρους ἀγνοεῖν· τρίτον δέ, τό ἐμπαθεῖς ἔχειν λογισμοῦς· τέταρτον δέ, τό συγκατατίθεσθαι τῇ ἁμαρτίᾳ.

λε'. Ψυχῆς ἐστίν ἀκαθαρσία, τό μή ἐνεργεῖν κατά φύσιν. Ἐκ τούτου γάρ τίκτονται τῷ νῶ οἱ ἐμπαθεῖς λογισμοί. Τότε γάρ κατά φύσιν ἐνεργεῖ, ὅταν αἱ παθητικαὶ αὐτῆς δυνάμεις· ὁ θυμός λέγω καί ἡ ἐπιθυμία, ἐν τῇ τῶν πραγμάτων καί τῶν ἐν αὐτοῖς νοημάτων προβολῇ, ἀπαθεῖς διαμείνωσι.

λστ'. Σώματός ἐστίν ἀκαθαρσία, ἡ κατ' ἐνέργειαν ἁμαρτία.

λζ'. Ἀγαπᾷ ἡσυχίαν ὁ πάσχων πρὸς τά τοῦ κόσμου· καί ἀγαπᾷ πάντας ἀνθρώπους, ὁ μηδέν ἀγαπῶν ἀνθρώπινον· καί γνῶσιν ἔχει Θεοῦ καί τῶν θείων, ὁ μή σκανδαλιζόμενος εἰς τινας, εἴτε διὰ παραπτώματα, εἴτε διὰ λογισμοῦς ἐξ ὑπονοίας.

λη'. Μέγα μὲν τό μή πάσχειν πρὸς τά πράγματα· μεῖζον δέ τούτου πολλῶ, τό πρὸς τά τούτων νοήματα ἀπαθῆ διαμεῖναι.

λθ'. Ἀγάπη καί ἐγκράτεια ἀπαθῆ τόν νοῦν διατηροῦσι πρὸς τε τά πράγματα, καί πρὸς τά τούτων νοήματα.

μ'. Οὐ πρὸς τά πράγματα ὁ νοῦς πολεμεῖ τοῦ θεοφιλοῦς, (1029) οὐδέ πρὸς τά τούτων νοήματα· ἀλλά πρὸς τά πάθη τά τοῖς νοήμασι συνεζευμένα. Οἶον, οὐ πρὸς τήν γυναῖκα πολεμεῖ, οὐδέ πρὸς τόν λυπήσαντα, οὐδέ πρὸς τάς τούτων φαντασίας· ἀλλά πρὸς τά πάθη τά ταῖς φαντασίαις συνεζευγμένα.

μα'. Ἄπας ὁ πόλεμος τοῦ μοναχοῦ πρὸς τοὺς δαίμονας, ἵνα τά πάθη τῶν νοημάτων χωρίσῃ. Ἄλλως γάρ ἀπαθῶς τά πράγματα βλέπειν οὐ δύναται.

μβ'. Ἄλλο ἐστὶ πρᾶγμα, καὶ ἄλλο νόημα, καὶ ἄλλο πάθος. Καὶ πρᾶγμα μὲν ἐστίν, οἶον, ἀνήρ, γυνή, χρυσός, καὶ τὰ ἐξῆς. Νόημα δέ, οἶον, μνήμη φιλή τινος τῶν προειρημένων. Πάθος δέ, οἶον, φιλία ἄλογος, ἢ μῖσος ἄκριτόν τινος τῶν προειρημένων. Πρὸς οὖν τό πάθος ἐστὶ τοῦ μοναχοῦ ἡ μάχη.

μγ'. Νόημά ἐστι ἐμπαθές, λογισμὸς σύνθετος ἀπὸ πάθους καὶ νοήματος. Χωρίζωμεν τό πάθος ἀπὸ τοῦ νοήματος, καὶ ἀπομένει ὁ λογισμὸς ψιλός. Χωρίζομεν δέ δι' ἀγάπης πνευματικῆς καὶ ἐγκρατείας, ἐάν θέλωμεν.

μδ'. Αἰ μὲν ἀρεταί, τῶν παθῶν τὸν νοῦν χωρίζουσι· αἰ δέ πνευματικαὶ θεωρίαι, τῶν ψιλῶν νοημάτων· ἡ δέ καθαρά προσευχή αὐτῷ αὐτόν παρίστησιν τῷ Θεῷ.

με'. Αἰ μὲν ἀρεταί, διὰ τὴν γνῶσιν τῶν γεγονότων· ἡ δέ γνῶσις, διὰ τὸν γινώσκοντα· ὁ δέ γινώσκων, διὰ τὸν ἀγνώστως γινωσκόμενον, καὶ ὑπὲρ γνῶσιν γινώσκοντα.

μστ'. Οὐχ ὡς προσδεόμενός τινος ὁ ὑπερπλήρης Θεός, παρήγαγεν εἰς τό εἶναι τὰ γεγονότα· ἀλλ' ἵνα αὐτὰ μὲν αὐτοῦ ἀναλόγως μετέχοντα ἀπολαύη, [Fr. ἀπολαύση] αὐτός δέ εὐφρανθῆ ἐπὶ τοῖς ἔργοις αὐτοῦ ὁρῶν αὐτὰ εὐφραινόμενα, καὶ τὸν ἀκόρεστον ἀκορέστως αἰεὶ κορεννύμενα.

μζ'. Πολλοὺς ἔχει ὁ κόσμος πτωχοὺς τῷ πνεύματι, ἀλλὰ παρά τό προσῆκον. Καὶ πολλοὺς πενθοῦντας, ἀλλὰ διὰ ζημίας χρημάτων, ἢ ἀποβολὰς τέκνων. Καὶ πολλοὺς πραεῖς, ἀλλὰ πρὸς τὰ ἀκάθαρτα πάθη. Καὶ πολλοὺς πεινῶντας καὶ διψῶντας, ἀλλὰ τό ἀρπάζειν τὰ ἀλλότρια, καὶ κερδαίνειν ἐξ ἀδικίας. Καὶ πολλοὺς ἐλεήμονας, ἀλλὰ πρὸς τό σῶμα καὶ τὰ τοῦ σώματος. Καὶ καθαρούς τῇ καρδίᾳ, ἀλλὰ διὰ κενοδοξίαν. Καὶ εἰρηνοποιούς, ἀλλὰ τὴν ψυχὴν τῇ σαρκὶ ὑποτάσσοντας. Καὶ πολλοὺς ὄνειδιζομένους, ἀλλ' ἐπ' αἰσχροῖς ἀμαρτήμασι· ἀλλ' ἐκεῖνοι μόνον μακάριοι, (1032) οἱ διὰ Χριστόν καὶ κατὰ Χριστόν ταῦτα καὶ ποιοῦντες καὶ πάσχοντες. Διαιτί; Ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν· καὶ, Αὐτοῖ τὸν Θεόν ὄψονται, καὶ τὰ ἐξῆς. Ὡστε, οὐχ ὅτι ποιοῦσι ταῦτα καὶ πάσχουσι, εἰσὶ μακάριοι· ἀλλ' ὅτι διὰ Χριστόν καὶ κατὰ Χριστόν ταῦτα καὶ ποιοῦσι καὶ πάσχουσι.

μη'. Ἐν πᾶσι τοῦ ὑφ' ἡμῶν πραττομένοις, ὁ σκοπὸς ζητεῖται παρά Θεῷ, ὡς πολλάκις εἴρηται· εἴτε δι' αὐτόν, εἴτε δι' ἄλλο τι πράττομεν. Ὅταν οὖν τι θέλωμεν πρᾶξαι ἀγαθόν, μὴ τὴν ἀνθρωπαρέσκειαν, ἀλλὰ τὸν Θεόν σχῶμεν σκοπόν· ἵνα εἰς αὐτόν αἰεὶ ἀποβλεπόμενοι, δι' αὐτόν πάντα πράξωμεν· ἵνα μὴ καὶ τὸν τόπον ὑπομένωμεν, καὶ τὸν μισθόν ἀπολέσωμεν.

μθ'. Καὶ τὰ ψιλὰ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων νοήματα, καὶ τὰ πάντων τῶν γεγονότων θεωρήματα, ἀπόβαλε τοῦ νοός ἐν τῷ καιρῷ τῆς προσευχῆς· ἵνα μὴ τὰ ἥττονα φανταζόμενος, τοῦ πάντων τῶν ὄντων ἀσυγκρίτως κρείττονος ἐκπέσης.

ν'. Ἐάν τὸν Θεόν γνησίως ἀγαπήσωμεν, δι' αὐτῆς τῆς ἀγάπης τὰ πάθη ἀποβάλλομεν. Ἡ δέ εἰς αὐτόν ἀγάπη ἐστὶ, τό προτιμᾶν αὐτόν τοῦ κόσμου, καὶ τὴν ψυχὴν τῆς σαρκός· ἐν τῷ τῶν κοσμικῶν μὲν καταφρονεῖν πραγμάτων, αὐτῷ δέ σχολάζειν διὰ παντός, διὰ τε ἐγκρατείας καὶ ἀγάπης καὶ προσευχῆς καὶ ψαλμωδίας, καὶ τῶν ἐξῆς.

να'. Ἐάν σχολάζοντες τῷ Θεῷ χρόνῳ πολλῷ, τοῦ παθητικοῦ μέρους τῆς ψυχῆς ἐπιμελώμεθα, οὐκ ἔτι πρὸς τὰς τῶν λογισμῶν προσβολὰς ἐξοκεῖλομεν· ἀλλὰ καὶ ἀκριβέστερον τὰς τούτων αἰτίας κατανοοῦντες καὶ ἐκκόπτοντες, διορατικώτεροι γινόμεθα· ὥστε πληρωθῆναι εἰς ἡμᾶς τό, Καὶ ἐπεῖδεν ὁ ὀφθαλμὸς μου ἐν τοῖς ἐχθροῖς μου· καὶ ἐν τοῖς ἐπανισταμένοις ἐπ' ἐμέ πονηρευόμενοις, ἀκούσεται τό οὖς μου.

νβ'. Ὅταν βλέπῃς τὸν νοῦν σου εὐσεβῶς καὶ δικαίως ἀναστρεφόμενον ἐν τοῖς τοῦ κόσμου νοήμασι, γίνωσκε καὶ τό σῶμα σου καθαρὸν καὶ ἀναμάρτητον διαμένειν·

ὅταν δέ τόν νοῦν βλέπης κατά διάνοιαν ἀμαρτίαις σχολάζοντα, καί μή ἀνακόπτης, γίνωσκε καί τό σῶμά σου μή πολυχρονίζειν τοῦ τοῖς αὐτοῖς περιπεσεῖν.

νγ'. Ὡσπερ τό σῶμα ἔχει κόσμον τά πράγματα, οὕτω καί ὁ νοῦς ἔχει κόσμον τά νοήματα· καί ὡσπερ τό σῶμα πορνεύεται μετά τοῦ σώματος τῆς γυναικός, οὕτω καί ὁ νοῦς πορνεύει μετά τοῦ νοήματος τῆς γυναικός, διά τῆς φαντασίας τοῦ ἰδίου σώματος. Τήν γάρ μορφήν τοῦ ἰδίου σώματος βλέπει μιγνυμένην μετά τῆς μορφῆς τῆς γυναικός κατά διάνοιαν. Ὡσαύτως καί τήν μορφήν τοῦ λυπήσαντος ἀμύνεται κατά διάνοιαν, διά τῆς μορφῆς τοῦ ἰδίου σώματος. Καί ἐπί τῶν ἄλλων ἀμαρτημάτων ὁμοίως. Ἄπερ γάρ πράττει τό σῶμα κατ' ἐνέργειαν εἰς τόν κόσμον τῶν πραγμάτων, ταῦτα πράττει καί ὁ νοῦς εἰς τόν κόσμον τῶν νοημάτων.

(1033) νδ'. Οὐκ ἔστι φρίζαι καί ἐκπλαγῆναι καί ἐκστῆναι τῇ διανοίᾳ, ὅτι ὁ μέν Θεός καί Πατήρ κρίνει οὐδένα, πᾶσαν δέ τήν κρίσιν δέδωκε τῷ Υἱῷ· ὁ δέ Υἱός κράζει· Μή κρίνετε, ἵνα μή κριθῆτε· Μή καταδικάζετε, ἵνα μή καταδικασθῆτε. Ὁ δέ Ἀπόστολος ὁμοίως· Μή πρό καιροῦ τι κρίνετε, ἕως ἄν ἔλθῃ ὁ Κύριος· καί, Ἐν ᾧ κρίματι κρίνεις τόν ἕτερον, σεαυτόν κατακρίνεις· οἱ δέ ἄνθρωποι ἀφέντες τό κλαίειν τάς ἑαυτῶν ἀμαρτίας, ἦραν τήν κρίσιν ἀπό τοῦ Υἱοῦ, καί αὐτοί ὡς ἀναμάρτητοι, κρίνουσι καί καταδικάζουσι ἀλλήλους; Καί ὁ μέν οὐρανός ἐξέστη ἐπί τούτῳ· ἡ δέ γῆ, ἔφριξεν· αὐτοί δέ οὐκ αἰσχύνονται ἀναισθητοῦντες.

νε'. Ὁ τās τῶν ἄλλων ἀμαρτίας περιεργαζόμενος, ἢ καί ἐξ ὑπονοίας τόν ἀδελφόν κρίνων, οὕτω ἔβαλεν ἀρχήν μετανοίας, οὐδέ ἐρευνᾶν τοῦ γνῶναι [Fr. καί γνῶναι] τās ἑαυτοῦ ἀμαρτίας, ἐν ἀληθείᾳ βαρυτέρας οὔσας μολίβδου πολυταλάντου· οὐδέ ἔγνω πόθεν γίνεται ἄνθρωπος βαρυκάρδιος ἀγαπῶν ματαιότητα καί ζητῶν ψεῦδος. Διά τοῦτο ὡς ἄφρων καί ἐν σκοτέι διαπορευόμενος, ἀφείς τās ἑαυτοῦ ἀμαρτίας, τās τῶν ἄλλων φαντάζεται, ἢ οὔσας, ἢ νομιζόμενας ἐξ ὑπονοίας.

νς'. Ἡ φιλαυτία, ὡς πολλάκις εἴρηται, πάντων τῶν ἐμπαθῶν λογισμῶν αἰτία καθίσταται. Ἐκ γάρ ταύτης γεννῶνται οἱ τρεῖς γενικώτατοι τῆς ἐπιθυμίας λογισμοί· ὁ τῆς γαστριμαργίας, καί τῆς φιλαργυρίας καί τῆς κενοδοξίας. Ἐκ δέ τῆς γαστριμαργίας γεννᾶται ὁ τῆς πορνείας· ἐκ δέ τῆς φιλαργυρίας, ὁ τῆς πλεονεξίας· ἐκ δέ τῆς κενοδοξίας, ὁ τῆς ὑπερηφανείας. Οἱ δέ λοιποὶ πάντες, ἐκάστῳ τῶν τριῶν ἀκολουθοῦσιν· ὁ τε τῆς ὀργῆς, καί ὁ τῆς λύπης καί ὁ τῆς μνησικακίας καί ὁ τῆς ἀκηδίας καί φθόνου καί καταλαλιᾶς, καί οἱ λοιποί. Ταῦτα οὖν τά πάθη, συνδεσμοῦσι τόν νοῦν τοῖς ὑλικοῖς πράγμασι, καί κατέχουσιν αὐτόν εἰς τήν γῆν, λίθου δίκην βαρυτάτου αὐτῷ ἐπικείμενα· φύσει ὄντα αὐτόν πυρός κουφότερον καί ὀξύτερον.

νζ'. Ἀρχή μέν πάντων τῶν παθῶν, ἢ φιλαυτία· τέλος δέ, ἢ ὑπερηφανία. Φιλαυτία δέ ἐστίν, ἢ πρὸς τό σῶμα ἄλογος φιλία. Ὁ ταύτην ἐκκόψας, συνέκοψε πάντα τά πάθη τά ἐξ αὐτῆς.

νη'. Ὡσπερ οἱ γονεῖς τῶν σωμάτων, προσπάσχουσι τοῖς ἐξ αὐτῶν γεννωμένοις· οὕτω καί ὁ νοῦς, φυσικῶς τοῖς ἑαυτοῦ πρόσκειται λόγοις. Καί ὡσπερ ((1036) τοῖς ἐκείνων ἐμπαθεστέροις, κᾶν πάντως κατά πάντα ὧσιν οἱ παῖδες καταγελαστότατοι, πάντων φαίνονται ἐπεικέστατοι καί εὐμορφότατοι· οὕτω καί τῷ ἄφρονι νῶ, οἱ αὐτοῦ λόγοι, κᾶν πάντων ὧσι μοχθηρότεροι, πάντων φαίνονται φρονιμώτεροι. Τῷ δέ σοφῷ, οὐχ οὕτως οἱ ἑαυτοῦ λόγοι· ἀλλ' ὅταν δόξη πληροφορεῖσθαι ὅτι ἀληθεῖς εἰσι καί καλοί, τότε μάλιστα οὐ πιστεύει τῇ ἑαυτοῦ κρίσει· ἀλλ' ἄλλους σοφοῦς τῶν ἑαυτοῦ λόγων καί λογισμῶν κριτάς καθίστησι, μή εἰς κενόν τρέχη ἢ ἔδραμε· καί δι' αὐτῶν, τήν βεβαίωσιν λαμβάνει.

νθ'. Ὅταν τινά νικήσης τῶν ἀτιμοτέρων παθῶν, οἷον, ἢ γαστριμαργίαν, ἢ πορνείαν, ἢ ὀργήν, ἢ πλεονεξίαν, εὐθύς ἐφίπταται ἐπί σέ ὁ τῆς κενοδοξίας λογισμός· ἐάν δέ τοῦτον νικήσης, ὁ τῆς ὑπερηφανίας διαδέχεται.

ξ'. Πάντα τά ἄτιμα πάθη κρατοῦντα τῆς ψυχῆς, τόν τῆς κενοδοξίας ἐξ αὐτῆς ἀπελαύνουσι λογισμόν· καί πάντων τῶν προειρημένων ἠττωμένων, ἐπ' αὐτόν ἀναλύουσιν.

ξα'. Ἡ κενοδοξία, ποτέ μὲν ἀναιρουμένη, ποτέ δέ μένουσα, τίκτει τήν ὑπερηφανίαν· καί ἀναιρουμένη μὲν, οἴησιν ἐμποιεῖ· μένουσα δέ, ἀλαζονείαν.

ξβ'. Κενοδοξίαν ἀναιρεῖ, ἢ κρυπτή ἐργασία· ὑπερηφανίαν δέ, τό τῷ Θεῷ ἐπιγράφειν τά κατορθώματα.

ξγ'. Ὁ γνώσεως Θεοῦ καταξιοθεῖς, καί τῆς ἐκ ταύτης ἡδονῆς ἀπολαύσας γνωσίως, οὗτος καταφρονεῖ τῶν ἐκ τοῦ ἐπιθυμητικοῦ τικτομένων πασῶν ἡδονῶν.

ξδ'. Ὁ ἐπιθυμῶν τῶν ἐπιγείων, ἢ βρωμάτων ἐπιθυμεῖ, ἢ τῶν τά ὑπογαστρία θεραπευόντων, ἢ δόξης ἀνθρωπίνης, ἢ χρημάτων, ἢ τινος ἄλλου τῶν τούτοις ἐπομένων· καί εἰ μή τι τούτων κρεῖττον εὔροι ὁ νοῦς, ἐφ' ᾧ τήν ἐπιθυμίαν μετενέγκῃ οὐκ ἄν τούτων ἀσυγκρίτως, ἢ τοῦ Θεοῦ γνώσις καί τῶν θείων ἐστί.

ξε'. Οἱ τῶν ἡδονῶν καταφρονοῦντες, ἢ φόβῳ καταφρονοῦσιν, ἢ ἐλπίδι, ἢ γνώσει, ἢ καί τῇ εἰς Θεόν ἀγάπῃ.

ξστ'. Ἡ ἄνευ πάθους τῶν θείων γνώσις, οὐ πείθει τόν νοῦν εἰς τέλος καταφρονεῖν τῶν προσύλων· ἀλλ' ἔοικε λογισμῷ ψιλῷ πράγματος αἰσθητοῦ. (1037) Διό πολλούς ἐστίν εὐρεῖν τῶν ἀνθρώπων γνώσιν ἔχοντας πολλήν, καί ἐν τοῖς σαρκός πάθεσι δίκην χοίρων ἐν βορβόρῳ κυλινδουμένους. Πρός ὀλίγον γάρ ἐξ ἐπιμελείας καθαρθέντες, καί τῆς γνώσεως ἐπιτυχόντες, ὕστερον ἀμελήσαντες, ὠμοιώθησαν τῷ Σαούλ· ὅς βασιλείας καταξιοθεῖς, καί ἀναξίως πολιτευσάμενος, μετ' ὀργῆς φοβεράς ἐξ αὐτῆς ἀπεβλήθη.

ξζ'. Ὡσπερ ὁ ψιλός τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων λογισμός, οὐκ ἀναγκάζει τόν νοῦν καταφρονεῖν τῶν θείων· οὕτως οὐδέ ψιλῆ γνώσις τῶν θείων, πείθει εἰς τέλος καταφρονεῖν τῶν ἀνθρωπίνων· διότι ἐν σκιαῖς νῦν ὑπάρχει καί εἰκασμοῖς ἢ ἀλήθεια. Καί διά τοῦτο δεῖται τοῦ μακαρίου πάθους τῆς ἀγίας ἀγάπης, τῆς συνδεσμούσης τόν νοῦν τοῖς πνευματικοῖς θεωρήμασι, καί πειθούσης προτιμᾶν τῶν ὑλικῶν, τά ἄϋλα· καί τῶν αἰσθητῶν τά νοητά καί θεῖα.

ξη'. Οὐ πάντως ὁ τά πάθη ἐκκόψας, καί ψιλούς τούς λογισμούς ἐργασάμενος, ἤδη αὐτά καί ἐπὶ τά θεῖα ἔτρεψεν· ἀλλά δύναται, μήτε πρὸς τά ἀνθρώπινα πάσχειν, μήτε πρὸς τά θεῖα· ὅπερ ἐπισυμβαίνει ἐπὶ τῶν πρακτικῶν μόνον, καί μήπω γνώσεως καταξιοθέντων· οἱ φόβῳ κολάσεως, ἢ ἐλπίδι βασιλείας τῶν παθῶν ἀπέχονται.

ξθ'. Διά πίστεως περιπατοῦμεν, οὐ διά εἶδους· καί ἐν ἐσόπτροις τήν γνώσιν ἔχομεν καί αἰνίγμασι. Καί διά τοῦτο, πολλῆς δεόμεθα τῆς ἐν αὐτοῖς ἀσχολίας, ἵνα τῇ χρονίᾳ τούτων μελέτῃ καί ἀδολεσχίᾳ, ἔξιν δυσἀπόσπαστον τῶν θεωρημάτων ποιήσωμεν.

ο'. Ἐάν πρὸς ὀλίγον τῶν παθῶν τὰς αἰτίας ἐκκόψαντες τοῖς πνευματικοῖς ἐνασχοληθῶμεν θεωρήμασι, μή ἐν αὐτοῖς δέ ἀεὶ διατρίψωμεν, αὐτό τοῦτο ἔχοντες ἔργον, εὐχερῶς πάλιν ἐπὶ τά τῆς σαρκός πάθη περιτρεπόμεθα· μηδέν ἄλλο ἐκεῖθεν καρπωσάμενοι, ἢ ψιλὴν γνώσιν μετὰ οἰήσεως· ἢς τό τέλος, ἢ τε αὐτῆς κατὰ μικρόν τῆς γνώσεως σκότωσης, καί ἢ παντελῆς τοῦ νοῦ ἐπὶ τά ὑλικά ἐκτροπή.

οα'. Πάθος ἀγάπης ψεκτόν, τοῖς ὑλικοῖς πράγμασι τόν νοῦν ἐνασχολεῖ· πάθος ἀγάπης ἐπαινετόν, καί τοῖς θείοις αὐτόν συνδεσμεῖ. Εἴωθε γάρ ὁ νοῦς ἐν οἷς χρονίζει πράγμασι, ἐν αὐτοῖς καί πλατύνεσθαι· ἐν οἷς δέ πλατύνεται, ἐν αὐτοῖς καί τήν ἐπιθυμίαν καί τήν ἀγάπην τρέψαι, εἴτε ἐν τοῖς θείοις καί οἰκείοις καί νοητοῖς, εἴτε ἐν τοῖς τῆς σαρκός πράγμασι τε καί πάθεσι.

(1040) οβ'. Ὁ Θεός ἔκτισε τόν ἀόρατον κόσμον καί τόν ὁρώμενον· καί τήν ψυχὴν καί τό σῶμα δηλονότι αὐτός ἐποίησε. Καί εἰ ὁ ὁρώμενος κόσμος τοιοῦτός ἐστι [Fr. οὕτως ἐστί] καλός, ποῖος ἄρα ἐστίν ὁ ἀόρατος; Εἰ δέ κρείττων τούτου ἐκεῖνος, πόσον

ὕπ τούς δύο, ὁ κτίσας τούτους Θεός; Εἰ οὖν κρείττων πάντων τῶν γεγονότων ὁ πάντων δημιουργός τῶν καλῶν, τίνι τῷ λόγῳ ἀφείς ὁ νοῦς τό πάντων κρείττων, τοῖς πάντων χείροσιν ἐνασχολεῖται; λέγω δὴ τοῖς τῆς σαρκός πάθεσιν. Ἦ δὴλον, ὅτι ταύτη μὲν ἐκ γενετῆς συναναστραφεῖς καί συνεθίσας τοῦ δέ πάντων κρείττονος, καί ὑπέρ τά πάντα, οὐπω τελείαν εἴληφε πείραν; Ἐάν οὖν χρονία ἀσκήσει τῆς τῶν ἡδονῶν ἐγκρατείας, καί τῆς τῶν θείων μελέτης κατά μικρόν αὐτόν τῆς τοιαύτης σχέσεως ἀπορρήξωμεν, πλατύνεται τε ἐν τοῖς θείοις κατ' ὀλίγον προκόπτων, καί τό οἰκεῖον γνωρίζει ἀξίωμα· καί τέλος, ὄλον τόν πόθον ἐπί τό Θεῖον μεταφέρει.

ογ'. Ὁ ἀπαθῶς λέγων ἀμάρτημα ἀδελφοῦ, κατά δύο αἰτίας λέγει· ἢ ἵνα αὐτόν διορθώσεται, ἢ ἵνα ἄλλον ὠφελήσῃ. Εἰ δέ ἐκτός τούτων λέγει, εἴτε αὐτῷ εἴτε ἄλλῳ, ὀνειδίζων ἢ διασύρων αὐτόν λέγει, καί οὐ μή ἐκφύγῃ τήν θείαν ἐγκατάλειψιν· ἀλλ' ἢ τῷ αὐτῷ, ἢ ἄλλῳ πταίσματι πάντως περιπεσεῖται, καί ὑπό ἐτέρων ἐλεγχθεῖς καί ὀνειδισθεῖς καταισχυνηθήσεται.

οδ'. Οὐχ εἷς λόγος τῶν τήν αὐτήν ἀμαρτίαν κατ' ἐνέργειαν ἀμαρτανόντων ἐστίν, ἀλλά διάφοροι. Οἷον, ἄλλο ἐστί τό ἀπό ἕξεως ἀμαρτάνειν, καί ἄλλο τό κατά συναρπαγήν· ὅς, οὔτε πρό τῆς ἀμαρτίας εἶχε τήν ἐνθύμησιν, οὔτε μετά τήν ἀμαρτίαν· ἀλλά καί σφόδρα ἐπί τῷ γεγονότι ὀδυνᾶται. Ὁ δέ ἀπό ἕξεως, ἐκ τοῦ ἐναντίου· καί πρῶτον γάρ κατά διάνοιαν οὐκ ἐπαύετο ἀμαρτάνων, καί μετά τό πρᾶξαι, τῆς αὐτῆς ἐστί διαθέσεως.

οε'. Ὁ διά κενοδοξίαν τάς ἀρετάς μετερχόμενος, δὴλον ὅτι καί τήν γνῶσιν διά κενοδοξίαν μετέρχεται. Ὁ δέ τοιοῦτος, οὐδέ πρός οἰκοδομήν δηλονότι πράττει τι, ἢ διαλέγεται· ἀλλ' ἐν πᾶσι τήν παρά τῶν βλεπόντων ἢ ἀκουόντων δόξαν θηρώμενος. Ἐλέγχεται δέ τό πάθος, ὅταν τινές τῶν προειρημένων τοῖς ἔργοις ἢ τοῖς λόγοις αὐτοῦ ψόγον ἐπιφέρωσι, καί ἐπί τούτῳ σφόδρα λυπῆται· οὐ διά τό μή ἐκείνους οἰκοδομεῖσθαι (οὐδέ γάρ τοῦτο εἶχε σκοπόν), ἀλλά διά τό αὐτόν ἐξουδενωθῆναι.

οστ'. Τό τῆς φιλαργυρίας πάθος ἐντεῦθεν ἐλέγχεται· ἐν τῷ χαίροντα λαμβάνειν· καί λυπούμενον μεταδιδόναι. Οὐ δύναται δέ ὁ τοιοῦτος οἰκονομικός εἶναι.

(1041) οζ'. Διά ταυτά τις πάσχων ὑπομένει· ἢ διά τήν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, ἢ διά τήν ἐλπίδα τῆς μισθαποδοσίας, ἢ διά τόν φόβον τῆς κολάσεως, ἢ διά τόν φόβον τῶν ἀνθρώπων, ἢ διά τήν φύσιν, ἢ διά τήν ἡδονήν, ἢ διά κέρδος, ἢ διά κενοδοξίαν, ἢ διά ἀνάγκην.

οη'. Ἄλλο ἐστί λογισμῶν ἀπαλλαγῆναι, καί ἄλλο παθῶν ἐλευθερωθῆναι. Καί πολλάκις τις λογισμῶν ἀπαλλάττεται μή παρόντων τῶν πραγμάτων ἐκείνων, πρός ἄπερ τά πάθη κέκτηται· κρύπτεται δέ τά πάθη ἐν τῇ ψυχῇ, καί ἀναφαινόντων τῶν πραγμάτων ἐλέγχονται. Χρή οὖν τηρεῖν τόν νοῦν ἐπί τῶν πραγμάτων, καί γνῶναι πρός ποῖον ἔχει τό πάθος.

οθ'. Φίλος ἐκεῖνός ἐστί γνήσιος, ὁ τάς ἐκ περιστάσεως θλίψεις καί ἀνάγκαις καί συμφοράς ἐν καιρῷ πειρασμοῦ συνυποφέρων τῷ πλησίον ὡς ἰδίας, ἀθορύβως καί ἀταράχως.

πί'. Μή ἀτιμάσης τήν συνείδησιν, ἄριστά σοι ἀεὶ συμβουλεύουσαν. Γνώμην γάρ θείαν καί ἀγγελικὴν σοι ὑποτίθεται· καί τῶν κρυπτῶν τῆς καρδίας μολυσμάτων ἐλευθεροῖ, καί παρρησίαν πρός τόν Θεόν ἐν τῇ ἐξόδῳ σοι χαρίζεται.

πα'. Εἰ θέλεις γενέσθαι ἐπιγνώμων καί μέτριος, καί τῷ πάθει τῆς οἰήσεως μὴ δουλεύειν, ἀεὶ ζῆτει ἐν τοῖς οὔσι, τί ἐστί κρυπτόμενον τήν σύν γνῶσιν [Fr. τῆ σῆ γνώσει]. Καί εὐρίσκων πάμπολλα καί διάφορα πράγματα λανθάνοντά σε, θαυμάσεις τε ἐπί τῇ σῆ ἀγνωσίᾳ, καί συστελεῖς τό φρόνημα· καί σεαυτόν ἐπιγνούς, συνήσεις πολλά καί μεγάλα καί θαυμαστά πράγματα. Ἐπεὶ τό νομίζειν εἰδέναι, οὐκ ἔᾶ προκόπτειν εἰς τό εἰδέναι.

πβ'. Οὗτος ἀκριβῶς θέλει σωθῆναι, ὁ τοῖς ἰατρικοῖς φαρμάκοις μὴ ἀνθιστάμενος. Αὐταὶ δέ εἰσιν ὀδύνη καὶ λύπαι διὰ ποικίλων ἐπιφορῶν ἐπαγόμεναι. Ὁ δὲ ἀνθιστάμενος, οὐκ οἶδε τί ἐνταῦθα πραγματεύεται, οὐδέ τί ἐντεῦθεν ὠνησόμενος ἀπελεύσεται.

πγ'. Κενοδοξία καὶ φυλαργυρία ἀλλήλων εἰσὶ γεννητικά. Οἱ μὲν γὰρ κενοδοξοῦντες, πλουτοῦσιν· οἱ δὲ πλουτοῦντες, κενοδοξοῦσιν· ἀλλ' ὡς κοσμικοί· ἐπεὶ ὁ μοναχός ἀκτῆμων ὢν, μᾶλλον κενοδοξεῖ. Ἀργύριον δέ ἔχων, κρύπτει αὐτό, αἰσχυρόμενος ὡς ἀνοίκειον πρᾶγμα τοῦ σχήματος ἔχων.

πδ'. Τῆς τοῦ μοναχοῦ κενοδοξίας ἴδιον, τό ἐπ' ἀρετῇ κενοδοξεῖν, καὶ τοῖς ταύτῃ ἀκολουθοῦσι· τῆς δὲ ὑπερηφανίας αὐτοῦ ἴδιον, τό ἐπὶ κατορθώμασιν (1044) ἐπαίρεσθαι, καὶ ἐξουθενεῖν τοὺς ἄλλους· καὶ τό ἑαυτῷ ταῦτα, καὶ μὴ τῷ Θεῷ ἐπιγράφειν. Τῆς δὲ τοῦ κοσμικοῦ κενοδοξίας καὶ ὑπερηφανίας ἴδιον, τό ἐπὶ κάλλει καὶ πλούτῳ καὶ δυναστείᾳ καὶ φρονήσει κενοδοξεῖν καὶ ἐπαίρεσθαι.

πε'. Τὰ τῶν κοσμικῶν κατορθώματα, πτώματά εἰσιν τῶν μοναχῶν· καὶ τῶν μοναχῶν κατορθώματα, πτώματά εἰσιν τῶν κοσμικῶν. Οἶον, τὰ τῶν κοσμικῶν κατορθώματα, πλοῦτός ἐστι καὶ δόξα καὶ δυναστεία καὶ τρυφή καὶ εὐσαρκία καὶ εὐτεκνία, καὶ τὰ τούτων ἀκόλουθα· εἰς ἅπερ ἐλθῶν ὁ μοναχός, ἀπόλλυται. Τὰ δὲ τοῦ μοναχοῦ κατορθώματα, ἀκτῆμοσύνη, ἀδοξία, ἀδυναμία, ἐγκράτεια, κακοπάθεια, καὶ τὰ τούτων ἀκόλουθα· εἰς ἅπερ ἐλθῶν ὁ φιλόκοσμος παρά πρόθεσιν, πτώμα ἠγεῖται μέγα· καὶ κινδυνεύει πολλάκις καὶ ἀγχόνῃ χρήσασθαι· τινές δὲ καὶ ἐχρήσαντο.

πστ'. Τὰ βρώματα διὰ δύο αἰτίας ἐκτίσθη· τροφῆς ἕνεκα, καὶ θεραπείας. Οἱ οὖν πάρεξ τούτων μεταλαμβάνοντες, ὡς παραχρῶμενοι τοῖς εἰς χρήσιν παρά Θεοῦ δοθεῖσιν, ὡς τρυφῆται κατακρίνονται. Καὶ ἐπὶ πάντων δὲ τῶν πραγμάτων, ἡ παράχρησις ἐστὶν ἡ ἁμαρτία.

πη'. Ἄλλο ἐστὶ μάχεσθαι τῷ ψιλῷ λογισμῷ, ἵνα μὴ κινήσῃ τό πάθος· καὶ ἄλλο ἐστὶ, τό, ἐμπαθεῖ μάχεσθαι, ἵνα μὴ γένηται συγκατάθεσις. Οἱ ἀμφοτέρω δὲ τρόποι, οὐκ ἔωσι χρονίσει τοὺς λογισμούς.

πι'. Ἡ λύπη τῇ μνησικακίᾳ συνέζευκται. Ὅταν οὖν ὁ νοῦς τό πρόσωπον τοῦ ἀδελφοῦ μετὰ λύπης ἐσοπτρίζηται, δηλὸν ὅτι μνησικακίαν ἔχει πρὸς αὐτόν· Ὅδοί δὲ μνησικακῶν εἰς θάνατον, διότι, πᾶς μνησικακός, παράνομος.

τεσ. ἀνοικ'. Ἐάν μὲν σύ μνησικακῆς τινι, προσεύχου ὑπὲρ αὐτοῦ, καὶ ἰσθᾶς τό πάθος τῆς κινήσεως, χωρίζων τὴν λύπην διὰ τῆς προσευχῆς, ἐκ τῆς μνήμης τοῦ κακοῦ, οὐπὲρ σοι ἐποίησεν· ἀγαπητικός δὲ γενόμενος καὶ φιλόανθρωπος, παντελῶς ἐκ τῆς ψυχῆς τό πάθος ἐξαφανίζεις. Ἐάν δὲ ἄλλος σοι μνησικακῆ, χαριστικός γενοῦ πρὸς αὐτόν καὶ ταπεινός, καὶ καλῶς συναυλίζεις, καὶ ἀπαλλάττεται αὐτόν τοῦ πάθους.

τεσ. ἀνοικ. α'. Τοῦ φθονοῦντος τὴν λύπην, κόπῳ στήσεις· συμφορὰν γὰρ ἠγεῖται, τό ἐν σοὶ φθονούμενον· (1045) καὶ οὐ δυνατόν ἄλλως στήσαι, εἰ μὴ τι κρύψεις αὐτόν. Εἰ δὲ πολλοὺς μὲν ὠφελεῖ, ἐκεῖνον δὲ λυπεῖ, ποίου μέρους περιφρονήσεις; Ἄναγκαῖον οὖν τῆς τῶν πολλῶν γενέσθαι ὠφελείας, κάκεινου δὲ κατὰ δύναμιν μὴ ἀμελεῖν· μηδὲ τῇ τοῦ πάθους πονηρίᾳ συναπαχθῆναι· ὡς οὐχὶ τῷ πάθει, ἀλλὰ τῷ πάσχοντι ἀμυνόμενον· ἀλλὰ τῇ ταπεινοφροσύνῃ ἠγεῖσθαι αὐτόν ὑπερέχοντα σεαυτοῦ, καὶ ἐν παντί καιρῷ καὶ τόπῳ καὶ πράγματι, προτιμᾶν αὐτόν. Τόν δὲ σὸν φθόνον δύνασαι στήσαι, ἐάν ἐν οἷς χαίρει ὁ ὑπὸ σοῦ φθονούμενος, συγχαίρης· καὶ ἐν οἷς λυπεῖται, καὶ αὐτός σύ συλλυπῆ πληρῶν τό τοῦ Ἀποστόλου, τό, Χαίρειν μετὰ χαιρόντων, καὶ κλαίειν μετὰ κλαιόντων.

τεσ. ἀνοικ. β'. Ὁ νοῦς ἡμῶν μέσος [Reg.1, μέσον] ἐστὶ δύο τινῶν, ἐκάστου τὰ ἴδια ἐνεργοῦντος· τοῦ μὲν, τὴν ἀρετὴν· τοῦ δὲ, τὴν κακίαν· τουτέστι ἀγγέλου καὶ

δαίμονος. Ἐξουσίαν δέ ἔχει ὁ νοῦς, καί δύναμιν ᾧ θέλει εἶτε ἔπεσθαι, εἶτε ἀντιστῆναι.

τέσ. ἀνοικ. γ'. Αἱ μὲν ἄγαι Δυνάμεις προτρέπονται ἡμᾶς ἐπὶ τὰ καλά· τὰ δὲ φυσικά σπέρματα καὶ ἡ ἀγαθὴ προαίρεσις, βοηθοῦσιν ἡμῖν· τὰς δὲ τῶν δαιμόνων προσβολάς, τὰ πάθη καὶ ἡ πονηρὰ προαίρεσις συνιστῶσι.

τέσ. ἀνοικτ. δ'. Τὸν καθαρὸν νοῦν, ποτέ μὲν, αὐτὸς ὁ Θεὸς αὐτῷ ἐπιβαίνων διδάσκει· ποτέ δέ, αἱ ἄγαι Δυνάμεις τὰ καλά ὑποτίθενται· ποτέ δέ, ἡ φύσις τῶν πραγμάτων θεωρουμένη.

τέσ. ἀνοικ. ε'. Χρὴ τὸν καταξιωθέντα γνώσεως νοῦν, τὰ τε νοήματα τηρεῖν ἀπαθῆ τῶν πραγμάτων· καὶ τὰ θεωρήματα, ἀσφαλῆ· καὶ τὴν τῆς προσευχῆς κατάστασιν ἀθόλωτον. Οὐ δύναται δὲ ταῦτα τηρεῖν ἐκ τῶν τῆς σαρκὸς ἀναδόσεως, διὰ τῆς τῶν δαιμόνων ἐπιβουλῆς καπνιζόμενος.

τέσ. ἀνοικ. στ'. Οὐ δι' ὅσα λυπούμεθα, διὰ ταῦτα καὶ ὀργιζόμεθα. Πλεονάζει γάρ τὰ τὴν λύπην ἐμποιοῦντα, παρά τὴν ὀργήν. Οἷον, ἐκλάσθη τάδε· ἀπώλετο τάδε· ἀπέθανεν ὁ δεῖνα. Διὰ γάρ τὰ τοιαῦτα, λυπούμεθα μόνον· διὰ δὲ τὰ λοιπά, καὶ λυπούμεθα καὶ ὀργιζόμεθα, ἀφιλοσόφως διακείμενοι.

τέσ. ἀνοικ. ζ'. Δεχόμενος ὁ νοῦς τὰ τῶν πραγμάτων νοήματα, πρὸς ἕκαστον νόημα μετασχηματίζεσθαι πέφυκε. Θεωρῶν δὲ ταῦτα πνευματικῶς, πρὸς ἕκαστον θεώρημα ποικίλως μεταμορφοῦσθαι. Ἐν δὲ Θεῷ γενόμενος, ἄμορφος πάντη καὶ ἀσχημάτιστος γίνεται. Τὸν γάρ μονοειδῆ θεωρῶν, μονοειδῆς γίνεται καὶ ὅλος φωτοειδῆς.

(1048) τέσ. ἀνοικ. η'. Ψυχὴ ἐστὶ τελεία, ἧς ἡ παθητικὴ δύναμις νένευκεν ὀλοτελῶς πρὸς Θεόν.

τέσ. ἀνοικ. θ'. Νοῦς ἐστὶ τέλειος, ὁ διὰ πίστεως ἀληθοῦς, τὸν υπεράγνωστον υπεραγνώστως υπερεγνώκως· καὶ τῶν αὐτοῦ δημιουργημάτων, τὰ καθόλου θεασάμενος· καὶ τῆς ἐν αὐτοῖς Προνοίας καὶ κρίσεως, τὴν περιληπτικὴν γνῶσιν παρά Θεοῦ εἰληφώς· ὡς ἐν ἀνθρώποις δὲ φημι.

ρ'. Τριχῶς τέμνεται ὁ χρόνος· καὶ ἡ μὲν πίστις, τοῖς τρισὶ συμπαρατείνεται τμήμασι· ἡ δὲ ἐλπίς, τῷ ἐνὶ· ἡ δὲ ἀγάπη, τοῖς δυοσί. Καὶ ἡ μὲν πίστις καὶ ἐλπίς μέχρι τινός· ἡ δὲ ἀγάπη, εἰς ἀπείρους αἰῶνας τῷ υπεραπείρω υπερηνωμένη, καὶ ἀεὶ υπεραύξουσα διαμένει. Καὶ διὰ τοῦτο, Μείζων πάντων ἡ ἀγάπη.

Περὶ ἀγάπης τετάρτη κεφαλαίων ἑκατοντάς.

α'. Πρῶτον μὲν θαυμάζει ὁ νοῦς τὴν θεῖαν ἐννοούμενος κατὰ πάντα ἀπειρίαν, καὶ τὸ ἀνέκβατον ἐκεῖνο καὶ πολυπόθητον πέλαγος. Δεύτερον δὲ ἐκπλήττεται, πῶς ἐκ τοῦ μηδενός τὴν τῶν ὄντων εἰς τὸ εἶναι παρήγαγεν ὑπαρξιν. Ἄλλ' ὥσπερ τῆς μεγαλοσύνης αὐτοῦ οὐκ ἔστι πέρας, οὕτως οὐδὲ τῆς φρονήσεως αὐτοῦ ἔστιν εὗρεσις.

β'. Πῶς γάρ οὐ θαυμάζει τὸ ἄπλετον ἐκεῖνο θεωρῶν, καὶ ὑπὲρ ἑκπληξιν ἀγαθότητος πέλαγος; Ἡ πῶς οὐκ ἐξίσταται, ἐννοούμενος, πῶς καὶ πόθεν ἢ τε λογικὴ καὶ νοερά γέγονεν οὐσία, καὶ τὰ τέσσαρα στοιχεῖα, ἐξ ὧν τὰ σώματα, μηδεμιᾶς ὕλης τῆς τούτων προὑπαρξάσης γενέσεως; Ποία τε ἡ δύναμις ἐκείνη, ἡ εἰς ἐνέργειαν κινήσεισα, ταῦτα εἰς τὸ εἶναι παρήγαγεν; Ἀλλὰ τοῦτο Ἑλλήνων παῖδες οὐ παραδέχονται, ἀγνοοῦντες τὴν παντοδύναμον ἀγαθότητα, καὶ τὴν δραστήριον αὐτῆς καὶ ὑπὲρ νοῦν σοφίαν καὶ γνῶσιν.

γ'. Ἐξ αἰδίου δημιουργὸς ὑπάρχων ὁ Θεός, ὅτε βούλεται δημιουργεῖν Λόγῳ ὁμοουσίῳ καὶ Πνεύματι δι' ἄπειρον ἀγαθότητα. Καὶ μὴ εἴπης, Τίνι τῷ λόγῳ νῦν

ἐδημιούργησεν αἰεὶ ἀγαθός ὑπάρχων; Ἐπεὶ, κἀγὼ σοι λέγω, ὅτι ἡ τῆς ἀπείρου οὐσίας ἀνεξιχνίαστος σοφία, τῇ ἀνθρωπίνῃ οὐχ ὑποπίπτει γνώσει.

δ'. Τὴν ἐξ αἰδίου ἐν αὐτῷ ὁ Δημιουργός τῶν ὄντων προϋπάρχουσαν γνῶσιν, ὅτε ἐβουλήθη, οὐσίωσε καὶ προεβάλετο. Ἄτοπον γάρ ἐστιν ἐπὶ Θεοῦ τοῦ παντοδυνάμου διστάσαι, εἰ δύνатаί τι οὐσιῶσαι, ὅτε βούλεται.

ε'. Δι' ἣν μὲν αἰτίαν ὁ Θεός ἐδημιούργησε, ζητεῖ· ἐστὶ γάρ γνῶσις. Τό δέ πῶς, καὶ διὰ τί προσφάτως, μὴ ζητεῖ· οὐκ ἔστι γάρ τῷ σῶ ὑποπίπτουσα νῶ. Διότι τῶν θείων, τά μὲν ληπτὰ, τά δέ, ἄληπτα τοῖς ἀνθρώποις. Θεωρία γάρ ἀχαλίνωτος, τάχα ἂν καὶ κατὰ κρημνῶν ὤσειεν, ὡς ἔφη τις τῶν ἀγίων.

(1049) στ'. Τινές φασὶ συνυπάρχειν ἐξ αἰδίου τῷ Θεῷ τά δημιουργήματα, ὅπερ ἀμήχανον. Πῶς γάρ τῷ πάντῃ ἀπείρῳ, τά κατὰ πάντα πεπερασμένα, συνυπάρχειν δύνатаί ἐξ αἰδίου; ἢ πῶς κυρίως δημιουργήματα, εἰ συναΐδια τῷ Δημιουργῷ; Ἄλλ' οὗτος ὁ λόγος τῶν Ἑλλήνων ἐστίν· οἵτινες οὐσιῶν μὲν οὐδαμῶς, ποιητῶν, ἀλλ' οὐσιῶν πεποιωμένων, δημιουργόν τόν Θεόν εἰσάγουσιν. Ἡμεῖς δέ τόν παντοδύναμον ἐγνωκότες Θεόν, οὐ ποιητῶν, ἀλλ' οὐσιῶν πεποιωμένων, δημιουργόν αὐτόν εἶναι φάμεν. Εἰ δέ τοῦτο, οὐκ ἐξ αἰδίου συνύπαρκα τῷ Θεῷ τά δημιουργήματα.

ζ'. Κατὰ τι μὲν γνωστόν τό Θεῖον καὶ τά θεῖα· κατὰ τι δέ, ἄγνωστον. Καί γνωστόν μὲν, τοῖς περί αὐτό θεωρήμασιν· ἄγνωστον δέ, τοῖς κατ' αὐτό.

η'. Μὴ ἔξεις καὶ ἐπιτηδειότητος ζητήσης ἐπὶ τῆς ἀπλῆς καὶ ἀπείρου οὐσίας τῆς ἀγίας Τριάδος, ἵνα μὴ σύνθετον αὐτὴν ποιήσης, ὡσπερ τά κτίσματα· ὅπερ ἄτοπον καὶ ἀθέμιτον ἐπὶ Θεοῦ ἐννοῆσαι.

θ'. Μόνῃ ἀπλῇ καὶ μονοειδῆς καὶ ἄποιος καὶ εἰρηναῖος καὶ ἀστασίαστος, ἡ ἄπειρος οὐσία καὶ παντοδύναμος καὶ δημιουργική τῶν ὄλων. Πᾶσα δέ ἡ κτίσις, σύνθετος ὑπάρχει ἐξ οὐσίας καὶ συμβεβηκός· καὶ ἐπιδεῆς αἰεὶ τῆς θείας προνοίας, ὡς τροπῆς οὐκ ἐλευθέρα.

ι'. Πᾶσα ἡ νοερά οὐσία, καὶ αἰσθητική, ἔλαβεν δυνάμεις παρά Θεοῦ εἰς τό εἶναι παραχθεῖσα ἀντιληπτικὰς τῶν ὄντων· ἡ μὲν νοερά τὰς νοήσεις· ἡ δέ αἰσθητική, τὰς αἰσθήσεις.

ια'. Ὁ μὲν Θεός, μετέχεται μόνον· ἡ δέ κτίσις, καὶ μετέχει καὶ μεταδίδωσι. Καὶ μετέχει μὲν τοῦ εἶναι, καὶ τοῦ εἶναι· μεταδίδωσι δέ, τοῦ εἶναι μόνον· ἀλλ' ἐτέρως μὲν ἡ σωματική, ἐτέρως δέ ἡ ἀσώματος οὐσία.

ιβ'. Ἡ μὲν ἀσώματος οὐσία, καὶ λέγουσα καὶ πράττουσα καὶ θεωρουμένη, τοῦ εἶναι εἶναι μεταδίδωσιν· ἡ δέ σωματική, θεωρουμένη μόνον.

(1052) ιγ'. Τό μὲν αἰεὶ εἶναι, ἢ μὴ εἶναι τὴν λογικὴν καὶ νοεράν οὐσίαν, ἐν τῇ βουλήσει ἐστὶ τοῦ τά πάντα καλὰ δημιουργήσαντος· τό δέ ἀγαθὰ ταῦτα εἶναι κατὰ προαίρεσιν ἢ φαῦλα, ἐν τῷ θελήματι τῶν γεγονότων ὑπάρχει.

ιδ'. Οὐ περί τὴν οὐσίαν τῶν γεγονότων, τό κακόν θεωρεῖται· ἀλλὰ περί τὴν ἐσφαλμένην καὶ ἀλόγιστον κίνησιν.

ιε'. Εὐλόγως κινεῖται ἡ ψυχὴ, ὅταν τό μὲν ἐπιθυμητικόν αὐτῆς τῇ ἐγκρατεῖα πεποῖωται· τό δέ θυμικόν, τῆς ἀγάπης ἀντέχεται, τό μῖσος ἀποστρεφόμενον· τό δέ λογιστικόν, πρὸς τόν Θεόν διάγει, διὰ προσευχῆς καὶ θεωρίας πνευματικῆς.

ιστ'. Οὐπω ἔχει τελείαν ἀγάπην, οὐδέ τῆς θείας Προνοίας κατὰ βάθος τὴν γνῶσιν, ὁ ἐν καιρῷ πειρασμοῦ μὴ μακροθυμῶν ἐπὶ τοῖς συμβαίνουσι λυπηροῖς· ἀλλ' ἀποκόπτων ἑαυτόν τῆς τῶν πνευματικῶν ἀδελφῶν ἀγάπης.

ιζ'. Σκοπός τῆς θείας Προνοίας, τό, τοὺς ὑπὸ τῆς κακίας ποικίλως διεσχισμένους, διὰ τῆς ὀρθῆς πίστεως καὶ πνευματικῆς ἀγάπης ἐνοποιεῖν. Εἴπερ διὰ τοῦτο πέπονθεν ὁ Σωτὴρ, ἵνα τά τέκνα τοῦ Θεοῦ τά διεσκορπισμένα, συναγάγῃ εἰς ἓν. Ὁ οὖν μὴ

στέγων τά ὀχληρά, μηδέ φέρων τά λυπηρά, μηδέ ὑπομένων τά ἐπίπονα, ἐκτός τῆς θείας ἀγάπης καί τοῦ σκοποῦ τῆς Προνοίας περιπατεῖ;

ιη'. Εἰ ἡ ἀγάπη μακροθυμεῖ καί χρηστεύεται, ὁ ὀλιγοψυχῶν ἐπί τοῖς συμβαίνουσι λυπηροῖς, καί διά τοῦτο πονηρευόμενος ἐπί τοῖς λυπήσασι, καί τῆς πρὸς αὐτοὺς ἀγάπης ἑαυτὸν ἀποκόπτων, πῶς τοῦ σκοποῦ τῆς θείας Προνοίας οὐκ ἐκπίπτει.

ιθ'. Πρόσεχε σεαυτῷ, μήποτε ἡ χωρίζουσά σε ἐκ τοῦ ἀδελφοῦ κακία, οὐκ ἐν τῷ ἀδελφῷ· ἀλλ' ἐν σοὶ εὐρίσκηται· καί σπεῦσον αὐτῷ διαλλαγῆναι, ἵνα μὴ τῆς ἐντολῆς τῆς ἀγάπης ἐκπέσης.

κ'. Μὴ καταφρονήσης τῆς ἐντολῆς τῆς ἀγάπης, ὅτι δι' αὐτῆς υἱὸς Θεοῦ ἔση· ἦν παραβαίνων, υἱὸς γεέννης εὐρεθήση.

κα'. Τά χωρίζοντα τῆς τῶν φίλων ἀγάπης, εἰσὶ ταῦτα τό φθονεῖν, ἢ φθονεῖσθαι· τό ζημιοῦν, ἢ ζημιοῦσθαι· τό ἀτιμάζειν, ἢ ἀτιμάζεσθαι, καί οἱ ἐξ ὑπονοίας λογισμοί. Μήποτε οὖν ἔδρασάς τι τοιοῦτον ἢ πέπονθας, καί διά τοῦτο τῆς τοῦ φίλου ἀγάπης χωρίζη [unus Reg. ἀποχωρίζη].

κβ'. Συνέβη σοι πειρασμός ἐκ τοῦ ἀδελφοῦ, καί ἡ λύπη εἰς μῖσός σε ἤγαγε. Μὴ νικῶ ὑπὸ τοῦ μίσους, ἀλλὰ νίκα ἐν τῇ ἀγάπῃ τό μῖσος. Νικήσεις δέ τρόπῳ τοιούτῳ· προσευχόμενος ὑπὲρ αὐτοῦ γνησίως πρὸς τόν Θεόν· τήν τε ἀπολογία ἀυτοῦ δεχόμενος· ἢ καί αὐτός διά ταύτης αὐτόν θεραπεύων, καί σεαυτόν αἴτιον τοῦ πειρασμοῦ λογιζόμενος, καί μακροθυμῶν μέχρις οὗ παρέλθῃ τό νέφος.

(1053) κγ'. Μακρόθυμός ἐστίν, ὁ τό τέλος ἐκδεχόμενος τοῦ πειρασμοῦ, καί τό καύχημα τῆς καρτερίας λαμβάνων.

κδ'. Ἄνῆρ μακρόθυμος, πολὺς ἐν φρονήσει· ὅτι πάντα τά συμβαίνοντα ἐπί τό τέλος ἀναφέρει· κάκεινο περιμένων, ἀνέχεται τῶν λυπηρῶν. Τό δέ τέλος ἐστί, ζωὴ αἰώνιος, κατά τόν θεῖον Ἀπόστολον. Αὕτη δέ ἐστίν ἡ αἰώνιος ζωὴ, ἵνα γινώσκωσί σε τόν μόνον ἀληθινόν Θεόν, καί ὃν ἀπέστειλας Ἰησοῦν Χριστόν.

κε'. Μὴ εὐκόλος ἔσο ἐπί ἀποβολῇ πνευματικῆς ἀγάπης, διότι ἄλλη σωτηρίας ὁδός οὐχ ὑπολέλειπται τοῖς ἀνθρώποις.

κστ'. Μὴ τόν χθές πνευματικόν ἀδελφόν καί ἐνάρετον, διά τό ἐν σοὶ σήμερον ἐξ ἐπηρείας τοῦ πονηροῦ ἐγγινόμενον μῖσος, κρίνε φαῦλον καί πονηρόν· ἀλλά διά τῆς μακροθυμοσύνης ἀγάπης τά χθεσινά καλά λογιζόμενος, τό σήμερον μῖσος τῆς ψυχῆς ἀπόβαλε.

κζ'. Μὴ ὃν ἐπήνεις χθές ὡς καλόν, καί ἐνεκωμιάζεις ὡς ἐνάρετον, σήμερον ὡς φαῦλον καί πονηρόν κακολογήσης διά τήν σὴν ἐξ ἀγάπης εἰς μῖσος μεταβολήν τόν τοῦ ἀδελφοῦ σου ψόγον, ἀπολογία ἀυτοῦ ἐν σοὶ πονηροῦ μίσους ποιούμενος· ἀλλά τοῖς αὐτοῖς ἐγκωμίοις ἐπίμεινον, κἂν ἔτι ὑπὸ τῆς λύπης κεκράτησαι, καί εἰς τήν σωτηρίαν ἀγάπης εὐχερῶς ἐπανέρχη.

κη'. Μὴ τόν συνήθη τοῦ ἀδελφοῦ ἔπαινον, διά τήν ἔτι ἐν σοὶ πρὸς αὐτόν ὑπάρχουσαν κεκρυμμένην λύπην, ἐν τῇ τῶν λοιπῶν ἀδελφῶν συντυχίᾳ νοθεύσης· συμπαραμίσγων τοῖς λόγοις λεληθότως τόν ψόγον· ἀλλά καθαρῷ τῷ ἐπαίνῳ ἐν τῇ συντυχίᾳ χρῆσαι, καί γνησίως ὑπὲρ αὐτοῦ, ὡς σαυτοῦ, προσεύχου· καί τοῦ ὀλεθρίου μίσους τάχιστα ἀπαλλάττη.

κθ'. Μὴ εἴπης· Οὐ μισῶ τόν ἀδελφόν, τήν μνήμην αὐτοῦ ἀποστρεφόμενος. Ἀλλά ἄκουσον Μωϋσέως λέγοντος· Μὴ μισήσης τόν ἀδελφόν σου τῇ διανοίᾳ σου· ἐλεγμῷ ἐλέγξεις τόν ἀδελφόν σου καί οὐ λήψη δι' αὐτόν ἁμαρτίαν.

λ'. Ἐάν ἀδελφός τυχόν πειραζόμενος ἐπιμείνη κακολογῶν σε, ἀλλά σύ γε μὴ ἐξενεχθῆς τῆς ἀγαπητικῆς καταστάσεως, τοῦ αὐτοῦ πονηροῦ δαίμονος ἀνεχόμενος, ἐνοχλοῦντος κατά διάνοιαν. Οὐκ ἐξενεχθήση δέ ταύτης, ἐάν λοιδορούμενος εὐλογήσης· ἐάν ἐπιβουλεύμεος, εὐνοήσης. Αὕτη ἐστίν ἡ ὁδός τῆς κατά Χριστόν φιλοσοφίας· καί ὁ μὴ ταύτην ὁδεύων οὐ συναυλίζεται αὐτῷ.

λα'. Μή ὡς εὐνοοῦντας λογίζου, τούς λόγους σοι φέροντας λύπην ἐν σοί καί μῖσος τόν πρός ἀδελφόν ἐργαζομένους, κᾶν ἀληθεύειν δοκῶσιν· ἀλλ' ὡς θανατοῦντας ὄφεις τούς τοιοῦτους ἀποστρέφου· ἵνα κἀκείνους τοῦ κακολογεῖν ἀνακόψῃς, καί τήν σεαυτοῦ ψυχὴν πονηρίας ἀπαλλάξῃς.

λβ'. Μή λόγοις δι' αἰνιγμάτων τόν ἀδελφόν κεντήσῃς, (1056) ἵνα μή τά ὅμοια παρ' αὐτοῦ ἀντιδεχόμενος, τήν τῆς ἀγάπης διάθεσιν ἐξ ἀμφοτέρων ἀπελάσῃς. Ἀλλά μετά παρρησίας ἀγαπητικῆς, ὑπαγε, ἔλεγξον αὐτόν, ἵνα τὰς αἰτίας τῆς λύπης λύσας, ταραχῆς καί λύπης ἀμφοτέρους ἀπαλλάξῃς.

λγ'. Ἐρεῦνησον τήν συνείδησιν μετά πάσης ἀκριβείας, μήποτε τῇ σῇ αἰτία ὁ ἀδελφός οὐ διηλλάγῃ· καί μή παραλογίζου ταύτην, τά κρυπτά σου γινώσκουσαν, καί κατηγοροῦσάν σου ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἐξόδου, καί ἐν καιρῷ δέ προσευχῆς, πρόσκομμά σοι γινομένην.

λδ'. Μή μνημόνευε ἐν τῷ καιρῷ τῆς εἰρήνης, τῶν ἐν τῷ καιρῷ τῆς λύπης ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ λεχθέντων· κᾶν τε κατά πρόσωπον τά λυπηρά ἐρρέθη, κᾶν τε πρός ἄλλον περί σοῦ, καί μετά ταῦτα ἤκουσας· ἵνα μή τῶν λογισμῶν τῆς μνησικακίας ἀνεχόμενος, εἰς τό ὀλέθριον μῖσος τοῦ ἀδελφοῦ ὑποστρέψῃς.

λε'. Οὐ δύναται ψυχὴ λογικὴ πρός ἄνθρωπον μῖσος τρέφουσα, πρός τόν Θεόν εἰρηνεῦσαι, τόν τῶν ἐντολῶν δοτῆρα· Ἐάν γάρ, φησί, μή ἀφήτε τοῖς ἀνθρώποις τά παραπτώματα αὐτῶν, οὐδέ ὁ Πατήρ ἡμῶν ὁ οὐράνιος ἀφήσει ὑμῖν τά παραπτώματα ὑμῶν. Εἰ δέ ἐκεῖνος εἰρηνεύειν οὐ θέλει, ἀλλά σύ γε σεαυτόν ἀπό μίσους φύλαξον, προσευχόμενος ὑπέρ αὐτοῦ γνησίως, καί μή κακολογῶν αὐτόν πρός τινα.

λστ'. Ἡ τῶν ἀγίων ἀγγέλων ἀφραστός εἰρήνη, ταῖς δυσὶ ταύταις κεκράτηται διαθέσει· τῇ τε πρός τόν Θεόν, καί τῇ πρός ἀλλήλους ἀγάπῃ. Ὁμοίως δέ, καί πάντων τῶν ἀπ' αἰῶνος ἀγίων. Παγκάλως οὖν εἴρηται ὑπὸ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν, ὅτι Ἐν ταύταις ταῖς δυσὶν ἐντολαῖς ὁ νόμος ὅλος καί οἱ προφηταὶ κρέμανται.

λζ'. Μή ἔσο αὐτάρεσκος, καί οὐκ ἔση μισάδελφος· καί μή ἔσο φίλαυτος, καί ἔση φιλόθεος.

λη'. Πνευματικοῖς συζῆσαι προηρημένος, τοῖς σοῖς θελήμασιν ἀπό θυρῶν ἀπόταξαι· οὐ μή γάρ ἐτέρω τρόπῳ εἰρηνεῦσαι δυνησῇ, οὔτε πρός τόν Θεόν, οὔτε πρός τούς συζῶντας.

λθ'. Ὁ τελείαν ἀγάπην κτήσασθαι δυνηθεῖς, καί ὅλον τόν βίον αὐτοῦ, πρός ταύτην ῥυθμίσας, οὗτος λέγει Κύριον Ἰησοῦν ἐν Πνεύματι ἀγίῳ. Καί ἐκ τοῦ ἐναντίου, τά ἐναντία δηλονότι.

μ'. Ἡ μὲν εἰς Θεόν ἀγάπη, εἰς τήν θείαν ὁμιλίαν ἀεί φιλεῖ πτερῶσαι τόν νοῦν· ἡ δέ εἰς τόν πλησίον, ἀεί καλά λογίζεσθαι περί αὐτοῦ παρασκευάζει.

(1057) μα'. Τοῦ ἔτι δόξαν ἀγαπῶντος κενήν, ἢ τινι τῶν ὑλικῶν πραγμάτων προσκειμένου, ἐστὶ τό πρός ἀνθρώπους λυπεῖσθαι διὰ πρόσκαιρα, ἢ μνησικακεῖν αὐτοῖς, ἢ μῖσος ἔχειν πρός αὐτούς, ἢ λογισμοῖς δουλεύειν αἰσχροῖς· τῆς δέ φιλοθέου ψυχῆς, ταῦτα πάντα ἀλλότρια.

μβ'. Ὅταν μηδέν εἴπῃς, μηδέ πράξῃς αἰσχρόν κατά διάνοιαν, καί ὅταν τῷ ζημιώσαντι ἢ κακολογήσαντι μή μνησικακήσῃς· καί ὅταν ἐν τῷ καιρῷ τῆς προσευχῆς αὔλον καί ἀνείδεον ἀεί ἔχῃς τόν νοῦν, τότε γινώθι, ὅτι ἔφθασας εἰς τό μέτρον τῆς ἀπαθείας καί τῆς τελείας ἀγάπης.

μγ'. Οὐ μικρός ἀγών κενοδοξίας ἀπαλλαγῆναι· ἀπαλλάττεται δέ τις, διὰ κρυπτῆς τῶν ἀρετῶν ἐργασίας, καί συχνοτέρας προσευχῆς. Σημεῖον δέ τῆς ἀπαλλαγῆς, τό μηκέτι μνησικακεῖν τῷ κακολογήσαντι, ἢ κακολογοῦντι.

μδ'. Εἰ θέλεις εἶναι δίκαιος, ἀπόνεμε ἐκάστῳ τῶν ἐν σοί μερῶν τά κατ' ἀξίαν· ψυχῇ λέγω καί σώματι. Καί τῷ μὲν λογιστικῷ τῆς ψυχῆς, ἀναγνώσματα καί θεωρήματα πνευματικά, καί προσευχήν· τῷ δέ θυμικῷ ἀγάπην πνευματικὴν, τήν τῷ

μίσει ἀντικειμένην· τῷ δέ ἐπιθυμητικῷ, σωφροσύνην καί ἐγκράτειαν· τῷ δέ σαρκίῳ, διατροφήν καί σκεπάσματα, τά μόνα ἀναγκαϊότερα.

με΄. Κατά φύσιν ὁ νοῦς ἐνεργεῖ, ὅταν τά πάθη ἔχη ὑποτεταγμένα, καί τούς λόγους τῶν ὄντων θεωρῇ, καί πρὸς τόν Θεόν διάγῃ.

μστ΄. Ὡσπερ ὑγεία καί νόσος πρὸς τό σῶμα θεωρεῖται τοῦ ζώου, καί φῶς καί σκότος πρὸς τόν ὀφθαλμόν· οὕτως ἀρετή καί κακία πρὸς τήν ψυχὴν, καί γνώσις καί ἀγνωσία πρὸς τόν νοῦν.

μζ΄. Ἐν τοῖς τρισὶ τούτοις ὁ Χριστιανὸς φιλοσοφεῖ· ἐν ταῖς ἐντολαῖς, ἐν τοῖς δόγμασι, καί ἐν τῇ πίστει. Καί αἱ μὲν ἐντολαί, τῶν παθῶν τόν νοῦν χωρίζουσι· τά δέ δόγματα, εἰς τήν γνώσιν τῶν ὄντων αὐτόν εἰσάγουσι· ἡ δέ πίστις, εἰς τήν θεωρίαν τῆς ἀγίας Τριάδος.

μη΄. Οἱ μὲν τῶν ἀγωνιζομένων, ἀποκρούονται μόνον τούς ἐμπαθεῖς λογισμούς· οἱ δέ καί αὐτά τά πάθη περικόπτουσι. Καί ἀποκρούεται μὲν τις τούς ἐμπαθεῖς λογισμούς· οἶον, ἢ ψαλμωδία, ἢ προσευχῇ, ἢ μετεωρισμῷ, ἢ ἄλλῳ τινὶ τοπικῷ περισπασμῷ. Ἐκκόπτει δέ τά πάθη, τῶν πραγμάτων ἐκείνων πειρφρονῶν, πρὸς ἅπερ αὐτά κέκτῃται.

μθ΄. Πρὸς ἅπερ τά πάθη κεκτήμεθα πράγματα, εἰσὶ ταῦτα, οἶον, γυνή, χρήματα, δῶρα, καί τά ἐξῆς. (1060) Καί τῆς μὲν γυναικός, τότε δύναται τις περιφρονεῖν, ὅτε καί μετὰ τήν ἀναχώρησιν, καί τό σῶμα δεῖ δι' ἐγκρατείας μαραίνειν· τῶν δέ χρημάτων, ὅτε πείθει τόν λογισμόν ἐν παντί τῇ ἀυταρκεῖα στοιχηῆσαι· τῆς δέ δόξης, ὅτε τήν κρυπτήν ἀγαπήσει τῶν ἀρετῶν ἐργασίαν, καί Θεῷ φαινομένην μόνῳ· καί ἐπὶ τῶν ἄλλων ὡσαύτως· ὁ δέ τούτων περιφρονῶν, οὐδέ εἰς μῖσός τινος ἔρχεται ποτε.

ν΄. Ὁ μὲν τοῖς πράγμασιν ἀποταξάμενος, οἶον τῇ γυναικὶ καί τοῖς χρήμασι, καί τοῖς ἐξῆς, τόν ἕξω ἄνθρωπον ἐποίησε μοναχόν· οὕτω δέ καί τόν ἕσω. Ὁ δέ τοῖς τούτων ἐμπαθέσι νοήμασι, τόν ἕσω ἄνθρωπον, ὃ ἐστὶν ὁ νοῦς. Καί τόν μὲν ἕξω ἄνθρωπον, εὐκόλως τις ποιεῖ μοναχόν, μόνον ἐάν θελήσῃ· οὐκ ὀλίγος δέ ἀγών, τόν ἕσω ἄνθρωπον ποιῆσαι μοναχόν.

να΄. Τίς ἄρα ἐστὶν ἐν τῇ γενεᾷ ταύτῃ, ὁ παντάπασιν ἀπαλλαγείς ἐμπαθῶν νοημάτων, καί τῆς καθαρᾶς καί αὐλοῦ καταξιωθεῖς προσευχῆς· ὅπερ ἐστὶ σημεῖον τοῦ ἔνδον μοναχοῦ;

νβ΄. Πολλά πάθη ἐν ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν κέκρυπται· τότε δέ ἐλέγχονται, ὅταν τά πράγματα ἀναφαίνωνται.

νγ΄. Δύναται τις μὴ ὀχλεῖσθαι ὑπὸ παθῶν ἐν τῇ τῶν πραγμάτων ἀπουσίᾳ, μερικῆς τυχῶν ἀπαθείας· ἐάν δέ ἀναφανῶσι τά πράγματα, εὐθύς τά πάθη τόν νοῦν περισπῶσι.

νδ΄. Μὴ νόμιζε τελείαν ἔχειν ἀπάθειαν, τοῦ πράγματος μὴ παρόντος. Ὅταν δέ φανῇ, καί μένης ἀκίνητος, πρὸς τε τό πρᾶγμα, καί τήν μετὰ ταῦτα μνήμην αὐτοῦ, τότε γινῶθι σεαυτόν τῶν ὄρων αὐτῆς ἐπιβεβηκέναι. Πλήν μηδέ οὕτω καταφρονήσης, διότι ἀρετὴ μὲν χρονίζουσα, νεκροῖ τά πάθη· ἀμελουμένη δέ, πάλιν ἐγείρει αὐτά.

νε΄. Ὁ ἀγαπῶν τόν Χριστόν, πάντως καί μιμεῖται αὐτόν κατὰ δύναμιν. Οἶον, ὁ Χριστός τούς ἀνθρώπους εὐεργετῶν οὐκ ἐπαύσατο· καί ἀχαριστούμενος καί βλασφημούμενος, ἐμακροθύμει· καί τυπτόμενος ὑπ' αὐτῶν καί φονευόμενος, ὑπέμενε, μηδενὶ τό σύνολον τό κακόν λογιζόμενος. Ταῦτα δέ τά τρία, τά ἔργα εἰσὶ τῆς εἰς τόν πλησίον ἀγάπης, ὧν χωρὶς ὁ λέγων ἀγαπᾷ τόν Χριστόν, ἢ τῆς βασιλείας αὐτοῦ τυχεῖν, ἑαυτόν ἀπατᾷ· Οὐ γάρ ὁ λέγων μοι, φησί, Κύριε, Κύριε, οὗτος εἰσελεύσεται εἰς τήν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἀλλ' ὁ ποιῶν τό θέλημα τοῦ Πατρὸς μου. Καί πάλιν· Ὁ ἀγαπῶν ἐμέ, καί τὰς ἐντολάς μου τηρήσει, καί τά ἐξῆς.

νοσ'. Ἐπειδὴ ὁ σκοπὸς τῶν ἐντολῶν τοῦ Σωτῆρος, ἵνα ἀκρασίας καὶ μίσους τὸν νοῦν ἐλευθερώσῃ, καὶ εἰς τὴν αὐτοῦ ἀγάπην καὶ τοῦ πλησίον, ἀγάγῃ· ἐξ ὧν τίκεται τό φέγγος τῆς κατ' ἐνέργειαν ἀγίας γνώσεως.

(1061) νζ'. Μερικῆς γνώσεως παρά τοῦ Θεοῦ καταξιοθεῖς, μὴ ἀμέλει ἀγάπης καὶ ἐγκρατείας. Αὗται γάρ τό παθητικόν μέρος τῆς ψυχῆς ἐκκαθαίρουσαι, τὴν ἐπὶ τὴν γνῶσιν ὁδὸν αἰεὶ σοι εὐτρεπίζουσιν.

νη'. Ὁδὸς ἐπὶ τὴν γνῶσιν ἐστίν, ἀπάθεια καὶ ταπείνωσις, ὧν χωρὶς οὐδεὶς ὄψεται τὸν Κύριον.

νθ'. Ἐπειδὴ ἡ γνῶσις φυσιοῖ, ἡ δὲ ἀγάπη οἰκοδομεῖ· σύζευξον τῇ γνῶσει τὴν ἀγάπην, καὶ ἔση ἄτυφος· καὶ πνευματικὸς οἰκοδόμος, καὶ σεαυτὸν οἰκοδομῶν, καὶ πάντας τοὺς ἐγγίζοντάς σοι.

ξ'. Ἐντεῦθεν ἡ ἀγάπη οἰκοδομεῖ, ἐπειδὴ οὐδέ φθονεῖ, οὐδέ πρὸς φθονοῦντας πικραίνεται· οὐδέ τό φθονούμενον δημοσεύει ἐπιδεικτικῶς· οὐδέ λογίζεται ἑαυτὸν ἤδη κατειληφέναι· καὶ ὧν δέ οὐκ οἶδεν, ὁμολογεῖ ἀνευθυριάστως τὴν ἄγνοιαν. Οὕτως οὖν τὸν νοῦν ἄτυφον ἀπεργάζεται, καὶ προκόπτειν εἰς τὴν γνῶσιν αἰεὶ παρασκευάζει.

ξα'. Πέφυκε πῶς παρέπεσθαι τῇ γνῶσει ἢ οἴησις καὶ φθόνος ἐν προσιμίοις μάλιστα. Καὶ ἡ μὲν οἴησις, ἔνθοθεν μόνον· ὁ δὲ φθόνος, καὶ ἔνθοθεν καὶ ἔξωθεν. Καὶ ἔνδοθεν μὲν, πρὸς τοὺς ἔχοντας γνῶσιν· ἔξωθεν δέ, ἀπὸ τῶν ἐχόντων. Ἡ οὖν ἀγάπη, τὰ τρία ἀνατρέπει· τὴν μὲν οἴησιν, ἐπειδὴ οὐ φυσιοῦται. Τὸν δὲ ἔνδοθεν φθόνον, ἐπεὶ οὐ ζηλοῖ· τὸν δὲ ἔξωθεν, ἐπειδὴ μακροθυμεῖ καὶ χρηστεύεται. Ἀνάγκη οὖν τὸν ἔχοντα γνῶσιν, προσλαβέσθαι καὶ τὴν ἀγάπην, ἵνα ἄτρωτον τὸν νοῦν ἐν παντί διαφυλάττῃ.

ξβ'. Ὁ τοῦ χαρίσματος τῆς γνώσεως καταξιοθεῖς, καὶ λύπην, ἢ μνησικακίαν πρὸς ἄνθρωπον ἔχων, ἢ μῖσος, ὅμοιός ἐστι τῷ ἀκάνθαις καὶ τριβόλοις τοὺς (1064) ὀφθαλμούς κατακεντοῦντι [Fr. τοῦ κατακεντοῦντος]. Διὸ ἀναγκαίως δέεται ἡ γνῶσις ἀγάπης.

ξγ'. Μὴ ὄλην τὴν σχολὴν σου περὶ τὴν σάρκα ἔχε, ἀλλὰ ὄρισόν αὐτῇ τὴν κατὰ δύναμιν ἄσκησιν· καὶ ὄλον τὸν νοῦν σου, περὶ τὰ ἔνδον τρέψον· Ἡ γάρ σωματικὴ γυμνασία, πρὸς ὀλίγον ἐστὶν ὠφέλιμος· ἡ δὲ εὐσέβεια, πρὸς πάντα ἐστὶν ὠφέλιμος καὶ τὰ ἐξῆς.

ξδ'. Ὁ ἀδιαλείπτως περὶ τὰ ἔνδον τὰς διατριβὰς ποιούμενος, σωφρονεῖ, μακροθυμεῖ, χρηστεύεται, ταπεινοφρονεῖ. Οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ θεωρεῖ, καὶ θεολογεῖ, καὶ προσεύχεται. Καὶ τοῦτό ἐστίν ὃ λέγει ὁ Ἀπόστολος· Πνεύματι περιπατεῖτε, καὶ τὰ ἐξῆς.

ξε'. Ὁ τὴν πνευματικὴν ὁδὸν ὀδεύειν μὴ ἐπιστάμενος, τῶν ἐμπαθῶν νοημάτων οὐ ποιεῖται φροντίδα· ἀλλ' ὄλην τὴν σχολὴν περὶ τὴν σάρκα ἔχει, καὶ ἡ γαστριμαργεῖ καὶ ἀκολασταίνει, λυπεῖται τε καὶ ὀργίζεται καὶ μνησικακεῖ, καὶ ἐντεῦθεν τὸν νοῦν σκοτίζει· ἢ ἀμέτρως τῇ ἀσκήσει κέχρηται, θολεῖ τὴν διάνοιαν.

ξστ'. Οὐδέν τῶν ἐκ Θεοῦ εἰς χρῆσιν ἡμῶν δοθέντων ἀναιρεῖ ἡ Γραφή· ἀλλὰ τὴν ἀμετρίαν κολάζει, καὶ τὴν ἀλογιστίαν διορθοῦται. Οἶον, οὐ κωλύει ἐσθίειν, οὐδέ παιδοποιεῖν, οὐδέ χρήματα ἔχειν καὶ ὀρθῶς διοικεῖν· ἀλλὰ κωλύει γαστριμαργεῖν, πορνεύειν, καὶ τὰ ἐξῆς. Ἄλλ' οὐδέ τό νοεῖν ταῦτα κωλύει (διὰ τοῦτο γάρ γεγόνασιν), ἀλλὰ τό ἐμπαθῶς νοεῖν.

ξζ'. Τὰ μὲν τῶν ὑφ' ὑμῶν κατὰ Θεὸν πραττομένων, κατ' ἐντολήν πράττεται· τὰ δέ, κατ' ἐντολήν, ἀλλ' ὡς ἂν τις εἴποι, καθ' ἐκούσιον προσφορὰν. Οἶον κατ' ἐντολήν μὲν, τό ἀγαπᾶν τὸν Θεὸν καὶ τὸν πλησίον· τό ἀγαπᾶν τοὺς ἐχθρούς· τό μὴ μοιχεύειν μηδέ φονεύειν [unus Reg. φθονεῖν], καὶ τὰ λοιπά· ἅτινα καὶ παραβάντες, κατακρινόμεθα. Οὐ κατ' ἐντολήν δέ, τό παρθενεύειν, ἡ ἀγαμία, ἡ ἀκτημοσύνη, ἡ

ἀναχώρησις, καί τά ἐξῆς. Ταῦτα δώρων λόγον ἐπέχουσιν· ἵνα ἐάν τινας τῶν ἐντολῶν κατορθῶσαι ἐξ ἀσθενείας μή δυνηθῶμεν, διά τῶν δώρων τόν ἀγαθόν ἡμῶν ἐξιλεωσώμεθα Δεσπότην.

ξη'. Ὁ τήν ἀγαμίαν τιμῶν ἢ παρθενίαν, ἀναγκαίως ὀφείλει ἔχειν τήν ὀσφύν περιεζωσμένην, καί τόν λύχνον καιόμενον· τήν μέν ὀσφύν δι' ἐγκρατείας· τόν δέ λύχνον, διά προσευχῆς καί θεωρίας καί ἀγάπης πνευματικῆς.

ξθ'. Τινές τῶν ἀδελφῶν, ἐκτός ἑαυτοῦς εἶναι νομίζουσι, τῶν τοῦ ἁγίου Πνεύματος χαρισμάτων. Οὐ γάρ ἴσασι διά τήν ἀμέλειαν τῆς τῶν ἐντολῶν ἐργασίας, ὅτι ὁ τήν εἰς Χριστόν πίστιν ἀνόθευτον ἔχων, πάντα τά θεῖα χαρίσματα συλλήβδην ἔχει ἐν ἑαυτῷ. (1056) Ἐπειδή γάρ τῆς εἰς αὐτόν κατ' ἐνέργειαν ἀγάπης διά τήν ἀργίαν μακράν ἐσμέν, τῆς δεικνύσης ἡμῖν τοὺς ἐν ἡμῖν θεῖους θησαυρούς, εἰκότως ἐκτός ἑαυτοῦς τῶν θείων νομίζομεν χαρισμάτων.

ο'. Εἰ ὁ Χριστός ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν κατοικεῖ διά τῆς πίστεως, κατά τόν θεῖον Ἀπόστολον· πάντες δέ οἱ θησαυροὶ τῆς σοφίας καί τῆς γνώσεως ἐν αὐτῷ εἰσιν ἀπόκρυφοι· πάντες ἄρα οἱ θησαυροὶ τῆς σοφίας καί τῆς γνώσεως ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν εἰσιν ἀπόκρυφοι. Φανεροῦνται δέ τῇ καρδίᾳ, κατά τήν ἀναλογίαν τῆς ἐκάστου διά τῶν ἐντολῶν καθάρσεως.

οα'. Οὗτός ἐστιν ὁ θησαυρός ὁ ἐν τῷ ἀγρῷ κεκρυμμένος τῆς καρδίας σου, ὃν οὐπω εὔρες διά τήν ἀργίαν. Εἰ γάρ εὔρες, ἄρα ἄν πέπρακες πάντα, καί ἐκτήσω τόν ἀγρόν τοῦτον. Νῦν δέ τόν ἀγρόν ἀφείς, τά περί τόν ἀγρόν περιέπεις· ἐν οἷς οὐδέν ἄλλο εὐρίσκεται, πλὴν ἀκανθῶν καί τριβόλων.

οβ'. Διά τοῦτο λέγει ὁ Σωτήρ· Μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τόν Θεόν ὄψονται. Τότε δέ ὄψονται αὐτόν, καί τοὺς ἐν αὐτῷ θησαυρούς, ὅτε διά ἀγάπης καί ἐγκρατείας ἑαυτοῦς καθαίρουσι· καί τοσοῦτω πλέον, ὅσω τήν κάθαρσιν ἐπιτείνουσι.

ογ'. Διά τοῦτο πάλιν λέγει· Πωλήσατε τά ὑπάρχοντα ὑμῶν, καί δότε ἐλεημοσύνην, καί ἰδοὺ πάντα ὑμῖν καθαρὰ ἔσται· ὡς μηκέτι τοῖς περί τό σῶμα σχολαζόντων πράγμασιν, ἀλλά τόν νοῦν καθαίρειν σπευδόντων, ἀπό μίσους καί ἀκρασίας· ὃν καρδίαν ὀνομάζει ὁ Κύριος. Ταῦτα γάρ τόν νοῦν ῥυποῦντα, οὐκ ἐῴσι βλέπειν τόν ἐν αὐτῷ κατοικοῦντα Χριστόν, διά τῆς χάριτος τοῦ ἁγίου βαπτίσματος.

οδ'. Ὀδοὺς ἢ Γραφή τὰς ἀρετάς ὀνομάζει. Μειζῶν δέ πασῶν τῶν ἀρετῶν, ἡ ἀγάπη καθέστηκε. Διά τοῦτο ἔλεγεν ὁ Ἀπόστολος· Ἔτι καθ' ὑπερβολήν ὁδόν ὑμῖν δείκνυμι· ὡς καταφρονεῖν πείθουσιν τῶν ὑλικῶν πραγμάτων, καί μηδέν τῶν προσκαίρων προτιμᾶν τῶν αἰωνίων.

οε'. Ἡ εἰς Θεόν ἀγάπη, ἀνθίσταται τῇ ἐπιθυμίᾳ· πείθει γάρ τόν νοῦν ἐγκρατεῦσθαι ἀπό τῶν ἡδονῶν. Ἡ δέ εἰς τόν πλησίον, ἀνθίσταται τῷ θυμῷ· ποιεῖ γάρ καταφρονεῖν δόξης καί χρημάτων. Καί ταῦτά εἰσι τά δύο δηνάρια, ἅπερ ὁ Σωτήρ δέδωκε τῷ πανδοχεῖ, ἵνα σου ἐπιμέλειαν ποιήσῃ. Ἀλλά μή φανῆς ἀγνώμων τοῖς λησταῖς συνδυάζων, μή ποτε πάλιν πληγῆς, καί οὐκ ἔτι ἡμιθανῆς, ἀλλά νεκρός εὔρεθῆς.

(1068) οστ'. Κάθαιρε τόν νοῦν σου ἀπό ὀργῆς, καί μνησικακίας, καί τῶν αἰσχυρῶν λογισμῶν. Καί τότε δυνησῇ γινῶναι τήν τοῦ Χριστοῦ ἐνοίκησιν.

οζ'. Τίς σε ἐφώτισεν εἰς τήν πίστιν τῆς ἀγίας καί ὁμοουσίου καί προσκυνητῆς Τριάδος; ἢ τίς σοι ἐγνώρισε τήν ἔνσαρκον οἰκονομίαν τοῦ ἐνός τῆς ἀγίας Τριάδος; Τίς δέ σε ἐδίδαξε τοὺς περί ἀσωμάτων λόγους, ἢ τοὺς περί γενέσεως καί συντελείας τοῦ ὀρωμένου κόσμου· ἢ περί τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως καί αἰωνίου ζωῆς, ἢ περί τῆς δόξης τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, καί τῆς φοβεραῆς κρίσεως; Οὐχί ἡ χάρις τοῦ Χριστοῦ ἢ ἐνοικοῦσα ἐν σοί; ἢ τίς ἐστίν ὁ ἀρραβὼν τοῦ ἁγίου Πνεύματος; Τί μεῖζον ταύτης τῆς χάριτος; ἢ τί κρεῖττον ταύτης τῆς σοφίας καί τῆς γνώσεως; ἢ τί τῶν ἐπαγγελιῶν ὑψηλότερον; Εἰ δέ ἐσμεν ἀργοὶ καί ἀμελεῖς, καί μή καθαίρομεν ἑαυτοῦς

τῶν κωλυόντων ἡμᾶς, καί τόν νοῦν ἡμῶν ἐκτυφλούντων παθῶν, ὥστε δύνασθαι καί τρανότερον ἡλίου τοὺς περί τούτων λόγους ὄρᾶν, ἑαυτοὺς αἰτιασώμεθα, καί μή τήν τῆς χάριτος ἐνοίκησιν ἀρνησώμεθα.

οἧ'. Ὁ ἐπαγγειλάμενός σοι Θεός τά αἰώνια ἀγαθά, καί τόν ἀρραβῶνα τοῦ Πνεύματος ἐν τῇ καρδίᾳ δεδωκώς, ἐνετειλατό σοι ἐπιμελεῖσθαι σε τοῦ βίου, ἵνα ὁ ἔσω ἄνθρωπος τῶν παθῶν ἐλευθερωθῆς, ἄρξῃται ἀπεντεῦθεν τῆς τῶν ἀγαθῶν ἀπολαύσεως.

οθ'. Τῶν θείων καί ὑψηλῶν καταξιωθείς θεωρημάτων, σφόδρα ἐπιμελοῦ ἀγάπης καί ἐγκρατείας· ἵνα τό παθητικόν ἀτάραχον διαφυλάττων, ἀνέκλειπτον ἕξης τό τῆς ψυχῆς φέγγος.

π'. Τό θυμικόν τῆς ψυχῆς, ἀγάπη χαλίνωσον· καί τό ἐπιθυμητικόν αὐτῆς ἐγκρατεία καταμάρανον· καί τό λογικόν αὐτῆς προσευχῇ πτέρωσον· καί τό φῶς τοῦ νοῦ οὐκ ἀμαυροῦταί ποτε.

πα'. Τά τήν ἀγάπην λύοντα, εἰσὶ ταῦτα· οἶον, ἀτιμία, ζημία, συκοφαντία, ἢ εἰς πίστιν, ἢ εἰς βίον· δαρμοί, πληγαί, καί τά ἐξῆς· καί ταῦτα ἢ αὐτῷ συμβαίνοντα, ἢ τινι τῶν αὐτοῦ συγγενῶν ἢ φίλων. Ὁ οὖν διά τι τούτων λύων τήν ἀγάπην, οὕτω ἔγνω τίς ὁ σκοπός τῶν τοῦ Χριστοῦ ἐντολῶν.

πβ'. Σπούδασον ὅσον δύνασαι πάντα ἄνθρωπον ἀγαπήσαι. Εἰ δέ τοῦτο οὕτω δύνασαι, κἄν μηδένα μισήσης, οὐ δύνασαι δέ οὐδέ τοῦτο ποιῆσαι, εἰ μή τῶν τοῦ κόσμου πραγμάτων καταφρονήσης.

πγ'. Ὁ δεῖνα ἐβλασφήμησε· μή μισήσης ἐκεῖνον, ἀλλά τήν βλασφημίαν, καί τόν βλασφημῆσαι παρασκευάσαντα δαίμονα. Εἰ δέ τόν βλασφημῆσαντα μισεῖς, ἄνθρωπον ἐμίσησας, καί τήν ἐντολήν παρέβης· καί ὅπερ ἐκεῖνος τῷ λόγῳ ἐποίησε, ποιεῖς σύ τῷ ἔργῳ. Εἰ δέ τήν ἐντολήν φυλάττεις, τά τῆς ἀγάπης ἐπίδειξαι· καί εἶ τι δύνασαι, βοήθησον, ἵνα τοῦ κακοῦ αὐτόν ἀπαλλάξῃς.

πδ'. Οὐ θέλει σε ὁ Χριστός μῖσος ἔχειν πρὸς ἄνθρωπον, ἢ λύπην ἢ ὀργήν ἢ (1069) μνησικακίαν τοσύνολον καθ' οἷονδῆποτε τρόπον, ἢ δι' οἷονδῆποτε πρᾶγμα πρόσκαιρον. Καί τοῦτο πάντη βοῶσι τά τέσσαρα Εὐαγγέλια.

πε'. Πολλοί ἐσμεν οἱ λέγοντες, ὀλίγοι δέ οἱ ποιοῦντες. ἄλλ' οὖν τόν λόγον τοῦ Θεοῦ οὐδεὶς ὤφειλε νοθεύειν διά τήν ἰδίαν ἀμέλειαν· ἀλλ' ὁμολογεῖν μὲν τήν ἑαυτοῦ ἀσθένειαν, μή ἀποκρύπτειν δέ τήν τοῦ Θεοῦ ἀλήθειαν· ἵνα μή ὑπόδικοι γενώμεθα, μετὰ τῆς τῶν ἐντολῶν παραβάσεως, καί τῆς τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ παρεξηγήσεως.

πστ'. Ἀγάπη καί ἐγκράτεια, παθῶν τήν ψυχὴν ἐλευθεροῦσιν· ἀνάγνωσις καί θεωρία, ἀγνοίας τόν ἀπαλλάττουσιν· ἢ δέ τῆς προσευχῆς κατάστασις, αὐτῷ παρίστησιν αὐτόν τῷ Θεῷ.

πζ'. Ὅταν ἴδωσιν ἡμᾶς οἱ δαίμονες τῶν πραγμάτων τοῦ κόσμου καταφρονούντας, ἵνα μή δι' αὐτά τοὺς ἀνθρώπους μισήσωμεν καί τῆς ἀγάπης ἐκπέσωμεν, τότε συκοφαντίας καθ' ἡμῶν ἐγείρουσιν, ἵνα τήν λύπην μὴ φέροντες, τοὺς συκοφαντήσαντας μισήσωμεν.

πη'. Οὐκ ἔστι πόνος ψυχῆς βαρύτερος συκοφαντίας, κἄν τε εἰς πίστιν, κἄν τε εἰς βίον τις συκοφαντεῖται· καί οὐδεὶς ταύτης καταφρονεῖν δύναται, εἰ μή ὁ μόνος ὁ εἰς Θεόν ἀποβλεπόμενος ὡς ἡ Σωσάννα, τόν μόνον δυνάμενον καί ἐξ ἀναγκῶν ῥύσασθαι ὡσπερ κἀκείνην, καί τοὺς ἀνθρώπους πληροφορησαί, ὡς καί περὶ ἐκείνης· καί τήν ψυχὴν τῇ ἐλπίδι παραμυθήσασθαι.

πθ'. Ὅσον εὐχῆ ἐκ τῆς ψυχῆς ὑπὲρ τοῦ συκοφαντήσαντος, τοσοῦτον καί ὁ Θεός πληροφορεῖ τοὺς σκανδαλισθέντας.

τέσσ. ἀνοικ. Ὁ Φύσει ἀγαθός ὁ μόνος ὁ Θεός· καί γνώμη ἀγαθός, ὁ μόνος ὁ θεομίμητος. Σκοπός γάρ αὐτῷ ἔστι, τῷ φύσει ἀγαθῷ τοὺς πονηροὺς συνάψαι, ἵνα

γένωνται αγαθοί. Διά τοῦτο ὑπ' αὐτῶν λοιδορούμενος εὐλογῆ· διωκόμενος ἀνέχεται· βλασφημούμενος παρακαλεῖ· φονευόμενος ὑπερεύχεται. Πάντα ποιεῖ, ἵνα τοῦ σκοποῦ τῆς ἀγάπης μή ἐκπέση.

τέσσ. ἀνοικ. α'. Αἱ μὲν ἐντολαὶ τοῦ Κυρίου, διδάσκουσιν ἡμᾶς τοῖς μέσοις εὐλόγως χρήσασθαι πράγμασι· ἡ δὲ εὐλογος τῶν μέσων χρήσις, τὴν τῆς ψυχῆς καθαίρει κατάστασιν· ἡ δὲ καθαρὰ κατάστασις, τίκτει τὴν διάκρισιν· ἡ δὲ διάκρισις, τίκτει τὴν ἀπάθειαν, ἐξ ἧς τίκτεται ἡ τελεία ἀγάπη.

τέσσ. ἀνοικ. β'. Οὐπω ἔχει τὴν ἀπάθειαν, ὁ διὰ σύμβασιν πειρασμοῦ, τό ἐλάττωμα τοῦ φίλου παραβλέπειν μή δυνάμενος, ἢ ὄν τυχόν, ἢ δὲ εἶναι δοκοῦν. (1072) Τὰ γὰρ ἐγκείμενα τῇ ψυχῇ πάθη ἐκταρασσόμενα, ἐκτυφλοῖ τὴν διάνοιαν, καὶ οὐκ ἔα διαβλέψαι εἰς τὰς τῆς ἀληθείας αὐγὰς, οὐδέ διακρίναι τό κρεῖττον ἀπὸ τοῦ χειρόνος. Οὐκ ἄρα οὖν οὐδέ τὴν τελείαν ἀγάπην ὁ τοιοῦτος ἐκτήσατο, τὴν ἔξω βάλλουσαν τὸν φόβον τῆς κρίσεως.

τέσσ. ἀνοικ. γ'. Φίλου πιστοῦ οὐκ ἔστιν ἀντάλλαγμα. Ἐπειδὴ τὰς τοῦ φίλου συμφορὰς, ἰδίας λογίζεται· καὶ συνυποφέρει αὐτῷ μέχρι θανάτου κακοπαθῶν.

τέσσ. ἀνοικ. δ'. Πολλοὶ μὲν οἱ φίλοι, ἀλλ' ἐν καιρῷ εὐημερίας· ἐν δὲ καιρῷ πειρασμῶν, μόλις ἂν εὐρήσεις ἕνα.

τέσσ. ἀνοικ. ε'. Πάντα μὲν ἄνθρωπον, ἐκ ψυχῆς ἀγαπητέον· ἐπὶ τῷ Θεῷ μὲ μόνῳ τὴν ἐλπίδα θετέον, καὶ ἐξ ὅλης ἰσχύος αὐτόν θεραπευτέον. Ἐφόσον γὰρ αὐτός ἡμᾶς συντηρεῖ, οἱ τε φίλοι πάντες ἡμᾶς περιέπουσι, καὶ οἱ ἐχθροὶ πάντες πρὸς ἡμᾶς ἀδυνατοῦσιν. Ἐπὶ δὲ αὐτός ἡμᾶς ἐγκαταλίπη, οἱ τε φίλοι πάντες ἡμᾶς ἀποστρέφονται, καὶ οἱ ἐχθροὶ πάντες καθ' ἡμῶν ἰσχύουσι.

τέσσ. ἀνοικ. στ'. Τέσσαρες εἰσι γενικοὶ ἐγκαταλείψεως τρόποι· ἡ μὲν, οἰκονομική, ὡς ἐπὶ τοῦ Κυρίου· ἵνα διὰ τῆς δοκούςσης ἐγκαταλείψεως, οἱ ἐγκαταλελειμμένοι σωθῶσιν. ἡ δὲ, πρὸς δοκιμὴν, ὡς ἐπὶ τοῦ Ἰώβ καὶ Ἰωσήφ· ἵνα ὁ μὲν, ἀνδρείας· ὁ δὲ, σωφροσύνης στήλαι ἀναφανῶσιν. Ἡ δὲ, πρὸς παιδευσιν πνευματικὴν, ὡς ἐπὶ τοῦ Ἀποστόλου, ἵνα ταπεινοφρονῶν, τὴν ὑπερβολὴν φυλάξῃ τῆς χάριτος. Ἡ δὲ κατὰ ἀποστροφήν, ὡς ἐπὶ τῶν Ἰουδαίων, ἵνα κολαζόμενοι πρὸς μετάνοιαν κατακαμφθῶσι. Σωτήριοι δὲ πάντες οἱ τρόποι ὑπάρχουσι, καὶ τῆς θείας ἀγαθότητος καὶ φιλανθρωπίας ἀνάμεστοι.

τέσσ. ἀνοικ. ζ'. Μόνον οἱ ἀκριβεῖς τῶν ἐντολῶν φύλακες, καὶ γνήσιοι τῶν θείων κριμάτων μύσται, τοὺς κατὰ συγχώρησιν Θεοῦ πειραζομένους, οὐ καταλιμπάνουσι φίλοις. Οἱ δὲ τῶν ἐντολῶν καταφρονηταί, καὶ τῶν θείων κριμάτων ἀμύητοι, ὅταν μὲν ὁ φίλος εὐημερῆ, συναπολαύουσιν αὐτῷ· ἐπὶ δὲ πειραζόμενος κακοπαθῆ, καταλιμπάνουσιν αὐτόν. Ἔστι δὲ ὅταν καὶ μετὰ τῶν ἐναντίων ἴστανται.

τέσσ. ἀνοικ. η'. Οἱ μὲν τοῦ Χριστοῦ φίλοι, πάντας ἀγαπῶσι γνησίως. Οὐχ ὑπὸ πάντων δὲ ἀγαπῶνται. Καὶ οἱ μὲν τοῦ Χριστοῦ, μέχρι τέλους τὴν συνέχειαν τῆς ἀγάπης διατηροῦσιν· οἱ δὲ τοῦ κόσμου, μέχρι οὗ ἀλλήλοις διὰ τὰ κόσμου προσκρούσωσι.

τέσσ. ἀνοικ. θ'. Φίλος πιστός, σκέπη κραταιά. Ἐπειδὴ καὶ εὐημεροῦντι τῷ φίλῳ σύμβουλος ἐστὶν ἀγαθός καὶ συνεργός σύμψυχος· καὶ κακοπαθοῦντι ἀντιλήπτωρ γνησιώτατος καὶ ὑπέρμαχος συμπαθέστατος.

(1073) ρ'. Πολλοὶ μὲν πολλά περὶ ἀγάπης εἰρήκασιν· ἐν μόνοις δὲ τοῖς Χριστοῦ μαθηταῖς ταύτην ζητήσας, εὐρήσεις· ἐπεὶ καὶ μόνοι αὐτοὶ εἶχον τὴν ἀληθινὴν Ἀγάπην τῆς ἀγάπης διδάσκαλον, περὶ ἧς ἔλεγον· Ἐάν ἔχω προφητεῖαν, καὶ εἰδῶ τὰ μυστήρια πάντα, καὶ πᾶσαν τὴν γνῶσιν, ἀγάπην δὲ μή ἔχω, οὐδὲν ὠφελοῦμαι. Ὁ οὖν κτησάμενος τὴν ἀγάπην, αὐτόν τὸν Θεὸν ἐκτήσατο· ἐπειδὴ ὁ Θεὸς ἀγάπης ἐστίν. Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Τέλος τῶν περὶ ἀγάπης κεφαλαίων τῆς τετάρτης ἑκατοντάδος.

ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΥ ΣΧΟΛΙΑ. (1073)

α'. Ἡμεῖς οὐδέ λόγοις οὐδέ ἔργοις παιδεύειν, ἢ κἄν παιδεύεσθαι δυνάμενοι, λόγοις παιδεύειν ἐπιχειροῦμεν· καὶ ἄλλων γίνεσθαι ἰατροὶ ἔλκεσιν αὐτοὶ βρῦντες. Ὅρα δέ τό, ὅτι οὐ πάντα τοῖς βουλομένοις εἰσὶν εὐληπτα, κἄν τοῦτο δοκῇ. Καὶ τίς οὐ θαυμάσεται τοὺς καὶ γυναῖκας χλιδῶσας καὶ νήπια ταῦτα διδάσκειν ἐπαγγελλομένους μετὰ σοβαροῦ φρονήματος;

β'. Λέγων ὁ Ἀπόστολος. Εἰ δέ τις ἀγαπᾷ τὸν Θεόν, οὗτος ἔγνωσται ὑπ' αὐτοῦ· δῆτα ἀγαπῶντας ἡμᾶς τὸν Κύριον γινώσκεσθαι βούλεται· Ἐκ δέ τοῦ γινώσκεσθαι, τό διδάσκεσθαι, καθά φησιν ὁ μέγας καὶ τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν θεολογίαν Γρηγόριος. Ταύτης οἶμαι τῆς ἐννοίας ἐστί, καὶ τόδε τό κεφάλαιον· Ἀγάπην μὲν, τίκει ἀπάθεια· ἡ δέ ἀγάπη, τοῦ φωτισμοῦ τῆς γνώσεως ἐστί γεννητική.

γ'. Τίνων οὐχ ἄπτεται αὕτη ἔννοια, οἶμαι δέ μάλιστα, τῶν τοῦ μαμωνᾶ ὑπεραποθησκόντων· ταῦτόν δέ εἰπεῖν τοῦ λεγομένου δημοσίου καὶ τοῦ κοσμοκράτορος.

δ'. Ὁ Θεός πάντας ἀνθρώπους θέλει σωθῆναι, καὶ ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν, ἵνα οἱ πάντες σωθῶσιν. Ὁ οὖν ἀγαπῶν τὸν Θεόν, τό θελητόν τοῦ Θεοῦ φυλάττει. Φυλάττων δέ, πῶς οὐκ ἀγαπήσει πάντας ὡς ἑαυτόν, καὶ θελήσει πάντας σωθῆναι, τοῦτο θέλοντος τοῦ Θεοῦ;

ε'. Γνώσιν τοῦ Θεοῦ τὴν πίστιν λέγει· ἀγάπην δέ, τὴν τήρησιν τῶν ἐντολῶν· ἦν καὶ θέλημα καλεῖ καὶ δικαιώματα καὶ ἐντάλματα καὶ προστάγματα καὶ φῶς· κατά τό, Διότι φῶς τά προστάγματά σου. Τὴν ἔμπρακτον δέ γνώσιν παρίστησι τό κεφάλαιον.

στ'. Αἰτία τῶν ἀρετῶν ἐστί ὁ Θεός. Τούτου δέ, κατ' ἐνέργειαν γνώσις, ἡ τοῦ κατ' ἀλήθειαν ἐπεγνωκότος τὸν Θεόν, πρὸς τό πνεῦμα κατά τὴν ἕξιν ἀλλοιώσις.

ζ'. Ἀνάγνωθι τό οὐστ' τῆς ρ', καὶ εὐρήσεις ὅμοιον πάντη, παρά τό τῶν ὀνομάτων διάφορον.

η'. Εἰ φάρμακον τῆς ἀγάπης ἡ ἐντολή κατά τοῦ θυμοῦ ἐδόθη· πάντως ἡ ἐγκράτεια κατά τῆς ἐπιθυμίας δεδῶρηται. Ἀνάγνωθι τό οθ'.

(1076) θ'. Οἱ δέ τῶν τριῶν δοῦλοι, πόσον μῖσος κατ' ἀλλήλων τρέφομεν· τοῦ πάθους ὅλοι τῆς ἀπληστίας γενόμενοι. Ἀνάγνωθι τό ξδ'.

ι'. Εἰπὼν ἐν τῷ οζ', ὅτι διὰ μὲν τῶν ἐντολῶν, ἀπαθεῖς ἐργάζεται· νῦν διὰ τοῦδε τοῦ κεφαλαίου δείκνυσι πῶς· ὅτι ἐν ἀγάπῃ καὶ νηστεία, τῇ τε ἐγκρατεία καὶ προσευχῇ.

ια'. Καὶ γνωστικός τις ἐγκατασπᾶται πάλιν.

ιβ'. Ἡμεῖς δέ συγκεχωσμένοι τοῖς πάθεσι, πῶς θεωρήσωμεν; ἢ πῶς ἄθεωροῦμεν οὐκ ἐκβάλλει ἡμᾶς τῆς γνώσεως τῆς ἀγίας Τριάδος;

ιγ'. Τὰς ἀναβάσεις τῆς θεωρίας βλέπεις;

ιδ'. Ὅτι ὡσπερ ἀπιστιδίας ἐν πίστει λόγος οὐδεὶς· οὕτως οὐδέ ἐν τοῖς λόγοις κατὰ φύσιν ὑπάρχει τό παράλογον. Ἔργον δέ τῶν ἐντολῶν, λόγος ἐστὶν ἐνεργούμενος. Ἀνάγνωθι τό πδ' κεφάλαιον, καὶ ἀναπαύσῃ.

ιε'. Ἡ φυσικὴ φησι θεωρία τῶν ἐντολῶν, ἢ τε ἡ πρὸς τὸν πλησίον ἀνόθευτος ἀγάπη, φιλαυτίας καὶ τυραννίδος ἐλευθεροὶ τοὺς φυλάσσοντας. Ἡ δέ γνώσις τῶν ὄντων, λήθης καὶ ἀγνοίας ἀπαλλάττει τοὺς γνωστικούς. Διὰ τούτων δέ πάντων, τό τριμερές τῆς ψυχῆς ὑποτίθεται, κατά λόγον μὲν καὶ φύσιν κινούμενον, πᾶσαν ἀρετὴν κατορθοῦν· παρά λόγον δέ καὶ φύσιν, πᾶσαν κακίαν ἐργάσεσθαι. Μέμνησο, ὅτι τά ἀρχέγονα καὶ πάσης κακίας γεννητικά, τρία ταῦτά ἐστιν, ἄγνοια, φιλαυτία,

καί τυραννίς· καί ὅτι ὑπεστήσατο ταύτας ὁ πονηρός ἐν ἡμῖν δυνάμεων προσχρησάμενος.

ιστ'. Τούτων τῶν ἐμπαθῶν λογισμῶν ψιλοῦσιν αἱ ἐντολαί, τά τῶν πραγμάτων νοήματα· καθά ἐν τῷ δ' κεφαλαίῳ τῆς αὐτῆς ρ' φησί.

ιζ'. Τά παρά τό θέλημα πραττόμενα τοῦ Θεοῦ, τό ἀγαθόν καί εὐάρεστον καί τέλειον, ὅπερ ἐστίν ἢ διά τόν Θεόν πρός τόν πλησίον ἀγαθή διάθεσις, παρά τόν ὀρθόν ἐστι σκοπόν γινόμενα. Ὅτι δέ παρά τό θέλημα τοῦ Θεοῦ τό πρός τόν πλησίον οὐ καλῶς διακεῖσθαι, δείκνυσιν ἐν Εὐαγγελίοις λέγων ὁ Κύριος· Ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε, καί ἐφ' ὅσον οὐκ ἐποιήσατε, τῆς ἀγάπης τά εἶδη καί τοῦ μίσους ἀπαριθμούμενος. Ὅρα δέ ὅτι οἱ παρά τόν ὀρθόν ποιήσαντες σκοπόν, ἤγουν παρά τήν ἐντολήν τοῦ Θεοῦ, ἀποσεισάμενοι τό φιλόανθρωπον, οὐδεμίαν ἔχοντες ἀπολογία ἐπιτεῖν, οὐδέ τόν σκοπόν προβαλλόμενοι φαίνονται· εἰδότες, ὡς ὁ παρά τόν ὀρθόν σκοπόν τοῦ Θεοῦ τι πράττων, κἄν μυρίους λόγους προβάλλοι, τήν γέεναν οὐκ ἐκφεύζεται.

ιη'. Ἐπιθυμίαν ἴστησιν ἢ τοῦ Θεοῦ ἀγάπη· ἢ τοῦ πλησίον δέ, παύει θυμόν ἠγγιωμένον.

ιθ'. Οἱ εἰκονικάς ὕλας τούς θείους χαρακτήρας ὑπολαμβάνοντες, (1077) παραχρῶνται τοῖς τῶν χαρακτήρων νοήμασι. Τοῦ γάρ χαρακτήρος τήν ὑπόστασιν δηλοῦντος· αὐτοί τήν οὐσίαν, ἥτοι τήν ὕλην, ἐν ἧ ὁ χαρακτήρ προσκυνεῖται, χαρακτήρα ὑπέλαβον. Ἐνθεντοί καί παραχρησάμενοι τῷ νοήματι, ἐξ ἀνάγκης καί τῷ πράγματι παρεχρήσαντο· ὡς ὕλην ψιλήν καί κωφήν τούς ἱερούς χαρακτήρας ἀναιδῶς κατακαύσαντες.

κ'. Βλέπε τό διάφορον τῆς λύπης καί τῆς ὀδύνης· καί ὅτι παρακολουθήματά εἰσιν· ἢ μέν, τῆς ἡδονῆς· ἢ δέ, τῆς κενοδοξίας.

κά'. Πάσης ἡμᾶς ἀπολογίας ἀποπαύει τοῦ ἀποτιθέσθαι τά χρήματα, τά καθεξῆς τρία ταῦτα κεφάλαια.

κβ'. Τεχνικήν σοφίαν, οὐ τήν ἐκ μαθήσεως λέγει, ἀλλά τήν δι' ἧς ὁ Θεός τά πάντα ἐποίησε.

κγ'. Τοῖς τέσσαρσιν ὁ νοῦς μου ἀκάθαρτος. Ἐχει δέ τι καί πλέον, ὅτι καί τῶν ἄλλων ἑαυτόν σοφώτερον ἠγῆται.

κδ'. Οὐδέποτε ἡ ψυχὴ μου κατά φύσιν ἐνήργησεν· οἶδεν, ὁ μηδέν ἀγνοῶν· καί οὐδέποτε τῆς κατ' ἐνέργειαν ἀμαρτίας ἠρέμησεν.

κε'. Ὡστε μή διά τόν Χριστόν τι ποιοῦντες· δι' ἄλλο δέ τι, οὐ δυνάμεθα προβάλλεσθαι τόν σκοπόν· ἐπεὶ παρά τόν σκοπόν τοῦ Θεοῦ, καί κατά τό ἡμέτερον ἐργαζόμεθα.

κστ'. Εἰ διψᾷ τις ἀλίσκειν καί ἀρπάζειν ἀλλότρια, ὃ μή ἐστὶ θέλημα τοῦ Θεοῦ, πῶς προβαλεῖται τόν σκοπόν, οὗ σκοπός τό ἐλεεῖν ἡμᾶς καί δανεῖζειν ἐστίν;

κζ'. Ὅτι ὁ φιλαυτία δουλεύων, βαρυκαρδῖός ἐστι, ματαιότητα καί ψεῦδος ἀγαπῶν καί ζητῶν· ὅπερ ἐστὶ τό σαρκικόν φρόνημα· ἥτοι τῆς σαρκός ἢ εὐπάθεια.

κη'. Τῶν προειρημένων, δῆλον φιληδονίας καί φιλοδοξίας καί φιλαργυρίας. Εἰ δέ τις τούτοις ἀπρίξ ἐνίσχεται ὡς ἐγώ, πῶς Θεοῦ καταξιωθήσεται γνώσεως, συνιδεῖν οὐκ ἔχω.

κθ'. Ἡ γάρ ὡς δοῦλοι ἢ καί μίσθιοι, ἢ ὡς υἱοί· τουτέστιν, ἢ ὡς πρακτικοί μόνον, ἢ καί ὡς γνώσεως καταξιωθέντες.

λ'. Ψιλός λογισμός, ὁ δίχα πάθους, ὁ ἀπλοῦς· ὁ γάρ ἐμπαθής, ἀπάγει Θεοῦ. Οὕτως οὐδέ ἡ ψιλή γνώσις ἀπάγει τῶν ἀνθρωπίνων· ἀλλ' ἡ παθοῦσα τήν ἀγάπην· ὅπερ ἐστίν ἢ πρός τό πνεῦμα κατά τήν ἕξιν ἀλλοιώσις.

λα'. Ὅτι οἱ υἱοί, γνώσει καί ἀγάπη τῶν παθῶν ἀπέχουσιν· οἱ δέ δοῦλοι καί μίσθιοι, ἥτοι οἱ πρακτικοί, ἢ φόβῳ, ἢ ἐλπίδι.

λβ'. Καί ταῦτα ἀπείργει τούς γράφειν ἡρημένους· δεικνύντα σαφῶς τήν βλάβην ἐκ τοῦ τέλους.

λγ'. Οἶμαι πρός ἡμᾶς ἔβλεπε ταῦτα γράφων.

λδ'. Οὐκ ἐνόησαν τό ἐκ τῆς μεθόδου ταύτης κέρδος (1080) οἱ νομίζοντες εἰδέναι. Εἰ γάρ ἔγνωσαν, ἐκέρδησαν ἄν τό προκόπτειν εἰς τό εἰδέναι.

λε'. Ὅτι χρονίζοντος τοῦ ψιλοῦ λογισμοῦ, κινεῖται τό πάθος· ὥσπερ καί τοῦ ἐμπαθοῦς, γίνεται συγκατάθεσις.

λστ'. Οἶδας, Κύριε, ὅπως κρίνομαι σήμερον, καί δι' ἣν αἰτίαν· μή ἐγκαταλίπης ἡμᾶς.

λζ'. Οὐ δύναται ταῦτα ποιῆσαι, ὁ τοῖς οἰκείοις πιστεύσας λογισμοῖς, καί δόξας ἤδη κατελιφέναι, τά καί μετά τό κατελιφῆθαι ἀκατάληπτα κατά φύσιν ὑπάρχοντα.

λη'. Λύπη καί μῖσος, τοῦ ἀλόγου μέρους τῆς ψυχῆς ἐλαττώματα.

λθ'. Βλέπε ὡς ἀπατώμεθα, τάναντία ποιοῦντες, καί νομίζοντες κατά Χριστόν πολιτεύεσθαι· τό βαρύτερον, καί ἤδη παθεῖν τήν πνευματικὴν ἀγάπην ὑπολαμβάνοντες.

μ'. Ἐχει τις πάθος πλεονεξίας· οὐ δεῖται δέ πλεονεκτεῖν; εἰ λάβοι δύναμιν πλεονεκτεῖν, εὐθύς ἐξελέγχεται· καί τοῦτο δῆλον.

μα'. Ὅρα ποῦ τό μακροθυμεῖν καί ποῦ τό ὑπομένειν χρηστέον. Κἄν γάρ ἄμφω ἐπὶ τῶν ἀκουσίων λέγεται πειρασμῶν· ἀλλ' οἱ ἀκούσιοι εἰς λόγους διαιρούμενοι καί πληγὰς, συνδιαιροῦσι καί ταῦτα τοῖς βλέπουσι.

μβ'. Ὅτι δι' ἐγκρατείας καί ἀγάπης, ἡ κατ' ἐνέργειαν ἀγαθὴ γνῶσις ἐγγίνεται.

μγ'. Καί τί ληροῦσιν ἐμπαθεῖς τινες ἄνθρωποι καί ὑψαύχενες γνῶσιν ἔχειν ἀλαζονευόμενοι θεῖαν; Ἐξ ἐμπαθείας γάρ καί ἐπάρσεως.

μδ'. Ὁ δέ δοκῶν ἤδη κατελιφέναι καί μηδέν ἀγνοεῖν, δῆλον ὡς ἀγάπην οὐκ ἔχει. Μὴ ἔχων δέ, πῶς προκόψει εἰς γνῶσιν;

με'. Ἀκάνθας ἔχοντες καί τριβόλους κακίας καί ἀγνωσίας· ἀρετὴν ἐλπίζομεν ἔχειν καί γνῶσιν πνευματικὴν.

μστ'. Τελειώτερον ὧδε τήν ἀγάπην ὑπεζωγράφησε· καί τά δύο δηνάρια, τήν εἰς τόν Θεόν καί τόν πλησίον ἀγάπην ὑπέφηνε.

μζ'. Ὅτι ἐν τῇ καθάρσει τῆς τριμεροῦς τῆς ψυχῆς δυνάμεως, ἡ γνῶσις τοῦ Χριστοῦ ἐπιγίνεται.

μη'. Ὅτι ἐξ ἀνάγκης οἱ τά τοῦ κόσμου περιέποντες πράγματα, τῆς ἀγίας ἀγάπης ἐκπίπτουσι· καί μῖσος δι' αὐτά πρός τούς ὁμοφύλους ἀκατάλλακτον ἔχουσι.

μθ'. Ἐν ἀμφοτέροις ὁ ἅγιος μοναχός Κηδόνιος σεσυκόφανται· εἰς τόν τῆς Σωσάννης Θεόν ἀποβλέπων, ταῖς θεαῖς ἐλπίσι ῥωννύεται.

ν'. Ὅτι ὁ πάθει δουλεύων, πεπλήρωται τήν διάνοιαν, καί τυφλόν περιφέρων διάκρισιν, οὐ δύναται διακρίναι τό κρεῖττον ἀπό τοῦ χείρονος.

Ἐκ τῶν Φωτίου. (1081)

Ἐν τῷ αὐτῷ τεύχει συνανεγνώσθη λόγος, κεφαλαίοις ἑκατόν διειλημμένος· καί, ἕτερος ὁμοίως τοῖς ἴσοις ἀπρητισμένος· Ἐν οἷς θεολογία τε διαλάμπει καί ἠθῶν διακόσμησις. Καί οὐκ ἄν ἐν οὐδενί τό ὁμοφύλης αὐτοῖς πρός τά τετρακόσια κεφάλαια ἐνοθεύετο, εἰ μή τό ἀλληγορικόν ἐν πολλοῖς ὑποβαλλόμενον, καί ὁμόφυλά πως αὐτά παραστήσαν ἦν τῇ συντάξει, ἥτις Γραφικῶν ἀπορημάτων καί λύσεων ἔκθεσιν σπουδάζει, καί Θαλασσίῳ ἐστὶ τό πρεσβυτέρῳ καί ἡγουμένῳ προσπεφωνημένη. Καί τό πρός ταῦτα δέ συγγενές διὰ τῆς πρός ἐκείνην οἰκειώσεως, ὑποβολιμαῖον εἶναι λογισμούς ἀναρρίπιζει.

ΚΕΦΑΛΑΙΑ Σ΄ (1084)

Περί θεολογίας καὶ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας τοῦ Υἱοῦ Θεοῦ

ΕΚΑΤΟΝΤΑΣ Α΄

α΄. Εἷς Θεός, ἄναρχος, ἀκατάληπτος, ὅλην ἔχων τοῦ εἶναι τὴν δύναμιν διόλου· τὴν, πότε καὶ πῶς εἶναι παντάπασιν ἀπωθούμενος ἔννοϊαν· ὡς πᾶσιν ἄβατος, καὶ μηδενὶ τῶν ὄντων ἐκ φυσικῆς ἐμφάσεως διεγνωσμένος.

β΄. Ὁ Θεός, οὐκ ἔστι δι' ἑαυτόν, ὡς ἡμᾶς εἰδέναι δυνατόν· οὔτε ἀρχή, οὔτε μεσότης, οὔτε τέλος, οὔτε τι τό σύνολον ἕτερον τῶν τοῖς μετ' αὐτόν φυσικῶς ἐνθεωρουμένων· ἀόριστος γάρ ἐστι καὶ ἀκίνητος καὶ ἄπειρος, ὡς πάσης οὐσίας καὶ δυνάμεως καὶ ἐνεργείας ὑπερέκεινα ἀπείρως ὢν.

γ΄. Πᾶσα οὐσία τὸν ἑαυτῆς ὄρον ἑαυτῇ συνεισάγουσα, ἀρχὴ πέφυκεν εἶναι, τῆς ἐπιθεωρουμένης αὐτῇ κατὰ δύναμιν κινήσεως. Πᾶσα δέ φυσικὴ πρὸς ἐνέργειαν κίνησις, τῆς μὲν οὐσίας μετεπινοουμένη· προεπινοουμένη δέ τῆς ἐνεργείας, μεσότης ἐστίν, ὡς ἀμφοῖν κατὰ τό μέσον φυσικῶς διειλημμένη· καὶ πᾶσα ἐνέργεια τῷ κατ' αὐτὴν λόγῳ φυσικῶς περιγραφομένη, τέλος ἐστὶ τῆς πρὸ αὐτῆς κατ' ἐπίνοιαν οὐσιώδους κινήσεως.

δ΄. Οὐκ ἔστιν ὁ Θεός οὐσία, κατὰ τὴν ἀπλῶς ἢ πῶς λεγομένην οὐσίαν, ἵνα καὶ ἀρχή· οὔτε δύναμις κατὰ τὴν ἀπλῶς ἢ πῶς λεγομένην δύναμιν, ἵνα καὶ μεσότης· οὔτε ἐνέργεια, κατὰ τὴν ἀπλῶς ἢ πῶς λεγομένην ἐνέργειαν, ἵνα καὶ τέλος ἐστὶ τῆς κατὰ δύναμιν προεπινοουμένης οὐσιώδους κινήσεως· ἀλλ' οὐσιοποιός καὶ ὑπερούσιος ὄντοτης· καὶ δυναμοποιός καὶ ὑπερδύναμος ἴδρυσις· καὶ πάσης ἐνεργείας δραστικὴ καὶ ἀτελεύτητος ἔξις· καὶ συντόμως εἰπεῖν, πάσης οὐσίας καὶ δυνάμεως καὶ ἐνεργείας, ἀρχῆς τε καὶ μεσότητος καὶ τέλους ποιητικῆ.

(1085) ε΄. Ἡ ἀρχὴ καὶ ἡ μεσότης καὶ τό τέλος, τῶν χρόνῳ διαιρετῶν εἰσι γνωρίσματα· εἴποι δ' ἂν τις ἀληθεύων, καὶ τῶν ἐν αἰῶνι συνωρωμένων. Ὁ μὲν γάρ χρόνος, μετρούμενην ἔχων τὴν κίνησιν, ἀριθμῷ περιγράφεται· ὁ αἰὼν δέ συνεπινοουμένην ἔχων τῇ ὑπάρξει τὴν πότε κατηγορίαν, πάσχει διάστασιν, ὡς ἀρχὴν τοῦ εἶναι λαβῶν. Εἰ δέ χρόνος καὶ αἰὼν οὐκ ἄναρχα, πολλῶ μᾶλλον τά ἐν τούτοις περιεχόμενα.

στ΄. Εἷς καὶ μόνος κατὰ φύσιν αἰεὶ κυρίως ἐστίν ὁ Θεός, ὅλον τό κυρίως εἶναι κατὰ πάντα τρόπον ἑαυτῷ περικλείων, ὡς καὶ αὐτοῦ τοῦ εἶναι κυρίως ὑπέρτερος. Εἰ δέ τοῦτο, οὐδαμῶς οὐδέν οὐδαμοῦ τῶν εἶναι λεγομένων τό σύνολον ἔχει τό, κυρίως εἶναι. Οὐκοῦν οὐδέν αὐτῷ τό παράπαν ἐξ αἰδίου συνθεωρεῖται κατ' οὐσίαν διάφορον· οὐκ αἰὼν, οὐ χρόνος, οὐδέ τι τῶν τούτοις ἐνδιδαιτωμένων. Οὐ γάρ συμβαίνουσιν ἀλλήλοις πώποτε, τό κυρίως εἶναι καὶ οὐ κυρίως.

ζ΄. Ἀρχὴ πᾶσα καὶ μεσότης καὶ τέλος, εἰς ἅπαν τὴν σχετικὴν δι' ὅλου κατηγορίαν οὐκ ἤρνηται· Θεός δέ καθόλου πάσης σχέσεως ὑπάρχων ἀπειράκις ἀπείρως ἀνώτερος, οὔτε ἀρχὴ οὔτε μεσότης οὔτε τέλος εἰκότως ἐστίν· οὐδέ τι τό σύνολον ἕτερον, τῶν, οἷς ἐνθεωρεῖσθαι κατὰ τὴν σχέσιν ἢ τοῦ πρὸς τι δύναται κατηγορίαν.

η΄. Πάντα τά ὄντα, νοούμενα λέγεται· τῶν ἐπ' αὐτά γνώσεων ἐναποδείκτους ἔχοντα τὰς ἀρχάς· ὁ δέ Θεός, οὐ νοούμενος ὀνομάζεται· ἀλλ' ἐκ τῶν νοουμένων μόνον εἶναι πιστεύεται· διόπερ οὐδέν τῶν νοουμένων αὐτῷ καθ' ὅτι οὐν παραβάλλεται.

θ'. Αἱ τῶν ὄντων γνώσεις, συνηρημένους φυσικῶς ἔχουσι πρὸς ἀπόδειξιν τοὺς οἰκείους λόγους, οἷς περιγραφὴν φυσικῶς ὑπομένουσιν· ὁ δὲ Θεός, διὰ τῶν ἐν τοῖς οὕσι λόγων εἶναι μόνον πιστεύεται· πάσης ἀποδείξεως βασιμώτερον, τοῖς εὐσεβέσι τὴν ὅτι κυρίως ἐστὶν ὁμολογίαν καὶ πίστιν διδούς. Πίστις γάρ ἐστι, γνώσις ἀληθῆς ἀναποδείκτους ἔχουσα τὰς ἀρχάς, ὡς τῶν ὑπὲρ νοῦν καὶ λόγον ὑπάρχουσα πραγμάτων ὑπόστασις.

ι'. Ἀρχὴ τῶν ὄντων καὶ μεσότης καὶ τέλος ἐστὶν (1088) ὁ Θεός, ὡς ἐνεργῶν, ἀλλ' οὐ πάσχω ὥσπερ καὶ τὰ ἄλλα πάντα, οἷς παρ' ἡμῶν ὀνομάζεται. Ἀρχὴ γάρ ἐστὶν ὡς δημιουργός· καὶ μεσότης, ὡς προνοητής· καὶ τέλος, ὡς περιγραφή. Ἐξ αὐτοῦ γάρ, φησί, καὶ δι' αὐτοῦ, καὶ εἰς αὐτόν τὰ πάντα.

ια'. Οὐκ ἔστι ψυχὴ λογικὴ κατ' οὐσίαν ψυχῆς λογικῆς τιμιωτέρα. Πᾶσαν γάρ ψυχὴν κατ' εἰκόνα ἑαυτοῦ δημιουργῶν, ὡς ἀγαθός ὁ Θεός, αὐτοκίνητον εἰς τό εἶναι παράγει· ἐκάστη δὲ κατὰ πρόθεσιν, ἢ τὴν τιμὴν ἐπιλέγεται, ἢ τὴν ἀτιμίαν ἐκοῦσα διὰ τῶν ἔργων προσίεται.

ιβ'. Ὁ Θεός, ἡλίος ἐστὶ δικαιοσύνης, ὡς γέγραπται· πᾶσιν ἀπλῶς τὰς ἀκτῖνας ἐπιλάμπων τῆς ἀγαθότητος· ἡ δὲ ψυχὴ, ἢ κηρός ὡς φιλόθεος, ἢ πηλός ὡς φιλόυλος κατὰ τὴν γνώμην γίνεσθαι πέφυκεν· ὥσπερ οὖν ὁ πηλός κατὰ φύσιν ἡλίῳ ξηραίνεται· ὁ δὲ κηρός, φυσικῶς ἀπαλύνεται· οὕτω καὶ πᾶσα ψυχὴ φιλόυλος καὶ φιλόκοσμος ἀπὸ Θεοῦ νοθετουμένη, καὶ ὡς πηλός κατὰ τὴν γνώμην ἀντιτυπούσα, σκληρύνεται· καὶ ἑαυτὴν ὠθεῖ κατὰ τὸν Φαραῶ πρὸς ἀπώλειαν· πᾶσα δὲ φιλόθεος, ὡς κηρός ἀπαλύνεται, καὶ τοὺς τῶν θείων τύπους καὶ χαρακτήρας εἰσδεχομένη, γίνεται Θεοῦ κατοικητήριον ἐν πνεύματι.

ιγ'. Ὁ τόν νοῦν ταῖς θείαις καταστράφας νοήσεσιν, καὶ τόν λόγον ἐθίσας θείοις ὕμνοις ἀπαύστως γεραίρειν τόν Κτίσαντα, καὶ ταῖς ἀκηράτοις φαντασίαις καθαγιάσας τὴν αἴσθησιν· οὗτος τῷ φυσικῷ κατ' εἰκόνα καλῶ, προσέθηκε τό καθ' ὁμοίωσιν γνωμικόν ἀγαθόν.

ιδ'. Φυλάττει τις τῷ Θεῷ τὴν ψυχὴν ἀκηλίδωτον, εἰ τὴν μὲν διάνοιαν περὶ μόνου Θεοῦ, καὶ τῶν αὐτοῦ ἀρετῶν διανοεῖσθαι βιάσαιτο· τόν δὲ λόγον, ὀρθόν ἐρμηνέα καὶ ἐξηγητὴν τῶν αὐτῶν ἀρετῶν καταστήσει· καὶ τὴν αἴσθησιν εὐσεβῶς τόν ὀρατὸν κόσμον καὶ τὰ ἐν αὐτῷ πάντα φαντάζεσθαι διδάξει, τὴν τῶν ἐν αὐτοῖς λόγων μεγαλειότητα τῇ ψυχῇ διαγγέλλουσαν.

ιε'. Ὁ τῆς πικρᾶς δουλείας τῶν τυραννούντων δαιμόνων ἐλευθερώσας ἡμᾶς Θεός, φιλάνθρωπον θεοσεβείας ἡμῖν ζυγόν ἐδωρήσατο, τὴν ταπεινοφροσύνην· δι' ἧς πᾶσα μὲν διαβολικὴ δαμάζεται δύναμις· (1089) πᾶν δὲ τοῖς ἐλομένοις αὐτὴν ἀγαθὸν δημιουργεῖται, καὶ ἀραδιούργητον διαφυλάττεται.

ιστ'. Ὁ πιστεύων, φοβεῖται· ὁ δὲ φοβούμενος ταπεινοῦται· ὁ δὲ ταπεινούμενος, πρᾶνεται, τὴν τῶν παρά φύσιν τοῦ θυμοῦ καὶ τῆς ἐπιθυμίας κινήματων ἀνερέργητον ἔξιν λαβών· ὁ δὲ πρᾶς, τηρεῖ τὰς ἐντολάς· ὁ δὲ τηρῶν τὰς ἐντολάς, καθαίρεται· ὁ δὲ καθαρθεὶς, ἐλλάμπεται· ὁ δὲ ἐλλαμφθεὶς, ἐν τῷ ταμείῳ τῶν μυστηρίων ἀξιοῦται τῷ νυμφίῳ Λόγῳ συγκοιτασθῆναι.

ιζ'. Ὡσπερ γεωργός, ὑπὲρ τοῦ τι τῶν ἀγρίων μεταφυτεῦσαι δένδρων ἐπιτήδειον σκοπῶν χωρίον, ἀνελπίστῳ θησαυρῷ περιπίπτει· οὕτω καὶ πᾶς ἀσκητῆς ταπεινόφρων καὶ ἄπλαστος, καὶ λεῖος κατὰ ψυχὴν τῆς ὑλικῆς δασύτητος, κατὰ τόν μακαριώτατον Ἰακώβ, ὑπὸ τοῦ Πατρὸς ἐρωτώμενος τῆς ἐπιστήμης τόν τρόπον· Τί τοῦτο ὃ ταχύ εὗρες, τέκνον; ἀποκρίνεται λέγων· Ὁ παρέδωκε Κύριος ὁ Θεός ἐναντίον μου. Ὅταν γάρ ἡμῖν ὁ Θεός παραδῶ τῆς ἰδίας σοφίας τὰ σοφὰ θεωρήματα καμάτου χωρὶς, οὐ προσδοκήσασι, θησαυρόν ἐξαίφνης πνευματικόν εὕρηκεναι νομίσωμεν. Γεωργός γάρ πνευματικὸς ἐστὶν ὁ δόκιμος ἀσκητῆς, τὴν πρὸς αἴσθησιν [unus Reg. τὴν αἰσθητόν] τῶν ὀρατῶν θεωρίαν, ὡς ἄγριον δένδρον πρὸς τὴν τῶν

νοητῶν χώραν μεταφυτεύων· καί θησαυρόν εὐρίσκων, τήν κατά χάριν τῆς ἐν τοῖς οὐσι σοφίας φανέρωσιν.

ιη'. Ἐφνω προσπεσοῦσα γνῶσις θείων θεωρημάτων τῷ ἀσκητῇ μὴ προσδοκῆσαντι διὰ τὴν ταπείνωσιν, κατακλᾶ τὸν λογισμόν τοῦ πρὸς ἐπίδειξιν μετὰ καμάτου καὶ πόνου ταύτην ζητοῦντος, καὶ μὴ εὐρίσκοντος· καὶ γεννᾶ τῷ ἄφρονι φθόνον εἰκῆ πρὸς τὸν ἀδελφόν, καὶ φόνου μελέτην, καὶ ἑαυτῷ λύπην, διὰ τὸ μὴ ἔχειν τὴν ἐκ τῶν ἐπαίνων φυσίωσιν.

ιθ'. Οἱ ζητοῦντες μετὰ πόνου γνῶσιν, καὶ ἀποτυγχάνοντες, ἢ διὰ ἀπιστίαν ἀποτυγχάνουσι, ἢ τυχόν διὰ τὸ ἀφυῶς μέλλειν αὐτοῦς ἀντιφιλονεικοῦντας ἐπαίρεσθαι κατὰ τῶν γινωσκόντων, ὡς ὁ λαὸς πάλαι κατὰ Μωϋσέως· πρὸς οὓς ὁ νόμος ἐρεῖ δεόντως, ὅτι παραβιασάμενοί τινες, ἀνέβησαν εἰς τὸ ὄρος, καὶ ἐξῆλθεν ὁ Ἄμορβᾶιος ὁ οἰκῶν ἐν τῷ ὄρει ἐκείνῳ, καὶ ἐτίρωσκεν αὐτούς. Ἀνάγκη γάρ τούς ἐπιδείξεως ἔνεκεν ἐπιμορφιζομένους τὴν ἀρετὴν, μὴ μόνον σφάλεσθαι δολοῦντας τὴν εὐσέβειαν, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τοῦ συνειδότος τιτρώσκεσθαι.

(1092) κ'. Ὁ πρὸς ἐπίδειξιν ἐφιέμενος γνώσεως, καὶ ἀποτυγχάνων· μήτε φθονεῖτω τῷ πέλας, μήτε λυπέισθω· ἀλλ' ἐν τινι τῶν ὁμόρων ποιεῖτω τὴν παρασκευὴν, ὡς προστέτακται· κατὰ τὴν πρᾶξιν, ἐν τῷ σώματι πρότερον φιλοπονῶν τῇ ψυχῇ τὴν ἐτοιμασίαν τῆς γνώσεως.

κα'. Οἱ ὀρθῶς μετ' εὐσεβείας τοῖς οὐσι προσβάλλοντες, καὶ μηδένα φιλενδειξίας τρόπον ἐπινοοῦντες, εὐρήσουσι προὔπαντῶσας αὐτοῖς τὰς τῶν ὄντων παμφαεῖς θεωρίας, ἀκριβεστάτην αὐτοῖς ἐμποιοῦσας ἑαυτῶν τὴν κατάληψιν· πρὸς οὓς ὁ νόμος φησὶν· Εἰσελθόντες κληρονομήσατε πόλεις μεγάλας καὶ καλὰς, καὶ οἰκίας πλήρεις πάντων ἀγαθῶν, ἅς οὐκ οἰκοδομήσατε· καὶ λάκκους λελατομημένους, οὓς οὐκ ἐλατομήσατε· καὶ ἀμπελῶνας καὶ ἐλαιῶνας, οὓς οὐκ ἐφυτεύσατε. Ὁ γάρ μὴ ἑαυτῷ ζῶν, ἀλλὰ τῷ Θεῷ, πάντων γίνεται πλήρης τῶν θείων χαρισμάτων· τῶν τέως διὰ τὴν ἐπικειμένην τῶν παθῶν ὄχλησιν μὴ φαινομένων.

κβ'. Ὡσπερ διχῶς ἡ αἴσθησις λέγεται· ἡ μὲν, καθ' ἑξίν· ἥτις καὶ κοιμωμένων ἡμῶν ἐστὶ, μηδενὸς ἀντιλαμβανομένη τῶν ὑποκειμένων· ἥς οὐδὲν ὄφελος, μὴ πρὸς ἐνέργειαν τεινομένης· ἡ δέ, κατ' ἐνέργειαν· δι' ἣς ἀντιλαμβανόμεθα τῶν αἰσθητῶν· οὕτω καὶ ἡ γνῶσις διττή· ἡ μὲν ἐπιστημονικὴ, καθ' ἑξίν μόνην τοὺς λόγους ἀναλεγομένη τῶν ὄντων· ἥς οὐδὲν ὄφελος μὴ πρὸς τὴν τῶν ἐντολῶν ἐνέργειαν ἐκτεινομένης· ἡ δέ, κατ' ἐνέργειαν πρακτικὴ, αὐτὴν ἀληθῆ διὰ τῆς πείρας τῶν ὄντων κομίζουσα τὴν κατάληψιν.

κγ'. Ὁ ὑποκριτής, ἕως μὲν δοκεῖ λανθάνειν, ἡρεμεῖ· τὴν ἐκ τοῦ δοκεῖν δίκαιος εἶναι δόξαν θηρώμενος. Ἐπειδὴν δέ φωραθῆ, θανατηφόρους προῖσχεται λόγους, ταῖς κατ' ἄλλων λαιδορίαις δοκῶν τὴν οἰκείαν συγκαλύπτειν ἀσημοσύνην· ὃν ἐχίδνης γεννήματι παρεικάσας ὁ λόγος, ὡς παλίμβολον, ἀξίους τῆς μετανοίας προσέταξεν αὐτῷ ποιεῖσθαι καρπούς· τουτέστι, πρὸς τοὺς φαινομένους τρόπους, μεταποιῆσαι τὴν κρυπτομένην τῆς καρδίας διάθεσιν.

κδ'. Φασὶ τινες θηρίον εἶναι, πᾶν ὃ μὴ τῷ νόμῳ τῶν ἐν ἀέρι τε καὶ γῆ καὶ θαλάττῃ ζῶων κέκριται καθαρὸν, κἂν ἡμερον εἶναι τῷ ἦθει δοκῆ· οἷς ἕκαστον τῶν ἀνθρώπων ἐκ τοῦ οἰκείου πάθους ὁ λόγος προσαγορεύει.

κε'. Ὁ ἐπὶ βλάβῃ τῶν πέλας μορφιζόμενος φιλίαν, λύκος ἐστὶ κωδῖω ἐπικρύπτων τὴν ἑαυτοῦ κακουργίαν. Ὅς ἐπειδὴν εὖρη ψιλὸν ἦθος, ἢ ῥῆμα κατὰ Χριστόν ἀπλοϊκῶς (1093) ἢ γινόμενον ἢ λεγόμενον, ἤρπασε καὶ διέφθειρε· μυρίους καταχέων μώμους, ὧν τοῖς λόγοις ἢ τοῖς ἡθεσιν ἐπιτίθεται· ὥσπερ κατάσκοπος τῆς ἐν Χριστῷ ἀδελφῶν ἐλευθερίας.

κστ'. Ὁ ὑποκρινόμενος σιωπὴν κακουργίας χάριν, τῷ πλησίον τεκταίνεται δόλον· οὗ ἀποτυγχάνων ἄπεισι, τῷ ἰδίῳ πάθει προσθέμενος ὀδύνην. Ὁ δέ σιωπῶν

ώφελείας χάριν, ηὔξησε φιλίαν, καί ἀπελεύσεται χαίρων, ὡς λαβῶν φωτισμόν σκότους λυτήριον.

κζ'. Ὁ ἐν συνεδρίῳ λόγων ἀκρόασιν προπετῶς ἀνακόπτων, οὐκ ἔλαβε φιλοδοξίαν νοσῶν· ὑφ' ἧς ἀλισκόμενος, μυρίους προβάλλεται δρόμους καί περιδρόμους προτάσεων, τήν εἰρμόν τῶν λεγομένων διαστήσαι βουλόμενος.

κη'. Ὁ σοφός, καί διδάσκων καί διδασκόμενος, μόνα βούλεται τά ὠφελούντα διδάσκεσθαι καί διδάσκειν· ὁ δέ δοκῆσει σοφός, καί ἐρωτῶν καί ἐρωτώμενος, τά περιεργότερα μόνον προβάλλεται.

κθ'. Ὡν μετέσχε τις κατά Θεοῦ χάριν ἀγαθῶν, καί ἄλλοις ἀφθόνως μεταδοῦναι χρεώστης ἐστί. Δωρεάν γάρ, φησίν, ἐλάβετε, δωρεάν δότε. Ὁ γάρ ὑπό γῆν κρύπτων τήν δωρεάν, ὡς σκληρόν διαβάλλει τόν κύριον, φειδοῖ τῆς σαρκός τήν ἀρετήν ἐξομνύμενος. Ὁ δέ πιπράσκων ἐχθροῖς τήν ἀλήθειαν, ὕστερον ἀλούς ὡς φιλόδοξος, μή φέρων τήν αἰσχύνην ἀπάγχεται.

λ'. Τούς ἔτι δειλιῶντας τόν πρός τά πάθη πόλεμον, καί φοβουμένους τήν τῶν ἀοράτων ἐχθρῶν ἐπιδρομήν, σιωπᾶν δεῖ· τουτέστι, τόν ὑπέρ ἀρετῆς ἀντιρρήτικόν μή μεταχειρίζεσθαι τρόπον· ἀλλά παραχωρεῖν τῷ Θεῷ δι' εὐχῆς, τήν ὑπέρ ἑαυτῶν μέριμναν· πρός οὓς ἐν Ἐξόδῳ λέγεται· Κύριος πολεμήσει περί ὑμῶν, καί ὑμεῖς σιγήσεσθε. Τούς δέ ἤδη μετά τήν ἀναίρεσιν τῶν διωκόντων, τούς τῶν ἀρετῶν ἐπιζητοῦντας τρόπους πρός εὐγνώμονα μάθησιν, δέον ἔχειν μόνον ἠνεωγμένον τῆς διανοίας τό οὓς· πρός οὓς φησιν, Ἄκουε Ἰσραήλ. Τῷ δέ σφόδρα διά τήν κάθαρσιν, τῆς θείας ἐφιεμένῳ γνώσεως, ἀρμόδιος ἡ εὐλαβῆς παρρησία· πρός ὃν εἰρήσεται, Τί βοᾷς πρός με; Οὐκοῦν ὄτω μὲν σιωπήν διὰ φόβον προστέτακται, πρόσφορος μόνον ἡ πρός Θεόν καταφυγή· ὄτω δέ ἀκούειν παρακελεύεται, ἀρμόδιος ἡ πρός ὑπακοήν τῶν θείων ἐντολῶν ἐτοιμότης· τῷ δέ γνωστικῷ, τί δι' ἱκεσίαν ἀπαύστως βοᾷν ἐπιτήδειον, ὑπέρ τε τῆς τῶν κακῶν ἀποτροπῆς, καί εὐχαριστίας τῆς τῶν ἀγαθῶν μετουσίας.

λα'. Οὐδέποτε ψυχῇ δύναται πρός γνῶσιν ἐκταθῆναι Θεοῦ, εἰ μή αὐτός ὁ Θεός συγκαταβάσει χρησάμενος ἄφηται αὐτῆς, καί ἀναγάγη πρός ἑαυτόν. (1096) Οὐ γάρ ἂν τοσοῦτον ἴσχυσεν ἀναδραμεῖν ἀνθρώπινος νοῦς, ὡς ἀντιλαβέσθαι τινός θείας ἐλλάμψεως, εἰ μή αὐτός ὁ Θεός ἀνέσπασεν αὐτόν, ὡς δυνατόν ἦν ἀνθρώπινον νοῦν ἀνασπασθῆναι, καί ταῖς θείαις αὐγαῖς κατεφώτισεν.

λβ'. Ὁ τούς μαθητάς τοῦ Κυρίου μιμούμενος, οὐ παραιτεῖται διά τούς Φαρισαίους ὁδόν ποιεῖν ἐν Σαββάτῳ διά τῶν σπορίμων, καί στάχυας τίλλειν, ἀλλά μετά τήν πρακτικὴν ἐν τῇ ἀπαθείᾳ γενόμενος, τούς λόγους ἀναλέγεται τῶν γεγονότων, εὐσεβῶς τήν θείαν τῶν ὄντων ἐπιστήμην τρεφόμενος.

λγ'. Ὁ κατά τό Εὐαγγέλιον μόνον πιστός, τό ὄρος τῆς κακίας αὐτοῦ διά πράξεως μετατίθησιν· ἀπωθούμενος ἑαυτοῦ τῇ ἀστάτῳ περιφορᾷ τῶν ὑπό αἴσθησιν, τήν ἐπ' αὐτοῖς προτέραν διάθεσιν. Ὁ δέ μαθητής εἶναι δυνάμενος, ἐκ τοῦ Λόγου δεχόμενος χερσί τῶν γνωστικῶν ἄρτων τά κλάσματα, διατρέφει χιλιάδας· πράξει δεικνύς πληθυνομένην τοῦ λόγου τήν δύναμιν. Ὁ δέ καί Ἀπόστολος ἰσχύσας εἶναι, πᾶσαν ἰατρῆν νόσον καί μαλακίαν, ἐκβάλλων δαιμόνια· τουτέστι, τήν τῶν παθῶν φυγαδεύων ἐνέργειαν· νοσοῦντας ἰώμενος, πρός ἕξιν εὐσεβείας τούς στερηθέντας αὐτῆς δι' ἐλπίδος ἐπανάγων, καί τούς δι' ὄκνον μαλακισθέντας, ἐπιστύφων τῷ λόγῳ τῆς κρίσεως. Πατεῖν γάρ ἐπάνω ὄφρων καί σκορπίων κελευσθεῖς, ἀρχήν καί τέλος τῆς ἀμαρτίας ἐξαφανίζει.

λδ'. Ὁ Ἀπόστολος καί μαθητής, πάντως ἐστί καί πιστός· ὁ δέ μαθητής οὐ πάντως μὲν καί ἀπόστολος, πάντως δέ πιστός. Ὁ δέ μόνον πιστός, οὔτε μαθητής οὔτε ἀπόστολός ἐστι· πλὴν δύναται διά βίου καί θεωρίας, καί ὁ τρίτος εἰς τήν τοῦ δευτέρου, καί ὁ δεύτερος εἰς τήν τοῦ πρώτου μετενεχθῆναι τάξιν καί ἀξίαν.

λε'. Ὅσα μὲν ἐν χρόνῳ καὶ χρόνον δημιουργεῖται, τελειωθέντα ἴσταται, λήγοντα τῆς κατὰ φύσιν αὐξήσεως. Ὅσα δὲ κατ' ἀρετὴν ἐπιστήμη Θεοῦ κατεργάζεται, τελειωθέντα πάλιν κινεῖται πρὸς αὐξήσιν. Τὰ γὰρ τέλη αὐτῶν, ἑτέρων ἀρχαὶ καθεστήκασιν. Ὁ γὰρ καταπαύσας ἐν ἑαυτῷ διὰ τῶν ἀρετῶν κατὰ τὴν πρᾶξιν τῆν τῶν φθειρομένων ὑπόστασιν, ἑτέρων ἀπήρξατο θειοτέρων διατυπώσεων· παύεται γὰρ οὐδέποτε τῶν καλῶν ὁ Θεός, ὧν οὐδέ ἀρχὴν ἔσχεν. Ὡς γὰρ φωτὸς ἴδιον τό φωτίζειν, οὕτως ἴδιον Θεοῦ τό εὖ ποιεῖν. Διό τῷ μὲν νόμῳ, τὴν κατὰ χρόνον τῶν ἐν γενέσει καὶ φθορᾷ σύστασιν ἀφηγουμένῳ, (1097) τιμᾶται δι' ἀργίας τό Σάββατον· τῷ Εὐαγγελίῳ δὲ τὴν τῶν νοητῶν εἰσηγουμένῳ κατάστασιν, δι' εὐποιίας καλῶν ἔργων τοῦτο φαιδρύνεται· κἄν ἀγανακτῶσιν οἱ μήπω γνόντες ὅτι διὰ τόν ἄνθρωπον τό Σάββατον γέγονεν, ἀλλ' οὐ διὰ τό Σάββατον ὁ ἄνθρωπος· καὶ ὅτι κύριός ἐστι καὶ τοῦ Σαββάτου ὁ Υἱός τοῦ ἀνθρώπου.

λστ'. Ἔστι τῷ νόμῳ καὶ τοῖς προφήταις, καὶ Σάββατον καὶ Σάββατα, καὶ Σάββατα Σαββάτων· ὡσπερ καὶ περιτομή, καὶ περιτομῆς περιτομή· καὶ θέρος, καὶ θέρους θέρος, κατὰ τό εἰρημένον, Ὅταν θερίσητε τόν θερισμόνῳ. Ἔστιν οὖν τό μὲν πρῶτον, πρακτικῆς καὶ φυσικῆς καὶ θεολογικῆς φιλοσοφίας ἀποπεράτωσις. Τό δεύτερον δέ, γενέσεως καὶ τῶν κατὰ γένεσιν λόγων, ἀπόλυσις. Τό δὲ τρίτον, τῶν κατ' αἴσθησιν καὶ νοῦν πνευτικώτερων λόγων, εἰσφορά καὶ ἀπόλαυσις. Καὶ τοῦτο τρισσῶς ἐφ' ἐκάστῳ δηλονότι τῶν εἰρημένων γινόμενον, ἵνα γνῶ τοὺς λόγους ὁ γνωστικός, καθ' οὓς ὁ μὲν Μωϋσῆς ἔξω τῆς ἀγίας γῆς σαββατίζει τελευτῶν· ὁ δὲ τοῦ Ναυῆ Ἰησοῦς, περιτέμνει περάσας τόν Ἰορδάνην· οἱ δὲ τὴν ἀγαθὴν γῆν κληρονομοῦντες, τὴν εἰσφοράν τοῦ καθ' ὑπέρθεσιν διπλοῦ θέρους τῷ Θεῷ προσκομίζουσιν.

λζ'. Σάββατόν ἐστιν, ἀπάθεια ψυχῆς λογικῆς· κατὰ τὴν πρακτικὴν παντελῶς ἀποβαλομένης τῆς ἀμαρτίας τὰ στίγματα.

λη'. Σάββατά ἐστιν, ἐλευθερία ψυχῆς λογικῆς· καὶ αὐτὴν τὴν κατὰ φύσιν πρὸς αἴσθησιν, διὰ τῆς ἐν πνεύματι φυσικῆς θεωρίας, ἀποθεμένης ἐνέργειαν.

λθ'. Σάββατα Σαββάτων ἐστίν, ἡρεμία πνευματικῆς ψυχῆς λογικῆς· καὶ ἀπ' αὐτῶν πάντων τῶν ἐν τοῖς οὐσι θειτέρων λόγων τόν νοῦν συστειλάσης· καὶ μόνῳ τῷ θεῷ κατ' ἐρωτικὴν ἔκστασιν ὀλικῶς ἐνδησάσης, καὶ παντελῶς ἀκίνητον αὐτόν τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς μυστικῆς ἀπόθεσιν διαθέσεως.

μ'. Περιτομή ἐστίν, ἡ περὶ γένεσιν τῆς κατὰ ψυχὴν ἐμπαθοῦς ἀπόθεσις διαθέσεως.

μα'. Περιτομή περιτομῆς ἐστίν, ἡ καὶ αὐτῶν τῶν κατὰ ψυχὴν περὶ τὴν γένεσιν φυσικῶν κινήματων, παντελής ἀποβολὴ καὶ περιαιρέσις.

μβ'. Θέρος ἐστὶ ψυχῆς λογικῆς, ἡ τῶν κατ' ἀρετὴν (1100) καὶ φύσιν τῶν ὄντων πνευματικώτερων λόγων μετ' ἐπιστήμης συλλογὴ καὶ ἐπίγνωσις.

μγ'. Θέρους θέρος ἐστίν, ἡ πᾶσιν ἄβατος μετὰ τὴν τῶν νοητῶν μυστικὴν θεωρίαν περὶ νοῦν ἀγνώστως συνισταμένη τοῦ Θεοῦ κατανόησις· ἣν προσφέρει δεόντως ὁ ἐκ τῶν ὄρατῶν καὶ ἀοράτων κτισμάτων ἀξίως γεραίων τόν Κτίσαντα.

μδ'. Ἔστι καὶ ἄλλο πνευματικώτερον θέρος, αὐτοῦ λεγόμενον εἶναι τοῦ Θεοῦ· καὶ ἄλλη μυστικώτερα περιτομή· καὶ ἄλλο κρυφιώτερον Σάββατον, ἐν ᾧ ἀπὸ τῶν ἰδίων ἔργων σαββατίζων ὁ Θεός ἀναπαύει, κατὰ τό, Ὁ μὲν θερισμός, πολὺς· οἱ δὲ ἐργάται, ὀλίγοι. Καί, Περιτομή καρδίας ἐν πνεύματι. Καί, Εὐλόγησεν ὁ Θεός τὴν ἡμέραν τὴν ἐβδόμην, καὶ ἡγίασεν αὐτήν· ὅτι ἐν αὐτῇ κατέπαυσεν ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ, ὧν ἤρξατο ὁ Θεός ποιῆσαι.

με'. Θεοῦ θέρος ἐστίν, ἡ εἰς αὐτόν κατὰ τὴν τῶν αἰώνων ἀποπεράτωσιν γινομένη τῶν ἀξίων καθόλου μονή τε καὶ ἴδρυσις.

μστ'. Ἐν πνεύματι περιτομή καρδίας ἐστίν, ἡ γινομένη τῶν κατ' αἴσθησιν καί νοῦν περί τά αἰσθητά καί τά νοητά φυσικῶν ἐνεργειῶν παντελῆς περιαιρέσεις· διά τῆς ἀμέσως τό τε σῶμα καί τήν ψυχὴν ὀλικῶς μεταμορφώσεως πρός τό θεϊότερον, παρουσίας τοῦ Πνεύματος.

μζ'. Θεοῦ σαββατισμός ἐστίν, ἡ εἰς αὐτόν διόλου τῶν πεπονημένων κατάντησις· καθ' ἣν καταπαύει τῆς ἐπ' αὐτοῖς φυσικῆς ἐνεργείας, τήν αὐτοῦ θειοτάτην ἀρρήτως ἐνεργουμένην [Fr.ἐνεργουμένοις] ἐνέργειαν. Παύεται γάρ ὁ Θεός τῆς ἐν ἐκάστῳ τῶν ὄντων τυχόν φυσικῆς ἐνεργείας, καθ' ἣν ἕκαστον τῶν ὄντων φυσικῶς κινεῖσθαι πέφυκεν, ὁπόταν ἕκαστον τῆς θείας ἀναλόγως ἐπιλαβόμενον ἐνεργείας, τήν κατά φύσιν οἰκείαν περί αὐτόν ὀρίση τόν Θεόν ἐνέργειαν.

μη'. Ζητητέον τοῖς σπουδαίοις, τίνα καθήκει νοεῖν εἶναι τά ἔργα ὧν ἤρξατο τῆς γενέσεως ὁ Θεός· καί τίνα πάλιν, ὧν οὐκ ἤρξατο. Εἰ γάρ πάντων κατέπαυσε τῶν ἔργων, ὧν ἤρξατο ποιῆσαι, δῆλον ἐκείνων οὐ κατέπαυσε, ὧν οὐκ ἤρξατο ποιῆσαι. Μήποτε οὖν, ἔργα μὲν Θεοῦ χρονικῶς ἠργμένα τοῦ εἶναι ἐστίν, πάντα τά ὄντα μετέχοντα· οἷον αἱ διαφοροὶ τῶν ὄντων οὐσίαι. Τό γάρ μή ὄν, ἔχουσι αὐτῶν τοῦ εἶναι πρεσβύτερον. Ἦν γάρ ποτε, ὅτε τά ὄντα μετέχοντα οὐκ ἦν. Θεοῦ δέ ἔργα τυχόν οὐκ ἠργμένα τοῦ εἶναι χρονικῶς, τά ὄντα μεθεκτά, ὧν κατά χάριν μετέχουσι τά ὄντα μετέχοντα· οἷον, ἡ ἀγαθότης, καί πᾶν εἶ τι ἀγαθότητος ἐμπεριέχεται λόγω. Καί ἀπλῶς πᾶσα ζωή, καί ἀθανασία καί ἀπλότης καί ἀτρεψία καί ἀπειρία, καί ὅσα περί αὐτόν οὐσιωδῶς θεωρεῖται· ἅτινα καί ἔργα Θεοῦ εἰσι, καί οὐκ ἠργμένα χρονικῶς. Οὐ γάρ ποτε πρεσβύτερον ἀρετῆς, τό οὐκ ἦν· οὐδέ τις ἄλλου τῶν εἰρημένων· κἄν τά μετέχοντα αὐτῶν καθ' αὐτά, ἤρκται τοῦ εἶναι χρονικῶς. (1101) Ἄναρχος γάρ πᾶσα ἀρετή, μή ἔχουσα τόν χρόνον ἑαυτῆς πρεσβύτερον· οἷα τόν Θεόν ἔχουσα τοῦ εἶναι μονώτατον ἀϊδίως γεννήτορα.

μθ'. Πάντων τῶν ὄντων καί μετεχόντων καί μεθεκτῶν, ἀπειράκις ἀπείρως ὁ Θεός ὑπεξήρηται. Πᾶν γάρ εἶ τι τόν τοῦ εἶναι λόγον ἔχει κατηγορούμενον, ἔργον Θεοῦ τυγχάνει· κἄν τό μὲν κατά γένεσιν ἤρκται τοῦ εἶναι χρονικῶς· τό δέ, κατά χάριν τοῖς γεγονόσιν ἐμπέφυκεν, οἷα τις δύναμις ἔμφυτος, τόν ἐν πᾶσι ὄντα Θεόν διαπρυσίως κηρύττουσα.

ν'. Τά ἀθάνατα πάντα, καί αὐτή ἡ ἀθανασία· καί τά ζῶντα πάντα, καί αὐτή ἡ ζωή· καί τά ἅγια πάντα, καί αὐτή ἡ ἀγιότης· καί τά ἐνάρετα πάντα, καί αὐτή ἡ ἀρετή· καί τά ἀγαθὰ πάντα, καί αὐτή ἡ ἀγαθότης· καί τά ὄντα πάντα, καί αὐτή ἡ ὄντοτης, Θεοῦ προδήλως ἔργα τυγχάνουσιν· ἀλλά, τά μὲν, τοῦ εἶναι χρονικῶς ἠργμένα· ἦν γάρ ποτε, ὅτε οὐκ ἦν· τά δέ, τοῦ εἶναι χρονικῶς οὐκ ἠργμένα. Οὐκ ἦν γάρ ποτε, ὅτε οὐκ ἦν ἀρετή καί ἀγαθότης καί ἀγιότης καί ἀθανασία. Καί τά μὲν ἠργμένα χρονικῶς, τῆ μετοχῆ τῶν οὐκ ἠργμένων χρονικῶς εἰσι καί λέγονται τοῦθ' ὅπερ καί εἰσὶ καί λέγονται. Πάσης γάρ ζωῆς καί ἀθανασίας, ἀγιότητός τε καί ἀρετῆς, δημιουργός ἐστίν ὁ Θεός· ὑπὲρ οὐσίαν γάρ πάντων τῶν τε νοουμένων καί λεγομένων ἐξήρηται.

να'. Ἡ ἕκτη κατά τήν Γραφήν ἡμέρα, τήν τῶν ὑπό φύσιν ὄντων εἰσηγεῖται συμπλήρωσιν· ἡ δέ ἑβδόμη, τῆς χρονικῆς ιδιότητος περιγράφει τήν κίνησιν· ἡ δέ ὀγδόη, τῆς ὑπὲρ φύσιν καί χρόνον ὑποδηλοῖ καταστάσεως τόν τρόπον.

νβ'. Ὁ τήν ἕκτην μόνον κατά τόν νόμον ἄγων ἡμέραν, τήν κατ' ἐνέργειαν ἐκθλίβουσαν τήν ψυχὴν τῶν παθῶν φεύγων δυναστείαν, διά τῆς θαλάσσης ἀφόβως ἐπὶ τήν ἔρημον διαβαίνει· τήν τῶν παθῶν ἀργίαν μόνην σαββατίζων. Ὁ δέ τόν Ἰορδάνην διαβάς, καί αὐτήν ἀπολιπὼν τήν τῶν παθῶν μόνον ἀργοῦσαν κατάστασιν, ἦλθεν εἰς τήν τῶν ἀρετῶν κληρονομίαν.

νγ'. Ὁ τήν ἕκτην εὐαγγελικῶς ἄγων ἡμέραν, ἀποκτείνας πρότερον τά τῆς ἀμαρτίας πρῶτα κινήματα, τήν πάσης κακίας ἔρημον διά τῶν ἀρετῶν καταλαμβάνει τῆς ἀπαθείας κατάστασιν· σαββατίζων κατά νοῦν καί αὐτῆς ψιλῆς τῆς τῶν παθῶν

φαντασίας. (1104) Ὁ δὲ Ἰορδάνην διαπεράσας, εἰς τὴν τῆς γνώσεως μετατίθεται χώραν· καθ' ἣν ὁ νοῦς, ναὸς μυστικῶς ὑπὸ τῆς εἰρήνης οἰκοδομούμενος, Θεοῦ κατοικητήριον γίνεται ἐν πνεύματι.

νδ'. Ὁ τὴν ἕκτην θεϊκῶς μετὰ τῶν προσφύρων ἔργων καὶ ἐννοιῶν ἑαυτῷ συμπληρώσας ἡμέραν, καὶ αὐτὸς μετὰ τοῦ Θεοῦ καλῶς τὰ ἑαυτοῦ συντελέσας ἔργα, διέβη τῇ κατανοήσει πᾶσαν τὴν τῶν ὑπὸ φύσιν καὶ χρόνον ὑπόστασιν, καὶ εἰς τὴν τῶν αἰώνων καὶ τῶν αἰωνίων μετετάξατο μυστικὴν θεωρίαν· σαββατίζων ἀγνώστως κατὰ νοῦν, τὴν ὀλικὴν τῶν ὄντων ἀπόλειψιν τε καὶ ὑπέρβασιν. Ὁ δὲ καὶ τῆς ὀγδόης ἀξιωθείς, ἐκ τῶν νεκρῶν ἀνέστη· τῶν μετὰ Θεὸν λέγω πάντων, αἰσθητῶν τε καὶ νοητῶν, καὶ λόγων καὶ νοημάτων· καὶ ἔζησε τὴν τοῦ Θεοῦ μακαρίαν ζωὴν, τοῦ μόνου κατ' ἀλήθειαν κυρίως ζωῆς καὶ λεγομένου καὶ ὄντος· οἷα καὶ αὐτὸς γενόμενος τῇ θεώσει θεός.

νε'. Ἐκτη ἡμέρα ἐστίν, ἡ τῶν πρακτικῶν περὶ ἀρετὴν τῶν κατὰ φύσιν ἐνεργειῶν, παντελὴς ἀποπλήρωσις· ἐβδόμη δὲ ἐστίν, ἡ τῶν θεωρητικῶν περὶ τὴν ἄρρητον γνῶσιν πασῶν τῶν φυσικῶν ἐννοιῶν ἀποπεράτωσις καὶ ἀπόπαυσις· ὀγδοὴ δέ, ἡ πρὸς θέωσιν τῶν ἀξίων μετάταξις τε καὶ μετάβασις. Καὶ μήποτε ταύτην τὴν ἐβδόμη καὶ τὴν ὀγδοὴν τυχόν μυστικώτερον ὑποφαίνων ὁ Κύριος, προσηγόρευσε ἡμέραν συντελείας καὶ ὥραν, ὡς πάντων περιγράφουσαν τὰ μυστήρια καὶ τοὺς λόγους. Ἄς οὐδὲν οὐδαμῶς τό παράπαν τῶν ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων Δυνάμεων γνῶναι πρό πείρας τοῦ παθεῖν δυνήσεται, πλήν αὐτῆς τῆς ταῦτα ποιούσης μακαρίας θεότητος.

νστ'. Ἡ ἕκτη ἡμέρα, τὸν τοῦ εἶναι τῶν ὄντων λόγον ὑποδηλοῖ· ἡ δὲ ἐβδόμη, τὸν τοῦ εἶναι τῶν ὄντων τρόπον ὑποσημαίνει· ἡ δὲ ὀγδοὴ, τὸ τοῦ αἰεῖ εἶναι τῶν ὄντων ἄρρητον μυστήριον ὑπαγορεύει.

νζ'. Πρακτικῆς ἐνεργείας σύμβολον ὑπάρχουσαν τὴν ἕκτην ἡμέραν γινώσκοντες, πᾶσαν ἐν αὐτῇ τῶν ἔργων τῆς ἀρετῆς τὴν ὀφειλὴν ἀποπληρώσωμεν· ὅπως καὶ ἐφ' ἡμῶν ῥηθεῖ τό, Καὶ εἶδεν ὁ Θεὸς πάντα ὅσα ἐποίησε, καὶ ἰδοὺ καλὰ λίαν.

νη'. Ἀποπληροῖ τὴν ὀφειλὴν τῆς ἐπαινουμένης τῷ Θεῷ καλῆς ἐργασίας, ὁ διὰ σώματος τῇ ψυχῇ φιλοπονῶν τὴν εὐκοσμον ποικιλίαν τῶν ἀρετῶν.

νθ'. Ὁ τὴν παρασκευὴν τῶν ἔργων τῆς δικαιοσύνης πληρώσας, διέβη πρὸς τὴν ἀνάπαυσιν τῆς γνωστικῆς θεωρίας· (1105) καθ' ἣν τοὺς λόγους τῶν ὄντων περιλαβὼν θεοπρεπῶς, τῆς κατὰ νοῦν περὶ αὐτὴν κινήσεως ἀναπαύεται.

ξ'. Ὁ τῆς δι' ἡμᾶς ἐβδοματικῆς τοῦ Θεοῦ μετεσχηκῶς ἀναπαύσεως, καὶ τῆς αὐτοῦ δι' ἡμᾶς μεθέξει κατὰ τὴν θέωσιν ὀγδοατικῆς ἐνεργείας, εἴτουν μυστικῆς ἀναστάσεως· ἀφείς καὶ αὐτὸς ἐν τῷ τάφῳ κείμενα τὰ ὀθόνια, καὶ τό ἐπὶ τῆς κεφαλῆς σουδάριον· ἅπερ θεωροῦντες εἶ τις Πέτρος καὶ Ἰωάννης, πιστεύουσιν ἐγηγέρθαι τὸν Κύριον.

ξα'. Μνημεῖον ἐστίν ἴσως Δεσποτικόν, ἢ ὁ κόσμος οὗτος, ἢ ἡ ἐκάστου τῶν πιστῶν καρδία· τὰ δὲ ὀθόνια, οἱ τῶν αἰσθητῶν μετὰ τῶν κατ' ἀρετὴν τρόπων ὑπάρχουσι λόγοι· τό δὲ σουδάριον, ἡ τῶν νοητῶν ἐστὶ μετὰ τῆς ἐνδεχομένης θεολογίας ἀπλῆ καὶ ἀποίκιλος γνῶσις, δι' ἧν ἐγνωρίζετο πρότερον ὁ Λόγος, ἀχώρητον ἡμῖν ἔχων παντάπασιν δίχα τούτων, τὴν ὑπὲρ ταῦτα κατάληψιν.

ξβ'. Οἱ θάπτοντες ἐντίμως τὸν Κύριον, καὶ ἐνδόξως ἀναστάντα θεάσσονται· πᾶσιν ὄντα τοῖς μὴ τοιοῦτοις ἀθέατον. Οὐκ ἔτι γὰρ τοῖς ἐπιβουλεύουσιν ἐστὶν ἄλωτός, οὐκ ἔχων τῶν ἐκτός τὰ προκαλύμματα, δι' ἧν ἐδόκει θέλων ἀλίσκεσθαι παρά τῶν βουλομένων, καὶ πάσχειν ὑπὲρ τῆς πάντων σωτηρίας ἠνείχετο.

ξγ'. Ὁ θάπτων ἐντίμως τὸν Κύριον, πᾶσιν ἐστὶ τοῖς φιλοθέοις αἰδέσιμος· θριάμβου γὰρ αὐτόν καὶ ὀνειδῶς καθηκόντως ἐρρύσατο, βλασφημίας ὑπόθεσιν οὐκ ἀφείς τοῖς ἀπίστοις, τὴν ἐν τῷ ξύλῳ αὐτοῦ προσήλωσιν. Οἱ δὲ σφραγίδας ἐπιτιθέντες

τῷ τάφῳ, καί στρατιώτας προκαθιστῶντες, μισητοί τῆς ἐγχειρήσεως· οἳ καί ἀναστάντα τόν Λόγον, ὡς κλαπέντα διαβάλλουσιν· ἀργυρίῳ, ὡσπερ τόν νόθον μαθητήν εἰς προδοσίαν· λέγω δέ τόν ἐπιδεικτικόν τρόπον τῆς ἀρετῆς· οὕτω καί τούς στρατιώτας πρὸς συκοφαντίαν τοῦ ἀναστάντος Σωτῆρος ὠνούμενοι. Γινώσκει τῶν λεγομένων τήν ἔμφασιν, ὁ γνωστικός· οὐκ ἀγνοῶν πῶς τε καί ποσαχῶς σταυροῦται ὁ Κύριος, καί θάπτεται καί ἀνίσταται· ὡσεὶ νεκρούς μὲν ποιῶν τούς ὑπὸ δαιμόνων τῆ καρδία παρακαθημένους ἐμπαθεῖς λογισμούς· τούς διαμεριζομένους ἐν τοῖς πειρασμοῖς ὡσπερ ἱμάτια, τούς τρόπους τῆς ἠθικῆς εὐπρεπείας· καί ὑπερβαίνων ὡσπερ σφραγίδας τούς ἐπικειμένους τῆ ψυχῇ τύπους, τῶν κατὰ πρόληψιν ἀμαρτημάτων.

ξδ'. Πᾶς φιλάργυρος, δι' εὐλαβείας τήν ἀρετήν ὑποκρινόμενος, ἐπειδάν εὖρη τήν ποθουμένην ὕλην πορίσασθαι, τόν τρόπον ἐξώμνυται, καθ' ὃν μαθητῆς εἶναι τοῦ Λόγου τό πρῖν ἐνομίζετο.

ξε'. Ὅταν ἴδῃς τινάς ὑπερηφάνους μή φέροντας ἐπαινεῖσθαι τούς κρείττονας, ἀκήρυκτόν τε μηχανωμένους ποιεῖν τήν λαλουμένην ἀλήθειαν, μυρίοις αὐτήν ἀπείργοντας πειρασμοῖς, καί ἀθεμίτοις διαβολαῖς· νόει μοι πάλιν ὑπὸ τούτων σταυροῦσθαι τόν Κύριον (1108) καί θάπτεσθαι· καί στρατώταις καί σφραγῖσι φυλάττεσθαι. Οὓς ἑαυτοῖς περιτρέπων ὁ Λόγος, ἀνίσταται· πλέον τῷ πολεμῆσθαι, διαφαινόμενος· ὡς πρὸς ἀπάθειαν διά τῶν παθημάτων στομούμενος. Πάντων γάρ ἐστιν ἰσχυρότερος, ὡς ἀλήθεια καί ὢν καί καλούμενος.

ξστ'. Τό τῆς ἐνσωματώσεως τοῦ Λόγου μυστήριον, πάντων ἔχει τῶν τε κατὰ τήν Γραφήν αἰνιγμάτων καί τύπων τήν δύναμιν, καί τῶν φαινομένων καί νοουμένων κτισμάτων τήν ἐπιστήμην. Καί ὁ μὲν γνούς σταυροῦ καί ταφῆς τό μυστήριον, ἔγνω τῶν προειρημένων τούς λόγους· ὁ δέ τῆς ἀναστάσεως μνηθεῖς τήν ἀπόρρητον δύναμιν, ἔγνω τόν ἐφ' ᾧ τά πάντα προηγουμένως ὁ Θεός ὑπεστήσατο σκοπόν.

ξζ'. Τά φαινόμενα πάντα δεῖται σταυροῦ· τῆς τῶν ἐπ' αὐτοῖς κατ' αἴσθησιν ἐνεργουμένων ἐπεχούσης τήν σχέσιν, ἔξωθεν· τά δέ νοούμενα πάντα, χρήζει ταφῆς· τῆς τῶν ἐπ' αὐτοῖς κατὰ νοῦν ἐνεργουμένων ὀλικῆς ἀκινήσιας. Τῆ γάρ σχέσει συναναιρουμένης τῆς περί πάντα φυσικῆς ἐνεργείας τε καί κινήσεως, ὁ λόγος μόνος ἐφ' ἑαυτόν ὑπάρχων, ὡσπερ ἐκ νεκρῶν ἐγηγεργμένος ἀναφαίνεται, πάντα κατὰ περιγραφὴν ἔχων τά ἐξ αὐτοῦ, μηδενός φυσικῆς σχέσει τήν πρὸς αὐτόν οἰκειότητα τό σύνολον ἔχοντος. Κατά χάριν γάρ, ἀλλ' οὐ κατὰ φύσιν ἐστίν ἡ τῶν σωζομένων σωτηρία.

ξη'. Τῶν πρὸς τι, καί οἱ αἰῶνες εἰσι, καί οἱ χρόνοι, καί οἱ τόποι· ὢν ἄνευ οὐδέν τῶν συνεπινοουμένων τούτοις ἐστίν. Ὁ δέ Θεός, οὐ τῶν πρὸς τι ἐστίν· οὐ γάρ ἔχει τι καθόλου συνεπινοούμενον. Εἴπερ οὖν ἄρα κληρονομία τῶν ἀξίων αὐτός ἐστίν ὁ Θεός, ὑπὲρ πάντας αἰῶνας καί χρόνους καί τόπους ὁ ταύτης ἀξιούμενος τῆς χάριτος ἔσται, τόπον ἔχων αὐτόν τόν Θεόν, κατὰ τό γεγραμμένον· Γενοῦ μοι εἰς Θεός ὑπερασπιστήν, καί εἰς τόπον ὄχυρόν, τοῦ σῶσαί με.

ξθ'. Τό τέλος οὐδέν τό παράπαν ἐμφορές ἔχει μεσότητα· ἐπεὶ οὐδέ τέλος. Μεσότης δέ ἐστι, πάντα τά μετὰ τήν ἀρχήν κατόπιν ὄντα τοῦ τέλους. Εἰ τοίνυν πάντες οἱ αἰῶνες καί οἱ χρόνοι καί οἱ τόποι μετὰ τῶν συνεπινοουμένων αὐτοῖς ἀπάντων, μετὰ τόν Θεόν εἰσιν, ἀρχήν ἄναρχον ὄντα· καί ὡς ἀπείρου τέλους αὐτοῦ πολύ κατόπιν ὑπάρχουσι, μεσότητος οὐδέν διαφέρουσι· τέλος δέ τῶν σωζομένων ἐστίν ὁ Θεός, οὐδέν ἔσται μεσότητος κατὰ τό ἀκρότατον τέλος γενομένοις τοῖς σωζομένοις συνθεωρούμενον.

(1109) ο'. Ὁ πᾶς κόσμος ἰδίως περιοριζόμενος λόγοις, καί τόπος λέγεται καί αἰών, τῶν ἐν αὐτῷ διαιτωμένων· τρόπους θεωρημάτων ἔχων κατὰ φύσιν τούς ἐν αὐτῷ προσφυεῖς, μερικὴν κατανόησιν αὐτοῖς ἐμποιῆσαι τῆς ἐπὶ πάντα σοφίας τοῦ

Θεοῦ δυναμένους· οἷς ἕως χρῶνται πρὸς κατανόησιν, οὐ δύνανται δίχα μεσότητος εἶναι καὶ μερικῆς καταλήψεως. Ἐπειδὴ δέ τό ἐκ μέρους τοῦ τελείου φανέντος καταργεῖται, καὶ τὰ ἔσοπτρα πάντα καὶ τὰ αἰνίγματα παρέρχονται, τῆς πρόσωπον πρὸς πρόσωπον παραγινομένης ἀληθείας, ὑπὲρ πάντας ἔσται κόσμους καὶ αἰῶνας καὶ τόπους, οἷς τέως ὡς νήπιος ἐπαιδαγωγεῖτο, τελειωθείς κατὰ Θεόν ὁ σωζόμενος.

οα΄. Ὁ Πιλάτος, τοῦ κατὰ φύσιν τύπος ἐστί· τοῦ δέ γραπτοῦ νόμου, τό πλήθος τῶν Ἰουδαίων. Ὁ τοίνυν κατὰ πίστιν ὑπὲρ τούς δύο μὴ γενόμενος νόμος, οὐ δύναται δέξασθαι τὴν ὑπὲρ φύσιν καὶ λόγον ἀλήθειαν· ἀλλὰ σταυροὶ πάντως τόν Λόγον· ἢ ὡς Ἰουδαῖος, σκάνδαλον· ἢ ὡς Ἕλληνας, μωρίαν ἡγούμενος τό Εὐαγγέλιον.

οβ΄. Ὅταν ἴδῃς Ἡρώδη καὶ Πιλάτον ἀλλήλοις φικιάζοντας ἐπὶ τῇ ἀναιρέσει τοῦ Ἰησοῦ, τότε νόει τὴν εἰς αὐτό συνδρομήν· τοῦ τε τῆς πορνείας καὶ τῆς κενοδοξίας δαίμονος, ἐπὶ τῷ θανατῶσαι τόν λόγον τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς γνώσεως, ἀλλήλοις συμφωνούντων. Ὁ μὲν γάρ κενόδοξος δαίμων, πνευματικὴν γνῶσιν ὑποκρινόμενος, παραπέμπει τῷ δαίμονι τῆς κενοδοξίας. Διό, λαμπράν περιθεῖς ἐσθήτα, φησὶν, ὁ Ἡρώδης, ἀνέπεμψε Πιλάτῳ τόν Ἰησοῦν.

ογ΄. Καλόν μὴ συχωρεῖν σαρκί καὶ πάθει προσανέχειν τόν νοῦν. Οὐ γάρ συλλέγουσι, φησὶν, ἐξ ἀκανθῶν σῦκα· τουτέστιν, ἐκ παθῶν, ἀρετήν· οὔτε ἐκ βάρου σταφυλήν· τουτέστιν, ἐκ τῆς σαρκός, τὴν εὐφραίνουσαν γνῶσιν.

οδ΄. Διὰ τῆς ὑπομονῆς τῶν πειρασμῶν δοκιμαζόμενος ὁ ἀσκητής, καὶ διὰ τῆς σωματικῆς παιδαγωγίας καθαιρόμενος, καὶ διὰ τῆς ἐπιμελείας τῶν ὑψηλῶν θεωρημάτων τελειούμενος, ἀξιοῦται τῆς θείας παρακλήσεως. Κύριος γάρ, φησὶν ὁ Μωϋσῆς, ἐκ Σινᾶ ἦκει· τουτέστιν, ἐκ τῶν πειρασμῶν· καὶ ἐπεφάνη (1112) ἡμῖν ἐκ Σηεῖρ· τουτέστιν, ἐκ τῶν σωματικῶν πόνων· καὶ κατέπαυσεν [Ilego κατέσπευσεν ut est in Sixt.] ἐξ ὄρους Φαράν σὺν μυριάσι Κάδης· τουτέστιν, ἐξ ὄρους τῆς πίστεως [alii Regii, πτοήσεως, Fr. πτήσεως], σὺν μυριάσιν ἀγίων γνώσεων.

οε΄. Ὁ Ἡρώδης, φρονήματος λόγον ἐπέχει σαρκός· ὁ δὲ Πιλάτος, αἰσθήσεως· ὁ δὲ Καῖσαρ τῶν αἰσθητῶν· οἱ δὲ Ἰουδαῖοι, τῶν ψυχικῶν λογισμῶν. Ἐπειδὴ οὖν ἐν ἀγνοίας ἢ ψυχῆ τοῖς αἰσθητοῖς προστεθῆ, προδίδωσι τῇ αἰσθήσει τόν Λόγον εἰς θάνατον, καθ' ἑαυτῆς κυροῦσα δι' ὁμολογίας, τὴν τῶν φθαρτῶν βασιλείαν. Φασὶ γάρ οἱ Ἰουδαῖοι, Οὐκ ἔχομεν βασιλέα εἰ μὴ Καίσαρα.

οστ΄. Ὁ Ἡρώδης, ἐνεργείας τόπον ἐπέχει παθῶν· ὁ δὲ Πιλάτος, τῆς ἐπ' αὐτοῖς ἡπατημένης ἕξεως· ὁ δὲ Καῖσαρ, τοῦ σκοτεινοῦ κοσμοκράτορος· οἱ δὲ Ἰουδαῖοι, ψυχῆς. Ὅπηνίκα γοῦν ὑποκλιθεῖσα ψυχὴ τοῖς πάθει, τὴν ἀρετὴν παραδῶ τῇ ἕξει τῆς κακίας ὑποχείριον, τὴν μὲν τοῦ Θεοῦ προδῆλως ἀρνεῖται βασιλείαν· πρὸς δὲ τὴν τοῦ διαβόλου μετέρχεται φθοροποιόν τυραννίδα.

οζ΄. Οὐκ ἀρκεῖ τῇ ψυχῇ πρὸς εὐφροσύνην πνευματικὴν ἢ ὑποταγὴ τῶν παθῶν, εἰ μὴ τὰς ἀρετὰς κτήσεται τῇ πληρώσει τῶν ἐντολῶν. Μὴ χαίρετε γάρ, φησὶν, ὅτι τὰ δαιμόνια ὑμῖν ὑποτάσσεται· τουτέστι, τὰ ἐνεργήματα τῶν παθῶν· ἀλλ' ὅτι τὰ ὀνόματα ὑμῶν ἐγράφη ἐν οὐρανῷ· τῇ δι' ἀρετῶν τῆς υἰοθεσίας χάριτι, πρὸς τόν τόπον τῆς ἀπαθείας μεταγραφέντα.

οη΄. Ἀναγκαῖος τῷ γνωστικῷ πάντως ἐστίν, ὁ διὰ πράξεως πλοῦτος τῶν ἀρετῶν. Ὁ ἔχων γάρ, φησὶ, βαλάντιον· τουτέστι, γνῶσιν πνευματικὴν· ἀράτω ὁμοίως καὶ πήραν· τουτέστι, τὴν δαψιλῶς τὴν ψυχὴν διατρέφουσαν τῶν ἀρετῶν ἀφθονίαν. Ὁ δὲ μὴ ἔχων, βαλάντιον δηλονότι καὶ πήραν· τουτέστι, γνῶσιν καὶ ἀρετὴν, πωλησάτω τό ἱμάτιον αὐτοῦ, καὶ ἀγορασάτω μάχαιραν. Ἐκδότω, φησὶ, προθύμως τὴν ἑαυτοῦ σάρκα τοῖς πόνους τῶν ἀρετῶν, καὶ μεταχειρισάσθω σοφῶς ὑπὲρ τῆς εἰρήνης τοῦ Θεοῦ, τόν πρὸς τὰ πάθη καὶ τούς δαίμονας πόλεμον· ἤγουν τὴν ἐν ῥήματι Θεοῦ διακρίνουσαν ἕξιν τό χειρὸν τοῦ κρείττονος.

οθ'. Τριακοντούτης ὧν ὁ Κύριος ἀναφαίνεται· τούς διορατικούς τῷ ἀριθμῷ τούτῳ, τά περί ἑαυτοῦ κρυφίως μυστήρια διδάσκων. Ὁ γάρ τριάκοντα ἀριθμός μυστικῶς κατανοούμενος, χρόνου τε καί φύσεως, καί τῶν ὑπέρ τήν ὁρατὴν φύσιν νοητῶν, δημιουργόν καί προνοητὴν εἰσάγει τόν Κύριον. Χρόνου μὲν, διὰ τοῦ ἑπτά· ἑβδοματικός γάρ ὁ χρόνος· φύσεως δέ, διὰ τοῦ πέντε· πενταδική γάρ ἡ φύσις, διὰ τὴν αἴσθησιν πενταχῶς διαιρουμένην· νοητῶν δέ, διὰ τοῦ ὀκτώ· (1113) ὑπέρ γάρ τὴν μετρούμενην τοῦ χρόνου περίοδον, ἡ τῶν νοητῶν ἐστὶ γένεσις· προνοητὴν δέ, διὰ τοῦ δέκα· διὰ τε τὴν τῶν ἐντολῶν ἀγίαν δεκάδα, τὴν πρὸς τό εὖ τούς ἀνθρώπους ἐνάγουσαν, καί διὰ τό τούτου τοῦ γράμματος μυστικῶς ἀπήρχθαι τῆς προσηγορίας τόν Κύριον, ἠνίκα γέγονεν ἄνθρωπος. Συνάψασον τόν πέντε, καί τόν ἑπτά, καί τόν ὀκτώ, καί τόν δέκα, τόν τριάκοντα πλήρεις ἀριθμόν. Ὁ τοίνυν ὡς ἀρχηγῷ τῷ Κυρίῳ καλῶς ἔπεσθαι γινώσκων, οὐκ ἀγνοήσει τόν λόγον, καθ' ὃν καί αὐτός τριακοντούτης ἀναφανήσεται, κηρύττειν δυνάμενος τό Εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας. Ὅτε γάρ ἀμέμπτως, ὡσπερ τινά φύσιν ὁρατὴν, τόν κατά πρᾶξιν τῶν ἀρετῶν δημιουργήσει κόσμον, τὴν ἐπ' αὐτῆς τῆς ψυχῆς, ὡσπερ τινά χρόνον διὰ τῶν ἐναντίων συμβαίνουσας μὴ ἀλλοιώσας περίοδον, καί διὰ θεωρίας τὴν τῶν νοητῶν ἀπταίστως δρέψεται γνῶσιν, καί τὴν αὐτὴν καί ἄλλοις ἕξιν προνοητικῶς ἐνθεῖναι δεδύνηται· τότε καί αὐτός, ὡς δ' ἂν ἔχη σωματικῆς ἡλικίας, τριακοντούτης ἐστὶ τῷ πνεύματι, συνεμφαίνων τῶν οἰκείων ἀγαθῶν τὴν ἐν ἄλλοις ἐνέργειαν.

πί'. Ὁ ταῖς ἡδοναῖς παρειμένος τοῦ σώματος, οὔτε πρὸς ἀρετὴν ἐστὶν ἐνεργός, οὔτε πρὸς γνῶσιν εὐκίνητος. Ὅθεν οὐδέ ἄνθρωπον ἔχει· τουτέστιν, ἔμφρονα λογισμόν· ἵνα ὅταν ταραχθῆ τό ὕδωρ, βάλη αὐτόν εἰς τὴν κολυμβήθραν· τουτέστιν, εἰς τὴν δεκτικὴν τῆς γνώσεως ἀρετὴν, τὴν ἰατρούουσας πᾶσαν νόσον, εἰ μὴ που διὰ ῥαθυμίας ὁ νοσῶν ἀναβαλλόμενος, ὑπ' ἄλλου προληφθῆ τοῦ κωλύοντος αὐτῷ παραβενέσθαι τὴν ἴασιν. Διό καί τριάκοντα καί ὀκτώ ἔτη τῇ νόσῳ συγκατακλίνεται. Ὁ γάρ μὴ πρὸς δόξαν Θεοῦ τὴν ὁρατὴν θεώμενος κτίσιν, καί πρὸς τὴν νοητὴν φύσιν εὐσεβῶς ἀναβιβάζων τὴν ἔννοιαν, εἰκότως νοσῶν διαμένει τόν εἰρημένον τῶν ἐτῶν ἀριθμόν. Ὁ γάρ τριάκοντα φυσικῶς λαμβανόμενος ἀριθμός, τὴν αἰσθητὴν σημαίνει φύσιν· ὡσπερ καί πρακτικῶς σκοπούμενος, τὴν πρακτικὴν ἀρετὴν. Ὁ δέ ὀκτώ φυσικῶς κατανοούμενος, τὴν νοητὴν τῶν ἀσωμάτων παραδηλοῖ φύσιν· ὡσπερ καί γνωστικῶς θεωρούμενος, τὴν πάνσοφον θεολογίαν· αἷς ὁ μὴ κινούμενος πρὸς Θεόν, πάρετος μένει, μέχρις ἂν ἐλθῶν ὁ Λόγος, διδάξῃ αὐτόν τόν σύντομον τῆς ἰάσεως τρόπον, φάσκων· Ἔγειραι· ἄρον τόν κράββατόν σου, καί περιπάτει· διαναστῆναι τόν νοῦν τῆς κατεχούσης φιληδονίας, καί ἄραι τό σῶμα τοῖς ὤμοις τῶν ἀρετῶν, καί ἀπελθεῖν εἰς τόν οἶκον· δηλαδή τόν οὐρανόν, ἐγκελευόμενος. (1116) Καλόν γάρ ὑπό τοῦ κρείττονος τοῖς ὤμοις τῆς πράξεως, τό χειρόν αἵρεσθαι πρὸς ἀρετὴν, ἢ τό κρείττον διὰ θρύψεως πρὸς φιληδονίαν ὑπό τοῦ χειρόνος φέρεσθαι.

πά'. Ἔως τῆς ἡμῶν τε καί πάντων τῶν μετὰ Θεόν οὐσίας κατὰ διάνοιαν καθαρῶς οὐκ ἐκβεβήκαμεν, οὔπω τὴν τῆς κατ' ἀρετὴν ἀτρεψίας ἕξιν ἐλάβομεν. Ὅπηνίκα δέ τοῦτο δι' ἀγάπης ἡμῖν κατορθωθῆ τό ἀξίωμα, τότε γνωσόμεθα τῆς θείας ἐπαγγελίας τὴν δύναμιν. Ἐκεῖ γάρ εἶναι χρή πιστεύειν καθ' ἴδρυσιν ἀμετάθετον τούς ἀξίους, ἔνθα προλαβὼν ὁ νοῦς δι' ἀγάπης τὴν σφετέραν ἐνεργίζωσεν δύναμιν. Ὁ γάρ μὴ ἐκβάς ἑαυτοῦ, καί πάντων τῶν ὀπωσοῦν νοεῖσθαι δυναμένων, καί εἰς τὴν ὑπέρ νόησιν σιγὴν καταστάς, οὐ δύναται τροπῆς εἶναι πάμπαν ἐλεύθερος.

πβ'. Πᾶσα νόησις, πλήθους· ἢ τουλάχιστον, δυάδος πάντως ἔμφασιν ἔχει. Μέση γάρ ἐστὶ τινῶν ἀκροτήτων σχέσις, ἀλλήλοις συνάπτουσα, τό τε νοοῦν καί τό νοούμενον. Οὐδέτερον δέ διόλου τὴν ἀπλότητα πέφυκε σώζειν. Τό τε γάρ νοοῦν, ὑποκείμενόν τι ἐστὶ, πάντως συνεπινοουμένην αὐτῷ τὴν τοῦ νοεῖν ἔχον δύναμιν. Καί τό νοούμενον ὑποκείμενόν τι πάντως ἐστίν, ἢ ἐν ὑποκειμένῳ· συνεπινοουμένην

αὐτῶ τὴν τοῦ νοεῖσθαι δύναμιν ἔχον· ἢ προϋποκειμένην τὴν, οὗ ἔστι δύναμις, οὐσίαν. Οὐ γάρ τι τῶν ὄντων τό σύνολον αὐτό καθ' αὐτό ἀπλῆ τις οὐσία ἢ νόησις ἔστιν, ἵνα καί μονάς ἀδιαίρετος. Τόν δέ Θεόν, εἴτε οὐσίαν εἴπωμεν, οὐκ ἔχει φυσικῶς συνεπινοουμένην αὐτῶ τὴν τοῦ νοεῖσθαι δύναμιν, ἵνα μή σύνθετος· εἴτε νόησιν, οὐκ ἔχει φυσικῶς δεκτικὴν τῆς νοήσεως ὑποκειμένην οὐσίαν· ἀλλ' αὐτός καθ' οὐσίαν νόησις ἔστιν ὁ Θεός· καί ὅλος νόησις, καί μόνον· (1117) καί αὐτός κατά τὴν νόησιν οὐσία, καί ὅλος οὐσία καί μόνον· καί ὑπέρ οὐσίαν ὅλος, καί ὑπέρ νόησιν ὅλος, διότι καί μονάς ἀδιαίρετος καί ἀμερής καί ἀπλῆ. Ὁ τοίνυν καθ' ὅτι οὖν νόησιν ἔχων, οὐπω τῆς δυάδος ἐξήλθεν· ὁ δέ ταύτην πάμπαν ἀπολιπών, γέγονε ποσῶς ἐν τῇ μονάδι, τὴν τοῦ νοεῖν ὑπεροχικῶς ἀποθέμενος δύναμιν.

πγ'. Ἐν μὲν τοῖς πολλοῖς, ἑτερότης καί ἀνομοιότης ἐστὶ καί διαφορά· ἐν δέ τῷ Θεῷ, κυρίως ἐνὶ καί μόνῳ τυγχάνοντι, ταυτότης καί ἀπλότης μόνον ἐστὶ, καί ὁμοιότης. Οὐκ ἀσφαλές οὖν πρὶν ἔξω γενέσθαι τῶν πολλῶν, ἐπιβάλλειν ταῖς περὶ Θεοῦ θεωρίαις· καί δηλοῖ τοῦτο Μωϋσῆς, ἔξω τῆς παρεμβολῆς πηγνύμενος τὴν σκηνὴν τῆς διανοίας, καί τότε προσομιλῶν τῷ Θεῷ. Τό γάρ μετὰ λόγου τοῦ κατά προφορὰν πειρᾶσθαι φάναι τόν ἄρρητον, ἐπικίνδυνον· ὅτι δυάς, καί πλεον ἐστὶν ὁ κατά προφορὰν λόγος. Τό δέ ἄνευ φωνῆς μόνῃ τῇ ψυχῇ τό ὄν θεωρεῖν, ἰσχυρότατον· ὅτι κατά τὴν ἀδιαίρετον ἴσταται μονάδα, καί οὐκ ἐν τοῖς πολλοῖς. Ὁ γάρ ἀρχιερεύς, ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ εἰς τὰ Ἅγια τῶν ἁγίων εἴσω τοῦ καταπετάσματος εἰσιέναι μόλις προστεταγμένος, διδάσκει μόνον δεῖν ἐκεῖνον, τόν τὴν αὐτὴν καί τὰ ἅγια διαβάντα, καί εἰς τὰ Ἅγια τῶν ἁγίων εἴσω γενόμενον· τουτέστι, τὴν ἅπασαν τῶν αἰσθητῶν τε καί νοητῶν παρελθόντα φύσιν, καί πάσης τῆς κατά γένεσιν ἰδιότητος γενόμενον καθαρὸν, ἀνείμονι καί γυμνῇ τῇ διανοίᾳ προσβάλλειν ταῖς περὶ Θεοῦ φαντασίαις.

πδ'. Μωϋσῆς ὁ μέγας, ἔξω τῆς παρεμβολῆς πηξάμενος ἑαυτοῦ τὴν σκηνὴν· τουτέστι, τὴν γνώμην καί τὴν διάνοιαν ἰδρυσάμενος ἔξω τῶν ὀρωμένων, προσκυνεῖν τόν Θεόν ἄρχεται· καί εἰς τόν γνόφον εἰσελθών, τόν ἀειδῆ καί ἄυλον τῆς γνώσεως τόπον, ἐκεῖ μένει τὰς ἱερωτάτας τελούμενος τελετάς.

(1120) πε'. Ὁ γνόφος ἐστὶν, ἢ ἀειδῆς καί ἄυλος καί ἀσώματος κατάστασις, ἢ τὴν παραδειγματικὴν τῶν ὄντων ἔχουσα γνώσιν· ἐν ἣ ὁ γενόμενος ἐντός, καθάπερ τις ἄλλος Μωϋσῆς, φύσει θνητῇ κατανοεῖ τὰ ἀθέατα· δι' ἧς τῶν θείων ἀρετῶν ἐν ἑαυτῷ ζωγραφήσας τό κάλλος, ὡσπερ γραφὴν εὐμίμητος [unus Reg. εὐμίμητον] ἔχουσαν τοῦ ἀρχετύπου κάλλους τό ἀπεικόνισμα, κάτεισιν· ἑαυτὸν προβαλλόμενος τοῖς βουλομένοις μιμεῖσθαι τὴν ἀρετὴν, καί ἐν τούτῳ δεικνύς, ἧς μετειλῆφει χάριτος, τό φιλάνθρωπόν τε καί ἄφθονον.

πστ'. Οἱ ἀσπίλως τὴν κατά Θεόν μετερχόμενοι φιλοσοφίαν, μέγιστον ἐκ τῆς κατ' αὐτὴν ἐπιστήμης κέρδος εὐρίσκουσι· τό, μηκέτι τήνγνώμην τοῖς πράγμασι συμμεταβάλλεσθαι· ἀλλὰ μετ' εὐσταθοῦς βεβαιότητος [unus Reg. γενναιότητος] πᾶσιν ἐγχειρεῖν προθύμως τοῖς ἀρμόζουσι τῷ λόγῳ τῆς ἀρετῆς.

πζ'. Τὴν κατά σάρκα πρώτην ἐν Χριστῷ διὰ Πνεύματος βαπτισθέντες [ἴσ. κτηθέντες, primam nacti incorruptionem] ἀφθαρσίαν, τὴν ἐσχάτην κατ' αὐτόν ἐν Πνεύματι· δι' ἐπιδόσεως ἔργων ἀγαθῶν δηλονότι, καί τοῦ κατά πρόθεσιν θανάτου, τὴν προτέραν φυλάξαντες ἀκηλίδωτον, ἐκδεχόμεθα· καθ' ἣν τῶν ἐχόντων, οὐδεὶς ἀποβολὴν δέδοικε τῶν κτηθέντων ἀγαθῶν.

πη'. Τοῖς ἐπὶ γῆς, τῆς θείας ἀρετῆς ἀπ' οὐρανοῦ δι' ἔλεον τόν πρός ἡμᾶς τὴν χάριν καταπέμψαι βουληθεῖς ὁ Θεός, συμβολικῶς τὴν ἱεράν σκηνὴν καί τὰ ἐν αὐτῇ πάντα κατεσκεύασε· σοφίας οὐσαν ἀπεικόνισμα καί τύπον καί μίμημα.

πθ'. Ἡ χάρις τῆς Νέας Διαθήκης, μυστικῶς τῷ τῆς Παλαιᾶς κέκρυπται γράμματι· διό φησιν ὁ Ἀπόστολος, ὅτι ὁ νόμος πνευματικῶς ἔστιν. Ὁ οὖν νόμος, τῷ μὲν

γράμματι, παλαιοῦται καί γηράσκει καταργούμενος· τῷ δέ πνεύματι, νεάζει διαπαντός ἐνεργούμενος. Ἡ γάρ χάρις παντελῶς ἀπαλαίωτος.

τέσσ. ἀνοικ. ᾿. Ὁ μὲν νόμος, σκιάν ἔχει τοῦ Εὐαγγελίου· τό δέ Εὐαγγέλιον, εἰκὼν ἐστὶ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν. Ὁ μὲν γάρ κωλύει τὰς τῶν κακῶν ἐνεργείας· τό δέ, τὰς πράξεις τῶν ἀγαθῶν παρατίθεται.

τέσσ. ἀνοικ. ἀ. Τὴν ἀγίαν ὄλην Γραφήν, σαρκί διαιρεῖσθαι λέγομεν καὶ πνεύματι· καθάπερ τινὰ πνευματικὸν ἄνθρωπον οὖσαν. Ὁ γάρ τό ρητόν τῆς Γραφῆς εἰπὼν εἶναι σάρκα· (1121) τὸν δέ νοῦν, πνεῦμα, ἤγουν ψυχὴν, τῆς ἀληθείας οὖν ἀμαρτήσεται. Σοφός δέ προδήλως, ὁ τό μὲν φθειρόμενον ἀφείς· ὅλος [unus Reg. ὅλως] δέ τοῦ ἀφθάρτου γενόμενος.

τέσσ. ἀνοικ. β. Ὁ μὲν νόμος, σὰρξ ἐστὶ τοῦ κατὰ τὴν ἀγίαν Γραφήν πνευματικοῦ ἀνθρώπου· αἰσθησις δέ, οἱ προφηταὶ· τό δέ Εὐαγγέλιον, ψυχὴ νοερά· διὰ σαρκὸς τοῦ νόμου, καὶ δι' αἰσθήσεως τῶν προφητῶν ἐνεργοῦσα· καὶ τὴν ἑαυτῆς δύναμιν ταῖς ἐνεργείαις ἐμφαίνουσα.

τέσσ. ἀνοικ. γ. Σκιάν μὲν εἶχεν ὁ νόμος, εἰκόνα δέ οἱ προφήται τῶν ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ θείων καὶ πνευματικῶν ἀγαθῶν. Αὐτό δέ τό Εὐαγγέλιον, αὐτὴν παροῦσαν ἡμῖν διὰ τῶν γραμμάτων ἔδειξε τὴν ἀλήθειαν· τὴν τῷ νόμῳ προσκιασθεῖσαν, καὶ τοῖς προφήταις προεικονισθεῖσαν.

τέσσ. ἀνοικ. δ. Ὁ τόν νόμον διὰ βίου καὶ πολιτείας ἐπιτελῶν, μόνων τῶν τῆς κακίας ἀργεῖ συμπερασμάτων, καταθῶν τῷ Θεῷ τῶν ἀλόγων παθῶν τὴν ἐνέργειαν· καὶ τούτῳ πρὸς σωτηρίαν ἀρκεῖται τῷ τρόπῳ, διὰ τὴν ἐν αὐτῷ πνευματικὴν νηπιότητα.

τέσσ. ἀνοικ. ε. Ὁ τῷ προφητικῷ λόγῳ παιδαγωγούμενος, πρὸς τῇ ἀποβολῇ τῆς τῶν παθῶν ἐνεργείας, καὶ τὰς κατὰ ψυχὴν συνισταμένας αὐτῶν ἐκτίθεται συγκαταθέσεις· ἵνα μὴ τῷ χείρονι, φημί δὴ τῇ σαρκί, δοκῶν κακίας ἀπέχεσθαι· τῷ κρείττονι, λέγω δέ τῇ ψυχῇ, λάθῃ ταύτην δαψιλῶς ἐνεργούμενος.

τέσσ. ἀνοικ. στ. Ὁ τὴν εὐαγγελικὴν ζωὴν γνησίως ἀσπαζόμενος, καὶ ἀρχὴν καὶ τέλος ἑαυτοῦ τῆς κακίας ἐξέτεμε· καὶ πᾶσαν ἀρετὴν ἔργῳ τε καὶ λόγῳ μετέρχεται· θύων θυσίαν αἰνέσεως καὶ ἐξομολογήσεως, πάσης τῆς κατ' ἐνέργειαν τῶν παθῶν ἀπηλλαγμένος ὀχλήσεως, καὶ τῆς κατὰ νοῦν πρὸς αὐτὰ μάχης ὑπάρχων ἐλεύθερος· καὶ μόνην ἔχων τὴν ἐπ' ἐλπίδι τῶν μελλόντων ἀγαθῶν τὴν ψυχὴν διατρέφουσαν, ἀκόρεστον ἠδονῆν.

τέσσ. ἀνοικ. ζ. Τοῖς σπουδαιότεροις τῶν θείων Γραφῶν ἐπιμεληταῖς, δύο ἔχων ἀναφαίνεται μορφὰς ὁ κατὰ Κύριον Λόγος· τὴν μὲν κοινήν καὶ δημωδεστέραν καὶ οὐκ ὀλίγοις θεατὴν, καθ' ἣν λέγεται τό, εἶδομεν αὐτόν, καὶ οὐκ εἶχεν εἶδος οὐδέ κάλλος· τὴν δέ κρυφιωτέραν καὶ ὀλίγοις ἐφικτὴν, τοῖς ἤδη κατὰ Πέτρον καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην, τοὺς ἀγίους ἀποστόλους γεγονόσιν, ἐφ' ὧν ὁ Κύριος μετεμορφώθη πρὸς δόξαν νικῶσαν τὴν αἴσθησιν· καθ' ἣν ἔστιν ὠραῖος κάλλει παρά τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων. (1124) Τούτων δέ τῶν δύο μορφῶν, ἡ μὲν προτέρα, τοῖς εἰσαγομένοις ἀρμόδιος· ἡ δευτέρα δέ, τοῖς κατὰ τὴν γνῶσιν ὡς ἐφικτόν τελειωθεῖσιν ἀνάλογος. Καὶ ἡ μὲν, τῆς πρώτης τοῦ Κυρίου παρουσίας ἐστὶν εἰκὼν, ἐφ' ἣς τό ρητόν τοῦ Εὐαγγελίου θετέον τῆς διὰ παθημάτων καθαιρούσης τοὺς πρακτικούς· ἡ δέ, τῆς δευτέρας καὶ ἐνδόξου παρουσίας ἐστὶ προδιατύπωσις, ἐφ' ἣς τό πνεῦμα νοεῖται· τῆς διὰ σοφίας τοὺς γνωστικούς μεταμορφώσεως πρὸς θέωσιν· ἐκ τῆς ἐν αὐτοῖς τοῦ λόγου μεταμορφώσεως, ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ τὴν δόξαν Κυρίου κατοπτριζομένους.

τέσσ. ἀνοικ. η. Ὁ μὲν ἀκατασείστως ὑπὲρ ἀρετῆς ἐγκαρτερῶν τοῖς δεινοῖς, ἐνεργουμένην ἐφ' ἑαυτόν ἔχει τὴν πρώτην τοῦ Λόγου παρουσίαν, πάσης αὐτόν κηλίδος καθαίρουσαν· ὁ δέ τόν νοῦν πρὸς τὴν τῶν ἀγγέλων διὰ θεωρίας

μεταβιβάσας κατάστασιν, τῆς δευτέρας ἔχει παρουσίας τὴν δύναμιν, ἐνεργοῦσαν αὐτῶ τὸ ἀπαθές καὶ ἀνάλωτον.

τέσσ. ἀνοικ. θ'. Αἴσθησις μὲν ἔπεται τῷ πρακτικῷ, διὰ πόνον κατορθοῦντι τὰς ἀρετάς· ἀναισθησία δὲ τῷ γνωστικῷ, τὸν νοῦν ἀπὸ τῆς σαρκός καὶ τοῦ κόσμου συστειλαντι πρὸς Θεόν. Ὁ μὲν γὰρ λῦσαι τὴν ψυχὴν τῶν κατὰ φύσιν τῆς σχέσεως πρὸς τὴν σάρκα δεσμῶν διὰ τῆς πρακτικῆς ἀγωνιζόμενος, ἔχει τὴν γνώμην τοῖς πόνοις συνεχῶς ἐποκλάζουσαν· ὁ δέ, ταύτης τῆς σχέσεως ἀνασπάσας διὰ τῆς θεωρίας [unus Reg. θεωρητικῆς] τοὺς ἤλους, οὐδενὶ τὸ σύνολόν ἐστι καθεκτός· καθαρὸς ἦδη τοῦ πάσχειν τε καὶ κρατεῖσθαι πεφυκός παρά τῶν ἐλεῖν βουλομένων, γενόμενος.

ρ'. Τὸ μάννα δοθέν τῷ Ἰσραὴλ κατὰ τὴν ἔρημον, ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος ἐστί, πρὸς πᾶσαν ἡδονὴν πνευματικὴν ἀρμῶν τοῖς ἐσθίουσιν αὐτόν, καὶ πρὸς πᾶσαν γεῦσιν κατὰ τὴν διαφορὰν τῆς τῶν ἐσθιόντων ἐπιθυμίας, μετακινῶμενος. Πάσης γὰρ ἔχει πνευματικῆς βρώσεως ποιότητα. Διὸ τοῖς μὲν ἄνωθεν ἐκ σπόρου ἀφθάτου διὰ πνεύματος γεννηθεῖσι, λογικόν ἄδολον γίνεται γάλα· τοῖς δὲ ἀσθενοῦσι, λάχανον, τὴν παθοῦσαν τῆς ψυχῆς παραμυθούμενος δύναμιν· τοῖς δὲ διὰ τὴν ἔξιν τὰ αἰσθητήρια τῆς ψυχῆς γεγυμνασμένα ἔχουσι πρὸς διάκρισιν καλοῦ τε καὶ κακοῦ, στερεὰν ἑαυτὸν δίδωσι τροφήν. Ἔχει δὲ καὶ ἄλλας ἀπίρους δυνάμεις ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος, ἐνταῦθα μὴ χωρουμένας· ἀναλύσας δὲ τις, καὶ ἄξιος γενόμενος ἐπὶ πολλῶν, ἢ ἐπὶ πάντων κατασταθῆναι, λήψεται κάκεινας ὄλας, ἢ τινὰς τοῦ λόγου τὰς δυνάμεις, διὰ τὸ ἐν ἐλαχίστῳ αὐτόν ἐνταῦθα πιστόν γεγενῆσθαι. Πᾶσα γὰρ τῶν ἐνταῦθα διδομένων θείων χαρισμάτων ἀκρότης, συγκρίσει τῶν μελλόντων, ἐλάχιστόν τι καὶ μέτριόν ἐστιν.

ΕΚΑΤΟΝΤΑΣ Β' ΓΝΩΣΤΙΚΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ.

α'. Εἷς Θεός, ὅτι μία θεότης· μονάς [deest τό, μονάς, in tribus Regiis] ἄναρχος καὶ ἀπλή καὶ ὑπερούσιος· (1125) καὶ ἀμερής καὶ ἀδιαίρετος· ἡ αὐτὴ μονάς καὶ Τριάς· ὅλη μονάς ἢ αὐτὴ, καὶ ὅλη Τριάς ἢ αὐτὴ· μονάς ὅλη κατὰ τὴν οὐσίαν ἢ αὐτὴ, καὶ Τριάς ὅλη κατὰ τὰς ὑποστάσεις ἢ αὐτὴ. Πατὴρ γάρ, καὶ Υἱός, καὶ Πνεῦμα ἅγιον ἢ θεότης, καὶ ἐν Πατρὶ, καὶ Υἱῷ, καὶ ἀγίῳ Πνεύματι ἢ θεότης. Ὅλη ἐν ὄλῳ τῷ Πατρὶ ἢ αὐτῇ· καὶ ὅλος ἐν ὄλῳ τῇ αὐτῇ ὁ Πατὴρ· καὶ ὅλη ἐν ὄλῳ τῷ Υἱῷ ἢ αὐτῇ· καὶ ὅλος ἐν ὄλῳ τῇ αὐτῇ ὁ Υἱός. Καὶ ὅλη ἐν ὄλῳ τῷ Πνεύματι τῷ ἀγίῳ ἢ αὐτῇ· καὶ ὅλος ἐν ὄλῳ τῇ αὐτῇ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον. Ὅλη Πατὴρ, καὶ ἐν ὄλῳ τῷ Πατρὶ· καὶ ὅλος ἐν ὄλῳ ὁ Πατὴρ· καὶ ὅλη ὅλος ὁ Πατὴρ. Καὶ ὅλη ὅλος ὁ Υἱός ἢ αὐτῇ· καὶ ὅλη ἐν ὄλῳ τῷ Υἱῷ ἢ αὐτῇ· καὶ ὅλος ὅλη, καὶ ἐν ὄλῳ τῇ αὐτῇ ὁ Υἱός. Καὶ ὅλη Πνεῦμα ἅγιον ἢ αὐτῇ, καὶ ἐν ὄλῳ τῷ Πνεύματι τῷ ἀγίῳ· καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ὅλος ὅλη, καὶ ὅλος ἐν ὄλῳ τῇ αὐτῇ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον. Οὐ γὰρ ἐκ μέρους ἢ θεότης ἐν τῷ Πατρὶ, ἢ ἐκ μέρους Θεός ὁ Πατὴρ· οὔτε ἐκ μέρους ἐν τῷ Υἱῷ ἢ θεότης, ἢ ἐκ μέρους Θεός ὁ Υἱός· οὔτε ἐκ μέρους ἐν τῷ ἀγίῳ Πνεύματι ἢ θεότης, ἢ ἐκ μέρους Θεός τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον. Οὔτε γὰρ μεριστὴ ἢ θεότης· οὔτε ἀτελής ὁ Θεός ὁ Πατὴρ, ἢ ὁ Υἱός, ἢ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον· ἀλλ' ὅλη ἐστὶν ἢ αὐτὴ τελεία τελείως ἐν τελείῳ τῷ Πατρὶ· καὶ ὅλη τελεία τελείως ἢ αὐτὴ ἐν τελείῳ τῷ Υἱῷ ἢ αὐτῇ· καὶ ὅλη τελεία τελείως ἢ αὐτὴ ἐν τελείῳ τῷ ἀγίῳ Πνεύματι. Ὅλος γὰρ ἐν ὄλῳ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ Πνεύματι τελείως ἐστὶν ὁ Πατὴρ· καὶ ὅλος ἐν ὄλῳ τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Πνεύματι τελείως ἐστὶν ὁ Υἱός· καὶ ὅλος ἐν ὄλῳ τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ τελείως ἐστὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον. Διὸ καὶ εἷς Θεός ὁ Πατὴρ καὶ ὁ Υἱός καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον. Μία γὰρ καὶ ἡ αὐτὴ οὐσία καὶ δύναμις καὶ ἐνέργεια Πατρός καὶ Υἱοῦ καὶ ἀγίου Πνεύματος· οὐκ ὄντος οὐδενός τοῦ ἑτέρου χωρὶς ἢ νοουμένου.

β'. Πᾶσα νόησις, τῶν νοούντων καὶ νοουμένων ἐστίν· ὁ δὲ Θεός, οὔτε τῶν νοούντων ἐστίν, οὔτε τῶν νοουμένων· ὑπὲρ ταῦτα γάρ· ἐπεὶ περιγράφεται, τῆς τοῦ νοουμένου σχέσεως, ὡς νοῶν, προσδεόμενος· ἢ τῶν νοούντων φυσικῶς ὑποπίπτων, διὰ τὴν σχέσιν νοούμενος. Λείπεται γοῦν, μήτε νοεῖν, μήτε νοεῖσθαι τὸν Θεὸν ὑπολαμβάνειν· ἀλλ' ὑπὲρ τὸ νοεῖν εἶναι καὶ νοεῖσθαι. Τῶν γάρ μετ' αὐτόν, φυσικῶς ἐστὶ τὸ νοεῖν καὶ τὸ νοεῖσθαι.

γ'. Πᾶσα νόησις ὡσπερ ἐν οὐσίᾳ πάντως ἔχει τὴν θέσιν ὡς ποιότης, οὕτω καὶ περὶ οὐσίαν πεποιομένην ἔχει τὴν κίνησιν. Οὐ γάρ ἄφετόν τι καθόλου καὶ ἀπλοῦν καθ' ἑαυτὸ ὑφεστῶς δυνατὸν ἐστὶν αὐτὴν ὑποδέξασθαι, ὅτι μὴ ἄφετός ἐστὶ καὶ ἀπλῆ. Ὁ δὲ Θεός, κατ' ἄμφω πάμπαν ὑπάρχων ἀπλοῦς, καὶ οὐσία τοῦ ἐν ὑποκειμένῳ χωρὶς, καὶ νόησις μὴ ἔχουσα τι καθάπαξ ὑποκείμενον· οὐκ ἔστι τῶν νοούντων καὶ νοουμένων, ὡς ὑπὲρ οὐσίαν ὑπάρχων δηλονότι καὶ νόησιν.

δ'. Ὡσπερ ἐν τῷ κέντρῳ τῶν ἐξ αὐτοῦ κατ' εὐθείαν ἐκτεταμένων γραμμῶν ἀδιαίρετος θεωρεῖται (1128) παντελῶς ἡ θέσις· οὕτως ὁ ἀξιωθεὶς ἐν τῷ Θεῷ γενέσθαι, πάντας εἴσεται τοὺς ἐν αὐτῷ τῶν γεγονότων προϋφεστῶτας λόγους, καθ' ἀπλῆν τινα ἀδιαίρετον γνῶσιν.

ε'. Μορφουμένη τοῖς νοουμένοις νόησις, πολλαὶ νοήσεις ἢ μία καθίσταται νόησις, κατ' εἶδος ἕκαστον μορφουμένη τῶν νοουμένων. Ὀπηνίκα δὲ τῶν μορφούντων αὐτὴν αἰσθητῶν τε καὶ νοητῶν τὸ πλῆθος περάσασα, γένηται πάμπαν ἀνείδεος, τηνικαῦτα προσφυῶς αὐτὴν ὁ ὑπὲρ νόησιν οἰκειοῦται Λόγος, καταπαύων τῶν ἀλλοιοῦν αὐτὴν ταῖς τῶν νοημάτων μορφαῖς πεφυκότων· ὅπερ ὁ παθῶν, καὶ αὐτός κατέπαυσεν ἀπὸ τῶν ἔργων αὐτοῦ, ὡσπερ ἀπὸ τῶν ἰδίων ὁ Θεός.

στ'. Ὁ τὴν ἐφικτὴν ἀνθρώποις ἐνταῦθα τελειότητα φθάσας, καρποφορεῖ τῷ Θεῷ ἀγάπην, χαράν, εἰρήνην, μακροθυμίαν· πρὸς δὲ τὸ μέλλον, ἀφθαρσίαν καὶ ἀϊδιότητα, καὶ τὰ τούτοις ὅμοια· καὶ μήποτε τὰ μὲν πρῶτα προσήκει τῷ τὴν πρακτικὴν τελειώσαντι· τὰ δευτέρα δέ, τῷ διὰ γνώσεως ἀληθοῦς ἐκστάντι τῶν πεποιομένων.

ζ'. Ὡσπερ ἴδιον παρακοῆς ἔργον ἐστὶν ἡ ἀμαρτία, οὕτως ἴδιον ὑπακοῆς ἔργον ἐστὶν ἡ ἀρετή· καὶ ὡσπερ τῇ μὲν παρακοῇ παρακολουθεῖ παράβασις ἐντολῶν, καὶ τοῦ ἐντειλαμένου διαίρεσις, οὕτω τῇ ὑπακοῇ ἐφέπεται συντήρησις ἐντολῶν, καὶ ἡ πρὸς τὸν ἐντειλάμενον ἔνωσις. Ὁ γοῦν συντηρήσας δι' ὑπακοῆς ἐντολήν, καὶ δικαιοσύνην εἰργάσατο, καὶ πρὸς τὸν ἐντειλάμενον, ἔνωσιν διὰ τῆς ἀγάπης ἐτήρησεν ἀδιαίρετον· ὁ δὲ παραβάς διὰ παρακοῆς ἐντολήν, καὶ τὴν ἀμαρτίαν εἰργάσατο, καὶ τῆς κατ' ἀγάπην ἑαυτὸν πρὸς τὸν ἐντειλάμενον διεῖλεν ἐνώσεως.

η'. Ὁ ἐκ τῆς κατὰ τὴν παράβασις διαιρέσεως συναγόμενος, πρῶτον χωρίζεται τῶν παθῶν· ἔπειτα τῶν ἐμπαθῶν λογισμῶν· εἶτα φύσεως καὶ τῶν περὶ φύσιν λόγων· εἶτα νοημάτων, καὶ τῶν περὶ αὐτὰ γνώσεων· καὶ τελευταῖον, τῶν περὶ Προνοίας λόγων διαδράς τὸ ποικίλον, εἰς αὐτόν ἀγνώστως κατανατᾶ τὸν περὶ μονάδος λόγον· καθ' ὃν μόνον θεωρήσας ἑαυτοῦ ἀτρεψίαν ὁ νοῦς, χαίρει τὴν ἀνεκλάλητον χαράν· ὡς τὴν εἰρήνην εἰληφώς τοῦ Θεοῦ, τὴν ὑπερέχουσαν πάντα νοῦν· καὶ φρουροῦσαν διηνεκῶς ἄπτωτον τὸν αὐτῆς ἀξιούμενον.

θ'. Ὁ τῆς γεέννης φόβος, κακίαν φεύγειν παρασκευάζει τοὺς εἰσαγομένους· ὁ δὲ πόθος τῆς τῶν ἀγαθῶν ἀντιδόσεως, τοῖς προκόπτουσι τὴν ἐπ' ἐνεργείᾳ τῶν ἀρετῶν χαρίζεται προθυμίαν· τὸ δὲ τῆς ἀγάπης μυστήριον, πάντων ὑπεραίρει τῶν γεγονότων τὸν νοῦν, (1129) πρὸς πάντα τὰ μετὰ Θεὸν τυφλὸν ἀπεργαζόμενον. Μόνους γάρ τοὺς τυφλοὺς πρὸς πάντα τὰ μετὰ Θεὸν γεγεννημένους ὁ Κύριος σοφίζει, δεικνύς τὰ θεϊότερα.

ι'. Ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος, κόκκῳ σινάπεως ἐοικώς, πρὸ τῆς γεωργίας πάνυ εἶναι δοκεῖ μικρός· ἐπειδὴν δὲ γεωργηθῆ δεόντως, τοσοῦτον διαδείκνυται μέγας, ὥστε τοὺς τῶν αἰσθητῶν καὶ τῶν νοητῶν κτισμάτων μεγαλοφυεῖς λόγους πτηνῶν δίκην

αὐτῷ ἐπαναπαύεσθαι. Πάντων γάρ οἱ λόγοι καθεστήκασιν αὐτῷ χωρητοί· αὐτός δέ, τῶν ὄντων ἐστὶν οὐδενὶ χωρητός. Διό τόν ἔχοντα πίστιν ὡς κόκκον σινάπεως, δύνασθαι μεταθεῖναι λόγῳ τὸ ὄρος ὃ Κύριος ἔφη· τουτέστι, τὸ καθ' ἡμῶν τοῦ διαβόλου κράτος ἀποδιώκειν, καὶ μετατιθέναι τῆς βάσεως.

ια'. Κόκκος τοῦ σινάπεως ἐστὶν ὁ Κύριος, κατὰ πίστιν ἐν Πνεύματι σπειρόμενος ἐν ταῖς καρδίαις τῶν δεχομένων· ὃν ὁ ἐπιμελῶς διὰ τῶν ἀρετῶν γεωργήσας, τὸ μὲν ὄρος τοῦ χοϊκοῦ φρονήματος μετατίθησι, τὴν δυσκίνητον ἔξιν ἑαυτοῦ τῆς κακίας κατ' ἐξουσίαν ἀπωθούμενος· τούς δέ λόγους ἑαυτῷ τῶν ἐντολῶν καὶ τούς τρόπους, ἢ καὶ τὰς θείας δυνάμεις, ὡσπερ πετεινά οὐρανοῦ ἐπαναπαύει.

ιβ'. Τῷ Κυρίῳ καθάπερ τινὶ θεμελίῳ πίστεως, τὸ ὕψος ἐποικοδομοῦντες τῶν ἀγαθῶν, χρυσίον, ἀργύριον, λίθους τιμίους ἐπιθώμεθα· τουτέστι, θεολογίαν καθαρὰν καὶ ἀκίβδηλον, καὶ βίον διαφανῆ καὶ λαμπρόν, καὶ θείου λογισμοῦς τὰ μαργαρώδη νοήματα· ἀλλὰ μὴ ξύλα, μὴ χόρτον μῆτε καλάμην· τουτέστι, μῆτε εἰδωλολατρείαν· ἡγουν τὴν περί τὰ αἰσθητὰ πτόησιν· μῆτε βίον ἀλόγιστον, μῆτε λογισμοῦς ἐμπαθεῖς, καὶ τῆς κατὰ σοφίαν συνέσεως ὡσπερ ἀσταχῶν ἐστερημένους.

ιγ'. Ὁ γνώσεως ἐφιέμενος, ἀμετακινήτους τὰς βάσεις τῆς ψυχῆς ἐρεισάτω παρά τῷ Κυρίῳ, καθὰ φησιν ὁ Θεὸς τῷ Μωϋσῆ· Σὺ δέ αὐτοῦ στήθι μετ' ἐμοῦ. Ἰστέον δέ, ὅτι καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς ἰσταμένοις παρά τῷ Κυρίῳ ἐστὶ διαφορά· εἴπερ ἐκεῖνο μὴ παρέργως ἀναγινώσκειται τοῖς φιλομαθεῖσι, τὸ, Εἰσὶ τινες τῶν ὧδε ἐστώτων, οἵτινες οὐ μὴ γεύσονται θανάτου, ἕως ἄν ἴδωσι τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ἐληλυθυῖαν ἐν δυνάμει. Οὐ γὰρ πᾶσιν αἰεὶ μετὰ δόξης ὁ Κύριος ἐπιφαίνεται τοῖς παρ' αὐτῷ ἰσταμένοις, ἀλλὰ τοῖς μὲν εἰσαγομένοις, ἐν δούλου μορφῇ παραγίνεται· τοῖς δέ δυνάμενοις ἀκολουθῆσαι αὐτῷ ἐπὶ τὸ ὑψηλὸν ἀναβαίνουντι τῆς αὐτοῦ μεταμορφώσεως ὄρος, ἐν μορφῇ Θεοῦ ἐπιφαίνεται· ἐν ἣ ὑπῆρχε, (1132) πρό τοῦ τόν κόσμον εἶναι. Δυνατὸν οὖν ἐστὶ, μὴ κατὰ τὸ αὐτὸ τόν αὐτόν πᾶσι τοῖς παρ' αὐτῷ τυγχάνουσιν ἐπιφαίνεσθαι Κύριον· ἀλλὰ τοῖς μὲν οὕτως, τοῖς δέ ἑτέρως, κατὰ τὸ μέτρον τῆς ἐν ἐκάστῳ πίστεως δηλονότι ποικίλλων τὴν θεωρίαν.

ιδ'. Ὅταν περιφανῆς καὶ λαμπρὸς ἐν ἡμῖν ὁ τοῦ Θεοῦ γένηται λόγος, καὶ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ λάμψοι καθάπερ ἥλιος, τότε καὶ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ φαίνεται λευκά· τουτέστι, τὰ ῥήματα τῆς ἀγίας τῶν Εὐαγγελίων Γραφῆς, τρανά καὶ σαφῆ, καὶ μηδὲν ἔχοντα κεκαλυμμένον. Ἀλλὰ καὶ Μωϋσῆς καὶ Ἡλίας μετ' αὐτοῦ παραγίνονται· τουτέστιν, οἱ τοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν πνευματικώτεροι λόγοι.

ιε'. Ὅσπερ ἔρχεται ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, ὡς γέγραπται, μετὰ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ ἐν τῇ δόξῃ τοῦ Πατρὸς, οὕτως καθ' ἐκάστην προκοπὴν ἀρετῆς μεταμορφοῦται τοῖς ἀξίοις ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος, ἐρχόμενος μετὰ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ ἐν τῇ δόξῃ τοῦ Πατρὸς. Οἱ γὰρ ἐν νόμῳ καὶ προφήταις πνευματικώτεροι λόγοις, οὓς Μωϋσῆς καὶ Ἡλίας δι' ἑαυτῶν προτυποῦσι, μετὰ τοῦ Κυρίου φαινόμενοι, κατὰ τὴν μεταμόρφωσιν τοῦ Κυρίου, τὴν ἀναλογίαν σώζουσι τῆς ἐν αὐτοῖς δόξης, τὴν τέως χωρητὴν τοῖς ἀξίοις ἀποκαλύπτοντες δύναμιν.

ιστ'. Ὁ τόν περί μονάδος ποσῶς μυηθεῖς λόγον, πάντως καὶ τούς περί προνοίας καὶ κρίσεως ἐπέγνω λόγους, συνόντας αὐτῷ. Διό καὶ τρεῖς γενέσθαι σκηνάς παρ' ἑαυτῷ [unus Reg. παρ' αὐτῷ] κατὰ τόν ἅγιον Πέτρον, τοῖς ὀραθεῖσι καλόν εἶναι ψηφίζεσθαι· τουτέστι, τὰς τρεῖς ἔξεις τῆς σωτηρίας· τὴν τῆς ἀρετῆς λέγω, καὶ τὴν τῆς γνώσεως, καὶ τὴν τῆς θεολογίας. Ἡ μὲν γὰρ δεῖται τῆς κατὰ πρᾶξιν ἀνδρείας καὶ σωφροσύνης, ἧς ὁ μακάριος τύπος ὑπῆρχεν Ἡλίας· ἡ δέ, τῆς κατὰ τὴν φυσικὴν θεωρίαν δικαιοσύνης, ἣν ὁ μέγας ἐμήνυε δι' ἑαυτοῦ Μωϋσῆς· ἡ δέ, τῆς κατὰ τὴν φρόνησιν ἀκραιφνοῦς τελειότητος, ἣν ὁ Κύριος ἐδήλου. Σκηναὶ δέ προσηγορεύθησαν, διὰ τὸ ἄλλας εἶναι τούτων κρείττους καὶ περιφανεστέρας, τὰς τούς ἀξίους κατὰ τὸ μέλλον διαδεξομένας λήξεις.

ιζ'. Ὁ μὲν πρακτικός, ἐν σαρκί λέγεται παροικεῖν· ὡς τῆς ψυχῆς τὴν πρὸς τὴν σάρκα σχέσιν διὰ τῶν ἀρετῶν ἐκτέμνων, καὶ τῶν ὑλικῶν ἑαυτοῦ περιελάμενος τὴν ἀπάτην. Ὁ δὲ γνωστικός, καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ἀρετῇ λέγεται παροικεῖν· ὡς ἐν ἐσόπτροις (1133) ἔτι καὶ αἰνίγμασι θεωρῶν τὴν ἀλήθειαν. Οὕτω γὰρ αὐτῶ τὰ τῶν ἀγαθῶν ἀυθυπόστατα εἶδη καθὼς εἰσιν ἐθεάσθησαν, διὰ τῆς πρόσωπον πρὸς πρόσωπον ἀπολαύσεως. Ἐν εἰκόνι γάρ τῶν ἀγαθῶν, ὡς πρὸς τὸ μέλλον, πᾶς ἅγιος διαπορεύεται, βοῶν· Πάροικός εἰμι καὶ παρεπίδημος καθὼς πάντες οἱ πατέρες μου.

ιη'. Τὸν εὐχόμενον οὐ δεῖ στήναί ποτε τῆς ἐπὶ Θεὸν ἀγωγῆς ὑψηλῆς ἀναβάσεως. Ὡς γὰρ ἀναβάσεις χρή νοεῖσθαι [duo Regii, ποιεῖσθαι, ut et Fr.], κατὰ τὴν ἐκ δυνάμεως εἰς δύναμιν, τὴν ἐν τῇ πρακτικῇ τῶν ἀρετῶν προκοπὴν· καὶ τὴν ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν, τῶν πνευματικῶν τῆς θεωρίας γνώσεως ἐπανάβασιν· καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ ῥητοῦ τῆς ἀγίας καὶ θείας Γραφῆς, ἐπὶ τὸ πνεῦμα μετάβασιν· οὕτω καὶ ἐν τῷ περὶ εὐχῶν τόπῳ γινόμενον χρή ποιεῖν· ἐπαίρειν τὸν νοῦν ἀπὸ τῶν ἀνθρωπίνων· καὶ τὸ φρόνημα τῆς ψυχῆς, ἐπὶ τὰ θεϊότερα· ἵνα καὶ δυνηθῇ ὁ νοῦς ἀκολουθῆσαι τῷ διεληλυθότι τοῦς οὐρανοῦς, Ἰησοῦ τῷ Υἱῷ τοῦ Θεοῦ, πανταχοῦ ὄντι, καὶ πάντα διερχομένῳ δι' ἡμᾶς οἰκονομικῶς, ἵνα καὶ ἡμεῖς ἀκολουθοῦντες αὐτῷ, πάντα διέλθωμεν τὰ μετ' αὐτόν· καὶ γενώμεθα πρὸς αὐτόν, ἐάν γε νοῶμεν αὐτόν, οὐ κατὰ τὴν σμικρότητα τῆς οἰκονομικῆς συγκαταβάσεως, ἀλλὰ κατὰ τὴν μεγαλειότητα τῆς φυσικῆς ἀοριστίας.

ιθ'. Καλὸν ἀεὶ σχολάζειν καὶ ζητεῖν τὸν Θεόν, ὡς προσετάγημεν. Κἄν γὰρ κατὰ τὴν παροῦσαν ζωὴν ζητοῦντες ἐπὶ τὸ πέρας ἐλθεῖν τοῦ βάθους τοῦ Θεοῦ οὐ δυνάμεθα· ἀλλ' ἴσως καὶ ἐπ' ὀλίγον τοῦ βάθους αὐτοῦ φθάνοντες, θεωροῦμεν ἀγίων ἀγιώτερα, καὶ πνευματικῶν πνευματικώτερα. Καὶ δηλοῖ τυπικῶς ὁ ἀρχιερεὺς, ἀπὸ τῶν ἀγίων τῶν τῆς αὐλῆς ἀγιωτέρων, ἐπὶ τὰ ἅγια τῶν Ἀγίων, ἀγιώτερα τῶν ἀγίων εἰσιῶν.

κ'. Πᾶς τοῦ Θεοῦ λόγος, οὔτε πολὺλόγος, οὔτε πολυλογία ἐστίν· ἀλλ' εἷς, συνεστῶς [Regii guidam et Rt. συνετός] ἐκ διαφόρων θεωρημάτων· ὧν ἕκαστον μέρος ἐστὶ τοῦ λόγου. Ὡστε ὁ λέγων ὑπὲρ ἀληθείας, κἄν οὕτως εἰπεῖν δυνηθῇ ὡς μηδὲν εἰς τὸ ζητούμενον παραλιπεῖν, ἕνα λόγον εἴρηκε τοῦ Θεοῦ.

κα'. Ἐν μὲν τῷ Χριστῷ, Θεῷ ὄντι καὶ Λόγου τοῦ Πατρός, ὅλον κατ' οὐσίαν οἰκεῖ τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος σωματικῶς· ἐν ἡμῖν δὲ κατὰ χάριν οἰκεῖ τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος, ἡνίκα πᾶσαν ἐν ἑαυτοῖς ἀθροίσωμεν ἀρετὴν καὶ σοφίαν, μηδενὶ τρόπῳ κατὰ τὸ δυνατὸν ἀνθρώπῳ λειπομένην τῆς πρὸς τὸ ἀρχέτυπον ἀληθοῦς ἐκμιμήσεως. Οὐ γὰρ ἀπεικός κατὰ τὸν θέσει λόγον, καὶ ἐν ἡμῖν οἰκῆσαι τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος, τὸ ἐκ διαφόρων συνεστηκός πνευματικῶν θεωρημάτων.

κβ'. Ὡσπερ ὁ παρ' ἡμῖν λόγος, ἐκ τοῦ νοῦ κατὰ φύσιν προερχόμενος, (1136) ἄγγελος τῶν κρυπτομένων τοῦ νοῦ κινήματων ἐστίν· οὕτως ὁ Θεοῦ Λόγος, κατ' οὐσίαν ἐγνωκῶς τὸν Πατέρα, καθάπερ Λόγος τὸν γεννήσαντα Νοῦν, οὐδενός τῶν γεννητῶν προσβάλλειν αὐτῷ χωρὶς αὐτοῦ δυναμένου, ἀποκαλύπτει ὃν ἔγνω Πατέρα, ὡς κατὰ φύσιν Λόγος, καθὸ καὶ Μεγάλης βουλῆς ἄγγελος λέγεται.

κγ'. Μεγάλη βουλή τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός ἐστὶ, τὸ σεσιγημένον καὶ ἄγνωστον τῆς οἰκονομίας μυστήριον· ὅπερ πληρώσας διὰ τῆς σαρκώσεως ὁ μονογενὴς Υἱός, ἀπεκάλυψεν, ἄγγελον γενόμενος τῆς μεγάλης τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός καὶ προαιωνίου βουλῆς. Γίνεται δὲ τῆς μεγάλης τοῦ Θεοῦ βουλῆς ἄγγελος, ὁ γνούς τοῦ μυστηρίου τὸν λόγον, καὶ τοσοῦτον ἔργῳ τε καὶ λόγῳ διὰ πάντων ἀκαταλήκτως ὑψούμενος, μέχρις ἂν φθάσῃ τὸν πρὸς αὐτόν τοσοῦτον κατελθόντα.

κδ'. Εἰ δι' ἡμᾶς ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος οἰκονομικῶς κατῆλθεν εἰς τὰ κατώτερα μέρη τῆς γῆς, καὶ ἀνῆλθεν ὑπεράνω πάντων τῶν οὐρανῶν, ὁ πάντη κατὰ φύσιν ἀκίνητος· ἐν ἑαυτῷ κατ' οἰκονομίαν ὡς ἀνθρώπῳ, προενεργῶν τὰ ἐσόμενα·

σκοπεΐτων χαίρων μυστικῶς, ὁ τήν φιλίαν στέργων τῆς γνώσεως, ὁποῖόν ἐστι τό κατ' ἐπαγγελίαν τέλος τῶν ἀγαπώντων τόν Κύριον.

κε'. Εἰ διά τοῦτο γέγονεν υἱός ἀνθρώπου καί ἄνθρωπος ὁ τοῦ Θεοῦ καί Πατρός Υἱός Θεός Λόγος, ἵνα ποιήσῃ θεούς καί υἱούς Θεοῦ τούς ἀνθρώπους· ἐκεῖ γενήσεσθαι πιτεύσωμεν, ἔνθα νῦν αὐτός ἐστίν ὁ Χριστός ὡς κεφαλή τοῦ ὄλου σώματος, καί ὑπέρ ἡμῶν γενόμενος πρόδρομος πρός τόν Πατέρα, τό καθ' ἡμᾶς. Ἐν γάρ συναγωγῇ θεῶν, τῶν σωζομένων, ἔσται Θεός μέσος ἰστάμενος, διανέμων τάς ἀξίας τῆς ἐκεῖθεν μακαριότητος· τοπικήν οὐκ ἔχων ἀπό τῶν ἀξίων διάστασιν.

κστ'. Ὁ τάς ἐμπαθεῖς τῆς σαρκός ὀρέξεις ἔτι πληρῶν, ὡς εἰδωλολάτρης καί εἰδωλοποιός τήν γῆν οἰκεῖ τῶν Χαλδαίων. Ἐπάν δέ μικρόν τά πράγματα διακρίνας, αἴσθησιν λάβῃ τῶν καθηκόντων τῆς φύσεως τρόπων, τήν γῆν τῶν Χαλδαίων ἀφείς, ἔρχεται εἰς Χαρρᾶν τῆς Μεσοποταμίας· τήν μεταίχιμον ἀρετῆς καί κακίας λέγω κατάστασιν, τήν μήπω τῆς κατ' αἴσθησιν πλάνης καθαρᾶν γενομένην. Τοῦτο γάρ ἡ Χαρρᾶν. Εἰ δέ καί τήν δι' αἰσθήσεως γενομένην σύμμετρον τοῦ καλοῦ σύνεσιν ὑπερκύψῃ, πρός τήν γῆν ἐπείξεται τήν ἀγαθὴν· τοῦτ' ἔστιν, εἰς τήν πάσης κακίας καί ἀγνωσίας ἐλευθέραν κατάστασιν· (1137) ἦν ὁ ἀψευδῆς Θεός δείκνυσι καί ἐπαγγέλλεται δώσειν ὡσπερ ἔπαθλον ἀρετῆς, τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν.

κζ'. Εἰ ἐσταυρώθη δι' ἡμᾶς ἐξ ἀσθενείας ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος, καί ἠγέρθη ἐκ δυνάμεως Θεοῦ, δῆλον ὅτι πνευματικῶς δι' ἡμᾶς ἀεί τοῦτο καί ποιεῖ καί πάσχει· ὡς πᾶσι πάντα γινόμενος, ἵνα σώσῃ τούς πάντας. Οὐκοῦν καλῶς ὁ θεῖος Ἀπόστολος ἐν τοῖς Κορινθίοις ἀσθενοῦσιν, οὐδέν ἔκρινεν εἰδέναι, εἰ μή Ἰησοῦν Χριστόν, καί τοῦτον ἐσταυρωμένον. Ἐφεσίους δέ γράφει, τελείοις οὔσι, τό, Συνήγειρε καί συνεκάθισεν ἡμᾶς ὁ Θεός ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ· κατὰ τήν ἀναλογουσαν ἐκάστῳ δύναμιν, τόν τοῦ Θεοῦ Λόγον γίνεσθαι φάσκων. Σταυροῦται τοῖνυν τοῖς ἔτι πρός εὐσέβειαν πρακτικῶς εἰσαγομένοις, τάς ἐμπαθεῖς αὐτῶν τῷ θεῖῳ φόβῳ προσηλῶν ἐνεργείας. Ἀνίσταται δέ καί ἄνεισιν εἰς οὐρανοῦς, τοῖς ὄλον τόν παλαιόν ἀπεκδυσάμενοις ἄνθρωπον, τόν φθειρόμενον κατὰ τάς ἐπιθυμίας τῆς ἀπάτης· καί ὄλον τόν νέον ἐνδυσάμενοις, τόν διά τοῦ πνεύματος κατ' εἰκόνα Θεοῦ κτιζόμενον, καί πρός τόν Πατέρα τῆς ἐν αὐτοῖς χάριτος γενομένοις· Ὑπεράνω πάσης Ἀρχῆς καί Ἐξουσίας καί Δυνάμεως καί Κυριότητος, καί παντός ὀνόματος ὀνομαζομένου, εἴτε ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, εἴτε ἐν τῷ μέλλοντι. Πάντα γάρ τά μετά Θεόν, καί πράγματα καί ὀνόματα καί ἀξιώματα, ὑπό τόν ἐν τῷ Θεῷ διά τῆς χάριτος γενησόμενον ἔσται.

κη'. Ὡσπερ πρό τῆς ἐμφανοῦς καί κατὰ σάρκα παρουσίας, νοητῶς ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος τοῖς πατριάρχαις καί προφήταις ἐνεδήμει, προτυπῶν τά μυστήρια τῆς αὐτοῦ παρουσίας· οὕτω καί μετά ταύτην τήν ἐνδημίαν, οὐ μόνον ἐν τοῖς ἔτι νηπίοις παραγίνεται, διατρέφων πνευματικῶς καί ἄγων πρός ἡλικίαν τῆς κατὰ Θεόν τελειότητος· ἀλλά καί ἐν τοῖς τελείοις, προδιαγράφων αὐτοῖς κρυφίως τῆς μελλούσης αὐτοῦ παρουσίας ὡς ἐν εἰκόνι τούς χαρακτήρας.

κθ'. Ὡσπερ οἱ τοῦ νόμου καί τῶν προφητῶν λόγοι, πρόδρομοι τυγχάνοντες τῆς κατὰ σάρκα τοῦ Λόγου παρουσίας, τάς ψυχάς εἰς Χριστόν ἐπαιδαγωγούν· οὕτω καί αὐτός ὁ δεδοξασμένος τοῦ Θεοῦ Λόγος σαρκωθείς, πρόδρομος τῆς πνευματικῆς αὐτοῦ παρουσίας γεγένηται· παιδαγωγῶν τάς ψυχάς διά τῶν οἰκείων λόγων, πρός ὑποδοχήν τῆς ἐμφανοῦς αὐτοῦ θεϊκῆς παρουσίας· ἦν αἰεὶ μὲν ποιεῖται, μεταβάλλων ἀπό τῆς σαρκός πρός τό πνεῦμα διά τῶν ἀρετῶν τούς ἀξίους· ποιήσει δέ καί ἐπὶ τέλει τοῦ αἰῶνος, ἐμφανῶς ἀποκαλύπτων τά τέως πᾶσιν ἀπόρρητα.

λ'. Ὅσον ἐγώ εἰμι ἀτελής καί ἀνυπότακτος, μή ὑπακούων τοῦ Θεοῦ διά τῆς ἐργασίας τῶν ἐντολῶν· μήτε γινόμενος κατὰ τήν γνώσιν τέλειος ταῖς φρεσίν· ἀτελής καί ἀνυπότακτος τό κατ' ἐμέ καί Χριστός νομίζεται δι' ἐμέ· μειῶ γάρ αὐτόν καί (1140)

κολοβῶ, μή συναυξάνων αὐτῶ κατά πνεῦμα, ὡς σῶμα Χριστοῦ τυγχάνων καί μέλη ἐκ μέρους.

λα΄. Ἀνατέλλει ὁ ἥλιος, καί δύνει ὁ ἥλιος, φησὶν ἡ Γραφή. Οὐκοῦν καί ὁ Λόγος, ποτέ μὲν νομίζεται ἄνω, ποτέ δέ κάτω, κατά τήν ἀξίαν δηλονότι, καί αὐτόν τόν λόγον ἢ τόν τρόπον, τῶν μετερχομένων τήν ἀρετήν, καί περί τήν θείαν κινουμένων γνῶσιν. Μακάριος δέ, ὁ κρατῶν ἄδυτον ἐν ἑαυτῶ, κατά τόν τοῦ Ναυῆ Ἰησοῦν, τόν τῆς δικαιοσύνης ἥλιον· ὅλον τό μέτρον τῆς κατά τήν παροῦσαν ζωὴν ἡμέρας, κακίας ἐσπέρα καί ἀγνωσίας μή περιγραφόμενον, ἵνα δυνηθῆ νομίμως τροπώσασθαι τούς ἐπανισταμένους αὐτοῦ πνηροῦς δαίμονας.

λβ΄. Ὑψούμενος ἐν ἡμῖν ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος διά πράξεως καί θεωρίας, πάντας ἔλκει πρὸς ἑαυτόν· τούς τε περί σάρκα καί ψυχήν καί φύσιν τῶν ὄντων ἡμετέρους λογισμούς τε καί λόγους, καί αὐτά τά μέλη τοῦ σώματος καί τὰς αἰσθήσεις κατ' ἀρετήν καί γνῶσιν ἀγιάζων, καί ὑπὸ τόν αὐτοῦ ζυγόν ποιούμενος. Ὁ τοίνυν θεατῆς τῶν θείων ἀναβαινέτω κατά σπουδήν, ἀκολουθῶν τῶ Λόγῳ· μέχρις οὗ φθάσῃ τόν τόπον, οὗ ἔστιν. Ἐκεῖ γάρ ἔλκει, καθὼς φησὶν ὁ Ἐκκλησιαστής, Καί εἰς τόπον αὐτοῦ ἔλκει· δηλονότι τούς ἀκουλοῦντας αὐτῶ, ὡς μεγάλῳ Ἀρχιερεῖ, καί εἰσάγοντι εἰς τὰ Ἅγια τῶν ἁγίων· ἐνθα τό καθ' ἡμᾶς αὐτός ὑπὲρ ἡμῶν πρόδρομος εἰσηλθεν.

λγ΄. Ὁ τήν κατ' εὐσέβειαν μετιῶν φιλοσοφίαν, καί πρὸς τὰς ἀοράτους παρατασσόμενος δυνάμεις· εὐχέσθω, τήν τε φυσικὴν διάκρισιν αὐτῶ παραμεῖναι (φῶς ἔχουσαν σύμμετρον), καί τήν φωτιστικὴν τοῦ Πνεύματος χάριν. Ἡ μὲν γάρ, παιδαγωγεῖ τήν σάρκα πρὸς ἀρετήν διά πράξεως· ἡ δέ, φωταγωγεῖ τόν νοῦν, τήν τῆς σοφίας πάντων προκρίναι συμβίωσιν· καθ' ἣν, τῶν τε τῆς κακίας ὀχυρωμάτων καί παντός ὑψώματος ἐπαιρομένου κατά τήν γνώσεως τοῦ Θεοῦ, ποιεῖται τήν καθαίρεσιν. Καί δηλοῖ δι' εὐχῆς αἰτῶν ὁ τοῦ Ναυῆ Ἰησοῦς, στήναι τόν ἥλιον κατά Γαβαῶ· τουτέστιν, ἄδυτον αὐτῶ τό φῶς τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ, κατά τό ὄρος τῆς κατά νοῦν θεωρίας φυλαχθῆναι· καί τήν σελήνην κατά φάραγγα· τουτέστι, τήν φυσικὴν διάκρισιν ἐπὶ τῆς σαρκικῆς ἀσθενείας κειμένην, ἀπό τῆς ἀρετῆς ἀναλλοίωτον διαμεῖναι.

(1141) λδ΄. Ἡ Γαβαῶ ἔστιν, ὁ ὑψηλὸς νοῦς· ἡ δέ φάραγξ ἔστιν ἡ τῶ θανάτῳ ταπεινωθεῖσα σὰρξ. Καί ὁ μὲν ἥλιός ἔστιν, ὁ φωτίζων τόν νοῦν Λόγος, καί χορηγῶν αὐτῶ θεωρημάτων δυνάμιν· καί πάσης ἀγνοίας αὐτόν ἀπαλλάσσω· ἡ δέ σελήνη, ὁ κατά φύσιν νόμος ἔστιν, ὁ πείθων τήν σάρκα νομίμως ὑποταγῆναι τῶ πνεύματι, πρὸς τό δέξασθαι τῶν ἐντολῶν τήν ζυγόν. Φύσεως δέ σύμβολον ἡ σελήνη, διά τό τρεπτόν· ἀλλ' ἐν τοῖς ἁγίοις ἄτρεπτος διαμένει, διά τήν ἀναλλοίωτον ἔξιν τῆς ἀρετῆς.

λε΄. Οὐκ ἔξω τῶν ζητούντων χρή ζητεῖσθαι τόν Κύριον· ἀλλ' ἐν ἑαυτοῖς, διά τήν ἐν ἔργοις πίστεως αὐτόν χρή ζητεῖν τούς ζητοῦντας. Ἐγγύς γάρ σου, φησί, τό ῥῆμά ἔστιν ἐν τῶ στόματί σου καί ἐν τῇ καρδίᾳ σου· τουτέστι τό ῥῆμα τῆς πίστεως· ὡς αὐτοῦ ὄντος τοῦ Χριστοῦ καί ῥήματος τοῦ ζητουμένου.

λς΄. Μήτε τό ὕψος τῆς θεϊκῆς ἀπειρίας ἐννοήσαντες, ἀπελπίσωμεν τήν τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίαν, ὡς οὐ φθάνουσαν διά τό ὕψος μέχρις ἡμῶν· μήτε ἀπειρον βάθος τῆς ἡμῶν διά τήν ἀμαρτίαν πτώσεως ἐνθυμηθέντες, ἀνάστασιν γίνεσθαι τῆς ἐν ἡμῖν νεκρωθείσης ἀρετῆς ἀπιστήσωμεν. Ἀμφοτέρω γάρ δυνατά τῶ Θεῶ· καί τό κατελθεῖν καί φωτίσαι τόν νοῦν ἡμῶν διά γνώσεως· καί τό ἀναστῆσαι πάλιν τήν ἀρετήν ἐν ἡμῖν, καί ἑαυτῶ συνυψῶσαι διά τῶν ἔργων τῆς δικαιοσύνης. Μή γάρ εἴπῃς, φησὶν, ἐν τῇ καρδίᾳ σου· Τίς ἀναβήσεται εἰς τόν οὐρανόν; τουτέστι Χριστόν καταγαγεῖν· ἢ, Τίς καταβήσεται εἰς τήν ἄβυσσον; τουτέστι Χριστόν ἐκ νεκρῶν ἀναγαγεῖν. Τυχόν δέ κατ' ἄλλην ἐκδοχὴν, ἄβυσσός ἐστι, πάντα τά μετά Θεόν· ἐν οἷς ὅλος ὅλοις κατά πρόνοιαν ὁ τοῦ Θεοῦ γίνεται Λόγος, ὡς ζωὴ νεκροῖς ἐπιφοιτῶσα τοῖς οὔσι. Νεκρά γάρ πάντα τὰ

ζῶντα μεθέξει ζωῆς. Οὐρανόν δέ, τήν φυσικήν τοῦ Θεοῦ κρυφίότητα, καθ' ἣν πᾶσιν ἔστιν ἀκατάληπτος. Εἰ δέ τις ἐκλάβοι πάλιν, οὐρανόν μὲν εἶναι τόν τῆς θεολογίας λόγον· ἄβυσσον δέ, τό τῆς οἰκονομίας μυστήριον οὐκ ἀπεικόντως ἔρεϊ κατά τόν ἑμὸν λόγον. Ἀμφότερα γάρ δυσεπίβατα τοῖς ἀποδεικτικῶς ζητεῖν ἐπιχειροῦσι· μᾶλλον δέ παντελῶς ἄβατα, δίχα πίστεως ἐρευνώμενα.

λζ'. Ἐν μὲν πρακτικῶ, τοῖς τῶν ἀρετῶν τρόποις παχυνόμενος ὁ λόγος, γίνεται σάρξ· ἐν δέ τῷ θεωρητικῶ, τοῖς πνευματικοῖς νοήμασι λεπτυνόμενος, γίνεται ὡσπερ ἦν ἐν ἀρχῇ, Θεός Λόγος.

λη'. Ποιεῖ σάρκα τόν λόγον, ὁ παραδείγμασι καί ῥήμασι παχυτέροις διά τήν ἀνάλογον τῶν ἀκουόντων δύναμιν, ἠθικήν τοῦ λόγου τήν διδασκαλίαν ποιούμενος· καί πάλιν ποιεῖ πνεῦμα τόν λόγον, ὁ τοῖς ὑψηλοῖς θεωρήμασι τήν μυστικήν ἐκτιθέμενος θεολογίαν.

λθ'. Ὁ μὲν ἐκ τῶν θέσεων καταφατικῶς θεολογῶν, σάρκα ποιεῖ τόν λόγον· οὐκ ἔχων ἄλλοθεν, ἢ ἐκ τῶν ὀρωμένων καί ψηλαφωμένων τόν Θεόν γινώσκειν ὡς αἴτιον· (1144) ὁ δέ ἀποφατικῶς ἐκ τῶν ἀφαιρέσεων θεολογῶν, πνεῦμα ποιεῖ τόν λόγον, ὡς ἐν ἀρχῇ Θεόν ὄντα, καί πρὸς Θεόν ὄντα, ἐξ οὐδενός τό παράπαν τῶν γνωσθῆναι δυναμένων, καλῶς γινώσκων τόν ὑπεράγνωστον.

μ'. Ὁ μαθῶν ὀρῦσειν κατά τούς πατριάρχας διά πράξεως καί θεωρίας τά ἐν αὐτῷ τῆς ἀρετῆς καί τῆς γνώσεως φρέατα, τόν Χριστόν ἔνδον εὐρήσει τήν πηγὴν τῆς ζωῆς· ἀφ' ἧς πίνειν ἡμᾶς ἡ σοφία παρακελεύεται, λέγουσα· Πίνε ὕδατα ἀπό σῶν ἀγγείων, καί ἀπό σῶν φρεάτων πηγῆς· ὅπερ ποιοῦντες, εὐρήσομεν ἔνδον ἡμῶν ὄντας τούς αὐτῆς θησαυρούς.

μα'. Οἱ κτηνωδῶς πρὸς μόνην τήν αἴσθησιν ζῶντες, ἐπισφαλῶς ἑαυτοῖς σάρκα ποιοῦσι τόν λόγον· εἰς ὑπηρεσίαν μὲν παθῶν, τοῖς τοῦ Θεοῦ καταχρώμενοι κτίσμασι· τόν δέ τῆς σοφίας τῆς πᾶσιν ἐμφαινομένης, οὐ κατανοοῦντες λόγον, πρὸς τό γινῶναι καί δοξάσαι τόν Θεόν ἐκ τῶν αὐτοῦ ποιημάτων· καί συνιέναι πόθεν, καί τί, καί ἐπὶ τίνι, καί ποῦ φέρεσθαι διά τῶν ὀρωμένων γεγονάμεν· ἀλλ' ἐν σκότει τόν αἰῶνα τοῦτον διαπορευόμενοι, μόνην τήν περί Θεόν ἀμφοῖν ταῖν χεροῖν ψηλαφῶσιν ἀγνωσίαν.

μβ'. Οἱ μόνω τῷ ῥητῷ τῆς ἀγίας Γραφῆς παρακαθήμενοι, καί τῇ σωματικῇ τοῦ νόμου λατρεία δεσμοῦντες τῆς ψυχῆς τό ἀξίωμα, ψεκτῶς ποιοῦσιν ἑαυτοῖς σάρκα τόν λόγον· ἀλόγων ζῶων θυσίαις εὐαρεστεῖσθαι νομίζοντες τόν Θεόν· οἷς πολὺ τό σῶμα πεφρόντισται, τοῖς ἐκτός καθαρσίοις· τῆς δέ ψυχῆς παρημέληται τό κάλλος, ταῖς τῶν παθῶν κηλίσι στιζόμενον· ὑπὲρ ἧς, ἢ πᾶσα τῶν ὀρωμένων προβέβληται δύναμις, καί πᾶς λόγος θεῖος καί νόμος ἐκδέδοται.

μγ'. Εἰς πτώσιν καί ἀνάστασιν πολλῶν κεῖσθαι τόν Κύριον λέγει τό ἅγιον Εὐαγγέλιον. Οὐκοῦν σκοπήσωμεν, μήπως εἰς πτώσιν μὲν, τῶν τε πρὸς μόνην τήν αἴσθησιν τήν ὀρωμένην θεωρούντων κτίσιν, καί τῶν μόνω τῷ ῥητῷ στοιχούντων τῆς ἀγίας Γραφῆς· ὡς μὴ δυναμένων πρὸς τό καινόν πνεῦμα διαβῆναι τῆς χάριτος διά τήν ἄνοιαν· ἀνάστασιν δέ, τῶν πνευματικῶς τά τε κτίσματα τοῦ Θεοῦ καί τά ῥήματα θεωρούντων τε καί ἀκουόντων, καί τοῖς καθήκουσι τρόποις μόνης τῆς κατά ψυχὴν θείας εἰκόνας ἐπιμελουμένων.

μδ'. Τό, κεῖσθαι τόν Κύριον εἰς πτώσιν πολλῶν καί ἀνάστασιν ἐν τῷ Ἰσραὴλ, ἐπαινετῶς μόνον νοούμενον, εἰς πτώσιν μὲν νοεῖται, τῶν ἐν ἐκάστῳ τῶν πιστευόντων τῶν παθῶν τε καί πονηρῶν λογισμῶν· ἀνάστασιν δέ, τῶν ἀρετῶν καί παντός θεοφιλοῦς λογισμοῦ

με'. (1145) Ὁ μόνον τῶν ἐν γενέσει καί φθορᾷ δημιουργόν νομίζων τόν Κύριον, εἰς κηπουρόν αὐτόν παραγνωρίζει, κατά τήν Μαγδαληνὴν Μαρίαν. Διό πρὸς ὠφέλειαν φεύγει τοῦ τοιοῦτου τήν ἀφήν ὁ Δεσπότης, μήπω παρ' αὐτῷ δυνηθεῖς

ἀναβῆναι πρὸς τὸν Πατέρα, λέγων· Μὴ μου ἄπτου. Γινώσκει γάρ βλάπτεσθαι, τὸν μετὰ τοιαύτης αὐτῷ προσερχόμενον ταπεινοτέρας προλήψεως.

μστ'. Οἱ διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων κατὰ τὴν Γαλιλαίαν ἐν τῷ ὑπερώῳ κλείσαντες τὰς θύρας καθήμενοι· τουτέστι, οἱ διὰ τὸν φόβον τῶν πνευμάτων τῆς πονηρίας, κατὰ τὴν χώραν τῶν ἀποκαλύψεων, ἐν τῷ ὕψει τῶν θείων θεωρημάτων ἀσφαλῶς βεβηκότες, θυρῶν δίκην μύσαντες τὰς αἰσθήσεις, παραγινόμενον ἀγνώστως δέχονται τὸν τοῦ Θεοῦ Λόγον, ἄνευ τῆς κατ' αἴσθησιν ἐνεργείας αὐτοῖς ἐπιφαινόμενον· ἀπάθειάν τε διὰ τῆς ἐμπνεύσεως δωρούμενον· καὶ τὴν κατὰ πνευμάτων πονηρῶν ἐξουσίαν παρέχοντα, καὶ δεικνύοντα τῶν αὐτοῦ μυστηρίων τὰ σύμβολα.

μη'. Ἡ γῆ τῶν Χαλδαίων ἐστίν, ὁ ἐμπαθὴς βίος· ἐν ᾧ τῶν ἀμαρτημάτων δημιουργεῖται καὶ προσκυνεῖται τὰ εἰδῶλα. Ἡ δὲ Μέση τῶν ποταμῶν ἐστίν, ὁ ἐπαμφοτερίζων τοῖς ἐναντίοις τρόπος. Ἡ δὲ γῆ τῆς ἐπαγγελίας ἐστίν, ἡ παντός ἀγαθοῦ πεπληρωμένη κατάστασις. Πᾶς οὖν ὁ ταύτης κατὰ τὸν παλαιὸν Ἰσραὴλ ἀμελῶν τῆς ἕξεως, πρὸς δουλείαν πάλιν κατασύρεται παθῶν, τῆς δοθείσης ἐλευθερίας στερούμενος.

μθ'. Σημειωτέον, ὡς οὐδεὶς τῶν ἀγίων ἐκουσίως φαίνεται κατελθὼν εἰς τὴν Βαβυλωνίαν. Οὐ γάρ θέμις, οὔτε συνέσεως ἐστὶ λογικῆς, τῶν ἀγαθῶν ἀνθαιρεῖσθαι τὰ χείρονα, τοὺς τὸν Θεὸν ἀγαπῶντας. Εἰ δὲ τινες αὐτῶν κατὰ βίαν ἐκεῖ τῷ λαῷ συναπήχθησαν, νοοῦμεν διὰ τούτων τοὺς μὴ προηγουμένως, ἀλλὰ κατὰ περίστασιν, σωτηρίας ἕνεκεν τῶν χρηζόντων (1148) χειραγωγίας, ἀφέντας τὸν ὑψηλότερον τῆς γνώσεως λόγον, καὶ τὴν περὶ παθῶν μετερχομένους διδασκαλίαν· καθ' ἣν καὶ ὁ μέγας Ἀπόστολος ἐν σαρκὶ λυσιτελέστερον ἔκρινεν εἶναι· τουτέστι, τῇ ἠθικῇ διδασκαλίᾳ, διὰ τοὺς μαθητάς· ὅλον ἔχων τὸν πόθον ἀναλύσαι τῆς ἠθικῆς διδασκαλίας, καὶ σὺν Χριστῷ γενέσθαι, διὰ τῆς κατὰ νοῦν ὑπερκοσμίου καὶ ἀπλῆς θεωρίας.

ν'. Ὡσπερ πνιγόμενον τῷ πονηρῷ πνεύματι τὸν Σαούλ, ψάλλων μετὰ τῆς κιννύρας ἀνέπαυεν ὁ μακάριος Δαβίδ· οὕτω καὶ πᾶς λόγος πνευματικός, γνωστικοῖς ἠδυνόμενος θεωρήμασιν, ἀναπαύει τὸν ἐπιληπτειούμενον νοῦν, τῆς πνιγούσης αὐτὸν πονηρᾶς ἐλευθερῶν συνειδήσεως.

να'. Πυρρᾶκης μετὰ κάλλους ὀφθαλμῶν ἐστὶ κατὰ τὸν μέγα Δαβίδ, ὁ τῷ φαιδρῷ τοῦ κατὰ Θεὸν βίου, τὸν τῆς γνώσεως λόγον ἔχων συνεπιλάμποντα· καθ' οὓς ἡ πρᾶξις τε καὶ ἡ θεωρία συνεστήκασιν· ἡ μὲν, ἀρετῶν λαμπρυνομένη τρόποις· ἡ δὲ, θείοις φωτιζομένη νοήμασιν.

νβ'. Ἡ μὲν τοῦ Σαούλ βασιλεία, τῆς σωματικῆς τοῦ νόμου λατρείας ἐστὶν εἰκὼν· ἣν ὁ Κύριος κατήργησεν, ὡς μηδὲν τελειώσασαν. Οὐδὲν γάρ, φησὶν, ἐτελείωσεν ὁ νόμος. Ἡ δὲ τοῦ μεγάλου Δαβίδ βασιλεία, τῆς εὐαγγελικῆς ἐστὶ λατρείας προδιατύπωσις· πάντα γάρ τὰ ἐν καρδίᾳ τοῦ Θεοῦ θελήματα τελειῶς περιέχει.

νγ'. Ὁ Σαούλ, ὁ φυσικός ἐστὶ νόμος· ὁ κατ' ἀρχὰς κυριεύειν τῆς φύσεως παρά τοῦ Κυρίου λαχών. Ὅς ἐπειδὴ παρέβη τὴν ἐντολήν διὰ παρακοῆς, φεισάμενος τοῦ Ἀγάγ βασιλέως Ἀμαλήκ· τουτέστι τοῦ σώματος· καὶ πρὸς τὰ πάθη κατώλισθεν· ἐξωθεῖται τῆς βασιλείας, ἵνα παραλάβῃ τὸν Ἰσραὴλ ὁ Δαβίδ· τουτέστιν ὁ νόμος τοῦ νεύματος, ὁ γεννῶν τὴν εἰρήνην τὴν οἰκοδομοῦσαν περιφανῶς τῷ Θεῷ τὸν τῆς θεωρίας ναόν.

νδ'. Σαμουὴλ ὑπακοή Θεοῦ ἐρμηνεύεται. Οὐκοῦν ἕως ἄν καθ' ὑπακοὴν ὁ λόγος ἐν ἡμῖν ἱερατεύῃ, κἄν φείσῃται τοῦ Ἀγάγ ὁ Σαούλ· τουτέστι, τοῦ χοϊκοῦ φρονήματος· ἀλλ' οὖν ἀποκτενεῖ τοῦτον ζηλώσας ὁ ἱερεὺς Λόγος, καὶ πλήττει καταισχύων τὸν φιλαμαρτήμονα νοῦν, ὡς παραβάτην τῶν θείων δικαιωμάτων.

νε'. Ἐπᾶν ὁ νοῦς ὑψηλοφρονήσας, τὸν κατὰ παθῶν αὐτὸν χρίσαντα τῆς διδασκαλίας λόγον, διὰ τῆς (1149) προσηκούσης ἐρεῦνης ἐπερωτῶν περὶ τῶν

ποιητέων καί οὐ ποιητέων παύσαιτο, τοῖς πάθεσι πάντως ἐξ ἀγνοίας ἀλίσκεται· δι' ὧν κατὰ μέρος τοῦ Θεοῦ χωριζόμενος, ἐν ταῖς ἀκουσίαις περιστάσεσι προσχωρεῖ τοῖς δαίμοσι, τὴν κοιλίαν θεοποιῶν· ἐκεῖθεν εὐρέσθαι θέλων τῶν πιεζόντων παράκλησιν. Καί πειθέτω σε Σαούλ, ἐν πᾶσι σύμβουλον μὴ λαμβάνων τὸν Σαμουήλ, ἐξ ἀνάγκης πρὸς εἰδωλολατρίαν μεταστρεφόμενος, καί τὴν Ἐγγαστρίμυθον ὡς δὴ τινα Θεὸν ἐπερωτᾶν ἀνεχόμενος.

νσ'. Ὁ τὸν ἄρτον εὐχόμενος λαβεῖν τὸν ἐπιούσιον, οὐ πάντως ὅλον δέχεται καθὼς αὐτός ὁ ἄρτος ἐστίν· ἀλλὰ καθὼς αὐτός ὁ δεχόμενος δύναται. Πᾶσι μὲν γὰρ ἑαυτὸν δίδωσι τοῖς αἰτούσι ὁ τῆς ζωῆς ἄρτος ὡς φιλόανθρωπος, οὐ κατὰ τό αὐτό δέ πᾶσιν· ἀλλὰ τοῖς μὲν μεγάλα δικαιοσύνης ἔργα πεποιηκόσι, πλείονως τοῖς δέ τούτων ἥττοσιν, ἡττόνως· ἐκάστῳ καθὼς ἢ κατὰ νοῦν ἀξία δέξασθαι δύναται.

νζ'. Ὁ Κύριος ποτέ μὲν ἀποδημεῖ, ποτέ δέ ἐνδημεῖ. Ἀποδημεῖ, κατὰ τὴν πρόσωπον πρὸς πρόσωπον θεωρίαν· ἐνδημεῖ, κατὰ τὴν ἐν ἐσόπτρῳ καί αἰνίγμασι θεωρίαν.

νη'. Τῷ μὲν πρακτικῷ, ἐνδημεῖ διὰ τῶν ἀρετῶν ὁ Κύριος· τοῦ δέ μηδένα λόγον ποιουμένου τῆς ἀρετῆς, ἀποδημεῖ. Καί ἄλιν, τῷ μὲν θεωρητικῷ, διὰ γνώσεως τῶν ὄντων ἀληθοῦς ἐνδημεῖ· τοῦ δέ ταύτης κατὰ τι παρασφαλέντος, ἀποδημεῖ.

νθ'. Ἀποδημεῖ σαρκός, ὁ πρὸς τὴν γνωστικὴν ἔξιν μεταβάς ἀπὸ τῆς πρακτικῆς· ἀρπαζόμενος ὡς ἐν νεφέλαις, τοῖς ὑψηλοτέροις νοήμασιν, εἰς τὸν διαφανῆ τῆς μυστικῆς θεωρίας ἀέρα· καθ' ὃν σύν Κυρίῳ εἶναι δυνησεται πάντοτε. Ἐκδημεῖ δέ ἀπὸ τοῦ Κυρίου, ὁ μήπω δίχα τῶν κατ' αἴσθησιν ἐνεργειῶν καθαρῶ νοῖ θεωρῆσαι κατὰ τό ἐφικτόν τὰ νοήματα δυνάμενος, καί τὸν περὶ τοῦ Κυρίου λόγον ἀπλοῦν χωρὶς αἰνιγμάτων μὴ χωρῶν.

ξ'. Ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος, οὐ μόνον καθότι σεσάρκωται λέγεται σὰρξ· ἀλλὰ καθότι Θεὸς Λόγος ἀπλῶς νοούμενος ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν Θεὸν καί Πατέρα, καί σαφεῖς καί γυμνοὺς τοὺς τῆς ἀληθείας περὶ τῶν ὄλων ἔχων τύπους, οὐ περιέχει παραβολὰς καί αἰνίγματα· οὐδὲ ἱστορίας δεομένης ἀλληγορίας· ἐπὶ δὲ ἀνθρώποις ἐπιδημήσει μὴ δυναμένοις γυμνῶ τῷ νοῖ γυμνοῖς προσβάλλειν νοητοῖς· ἀπὸ τῶν αὐτοῖς συνήθων διαλεγόμενος, διὰ τῆς τῶν ἱστοριῶν καί αἰνιγμάτων καί παραβολῶν καί σκοτεινῶν λόγων ποικιλίας (1152) συντιθέμενος, γίνεται σὰρξ. Κατὰ γὰρ τὴν πρώτην προσβολήν, οὐ γυμνῶ προσβάλλει Λόγῳ ὁ ἡμέτερος νοῦς· ἀλλὰ Λόγῳ σεσαρκωμένῳ· δηλαδή τῇ ποικιλίᾳ τῶν λέξεων· Λόγῳ μὲν ὄντι, τῇ φύσει· σαρκὶ δὲ τῇ ὄψει· ὥστε τοὺς πολλοὺς, σάρκα καί οὐ Λόγον ὄραν δοκεῖν κἄν εἰ κατὰ ἀλήθειαν ἐστὶ Λόγος. Οὐ γὰρ ὅπερ δοκεῖ τοῖς πολλοῖς, τοῦτο τῆς Γραφῆς ἐστὶν ὁ νοῦς, ἀλλ' ἕτερον παρά τό δοκοῦν. Ὁ γὰρ Λόγος, δι' ἐκάστου τῶν ἀναγεγραμμένων ῥημάτων γίνεται σὰρξ.

ξα'. Ἡ ἀπαρχὴ τῆς πρὸς εὐσέβειαν μαθητείας τῶν ἀνθρώπων, ὡς πρὸς σάρκα γίνεσθαι πέφυκε. Γράμματι γάρ, ἀλλ' οὐ πνεύματι κατὰ τὴν πρώτην εἰς θεοσέβειαν προσβολήν ὁμιλοῦμεν. Κατὰ μέρος δὲ προσβαίνοντες τῷ πνεύματι κατὰ τό παχὺ τῶν ῥημάτων τοῖς λεπτοτέροις θεωρήμασιν ἀποξέοντες, ἐν καθαρῷ καθαρῶς τῷ Χριστῷ γινόμεθα κατὰ τό δυνατόν ἀνθρώποις· εἰς τό δύνασθαι λέγειν κατὰ τὸν Ἀπόστολον· Εἰ καί ἐγνώκαμεν κατὰ σάρκα Χριστόν, ἀλλὰ νῦν οὐκέτι γινώσκομεν· διὰ τὴν ἀπλῆν δηλονότι πρὸς τὸν Λόγον χωρὶς τῶν ἐπ' αὐτῷ καλυμμάτων τοῦ νοός προσβολήν· ἀπὸ τοῦ σάρκα τὸν Λόγον γινώσκειν, εἰς τὴν, ὡς Μονογενοῦς παρά Πατρός αὐτοῦ δόξαν προκόψαντες.

ξβ'. Ὁ τὴν ἐν Χριστῷ ζήσας ζωὴν, τὴν τε τοῦ νόμου καί τῆς φύσεως ὑπερέβη δικαιοσύνην· ὅπερ ὁ θεῖος ἐνδεικνύμενος Ἀπόστολος φησιν· Ἐν γὰρ Χριστῷ Ἰησοῦ, οὔτε περιτομὴ ἐστίν, οὔτε ἀκροβυστία. Διὰ μὲν τῆς περιτομῆς, τὴν νομικὴν δικαιοσύνην δηλώσας· διὰ δὲ τῆς ἀκροβυστίας, τὴν φυσικὴν ἰσονομίαν αἰνιζάμενος.

ξγ'. Οἱ μὲν, δι' ὕδατος ἀναγεννῶνται καὶ πνεύματος· οἱ δέ, ἐν πνεύματι ἀγίῳ καὶ πυρὶ τό βάπτισμα δέχονται. Τὰ τέσσαρα δέ ταῦτα, τό ὕδωρ τέ φημι, καὶ τό πνεῦμα, καὶ τό πῦρ, καὶ τό πνεῦμα ἅγιον, τό ἔν καὶ τό αὐτό Πνεῦμα νοῶ τοῦ Θεοῦ. Τοῖς μὲν γάρ ὕδωρ ἐστί τό Πνεῦμα τό ἅγιον, ὡς ῥυπτικόν τῶν ἐκτός περί τό σῶμα μολυσμῶν· τοῖς δέ πνεῦμα μόνον, ὡς ἐνεργητικόν τῶν κατ' ἀρετήν ἀγαθῶν· τοῖς δέ πῦρ, ὡς καθαρτικόν τῶν ἐντός κατά τό βάθος περί ψυχὴν κηλίδων· τοῖς δέ κατά τόν μέγαν Δανιήλ, πνεῦμα ἅγιον, ὡς σοφίας καὶ γνώσεως χορηγόν. Ἐκ γάρ τῆς διαφόρου περί τό ὑποκείμενον ἐνεργείας, διαφόρους λαμβάνει τό ἔν καὶ αὐτό Πνεῦμα τὰς προσηγορίας.

ξδ'. Ὁ νόμος τό Σάββατον δέδωκεν, ἵνα, φησίν, ἀναπαύσῃται τό ὑποζύγιόν σου καὶ ὁ παῖς σου. Ἀμφότερα δέ ταῦτα δι' αἰνιγμάτων τό σῶμα δηλοῦσι. Τοῦ γάρ πρακτικοῦ νοός ὑποζύγιόν ἐστί τό σῶμα, ἀχθοφορεῖν βία τοῖς τρόποις τῶν ἀρετῶν κατά τήν πρᾶξιν ἀναγκαζόμενον. Τοῦ δέ θεωρητικοῦ παῖς, ὡς ἤδη λογισθέν θεωρήμασι, καὶ λογικῶς ταῖς γνωστικαῖς ἐπιταγαῖς τοῦ νοός ὑπηρετούμενον. (1153) Ἀμφοτέροις δέ Σάββατόν ἐστί, τῶν αὐτοῖς ἐνεργουμένων κατά τε πρᾶξιν καὶ θεωρίαν καλῶν, τό πέρας, τήν πρόσφορον ἐκάστῳ παρέχον ἀνάπαυσιν.

ξε'. Ὁ τήν ἀρετήν μετά τῆς πρεπούσης γνώσεως ἐξανύων, ὑποζύγιον ἔχει τό σῶμα, λόγῳ ἐλαύνων πρὸς τήν τῶν καθηκόντων ἐνέργειαν· παῖδα δέ, τόν ἐπ' ἀρετῆ κατὰ τήν πρᾶξιν τρόπον· ἡγουν αὐτόν τόν καθ' ὃν ἡ ἀρετή πέφυκε γίνεσθαι τρόπον· ὡσπερ ἀργυρίῳ τοῖς διακριτικοῖς ὠνηθέντα λογισμοῖς. Σάββατον δέ, ἡ κατ' ἀρετήν ἀπαθῆς καὶ εἰρηναία τῆς τε ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος κατάστασις, ἡγουν ἀναλλοίωτος ἔξις.

ξστ'. Ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος, τοῖς μὲν ἔτι περί τὰ σωματικά τῆς ἀρετῆς εἶδη τό πλέον ἔχουσι τῆς φροντίδος, ἄχυρον γίνεται καὶ χόρτος· διατρέφων αὐτῶν τό παθητικόν τῆς ψυχῆς μέρος, πρὸς τήν τῶν ἀρετῶν ὑπηρεσίαν· τοῖς ἀνηγμένοις δέ τῇ θεωρίᾳ τῆς ἀληθοῦς τῶν θείων κατανοήσεως, ἔστιν ἄρτος διατρέφων αὐτῶν τῆς ψυχῆς τό νοερόν πρὸς θεοειδῆ τελειότητα. Διό τούς πατριάρχας εὐρίσκομεν ἐπισιτιζομένους ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ ἑαυτοῖς ἄρτους, καὶ τοῖς ὄνοις αὐτῶν χορτάσματα. Καὶ ὁ ἐν τοῖς Κριταῖς δέ Λευίτης, τῷ ἐν Γαβαᾶ ξεναγήσαντι αὐτόν πρεσβύτερῳ φησίν· Εἰσί καὶ ἡμῖν ἄρτοι, καὶ τοῖς ὄνοις ἡμῶν ἄχυρα· καὶ οὐκ ἔστιν ὑστέρημα τοῖς παισὶ σου, παντός τινος.

ξζ'. Ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος καὶ δρόσος λέγεται καὶ ἔστιν· καὶ ὕδωρ καὶ πηγὴ καὶ ποταμός, ὡς γέγραπται· κατὰ τήν ὑποκειμενικὴν δηλονότι τῶν δεχομένων δύναμιν, ταῦτα καὶ ὦν καὶ γινόμενος. Τοῖς μὲν γάρ ἐστί δρόσος, ὡς τῆς ἔξωθεν ἐπικειμένης αὐτοῖς περί τό σῶμα τῶν παθῶν πυρώσεως τε καὶ ἐνεργείας, σβεστικός. Τοῖς δέ τό βάθος τῷ ἰῶ τῆς κακίας φρυσσομένοις [Fr. et guidm Regii φρυσσομένοις], ἐστί ὕδωρ· οὐ μόνον ὡς δι' ἀντιπαθείας τοῦ ἀντικειμένου φθαρτικός, ἀλλὰ καὶ ὡς μεταδοτικός ζωτικῆς πρὸς τό εἶναι δυνάμεως. Πηγὴ δέ, ἀεννάως ἔχουσιν ἀναβλύζουσαν τήν ἔξιν τῆς θεωρίας, ὡς σοφίας χορηγός. Ποταμός δέ, τοῖς τήν εὐσεβῆ καὶ (1156) ὀρθὴν καὶ σωτήριον ποταμηδόν προχέουσι διδασκαλίαν ὡς ἀνθρώπους, καὶ κτήνη καὶ θηρία καὶ φυτὰ δαψιλῶς ποτίζων· ἵνα καὶ ἀνθρωποὶ θεωθῶσι, τοῖς τῶν λεγομένων ὑψωθέντες νοήμασι· καὶ οἱ κτηνωθέντες τοῖς πάθεσι, διὰ τῆς ἀκριβοῦς τῶν κατ' ἀρετήν τρόπων ἀποδείξεως ἀνθρωπισθέντες, τήν φυσικὴν ἐπαναλάβωσι λογιότητα· καὶ οἱ θηριωθέντες ταῖς πονηραῖς ἔξεσι καὶ κακοπραγίαις, διὰ τῆς προσηνοῦς τε καὶ εὐαφοῦς παραινέσεως τιθασσευθέντες, πρὸς τήν τῆς φύσεως ἐπανέλθωσιν ἡμερότητα· καὶ οἱ φυτῶν δίκην ἀναισθητοῦντες τῶν ἀγαθῶν, διὰ τῆς εἰς βάθος τοῦ λόγου διαβάσεως ἀπαλυθέντες, λάβωσιν αἴσθησιν πρὸς καρπογονίαν, καὶ δύναμιν τήν αὐτοῦς διατρέφουσαν, τοῦ λόγου ποιότητα.

ξη'. Ὀδός ἐστιν ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος, τοῖς καλῶς κατά τήν πρακτικὴν, καὶ εὐτόνως τό τῆς ἀρετῆς τρέχουσι στάδιον· καὶ μήτε δεξιά διὰ κενοδοξίας, μήτε ἀριστερά διὰ τῆς πρὸς τὰ πάθη ῥοπῆς ἐκκλίνουσιν, εὐθύνων κατά Θεόν τὰ διαβήματα· ὅπερ εἰς τέλος μὴ φυλάξας Ἀσά ὁ βασιλεύς Ἰούδα, λέγεται περὶ τό γῆρας αὐτοῦ πεπονηκέναι τούς πόδας· ὡς περὶ τόν δρόμον τοῦ κατά Θεόν βίου ἀσθενήσας.

ξθ'. Θύρα λέγεται τοῦ Θεοῦ Λόγος, ὡς τούς καλῶς πᾶσαν διηνηκότητας τήν ὁδόν τῶν ἀρετῶν κατά τόν ἄμεπτον δρόμον τῆς πράξεως, πρὸς γνῶσιν εἰσάγων· καὶ ὡς φῶς, δεικνύς τούς πολυφαιεῖς τῆς σοφίας θησαυρούς. Ὁ αὐτός γάρ καὶ ὁδός ἐστι καὶ θύρα καὶ κλείς καὶ βασιλεία· ὁδός μὲν, ὡς ὁδηγός· κλείς δέ, ὡς ἀνοίγων τοῖς ἀξίοις τῶν θείων καὶ ἀνοιγόμενος· θύρα δέ, ὡς εἰσαγωγεὺς· βασιλεία δέ, ὡς κληρονομούμενος, καὶ κατά μέθεξιν ἐν πᾶσι γινόμενος.

ο'. Φῶς ὁ Κύριος λέγεται, καὶ ζωὴ καὶ ἀνάστασις καὶ ἀλήθεια. Φῶς μὲν καὶ ὡς λαμπρότης, ψυχῶν, καὶ ὡς ἀγνοίας σκότους διώκτης· καὶ ὡς φωτίζων τόν νοῦν πρὸς κατανόησιν τῶν ἀπορρήτων· καὶ δεικνύς, τὰ μόνους θεατὰ τοῖς καθαροῖς μυστήρια· ζωὴ δέ, ὡς τήν πρέπουσαν ψυχαῖς ἀγαπώσας τόν Κύριον ἐν τοῖς θείοις παρεχόμενος κίνησιν· ἀνάστασις δέ, ὡς τῆς νεκρῶν τῶν ὑλικῶν προσπαθείας ἐγείρων τόν νοῦν, φθορᾶς παντοίας καθαρὸν καὶ νεκρότητος· ἀλήθεια δέ, ὡς ἔξιν τῶν ἀγαθῶν τοῖς ἀξίοις δωρούμενος ἄτρεπτον.

οα'. Ὁ μὲν τοῦ Θεοῦ, καὶ Πατρός Θεός Λόγος, ἐκάστη μυστικῶς ἐνυπάρχει τῶν οἰκείων ἐντολῶν· ὁ δέ Θεός καὶ Πατήρ, ὅλος ἐστίν ἀχώριστος ἐν ὅλῳ τῷ οἰκείῳ Λόγῳ φυσικῶς. Ὁ τοίνυν δεχόμενος θείαν ἐντολήν καὶ ποιῶν αὐτήν, τόν ἐν αὐτῇ τοῦ Θεοῦ δέχεται Λόγον. Ὁ δέ τόν Λόγον διὰ τῶν ἐντολῶν δεξάμενος, δι' αὐτοῦ τόν ἐν αὐτῷ φυσικῶς ὄντα συνεδέξατο Πατέρα, καὶ τό ἐν αὐτῷ φυσικῶς ὄν συνεδέξατο Πνεῦμα. (1157) Ἀμὴν γάρ, φησι, λέγω ὑμῖν, ὁ λαμβάνων ὃν τινα πέμψω, ἐμέ λαμβάνει· ὁ δέ ἐμέ λαμβάνων, λαμβάνει τόν πέμψαντά με. Ὁ γοῦν ἐντολήν δεξάμενος καὶ ποιήσας αὐτήν, λαβὼν ἔχει μυστικῶς τήν ἀγίαν Τριάδα.

οβ'. Δοξάζει τόν Θεόν ἐν ἑαυτῷ, οὐχ ὁ λόγοις μόνον γεραίρων τόν Θεόν, ἀλλ' ὁ διὰ τόν Θεόν ὑπέρ ἀρετῆς τὰ τῶν πόνων ὑπομένων παθήματα· καὶ ἀντιδοξάζεται παρά Θεοῦ, τήν ἐν τῷ Θεῷ δόξαν, οἷον ἀρετῆς ἔπαθλον κατά μέθεξιν τήν τῆς ἀπαθείας κομιζόμενος χάριν. Πᾶς γάρ ὁ δοξάζων τόν Θεόν ἐν ἑαυτῷ διὰ τῶν κατά τήν πρακτικὴν ὑπέρ ἀρετῆς παθημάτων, καὶ αὐτός ἐν τῷ Θεῷ δοξάζεται, διὰ τῆς κατά τήν θεωρίαν ἀπαθοῦς τῶν θείων ἐλλάμψεως. Φησί γάρ ὁ Κύριος ἐπὶ τό πάθος ἐρχόμενος· Νῦν ἐδοξάσθη ὁ Υἱός τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ὁ Θεός ἐδοξάσθη ἐν αὐτῷ. Εἰ ὁ Θεός ἐδοξάσθη ἐν αὐτῷ, καὶ ὁ Θεός δοξάσει αὐτόν ἐν ἑαυτῷ· καὶ εὐθύς δοξάσει αὐτόν. Ὡς ἐντεῦθεν εἶναι δῆλον, ὅτι τοῖς ὑπέρ ἀρετῆς παθήμασιν, ἐπακολουθοῦσι τὰ θεῖα χαρίσματα.

ογ'. Ἔως τόν ἐν τῷ ῥητῷ τῆς ἀγίας Γραφῆς ποικίλως δά τῶν αἰνιγμάτων σεσωματωμένον ὀρώμεν τόν τοῦ Θεοῦ Λόγον, οὕπῳ τόν ἀσώματον καὶ ἀπλοῦν καὶ ἐνιαῖον καὶ μόνον, ὡς ἐν ἀσωμάτῳ καὶ ἀπλῷ καὶ ἐνιαίῳ καὶ μόνῳ Υἱῷ νοητῶς τεθεάμεθα Πατέρα, κατά τό, Ὁ ἐωρακῶς ἐμέ ἐώρακε τόν Πατέρα. Καί· Ἐγὼ ἐν τῷ Πατρί, καὶ ὁ Πατήρ ἐν ἐμοί. Πολλῆς οὖν χρεια τῆς ἐπιστήμης, ὥστε διαδύντας πρότερον τὰ περὶ τόν Λόγον τῶν ῥημάτων καλύμματα, οὕτω γυμνῷ τῷ νοῖ καθαρὸν αὐτόν ἐφ' ἑαυτόν ἐστῶτα θεάσασθαι [unus Reg. τεθεάσασθαι] τόν Λόγον, τόν ἐν ἑαυτῷ σαφῶς ὡς ἐφικτόν ἀνθρώποις τόν Πατέρα δεικνύντα. Διόπερ ἀνάγκη τόν εὐσεβῶς τόν Θεόν ἐπιζητοῦντα, μηδενί κρατεῖσθαι ῥητῷ, ἵνα μὴ ἀντί Θεοῦ, τὰ περὶ Θεόν λάθῃ λαβὼν· τουτέστιν, ἀντί τοῦ Λόγου τὰ ῥητὰ στέργων ἐπισφαλῶς τῆς Γραφῆς, τοῦ Λόγου διαφυγόντος τόν νοῦν ἐκ τῶν περιβλημάτων κρατεῖν δοκοῦντα τόν ἀσώματον Λόγον· κατά γε τήν Αἰγυπτίαν, τήν μὴ τοῦ Ἴωσήφ, ἀλλά τῶν αὐτοῦ

ἐπιλαβομένην ἱματίων· καί τούς παλαιούς ἀνθρώπους, οἱ μόνη τῇ εὐπρεπείᾳ τῶν ὀρωμένων ἐναπομείναντες, ἔλαθον τῇ κτίσει λατρεύοντες παρά τόν κτίσαντα.

οδ'. Ὁ τῆς ἀγίας Γραφῆς λόγος, κατά μέρος τοῖς (1160) ὑψηλοτέροις νοήμασι τήν τῶν ἐπ' αὐτῷ σωματικῶς διαπεπλασμένων ῥητῶν ἐκδυσάμενος σύνθεσιν, ὡς ἐν φωνῇ αὖρας λεπτῆς ὑπάρχων δείκνυται τῷ διορατικωτέρῳ, νοῖ· τῷ διά τήν ἄκραν ἀπόλειψιν τῶν κατά φύσιν ἐνεργειῶν, αἴσθησιν μόνου δυνηθέντι λαβεῖν, τῆς τόν Λόγον ποσῶς μηνυούσης ἀπλότητος, κατά τόν μέγα Ἥλιαν τόν ἐν τῷ σπηλαίῳ Χωρήβ ταύτης ἀξιοθέντα τῆς ὕψεως. Χωρήβ γάρ ἐρμηνεύεται νέωμα [unus Reg. νόημα], ὅπερ ἐστίν ἢ ἐν τῷ καινῷ πνεύματι τῆς χάριτος ἕξις τῶν ἀρετῶν. Τό δέ σπήλαιον, ἢ τῆς σοφίας ἐστί κατά νοῦν κρυφιοτήσ· ἐν ἧ ὁ γενόμενος, τῆς ὑπέρ αἴσθησιν μυστικῶς αἰσθήσεται γνώσεως, ἐν ἧ λέγεται τυγχάνειν ὁ Θεός. Πᾶς οὖν κατά τόν μέγαν Ἥλιαν ζητῶν ἀληθῶς τόν Θεόν, οὐ μόνον ἐν Χωρήβ γενήσεται· τουτέστιν, ὡς πρακτικός ἐν τῇ ἕξει τῶν ἀρετῶν· ἀλλά καί ἐν τῷ σπηλαίῳ τῷ ἐν Χωρήβ· τουτέστιν, ὡς θεωρητικός ἐν τῇ κρυφιοτήτι τῆς σοφίας τῇ ἐν μόνη τυχανούσῃ τῇ ἕξει τῶν ἀρετῶν.

οε'. Ὅταν ὁ νοῦς τὰς ἐπικειμένας αὐτῷ πολλάς περί τῶν ὄντων ἐκτινάξῃται δόξας, τότε σαφῆς αὐτῷ τῆς ἀληθείας ὁ λόγος ἀναφαίνεται, διδούς αὐτῷ τῆς ὄντως γνώσεως τὰς ὑποθήκας, καί τὰς πρώην ἐπ' αὐτῷ προλήψεις ὡσεὶ λεπίδας τῶν ὀπτικῶν δυνάμεων ἀπωθούμενος, κατά τόν θεσπέσιον καί μέγαν Ἀπόστολον Παῦλον. Λεπίδες γάρ εἰσιν, ὡς ἀληθῶς, ἐπικείμεναι τῷ διορατικῷ τῆς ψυχῆς, καί ἀπείργουσαι τήν πρός τόν ἀκραιφνῆ τῆς ἀληθείας λόγον, διάβασιν, αἶ τε πρός τό ῥητόν μόνον τῆς Γραφῆς ὑπολήψεις, καί τῶν ὀρωμένων αἰ κατ' αἴσθησιν προσπαθεῖς θεωρίαι.

οστ'. Ὁ μέν θεῖος Ἀπόστολος Παῦλος, τήν τοῦ Λόγου γνῶσιν, ἐκ μέρους ἔφη γινώσκειν. Ὁ δέ μέγας εὐαγγελιστής Ἰωάννης τεθεῶσθαι λέγει τήν αὐτοῦ δόξαν. Ἐθεασάμεθα γάρ, φησίν, τήν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς Μονογενοῦς παρά Πατρός, πλήρης χάριτος καί ἀληθείας. Καί μήποτε ὁ μέν ἅγιος Παῦλος τήν ὡς Θεοῦ Λόγου γνῶσιν ἐκ μέρους ἔφη γινώσκειν. Ἐκ γάρ τῶν ἐνεργειῶν, ποσῶς μόνον γινώσκεται. Ἡ γάρ ἐπ' αὐτῷ κατ' οὐσίαν τε καί ὑπόστασιν γνῶσις, ὁμοίως πᾶσιν ἐγγέλαις τε καί ἀνθρώποις, καθέστηκεν ἄβατος, κατ' οὐδέν οὐδενί γινωσκομένη· Ὁ δέ ἅγιος Ἰωάννης, τέλειον ὡς ἐν ἀνθρώποις, τόν τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Λόγου μνηθεῖς λόγον, τήν ὡς σάρκα Λόγον δόξαν ἔφη τεθεῶσθαι· τουτέστι, τόν λόγον, ἦγγουν τόν σκοπόν, καθ' ὃν ὁ Θεός γέγονεν ἄνθρωπος, πλήρη χάριτος ἐθεάσατο, καί ἀληθείας. Οὐ γάρ καθ' ὃ κατ' οὐσίαν Θεός, καί τῷ Θεῷ Πατρί ὁμοούσιος ὁ Μονογενῆς κεχαρίτωται, ἀλλά καθ' ὃ φύσει κατ' οἰκονομίαν γέγονεν, ἄνθρωπος καί ἡμῖν ὁμοούσιος, δι' ἡμᾶς κεχαρίτωται τούς χρίζοντας χάριτος· καί ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ διαπαντός κατά πᾶσαν ἡμῶν προκοπήν τήν ἀναλογοῦσαν δεχομένους χάριν. Ὡστε ὁ τόν λόγον (1161) τέλειον ἐν ἑαυτῷ φυλάξας, ἀβέβηλον τοῦ δι' ἡμᾶς σαρκωθέντος Θεοῦ Λόγου, τήν πλήρη χάριτος καί ἀληθείας κομίζεται δόξαν, τοῦ δι' ἡμᾶς ἑαυτόν καθ' ἡμᾶς δοξάσαντός τε καί ἀγιάσαντος κατά τήν αὐτοῦ παρουσίαν. Ὅταν γάρ, φησίν, ἐκεῖνος φανερωθῇ, ὅμοιοι αὐτῷ ἐσόμεθα.

οζ'. Ἔως ἡ ψυχῆ, τήν ἀπό δυνάμεως εἰς δύναμιν, καί ἀπό δόξης εἰς δόξαν ποιεῖται μετάβασιν· τουτέστι, τήν ἀπό ἀρετῆς εἰς ἀρετήν μείζονα προκοπήν, καί τήν ἀπό γνώσεως εἰς γνῶσιν ὑψηλοτέραν ἀνάβασιν, οὐκ ἐπαύσατο παροικοῦσα, κατά τό εἰρημένον. Πολλά παρώκησεν ἡ ψυχῆ μου. Πολύ γάρ ἐστί τό διάστημα, καί τό πλῆθος τῶν ὀφειλουσῶν παρ' αὐτῆς διαβαθῆναι γνώσεων, μέχρις οὗ διελεύσεται ἐν τόπῳ σκηνῆς θαυμαστῆς, ἕως τοῦ οἴκου τοῦ Θεοῦ· ἐν φωνῇ ἀγαλλιάσεως καί ἐξομολογήσεως, ἤχου ἑορτάζοντος· αἰ φωναῖς, φωνῆν, νοεραῖς, νοεράν προστιθεῖσα τῇ προκοπῇ τῶν θείων θεωρημάτων, μετά τῆς κατά νοῦν ἐπί τοῖς θεωρηθεῖσιν

ἀγαλλιᾶσεως, ἡγουν χαρᾶς, καί τῆς ἀναλογούσης εὐχαριστίας. Τοιαύτας γάρ ἑορτάζουσι πάντες, οἱ τό Πνεῦμα τῆς χάριτος εἰληφότες, ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν κράζων· Ἄββᾶ, ὁ Πατήρ.

οἡ'. Ὁ τῆς θαυμαστῆς σκηνῆς τόπος, καί ἀπαθῆς ἐστὶ καί ἀπήμων ἕξις τῶν ἀρετῶν· καθ' ἣν ὁ τοῦ Θεοῦ γινόμενος Λόγος, διαφόροις ἀρετῶν κάλλεσι κατακοσμεῖ καθάπερ σκηνήν τὴν ψυχὴν. Ὁ δὲ οἶκος τοῦ Θεοῦ, ἡ ἐκ πολλῶν καί διαφόρων συγκειμένη θεωρημάτων γνῶσις ἐστὶ· καθ' ἣν ἐνδημῶν τῇ ψυχῇ ὁ Θεός, τοῦ τῆς σοφίας κρατῆρος ἐμπύμπλησιν. Ἡ δὲ φωνὴ τῆς ἀγαλλιᾶσεως ἐστὶ, τό ἐπὶ τῷ πλούτῳ τῶν ἀρετῶν τῆς ψυχῆς σκίρτημα. Ἡ δὲ τῆς ἐξομολογήσεως, ἡ ἐπὶ τῇ δόξῃ τῆς κατὰ τὴν σοφίαν εὐωχίας ἐστὶν εὐχαριστία. Ὁ δὲ ἦχος, ἡ ἐξ ἀμφοῖν, ἀγαλλιᾶσεως φημι καί ἐξομολογήσεως, κατὰ σύγκρασιν γινομένη διηνεκῆς μυστικῆς δοξολογία.

οθ'. Ὁ γενναίως καταπαλαίσας τὰ πάθη τοῦ σώματος, καί τοῖς ἀκαθάρτοις πνεύμασιν ἰκανῶς πολεμήσας, καί τῆς ἑαυτοῦ κατὰ ψυχὴν χώρας ἐξελάσας αὐτῶν τὰ νοήματα· καρδίαν εὐχέσθω καθαρὰν αὐτῷ δοθῆναι, καί πνεῦμα εὐθές ἐν τοῖς ἐγκάτοις ἐγκαινισθῆναι· τουτέστι, τελειῶς τῶν μὲν φαύλων κενωθῆναι λογισμῶν, τῶν δὲ θείων ἐννοιῶν πληρωθῆναι διὰ τῆς χάριτος· ἵνα γένηται κόσμος Θεοῦ νοητῶς λαμπρός τε καί μέγας, ἐξ ἠθικῶν καί φυσικῶν καί θεολογικῶν συνεστῶς θεωρημάτων.

πί'. Ὁ τὴν καρδίαν καθαρὰν ἐργασάμενος, οὐ μόνον τῶν ὑποβεβηκότων καί μετὰ Θεόν γινώσεται τοὺς λόγους, ἀλλὰ καί αὐτῷ ποσῶς μετὰ τὴν τῶν ὄλων διάβασιν, ἐνορᾷ· ὅπερ ἐστὶν ἀκρότατον τέλος τῶν ἀγαθῶν· ἐν ἧ γενόμενος ὁ Θεός, ἀξιοῖ τὰ ἴδια γράμματα διὰ τοῦ πνεύματος ἐγχαράττειν, καθάπερ τισὶ (1164) πλαξὶ Μωσαϊκαῖς· τοσοῦτον, ὅσον ἑαυτὴν διὰ πράξεως ἐπιδέδωκε καί θεωρίας, κατὰ τὴν τό, Αὐξάνου, μυστικῶς κελεύουσας ἐντολήν.

πά'. Καρδία καθαρὰ τάχα ἐκείνη λέγεται, ἡ μηδεμίαν ἔχουσα φυσικὴν καθ' οἰονδήποτε τρόπον, πρὸς ὀτιοῦν κίνησιν· ἐν ἧ καθάπερ πτυχίῳ καλῶς λειανθέντι διὰ τὴν ἄκραν ἀπλότητα γινόμενος ὁ Θεός, τοὺς ἰδίους νόμους ἐγγράφει.

πβ'. Καρδία ἐστὶ καθαρὰ, ἡ παντάπασιν ἀνείδεοντῷ Θεῷ καί ἀμόρφωτον παραστήσασα τὴν μνήμην· καί μόνοις τοῖς αὐτοῦ ἔτοιμον ἐνσημανθῆναι τύποις, δι' ὧν ἐμφανῆς πέφυκε γίνεσθαι.

πγ'. Ὁ τοῦ Χριστοῦ νοῦς, ὃν λαμβάνουσιν οἱ ἅγιοι, κατὰ τὸν φάμενον· Ἡμεῖς δὲ νοῦν Χριστοῦ ἔχομεν, οὐ κατὰ στέρησιν τῆς ἐν ἡμῖν νοερᾶς δυνάμεως ἐπιγίνεται· οὐδέ ὡς συμπληρωτικός τοῦ ἡμετέρου νοός, οὐδ' ὡς μεταβαίνων οὐσιωδῶς καθ' ὑπόστασιν εἰς τὸν ἡμέτερον νοῦν· ἀλλ' ὡς τῇ οἰκείᾳ ποιότητι τὴν τοῦ ἡμετέρου νοός λαμπρύνων δύναμιν, καί πρὸς τὴν αὐτὴν αὐτῷ φέρων ἐνέργειαν. Νοῦν γάρ ἔχειν Χριστοῦ ἔγωγέ φημι, τὸν κατ' αὐτὸν νοοῦντα, καί διὰ πάντων αὐτὸν νοοῦντα.

πδ'. Σῶμα Χριστοῦ εἶναι λεγόμεθα, κατὰ τό, Ἡμεῖς δὲ σῶμα Χριστοῦ ἐσμεν, καί μέλη ἐκ μέρους· οὐ κατὰ στέρησιν τῶν ἡμετέρων σωμάτων, ἐκείνου τό σῶμα γινόμενοι· οὐδ' αὖ πάλιν ἐκείνου καθ' ὑπόστασιν εἰς ἡμᾶς μεταβαίνοντος, ἡ μεληδόν διατεμνομένου· ἀλλὰ τῷ καθ' ὁμοιότητα τῆς τοῦ Κυρίου σαρκός, τὴν φθορὰν ἀποσειεσθαι τῆς ἁμαρτίας. Ὡς γάρ ὁ Χριστός κατὰ φύσιν σαρκί τε καί ψυχῇ καθ' ὃ νοεῖται ἄνθρωπος ἀναμάρτητος ἦν, οὕτω καί ἡμεῖς οἱ πεπιστευκότες αὐτῷ, καί διὰ Πνεύματος αὐτὸν ἐνδυσάμενοι, κατὰ προαίρεσιν ἐν αὐτῷ χωρὶς ἁμαρτίας εἶναι δυνάμεθα.

πε'. Εἰσὶ παρά τῇ Γραφῇ καί χρονικοὶ αἰῶνες καί ἄλλων αἰῶνων συντέλειαν περιέχοντες, κατὰ τό, Νυνὶ δὲ ἅπαξ ἐπὶ συντελείᾳ τῶν αἰῶνων, καί τὰ ἐξῆς. Καὶ ἕτεροι πάλιν χρονικῆς ἐλεύθεροι φύσεως αἰῶνες, μετὰ τὸν ἐνεστῶτα τοῦτον χρόνον, αἰῶνα, τὸν ἐπὶ συντελείᾳ τῶν αἰῶνων, κατὰ τό, Ἴνα ἐνδείξῃται ἐν τοῖς αἰῶσι τοῖς ἐπερχομένοις τὸν ὑπερβάλλοντα πλοῦτον, καί τὰ ἐξῆς. Εὐρίσκομεν δὲ παρά τῇ

γραφῆ καί πλῆθος αἰώνων, παρελθόντων τε καί ἐνεστώτων καί μελλόντων· καί αἰῶνας αἰώνων εἶναι τινας αἰῶνας, καί αἰῶνος αἰῶνα, καί χρόνους αἰωνίους, καί γενεάς συνημμένας αἰῶσι. Καί ἵνα μή νῦν, τί μεν διά τῶν χρονικῶν αἰώνων, τί δέ διά τῶν αἰωνίων χρόνων καί (1165) γενεῶν βούλεται δηλοῦν ὁ λόγος, λέγοντες· τινές δέ παλιν ἀπλῶς οἱ αἰῶνες τῶν αἰώνων, τίς τε ὁ ἀπλοῦς αἰών, καί ὁ αἰών τοῦ αἰῶνος, πολύν παρά τήν ὑπόθεσιν ἐκτείνωμεν λόγον, τά περί τούτων τοῖς φιλομαθέσι σκοπεῖν ἐάσαντες, πρὸς τόν σκοπόν δι' ὃν ταῦτα προηγάγομεν, ἐπανέλθωμεν.

πστ'. Οἶδαμεν τι κατά τήν Γραφήν ὑπεραιώνιον· ὅπερ ὅτι μὲν ἔστιν, ἐσήμανε· τί δέ τοῦτό ἐστιν, οὐκ ὠνόμασε, κατά τό, Κύριος βασιλεύων τόν αἰῶνα, καί ἐπ' αἰῶνα καί ἔτι. Οὐκοῦν ἔστι τι πρᾶγμα ὑπέρ αἰῶνας, ἡ ἀκραιφνής τοῦ Θεοῦ βασιλεία. Οὐ γάρ δή θέμις εἰπεῖν ἤρχθαι, ἢ φθάνεσθαι ὑπό αἰώνων ἢ χρόνων τήν τοῦ Θεοῦ βασιλείαν. Ταύτην δέ πιστεύομεν εἶναι τῶν σωζομένων κληρονομίαν, καί μονήν, καί τόπον, καθὼς ὁ ἀληθῆς παραδίδωσι λόγος· ὡς τέλος τῶν δι' ἐφέσεως πρὸς τό ἔσχατον ὀρεκτόν κινουμένων· ἐν ᾧ γινόμενοι, πάσης τῆς ὁποιασοῦν δέχονται παῦλαν κινήσεως· ὡς μηκέτι χρόνου τινός ὄντος αὐτῶν ἢ αἰῶνος τοῦ διαβαθῆναι ὀφείλοντος, οἷα δή μετά πάντα καταντήσασιν εἰς τόν Θεόν· τόν πρό πάντων ὄντα τῶν αἰώνων, καί ὃν φθάνειν αἰώνων φύσις οὐ πέφυκεν.

πζ'. Ἐφ' ὅσον χρόνον τίς ἐστιν ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ, κἄν τέλειός ἐστι κατά τήν ἐνθάδε κατάστασιν, καί πράξει καί θεωρία, τήν ἐκ μέρους ἔχει καί γνῶσιν καί προφητείαν καί ἀρραβῶνα Πνεύματος ἀγίου· ἀλλ' οὐκ αὐτό τό πλήρωμα· ἐλευσόμενός ποτε μετά τήν τῶν αἰώνων περαιώσιν εἰς τήν τελείαν λῆξιν, τήν πρόσωπον πρὸς πρόσωπον τοῖς ἀξίοις δεικνῦσαν αὐτήν ἐφ' ἑαυτῆς ἐστῶσαν τήν ἀλήθειαν· ὡς μηκέτι ἐκ τοῦ πληρώματος μέρος ἔχειν, ἀλλ' αὐτό τό πλήρωμα τῆς χάριτος κατά μέθεξιν ὄλον κομίζεσθαι. Καταντήσεσθαι γάρ, φησὶν ὁ Ἀπόστολος, πάντας (δηλονότι τούς σωζομένους) εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ· ἐν ᾧ εἰσιν οἱ θησαυροὶ τῆς σοφίας καί τῆς γνώσεως ἀπόκρυφοί· ἧς φαινομένης, τό ἐκ μέρους καταργηθήσεται.

πῆ'. Ζητοῦσί τινες, πῶς ἔσται τῶν ἀξιουμένων τῆς ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ τελειότητος ἢ κατάστασιν· πότερον κατά προκοπήν καί μετάβασιν, ἢ κατά τήν ἐν στάσει ταυτότητα· πῶς τε τά σώματα καί τὰς ψυχὰς εἶναι χρεῶν ὑπολαμβάνειν. Πρὸς δή τοῦτο στοχαστικῶς ἐρεῖ τις, ὅτι καθάπερ ἐπὶ τῆς σωματικῆς ζωῆς διττός ἐστιν ὁ τῆς τροφῆς λόγος· ὁ μὲν πρὸς αὔξησιν, ὁ δέ πρὸς συντήρησιν τῶν τρεφομένων· μέχρις οὗ φθάσωμεν τό τέλειον τῆς σωματικῆς ἡλικίας, τρεφόμεθα πρὸς αὔξησιν· ἐπειδὴν δέ τό σῶμα στή τῆς εἰς μέγεθος ἐπιδόσεως, οὐκέτι τρέφεται πρὸς αὔξησιν, ἀλλά πρὸς συντήρησιν. Οὕτως καί ἐπὶ τῆς ψυχῆς διττός ὁ τῆς τροφῆς λόγος. Τρέφεται γάρ προκόπτουσα ταῖς ἀρεταῖς καί (1168) τοῖς θεωρήμασι, μέχρις οὗ διαβάσῃ τά ὄντα πάντα φθάσῃ τό μέτρον τῆς ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ· ἐν ᾧ γινομένη, πάσης τῆς πρὸς ἐπίδοσίν τε καί αὔξησιν διά τῶν μέσων ἴσταται προκοπῆς· ἀμέσως τρεφομένη τό ὑπέρ νόησιν· καί διά τοῦτο τυχόν ὑπέρ αὔξησιν· τῆς ἀφθάρτου τροφῆς εἶδος, πρὸς συντήρησιν τῆς δοθείσης αὐτῇ θεοειδοῦς τελειότητος, καί ἔκφανσιν τῶν τῆς τροφῆς ἐκείνης ἀπείρων ἀγλαῶν, καθ' ἣν τό αἰεὶ εἶ ὡσαύτως εἶναι ἐνδημήσαν αὐτῇ δεχομένη, γίνεται θεός τῆς μεθέξει τῆς θεϊκῆς χάριτος, πασῶν τῶν κατά νοῦν καί αἴσθησιν ἐνεργειῶν, αὐτῇ τε παυσαμένη, καί ἑαυτῇ τὰς τοῦ σώματος συναπαύσασα φυσικὰς ἐνεργείας, συνθεωθέντος αὐτῇ κατά τήν ἀναλογουῦσαν αὐτῷ μέθεξιν τῆς θεώσεως. Ὡστε μόνον τόν Θεόν διά τε τῆς ψυχῆς καί τοῦ σώματος φαίνεσθαι, νικηθέντων αὐτῶν τῇ ὑπερβολῇ τῆς δόξης, τῶν φυσικῶν γνωρισμάτων.

πθ'. Ζητοῦσί τινες τῶν φιλομαθῶν, κατά ποῖον ἔσται τρόπον ἢ τῶν αἰωνίων μονῶν τε καί ἐπαγγελιῶν διαφορά· πότερον καθ' ὑπόστασιν τοπικήν, ἢ κατ' ἐπίνοιαν τῆς ἰδιαζούσης καθ' ἑκάστην μορφήν πνευματικῆς ποιότητός τε καί ποσότητος. Καί τοῖς μὲν δοκεῖ τό πρῶτον· τοῖς δέ, τό δεύτερον· ὁ δέ γνούς, τί τό, Ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἐντός ὑμῶν ἐστί, καί τί τό, Πολλά μὲν παρὰ τῷ Πατρὶ, τοῦ δευτέρου μᾶλλον γενήσεται.

τέσσ' ἀνοικ. ᾿. Ζητοῦσί τινες, ποῖαν διαφοράν ἔχει πρὸς τὴν τοῦ Θεοῦ βασιλείαν ἢ τῶν οὐρανῶν βασιλεία· πότερον καθ' ὑπόστασιν διαφέρουσιν ἀλλήλων, ἢ κατ' ἐπίνοιαν. Πρὸς οὓς ῥητέον, ὅτι διαφέρουσι μὲν· οὐ καθ' ὑπόστασιν δέ. Μία γάρ καθ' ὑπόστασιν ἄμφω· ἀλλὰ κατ' ἐπίνοιαν· ἢ μὲν γάρ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, τῆς τῶν ὄντων ἀκραιφνοῦς κατά τοὺς ἑαυτῶν λόγους ἐν τῷ Θεῷ προαιωνίου γνώσεως ἐστί κατάληψις· ἢ δέ τοῦ Θεοῦ βασιλεία, τῶν προσόντων τῷ Θεῷ φυσικῶς ἀγαθῶν κατά χάριν ἐστί μετάδοσις· καί ἢ μὲν κατά τό τέλος τῶν ὄντων, ἢ δέ κατ' ἐπίνοιαν μετά τό τέλος τῶν ὄντων ἐστί.

τέσσ. ἀνοικ. α'. Τό, Ἡ γίκεν ἢ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, οὐκ ἔστιν, ὡς οἶμαι, χρονικῆς συστολῆς· Οὐ γάρ ἔρχεται μετά παρατηρήσεως· οὔτε ἐροῦσιν· Ἰδούς ὧδε, ἰδού ἐκεῖ· ἀλλὰ τῆς πρὸς αὐτῶν τῶν ἀξίων (1169) αὐτῆς κατά διάθεσιν σχέσεως ἐστί· Ἡ γάρ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, φησίν, ἐντός ὑμῶν ἐστί.

τέσσ. ἀνοικ. β'. Ἡ τοῦ Θεοῦ καί Πατρός βασιλεία, δυνάμει μὲν ἐν πᾶσι ἐστί τοῖς πιστεύουσιν· ἐνεργεία δέ ἐν τοῖς ἀποθεμένοις διόλου διαθέσεως πᾶσαν τὴν κατά φύσιν ψυχῆς τε καί σώματος ζωὴν, καί μόνην κτησαμένοις τὴν τοῦ πνεύματος, καί δυναμένοις λέγειν· Ζῶ δέ, οὐκέτι ἐγώ, ζῆ δέ ἐν ἐμοί Χριστός.

τέσσ. ἀνοικ. γ'. Τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν εἶναι τινες λέγουσι, τὴν ἐν οὐρανοῖς τῶν ἀξίων διαγωγὴν· ἕτεροι δέ, τὴν ὁμοίαν τοῖς ἀγγέλοις τῶν σωζομένων κατάστασιν· ἄλλοι δέ, τό εἶδος αὐτό τῆς θεϊκῆς ὠραιότητος τῶν φορεσάντων τὴν εἰκόνα τοῦ Ἐπουρανίου. Συνάδουσι δέ τῇ ἀληθείᾳ, κατά τό ἐμοί δοκοῦν, καί αἱ τρεῖς περὶ τούτου δόξαί. Πᾶσι γάρ κατά τὴν ἀναλογίαν τῆς ἐν αὐτοῖς κατά ποιόν τε καί ποσόν δικαιοσύνης, ἢ μέλλουσα δίδεται χάρις.

τέσσ. ἀνοικ. δ'. Ἐως ὅτου κατά τὴν πρακτικὴν φιλοσοφίαν, ἀνδρικῶς τοὺς θεῖους διεξέρχεται τις ἀγῶνας· τὸν δὲ τῶν ἐντολῶν ἐξελθόντα παρὰ τοῦ Πατρός εἰς τὸν κόσμον, παρ' ἑαυτῷ κατέχει Λόγον. Ἐπειδὴν δέ τῶν κατά τὴν πράξιν πρὸς τὰ πάθη παλαισμάτων ἀφιέμενος, ὡς νικητῆς παθῶν καί δαιμόνων ἀποφανθεὶς, πρὸς τὴν διὰ θεωρίας γνωστικὴν μετέλθη φιλοσοφίαν, συγχωρεῖ τῷ Λόγῳ μυστικῶς ἀφεῖναι πάλιν τὸν κόσμον, καί πορευθῆναι πρὸς τὸν Πατέρα. Διὸ φησιν ὁ Κύριος τοῖς μαθηταῖς, ὅτι Ὑμεῖς ἐμέ πεφιλήκατε, καί πεπιστεύκατε ὅτι ἐγώ παρὰ τοῦ Θεοῦ ἐξῆλθον. Ἐξῆλθον παρὰ τοῦ Πατρός, καί ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον· πάλιν ἀφήμι τὸν κόσμον, καί πορεύομαι πρὸς τὸν Πατέρα· κόσμον εἰπὼν τυχόν, τὴν κατά τὴν πράξιν τῶν ἀρετῶν ἐπίπονον ἐργασίαν· Πατέρα δέ, τὴν κατά νοῦν ὑπερκόσμιον καί παντός ἐλευθέραν ὑλικῶν φρονήματος κατάστασιν· καθ' ἣν ἐν ἡμῖν ὁ τοῦ Θεοῦ γίνεται Λόγος, τῆς πρὸς τὰ πάθη καί τοὺς δαίμονας μάχης παύομενος.

τέσσ. ἀνοικ. ε'. Ὁ δυνηθεὶς νεκρῶσαι διὰ πράξεως τὰ μέλη τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, καί νικῆσαι διὰ τοῦ Λόγου τῶν ἐντολῶν τὸν ἐν αὐτῷ τῶν παθῶν κόσμον, οὐδεμίαν ἔξει λοιπὸν θλίψιν· τὸν κόσμον ἔασας ἤδη, καί ἐν Χριστῷ γεγεννημένος, τῷ τὸν κόσμον νικῆσαντι τῶν παθῶν, καί πάσης εἰρήνης χορηγῶ. Ὁ γάρ τὴν προσπάθειαν τῶν ὑλικῶν μὴ ἀφείξ, διὰ παντός θλίψιν ἔξει· τοῖς κατά φύσιν ἀλλοιούμενοις τὴν γνώμην συναλλοιούμενος. Ὁ δέ γενόμενος ἐν Χριστῷ, κατ' οὐδένα λόγον αἰσθήσεται τῆς οἰασοῦν ὑλικῆς μεταπτώσεως. Διὸ φησιν ὁ Κύριος· Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα ἐν ἐμοί εἰρήνην ἔχητε. Ἐν τῷ κόσμῳ θλίψιν ἔχετε· ἀλλὰ θαρσεῖτε, ἐγὼ νενίκηκα τὸν κόσμον. Τουτέστιν, Ἐν ἐμοί τῷ Λόγῳ τῆς ἀρετῆς, εἰρήνην ἔχετε·

ἀπηλλαγμένοι τῆς τῶν ὑλικῶν παθῶν τε καί πραγμάτων στροβώσεώς τε καί ταραχῆς· ἐν δέ τῷ κόσμῳ, τουτέστι ἐν τῇ προσπαθείᾳ τῶν ὑλικῶν, θλίψιν, διά τὴν αὐτῶν ἀλλεπάληλον μετάπτωσιν. (1172) Θλίψιν γάρ ἔχουσι ἀμφοτέρω, καί ὁ πράττων τὴν ἀρετὴν, διά τὸν αὐτῇ συνημμένον πόνον· καί ὁ τὸν κόσμον ἀγαπῶν, διά τὴν τῶν ὑλικῶν ἀποτυχίαν· ἀλλ' ὁ μὲν, θλίψιν σωτήριον· ὁ δέ, φθαρτικὴν καί ὀλέθριον. Ἀμφοτέρων δέ ἐστὶν ὁ Κύριος ἄνεσις· τοῦ μὲν, καταπαύων ἐν ἑαυτῷ κατὰ τὴν θεωρίαν δι' ἀπαθείας τοὺς πόνους τῶν ἀρετῶν· τοῦ δέ, τὴν πρὸς τὰ φθειρόμενα σχετικὴν προσπάθειαν δά τῆς μετανοίας ἀφαιρούμενος.

τέσσ. ἀνοικ. στ'. Ἡ ἐν τῷ τίτλῳ προγραφή τῆς τοῦ Σωτῆρος αἰτίας, πρακτικῆς καί φυσικῆς καί θεολογικῆς φιλοσοφίας ὄντα Βασιλέα τὸν σταυρωθέντα σαφῶς καί Κύριον ἔδειξε. Ῥωμαῖστί γάρ, καί Ἑλληνιστί, καί Ἑβραῖστί φησιν ἀναγεγράφθαι τό λόγιον. Νοῶ δε, διά μὲν τοῦ Ῥωμαῖστί, τὴν πρακτικὴν· ὡς τῆς Ῥωμαίων βασιλείας κατὰ τὸν Δανιὴλ ὀρισθείσης εἶναι πασῶν ἀνδρικωτέρας τῶν ἐπὶ γῆς βασιλειῶν· πρακτικῆς δέ ἴδιον, εἶπερ τι ἄλλο, ἢ ἀνδρεία. Διά δέ τοῦ Ἑλληνιστί, τὴν φυσικὴν θεωρίαν· ὡς μᾶλλον τοῦ Ἑλλήλων ἔθνους παρά τοὺς λοιπούς ἀνθρώπους, τῇ φυσικῇ σχολάσαντος φιλοσοφία. Διά δέ τοῦ Ἑβραῖστί, τὴν θεολογικὴν μυσταγωγίαν· ὡς τοῦ ἔθνους τούτου προδήλως ἀνέκαθεν τῷ Θεῷ τοὺς πατέρας ἀνατεθέντος.

τέσσ. ἀνοικ. ζ'. Δεῖ μὴ μόνον ἡμᾶς εἶναι παθῶν σωματικῶν φονευτάς, ἀλλὰ καί τῶν κατὰ ψυχὴν ἐμπαθῶν λογισμῶν ὀλετήρας, κατὰ τὸν λέγοντα ἅγιον· Εἰς τὰς πρωΐας ἀπέκτενον πάντας τοὺς ἁμαρτωλοὺς τῆς γῆς· τοῦ ἐξολοθρεῦσαι ἐκ πόλεως Κυρίου πάντας τοὺς ἐργαζομένους τὴν ἀνομίαν· τουτέστι, τὰ τοῦ σώματος πάθη, καί τῆς ψυχῆς τοὺς ἀνομοῦντας λογισμοὺς.

τέσσ. ἀνοικ. η'. Ὁ τὴν ὁδὸν τῶν ἀρετῶν χωρὶς τῆς ἐφ' ἐκάτερα ῥοπῆς μετ' εὐσεβοῦς καί ὀρθῆς γνώσεως συντηρήσας ἀλώβητον, εἴσεται τὴν γινομένην πρὸς αὐτόν τοῦ Θεοῦ διά τῆς ἀπαθείας παρουσίαν. Ψαλῷ γάρ, καί συνήσω ἐν ὁδῷ ἀμώμῳ, πότε ἤξεις πρὸς με. Ὁ γάρ ψαλμός τὴν ἐνάρετον πρᾶξιν δηλοῖ· ἢ δέ σύνεσις, τὴν ἐπ' ἀρετῇ γνωστικὴν ἐπιστήμην· καθ' ἣν τῆς θείας αἰσθάνεται παρουσίας, ὁ δι' ἀγρυπνίας τῶν ἀρετῶν προσδεχόμενος τὸν Κύριον αὐτοῦ.

τέσσ. ἀνοικ. θ'. Οὐ δεῖ τὸν εἰσαγόμενον εἰς εὐσέβειαν, διά μόνης ἄγεσθαι χρηστότητος πρὸς τὴν πρᾶξιν τῶν ἐντολῶν, ἀλλὰ μὴν καί τῇ μνήμῃ τῶν θείων δικαιωμάτων, δι' ἀποτομίας συχνότερον αὐτόν ἀγωνίσασθαι· ἐφ' ᾧ μὴ μόνον πόθῳ τῶν θείων ἐρᾶν, ἀλλὰ καί φόβῳ τῆς κακίας ἀπέχεσθαι· Ἔλεον γάρ καί κρίσον ἄσομαί σοι, Κύριε· ἵνα καί αὐδῇ τῷ Θεῷ κατὰ πόθον τερπόμενος, καί εὐτονῇ πρὸς τό ἄσμα, τῷ φόβῳ στομούμενος.

ρ'. Ὁ δι' ἀρετῆς καί γνώσεως ἀρμοσάμενος τό σῶμα πρὸς τὴν ψυχὴν, (1173) γέγονε κιθάρα Θεοῦ καί αὐλός καί ναός. Κιθάρα μὲν, ὡς καλῶς φυλάξας τὴν τῶν ἀρετῶν ἀρμονίαν· αὐλός δέ, ὡς διά τῶν θείων θεωρημάτων εἰσδεχόμενος τὴν τοῦ Πνεύματος ἔμπνευσιν· ναός δέ, ὡς διά τὴν κατὰ νοῦν καθαρότητα, τοῦ Λόγου γεγωνώς κατοικητήριον.

ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΥ ΣΧΟΛΙΑ.

α'. Οὐχ ὡς ἐπιτυγχανόντων τινῶν τῶν πρὸς ἐπίδειξιν ἐφιεμένων, ὁ λόγος, ἀλλ' ὡς πάντως ἀποτυγχανόντων. Διά δέ τοῦ, Ἔν τινι τῶν ὁμόρων ποιείτω, καί τὰ ἐξῆς, σημαίνει, τό μὴ ἐπιγίνεσθαι τινι γνώσιν τὴν ἀληθῆ, εἰ μὴ διά πόνων σωματικῶν, ἤγουν, δι' ἐγκρατείας καί ἀγάπης, δι' ὧν ἢ κάθαρσις τῇ ψυχῇ· Μακάριοι γάρ, φησίν, οἱ καθαροὶ τὴν καρδίαν, ὅτι αὐτοὶ τὸν Θεόν ὄψονται.

β'. Τούτοις μάλιστα ἐλεγχόμεθα, τὴν φιλαργυρίαν νοσοῦντες, καὶ μαμωνᾶ καταθύοντες.

γ'. Καὶ ταῦτα κατὰ τῶν Εἰκονομάχων ἄντικρυς. Ὅρα δέ ὅτι γινώσκεις ἢ ἐνταῦθα λέγεται μερική· ἢ δέ τοῦ Θεοῦ σοφία, ὅλη ἐν τῷ κόσμῳ ἐστὶ, καθ' ὃ Θεολόγος φησὶν· Ἐν τῷ κόσμῳ γάρ ἦν, καὶ κόσμος δι' αὐτοῦ ἐγένετο.

δ'. Ἔτι καὶ ἡμῶν ἕκαστος τοῖς αἰσθητοῖς προσκείμενος ἐξ ἀγνοίας, τὸν Καίσαρα βασιλέα ἐπιγράφεται· καὶ τῷ Πιλάτῳ, τῇ αἰσθήσει, προδίδωσι τὸν Λόγον εἰς θάνατον. Πάντως δέ μετὰ Καίσαρος καὶ τῷ Ἡρώδῃ ὑπόκεινται, ὁ κατ' ἐνέργειαν ἀμαρτάνων, καὶ ἐν ἔξει γενόμενος τοῦ κακοῦ. Ἰουδαῖός ἐστι τὴν ἀρετὴν προδιδούς τῇ ἔξει τῆς κακίας ὑποχείριον· καὶ τὴν μὲν τοῦ Θεοῦ βασιλείαν ἀρνούμενος, τοῦ διαβόλου δέ τῇ τυραννίδι προσκείμενος.

ε'. Ὅτι ἐκ τῆς τοῦ Θεοῦ ἀγνοίας, ἢ φιλαυτία καὶ τό γαστρίμαργον· δι' ἃ τὴν σάρκα καὶ τὸν κόσμον εὐθύς ἠγαπήσαμεν· καὶ εἰ μὴ τούτων ἕξω γενώμεθα διὰ τῆς πρὸς Θεὸν ἀγάπης, τῆς εἰς τὸν πλησίον διὰ τῆς φυλακῆς τῶν ἐντολῶν ἐνεργουμένης, ἄλλως ἄτρεπτοι μένειν ἐν τῷ καλῷ οὐ δυνάμεθα.

στ'. Πάροικοι πάντες οἱ ἅγιοι, ὡς ἐν ἐσόπτροις καὶ αἰνίγμασι βλέποντες τὴν ἀλήθειαν. Οἱ δέ Εἰκονομάχοι μὴ παραδεχόμενοι κατιδεῖν ἐν ἐσόπτροις, παντάπασι τῆς ἀληθείας ἀποπεπτῶκασιν.

ζ'. Ὁ Θεὸς ἔστι ἐν συναγωγῇ θεῶν. Καὶ ὄρα τὴν δύναμιν τῶν ἀγγέλων· καὶ ὅτι ὁ μὴ πιστεύων χρῆναι πρὸς τὴν κεφαλὴν συνῆφθαι τὰ μέλη, ἄπιστός ἐστι, καὶ ἐντεῦθεν ἤδη κέκριται.

η'. Τίς οἰκεῖ τῶν Χαλδαίων τὴν γῆν· τίς τὴν Χαρρᾶν τῆς Μεσοποταμίας; Τίς πρὸς τὴν γῆν μετὰγεται τὴν ἀγαθὴν, ἣν ἐπαγγέλεται δώσειν τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν ὁ Θεός;

θ'. Fr. Ὅτι καὶ πάλαι πρὸ τῆς ἐπιδημίας, καὶ νῦν μετὰ τὴν ἐπιδημίαν, νοητῶς ἐν ἡμῖν ἐνδημεῖ ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος, κρυφίως ἀναφέρων πρὸς τὰ θειότερα.

ι'. (1176) Ὅτι καὶ ἡμεῖς ἀμελοῦντες τῆς θείας γνώσεως, ὡς ἐκεῖνοι πρὸς δουλείαν παθῶν καθελκόμεθα. Τὴν τελευταίαν γάρ Ἰσραὴλ αἰχμαλωσίαν, κατὰ Χριστοῦ λυττήσας, ὑπέστη.

ια'. Ὅτι πᾶς ἅγιος, πυρρᾶκης ἐστὶ μετὰ κάλλους ὀφθαλμῶν, ἦτοι, τὴν ἔμπρακτον γινώσκιν πλουτῶν.

ιβ'. Καὶ τότε, καὶ πρότερον, καὶ μέχρι σήμερον οὕτω γίνεται. Ἄλλως γάρ πρὸς τὰ πάθη ὁ νοῦς οὐκ αὐτομολεῖ, εἰ μὴ τοῦ λόγου δίχα πράττειν τι βούλοιο.

ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΔΙΑΦΟΡΑ ΘΕΟΛΟΓΙΚΑ ΤΕ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ

Καὶ περὶ ἀρετῆς καὶ κακίας. (1177)

ΕΚΑΤΟΝΤΑΣ ΠΡΩΤΗ.

α'. Ἐν ἐστὶ τό ὑπεράναρχον καὶ ὑπερούσιον ἀγαθόν, ἢ ἀγία τρισυπόστατος Μονάς, Πατήρ καὶ Υἱός καὶ ἅγιον Πνεῦμα· τριῶν ἀπέιρων ἀπειρος συμφυῖα τὸν τε τοῦ εἶναι, καὶ πῶς, καὶ τί, καὶ ποῖον εἶναι λόγου Πᾶσαν γάρ, τῶν νοούντων τῆς κατὰ φύσιν οὐδαμῶς ἐξιούσα, καὶ πάσης πασῶν γνώσεων ἀπείρως ὑπερεκτείνεται γνώσεως.

β'. Τό κατ' οὐσίαν κυρίως ὄν ἀγαθόν, ἐστὶ τό μήτε ἀρχὴν, μήτε τέλος, μήτε αἰτίαν τοῦ εἶναι τινὰ κίνησιν ἔχον. Τό δέ μὴ οὕτως ἔχον, οὐδέ κυρίως ὄν, ὡς ἀρχὴν καὶ

τέλος καί αίτίαν τοῦ εἶναι, καί τήν κατά τό εἶναι πρός αίτίαν κίνησιν ἔχον. Τό δέ κυρίως οὐκ ὄν, κἄν εἶναι λέγηται, κατά μέθεξιν βουλήσει τοῦ κυρίως ὄντος, καί ἔστι καί λέγεται.

γ'. Εἰ Λόγος προκαθηγεῖται τῆς τῶν ὄντων γενέσεως, οὔτε ἦν, οὔτε ἔστιν, οὔτε ἔσται τοῦ Λόγου λόγος ἀνώτερος, Λόγος δέ, οὐκ ἄνους ἢ ζωῆς ἄμοιρος· ἀλλ' ἔννους καί ζῶν, ὡς γεννῶτα Νοῦν ἔχων (1180) οὐσιωδῶς ὑφεστῶτα, τόν Πατέρα· καί Ζωήν ὑφεστῶσαν οὐσιωδῶς συνυπάρχουσαν, τό Πνεῦμα τό ἅγιον.

δ'. Εἷς Θεός, ἐνός Υἱοῦ γεννήτωρ, Πατήρ, καί Πνεύματος ἐνός ἀγίου πηγῆ· μονάς ἀσύγχυτος, καί Τριάς ἀδιαίρετος· Νοῦς ἄναρχος, μόνου μόνος οὐσιωδῶς ἀνάρχου Λόγου Γεννήτωρ· καί μόνης αἰδίου Ζωῆς, ἡγουν Πνεύματος ἀγίου, πηγῆ.

ε'. Εἷς Θεός, ὅτι μία Θεότης. Μονάς ἄναρχος, καί ὑπερούσιος, καί ἀμερῆς καί ἀδιαίρετος· ἡ αὐτή μονάς καί Τριάς, καί τά ἐξῆς.

στ'. Εἰ πᾶσα μετοχή τῶν μετεχόντων προεπινοεῖται· πάντων δηλαδή σαφῶς ὑπέρεκειται τῶν ὄντων ἀσυγκρίτως κατά πάντα τρόπον ἢ τῶν ὄντων αίτία, κατά φύσιν προϋπάρχουσα τε καί προεπινοουμένη τῶν ὄντων· οὐχ ὡς οὐσία συμβεβηκότων· ἐπεὶ σύνθετον ἀποδειχθήσεται τό Θεῖον, εἰς συμπλήρωσιν ἔχον τῆς οἰκείας ὑπάρξεως τήν τῶν ὄντων ὑπόστασιν· ἀλλ' ὡς οὐσίας, τό ὑπερούσιον. Εἰ γάρ αἱ μὲν τέχνηαι, τῶν ἐξ αὐτῶν ἐφεῦρον τά σχήματα, ἡ δέ καθόλου φύσις, τά εἶδη τῶν ὑπ' αὐτήν, πολλῶ μᾶλλον ὁ Θεός τάς τῶν ὄντων οὐσίας ἐκ μή ὄντων ὑπέστησεν, ὡς ὑπερούσιος, καί ἔτι μᾶλλον τῆς καθ' ὑπερουσιότητα θέσεως, ἀπείρως ἐξηρημένος· ὁ καί τάς τέχνας συζεύξας πρός ἐξεύρεσιν σχημάτων τάς ἐπιστήμας, καί τῇ φύσει δούς τήν ἀπεργαστικήν τῶν εἰδῶν ἐνέργειαν, καί αὐτό τό εἶναι τῶν οὐσιῶν, ὅπερ ἐστίν ὑποστησάμενος.

ζ'. Ὁ τοῖς οὔσι μή κατ' οὐσίαν ὑπάρχων μεθεκτός, κατ' ἄλλον δέ τρόπον μετέχεσθαι τοῖς δυναμένοις βουλόμενος, τοῦ κατ' οὐσίαν κρυφίου παντελῶς οὐκ ἐξίσταται· ὁπότε καί αὐτός ὁ τρόπος, καθ' ὃν θέλων μετέχεται, μένει διηνεκῶς τοῖς πᾶσιν ἀνέκφαντος. Οὐκοῦν, ὡσπερ ὁ Θεός θέλων μετέχεται, καθ' ὃν αὐτός οἶδε τρόπον· (1181) οὕτω καί θέλων ὑπέστησε τά μετέχοντα, καθ' ὃν αὐτός ἐπίσταται λόγον, δι' ὑπερβάλλουσαν ἀγαθότητος δύναμιν. Οὐκοῦν τό θελήσει τοῦ πεπονηκότος γενόμενον, οὐκ ἂν εἴη ποτέ θελήσαντι αὐτό γενέσθαι, συναΐδιον.

η'. Ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος ἐφάπαξ κατά σάρκα γεννηθείς, αἰεὶ γεννᾶται θέλων κατά πνεῦμα διά φιλανθρωπίαν τοῖς θέλουσι· καί γίνεται βρέφος, ἑαυτόν ἐν ἐκείνοις διαπλάττων ταῖς ἀρεταῖς· καί τοσοῦτον φαινόμενος, ὅσον χωρεῖν ἐπίσταται τόν δεχόμενον· οὐ φθόνῳ σμικρύνων τοῦ οἰκείου μεγέθους τήν ἔκφανσιν, ἀλλά μέτρῳ σταθμίζων τῶν ὄρᾳν ποθούντων τήν δύναμιν. Οὕτως αἰεὶ καί φαινόμενος ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος τοῖς τρόποις τῶν μετόχων, αἰεὶ διαμένει κατά τήν ὑπερβολήν τοῦ μυστηρίου, τοῖς πᾶσιν ἀθέατος. Ὅθεν σοφῶς τοῦ μυστηρίου τήν δύναμιν διασκοπήσας ὁ θεῖος Ἀπόστολος, φησίν· Ἰησοῦς Χριστός, χθές καί σήμερον, ὁ αὐτός καί εἰς τοὺς αἰῶνας· εἰδῶς αἰεὶ καινόν τό μυστήριον, καί μηδέποτε περιλήψει νοός παλαιούμενον.

θ'. Γεννᾶται Χριστός ὁ Θεός, προσλήψει σαρκός ψυχὴν ἐχούσης νοεράν γενόμενος ἄνθρωπος· ὁ παρασχόμενος τοῖς οὔσιν ἐκ μή ὄντων τήν γένεσιν· ὃν Παρθένος ὑπερφυῶς τεκοῦσα, παρέλυσεν οὐδέν τῆς παρθενίας τεκμήριον. Ὡς γάρ αὐτός ἄνθρωπος γέγονεν, οὐκ ἀλλοιώσας τήν φύσιν, οὐδ' ἀμείψας τήν δύναμιν· οὕτω τήν τεκοῦσαν καί μητέρα ποιεῖ, καί παρθένον διατηρεῖ, θαύματι θαῦμα κατά ταυτό διερμηνεύων ἅμα, καί θατέρῳ κρύπτων τό ἕτερον. Ἐπειδὴ δι' ἑαυτόν ὁ Θεός αἰεὶ κατ' οὐσίαν ὑπάρχει μυστήριον, τοσοῦτον ἑαυτόν ἐξάγων τῆς φυσικῆς κρυφιοτήτος, ὅσον ταύτην πλέον διά τῆς ἐκφάνσεως κρυφιοτέραν ἐργάζεσθαι· καί τοσοῦτον πάλιν μητέρα τήν τεκοῦσαν παρθένον ποιούμενος, ὅσον τήν κήσιν ἄλυτον τῆς παρθενίας δεσμόν ἀπεργάζεσθαι [unus Reg. ἀπεργάζεσθαι].

ι'. Καινοτομοῦνται φύσεις, καί Θεός ἄνθρωπος γίνεται· οὐ μόνον ἡ θεία καί σταθερά καί ἀκίνητος, κινουμένη πρός τήν κινουμένην καί ἄστατον, ἵνα στήση τοῦ φέρεσθαι· οὐδέ μόνον ἡ ἀνθρωπίνη δίχα σποράς ὑπέρ φύσιν γεωργοῦσα σάρκα τῷ Λόγῳ τελεσφορουμένην, ἵνα στή τοῦ φέρεσθαι· ἀλλά καί ἀστήρ ἐξ ἀνατολῶν ἐν ἡμέρᾳ φαινόμενος, καί τούς μάγους ὀδηγῶν εἰς τόν τόπον τῆς τοῦ Λόγου σαρκώσεως, ἵνα δείξῃ μυστικῶς νικῶντα τήν αἴσθησιν, τόν ἐν νόμῳ καί προφήταις λόγον, καί ὀδηγοῦντα τά ἔθνη πρός τό μέγιστον φῶς τῆς ἐπιγνώσεως. Πρός γάρ ἐπίγνωσιν τοῦ σαρκωθέντος Λόγου σαφῶς ὁ νομικός τε καί προφητικός λόγος, καθάπερ ἀστήρ εὐσεβῶς κατανοούμενος, ὀδηγεῖ τούς κατά πρόθεσιν τῆ δυνάμει κεκλημένους τῆς χάριτος.

ια'. Ἐπειδή θέλων ἐγώ, τήν θεϊαν ἐντολήν παρέβην ὁ ἄνθρωπος, καί τό στερρόν μου τῆς φύσεως, θεότητος ἐλπίδι δελεάσας πρός ἡδονήν κατέσυρεν ὁ διάβολος, (1184) δι' ἧς ὑποστήσας τόν θάνατον ἡμβρύνετο τρυφῶν τήν φθοράν τῆς φύσεως· διά τοῦτο γίνεται τέλειος ἄνθρωπος ὁ Θεός, μηδέν παραμείψας τῆς φύσεως, πλήν τῆς ἀμαρτίας· ἐπεὶ μηδέ τῆς φύσεως ἦν· ἵνα σαρκός προβλήματι δελεάσας, ἐρεθίσῃ τόν ἄπληστον δράκοντα περιχανόντα τήν σάρκα καταπιεῖν, γενησομένην αὐτῷ μέν δηλητήριον, τῆ δυνάμει τῆς ἐν αὐτῇ θεότητος παντελῶς αὐτόν διαφθείρουσαν· τῆ δέ φύσει τῶν ἀνθρώπων ἀλεξητήριον, πρός τήν ἐξ ἀρχῆς χάριν δυνάμει τῆς ἐν αὐτῇ θεότητος ἀνακαλουμένην. Ὡς γάρ αὐτός τόν ἰόν αὐτοῦ τῆσκακίας τῷ ξύλῳ τῆς γνώσεως ἐγγέας τήν γευσάμενην διέφθειρε φύσιν, οὕτω καί αὐτός ἐμφαγεῖν βουληθείς τῆς σαρκός τοῦ Δεσπότου, τῆ δυνάμει τῆς ἐν αὐτῇ θεότητος διεφθάρη.

ιβ'. Τό μέγα τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως μυστήριον, αἰεὶ μένει μυστήριον· οὐ μόνον ὅτι συμμετρῶς τῆ δυνάμει τῶν ὑπ' αὐτοῦ σωζομένων ἐκφαινόμενον, ἔχει μείζον τοῦ ἐκφανθέντος τό μήπω ὀρώμενον, ἀλλ' ὅτι καί τό αὐτό τό φανέν, ἔτι μένει πάμπαν ἀπόκρυφον, οὐδενί λόγῳ καθῶς ἔστι γινωσκόμενον. Καί μή τῷ δόξῃ παράδοξον τό λεγόμενον. Ὁ γάρ Θεός ὑπερούσιος ὢν, καί ὑπερουσιότητος ἀπάσης ὑπερανεστηκῶς, εἰς οὐσίαν ἐλθεῖν βουληθείς, ὑπερουσιῶς οὐσιώθη. Διό καί ὑπέρ ἀνθρώπων, ὡς φιλόανθρωπος, ἐκ τῆς ἀνθρώπων οὐσίας ἀληθῶς ἄνθρωπος γεγινώς, τόν τοῦ πῶς ἄνθρωπος γέγονε τρόπον, μένει διά παντός ἔχων ἀνέκφαντον· ὑπέρ ἀνθρώπων γάρ γέγονεν ἄνθρωπος.

ιγ'. Σκοπήσωμεν πιστῶς τό μυστήριον τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως, καί μόνον δοξάσωμεν ἀπεριέργως τόν τοῦτο γενέσθαι δι' ἡμᾶς εὐδοκήσαντα. Τίς γάρ δυνάμει θαρρῶν λογικῆς ἀποδείξεως, ἐξαιρεῖν δύναται, πῶς Θεοῦ Λόγου γίνεται σύλληψις· πῶς γένεσις σαρκός ἄνευ σποράς· πῶς γέννησις ἄνευ φθοράς· πῶς μήτηρ, ἢ καί μετά τόκον διαμείνασα παρθένος· πῶς ὁ ὑπερτελής, καθ' ἡλικίαν προέκοπτε· πῶς ὁ καθαρός, ἐβαπτίζετο· πῶς διέτρεφεν, ὁ πεινῶν· πῶς ὁ κοπιῶν, ἐχαρίζετο δύναμιν· πῶς ὁ πάσχων, ἐδίδου ἰάματα· πῶς ὁ θνήσκων, ἐζωοποιεῖ· καί ἵνα τό πρῶτον τελευταῖον εἶπω, πῶς Θεός ἄνθρωπος γίνεται· καί τό δὴ πλέον μυστηριωδέστερον, πῶς οὐσιωδῶς ἐν σαρκί καθ' ὑπόστασιν ὁ Λόγος, ὁ κατ' οὐσίαν ὑποστατικῶς ὅλος ὑπάρχων ἐν τῷ Πατρὶ; Πῶς ὁ αὐτός, καί ὅλος ἐστὶ Θεός κατά φύσιν, καί ὅλος γέγονε κατά φύσιν ἄνθρωπος, μηδεμίαν φύσιν ἡρνημένος παντάπασι, μήτε τήν θεϊαν, καθ' ἣν ὑπάρχει Θεός, μήτε τήν ἡμετέραν, καθ' ἣν γέγονεν ἄνθρωπος; Ταῦτα πίστις μόνη χωρεῖ τά μυστήρια, τῶν ὑπέρ νοῦν καί λόγου ὑπάρχουσα πραγμάτων ὑπόστασις.

(1185) ιδ'. Ὁ Ἀδάμ παρακούσας, ἐξ ἡδονῆς ἄρχεσθαι τήν τῆς φύσεως ἐδίδαξε γένεσιν· Ὁ Κύριος ταύτην ἐξοικίζων τῆς φύσεως, τήν ἐκ σποράς οὐ προσήκατο σύλληψιν. Ἡ γυνή παραβᾶσα τήν ἐντολήν, ἐξ ὀδύνης ἄρχεσθαι τήν τῆς φύσεως κατέδειξε γέννησιν· Ὁ Κύριος ταύτης ἀποτινάσσων τῆς φύσεως, γεννηθείς, φθοράν ὑπομείναι τήν τεκοῦσαν οὐ συνεχώρησεν· ἴν' ὁμοῦ τήν τε ἐκούσιον ἡδονήν, καί τήν δι' αὐτήν ἀκούσιον ὀδύνην, ἐξέλη τῆς φύσεως, ὢν οὐκ ἦν δημιουργός, ἀναιρέτης

γενόμενος· καί διδάξη μυστικῶς κατά γνώμην, ἄλλης ἀπάρχεσθαι ζωῆς, ἐξ ὀδύνης μὲν τυχόν ἀρχομένης καί πόνων, ληγούσης δέ πάντως εἰς ἡδονὴν θείαν καί εὐφροσύνην ἀπέραντον. Διά τοῦτο γίνεται ἄνθρωπος, καί γεννᾶται ὡς ἄνθρωπος, ὁ ποιήσας τόν ἄνθρωπον, ἵνα σώσῃ τόν ἄνθρωπον, καί πάθη πάθεισιν ἰασάμενος, πάθος αὐτός ὑπάρχων ἀποδειχθῆ τῶν ἡμετέρων παθῶν, ὑπερφυῶς ταῖς ἑαυτοῦ κατά σάρκα στερήσει, τὰς ἡμῶν φιλανθρωπῶς κατά πνεῦμα ἕξεις ἀνανεούμενος.

ιε'. Ὁ τῷ θεῷ πόθῳ νικήσας τὴν πρὸς τὸ σῶμα τῆς ψυχῆς διάθεσιν, ἀπερίγραφος γέγονε, κἄν ἔστιν ἐν σώματι. Ὁ γὰρ ἕλκων τὴν τοῦ ποθοῦντος ἕφεσιν Θεός, πάντων ἀσυγκρίτως ἔστιν ὑψηλότερος, οὐκ ἔῶν τόν ποθοῦντα τινὶ τῶν μετὰ Θεόν προσηλωσά τὴν ἕφεσιν. Ποθήσωμεν οὖν τόν Θεόν καθ' ὅλην ἡμῶν τὴν τῆς φύσεως δύναμιν, καί πᾶσι τοῖς σωματικοῖς τὴν προαίρεσιν ἀκράτητον ποιησώμεθα, καί πάντων τῶν ὄντων αἰσθητῶν τε καί νοητῶν ὑπεράνω τῇ διαθέσει γενώμεθα, καί οὐδέν κατά τὴν γνώμην πρὸς τὸ συνεῖναι Θεῷ τῷ κατά φύσιν ἀπεριγράφῳ, παντελῶς ὑπὸ τῆς φυσικῆς περιγραφῆς ζημιωθησώμεθα.

ιστ'. Ἀγών ἐστι φθόνου καί ἀρετῆς, ἡ τῶν ἀγίων δυσπάθεια· τοῦ μὲν, ὅπως κρατήσῃ φιλονεικοῦντος· τῆς δέ, ὅπως ἀήττητος διαμείνῃ, πάντα φερούσης· καί τοῦ μὲν, ὅπως εὐοδώσῃ κακία ἀγωνιζομένου, διά τῆς τῶν κατορθούτων κολάσεως· τῆς δέ, ὅπως κατάσῃ τοὺς ἀγαθοὺς κἄν ταῖς συμφοραῖς τὸ πλέον ἔχοντας.

(1188) ιζ'. Ἀρετῆς ἄθλόν ἐστι, τὸ τοῖς πόνοις ἐναγωνίζεσθαι· νίκης ἔπαθλον φερούσης τοῖς ὑπομένουσι, τῆς ψυχῆς τὴν ἀπάθειαν, καθ' ἣν δι' ἀγάπης ἐνουμένη Θεῷ, σώματος καί κόσμου τῇ διαθέσει χωρίζεται. Ψυχῆς γὰρ ῥῶσις ἐστι τοῖς ὑπομένουσιν, ὁ τοῦ σώματος αἰκισμός.

ιη'. Ἡδονῆς ἀπάτη κλαπέντες τὸ ἀπαρχῆς, τόν θάνατον τῆς ὄντως ζωῆς προεκρίναμεν. Ταύτης οὖν τόν φονευτὴν εὐχαρίστως ἐνέγκωμεν πόνον τοῦ σώματος, ὅπως τοῦ ταύτης θανάτου ἑαυτῷ συναφανίσαντος τόν δι' αὐτὴν γενόμενον θάνατον, ἀπολάβωμεν ἡμῖν ἐπανατρέχουσαν τὴν ἡδονὴν πραθεῖσαν ζωὴν, μικροῖς πόνοις σαρκὸς ἀγαρασθεῖσαν.

ιθ'. Εἰ σαρκὸς εὐπαθούσης, ὁ τῆς ἀμαρτίας εἴωθε πιαίνεσθαι τόνος, δῆλον ὅτι ταύτης δυσπαθούσης, ὁ τῆς ἀρετῆς ἀνηβᾶν εἰκότως πέφυκε. Γενναίως οὖν ἐνέγκωμεν τῆς σαρκὸς τὴν δυσπάθειαν, τῶν κατά ψυχὴν οὖσαν ῥυπτικὴν μολυσμῶν, καί τῆς μελλούσης δόξης πρόξενον. Οὐκ ἄξια γὰρ τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ, πρὸς τὴν μέλλουσαν δόξαν ἡμῖν ἀποκαλύπτεσθαι.

κ'. Οὔτε σῶμα θεραπεύοντες ἰατροί, ἐν καί τὸ αὐτὸ πᾶσιν προσφέρουσι φάρμακον, οὔτε Θεὸς ψυχῶν ἰατροῦν νοσήματα, ἐν μόνον θεραπείας οἶδε τρόπον πάσαις ἀρμόδιον· ἀλλ' ἐκάστη τόν πρόσφορον ἀπονείμας, τὰς ἰάσεις ἐργάζεται. Εὐχαριστήσωμεν οὖν θεραπευόμενοι, κἄν ἔχη βάσανον τὸ γινόμενον· τὸ γὰρ τέλος, μακάριον.

κα'. Οὐδέν οὕτω ψυχῆς ἐλέγχει διάθεσιν, ὡς σαρκὸς δυσπαθούσης ἐπαναστήματα· οἷς, ἐάν μὲν ὑπενδῶ, Θεοῦ πλέον στέργουσα τὴν σάρκα φανήσεται· ἐάν δέ τοῖς τούτων διαμείνῃ τινάγμασιν ἄσειστος, σαρκὸς πλέον ἀρετὴν τιμῶσα δειχθήσεται· δι' ἧς τόν Θεόν ἔνοικον ὑποδέξεται, τόν δι' αὐτὴν παθεῖν καθ' ἡμᾶς ἀνασχόμενον, βοῶντα, καθάπερ πάλαι τοῖς μαθηταῖς· Θαρσεῖτε, ἐγὼ νενίκηκα τόν κόσμον.

κβ'. Εἰ πάντες παιδεῖας οἱ ἄγιοι γεγόνασι μέτοχοι, καί ἡμεῖς εὐχαριστήσωμεν σὺν αὐτοῖς παιδευόμενοι, ἵνα τῆς αὐτῆς μέτοχοι γενέσθαι δόξης ἀξιωθῶμεν. Ὅν γὰρ ἀγαπᾷ Κύριος, παιδεύει· μαστιγοῖ δέ πάντα υἱόν, ὃν παραδέχεται.

κγ'. Ὁ μὲν Ἀδάμ τὴν πλευράν ἡδονὴν προτείνουσαν παραδεξάμενος, ἔξω τοῦ παραδείσου ποιεῖ τὸ ἀνθρώπινον· ὁ δέ Κύριος πόνῳ ταύτην διά τῆς λόγῃς ἀνασχισθεῖς, τόν ληστὴν ἔσω τοῦ παραδείσου ἐποίησεν. Ἀγαπήσωμεν τοίνυν τόν

397

πόνον τῆς σαρκός· μισήσωμεν δέ ταύτης τὴν ἡδονήν· ὁ μὲν γάρ εἰσάγει καὶ τοῖς ἀγαθοῖς ἀποκαθίστησιν· ἡ δὲ ἐξάγει καὶ τῶν ἀγαθῶν ἀποδιίστησιν.

κδ'. Εἰ Θεός πάσχει σαρκί, γενόμενος ἄνθρωπος τίς πάσχων οὐ γέγηθε Θεόν ἔχων τοῦ πάθους συμμετόχον; (1189) ὧ τὸ συμπάσχειν, βασιλείας πρόξενον γίνεται. Ἀληθής γάρ ὁ εἰπών· Εἴπερ συμπάσχομεν, ἵνα καὶ συνδοξασθῶμεν.

κε'. Εἰ πάντως πονῆσαι δεῖ, διὰ τὴν ἐμφυρεῖσαν τῇ φύσει διὰ τοῦ προπάτορος ἡδονήν, γενναίως τούς προσκαίρους καρτερήσωμεν πόνους, τῆς τε ἡδονῆς τὸ κέντρον ἡμῖν ἀμβλύνοντας, καὶ τῶν δι' αὐτῆς ἡμᾶς αἰωνίων ἐλευθεροῦντας κολάσεων.

κστ'. Πάντων τῶν ἀγαθῶν τέλος ἐστὶν ἡ ἀγάπη, ὡς πρὸς Θεόν τὸ τῶν ἀγαθῶν ἀκρότατον, καὶ παντός αἴτιον ἀγαθοῦ, τούς ἐν αὐτῇ περιπατοῦντας ἄγουσα καὶ προσάγουσα καὶ συνάγουσα, ὡς πιστή καὶ ἀδιάπτωτος καὶ μένουσα. Ἡ πίστις γάρ, βάσις ἐστὶ τῶν μετ' αὐτήν, ἐλπίδος λέγω καὶ ἀγάπης, βεβαίως τὸ ἀληθές ὑφειστώσα. Ἡ δὲ ἐλπίς, τῶν ἄκρων ἐστὶν ἰσχύς, ἀγάπης λέγω καὶ πίστεως, τὸ πιστόν τε δι' ἑαυτῆς καὶ τὸ ἐραστόν ἀμφοῖν ὑποφαίνουσα, καὶ πρὸς αὐτὸ τὸν δρόμον δι' ἑαυτῆς ποιῆσθαι διδάσκουσα. Ἡ δὲ ἀγάπη, τούτων ἐστὶ συμπλήρωσις, τὸ ἔσχατον ὀρεκτόν ὅλον ὅλη περιπτυσσομένη, καὶ ταύταις τῆς ἐπ' αὐτὸ κινήσεως στάσιν παρεχομένη, τοῦ πιστεύειν εἶναι, καὶ ἐλπίζειν παρέσεσθαι, τὸ ἀπολαύειν παρόντος δι' ἑαυτῆς ἀντεισάγουσα.

κζ'. Ἔργον τῆς ἀγάπης τελειότατον, καὶ τῆς κατ' αὐτήν ἐνεργείας πέρας, δι' ἀντιδόσεως σχετικῆς τῶν κατ' αὐτήν συνημμένων, ἀλλήλοις ἐμπρέπειν τὰ ἰδιώματα, καὶ τὰς κλήσεις παρασκευάζειν· καὶ θεόν μὲν τὸν ἄνθρωπον ποιεῖν, ἄνθρωπον δὲ τὸν Θεόν χρηματίζειν καὶ φαίνεσθαι, διὰ τὴν μίαν καὶ ἀπαράλλακτον ἀμφοτέρων κατὰ τὸ θέλημα βούλησιν τε καὶ κίνησιν.

κη'. Εἰ κατ' εἰκόνα Θεοῦ πάντως ἡμεῖς γενόμεθα ἑαυτῶν καὶ τοῦ Θεοῦ· μᾶλλον δέ, μόνου καὶ ὅλου Θεοῦ, καὶ ὅλοι μηδὲν ἐπίγειον ἐν ἡμῖν αὐτοῖς φέροντες, ἵνα Θεῷ πλησιάσωμεν, καὶ θεοὶ γενώμεθα, ἐκ Θεοῦ τὸ θεοὶ εἶναι λαβόντες. Οὕτω γάρ τιμᾶται τὰ θεῖα δωρήματα, καὶ ἡ τῆς θείας εἰρήνης φιλοφρονεῖται παρουσία.

κθ'. Μέγα ἀγαθὸν ἡ ἀγάπη, καὶ τῶν ἀγαθῶν τὸ πρῶτον καὶ ἐξαιρετόν ἀγαθόν, ὡς Θεόν καὶ ἄνθρωπους δι' ἑαυτῆς περὶ τὸν αὐτὴν ἔχοντα συνάπτουσαν (1192) καὶ ὡς ἄνθρωπον τὸν ποιητὴν τῶν ἀνθρώπων φανῆναι παρασκευάζουσα, διὰ τὴν τοῦ θεουμένου πρὸς τὸν Θεόν κατὰ τὸ ἀγαθὸν ὡς ἐφικτόν ἀνθρώπῳ ἀπαραλλαξίαν· ἦν ἐνεργεῖν ὑπολαμβάνω τὸ, Ἀγαπήσαι Κύριον τὸν Θεόν ἐξ ὅλης καρδίας, καὶ ψυχῆς καὶ δυνάμεως· καὶ τὸν πλησίον ὡς ἑαυτόν.

λ'. Ἰστέον, ὡς δόλω κακούργως μεμηχανημένῳ διὰ φιλαυτίας, καθ' ἡδονῆς προσβολὴν ἀπατήσας ἡμᾶς ὁ διάβολος, Θεοῦ καὶ ἀλλήλων κατὰ γνώμην διέστησε, τὸ εὐθὲς διαστρέψας, καὶ τὴν φύσιν κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον μερίσας, καὶ κατατεμῶν εἰς πολλὰς δόξας καὶ φαντασίας.

λα'. Τρία ἐστὶ τὰ μέγιστα καὶ ἀρχέκακα, καὶ πάσης ἀπλῶς εἰπεῖν, κακίας γεννητικά· ἄγνοια, φημί, καὶ φιλαυτία καὶ τυραννίς· ἀλλήλων ἐξηρητημένα καὶ δι' ἀλλήλων συνιστάμενα. Ἐκ γάρ τῆς περὶ Θεοῦ ἀγνοίας, ἡ φιλαυτία· ἐκ δὲ ταύτης, ἡ πρὸς τὸ συγγενές τυραννίς ἐστὶ. Καὶ οὐδεὶς ἀντερεῖ λόγος, μὴ οὐχὶ τῷ κατὰ παράχρησιν τρόπῳ τῶν οἰκείων δυνάμεων, λόγου τε καὶ ἐπιθυμίας καὶ θυμοῦ, ταύτας ἐν ἡμῖν τὸν πονηρόν ὑποστήσασθαι.

λβ'. Δέον, λόγῳ μὲν, ἀντὶ τῆς ἀγνοίας, πρὸς τὸν Θεόν διὰ γνώσεως κατὰ ζήτησιν μονώτατον κινεῖσθαι· δι' ἐπιθυμίας δέ, τοῦ τῆς φιλαυτίας πάθους καθαρᾶς, κατὰ πόθον πρὸς τὸν Θεόν μόνον ἐλαύνεσθαι· καὶ τῷ θυμῷ τυραννίδος κεχωρισμένῳ, πρὸς τὸ τοῦ Θεοῦ μόνου τυχεῖν ἀγωνίζεσθαι, καὶ τὴν ἐκ τούτων καὶ δι' ἦν ταῦτα

θείαν καί μακαρίαν ἀγάπην δημιουργῆσαι, τῷ Θεῷ συνάπτουσάν τε καί θεόν ἀποφαίνουσάν τόν φιλόθεον.

λγ'. Τῆς φιλαυτίας ὡς ἀρχῆς, καθὼς εἶπον, καί μητρός τῶν κακῶν ἀποτιλείσης, πάντα τά ἐξ αὐτῆς τε καί μετ' αὐτήν, συναποτίλλεσθαι εἴωθεν ἐπειδή ταύτης μή οὔσης, οὔδ' οὐδαμῶς τό παράπαν κακίας εἶδος ἢ ἵχνος ὑφίστασθαι δύναται.

λδ'. Δέον ἐστίν, ἑαυτῶν καί ἀλλήλων τοσοῦτον ἀντέχεσθαι, ὅσον αὐτός δι' αὐτοῦ ὁ Χριστός προλαβὼν ἀπεδείξατο, ὑπὲρ ἡμῶν παθεῖν ἀνασχόμενος.

λε'. Διά τὴν ἀγάπην οἱ ἅγιοι πάντες πρὸς τὴν ἁμαρτίαν ἀντικατέστησαν, τῆς παρούσης ζωῆς οὐδένα λόγον ποιησάμενοι· καί τούς πολυειδεῖς τοῦ θανάτου τρόπους ὑπέστησαν, ἵνα πρὸς ἑαυτούς ἀπὸ τοῦ κόσμου καί τόν Θεόν συναχθῶσι, καί τά τῆς φύσεως ἐφ' ἑαυτῶν ἐνώσωσι ῥήγματα. Αὕτη γάρ ἐστίν ἡ ἀληθῆς καί ἀμώμητος τῶν πιστῶν θεοσοφία· ἥς τέλος, τό ἀγαθόν ἐστι καί ἡ ἀλήθεια· εἶπερ ἀγαθόν τό φιλόανθρωπον, καί ἀληθές τό κατά πίστιν φιλόθεον, τά τῆς ἀγάπης γνωρίσματα· ὡς Θεῷ καί ἀλλήλοις τούς ἀνθρώπους συνάπτουσα, καί διά τοῦτο τῶν ἀγαθῶν τὴν διαμονὴν ἀδιάπτωτον ἔχουσα.

λστ'. (1193) Ἐνέργεια καί ἀπόδειξις τῆς πρὸς Θεόν τελείας ἀγάπης ἐστίν, ἡ γνησία δι' εὐνοίας ἐκουσίου πρὸς τόν πλησίον διάθεσις. Ὁ γάρ μή ἀγαπῶν τόν ἀδελφόν αὐτοῦ, ὃν ἐώρακε, φησὶν ὁ θεῖος Ἰωάννης, τόν Θεόν ὃν οὐχ ἐώρακεν, οὐ δύναται ἀγαπᾶν.

λζ'. Ἡ τῆς ἀληθείας ὁδός, ἡ ἀγάπη ἐστίν, ἣν ἑαυτόν ὀνομάσας ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος, τούς ἐν αὐτῇ ὀδεύοντας, τῷ Θεῷ καί Πατρὶ καθαρούς παντοίων γενομένους παρίστησιν.

λη'. Αὕτη ἐστίν ἡ θύρα, δι' ἣς ὁ εἰσερχόμενος, εἰς τὰ Ἅγια γίνεται τῶν ἀγίων, καί τοῦ ἀπροσίτου κάλλους τῆς ἀγίας καί βασιλικῆς Τριάδος καθίσταται ἄξιος θεατῆς γενέσθαι.

λθ'. Φοβερόν ὄντως καί πάσης κατακρίσεως ὑπερέκεινα, τό τὴν δοθεῖσαν ἡμῖν παρά Θεοῦ κατά δωρεάν τοῦ ἀγίου Πνεύματος ἐκουσίως νεκρῶσαι ζωὴν, διὰ τῆς πρὸς τὰ φθειρόμενα ἀγάπης· καί ἴσασι πάντως τοῦτον τόν φόβον, οἱ τὴν ἀλήθειαν τῆς φιλαυτίας προτιμᾶν μελετήσαντες.

μ'. Χρησώμεθα εἰς δέον τῇ εἰρήνῃ, καί τὴν πρὸς τόν κόσμον, καί τόν κοσμοκράτορα κακῶς ἡμῖν ἐνυπάρξασαν ἀθητήσαντες φιλίαν, τόν διὰ τῶν παθῶν πρὸς τόν Θεόν συνιστάμενον, κἂν ὀψέ ποτε καταλύσωμεν πόλεμον· καί σπονδὰς ἀλύτους τῆς πρὸς αὐτόν εἰρήνης ποιήσαντες, ἐν τῇ καταργήσει τοῦ σώματος τῆς ἁμαρτίας, τῆς πρὸς αὐτόν ἔχθρας παυσώμεθα.

μα'. Ἀδύνατόν ἐστιν ἡμᾶς φιλιωθῆναι Θεῷ, διὰ τῶν παθῶν πρὸς αὐτόν στασιάζοντας, καί τῷ πονηρῷ τυράννῳ καί φονευτῇ τῶν ψυχῶν διαβόλῳ διὰ κακίας δασμοφορεῖν ἀνεχομένους, μή πρότερον διόλου πολεμωθέντας τῷ πονηρῷ. Μέχρι γάρ τότε τοῦ Θεοῦ καθεστήκαμεν ἐχθροὶ καί πολέμιοι, κἂν πιστῶν προσηγορίαν ἡμῖν αὐτοῖς περιπλάττωμεν, μέχρις οὗ πάθεσιν ἀτιμίας δουλεύειν βουλόμεθα· καί οὐδὲν ὄφελος ἡμῖν ἐκ τῆς κατά τόν κόσμον εἰρήνης λοιπόν περιγενήσεται, τῆς ψυχῆς κακῶς διακειμένης, καί πρὸς τόν ἴδιον ποιητὴν στασιαζούσης, καί ὑπὸ τὴν αὐτοῦ βασιλείαν γενέσθαι οὐκ ἀνεχομένης· ἔτι μυρίοις πεπεραμένης ὡμοῖς δεσπόταις εἰς κακίαν αὐτήν κατεπέιγουσι, καί τὴν εἰς ἀπώλειαν φέρουσαν ὁδόν, τῆς σωζούσης μᾶλλον ἀπατηλῶς αἰρεῖσθαι παρασκευάζουσιν.

μβ'. Εἰς τοῦτο ἡμᾶς πεποίηκεν ὁ Θεός, ἵνα γενώμεθα θείας κοινωνοὶ φύσεως, καί τῆς αὐτοῦ ἀιδιότητος μέτοχοι, καί φανῶμεν αὐτῷ ὅμοιοι κατά τὴν ἐκ χάριτος θέωσιν, δι' ἣν πᾶσάν τε τῶν ὄντων ἡ σύστασις ἐστὶ καί διαμονή, καί ἡ τῶν μὴ ὄντων παραγωγή καί γένεσις.

μγ'. Εἰ τοῦ Θεοῦ ὀνομάζεσθαι τε καί εἶναι ἐφιέμεθα, ἀγωνισώμεθα μή προδοῦναι τοῖς πάθεσι τόν Λόγον, κατά τόν Ἰουδαν· ἢ μή ἀρνήσασθαι, κατά τόν Πέτρον. Ἄρνησις γάρ ἐστι τοῦ Λόγου, ἢ τοῦ πράττειν τό ἀγαθόν διά φόβον παραίτησις· προδοσία δέ, ἢ κατ' ἐνέργειαν ἐμπρόθετος ἀμαρτία, καί ἢ πρός τήν ἀμαρτίαν ὀρμή.

μδ'. (1195) Πάσης θλίψεως τέλος ἐστίν ἡ χαρά· καί παντός κόπου, ἢ ἀνάπαυσις· καί πάσης ἀτιμίας, ἢ δόξα. Καί ἀπλῶς, πάντων τῶν ὑπέρ ἀρετῆς ἀλγεινῶν τέλος ἐστί, τό μετά Θεοῦ γενέσθαι καί εἶναι διαπαντός, καί τῆς αἰωνίου καί πέρας μή ἐχούσης ἀνέσεως ἀπολαῦσαι.

με'. Ὁ Θεός πρός τῆ φύσει, καί γνώμη ἀλλήλοις ἡμᾶς ἐνῶσαι βουλόμενος, καί πρός τοῦτο ἅπαν ὡς ἀληθῶς ὠθῶν τό ἀνθρώπινον, τάς σωτηρίους φιλανθρώπως ἡμῖν ἐντολάς διεχάραξε, καί τούτου χάριν ἐλεεῖν καί ἐλεεῖσθαι ἀπλῶς ἐνομοθέτησεν.

μστ'. Ἡ τῶν ἀνθρώπων φιλαυτία καί σύνεσις, ἀλλήλους καί τόν νόμον, ἢ ἀπωσαμένη, ἢ σοφισαμένη, εἰς πολλάς μοίρας τήν μίαν φύσιν κατέτεμε· καί τήν νῦν ἐπικρατοῦσαν αὐτῆς ἀναληθισίαν εἰσηγησαμένη, αὐτήν καθ' ἑαυτῆς τήν φύσιν διά τῆς γνώσεως ἐξώπλισε [Regii guo ἐξήπλωσε]. Διά τοι τοῦτο, πᾶς ὅστις σῶφρονι λογισμῶ καί φρονήσεως εὐγενεῖα, ταύτην λῦσαι δεδύνηται τῆς φύσεως τήν ἀνωμαλίαν, ἑαυτόν πρό τῶν ἄλλων ἐλέησε, τήν γνώμην κατά τήν φύσιν δημιουργήσας, καί Θεῶ κατά τήν γνώμην διά τήν φύσιν προσχωρήσας, καί δεῖξας ἐφ' ἑαυτῶ, τίς τοῦ κατ' εἰκόνα λόγου ὁ τρόπος, καί πῶς ἑαυτῶ ὁ Θεός πρεπόντως κατ' ἀρχάς ὁμοίαν τήν ἡμετέραν φύσιν, καί τῆς ἰδίας ἀγαθότητος ἀρίδηλον ἀπεικόνισμα δημιουργήσας, κατέστησεν αὐτήν ἑαυτῆ καί πάντα ταυτήν, ἄμαχον, εἰρηνικήν, ἀστασίαστον, πρός τε Θεόν καί ἑαυτήν δι' ἀγάπης ἐσφιγμένην, καθ' ἣν Θεοῦ μέν ἐφετῶς, ἀλλήλων δέ συμπαθῶς ἀντεχόμεθα.

μζ'. Ὁ φιλάνθρωπος Θεός διά τοῦτο γέγονεν ἄνθρωπος, ἵνα τήν φύσιν τῶν ἀνθρώπων πρός ἑαυτόν συναγάγη, καί στήση τοῦ φέρεσθαι κακῶς, πρός ἑαυτήν, μᾶλλον δέ καθ' ἑαυτῆς στασιάζουσάν τε καί μεμερισμένην· καί μηδεμίαν ἔχουσαν στάσιν, διά τήν περί ἕκαστον τῆς γνώμης ἀστάθητον κίνησιν.

μη'. Οὐδέν ἐστι τῶν μετά Θεόν τοῖς νοῦν ἔχουσι τιμιώτερον, μᾶλλον δέ τῷ Θεῶ προσφιλέστερον, τῆς τελείας ἀγάπης, ὡς τοῦς διηρημένους εἰς ἓν συναγούσης, καί μίαν ἐν τοῖς πολλοῖς ἢ τοῖς πᾶσιν, ἀστασίαστον κατά τήν γνώμην δημιουργῆσαι (1197) δυναμένης ταυτότητα. Καί γάρ ἴδιον τῆς ἀγάπης, τῶν τά κατ' αὐτήν ζητούντων, μίαν ἀποδειξαι τήν γνώμην.

μθ'. Εἰ φύσει τό καλόν ἐστιν ἐνοποιητικόν τῶν διηρημένων καί συνεκτικόν, τό κακόν δηλονότι τῶν ἠνωμένων ἐστί διαιρετικόν τε καί φθαρτικόν. Καί γάρ φύσει τό κακόν σκεδαστόν ὑπάρχει, καί ἄστατον καί πολύμορφον καί διαιρετικόν.

ν'. Πάντων τῶν κακῶν ἀπαλλαγῆ καί σύντομος πρός σωτηρίαν ὁδός, ἢ ἀληθῆς τοῦ Θεοῦ κατ' ἐπίγνωσιν ἀγάπη ἐστί, καί ἢ καθόλου τῆς κατά ψυχήν πρός τε τό σῶμα καί τόν κόσμον τοῦτον στοργῆς ἐξάρνησις, καθ' ἣν, τῆς μέν ἡδονῆς ἐπιθυμίαν, τῆς ὀδύνης δέ τό φόβον ἀποβαλλόμενοι, τῆς κακῆς ἐλευθερούμεθα φιλαυτίας, πρός τήν γνῶσιν ἀναβιβασθέντες τοῦ Κτίσαντος· καί πονηρᾶς ἀγαθῆν ἀντιλαβόντες νοεράν φιλαυτίαν σωματικῆς κεχωρισμένην στοργῆς, οὐ παύομεθα λατρεύοντες τῷ Θεῶ διά ταύτης τῆς καλῆς φιλαυτίας, ἐκ Θεοῦ τῆς ψυχῆς ἀεὶ ζητοῦντες τήν σύστασιν. Αὕτη γάρ ἐστίν ἀληθῆς λατρεία, καί ὄντως θεάρεστος, ἢ τῆς ψυχῆς διά τῶν ἀρετῶν ἀκριβῆς ἐπιμέλεια.

να'. Ὁ σωματικῆς ἡδονῆς μή ἐφιέμενος, καί ὀδύνην παντελῶς μή φοβούμενος, γέγονεν ἀπαθῆς. Ταύταις γάρ μετά τῆς τεκούσης αὐτάς φιλαυτίας, πάντα τά δι' αὐτάς τε καί ἐξ αὐτῶν μετά τῆς ἀρχηγικωτάτης τῶν κακῶν ἀγνοίας, ὁμοθυμαδόν συναπέκτεινε πάθη, καί ὅλος γέγονε τοῦ ἐστῶτος καί μένοντος καί ἀεὶ ὡσαύτως

ἔχοντος φύσει καλοῦ, παντάπασιν αὐτῷ συνδιαμένων ἀκίνητος, καί ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ τήν δόξαν τοῦ Θεοῦ κατοπτριζόμενος· ἐκ τῆς ἐν αὐτῷ φωτειδοῦς λαμπρότητος, τήν θείαν καί ἀπρόσιτον δόξαν θεώμενος.

νβ'. Τήν ἡδονήν τῆς παρουσίας ζωῆς καί τήν ὀδύνην, ὅση δύναμις, ἀρνησώμεθα, καί πάσης παθῶν ἐπινοίας καί δαιμονιώδους κακουργίας παντελῶς ἀπαλλαγισώμεθα. Διά γάρ τήν ἡδονήν ἀγαπῶμεν τά πάθη, καί διά τήν ὀδύνην φεύγομεν τήν ἀρετήν.

νγ'. Ἐπειδή πᾶσα κακία πέφυκε τοῖς συνιστῶσιν αὐτήν συμφθεῖρεσθαι τρόποις, εὐρίσκων δι' αὐτῆς τῆς πείρας ὁ ἄνθρωπος, πάσης ἡδονῆς εἶναι πάντως τήν ὀδύνην διάδοχον, πρὸς μὲν τήν ἡδονήν, τήν ὅλην ἔσχεν ὀρμήν· πρὸς δέ τήν ὀδύνην, τήν ὅλην ἀποφυγὴν· τῆς μὲν, κατά πᾶσαν ὑπεραγωνιζόμενος δύναμιν· τῆς δέ, κατά πᾶσιν σπουδὴν καταγωνιζόμενος, οἰόμενος, ὅπερ ἀμήχανον ἦν, διὰ τῆς τοιαύτης μεθοδείας, ἀλλήλων ταύτας διαστήσαι, καί μόνη τῇ ἡδονῇ (1200) συνημμενην τήν φιλαυτίαν ἔχει παντελῶς ὀδύνης ἀπείρατον, ἀγνοήσας ὑπὸ τοῦ πάθους, ὡς ἔοικεν, ὡς οὐκ ἐνδέχεται ποτε χωρὶς ὀδύνης εἶναι τήν ἡδονήν. Ἐγκέκραται γάρ τῇ ἡδονῇ τῆς ὀδύνης ὁ πόνος, κἂν λανθάνειν δοκῇ τοὺς ἔχοντας, διὰ τήν κατά τό πάθος τῆς ἡδονῆς ἐπικράτειαν· ἐπειδή δέ τό ἐπικρατοῦν, αἰεὶ διαφαίνεσθαι πέφυκε, καλύπτον τοῦ παρακειμένου τήν αἴσθησιν. Ἡδονῆς οὖν διὰ τήν φιλαυτίαν ἀντιποιοῦμενοι, καί ὀδύνην διὰ τήν αὐτήν αἰτίαν πάλιν φεύγειν σπουδάζοντες, τὰς ἀμυθήτους τῶν φθοροποιῶν παθῶν ἐπινοοῦμεν γενέσεις.

νδ'. Ἀγνοεῖ τις τήν καθ' ἡδονήν καί ὀδύνην τῆς αἰσθήσεως πείραν, ὅταν τῷ Θεῷ τῷ ὄντως ἀγαπητῷ καί ἐραστῷ καί ἐφετῷ προσδήσῃ, μᾶλλον δέ κολλήσῃ τόν νοῦν, τῆς σωματικῆς γενόμενον ἐλεύθερον σχέσεως.

νε'. Ὡσπερ οὐ δύναται τις ἄλλως λατρεύειν τῷ Θεῷ καθαρῶς, μή τήν ψυχὴν ἄρδην ἐκκαθαίρων· οὕτως οὔτε τῇ κτίσει λατρεύειν, μή τό σῶμα περιποιούμενος· καθ' ὃ σῶμα τήν φθοροποιὸν ἐπιτελῶν λατρείαν ὁ ἄνθρωπος, καί κατ' αὐτό γενόμενος φίλαυτος, ἡδονήν εἶχεν ἀπαύστως καί ὀδύνην ἐνεργουμένην, ἐσθίων αἰεὶ τό ξύλον τῆς παρακοῆς, τό καλοῦ τε καί κακοῦ, κατά ταυτόν μεμιγμένην κατά τήν αἴσθησιν διὰ τῆς πείρας ἔχον τήν γνῶσιν. Καί τάχα ξύλον εἶναι γνωστόν καλοῦ καί πονηροῦ, τήν φαινομένην κτίσιν εἰπὼν τις, οὐχ ἁμαρτήσῃ τῆς ἀληθείας· ἡδονῆς γάρ καί ὀδύνης ποιητικὴν ἔχει φυσικῶς τήν μετάληψιν.

νστ'. Ἐνθα λόγος οὐ κρατεῖ, τό κατ' αἴσθησιν πέφυκεν ἐπιγίνεσθαι κράτος, ἐν ᾧ τῆς ἁμαρτίας πέφυρται πῶς ἡ δύναμις, πρὸς οἶκτον τῆς συγγενοῦς σαρκός καθ' ὑπόστασιν, τήν ψυχὴν δι' ἡδονῆς ὑποσύρουσα· καθ' ἣν ὡς ἔργον αὐτῇ φυσικόν ἐγχειρίσασα τήν ἐμπαθῆ καί καθήδονον τῆς σαρκός ἐπιμέλειαν, ἀπάγει τῆς κατά φύσιν ζωῆς, καί πείθει τῆς ἀνυποστάτου κακίας γενέσθαι ταύτην δημιουργόν.

νζ'. Κακία ἐστὶ ψυχῆς νοεῖας, ἢ λήθη τῶν κατά φύσιν καλῶν, ἣτις ἐκ τῆς περὶ τήν σάρκα τε καί κόσμον, ἐμπαθοῦς ἐπιγίνεται σχέσεως, ἣν ἀφανίζει στρατηγῶν ὁ λόγος κατ' ἐπιστήμην πνευματικὴν, τήν τε τοῦ κόσμου καί τῆς σαρκός διερευνώμενος γένεσιν τε καί φύσιν, καί πρὸς τήν συγγενῆ τῶν νοητῶν χώραν τήν ψυχὴν ἐλαύνων· πρὸς ἣν οὐδεμίαν ὁ νόμος τῆς ἁμαρτίας ποιεῖται διάβασιν, οὐκ ἔχων καθάπερ γέφυραν πρὸς τόν νοῦν διαβιβάζουσαν αὐτόν ἔτι τήν αἴσθησιν, διαλυθεῖσαν ἤδη πρὸς τήν ψυχὴν κατά τήν σχέσιν, καί τοῖς αἰσθητοῖς ἐναπορῥιφεῖσαν θεάμασιν, ὧν διαβάς τήν σχέσιν καί τήν φύσιν ὁ νοῦς παντελῶς οὐκ αἰσθάνεται.

νη'. (1201) Καθάπερ ὁ λόγος κρατῶν τῶν παθῶν, ἀρετῆς ὄργανον ποιεῖται τὰς αἰσθήσεις· οὕτω καί τά πάθη κρατοῦντα τοῦ λόγου, μορφοῦσι τὰς αἰσθήσεις πρὸς ἁμαρτίαν. Καί χρή νηφόντως σκοπεῖν τε καί μελετᾶν, πῶς ἡ ψυχὴ τήν καλὴν

ποιήσεται δεόντως ἀντιστροφήν, τοῖς δι' ὧν τό πρὶν ἐπλημμέλει χρωμένη πρὸς γένεσιν ἀρετῶν καὶ ὑπόστασιν.

νθ'. Τό ἅγιον Εὐαγγέλιον, σαρκικῆς μὲν εἰσηγεῖται ζωῆς ἄρνησιν, πνευματικῆς δέ ὁμολογίαν. Περί τούτων δέ λέγω, τῶν αἰεί μὲν κατά τόν ἄνθρωπον, λέγω δέ τήν ἀνθρωπίνην ἐν σαρκί κατά τόν αἰῶνα τοῦτον ζώην, ἀποθνησκόντων, ζώντων δέ κατά θεόν μόνῳ τῷ Πνεύματι, κατά τόν θεῖον Ἀπόστολον καί τούς ἀμφ' αὐτόν, τούς ζώντας μὲν οὐδαμῶς ἰδίαν ζωήν, ζώντας δέ τόν Χριστόν ἐν ἑαυτοῖς κατά μόνην ἔχοντας τήν ψυχὴν. Οὕτως οἱ διὰ τόν Θεόν ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ νεκροί σαρκί, κρίνονται, θλίψεις καί βασάνους πολλάς καί στενοχωρίας ἔχοντες, καί διωγμούς, καί μυρία πειρασμῶν εἶδη μετὰ χαρᾶς ὑπομένοντες.

ξ'. Πᾶν πάθος κατά συμπλοκὴν πάντως αἰσθητοῦ τινος καί αἰσθήσεως, καί φυσικῆς δυνάμεως, θυμοῦ λέγω τυχόν, ἢ ἐπιθυμίας, ἢ λόγου παρατραπέντος τοῦ κατά φύσιν, συνίσταται. Ἐάν οὖν τό πρὸς ἄλληλα κατά σύνθεσιν τέλος, τοῦ τε αἰσθητοῦ καί τῆς αἰσθήσεως, καί τῆς ἐπ' αὐτῇ φυσικῆς δυνάμεως θεωρήσας ὁ νοῦς, δυνηθῆ πρὸς τόν οἰκεῖον φύσει λόγον, τούτων ἕκαστον διακρίνας ἐπαναγαγεῖν, καί θεωρῆσαι καθ' ἑαυτό τό αἰσθητόν, ἄνευ τῆς πρὸς αὐτό τῆς αἰσθήσεως σχέσεως, καί τήν αἴσθησιν δίχα τῆς τοῦ αἰσθητοῦ πρὸς αὐτήν οἰκειότητος· καί τήν ἐπιθυμίαν φέρε εἰπεῖν, ἢ ἄλλην τινά τῶν κατά φύσιν δυνάμεων χωρίς τῆς ἐμπαθοῦς ἐπ' αἰσθήσει τε καί αἰσθητῷ διαθέσεως· ὡς ἡ τοῦ πάθους ποιά παρασκευάζει τήν θεωρίαν γίνεσθαι κινήσις, διεσκέδασε καί ἐλέπτυνε, κατά τόν πάλαι τοῦ Ἰσραὴλ μόσχον, τοῦ οἰοδήποτε συμβαίνοντος πάθους τήν σύστασιν, καί ὑπό τό ὕδωρ τῆς γνώσεως ἔσπειρεν, ἀφανίσας παντελῶς καί αὐτήν τῶν παθῶν τήν ψιλήν φαντασίαν, διὰ τῆς πρὸς ἑαυτά τῶν ἀποτελούντων αὐτό κατά φύσιν πραγμάτων ἀποκαταστάσεως.

ξα'. Ὁ πολλοῖς πλημμελήμασι τῶν ἐκ τῆς σαρκὸς παθημάτων κεκηλιδωμένος βίος, χιτῶν ἐστὶν ἐσπιλωμένος. Ὡς ἕκ τινος γάρ ἐνδύματος τῆς κατά τόν βίον ἀναστροφῆς, ἕκαστος τῶν ἀνθρώπων διαφαίνεσθαι πέφυκεν, εἴτε δίκαιος, εἴτε ἄδικος· ὁ μὲν, χιτῶνα καθαρὸν ἔχων, τόν ἐνάρετον βίον· ὁ δέ, πονηροῖς ἐσπιλωμένην ἔργοις τήν ζωὴν κεκτημένος. Ἡ μᾶλλον, ἐσπιλωμένος ἀπὸ τῆς σαρκὸς ἔστι χιτῶν, ἢ κατά συνείδησιν μορφοῦσα διὰ τῆς μνήμης τῶν (1204) ἐκ τῆς σαρκὸς πονηρῶν κινήματων τε καί ἐνεργημάτων τήν ψυχὴν, ἕξις τε καί διάθεσις, ἣν ὀρώσα διαπαντός καθάπερ χιτῶνά τινα περὶ ἑαυτήν, δυσωδίας πληροῦται παθῶν. Ὡς γάρ ἀπὸ τοῦ πνεύματος, διὰ τῶν ἀρετῶν ἀλλήλαις κατά λόγον συνυφαινομένων, ἀφθαρσίας γίνεται τῇ ψυχῇ χιτῶν, ὃν ἐνδυσασμένη γίνεται καλή καί ἐπίδοξος· οὕτω καί ἀπὸ τῆς σαρκὸς, τῶν παθῶν ἀλλήλοις κατά ἀναλογίαν συνυφαινομένων, γίνεται τις χιτῶν ἀκάθαρτος καί ἐσπιλωμένος, ἐξ ἑαυτοῦ δεικνύς γνώριμον τήν ψυχὴν, μορφήν ἄλλην αὐτῇ καί εἰκόνα παρά τήν θεῖαν ἐνθέμενος.

ξβ'. Βεβαία πίστις ἐστὶ τῆς πρὸς ἐκθέωσιν ἐλπίδος τῇ φύσει τῶν ἀνθρώπων, ἡ τοῦ Θεοῦ ἐνανθρώπησις, τοσοῦτον θεόν ποιοῦσα τόν ἄνθρωπον, ὅσον αὐτός γέγονεν ἄνθρωπος. Ὁ γάρ χωρίς ἁμαρτίας γενόμενος ἄνθρωπος, δῆλον ὅτι χωρίς τῆς εἰς θεότητα μεταβολῆς, τήν φύσιν θεοποιήσει· καί τοσοῦτο ἀναβιβάσει δι' ἑαυτόν, ὅσον αὐτός διὰ τόν ἄνθρωπον ἑαυτόν κατεβίβασεν. Ὅπερ μυστικῶς διδάσκων ἑαυτόν ὁ μέγας Ἀπόστολος, φησίν, ἐν τοῖς αἰῶσι τοῖς ἐπερχομένοις, τόν εἰς ἡμᾶς ὑπερβάλλοντα πλοῦτον τῆς τοῦ Θεοῦ χρηστότητος δειχθήσεσθαι.

ξγ'. Τοῦ μὲν θυμοῦ καί τῆς ἐπιθυμίας ἐπιστατῶν ὁ λόγος, ποιεῖ τὰς ἀρετάς· ὁ δέ νοῦς τοῖς λόγοις ἐπιβάλλων, τῶν γεγονότων τήν ἄπταιστον συλλέγεται γνώσιν. Ὅταν οὖν ὁ λόγος μετὰ τήν τῶν ἀντικειμένων ἀποβολήν, εὖρη τό κατά φύσιν ἐραστόν, καί ὁ νοῦς μετὰ τήν τῶν γινωσκομένων διάβασιν λάβηται τῆς ὑπὲρ οὐσίαν καί γνώσιν τῶν ὄντων Αἰτίας, τηνικαῦτα τό τῆς θεώσεως κατά χάριν ἐπιγίνεται πάθος, τόν μὲν λόγον ἀπάγον τῆς φυσικῆς διακρίσεως, ἔνθα τό διακρινόμενον οὐκ

ἔστι· τόν δέ νοῦν καταπαῦον τῆς κατά φύσιν νοήσεως, ἔνθα μή ἔστι τό γινωσκόμενον, καί ποιοῦν τῆ κατά τήν στάσιν ταυτότητι θεόν, τόν ἀξιούμενον τῆς θείας μεθέξεως.

ξδ'. Κατιωθεῖσαν τήν ψυχὴν τῷ ῥύπῳ τῆς ἡδονῆς, ἀποκαθαίρει πόνος, καί ἀφηλοῖ παντελῶς αὐτῆς τήν σχέσιν τῶν ὑλικῶν, τῆς πρὸς αὐτά φιλίας τήν ζημίαν μεταμαθοῦσαν [α]. μεταμαθούσης]. δι' ἣν αἰτίαν ὁ Θεός συγχωρεῖ τῷ διαβόλῳ, κατά κρίσιν δικαίαν τοὺς ἀνθρώπους βασάνοις καταπιέζειν.

ξε'. Ἡδονὴ καί λύπη, ἐπιθυμία καί φόβος, καί τὰ τούτοις ἐπόμενα, τῆ φύσει τῶν ἀνθρώπων προηγουμένως οὐ συνεκτίσθη· ἐπεὶ καί εἰς τόν ὅρον ἂν συνετέλουν τῆς φύσεως. Λέγω δὴ παρά τοῦ (1205) Νυσαέως μεγάλου Γρηγορίου μαθῶν, ὅτι διὰ τήν τῆς τελειότητος ἔκπτωσιν, ἐπεισήχθη ταῦτα, τῷ ἀλογοτέρῳ μέρει προσφυέντα τῆς φύσεως· δι' ὧν, ἀντὶ τῆς μακαρίας καί θείας εἰκόνας, εὐθύς ἅμα τῆ παραβάσει, διαφανῆς καί ἐπίδηλος ἐν τῷ ἀνθρώπῳ γέγονεν ἡ τῶν ἀλόγων ζῶων ὁμοίωσις. Ἔδει γάρ τῆς ἀξίας τοῦ λόγου καλυφθείσης, ὑφ' ὧν ἐπεσπάσατο τῆς ἀλογίας γνωρισμάτων, ἐνδίκως τήν φύσιν τῶν ἀνθρώπων κολάζεσθαι· σοφῶς εἰς συναίσθησιν τῆς λογικῆς μεγαλονοίας ἐλθεῖν οἰκονομοῦντος τοῦ Θεοῦ τόν ἄνθρωπον.

ξστ'. Καλά γίνεται καί τὰ πάθη ἐν τοῖς σπουδαίοις, ὀπηνίκα σοφῶς αὐτά τῶν σωματικῶν ἀποστήσαντες, πρὸς τήν τῶν οὐρανίων μεταχειριζώμεθα κτῆσιν· οἶον, ὅτε τήν μὲν ἐπιθυμίαν, τῆς νοερᾶς τῶν θείων ἐφέσεως ὀρεκτικὴν ἐργασόμεθα κίνησιν· τήν ἡδονὴν δέ, τῆς ἐπὶ τοῖς θείοις χαρίσμασι τοῦ νοῦ θελκτικῆς ἐνεργείας εὐφροσύνην ἀπήμονα· τό δέ φόβον, τῆς μελλούσης ἐπὶ πλημμελίμασι τιμωρίας προφυλακτικὴν ἐπιμέλειαν· τήν δέ λύπη, διορθωτικὴν ἐπὶ παρόντι κακῷ μεταμέλειαν. Καί συντόμως εἰπεῖν, κατά τοὺς σοφοὺς τῶν ἰατρῶν, σῶματι φθαρτικοῦ θηρός τῆς ἐχίδνης, τήν οὖσαν ἢ μελετωμένην ἀφαιρουμένους λώβησιν, τοῖς πάθεσι τούτοις πρὸς ἀναίρεσιν χρώμενοι παρούσης κακίας ἢ προσδοκωμένης, καί κτῆσιν καί φυλακὴν ἀρετῆς τε καί γνώσεως.

ξζ'. Ὁ μὲν τῆς πρώτης Διαθήκης νόμος, διὰ τῆς πρακτικῆς φιλοσοφίας, παντός μολυσμοῦ τήν φύσιν ἀποκαθαίρει. Ὁ δέ τῆς Καινῆς, διὰ τῆς θεωρητικῆς μυσταγωγίας, ἀπὸ τῶν σωματικῶν πρὸς τὰ συγγενῆ τῶν νοητῶν θεάματα, τόν νοῦν γνωστικῶς ἀναβιβάζει.

ξη'. Ἡ θεία Γραφή, τοὺς μὲν εἰσαγομένους, καί ἐπὶ τὰ προπύλαιά που τυγχάνοντας τῆς θείας αὐλῆς τῶν ἀρετῶν, φοβουμένους καλεῖ· τοὺς δέ κτησαμένους σύμμετρον ἔξιν τῶν κατ' ἀρετὴν λόγων τε καί τρόπων, οἶδεν ὀνομάζειν προκόπτοντας· τοὺς δέ κατ' αὐτὴν γνωστικῶς ἤδη γεγεννημένους τῆς τῶν ἀρετῶν ἐκφαντικῆς ἀληθείας τήν κορυφήν, προσαγορεύει τελείους. Ὁ τοίνυν τήν ἐν τοῖς πάθεσιν ἀρχαίαν ἀναστροφὴν ἀποστραφεῖς, καί πᾶσαν ἑαυτοῦ τήν διάθεσιν διὰ τόν φόβον ἐκδεδωκῶς τοῖς θείοις προστάγμασιν, οὐδενός καλοῦ τῶν εἰσαγομένοις πρεπόντων καθυστερεῖ· κἂν οὕτω τήν ἐν ἀρεταῖς ἔξιν ἐκτήσατο, καί τῆς ἐν τοῖς τελείοις λαλουμένοις σοφίας γέγονε μέτοχος. Ἄλλ' οὐδέ ὁ προκόπτων, τῶν ἐπιβεβλημένων αὐτοῦ (1208) τῷ βαθμῷ καλῶν τινος ὑστερεῖ· κἂν τήν αὐτὴν οὕτω τοῖς τελείοις ὑπερέχουσαν τῶν θείων ἐκτήσατο γνῶσιν. Οἱ γάρ τέλειοι, τῆς θεωρητικῆς ἤδη μυστικῶς ἀξιοθέντες θεολογίας, καί πάσης φαντασίας ὑλικῆς τόν νοῦν καθαρὸν καταστήσαντες, καί εἰκόνας τῆς θείας ὠραιότητος ὄλην ἀνελλιπῶς φέρουσαν τήν ἐκμίμησιν, τήν θείαν ἀγάπης ἐν ἑαυτοῖς ἐνστερνισάμενοι φαίνονται.

ξθ'. Διττός ἐστὶν ὁ φόβος· ὁ μὲν ἀγνός· ὁ δέ οὐχ ἀγνός. Ὁ μὲν γάρ ἐπὶ πλημμελίμασι κατ' ἐκδοχὴν κολάσεως συνιστάμενος φόβος, αἰτίαν ἔχων τῆς οἰκείας γενέσεως τήν ἁμαρτίαν, οὐχ ἀγνός, οὐδέ ἔσται διαπαντός, τῆ ἁμαρτία διὰ τῆς μετανοίας συναφανιζόμενος. Ὁ δέ δίχρα τῆς ἐπὶ πλημμελίμασι λύπης ἀεὶ συνεστῶς,

οὗτος φόβος ἀγνός, καί οὐκ ἀπογενήσεται ποτε· διότιπερ οὐσιωδῶς ἐμπέφυκε πῶς τῷ Θεῷ πρὸς τὴν κτίσιν, ποιούμενος ἔκδηλον αὐτοῦ πᾶσιν τὴν φυσικὴν αἰδεσιμότητα, τῆς ὑπὲρ πᾶσαν βασιλείαν καὶ δύναμιν ὑπεροχῆς.

ο'. Ὁ μὴ φοβούμενος τὸν Θεόν ὡς κριτὴν, ἀλλ' αἰδούμενος αὐτόν διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν τῆς ἀπέριου δυνάμεως ὑπεροχὴν, οὐκ ἔχει δικαίως ὑστέρημα, τέλειος ὑπάρχων ἐν τῇ ἀγάπῃ, μετ' αἰδοῦς καὶ τῆς πρεπούσης σεβασμιότητος ἀγαπῶν τὸν Θεόν· καὶ οὗτός ἐστιν ὁ κτησάμενος τὸν διαμένοντα φόβον εἰς αἰῶνα αἰῶνος, καὶ οὐκ ἔστιν αὐτῷ ὑστέρημα τοπαράπαν οὐδέν.

οα'. Ἐκ τῶν ὄντων, τὸν τῶν ὄντων γινώσκομεν αἴτιον· καὶ ἐκ τῆς διαφορᾶς τῶν ὄντων, τὴν ἐνυπόστατον τοῦ ὄντος διδασκόμεθα σοφίαν· καὶ ἐκ τῆς τῶν ὄντων φυσικῆς κινήσεως, τὴν ἐνυπόστατον τοῦ ὄντος μανθάνομεν ζωὴν, τὴν τῶν ὄντων ζωοποιὸν δύναμιν, τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον.

οβ'. Τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον οὐδενὸς ἄπεστι τῶν ὄντων, καὶ μάλιστα τῶν λόγου καθ' ὅτιοῦν μετεληφότων. Συνεκτικὸν γάρ ὑπάρχει τῆς ἐκάστου γνώσεως, ὅτι Θεὸς καὶ Θεοῦ Πνεῦμα, κατὰ δύναμιν προνοητικῶς διὰ πάντων χωροῦν, καὶ τὸν ἐν ἐκάστῳ λόγον κατὰ φύσιν ἀνακινοῦν, καὶ δι' αὐτοῦ πρὸς συναίσθησιν τῶν πλημμελῶς παρὰ τὸν θεσμόν τῆς φύσεως πεπραγμένων, ἄγον τὸν αἰσθανόμενον· καὶ τὴν προαίρεσιν εὐεϊκτον ἔχοντα, πρὸς ὑποδοχὴν τῶν ἐκ φύσεως ὀρθῶν λογισμῶν. Διὸ καὶ πολλοὺς εὕρισκομεν καὶ τῶν ἄγαν βαρβάρων καὶ νομάδων ἀνθρώπων, καλοκαγαθίας μεταποιοιούμενους, καὶ τοὺς ἀνέκαθεν κρατήσαντες ἐν αὐτοῖς θηριώδεις ἀθετοῦντας νόμους.

ογ'. (1209) Ἔστι μὲν ἐν πᾶσιν ἀπλῶς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, καθὸ πάντων ἐστὶ συνεκτικὸν καὶ προνοητικόν, καὶ τῶν φυσικῶν σπερμάτων ἀνακινητικόν. Προσδιωρισμένως δέ, καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ἐν νόμῳ, καθότι τῆς τῶν ἐντολῶν ἐστὶν ὑπεοδεικτικόν παραβάσεως, καὶ τῆς κατὰ Χριστόν προαγορευθείσης ἐπαγγελίας, φωτιστικόν· ἐν δέ πᾶσι τοῖς κατὰ Χριστόν πρὸς τοῖς εἰρημένους, καὶ ὡς υἱοθετικόν. Ὡς δέ σοφίας ποιητικόν, ἐν οὐδενὶ τῶν εἰρημένων ἐστὶν ἀπλῶς, πλὴν τῶν συνιέντων, καὶ ἑαυτοὺς διὰ τῆς ἐνθέου πολιτείας ἀξίους ποιησαμένων τῆς αὐτοῦ θεωτικῆς ἐνοικήσεως. Πᾶς γάρ μὴ ποιῶν τὰ θεῖα θελήματα, κἂν πιστὸς ᾖ, ἀσύνετον ἔχει τὴν καρδίαν, ὡς πονηρῶν λογισμῶν ἐργαστήριον, καὶ τὸ σῶμα κατάχρεων ἀμαρτίας, ὡς διαπαντὸς μολυσμοῖς παθῶν ἐνεχόμενον.

οδ'. Ὁ τῆς σωτηρίας ὀρεγόμενος πάντων ἀνθρώπων Θεός, καὶ πεινῶν αὐτῶν τὴν ἐκθέωσιν, τὴν τούτων οἴησιν ὡς τὴν ἄκαρπον καταρῶμενος ἀποξηραίνει συκῆν, ὅπως τοῦ δοκεῖν εἶναι δίκαιοι, τὸ εἶναι μᾶλλον προκρίνατες, τὸν μὲν καθ' ὑπόκρισιν τῆς ἠθικῆς ἐπιδείξεως ἐκδυσάμενοι χιτῶνα, τὸν ἐνάρετον δέ, καθὼς ὁ θεῖος βούλεται λόγος, ἀνοθεύτως μετελθόντες βίον, εὐσεβῶς τὴν ζωὴν διενέγκωσι, Θεῷ μᾶλλον τῆς ψυχῆς τὴν διάθεσιν, ἢ τοῖς ἀνθρώποις τὸν ἐκτός ἐπιδεικνύμενοι περὶ τὰ ἦθη σχηματισμόν.

οε'. Ἐτερός ἐστὶν ὁ τοῦ ποιεῖν, καὶ ἕτερος ὁ τοῦ πάσχειν λόγος· καὶ ὁ μὲν τοῦ ποιεῖν λόγος ἐστίν, ἢ φυσικὴ πρὸς ἀρετῶν ἐνέργειαν δύναμις· ὁ δέ τοῦ πάσχειν, ἢ χάρις τῶν ὑπὲρ φύσιν, ἢ σύμβασις τῶν παρὰ φύσιν. Ὡς γάρ τοῦ ὑπερόντος φυσικὴν οὐκ ἔχομεν δύναμιν, οὕτως οὔτε τοῦ μὴ ὄντος ἔχομεν φύσει τὴν δύναμιν. Πάσχομεν οὖν ὡς ὑπὲρ φύσιν οὕσαν κατὰ χάριν, ἀλλ' οὐ ποιοῦμεν τὴν θέωσιν· οὐ γάρ ἔχομεν φύσει δεκτικὴν τῆς θεώσεως δύναμιν. Καὶ πάσχομεν πάλιν ὡς παρὰ φύσιν, γνώμη κατὰ σύμβασιν τὴν κακίαν· οὐ γάρ ἔχομεν πρὸς γένεσιν κακίας φυσικὴν δύναμιν. Ποιοῦμεν οὖν ἐνταῦθα φύσει ὄντες τὰς ἀρετάς, πρὸς τὸ ταύτας ποιεῖν ἔχοντες φυσικὴν τὴν δύναμιν· πάσχομεν δέ κατὰ τὸ μέλλον τὴν θέωσιν, τὴν πρὸς τὸ παθεῖν ταύτην κατὰ δωρεᾶς χάριν δεχόμενοι.

οστ'. Ποιοῦμεν ἡμεῖς, ἐφ' ὅσον τὴν τε τῶν ἀρετῶν ποιητικὴν φύσει λογικὴν ἔχομεν δύναμιν ἐνεργουμένην· καὶ τὴν πάσης γνώσεως δεκτικὴν νοεράν ἀσχέτως δύναμιν, (1212) πᾶσαν τῶν ὄντων καὶ γινωσκομένων φύσιν διαβαίνουσιν, καὶ πάντας κατόπιν ἑαυτῆς τούς αἰῶνας ποιουμένην· πάσχομεν δέ, ἠνίκα τῶν ἐξ οὐκ ὄντων τούς λόγους τελείως περάσαντες, εἰς τὴν τῶν ὄντων ἀγνώστως ἔλθωμεν Αἰτίαν, καὶ συγκαταπαύσωμεν τοῖς φύσει πεπερασμένοις τὰς οἰκείας δυνάμεις, ἐκεῖνο γινόμενοι, ὅπερ τῆς κατὰ φύσιν δυνάμεως οὐδαμῶς ὑπάρχει κατόρθωμα· ἐπειδὴ τοῦ ὑπὲρ φύσιν, ἢ φύσιν καταληπτικὴν οὐ κέκτηται δύναμιν· θεώσεως γὰρ οὐδὲν γενητόν κατὰ φύσιν ἐστὶ ποιητικόν, ἐπειδὴ μηδὲ Θεοῦ καταληπτικόν· μόνως γὰρ τῆς θείας χάριτος ἴδιον τοῦτο ἐφύκεν εἶναι, τὸ ἀναλόγως τοῖς οὐσι χαρίζεσθαι θέωσιν· τῆς λαμπρυνούσης τὴν φύσιν τῷ ὑπὲρ φύσιν φωτί, καὶ τῶν οἰκείων ὄρων αὐτὴν ὑπεράνω, κατὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς δόξης, ποιουμένης.

οζ'. Τὰς ἀρετὰς ποιοῦντες, μετὰ τήνδε παυόμεθα τὴν ζωὴν· τὴν δὲ κατὰ χάριν ὑπὲρ αὐτῶν οὐ παυόμεθα πάσχοντες θέωσιν. Τὸ γὰρ ὑπὲρ φύσιν, ἀνύπαρκτον, ὅτι καὶ ἀδρανές.

οη'. Τῶν θείων ἀγαθῶν τύποι, οἳ τε κατ' ἀρετὴν τρόποι, καὶ οἳ τῶν ὄντων λόγοι· οἷς ὁ Θεὸς διαπαντός ἄνθρωπος γίνεται, ὡς μὲν σῶμα, τούς τρόπους ἔχων τῶν ἀρετῶν, ὡς δὲ ψυχὴν, τούς ἐν πνεύματι λόγους τῆς γνώσεως, οἷς τούς ἀξίους θεοποιεῖ, χαρακτῆρα διδούς ἀρετῆς ἐνυπόστατον, καὶ ἀπλανοῦς γνώσεως ἐνούσιον χαριζόμενος ὑπαρξιν.

οθ'. Ὁ πιστός, κατὰ τὸν ἅγιον Πέτρον, καὶ πρακτικὸς νοῦς, ὑπὸ Ἡρώδου κρατούμενος, τοῦ δερματίνου νόμου· δερματίνος γὰρ ὁ Ἡρώδης ἐρμηνεύεται, ὅπερ ἐστὶ τὸ φρόνημα τῆς σαρκός· ὑπὸ δύο συγκλείεται φυλακάς, καὶ μίαν πύλην σιδηρᾶν, πολεμούμενος ἔκ τε τῆς τῶν παθῶν ἐνεργείας, καὶ τῆς κατὰ διάνοιαν ἐπὶ τοῖς πάθεσι συγκαταθέσεως, ἃς τινὰς καθάπερ φυλακάς, ἡγουν εἰρκτάς, διὰ τοῦ λόγου τῆς πρακτικῆς φιλοσοφίας, ὡς δι' ἀγγέλου διαπεράσας, ἔρχεται ἐπὶ τὴν πύλην τὴν σιδηρᾶν τὴν φέρουσαν εἰς τὴν πόλιν· τὴν πρὸς τὰ αἰσθητὰ λέγω τῶν αἰσθήσεων, στερβῶν καὶ ἀπότομον καὶ δυσκαταμάχητον σχέσιν· ἦν ὁ τῆς φυσικῆς ἐν πνεύματι θεωρίας διανοίγων λόγος αὐτομάτην, πρὸς τὰ συγγενῆ νοητὰ λοιπὸν ἀφόβως τὸν νοῦν παραπέμπει τῆς Ἡρώδου μανίας ἐλεύθερον.

πί'. (1213) Ὁ διάβολος καὶ ἐχθρὸς ἐστὶ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐκδικητής· ἐχθρὸς μὲν, ὅταν ὡς μισῶν αὐτόν, δοκεῖ πως τὴν ὀλέθριον κεκτῆσθαι πρὸς ἡμᾶς τούς ἀνθρώπους ἀγάπην, τοῖς τῶν ἐκουσίων παθῶν τρόποις, διὰ τῆς ἡδονῆς πείθων ἡμῶν τὴν προαίρεσιν τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν, προκρίνειν τὰ πρόσκαιρα· δι' ὧν κλέπτων ὄλην τῆς ψυχῆς τὴν ἔφεσιν, τῆς θείας παντελῶς ἀγάπης ἡμᾶς ἀφίστησιν, ἐκουσίους ἐχθρούς ποιῶν τοῦ ποιήσαντος· ἐκδικητής δέ, ὅταν γυμνώσας τὸ πρὸς ἡμᾶς μῖσος, ὡς ἤδη γενομένους αὐτῷ διὰ τὴν ἁμαρτίαν ὑποχειρίους, ἐξαιτῆται τὴν καθ' ἡμῶν τιμωρίαν. Οὐδὲν γὰρ οὕτω φίλον τῷ διαβόλῳ καθέστηκεν, ὡς ἄνθρωπος τιμωρούμενος. Τοῦτο δὲ συγχωρηθεὶς, τὰς ἀπαλλήλους ἐπινοῶν τῶν ἀκουσίων παθῶν ἐπαγωγὰς, λαίλαπος δίκην ἀπηνῶς ἐπιφέρεται τοῖς καθ' ὧν ἐκομίσαστο συγχωρήσει Θεοῦ τὴν ἐξουσίαν· οὐ τὸ πρόσταγμα τὸ θεῖον ἐκπληρῶσαι βουλόμενος, ἀλλὰ τὸ οἰκεῖον τοῦ καθ' ἡμῶν μίσους διαθρέψαι πάθος ἐπιθυμῶν· ἵνα τῷ πολλῷ βάρει τῶν ὀδυνηρῶν συμφορῶν, ἢ ψυχὴ δι' ἄτονίαν ὀκλάσασα, τῆς θείας ἐλπίδος ἑαυτῆς περικόψη τὴν δύναμιν, ἀντὶ νοουθεσίας, ἀθεΐας αἰτίαν ποιουμένη τὴν τῶν ἀλγεινῶς συμβαινόντων ἐπαγωγὴν.

πα'. Ὅταν οἳ τὴν πρακτικὴν ἔξιν, καὶ τὴν θεωρητικὴν ἐπιστήμην ἀπειληφότες, πρὸς τὴν τῶν ἀνθρώπων ταύτας μετέρχωνται δόξαν, ἦθη μὲν ἀρετῶν τῷ φαινομένῳ τρόπῳ σκιαγραφοῦντες· λόγους δὲ σοφίας καὶ γνώσεως μόνον λαλοῦντες, δίχα τῶν κατὰ δικαιοσύνην ἔργων· καὶ τὸν ὡς ἐπ' ἀρετῆ καὶ γνώσει τοῖς ἄλλοις ἐπιδείκνυνται

τύφον, εικότως πρόπουσι παραδίδονται πόνοις, διά τοῦ πάσχειν τήν ἀγνοηθεῖσαν αὐτοῖς ἐκ τῆς ματαίας οἰήσεως ταπεινοφροσύνην μεταμανθάνοντες.

πβ'. Ἐκαστος τῶν δαιμόνων κατά τήν ἐνδιαθέτως ὑποκειμένην ἐπιτηδειότητα, πρὸς τήνδε ἢ τήνδε τῶν πειρασμῶν τήν ἐπαγωγὴν τυγχάνει λειτουργῶν· ἄλλος γάρ ἄλλης ἐστὶ ποιητικὸς κακίας, καὶ ἄλλος ἄλλους σαφῶς ἐστὶ μιαιώτερος, καὶ πρὸς τόδε μᾶλλον τῆς κακίας τό εἶδος ἐπιτηδειότερος.

πγ'. Ἄνευ τῆς θείας συγχωρήσεως, οὐδέ αὐτοὶ οἱ δαίμονες κατ' οὐδέν ὑπουργεῖν δύνανται τῷ διαβόλῳ. Οἶδε γάρ αὐτός ὁ Θεὸς ὅπως μετὰ τῆς δεούσης φιλανθρώπου καὶ ἀγαθῆς προνοίας συγχωρεῖ τῷ διαβόλῳ διὰ τῶν αὐτοῦ ὑπουργῶν, τὰς ἐφ' οἷς ἡμάρτομεν, διαφόρους ποιεῖσθαι τιμωρίας· καὶ δηλοῖ τοῦτο σαφῶς, ἢ περί τοῦ Ἰώβ συγγραφή μὴ δυνάμενον τῷ Ἰώβ παντελῶς προσπελάσαι τόν διάβολον ἀναγραφομένη, δίχα τοῦ θείου βουλήματος.

πδ'. Ἐνυπόστατος πίστις ἐστίν, ἢ ἐνεργῆς καὶ ἔμπρακτος, καθ' ἣν ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος ἐν τοῖς πρακτικοῖς δείκνυται, ταῖς ἐντολαῖς σωματούμενος, (1216) δι' ὧν ὡς Λόγος πρὸς τόν ἐν ᾧ κατά φύσιν ἐστίν, ἀνάγει Πατέρα τούς πράττοντας.

πε'. Ζωῆς μετάθεσιν καὶ λατρείαν ἀγγελικὴν, καὶ πρὸς σῶμα ψυχῆς ἐκούσιον ἀλλοτριώσιν, καὶ τῆς ἐν πνεύματι θείας μεταποιήσεως γένεσιν, τό τῆς Νέας Διαθήκης καταγγέλλει μυστήριον. Πνευματικὴν δέ περιτομήν ὁ λόγος οἶδε καλεῖν, τήν τῆς ἐμπαθοῦς σχέσεως πρὸς σῶμα τῆς ψυχῆς ἐκτομήν.

πστ'. Ἀγαθὸς ὑπάρχων ὁ Θεός, καὶ θέλων ἡμῶν ἐκτίλει παντελῶς τό τῆς κακίας σπέρμα τήν ἡδονήν, τήν τόν νοῦν τῆς θείας ἀποσυλήσασαν ἀγάπης, συγχωρεῖ τῷ διαβόλῳ πόνους ἡμῖν καὶ τιμωρίας ἐπαγαγεῖν· κατά ταύτόν καὶ τῆς προλαβούσης ἡδονῆς τόν ἰόν, διὰ τῶν πόνων τῆς ψυχῆς ἀποξέων, καὶ πρὸς τὰ παρόντα καὶ μόνην τήν αἴσθησιν σαίνοντα, μῖσος ἡμῖν καὶ τελείαν ἀποδιάθεσιν, ὡς μηδέν τιμωρίας πλέον εἰς κέρδος κεκτημένα κατά τήν χρῆσιν, ἐμποιῆσαι βουλόμενος, καὶ τήν ἐκείνου τιμωρόν δύναμιν καὶ μισάνθρωπον, τῆς πρὸς ἀρετὴν ἐπαναγωγῆς περιστατικὴν αἰτίαν ποιήσασθαι τῶν αὐτῆς ἐκουσίως ἀπολισθησάντων.

πζ'. Πρέπον ἐστὶ καὶ δίκαιον ὑπὸ τοῦ διαβόλου κολάζεσθαι, τούς τὰς αὐτοῦ πονηρὰς ὑποθήκας τῶν ἐκουσίων ἀμαρτημάτων ἡδέως δεξαμένους. Καὶ γάρ καὶ ἡδονῆς ἐστὶ διὰ τῶν ἐκουσίων παθῶν σπορευὺς ὁ διάβολος, καὶ ὀδύνης διὰ τῶν ἀκουσίων ἐπαγωγέυς.

πη'. Ὁ θεωρητικὸς νοῦς καὶ γνωστικὸς, πρὸς τιμωρίαν ἐκδίδεται διὰ τοῦτο πολλάκις τῷ διαβόλῳ, πόνους αὐτῷ δικαίως ἐπάγοντι καὶ συμφοράς, ἵνα μάθη πάσχων περί καρτερίας μᾶλλον καὶ πόνων ὑπομονῆς φιλοσοφεῖν, ἢ διακενῆς τοῖς οὐκ οὔσιν ὑπερηφάνως ἐμματαιάζειν.

πθ'. Ὁ πάσχων ὑπὸ χάριτος [fort. ὑπὲρ θείας ἐντολῆς] Θεοῦ παραβαθείσης, ἐάν ἐπιγνῶ τῆς ἰωμένης αὐτόν θείας προνοίας τόν λόγον τήν τε συμφορὰν εὐχαρίστως δέχεται χαίρων, καὶ τήν ὑπὲρ ἧς παιδεύεται διορθοῦται πλημμέλειαν· ὁ δὲ ταύτης ἀναισθητῶν τῆς ἰατρείας, τῆς τε δοθείσης ἐνδίκως ἀπάγεται χάριτος καὶ τῆ συγχύσει τῶν παθῶν παραδίδεται, πρὸς τήν πρᾶξιν ἐλθεῖν καταλιμπανόμενος, ὧν ἐνδιαθέτως εἶχε τήν ἔφεσιν.

τέσσ. ἀνοικ. '. Πᾶς ἀνεχόμενος ἐκουσίως ἐκ τῆς τῶν αὐτῷ πεπραγμένων συναισθήσεως, δέξασθαι τὰς ἐπιπόνους τῶν ἀκουσίων ἐπιφορὰς πειρασμῶν, μετὰ τῆς δεούσης εὐχαριστίας, οὐκ ἐξοικίζεται τῆς κατ' ἀρετὴν ἕξεως τε καὶ χάριτος, ὡς ὑπελθῶν ἐκουσίως τόν ζυγόν βασιλέως Βαβυλῶνος, καὶ ὡς χρέος ἀποτιννύς, τὰς τῶν βασάνων ἐπιφορὰς καταδεχόμενος· ἀλλ' ἐν αὐταῖς μένων, τελεῖ τῷ μὲν βασιλεῖ Βαβυλῶνος, τούς ἐκ τοῦ παθητοῦ τῆς φύσεως βιαίους πόνους, καὶ τήν ἐπ' αὐτοῖς, (1217) κατά διάνοιαν ὡς ὀφειλέτης αὐτῶν διὰ τὰς προλαβούσας πλημμελίας,

συγκατάθεσιν· τῷ δέ Θεῷ, προσφέρων διά λατρείας ἀληθινῆς, τῆς ταπεινῆς λέγω διαθέσεως, τὴν τῶν παρημελημένων διόρθωσιν.

τέσσ. ἀνοικ. α'. Ὁ τὴν κατὰ συγχώρησιν Θεοῦ πρὸς διόρθωσιν ἐπαγομένην αὐτῷ διὰ τῶν ἀκουσίων πειρασμῶν συμφορὰν, εὐχαρίστως μὴ καταδεχόμενος καὶ τὴν ἐπὶ τῷ δοκεῖν δίκαιος εἶναι, μεταγνούς, οὐκ ἀποτιθέμενος οἴησιν, ὡς τοῖς θείοις τῶν δικαίων κριμάτων ἀντιπίπτων θεσπίσματα, καὶ μὴ καταδεχόμενος ἐκουσίως ὑπὸ τὸν ζυγὸν γενέσθαι τοῦ βασιλέως Βαβυλῶνος κατὰ τὴν θείαν διαταγὴν, εἰς αἰχμαλωσίαν παραδίδοται· καὶ κλοιούς καὶ δεσμά καὶ λοιμὸν καὶ θάνατον καὶ μάχαιραν, καὶ τῆς ἰδίας παντελῶς ἀποικίζεται γῆς. Πάντα γὰρ ταῦτα, καὶ τούτων πλείονα, ὁ τῆς κατ' ἀρετὴν καὶ γνῶσιν ὡς ἰδίας τῆς ἐξοικιζόμενος ἔξεως πάσχει· διὰ τό μὴ θέλειν αὐτὸν ἐξ ὑπερηφανίας καὶ ματαίας οἰήσεως τὰς ἐφ' οἷς ἐπλημμέλησεν ἐκτινύς δίκας, ἐν θλίψεσιν εὐδοκῆσαι καὶ ἀνάγκαις καὶ στενοχωρίαῖς κατὰ τὸν θεῖον Ἀπόστολον. Ἦδει γὰρ ὁ μέγας Ἀπόστολος, φυλακτικὴν τῶν θείων κατὰ ψυχὴν θησαυρῶν ὑπάρχουσαν, τὴν ἐκτός περὶ τό σῶμα συνισταμένην διὰ τῶν πόνων ταπεινώσιν· καὶ διὰ τοῦτο στέργων ὑπέμενε, καὶ διὰ ἑαυτὸν, καὶ τοὺς οἷς ἀρετῆς καὶ πίστεως προέκειτο τύπος· ἵνα κἂν ὡς ὑπεύθυνοι πάσχωσι κατὰ τὸν ἐπιτιμηθέντα Κορίνθιον, εἰς παρηγορίαν ἔχωσι καὶ ὑπομονῆς μίμησιν τὸν ἀνευθύνως πάσχοντα.

τέσσ. ἀνοικ. β'. Ὁ μὴ τοῖς σχήμασι τῶν ὄρατῶν ἐναπομένων διὰ τὴν αἴσθησιν, ἀλλὰ κατὰ νοῦν τοὺς λόγους αὐτῶν ἀναζητῶν, ὡς νοητῶν τύπους ἢ λόγους αἰσθητῶν θεώμενος κτισμάτων, οὐδὲν ἀκάθαρτον εἶναι τῶν ὀρωμένων διδάσκεται· πάντα γὰρ φύσει καλά λίαν καθέστηκεν.

τέσσ. ἀνοικ. γ'. Ὁ τῆ κινήσει τῶν αἰσθητῶν μὴ συναλλοιούμενος, ἀκίβδηλον τὴν τῶν ἀρετῶν μετέρχεται πρᾶξιν. Ὁ δέ τοῖς αὐτῶν σχήμασι μὴ διατυπώσας τὸν νοῦν, τὴν ἀληθῆ τῶν ὄντων ἀπέλιπε δόξαν. Ὁ δέ καὶ αὐτὴν τὴν οὐσίαν τῶν ὄντων τῆ διανοίᾳ παραδραμών, ὡς ἄριστος θεολόγος, μετὰ ταύτην ἀγνώστως τῆ μονάδι προσέβαλε.

τέσσ. ἀνοικ. δ'. Πᾶς θεωρητικὸς νοῦς, ἔχων τὴν μάχαιραν τοῦ πνεύματος, ὃ ἐστὶ ῥῆμα Θεοῦ, ἐν ἑαυτῷ τῆς φαινομένης κτίσεως ἀποκτείνας τὴν κίνησιν, κατῶρθωσεν ἀρετὴν· καὶ τῶν αἰσθητῶν σχημάτων ἑαυτοῦ τὴν φαντασίαν ἀποτεμών, τὴν ἐν τοῖς λόγοις τῶν (1220) ὄντων εὗρεν ἀλήθειαν, καθ' ἣν φυσικὴ θεωρία συνέστηκε· καὶ τῆς οὐσίας τῶν ὄντων ὑπεράνω γενόμενος, τὸν τῆς θείας καὶ ἀμάχου μονάδος δέχεται φωτισμὸν, καθ' ὃν τῆς ἀληθοῦς θεολογίας συνέστηκε τό μυστήριον.

τέσσ. ἀνοικ. ε'. Ἐκάστῳ κατὰ τὴν ὑποκειμένην αὐτῷ περὶ Θεοῦ δόξαν, ὁ Θεὸς ἐμφανίζεται· τοῖς μὲν κατ' ἔφεσιν τὴν ὑλικὴν περάσασιν σύνθεσιν, καὶ τὰς δυνάμεις τῆς ψυχῆς ἰσοδυναμούσας ἀλλήλαις κεκτημένοις κατὰ μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἀεικινήσιαν περὶ Θεόν, ὡς μονὰς ἐκφαίνεται καὶ Τριάς, ἵνα καὶ τὴν οἰκείαν ὑπαρξίν παραδείξειε, καὶ τὸν αὐτῆς τρόπον μυστικῶς ἐκδιδάξειε. Τοῖς δέ περὶ μόνην τὴν ὑλικὴν σύνθεσιν ἔχουσι κινουμένην τὴν ἔφεσιν, καὶ ἀλλήλαις ἀσυνδέτους τὰς τῆς ψυχῆς δυνάμεις κεκτημένοις, οὐχ ὡς ἔστιν, ἀλλ' ὡς εἰσὶν ἐμφανίζεται, δεικνύς ὅτι τῆς ὑλικῆς δυάδος ἀμφοῖν ἐπελάβοντο ταῖν χεροῖν· καθ' ἣν ὁ σωματικὸς, ὡς ἐξ ὕλης καὶ εἴδους, συνέστηκε κόσμος.

τέσσ. ἀνοικ. στ'. Ὁ θεῖος Ἀπόστολος, τὰς διαφορὰς ἐνεργείας τοῦ ἑνός ἁγίου Πνεύματος, χαρίσματα λέγει διάφορα, ὑφ' ἑνός δηλονότι καὶ τοῦ αὐτοῦ ἐνεργούμενα Πνεύματος. Εἰ τοίνυν κατὰ τό μέτρον τῆς ἐν ἐκάστῳ πίστεως δίδεται ἢ φανέρωσις τοῦ Πνεύματος ἐν τῇ μετοχῇ τοῦ τοιοῦδε χαρίσματος, ἕκαστος τῶν πιστῶν δηλονότι κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς πίστεως, καὶ τῆς ὑποκειμένης αὐτῷ κατὰ ψυχὴν διαθέσεως, συμμετρημένην δέχεται τοῦ Πνεύματος τὴν ἐνέργειαν, χαριζομένην αὐτῷ τῆσδε ἢ τῆσδε τῆς ἐντολῆς τὴν ἀρμόζουσαν πρὸς ἐνέργειαν ἔξιν.

τέσσ. άνοικ. ζ'. Όσπερ ό μέν λαμβάνει λόγον σοφίας, ό δέ λόγον γνώσεως, έτερος δέ, πίστεως, καί άλλος άλλο τι τών άπνηριθμημένων τῷ μεγάλῳ Άποστόλῳ χαρισμάτων τοῦ Πνεύματος· οὔτως ό μέν δέχεται διά τοῦ Πνεύματος χάρισμα τῆς τελείας καί άμέσου πρός Θεόν καί μηδέν έχούσης υλικόν άγάπης, κατά τήν άναλογίαν τῆς πίστεως· έτερος δέ διά τοῦ αὐτοῦ Πνεύματος, τῆς τελείας άγάπης πρός τόν πλησίον χάρισμα· άλλος δέ άλλο τι, κατά τό αὐτό Πνεῦμα, ὡς έφην, έχοντας έκάστου ένεργούμενον τό οίκεϊον χάρισμα. Πᾶσαν γάρ έντολῆς έξιν ένεργουμένην, Πνεύματος εἶναι χάρισμα λέγει.

τέσσ. άνοικ. η'. Τό τοῦ Κυρίου βάπτισμά έστιν, ή παντελής πρός τόν αισθητόν κόσμον τῆς προαιρέσεως ήμῶν νέκρωσις· τό δέ ποτήριον, καί αὐτῆς ήμῶν τῆς παρούσης ζωῆς υπέρ άλληθείας καθέστηκεν ᾄρησις.

τέσσ. άνοικ. θ'. Τό τοῦ Κυρίου βάπτισμα, τῶν υπέρ άρετῆς κατά πρόθεσιν έκουσίῳν καί ήμετέρων πόνων, τύπος υπάρχει· δι' ὧν τάς κατά συνείδησιν άπορρύπτοντες κηλίδας, τόν πρός τά φαινόμενα τῆς προαιρέσεως έκούσιον καταδεχόμεθα θάνατον· τό δέ ποτήριον, τῶν έκ περιστάσεως παρά προαιρέσιν έπανισταμένων ήμῶν υπέρ τῆς άλληθείας άκουσίῳν πειρασμῶν τύπος έστί· (1221) δι' ὧν καί αὐτῆς προκρίνοντες τόν θεϊον πόθον τῆς φύσεως, έκόντες τόν περιστατικόν υπερχόμεθα τῆς φύσεως θάνατον.

ρ'. Ταύτην έχει τήν διαφοράν τό βάπτισμα πρός τό ποτήριον· ότι τό μέν βάπτισμα, υπέρ άρετῆς πρός τά ήδέα τοῦ βίου νεκράν εργάζεται τήν προαίρεσιν· τό δέ ποτήριον, τήν άλλήθειαν καί αὐτῆς προκρίνειν πείθει τῆς φύσεως τούς εὔσεβεῖς.

ΕΚΑΤΟΝΤΑΣ ΔΕΥΤΕΡΑ.

α'. Πρότερον τοῦ βαπτίσματος έθετο τό ποτήριον, ότι διά τήν άλλήθειάν έστιν ή άρετή, άλλ' οὐ διά τήν άρετήν ή άλλήθεια. Όθεν ό διά τήν άλλήθειαν πράττων τήν άρετήν, κενοδοξίας οὐ τιτρώσκειται βέλεσιν· ό δέ τήν άλλήθειαν άρετῆς ένεκεν έπιτηδεύων, σύνοικον έχει τῆς κενοδοξίας τήν οἴησιν.

β'. Αλήθειαν μέν εἶναι λέγει, τήν θεϊαν γνώσιν· άρετήν δέ, τούς υπέρ άλληθείας τῶν έφιεμένων αὐτῆς άγῶνας. Ό τοίνυν γνώσεως ένεκεν, άρετῆς υπομένων πόνους, οὐ κενοδοξεῖ, γινώσκων άπερίληπτον εἶναι φύσει τοῖς πόνοις τήν άλλήθειαν· τοῖς δευτέροις γάρ οὐ περιγράφεται φύσει τό πρῶτον. Ό δέ τήν γνώσιν διά τούς υπέρ αὐτῆς άγῶνας έπιτηδεύων, πάντως κενόδοξος ὡς εἰληφέναι δοκῶν τούς στεφάνους πρό τῶν ιδρώτων· οὐκ εἰδῶς ότι διά τούς στεφάνους οἱ πόνοι, άλλ' οὐ διά τούς πόνους οἱ στέφανοι· φύσει γάρ άμελέτητος πᾶσα καθέστηκε μέθοδος, τοῦ δι' ὃ πέφυκεν έξανυσθέντος, ή άνυσθῆναι δόξαντος.

γ'. Ό μόνον τῆς γνώσεως τήν μορφήν, ὅπερ έστίν ό ψιλός λόγος· καί ό τήν εἰκόνα τῆς άρετῆς, ὅπερ έστί τό ψιλόν ήθος, έπιτηδεύων, Ιουδαῖός έστι καί αὐτός άλληθείας τύποις φυσιούμενος.

δ'. Ό πᾶσαν τήν φαινομένην τοῦ νόμου λατρείαν μή κατ' αἴσθησιν ὀρῶν, άλλά ταῖς κατά νοῦν έφόδοις έκαστον τῶν ὀρωμένων συμβόλων διασκοπήσας, τόν έν έκάστῳ κεκρυμμένον θεοτελή Λόγον έκδιδασκόμενος, έν τῷ νόμῳ τόν Θεόν εύρίσκει, καλῶς ψηλαφῶν διά τῆς νοεραῆς δυνάμεως ὡς έν φορυτῷ, τῆ ὕλη τῶν νομικῶν διατάξεων, εἴ που κεκρυμμένον εὔροι τῆ σαρκί τοῦ νόμου τόν τήν αἴσθησιν διαφεύγοντα παντελῶς μαργαρίτην Λόγον.

ε'. Καί ό τήν φύσιν δέ τῶν ὀρωμένων μή τῆ αἰσθήσει μόνη περιγράφων, άλλά κατά νοῦν σοφῶς τόν (1224) έν έκάστῳ κτίσματι λόγον έρευνώμενος, εύρίσκει Θεόν,

ἀπό τῆς προβεβλημένης τῶν ὄντων μεγαλουργίας, τὴν αὐτῶν τῶν ὄντων διδασκόμενος αἰτίαν.

στ'. Ἐπειδὴ τοίνυν ἴδιον τοῦ ψηλαφῶντος ἡ διάκρισις ἐστίν· ὁ τὰ νομικά σύμβολα γνωστικῶς ἐπερχόμενος, καὶ τὴν φαινομένην τῶν ὄντων φύσιν ἐπιστημονικῶς θεώμενος, διακρίνων τὴν Γραφήν καὶ τὴν κτίσιν καὶ ἑαυτόν, τὴν μὲν Γραφήν, εἰς γράμμα καὶ πνεῦμα· τὴν δὲ κτίσιν, εἰς λόγον καὶ ἐπιφάνειαν· ἑαυτόν δέ, εἰς νοῦν καὶ αἴσθησιν· καὶ τῆς μὲν Γραφῆς, τὸ πνεῦμα· τῆς δὲ κτίσεως, τὸν λόγον· ἑαυτοῦ δέ, τὸν νοῦν λαβών, καὶ ἀλλήλοις ἀλύτως ἐνώσας, εὖρε Θεόν· ὡς ἐπιγνούς καθὼς δεῖ, καὶ δυνατόν ἐστι, τὸν Θεόν, τὸν ἐν Νῶ καὶ Λόγῳ καὶ Πνεύματι· πάντων τῶν πλανώντων καὶ εἰς μυρίας δόξας κατασυρόντων ἀπαλλαγείς, λέγω δὲ γράμματος καὶ ἐπιφανείας καὶ αἰσθήσεως, ἐν οἷς ἡ διάφορος ὑπάρχει ποσότης, καὶ τῆς μονάδος ἀντίθετος. Εἰ δὲ τὸ γράμμα τοῦ νόμου, καὶ τὴν τῶν ὀρωμένων ἐπιφάνειαν καὶ τὴν οἰκείαν αἴσθησιν ἀλλήλοις τις προσπλέξας συμφύρη, τυφλός ἐστι μυωπάζων, τὴν τῆς Αἰτίας τῶν ὄντων ἀγνωσίαν νοσῶν.

ζ'. Ὁ θεῖος καὶ μέγας Ἀπόστολος, τί ἐστὶ πίστις ὀρίζων, φησί· Πίστις ἐστίν, ἐλπίζομένων ὑπόστασις, καὶ πραγμάτων ἔλγχος οὐ βλεπομένων. Εἰ δὲ τις καὶ ἐνδιάθετον αὐτὴν ἀγαθὸν ὀρίσαιο, ἢ γνῶσιν ἀληθῆ τῶν ἀπορρήτων ἀγαθῶν ἀποδεικτικὴν, τῆς ἀληθείας οὐ διήμαρτεν.

η'. Ἡ πίστις, δύναμις ἐστὶ σχετικὴ, ἢ σχέσις δραστικὴ τῆς ὑπὲρ φύσιν ἀμέσου τοῦ πιστεύοντος πρὸς τὸν πιστευόμενον Θεόν, τελείας ἐνώσεως.

θ'. Ἐπειδὴ τοίνυν ὁ ἄνθρωπος ἐκ ψυχῆς ὑπάρχων καὶ σώματος, δυσὶ σαλεύεται νόμοις, σαρκὸς λέγω καὶ πνεύματος· καὶ ὁ μὲν τῆς σαρκὸς νόμος, κατὰ τὴν αἴσθησιν· ὁ δὲ τοῦ πνεύματος, κατὰ τὸν νοῦν κέκτηται τὴν ἐνέργειαν· καὶ ὁ μὲν τῆς σαρκὸς ὕλη συνδεῖν πέφυκε, κατὰ τὴν αἴσθησιν ἐνεργούμενος, πρὸς τὸν Θεόν ἀμέσως ποιεῖται τὴν ἔνωσιν· εἰκότως Ὁ μὴ διακριθεὶς ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ· τουτέστιν, ἐν τῷ νοί μὴ διακρίνας, ἤγουν διατεμών τὴν διὰ τῆς πίστεως πρὸς τὸν Θεόν γεγενημένην ἄμεσον ἔνωσιν, ὡς ἀπαθῆς, μᾶλλον δὲ θεός ἤδη διὰ τῆς πίστεως τῇ ἐνώσει γεγενημένος, ἐρεῖ τῷ ὄρει τούτῳ μεταβῆναι, καὶ μεταβήσεται· (1225) δεικτικῶς διὰ τοῦ τοῦτο φάναι, τὸ φρόνημα καὶ τὸν νόμον δηλῶν τῆς σαρκὸς, τὸν βαρύν ὄντως καὶ δυσμετακίνητον, καὶ ὅσον πρὸς δύναμιν φυσικὴν, παντελῶς ἀκίνητον καὶ ἀσάλευτον.

ι'. Τοσοῦτον ἐρρίζωται τῇ φύσει τῶν ἀνθρώπων διὰ τῆς ἀσθήσεως ἢ τῆς ἀλογίας δύναμις, ὥστε τοὺς πολλοὺς μὴδ' ἄλλο τι νομίζειν εἶναι τὸν ἄνθρωπον, ἢ σάρκα, δύναμιν πρὸς ἀπόλαυσιν τῆς παρούσης ζωῆς τὴν αἴσθησιν ἔχουσαν.

ια'. Πάντα, φησί, δυνατὰ τῷ πιστεύοντι, καὶ μὴ διακρινομένῳ, τουτέστι μὴ διαιρουμένῳ τῆς κατὰ νοῦν διὰ πίστεως γεγενημένης αὐτῷ πρὸς τὸν Θεόν ἐνώσεως, διὰ τὴν πρὸς τὸ σῶμα τῆς ψυχῆς κατὰ τὴν αἴσθησιν σχέσιν· ὅσα κόσμου καὶ σαρκὸς τὸν νοῦν ἀλλοτριοῖ· Θεῷ δὲ προσοικειοῖ, τετελειωμένον τοῖς κατορθώμασι. Τοῦτο γὰρ προσυπακουστέον τῷ, Πάντα δυνατὰ τῷ πιστεύοντι.

ιβ'. Ἡ πίστις ἀναπόδεικτος γνῶσις ἐστίν. Εἰ δὲ γνῶσις ἐστὶν ἀναπόδεικτος, ἄρα σχέσις ἐστὶν ὑπὲρ φύσιν ἢ πίστις, δι' ἧς ἀγνώστως, ἀλλ' οὐκ ἀποδεικτικῶς ἐνούμεθα τῷ Θεῷ κατὰ τὴν ὑπὲρ νόησιν ἔνωσιν.

ιγ'. Τὴν ἄμεσον λαβών ἔνωσιν πρὸς τὸν Θεόν ὁ νοῦς, τὴν τοῦ νοεῖν καὶ νοεῖσθαι παντελῶς δύναμιν ἔχει σχολάζουσαν. Ὅπηνίκα γοῦν ταύτην λύσει, νοήσας τι τῶν μετὰ Θεόν, διεκρίθη, τεμών τὴν ὑπὲρ νόησιν ἔνωσιν, καθ' ἣν ἕως ἐστὶ τῷ Θεῷ συνημμένος, ὡς ὑπὲρ φύσιν καὶ τῇ μεθέξει Θεός γεγενημένος, καθάπερ ὄρος ἀκίνητον, ἑαυτοῦ τὸν τῆς φύσεως μετατίθησι νόμον.

ιδ'. Ὁ πρὸς εὐσέβειαν εἰσαγόμενος, περὶ τῶν ἔργων διδασκόμενος τῆς δικαιοσύνης, τὴν πράξιν μόνην ἐπιτελεῖ, μετὰ πάσης ὑπακοῆς καὶ πίστεως, καθάπερ

σάρκας ἐσθίων τῶν ἀρετῶν τὰ φαινόμενα, τὴν ἠθικὴν δηλονότι παιδαγωγίαν· τοὺς δὲ τῶν ἐντολῶν λόγους, ἐν οἷς ἡ τῶν τελείων ὑπάρχει γνῶσις, τῷ Θεῷ παραχωρεῖ διὰ τῆς πίστεως, μὴ δυνάμενος συνεπεκταθῆναι τέως τῷ μήκει τῆς γνώσεως.

ιε'. Ὁ τέλειος, οὐ μόνον τὴν τῶν εἰσαγομένων τάξιν, ἀλλὰ καὶ τὴν τῶν προκοπτόντων διαδραμῶν, οὐκ ἀγνοεῖ τῶν ὑπ' αὐτοῦ κατ' ἐντολήν γινομένων τοὺς λόγους, ἀλλ' ἐκείνους πνεύματι πρῶτον διαπιῶν, πᾶσαν ἐσθίει διὰ τῶν ἔργων τὴν σάρκα τῶν ἀρετῶν, (1228) πρὸς τὴν κατὰ νοῦν γνῶσιν ἀναβιβάζων, τὴν τῶν γινομένων κατ' αἴσθησιν κίνησιν.

ιστ'. Ὁ Κύριος εἰπὼν, Ζητεῖτε πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ· τουτέστι, πρὸ πάντων τὴν ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας, καὶ οὕτω τὴν τῶν καθηκόντων τρόπων ἐξάσκησιν· σαφῶς ἔδειξε, περὶ μόνης τῆς θείας γνώσεως δεῖν ζητεῖν τοὺς πιστεύοντας, καὶ τῆς αὐτὴν κοσμοῦσης διὰ τῶν ἔργων ἀρετῆς.

ιζ'. Ἐπειδὴ πολλά τυγχάνει τὰ πρὸς γνῶσιν Θεοῦ καὶ ἀρετὴν ζητούμενα τοῖς πιστεύουσιν, ἀπαλλαγὴ παθῶν, ὑπομονὴν πειρασμῶν, ἀρετῶν λόγοι, τρόποι ἐνεργειῶν, ἐξήλωσις τῆς πρὸς σάρκα τῆς ψυχῆς διαθέσεως, ἀποξένωσις τῆς πρὸς τὰ αἰσθητὰ τῆς αἰσθήσεως σχέσεως, τοῦ νοῦ παντελῆς ἀπὸ πάντων τῶν γεγονότων ἀναχώρησις. Καὶ ἀπλῶς μυρία ἄλλα εἰσὶ, τὰ πρὸς ἀποχὴν μὲν κακίας καὶ ἀγνωσίας, κατόρθωσιν δὲ γνώσεως καὶ ἀρετῆς· εἰκότως ὁ Κύριος ἔφησεν, Πάντα ὅσα ἂν αἰτήσθε πιστεύοντες, λήψεσθε· πάντα ἀπλῶς, τὰ πρὸς ἐπίγνωσιν Θεοῦ καὶ ἀρετὴν συντείνοντα μόνα καὶ ζητεῖν καὶ αἰτεῖν μετ' ἐπιστήμης καὶ πίστεως δεῖν εἰπὼν τοὺς εὐσεβεῖς. Ταῦτα γὰρ πάντα συμφέρει, καὶ πάντως δίδωσιν αὐτὰ τοῖς αἰτοῦσιν ὁ Κύριος.

ιη'. Ὁ τοίνυν διὰ μόνην τὴν πίστιν, ἤγουν τὴν πρὸς Θεόν ἄμεσον ἔνωσιν, πάντα ζητῶν τὰ πρὸς τὴν ἔνωσιν, πάντως λήψεται· ὁ δὲ ταύτης δίχα τῆς αἰτίας, κἂν ἄλλα, κἂν τὰ προειρημένα ζητῇ, οὐ λήψεται. Οὐ γὰρ πιστεύει, ἀλλ' οἰκείαν ὡς ἄπιστος διὰ τῶν θείων πραγματεύεται δόξαν.

ιθ'. Ὁ γνώμη τῆς καθ' ἁμαρτίαν καθαρεύων φθορᾶς, φθείρει τὴν τῶν φθείρειν πεφυκότων φθοράν. Ἡ γὰρ ἀφθαρσία τῆς προαιρέσεως, τὴν φθοράν συντηρεῖν τῆς φύσεως πέφυκεν ἀφθαρτον, κατὰ πρόνοιαν, διὰ τῆς ἐν αὐτῇ τοῦ Πνεύματος χάριτος, μὴ συγχωροῦσα ταῖς ἐναντίας ποιότητες αὐτὴν διαφθεῖρεσθαι.

κ'. Ἐπειδὴ φύσεως καὶ χάριτος εἷς καὶ ὁ αὐτός οὐκ ἔστι λόγος, οὐκ ἔστιν ἀπορίας ἄξιον, πῶς τινες τῶν ἀγίων, ποτέ μὲν παθῶν ὑπερεῖχον, ποτέ δὲ μᾶλλον ὑπέπιπτον πάθει· γινωσκόντων ἡμῶν, ὅτι τό μὲν θαῦμα, τῆς χάριτος ἦν· τό δὲ πάθος, τῆς φύσεως.

κα'. Ὁ διὰ μιμήσεως τὴν μνήμην ἔχων τῆς τῶν ἀγίων ἀναστροφῆς, τὴν μὲν τῶν παθῶν ἀποτίθεται νέκρωσιν· τὴν δὲ τῶν ἀρετῶν ζωὴν ὑποδέχεται.

κβ'. Ὡς τὸν τρόπον βούλεται ὁ τὴν ἐκάστου διορίσας ζωὴν πρὸ τῶν αἰώνων Θεός, ἕκαστον πρὸς τό οἰκεῖον τῆς ζωῆς ἄγει τέλος, εἴτε δίκαιον, εἴτε ἄδικον.

κγ'. Τόν τῷ μακαρίῳ Παύλῳ συμβάντα ζοφερόν χειμῶνα, τό βάρος εἶναι τῶν ἀκουσίων πειρασμῶν τεκμαίρομαι· τὴν δὲ νῆσον, τὴν παγίαν ἔξιν τῆς θείας ἐλπίδος καὶ ἄσειστον· (1229) τὴν δὲ πυράν τὴν ἔξιν τῆς γνώσεως· τὰ δὲ φρύγανα, τὴν τῶν ὀρωμένων φύσιν· ἦν συνέστρεφε μὲν τῇ χειρὶ, τῇ κατὰ θεωρίαν λέγω ψηλαφητικῇ τοῦ νοῦ δυνάμει, διατρέφων τοῖς ἐξ αὐτῆς νοήμασι τὴν ἔξιν τῆς γνώσεως, τὴν θεραπεύουσιν τὴν ἐκ τοῦ χειμῶνος τῶν πειρασμῶν προστριβεῖσαν τῇ διανοίᾳ κατήφειαν· τὴν δὲ ἔχιδναν, τὴν λανθανόντως ἐγκεκρυμμένην τῇ φύσει τῶν αἰσθητῶν πονηράν καὶ ὀλέθριον δύναμιν· δῆξασαν μὲν τὴν χεῖρα, τουτέστι, τὴν κατὰ νοῦν ψηλαφητικὴν τῆς θεωρίας ἐνέργειαν· οὐ βλάψασαν δὲ τὸν διορατικόν

νοῦν, τῷ φωτί τῆς γνώσεως αὐτήν εὐθύς ὡς ἐν πυρί διαφθείραντα, τὴν τῷ πρακτικῷ κινήματι τοῦ νοῦ, προσαφθεῖσαν ἐκ τῆς τῶν αἰσθητῶν θεωρίας, ὀλέθριον δύναμιν.

κδ'. Ὁσμή ἦν ἀπὸ ζωῆς εἰς ζωὴν ὁ Ἀπόστολος, ὡς τοὺς πιστοὺς τῷ καθ' ἑαυτὸν ὑποδείγματι, διὰ πράξεως πρὸς τὴν εὐωδίαν τῶν ἀρετῶν κινεῖσθαι, παρασκευάζων· ἢ τοὺς πειθομένους τῷ λόγῳ τῆς χάριτος, ὡς κήρυξ ἀπὸ τῆς κατ' αἴσθησιν ζωῆς, εἰς τὴν ἐν πνεύματι μετὰ γων ζωὴν. Ὁσμή δὲ θανάτου εἰς θάνατον, τοῖς ἀπὸ τοῦ θανάτου τῆς ἀγνοίας εἰς τὸν τῆς ἀπιστίας ἐλάσσει θάνατον, διδούς αὐτοῖς αἴσθησιν τῆς μενούσης αὐτοῦ κατακρίσεως. Ἡ πάλιν ὁσμή ἀπὸ ζωῆς εἰς ζωὴν, τοῖς ἀπὸ πράξεως εἰς θεωρίαν ἀναγομένοις· ὁσμή δὲ θανάτου εἰς θάνατον, τοῖς ἀπὸ νεκρῶσαι τῆ καθ' ἁμαρτίαν ἀργία τὰ μέλη τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, εἰς τὴν τῶν ἐμπαθῶν νοημάτων τε καὶ φαντασιῶν ἐπαινουμένην μεταβαίνουσι νέκρωσιν.

κε'. Τρεῖς εἰσιν αἱ τῆς ψυχῆς δυνάμεις, λόγος, θυμός, καὶ ἐπιθυμία. Τῷ μὲν λόγῳ, ζητοῦμεν· τῇ ἐπιθυμίᾳ δέ, ποθοῦμεν τό ζητηθέν ἀγαθόν· τῷ δέ θυμῷ, ὑπεραγωνιζόμεθα. Κατὰ ταύτας δὴ τὰς δυνάμεις προσμένοντες οἱ τὸν Θεὸν ἀγαπῶντες, τῷ θείῳ λόγῳ τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς γνώσεως· τῇ μὲν, ζητοῦντες· τῇ δέ, ποθοῦντες· τῇ δέ, ὑπεραγωνιζόμενοι, δέχονται τροφήν ἄφθαρτον, καὶ τὸν νοῦν παινύουσαν τῇ γνώσιν τῶν γεγονότων.

κς'. Τὴν κενωθεῖσαν τῆς δοθείσης γνώσεως φύσιν, γενόμενος ἄνθρωπος ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος, πάλιν ἐπλήρωσε γνώσεως· καὶ στομῶσας πρὸς ἀτρεψίαν, οὐ φύσει, ποιότητι δέ, ταύτην ἐθέωσεν· ἀνελλιπῶς αὐτήν τῷ οἰκείῳ χαρακτηρίσας Πνεύματι καθάπερ ὕδωρ, οἴνου ποιότητι πρὸς τόνον μετακεράσας. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ γίνεται κατ' ἀλήθειαν ἄνθρωπος, ἵνα κατὰ χάριν ἡμᾶς καταστήσῃ θεός.

κζ'. Ὁ τὴν φύσιν τῶν ἀνθρώπων δημιουργήσας Θεός, ἅμα βουλήσει τό εἶναι αὐτῇ δέδωκεν, συνήρμοσεν αὐτῇ καὶ δύναμιν τῶν καθηκόντων ποιητικῆν· δύναμιν δέ λέγω, τὴν οὐσιωδῶς μὲν κατεσπαρμένην τῇ φύσει, (1232) πρὸς ἀρετῶν ἐνέργειαν κίνησιν· γνωμικῶς δέ, πρὸς τὴν τοῦ κεκτημένου βούλησιν, κατὰ τὴν χρῆσιν ἐκφαινομένην.

κη'. Φυσικόν ἔχομεν κριτήριον, τὸν κατὰ φύσιν νόμον, διδάσκοντα ἡμᾶς, ὅτι πρὸς τῆς ἐν ὅλοις σοφίας, ἔδει πρὸς τὴν τοῦ ποιητοῦ τῶν ὅλων μυσταγωγίαν ἡμῶν κινεῖσθαι τὴν ἔφεσιν.

κθ'. Τό φρέαρ ἐστὶ τοῦ Ἰακώβου, ἡ Γραφή· τό δὲ ὕδωρ ἐστίν, ἡ ἐν τῇ Γραφῇ γνώσις· τό δὲ βάθος, ἡ τῶν Γραφικῶν αἰνιγμάτων δυσδιεξιίτητος θέσις· τό δὲ ἀντλημά ἐστίν, ἡ διὰ τῶν γραμμάτων τοῦ θεοῦ λόγου μάθησις, ἣν οὐκ εἶχεν ὁ Κύριος Αὐτολόγος ὑπάρχων, καὶ οὐ τὴν ἐκ μαθήσεως καὶ μελέτης διδούς γνώσιν τοῖς πιστεύουσιν, ἀλλὰ τὴν ἐκ χάριτος πνευματικῆς ἀένναον σοφίαν, καὶ μηδέποτε λήγουσαν τοῖς ἀξίοις δωρούμενος. Τό γὰρ ἀντλημα, τουτέστιν ἡ μάθησις, μέρος ἐλάχιστον λαμβάνουσα γνώσεως, τό πᾶν ἔξ μηδενὶ λόγῳ κρατούμενον. Ἡ δὲ κατὰ χάριν γνώσις, ὅλην ἔχει καὶ δίχα μελέτης, τὴν ἐφικτὴν ἀνθρώποις σοφίαν, πρὸς τὰς χρείας ποικίλως βλυστάνουσαν.

λ'. Τό ξύλον τῆς ζωῆς, καὶ τό μή τοιοῦτον, ἐξ αὐτοῦ μόνου, τοῦ, τό μὲν ζωῆς ξύλον ὀνομασθῆναι· τό δέ, οὐ ζωῆς, ἀλλὰ μόνον γνωστόν καλοῦ καὶ πονηροῦ, πολλήν καὶ ἄφατον ἔχουσι τὴν διαφοράν. Τό γὰρ τῆς ζωῆς ξύλον, πάντως καὶ ζωῆς ἐστὶ ποιητικόν· τό δὲ μή τῆς ζωῆς ξύλον, δηλὸν ὅτι θανάτου ποιητικόν. Τό γὰρ μή ποιητικόν ζωῆς, ἐκ τοῦ μή προσαγορευθῆναι ξύλον τῆς ζωῆς, θανάτου σαφῶς ἄν εἴη ποιητικόν· ἄλλο γὰρ οὐδέν τῇ ζωῇ κατ' ἐναντίωσιν ἀντιδιαίρεται.

λβ'. Ἐπειδὴ ἐκ ψυχῆς νοεράς καὶ σώματος αἰσθητικοῦ συνεστῶς πρὸς γένεσιν ἦλθεν ὁ ἄνθρωπος, ἔστω κατὰ μίαν ἐπιβολὴν ξύλον ζωῆς ὁ τῆς ψυχῆς νοῦς, ἐν ᾧ τῆς σοφίας ὑπάρχει τό χρῆμα· ξύλον δὲ γνωστόν καλοῦ καὶ πονηροῦ, ἡ τοῦ σώματος

αἴσθησις, ἐν ἣ τῆς ἀλογίας ὑπάρχει σαφῶς ἡ κίνησις, (1233) ἥς κατά τήν πείραν, μή ἄψασθαι δι' ἐνεργείας ὁ ἄνθρωπος τήν θείαν λαβών ἐντολήν, οὐκ ἐφύλαξεν.

λγ'. Ἀμφότερα τά ξύλα κατά τήν Γραφήν, τινῶν εἰσι διακριτικά, ἦγουν ὁ νοῦς καί ἡ αἴσθησις· οἷον, ὁ μέν νοῦς, ἔχει δύναμιν διακριτικὴν, νοητῶν καί αἰσθητῶν, προσκαίρων καί αἰωνίων· μᾶλλον δέ ψυχῆς ὑπάρχων δύναμις διακριτικὴ, τῶν μὲν, αὐτὴν ἀντέχεσθαι πείθει· τῶν δέ, ὑπεραίρεσθαι. Ἡ δέ αἴσθησις ἔχει δύναμιν διακριτικὴν ἡδονῆς σωμάτων καί ὀδύνης· μᾶλλον δέ δύναμις ὑπάρχουσα ἐμψύχων καί αἰσθητικῶν σωμάτων, τήν μὲν ἡδονὴν ἐπισπᾶσθαι πείθει, τήν δέ ὀδύνην ἀποπέμπεσθαι.

λδ'. Ὁ ἄνθρωπος, ἐάν μὲν μόνῃς τῆς καθ' ἡδονὴν καί ὀδύνην αἰσθητικῆς τῶν σωμάτων γένηται διακρίσεως, τήν θείαν παραβάς ἐντολήν, ἐσθίει τό ξύλον τό γνωστόν καλοῦ καί πονηροῦ· τουτέστι, τήν κατ' αἴσθησιν ἀλογίαν· ἔχων μόνην τήν συστατικὴν τῶν σωμάτων διάκρισιν, καθ' ἣν, ὡς μὲν καλοῦ, τῆς ἡδονῆς ἀντέχεται· ὡς δέ κακοῦ, τῆς ὀδύνης ἀπέχεται. Ἐάν δέ μόνῃς τῆς τῶν αἰωνίων διακρινούσης τά πρόσκαιρα δι' ὄλου γένηται νοεῶς διακρίσεως, τήν θείαν φυλάξας ἐντολήν, ἐσθίει τό ξύλον τῆς ζωῆς· τήν κατά νοῦν λέγω συνισταμένην σοφίαν· μόνῃς ἔχων τήν συστατικὴν τῆς ψυχῆς διάκρισιν· καθ' ἣν, ὡς μὲν καλοῦ, τῆς τῶν αἰωνίων ἀντέχεται δόξης· ὡς δέ κακοῦ, τῆς τῶν πρόσκαιρων ἀπέχεται φθορᾶς.

λε'. Νοῦ μὲν καλόν ἐστίν, ἡ ἀπαθὴς πρὸς τό πνεῦμα διάθεσις· κακόν δέ, ἡ ἐμπαθὴς πρὸς τήν αἴσθησιν σχέσις· αἰσθήσεως δέ καλόν ἐστίν, ἡ καθ' ἡδονὴν ἐμπαθὴς πρὸς σῶμα κίνησις· κακόν δέ, ἡ κατά στέρησιν ταύτης ἐπιγινομένη διάθεσις.

λστ'. Ὁ πείσας τό συνειδός ὡς φύσει καλόν, πραττόμενον ἔχειν τό κάκιστον, οὔτος χειρός δίκην ἐκτείνας τό πρακτικόν, ἔλαβε ψεκτῶς τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς, ἀθάνατον ἡγησάμενος φύσει τό κάκιστον. Διόπερ τήν κατά τό συνειδός τοῦ κακοῦ διαβολὴν τῷ ἀνθρώπῳ φυσικῶς ἐνθέμενος ὁ Θεός, διέκρινεν αὐτόν τῆς ζωῆς, κακόν τῇ προαιρέσει γεγεννημένον· ἵνα μή τό κακόν πράττων, δύνηται πείσαι τήν ἰδίαν συνειδησιν, ὅτι φύσει καλόν ὑπάρχει τό κάκιστον.

λζ'. Ἡ ἄμπελος, οἶνον ποιεῖ· ὁ οἶνος, μέθην· ἡ μέθη, ἔκστασιν. Οὐκοῦν ὁ ἐνεργῆς λόγος, ὅπερ ἐστίν ἡ ἄμπελος, γεωργούμενος ταῖς ἀρεταῖς, γεννᾷ τήν γνῶσιν· ἡ δέ γνῶσις, γεννᾷ τήν καλήν ἔκστασιν, τήν τόν νοῦν τῆς κατ' αἴσθησιν σχέσεως ἐξιστώσαν.

λη'. Τοῖς τῶν αἰσθητῶν νοήμασιν εἴωθε κακούργως ὁ πονηρός συμβάλλειν τά τῶν αἰσθητῶν εἶδη καί σχήματα, δι' ὧν πέφυκε τά πάθη δημιουργεῖσθαι περί τάς ἐπιφανείας τῶν ὀρατῶν, στάσιν λαμβανούσης διὰ τῆς μέσης αἰσθήσεως τῆς περί τά νοητά (1236) διαβάσεως, τῆς ἐν ἡμῖν λογικῆς ἐνεργείας. Διό καί κατισχύει πορθεῖν τήν ψυχὴν, καί εἰς τήν τῶν παθῶν σύγχυσιν κατασύρειν.

λθ'. Λύχνος ἐστίν, κατά ταυτόν ὁμοῦ καί φῶς, ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος, καί ὡς φωτίζων τοὺς κατά φύσιν λογισμούς τῶν πιστῶν, καί ὡς καίων τοὺς παρά φύσιν· καί ὡς λύων τόν ζόφον τῆς κατ' αἴσθησιν ζωῆς, τοῖς διὰ τῶν ἐντολῶν πρὸς τήν ἐλπίζομένην ἐπειγομένοις ζωὴν, καί ὡς κολάζων τῇ καύσει τῆς κρίσεως τοὺς ταύτης τῆς σκοτεινῆς τοῦ βίου νυκτός κατά γνώμην διὰ φιλίαν σαρκός ἐντεχομένους.

μ'. Ὁ μή πρὸς ἑαυτόν, φησί, πρότερον ἀναχθεῖς διὰ τῆς ἀποβολῆς τῶν παρά φύσιν παθῶν, πρὸς τήν ἰδίαν αἰτίαν, ἦγουν τόν Θεόν, διὰ τῆς ἐν χάριτι τῶν ὑπὲρ φύσιν ἀγαθῶν ἐπικτήσεως, οὐκ ἀναχθήσεται. Τῶν γάρ πεπονημένων χωρισθῆναι δεῖ καί διάνοιαν, τόν πρὸς Θεόν ἀληθῶς συναγόμενον.

μα'. Τοῦ μὲν γραπτοῦ νόμου ἔργον ἐστίν, ἡ τῶν παθῶν ἀπαλλαγὴ· φυσικοῦ δέ νόμου, ἡ κατ' ἰσονομίαν πρὸς πάντας ἀνθρώπους ἰσοτιμία· πνευματικοῦ δέ νόμου τελείωσις, ἡ πρὸς τόν Θεόν, ὡς ἔστιν ἀνθρώπῳ δυνατόν ἐξομοίωσις.

μβ'. Τῆς μὲν τῶν σωμάτων καὶ ἀσωμάτων γνώσεως, δεκτικὴ κατὰ φύσιν ἐστὶν ἡ τοῦ νοῦ δύναμις· τῆς δὲ τῆς ἁγίας Τριάδος, κατὰ μόνην τὴν χάριν δέχεται τὰς ἐμφάσεις· ὅτι ἐστὶ μόνον πιστεύουσα, ἀλλ' οὐ τί ποτε κατ' οὐσίαν ἐστὶν αὐθαδιζομένη, ὡς δαιμόνιος νοῦς. Ὁ γὰρ γνώσεως ἄμοιρος, τὸν κατ' ἀρετὴν ῥυπτικὸν τῆς κακίας οὐδαμῶς ἐπίσταται τρόπον.

μγ'. Ὁ τό ψεῦδος ἀγαπῶν, αὐτῷ παραδίδοται πρὸς ἀπώλειαν, ἵνα γνῶ πάσων ὅπερ ἐκὼν περιεῖπε, καὶ μάθη κατὰ τὴν πεῖραν γενόμενος, ὡς ἐλάνθανεν ἀντὶ ζωῆς περιπτυσσόμενος θάνατον.

μδ'. Μόνην ἔχει τοῦ καλοῦ τὴν γνῶσιν ὁ Θεός, ὡς κατ' οὐσίαν τοῦ καλοῦ φύσις τέ καὶ γνῶσις ὑπάρχων· τοῦ δὲ κακοῦ, τὴν ἄγνοιαν, ὡς τὴν αὐτοῦ ἔχων ἀδυναμίαν· ὧν γὰρ ἔχει τὴν δύναμιν φυσικῶς, τούτων οὐσιωδῶς κέκτηται τὴν γνῶσιν.

με'. Τό ἐν τῷ Λευϊτικῷ στηθύνιον, τὴν ἀμείνω καὶ ὑψηλὴν θεωρίαν δηλοῖ (1237) ὁ δὲ βραχίον, τὴν πρᾶξιν, ἡγουν τοῦ διανοητικοῦ τὴν ἔξιν καὶ τὴν ἐνέργειαν, ἢ τὴν γνῶσιν καὶ τὴν ἀρετὴν· ὡς τῆς μὲν γνώσεως, αὐτῷ προσαγοῦσης ἀμέσως τὸν νοῦν τῷ Θεῷ· τῆς ἀρετῆς δὲ, κατὰ τὴν πρᾶξιν πάσης ἀφαιρουμένης αὐτόν τῆς τῶν ὄντων γενέσεως· ἅπερ ἱερεῦσιν ἀφώρισεν ὁ λόγος, τοῖς μόνον τὸν Θεόν διὰ πάντων κτησαμένοις κληρονομίαν, καὶ μηδὲν τοσύνολον κεκτημένοις ἐπίγειον.

μστ'. Ἐπειδὴ τὰς ἄλλων καρδίας διὰ τοῦ λόγου τῆς διδασκαλίας, οἱ γνῶσει καὶ ἀρετῇ δι' ὄλου ποιωθέντες τῷ πνεύματι, εὐσεβείας καὶ πίστεως ποιοῦνται δεκτικάς, καὶ τὴν πρακτικὴν αὐτῶν ἔξιν καὶ δύναμιν ἀφαιρούμενοι, τῶν ἐπὶ τῇ φθαρτῇ φύσει σπουδασμάτων, πρὸς τὴν τῶν ὑπὲρ φύσιν ἀφθάρτων ἐνέργειαν ἀγαθῶν μεταφέρουσιν· εἰκότως τῶν προσαγομένων εἰς θυσίαν Θεοῦ, τό στηθύνιον τοῦ ἐπιθέματος· τουτέστι, τῶν προσαγομένων τὴν καρδίαν· καὶ τὸν βραχίονα, τῶν αὐτῶν δηλονότι τὴν πρᾶξιν· προσέταξεν ἀφιερῶσθαι τοῖς ἱερεῦσιν ὁ Λόγος.

μζ'. Πᾶσα ἡ ἐνταῦθα δικαιοσύνη συγκρινομένη πρὸς τὴν μέλλουσαν, ἐσόπτρου λόγον ἐπέχει, τὴν τῶν ἀρχετύπων πραγμάτων εἰκόνα, οὐκ αὐτὰ δὲ τὰ πράγματα κατ' εἶδος ὑφιστάμενα ἔχουσα· καὶ πᾶσα γνῶσις ἐνταῦθα τῶν ὑψηλῶν συγκρινομένη πρὸς τὴν μέλλουσαν, αἰνιγμὰ ἐστίν, ἔμφασιν τῆς ἀληθείας, ἀλλ' οὐκ αὐτὴν ὑφισταμένην ἔχουσα τὴν φανήσεσθαι μέλλουσαν ἀλήθειαν.

μη'. Ἐπειδὴ ἀρετῇ καὶ γνῶσει τὰ θεῖα συνέχεται, τῶν κατ' ἀρετὴν πρωτύπων ἐστὶν ἐνδεικτικὸν τό ἔσοπτρον, καὶ τῶν κατὰ γνῶσιν ἀρχετύπων ἐκφαντικὸν ὑπάρχει τό αἰνιγμα.

μθ'. Ὁ διὰ πράξεως εὐαρεστήσας τῷ Θεῷ, διὰ θεωρίας πρὸς τὴν τῶν νοητῶν χώραν, τὸν νοῦ δηλαδή μετατίθησιν· ἵνα μὴ διὰ φαντασίας τινος τὸν ἐν τοῖς πάθεσι θεάσῃται θάνατον κατὰ τὴν αἴσθησιν, ὡς ὑπὸ μηδενός τῶν ἐλεῖν βουλομένων παντελῶς εὕρισκόμενος.

ν'. Ὁ καθαρῷ πίστεως ὀφθαλμῷ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν ἰδὼν τὴν εὐπρέπειαν, ὑπακούει γῆς καὶ συγγενείας καὶ οἴκου πατρικοῦ προθύμως ἐξελεῖν, καταλιπὼν τὴν πρὸς σάρκα καὶ αἴσθησιν καὶ αἰσθητὰ σχέσιν τε καὶ προσπάθειαν· καὶ φύσεως ἐν καιρῷ πειρασμοῦ καὶ ἀγώνων ὑψηλότερος ὢν, (1237) προτιμήσας τὴν αἰτίαν τῆς φύσεως, ὡς τοῦ Ἰσαάκ, τὸν Θεόν, ὁ μέγας Ἀβράαμ.

να'. Ὁ μήτε δόξης ἔνεκεν, μήτε προφάσει πλεονεξίας, μήτε κολακείας χάριν, καὶ ἀνθρωπαρεσκίας καὶ ἐπιδειξέως, τὴν ἀρετὴν, ἢ τὴν μελέτην τῶν θεῶν λόγων μετελεθεῖν ἐπιτηδεύων, ἀλλὰ πάντα διὰ τὸν Θεόν καὶ ποιῶν καὶ λέγων καὶ διανοούμενος, οὗτος ἐν τῇ ὁδῷ τῆς ἀληθείας ἐν γνῶσει πορεύεται. Τρίβοις γὰρ οὐκ εὐθείαις ὁ Θεῖος οὐ πέφυκεν ἐμφιλοχωρεῖν λόγος, κἄν εὖρη τὴν ὁδὸν ἔν τισιν ἔτοιμον.

νβ'. Νηστεύει τις, καὶ ἀπέχεται τῆς ἐξαπτικῆς τῶν παθῶν διαίτης· τὰ ἄλλα τε ποιεῖ, ὅσα πρὸς ἀπαλλαγὴν κακίας συμβάλλεσθαι δύναται· τὴν λεγομένην ὁδὸν

οὗτος ἠτοίμασε· κενοδοξίας, ἢ κολακείας, ἢ ἀνθρωπαρεσκίας, ἢ ἄλλης τινός ἔνεκεν αἰτίας, δίχα τῆς θείας εὐαρεστήσεως τούς τοιούτους ἐπιτηδεύει τρόπους, οὗτος οὐκ ἐποίησεν εὐθείας τὰς τρίβους τοῦ Θεοῦ· καί τόν μὲν τῆς ἐτοιμασίας τῆς ὁδοῦ πόνον ὑπέμεινε, τόν δέ Θεόν οὐκ ἔσχε ταῖς αὐτοῦ τρίβους ἐμπεριπατοῦντα.

νγ'. Πᾶσα φάραγξ πληρωθήσεται· οὐχ ἀπλῶς πᾶσα, οὐδέ πάντων· οὔτε γάρ τῶν μὴ ἐτοιμασάντων τὴν ὁδὸν τοῦ Κυρίου, καί εὐθείας ποιησάντων τὰς τρίβους αὐτοῦ. Ὅπηνίκα οὖν φάραγξ, ἤγουν σὰρξ ἢ ψυχὴ, τῶν ἐτοιμασάντων, ὡς εἶπον, τὴν ὁδὸν τοῦ Κυρίου, καί εὐθείας ποιησάντων τὰς τρίβους αὐτοῦ, διὰ τῆς τοῦ περιπατοῦντος ἐν αὐτοῖς διὰ τῶν ἐντολῶν Θεοῦ Λόγου παρουσίας, πληρωθῆ γνώσεώς τε καὶ ἀρετῆς, πάντα τῆς ψευδωνύμου γνώσεως καὶ κακίας τὰ πνεύματα ταπεινοῦται, πατοῦντος αὐτὰ τοῦ Λόγου καὶ ὑποτάττοντος, καί τὸ ἐπαιρόμενον κατὰ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, πονηρόν κράτος καταβάλλοντος, καί οἶον τὸ μέγεθος καὶ τὸ ὕψος τῶν ὀρέων καὶ τῶν βουνῶν κατασκάπτοντος· καί εἰς τὴν τῶν φαραγγῶν ἄγοντος πλήρωσιν. Ἡ γάρ τῶν παρά φύσιν ἀποβολὴ παθῶν, καὶ ἡ τῶν κατὰ φύσιν ἀρετῶν ἐπιβολή, τὴν φαραγγωθεῖσαν ψυχὴν ἀναπληροῖ, καὶ τὴν ὀρινομένην τῶν πονηρῶν πνευμάτων ταπεινοῖ δυναστείαν.

νδ'. Αἱ τραχεῖαι (τουτέστιν, αἱ τῶν ἀκουσίων πειρασμῶν ἐπιφοραὶ) ἔσονται εἰς ὁδοὺς λείας, ὅταν μάλιστα χαίρων καὶ εὐφραϊνόμενος ὁ νοῦς, ἐν ἀσθενείαις εὐδοχῆ καὶ θλίψεσι καὶ ἀνάγκαις, διὰ τῶν ἀκουσίων πόνων, τὴν ὅλη τῶν ἐκουσίων παθῶν ἀφαιρούμενος δυναστείαν. Τραχεῖας γάρ κέκλικε, τὰς τῶν ἀκουσίων πειρασμῶν συμβάσεις, εἰς ὁδοὺς λείας διὰ τῆς κατὰ τῆς εὐχαριστίαν ὑπομονῆς μεταπιπτούσας.

νε'. Ὁ τῆς ἀληθινῆς ἐφιέμενος ζωῆς, γνοὺς ὅτι πᾶς πόνος, εἴτε ἐκούσιος, εἴτε ἀκούσιος, τῆς τοῦ θανάτου μητρὸς ἡδονῆς [Regii duo ὁδύνης] γίνεται θάνατος, πάσας τὰς τραχεῖας τῶν ἀκουσίων (1241) πειρασμῶν ἐπιφορὰς δέξεται μετ' εὐφροσύνης χαίρων· διὰ τῆς ὑπομονῆς, ὁδοὺς εὐμαρεῖς τε καὶ λείας, τὰς θλίψεις ποιούμενος, καὶ πρὸς τὸ βραβεῖον τῆς ἄνω κλήσεως ἀπλανῶς παραπεμπούσας αὐτόν, εὐσεβῶς ἐν αὐταῖς τόν θεῖον δρόμον ποιούμενον. Καί γάρ, τοῦ μὲν θανάτου μήτηρ ἐστὶν ἡ ἡδονή· τῆς ἡδονῆς δέ θάνατός ἐστιν, ὁ πόνος· ὃ τε προαιρετικός, καὶ ὁ παρά προαίρεσιν.

νς'. Πᾶς τοιγαροῦν ὁ τὴν πολυέλκτον τε καὶ πολύπλοκον ἡδονὴν, καὶ πᾶσιν ὁμοῦ τοῖς αἰσθητοῖς πολυτρόπως συμπεπλεγμένην τῇ ἐγκρατεῖα διαλύσας, τὰ σκολιά εἰς εὐθείας ἐποίησε· καὶ ὁ τὴν δύσβατον καὶ τραχεῖαν τῶν πόνων ἐπιφορὰν δι' ὑπομονῆς πατήσας, τὰς τραχεῖας ἐποίησεν εἰς ὁδοὺς λείας. Ὅθεν ὥσπερ ἔπαθλον ἀρετῆς καὶ τῶν ὑπὲρ αὐτῆς καμάτων, οἷα καλῶς τε καὶ νομίμως ἀθλήσας, καὶ τὴν ἡδονὴν νικήσας, τῷ πόθῳ τῆς ἀρετῆς, καὶ τὴν ὁδύνην πατήσας τῷ τῆς γνώσεως ἔρωτι, καὶ δι' ἀμφοτέρων γενναίως τούς θεῖους διενέγκας ἀγῶνας, ὄψεται, κατὰ τὸ γεγραμμένον, τὸ σωτήριον τοῦ Θεοῦ.

νζ'. Ὁ τὴν ἀρετὴν ἀγαπῶν, τὴν τῶν ἡδονῶν ἐκουσίως ἀπομαραίνει κάμινον· ὁ δέ τῇ γνώσει τῆς ἀληθείας πεποιωμένος τόν νοῦν, ἀκουσίους οὐκ ἐπέχεται πόνους, τῆς κατὰ τὴν ἔφεσιν πρὸς τόν Θεόν φερούσης ἀεικινήσιας.

νη'. Ὁ τὰ σκολιά τῶν ἐκουσίων παθῶν, ἤγουν τῆς ἡδονῆς τὰ κινήματα διὰ τῆς ἐγκρατείας εὐθύνας, καὶ τὰ τραχεῖας, τῶν ἀκουσίων πειρασμῶν συμφορὰς, ἤγουν τούς τρόπους τῆς ὁδύνης διὰ τῆς ὑπομονῆς ὁμαλίσας, καὶ εἰς ὁδοὺς λείας καταστήσας· ὁ τοιοῦτος εἰκότως ὄψεται τὸ σωτήριον τοῦ Θεοῦ, καθαρὸς τῇ καρδίᾳ γενόμενος· καθ' ἣν διὰ τῶν ἀρετῶν καὶ τῶν εὐσεβῶν θεωρημάτων, ὁρᾷ τόν Θεόν ἐπὶ τέλει τῶν ἄθλων, κατὰ τὸ, Μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τόν Θεόν ὄψονται· τῶν ὑπὲρ ἀρετῆς πόνων, τῆς ἀπαθείας τὴν χάριν ἀντιλαβῶν, ἧς οὐδέν πλεον τόν Θεόν ἐμφανίζει τοῖς ἔχουσι.

νθ'. Λάκκουσ καλεῖ ἡ Γραφή, τάσ δεκτικὰς τῶν οὐρανίων χαρισμάτων τῆσ ἀγίας γνώσεωσ καρδίασ, λατομουμένησ τῷ στερῶ λόγω τῶν ἐντολῶν, καί ἀποβαλλομένησ καθάπερ πωρώματα, τήν τε πρόσ τά πάθη φιληδονίαν, καί τήν πρόσ τά αἰσθητά τῆσ φύσεωσ σχέσιν, καί πληρουμένησ τῆσ ἄνωθεν φερομένησ ρυπτικῆσ τε τῶν παθῶν, καί ζωοποιητικῆσ καί οἶον θρεπτικῆσ τῶν ἀρετῶν ἐν πνεύματι, γνώσεωσ.

ξ'. (1244) Λάκκουσ λατομεῖ ὁ Κύριοσ ἐν τῇ ἐρήμῳ· λέγω δέ τῷ κόσμῳ, καί τῇ φύσει τῶν ἀνθρώπων· τάσ τῶν ἀξίων καρδίασ ἐκχοῖζων, καί ἀποκαθαίρων τοῦ ὑλικοῦ βάρουσ τε καί φρονήματοσ, καί ποιῶν εὐρυχώρουσ πρόσ ὑποδοχήν τῶν θείων τῆσ σοφίασ καί τῆσ γνώσεωσ ὑετῶν, ἵνα ποτίζουσι τά κτήνη τοῦ Χριστοῦ, τοὺσ δεομένουσ λέγω διά ψυχῆσ νηπιότητα, τῆσ ἠθικῆσ διδασκαλίασ.

ξα'. Ὁρεινήν ἡ Γραφή, τήν ὑψηλήν ἐν πνεύματι θεωρίαν τῆσ φύσεωσ λέγει, ἦν γεωργοῦσιν οἱ τῶν αἰσθητῶν ἀπογενόμενοι φαντασιῶν, καί πρόσ τοὺσ αὐτῶν νοητῶσ διά μέσου τῶν ἀρετῶν διαβάντεσ λόγουσ.

ξβ'. Ὁ νοῦσ ἐφ' ὅσον ἔχει ζῶσαν ἐν ἑαυτῷ τήν τοῦ Θεοῦ μνήμην, διά τῆσ θεωρίασ ἐκζητεῖ τόν Κύριον· καί οὐχ ἀπλῶσ, ἀλλ' ἐν φόβῳ Κυρίου· τουτέστιν, ἐν τῇ πράξει τῶν ἐντολῶν. Ὁ γάρ ἐκζητῶν διά θεωρίασ τόν Κύριον χωρίσ πράξεωσ, οὐκ εὐρίσκει αὐτόν, ὅτι οὐκ ἐν φόβῳ Κυρίου τόν Κύριον ἐξεζήτησε. Καί εὐῶδωσεν αὐτῷ ὁ Κύριοσ· παντί γάρ τῷ μετὰ γνώσεωσ πράττοντι, εὐδοοῖ ὁ Κύριοσ, τοὺσ τε τῶν ἐντολῶν διδάσκων τρόπουσ, καί τοὺσ τῶν ὄντων ἀληθεῖσ λόγουσ ἀποκαλύπτων.

ξγ'. Ὁ περί θεότητοσ ὑψηλόσ λόγοσ, πύργοσ ἐστί κατὰ ψυχὴν, ταῖσ τῶν ἐντολῶν ἐνεργείαισ ὠχυρωμένοσ. Καί τοῦτό ἐστιν ὁ φησιν, ὅτι Ὀικοδόμησεν Ὁζίασ πύργουσ ἐν Ἱερουσαλήμ. Ὁ γάρ καλῶσ εὐδοούμενοσ ἐπί τήν διά θεωρίασ ἐκζήτησιν τοῦ Κυρίου, μετὰ τοῦ ἐπιβεβλημένου φόβου, τουτέστι τῆσ τῶν ἐντολῶν πράξεωσ, οἰκοδομεῖ πύργουσ ἐν Ἱερουσαλήμ, κατὰ τήν ἀπλήν δηλαδή καί ἡρεμαίαν τῆσ ψυχῆσ κατάστασιν, τοὺσ περί θεότητοσ ἀνυψῶν λόγουσ.

ξδ'. Οἱ τῶν ἐπί μέρος λόγοι, τοῖσ καθόλου προσχωροῦντεσ, τά τῶν διηρημένων ἐνώσεισ ποιοῦνται· διότι τῶν μερικωτέρων ἐνοειδῶσ οἱ καθολικώτεροι τοὺσ λόγουσ περιλαμβάνουσι, πρόσ οὓσ φυσικῶσ τήν ἀναφοράν ἔχει τά κατὰ μέρος. Ἀλλά καί νοῦ πρόσ αἴσθησιν, καί οὐρανοῦ πρόσ γῆν, καί αἰσθητῶν πρόσ νοητά, καί φύσεωσ πρόσ λόγον, ἔστι τισ καί τούτων σχετικὸσ ἐν πνεύματι λόγοσ, τήν πρόσ ἄλληλα διδούσ αὐτοῖσ ἐνώσιν.

ξε'. Ὁ τῶν παθῶν δυνηθεῖσ ἐξηλῶσαι τάσ αἰσθήσεισ, καί τῆσ τῶν αἰσθήσεωσ σχέσεωσ τήν ψυχὴν ἀποδιαστείλασ, κατίσχυσεν ἀποτείχισαι τήν γενομένην τοῦ διαβόλου πρόσ τόν νοῦν διά μέσων τῶν αἰσθήσεωσ εἴσοδον· καί διά τοῦτο κατὰ τήν ἔρημον, φημί δέ τήν φυσικήν θεωρίαν, οἶονεῖ πύργουσ ἀσφαλεῖσ, τάσ εὐσεβεῖσ περί τῶν ὄντων ὠκοδόμησε δόξασ· ἐν αἷσ ὁ καταφεύγων, οὐ φοβεῖται τοὺσ κατὰ τήν ἔρημον ταύτην· λέγω δέ τήν φύσιν τῶν ὀρωμένων, ληστεύοντασ δαίμονασ, καί πλανῶντασ τόν νοῦν διά τῆσ αἰσθήσεωσ, καί πρόσ ἀγνοίασ κατασύροντασ ζόφον. Ὁ γάρ τήν εὐσεβῆ περί ἕκαστον δόξαν κτησάμενοσ, οὐ δέδοικε τοὺσ διά τῶν φαινομένων πλανῶντασ τοὺσ ἀνθρώπουσ δαίμονασ.

ξστ'. (1245) Πᾶσ νοῦσ ἰσχύν πρόσ θεωρίαν ἔχων, ἀληθήσ ἐστι γεωργόσ, καθαρά ζιζανίων διά τῆσ οἰκείασ σπουδῆσ καί ἐπιμελείασ τά θεῖα τῶν ἀγαθῶν διαφυλάττων σπέρματα, μέχρισ οὗ συντηροῦσαν αὐτόν ἔχη τήν τοῦ Θεοῦ μνήμην. Φησί γάρ· Καί ἦν ἐκζητῶν τόν Κύριον ἐν ταῖσ ἡμέραισ Ζαχαρίου ἐν φόβῳ Κυρίου. Ζαχαρίαν δέ, μνήμην Θεοῦ πρόσ τήν Ἑλλάδα φωνήν μεταφερόμενον οἶδεν ὁ λόγοσ. Διό πάντοτε δεηθῶμεν τοῦ Κυρίου, τήν σωτηρίαν αὐτοῦ φυλαχθῆναι ἡμῖν μνήμην, ἵνα μή καί αὐτό διαφθεῖρη τήν ψυχὴν τό κατορθούμενον, πρόσ ὕψοσ ἀρθεῖσαν, καί τῶν ὑπέρ φύσιν, ὡσ ὁ Ὁζίασ, κατατολήσασαν.

ξζ'. Ἡ τῶν ὄντων ἀπλανής θεωρία, παθῶν ἀπηλλαγμένης δεῖται ψυχῆς· ἥτις Ἱερουσαλήμ λέγεται, διὰ τε τήν ἄρτιον ἀρετήν καί τήν ἄυλον γνῶσιν· ἥτις οὐ μόνον κατά στέρησιν παθῶν, ἀλλά καί φαντασιῶν αἰσθητῶν ἐπιγίνεται.

ξη'. Χωρίς πίστεως καί ἐλπίδος καί ἀγάπης, οὐδέν οὔτε τῶν κακῶν καταργεῖται παντελῶς, οὔτε τῶν καλῶν κατορθοῦται τοσύνολον. Ἡ μὲν γάρ πίστις, πείθει τῷ Θεῷ προσχωρεῖν τόν νοῦν πολεμούμενον, πάσης αὐτῷ γινομένη παρασκευῆς ὄπλων πνευματικῶν πρός τό θαρρῆν παραμύθιον. Ἡ δέ ἐλπίς, τῆς θείας αὐτῷ καθίσταται βοηθείας ἐγγυητής ἀψευδέστατος, τήν τῶν ἐναντίων καθαίρεσιν ἐπαγγελλομένη δυνάμεων. Ἡ δέ ἀγάπη, δυσμετακίνητον, μᾶλλον δέ, πάμπαν ἀκίνητον, τῆς θείας στοργῆς αὐτόν εἶναι παρασκευάζει καί πολεμούμενον, προσηλοῦσα τῷ θεῷ πόθω πᾶσαν αὐτοῦ τήν τῆς ἐφέσεως δύναμιν.

ξθ'. Ἡ πίστις παραμυθεῖται τόν νοῦν πολεμούμενον, βοηθείας ἐλπίδι ῥωννύμενον· ἡ δέ ἐλπίς ὑπ' ὄψιν ἄγουσα τήν πιστευθεῖσαν βοήθειαν, ἀποκρούεται τήν τῶν ἀντικειμένων καταδρομήν· ἡ δέ ἀγάπη, νεκράν καθίστησι τῷ φιλοθέῳ νῷ τῶν πολεμίων τήν προσβολήν, τῇ πρός Θεόν ἐφέσει παντελῶς ἀμαυρουμένην.

ο'. Θείας ὄντως μερίδος, ἡγουν γνώσεως ἀληθοῦς, υἱός, πρῶτός τε καί μόνος, ὁ κατά τήν πίστιν τῆς ἐν ἡμῖν θείας ἀναστάσεως ἐστὶ λόγος, μετά τῆς δεούσης κατά τήν γνώμην οἰκονομίας, ἡγουν διακρίσεως, καλῶς διαφέρων τὰς τε τῶν ἐκουσίων καί ἀκουσίων πειρασμῶν ἐπαναστάσεις. Καί γάρ πρώτη ἐν ἡμῖν ἀνάστασις τοῦ διὰ τῆς ἀγνοίας ἡμῖν νεκρωθέντος Θεοῦ, ἡ πίστις ἐστὶ, καλῶς τοῖς ἔργοις τῶν ἐντολῶν οἰκονομουμένη.

οα'. Ἡ πρός Θεόν ἐπιστροφή, σαφῶς μηνύει δι' ἑαυτῆς τόν πληρέστατον τῆς θείας ἐλπίδος λόγον, οὗ χωρίς, οὐδαμῶς οὐδενί καθ' ὅτιοῦν πρός Θεόν ἐπίνευσις γίνεσθαι πέφυκεν· εἶπερ ἐλπίδος ἴδιον, τό ὑπ' ὄψιν ἄγειν ὡς παρόντα τὰ μέλλοντα· καί μηδαμῶς (1248) ἀπεῖναι πείθειν τῶν πολεμουμένων ὑπό τῆς ἀντικειμένης δυνάμεως, τόν ὑπερασπίζοντα Θεόν· ὑπέρ οὗ, καί δι' ὃν ἀγίοις ὁ πόλεμος. Χωρίς γάρ τινος προσδοκίας ἢ δυσχεροῦς ἢ εὐχεροῦς, ἐπιστροφή πρός τό καλόν οὐδενί ποτε πέφυκε γίνεσθαι.

οβ'. Οὐδέν ὄντως οὕτως ἡ ἀγάπη συνάγει τούς ἐσκορπισμένους, καί μίαν αὐτοῖς δημιουργεῖ τήν γνώμην συμνοία κρατουμένην, ἧς ὁ χαρακτήρ, τό τῆς ἰσοτιμίας καθέστηκε κάλλος. Οὐκοῦν τῆς κατά τό αὐτό περί τὰ θεῖα συναγωγῆς τε καί ἐνώσεως τῶν ψυχικῶν δυνάμεων· τουτέστι, τῆς λογικῆς καί θυμικῆς καί ἐπιθυμητικῆς, ἡ ἀγάπη καθέστηκε γέννημα· καθ' ἣν ἐγγράφοντες τῇ μνήμῃ τό τῆς θείας ὠραιότητος κάλλος, οἱ τό ἰσότημον ἤδη πρός Θεόν διὰ τῆς χάριτος κομισάμενοι, ἀνεπίληστον ἔχουσι· τῆς τῷ ἡγεμονικῷ τῆς ψυχῆς ὑπομνηματογραφούσης τε καί ἐντυπούσης τό ἀκήρατον κάλλος, τῆς θείας ἀγάπης τήν ἔφεισιν.

ογ'. Πᾶς νοῦς θεῖω κράτει διεζωσμένος, καθάπερ πρεσβυτέρους τινάς καί ἄρχοντας κέκτηται, τήν τε λογικὴν δύναμιν, ἐξ ἧς ἡ γνωστικὴ γεννᾶσθαι πέφυκε πίστις, καθ' ἣν αἰεὶ παρόντα τόν Θεόν ἀρρήτως διδάσκεται, καί ὡς παροῦσι συγγίνεται διὰ τῆς ἐλπίδος τοῖς μέλλουσι· καί τήν ἐπιθυμητικὴν δύναμιν, καθ' ἣν ἡ θεῖα συνέστηκεν ἀγάπη, δι' ἣν ἐκουσίως προσηλώσας τῷ πόθῳ τῆς ἀκηράτου θεότητος, ἄλυτον ἔχει τοῦ ποθουμένου τήν ἔφεισιν· ἔτι μὲν καί τήν θυμικὴν δύναμιν, καθ' ἣν ἀπρίξ τῆς θείας εἰρήνης ἀντέχεται, ἐπιστύφων πρός τόν θεῖον ἔρωτα τῆς ἐπιθυμίας τήν κίνησιν. Ταύτας δέ ἔχει τὰς δυνάμεις πᾶς νοῦς, συνεργούσας αὐτῷ πρός τε τήν τῆς κακίας καθαίρεσιν, καί τήν τῆς ἀρετῆς σύστασίν τε καί συντήρησιν.

οδ'. Δίχα λογικῆς δυνάμεως, ἐπιστημονικὴ γνῶσις οὐκ ἔστι· καί γνώσεως χωρίς, οὐ συνίσταται πίστις, ἀφ' ἧς τό καλόν γέννημα πρόεισιν ἡ ἐλπίς, καθ' ἣν ὡς παροῦσι

συγγίνεται τοῖς μέλλουσιν ὁ πιστός. Καί δίχα τῆς κατ' ἐπιθυμίαν δυνάμεως, οὐ συνίσταται πόθος, οὐ τέλος ἐστίν ἡ ἀγάπη· τό γάρ ἔραν τινος, ἴδιόν ἐστιν ἐπιθυμίας. Καί δίχα θυμικῆς δυνάμεως νευρώσεως τήν ἐπιθυμίαν πρὸς τήν τοῦ ἡδέος ἔνωσιν, οὐδαμῶς γίνεσθαι πέφυκεν εἰρήνη· εἴπερ ἀληθῶς εἰρήνη ἐστίν ἡ ἀνενόχλητος καί παντελής τοῦ καταθυμίου κατάσχεσις.

οε'. Οὐ δεῖ τόν μὴ πρότερον καθαρθέντα παθῶν, φυσικῆς ἄπτεσθαι θεωρίας, διά τὰς εἰκόνας τῶν αἰσθητῶν, δυναμένης τυπῶσαι πρὸς πάθος τόν νοῦν τοῦ μὴ τελείως ἀπαλλαγέντος παθῶν. Ὁ γάρ κατά φαντασίαν ταῖς ἐπιφανείαις τῶν αἰσθητῶν ἐναπομένων διά τήν αἴσθησιν νοῦς, ἀκαθάρτων γίνεται παθῶν δημιουργός, διά θεωρίας πρὸς τὰ συγγενῆ νοητά μὴ δυνάμενος διαβῆναι.

οστ'. Ὁ ἐν καιρῷ τῆς τῶν παθῶν ἐπαναστάσεως (1249) γενναίως μύσας τὰς αἰσθήσεις, καί τήν τῶν αἰσθητῶν φαντασίαν τε καί μνήμην παντελῶς ἀπωσάμενος, καί συστείλας πάντη τὰς τοῦ νοῦ περι τήν τῶν ἐκτός ἔρευναν φυσικὰς κινήσεις, κατήσχυε νικήσας διά τῆς θείας χειρός, τήν ἐπαναστάσαν αὐτῷ πονηράν καί τυραννικήν δυναστείαν.

οζ'. Ὃταν ἄνους ὁ λόγος γένηται, καί προπετής ὁ θυμός καί ἄλογος ἡ ἐπιθυμία, καί ἄγνοια καί τυραννίς καί ἀκολασία κρατῶσι τῆς ψυχῆς, τότε ἡ τῆς κακίας ἕξις ἔμπρακτος γίνεσθαι πέφυκε, συμπλακεῖσα τῇ διαφορῷ τῶν αἰσθήσεων ἡδονῇ.

οή'. Χρή τόν γνωστικῶς τὰς ἀοράτους συμπλοκάς, ὑπαλύσκειν ἐπιστάμενον νοῦν, μήτε φυσικήν μετιέναι θεωρίαν, μηδ' ἄλλο τι ποιεῖν ἐν τῷ καιρῷ τῆς τῶν πονηρῶν δυνάμεων προσβολῆς, ἢ μόνον προσεύχεσθαι, καί τό σῶμα πόνοις δαμάζειν, καί τήν τοῦ χοϊκοῦ φρονήματος διά πάσης σπουδῆς ποιεῖσθαι καθαίρεσιν, καί φυλάττειν τὰ τεῖχη τῆς πόλεως· λέγω δέ τὰς φρουρητικὰς τῆς ψυχῆς ἀρετάς, ἢ τὰς τῶν ἀρετῶν φυλακτικὰς μεθόδους· ἐγκράτειαν λέγω καί ὑπομονήν· μήπως διά τῶν δεξιῶν ἀπατήσας, ἀποστήσῃ Θεοῦ κλέψας τήν ἔφεσιν, ὁ τήν ψυχὴν ποτίζων ἀνατραπήν θολεράν, καί διά τῶν νομιζομένων καλῶν, πρὸς τὰ χείρονα τήν τὰ καλά ζητοῦσαν ὑποσύρη διάνοιαν.

οθ'. Ὁ γενναίως διά τῆς λελογισμένης καί περιεκτικῆς ἐγκρατείας καί ὑπομονῆς μύσας τὰς αἰσθήσεις, καί διά τῶν κατά ψυχὴν δυνάμεων τὰς πρὸς τόν νοῦν τῶν αἰσθητῶν σχημάτων ἀποτεχίσας εἰσόδους, εὐχερῶς τοῦ διαβόλου τὰς πονηράς διόλλυσι μηχανάς, ὑποστρέφων αὐτόν μετ' αἰσχύνης τῇ ὁδῷ ἢ ἦλθεν. Ὁδός δέ δι' ἧς ὁ διάβολος ἔρχεται, ἐστὶ τὰ πρὸς σύστασιν τοῦ σώματος εἶναι δοκοῦντα ὑλικά.

πί'. Νοῦς ἑαυτῷ κατά φύσιν διά μέσου λόγου συνάψας τήν αἴσθησιν, τήν ἐκ τῆς φυσικῆς θεωρίας ἀληθῆ συλλέγεται γινῶσιν.

πά'. Πηγαί εἰσιν ἕξω τῆς πόλεως· τουτέστι τῆς ψυχῆς· ἅς Ἐζεκίας ἐμφράττει· τὰ αἰσθητὰ πάντα· ὕδατα δέ τούτων τυγχάνουσι τῶν πηγῶν, τὰ τῶν αἰσθητῶν νοήματα· ποταμός δέ διορίζων διά μέσης τῆς πόλεως ἐστίν, ἡ κατά φυσικήν θεωρίαν ἐκ τῶν (1252) αἰσθητῶν νοημάτων συναγομένη γινῶσις, διά μέσης διερχομένη τῆς ψυχῆς, ὡς νοῦ καί αἰσθήσεως οὔσα μεθόριος. Ἡ γάρ γινῶσις τῶν αἰσθητῶν, οὔτε πάντη νοεῖρας ἀπεξένωται δυνάμεως, οὔτε διόλου προσενέμηται τῇ κατ' αἴσθησιν ἐνεργείᾳ· ἀλλ' οἷον τῆς τε τοῦ νοῦ πρὸς τήν αἴσθησιν, καί πρὸς τόν νοῦν τῆς αἰσθήσεως συνόδου, μέση τυγχάνουσα, δι' ἑαυτῆς ποιεῖται τήν πρὸς ἄλληλα τούτων συνάφειαν· κατά μὲν τήν αἴσθησιν, κατ' εἶδος τυπομένη τοῖς σχήμασι τῶν αἰσθητῶν· κατά δέ τόν νοῦν, εἰς λόγους τῶν σχημάτων τούς τύπους μεταβιβάζουσα. Διό ποταμός διορίζων διά μέσης τῆς πόλεως, εἰκότως προσηγορεύθη τῶν ὀρωμένων ἢ γινῶσις, ὡς τῶν ἄκρων, λέγω δέ νοῦ καί αἰσθήσεως, οὔσα μεταίχιμος.

πβ'. Ὁ κατά τόν καιρόν τῆς τῶν πειρασμῶν ἐπαναστάσεως, τῆς μετὰ φυσικῆς ἀπεχόμενος θεωρίας, τῆς δέ προσευχῆς κατά τήν ἐκ πάντων πρὸς ἑαυτόν τε καί τόν Θεόν τοῦ νοῦ συστολήν ἀντεχόμενος, ἀποκτείνει τήν ποιητικὴν τῆς κακίας ἕξιν, καί

ἀποστρέφει μετ' αἰσχύνης τόν διάβολον, ὑποβαλλόμενον τήν εἰρημένην ἔξιν, ἐφ' ἧ πεποιθώς μετὰ τῆς οἰκείας ἀλαζονείας ἦλθε πρὸς τήν ψυχὴν, διὰ τῶν ὑπερηφάνων λογισμῶν τῆς ἀληθείας κατεπαιρόμενος· ὅπερ τυχόν καί γνούς καί παθῶν καί ποιήσας ὁ μέγας Δαβίδ, ὁ πάντων μάλιστα πείραν ἔχων τῆς τῶν νοητῶν πολέμων παρατάξεως, Ἐν τῷ συστήναι, φησί, τόν ἀμαρτωλόν ἐναντίον μου, ἐκωφώθη καὶ ἐταπεινώθη, καὶ ἐσίγησα ἐξ ἀγαθῶν· καὶ μετ' αὐτόν ὁ θεῖος Ἰερεμίας, προστάσων τῷ λαῷ μὴ ἐκβῆναι τῆς πόλεως, διὰ τήν κύκλωσιν παροικοῦσαν τῶν ἐχθρῶν ῥομφαίαν.

πγ'. Καὶ ὁ μακάριος τοίνυν Ἄβελ, εἶπερ ἐφυλάξατο, καὶ μὴ συνεξήλθε τῷ Κάϊν ἐν τῷ πεδίῳ· τουτέστιν ἐν τῷ πλάτει τῆς φυσικῆς θεωρίας· πρὸ τῆς ἀπαθείας, οὐκ ἂν ἐπαναστάς ἀπέκτεινεν αὐτόν μετὰ δόλου, κλέψας τοῖς δεξιόις κατὰ τήν τῶν ὄντων θεωρίαν πρὸ τῆς τελείας ἔξεως, ὁ τῆς σαρκὸς νόμος, ὁ Κάϊν καὶ ὢν καὶ καλούμενος.

πδ'. Ὁμοίως καὶ Δίνα, ἡ τοῦ μεγάλου θυγάτηρ Ἰακώβ, εἰ μὴ συνεξήλθε ταῖς θυγατράσι τῶν ἐγχωρίων· τουτέστι, ταῖς αἰσθητικαῖς φαντασίαις· οὐκ ἂν Συχέμ ὁ υἱὸς Ἐμμὸρ ἐπαναστάς αὐτήν ἐταπεινώσει.

πε'. Καλόν ἐστι πρὸ τῆς τελείας ἔξεως, μὴ ἄπτεσθαι ἡμᾶς τῆς φυσικῆς θεωρίας, ἵνα μὴ λόγους ἐπιζητοῦντες πνευματικούς ἐκ τῶν ὀρωμένων κτισμάτων, λάθωμεν πάθη συλλέγοντες. Πλέον γάρ ἐν τοῖς ἀτελέσι δυναστεύει πρὸς τήν αἴσθησιν τὰ φαινόμενα σχήματα τῶν ὀρωμένων, ἢ πρὸς τήν ψυχὴν οἱ κεκρυμμένοι τοῖς σχήμασι λόγοι τῶν γεγονότων. Οἱ μέντοι μόνῳ τῷ γράμματι προσδήσαντες Ἰουδαϊκῶς τήν διάνοιαν, κατὰ τόν αἰῶνα τοῦτον ἐκδέχονται τὰς ἐπαγγελίας τῶν ἀκηράτων ἀγαθῶν, ἀγνοοῦντες τὰ κατὰ φύσιν τῆς ψυχῆς ἀγαθὰ.

πστ'. (1253) Ὁ τήν εἰκόνα φορέσας τοῦ ἐπουρανίου, τῷ πνεύματι διὰ πάντων ἔπεσθαι σπεύδει τῆς ἀγίας Γραφῆς, ἐν ᾧ δι' ἀρετῆς καὶ γνώσεως, ἡ τῆς ψυχῆς ὑπάρχει συντήρησις· ὁ δὲ τήν εἰκόνα φορῶν τοῦ χοϊκοῦ, τό γράμμα μόνον περιέπει· ἐν ᾧ ἡ κατ' αἴσθησιν πρὸς σῶμα λατρεία συνέστηκε τὰ πάθη δημιουργοῦσα.

πζ'. Κράτος Θεοῦ καθέστηκεν, ἡ ἀναιρετική τῶν παθῶν ἀρετή, καὶ τῶν εὐσεβῶν φρουρητικῆ λογισμῶν, ἦν γεννᾶ πρᾶξις ἐντολῶν, δι' ἧς τὰς ἀντικειμένους τῷ ἀγαθῷ πονηράς δυνάμεις, συνεργεῖα Θεοῦ· μᾶλλον δὲ μόνῃ δυνάμει Θεοῦ διαφθείρομεν. Ὑψος δὲ Θεοῦ ἐστὶν ἡ γνῶσις τῆς ἀληθείας, ἦν γεννᾶ τῆς τῶν γεγονότων θεωρίας ὁ πόνος, καὶ οἱ ἐπὶ τῇ πράξει τῶν ἀρετῶν ἰδρῶτες πόνου πατέρες γινόμενοι· δι' ἧς τήν ἀντικειμένην τῇ ἀληθείᾳ τοῦ ψεύδους δύναμιν, παντελῶς ἐξαφανίζομεν, πᾶν ὕψωμα τῶν ἐπαιρομένων κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ πονηρῶν πνευμάτων ταπεινοῦντες καὶ καταβάλλοντες. Καὶ γάρ ὥσπερ ἡ πρᾶξις γεννᾶ τήν ἀρετήν, οὕτως ἡ θεωρία τήν γνῶσιν.

πη'. Ἡ ἄληστος γνῶσις, ἀόριστον ἔχουσα περὶ τήν θείαν ἀπειρίαν τήν κατὰ νοῦν ὑπὲρ νόησιν κίνησιν, εἰκονίζει διὰ τῆς ἀοριστίας τήν ὑπεράπειρον δόξαν τῆς ἀληθείας· ἡ δὲ τῆς κατὰ τήν πρόνοιαν σοφῆς ἀγαθότητος αὐθαίρετος μίμησις, τιμὴν φέρει τήν πρὸς τόν Θεόν τοῦ νοῦ κατὰ τήνδιάθεσιν ἀρίδηλον, ὡς ἔστι δυνατόν, ἐξομοίωσιν.

πι'. Ἡ γλῶσσα τῆς κατὰ ψυχὴν γνωστικῆς ἐνεργείας ἐστὶ σύμβολον· ὁ δὲ λάρυγξ, τῆς πρὸς τό σῶμα φυσικῆς φιλαυτίας τεκμήριον. Ὁ γοῦν ταῦτα ψεκτῶς κολλήσας ἀλλήλοις, μνησθῆναι τῆς κατ' ἀρετήν καὶ γνῶσιν εἰρηνικῆς ἔξεως οὐ δύναται, τῇ συγχύσει διὰ σπουδῆς τῶν σωματικῶν ἠδόμενος παθῶν.

τίεσσ. ἀνοικ. ἴ. Αἱ κατὰ φύσιν ὀρέξεις καὶ ἡδοναί, μὴ φέρουσαι τοῖς κεκτημένοις διαβολήν, ὡς ἀναγκαῖον παρακολούθημα τῆς φυσικῆς ὀρέξεως καθεστήκασι. Ἡδονὴν γάρ κατὰ φύσιν ποιεῖ καὶ μὴ βουλομένων ἡμῶν, καὶ ἡ τυχοῦσα τροφή, προλαβοῦσαν ἔνδειαν παραμυθουμένη· καὶ πόσις, ἀποκρουομένη τοῦ δίψους τήν ὄχλησιν· καὶ ὕπνος, τήν ἐκ τῆς ἐγρηγόρσεως δαπανηθεῖσαν ἀνανεοῦμενος δύναμιν·

(1256) καί ὅσα τῶν καθ' ἡμᾶς φυσικῶν ἕτερα τυγχάνει, πρὸς μὲν σύστασιν φύσεως, ἀναγκαῖα· πρὸς δέ κτήσιν ἀρετῆς, ὑπάρχοντα χρήσιμα τοῖς σπουδαίοις. Ἄπερ συνεκβαίνει παντί νοῖ φεύγοντι τῆς ἀμαρτίας τὴν σύγχυσιν· ἵνα μὴ δι' αὐτὰ μείνη κρατούμενος εἰς δουλείαν τῶν ἐφ' ἡμῖν καὶ διαβεβλημένων, καὶ παρά φύσιν παθῶν, οὐκ ἐχόντων ἄλλην ἀρχὴν ἐν ἡμῖν πλήν τῆς κινήσεως τῶν κατὰ φύσιν παθῶν, τῶν μηδὲ πεφυκότων πρὸς τὴν ἀθάνατον καὶ μακραίωνα ζωὴν συμεταβαίνειν ἡμῖν.

τέσσ. ἀνοικ. α'. Οἱ λόγοι τοῦ Θεοῦ, ψιλῶς κατὰ μόνην λαλούμενοι τὴν προφορὰν, οὐκ ἀκούονται, φωνὴν τὴν τῶν αὐτοῦ λαλούντων πρᾶξιν οὐκ ἔχοντες. Εἰ δέ τῇ πράξει τῶν ἐντολῶν ἐκφωνοῦνται, τοὺς τε δαίμονας ἔχουσι τῇ τοιαύτῃ διατηκομένους φωνῇ, καὶ τοὺς ἀνθρώπους τῇ προκοπῇ τῶν ἔργων τῆς δικαιοσύνης, εὐπειθῶς τὸν θεῖον τῆς καρδίας οἰκοδομοῦντας ναόν.

τέσσ. ἀνοικ. β'. Ὡσπερ ὁ Θεὸς κατ' οὐσίαν οὐχ ὑποπέπτωκε γνῶσει, οὕτως οὔτε ὁ λόγος αὐτοῦ γνῶσει τῇ καθ' ἡμᾶς περιλαμβάνεται. Ὁ γὰρ τῆς ἀγίας Γραφῆς λόγος, κἂν εἰ δέχεται περιγραφὴν κατὰ τὸ γράμμα, τοῖς χρόνοις τῶν ἱστορουμένων πραγμάτων συναπολήγων· ἀλλὰ κατὰ τὸ πνεῦμα ταῖς τῶν νοουμένων θεωρίας μένει διαπαντός ἀπερίγραφος.

τέσσ. ἀνοικ. γ'. Χρὴ τὸν γνωστικῶς πρὸς ψυχὴν τὴν ἀγίαν Γραφήν κατὰ Χριστόν ἐκδεχόμενον, ἀσκηθῆναι φιλοπόνως καὶ τῶν ὀνομάτων τὴν ἐρμηνείαν, αὐτόθεν δυνάμενον ὅλην τὴν τῶν γεγραμμένων σαφηνίσαι διάνοιαν, εἴπερ μέλει αὐτῷ τῆς ἀκριβοῦς τῶν γεγραμμένων κατανοήσεως· ἀλλ' οὐκ Ἰουδαϊκῶς πρὸς σῶμα καὶ γῆν κατάγειν τὸ ὕψος τοῦ πνεύματος, καὶ τὰς θείας καὶ ἀκηράτους τῶν νοητῶν ἀγαθῶν, τῇ τῶν παρεχομένων φθορᾷ περιγράφειν ἐπαγγελίας.

τέσσ. ἀνοικ. δ'. Ὡσπερ εὐχή ἐστίν, ὑπόσχεσις τῶν ἐξ ἀνθρώπων Θεῷ κατ' ἐπαγγελίαν προσαγομένων καλῶν, οὕτω προσευχή κατὰ τὸν εἰκότα λόγον ἔσται σαφῶς, ἢ τῶν ἐκ Θεοῦ πρὸς σωτηρίαν χορηγουμένων τοῖς ἀνθρώποις ἀγαθῶν ἐξαίτησις, ἀντίδοσις φέρουσα τῆς τῶν προηγμένων [male edita προηγουμ.] καλῆς διαθέσεως. Βοή δέ ἐστίν ἢ τῶν κατὰ τὴν πρᾶξιν ἐναρέτων τρόπων, καὶ τῶν κατὰ τὴν θεωρίαν γνωστικῶν θεωρημάτων, ἐν τῷ καιρῷ τῆς τῶν πονηρῶν δαιμόνων ἐπαναστάσεως, ἐπίδοσις τε καὶ ἐπαύξεισις, ἧς πάντων οὐχ ἥκιστα φυσικῶς ἀκούει Θεός, ἀντὶ μεγάλης φωνῆς, τὴν τῶν τῆς ἀρετῆς καὶ γνώσεως ἐπιμελουμένων διάθεσιν.

τέσσ. ἀνοικ. ε'. Ἡ πονηρά καὶ ὀλέθριος τοῦ διαβόλου βασιλεία, (1257) διὰ τῆς τῶν Ἀσσυρίων τυπουμένη βασιλείας, τὸν κατὰ τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς γνώσεως συναγείρουσα πόλεμον, διὰ τῶν αὐτῆς ἐμφύτων δυνάμεων τροποῦσθαι μηχανᾶται τὴν ψυχὴν· τὴν μὲν ἐπιθυμίαν πρῶτον, εἰς ὄρεξιν τῶν παρά φύσιν διερεθίζουσα, καὶ τὰ αἰσθητὰ τῶν νοητῶν προτιμᾶν ἀναπειθουσα· τὸν δέ θυμόν, ὑπεραγωνίζεσθαι τοῦ αἰρεθέντος ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας αἰσθητοῦ διεγείρουσα· τὸ δέ λογικόν, τοὺς τρόπους ἐπινοεῖν τῶν κατ' αἴσθησιν ἡδονῶν ἐκδιδάσκουσα.

τέσσ. ἀνοικ. στ'. Τῆς ἄκρας ἀγαθότητος ἴδιον, τό, μὴ μόνον τὰς θείας καὶ ἀσωμάτους τῶν νοητῶν οὐσίας, τῆς ἀπορρήτου καὶ θείας ἀπεικονίσματα καταστῆσαι δόξης, ὅλην κατὰ τὸ θεμιτόν ἀναλόγως αὐταῖς εἰσδεχομένας τὴν ἀπερινόητον ὠραιότητα τοῦ ἀπροσίτου κάλλους· ἀλλὰ καὶ τοῖς αἰσθητοῖς, καὶ τῶν νοητῶν οὐσιῶν κατὰ πολὺ ἀποδέουσιν, ἀπηχήματα τῆς οἰκείας ἐγκαταμίξαι μεγαλειότητος, δυνάμενα τὸν ἀνθρώπινον νοῦν ἐποχοῦμενον αὐτοῖς, πρὸς Θεὸν ἀπλανῶς διαπορθμεύειν, ὑπεράνω πάντων τῶν ὀρωμένων γινόμενον, οἷα τῆς ἄκρας ἐπιβάντα μακαριότητος.

τέσσ. ἀνοικ. ζ'. Πᾶς νοῦς ἀρετῇ καὶ γνῶσει κατεστεμμένος, οἷα δὴ κατὰ τὸν μέγαν Ἐζεκίαν βασιλεύειν λαχὼν τῆς Ἱερουσαλήμ· τουτέστι, τῆς εἰρήνην μόνην ὀρώσης ἕξεως, ἡγουν τῆς παντοίων παθῶν ἐστερημένης καταστάσεως· ὅρασις γάρ

ειρήνης Ἱερουσαλήμ ἐρμηνεύεται· πᾶσαν ἔχει τὴν κτίσιν ὑποχείριον· διὰ τῶν αὐτὴν συμπληρούντων εἰδῶν, τῷ μὲν Θεῷ δι' αὐτοῦ τοὺς ἐν αὐτῇ πνευματικούς τῆς γνώσεως καθάπερ δῶρα προσκομίζουσιν λόγους· αὐτῷ δὲ καθάπερ δόματα, τοὺς ἐνυπάρχοντας αὐτῇ κατὰ τὸν φυσικὸν νόμον πρὸς ἀρετὴν τρόπους παρέχουσιν, καὶ διὰ τῶν ἀμφοτέρων δεξιουμένην, τὸν κατ' ἀμφοτέρα κρατίστως εὐδοκιμεῖν δυνάμενον· λέγω δέ, τὸν κατὰ λόγον καὶ βίον, διὰ πράξεώς τε καὶ θεωρίας τελειωθέντα φιλόσοφον νοῦν.

τέσσ. ἀνοικ. η'. Ὁ διὰ πράξεως καὶ θεωρίας κατορθώσας εἰς ἄκρον τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν γνῶσιν, εἰκότως ὑπεραίρεται πάντων, τῶν σαρκικῶν καὶ διαβεβλημένων παθῶν ὑπεράνω κατὰ τὴν πρᾶξιν γινόμενος, καὶ τῶν φυσικῶν λεγομένων σωμάτων, λέγω δὴ, τῶν ὑπὸ γένεσιν ὄντων καὶ φθοράν· καὶ ἀπλῶς, ἵνα συνελών εἴπω, πάντων τῶν ὑπὸ αἴσθησιν εἰδῶν, κατὰ τὴν θεωρίαν, τοὺς ἐν αὐτοῖς πάντας γνωστικῶς διαπεράσας λόγους, τὸν νοῦν ὁ τοιοῦτος πρὸς τὰ συγγενῆ καὶ θεῖα ἀνήγαγεν.

τέσσ. ἀνοικ. θ'. Ὁ τὴν ἀπάθειαν καθάπερ Ἱερουσαλήμ οἰκεῖν διὰ τῶν κατὰ τὴν πρᾶξιν πόνων λαχόν, καὶ πάσης τῆς καθ' ἁμαρτίαν ἀπηλλαγμένος ὀχλήσεως, καὶ μόνην εἰρήνην καὶ πράττων καὶ λαλῶν, καὶ ἀκούων καὶ λογιζόμενος· μετὰ τὸ δέξασθαι διὰ τῆς φυσικῆς θεωρίας τὴν φύσιν τῶν ὄρατῶν, τοὺς ἐν αὐτῇ θειοτέρους καθάπερ δῶρα τῷ Κυρίῳ δι' αὐτοῦ (1260) προσκομίζουσα λόγους καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ νόμους αὐτῷ καθάπερ βασιλεῖ δόματα φέρουσιν, κατ' ὀφθαλμούς ἐπαίρεται πάντων τῶν ἐθνῶν, ὑπεράνω γινόμενος πάντων, δηλονότι τῶν τε κατὰ σάρκα παθῶν διὰ τῆς πράξεως, τῶν τε φυσικῶν σωμάτων, καὶ τῶν ὑπὸ τὴν αἴσθησιν πάντων εἰδῶν διὰ τῆς θεωρίας, τοὺς ἐν αὐτοῖς πνευματικούς διαβάς λόγους τε καὶ τρόπους.

ρ'. Ἡ πρακτικὴ φιλοσοφία, τὸν πρακτικὸν ὑπεράνω ποιεῖ τῶν παθῶν· ἡ θεωρία δέ, τὸν γνωστικόν, ὑπεράνω τῶν ὀρωμένων καθίστησιν, ἀναβιβάσασα τὸν νοῦν πρὸς τὰ συγγενῆ νοητά.

ΕΚΑΤΟΝΤΑΣ ΤΡΙΤΗ. (1260)

α'. Ὁ μετὰ πράξεως γινώσκων, καὶ μετὰ γνώσεως πράττων, θρόνος καὶ ὑποπόδιόν ἐστι τοῦ Θεοῦ· θρόνος μὲν, διὰ τὴν γνῶσιν· ὑποπόδιον δέ, διὰ τὴν πρᾶξιν. Εἰ δὲ καὶ τὸν ἀνθρώπινον νοῦν φαίη τις εἶναι οὐρανόν, πάσης μὲν ὑλικῆς καθαιρόμενον φαντασίας, τοῖς δὲ θείοις τῶν νοητῶν ἐνασχολούμενον, μᾶλλον δὲ κατακοσμούμενον λόγοις, οὐκ ἔξω τῆς ἀληθείας, ἔμοιγε δοκεῖ, βέβηκε.

β'. Πᾶς φιλόσοφος δηλονότι καὶ εὐσεβής, ἀρετῇ καὶ γνώσει, ἢ πράξει καὶ θεωρίᾳ φρουρούμενος, ἐπειδὴν ἴδη διὰ τῶν παθῶν ἐπαναστάσαν αὐτῷ τὴν πονηρὰν δύναμιν, καθάπερ τῷ Ἐζεκία ὁ τῶν Ἀσσυρίων βασιλεὺς, μίαν ἔχει πρὸς τὴν τῶν κακῶν λύσιν βοήθειαν, τὸν Θεόν, ὃν ἰλεοῦται βοῶν ἀλαλήτως διὰ τῆς κατὰ τὴν ἀρετὴν καὶ γνῶσιν πλείονος ἐπιτάσεως· καὶ δέχεται πρὸς συμμαχίαν, μᾶλλον δὲ πρὸς σωτηρίαν, ἄγγελον, δηλονότι μείζονα σοφίας καὶ γνώσεως λόγον, ἐκτρίβοντα πάντα δυνατόν καὶ πολεμιστὴν καὶ ἄρχοντα καὶ στρατηγόν ἐν τῇ παρεμβολῇ.

γ'. Παντός πέφυκε πάθους ἄρχειν τὸ προσφυές αἰσθητόν. Ἄνευ γάρ τινος ὑποκειμένου, καὶ τὰς δυνάμεις τῆς ψυχῆς διὰ μέσης τινός αἰσθήσεως ἐπικινουῦντος πρὸς ἑαυτό, πάθος οὐκ ἂν συσταίη ποτέ. Χωρὶς γάρ αἰσθητοῦ πράγματος, πάθος οὐ συνίσταται. Μὴ γάρ οὔσης γυναικός, οὐκ ἔστι πορνεία· (1261) καὶ βρωμάτων οὐκ ὄντων, οὐκ ἔσται γαστριμαργία· καὶ χρυσοῦ μὴ ὄντος, οὐκ ἔσται φυλαργυρία. Οὐκοῦν πάσης ἐμπαθοῦς κινήσεως τῶν ἐν ἡμῖν φυσικῶν δυνάμεων ἄρχει τὸ αἰσθητόν, ἦγουν, δι' αὐτοῦ τὴν ψυχὴν διερεθίζων πρὸς ἁμαρτίαν δαίμων.

δ'. Ἡ τρίψις, τὴν ἐνέργειαν· ἡ ἔκτριψις δέ, καὶ αὐτὴν ἀφανίζει τῆς κακίας τὴν ἐνθύμησιν. Ἡ μὲν γὰρ τρίψις, τῆς ἐμπαθοῦς κατ' ἐνέργειαν μόνης ὑπάρχει πράξεως κατάργησις· ἡ δὲ ἔκτριψις, καὶ τῶν κατὰ διάνοιαν πονηρῶν κινήματων παντελῆς ἐστὶν ἀφανισμός.

ε'. Μέσα εἰσὶ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων τὰ αἰσθητὰ καὶ τὰ νοητά· ὧν ὑπεράνω γίνεται χωρῶν πρὸς Θεόν ὁ ἀνθρώπινος νοῦς· τοῖς μὲν αἰσθητοῖς κατὰ τὴν πρᾶξιν μὴ δουλούμενος, τοῖς δὲ νοητοῖς κατὰ τὴν θεωρίαν μηδὲν κρατούμενος.

στ'. Κατήγορος ἡ κτίσις γίνεται τῶν ἀσεβῶν ἀνθρώπων· διὰ μὲν τῶν ἐν αὐτῇ λόγων, τὸν ἑαυτῆς κηρύττουσα ποιητὴν· διὰ δὲ τῶν ἐν αὐτῇ κατ' εἶδος ἕκαστον φυσικῶν νόμων, πρὸς ἀρετὴν παιδαγωγούσα τὸν ἄνθρωπον. Οἱ μὲν οὖν λόγοι, ἐν τῇ συνοχῇ τῆς τοῦ καθ' ἕκαστον εἴδους γνωρίζονται μονιμότητος· οἱ δὲ νόμοι, ἐν τῇ ταυτότητι φαίνονται τῆς τοῦ καθ' ἕκαστον εἴδους φυσικῆς ἐνεργείας· οἷς μὴ ἐπιβάλλοντες κατὰ τὴν ἐν ἡμῖν νοεράν δύναμιν, τὴν τε τῶν ὄντων ἡγνοήσαμεν αἰτίαν, καὶ πᾶσι τοῖς παρά φύσιν προστετήκαμεν πάθει.

ζ'. Δῶρα τῷ Θεῷ προσφέρεσθαι παρ' ἡμῶν ὁ λόγος διακελεύεται, ἵνα παραστήσῃ τὸ τῆς θείας ἀγαθότητος ἄπειρον, ὡς μηδὲν προεισενεγκούσης δέχεσθαι παρ' ἡμῶν ὡς δῶρα τὰ δόματα, τὸ πᾶν ἡμῖν λογιζομένης τῆς εἰσφορᾶς, πολλὴν καὶ ἄφατον εἶναι περὶ ἡμᾶς δεικνύων τοῦ Θεοῦ τὴν ἀγαθότητα, δεχομένου ὡς ἡμῶν τὰ ἑαυτοῦ, ἐξ ἡμῶν αὐτῷ προσφερόμενα, καὶ τὴν ὑπὲρ αὐτῶν ὡς ἀλλοτρίων ὀφειλὴν ὁμολογοῦντος.

η'. Ὁ ἄνθρωπος, τοὺς πνευματικούς τῶν ὀρωμένων λόγους κατανοῶν, διδάσκειται, ὡς ἐστὶ τις τῶν φαινομένων ποιητής· τὴν τοῦ ὁποῖός ἐστὶν ἔννοιαν, ὡς ἀνέφικτον ἀφείκει ἀνεξέταστον. Τὴν γὰρ ὅτι Ποιητής, ἀλλ' οὐχ ὁποῖός ἐστὶν ὁ ποιητής, ὀρωμένη σαφῶς ἡ κτίσις, παρέχει κατάληψιν.

θ'. Ὀργὴ Θεοῦ ἐστὶν, ἡ τῶν παιδαγωγουμένων ἐπίπονος αἴσθησις. Ἐπίπονος δὲ καθέστηκεν αἴσθησις, ἡ τῶν ἀκουσίων πόνων ἐπαγωγή, δι' ἧς τὸν ἐπ' ἀρετῆ καὶ γνώσει φυσιούμενον νοῦν, ὁ Θεὸς ἄγει πολλακίς πρὸς συστολήν καὶ ταπείνωσιν· αὐτόν ἑαυτοῦ γενέσθαι διδούς ἐπιγνώμονα, καὶ τῆς οἰκείας ἀσθενείας συνίστορα· ἧς ἐπαισθόμενος, τὸ μάταιον οἶδημα τῆς καρδίας ἀποτίθεται.

ι'. (1264) Ὀργὴ Κυρίου ἐστίν, ἡ ἀνακωχὴ τῆς τῶν θείων χαρισμάτων χορηγίας· ἢ τις συμφερόντως ἐπὶ πάντα γίνεται νοῦν ὑψηλὸν καὶ μετέωρον· καὶ τοῖς δοθεῖσιν αὐτῷ θεόθεν καλοῖς, ὡς ἐπὶ ἰδίους κατορθώμασι μεγαλαυχούμενον.

ια'. Πᾶς γνωστικός καὶ φιλόσοφος νοῦς, καὶ τὸν Ἰούδαν ἔχει καὶ τὴν Ἱερουσαλήμ· τὸν μὲν Ἰούδαν, ὡς πρακτικὴν φιλοσοφίαν· τὴν δὲ Ἱερουσαλήμ, ὡς θεωρητικὴν μυσταγωγίαν. Ὀπηνίκα οὖν διὰ τῆς θείας χάριτος ὁ φιλόθεος νοῦς, κατὰ τε τὴν πρακτικὴν καὶ θεωρητικὴν φιλοσοφίαν, πᾶσαν ἀντικειμένην ἀρετῆ καὶ γνώσει διακρουσάμενος δύναμιν, τελειῶς τὸ κατὰ τῶν πνευμάτων τῆς πονηρίας ἀναδήσεται κράτος, καὶ μὴ τὴν δέουσαν εὐχαριστίαν ἀνάθηται τῷ αἰτίῳ τῆς νίκης Θεῷ, ἀλλ' ὑψωθῆ τὴν καρδίαν, ἑαυτὸν τοῦ παντός κατορθώματος ἡγησάμενος αἴτιον· τηνικαῦτα ὡς μὴ ἀνταποδοῦς τῷ Θεῷ, κατὰ τὸ ἀνταπόδομα, ὃ ἀνταπέδωκεν αὐτῷ, δέχεται οὐ μόνον αὐτὸς γινομένην ἐπ' αὐτόν τὴν ὀργὴν τῆς ἐγκαταλείψεως, ἀλλὰ καὶ Ἰούδας καὶ Ἱερουσαλήμ· τουτέστιν, ἡ τῆς πράξεως ἕξις καὶ τῆς θεωρίας παθῶν ἀτιμίας εὐθέως, συγχωρήσει Θεοῦ, κατεπανισταμένων τῆς πράξεως, καὶ τὴν τέως καθαρὰν μολυνόντων συνείδησιν· καὶ ψευδῶν ἐννοιῶν, συνεπιπλεκομένων τῇ θεωρίᾳ τῶν ὄντων, καὶ τὴν τέως ὀρθὴν διαστρεφουσῶν δόξαν τῆς γνώσεως. Τὸν γὰρ ἐπαιρόμενον ἐπὶ πράξει, παθῶν ἀτιμία διαδέχεται· τὸν δὲ ἐπὶ γνώσει ὑψούμενον, περὶ τὴν ἀληθῆ θεωρίαν πταίειν ἢ δικαία κρίσις συγχωρεῖ.

ιβ'. Θεῖος ὡς ἀληθῶς ὄρος τε καὶ νόμος κατὰ τὴν Πρόνοιαν ἐνυπάρχει τοῖς οὔσι, παιδεύεσθαι διὰ τῶν ἐναντίων ἐπιτρέπων πρὸς εὐγνωμοσύνην, τοὺς ἐπὶ κρείττοσι

φανέντας αγνώμονας, καί τήν πείραν τῶν ἀντικειμένων τῆς τῶν καλῶν κατορθωτικῆς θείας ἐπίγνωσιν ποιεῖσθαι δυνάμεως· ὡς ἄν μή παντελῶς ἐπὶ τοῖς ἀμείνοσιν ἀκαθαίρετον παρά τῆς Προνοίας ἔχειν συγχωρηθέντες τήν οἴησιν, εἰς τήν ἀντίθεον τῆς ὑπερηφανίας διάθεσιν κατολισθήσωμεν, ἑαυτῶν κατά φύσιν, ἀλλ' οὐκ ἐπίκτητον χάριτι τήν τῆς ἀρετῆς καί τῆς γνώσεως κτῆσιν εἶναι νομίζοντες· καί εὐρεθῶμεν τῷ καλῷ πρὸς τήν τοῦ κακοῦ χρώμενοι γένεσιν, καί δι' ὧν ἔδει πλέον διασφιγθεῖσαν ἐν ἡμῖν ἀσάλευτον μένειν τήν θείαν ἐπίγνωσιν, δι' ἐκείνων ὡς οὐκ ὠφελον τήν ταύτης νοσήσαντες ἄγνοιαν.

ιγ'. (1265) Ὅρον καί νόμον ἐνυπάρχοντα θεῖον τοῖς οὖσιν ἴσμεν, τήν τῶν ὄντων συνεκτικὴν πρόνοιαν, κατά κρίσιν δικαίαν τῇ σπάνει τῶν ἀγαθῶν παιδεύουσαν πρὸς εὐγνωμοσύνην, τοὺς ἐπὶ τῇ ἀφθονίᾳ τῶν ἀγαθῶν πρὸς τὸν ταύτης χορηγόν φανέντας αγνώμονας, διὰ τῶν ἐναντίων αὐτοὺς πρὸς συναίσθησιν ἄγουσαν τῆς τοῦ χαριζομένου τά καλὰ διαγνώσεως. Ἡ ἐπ' ἀρετῆ γὰρ οἴησις, ἀπαιδαγώγητος μένουσα, τό τῆς ὑπερηφανίας γεννᾶν πέφυκε νόσημα, τό τήν ἀντικειμένην τῷ Θεῷ φέρον διάθεσιν.

ιδ'. Ὁ οἰόμενος ἑαυτὸν κατειληφέναι τό τέλος τῆς ἀρετῆς, οὐδαμῶς ζητήσει λοιπόν τήν πηγαίαν τῶν καλῶν αἰτίαν, ἑαυτῷ μόνῳ περιγράψας τήν τῆς ἐφέσεως δύναμιν, καί αὐτόν τῆς σωτηρίας τόν ὅρον ὑφ' ἑαυτοῦ, φημί δέ τόν Θεόν, ζημιούμενος. Ὁ δέ τῆς ἑαυτοῦ περὶ τά καλὰ φυσικῆς συναισθόμενος πενίας, οὐ παύεται προτροπάδην τρέχων πρὸς τόν δοῦναι δυνάμενον τῆς ἐνδείας τήν πλήρωσιν.

ιε'. Ὁ τήν ἀπειρίαν τῆς ἀρετῆς διαγνούς, οὐδέποτε τοῦ κατ' αὐτήν παύεται δρόμου, ἵνα μή ζημιωθῇ αὐτήν τῆς ἀρετῆς τήν ἀρχήν καί τό τέλος, τόν Θεόν λέγω, περὶ ἑαυτόν στήσας τήν κίνησιν τῆς ἐφέσεως· καί λάθη νομίζων ἐπιληφθῆται τῆς τελειότητος, ὑπομένων τοῦ ἀληθῶς ὄντος τήν ἔκπτωσιν, πρὸς ὅπερ ἐπείγεται πᾶσα σπουδαίου κίνησις.

ισ'. Γίνεται δικαίως ἐπὶ τόν ὑψηλόφρονα νοῦν ὀργή· τουτέστιν, ἐγκατάλειψις, καθά εἴρηται· ἡγουν ἢ τοῦ διοχληθῆναι αὐτόν κατά τε τήν πράξιν, κατά τε τήν θεωρίαν ὑπό δαιμόνων συγχώρησις· ἵνα λάβῃ, τῆς μὲν ἑαυτοῦ φυσικῆς ἀσθενείας, συναίσθησιν· τῆς δέ σκεπούσης αὐτόν, καί τό πᾶν κατορθούσης τῶν ἀγαθῶν θείας δυνάμεως τε καί χάριτος, τήν ἐπίγνωσιν· καί ταπεινωθῆ, πόρρω παντελῶς ἑαυτοῦ τό ἀλλότριον καί παρά φύσιν ὕψος ποιούμενος· ὥστε μή ἐπελθεῖν ἐπ' αὐτόν τήν ἄλλην ὀργήν, τῆς τῶν δοθέντων χαρισμάτων ἀφαιρέσεως, ταπεινωθέντα καί γενόμενον τῆς τοῦ παρέχοντος τά καλὰ συναισθήσεως.

ιζ'. Ὁ μή σωφρονισθεὶς τῷ πρώτῳ εἶδει τῆς ὀργῆς, ἡγουν ἐγκαταλείψεως, ἐλθεῖν πρὸς ταπεινώσιν, ἡγησάμενος αὐτήν τῆς καλῆς ἐπιγνωμοσύνης διδάσκαλον, τήν ἄλλην δέχεται σαφῶς ἐπ' αὐτόν ἐρχομένην ὀργήν, ἀφαιρουμένην αὐτοῦ τήν τῶν χαρισμάτων ἐνέργειαν, καί ἔρημον αὐτόν καθιστώσαν τῆς τέως φρουρούσης δυνάμεως. Ἀφελῶ γάρ, φησί, τόν φραγμόν αὐτοῦ, περὶ τοῦ ἀγνώμονος Ἰσραὴλ ὁ Θεός λέγων, καί ἔσται εἰς διαρπαγὴν· καί καθελῶ τόν τοῖχον αὐτοῦ, καί ἔσται εἰς καταπάτημα· καί ἀνήσω τόν ἀμπελῶνά μου, καί οὐ μή τμηθῆ, οὐδέ μή σκαφῆ· καί ἀναβήσεται εἰς αὐτόν ὡς εἰς χέρσον ἄκανθα, καί ταῖς νεφέλαις ἐντελοῦμαι τοῦ μή βρέξαι εἰς αὐτόν.

ιη'. (1268) Ἔτι [edit. et unus Reg. ὅτι] πρὸς ἀσέβειαν πρηνῆς καθέστηκεν ὁδός, ἢ περὶ τήν ζημίαν τῶν ἀρετῶν ἀναισθησία. Ὁ γάρ ἐθίσας ἑαυτόν διὰ τὰς ἡδονὰς τῆς σαρκὸς Θεοῦ παρακούειν, καί αὐτόν ἀρνήσεται τόν Θεόν, καλούσης προφάσεως· Θεοῦ τήν σαρκὸς ζωὴν προτιμῶν, ἧς καί μόνης τὰς ἡδονὰς τῶν θείων κρείττους ἔσχηκε θελημάτων.

ιθ'. Όταν τι καθ' οἰονδήποτε τρόπον τόν νοῦν πεπονθέναι νομίσωμεν, τῷ τοιούτῳ νοῖ, τήν τε πρακτικήν αὐτοῦ καί θεωρητικήν δύναμιν, κατά τούς φυσικούς αὐτῶν λόγους συμπεπονθέναι πάντως πιστεύσομεν. Οὐ γάρ ἐστι δυνατόν παθεῖν τό ὑποκείμενον, τῶν ἐν ὑποκειμένῳ μή πασχόντων· ὑποκείμενον δέ λέγω τόν νοῦν, ὡς ἀρετῆς καί γνώσεως δεκτικόν· ἐν ὑποκειμένῳ δέ, τήν πράξιν καί τήν θεωρίαν, αἵτινες πρός τόν νοῦν συμβεβηκότων λόγον ἐπέχουσι. Διό κατά πάντα τρόπον, καί συμπάσχουσι πάσχοντι, τήν αὐτοῦ ποιάν κίνησιν, ἀρχήν τῆς οἰκείας ἀλλοιώσεως ἔχουσαι.

κ'. Πᾶς θεοφιλῆς καί ἐνάρετος ἄνθρωπος κατά τόν Ἐζεκίαν, γνωστικῶς τε κατά τῶν δαιμόνων διαζωσάμενος κράτος, ἄν γένηται τις αὐτῷ προσβολή πνευμάτων πονηρῶν, ἀοράτως κατά νοῦν πρός αὐτόν συμπλεκόντων τόν πόλεμον, καί διά προσευχῆς δέξεται θεόθεν αὐτῷ πεμπόμενον ἄγγελον· λέγω δέ σοφίας λόγον μείζονα· καί πᾶσαν ἐκτρίψας διασκεδάσει τοῦ διαβόλου τήν φάλαγγα· καί τῆς τοιαύτης νίκης τε καί σωτηρίας αἴτιον τόν Θεόν μή ἐπιγράφηται, ἀλλ' ἑαυτῷ τήν ὄλην ἀνάθηται νίκην, ὁ τοιοῦτος οὐκ ἀνταπέδωκε τῷ Θεῷ κατά τό ἀνταπόδομα αὐτοῦ, μή ἐξισώσας τῷ μεγέθει τῆς σωτηρίας, τό πλήθος τῆς εὐχαριστίας· μηδέ τῇ εὐεργεσίᾳ τοῦ σώσαντος, ἀντιμετρήσας τήν οἰκείαν διάθεσιν.

κα'. Φωτίσωμεν τόν νοῦν τῆς θείους νοήμασι· τό δέ σῶμα τοῖς τῶν νοηθέντων θειοτέρων λόγων τρόποις φαιδρύνωμεν, ἀρετῆς αὐτόν ποιοῦντες λογικόν ἐργαστήριον, τῇ ἀποβολῇ τῶν παθῶν· τά γάρ ἔμφυτα πάθη τοῦ σώματος, λόγω μέν κυβερνώμενα, οὐκ ἔχει διαβολήν· κινούμενα δέ τούτου χωρίς, φέρει διαβολήν. Τούτων οὖν λέγει γένεσθαι δεῖν ἀποβολήν, ὧν ἔμφυτος μέν ἡ κίνησις, παρά φύσιν δέ γίνεται πολλάκις ἢ χρήσις, λόγω μή κυβερνωμένη.

κβ'. Πᾶς ὁ ὑψώσας ἑαυτοῦ τήν καρδίαν, ἐφ' οἷς ἔλαβε χάρισμασι, μέγα φρονήσας, ὡς μή λαβῶν, ἐνδίκως δέχεται γινομένην ἐπ' αὐτῷ τήν ὀργήν, συγχωροῦντος τοῦ Θεοῦ τῷ διαβόλῳ νοητῶς αὐτῷ συμπλακῆναι· καί τούς κατά τήν πράξιν παρασαλεῦσαι τρόπους τῆς ἀρετῆς, καί τούς κατά θεωρίαν διαυγεῖς ἐπιθολῶσαι λόγους τῆς γνώσεως, ἵνα μαθῶν τήν οἰκείαν ἀσθένειαν, ἐπιγνῶ τήν μόνην δύναμιν, τήν τά πάθη ἐν ἡμῖν καταπαλαίουςαν, καί ταπεινωθῇ μετανοήσας, τόν ὄγκον ἀποβαλὼν τῆς οἰήσεως, καί τόν Θεόν ἰλεώσεται, καί ἀποστρέψῃ τήν ἐπερχομένην τοῖς μή μετανοοῦσιν ὀργήν, τήν ἀφαιρουμένην τήν φρουροῦσαν τήν ψυχὴν χάριν, καί ἔρημον καταλιμπάνουσαν τόν ἀγνώμονα νοῦν.

κγ'. (1269) Ὁργή σωτήριός ἐστιν, ἢ πρός τό πολεμεῖσθαι τόν ὑψηλόφρονα νοῦν τοῖς πάθεσιν ὑπό τῶν δαιμόνων, θεία συγχώρησις· ἵνα γνῶ πάσχων ἀτίμως, ἐπ' ἀρεταῖς μεγαλαυχούμενος, τίς ὁ τούτων ὑπάρχει δοτήρ· ἢ γένηται τῶν ἀλλοτρίων γυμνός, ἄπερ ὡς μή λαβῶν, ἔχειν ἐνόμιζε.

κδ'. Μακάριος ὄντως ἐκεῖνος ὁ νοῦς, ὁ τοῖς οὖσιν ἅπασιν ἐπαινετῶς ἀποθανόντων τοῖς μέν αἰσθητοῖς, τῇ ἀποθέσει τῆς κατ' αἴσθησιν ἐνεργείας· τοῖς δέ νοητοῖς τῇ τῆς νοεραῆς ἀποπαύσει κινήσεως. Σημεῖωσαι δέ ὅτι νοῦ θανάτον ἐπαινούμενον λέγει, τήν πρός πάντα τά ὄντα γνωμικὴν ἀπογένεσιν, μεθ' ἣν τήν θεία χάριτι ζωὴν ὑποδέχεσθαι πέφυκεν· ἀντί τῶν ὄντων, τό αἴτιον τῶν ὄντων ἀεννοήτως ἀπολαβῶν.

κε'. Μακάριος ὁ συνάψας τό μέν πρακτικόν τῷ κατά φύσιν ἀγαθῷ· τό δέ θεωρητικόν, τῇ κατά φύσιν ἀληθείᾳ. Πᾶσα γάρ πράξις, διά τό ἀγαθόν γίνεσθαι πέφυκε· καί πᾶσα θεωρίαν, τήν γνῶσιν διά μόνην ζητεῖ τήν ἀλήθειαν· ὧν διανυσθέντων, οὐδέν ἔσται τοσύνολον τό πλήττον τῆς ψυχῆς τό πρακτικόν, οὔτε μὴν τό θεωρητικόν αὐτῆς, διά ξένων δριμύττων θεωρημάτων· παντός ἐπέκεινα γενομένης καί ὄντος, καί νοουμένου, καί εἰς αὐτόν εἰσδυσάσης τόν Θεόν τόν μόνον ἀγαθόν καί ἀληθινόν, καί ὑπὲρ πᾶσαν οὐσίαν ὄντα καί νόησιν.

κστ'. Πρακτικῆς ἀρετῆς τέλος εἶναι φασι τό ἀγαθόν. Τοῦτο δέ, θείας ἐνεργείας ὑπάρχει συμπλήρωσις, πρὸς ἣν ἄγει τό λογικόν τῆς ψυχῆς, τῷ θυμῷ καί τῇ ἐπιθυμίᾳ χρώμενον κατὰ φύσιν· ἐν ἣ τὸ καθ' ὁμοίωσιν ἀναφαίνεσθαι πέφυκε κάλλος· θεωρητικῆς δέ φασι φιλοσοφίας εἶναι τὴν ἀλήθειαν, τέλος· ἣτις ἀμερῶς τῶν περὶ Θεόν ἀπάντων ἐνοειδῆς ἐστὶ γνῶσις, πρὸς ἣν ὁ καθαρὸς φέρεται νοῦς· ἀποσβέσας ἑαυτοῦ παντελῶς τὴν κατ' αἴσθησιν κρίσιν· ἐν ἣ (γνώσει δηλονότι) ἀκίβδηλον τό τῆς θείας εἰκόνοσ ἀξίωμα δεῖκνυται.

κζ'. Οὐδεὶς δύναται τὸν Θεόν εὐλογεῖν ἀληθῶς, (1272) μὴ τό σῶμα καθαγιάσας ταῖς ἀρεταῖς, καί τὴν ψυχὴν καταφωτίσας ταῖς γνώσεσιν. Ἡ γὰρ κατ' ἀρετὴν διάθεσις, πρόσωπόν ἐστὶ τοῦ θεωρητικοῦ νοός, ὡς εἰς οὐρανόν πρὸς τό ὕψος τῆς ἀληθινῆς ἐπαιρόμενον γνώσεως.

κη'. Μακάριος ὁ ἐν ἀληθείᾳ εἰδῶς, ὅτι πᾶσαν ἐν ἡμῖν ὡς ὄργανοις ὁ Θεὸς ἐπιτελεῖ πρᾶξιν καί θεωρίαν, ἀρετὴν τε καί γνῶσιν, καί νίκην καί σοφίαν, καί ἀγαθότητα καί ἀλήθειαν, μηδέν ἡμῶν συνεισφερόντων τοσύνολον, πλήν τῆς θελούσης τά καλὰ διαθέσεως· ἦν ἔχων ὁ μέγας Ζοροβάβελ, πρὸς τοῖς εἰρημένοις, φησὶν, Εὐλογητός εἶ, πρὸς τὸν Θεόν λέγων, ὅς ἔδωκάς μοι σοφίαν, καί σοί ὁμολογῶ, Δέσποτα τῶν πατέρων· παρά σοῦ ἡ νίκη καί παρά σοῦ ἡ σοφία, καί σοί ἡ δόξα, καί ἐγὼ σὸς οἰκέτης. Ὡς εὐγνώμων ὄντες οἰκέτης, πάντα τῷ Θεῷ ἀνέθετο τῷ πάντα δωρησαμένῳ, ἐξ οὗ λαβὼν εἶχε τὴν σοφίαν, αὐτῷ ὁμολογῶν ὡς Δεσπότη πατέρων τῶν κεχαρισμένων ἀγαθῶν τὴν δύναμιν, ἅπερ εἰσὶν, ἔνωσις νίκης, ὡς εἴρηται, καί σοφίας, ἀρετῆς τε καί γνώσεως, πράξεως καί θεωρίας, ἀγαθότητός τε καί ἀληθείας· αὗται γὰρ ἀλλήλαις ἐνούμεναι, μίαν ἀπαστράπτουσιν δόξαν καί αὐτὴν Θεοῦ.

κθ'. Πάντα τά τῶν ἀγίων κατορθώματα, Θεοῦ προδήλως ὑπῆρχον χαρίσματα· μηδενὸς τό παράπαν ἔχοντος μηδέν, ἢ τό δοθέν ἀγαθόν· ὡς παρά Δεσπότου τοῦ Θεοῦ, πρὸς ἀναλογίαν τῆς εὐγνωμοσύνης τε καί εὐνοίας τοῦ δεχομένου μετρούμενον· κακεῖνα μόνον κεκτημένου, ὅσα τῷ Δεσπότη δωρουμένῳ παρίσταται.

λ'. Ὁ τῆς ἀρετῆς καί τῆς γνώσεως προϊστάμενος νοῦς, καί τῆς κακῆς τῶν παθῶν δουλείας τὴν ψυχὴν στερηθῆναι βεβουλημένος, φησὶν, Ὑπερισχύουσιν αἱ γυναῖκες, καί ὑπερνεκᾶ ἡ ἀλήθεια· γυναῖκας μὲν εἰπὼν, τάς θεοποιούς ἀρετάς, ἐξ ὧν ἡ πρὸς Θεόν καί ἀλλήλους τοῖς ἀνθρώποις ἐνοποιός ἀγάπη συνέστηκεν· ἀπάντων τὴν ψυχὴν ἐξαρπάζουσα τῶν ὑπὸ γένεσιν καί φθοράν, καί τῶν ὑπὲρ αὐτὰ νοητῶν οὐσιῶν, καί αὐτῷ τῷ Θεῷ κατ' ἐρωτικὴν τινα σύγκρασιν περιπλέκουσα, καθ' ὅσον ἐστὶ δυνατόν ἀνθρωπίνῃ φύσει, καί τὴν ἄχραντον καί θεῖαν μυστικῶς δημιουργοῦσα συμβίωσιν. Ἀλήθειαν δέ φήσας, τὴν μόνην καί μίαν αἰτίαν τῶν ὄντων, καί ἀρχὴν καί βασιλείαν καί δύναμιν καί δόξαν, ἐξ ἧς καί δι' ἣν πάντα γέγονέ τε καί γίνεται, καί πρὸς τό εἶναι ὑπ' αὐτῆς καί δι' αὐτῆς συγκρατεῖται· καί ὑπὲρ ἧς πᾶσα τοῖς φιλοθεοῖς ἐστὶ σπουδὴ τε καί κίνησις.

λα'. Διὰ μὲν τῶν γυναικῶν, τό τέλος ἐνδείξατο τῶν ἀρετῶν, τὴν ἀγάπην· ὅπερ ἐστὶν ἡ κατ' ἔφεσιν (1273) τοῦ φύσει ἀγαθοῦ τῶν μετεχόντων ἀδιάπτωτος ἡδονὴ καί ἀδιαίρετος ἔνωσις. Διὰ δέ τῆς ἀληθείας, τό πέρασ πασῶν ἐπεσήμανε τῶν γνώσεων, καί αὐτῶν γινωσκομένων· εἰς ὅπερ, ὡς ἀρχὴν καί πέρασ πάντων τῶν ὄντων, αἱ κατὰ φύσιν κινήσεις γενικῶς τινι λόγῳ συνέλκονται· πάντα νικώσης κατὰ φύσιν ὡς ἀληθείας τῆς τῶν ὄντων ἀρχῆς καί αἰτίας, καί πρὸς ἑαυτὴν συνελκούσης τῶν γεγονότων τὴν κίνησιν.

λβ'. Τῇ καθ' ὑπεροχὴν στερήσει τῶν πολλῶν, ὡς ἔν καί μόνον ἡ ἀλήθεια πέφυκεν ἀναφαίνεσθαι, καλύπτουσα πάντων τῶν νοεῖν ἢ νοεῖσθαι δυναμένων τάς γνωστικὰς δυνάμεις, ὡς ὑπὲρ τά νοοῦντά τε καί νοούμενα καθ' ὑπαρξιν ὑπερούσιον οὕσα· καί ἀπείρῳ δυνάμει τάς κατὰ τὴν ἀρχὴν καί τό τέλος τῶν ὄντων ἀκρότητας περιγράφουσα, πᾶσαν πάντων πρὸς ἑαυτὴν συνέλκει κίνησιν· τοῖς μὲν παρεχομένη

γνώσιν ἀρίδηλον ἧς ἐστερήθησαν χάριτος· τοῖς δέ δωρουμένη κατ' αἴσθησιν ἄρρητον, ἧς εἶχον τὴν ἔφρουν ἀγαθότητος, τῇ μεθέξει φανεράν τὴν ἐπίγνωσιν.

λγ'. Ὁ νοῦς, σοφίας ὄργανον, φησὶν· ὁ λόγος, γνώσεως· ἢ κατ' ἄμφω φυσικὴ πληροφορία, τῆς κατ' ἄμφω συνισταμένης πίστεως· τοῦ δέ τῶν ἰαμάτων χαρίσματος ἢ φυσικὴ φιλανθρωπία. Πᾶν γὰρ χάρισμα θεῖον, ἐπιτήδειον ἐν ἡμῖν ἔχει καὶ προσφυές, ὡσπερ δύναμιν, ἢ ἔξιν ἢ διάθεσιν, ὄργανον δεκτικόν. Οἷον, ὁ τόν νοῦν πάσης αἰσθητῶν φαντασίας ποιήσας καθαρὸν, δέχεται σοφίαν· ὁ δέ τόν λόγον τῶν ἐμφύτων παθῶν, θυμοῦ λέγω καὶ ἐπιθυμίας, καταστήσας δεσπότην, δέχεται γνώσιν· ὁ δέ τὴν κατὰ νοῦν καὶ λόγον περὶ τὰ θεῖα ἀσάλευτον πληροφορίαν ἔχων, τὴν πάντα δυναμένην δέχεται πίστιν· ὁ δέ τὴν φυσικὴν κατορθώσας φιλανθρωπίαν μετὰ τὴν τελείαν τῆς φιλαυτίας ἀναίρεσιν, ἰαμάτων δέχεται χαρίσματα.

λδ'. Ἐκαστος ἡμῶν, κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς ἐν αὐτῷ πίστεως, φανερουμένην κέκτηται τοῦ Πνεύματος τὴν ἐνέργειαν. Ὡστε ταμίαις ὑπάρχει τῆς χάριτος ἕκαστος ἑαυτοῦ· καὶ οὔ ποτ' ἂν εὖ φρονῶν ἄλλω φθονήσειεν ἐνευδοκιμοῦντι ταῖς χάρισιν, ἐπ' αὐτῷ κειμένης τῆς δεκτικῆς τῶν θεῶν ἀγαθῶν διαθέσεως.

λε'. Αἴτιον εἶναί φησι τῆς τῶν θεῶν διανομῆς ἀγαθῶν, τό μέτρον τῆς ἐκάστου πίστεως. Καθὼς γὰρ πιστεύομεν, καὶ τὴν ἐπὶ τό πράττειν τῆς προθυμίας ἐπίδοσιν ἔχομεν. Ὁ γοῦν πράττων, κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς πράξεως ἐπιδείκνυται τό μέτρον τῆς πίστεως, δεχόμενος ὡς ἐπίστευσε τό μέτρον τῆς χάριτος· ὁ δέ μὴ πράττων, κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς ἀπραξίας ἐπιδείκνυται τό μέτρον τῆς ἀπιστίας, δεχόμενος ὡς ἠπίστησε, τῆς χάριτος τὴν στέρησιν. Οὐκοῦν κακῶς ποιεῖ βασκαίνων τοῖς κατορθοῦσιν ὁ φθονερός ἐπ' αὐτῷ σαφῶς, οὐκ ἐπ' ἄλλω (1276) κειμένης τῆς τῶν πιστεύειν τε καὶ πράττειν, καὶ πρὸς τό μέτρον τῆς πίστεως ἐρχομένην δέξασθαι τὴν χάριν, ἐπιλογῆς.

λστ'. Ὁ τῶν καλῶν ἐραστής, κατὰ πρόνοιαν σοφίας λόγοις ἐκουσίως ἐπέιγεται πρὸς τὴν τῆς θεώσεως χάριν· ὁ δέ τούτων ἀνέραστος, κατὰ τὴν δικαίαν κρίσιν, παιδείας τρόποις ἀκουσίως κακίας ἀπάγεται· ὁ μὲν, ὡς φιλόθεος διὰ τῆς προνοίας θεούμενος· ὁ δέ, διὰ τῆς κρίσεως, ὡς φιλόυλος εἰς κατάκρισιν ἐλθεῖν μὴ συγχωρούμενος. Ὁ γὰρ Θεός ὡς ἀγαθός, σοφίας μὲν λόγοις θεραπεύει τοὺς θέλοντας· παιδείας δέ τρόποις τοὺς πρὸς ἀρετὴν δυσκινήτους ἰᾶται.

λζ'. Ἡ μὲν ὄντως πίστις, ἀλήθεια ἐστὶ συνεκτικὴ τε καὶ συστατικὴ, ψεῦδος οὐκ ἔχουσα· ἢ δέ ἀγαθὴ συνείδησις, τὴν τῆς ἀγάπης ἐπιφέρεται δύναμιν, ὡς μηδεμίαν ἔχουσα παράβασιν ἐντολῆς.

λη'. Καὶ ἐπαναπαύσεται, φησὶν, ἐπ' αὐτόν, ἐπτὰ πνεύματα· πνεῦμα σοφίας, πνεῦμα συνέσεως, πνεῦμα γνώσεως, πνεῦμα ἐπιστήμης, πνεῦμα βουλής, πνεῦμα ἰσχύος, πνεῦμα φόβου Θεοῦ. Ἔστι δέ ἴδιον τῶν πνευματικῶν τούτων χαρισμάτων, φόβου μὲν, ἢ ἀποχὴ τῶν κακῶν· ἰσχύος δέ, ἢ πρᾶξις τῶν ἀγαθῶν· βουλής δέ, ἢ τῶν ἀντικειμένων διάκρισις· ἐπιστήμη δέ, ἢ τῶν καθηκόντων ἀνόθευτος εἶδησις· γνώσεως δέ, ἢ κατ' ἐνέργειαν τῶν ἐν ταῖς ἀρεταῖς θεῶν λόγων περίληψις· συνέσεως δέ, ἢ πρὸς τὰ γνωσθέντα διόλου τῆς ψυχῆς συνδιάθεσις· σοφίας δέ, ἢ πρὸς Θεὸν ἀδιάγνωστος ἔνωσις, καθ' ἣν τοῖς ἀξίοις ἢ ἔφρουν ἀπόλαυσις γίνεται, μεθέξει ποιούσα Θεὸν τόν μετέχοντα, καὶ τῆς θείας αὐτόν ὑποφήτην καθιστῶσα μακαριότητος, κατὰ τὴν ἀένναον πρὸς τοὺς δεομένους τῶν θεῶν μυστηρίων, ἀνεκπόμευτον προβολὴν καὶ διέξοδον.

λθ'. Τό πνεῦμα τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ, τῶν κατ' ἐνέργειαν κακῶν ἐστὶν ἀποχὴ· τό δέ πνεῦμα τῆς ἰσχύος, ἢ πρὸς ἐνέργειαν καὶ πρᾶξιν τῶν ἐντολῶν πρόθυμος ὁρμὴ καὶ κίνησις· τό δέ πνεῦμα τῆς βουλής, ἢ ἔξις τῆς διακρίσεως, καθ' ἣν σὺν λόγῳ τὰς θείας πράττομεν ἐντολάς, καὶ τῶν κρειττόνων διαιροῦμεν τὰ χεῖρονα· τό δέ πνεῦμα τῆς ἐπιστήμης, ἢ τῶν κατ' ἀρετὴν τῆς πράξεως τρόπων ἄπτωτος εἶδησις· καθ' ἣν

πράττοντες, τῆς ὀρθῆς τοῦ λόγου κρίσεως οὐδαμῶς πίπτομεν· τό δέ πνεῦμα τῆς γνώσεως, ἢ τῶν ἐντολῶν καί τῶν ἐν αὐταῖς λόγων περίληψις, καθ' οὓς οἱ τρόποι τῶν ἀρετῶν συνεστήκασιν· πνεῦμα δέ συνέσεώς ἐστίν, ἢ πρός τούς τρόπους καί τούς λόγους τῶν ἀρετῶν συγκατάθεσις, ἢ κυριώτερον εἰπεῖν, μεταποίησις, καθ' ἣν σύγκρασις γίνεται τῶν φυσικῶν δυνάμεων (1277) δυνάμεων πρός τούς τρόπους καί τούς λόγους τῶν ἐντολῶν· πνεῦμα δέ σοφίας ἐστίν, ἢ πρός τήν αἰτίαν τῶν ἐν ταῖς ἐντολαῖς πνευματικωτέρων λόγων ἀνάληψις τε καί ἔνωσις, καθ' ἣν ἀγνώστως τούς ἐν Θεῷ, κατά τό θεμιτόν ἀνθρώποις, ἀπλῶς μυούμενοι τῶν ὄντων λόγους, ὡς ἕκτινος βλυστανούσης πηγῆς τῆς καρδίας, τήν ἐν τοῖς ὅλοις ἀλήθειαν ποικίλως τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις προσφέρομεν.

μ'. Ἀπό μέν τῶν ἐκ Θεοῦ τελευταίων, ἡμῖν δέ προσεχῶν, ἐπί τά πρῶτα, καί ἡμῶν μέν πόρρω, τῷ δέ Θεῷ προσεχῆ, καθ' ὁδόν καί τάξιν ἀναβαίνομεν. Ἀπό γάρ τῆς ἀργίας τῶν κακῶν διά φόβου, ἐπί τήν τῶν ἀρετῶν δι' ἰσχύος ἐρχόμεθα πρᾶξιν· ἀπό δέ τῆς τῶν ἀρετῶν πράξεως, ἐπί τήν διάκρισιν τῆς βουλής· ἀπό δέ τῆς διακρίσεως, ἐπί τήν ἔξιν τῶν ἀρετῶν, ἡγουν ἐπιστήμην· ἀπό δέ τῆς ἔξεως τῶν ἀρετῶν, ἐπί τήν γνώσιν τῶν ἐν αὐταῖς ταῖς ἀρεταῖς λόγων· ἀπό δέ ταύτης, εἰς τήν πρός τούς ἐγνωσμένους λόγους τῶν ἀρετῶν μεταποιητικὴν ἔξιν· φημί δέ τήν σύνεσιν· καί ἀπό ταύτης, εἰς τήν ἀπλήν τῆς ἐν ὅλοις ἀληθείας ἀκριβῆ θεωρίαν· ἀφ' ἧς ὀρμώμενοι, πολλούς καί ποικίλους ἐκ τῆς τῶν ὄντων αἰσθητῶν τε καί νοητῶν οὐσιῶν σοφῆς θεωρίας, εὐσεβεῖς λόγους περί τῆς ἀληθείας ἀποδώσομεν.

μα'. Τό πρός ἡμᾶς κατ' ἐνέργειαν πρῶτον ἀγαθόν, ὅπερ ἐστίν ὁ φόβος, τελευταῖον ἀπρηριθμήσατο τῆς Γραφῆς ὁ λόγος, ὡς σοφίας ἀρχήν, ἀφ' οὗ κινούμενοι, πρός τό τῆς σοφίας τέλος τήν σύνεσιν, ἀναβαίνομεν, μεθ' ἣν προσεχεῖς αὐτῷ γινόμεθα τῷ Θεῷ, μόνην τήν σοφίαν τῆς πρός αὐτόν ἐνώσεως μεσιτεύουσαν ἔχοντες. Οὐ γάρ ἐστι δυνατόν ἐπιλαβέσθαι σοφίας, τόν μὴ πρότερον διά τοῦ φόβου, καί τῶν διά μέσου λοιπῶν χαρισμάτων, τήν τε λήμην τῆς ἀγνοίας, καί τόν τῆς κακίας κονιορτόν, ἑαυτοῦ παντελῶς ἀποσεισάμενον. Διά τοῦτο Θεῷ μέν, προσεχῆ τήν σοφίαν, ἡμῖν δέ, τόν φόβον ἢ γραφικὴ τάξις διέθηκεν, ἵνα ἡμεῖς εὐταξίας μάθωμεν ὄρον καί νόμον.

μβ'. Διά τούτων οὖν ἀναβαίνοντες τῶν ὀφθαλμῶν τῆς πίστεως, ἡγουν φωτισμῶν, πρός τήν θείαν τῆς σοφίας συναγόμεθα μονάδα· τήν γεγεννημένην δι' ἡμᾶς τῶν χαρισμάτων διαίρεσιν, πρός τήν αἰτίαν τῶν χαρισμάτων συνάγοντες, ταῖς κατά μέρος τῶν ἀρετῶν ἀναβάσει, μηδέν τῶν εἰρημένων συνεργία Θεοῦ παραλιμπάνοντες, ἵνα μὴ κατ' ὀλίγον ἀμελοῦντες, τυφλήν ἡμῶν τήν πίστιν καί ἀνόμματον καταστήσωμεν, οὐκ ἔχουσαν τούς διά τῶν ἔργων τοῦ Πνεύματος φωτισμούς, καί κολασθῶμεν δικαίως εἰς (1280) ἀπείρους αἰῶνας, ὡς ἐν ἑαυτοῖς κατά τήν πίστιν ὅσον τό ἐφ' ἡμῖν, τούς θεῖους ἐκτυφλώσαντες ὀφθαλμούς.

μγ'. Πᾶς ὁ τῆς πίστεως ἐν ἑαυτῷ διά τῆς ἀργίας τῶν ἐντολῶν τούς τοιούτους ἀνορύξας ὀφθαλμούς, πάντως κατάκριτος, μηκέτι τόν Θεόν ἔχων εἰς αὐτόν ἐπιβλέποντα. Εἰ γάρ τάς ἐνεργείας τοῦ Πνεύματος, φησίν, ὀφθαλμούς Κυρίου προσαγορεύει ὁ λόγος, ὁ μὴ τούτους τῆ πράξει τῶν ἐντολῶν διανοίγων, ἐπιβλέποντα τόν Θεόν ἐπ' αὐτόν οὐκ ἔχει. Δι' ἄλλων γάρ, ὡς εἰκός, ὀφθαλμῶν ἐπισκοπεῖν τούς ἐπί γῆς οὐ πέφυκεν ὁ Θεός, εἴπερ θείας δράσεως ἀκτίς ἐστίν, ὁ κατ' ἀρετήν ἡμῶν φωτισμός.

μδ'. Ἡ σοφία μονάς ἐστι, ταῖς ἐξ αὐτῆς διαφοροῖς ἀρεταῖς ἀτμήτως ἐνθεωρουμένη· καί μονοειδῶς ταῖς αὐτῶν ἐνεργείαις ἐπινοουμένη· καί πάλιν ἀπλή μονάς ἀποδεικνυμένη, ταῖς πρός αὐτήν τῶν ἐξ αὐτῆς ἀρετῶν ἀποκαταστάσεσιν· ὅταν ἡμεῖς, δι' οὓς κατά τήν ἐκάστης ἀρετῆς γένεσιν ποιεῖται τήν πρόοδον, ἀνατατικῶς δι' ἐκάστης ἀρετῆς πρός αὐτήν συναγόμεθα.

μέ'. Τυφλήν ἔχει τήν πίστιν, ὁ τὰ κατά τήν πίστιν θεῖα προστάγματα μὴ ἐργαζόμενος. Εἰ γάρ φῶς εἰσι τὰ τοῦ Θεοῦ προστάγματα, δηλον ὅτι δίχα θείου φωτός ἐστιν, ὁ μὴ πράττων τὰ θεῖα προστάγματα, καί ψιλήν, ἀλλ' οὐκ ἀληθῆ τήν θεῖαν περιφέρεται κλήσιν.

μστ'. Οὐδέεις ἀμαρτάνων δύναται τῆς ἀμαρτίας συνήγορον ἔχειν τῆς σαρκός τήν ἀσθένειαν. Ἡ γάρ πρὸς τόν Θεόν Λόγον ἔνωσις, ὄλην τήν φύσιν τῇ λύσει τῆς κατάρας ἀνέβρωσεν, ἀπροφάσιτον ἡμῖν ποιησαμένη τήν πρὸς τὰ πάθη τῆς γνώμης προσπάθειαν. Ἡ γάρ τοῦ Λόγου θεότης, κατα χάριν αἰεὶ συνοῦσα τοῖς εἰς αὐτόν πιστεύουσι, τόν ἐν τῇ σαρκί νόμον τῆς ἀμαρτίας ἀπομαραίνει.

μζ'. Ὁ τῶν παρά φύσιν παθῶν διά τῆς εἰς Θεόν πίστεως καί ἀγάπης νικήσας τὰς παραλόγους ἐπιθυμίας, εἴτουν κινήσεις, καί αὐτοῦ τοῦ κατά φύσιν ἔξω γίνεται νόμου, καί πρὸς τήν χώραν τῶν νοητῶν ὅλος μεταβιβάζεται, καί τό κατά φύσιν ὁμόφυλον, μετά τῶν προσγενομένων αὐτῷ, τῆς ἀλλοτρίας ἑαυτῷ συνεκβάλλει δουλείας.

μη'. Μὴ χαλινουμένη τῷ θείῳ φόβῳ κατά τήν πράξιν ἢ γνώσιν, τύφον ἐργάζεται, ὡς οἰκεῖον τό δεδανεισμένον προβάλλεσθαι πείθουσα τόν ἐπ' αὐτῇ τυφωθέντα, πρὸς οἰκεῖον ἔπαινον τόν ἔρανον τοῦ λόγου ποιούμενον. Ἡ δέ πράξις τῷ θείῳ συναυξάνουσα πόθῳ, τήν ὑπέρ τὰ πρακτέα μὴ λαμβάνουσα γνώσιν, τόν πρακτικόν ἐργάζεται ταπεινόφρονα, τοῖς ὑπέρ τήν οἰκείαν δύναμιν λόγοις πρὸς ἑαυτόν συστελλόμενον.

μθ'. (1281) Οὐράνιον οἰκητήριον ἐστιν, ἢ κατ' ἀρετὴν ἀπαθῆς ἔξις, καί ἢ μηδέν ἔχουσα πλάνης πολεμοῦν αὐτῇ νόημα γνώσιν.

ν'. Ὡσπερ τέλος κινήσεως μονάδος ἐστίν ἢ μυριάς, καί ἀρχὴ μὴ κινήσεως μυριάδος ἐστίν ἢ μονάς· ἀρχὴ γάρ παντός τέλους, ἢ κατ' αὐτό σαφῶς ἀκίνησις καθέστηκε· καί τέλος πάσης ἀρχῆς, ἢ τῆς κατ' αὐτὴν κινήσεως ὑπάρχει συμπλήρωσις· οὕτω καί ἢ πίστις, ἀρχὴ κατά φύσιν ἀρετῶν ὑπάρχουσα, τέλος ἔχει τοῦ δι' αὐτῶν ἀγαθοῦ τήν συμπλήρωσιν· καί τό κατά φύσιν ἀγαθόν, ὡς ἀρετῶν τέλος, ἀρχὴν ἔχον τήν πίστιν, πρὸς αὐτὴν ἐνδιαθέτως συνάγεται. Πίστις γάρ ἐστιν ἐνδιαθέτον ἀγαθόν, καί ἀγαθόν ἐστιν ἐνεργηθεῖσα πίστις. Πιστός δέ κατά φύσιν, καί ἀγαθός ἐστίν ὁ Θεός· τό μέν, ὡς πρῶτον ἀγαθόν· τό δέ, ὡς ἔσχατον ὀρεκτόν. Ταῦτόν δέ ταῦτα καθέστηκε παντί τρόπῳ ἀλλήλοις ὄντα, μηδενί λόγῳ πλήν τοῦ κατ' ἐπίνοιαν ἀλλήλων διαιρούμενα παντελῶς, διά τήν τῶν ἀπ' αὐτοῦ ἀρχομένων, καί εἰς αὐτόν ληγόντων, κίνησιν. Ἄρα ἢ μυριάς ἐσχάτου ὀρεκτοῦ φέρουσα τύπον, τῶν πρὸς αὐτό κινουμένων τελείαν περιγράφει τήν ἔφεσιν· καί ἢ μονάς, πρώτου ἀγαθοῦ φέρουσα σύμβολον, τῶν ἀπ' αὐτοῦ κινουμένων τελείαν ἐπιφέρεται βάσιν [duo Reg. φύσιν].

να'. Πρώτη ἐστίν ἀπάθεια, ἢ παντελής ἀποχή τῶν κατ' ἐνέργειαν κακῶν, ἐν τοῖς εἰσαγομένοις θεωρουμένη· δευτέρα δέ, ἢ παντελής κατά διάνοιαν περί τῶν κακῶν συγκατάθεσιν ἀποβολή λογισμῶν, ἐν τοῖς μετά λόγου τήν ἀρετὴν μετιοῦσι γινομένη, τρίτη δέ, ἢ κατ' ἐπιθυμίαν περί τὰ πάθη παντελής ἀκίνησις, ἐν τοῖς διά τῶν σχημάτων τούς λόγους νοητῶς θεωμένοις τῶν ὀρωμένων· τετάρτη δέ ἐστίν ἀπάθεια, ἢ καί αὐτῆς τῆς ψιλῆς φαντασίας παντελής κάθαρσις, ἐν τοῖς διά γνώσεως καί θεωρίας καθάρων καί διειδῆς ἔσοπτρον τοῦ Θεοῦ ποιησαμένοις τό ἡγεμονικόν, συνισταμένη. Ὁ τοίνυν καθάρας ἑαυτόν ἐνεργείας παθῶν, καί τῆς ἐπ' αὐτοῖς κατά διάνοιαν συγκαταθέσεως ἐλευθερωθείς, καί τῆς περί αὐτά κατ' ἐπιθυμίαν κινήσεως στάσιν λαβῶν, καί τῆς αὐτῶν ψιλῆς φαντασίας τόν νοῦν καταστήσας ἀμόλυντον, τὰς τέσσαρας γενικὰς ἀπαθείας ἔχων, ἐξέρχεται τῆς ὕλης καί τῶν ὑλικῶν, καί πρὸς τήν νοεράν καί θεῖαν καί εἰρηνικὴν τῶν νοητῶν ἐπέιγεται λῆξιν.

νβ'. Πρώτην ἀπάθειαν λέγει, τήν πρός ἀμαρτίαν τοῦ σώματος κατ' ἐνέργειαν ἀνέπαφον κίνησιν· δευτέραν δέ, τήν κατά ψυχὴν τῶν ἐμπαθῶν λογισμῶν τελείαν ἀποβολήν, δι' ἧς τῶν παθῶν ἀπομαραίνεται κατὰ τήν πρώτην ἀπάθειαν κίνησιν, ἐξάπτονας αὐτὴν πρός ἐνέργειαν οὐκ ἔχουσα τοὺς ἐμπαθεῖς λογισμούς· τρίτην δέ, τήν περί τὰ πάθη τελείαν τῆς ἐπιθυμίας ἀκίνησιαν, δι' ἣν καί ἡ δευτέρα γίνεσθαι πέφυκε, τῇ τῶν λογισμῶν καθαρότητι συνισταμένη· τετάρτην δέ λέγει ἀπάθειαν, τήν κατά διάνοιαν πασῶν τῶν αἰσθητῶν φαντασιῶν τελείαν ἀπόθεσιν καθ' ἣν ἡ τρίτη τήν γένεσιν εἴληφεν, οὐκ ἔχουσα τὰς φαντασίας τῶν αἰσθητῶν εἰδοποιούσας αὐτῇ τῶν παθῶν τὰς εἰκόνας.

νγ'. (1284) Παντί πρακτικῶ, παιδός καί παιδίσκης δίκην, ὁ λόγος καί ἡ διάνοια μοχθοῦσι, τοὺς κατ' ἀρετὴν τῆς πράξεως τρόπους ἐπινοοῦντές τε καί δημιουργοῦντες, καί οἷον πᾶσαν ἑαυτῶν κατὰ τῶν ἀντικειμένων τῇ πρακτικῇ πνευμάτων τῆς πονηρίας τήν δύναμιν ἔχοντες ἀντιτεταγμένην· πληρώσαντες δέ τήν πρακτικὴν φιλοσοφίαν, ἣν ὁ ἔκτος τῶν ἐνιαυτῶν παρεδήλωσεν ἀριθμός· εἴρηται γάρ ὅτι ὁ ἕξ ἀριθμός, τήν πρακτικὴν σημαίνει φιλοσοφίαν· ἐλεύθεροι πρός τήν πνευματικὴν ἀπολύονται, δηλονότι τῶν ἐν τοῖς οὔσι συγγενῶν λόγων θεωρίαν ἐπανερχόμενον, ὃ τε λόγος καί ἡ διάνοια.

νδ'. Ἀλλόφυλος παῖς ἐστὶ καί παιδίσκη, ὁ θυμός καί ἡ ἐπιθυμία· οὗς ὑποζεύγνυσι διὰ παντός τῇ δεσποτείᾳ τοῦ λόγου, πρός ὑπηρεσίαν τῶν ἀρετῶν, δι' ἀνδρίας καί σωφροσύνης ὁ θεωρητικὸς νοῦς, μὴ διδούς αὐτοῖς παντελῶς τήν πρός ἐλευθερίαν ἄφεσιν, ἕως ἄν καταποθῇ τῷ νόμῳ τοῦ πνεύματος τελείως ὁ τῆς φύσεως νόμος, καθάπερ ὑπὸ ζωῆς ἀπείρου, σαρκὸς δυστήνου θάνατος, καί πᾶσα δειχθῆ καθαρώς ἡ τῆς ἀνάρχου βασιλείας εἰκὼν, πᾶσαν ἔχουσα τοῦ ἀρχετύπου διὰ μιμήσεως τήν μορφήν· καθ' ἣν γενόμενος ὁ θεωρητικὸς νοῦς, ἐλευθέρους ποιεῖται τόν τε θυμόν καί τήν ἐπιθυμίαν· τήν μὲν, πρός τήν ἀκήρατον τοῦ θεοῦ ἔρωτος ἡδονὴν καί τήν ἄχραντον θέλξιν μετασκευάζων· τήν δέ, πρός ζέσιν πνευματικὴν καί διάπυρον ἀεικίνησιαν καί σῶφρονα μανίαν μεταβιβάζων.

νε'. Ἀνάρχου βασιλείας ἐστὶν εἰκὼν, ἡ τοῦ νοῦ περί τήν ἀληθῆ γνῶσιν ἀτρεψία, καί ἡ τῆς αἰσθήσεως περί τήν ἀρετὴν ἀφθαρσία· τῆς ψυχῆς καί τοῦ σώματος, κατὰ τήν ἐν πνεύματι πρός τόν νοῦν τῆς αἰσθήσεως μεταποίησιν, μόνῳ τῷ θεῷ νόμῳ τοῦ πνεύματος ἀλλήλοις συνδεδεμένων, καθ' ἣν τήν ἀεικίνητον τοῦ λόγου καί ζῶσαν διαπαντός ἔχουσι διικνουμένην ἐνέργειαν· ἐν ἣ πᾶσα παντελῶς ἄπεστι πρός τό Θεῖον ἀπέμψασιν.

νστ'. Ἐνεργουμένην ἐπιθυμίαν φασὶν εἶναι τήν ἡδονὴν, εἴπερ παρὸν ἀγαθόν, κατὰ τόν αὐτῆς ἐστὶν ὀρισμόν· ἀνερέγητον δέ ἡδονὴν, τήν ἐπιθυμίαν, εἴπερ μέλλον ἀγαθόν, κατὰ τόν αὐτῆς ἐστὶν ὀρισμόν· τόν δέ θυμόν, μανίας μελετωμένην κίνησιν, καί τήν μανίαν θυμόν ἐνεργούμενον. Ὁ γοῦν ταύτας ὑποτάξας τῷ λόγῳ τὰς δυνάμεις, εὐρήσει, τήν μὲν ἐπιθυμίαν, (1285) αὐτῷ γινομένην ἡδονὴν, κατὰ τήν ἐν χάριτι πρός τό Θεῖον τῆς ψυχῆς ἄχραντον συμπλοκήν· τόν δέ θυμόν, ζέσιν ἀκήρατον, τῆς περί τό Θεῖον ἡδονῆς φρουρητικὴν, καί σῶφρονα μανίαν, τῆς κατὰ τήν ἔφεσιν τῆς ψυχῆς θελκτικῆς δυνάμεως ἀπό τῶν ὄντων τελείως ἐκστατικὴν. Οὐκοῦν ἕως ἐν ἡμῖν ὁ κόσμος ζῆ, καί ἡ πρός τὰ ὑλικά τῆς ψυχῆς ἐκούσιος σχέσις, οὐ δεῖ ταύταις παρέχειν ἐλευθερίαν ταῖς δυνάμεσι, μήπως μιγεῖσαι τοῖς αἰσθητοῖς ὡς ὁμοφύλοις, πολεμήσωσι τήν ψυχὴν, καί λάβωσιν αὐτὴν δορυάλωτον γεγεννημένην τοῖς πάθεσιν, ὡς πάλαι τήν Ἱερουσαλήμ, οἱ Βαβυλώνιοι. Τόν γάρ αἰῶνα καθ' ὃν τοὺς ἀλλοφύλους παῖδας δουλεύειν ὁ νόμος ἐκέλευσε, τήν πρός τόν κόσμον τοῦτον, ἦγουν τήν παροῦσαν ζωὴν, γνωμικὴν τῆς ψυχῆς ἐσήμανε σχέσιν ὁ λόγος, διὰ τῶν ἱστορουμένων παραδεικνύς τὰ νοοῦμενα.

νζ'. Ἡργμένον λέγει, τό κακόν· ἀρχήν γάρ ἔχει τήν ἡμῶν παρά φύσιν κίνησιν· οὐκ ἠργμένον δέ, τό ἀγαθόν· πρό παντός γάρ αἰῶνος καί χρόνου, φύσει τό ἀγαθόν. Νοητόν λέγει τό ἀγαθόν, ὃ δεῖ μόνον νοεῖν· ῥητόν δέ λέγει τό ἀγαθόν, αὐτό γάρ δεῖ μόνον λαλεῖσθαι. Καί γινόμενον λέγει τό ἀγαθόν· κατά φύσιν γάρ ὑπάρχον ἀγέννητον, κατά χάριν διά φιλανθρωπίαν παρ' ἡμῶν ἀνέχεται γίνεσθαι, πρὸς τήν ἡμῶν τῶν ποιούντων καί λαλούντων ἐκθέωσιν, ὅπερ δεῖ μονώτατον γίνεσθαι· οὐ ποιούμενον δέ τό κακόν, ὅπερ δεῖ μόνον μὴ γίνεσθαι. Φθαρτόν λέγει τό κακόν· φθορά γάρ ἔστιν ἢ τοῦ κακοῦ φύσις, οὐδαμῶς κατ' οὐδέν ὑπαρξιν ἔχουσα· ἀφθαρτον δέ τό ἀγαθόν, ὡς αἰεὶ ὄν, καί μηδέποτε τοῦ εἶναι παυόμενον, καί πάντων οἷς ἐγγίνηται, φρουρητικόν. Τοῦτο γοῦν, τῷ μὲν λογιστικῷ, ζητοῦμεν· τῷ δέ ἐπιθυμητικῷ, ποθοῦμεν· τῷ δέ θυμικῷ φυλάττομεν ἄσυλον· τῷ δ' αἰσθητικῷ κατ' ἐπιστήμην, ἀμιγές αὐτό τῶν ἐναντίων διακρίνομεν· τῷ δέ φωνητικῷ, λαλοῦντες αὐτό ποιοῦμεν τοῖς ἀγνοοῦσι φανερόν· καί τῷ γονίμῳ, πληθύνομεν αὐτό· μᾶλλον δ' ἀληθές εἰπεῖν, ἡμεῖς κατ' αὐτό πληθυνόμεθα.

νη'. Δεῖ τόν θεωρητικόν νοῦν, βασιλεύοντα τῶν ἐν τοῖς οὔσι νοημάτων τε καί θεαμάτων, καί τῶν οἰκείων κινήματων, ἔξιν ἄγονον ἔχειν κακίας· τουτέστι, κακίαν μήτε συλλαμβάνουσαν παντελῶς, μήτε τίκτουσαν· ἐφ' ἧς αὐτόν δεῖ περί θεωρίαν κινούμενον φέρεσθαι, μήπως πνευματικὴν ποιούμενος τήν τῶν ὄντων διάσκεψιν, λαθῶν περιπέση τινί τῶν παραφθείρειν διά τινός τῶν αἰσθητῶν πεφυκότων πονηρῶν πνευμάτων, τήν ἀγνή τῆς καρδίας διάθεσιν.

νθ'. (1288) Ὁ κενοδοξία τινί, δι' ἀρετήν ἢ γνῶσιν τρωθείς, τήν κόμην ματαίως διατρέφων, καθάπερ Ἀβεσαλών, τῆς οἰήσεως, ἐπιτετεχνασμένην τε καί μικτήν ὡσπερ ἡμίονον πρὸς ἀπάτην τῶν θεωμένων, τήν ἠθικὴν ἐπιδείκνυται πολιτείαν· ἐφ' ἧς αἰωρούμενος, οἶεται τόν γεννήσαντα διά τῆς διδασκαλίας τοῦ λόγου πατέρα χειρώσασθαι, πᾶσαν βουλόμενος τήν τῷ πατρί προσοῦσαν θεόθεν δόξαν τῆς ἀρετῆς καί τῆς γνώσεως, ὡς ὑπερήφανος εἰς ἑαυτόν τυραννικῶς ἐφελκύσασθαι. Ἄλλ' ὁ τοιοῦτος ἐξελθὼν εἰς τό πλάτος τῆς ἐν πνεύματι φυσικῆς θεωρίας, πρὸς τόν ὑπὲρ ἀληθείας λογικόν πόλεμον, διά τήν ζῶσαν αἴσθησιν, τῷ δάσει τῆς δρυός τῶν ὑλικῶν θεαμάτων κρατεῖται τῆς κόμης, αὐτήν ἔχων συνδεσμοῦσαν πρὸς θάνατον, τήν διάκενον οἴησιν, τήν κρεμνοῦσαν αὐτόν ἀναμέσον τοῦ οὐρανοῦ, καί ἀναμέσον τῆς γῆς. Οὐ γάρ ἔχει γνῶσιν ὁ κενόδοξος, καθάπερ οὐρανόν ἐνέγκουσαν αὐτόν τῆς κατασπῶσης οἰήσεως· οὐδ' αὖ πάλιν γῆν, τήν ἐν τῇ ταπεινώσει λέγω βάσιν τῆς πράξεως, καθέλκουσαν αὐτόν τῆς ἀνασπῶσης φυσιώσεως· ὃν πενθεῖ καί θανόντα διά φιλανθρωπίαν ὡς φιλόθεος ὁ γεννήσας διδάσκαλος, μιμήσει Θεοῦ, μὴ βουλόμενος τόν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὡς τό ἐπιστρέψει, καί ζῆν αὐτόν.

ξ'. Ἀρχή καί τέλος ἐστὶ τῆς ἐκάστου σωτηρίας, ἢ σοφία· φόβον μὲν ἀρχομένη πρῶτον δημιουργοῦσα, καί πόθον ὕστερον τελειουμένη συνιστῶσα· μᾶλλον δέ φόβος αὐτὴ κατ' ἀρχάς δι' ἡμᾶς οικονομικῶς γινομένη, ἵνα παύση κακίας τόν ἐραστήν, καί πόθος ὕστερον φυσικῶς εὐρισκομένη δι' ἑαυτήν κατά τό τέλος, ἵνα πληρῶση γέλωτος νοητοῦ, τούς τήν αὐτῆς πάντων τῶν ὄντων ἀλλαξαμένους συμβίωσιν.

ξα'. Ἡ σοφία καί φόβος ἐστὶ, κατά τήν ἀποφυγὴν γινομένη στέρησις, τοῖς οὐκ ὀρεγομένοις αὐτῆς· καί πόθος ἐστίν, ἔξις ἀπολαυστικῆς ἐνεργείας εὐρισκομένη τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτήν. Αὕτη γάρ ἐλπίδι κολάσεως παθῶν ἀπαλλάσσουσα, καί φόβον ποιεῖ· καί πόθον ἐργάζεται, τῇ τῶν ἀρετῶν ἐπικτήσει τόν νοῦν ἐθίζουσα βλέπειν τά μέλλοντα.

ξβ'. Πᾶσα ἐξομολόγησις, ταπεινοῖ τήν ψυχὴν· ἢ μὲν, χάριτι Θεοῦ δικαιωθεῖσαν· ἢ δέ, ῥαθυμία γνώμην οἰκείας ἐπ' ἐγκλήμασιν ἐνεχομένην, αὐτήν ἐκδιδάσκουσα.

ζγ'. Διττός ὁ τῆς ἐξομολογήσεως λόγος· ὁ μὲν, ἐπ' εὐχαριστία τῶν δεδωρημένων ἀγαθῶν γινόμενος· ὁ δέ, ἐπ' ἐλέγχῳ καὶ ἔτασμῳ τῶν κακῶς πεπραγμένων λεγόμενος. Ἐξομολόγησις γάρ λέγεται, καὶ ἡ τῶν εὖ πεπονθότων μετ' εὐχαριστίας τῶν θείων εὐεργεσιῶν ἀπαρίθμησις, καὶ ἡ τῶν κακῶς πεπραγμένων παρά τῶν ὑπαιτιῶν ἐξαγόρευσις· ἀμφοτέρω δέ, ταπεινώσεως ὑπάρχει ποιητικά. Ὁ τε γάρ ἐπ' ἀγαθοῖς εὐχαριστιῶν ὁμοῦ, (1289) καὶ ὁ ἐπ' ἐγκλήμασιν ἔταζόμενος, ταπεινοῦται· ὁ μὲν, ἑαυτὸν ἀνάξιον κρίνων τῶν δοθέντων καλῶν· ὁ δέ, λαβεῖν ἄφεςιν τῶν πλημμεληθέντων δεόμενος.

ζδ'. Τό τῆς ὑπερηφανίας πάθος, ἐκ δύο συνέστηκεν ἀγνοιῶν. Δύο δέ συνελθοῦσαι πρὸς ἕνωσιν ἄγνοιαί, μίαν φρόνησιν συγκεχυμένην ἀποτελοῦσι. Μόνος γάρ ἐκεῖνός ἐστιν ὑπερήφανος, ὁ καὶ τὴν θείαν βοήθειαν, καὶ τὴν ἀνθρωπίνην ἀγνοήσας ἀσθένειαν. Οὐκοῦν ὑπερηφανία ἐστὶ, θείας καὶ ἀνθρωπίνης γνώσεως στέρησις. Τῇ γάρ τῶν ἀληθῶν ἄκρων ἀποφάσει, μία καὶ ψευδῆς ὑπάρχει κατάφασις.

ζε'. Ἡ κενοδοξία, σκοποῦ μὲν τοῦ κατὰ Θεὸν ἐστὶν ἕκστασις· πρὸς δέ ἄλλον σκοπὸν παρά τὸν θεῖον ὑπάρχει μετάβασις. Κενόδοξος γάρ ἐστιν, ὁ τῆς οἰκείας, ἀλλὰ μὴ τῆς θείας ἕνεκα δόξης, τὴν ἀρετὴν ἐπιτηδεύων, καὶ πόνοις οἰκείοις τοὺς ἐξ ἀνθρώπων ἀνυποστάτους ἐπαίνους ὠνούμενος.

ζστ'. Ὁ ἀνθρωπάρεσκος, μόνων ἐπιμελεῖται τῶν φαινομένων ἡθῶν, καὶ μὴν καὶ λόγου τοῦ κόλακος· ἵνα τοῖς μὲν τὴν ὄρασιν, τῷ δέ τὴν ἀκοήν σφετερίζεται, τῶν μόνους ἡδομένων ἢ καὶ καταπληττομένων τοῖς φαινομένοις τε καὶ ἀκουομένοις, καὶ μόνῃ τῇ αἰσθήσει περιγραφόντων τὴν ἀρετὴν. Ἀνθρωπάρεσκον οὖν φαμεν, τὴν ὡς ἐπ' ἀρετῆ δι' ἀνθρώπους γινομένην τῶν ἡθῶν τε λόγων ἐπίδειξιν.

ζζ'. Ὑπόκρισις ἐστὶ, φιλίας προσποιήσις· ἢ μῖσος, σχήματι φιλίας κεκαλυμμένον· ἢ ἔχθρα, δι' εὐνοίας ἐνεργουμένη· ἢ φθόνος, ἀγάπης χαρακτῆρα μιμούμενος· ἢ βίος, ἀρετῆς πλάσματι, ἀλλ' οὐ πράγματι τό κόσμιον ἔχων· ἢ δικαιοσύνης προσποιήσις, τῇ τοῦ εἶναι δοκῆσει συντηρουμένη· ἢ ἀπάτη, ἀληθείας ἔχουσα μόρφωσιν· ἦν οἱ τὸν ὄφιν τῇ τῶν ἡθῶν σκολιότητι μιμούμενοι, ἐπιτηδεύουσιν.

ζη'. Ἡ τῶν ὄντων αἰτία, καὶ τῶν ἐν τοῖς οὖσιν ἀγαθῶν, ἐστὶν ὁ Θεός. Ὁ τοίνυν περὶ τὴν ἀρετὴν ἢ τὴν γνῶσιν ἐπαιρούμενος, καὶ μὴ τῷ μέτρῳ τῆς ἐν χάριτι ἀρετῆς ἦτοι προκοπῆς, συνεπεκτείνων τῆς οἰκείας ἀσθενείας τὴν ἐπιγνώμοσύνην, τό τῆς ὑπερηφανίας κακόν οὐ διέφυγεν. Ὁ δέ δόξης ἕνεκεν ἰδίας τό καλόν ἐπιτηδεύων, ἑαυτὸν τοῦ Θεοῦ προτετίμηκε, τῷ τῆς κενοδοξίας ἥλω περιπαρεῖς. Ὁ δέ πρὸς τό θεαθῆναι τοῖς ἀνθρώποις, ποιῶν ἢ λαλῶν τὴν ἀρετὴν, τῆς θείας πολλῶ τὴν ἀνθρωπίνην ἀποδοχὴν ὑπερέθηκε, τῷ τῆς ἀνθρωπάρεσκείας πάθει νοσηλεύμενος· ὁ δέ μόνον τῇ κατ' ἀρετὴν σεμνότητι πρὸς ἀπάτην κακούργως ἐπιχρώσας τά ἦθη, καὶ τὴν πονηρὰν τῆς γνώμης διάθεσιν τῷ φαινομένῳ σχήματι καλύπτων τῆς εὐλαβείας, τῷ τῆς ὑποκρίσεως ἐξωνεῖται δόλῳ τὴν ἀρετὴν. Οὐκοῦν ὁ τοιοῦτος, ἐπ' ἄλλα παρά τὴν αἰτίαν ἐκάστου τούτων ἀπήγαγε τὸν σκοπόν.

ξθ'. Οὐδεὶς τῶν πονηρῶν δαιμόνων, τοῦ ἐναρέτου (1292) ποτέ κωλύει τό πρόθυμον· ἀλλὰ καὶ μάλλον τάς ἐλλείψεις δολερῶς περικόψας τῶν ἀρετῶν, τάς ἐπιτάσεις ὑπαγορεύει, τοῖς ἀγωνισταῖς συμπροθυμούμενος· ἵνα πρὸς ἑαυτὸν ὄλην ποιήσεται τοῦ ἀσκουμένου τὴν ἕννοιαν, παραπολέσασαν τό ἴσον τῆς μεσότητος στάθμισιν, καὶ λάθη πρὸς ἄλλο παρά το δοκοῦν ὀδεύουσα καταγώγιον.

ο'. Οἱ δαίμονες οὔτε σωφροσύνην μισοῦσιν, οὔτε νηστείαν βδελύσσονται· οὐ χρημάτων διάδοσιν, οὐ φιλοξενίαν, οὐ ψαλμωδίαν, οὐ σχολὴν ἀναγνώσεως, οὐχ ἡσυχίαν, οὐ τῶν μαθημάτων τά ὑψηλότατα, οὐ χαμευνίαν, οὐκ ἀγρυπνίαν, οὐ τά λοιπά πάντα, δι' ὧν ὁ κατὰ Θεὸν χαρακτηρίζεται βίος, ἕως πρὸς αὐτοὺς νένευκεν ὁ σκοπός καὶ ἡ αἰτὰ τῶν γινομένων.

οα'. Τούς μέν ἄλλους δαίμονας, τάχιον ἴσως ὁ ἀσκητῆς καταλαβόμενος, ῥαδίως τήν ἐξ αὐτῶν βλάβην διαδιδράσκει· τούς δέ δοκοῦντας συνεργεῖν τῷ δρόμῳ τῆς ἀρετῆς, καί οἷον συνοικοδομεῖν βουλομένους τόν ναόν Κυρίῳ, τίς ἂν τῶν ἄγαν ὑψηλῶν καταλάβοι νοῦς, χωρίς τοῦ διά πάντων χωροῦντος ἐνεργοῦς λόγου καί ζῶντος, καί δικνουμένου ἄχρι μερισμοῦ ψυχῆς καί πνεύματος, τουτέστι, διαγινώσκοντος τίνα τῶν ἔργων ἢ νοημάτων εἰσὶ ψυχικά, τουτέστιν εἶδη φυσικά τῆς ἀρετῆς ἢ κινήματα, καί τίνα τυγχάνει πνευματικά, τουτέστιν, ὑπέρ φύσιν καί Θεόν χαρακτηρίζοντα· τῇ φύσει δέ κατά χάριν διδόμενα· ἀρμῶν τε καί μυελῶν, τήν πρός τούς πνευματικούς λόγους τῶν κατ' ἀρετήν τρόπων, ἀρμόδιον ἢ ἀναρμόδιον διόλου σύννευσιν ἐπισταμένου, κρίνοντός τε τάς ἐνθυμήσεις καί τάς ἐννοίας τῶν καρδιῶν, τουτέστι, τουτέστι, τάς ἐπί τοῖς εἰρημένους ἀφανεῖς κατά τό βάθος σχέσεις, ᾧ οὐκ ἔστι κτίσις ἀφανῆς, ἐν ἡμῖν τοῖς λανθάνειν δοκοῦσι· πάντα δέ γυμνά καί τετραηλισμένα, οὐ μόνον τά γεγενημένα τε καί νενοημένα, ἀλλ' ἤδη καί τά γεννησόμενα παρ' ἡμῶν καί νοηθησόμενα.

οβ'. Μερισμόν ψυχῆς καί πνεύματος λέγει, τήν διαφοράν τῶν ἐκ φύσεως ἀρετῶν, ὧν φυσικῶς ἔχομεν τούς λόγους· καί τῶν ἐκ πνεύματος, ὧν κατά δωρεάν δεχόμεθα τήν χάριν. Τούτων γάρ εὐκρινῶς τήν διαστολήν ποιεῖται κρίνων ὁ λόγος.

ογ'. Τάς ἐνθυμήσεις καί τάς ἐννοίας, ὧν ἔστι κριτικός ὁ λόγος, φησὶν εἶναι τάς τῆς ψυχῆς ἐπί τε τοῖς θείοις λόγοις καί τοῖς λογισμοῖς σχέσεις, καί τάς αὐτῶν δηλαδή τῶν σχέσεων αἰτίας. Ἡ γάρ ἐνθύμησις, κινεῖ μνήμην, ἥς οἰκεῖον ἢ σχέσις· ἡ δέ ἐννοία πέρας ἀποσκοπεῖ, ὅπερ αἰτίαν χαρακτηρίζει.

οδ'. Εἰ κατ' οὐσίαν γινώσις ἔστιν ὁ Θεός, προηγεῖται δέ σαφῶς πάσης γνώσεως νοῦς, ᾧ καί ὑποπίπτειν πέφυκεν· ἄρα ὑπέρ ταύτην ἔστιν ὁ Θεός, ὅτι καί ὑπέρ πάντα νοῦν, ᾧ γινώσις καθ' ὅτιοῦν πέφυκεν ὑποπίπτειν, ὑπεραπείρωσθε καθέστηκε.

οε'. (1293) Τίς τόν θεῖον οὐκ ἔχων ἐνοικοῦντα λόγον τῷ βάθει τῆς καρδίας, δυνήσεται τούς ἀφανεῖς δόλους τῆς καθ' ἡμῶν ὑποκρίσεως τῶν δαιμόνων ὑποκλίνας, στήναι καθ' ἑαυτόν μονώτατος, χωρίς τινος ἐπιμιξίας, καί οἰκοδομησάτω τοῦ Κυρίου τόν ναόν, κατά τόν μέγαν Ζοροβάβελ καί τόν Ἰησοῦν καί τούς ἡγουμένους τῶν πατριῶν, φάσκοντας διαρρήδην μεγάλη τῇ φωνῇ τοῖς ἀπατεῶσι πνεύμασι τῆς ὑπερηφανίας καί τῆς κενοδοξίας καί τῆς ἀνθρωπαρεσκίας καί τῆς ὑποκρίσεως· Οὐχ ἡμῖν καί ὑμῖν τοῦ οἰκοδομησάτω τόν οἶκον Κυρίῳ τῷ Θεῷ ἡμῶν· ἡμεῖς γάρ μόνοι οἰκοδομήσομεν τῷ Κυρίῳ τοῦ Ἰσραήλ· γινώσκων ὡς ἡ τούτων ἐπιμιξία, τῆς ὅλης οἰκοδομῆς ποιεῖται φθοράν καί καθαίρεσιν, καί συλᾶ τῆς τῶν θεῶν ἀναθημάτων εὐπρεπείας τήν χάριν.

οστ'. Οὐδεὶς δύναται τίνα τῶν εἰρημένων δαιμόνων ἔχων τήν ἀρετήν συμμετερχόμενον, ταύτην τῷ Κυρίῳ οἰκοδομησάτω· οὐ γάρ ἔχει τόν Θεόν τῶν γινομένων τέλος, ὃν θεώμενος ταύτην διέξεισι· ἀλλά τό πάθος, ὅπερ διά ταύτης συνίστησιν.

οζ'. Οἱ κατ' ἔλλειψιν ἀρετῆς πολεμοῦντες, δαίμονές εἰσιν, οἱ πορνείαν καί μέθην, φυλαργυρίαν τε καί φθόνον διδάσκοντες· οἱ δέ καθ' ὑπερβολήν πολεμοῦντες, εἰσὶν οἱ τήν οἴησιν καί τήν κενοδοξίαν καί τήν ὑπερηφανίαν διδάσκοντες, καί διά τῶν δεξιῶν τοῖς ἀριστεροῖς ἐπικεκρυμμένως ἐμπεύροντες.

οη'. Εἴθε γένοιτο καί ἡμᾶς αἰεὶ λέγειν τοῖς ἐν πλάσματι φιλίας πνευματικῆς ἀοράτως προσβάλλουσι πνεύμασι τῆς πονηρίας, καί διά τοῦ ἀγαθοῦ λεληθότως βουλομένοις κατεργάσασθαι τῆς ἀμαρτίας τόν θάνατον καί λέγουσι· Συνοικοδομήσομεν ὑμῖν τόν ναόν τῷ Κυρίῳ ὑμῶν· Οὐχ ἡμῖν καί ὑμῖν τοῦ οἰκοδομησάτω τόν οἶκον Κυρίῳ τῷ Θεῷ ἡμῶν· ἡμεῖς γάρ μόνοι οἰκοδομήσομεν τῷ Κυρίῳ τοῦ Ἰσραήλ. Μόνοι μέν, ὅτι τῶν κατ' ἔλλειψιν τῆς ἀρετῆς πολεμούντων ἐλευθερωθέντες πνευμάτων, ὧν καί ἐκβεβήκαμεν, οὐ βουλόμεθα ταῖς ὑπερβολαῖς δι'

ὕμων ἐπαρθέντες πάλιν περιπαρῆναι, καί πεσεῖν πτώσιν, τοσοῦτον τῆς προτέρας χαλεπωτέραν, ὅσον τῆς μὲν ἦν ἐπανόδου ἐλπίς εὐχερῆς, συγγνωσθεῖσι διὰ τὴν ἀσθένειαν· τῇ δέ, ἢ οὐκ ἔστιν, ἢ δυσχερῆς ἔσται μισηθεῖσι διὰ τὴν ὑπερηφανίαν, καί τοῦ δεξιοῦ ποιουμένοις ἕτερόν τι δεξιώτερον. Οὐ μόνοι δέ πάλιν, ὅτι τοὺς ἀγίους ἀγγέλους ἔχομεν τῶν καλῶν συλλήπτορας· μᾶλλον δέ τὸν Θεόν αὐτόν, ἡμῖν ἑαυτὸν ἐμφανίζοντα διὰ τῶν ἔργων τῆς δικαιοσύνης, καί ἡμᾶς ἑαυτῷ ναὸν ἅγιον οἰκοδομοῦντα, καί παντός πάθους ἐλεύθερον.

οθ'. Ἀρετῆς ὅρος ἐστίν, ἡ τῆς ἀνθρωπίνης ἀσθενείας κατ' ἐπίγνωσιν πρὸς τὴν θεϊαν δύναμιν ἔνωσις. Ὁ τοίνυν ἑαυτὸν τῇ ἀσθενείᾳ περιγράφων τῆς φύσεως, πρὸς τὸν ὅρον οὐκ ἤλθε τῆς ἀρετῆς· καί διὰ τοῦτο πλημμελεῖ, (1296) μήπω λαβὼν τὴν τὸ ἀσθενές ἐνισχύουσαν δύναμιν. Ὁ δέ τῆς θεϊας δυνάμεως τὴν οἰκείαν ἀσθένειαν, ὡς ἰσχύον ἀθραδῶς ἀντιπροβαλόμενος, τὸν ὅρον παρήλθε τῆς ἀρετῆς· καί διὰ τοῦτο πλημμελῶν, ὡς τοῦ κατόπιν ὑπερφεροῦς παρ' ἑαυτῷ γινομένου, οὐκ ἐπιγινώσκει· ἀρετὴν γὰρ εἶναι νομίζει τὸ πλημμέλημα. Συγγνωστός οὖν μᾶλλον ὁ τῇ κατὰ φύσιν ἀσθενείᾳ ἑαυτὸν περιγράψας, παθῶν μᾶλλον ἐκ ῥαθυμίας τὴν ἔκπτωσιν τῆς ἀρετῆς· ἢ ὁ τὴν οἰκείαν ἀσθένειαν ὡς ἰσχύον πρὸς τὴν τῶν καθηκόντων ποιήσιν ἀντιπροβαλόμενος τῆς θεϊας δυνάμεως, δράσας μᾶλλον ἐξ ἀθραδείας τῆς ἀρετῆς τὴν ἔκπτωσιν.

πί'. Ἐπειδὴ εἴρηται· Πολύ ἰσχύει δέησις δικαίου ἐνεργουμένη, κατὰ δύο τρόπους οἶδα ταύτην ἐνεργουμένην· καθ' ἓνα μὲν, ὅποταν μετὰ τῶν κατ' ἐντολήν ἔργων, τῷ Θεῷ τὴν ταύτης ποιῆται προσαγωγήν τῆς δεήσεως ὁ εὐχόμενος, ὡς μὴ μόνον ἐν ψιλῷ λόγῳ καί διακένῳ φωνῆς ἤχῳ τῆς γλώττης ἐκπίπτουσιν ἀργὴν κείσθαι τὴν δέησιν, καί ἀνυπόστατον, ἀλλ' ἐνεργόν καί ζῶσαν, τοῖς ἔργοις τῶν ἐντολῶν ψυχουμένην. Εὐχῆς γὰρ καί δεήσεως ὑπόστασις, ἢ διὰ τῶν ἀρετῶν τῶν ἐντολῶν ὑπάρχει προδήλως ἐκπλήρωσις, καθ' ἣν ἰσχυράν καί πάντα δυναμένην ὁ δίκαιος ἔχει τὴν δέησιν, ἐνεργουμένην ταῖς ἐντολαῖς. Καθ' ἕτερον δέ τρόπον, ὅποταν ὁ τῆς εὐχῆς τοῦ δικαίου δεόμενος, τὰ ἔργα τῆς εὐχῆς διαπράττῃται, τὸν τε πρότερον διορθούμενος βίον, καί τὴν δέησιν ἰσχυράν τοῦ δικαίου ποιούμενος, διὰ τῆς οἰκείας καλῆς ἀναστροφῆς δυναμουμένην.

πα'. Οὐδέν ὄφελος τῆς τοῦ δικαίου δεήσεως, τοῦ ταύτης χρήζοντος, πλέον τῶν ἀρετῶν ἡδομένου τοῖς πλημμελήμασιν. Ἐπεὶ καί ὁ μέγας ποτέ Σαμουὴλ ἐπένθει τὸν Σαοὺλ πλημμελοῦντα· ἀλλ' οὐκ ἴσχυσε τὸν Θεόν ἰλεώσασθαι, μὴ λαβὼν συλλήπτορα τοῦ πένθους τὴν καθήκουσαν τοῦ πλημμελοῦντος διόρθωσιν. Διὸ τοῦ ἀνονήτου πένθους ὁ Θεὸς καταπαύων τὸν ἑαυτοῦ θεράποντα, φησί πρὸς αὐτόν, Ἔως ποτε σύ πενθεῖς ἐπὶ Σαοὺλ, καί ἐγὼ ἐξουδένωκα αὐτόν, τοῦ βασιλεύει ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ;

πβ'. Καί πάλιν Ἰερεμίας ὁ συμπαθέστατος, ὑπὲρ τοῦ λαοῦ τῶν Ἰουδαίων, περὶ τὴν πλάνην μανέντος τῶν δαιμονίων, (1297) οὐκ εἰσακούεται προσευχόμενος, οὐκ ἔχων εἰς προσευχῆς δύναμιν, τὴν ἀπὸ τῆς πλάνης τῶν ἀθέων Ἰουδαίων ἐπιστροφὴν. Ὅθεν τοῦ διακενῆς προσεύχεσθαι καί τοῦτο ἀπάγων ὁ Θεός, φησί, Καί σύ μὴ προσεύχου περὶ τοῦ λαοῦ τούτου, καί μὴ ἀξίου τοῦς ἐλεηθῆναι αὐτούς, καί μὴ εὐχου, καί μὴ προσέλθῃς μοι περὶ αὐτῶν ἔτι, ὅτι οὐκ εἰσακούσομαι.

πγ'. Πολλῆς ὄντως ἐστίν ἀβελτηρίας, ἵνα μὴ λέγω παραφροσύνης, δι' εὐχῆς δικαίων ἐπιζητεῖν σωτηρίαν, τὸν κατὰ διάθεσιν τοῖς ὀλεθρίοις ἡδομένον· κἀκείνων αἰτεῖσθαι συγχώρησιν, οἷς ἐγκαυχᾶται κατ' ἐνέργειαν προθέσει σπιλούμενος, δέον μὴ ἀργὴν εἶναι γίνεσθαι καί ἀκίνητον τοῦ δικαίου τὴν δέησιν, τὸν ταύτης δεόμενον, εἴπερ ἀληθῶς τοῖς πονηροῖς ἀπεχθάνεται· ἀλλ' ἐνεργόν ποιεῖν καί ἰσχυράν, ταῖς οἰκείαις ἀρεταῖς πτερουμένην, καί φθάνουσιν τὸν συγχώρησιν διδόναι τῶν πλημμεληθέντων δυνάμενον.

πδ'. Πολύ ισχύει τοῦ δικαίου ἢ δέησις, εἴτε ἐκ τοῦ ποιουμένου ταύτην δικαίου, εἴτε ἐκ τοῦ γίνεσθαι αὐτήν αἰτουμένου τόν δίκαιον, ἐνεργουμένη. Ὑπό μὲν γάρ τοῦ δικαίου ἐνεργουμένη, δίδωσιν αὐτῷ παρρησίαν πρὸς τόν δοῦναι δυνάμενον τὰ τῶν δικαίων αἰτήματα· ὑπό δέ τοῦ ταύτην αἰτουμένου τόν δίκαιον, τῆς προτέρας αὐτόν μοχθηρίας ἀφίστησι, μεταβάλλουσα πρὸς ἀρετήν αὐτῷ τήν διάθεσιν.

πε'. Τοῦ Ἀποστόλου εἰρηκότος, Ἐν ᾧ ἀγαλλιᾶσθε ὀλίγον ἄρτι, εἰ δέον ἐστὶ λυπηθέντας ὑμᾶς ἐν ποικίλοις πειρασμοῖς, πῶς τις λυπούμενος ἐν πειρασμοῖς δύναται ἀγαλλιᾶσθαι ἐν ᾧ λυπεῖται;

πστ'. Τήν λύπην διττήν οἶδε τῆς ἀληθείας ὁ λόγος· τήν μὲν, κατὰ ψυχὴν ἀφανῶς· τήν δέ, κατ' αἴσθησιν φανερώς συνισταμένην· καὶ τήν μὲν, ὅλον ψυχῆς τό βάθος περιλαμβάνουσαν, τῇ μάλιστα τῆς συνειδήσεως αἰκιζόμενον· τήν δέ, πᾶσαν τήν αἴσθησιν περιγράφουσαν, τῷ βάρει τῶν ἀλγεινῶν συστελλομένην τῆς φυσικῆς διαχύσεως· καὶ τήν μὲν, τῆς κατ' αἴσθησιν ἡδονῆς· τήν δέ, τῆς κατὰ ψυχὴν εὐφροσύνης τέλος ὑπάρχουσας· μᾶλλον δέ τήν μὲν, τῶν κατ' αἴσθησιν γνωμικῶν· τήν δέ, τῶν κατ' αὐτήν συμπέρασμα παρά γνώμην παθῶν τυγχάνουσας.

πζ'. Λύπη ἐστὶ, κατ' ἐμέ φάναι, διάθεσις ἡδονῶν ἐστερημένη· στέρησις δέ καθέστηκεν ἡδονῶν, πόνων ἐπαγωγή· πόνος δέ σαφῶς ἐστὶ, φυσικῆς ἕξεως ἔλλειψις ἢ ὑποχώρησις· ἔλλειψις δέ φυσικῆς ἐστὶν ἕξεως, πάθος τῆς κατὰ φύσιν ὑποκειμένης τῇ ἕξει δυνάμεως. Τό δέ πάθος τῆς κατὰ φύσιν ὑποκειμένης τῇ ἕξει δυνάμεως ἐστὶν, ὁ κατὰ τήν παράχρησιν τῆς φυσικῆς ἐνεργείας τρόπος· παράχρησις δέ τοῦ κατ' ἐνέργειαν τρόπου καθέστηκεν, ἢ πρό τό μή πεφυκός κατὰ φύσιν καὶ ὑφιστάμενον τῆς δυνάμεως κίνησις.

πη'. (1300) Τήν κατὰ ψυχὴν λύπης τέλος εἶναι φησι τῆς κατ' αἴσθησιν ἡδονῆς· ἐκ γάρ ταύτης συνίσταται λύπη ψυχῆς· ὥσπερ οὖν καὶ τῆς κατὰ ψυχὴν ἡδονῆς τέλος ἐστὶν ἢ κατὰ σάρκα λύπη· ψυχῆς γάρ εὐφροσύνη σαρκός γίνεται κόλασις [gu. illa 58, λύπη].

πι'. Διττήν τήν λύπην λέγει· τήν μὲν, περί τήν αἴσθησιν, κατὰ στέρησιν τῶν σωματικῶν ἡδονῶν συνισταμένην· τήν δέ, περί νοῦν κατὰ στέρησιν τῶν τῆς ψυχῆς ἀγαθῶν γινομένην. Διττοὺς δέ λέγει καὶ τοὺς πειρασμούς, τοὺς μὲν, ἐκουσίους· τοὺς δέ, ἀκουσίους. Καὶ τοὺς μὲν, ἐκουσίους, τῆς κατ' αἴσθησιν σωματικῆς εἶναι πατέρας· τῆς δέ κατὰ ψυχὴν λύπης [unus Reg. ὀδύνης] εἶναι γεννήτορας· μόνη γάρ πραχθεῖσα λυπεῖ [ed. ταπεινοῖ] τήν ψυχὴν ἢ ἀμαρτία· τοὺς δ' ἀκουσίους, οἵτινες ἐν τοῖς παρά γνώμην δείκνυνται πόνους, τῆς μὲν κατὰ ψυχὴν ἡδονῆς εἶναι πατέρας· τῆς δέ κατ' αἴσθησιν σωματικῆς λύπης εἶναι γεννήτορας.

τίσσ. ἀνοικ. ὁ. Ὡσπερ τήν λύπην διττήν, ὡς ἔφην, οἶδεν ὁ λόγος, οὕτω καὶ τῶν πειρασμῶν διττόν ἐπίσταται τόν τρόπον· τόν μὲν, κατὰ γνώμην· τόν δέ, παρά γνώμην· καὶ τόν μὲν, ἐκουσίων ἡδονῶν δημιουργόν, τόν δέ ἀκουσίων ὀδύνων ἐπακτικόν. Ὁ γάρ κατὰ γνώμην πειρασμός, τὰς κατὰ προαίρεσιν ἐκουσίους σαφῶς συνίστησιν ἡδονάς. Ὁ δέ παρά γνώμην, προδήλως τοὺς ἀκουσίους παρά προαίρεσιν ἐφίστησι πόνους· καὶ ὁ μὲν, τῆς κατὰ ψυχὴν, ὁ δέ, τῆς κατ' αἴσθησιν λύπης καθέστηκεν αἴτιος.

τίσσ. ἀνοικ. α'. Ὁ μὲν κατὰ γνώμην πειρασμός, τήν κατὰ ψυχὴν λύπην συνίστησι· τήν δέ κατ' αἴσθησιν δημιουργεῖ σαφῶς ἡδονήν, τήν δέ τῆς σαρκός λύπην ὑφίστησιν.

τίσσ. ἀνοικ. β'. Οἶμαι τόν Κύριον ἡμῶν καὶ Θεόν, πῶς δεῖ προσεύχεσθαι τοὺς οἰκείους διδάσκοντα μαθητάς, πρὸς τό, τό κατὰ γνώμην εἶδος τῶν πειρασμῶν ἀπεύχεσθαι [male edita, τοῦ εἶδους ἀπέχεσθαι], φάσκειν, Καὶ μὴ εἰσενέγκης ἡμᾶς εἰς πειρασμόν· τῶν ἡδονικῶν δηλονότι καὶ γνωμικῶν καὶ ἐκουσίων πειρασμῶν, μὴ ἐγκαταλειφθῆναι πείραν λαβεῖν εὐχεσθαι· τόν δέ μέγαν Ἰάκωβον τοῦ Κυρίου

λεγόμενον ἀδελφόν, πρὸς τὸ τῶν ἀκουσίων πειρασμῶν εἶδος, διδάσκοντα μὴ συστέλλεσθαι τοὺς ὑπὲρ ἀληθείας ἀγνωρίζομενους, φάναι, Πᾶσαν χαρὰν ἠγήσασθε, ἀδελφοί μου, ὅταν πειρασμοῖς περιπέσητε ποικίλοις, δηλονότι τοῖς ἀκουσίοις καὶ παρά γνώμην, καὶ πόνων ποιητικοῖς πειρασμοῖς. Καὶ δηλοῦσι σαφῶς, ἐκεῖ μὲν, ἐπάγων ὁ Κύριος, Ἄλλὰ ῥῆσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ· ἐνταῦθα δὲ ὁ μέγας Ἰάκωβος, Γινώσκοντες ὅτι τὸ δοκίμιον ὑμῶν τῆς πίστεως, κατεργάζεται ὑπομονήν· ἡ δὲ ὑπομονή, ἔργον τέλειον ἐχέτω, ἵνα ᾗτε τέλειοι καὶ ὀλόκληροι, ἐν μηδενὶ λειπόμενοι.

τέσσ. ἀνοικ. γ'. (1301) Ἴ μὲν Κύριος ἀπεύχεσθαι τοὺς ἐκουσίους ἡμᾶς δειδάσκει πειρασμούς, ὡς σαρκὸς μὴν, ἡδονῆς· ψυχῆς δέ, ποιητικούς ὀδύνης· ὁ δὲ μέγας Ἰάκωβος, ἐπὶ τοῖς ἀκουσίοις ἡμῖν παραινεῖ χαίρειν πειρασμοῖς, ὡς σαρκὸς μὲν ἡδονήν, ψυχῆς δὲ ὀδύνην ἀφαιρουμένοις.

τέσσ. ἀνοικ. δ'. Τέλειός ἐστιν, ὁ τοῖς ἐκουσίοις δι' ἐγκρατείας μαχόμενος, καὶ τοῖς ἀκουσίοις δι' ὑπομονῆς ἐγκαρτερῶν πειρασμοῖς· καὶ ὀλόκληρός ἐστιν, ὁ καὶ τὴν πρᾶξιν μετὰ γνώσεως, καὶ τὴν θεωρίαν οὐκ ἄπρακτον διανύων.

τέσσ. ἀνοικ. ε'. Διηρημένης εἰς ψυχὴν τε καὶ αἴσθησιν τῆς τε λύπης καὶ τῆς ἡδονῆς, ὁ τὴν τῆς ψυχῆς περιποιούμενος ἡδονήν, τὴν δὲ τῆς αἰσθήσεως μεθ' ὑπομονῆς καταδεχόμενος λύπην, δόκιμος γίνεται καὶ τέλειος καὶ ὀλόκληρος· δόκιμος μὲν, διὰ τὴν πείραν τῶν κατ' αἴσθησιν ἐναντίων· τέλειος δέ, ὡς τῆ κατ' αἴσθησιν ἡδονῆν τε καὶ λύπην δι' ἐγκρατείας καὶ ὑπομονῆς ἀνευδότης μαχόμενος· ὀλόκληρος δέ, ὡς τὰς μαχομένας ταῖς κατ' αἴσθησιν ἀλλήλαις ἀντικειμέναις διαθέσεσιν ἔξεις, ἐν τῇ σταθερότητι τῆς κατὰ τὸν λόγον ταυτότητος, ἀλωβήτους διαφυλάττων· φημί δὲ τὴν πρᾶξιν καὶ τὴν θεωρίαν, ἀλλήλαις συνεχόμενας, καὶ μηδεμίαν τῆς ἐτέρας διεζευγμένην· ἀλλὰ τὴν μὲν πρᾶξιν τῆς θεωρίας τὴν γνῶσιν διὰ τῶν τρόπων προφαίνουσιν· τὴν δὲ θεωρίαν, οὐχ ἦττον τοῦ λόγου τὴν ἀρετὴν τεθωρακισμένην τῆς πράξεως.

τέσσ. ἀνοικ. στ'. Ὁ λύπης καὶ ἡδονῆς σαρκὸς πείραν λαβὼν, λέγοιτ' ἂν δόκιμος· ὡς εὐχερείας καὶ δυσχερείας τῶν περὶ σάρκα πραγμάτων πεπειραμένος. Τέλειος δέ, ὁ τὴν ἡδονὴν τῆς σαρκὸς καὶ τὴν ὀδύνην τῆ τοῦ λόγου δυνάμει καταπαλαίσας· ὀλόκληρος δέ, ὁ τὰς κατὰ πρᾶξιν καὶ θεωρίαν ἔξεις, ἀτρέπτους τῇ περὶ τὸν θεῖον πόθον συντονίᾳ διατηρήσας.

τέσσ. ἀνοικ. ζ'. Τῆς μὲν κατὰ ψυχὴν λύπης ἐστί, διττός ὁ τρόπος· ὁ μὲν, ἐπὶ τοῖς οἰκείοις· ὁ δέ, ἐπὶ τοῖς ἀλλοτρίοις πλημμελήμασι συνιστάμενος. Αἰτία δὲ τῆς τοιαύτης λύπης, ἡ κατ' αἴσθησιν τοῦ λυπουμένου σαφῶς, ἢ τῶν δι' οὓς λυπεῖται καθέστηκεν ἡδονή. Κατὰ γὰρ τὸν ἀκριβῆ λόγον, οὐκ ἔστι παντελῶς ἀμαρτία σχεδὸν ἐν ἀνθρώποις, μὴ τῆς ψυχῆς πρὸς αἴσθησιν, ἡδονῆς ἕνεκεν ἀλόγιστον σχέσιν, ἀρχὴν τῆς οἰκείας γενέσεως ἔχουσα. Τῆς δὲ κατὰ ψυχὴν ἡδονῆς αἰτία, προδήλως ἐστίν, ἡ κατ' αἴσθησιν τοῦ ἐπὶ ταῖς οἰκείαις ἢ ταῖς ἀλλοτρίαις ἀρεταῖς ἡδομένου τε καὶ χαίροντος λύπη. Κατὰ γὰρ τὸν ἀκριβῆ λόγον, οὐκ ἔστιν ἀρετὴ σχεδὸν ἐν ἀνθρώποις, μὴ τῆς ψυχῆς πρὸς αἴσθησιν λελογισμένην ἀποδιάθεσιν, ἀρχὴν τῆς οἰκείας γενέσεως ἔχουσα.

τέσσ. ἀνοικ. η'. Χωρὶς τῆς κατὰ ψυχὴν ἐμπαθοῦς πρὸς αἴσθησιν σχέσεως, οὐκ ἔστιν ἐν ἀνθρώποις παντελῶς ἀμαρτία· πάσης δὲ λύπης συνισταμένης κατὰ ψυχὴν, ἡδονὴ σαρκὸς προηγείται.

τέσσ. ἀνοικ. θ'. Γένεσις ἀρετῆς ἐστὶν ἀληθής, ἡ πρὸς τὴν σάρκα τῆς ψυχῆς ἐκουσίως ἀλλοτρίωσις· εὐφραίνει δὲ ψυχὴν πνευματικῶς, ὁ τοῖς ἐκουσίοις τὴν σάρκα πόνοις δαμάζων.

ρ'. (1304) Τῆς ψυχῆς ὑπὲρ ἀρετῆς πρὸς τὴν αἴσθησιν ἀποδιάτον κτησαμένης, ἐξανάγκης ἢ αἰσθησις ἐν πόνοις ἔσται, τὴν τῶν ἡδέων ἐπινοητικὴν συνημμένην αὐτῇ κατὰ τὴν γνωμικὴν σχέσιν, τῆς ψυχῆς οὐκ ἔχουσα δύναμιν· τούναντίον δέ, τὴν

μέν τῶν αὐτῆς φυσικῶν ἡδονῶν ἐπανάστασιν, δι' ἐγκρατείας ἀνδρικῶς ἀπορῥαπίζουσιν· πρὸς δέ τὴν τῶν παρά φύσιν καὶ ἀκουσίων πόνων ἐπαγωγὴν, διὰ τῆς ὑπομονῆς, ἀμείλικτον παντελῶς διαμένουσιν, καὶ τῆς κατ' ἀρετὴν θεοπρεποῦς ἀξίας τε καὶ δόξης διὰ τὴν ἀνυπόστατον ἡδονὴν οὐκ ἐξισταμένην, καὶ πρὸς τὴν τῶν πόνων ἀντίληψιν φειδοῖ τῆς σαρκός διὰ τὴν ὀδυνῶσαν αἴσθησιν, τοῦ ὕψους τῶν ἀρετῶν οὐκ ἀποπίπτουσιν. Τῆς δέ κατ' αἴσθησιν λύπης αἰτία καθέστηκεν, ἢ πρὸς τὰ κατὰ φύσιν τῆς ψυχῆς παντελῆς ἀσχολία. Τὴν δέ κατ' αἴσθησιν ἡδονὴν, ἢ παρά φύσιν ἐνέργεια τῆς ψυχῆς προδήλως ὑφίστησιν, ἄλλην ἀρχὴν ἔχειν οὐ δυναμένην συστάσεως, ἢ τὴν ψυχῆς τῶν κατὰ φύσιν ἀπόθεσιν.

ΕΚΑΤΟΝΤΑΣ ΤΕΤΑΡΤΗ.

α'. Ἐπινοητικὴν οἶδε τὴν νοεράν τῆς ψυχῆς δύναμιν· ἥτις χωριζομένη τῆς κατ' αἴσθησιν σχέσεως, ἔρημον τῆς πρὸς ἡδονὴν τὴν σάρκα καταλιμπάνει προνοίας, κατὰ τὴν ἐν γνώμῃ σχέσιν, οὐδέ τὴν ὀδύνην τῆς σαρκός ἀνεχομένη παραμυθεῖσθαι, διὰ τὴν ἐν σχέσει τῆς γνώμης πρὸς τὰ θεῖα ὀλικὴν σχολήν.

β'. Νοῦς καὶ αἴσθησις ἀντικειμένην ἔχουσι πρὸς ἄλλήλα τὴν κατὰ φύσιν ἐνέργειαν, διὰ τὴν τῶν αὐτοῖς ὑποκειμένων ἀκροτάτην διαφορὰν καὶ ἐτερότητα. Ὁ μὲν γάρ, ὑποκειμένης ἔχει τὰς νοητάς καὶ ἀσωμάτους οὐσίας, ὧν ἀσωμάτως ἀντιλαμβάνεσθαι [gg ad Thalass. g. 58, ὧν κατ' οὐσίαν ἀντιλαμ.] πέφυκεν· ἡ δέ, τὰς αἰσθητάς καὶ σωματικὰς φύσεις, ὧν καὶ αὐτὴ φυσικῶς ἀντιλαμβάνεται.

γ'. Ἡ τῆς ψυχῆς τῶν κατὰ φύσιν ἀπόθεσις, τῆς κατ' αἴσθησιν ἡδονῆς ἀρχὴ γίνεσθαι πέφυκε. Τῆς γάρ ψυχῆς περὶ τὰ κατὰ φύσιν ἀγαθὰ πονουμένης, οὐκ ἔστιν ἡ τὸν κατ' αἴσθησιν τῆς ἡδονῆς τρόπον ἐφευρίσκουσα δύναμις.

δ'. Ἐνθα λόγος προκαθηγεῖται τῆς αἰσθήσεως κατὰ τὴν τῶν ὀρατῶν θεωρίαν, πάσης ἐστέρηται τῆς κατὰ φύσιν ἢ σάρξ ἡδονῆς, οὐκ ἔχουσα τὴν αἴσθησιν ἄφετον καὶ τῶν λογικῶν ἀπολελυμένην δεσμῶν, εἰς ὑπηρεσίαν τῶν κατ' αὐτὴν ἡδονῶν. Ὅθεν καὶ ἐξανάγκης κρατοῦντος τοῦ ἐν ἡμῶν λόγου, ἢ πρὸς ἀρετὴν αὐτῶ δουλωθεῖσα βασανίζεται σάρξ.

ε'. (1305) Ὁ νοῦς ἅμα τὴν αἴσθησιν οἰκείαν κατὰ φύσιν ἡγήσεται δύναμιν, ταῖς τῶν αἰσθητῶν ἐπιπλεκόμενος ἐπιφανείας, ἐπινοεῖται τὰς σαρκικὰς ἡδονάς, οὐκ ἰσχυρὸς τῶν ὀρατῶν διαβῆναι τὴν φύσιν, τῇ πρὸς τὴν αἴσθησιν ἐμπαθεῖ σχέσει κατασχεθεῖς.

στ'. Εἰ οὐκ ἔστι δυνατόν πρὸς τὰ συγγενῆ νοητὰ τὸν νοῦν διαβῆναι, δίχα τῆς τῶν διὰ μέσου προβεβλημένων αἰσθητῶν θεωρίας· ταύτην δέ γενέσθαι, παντελῶς ἀμήχανον χωρὶς τῆς αὐτῶ μὲν συγκειμένης, τοῖς αἰσθητοῖς δέ κατὰ φύσιν συγγενοῦς αἰσθήσεως· εἰκότως εἰ μὲν προβαλὼν ἐνσχεθῆ ταῖς ἐπιφανείαις τῶν ὀρατῶν, ἐνέργειαν εἶναι φυσικὴν τὴν συγκειμένην οἰόμενος αἴσθησιν, τῶν μὲν κατὰ φύσιν ἐκπέπτωκε νοητῶν· τῶν δέ παρά φύσιν ἀμφοῖν ταῖν χεροῖν, ὃ δὴ λέγεται, ἐπελάβετο σωματῶν· οἷς παρά τὸν λόγον ἐνεργούμενος, διὰ τὴν αὐτὸν ἐκνικήσασαν αἴσθησιν, τῆς μὲν κατὰ ψυχὴν λύπης γεννήτωρ καθίσταται, συχναῖς ταῖς κατὰ συνείδησιν μάστιξιν αἰκίζόμενος· τῆς δέ κατ' αἴσθησιν ἡδονῆς ἀρίδηλος γίνεται ποιητής, ταῖς ἐπινοίαις τῶν περιποιητικῶν τρόπων τῆς σαρκός λιπαινόμενος. Εἰ δέ τὴν πρὸς αἴσθησιν, ἅμα τῇ προσβολῇ τῶν ὀρωμένων διατεμῶν ἐπιφάνειαν, τοὺς πνευματικούς τῶν ὄντων καθαρούς τῶν ἐπ' αὐτοῖς σχημάτων θεάσεται λόγους, τὴν μὲν τῆς ψυχῆς ἡδονὴν κατειργάσατο, μηδενὶ τῶν αἰσθητῶν θεωρουμένων

κρατουμένης, τήν δέ τῆς αἰσθήσεως συνεστήσατο λύπην, πάντων κατά φύσιν τῶν αἰσθητῶν ἔστερημένης.

ζ'. Ἐπειδή τήν μέν τῆς ψυχῆς λύπην, ἤγουν τόν πόνον (ταυτόν γάρ ἀλλήλοις ἀμφοτέρα), ἢ κατ' αἴσθησιν ἡδονήν συνίστησι· τήν δέ τῆς αἰσθήσεως λύπην, ἤγουν τόν πόνον, ἢ κατα ψυχὴν ποιεῖν ἡδονήν πέφυκεν, εἰκότως ὁ τῆς κατ' ἐλπίδα ζωῆς τοῦ Θεοῦ καί Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' ἀναστάσεως νεκρῶν εἰς κληρονομίαν ἄφθαρτον καί ἀμίαντον καί ἀμάραντον τετηρημένην ἐν οὐρανοῖς, ἐφιέμενος, κατά μέν τήν ψυχὴν ἀγαλλίασιν ἔχει, χαράν ἀνεκλάλητον, διηνεκῶς τῇ τῶν μελλόντων ἐλπίδι γαννύμενος ἀγαθῶν· κατά δέ τήν σάρκα καί τήν αἴσθησιν, ἤγουν τούς ἐκ τῶν ποικίλων πειρασμῶν ἐπιγινόμενους αὐτῇ πόνους, καί τὰς ἐπ' αὐτοῖς ὀδύνας. Πάση γάρ ἀρετῇ, ἡδονή καί πόνος παρέπεται· πόνος μέν σαρκός, ἔστερημένης τῆς προσηνοῦς καί λειοτέρας αἰσθήσεως· ἡδονή δέ ψυχῆς, παντός αἰσθητοῦ καθαροῖς ἐντρύφωσης τοῖς ἐν πνεύματι λόγοις.

η'. Δέον ἐστί τόν νοῦν κατά τήν παροῦσαν ζωὴν (τοῦτο γάρ μοι νοεῖται, τό νῦν), κατά σάρκα λυπούμενον, διά τούς πολλούς πόνους τῶν ὑπέρ ἀρετῆς αὐτῷ προσαγομένων πειρασμῶν, αἰεὶ χαίρειν κατά ψυχὴν, καί ἠδεσθαι διά τήν ἐλπίδα τῶν αἰώνιων ἀγαθῶν, κἄν ἔχη καταπονουμένην τήν αἴσθησιν. Οὐ γάρ ἄξια τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ πρός τήν μέλλουσαν δόξαν ἀποκαλύπτεσθαι εἰς ἡμᾶς, φησὶν ὁ θεῖος Ἀπόστολος.

θ'. Ψυχῆς, ἢ σάρξ, ἀλλ' οὐ σαρκός ἢ ψυχῆ· τοῦ γάρ κρείττονος, φησί, τό ἦττον, ἀλλ' οὐ τοῦ ἦττονος τό κρείττον. (1308) Οὐκοῦν, ἐπειδή τῇ σαρκὶ διά τήν παράβασιν ἐνεφύρη τῆς ἀμαρτίας ὁ νόμος, ὅπερ ἐστίν ἢ κατ' αἴσθησιν ἡδονή, δι' ἣν διά πόνων κατεκρίθη τῆς σαρκός ὁ θάνατος, εἰς τήν τοῦ νόμου τῆς σαρκός ἀναίρεσιν ἐπινενοημένος, ὁ διαγνούς ὅτι διά τήν ἀμαρτίαν εἰς τήν αὐτῆς ἀναίρεσιν ἐπεισηλθεν ὁ θάνατος, αἰεὶ χαίρουσαν ἔχει τήν ψυχὴν, διά πόνων ποικίλων θεωμένην ἀπογινόμενον τῆς οἰκείας σαρκός τόν νόμον τῆς ἀμαρτίας, πρός ὑποδοχὴν τῆς μελλούσης ἐν πνεύματι μακαρίας ζωῆς, ἥς ἄλλως οὐκ ἔστι τυχεῖν, μή πρότερον κενωθέντος ὡς ἐξ ἀγγείου τινός τῆς σαρκός ἐν τῇ παρουσίᾳ ζωῆς, κατά τήν πρός αὐτὴν σχέσιν τῆς γνώμης, τοῦ νόμου τῆς ἀμαρτίας.

ι'. Ὁ τῇ ἀρετῇ κατά σάρκα διά τούς πόνους λυπούμενος, ἐν αὐτῇ χαίρει τῇ ἀρετῇ κατά ψυχὴν, ὡς παροῦσαν θεώμενος τήν τῶν μελλόντων εὐπρέπειαν· ὑπέρ ἧς, κατά τόν μέγαν Δαβίδ, τῇ κατά γνώμην ἀπογενέσει τῆς σαρκός, καθ' ἐκάστην ἀποθνήσκει τήν ἡμέραν, ὁ κατά τήν τῆς ψυχῆς ἐν πνεύματι γένεσιν αἰεὶ καινιζόμενος, ἄτε δὴ καί τήν ἡδονὴν ἔχων σωτήριον, καί τήν λύπην ὠφέλιμον. Λύπην γάρ φαμεν, οὐ τήν παράλογον καί τῶν πολλῶν, ἐπί στερήσει παθῶν ἢ πραγμάτων ὑλικῶν τήν ψυχὴν βασανίζουσαν, ὡς τὰς ὀρμάς παρά φύσιν ἐφ' ἃ μή δεῖ, καί τὰς ἀποφυγὰς ἀφ' ὧν μή δεῖ ποιουμένων· ἀλλά τήν λελογισμένην, καί τοῖς τὰ θεῖα σοφοῖς ἐγκριθεῖσαν, καί τό παρόν κακόν ὑποσημαίνουσαν· παρόν γάρ κακόν, φασὶν εἶναι τήν λύπην, συνισταμένην μέν κατά ψυχὴν, ὅταν ἢ κατ' αἴσθησιν ἡδονή τῆς λογικῆς κρατῆ διακρίσεως· ὑφισταμένην δέ κατ' αἴσθησιν, ὅταν τῆς ψυχῆς κατ' ἀρετὴν ἀκωλύτως ὁ δρόμος ἀνύηται· τοσοῦτον ἐπάγων τῇ αἰσθήσει τούς πόνους, ὅσον ἡδονὴν ἐμποιεῖ καί χαράν τῇ ψυχῇ, τῷ Θεῷ προσαγομένη, διά τῆς συγγενοῦς κατ' ἀρετὴν τε καί γνῶσιν ἐλλάμψεως.

ια'. Ἡδονὴν λέγει σωτήριον, τήν ἐπ' ἀρετῇ χαράν τῆς ψυχῆς· ὠφέλιμον δέ λύπην, τήν ὑπέρ ἀρετῆς ὀδύνην τῆς σαρκός. Ὁ γοῦν πάθει προστετηκῶς καί πράγμασιν, ἐφ' ἃ μή δεῖ τὰς ὀρμάς ποιεῖται· καί ὁ τὰς ποιητικὰς τῆς τῶν παθῶν καί τῶν πραγμάτων στερήσεως συμβάσεις οὐκ ἀσπαζόμενος, ἀφ' ὧν μή δεῖ τὰς ἀποφυγὰς ποιεῖται.

ιβ'. Ούτε ἡ θεία χάρις ἐνεργεῖ φωτισμούς γνώσεως, οὐκ ὄντος τοῦ κατὰ δύναμιν φυσικὴν δεχομένου τὸν φωτισμόν· οὔτε μὴν τὸ δεκτικὸν δίχα τῆς χορηγούσης χάριτος, τὸν φωτισμόν ἐνεργεῖ γνώσεως.

ιγ'. Οὔτε ἡ χάρις τοῦ παναγίου Πνεύματος ἐνεργεῖ σοφίαν ἐν τοῖς ἀγίοις, χωρὶς τοῦ ταύτην δεχομένου νοός· οὔτε γινώσιν χωρὶς τῆς δεκτικῆς τοῦ λόγου δυνάμεως· οὔτε πίστει ἄνευ τῆς κατὰ νοῦν καὶ λόγον τῶν μελλόντων καὶ πᾶσι τέως ἀδήλων πληροφορίας· οὔτε ἰαμάτων χαρίσματα, δίχα τῆς κατὰ φύσιν φιλανθρωπίας· οὔτε τι ἕτερον τῶν λοιπῶν χαρισμάτων, (1309) χωρὶς τῆς ἐκάστου δεκτικῆς ἕξεως τε καὶ δυνάμεως· οὔτε μὴν πάλιν ἐν τῶν ἀπρηθμημένων ἄνθρωπος κτήσεται κατὰ δύναμιν φυσικὴν, δίχα τῆς χορηγούσης ταῦτα θείας δυνάμεως. Καὶ δηλοῦσι τοῦτο σαφῶς πάντες ἅγιοι, μετὰ τὰς ἀποκαλύψεις τῶν θείων, ζητοῦντες τῶν ἀποκαλυφθέντων τούς λόγους.

ιδ'. Ὁ δίχα πάθους αἰτῶν, λαμβάνει τὴν τοῦ ἐνεργεῖν δύνασθαι χάριν κατὰ τὴν πρᾶξιν τὰς ἀρετάς· καὶ ὁ ζητῶν ἀπαθῶς, εὕρισκει κατὰ τὴνφυσικὴν ἀπαθῶς τὴν ἐν τοῖς οὔσιν ἀλήθειαν· καὶ ὁ κρούων ἀπαθῶς τὴν θύραν τῆς γνώσεως, ἀκωλύτως εἰς τὴν ἀπόκρυφον τῆς μυστικῆς θεολογίας ἐλεύσεται χάριν.

ιε'. Ὁ ἀπαθῶς τὰ θεῖα ζητῶν, πάντως λήψεται τὸ ζητούμενον. Ὁ δὲ μετὰ τινος πάθους ζητῶν, ἀποτεύξεται τοῦ ζητουμένου. Φησί γάρ, Αἰτεῖτε, καὶ οὐ λαμβάνετε, διότι κακῶς αἰτεῖτε.

ιστ'. Ζητεῖ ἐν ἡμῖν τὴν τῶν ὄντων γινώσιν τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶ ἐρευνᾷ· ἀλλ' οὐκ ἑαυτῷ ζητεῖ τὸ ζητούμενον, ὅτι Θεός, καὶ πάσης ἐπέκεινα γνώσεως· ἀλλ' ἡμῖν τοῖς δεομένοις τῆς γνώσεως· ὥσπερ ἀμέλει καὶ ὁ Λόγος γίνεται σὰρξ, οὐχ ἑαυτῷ, ἀλλ' ἡμῖν τὸ διὰ τῆς σαρκὸς ἐξανύων μυστήριον. Ὡς γάρ χωρὶς σαρκὸς νοερῶς ἐψυχωμένης, οὐκ ἐνήργει θεοπρεπῶς τὰ κατὰ φύσιν ὁ Λόγος τῆς σαρκὸς, οὕτως οὐδέ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐν τοῖς ἀγίοις ἐνεργεῖ τὰς γνώσεις τῶν μυστηρίων, χωρὶς τῆς κατὰ φύσιν ζητούσης τε καὶ ἐρευνώσης τὴν γινώσιν δυνάμεως.

ιζ'. Ὡσπερ οὐκ ἔστι χωρὶς ἡλιακοῦ φωτός ὀφθαλμόν ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν αἰσθητῶν, οὕτω δίχα πνευματικοῦ φωτός νοῦς ἀνθρώπινος οὔποτ' ἂν δέξεται θεωρίαν πνευματικὴν. Τὸ μὲν γάρ αἰσθητὸν φῶς, κατὰ φύσιν φωτίζει τὴν αἴσθησιν πρὸς τὴν τῶν σωματικῶν ἀντίληψιν· τὸ δὲ πνευματικόν, πρὸς τὴν θεωρίαν τὸν νοῦν καταυγάζει πρὸς κατανόησιν τῶν ὑπὲρ αἴσθησιν.

ιη'. Τὰς μὲν ζητητικὰς τε καὶ ἐρευνητικὰς [gu. 59 kd Thalass. ἐξερευνητ.] τῶν θείων δυνάμεις οὐσιωδῶς ἔχει καταβεβλημένας αὐτῇ παρά τοῦ Κτίσαντος κατ' αὐτὴν τὴν εἰς τὸ εἶναι πάροδον, ἢ τῶν ἀνθρώπων φύσις· τὰς δὲ τῶν θείων ἀποκαλύψεις, κατὰ χάριν ἢ τοῦ παναγίου Πνεύματος ἐποικητῶσα ποιεῖται δύναμις. Ἐπειδὴ δὲ κατ' ἀρχὰς διὰ τῆς ἁμαρτίας, τῇ φύσει τῶν ὀρατῶν ταύτας ὁ πονηρὸς προσήλωσε τὰς δυνάμεις, καὶ οὐκ ἦν ὁ συνιών ἢ ἐκζητῶν τὸν Θεόν, πάντων τῶν μετεληφότων τῆς φύσεως, τὴν νοεράν τε καὶ λογικὴν δύναμιν ἐχόντων περιγεγραμμένην τῇ ἐπιφανείᾳ τῶν αἰσθητῶν, καὶ μηδεμίαν κεκτημένων ἔννοιαν τῶν ὑπὲρ αἴσθησιν, εἰκότως ἢ τοῦ παναγίου Πνεύματος χάρις, τοῖς μὴ κατὰ πρόθεσιν ἐνδιαθέτως ὑπὸ τὴν ἀπάτην γενομένοις, τῶν ὑλικῶν ἀφηλώσασα, τὴν προσηλωμένην (1312) ἀποκατέστησεν δύναμιν· ἦν καθαρὰν ἀπολαβόντες διὰ τῆς χάριτος, πρῶτον ἐζήτησαν καὶ ἠρεύνησαν, καὶ οὕτως ἐξεζήτησαν καὶ ἐξηρεύησαν, διὰ τῆς αὐτῆς δηλαδὴ τοῦ Πνεύματος χάριτος.

ιθ'. Σωτηρία δηλαδὴ ψυχῶν, κυρίως ἐστὶ, τὸ τέλος τῆς πίστεως. Τέλος δὲ πίστεως ἐστίν, ἢ τοῦ πιστευθέντος ἀληθῆς ἀποκάλυψις. Ἀληθῆς δὲ τοῦ πιστευθέντος ἐστὶν ἀποκάλυψις, ἢ κατὰ ἀναλογίαν τῆς ἐν ἐκάστῳ πίστεως ἄρρητος τοῦ πεπιστευμένου περιχώρησις. Περιχώρησις δὲ τοῦ πεπιστευμένου καθέστηκεν, ἢ πρὸς τὴν ἀρχὴν κατὰ τὸ τέλος τῶν πεπιστευκῶν ἐπάνοδος. Ἡ δὲ πρὸς τὴν οἰκείαν

ἀρχὴν κατὰ τὸ τέλος τῶν πεπιστευκότων ἐπάνοδος ἐστίν, ἢ τῆς ἐφέσεως πλήρωσις. Ἐφέσεως δὲ πλήρωσις ἐστίν, ἢ περὶ τὸ ἐφετόν τῶν ἐφιεμένων ἀεικίνητος στάσις. Ἀεικίνητος δὲ στάσις περὶ τὸ ἐφετόν τῶν ἐφιεμένων ἐστίν, ἢ τοῦ ἐφετοῦ διηνεκῆς τε καὶ ἀδιάστατος ἀπόλαυσις. Ἀπόλαυσις δὲ διηνεκῆς τε καὶ ἀδιάστατος τοῦ ἐφετοῦ, ἢ τῶν ὑπὲρ φύσιν θείων καθέστηκε μέθεξις. Μέθεξις δὲ τῶν ὑπὲρ φύσιν θείων ἐστίν, ἢ πρὸς τὸ μετεχόμενον τῶν μετεχόντων ὁμοίωσις. Ἡ δὲ πρὸς τὸ μετεχόμενον τῶν μετεχόντων ὁμοίωσις ἐστίν, ἢ κατ' ἐνέργειαν πρὸς αὐτὸ τὸ μετεχόμενον τῶν μετεχόντων δι' ὁμοιότητος ἐνδεχομένη ταυτότης. Ἡ δὲ τῶν μετεχόντων ἐνδεχομένη κατ' ἐνέργειαν δι' ὁμοιότητος ταυτότης, ἢ δι' ὁμοιότητος πρὸς τὸ μετεχόμενόν ἐστι θέωσις τῶν ἀξιουμένων θεώσεως.

κ'. Οὐκ ἔχει ἡ φύσις τῶν ὑπὲρ φύσιν τοὺς λόγους, ὥσπερ οὐδὲ τῶν παρὰ φύσιν τοὺς νόμους. Ὑπὲρ φύσιν δὲ λέγω, τὴν θείαν καὶ ἀνενόητον ἡδονὴν, ἣν ποιεῖν πέφυκεν ὁ Θεὸς φύσει, κατὰ χάριν τοῖς ἀξίοις ἐνούμενος· παρὰ φύσιν δὲ, τὴν κατὰ στέρησιν ταύτης συνισταμένην ἀνεκκάλητον ὀδύνην, ἣν ποιεῖν εἴωθεν ὁ Θεὸς φύσει, παρὰ τὴν χάριν τοῖς ἀναξίοις ἐνούμενος. Κατὰ γὰρ τὴν ὑποκειμένην ἐκάστω ποιότητα τῆς διαθέσεως, ὁ Θεὸς τοῖς πᾶσιν ἐνούμενος, ὡς οἶδεν αὐτός, τὴν αἴσθησιν ἐκάστω παρέχεται, καθὼς ἐστίν ἕκαστος ὑφ' ἑαυτοῦ διαπεπλασμένος, πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ πάντως πᾶσιν ἐνωθησομένου κατὰ τὸ πέρασ τῶν αἰώνων.

κα'. (1313) Τοὺς ἐκζητοῦντας ἐν πνεύματι τὴν τῶν ψυχῶν σωτηρίαν, καὶ ἐξερευνῶντας τοὺς ταύτης πνευματικούς τῆς σωτηρίας λόγους τε καὶ τρόπους, ὀδηγεῖ πρὸς κατανόησιν τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, οὐκ ἐὼν ἀκίνητον αὐτοῖς μένειν, καὶ ἀνενέργητον τὴν δι' ἧς τὰ θεῖα ἐκζητεῖν πεφύκασι [unus Reg. πεφύκαμεν] δύναμιν.

κβ'. Πρῶτόν τις ζητεῖ τῇ προαιρέσει νεκρῶσαι τὴν ἁμαρτίαν, καὶ τὴν προαίρεσιν τῇ ἁμαρτίᾳ· καὶ οὕτως ἐρευνᾷ, πῶς δεῖ καὶ ποίῳ τρόπῳ νεκρῶσαι ταύτας ἀλλήλαις. Καὶ πάλιν μετὰ τὴν τούτων ἀλλήλαις τελείαν νέκρωσιν, ζητεῖ τὴν κατ' ἀρετὴν τῆς προαιρέσεως, καὶ τῆς ἀρετῆς τὴν κατὰ προαίρεσιν ζωὴν· καὶ οὕτως ἐρευνᾷ, πῶς δεῖ καὶ ποίῳ τρόπῳ τὴν ἐν ἀλλήλαις τούτων δημιουργῆσαι ζωὴν. Ἔστιν οὖν ὡς ἐν ὀρισμῷ λαβεῖν, ἢ μὲν ζήτησις, ὄρεξις καταθυμίου τινός· ἢ δὲ ἐρεύνησις, τρόπος τῆς πρὸς τὸ καταθύμιον ὀρέξεως ἀνυστικός.

κγ'. Δεῖ ὡς ἀληθῶς τὸν σωθησόμενον, μὴ μόνον τῇ προαιρέσει νεκρῶσαι τὴν ἁμαρτίαν, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν προαίρεσιν τῇ ἁμαρτίᾳ· καὶ μὴ μόνον ἀναστήσαι τῇ ἀρετῇ τὴν προαίρεσιν, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τῇ προαιρέσει τὴν ἀρετὴν· ἵνα νεκρά νεκρᾶς, ὅλη ὅλης τῆς ἁμαρτίας διαιρεθεῖσα μὴ αἰσθάνηται, καὶ ζῶσα ζώσης, ὅλη ὅλης τῆς ἀρετῆς ἐπαισθάνηται, καθ' ἐνωσιν ἀδιάστατον ἢ προαίρεσις. Ὁ γὰρ νεκρῶσας τῇ ἁμαρτίᾳ τὴν προαίρεσιν, σύμφυτος γέγονε τῷ ὁμοιώματι τοῦ θανάτου τοῦ Χριστοῦ· καὶ ὁ ταύτην ἀναστήσας τῇ δικαιοσύνῃ, σύμφυτος γέγονε καὶ τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ.

κδ'. Ἡ ἁμαρτία καὶ ἡ προαίρεσις νεκρούμεναι ἀλλήλαις, διπλῆν ἔχουσι πρὸς ἀλλήλας τὴν ἀναισθησίαν. Καὶ ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ προαίρεσις, ἀλλήλαις ἔχουσαι τὴν ζωὴν, διπλῆν ἔχουσι τὴν αἴσθησιν.

κε'. Θεὸς ὑπάρχων φύσει καὶ ἄνθρωπος ὁ Χριστός, ὑφ' ἡμῶν ὡς Θεὸς ὑπὲρ φύσιν χάριτι κληρονομεῖται, κατὰ τὴν ἄρρητον μέθεξιν· καὶ δι' ἡμᾶς ἐν εἴδει τῷ καθ' ἡμᾶς ὡς ἄνθρωπος ἡμᾶς οἰκειούμενος, ἑαυτὸν κληρονομεῖ σὺν ἡμῖν κατὰ τὴν ἀνενόητον συγκατάβασιν· ὃν τῷ πνεύματι μυστικῶς οἱ ἅγιοι προθεωρήσαντες, ἐδιδάχθησαν ὡς χρὴ τῆς κατὰ τὸ μέλλον φανησομένης διὰ τὴν ἀρετὴν ἐν Χριστῷ δόξης, τὰ εἰς αὐτόν ὑπὲρ ἀρετῆς κατὰ τὸ παρόν προκαθηγεῖσθαι παθήματα.

κστ'. Ὁ μὲν νοῦς κατὰ μόνην τὴν ἔφεσιν ἀγνώστως πρὸς τὴν τῶν ὄντων αἰτίαν κινούμενος, ζητεῖ μόνον· ὁ δὲ λόγος, τοὺς ἐν τοῖς οὖσιν ἀληθεῖς ποικίλως ἐφοδεύων ἐρευνᾷ λόγους.

κζ'. Ζήτησις ἐστὶν ἡ τοῦ νοῦ πρώτη τε καὶ ἀπλή πρὸς τὴν ἰδίαν αἰτίαν μετ' ἐφέσεως κίνησις· ἐρεύνησις δὲ ἐστὶν, ἡ πρώτη τε καὶ ἀπλή τοῦ λόγου περὶ τὴν ἰδίαν αἰτίαν μετὰ τινος ἐννοίας διάκρισις. Ἐκζήτησις δὲ πάλιν ἐστὶν, ἡ τοῦ νοῦ κατ' ἐπιστήμην γνωστικὴ πρὸς τὴν ἰδίαν αἰτίαν μετὰ τινος ζεύσεως ἐφέσεως κίνησις· ἐξερεύνησις δὲ ἐστὶν, ἡ τοῦ λόγου κατ' ἐνέργειαν τῶν ἀρετῶν περὶ τὴν ἰδίαν αἰτίαν μετὰ τινος ἔμφρονος καὶ σοφῆς ἐννοίας γινομένη διάκρισις.

κη'. (1316) Οἱ ἅγιοι καὶ θεῖοι προφηταί, περὶ τῆς σωτηρίας τῶν ψυχῶν ἐκζητήσαντές τε καὶ ἐξερευνήσαντες, διάπυρον εἶχον καὶ ζέουσαν μετ' ἐπιστήμης καὶ γνώσεως πρὸς τὸν Θεόν τὴν τοῦ νοῦ κατ' ἔφεσιν κίνησιν, καὶ ἔμφρονα καὶ σοφὴν τὴν τοῦ λόγου κατὰ τὴν ἐνέργειαν τῶν θείων διάκρισιν· οὓς οἱ μιμούμενοι, μετὰ γνώσεως καὶ ἐπιστήμης τὴν τῶν ψυχῶν ἐκζητοῦσι σωτηρίαν, καὶ μετὰ φρονήσεως καὶ σοφίας ἐξερευνῶντες, μετέρχονται τὴν ἐν τοῖς θείοις ἔργοις διάκρισιν.

κθ'. Διττὴν οἶδε τὴν τῶν θείων γνώσιν ὁ λόγος, τὴν μὲν, σχετικὴν, ὡς ἐν λόγῳ μόνῳ κειμένην καὶ νοήμασι, καὶ τὴν κατ' ἐνέργειαν τοῦ γνωσθέντος διὰ πείρας οὐκ ἔχουσαν αἴσθησιν, δι' ἧς κατὰ τὴν παροῦσαν ζωὴν οἰκονομοῦμεθα· τὴν δέ, κυρίως ἀληθινὴν, ἐπὶ μόνῃ τῇ πείρᾳ, κατ' ἐνέργειαν δίχα λόγου καὶ νοημάτων, ὅλην τοῦ γνωσθέντος κατὰ χάριν μεθέξει παρεχομένην τὴν αἴσθησιν, δι' ἧς κατὰ τὴν μέλλουσαν λῆξιν, τὴν ὑπὲρ φύσιν ὑποδεχόμεθα θέωσιν ἀπαύστως ἐνεργουμένην. Καὶ τὴν μὲν σχετικὴν, ὡς ἐν λόγῳ κειμένην καὶ τοῖς νοήμασι, κινητικὴν εἶναι φασι, τῆς πρὸς τὴν μεθέξει κατ' ἐνέργειαν γνώσιν ἐφέσεως· τὴν δέ κατ' ἐνέργειαν, διὰ τῆς πείρας μεθέξει παρεχομένην τοῦ γνωσθέντος τὴν αἴσθησιν [male edita, ἔφεσιν, cupiditatem], ἀφαιρετικὴν εἶναι τῆς ἐν λόγῳ κειμένης καὶ νοήμασι γνώσεως.

λ'. Διττὴν εἶναι λέγειν τὴν γνώσιν, τὴν μὲν, ἐν λόγῳ κειμένην καὶ θείοις νοήμασι, κατ' εἶδος παροῦσαν τὴν αἴσθησιν τῶν νοηθέντων οὐκ ἔχουσαν· τὴν δέ, κατ' ἐνέργειαν μόνῃν ἔχουσαν, δίχα λόγου καὶ νοημάτων τῶν ἀληθῶν τὴν κατ' εἶδος ἀπόλαυσιν. Ἐπειδὴ γάρ διὰ γνώσεως ὁ λόγος τὸ γνωστόν πέφυκεν ὑποσημαίνειν, κινεῖ τὴν ἔφεσιν τῶν δι' αὐτοῦ κινουμένων, πρὸς τὴν τοῦ σημανθέντος ἀπόλαυσιν.

λα'. Ἀμήχανον εἶναι φασι οἱ σοφοί, συνυπάρχειν τῇ πείρᾳ τοῦ Θεοῦ, τὸν περὶ αὐτοῦ λόγον, ἢ τῇ αἰσθήσει τοῦ Θεοῦ, τὴν περὶ αὐτοῦ νόησιν. Λόγον δὲ περὶ Θεοῦ φημι, τὴν ἐκ τῶν ὄντων ἀναλογίαν τῆς περὶ αὐτοῦ γνωστικῆς θεωρίας· αἴσθησιν δέ, τὴν ἐν τῇ μεθέξει πείραν τῶν ὑπὲρ φύσιν ἀγαθῶν· (1317) νόησιν δέ, τὴν ἐκ τῶν ὄντων ἀπλήν περὶ αὐτοῦ καὶ ἐνιαίαν γνώσιν· τάχα δὲ καὶ ἐπ' ἄλλου παντός τοῦτο γνωρίζεται· εἴπερ ἡ τοῦδε τοῦ πράγματος πείρα, τὸν περὶ αὐτοῦ καταπαύει λόγον· καὶ ἡ τοῦδε τοῦ πράγματος αἴσθησις, τὴν περὶ αὐτοῦ σχολάζουσιν ἐργάζεται νόησιν. Πείραν δὲ λέγω, αὐτὴν τὴν κατ' ἐνέργειαν γνώσιν, τὴν μετὰ πάντα λόγον ἐπιγινωμένην· αἴσθησιν δέ, αὐτὴν τοῦ γνωσθέντος τὴν μέθεξιν, τὴν μετὰ πᾶσαν νόησιν ἐκφαινομένην. Καὶ τοῦτο τυχόν μυστικῶς διδάσκων ὁ μέγας Ἀπόστολος, φησὶν· Εἴτε δὲ προφητεῖαι καταργηθήσονται, εἴτε γλῶσσαι παύσονται, εἴτε γνώσις καταργηθήσεται, περὶ τῆς ἐν λόγῳ κειμένης καὶ νοήμασι γνώσεως δηλονότι φάσκων.

λβ'. Ἐχρῆν ὡς ἀληθῶς τὸν κατὰ φύσιν τῆς τῶν ὄντων οὐσίας δημιουργόν, καὶ τῆς κατὰ χάριν αὐτουργόν γενέσθαι τῶν γεγονότων θεώσεως· ἵνα ὁ τοῦ εἶναι δοτήρ, φανῆ καὶ τοῦ αἰεὶ εἶναι χαριστικός. Ἐπεὶ οὖν οὐδὲν τῶν ὄντων ἑαυτὸ τοπαράπαν, ἢ ἄλλο γινώσκει ὃ τί ποτε κατ' οὐσίαν ἐστίν, εἰκότως οὐδὲ τῶν γενησομένων οὐδενός οὐδὲν τῶν ὄντων, ἔχει κατὰ φύσιν τὴν πρόγνωσιν, πλὴν τοῦ ὑπὲρ τὰ ὄντα Θεοῦ, καὶ ἑαυτὸν γινώσκοντος, ὃ τι κατ' οὐσίαν ἐστί, καὶ πάντων τῶν ὑπ' αὐτοῦ πεποιημένων, καὶ πρὶν γενέσθαι προεγνωκότος τὴν ὑπαρξιν· καὶ μέλλοντος κατὰ χάριν φιλοτιμεῖσθαι τοῖς οὓσι τὴν ἑαυτῶν, καὶ ἄλλων, ὃ τί ποτε κατ' οὐσίαν

υπάρχουσι γνῶσιν, καί τούς ἐν αὐτῷ μονοειδῶς προόντας τῆς αὐτῶν γενέσεως φανερῶσαι λόγους.

λγ'. Ὁ τὴν φύσιν τῶν ἀνθρώπων δημιουργήσας λόγος [gg. ad Thal. g. 61 Θεός], οὐ σενέκτισεν αὐτῇ κατὰ αἴσθησιν, οὔτε ἡδονήν, οὔτε ὀδύνην· ἀλλὰ δύναμιν τινα κατὰ νοῦν αὐτῇ πρὸς ἡδονήν, καθ' ἣν ἀρρήτως ἀπολαύειν αὐτοῦ δυνήσεται, ἐνετεκτίηνατο. Ταύτην δὲ τὴν δύναμιν, λέγω δὲ τὴν κατὰ φύσιν τοῦ νοῦ πρὸς τὸν Θεόν ἔφεισιν, ἅμα τῷ γενέσθαι, τῇ αἰσθήσει δούς ὁ πρῶτος ἄνθρωπος, πρὸς τὰ αἰσθητὰ κατ' αὐτὴν τὴν πρώτην κίνησιν διὰ μέσης τῆς αἰσθήσεως ἔσχε παρά φύσιν ἐνεργουμένην τὴν ἡδονήν· ἦτινι κατὰ πρόνοιαν ὁ τῆς ἡμῶν σωτηρίας κηδόμενος, παρέπηξεν ὥσπερ τινὰ τιμωρόν δύναμιν, τὴν ὀδύνην· καθ' ἣν ὁ τοῦ θανάτου μετὰ σοφίας ἐνεβρίζωθη τῇ τοῦ σώματος φύσει νόμος, περιορίζων τῆς τοῦ νοῦ μανίας παρά φύσιν ἐπὶ τὰ αἰσθητὰ κινουμένην τὴν ἔφεισιν.

λδ'. Ἡδονὴ καὶ ὀδύνη, τῇ φύσει τῆς σαρκός οὐ συνεκτίσθησαν· ἀλλ' ἡ παράβασις, τὴν μὲν, ἐπενόησεν εἰς φθοράν τῆς προαιρέσεως· τὴν δέ, κατεδίκασεν εἰς λύσιν τῆς φύσεως· ἵνα ἡ μὲν ἡδονή, ψυχῆς ἐκούσιον ἐργάσθαι θάνατον τὴν ἀμαρτίαν· ἡ δὲ ὀδύνη διὰ τῆς λύσεως, τὴν κατ' εἶδος ποιήσεται τῆς σαρκός ἀπογένεσιν. (1320) Κατὰ πρόνοιαν γάρ πρὸς κόλασιν τῆς κατὰ προαίρεσιν ἡδονῆς, δέδωκεν ὁ Θεὸς τῇ φύσει, τὴν παρά προαίρεσιν ὀδύνην, καὶ τὸν ἐπ' αὐτῇ θάνατον.

λε'. Διὰ τὴν ἐπελθοῦσαν τῇ φύσει παρά λόγον ἡδονήν, ἡ κατὰ λόγον ἐπεισηλθεν ὀδύνη, διὰ πολλῶν παθημάτων, ἐν οἷς καὶ ἐξ ὧν ὁ θάνατος, ποιουμένη τῆς παρά φύσιν ἡδονῆς τὴν ἀφαίρεσιν· οὐ μὴν δὲ καὶ τελείαν ἀναίρεσιν, καὶ ἦν ἡ κατὰ νοῦν τῆς θείας ἡδονῆς, ἀναδείκνυσθαι πέφυκε χάρις.

λστ'. Ἡ τῶν ἐκουσίων πόνων ἐπίνοια, καὶ ἡ τῶν ἀκουσίων ἐπαγωγή, ἀφαιροῦνται μὲν τὴν ἡδονήν, τὴν κατ' ἐνέργειαν αὐτῆς καταπαύουσαι κίνησιν· οὐκ ἀναιροῦσι δὲ τὴν ὥσπερ νόμον τῇ φύσει ἐγκειμένην πρὸς γένεσιν αὐτῇ δύναμιν. Ἡ γάρ κατ' ἀρετὴν φιλοσοφία, γνώμης ἀπάθειαν, ἀλλ' οὐ φύσεως ἐργάζεσθαι πέφυκε· καθ' ἣν δηλαδή τὴν γνωμικὴν ἀπάθειαν, ἡ κατὰ νοῦν τῆς θείας ἡδονῆς ἐπιγίνεται χάρις.

λζ'. Πᾶς πόνος, ὡς αἰτίαν τῆς ἰδίας γενέσεως ἔχων, κατ' ἐνέργειαν προηγουμένην τὴν ἡδονήν, χρέος ἐστὶ δηλαδή, φυσικῶς κατ' αἰτίαν παρά πάντων τῶν μετειληφότων τῆς φύσεως ἐκτιννύμενον. Τῇ γάρ παρά φύσιν ἡδονῇ, πάντως παρέπεται φυσικῶς ὁ πόνος ἐν πᾶσιν, ὧν ὁ τῆς ἡδονῆς νόμος ἀναιτίως προκαθηγήσατο τῆς γένεσεως. Ἀναίτιον δὲ φημι τὴν ἐκ τῆς παραβάσεως ἡδονῆν, ὡς μὴ γενομένην δηλονότι προλαβόντος πόνου διάδοχον.

λη'. Ἀμήχανον ἦν παντελῶς, τὴν φύσιν ὑποκλιθεῖσαν τῇ τε κατὰ προαίρεσιν ἡδονῇ, καὶ τῇ παρά προαίρεσιν ὀδύνη, πάλιν εἰς τὴν ἐξαρχῆς ἀνακληθῆναι ζωὴν, εἰ μὴ γέγονεν ἄνθρωπος ὁ δημιουργός, προαιρέσει δεχόμενος τὴν πρὸς κόλασιν τῆς κατὰ προαίρεσιν τῆς φύσεως ἡδονῆς, ἐπινοηθεῖσαν ὀδύνην, οὐκ ἔχουσαν προηγουμένην αὐτῆς τὴν ἐξ ἡδονῆς γένεσιν· ἵνα τῆς ἐκ καταδίκης ἐλευθερώσῃ τὴν φύσιν γεννήσεως, ἐξ ἡδονῆς ἀρχὴν οὐκ ἔχουσαν καταδεχόμενος γέννησιν.

λθ'. Ἐπειδὴ μετὰ τὴν παράβασιν πάντες ἄνθρωποι τὴν ἡδονήν εἶχον τῆς ἰδίας φυσικῶς προκαθηγουμένην γενέσεως, καὶ οὐδεὶς ἦν τοσύνολον ὁ τῆς καθ' ἡδονήν ἐμπαθοῦς γενέσεως φυσικῶς ὑπάρχων ἐλεύθερος· ἀλλ' ὡς χρέος πάντες φυσικὸν ἀποδιδόντες τούς πόνους, καὶ τὴν ἐπ' αὐτοῖς ὑπέμενον θάνατον· (1321) καὶ ἦν ἄπορος παντάπασιν ὁ τῆς ἐλευθερίας τρόπος, τοῖς ὑπὸ τῆς ἀδίκου τυραννουμένοις ἡδονῆς, καὶ ὑπὸ τῶν δικαίων πόνων, καὶ τοῦ ἐπ' αὐτοῖς δικαιοτάτου θανάτου φυσικῶς ἐνεχομένοις· ἔδει δὲ πρὸς ἀναίρεσιν μὲν τῆς ἀδικωτάτης ἡδονῆς, καὶ τῶν δι' αὐτὴν δικαιοτάτων πόνων, ὑφ' ὧν ἐλεεινῶς διεσπᾶτο πάσχων ὁ ἄνθρωπος, ἐκ φθορᾶς τῆς καθ' ἡδονήν ἔχων τὴν ἀρχὴν τῆς γενέσεως, καὶ εἰς φθοράν τὴν διὰ τοῦ

θανάτου τό τῆς ζωῆς καταλήγων τέλος· πρὸς δέ τὴν ἐπανόρθωσιν τῆς ἀπαθοῦς φύσεως, ἐπινοηθῆναι πόνον καὶ θάνατον, ἄδικον ὁμοῦ καὶ ἀναίτιον· ἀναίτιον μὲν, ὡς οὐδαμῶς προαλαβοῦσαν ἡδονὴν ἐσχηκότα πρὸς γένεσιν· ἄδικον δέ, ὡς οὐδεμιᾶς τοπαράπαν ζωῆς ἐμπαθοῦς ὄντα διάδοχον, ἵνα μέσος διαληφθεὶς ἡδονῆς ἀδίκου, καὶ πόνου καὶ θανάτου δικαιοτάτου, πόνος καὶ θάνατος ἀδικιώτατος, ἀνέλη διόλου τὴν ἐξ ἡδονῆς ἀδικωτάτην ἀρχὴν, καὶ τό δι' αὐτὴν διὰ θανάτου δικαιοτάτον τέλος τῆς φύσεως, καὶ γένηται πάλιν ἡδονῆς καὶ ὀδύνης ἐλεύθερον τό γένος τῶν ἀνθρώπων, τὴν ἐξαρχῆς εὐκληρίαν ἀπολαβούσης τῆς φύσεως, μηδενὶ τῶν ἐμπεφυκότων τοῖς ὑπὸ γένεσιν καὶ φθορὰν γνωρισμάτων μολυνομένην. Διὰ τοῦτο Θεὸς ὑπάρχων τέλειος κατὰ φύσιν ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος, γίνεται τέλειος ἄνθρωπος ἐκ ψυχῆς νοεῖας καὶ σώματος παθητοῦ κατὰ φύσιν παραπλησίως ἡμῖν, χωρὶς μόνης ἀμαρτίας συνεστῶς· τὴν μὲν ἐκ τῆς παρακοῆς ἡδονὴν, οὐδαμῶς τοσύνολον ἐσχηκῶς, προηγουμένην αὐτοῦ τῆς ἐκ γυναικός ἐν χρόνῳ γενέσεως· τὴν δέ δι' αὐτὴν ὀδύνην, ὑπάρχουσαν τέλος τῆς φύσεως, διὰ φιλανθρωπίαν κατὰ θέλησιν προσηκάμενος, ἵνα πάσχω ἀδίκως, ἀνέλη τὴν ἐξ ἡδονῆς ἀδίκου τυραννοῦσαν τὴν φύσιν ἀρχὴν τῆς γενέσεως· οὐκ ἔχουσαν ὡς χρέος ὑπὲρ αὐτῆς ἐκτιννόμενον κατὰ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους καὶ τοῦ Κυρίου τὸν θάνατον, ἀλλὰ μᾶλλον κατ' αὐτῆς προβεβλημένον· καὶ τό διὰ τοῦ θανάτου δίκαιον τέλος ἐξαφανίσει τῆς φύσεως, οὐκ ἔχων τὴν δ' ἦν ἐπεισηλθε, καὶ ὑπ' αὐτοῦ δικαίως τιμωρουμένην, ὡς αἰτίαν τοῦ εἶναι παράνομον ἡδονὴν.

μ'. Ἔδει ὡς ἀληθῶς, ἔδει, σοφὸν καὶ δίκαιον καὶ δυνατόν ὄντα κατὰ φύσιν τὸν Κύριον, ὡς μὲν σοφόν, μὴ ἀγνοῆσαι τὸν τρόπον τῆς ἰατρείας· ὡς δίκαιον δέ, μὴ τυραννικὴν ποιήσασθαι τοῦ κατειλημμένου κατὰ γνώμην ὑπὸ τῆς ἀμαρτίας ἀνθρώπου τὴν σωτηρίαν· ὡς δέ πάντα δυνάμενος, μὴ ἀτονῆσαι πρὸς τὴν τῆς ἰατρείας ἐκπλήρωσιν.

μα'. Τό μὲν σοφόν τοῦ Θεοῦ, ἐν τῷ γενέσθαι φύσει κατ' ἀλήθειαν ἄνθρωπον δείκνυται· τό δέ δίκαιον, ἐν τῷ τό παθητόν κατὰ τὴν γένεσιν ὁμοίως ἡμῖν ἀνειληφέναι τῆς φύσεως· τό δέ δυνατόν, ἐν τῷ διὰ παθημάτων καὶ θανάτου, ζωὴν αἰδίδιον τῇ φύσει δημιουργῆσαι καὶ ἀπάθειαν ἄτρεπτον.

μβ'. (1324) Τό μὲν τῆς σοφίας λόγον, ἐν τῷ τρόπῳ τῆς ἰατρείας, φανερόν ὁ Κύριος ἐποίησε, χωρὶς τροπῆς καὶ τῆς οἰασοῦν ἀλλοιώσεως, γενόμενος ἄνθρωπος· τὴν ἰσότητά δέ τῆς δικαιοσύνης, ἐν τῷ μεγέθει τῆς συγκαταβάσεως ἔδειξε, τό ἐν τῷ παθητῷ κατάκριμα τῆς φύσεως, κατὰ θέλησιν ὑποδύς, κάκεῖνο ποιήσας ὄπλον πρὸς τὴν τῆς ἀμαρτίας ἀναίρεσιν καὶ τοῦ δι' αὐτὴν θανάτου, τουτέστι τῆς ἡδονῆς καὶ τῆς δι' αὐτὴν ὀδύνης, ἐν ᾧ τῆς ἀμαρτίας ὑπῆρχε καὶ τοῦ θανάτου τό κράτος, καὶ ἢ κατὰ τὴν ἡδονὴν τῆς ἀμαρτίας τυραννίς, καὶ ἢ δι' αὐτὴν κατὰ τὴν ὀδύνην τοῦ θανάτου δυναστεία. Ἐν γάρ τῷ παθητῷ προδήλως ὑπάρχει τῆς φύσεως, τό τῆς ἡδονῆς κράτος καὶ τό τῆς ὀδύνης. Καὶ γάρ πως τῆς ὀδύνης πλέον τό κατὰ φύσιν ἐπιτεινόμενον πρόστιμον, διὰ τῆς ἡδονῆς αὐτὴν παραμυθεῖσθαι σπουδάζομεν· θέλοντες γάρ ἐκφυγεῖν τὴν κατὰ τὴν ὀδύνην ἐπίπονον αἴσθησιν, πρὸς τὴν ἡδονὴν καταφεύγομεν, τῷ τῆς ὀδύνης αἰκισμῷ πιεζομένην τὴν φύσιν, ἐπιχειροῦντες παραμυθεῖσθαι. Σπεύδοντες δέ διὰ τῆς ἡδονῆς τὰ τῆς ὀδύνης ἀμβλῦναι κινήματα, πλέον αὐτῆς τό καθ' ἑαυτῶν ἐπικυροῦμεν χειρόγραφον, ὀδύνης καὶ πόνων ἔχειν τὴν ἡδονὴν ἀπολελυμένην οὐ δυνάμενοι.

μγ'. Τὴν δέ τῆς υπερβαλλούσης δυνάμεως ἰσχύν δῆλον κατέστησε, τῶν οἷς αὐτός ἔπασχεν ἐναντίων, ὑποστήσας τῇ φύσει τὴν γένεσιν ἄτρεπτον· διὰ πάθους γάρ τὴν ἀπάθειαν, καὶ διὰ πόνων τὴν ἄνεσιν, καὶ διὰ θανάτου τὴν αἰδίδιον ζωὴν τῇ φύσει δούς, πάλιν ἀποκατέστησε· ταῖς ἑαυτοῦ καταστερήσει τὰς ἕξεις ἀνακαινίσας τῆς

φύσεως, καί διά τῆς ἰδίας σαρκώσεως, τήν ὑπέρ φύσιν χάριν δωρησάμενος τῇ φύσει, τήν θέωσιν.

μδ'. Γέγονε ὁ Θεός κατ' ἀλήθειαν ἄνθρωπος, καί δέδωκεν ἄλλην ἀρχήν τῇ φύσει δευτέρας γενέσεως, διά πόνου πρὸς ἡδονὴν μελλούσης ζωῆς καταλήγουσαν. Ὡς γάρ Ἀδάμ ὁ προπάτωρ τήν θείαν ἐντολήν παραβάς, ἄλλην ἀρχήν γενέσεως, ἐξ ἡδονῆς μὲν συνισταμένην, εἰς δέ τὸν διά πόνου θάνατον τελευτῶσαν τῇ φύσει παρά τήν πρώτην παρεισήγαγε, καί ἐπενόησε κατὰ τήν συμβουλήν τοῦ ὄφους ἡδονὴν οὐκ οὔσαν προλαβόντος πόνου διάδοχον, ἀλλὰ μᾶλλον εἰς τὸν πόνον περαιουμένην, πάντας τοὺς ἐξ αὐτοῦ σαρκί γενομένους κατ' αὐτόν, διά τήν ἐξ ἡδονῆς ἄδικον ἀρχήν, εἶχε συνυπαγομένους αὐτῷ δικαίως, πρὸς τὸ διά πόνου κατὰ τὸν θάνατον τέλος· οὕτω καί ὁ Κύριος γενόμενος ἄνθρωπος, καί ἄλλην ἀρχήν δευτέρας γενέσεως ἐκ Πνεύματος ἀγίου τῇ φύσει δημιουργήσας, καί τὸν διά πόνου τοῦ Ἀδάμ δικαιοτάτον καταδεξάμενος θάνατον, ἐν αὐτῷ δηλαδὴ γενόμενον ἀδικωτάτον, ὡς οὐκ ἔχοντα τῆς ἰδίας γενέσεως ἀρχήν τήν ἐκ παρακοῆς ἀδικωτάτην τοῦ προπάτορος ἡδονὴν, ἀμφοτέρων τῶν ἄκρων, ἀρχῆς τε λέγω καί τέλους τῆς κατὰ τὸν Ἀδάμ ἀνθρωπίνης γενέσεως, οἷα δὴ (1325) προηγουμένως οὐκ ὄντων ἐκ τοῦ Θεοῦ, τήν ἀναίρεσιν ἐποίησατο, καί πάντας τοὺς μυστικῶς ἐξ αὐτοῦ ἀναγεννωμένους, τῆς ἐπ' αὐτῆς ἐνοχῆς ἐλευθέρους κατέστησε.

με'. Τήν ἐκ τοῦ νόμου τῆς ἁμαρτίας ἡδονὴν εἰς ἀθέτησιν τῆς κατὰ σάρκα γεννήσεως τῶν ἐν αὐτῷ χάριτι διά Πνεύματος γεννωμένων ὁ Κύριος ἀφελόμενος, τὸν εἰς καταδίκην τὸ πρότερον ὄντα τῆς φύσεως, εἰς τήν τῆς ἁμαρτίας κατάκρισιν αὐτοῖς συγχωρεῖ δέχεσθαι θάνατον, ἔχοντας μὲν τοῦ Ἀδάμ οὐκέτι τήν ἐκ τοῦ Ἀδάμ ἡδονὴν τῆς γενέσεως· μόνην δέ τήν διά τὸν Ἀδάμ ὀδύνην ἐνεργοῦσαν ἐν αὐτοῖς· οὐ κατὰ χρέος ὑπὲρ ἁμαρτίας, ἀλλὰ κατ' οἰκονομίαν, διά τήν κατὰ φύσιν περίστασιν, κατὰ τῆς ἁμαρτίας, τὸν θάνατον· ὅς ὁπόταν μὴ ἔχει γεννῶσαν αὐτόν μητέρα τήν, ἧς γίνεσθαι πέφυκε τιμωρός, ἡδονὴν αἰδίου ζωῆς προδήλως καθίσταται πατήρ. Ὡς γάρ τοῦ Ἀδάμ ἡ καθ' ἡδονὴν ζωή, θανάτου καί φθορᾶς γέγονε μήτηρ, οὕτω καί ὁ διά τὸν Ἀδάμ τοῦ Κυρίου θάνατος ὑπάρχων τῆς ἐκ τοῦ Ἀδάμ ἐλεύθερος ἡδονῆς, αἰδίου γεννήτωρ γίνεται ζωῆς.

μστ'. Ἀρχὴν ἔσχε μετὰ τήν παράβασιν ἢ τῶν ἀνθρώπων φύσις τῆς ἰδίας γενέσεως τήν καθ' ἡδονὴν ἐκ σπορᾶς σύλληψιν, καί τήν κατὰ ρεῦσιν γένεσιν· καί τέλος, τήν κατ' ὀδύνην διά φθορᾶς θάνατον· ὁ δὲ Κύριος ταύτην οὐκ ἔχων ἀρχὴν τῆς κατὰ σάρκα γεννήσεως, οὔτε τῷ τέλει, τουτέστι τῷ θανάτῳ, ὑπῆρχεν ἀλωτός.

μζ'. Τὸν Ἀδάμ ἢ ἁμαρτία καταρχὰς δελεάσασα, πρὸς παράβασιν τῆς θείας παρέπεισεν ἐλθεῖν ἐντολῆς· καθ' ἣν τήν ἡδονὴν ὑποστήσασα, καί ἑαυτὴν διά τῆς ἡδονῆς ἐν αὐτῷ καθηλώσασα τῷ πυθμένι τῆς φύσεως, τὸν θάνατον τῆς ὅλης κατέκρινε φύσεως, ὡθοῦσα πρὸς ἀπογένεσιν κατὰ τὸν θάνατον διά τοῦ ἀνθρώπου, τήν φύσιν τῶν γεγονότων. Τοῦτο γάρ καί μεμηχάνητο τῷ σπορεῖ τῆς ἁμαρτίας, καί πατρί τῆς κακίας πονηρῶ διαβόλῳ, τῷ ἑαυτόν μὲν ἐξ ὑπερηφανίας τῆς θείας ἐξοικίσαντι δόξης, διά φθόνον δέ τὸν τε πρὸς ἡμᾶς καί τὸν Θεόν, τοῦ παραδείσου τὸν Ἀδάμ ἐξοικίσαντι, ἀφανίσαι τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ, καί διαλυῖσαι τὰ σενεστώτα πρὸς γένεσιν.

μη'. Φθονῶν τῷ Θεῷ καί ἡμῖν ὁ διάβολος, δόλω τὸν ἄνθρωπον ὑπὸ Θεοῦ φθονεῖσθαι παραπέισας, παραβῆναι τήν ἐντολήν παρεσκεύασε. Τῷ Θεῷ μὲν, ἵνα φανερά μὴ γένηται κατ' ἐνέργειαν ἢ πανύμνητος αὐτοῦ δύναμις θεουργοῦσα τὸν ἄνθρωπον· τῷ δ' ἀνθρώπῳ προδήλως, ἵνα μὴ γένηται τῆς θείας ἐν εἴδει κατ' ἀρετὴν μέτοχος δόξης. Φθονεῖ γάρ ὁ μιαιώτατος οὐ μόνον ἡμῖν τῆς ἐπὶ τῷ Θεῷ διά τήν ἀρετὴν δόξης, ἀλλὰ καί τῷ Θεῷ τῆς ἐφ' ἡμῖν διά τήν σωτηρίαν πανυμνήτου δυναμείως.

μθ'. Ὡσπερ ἐν τῷ Ἀδάμ ὁ θάνατος τῆς φύσεως ὑπῆρχε κατάκρισις, (1328) ἀρχὴν ἐχούσης τὴν ἡδονὴν τῆς ἰδίας γενέσεως· οὕτως ὁ θάνατος ἐν Χριστῷ, τῆς ἀμαρτίας κατάκρισις γέγονεν, ἡδονῆς καθαρὰν ἐν Χριστῷ πάλιν τῆς φύσεως ἀπολαβούσης τὴν γένεσιν.

ν'. Εἰ ἡμεῖς οἱ οἶκος τοῦ Θεοῦ χάριτι γενέσθαι ἀξιωθέντες διὰ Πνεύματος, τοσαύτην ὑπὲρ δικαιοσύνης εἰς κατάκρισιν τῆς ἀμαρτίας ὑπομονὴν ἐπιδείκνυσθαι παθημάτων ὀφείλομεν, καὶ ὡς κακοῦργοι τὸν ἐφύβριστον, ἀγαθοὶ τυγχάνοντες, προθύμως ἀποφέρεσθαι θάνατον, τί τό τέλος τῶν ἀπειθούντων τῷ τοῦ Θεοῦ Εὐαγγελίῳ ; τουτέστι ποῖον ἔσται τό τέλος, ἤγουν ἡ κρίσις, τῶν μή μόνον ζῶσάν τε καὶ ἐνεργουμένην, κατὰ τε ψυχὴν καὶ σῶμα, γνώμη τε καὶ φύσει τὴν καθ' ἡδονὴν τοῦ Ἀδάμ κρατήσασαν τῆς φύσεως γένεσιν μέχρι τέλους διὰ σπουδῆς ἐσχηκότων, ἀλλὰ μήτε προσδεξαμένων παρακαλοῦντα τὸν Θεόν καὶ Πατέρα δι' Υἱοῦ σαρκωθέντος· μή τε μὴν αὐτόν τόν ὑπὲρ τοῦ Πατρὸς πρεσβεύοντα μεσίτην καὶ Υἱόν, καὶ ὑπὲρ τῆς ἡμῶν εἰς τὸν Πατέρα καταλλαγῆς, ἑαυτὸν βουλήσει τοῦ Πατρὸς, εἰς τὸν ὑπὲρ ἡμῶν θάνατον κατὰ θέλησιν προϊέμενον, ὅπως δι' ἑαυτὸν ἡμᾶς τοσοῦτον δοξάσῃ, τῷ κάλλει καταφαιδρύνας τῆς οἰκειάς θεότητος, ὅσον δι' ἡμᾶς αὐτός κατεδέξατο τοῖς ἡμῶν ἀτιμασθῆναι παθήμασιν.

να'. Ἐπειδὴ πάντων τῶν σωζομένων ὁ Θεός, ἔσται τόπος ἀπερίγραφος τε καὶ ἀδιάστατος καὶ ἄπειρος, πᾶσι πάντα γενόμενος κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς δικαιοσύνης, μᾶλλον δὲ κατὰ τό μέτρον τῶν μετὰ γνώσεως ὑπὲρ δικαιοσύνης ἐνταῦθα παθημάτων, ἑαυτὸν ἐκάστω δωρούμενος, καθάπερ ψυχὴ σῶματος μέλει κατὰ τὴν ὑποκειμένην ἐκάστω μέλει δύναμιν, ἑαυτὴν ἐνεργοῦσαν ἐκφαίνουσα, καὶ πρὸς τό εἶναι δι' ἑαυτῆς τὰ μέλη συνέχουσα πρὸς ζωὴν συγκατούμενα· ὁ ἀσεβῆς καὶ ἀμαρτωλὸς ποῦ φανεῖται, ταύτης ἐστερημένος τῆς χάριτος; Ὁ γάρ μή δυνάμενος ἐνεργουμένην τὴν κατὰ τό εὖ εἶναι τοῦ Θεοῦ δέξασθαι παρουσίαν, ποῦ φανεῖται, τῆς θείας ζωῆς τῆς ὑπὲρ αἰῶνα καὶ χρόνον καὶ τόπον ὑπομείνας τὴν ἔκπτωσιν;

νβ'. Ὁ τὸν Θεόν οὐκ ἔχων πρὸς τό εὖ εἶναι συνέχοντα τὴν ζωὴν, τὸν μέλλοντα πᾶσι γίνεσθαι τόπον τοῖς ἀξίοις, πῶς ἔσται, τόπον αὐτόν οὐκ ἔχων τὸν Θεόν κατὰ τὴν τῶν εὖ εἶναι ἐν Θεῷ μονὴν τε καὶ ἴδρυσιν; Καὶ εἰ μετὰ πολλῆς δυσχερείας ὁ δίκαιος σώζεται, τί ἔσται, ἢ τί πείσεται ὁ μηδένα λόγον εὐσεβείας καὶ ἀρετῆς κατὰ τὴν παροῦσαν ζωὴν ποιησάμενος;

νγ'. Ὁ μὲν Θεός κατὰ μίαν ἀπειροδύναμον τῆς ἀγαθότητος βούλησιν, πάντας συνέξει καὶ ἀγγέλους καὶ ἀνθρώπους, ἀγαθοὺς τε καὶ πονηροὺς· οὗτοι δὲ πάντες, οὐκ ἴσως μεθέξουσι Θεοῦ, τοῦ διὰ πάντων ἀσχέτως χωρήσαντος, ἀλλ' ἀναλόγως ἑαυτοῖς.

νδ'. Οἱ μὲν τῇ φύσει φυλάξαντες διὰ πάντων (1329) ἰσονομοῦσαν τὴν γνώμην, καὶ τῶν τῆς φύσεως λόγων κατ' ἐνέργειαν δεκτικὴν αὐτὴν καταστήσαντες καθ' ὅλον τὸν τοῦ εὖ εἶναι λόγον, διὰ τὴν πρὸς τὴν θεῖαν βούλησιν τῆς γνώμης εὐπάθειαν, ὅλης [gu. illa 61, ὅλως] μεθέξουσι τῆς ἀγαθότητος, κατὰ τὴν αὐτοῖς ἐπιλάμπουσιν ὡς ἐν ἀγγέλοις ἢ ὡς ἐν ἀνθρώποις θεῖαν ζωὴν. Οἱ δὲ τῇ φύσει ποιήσαντες ἀνισονομοῦσαν διὰ πάντων τὴν γνώμην, καὶ τῶν τῆς φύσεως λόγων κατὰ τὴν ἐνέργειαν σκεδαστικὴν αὐτὴν ἀποδείξαντες καθ' ὅλον τὸν τοῦ εὖ εἶναι λόγον, διὰ τὴν πρὸς τὴν θεῖαν βούλησιν τῆς γνώμης ἀντιπάθειαν, ὅλης ἐκπεσοῦνται τῆς ἀγαθότητος, κατὰ τὴν ἐμφαινομένην αὐτοῖς πρὸς τό φεῦ εἶναι τῆς γνώμης οἰκείωσιν· καθ' ἣν ἢ πρὸς τὸν Θεόν ἔσται τῶν τοιούτων διάστασις, οὐκ ἐχόντων κατὰ τὴν πρόθεσιν τῆς γνώμης, ταῖς ἐνεργείαις τῶν ἀγαθῶν, τὸν τοῦ εὖ εἶναι λόγον ζωογονούμενον, καθ' ὃν ἡ θεία ζωὴ διαφαίνεσθαι πέφυκε.

νε'. Ζυγὸς τῆς ἐκάστου γνώμης ἔσται κατὰ τὴν κρίσιν, ὁ τῆς φύσεως λόγος, τὴν πρὸς τό φεῦ, ἢ εὖ αὐτῆς διελέγχων κίνησιν, καθ' ἣν ἢ τῆς θείας ζωῆς μέθεξις ἢ

ἀμαθεξία γίνεσθαι πέφυκε. Κατά γάρ τό εἶναι καί ἀεί εἶναι, πάντες συνέξει παρών ὁ Θεός· κατά δέ τό ἀεί εἶναι, μόνους ἰδιοτρόπως τούς ἀγίους, ἀγγέλους τε καί ἀνθρώπους, τό ἀεί φεῦ εἶναι, τοῖς μή τοιούτοις ὡς γνώμης καρπὸν ἀφείς ἐπικιρνῶμενον.

νσ΄. Οὐ συνεπάγεται τῇ κατά φύσιν τῶν ἐξ ὧν συνέστηκεν ἑτερότητι, καί τήν καθ’ ὑπόστασιν διαφορὰν τό μυστήριον τῆς θείας σαρκώσεως· τό μὲν, ἵνα μή προσθήκη λάβη τό τῆς Τριάδος μυστήριον· τό δέ, ἵνα μηδέν ἢ τῇ θεότητι κατά φύσιν ὁμογενές καί ὁμοούσιον. Δύο γάρ φύσεων πρὸς ὑπόστασιν, ἀλλ’ οὐ πρὸς φύσιν μίαν γέγονε σύννοδος· ἵνα καί τό καθ’ ὑπόστασιν ἓν ἐκ τῶν ἀλλήλαις συνδραμουσῶν φύσεων δειχθῇ κατά τήν ἔνωσιν ἀποτελούμενον, καί τό διάφορον τῶν συνελθόντων πρὸς τήν ἀδιάσπαστον ἔνωσιν κατά τήν φυσικὴν ἰδιότητα πιστευθῇ, πάσης ἐκτός μένον τροπῆς καί συγχύσεως.

νζ΄. Οὐ λέγομεν ἐπὶ Χριστοῦ διαφορὰν ὑποστάσεων, ὅτι Τριάς μεμένηκεν ἡ Τριάς, καί σαρκωθέντος τοῦ Λόγου, προσθήκης προσώπου οὐ προσγενομένης τῇ ἀγία Τριάδι διὰ τήν σάρκωσιν· λέγομεν δέ φύσεων διαφορὰν, ἵνα μή τῷ Λόγῳ κατά τήν φύσιν ὁμοούσιον τήν σάρκα πρεσβεύωμεν.

νη΄. Ὁ μὴ λέγων φύσεως διαφορὰν, οὐκ ἔχει πόθεν πιστώσασθαι τήν ὅτι γέγονε σὰρξ ὁ λόγος δίχα τροπῆς ὁμολογίαν· μὴ γινώσκων σωζόμενον κατά τήν φύσιν ἓν τῇ μιᾷ τοῦ ἑνός Χριστοῦ καί Θεοῦ Σωτῆρος ὑποστάσει μετὰ τήν ἔνωσιν, τό προλαβόν καί τό προσειλημμένον.

νθ΄. (1332) Εἰ σαρκὸς ἓν Χριστῷ καί θεότητος μετὰ τήν ἔνωσιν ὑπάρχει διαφορὰ κατά φύσιν· οὐ γάρ ταυτόν κατ’ οὐσίαν ποτέ θεότης καί σὰρξ· πρὸς φύσεως μιᾶς γένεσιν, ἡ τῶν συνελθόντων οὐδαμῶς γέγονεν ἔνωσις, ἀλλὰ πρὸς μίαν ὑπόστασιν, καθ’ ἣν οὐδεμίαν ἐν Χριστῷ καθ’ οἰονδήποτε τρόπον εὐρίσκομεν διαφορὰν. Ταυτόν γάρ τῇ οἰκείᾳ σαρκὶ κατά τήν ὑπόστασιν ὁ Λόγος. Καθ’ ὃ γάρ ἂν ὁ Χριστὸς ἔχη διαφορὰν, ἓν εἶναι κατά πάντα τρόπον οὐ δύναται· καθ’ ὃ δέ τήν οἰανοῦν παντελῶς οὐκ ἐπιδέχεται διαφορὰν, κατά πάντα τρόπον τό ἓν ἐπ’ αὐτοῦ διαπαντός εὐσεβῶς ἔχει καί ὄν καί λεγόμενον.

ξ΄. Ἡ πίστις διὰ τῆς ἐλπίδος τήν εἰς Θεὸν ἀγάπην τελείαν συνίστησιν· ἡ ἀγαθὴ συνείδησις, τήν εἰς τὸν πλησίον διὰ τῆς φυλακῆς τῶν ἐντολῶν ἀγάπην ὑφίστησιν. Ἡ γὰρ ἀγαθὴ συνείδησις παραβαθεῖσαν ἐντολήν οὐκ ἔχει κατήγορον. Ταύτας δέ μόνη καρδία πιστεύεσθαι πέφυκε, τῶν ἐφιεμένων τῆς ἀληθοῦς σωτηρίας.

ξα΄. Οὐδέν τοῦ πιστεύειν ταχύτερον, καί τοῦ διὰ στόματος ὁμολογεῖν τοῦ πιστευθέντος τήν χάριν ἐστὶν εὐκολώτερον· τό μὲν γάρ, δηλοῖ τήν ἔμψυχον πρὸς τὸν πεποιηκότα τοῦ πεπιστευκότος ἀγάπην· τό δέ, τήν θεοφιλή πρὸς τὸν πλησίον διάθεσιν. Ἀγάπη δέ καί γνησίᾳ διάθεσις, ἡγουν πίστις καί ἀγαθὴ συνείδησις, ἔργον προδήλως τοῦ κατά καρδίαν ἀφανοῦς ὑπάρχει κινήματος, τῆς ἐκτός ὕλης πρὸς γένεσιν παντελῶς οὐ δεόμενον.

ξβ΄. Ὁ τήν παντελεῖα περί τό καλὸν ἀκίνησιαν νοσῶν, περί τό κακὸν ὑπάρχει πάντως εὐκίνητος. Κατ’ ἄμφω γάρ ἀκίνητον ὑπάρχειν, ἀδύνατον. Ὅθεν καί λίθους καλεῖν οἶδεν ἡ Γραφή, τήν περί τά καλά τῆς ψυχῆς ῥαθυμίαν, ὡς ἀρετῶν ἀναισθητοῦσης· ξύλα δέ, τήν περί τά κακά προθυμίαν. Ἡ δέ κατ’ αἴσθησιν κίνησις συναπτομένη τῇ κατά νοῦν ἐνεργείᾳ, ποιεῖ τήν μετὰ γνώσεως ἀρετήν.

ξγ΄. Μεσότοιχον ἡ Γραφή, τὸν κατά φύσιν, ὡς οἶμαι, νόμον τοῦ σώματος κέκληκε· φραγμὸν δέ, τήν ἐν τῷ νόμῳ τῆς σαρκὸς πρὸς τά πάθη σχέσιν, ἡγουν τήν ἀμαρτίαν. Μόνη γάρ ἡ πρὸς τά πάθη τῆς ἀτιμίαν σχέσις, τοῦ νόμου τῆς φύσεως, τουτέστι, τοῦ παθητοῦ τῆς φύσεως μέρους, φραγμὸς γίνεται, τῆς ψυχῆς τό σῶμα διατειχίζων, καί τοῦ λόγου τῶν ἀρετῶν τήν πρὸς σάρκα διὰ μέσης ψυχῆς κατά τήν πρᾶξιν, μὴ συγχωρῶν γενέσθαι διάβασιν· ὁ δέ λόγος παραγενόμενος, καί τὸν τῆς

φύσως νόμον, ἤγουν τό τῆς φύσεως παθητόν (1333) [unus. Feg. παθητικόν] καταπαλαίσας, τήν ἐν αὐτῶ τῶν παρά φύσιν παθῶν σχέσιν κατήργησεν.

ξδ'. Ἡνίκα μὲν δι' ἀπάτης δόλῳ συλῶν τήν περί Θεόν ἔμφυτον γνῶσιν τῆς φύσεως, ταύτην ὁ πονηρός εἰς ἑαυτόν σφετερίζεται, κλέπτῃς ἐστί, πρὸς ἑαυτόν ἀπό τοῦ Θεοῦ τό σέβας μεταφέρειν πειρώμενος· ἀπάγων δηλονότι τῶν ἐν τοῖς γεγονόσι πνευματικῶν λόγων, τήν κατά νοῦν τῆς ψυχῆς θεωρίαν, καί μόνη περιγράφων τήν νοεράν δύναμιν, τῇ κατά τήν ἐπιφάνειαν προσόψει τῶν αἰσθητῶν. Ὅπηνίκα δέ διά τῶν φυσικῶν ἀπαρχόμενος κινήματων, πρὸς τά παρά φύσιν σοφιστικῶς κατασύρη τήν πρακτικὴν δύναμιν, καί διὰ τῶν νομιζομένων καλῶν ταῖς χεῖροσι πιθανῶς προσηλώσῃ ταύτης τήν ἔφεσιν, ἐπί τῷ ὀνόματι Κυρίου ὀμνύει ψευδῶς, πρὸς ἄλλα παρ' ὑπόσχεσιν ἄγων τήν πειθομένην ψυχὴν. Καί ἔστι κλέπτῃς μὲν, ὡς πρὸς ἑαυτόν συλῶν τήν γνῶσιν τῆς φύσεως· ἐπίορκος δέ, ὡς τό πρακτικόν τῆς ψυχῆς μάτην διαπονεῖσθαι πείθων τοῖς παρά φύσιν.

ξε'. Ἡ πάλιν, κλέπτῃς ἐστί, ὁ πρὸς ἀπάτην τῶν ἀκουόντων τοὺς θεῖους δῆθεν ἀσκούμενος λόγους, ὧν οὐκ ἐπέγνω διὰ τῶν ἔργων τήν δύναμιν, τήν ψιλήν προφορὰν δόξης ἐμπορίαν ποιούμενος, καί τῷ διὰ γλώσσης λόγῳ τόν τοῦ δίκαιος νομίζεσθαι παρά τῶν ἀκροωμένων θηρώμενος ἔπαινον. Καί ἀπλῶς εἰπεῖν, ὁ τῷ λόγῳ τόν βίον ἀνάρμοστον, καί τῇ γνώμῃ τήν διάθεσιν τῆς ψυχῆς ἔχων ἀντικειμένην, κλέπτῃς ἐστί, ἐκ τῶν ἀλλοτρίων ἀγαθῶν οὐ καλῶς διαφαινόμενος. Πρὸς ὃν ὁ λόγος εἰκότως ἐρεῖ, Τῷ δέ ἁμαρτωλῷ εἶπεν ὁ Θεός, Ἴνα τί σὺ ἐκδιηγῇ τά δικαιώματά μου, καί ἀναλαμβάνεις τήν διαθήκην μου διὰ στόματός σου;

ξστ'. Κλέπτῃς ὡσαύτως ἐστί, καί ὁ τοῖς φαινομένοις τρόποις καί ἤθεσι, τήν μὴ φαινομένην συγκαλύπτων τῆς ψυχῆς κακουργίαν, ἐπεικειάς πλάσματι τήν ἔνδον ἐπικαλύπτων διάθεσιν· καί κλέπτων, ὡσπερ ἐκεῖνος τῇ προφορᾷ τῶν λόγων τῆς γνώσεως, τήν τῶν ἀκουόντων διάνοιαν· οὕτω δὲ καί αὐτός τῷ τρόπῳ τῆς τῶν ἡθῶν ὑποκρίσεως, τῶν θεωμένων τήν αἴσθησιν, πρὸς ὃν ὁμοίως εἰρήσεται, Αἰσχύνθητε, οἱ ἐνδεδυμένοι ἱμάτια ἀλλότρια· καί τό, Ἀποκαλύψει Κύριος τό σχῆμα αὐτῶν ἐν τῇ καθ' ἡμέραν ἐκείνῃ. Καθ' ἐκάστην γάρ ἐν τῷ κρυπτῷ τῆς καρδίας ἐργαστηρίῳ, ταῦτά μοι λέγοντος ἀκούειν δοκῶ τοῦ Θεοῦ τήν ἡμέραν, ὡς ἐπ' ἄμφοῖν διαρρήδην κατεγνωσμένος.

ξζ'. Ἐπίορκός ἐστιν, ἤγουν ὀμνύων ἐπί τῷ ὀνόματι Κυρίου ψευδῶς, ὁ ἐπαγγελλούμενος τῷ Θεῷ τόν κατ' ἀρετὴν βίον, καί ἀλλότρια παρά τήν ὑπόσχεσιν τῆς οἰκειάς ἐπαγγελίας ἐπιτηδεύων, καί τήν συνθήκην τῆς ὁμολογίας τοῦ σεμοῦ βίου διὰ τῆς ἀργίας τῶν ἐντολῶν παραβαίνων. Καί συντόμως εἰπεῖν, ὁ κατά Θεόν ζῆν προελόμενος, (1336) καί μὴ τελείως τῷ παρόντι βίῳ νεκρούμενος, ψεύστης ἐστί καί ἐπίορκος, ὁμόσας μὲν τῷ Θεῷ, τουτέστιν, ἐπαγγειλάμενος τόν ἐν τοῖς θεῖοις ἀγῶσιν ἄμμεπτον δρόμον, καί μὴ πληρώσας, καί διὰ τοῦτο μηδαμῶς ἐπαινούμενος. Ἐπαινεθήσεται γάρ πᾶς ὁ ὀμνύων ἐν αὐτῷ, τουτέστι, πᾶς ὁ τῷ Θεῷ τόν ἔνθεον ἐπαγγειλάμενος βίον, καί διὰ τῆς ἀληθείας τῶν ἔργων τῆς δικαιοσύνης τοὺς ὄρκους πληρῶν τῆς καλῆς ὑποσχέσεως.

ξη'. Ὁ κατά μόνην τήν ἐν τοῖς λόγοις προφορὰν, γνῶσιν ὑποκρινόμενος, πρὸς δόξαν οἰκείαν τήν τῶν ἀκουόντων κλέπτει διάνοιαν· καί ὁ τοῖς ἤθεσι τήν ἀρετὴν ὑποκρινόμενος, πρὸς δόξαν οἰκείαν κλέπτει τῶν θεωμένων τήν ὄρασιν· καί δι' ἀπάτης ἀμφοτέροι κλέπτονες, πλανῶσιν, ὁ μὲν, διάνοιαν ψυχῆς τῶν ἀκουόντων, ὁ δέ, τῶν θεωμένων σώματος αἴσθησιν.

ξθ'. Εἰ πάντως ἔπαινον ἔχει ὁ τῶν οἰκείων πληρωτῆς ἐπαγγελιῶν, ὡς ὀμνύων ἐν τῷ Θεῷ, καί ἀληθεύων· δῆλον ὅτι ψόγον ἔξει καί ἀτιμίαν, ὁ τῶν οἰκείων συνθηκῶν παραβάτης γινόμενος, ὡς ὁμόσας ἐν τῷ Θεῷ, καί ψευσάμενος.

ο'. Οὐ πᾶς ἄνθρωπος εἰς τοῦτον ἐρχόμενος τόν κόσμον, ὑπό τοῦ Λόγου πάντως φωτίζεται· πολλοί γάρ ἀφώτιστοι διαμένουσι, καί τοῦ κατ' ἐπίγνωσιν ἀμέτοχοι φωτός· ἀλλά δῆλον ὅτι πᾶς ἄνθρωπος κατ' οἰκείαν γνώμην, εἰς τόν ἀληθῆ κόσμον ἐρχόμενος τῶν ἀρετῶν. Πᾶς γάρ ὁ κατ' ἀλήθειαν διά τῆς αὐθαιρέτου γεννήσεως εἰς τοῦτον ἐρχόμενος τόν κόσμον, ὑπό τοῦ Λόγου πάντως φωτίζεται, λαμβάνων ἕξι ἀρετῆς ἀμετακίνητον, καί γνώσεως ἀληθοῦς ἐπιστήμην ἄπταιστον.

οα'. Οὐ πάντες τε καί πάντα τά τήν αὐτήν ἐκφώνησιν ἔχοντα, καθ' ἓνα καί τόν αὐτόν πάντως νοηθήσεται τρόπον· ἀλλ' ἕκαστον τῶν λεγομένων πρὸς τήν ὑποκειμένην δηλονότι τῷ τρόπῳ τῆς ἀγίας Γραφῆς δύναμιν νοητέον, εἰ μέλλοιμεν ὀρθῶς τοῦ σκοποῦ τῶν γεγραμμένων καταστοχάζεσθαι.

οβ'. Οὐδέν τῶν ἀναγεγραμμένων τῇ Γραφῇ προσώπων, ἢ τόπων, ἢ χρόνων, ἢ ἐτέρων πραγμάτων ἐμψύχων τε καί ἀψύχων, αἰσθητῶν τε καί νοητῶν, κατά τόν αὐτόν αἰεὶ κινούμενον τρόπον, ἔχει συμβαίνουσαν ἑαυτῇ διόλου τήν ἱστορίαν ἢ τήν θεωρίαν. Διό χρή τόν ἀπταιστῶς τήν θείαν τῆς Γραφῆς ἐξασκούμενον εἶδησιν, ταῖς διαφοραῖς τῶν γινομένων ἢ λεγομένων, διαφόρως ἐκδέχεσθαι τῶν ἀπριθμημένων ἕκαστον, καί τήν ἀρμόζουσαν αὐτῷ κατά τόν τόπον, ἢ τόν χρόνον δεόντως θεωρίαν προσνέμειν.

ογ'. Διδάσκειν χρή πάντας τούς ἐν παντί τῷ κόσμῳ, λόγω ζῆν μόνῳ πολιτεύεσθαι, καί τοσοῦτον ἔχειν περί τῶν σωμάτων τήν μέριμναν, ὅσο διά πολλῆς φροντίδος τήν πρὸς αὐτά σχέσιν τῆς ψυχῆς διακόψας, (1337) καί μηδεμίαν διδόναι τοσύνολον ὕλης τῇ ψυχῇ φαντασίαν· σβεσθείσης ἤδη τῷ λόγω τῆς κατ' ἀρχάς, τόν μὲν λόγον παρωσαμένης, τήν ἀλογίαν δέ τῆς ἡδονῆς ὄφειος δίκην ἐρπυστικοῦ προσδεξαμένης, αἰσθήσεως, καθ' ἧς ὠρίσθη δικαίως ὁ θάνατος, ἵνα παύσηται τῷ διαβόλῳ πρὸς τήν ψυχὴν παρεχομένη τήν εἴσοδον.

οδ'. Μία ὑπάρχουσα κατά τό γένος ἡ αἴσθησις, πενταπλοῦται τοῖς εἶδεσι, διά τῆς καθ' ἕκαστον εἶδος ἀντιληπτικῆς ἐνεργείας, τό προσφυές αἰσθητόν, ἀντί Θεοῦ στέργειν τήν πλανωμένην ψυχὴν ἀναπειθουσα. Διόπερ ὁ τῷ λόγω σοφῶς ἐπόμενος, πρό τοῦ βεβιασμένου καί παρά γνώμην θανάτου, τόν θάνατον τῆς σαρκὸς ἐκουσίως καταψηφίζεται, τόν πρὸς αἴσθησιν τῆς γνώμης παντελεῖ ποιούμενος χωρισμόν.

οε'. Λαβοῦσα τόν νοῦν ἡ αἴσθησις ὑποχείριον, διδάσκει πολύθεον, δι' ἐκάστης αἰσθήσεως τῇ περί τά πάθη δουλεία ὡς θεῖον τό προσφυές αἰσθητόν θεραπεύουσα.

οστ'. Ὁ μόνῳ τῷ γράμματι τῆς Γραφῆς παρακαθήμενος, μόνην ἔχει τήν αἴσθησιν κρατοῦσαν τῆς φύσεως, καθ' ἣν ἡ πρὸς τήν σάρκα τῆς ψυχῆς σχέσις μόνη διαφαίνεσθαι πέφυκε. Τό γάρ γράμμα μὴ νοούμενον πνευματικῶς, μόνην ἔχει τήν αἴσθησιν περιγράφουσαν αὐτοῦ τήν ἐκφώνησιν, καί μὴ συγχωροῦσαν πρὸς τόν νοῦν διαβῆναι τῶν γεγραμμένων τήν δύναμιν. Εἰ δέ πρὸς μόνην τήν αἴσθησιν ἔχει τό γράμμα τήν οἰκειότητα, πᾶς ὁ καθ' ἱστορίαν μόνην Ἰουδαϊκῶς τό γράμμα δεχόμενος, κατά σάρκα ζῆ, τῆς ἀμαρτίας καθ' ἐκάστην ἡμέραν διά τήν ζῶσαν αἴσθησιν γνωμικῶς ἀποθνήσκων τόν θάνατον, μὴ δυνάμενος πνεύματι τὰς πράξεις θανατῶσαι τοῦ σώματος, ἵνα ζῆ τήν ἐν πνεύματι καμαρίαν ζωὴν. Εἰ γάρ κατά σάρκα ζῆτε, μέλλετε ἀποθνήσκειν, φησί ὁ θεῖος Ἀπόστολος· εἰ δέ πνεύματι τὰς πράξεις τοῦ σώματος θανατοῦτε, ζήσεσθε.

οζ'. Μὴ τοῖνυν τόν θεῖον λύχνον, ἤγουν τόν φωτιστικόν τῆς γνώσεως λόγον ἀνάπτοντες διά θεωρίας καί πράξεως, ὑπό τόν μόδιον θήσωμεν, ἵνα μὴ κατακριθῶμεν ὡς περιγράφοντες τῷ γράμματι τήν τῆς σοφίας ἀπερίληπτον δύναμιν· ἀλλ' ἐπὶ τήν λυχνίαν, λέγω τήν ἁγίαν Ἐκκλησίαν, ἐν τῷ ὕψει τῆς ἀληθοῦς θεωρίας, πᾶσι τό φῶς τῶν θείων δογμάτων πυρσεύουσιν.

οη'. Ὁ τὰς προσβολὰς τῶν ἀκουσίων πειρασμῶν κατά τόν μακάριον Ἰώβ καί τούς γενναίους μάρτυρας ἀκατασείστω φέρων τῷ φρονήματι, λύχνος ἐστὶν ἰσχυρός,

ἀκατάσβεστον καί αὐτός φυλάττων τό φῶς τῆς σωτηρίας, ἐν τῷ τρόπῳ τῆς κατά τήν ἀνδρίαν ὑπομονῆς φυλαττόμενον, ὡς τόν Κύριον ἰσχύον ἔχων καί ὕμνησιν. Ὁ δέ γινώσκων τοῦ πονηροῦ τά μηχανήματα, καί τάς συμπλοκάς τῶν ἀφανῶν πολέμων οὐκ ἀγνοῶν, καί οὗτος τῷ φωτί τῆς γνώσεως περιλαμπόμενος, ἄλλος πέφηνε λύχνος, τῷ μεγάλῳ Ἀποστόλῳ προσηκόντως φθεγγόμενος, Οὐ γάρ αὐτοῦ τά νοήματα ἀγνοοῦμεν.

οθ'. (1340) Τήν μέν κάθαρσιν τοῖς ἀξίοις τῆς τῶν ἀρετῶν καθαρότητος, διά φόβου καί εὐσεβείας καί γνώσεως ποιεῖται τό Πνεῦμα τό ἅγιον· τόν δέ φωτισμόν τῆς τῶν ὄντων καθ' οὓς ὑπάρχουσι λόγους γνώσεως, δι' ἰσχύος καί βουλής καί συνέσεως δωρεῖται τοῖς ἀξίοις φωτός· τήν δέ τελειότητα, διά τῆς παμφαοῦς καί ἀπλῆς καί ὀλοσχεροῦς σοφίας χαρίζεται τοῖς ἀξίοις θεώσεως, πρὸς τήν τῶν ὄντων αἰτίαν, ἀμέσως αὐτούς ἀνάγον κατά πάντα τρόπον, ὡς ἔστιν ἀνθρώπῳ δυνατόν, ἐκ μόνων τῶν θείων τῆς ἀγαθότητος ιδιωμάτων γνωριζομένους, καθ' ἣν ἐκ Θεοῦ μέν ἑαυτούς, ἐξ ἑαυτῶν δέ γινώσκοντες τόν Θεόν, οὐκ ὄντος τινός μέσου διατειχίζοντος· σοφίας γάρ μέσον οὐδέν πρὸς Θεόν· τήν ἀναλλοίωτον ἔξουσιν ἀτρεψίαν, τῶν μέσων αὐτοῖς ὀλικῶς πάντων διαβαθέντων, ἐν οἷς ὑπῆρχεν ὁ περί τήν γνῶσιν ποτε τοῦ σφάλλεσθαι κίνδυνος. Μέσα δέ καλεῖ, τήν τῶν νοητῶν καί τῶν αἰσθητῶν οὐσίαν, δι' ἣν πρὸς Θεόν ὡς αἰτίαν τῶν ὄντων, ὁ ἀνθρώπινος νοῦς ἀνάγεσθαι πέφυκεν.

πί' Τήν μέν πρακτικὴν φιλοσοφίαν, φόβος, εὐσέβειά τε καί γνῶσις ἐργάζονται· τήν δέ φυσικὴν ἐν πνεύματι θεωρίαν, ἰσχύς καί βουλή καί σύνεσις κατορθοῦσι· τήν δέ μυστικὴν θεολογίαν, σοφία θεία μόνη χαρίζεται.

πά'. Ὡσπερ ἐλαίου χωρίς, ἄσβεστον διατηρηθῆναι λύχνον ἀμήχανον, οὕτως ἔξεως χωρίς, προσφόροις καί λόγοις καί τρόποις καί ἡθεσι, νοήμασί τε αὐτῶν καί λογισμοῖς τοῖς καθήκουσι τά καλά διατρεφούσης, ἄσβεστον φυλαχθῆναι τό φῶς τῶν χαρισμάτων ἀμήχανον. Πᾶν γάρ χάρισμα πνευματικόν προσφυοῦς χρήζει τῆς ἔξεως, ἀπαύστως ἐπιχεούσης αὐτῷ καθάπερ ἔλαιον τήν ὕλην τήν νοεράν, ἵνα διαμεῖνη κατά τήν ἔξιν τοῦ δεξαμένου κρατούμενον.

πβ'. Ὡσπερ ἐλαίας χωρίς, οὐκ ἔστιν οὐδαμῶς εὐρεῖν φύσει κατ' ἀλήθειαν γνήσιον ἔλαιον· ἄγγους δέ δίχα κρατεῖσθαι τοῦ δεχομένου τό ἔλαιον οὐ δυνατόν· ἐλαίῳ δέ μή τρεφόμενον σβέννυται πάντως τό λυχναῖον φῶς· οὕτω τῶν ἁγίων Γραφῶν χωρίς, οὐκ ἔστι κατά ἀλήθειαν δύναμις νοημάτων θεοπρεπῆς· ἔξεως δέ δίχα, καθάπερ ἄγγους νοημάτων δεκτικοῦ, οὐδαμῶς ἂν συσταίῃ νόημα θεῖον· θεῖοις δέ νοήμασι μή τρεφόμενον τό φῶς τῆς ἐν τοῖς χαρίσμασι γνώσεως, ἄσβεστον οὐ συντηρεῖται τοῖς ἔχουσι.

πγ'. Τήν μέν Παλαιάν Διαθήκην, τήν ἐξ εὐωνύμων ἐλαίαν ὑπολαμβάνω σημαίνειν, ὡς τῆς πρακτικῆς μᾶλλον προνοουμένην φιλοσοφίας· τήν ἐκ δεξιῶν δέ, τήν Νεάν Διαθήκην, ὡς καινοῦ μυστηρίου διδάσκαλον, καί τῆς ἐν ἐκάστῳ τῶν πιστῶν θεωρητικῆς ἔξεως ποιητικῆν. Ἡ μέν γάρ, ἀρετῆς τρόπους, ἡ δέ, (1341) γνώσεως λόγους παρέχεται τοῖς τά θεῖα φιλοσοφοῦσι· καί ἡ μέν, τῆς τῶν ὀρωμένων ὁμίχλης ὑφαρπάζουσα πρὸς τό συγγενές ἀνάγει τόν νοῦν, πάσης καθαρὸν ὕλικῆς φαντασίας γεγεννημένον· ἡ δέ, τῆς ὕλικῆς προσπαθείας αὐτόν ἀποκαθαίρει, τῷ τῆς ἀνδρίας τόνῳ, καθάπερ σφύρα τινί τούς πρὸς τό σῶμα τῆς γνώμης κατά τήν σχέσιν ἐκκροουμένη ἡλίου.

πδ'. Ἡ μέν Παλαιά, τό σῶμα πρὸς ψυχὴν λογισθέν ἀναβιβάζει διά μέσων τῶν ἀρετῶν, κωλύουσα τοῦ πρὸς σῶμα τόν νοῦν καταβιβάζεσθαι· ἡ δέ Νέα, τόν νοῦν πρὸς τόν Θεόν ἀναβιβάζει, τῷ πυρί τῆς ἀγάπης πτερούμενον. Καί ἡ μέν, ταυτόν ἐργάζεται τῷ νοί τό σῶμα κατά τήν θέσιν κίνησιν· ἡ δέ, ταυτόν τῷ Θεῷ τόν νοῦν ἀποτελεῖ κατά τήν ἔξιν τῆς χάριτος τσοσάτην ἔχοντα πρὸς Θεόν τήν ἐμφέρειαν,

ὥστε τόν Θεόν δι' αὐτοῦ γνωρίζεσθαι, τόν ἐξ ἑαυτοῦ κατά φύσιν οὐδαμῶς τοπαράπαν οὐδενί γινωσκόμενον, ὡς ἔκ τινος εἰκόνοσ ἀρχέτυπον.

πέ'. Ἡ μέν Παλαιά Διαθήκη, πράξεωσ καί ἀρετῆσ ὑπάρχουσα σύμβολον, συμφωνεῖν τό σῶμα τῷ νοί παρασκευάζει κατά τήν κίνησιν· ἡ δέ Νέα, θεωρίασ οὔσα καί γνώσεωσ ποιητικήν, τόν μυστικῶσ αὐτῆσ ἀντεχόμενον νοῦν τοῖσ θείοισ νοήμασι καταφαιδρύνει καί τοῖσ γνωρίσμαασι· καί ἡ μέν Παλαιά, τῷ γνωστικῶ χορηγεῖ τούσ τρόπουσ τῶν ἀρετῶν· ἡ δέ Νέα, τῷ πρακτικῶ γνώσεωσ ἀληθοῦσ λόγουσ χαρίζεται.

πστ'. Ἐκείνων ὁ Θεός λέγεται τε καί γίνεται κατά χάριν Πατήρ, τῶν μόνην ἔχόντων τήν κατ' ἀρετήν γνωμικήν ἐν πνεύματι γέννησιν· καθ' ἣν ὡσπερ ψυχῆσ πρόσωπον, τόν ἐν ἀρεταῖσ τοῦ γεννήσαντοσ Θεοῦ χαρακτηῖρα φαινόμενον ἔχοντεσ κατά τόν βίον, τούσ θεωμένουσ τῇ μεταβολῇ τῶν τρόπων δοξάζειν τόν Θεόν παρασκευάζουσι, τόν οἰκεῖον βίον πρόσ μίμησιν παρέχοντεσ αὐτοῖσ ἐξάιρετον ἀρετῆσ ἐξεμπλάριον. Οὐ γάρ λόγω ψιλῶ Θεός δοξάζεσθαι πέφυκεν, ἀλλ' ἔργοισ δικαιοσύνησ πολλῶ πλείονα λόγων βοῶσι τήν θείαν μεγαλοπρέπειαν.

πζ'. Ἀριστερόσ μέν ὁ φυσικόσ νόμοσ, διά τήν αἴσθησιν· προσάγει δέ τῷ λόγω τούσ τρόπουσ τῶν ἀρετῶν, καί ποιεῖ γνώσιν ἐνεργουμένην. Ὁ δέ πνευματικόσ νόμοσ, δεξιόσ μέν ἐστί διά τόν νοῦν· μίγνυσι δέ τῇ αἰσθήσει τούσ ἐν τοῖσ οὔσι πνευματικούσ λόγουσ, καί ποιεῖ πράξιν λελογισμένην.

πη'. Ὁ τῇ πράξει σωματουμένην τήν γνώσιν, καί τῇ γνώσει ψυχουμένην τήν πράξιν δεικνύσ, τόν ἀκριβῆ τρόπον εὔρε τῆσ ἀληθοῦσ θεωργίασ. (1344) Ὁ δ' ὀποτέραν τούτων τῆσ ἐτέρασ ἔχων διαζευγμένην, ἡ τήν γνώσιν ἀνυπόστατον πεποιῖκε φαντασίαν, ἡ τήν πράξιν ἄψυχον κατέστησε εἶδωλον. Γνώσισ γάρ ἄπρακτοσ, φαντασίασ οὐδέν διενήνοχεν, ὑφιστώσα αὐτήν τήν πράξιν οὐκ ἔχουσα· καί πράξισ ἀλόγιτοσ, ταυτόν εἰδῶλω καθέστηκεν ψυχοῦσαν αὐτήν τήν γνώσιν οὐκ ἔχουσα.

πθ'. Τό τῆσ σωτηρίασ ἡμῶν μυστήριον, ἐπίδειξιν μέν λόγου, τόν βίον, δόξαν δέ βίου, τόν λόγον ποιεῖται· καί τήν μέν πράξιν θεωρίαν ἐνεργουμένην, τήν δέ θεωρίαν, πράξιν μυσταγωγουμένην. Καί συντόμωσ εἰπεῖν, τήν μέν ἀρετήν, φανέρωσιν γνώσεωσ, τήν δέ γνώσιν, ἀρετῆσ συντηρητικήν ἐργαζόμενον δύναμιν· καί δι' ἀμφοῖν, ἀρετῆσ δέ λέγω καί γνώσεωσ, μίαν σοφίαν συνισταμένην ἐπιδεικνύμενον· ἵνα γνώμεν ὅτι συμφωνοῦσιν ἀλλήλαισ διά πάντων αἱ δύο Διαθήκαι κατά τήν χάριν, πλέον εἰσ ἐνόσ μυστηρίου συμπλήρωσιν, ἡ ὅσον ψυχῆ καί σῶμα πρόσ ἐνόσ ἀνθρώπου γένεσιν, κατά τήν σύνθεσιν ἀλλήλαισ συμβαίνουσαι.

τέσσ. ἀνοικ. ' . Ὡσπερ ψυχῆ καί σῶμα ποιεῖ κατά σύνθεσιν ἀνθρωπον, οὔτω πράξισ καί θεωρία, μίαν κατά σύνδοδον ἀποτελεῖ σοφίαν γνωστικήν· καί Παλαιά καί Νέα Διαθήκη, μυστήριον ἐν ἀπεργάζεται. Μόνου δέ τοῦ Θεοῦ κατά φύσιν ἐστί τό ἀγαθόν, ἐξ οὔ, κατά μετοχήν, πάντα φωτίζεται τε καί ἀγαθύνεται, τά φωτόσ κατά φύσιν καί ἀγαθότητοσ δεκτικά.

τέσσ. ἀνοικ. α'. Ὁ τόν φαινόμενον κόσμον νοῶν, θεωρεῖ τόν νοούμενον· τυποῖ γάρ τῇ αἰσθήσει τά νοητά φανταζόμενοσ, καί κατά νοῦν σχηματίζει τούσ θεαθέντασ λόγουσ· καί μεταφέρει, πρόσ μέν αἴσθησιν πολυειδῶσ, τοῦ αἰσθητοῦ κόσμου πολυπλόκωσ τήν σύνθεσιν· καί νοεῖ, ἐν μέν τῷ νοητῶ, τόν αἰσθητόν, μετενέγκασ πρόσ τόν νοῦν τοῖσ λόγοισ τήν αἴσθησιν, ἐν δέ τῷ αἰσθητῶ, τόν νοητόν, πρόσ τήν αἴσθησιν ἐπιστημόνωσ τοῖσ τύποισ μετεγκλωιώσασ τόν νοῦν.

τέσσ. ἀνοικ. β'. Τόν μέν πρῶτον περί μονάδοσ λόγον, ὡσ ἀρχήν πάσησ ἀρετῆσ κεφαλῆν ὁ προφήτησ ὠνόμασεν· (1345) ὡσ τό, Ἔδου ἡ κεφαλῆ μου εἰσ σχισμάσ ὀρέων· τάσ δέ διανοίασ τῶν πνευμάτων τῆσ πονηρίασ, σχισμάσ τῶν ὀρέων, ὑφ' ὧν κατεπόθη διά τῆσ παραβάσεωσ ὁ ἡμέτεροσ νοῦσ· γῆν δέ κατωτάτην, τήν μηδαμῶσ γνώσεωσ αἰσθανομένην θείασ, ἡ τῆσ κατ' ἀρετήν ζωῆσ, τήν οἰανοῦν κίνησιν ἔχουσαν ἔξιν·

ἄβυσσον δέ, τήν ἐπικειμένην ἄγνοιαν τῇ ἕξει τῆς κακίας, ἐφ' ἣ βέβηκε καθάπερ γῆ, τά τῆς κακίας πελάγη ἢ γῆν, τήν παγίαν τῆς κακίας ἕξιν εἶπεν· αἰώνιους δέ μοχλούς, τὰς συγκρατούσας τήν χειρίστην ἕξιν ἐμπαθεῖς προσπαθείας τῶν ὑλικῶν.

τέσσ. ἀνοικ. γ'. Ἡ τῶν ἀγίων ὑπομονή, τήν πονηράν δύναμιν προσβάλλουσαν, δαπανᾷ· ὡς πείθουσα τοῖς ὑπέρ ἀληθείας ἐγκαλλωπίζεσθαι πόνοις, τοὺς αὐτῆς διακόνους, καί πλέον ἐμπλατύνεσθαι διδάσκουσα τοῖς παθήμασιν, ἢ ταῖς ἀνέσεσιν, οἱ τῆς ἐν σαρκί ζωῆς ἄγαν φροντίζοντες, ὑπόθεσιν αὐτοῖς ὑπερβαλλούσης κατά πνεῦμα δυνάμεως ποιουμένη, τήν κατά φύσιν τῆς σαρκός περί τό πάσχειν ἀσθένειαν. Ὅρα γάρ ὅπως τῆς καθ' ὑπερβολήν θείας δυνάμεως ἐστὶν ὑπόθεσις, ἢ κατά φύσιν τῶν ἀγίων ἀσθένεια, ἣς ἦττονα τόν ὑπερήφανον διάβολον Κύριος ἔδειξεν.

τέσσ. ἀνοικ. δ'. Ὁ λόγος τῆς χάριτος, διά πολλῶν πειρασμῶν πρὸς τήν τῶν ἀνθρώπων φύσιν, ἤγουν τήν τῶν ἔθνων Ἐκκλησίαν, ὡσπερ Ἰωνᾶς διά πολλῶν θλίψεων πρὸς Νινευί διαβάς τήν πόλιν τήν μεγάλην, ἔπεισε τόν βασιλεύοντα νόμον τῆς φύσεως ἐξαναστῆναι τοῦ θρόνου, τῆς προτέρας δηλαδή περί τό κακόν κατά τήν αἴσθησιν ἕξεως, καί περιελέσθαι τήν στολήν αὐτοῦ, τόν ἐπί τοῖς ἦθεσι λέγω τῆς κοσμικῆς δόξης ἀποθέσθαι τῦφον, καί περιβαλέσθαι σάκκον, τό πένθος δηλαδή καί τήν δυσχερή καί τραχεῖαν τῆς κακοπαθείας, καί βίω τῷ κατά Θεόν πρέπουσαν ἀγωγήν· καί καθίσει ἐπί σποδοῦ· σποδός δέ ἐστὶν ἡ πτωχεία τοῦ πνεύματος, ἐφ' ἣς καθέζεται πᾶς εὐσεβῶς ζῆν διδασκόμενος, καί τήν μάλιστα τῆς συνειδήσεως ἔχων ἐπί τοῖς πλημμεληθεῖσιν, αὐτόν κατακίζουσαν.

τέσσ. ἀνοικ. ε'. Ὅρα ὅπως βασιλέα μὲν εἶναι λέγει, τόν φυσικόν νόμον· θρόνον δέ, τήν ἐμπαθῆ κατ' αἴσθησιν ἕξιν· τήν δέ στολήν, τήν τῆς κενῆς δόξης προβολήν· τόν δέ σάκκον, τό κατά τήν μετάνοιαν πένθος· τήν δέ σποδόν, τήν ταπεινοφροσύνην· ἀνθρώπους δέ, τοὺς περί τόν λόγον· κτήνη δέ, τοὺς περί τήν ἐπιθυμίαν· βόας δέ, τοὺς περί τόν θυμόν· πρόβατα δέ, τοὺς περί τήν θεωρίαν τῶν ὄρατῶν πταίοντας.

τέσσ. ἀνοικ. στ'. Ὁ διά τήν ἔννομον ἀρετῆν τῶν ἐν σαρκί παθῶν ὡς ἀριστερῶν ποιούμενος λήθην, καί διά τήν ἄπταιστον γνῶσιν, ἐπί τοῖς κατορθώμασι τῇ νόσῳ τῆς φυσιοῦσης οἰήσεως ὡς δεξιᾶς οὐχ ἀλίσκομενος, ἀνὴρ γέγονε, μὴ γινώσκων δεξιάν αὐτοῦ, ὡς δόξης οὐκ ἐρῶν λυομένης, οὐδέ ἀριστεράν, ὡς τοῖς τῆς σαρκός οὐκ ἐρεθιζόμενος πάθεσι. Δεξιάν οὖν, ὡς ἔοικεν, εἶπεν ὁ λόγος, τήν ἐπί τοῖς δῆθεν κατορθώμασι κενοδοξίαν· ἀριστεράν δέ, τήν ἐπί τοῖς αἰσχροῖς πάθεσιν ἀκολασίαν. (1348) Ὁ γάρ τῆς ἀρετῆς λόγος, τῆς σαρκός ὡς ἀριστερᾶς οὐκ οἶδεν ἀμαρτίαν· ὁ δέ τῆς γνώσεως, τήν ψυχῆς ὡς δεξιᾶς οὐ γινώσκει κακίαν.

τέσσ. ἀνοικ. ζ'. Ἡ κατά λόγον γνῶσις τῶν ἀρετῶν, ἤγουν ἢ κατ' ἐνέργειαν ἀληθῆς τῆς τῶν ἀρετῶν αἰτίας ἐπίγνωσις, ἄγνοιαν παντελῆ πέφυκε ποιεῖν, τῆς δεξιᾶς καί ἀριστερᾶς ἐκατέρωθεν παρακειμένης τῇ μεσότητι τῶν ἀρετῶν ὑπερβολῆς καί ἑλλείψεως. Εἰ γάρ οὐδέν ἐν τῷ λόγῳ παντελῶς πέφυκεν εἶναι παράλογον, σαφῶς ὁ πρὸς τόν λόγον τῶν ἀρετῶν ἀναχθεῖς, τήν τῶν παραλόγων οὐδαμῶς ἐπιγνώσεται θέσιν. Οὐ γάρ δυνατόν ἄμφω κατά ταυτόν ἅμα καταθρῆσαι τά ἀντικείμενα, καί θατέρω ἅμα τό ἕτερον γνῶναι συνεμφαινόμενον.

τέσσ. ἀνοικ. η'. Εἰ ἀπιστίας ἐν τῇ πίστει λόγος οὐδεὶς, οὐδέ σκότους αἰτία κατά φύσιν ὑπάρχει τό φῶς, οὐδέ Χριστῷ συνενδεικνυσθαι πέφυκεν ὁ διάβολος, δῆλον ὡς οὐδέ τῷ λόγῳ τοπαράπαν συνυπάρχει τό παράλογον. Εἰ δέ τῷ λόγῳ συνεῖναι παντελῶς οὐ δύναται τό παράλογον, ὁ πρὸς τόν λόγον τῶν ἀρετῶν ἀναχθεῖς, τήν τῶν παραλόγων οὐδαμῶς ἐπιγνώσεται θέσιν, μόνην ὡς ἔστιν, ἀλλ' οὐχ ὡς νομίζεται γινώσκων τήν ἀρετῆν· καί διά τοῦτο μήτε δεξιάν διά τῆς ὑπερβολῆς, μήτε ἀριστεράν διά τῆς ἑλλείψεως ἐπιστάμενος. Ἐπ' ἀμφοῖν γάρ θεωρεῖται σαφῶς τό παράλογον.

τέσσ. άνοικ. θ'. Άπιστιάν λέγει, τήν άρνησιν τών έντολών· πίστιν δέ, τήν αυτών συγκατάθεσιν· τό δέ σκότος, τοῦ καλοῦ τήν άγνοιαν· τό δέ φώς, τήν τούτου διάγνωσιν. Χριστόν δέ κέκληκε, τήν οὐσίαν τοῦ καλοῦ καί τήν ὑπόστασιν· τόν διάβολον δέ, τήν πάντων γεννητικὴν τών κακῶν χειρίστην ἔξιν.

ρ'. Εἰ ὅρος ὑπάρχει καί μέτρον τών ὄντων ὁ λόγος, ἴσον πρὸς ἀλογίαν ἐστί, καί διά τοῦτο παράλογον, τό παρά τόν ὄρον καί παρά τό μέτρον, ἢ πάλιν ὑπέρ τόν ὄρον κινεῖσθαι καί ὑπέρ τό μέτρον. Ἐπίσης γάρ ἄμφω τοῖς οὕτω κινουμένοις τοῦ κυρίως ὄντος φέρει τήν ἔκπτωσιν· τό μέν, ἄδηλον αὐτοῖς ποιεῖσθαι τοῦ δρόμου πείθον τήν κίνησιν καί ἀόριστον, οὐκ ἔχουσιν σκοπόν τόν Θεόν δι' ἀμετρίαν νοός, ὡς τέλος αὐτοῖς προεπινοούμενον· τοῦ δεξιοῦ, δεξιώτερον ἀναπλαττομένοις· τό δέ, παρά τόν σκοπόν, πρὸς μόνην τήν αἴσθησιν αὐτοῦ πείθον, τοῦ δρόμου ποιεῖσθαι τήν κίνησιν, δι' ἀτονίας νοός, προεπινοούμενον τέλος νομίζοντας, τό κατ' αἴσθησιν αὐτοῖς περιγραφόμενον· ἄπερ άγνοεῖ μή πάσχω, ὁ μόνω τῷ λόγῳ τῆς ἀρετῆς συνημμένος, καί πᾶσαν αὐτῷ τῆς κατά νοῦν οἰκειάς δυνάμεως περιγράψας τήν κίνησιν, καί διατοῦτο μηδέν ὑπέρ τόν λόγον ἢ παρά τόν λόγον διανοεῖσθαι δυνάμενος.

ΕΚΑΤΟΝΤΑΣ ΠΕΜΠΤΗ.

α'. Ὁ κατά φύσιν λόγος, διά μέσων τών ἀρετῶν, (1349) πρὸς τόν νοῦν ἀνάγειν πέφυκε τόν ἐπιμελούμενον πράξεως· ὁ δέ νοῦς πρὸς τήν σοφίαν εἰσάγει διά θεωρίας τόν ἐφιέμενον γνώσεως. Τό δέ παράλογον πάθος, πρὸς τήν αἴσθησιν πείθει καταφέρεισθαι τόν ἀμελοῦντα τών έντολῶν, ἧς τέλος ἐστί, τό πρὸς τήν ἡδονήν καθηλωθῆναι τόν νοῦν.

β'. Ἀρετήν καλεῖ, τήν ἀπαθεστάτην καί παγίαν περί τό καλόν ἔξιν, ἧς ἐφ' ἐκάτερα καθέστηκεν οὐδέν, Θεοῦ φερούσης χαρακτῆρα, ᾧ οὐδέν ἐστιν ἐναντίον. Αἰτία δέ τών ἀρετῶν ἐστιν ὁ Θεός· τούτου δέ κατ' ἐνέργειαν γνώσις, ἢ τοῦ κατ' ἀλήθειαν ἐπεγνωκότος τόν Θεόν πρὸς τό πνεῦμα κατά τήν ἔξιν ἀλλοίωσις.

γ'. Εἰ ὁ λόγος διώρισεν ὡς πέφυκεν ἐκάστου τήν γένεσιν, οὐδέν τών ὄντων ἑαυτοῦ φυσικῶς ἢ ὑπερβέβηκεν ἢ ὑποβέβηκεν. Οὐκοῦν ὅρος μέν τών ὄντων ἐστί, ἢ κατ' ἔφεσιν τῆς αἰτίας ἐπίγνωσις· μέτρον δέ, ἢ ἐφικτή τοῖς οὔσι κατ' ἐνέργειαν τῆς αἰτίας ἐκμίμησις. Τό δέ ὑπέρ τόν ὄρον φέρεσθαι καί τό μέτρον τών κινουμένων τήν ἔφεσιν, ἀνόνητον ποιεῖ τόν δρόμον, μή καταντώντων εἰς Θεόν, ἐν ᾧ ἢ κατ' ἔφεσιν πάντων ἴσταται κίνησις, αὐθυπόστατον δεχομένη τέλος τοῦ Θεοῦ τήν ἀπόλαυσιν. Τό δέ παρά τόν ὄρον φέρεσθαι καί τό μέτρον τών κινουμένων τήν ἔφεσιν, ἀνόνητον ποιεῖ τόν δρόμον, ἀντί Θεοῦ καταντώντων πρὸς τήν αἴσθησιν, ἐν ἧ καθ' ἡδονήν βέβηκεν ἢ τών παθῶν ἀνυπόστατος ἀπόλαυσις.

δ'. Ὁ πρὸς τήν αἰτίαν τών ὄντων ἀσχέτως ἀνατιθεῖς νοῦν, άγνοήσει παντελῶς, μηδένα θεωρῶν λόγον, ἐν τῷ κατά πᾶσαν αἰτίαν ὑπέρ πάντα λόγον ὄντι κατ' οὐσίαν Θεῷ· πρὸς ὃν ἀπό τών ὄντων ἀπάντων συσταλείς, οὐδένα τών ἀφ' ὧν ἀπέστη λόγων, ἐπίσταται μόνον τόν πρὸς ὃν γέγονε κατά χάριν, ἀνερμηνεύτως θεώμενος. Καί γάρ καί τούς τών ἀσωμάτων καί τούς τών σωμάτων ἀφήσι λόγους, ὁ πρὸς τόν Θεόν ἀναδραμών κατ' ἔκστασιν νοῦς. Οὐ γάρ πέφυκε τι Θεῷ τών μετά Θεόν, ἅμα συγκατοπτεύεσθαι.

ε'. Ἐπάρατον ὄντως πάθος ὁ τυφος, καί ἐκ δύο κακῶν κατά σύνθεσιν συνιστάμενον, ὑπερηφανίας φημί καί κενοδοξίας· ὧν ἢ μέν ὑπερηφανία, τήν αἰτίαν ἀρνεῖται τῆς ἀρετῆς καί τῆς φύσεως· ἢ δέ κενοδοξία, τήν τε φύσιν, καί αὐτήν νόθον

τήν ἀρετήν καθίστησιν. Οὐδέν γάρ τῷ ὑπερηφάνῳ κατά Θεόν διαπράττεται, καί οὐδέν τῷ κενοδοξῷ κατά φύσιν προέρχεται.

στ'. Ὑπερηφανίας ἴδιον, τό ἀρνεῖσθαι τόν Θεόν ἀρετῆς εἶναι γενέτην καί φύσεως· κενοδοξίας δέ, τό μερίζειν τήν φύσιν πρὸς ὕφεις· ὧν ὁ τῦφος εἶναι γέννημα πέφυκεν, ἕξις κακίας ὑπάρχων σύνθετος, Θεοῦ ἄρνησιν ἐκούσιον ἔχουσα, καί τῆς κατά φύσιν ἰσοτιμίας ἄγνοιαν.

ζ'. (1352) Ὑπερηφανίας καί κενοδοξίας μίξις, ὁ τῦφος καθέστηκε· πρὸς μὲν τόν Θεόν ἔχων τήν καταφρόνησιν, καθ' ἣν πέφυκε βλασφημῶς διαβάλλειν τήν πρόνοιαν· πρὸς δέ τήν φύσιν κεκτημένος τήν ἀλλοτρίωσιν, καθ' ἣν πάντα τά τῆς φύσεως παρά τήν φύσιν μεταχειρίζεται, τῷ κατά παράχρησιν τρόπῳ τήν τῆς φύσεως παραφθεύων εὐπρέπειαν.

η'. Τό πνεῦμα τοῦ καύσωνος, οὐ μόνον τούς πειρασμούς, ἀλλά καί τήν ἐγκατάλειψιν τοῦ Θεοῦ, τήν ἀφαιρουμένην τῶν Ἰουδαίων τήν τῶν θείων χαρισμάτων χορηγίαν, δηλοῖ. Ἡ δέ διά πνεύματος κατά ψυχήν ἀγχιστεία, σαρκὸς μὲν λύει τήν σχέσιν τῆς προαιρέσεως, Θεῷ δέ προσδεσμεῖ κατά πόθον προσηλωθεῖσαν.

θ'. Ὁ μὲν φυσικός νόμος, ὅταν οὐκ ἔχη πλεονεκτοῦσαν τόν λόγον τήν αἴσθησιν, ἀδιδάκτως ἀσπάζεσθαι πάντας πείθει τό συγγενές καί ὁμόφυλον, αὐτήν ἔχοντας τήν φύσιν τῆς τῶν δεομένων ἐπικουρίας διδάσκαλον, κάκεινο βούλεσθαι πᾶσιν [male edita p̄n] ἅπαντας, ὅπερ ἕκαστος ἑαυτῷ παρά τῶν ἄλλων γινόμενον, εἶναι δοκεῖ καταθύμιον. Καί τοῦτο διδάσκων ὁ Κύριος, φησίν, Ὅσα θέλετε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, ὁμοίως καί ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς.

ι'. Ἔργον εἶναι τοῦ φυσικοῦ νόμου φησί, τήν γνωμικήν πάντων πρὸς πάντας ὁμόθυμον σχέσιν. Ἐφ' ὧν γάρ ἡ φύσις λόγῳ βραβεύεται, τούτων μία πέφυκεν εἶναι διάθεσις. Ὡν δέ διάθεσις ἡ αὐτή, καί ὁ κατ' ἠθος τρόπος, καί ὁ τοῦ βίου δρόμος εἷς ὑπάρχειν προδήλως πέφυκεν. Ὡν δέ τρόπος ἠθῶν βίου δρόμος ἐστίν ὁ αὐτός, εἷς δηλονότι καί ὁ αὐτός κατά τήν γνώμην τῆς πρὸς ἀλλήλους σχέσεως ὑπάρχει δεσμός, κατά μίαν γνώμην ἄγων τούς πάντας πρὸς τόν ἕνα λόγον τῆς φύσεως· ἐν ᾧ παντελῶς οὐκ ἔστιν ἡ νῦν κρατοῦσα τῆς φύσεως διά τῆς φιλαυτίας διαίρεσις. Ὁ δέ γραπτός νόμος, φόβῳ τῶν ἐπιτιμιῶν ἐπέχων τὰς ἀτάκτους τῶν ἀφρονεστέρων ὁρμάς, ἐθίζει διδάσκων, πρὸν μόνην αὐτοῦ ὁρᾶν τήν τοῦ Ἰσοῦ διανομήν, καθ' ἣν τῆς δικαιοσύνης τό κράτος χρόνῳ βεβαιωθέν, εἰς φύσιν μεθίσταται, ποιῶν, τόν μὲν φόβον, διάθεσιν, ἡρέμα κατά μικρόν τῆ περί τό καλόν γνώμη συγκρατυομένην· ἕξιν δέ, τήν συνήθειαν, τῆ λήθη τῶν προτέρων καθαιρομένην, καί τό φιλάλληλον ἑαυτῇ συναποτίκτουςαν.

ια'. Ὁ γραπτός νόμος, φησί, κωλύων φόβῳ τήν ἀδικίαν, ἐθίζει πρὸς τό δίκαιον· χρόνῳ δέ τό ἔθος ποιεῖ διάθεσιν φιλοδίκαιον, ὅφ' ἧς παγία πρὸς τό καλόν ἕξις ἐπιγίνεται, λήθην προλαβούσης πονηρίας ἐπάγουσα.

ιβ'. Ὁ δέ τῆς χάριτος νόμος, αὐτόν ἀμέσως διδάσκει τούς ἀγομένους μιμεῖσθαι τόν Θεόν, ὅς τοσοῦτον ὑπέρ ἑαυτόν ἡμᾶς, εἰ θέμις εἰπεῖν, καί ταῦτα διά τήν ἁμαρτίαν ὄντας ἐχθρούς, ἠγάπησεν, ὥστε καί (1353) εἰς τήν καθ' ἡμᾶς οὐσίαν ἐλθεῖν ἀτρέπτως, ὑπέρ πᾶσαν οὐσίαν ὄντα· καί φύσιν ὑπερουσίως καταδέξασθαι καί ἄνθρωπον γενέσθαι, καί τῶν ἀνθρώπων ἕνα χρηματίσαι βούλεσθαι, καί τήν ἡμετέραν κατάκρισιν οἰκείαν ποιῆσαι μή παραιτήσασθαι· καί τοσοῦτον ἡμᾶς θεῶσαι κατά χάριν, ὅσον κατ' οἰκονομίαν αὐτός γέγονεν ἄνθρωπος· ἵνα μή μόνον μάθωμεν ἀλλήλων ἀντέχεσθαι φυσικῶς, καί ὡς ἑαυτοῦς ἀλλήλους ἀγαπᾶν πνευματικῶς, ἀλλά καί ὑπέρ ἑαυτοῦς ἀλλήλων κήδεσθαι θεϊκῶς, καί ταύτην τῆς εἰς ἀλλήλους ἀγάπης ἀπόδειξιν ποιεῖσθαι, τό κατ' ἀρετήν ὑπέρ ἀλλήλων τόν ἐκούσιον προθύμως

αίρεισθαι θάνατον. Οὐκ ἔστι γάρ ἄλλη μείζων ταύτης ἀγάπη, φησίν, ἵνα τις θῆ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ὑπὲρ φίλου αὐτοῦ.

ιγ'. Ὁ μὲν τῆς φύσεως νόμος ἐστίν, ἵνα συνελών εἴπω, λόγος φυσικός, τὴν αἴσθησιν λαβών ὑποχείριον, πρὸς ἀφαίρεσιν τῆς ἀλογίας· καθ' ἣν τῶν φυσικῶς σηνημμένων ἐστὶν ἡ διαίρεσις. Ὁ δὲ γραπτός νόμος ἐστὶ, λόγος φυσικός μετὰ τὴν κατ' αἴσθησιν τῆς ἀλογίας ἀφαίρεσιν, προσλαβών καὶ πόθον πνευματικόν τῆς πρὸς τὸ συγγενές ἀλληλουχίας συνεκτικόν. Ὁ δὲ τῆς χάριτος νόμος, ὑπὲρ φύσιν καθέστηκεν λόγος, πρὸς θέωσιν ἀτρέπτως τὴν φύσιν μεταλλάτων, καὶ ὡς ἐν εἰκόνι δεικνύς ἀκαταλήπτως τῇ φύσει τῶν ἀνθρώπων, τὸ ὑπὲρ οὐσίαν καὶ φύσιν ἀρχέτυπον, καὶ τὴν τοῦ αἰεὶ εὖ εἶναι διαμονὴν παρεχόμενος.

ιδ'. Τὸ μὲν ἔχειν ὡς ἑαυτὸν τὸν πλησίον, μόνης ἐστὶ φροντίσαι τῆς πρὸς τὸ εἶναι ζωῆς· ὅπερ φυσικοῦ νόμου καθέστηκε· τὸ δὲ τὸν πλησίον ἀγαπᾶν ὡς ἑαυτὸν, καὶ τῆς πρὸς τὸ εὖ εἶναι κατ' ἀρετὴν ἐστὶ προνοεῖσθαι τοῦ πέλας· ὅπερ ὁ γραπτός ἐπιτρέπει νόμος· τὸ δὲ ὑπὲρ ἑαυτὸν ἀγαπῆσαι τὸν πλησίον, τοῦ νόμου τῆς χάριτος ἐστὶν ἰδιαίτατον.

ιε'. Ὁ κωλυόμενος τῶν πρὸς ἡδονὴν σώματος ἀφορμῶν, μανθάνει Προνοίας λόγους, ἐπεχούσης τὴν ἐξαπτικήν ὕλην τῶν παθῶν· ὁ δὲ τὰς πρὸς ὀδύνην σώματος δεχόμενος μάλιστα, διδάσκεται κρίσεως λόγους, προλαβόντων μολυσμῶν ἀκουσίους πόνοις αὐτὸν ἐκκαθαίρουσης.

ιστ'. Εἰ τὸν προφήτην διὰ τὴν σκηνήν καὶ τὴν κολόκυνθαν λυπούμενον, λέγω δὲ τὴν σάρκα καὶ τὴν τῆς σαρκὸς ἡδονὴν, τῆς δὲ Νινευί τὸν Θεὸν ἀντεχόμενον ἀντεισηγάγεν ὁ τῆς Γραφῆς λόγος, δῆλον ὡς τῶν τοῖς ἀνθρώποις τιμίων καὶ ἐπεράστων, τότε τῷ Θεῷ φανέν προσφιλές, πάντων τῶν ὄντων πολλῶ κρεῖττον ἐστὶ καὶ τιμιώτερον, ἦπουγε [unus Reg. ὅπου γε] τῶν οὐκ ὄντων, καὶ μόνη προλήψει κατ' ἐσφαλμένην κρίσιν εἶναι δοκούντων, ὧν οὐδεὶς τοπαράπαν ἐστὶ κατὰ τὴν ὑπαρξιν λόγος· μόνη δὲ φαντασία τὸν νοῦν φενακίζουσα, καὶ σχῆμα τοῖς οὐκ οὔσι διάκενον, ἀλλ' οὐχ ὑπόστασιν τῷ πάθει παρεχομένη.

ιζ'. (1356) Ἡ μὲν ἀκριβὴς γνῶσιν τῶν λογίων τοῦ Πνεύματος, μόνοις ἀποκαλύπτεσθαι πέφυκε τοῖς ἀξίοις τοῦ Πνεύματος· οἱ διὰ πολλὴν τῶν ἀρετῶν ἐπιμέλειαν, τῆς τῶν παθῶν αἰθάλης τὸν νοῦν ἐκκαθάραντες, ἐσόπτρου δίκην καθαροῦ καὶ διαυγοῦς, ἅμα τῇ προσβολῇ, καθάπερ πρόσωπον ἐντυπουμένην αὐτοῖς καὶ ἐπίπτουσαν τὴν τῶν θείων δέχονται γνῶσιν. Οἷς δὲ ταῖς τῶν παθῶν κηλῖσιν ὁ βίος κατέστικται, μόλις κἂν ἐξ εἰκότων τινῶν στοχασμῶν τεκμηριῶσαι τὴν τῶν θείων γνῶσιν ἐστὶ δυνατόν, μὴ ὅτι γε νοῆσαι τε καὶ φράσαι ταύτην δι' ἀκριβείας ἀπαυθαδίζεσθαι.

ιη'. Ὁ τοῦ νοῦ μορφήν τὴν ἐξ ἀρετῶν ἐν Πνεύματι θεῖω δεξάμενος γνῶσιν, τὰ θεῖα λέγεται παθεῖν, ὅτι μὴ φύσει κατὰ τὴν ὑπαρξιν, ἀλλὰ χάριτι κατὰ τὴν μέθεξιν, ταύτην προσέλαβεν. Ὁ δὲ τὴν ἐκ χάριτος μὴ δεξάμενος γνῶσιν, κἂν λέγη τι γνωστικόν, οὐκ οἶδε κατὰ πείραν τοῦ λεγομένου τὴν δύναμιν. Ψιλή γάρ μάθησις, τὴν καθ' ἕξιν γνῶσιν οὐ δίδωσι.

ιθ'. Νοῦς εἰς ἄκρον διὰ τῶν ἀρετῶν καθαιρόμενος, τοὺς τῶν ἀρετῶν πέφυκεν εἰκότως ἐκδιδάσκεσθαι λόγους, τὴν ἐξ αὐτῶν θειωδῶς χαρακτηρισθεῖσαν γνῶσιν οἰκτεῖον ποιούμενος πρόσωπον. Καθ' ἑαυτὸν γάρ ἀνειδέος τε καὶ ἀχαρακτήριστος πᾶς καθέστηκε νοῦς, μορφήν ἔχων ἐπίκτητον, ἢ τὴν ἐκ τῶν ἀρετῶν ὑποστᾶσαν ἐν πνεύματι γνῶσιν, ἢ τὴν ἐκ τῶν παθῶν ἐπισυμβαίνουσαν ἄγνοϊαν.

κ'. Πᾶς ὁ τῆς θείας ἐκπεπτωκῶς ἀγάπης, τὸν ἐν τῇ σαρκὶ νόμον ἔχει διὰ τῆς ἡδονῆς βασιλεύοντα, τὸν μηδεμίαν θεῖαν ἐντολήν φυλάξαι δυνάμενον ἢ βουλόμενον. Τῆς γάρ ἐν πνεύματι Θεοῦ κατ' ἀρετὴν διεξαγομένης ζωῆς τε καὶ

βασιλείας, προτιμήσας τήν φιλήδονον ζωήν, τήν ἄγνοιαν ἀντί τῆς γνώσεως ἑαυτῶ ἐπεσπάσατο.

κά'. Ὁ μή διαβαίνων κατά νοῦν πρός τήν ἔνδον ἐν πνεύματι τοῦ νομικοῦ γράμματος θεῖαν εὐπρέπειαν, τήν τῆς γνώμης φιλήδονον σχέσιν, ἤγουν τήν κοσμικήν προσπάθειαν καί φιλοκοσμίαν γεννᾶν πέφυκεν, ἐκ τῆς κατά μόνην τήν ἐν λόγῳ τοῦ νόμου μαθήσεως προφοράν.

κβ'. Αἰσχύνη στόματός ἐστιν, ἡ κατά νοῦν φιλόκοσμος μελέτη τῶν λογισμῶν καί φιλοσώματος. Ἐν ᾧ γάρ ὁ κόσμος ἐκ τῆς ἐμφαινομένης τῷ γράμματι τοῦ νόμου σωματικῆς διαπλάσεως, κατά τήν γνωμικήν σχέσιν γεννᾶσθαι πέφυκεν· ἤγουν, ἡ τόν κόσμον φιλοῦσα διάθεσις, καί ἡ κατά νοῦν φιλήδονος μελέτη τῶν λογισμῶν. Πρὸς ὃ γάρ σχετικῶς διακεῖμεθα, πρὸς ἐκεῖνο καί κατά νοῦν μελέτην κεκτήμεθα.

κγ'. (1357) Ἡ πάλιν αἰσχύνη στόματός ἐστιν, ἡ τοῖς πάθεσιν εἶδος ἐπάγουσα, καί τό καθ' ἡδονήν πρός αἴσθησιν διαπλάττουσα κάλλος, τοῦ νοῦ κίνησις. Χωρίς γάρ τῆς κατά νοῦν ἐπινοητικῆς δυνάμεως, πρὸς διάπλασιν μορφῆς, οὐδαμῶς πάθος ἄγεται. Ἡ ἀνάθημά ἐστι, καί ἡ πρόσυλος καί ἀκαλλῆς τῶν παθῶν καί ἀδιατύπωτος κίνησις· αἰσχύνη δέ στόματος, ἡ τό πάθος εἰδοποιούσα πρὸς αἴσθησιν τοῦ νοῦ κίνησις, καί ταῖς ἐπινοίαις ὕλην ἀρμόδιον τῷ πάθει πορίζουσα.

κδ'. Ὁ διά τρυφήν σωματικήν καί ἀνάπαυσιν τὰς θυσίας καί τὰς ἐορτάς, τὰ τε Σάββατα καί τὰς νεομηνίας κατά τόν νόμον τόν Θεόν διατεταχέναι πιστεύων, πάντη τε καί πάντως, ὑπό τήν ἐνοχὴν γενήσεται τῆς τῶν παθῶν ἐνεργείας, καί τήν αἰσχύνην τῆς τῶν ἐπ' αὐταῖς αἰσχυρῶν λογισμῶν ρυπαρίας· ὑπό τε τόν φθειρόμενον ἔσται κόσμον, καί τήν ἐν λογισμοῖς φιλοσώματον μελέτην· ὑπό τε τήν ὕλην τῶν φθειρομένων τίμιον ἔχειν δυνάμενος.

κε'. Ὁ πεισθεὶς θεῖαν εἶναι διαταγήν τό σωματικῶς κατά νόμον τρυφᾶν, τήν γαστριμαργίαν ὡς Θεοῦ δῶρον λαμβάνει πρὸς συμβίωσιν μετὰ χαρᾶς, ἐξ ἧς γεννᾶ τούς μολύνοντας τῇ παραχρήσει τήν ἐνέργειαν τῶν αἰσθήσεων τρόπους.

κστ'. Ἐπειδάν τό θεωρητικόν τῆς ψυχῆς τήν τρυφήν κατά τόν ἐν γράμματι νόμον ὡς θεῖαν διά τήν ἐντολήν ἀσπάσεται πρὸς συμβίωσιν, τήν τῶν αἰσθήσεων παρά φύσιν μετέρχεται χρήσιν, μηδεμίᾳ συγχωροῦν κατά φύσιν διαφαίνεσθαι τήν χρήσιν τῆς ἐνεργείας. Γεννᾶ γάρ τήν τε τῶν παθῶν ἕξι καί τήν ἐνέργειαν, καί ὡς θεῖαν εἰσοικίζεται τήν γαστριμαργίαν, πρὸς γένεσιν τῶν ρυπαινόντων τῇ παραχρήσει τὰς αἰσθήσεις τρόπων, εἰς ἀναίρεσιν τῶν ἐν τοῖς οὔσι φυσικῶν λόγων τε καί σπερμάτων.

κζ'. Οὐδεὶς μόνη προσανέχων τῇ σωματικῇ τοῦ νόμου λατρείᾳ, φυσικόν τοπαράπαν δύναται ἄν παραδέξασθαι λόγον ἢ λογισμόν, ὅτι μηδέ πέφυκε ταυτόν εἶναι τῇ φύσει τὰ σύμβολα. Ὁ γάρ τοῖς συμβόλοις ἐναπομένων τοῦ νόμου, οὐ δύναται κατά λόγον τήν τῶν ὄντων φύσιν ὄραν, καί τούς τεθέντας οὐσιωδῶς ὑπό τοῦ δημιουργοῦ τοῖς οὔσι λόγους περιποιεῖσθαι, διά τό τῶν συμβόλων πρὸς τήν τῶν ὄντων φύσιν διάφορον.

κη'. Ὁ Θεόν τήν κοιλίαν ἡγούμενος, καί ὡς ἐπὶ δόξῃ τῇ αἰσχύνῃ καλλωπιζόμενος, μόνων οἶδεν ὡς θεῖων ἀντέχεσθαι διά σπουδῆς τῶν παθῶν τῆς ἀτιμίας· καί διά τοῦτο μόνα περιέπει τὰ χρονικά, τουτέστι τήν ὕλην καί τό εἶδος, καί τήν κατά παράχρησιν πενταπλῆν ἐνέργειαν τῶν αἰσθήσεων. Τῇ γάρ ὕλῃ καί τῷ εἶδει συμπλακεῖσα κατά μίξιν ἢ αἴσθησις, ἀποτελεῖν μὲν πάθος, ἀπεκτείνειν δέ καί ἀναιρεῖν τούς κατά φύσιν πέφυκε λόγους. Πάθος γάρ καί φύσις κατά τόν τοῦ εἶναι λόγον, οὐδαμῶς ἀλλήλοις συνυπάρχουσιν. Οὐ γάρ πέφυκε πάθει (1360) ἐμφαίνεσθαι τοπαράπαν φύσεως λόγος, ὥσπερ οὔτε φύσει συναποτίκτεσθαι κατά γένεσιν πάθος.

κθ'. Ὁ μή πιστεύων τήν Γραφήν εἶναι πνευματικήν, τῆς οἰκειᾶς κατά τήν γνώσιν πενίας οὐκ αἰσθάνεται, ἀλλὰ λιμῶ διαφθείρεται. Λιμός γάρ ἐστιν ὡς ἀληθῶς,

ἔκλειψις τῶν κατ' αὐτήν τήν πείραν ἐγνωσμένων ἀγαθῶν, καί ἀπορία καί σπάνις παντελῆς τῶν τήν ψυχὴν συγκρατούντων πνευματικῶν βρωμάτων. Πῶς γάρ λιμόν ἠγήσεται τις ἢ ζημίαν, τήν τῶν καθάπαξ αὐτῷ μηδαμῶς ἐγνωσμένων ἀφαιρέσειν;

λ'. Λιμώττει ἐπ' ἀληθείας τῶν πιστῶν καί ἐπεγνωκότων τήν ἀλήθειαν ὁ λαός, καί ἡ ψυχὴ τοῦ καθ' ἕκαστον ἀφεμένη τῆς ἐν τῇ χάριτι πνευματικῆς θεωρίας, καί γενομένη τῆς τυπικῆς ἐν τῷ γράμματι δουλείας, μὴ διατρέφουσα τόν νοῦν ταῖς τῶν νοημάτων μεγαλοφυΐαις, ἀλλά πληροῦσα τήν αἴσθησιν ἐμπαθοῦς φαντασίας, ταῖς σωματικαῖς τῶν Γραφῶν συμβόλων διατυπώσειςι.

λα'. Πᾶς ὁ τήν πνευματικὴν τῆς ἀγίας Γραφῆς θεωρίαν μὴ προσιέμενος, τόν τε φυσικόν ταύτη καί τόν γραπτόν κατὰ τοὺς Ἰουδαίους συναπώσατο νόμον, καί τόν ἐν τῇ χάριτι νόμον ἠγνόησε, καθ' ὃν δίδοται τοῖς κατ' αὐτόν ἀγομένοις ἢ θέωσις. Ὁ τοῖνον τόν γραπτόν νόμον λαμβάνων σωματικῶς, ἀρεταῖς τήν ψυχὴν οὐ διατρέφει· καί ὁ τοῖς λόγοις τῶν ὄντων οὐκ ἐπιβάλλων, τῇ ποικίλῃ τοῦ Θεοῦ σοφία τόν νοῦν οὐχ ἐστιᾶ φιλοτίμως· καί ὁ τό μέγα τῆς καινῆς χάριτος μὴ γινώσκων μυστήριον, τῇ ἐλπίδι τῆς μελλούσης θεώσεως οὐκ ἀγάλλεται. Οὐκοῦν ἡ ἔλλειψις τῆς κατὰ τόν γραπτόν νόμον θεωρίας, ἔχει παρεπομένην αὐτῇ τήν ἔνδειαν τῆς κατὰ τόν φυσικόν νόμον νοουμένης ποικίλης σοφίας τοῦ Θεοῦ, ἐφεπομένην ἔχουσαν τῆς κατὰ τό καινόν μυστήριον χάριτι δοθησομένης θεώσεως πάντως τήν ἄγνοιαν.

λβ'. Πᾶς νοῦς κατὰ Χριστόν διορατικός καί ἰσχυρός ὁράσει, αἰεὶ ἐφίεται καί ζητεῖ τό πρόσωπον Κυρίου. Πρόσωπον δέ Κυρίου καθέστηκεν, ἢ κατ' ἀρετήν τῶν θείων ἀληθῆς θεωρία, καί γνῶσις, ἢν ζητῶν, διδάσκεται τήν αἰτίαν τῆς κατ' αὐτόν ἐνδείας καί ἀπορίας. Ὡσπερ γάρ τό πρόσωπον χαρακτηριστικόν ἐστι τοῦ καθ' ἕκαστον, οὕτω καί ἡ πνευματικὴ γνῶσις ἐμφαντικῶς χαρακτηρίζει τό Θεῖον. Ἦν ὁ ζητῶν, λέγεται ζητεῖν τό πρόσωπον Κυρίου. Ὁ δέ κατασαρκούμενος κατὰ τό γράμμα τοῦ νόμου ταῖς ἐναίμοις θυσίαις, ποθουμένην ἄγνοιαν ἔχει, πρὸς μόνην (1361) σαρκός ἡδονὴν ἐντολήν ἐκδεχόμενος, καί μόνης κατ' αἴσθησιν ἀντεχόμενος σωματικῶς τῆς ὕλης τοῦ γράμματος.

λγ'. Ὁ μὲν σωματικῶς κατὰ τόν νόμον λατρεύων, καθάπερ ὕλην γεννᾷ τήν κατ' ἐνέργειαν ἀμαρτίαν, καί ὡς εἶδος τήν ἐπ' αὐτῇ τοῦ νοῦ συγκατάθεσιν ταῖς προσφόροις ἡδοναῖς τῶν αἰσθήσεων ὑλικῶς διαπλάττεται. Ὁ δέ πνευματικῶς τήν Γραφήν ἐκδεχόμενος, ὡς μὲν ὕλην τήν ἐνέργειαν, ὡς εἶδος δέ τῆς ἀμαρτίας τήν συγκατάθεσιν, μετὰ τῶν κατὰ παράχρησιν πρὸς ἡδονὴν τῆς αἰσθήσεως τρόπων θανατοῖ, διὰ τῶν φυσικῶν λογισμῶν ἐν τῷ ὕψει τῆς θεωρίας.

λδ'. Τήν ὕλην καί τό εἶδος, καί τοὺς περὶ τήν ὕλην καί τό εἶδος κατὰ παράχρησιν πέντε τρόπους τῶν πέντε αἰσθήσεων· λέγω δέ τήν ἐμπαθῆ τε καί παρά φύσιν πρὸς τὰ αἰσθητὰ τῶν αἰσθήσεων συμπλοκὴν, ἢ γουν τὰ ὑπὸ χρόνον καί ρεῦσιν, μετὰ τήν πάροδον τῆς ἐν νόμῳ κατὰ τό γράμμα σωματικῆς λατρείας, καί τήν τῆς ἀγνοίας διάβασιν, παραδίδωσι θανατωθῆναι τοῖς κατὰ φυσικὴν θεωρίαν ὑψηλοτέροις λόγοις καί λογισμοῖς, ὁ πνευματικός νόμος, ἢ νοῦς· τήν ἐν τοῖς συμβόλοις πρὸς αἴσθησιν καί σῶμα καθολικωτάτην τῶν ὑπὸ χρόνον σχέσιν, ἀφανίσει καί θανατῶσαι, κατὰ τό ὕψος γινομένοις τοῦ νόμου τῆς πνευματικῆς θεωρίας.

λε'. Χωρὶς φυσικῆς θεωρίας, οὐδεὶς τήν πρὸς τὰ θεῖα τῶν νομικῶν συμβόλων ἀπέμφασιν διαγινώσκει. Εἰ γάρ μὴ φυσικῶς πρότερόν τις τήν ἐν τοῖς συμβόλοις τῶν θείων καί νοητῶν διασκοπήσας ἀπέμφασιν, ἐλθεῖν ποθήσει κατὰ νοῦν, ἔξω παντελῶς τῶν θείων ἀδύτων τήν αἴσθησιν θέμενος, πρὸς τήν τῶν νοητῶν εὐπρέπειαν, τῆς ἐν τοῖς τύποις ἀπολυθῆναι καθάπαξ οὐ δύναται σωματικῆς ποικιλίας· καθ' ἣν ἕως βέβηκε τοῦ γράμματος ἀντεχόμενος, τήν ἐκ τοῦ λιμοῦ τῆς γνώσεως εἰκότως ἀπορίαν οὐ παραμυθεῖται τῆς Γραφῆς τήν γῆν, ἢ γουν τό σῶμα, κατὰ τόν ἀπατηλὸν ὄφιν ἐσθίειν ἑαυτόν καταδικάσας· ἀλλ' οὐ κατὰ Χριστόν, τόν

οὐρανόν, ἤγουν τῆς Γραφῆς τό πνεῦμα καί τήν ψυχὴν, τουτέστι τόν οὐράνιον καί ἀγγελικόν ἄρτον· λέγω δέ, τήν ἐν Χριστῷ τῶν Γραφῶν πνευματικὴν θεωρίαν καί γνώσιν βρωματιζόμενος, ἦν δίδωσι δαψιλῶς ἐπιχορηγομένην τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν Θεός, κατὰ τό γεγραμμένον, Ἄρτον οὐρανοῦ ἔδωκεν αὐτοῖς, ἄρτον ἀγγέλων ἔφαγεν ἄνθρωπος.

λσ΄. Χρή τήν κατ' αἴσθησιν πρὸς σῶμα τῆς Γραφῆς ἐκδοχὴν, ὡς παθῶν προδήλως καί τῆς πρὸς τὰ χρονικά καί ῥέοντα σχετικῆς διαθέσεως οὖσαν γεννητικὴν, ἤγουν τῆς πρὸς τὰ αἰσθητὰ τῶν αἰσθήσεων ἐμπαθοῦς ἐνεργείας, ὡς Σαούλ τέκνα καί ἔκγονα, διὰ τῆς φυσικῆς ἐν ὄρει, (1364) τῆ τῶν θείων ἀναγωγῆ λογίων ἀφανίσαι θεωρίας, εἴ πως ἐμφορηθῆναι θείας ἐφιέμεθα χάριτος.

λζ΄. Ἀδικεῖ τήν ἀλήθειαν ὃ τε νόμος κατὰ μόνον τό γράμμα νοούμενος, καί ὁ τῶν Ἰουδαίων λαός, καί εἴ τι ἐκείνων ὑπάρχει κατὰ διάνοιαν μιμητής, μόνω τῷ γράμματι περιγράφων τοῦ νόμου τήν δύναμιν, καί μὴ δεχόμενος πρὸς τήν φανέρωσιν τῆς μυστικῆς ἐγκεκρυμμένης τῷ γράμματι γνώσεως τήν φυσικὴν θεωρίαν, μέσην ὑπάρχουσιν τύπων καί ἀληθείας· τῶν μὲν, τοὺς ἀγομένους ἀπάγουσαν, πρὸς δέ τήν ἐπανάγουσαν· ἀλλ' οἷον ταύτην πάμπαν ἀρνούμενος, καί τῆς τῶν θείων αὐτὴν ἔξω ποιούμενος μυσταγωγίας. Ταύτην τοιγαροῦν χρή τοῦ νόμου τήν σωματικὴν καί πρόσκαιρον ἐκδοχὴν ὡς ὑπὸ χρόνον καί ῥέουσιν, ἀποκτείνειν διὰ τήν φυσικῆς θεωρίας, ὡς ἐν ὄρει τῷ ὕψει τῆς γνώσεως, τοὺς τῶν θείων ἐπιμελητάς θεαμάτων.

λη΄. Τόν σωματικόν νοῦν τῆς Γραφῆς ἀφανίζει παντελῶς, ὁ πράξει διὰ τῆς φυσικῆς θεωρίας ἀποκτείνων τήν γενομένην ἐκ τοῦ γραπτοῦ νόμου, πρὸς τήν ἄστατον ὕλην καί ῥέουσιν τῆ ψυχῆ φιλήδονον σχέσιν καί φιλοσώματον, κατασφάττων ὡς τέκνα τοῦ Σαούλ καί ἔκγονα, τήν χαμαίζηλον τοῦ νόμου διάνοιαν, διὰ μέσης τῆς φυσικῆς θεωρίας, ὡς ἐν ὄρει τῷ ὕψει τῆς γνώσεως, καί φανεράν ποιούμενος ἐνώπιον Κυρίου, δι' ἐξομολογήσεως δηλαδή, τήν πρὸς σῶμα τοῦ νόμου προτέραν ἐκδοχὴν. Τοῦτο γάρ τό, Ἐξηλιάσαι, νοεῖσθαι δύναται τοῖς φιλομαθέσιν, ἔναντι Κυρίου. Καί ἐξηλίασαν αὐτούς, φησίν, ἐν τῷ ὄρει ἔναντι Κυρίου· εἰς φῶς ἀγαγόντες, διὰ τῆς γνώσεως δηλαδή, τήν κατὰ τό γράμμα πεπλανημένην πρόληψιν· ὅπερ ἐστὶ, φανερώσαι κατὰ τό ὕψος τῆς θεωρίας τό γράμμα τοῦ νόμου νεκρόν διὰ τῆς ἐν πνεύματι γνώσεως.

λθ΄. Τό γράμμα, φησίν, ἀποκτείνει· τό δέ πνεῦμα ζωοποιεῖ. Διό χρή τό ἀποκτείνειν πεφυκός, ἀποκτείνεσθαι πνεύματι ζωοποιῶ. Συνυπάρχειν γάρ ἀλλήλοις κατ' ἐνέργειαν ἅμα κατὰ τό αὐτό τό σωματικόν τοῦ νόμου καί τό θεῖον, ἤγουν τό γράμμα καί τό πνεῦμα, παντελῶς ἀμήχανον· ὅτι μηδὲ συμφωνεῖν πέφυκε τῷ παρεχομένῳ κατὰ φύσιν ζωῆν, τό ταύτην ἀφαιρεῖσθαι δυνάμενον.

μ΄. Τό μὲν πνεῦμα, ζωῆς ὑπάρχει παρεκτικόν· τό δέ γράμμα, ζωῆς ἐστὶν ἀφαιρετικόν. Οὐκοῦν οὐ δύναται καί τό γράμμα πράττειν κατὰ τό αὐτό καί τό πνεῦμα, ὡςπερ οὐδέ τό ζωοποιόν τῷ φθοροποιῶ συνυπάρχειν.

μα΄. (1365) Περιτομή ἐστὶ μυστικὴ, τῆς ἐμπαθοῦς κατὰ νοῦν περί τήν ἐπέισακτον γένεσιν σχέσεως, παντελῆς περιαιρέσεις. Φυσικῶς γάρ ἐπιβάλλοντες τοῖς πράγμασιν, οἶδαμεν ὡς οὐκ ἔστι τελειότης ἢ τῆς ἐκ Θεοῦ κατὰ φύσιν ἀρτιότητος περιαιρέσεις. Οὐ γάρ ποιεῖ τελειότητα φύσις διὰ τέχνης κολοβουμένη, καί διὰ περινοίας, ἀποτιθεμένη τό προσόν αὐτῇ θεοθεν κατὰ λόγον δημιουργίας, ἵνα μή τήν τέχνην, Θεοῦ πρὸς βεβαίωσιν δικαιοσύνης ἰσχυροτέραν εἰσάγωμεν, καί τήν περινενοημένην τῆς φύσεως ἔλλειψιν, ἀναπληρωτικὴν ποιώμεθα τῆς ἐν δικαιοσύνη κατὰ δημιουργίαν ἐλλείψεως· ἀλλ' ἐκ τῆς τοπικῆς [gu. 65, τυπικ.] τοῦ περινενοημένου μορίου θέσεως, διδασκόμεθα ποιεῖσθαι γνωμικῶς [idid. γνωστ.] τήν περιτομήν τῆς κατὰ ψυχὴν ἐμπαθοῦς διαθέσεως· καθ' ἣν μᾶλλον τῆ φύσει συντρέχειν ἢ γνώμη ρυθμίζεται, τόν ἐμπαθῆ τῆς ἐπικτήτου γενέσεως νόμον διορθουμένην.

μβ'. Φυσικόν ἢ ἀκροβυστία. Πᾶν δέ φυσικόν, θείας ἔργον δημιουργίας ἐστί, καί λίαν καλόν, κατά τήν φάσκουσαν φωνήν. Καί εἶδεν ὁ Θεός πάντα ὅσα ἐποίησε, καί ἰδοῦ καλά λίαν. Ὁ δέ νόμος ὡς ἀκάθαρτον περιαιρεῖσθαι κελεύων τήν ἀκροβυστίαν διά περιτομῆς, τόν Θεόν εἰσάγει, διά τέχνης τό οἰκεῖον διορθούμενον ἔργον, ὅπερ κἄν ἐννοεῖν ἀσεβέστατον. Οὐκοῦν ὁ τοῖς συμβόλοις τοῦ νόμου φυσικῶς ἐπιβάλλων, οἶδεν ὡς οὐ τήν φύσιν ὁ Θεός διορθοῦται διά τέχνης, ἀλλά τό ἐπιπειθέες λόγῳ τῆς ψυχῆς παθητικόν περιτέμνεσθαι κελεύει, τό διά τοῦ σωματικοῦ μορίου τυπικῶς δηλούμενον, ὅπερ γνῶσις διά τῆς κατά πρᾶξιν ἀνδρίας, τῆς γνώμης ἀποτίθεσθαι πέφυκεν. Ὁ γάρ περιτέμνων ἱερεύς, σημαίνει τήν γνῶσιν, τήν ἔχουσαν καθάπερ σίδηρον κατά τοῦ πάθους, τήν τοῦ λόγου κατά τήν πρᾶξιν ἀνδρίαν. Ἀφανίζεται γάρ ἡ τοῦ νόμου παράδοσις, πλεονεκτοῦντος τό γράμμα τοῦ πνεύματος.

μγ'. Τό Σάββατον, παθῶν ἐστί καί τῆς περί τήν φύσιν τῶν ὄντων τοῦ νοῦ κινήσεως ἀνάπαυσις· ἡ τελεία παθῶν ἀπραξία, καί τῆς περί τά πεποιημένα καθολική τοῦ νοῦ παύλα κινήσεως, καί πρὸς τό Θεῖον τελεία διάβασις· ἐν ᾧ τόν δι' ἀρετῆς καί γνώσεως κατά τό θεμιτόν ἀφικόμενον, οὐ δεῖ καθάπερ ξύλα τήν οἴανου ἄναυτον παντελῶς ὕλην ἐξαπτικήν ἐνθυμεῖσθαι παθῶν, οὔτε μήν φύσεως τοπαράπαν ἀναλέγεσθαι λόγους, ἵνα μή πάθουσις ἠδόμενον, ἢ φύσεως ὅροις μετρούμενον, κατά τούς Ἑλληνας τόν Θεόν δογματίζωμεν· ὄνπερ ἡ τελεία μόνη κέκραγε σιγή, καί ἡ παντελής καθ' ὑπεροχὴν ἀγνωσία παρίστησι.

μδ'. (1368) Στέφανός ἐστί χρηστότης, πίστις καθαρὰ, λίθων τιμίων δίκη τὰς τῶν δογμάτων ὑψηγορίας, καί λόγοις διηθησιμένη πνευματικοῖς καί νοήμασι, τόν θεοφιλή καθάπερ διασφίγγουσα νοῦν. Ἡ μᾶλλον στέφανος χρηστότητός ἐστί, αὐτός ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος, ὁ τῆ ποικιλία τῶν κατά πρόνοιαν καί κρίσιν τρόπων, ἡγουν ἐγκρατεία τῶν ἐκουσίων, καί ὑπομονή τῶν ἀκουσίων παθῶν, ὡς κεφαλὴν τόν νοῦν περιγράφων, καί τῆ μετοχή τῆς κατά θέωσιν χάριτος αὐτόν ἑαυτοῦ τόν νοῦν ποιῶν ὠραιότερον.

με'. Ἐνταῦθα τήν ἐγκρατείαν, ἔργον εἶναι λέγει τῆς Προνοίας, ὡς τῶν γνωμικῶν καθαρτικῆν παθῶν· τήν ὑπομονήν δέ, τῆς κρίσεως εἶναι κατόρθωμά φησιν, ὡς τοῖς ἀκουσίοις ἀντιτασσομένην πειρασμοῖς, καί τῆς πρακτικῆς φιλοσοφίας ὑπάρχουσαν σύμβολον· πρὸς ἀρετήν, ὡς ἀπ' Αἰγύπτου τῆς ἀμαρτίας, τούς ὑπ' αὐτῆς κρατούμενους διαβιβάζουσαν.

μστ'. Οὐ τὰς ἡμέρας τιμᾶσθαι θέλων ὁ Θεός ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, προσέταξε τιμηθῆναι τό τε Σάββατον, καί τὰς νεομηνίας, καί τὰς ἑορτάς· οὕτω γάρ ἀν λατρεύειν τῆ κτίσει παρά τόν κτίσαντα κατά νόμου ἐντολήν ἐδογματίσεν, οἰόμενος σεπτὰς εἶναι φύσει τὰς ἡμέρας, καί διά τοῦτο προσκυνητάς· ἀλλ' ἑαυτόν τιμᾶσθαι συμβολικῶς διά τῶν ἡμερῶν παρεδήλωσεν. Αὐτός γάρ ἐστί Σάββατον μέν, ὡς τῶν ἐν σαρκί τῆς ψυχῆς μόχθων ἀνάπαυσις, καί τῶν κατά δικαιοσύνην πόνων κατάπαυσις. Πάσχα δέ, ὡς ἐλευθερωτής τῶν τῆ πικρᾶ δουλεία κεκρατημένων τῆς ἀμαρτίας· Πεντηκοστή δέ, ὡς ἀπαρχή καί τέλος τῶν ὄντων, καί λόγος, ᾧ τά πάντα φύσει συνέστηκε. Σκόπει δέ πῶς ὁ νόμος ἀπόλλυσι τούς νοοῦντας αὐτόν σωματικῶς, τῆ κτίσει λατρεύειν παρά τόν Κτίσαντα πείθων, καί ἡγεῖσθαι φύσει σεπτὰ, τά δι' αὐτούς γεγονότα, τόν δι' ὃν αὐτοὶ γεγόνασιν ἀγνοήσαντας.

μζ'. Ὁ μέν κόσμος, τόπος ἐστί πεπερασμένος, καί στάσις περιγεγραμμένη· ὁ δέ χρόνος, περιγραφομένη καθέστηκε κίνησις, ὅθεν καί ἀλλοιωτή τῶν ἐν αὐτῷ καθέστηκεν ἢ κατά τήν ζωὴν κίνησις. Ὁπνίκα δέ τόν τόπον διελθοῦσα καί τόν χρόνον, κατ' ἐνέργειάν τε καί ἔννοιαν ἢ φύσιν, ἡγουν τά ὧν οὐκ ἄνευ, τουτέστι τήν πεπερασμένην στάσιν καί κίνησιν, ἀμέσως συναφθῆ τῆ προνοία, λόγον εὐρίσκει τήν πρόνοιαν, κατά φύσιν ἀπλοῦν τε καί στάσιμον, καί μηδεμίαν ἔχοντα πάντη περιγραφῆν, καί διά τοῦτο παντελῶς οὔτε κίνησιν.

μη'. Ἐν μὲν τῷ κόσμῳ ὑπάρχουσα χρονικῶς ἡ φύσις, (1369) ἀλλοιωτὴν ἔχει τὴν κίνησιν, διὰ τὴν τοῦ κόσμου πεπερασμένην στάσιν, καὶ τὴν καθ' ἑτεροίωσιν τοῦ χρόνου φοράν· ἐν δὲ τῷ Θεῷ γινομένη, διὰ τὴν φυσικὴν τοῦ ἐν ᾧ γέγονε μονάδα, στάσιν ἀκίνητον ἔξει, καὶ στάσιμον ταυτοκινήσιαν, περὶ τό ταυτόν καὶ ἕν καὶ μόνον, αἰδίως γινομένην, ἣν οἶδεν ὁ λόγος ἄμεσον εἶναι περὶ τό πρῶτον αἴτιον, τῶν ἐξ αὐτοῦ πεποιημένων μόνιμον ἴδρυσιν.

μθ'. Μυστήριον ἐστὶ Πεντηκοστῆς, ἡ πρὸς τὴν Πρόνοιαν ἄμεσος τῶν προνοουμένων ἔνωσις· ἡγουν ἡ πρὸς τὸν λόγον κατὰ τὴν τῆς Προνοίας ἐπίνοιαν τῆς φύσεως ἔνωσις, καθ' ἣν οὐδεμία τοπαράπαν ἐστὶ χρόνου καὶ γενέσεως ἔμφασις. Σάλπιγξ δὲ πάλιν ἡμῶν ἐστὶν ὁ λόγος, ὡς τὰς θείας καὶ ἀβρήτους ἡμῖν ἐνηχούμενος γνώσεις· ἰλασμός δέ, ὡς ἐν ἑαυτῷ τὰ ἡμέτερα, καθ' ἡμᾶς γενόμενος, διαλύων ἐγκλήματα· καὶ τῇ δωρεᾷ τῆς χάριτος ἐν πνεύματι, τὴν ἀμαρτήσασαν φύσιν θεοποιῶν· σκηνοπηγία δέ, ὡς τῆς ἡμῶν κατὰ τὴν θεομίμητον ἔξιν περὶ τό καλόν ἀτρεψίας πρᾶξις, καὶ ὁ τῆς πρὸς ἀθανασίαν μεταποιήσεως συνεκτικός δεσμός.

ν'. Ὁ ψιλαῖς ταῖς ἐναίμοις χαίρων θυσίαις, περὶ τὰ πάθη σπουδάζειν ὡς ἐμπαθῆς παρασκευάζει τοὺς θύοντας. Φιλεῖ γὰρ χαίρειν τό γνησίως σέβον, οἷς χαίρει τό προσκυνούμενον. Ὅθεν θυσίας οἶδεν ὁ λόγος, τὴν τῶν παθῶν μᾶλλον σφαγὴν, καὶ τὴν τῶν φυσικῶν δυνάμεων προσαγωγὴν· ὧν, τοῦ μὲν λόγου, τύπος ἐστὶν ὁ κριός· τοῦ δὲ θυμοῦ φέρει σύμβολον ὁ ταῦρος· τῆς δὲ ἐπιθυμίας, ἡ αἶξ ὑπάρχει δῆλωσις.

να'. Θυσίας πνευματικὰς καὶ γινώσκωμεν, οὐ μόνον τὴν τῶν παθῶν νέκρωσιν σφαττομένων τῇ μαχαίρᾳ τοῦ πνεύματος, ὅπερ ἐστὶ ῥῆμα Θεοῦ, καὶ πάσης τῆς ἐν σαρκὶ ζωῆς, ὡς αἵματος τὴν κατὰ πρόθεσιν κίνησιν, ἀλλὰ καὶ τῶν κατὰ φιλοσοφίαν ἠθῶν, καὶ πασῶν τῶν κατὰ φύσιν δυνάμεων προσαγωγὴν ἀφιερουμένων Θεῷ, καὶ τῷ πυρὶ τῆς ἐν Πνεύματι χάριτος πρὸς τὴν θείαν λῆξιν ὀλοκαυτουμένων.

νβ'. (1372) Ὁ χοϊκός νοῦς τῆς Γραφῆς, κρατῶν τῆς ψυχῆς, τοὺς φυσικοὺς ἀποβάλλεται λόγους, τῇ παραχρήσει τῶν κατὰ φύσιν δυνάμεων αὐτοὺς ἐξαφανίζων. Οὗτος γὰρ ζῶν, ἐπ' ἀληθείας συντελεῖ καὶ διώκει καὶ ἀπόλλυσι, σαρκὶ μόνῃ τὸν νόμον περιγράφων, τοὺς κατὰ φύσιν φημί λόγους καὶ λογισμούς, τιμῶν ὡς θεῖα τὰ πάθη τῆς ἀτιμίας, ἅπερ οἱ κατὰ φύσιν λογισμοί, λαμβάνοντες ἄδειαν ὑπὸ τοῦ νόμου τοῦ πνεύματος, ἀποκτείνουσιν ἐπιταυτό καὶ θανατοῦσιν.

νγ'. Ἄμα τις τὴν τῶν ἀρετῶν λογικῶς μετέλθοι φιλοσοφίαν, ἅμα καὶ τὴν τῶν Γραφῶν πρὸς τό πνεῦμα φυσικῶς μετήνεγκεν ἐκδοχὴν, ἐν καινότητι γράμματος, διὰ τῆς κατ' αἴσθησιν πρὸς σῶμα ταπεινοτέρας τοῦ νόμου παραδοχῆς, τροφεύς παθῶν κατὰ τοὺς Ἰουδαίους γινόμενος, καὶ ἀμαρτίας θεραπευτής.

νδ'. Ἄμα τις παύσεται κατ' αἴσθησιν πρὸς σῶμα τὴν Γραφήν ἐκδεχόμενος, ἅμα καὶ πρὸς τό πνεῦμα κατὰ νοῦν διὰ μέσης ἀνατρέχει τῆς φύσεως, ἐκεῖνα πράττων πνευματικῶς, ἅπερ σωματικῶς ὁ Ἰουδαῖος ἐπιτελῶν, ἔχει τὸν Θεόν ὀργιζόμενον.

νε'. Πᾶς νοῦς κατὰ Θεόν ὑψηλός καὶ μετέωρος, κατὰ τό αὐτό, τὴν τε τῶν παθῶν κατασφάττει ἐνέργειαν, καὶ τὴν τῶν λογισμῶν ἀσχήμονα κίνησιν· πρὸς δέ, καὶ τοὺς κατὰ παράχρησιν τῆς τῶν αἰσθήσεων ἐνεργείας ἀκολάστους τρόπους. Ἀναιροῦνται γὰρ τὰ πάθη ὑπὸ τῶν ὑψηλῶν τῆς φύσεως λογισμῶν, κατὰ τὴν ὑψηλὴν θεωρίαν θριαμβουόμενα.

νς'. Τό κράτος τῆς ἀμαρτίας, ἡγουν τό φρόνημα τῆς σαρκός, ἡ χάρις ἀφανίζειν πέφυκε τοῦ ἀγίου βαπτίσματος· καὶ ἡ κατ' ἐνέργειαν ὑπακοή τῶν θείων ἐντολῶν, ἀποκτείνει τῇ μαχαίρᾳ τοῦ πνεύματος, ἡγουν τῷ ῥήματι τῆς θείας ἐν πνεύματι γνώσεως, βοῶσα μυστικῶς πρὸς τό πάθος τῆς ἀμαρτίας, ὡς ὁ μέγας πρὸς τὸν Ἄγαγ, Σαμουήλ, Ἄνθ' ὧν ἠτέκνωσε γυναῖκας ἡ μάχαιρά σου, ἀτεκνωθήσεται σήμερον ἐκ γυναικῶν ἡ μήτηρ σου.

νζ'. Πολλάς τό πάθος τῆς γαστριμαργίας ὡς ἐν μαχαίρα, τῷ τελείῳ τῆς ἡδονῆς λογισμῶ, ἠτέκνωσεν ἀρετάς. Τῆς μέν γάρ σωφροσύνης, διά τῆς ἀκρασίας ἀποκτείνει τά σπέρματα· τῆς δικαιοσύνης δέ, διά τῆς πλεονεξίας διαφθείρει τήν ἰσονομίαν· τῆς φιλανθρωπίας δέ, διά τῆς φιλαυτίας, τήν ἐκ φύσεως διατέμνει συνέχειαν. Καί συντόμως εἰπεῖν, πάντων τῶν κατ' ἀρετήν γεννημάτων ἀναιρετικόν ἐστί τῆς γαστριμαργίας τό πάθος.

νη'. Τό τῆς γαστριμαργίας πάθος, πάντα τά θεῖα τῶν ἀρετῶν ἀποκτείνει γεννήματα πέφυκεν· αὐτό δέ τῇ τε χάριτι τῆς πίστεως, καί τῇ ὑπακοῇ τῶν θείων ἐντολῶν, διά τοῦ κατα τήν γνώσιν ἀποκτείνεται λόγου.

νθ'. (1373) Φῶς ἐστίν ὡς ἀληθῶς ἐθνῶν ὁ Κύριος ἡμῶν, ἀποκαλύπτων αὐτοῖς διά τῆς ἀληθοῦς ἐπιγνώσεως, τοὺς τῷ ζῳφῷ τῆς ἀγνοίας ἐπιμεμυκτότας ὀφθαλμούς τῆς διανοίας, καί θείας ἀγωγῆς πάλιν ἐτοιμάσας ἑαυτόν τοῖς πιστοῖς λαοῖς, ἀγαθόν ἀρετῆς ἐξεμπλάριον, προσώπου τοῦ κατ' ἀρετήν, ὑπογραμμός αὐτοῖς γενόμενος καί ὑποτύπωσις, πρὸς ὃν ἀφορῶντες ὡς ἀρχηγόν τῆς σωτηρίας ἡμῶν, τὰς ἀρετάς κατὰ μίμησιν, ὡς ἡμῖν ἐστί δυνατόν, κατορθοῦμεν διά τῆς πράξεως.

ξ'. Πᾶς ὁ διά φθόνον μισῶν καί κακῶς διαθρυλῶν, ταῖς διαβολαῖς τόν ἐν τοῖς ἀγῶσι τῶν ἀρετῶν, καί τῇ παρουσίᾳ τοῦ λόγου τῆς πνευματικῆς γνώσεως δυνατότερον, Σαούλ ἐστί πονηρῶ καταπνιγόμενος πνεύματι, μή φέρων τό κλέος τῆς κατ' ἀρετήν καί γνώσιν εὐδαιμονίας τοῦ κρείττονος· καί διά τοῦτο πλέον μαινόμενος, ὅτι μή δύναται τόν εὐεργέτην διαχειρίσασθαι. Πολλάκις δέ καί αὐτόν ἀποπέμπεται πικρῶς τόν φίλτατον Ἰωνάθαν, τόν ἔμφυτον λέγω κατὰ συνείδησιν λογισμόν, τό ἄδικον μῖσος ἐλέγχοντα, καί τοῦ μισουμένου φιλαλήθως ἀφηγούμενον τά κατορθώματα.

ξά'. Παρακαλέσωμεν καί ἡμεῖς τόν νοητόν Δαβίδ, ἐπηχῆσαι τῇ κιθάρα τῆς πνευματικῆς θεωρίας καί γνώσεως, ἐπιληπτουόμενον τοῖς ὑλικοῖς τόν ἡμέτερον νοῦν, καί ἀπελάσαι τό πονηρόν πνεῦμα τῆς πρὸς αἴσθησιν ὑλικῆς περιπετείας, ἵνα δυνηθῶμεν νοῆσαι τόν νόμον πνευματικῶς, καί τόν ἐν αὐτῷ κεκρυμμένον λόγον μυστικόν εὐρεῖν, καί κτῆμα ποιήσασθαι διαρκές πρὸς ἐφόδιοιζ ζωῆς αἰδίου.

ξβ'. Πᾶς ὁ σωτηρίας ἐρῶν, ἢ πράξει πάντως ἢ θεωρίᾳ προσανέχει. Ἀρετῆς γάρ καί γνώσεως χωρίς, οὐδαμῶς οὐδεὶς πώποτε τυχεῖν σωτηρίας δεδύνηται· εἴπερ ἀρετῆς μέν, τό τάσσειν τήν τοῦ σώματος κίνησιν, οἷον χαλινῶ τινι τῷ ὀρθῷ λογισμῷ τῆς πρὸς ἀτοπίαν φορᾶς ἐπιστημόνως ἀναχαιτιζούσης· θεωρίας δέ, τό τά καλῶς νοηθέντα τε καί κριθέντα ἐμφρόνως αἰρεῖσθαι ψηφίζεσθαι.

ξγ'. Ἐπειδή νοερόν μέν ἐστί τό νοοῦν, νοητόν δέ τό νοούμενον, τροφή δέ καί οἷον σύστασις τοῦ νοοῦντος τό νοούμενον· εἰκότως ὁ Θεός ἅτε νόων ὄντων τῶν ἀσωμάτων, αὐτός νοούμενος, καί νοητός αὐτοῖς καθ' ὅσον ἐφικνοῦνται γινόμενος, ἔσωθεν αὐτοῦς, ἐλλάμπει, τοῦ νοῦ νοοῦντος τε καί τρεφομένου.

ξδ'. Ἐτερόν ἐστί νοητόν, καί ἕτερον νοερόν. Τό γάρ νοητόν, τροφή οἷα τις, ὡς εἴρηται, τοῦ νοεροῦ ἐστίν· (1376) εἴπερ τό νοούμενον, ὃ ἐστί νοητόν, μεῖζόν ἐστί καί προεπινοούμενον τοῦ νοοῦντος, ὃ ἐστί νοερόν. Νοερά γάρ λέγεται, ὅσα διά τό νοῦς εἶναι, νοεῖ τά ὑπέρκεινα νοητά· νοητόν γάρ ἐστί τό νοούμενον, ὅπερ καί τροφή ἐστί τοῦ νοεροῦ, ἥτοι τοῦ νοοῦντος.

ξε'. Ἰστέον ὡς ἔχει τά αἰτιατά, τὰς τῶν αἰτίων ἐνδεχομένης εἰκόνας. Αἰτιατά, γάρ ἐστί πάντα τά παραχθέντα εἰς κτίσιν· αἷτια δέ, τά παραγαγόντα· οὐδεμία δέ ἐμφέρεια τούτων πρὸς ἄλληλα, αἰτίων φημί καί αἰτιατῶν.

ξστ'. Οὐκ ἔστιν ἀκριβῆς ἐμφέρεια τοῖς αἰτιατοῖς καί τοῖς αἰτίοις· ἀλλ' ἔχει μέν τά αἰτιατά τὰς τῶν αἰτίων ἐνδεχομένης εἰκόνας· αὐτά δέ τά αἷτια, τῶν αἰτιατῶν ἐξήρηται, καί ὑπερίδρυται κατὰ τόν τῆς οἰκειᾶς ἀρχῆς λόγον. Καί γάρ περισσῶς καί οὐσιωδῶς προένεστι τά τῶν αἰτιατῶν τοῖς αἰτίοις.

ξζ'. Αίτιατά ἐστι, πάντα τὰ παραχθέντα εἰς κτίσιν· εἴτε ἐν οὐρανῷ, εἴτε ἐπὶ γῆς· αἷτια δέ, τὰ παραγαγόντα, τουτέστιν, αἱ τρεῖς ὑποστάσεις τῆς ἁγίας Τριάδος. Πρόδηλον οὖν, ὅτι οὐδεμία ἐμφέρεια τούτων πρὸς ἄλληλα, αἰτίων φημί καὶ αἷτιατῶν.

ξη'. Δέον εἰδέναι τόν καθ' ἡμᾶς νοῦν, τήν μὲν ἔχειν δύναμιν εἰς τό νοεῖν, δι' ἧς τὰ νοητὰ βλέπει· τήν δέ ἔνωσιν ὑπεραίρουσαν τοῦ νοῦ τήν φύσιν, δι' ἧς συνάπτεται πρὸς τὰ ἐπέκεινα ἑαυτοῦ. Κατά ταύτην οὖν τὰ θεῖα νοητέον, οὐ καθ' ἡμᾶς· ἀλλ' ὅλους ἑαυτοῦς, ὅλων ἑαυτῶν ἐξισταμένους, καὶ ὅλους Θεοῦ γινομένους. Κρεῖττον γάρ εἶναι Θεοῦ, καὶ μὴ ἑαυτῶν. Οὕτω γάρ ἔσται τὰ θεῖα δοτὰ τοῖς μετὰ Θεοῦ γινομένοις.

ξθ'. Ὁ νοῦς νοεῖν βουλόμενος, κάτεισιν ἑαυτοῦ εἰς τὰς νοήσεις καταβαίνων. Αἱ γάρ νοήσεις, κατώτεραί εἰσι τοῦ νοοῦντος, ὡς νοούμεναι καὶ καταλαμβανόμεναι, καὶ σκεδασμός εἰκότως καὶ μερισμός τῆς ἐνότητος τοῦ νοῦ αὐτοῦ. Ὁ μὲν γάρ νοῦς, ἀπλοῦς καὶ ἀμερής· αἱ δέ νοήσεις, παμπληθεῖς καὶ σκεδασταί, καὶ οἷον εἶδη τοῦ νοῦ. Διὰ τοῦτο τὰ νοερά, τουτέστι τὰ νοοῦντα, ἐλάττονα ἐστὶ τῶν νοητῶν, ἡγουν τῶν νοουμένων. (1377) Ἐνωσιν δέ φησι τοῦ νοῦ, καθὼς ἐν τοῖς ἐξῆς σαφέστερον λέγει, δι' ἧς πρὸς τὰ ἐπέκεινα ἑαυτοῦ ἀνατείνεται, ἡγουν τῇ περὶ Θεοῦ προσβάλλει θεωρία· τό, πάντων ἐκστῆναι τῶν αἰσθητῶν καὶ τῶν νοητῶν, ἔτι δέ καὶ τῆς οἰκείας κινήσεως· εἴθ' οὕτως τῆς θείας γνώσεως δέξασθαι τήν ἀκτίνα.

ο'. Εἰ κινεῖται ἀναλόγως ἑαυτῷ νοερώς τόν νοερόν, καὶ νοεῖ πάντως· εἰ δέ νοεῖ, καὶ ἐρᾷ πάντως τοῦ νοηθέντος· εἰ δέ ἐρᾷ, καὶ πάσχει πάντως τήν πρὸς αὐτό ὡς ἐραστόν ἔκστασιν· εἰ δέ πάσχει, δῆλον ὅτι καὶ ἐπείγεται· εἰ δέ ἐπείγεται, καὶ ἐπιτείνει πάντως τό σφοδρόν τῆς κινήσεως. Εἰ δέ ἐπιτείνει σφοδρῶς τήν κίνησιν, οὐχ ἴσεται μέχρις ἄν γένηται ὅλον ἐν ὅλῳ τῷ ἐραστῷ, καὶ ὑφ' ὅλου περιληφθῆ ἔκουσίως, ὅλον κατά προαίρεσιν τήν σωτήριον περιγραφὴν δεχόμενον [male edida δεδομένον]· ἴν' ὅλον ὅλῳ ποιωθῆ τῷ περιγράφοντι, ὡς μηδ' ὅλως λοιπόν βούλεσθαι ἐξ ἑαυτοῦ αὐτό ἐκεῖνο ὅλον γνωρίζεσθαι δύνασθαι τό περιγραφόμενον· ἀλλ' ἐκ τοῦ περιγράφοντος, ὡς ἀήρ διόλου πεφωτισμένος φωτί· καὶ πυρί σίδηρος ὅλος ὅλῳ πεπυρακτωμένος, ἢ εἴ τι ἄλλο τῶν τοιούτων ἐστί.

οα'. Πολλή ἢ πρὸς τὰ νοούμενα τῶν νοούντων, καὶ πρὸς τὰ αἰσθητὰ τῶν αἰσθανομένων σχέσις. Ὁ δέ ἄνθρωπος ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος τυγχάνων αἰσθητικοῦ, διὰ τῆς κατ' ἐπαλλαγὴν πρὸς ἑκάτερα τὰ τῆς κτίσεως τμήματα φυσικῆς σχέσεώς τε καὶ ιδιότητος, καὶ περιγράφεται καὶ περιγράφει· τό μὲν, τῇ οὐσίᾳ· τό δέ, τῇ δυνάμει. Περιγράφεσθαι γάρ τοῖς νοητοῖς καὶ αἰσθητοῖς ὡς ψυχὴ τυγχάνων καὶ σῶμα, καὶ περιγράφειν ταῦτα κατά δύναμιν πέφυκεν, ὡς νοῶν καὶ αἰσθανόμενος· ὁ δέ Θεός ἀπλῶς καὶ ἀορίστως ὑπὲρ πάντα τὰ ὄντα ἐστί, τὰ περιέχοντά τε καὶ περιεχόμενα, ὡς πᾶσι παντελῶς ἄσχετος ὢν.

οβ'. Πᾶσα ἡδονὴ τῶν ἀπηγορευμένων, ἐκ πάθους διὰ μέσης αἰσθήσεως πρὸς τι πάντως γίνεσθαι πέφυκεν αἰσθητόν. Οὐδέ γάρ ἄλλο τί ἐστὶν ἡδονή, ἢ εἶδος αἰσθήσεως, ἐν τῷ αἰσθητικῷ τινος αἰσθητοῦ μορφουμένη· ἢ τρόπος αἰσθητικῆς ἐνεργείας, κατ' ἐπιθυμίαν ἄλογον συνιστάμενος. Ἐπιθυμία γάρ αἰσθήσει προστεθεῖσα, εἰς ἡδονὴν μεταπίπτει, εἶδος αὐτῇ ἐπάγουσα· καὶ αἷσθησις κατ' ἐπιθυμίαν κινήθεισα, ἡδονὴν ἀπεργάζεται, τό αἰσθητόν προσλαβοῦσα. Γνόντες οὖν οἱ ἅγιοι, ὅτι διὰ μέσης σαρκός πρὸς τήν ὕλην ἢ ψυχὴν παρά φύσιν κινουμένη τήν χοϊκὴν μορφήν ὑποδύεται, διὰ μέσης μᾶλλον ψυχῆς κατά φύσιν αὐτοῖ πρὸς τόν θεόν κινούμενοι, καὶ τήν σάρκα τῷ Θεῷ πρεπόντως οἰκειῶσαι διανοήθησαν, δι' ἀσκήσεως ἀρετῶν ἐνδεχομένως αὐτὴν ταῖς θεαῖς ἐμφάσεσι καλλωπίσαντες.

ογ'. Μεγαλοφυῶς οἱ ἅγιοι κατά τόν ἀληθῆ καὶ (1380) ἄπταιστον τῆς κατά φύσιν κινήσεως τρόπον, τόν παρόντα τῶν σκαμμάτων αἰῶνα διέβησαν· τήν μὲν αἷσθησιν,

ἀπλοῦς διά μέσου τοῦ λόγου πρὸς τὸν νοῦν τοὺς τῶν ὄντων ἔχοντα λόγους ἐνώσαντες· τὸν δὲ νοῦν, τῆς περὶ τὰ ὄντα πάντα κινήσεως καθαρῶς ἀπολυθέντα, καὶ αὐτῆς τῆς καθ' αὐτόν φυσικῆς ἐνεργείας ἡρεμοῦντα, τῷ Θεῷ προσκομίσαντες· καθ' ὃν ὀλικῶς πρὸς Θεὸν συναχθέντες, ὅλοι ὅλῳ Θεῷ ἐγκραθῆναι διὰ τοῦ πνεύματος ἠξιώθησαν, ὅλην τοῦ ἐπουρανίου κατὰ τὸ δυνατόν ἀνθρώποις, τὴν εἰκόνα φορέσαντες, καὶ τοσοῦτον ἔλξαντες τῆς θείας ἐμφάσεως, εἰ θέμις τοῦτο εἰπεῖν, ὅσον ἔλχθέντες αὐτοὶ τῷ Θεῷ ἐνετέθησαν.

οδ'. Ἀλλήλων εἶναι φασὶ παραδείγματα, τὸν Θεὸν καὶ τὸν ἄνθρωπον, καὶ τοσοῦτον τῷ ἀνθρώπῳ τὸν Θεὸν διὰ φιλανθρωπίαν ἀνθρωπίζεσθαι, ὅσον ὁ ἄνθρωπος ἑαυτὸν τῷ Θεῷ δι' ἀγάπης δυνηθεὶς ἀπεθέωσε· καὶ τοσοῦτον ὑπὸ Θεοῦ τὸν ἄνθρωπον κατὰ νοῦν ἀρπάζεσθαι πρὸς τὸ γνωστόν, ὅσον ὁ ἄνθρωπος τὸν ἀόρατον φύσει Θεὸν διὰ τῶν ἀρετῶν ἐφανερώσε.

οε'. Πᾶς ὁ τὰ μέλη νεκρώσας τὰ ἐπὶ γῆς, καὶ ὅλον ἑαυτοῦ τῆς σαρκὸς κατασβέσας τὸ φρόνημα, καὶ τὴν πρὸς αὐτὴν διόλου σχέσιν ἀποσεισάμενος, δι' ἧς ἢ τῷ Θεῷ μόνῳ χρεωστουμένη παρ' ἡμῶν ἀγάπη μερίζεται, καὶ ἀρνησάμενος πάντα τὰ τῆς σαρκὸς καὶ κόσμου γνωρίσματα, τῆς θείας ἔνεκεν χάριτος· ὥστε καὶ λέγειν δύνασθαι μετὰ τοῦ μακαρίου Παύλου τοῦ ἀποστόλου, Τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ; καὶ τὰ ἐξῆς· ὁ τοιοῦτος ἀπάτωρ καὶ ἀμήτωρ καὶ ἀγενεαλόγητος κατὰ τὸν μέγαν Μελχισεδέκ γέγονεν, οὐκ ἔχων ὅπως ὑπὸ σαρκὸς κρατηθῆ καὶ φύσεως, διὰ τὴν γεγενημένην πρὸς τὸ πνεῦμα συνάφειαν.

οστ'. Τὸ πέρας τῆς παρουσίας ζωῆς, οὐ δίκαιον οἶμαι θάνατον ὀνομάζειν, ἀλλὰ θανάτου ἀπαλλαγὴν, καὶ φθορᾶς χωρισμόν, καὶ δουλείας ἐλευθερίαν, καὶ ταραχῆς παῦλαν, καὶ πολέμων ἀναίρεσιν, καὶ σκότους ὑποχώρησιν, καὶ πόνων ἄνεσιν, καὶ βράσματος ἡρεμίαν, καὶ αἰσχύνης συγκάλυμμα, καὶ παθῶν ἀποφυγὴν, καὶ πάντων, ἵνα συνελών εἶπω, τῶν κακῶν περιγραφὴν· ἅπερ δι' ἔκουσίου νεκρώσεως οἱ ἅγιοι κατορθώσαντες, ξένους ἑαυτοῦ τοῦ βίου καὶ παρεπιδήμους παρέστησαν. Κόσμῳ τε γὰρ καὶ σώματι, καὶ ταῖς ἐξ αὐτῶν ἐπαναστάσεσι γενναίως μαχόμενοι, καὶ τὴν ἐξ ἀμφοῖν κατὰ τὴν τῶν αἰσθήσεων πρὸς τὰ αἰσθητὰ συμπλοκὴν παραγενομένην ἀπάτην ἀποπνίξαντες, ἀδούλωτον ἑαυτοῖς ἐφύλαξαν τῆς ψυχῆς τὸ ἀξίωμα.

οζ'. Τεκμήριον οὐ σμικρὸν τοῦ φυσικῶς ἡμῖν ἐνεσπάρθαι τὴν τῆς προνοίας γνῶσιν, ἢ φύσιν αὐτὴ δίδωσιν· (1381) ὀπηνίκα ἂν ἡμᾶς ἀδιδάκτως ὡσπερ ὠθοῦσα πρὸς τὸν Θεὸν διὰ τῶν εὐχῶν ἐν ταῖς ἐξαίφνης περιστάσεσιν, ἐκεῖθεν ζητεῖν τὴν σωτηρίαν παρασκευάζῃ. Ὑπ' ἀνάγκης γὰρ ἄφρων συλληφθέντες, ἀπροαιρέτως πρὶν τι σκέψασθαι, τὸν Θεὸν ἐπιβώμεθα· ὡς ἂν τῆς προνοίας αὐτῆς πρὸς ἑαυτήν, καὶ λογισμῶν χωρὶς, ἐλκούσης ἡμᾶς, καὶ τὸ τάχος τῆς ἐν ἡμῖν νοερᾶς νικώσης δυνάμως, καὶ πάντων ἰσχυροτέραν τὴν θείαν προδεικνυούσης βοήθειαν. Οὐκ ἂν δὲ ἡμᾶς ἦγεν ἀπροαιρέτως ἢ φύσις, ἐπὶ τὸ μὴ φύσιν ἔχον γίνεσθαι· πᾶν δὲ τὸ ὀτωοῦν φυσικῶς ἐπόμενον, ὡς πᾶσιν εὐδῆλον, ἰσχυρὰν ἔχει καὶ ἀκαταμάχητον κατὰ τὴν ἀπόδειξιν τῆς ἀληθείας τὴν δύναμιν.

οη'. Ἐπειδὴ τῶν ὄντων, τὰ μὲν ἔστιν ἀγαθὰ, τὰ δὲ φαῦλα· ταῦτα δὲ, ἢ παρόντα ἔστιν ἢ μέλλοντα· προσδοκώμενον μὲν ἀγαθόν, ἐπιθυμίαν καλεῖ· παρόν δὲ, ἡδονήν· καὶ πάλιν, προσδοκώμενον μὲν κακόν, φόβον· παρόν δὲ, λύπην· ὡς εἶναι τε καὶ θεωρεῖσθαι, περὶ μὲν τὰ καλά, εἴτε τὰ ὄντως ὄντα, εἴτε τὰ νομιζόμενα, τὴν ἡδονὴν καὶ τὴν ἐπιθυμίαν· περὶ δὲ τὰ φαῦλα, τὴν λύπην καὶ τὸ φόβον. Καὶ γὰρ ἐπιτυχάνουσα μὲν ἢ ἐπιθυμία, ἡδονὴν ἐργάζεται· ἀποτυχάνουσα δὲ λύπην.

οθ'. Κακόν εἶναι φασὶ πᾶσαν λύπην τῇ ἑαυτῆς φύσει. Κᾶν γὰρ ὁ σπουδαῖος ἐπ' ἄλλοτρίοις λυπῆται κακοῖς, ὡς ἐλεήμων, ἀλλ' οὐ προηγουμένως κατὰ πρόθεσιν, ἀλλ' ἐφεπομένως κατὰ περίστασιν· Ὁ δὲ θεωρητικός, κᾶν τούτοις ἀπαθῆς διαμένει, συνάψας ἑαυτὸν τῷ Θεῷ, καὶ τῶν τῆδε πάντων ἄλλοτριώσας.

π'. Οἱ ἅγιοι πάντες τοῦ θεοῦ καὶ ἀπλανοῦς λόγου γνησίως ἐπειλημμένοι, τὸν αἰῶνα τοῦτο διέβησαν, οὐδενὶ τῶν ἐν αὐτῷ τερπνῶν τό τῆς ψυχῆς ἴχνος ἐναπερείσαντες. Πρὸς γάρ τούς ἄκρους τῶν ἀνθρώπων ἐφικτῶν περί Θεοῦ λόγους, τῆς ἀγαθότητος τέ φημι καὶ τῆς ἀγάπης, μάλα γε εἰκότως τὸν νοῦν ἀναπετάσαντες· οἷς κινήθηεν τὸν Θεόν, τό εἶναι τε δοῦναι τοῖς οὔσι, καὶ τό εἶναι χαρίσασθαι, ἐπαιδεύθησαν· εἶπερ κίνησιν ἐπὶ Θεοῦ τοῦ μόνου ἀκινήτου θέμις εἰπεῖν, ἀλλά μή μᾶλλον βούλησιν, τὴν πάντα κινουσαν τε καὶ εἰς τό εἶναι παράγουσαν καὶ συνεχουσαν, κινουμένην δέ οὐδαμῶς οὐδέποτε.

πα'. Ἡ ψυχὴ οὐσία νοερά τε καὶ λογικὴ ὑπάρχουσα, καὶ νοεῖ καὶ λογίζεται· δύναμιν μὲν ἔχουσα τὸν νοῦν· κίνησιν δέ, τὴν νόησιν· ἐνέργειαν δέ, τό νόημα. Πέρας γάρ τοῦτο, τῆς τε τοῦ νοοῦντος καὶ τοῦ νοουμένου νοήσεως ἐστίν, ὡς περιοριστικόν τῆς πρὸς ἄλληλα τῶν ἄκρων ὑπάρχον σχέσεως. Νοοῦσα γάρ ἡ ψυχὴ. (1384) ἴσταται τοῦ νοεῖν ἐκεῖνο τό νοηθέν μετὰ τὴν αὐτοῦ νόησιν. Τό γάρ νοηθέν κυρίως ἄπαξ, οὐκέτι τὴν πρὸς τό νοηθῆναι πάλιν ἐκκαλεῖται τῆς ψυχῆς δύναμιν· καὶ καθ' ἕκαστον νόημα οὕτω στάσιν δέχεται τῆς ποιᾶς ἐπὶ τῷ νοήματι τοῦ νοηθέντος νοήσεως.

πβ'. Ὡσπερ ἡ ἄγνοια διαιρετικὴ τῶν πεπλανημένων ἐστίν, οὕτως ἡ τοῦ νοητοῦ φωτός παρουσία συναγωγός καὶ ἐνωτικὴ τῶν φωτιζομένων ἐστὶ καὶ τελειωτικὴ καὶ ἐπιστρεπτικὴ· πρὸς τό ὄντως ὄν, ἀπὸ τῶν πολλῶν δοξασμάτων ἐπιστρέφουσα, καὶ τὰς ποικίλας ὄψεις, ἢ κυριώτερον εἰπεῖν, φαντασίας, εἰς μίαν ἀληθῆ καὶ καθαρὰν καὶ μονοειδῆ συνάγουσα γνῶσιν· καὶ ἐνός καὶ ἐνωτικοῦ φωτός ἐμπιπλῶσα.

πγ'. Ταυτόν ἐστίν τῷ ἀγαθῷ τό καλόν, ὅτι τοῦ καλοῦ καὶ ἀγαθοῦ κατὰ πᾶσαν αἰτίαν πάντα ἐφίεται, καὶ οὐκ ἔστι τῶν ὄντων, ὃ μὴ μετέχει τοῦ καλοῦ καὶ ἀγαθοῦ. Πᾶσι γάρ ἐστὶ τό καλόν καὶ ἀγαθόν, ὡς ὄντως ἀγαστόν, ἐφετόν καὶ ἐραστόν καὶ ἀρεστόν καὶ αἰρετόν καὶ ἀγαπητόν. Σημειῶσαι δέ πῶς ὁ θεῖος ἔρωσ ἐν τῷ ἀγαθῷ προϋπάρχων, ἔτεκε τὸν ἐν ἡμῖν ἀγαθόν ἔρωτα, δι' οὗ τοῦ καλοῦ καὶ ἀγαθοῦ ἐφιέμεθα, κατὰ τὸν εἰπόντα, Ἐραστής ἐγενόμην τοῦ κάλλους αὐτῆς. Καί, Ἐράσθητι αὐτῆς, καὶ τηρήσει σε· περιχαράκωσον αὐτήν, καὶ ὑψώσει σε.

πδ'. Τό θεῖον οἱ θεολόγοι, ποτέ μὲν ἔρωτα, ποτέ δέ ἀγάπην, ποτέ δέ ἐραστόν καὶ ἀγαπητόν καλοῦσιν. Ὅθεν, ὡς μὲν ἔρωσ ὑπάρχον καὶ ἀγάπη, κινεῖται· ὡς δέ ἐραστόν καὶ ἀγαπητόν, κινεῖ πρὸς ἑαυτὸ πάντα τὰ ἔρωτος καὶ ἀγάπης δεκτικά. Καὶ τρανότερον αὐθις φάναι, κινεῖται μὲν ὡς σχέσιν ἐμποιοῦν ἐνδιάθετον ἔρωτος καὶ ἀγάπης τοῖς τούτων δεκτικοῖς· κινεῖ δέ, ὡς ἐλκτικόν φύσει, τῆς τῶν ἐπ' αὐτό κινουμένων ἐφέσεως. Καὶ πάλιν κινεῖ καὶ κινεῖται, ὡς διψῶν τό διψᾶσθαι, καὶ ἐρῶν τό ἐράσθαι, καὶ ἀγαπῶν τό ἀγαπᾶσθαι.

πε'. Ἔστι δέ καὶ ἐκστατικός ὁ θεῖος ἔρωσ, οὐκ ἔων ἑαυτῶν εἶναι τοὺς ἐραστάς, ἀλλὰ τῶν ἐρωμένων. Καὶ δηλοῦσι τὰ μὲν ὑπέρτερα, τῆς προνοίας τῶν καταδεεστέρων γινόμενα· καὶ τὰ ὁμόστοιχα, τῆς ἀλλήλων συνοχῆς· καὶ τὰ ὑφειμένα, τῆς πρὸς τὰ πρῶτα θειοτέρας ἐπιστροφῆς. Διὸ καὶ Παῦλος ὁ μέγας ἐν κατοχῇ τοῦ θεοῦ γεγονώς ἔρωτος, καὶ τῆς ἐκστατικῆς αὐτοῦ δυνάμεως μετεληφώς, ἐνθέῳ στόματι, Ζῶ ἐγώ, φησίν, οὐκέτι, ζῆ δέ ἐν ἐμοί Χριστός· ὡς ἀληθῆς ἐραστής καὶ ἐξεστηκώς, ὡς αὐτός φησί, τῷ Θεῷ, καὶ οὐ τὴν ἑαυτοῦ ζῶν, ἀλλὰ τὴν τοῦ ἐραστοῦ ζῶν, ὡς σφόδρα ἀγαπητήν.

πς'. Τολμητέον καὶ τοῦτο ὑπὲρ ἀληθείας εἰπεῖν· (1385) ὅτι καὶ αὐτός ὁ πάντων αἴτιος, τῷ καλῷ καὶ ἀγαθῷ τῶν πάντων ἔρωτι, δι' ὑπερβολὴν τῆς ἐρωτικῆς ἀγαθότητος, ἔξω ἑαυτοῦ γίνεται, ταῖς εἰς τὰ ὄντα πάντα προνοίαις, καὶ οἶον ἀγαθότητι καὶ ἀγαπήσει καὶ ἔρωτι θέλγεται· καὶ ἐκ τοῦ ὑπὲρ πάντα, καὶ πάντων ἐξηρημένου, πρὸς τό ἐν πᾶσι κατάγεται κατ' ἐκστατικὴν ὑπερούσιον δύναμιν, ἀνεκφοίτητος ἑαυτοῦ. Διὸ καὶ ζηλωτὴν αὐτόν οἱ τὰ Θεῖα δεινοὶ προσαγορεύουσιν, ὡς πολὺν τὸν εἰς τὰ ὄντα ἀγαθόν ἔρωτα, καὶ ὡς πρὸς ζῆλον ἐγερτικόν τῆς ἐφέσεως

αὐτοῦ τῆς ἐρωτικῆς, καί ὡς ζηλωτὴν αὐτόν ἀποδεικνύντα, ᾧ καί τὰ ἐφιέγενα ζηλωτά, καί ὡς τῶν προνοουμένων ὄντων αὐτῷ ζηλωτῶν.

πζ'. Τῆς ἀγάπης καί τοῦ ἔρωτος, αὐτόν, δηλαδή τόν Θεόν, προβολέα φασί δέ γεννήτορα. Αὐτός γάρ ταῦτα ἐν ἑαυτῷ ὄντα, προήγαγεν εἰς τὰ ἔκτος, τουτέστι περὶ τὰ κτίσματα· καί κατὰ τοῦτο εἴρηται, Ὁ Θεός ἀγάπη ἐστὶ· Καί πάλιν, Γλυκασμός καί ἐπιθυμία, ὃ ἐστὶν ἔρωτος· τό δέ ἀγαπητόν καί ὄντως ἐραστόν, αὐτός ἐστὶ. Τῷ μὲν οὖν τόν ἀγαπητικόν ἔρωτα ἐξ αὐτοῦ προχεῖσθαι, αὐτός κινεῖσθαι λέγεται ὁ τούτου γεννήτωρ· τῷ δέ αὐτόν εἶναι τό ἀληθές ἐραστόν καί ἀγαπητόν καί ἐφετόν καί αἰρετόν, κινεῖ τὰ πρὸς τοῦτο ὀρώντα· καί οἷς ἢ τοῦ ἐφίεσθαι δύνανται, ἀναλόγως αὐτοῖς.

πη'. Προαγωγικόν καί κινητικόν πρὸς ἐρωτικὴν συνάφειαν τὴν ἐν πνεύματι, τόν Θεόν εἶναι μοι νόει, τουτέστι μεσίτην ταύτης, καί πρὸς αὐτὴν συναρμοστήν, τοῦ ἐρᾶσθαι αὐτόν ὑπὸ τῶν αὐτοῦ ποιημάτων καί ἀγαπᾶσθαι. Κινητικόν δέ φησιν, ὡς κινουῖντα ἕκαστα κατὰ τόν οἰκεῖον λόγον πρὸς αὐτόν ἐπιστρέφειν. Τό δέ τῆς προαγωγίας ὄνομα, εἰ καί παρά τοῖς ἔξωθεν πρᾶγμα σημαίνει οὐκ εὐαγές, ἀλλ' ἐνταῦθα τὴν πρόξενον τῆς ἐν Θεῷ ἐνώσεως φησι μεσιτείαν.

πθ'. Ἡ ἐρωτικὴ κίνησις τοῦ ἀγαθοῦ προϋπάρχουσα ἐν τῷ ἀγαθῷ, ἀπλῆ καί ἀκίνητος οὖσα, καί ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ προιοῦσα, αὐθις ἐπὶ τό αὐτό ἐπιστρέφει, ἀτελεύτητος καί ἀναρχος οὖσα· ὅπερ δηλοῖ τὴν ἡμῶν ἀεικίνητον ἔφεσιν πρὸς τό θεῖον καί ἔνωσιν. (1388) Ἡ γάρ πρὸς θεόν ἀγαπητικὴ ἐνωσις, πάσης ἐξήρηται καί ὑπέρκειται ἐνώσεως.

τέσσ. ἀνοικ'. Τόν ἔρωτα εἴτε θεῖον εἴτε ἀγγελικόν, εἴτε νοερόν εἴτε ψυχικόν, εἴτε φυσικόν εἴπομεν, ἐνωτικὴν τινα καί συγκρατικὴν ἐννοήσωμεν δύναμιν· τὰ μὲν ὑπέρτερα κινουῦσαν ἐπὶ πρόνοιαν τῶν καταδεστέρων· τὰ δέ ὁμόστοιχα πάλιν, εἰς κοινωνικὴν ἀλληλουχίαν· καί ἐπ' ἐσχάτων, τὰ ὑφειμένα πρὸς τὴν τῶν κρειττόνων καί ὑπερκειμένων ἐπιστροφήν.

τέσσ. ἀνοικ. α'. Εἰ ἢ γινῶσις ἐνωτικὴ τῶν ἐγνωκότων καί ἐγνωσμένων· ἢ δ' ἄγνοια, μεταβολῆς ἀεὶ καί τῆς ἐξ αὐτοῦ τῷ ἀγνοοῦντι διαιρέσεως αἰτία, τόν ἐν ἀληθείᾳ πιστεύσαντα κατὰ τόν ἱερόν Λόγον, οὐδὲν ἀποκινήσει τῆς κατὰ τὴν ἀληθῆ πίστιν ἐστίας· ἐφ' ἣ τὸ μόνιμον ἔξει τῆς ἀκινήτου καί ἀμεταβόλου ταυτότητος. Εὖ γάρ οἶδεν ὁ πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἐνωθεὶς, ὅτι εὖ ἔχει, κἂν οἱ πολλοὶ νουθετοῖεν αὐτόν ὡς ἐξεστηκότα. Λανθάνει μὲν γάρ ὡς εἰκός αὐτούς, ἐκ πλάνης τῆ ἀληθείᾳ τῆς ὄντως πίστεως ἐξεστηκώς, αὐτός δ' ἀληθῶς οἶδεν ἑαυτόν, οὐχ ὃ φασιν ἐκεῖνοι μαινόμενον, ἀλλὰ τῆς ἀστάτου καί ἀλλοιωτῆς, περὶ τὴν παντοδαπῆ τῆς πλάνης ποικιλίαν φορᾶς, διὰ τῆς ἀπλῆς καί ἀεὶ κατὰ τὰ αὐτά καί ὡσαύτως ἐχούσης ἀληθείας ἡλευθερωμένον.

τέσσ. ἀνοικ. β'. Ἀγαθοὶ καί φιλόανθρωποι, εὖσπλαχνοὶ τε καί οἰκτίρμονες γεγόνασιν οἱ ἅγιοι· μίαν πρὸς ἅπαν τό γένος διάθεσιν ἔχοντες ἀγάπης δειχθέντες· ὑφ' ἧς τό πάντων ἐξαιρετόν εἶδος τῶν ἀγαθῶν, τὴν ταπείνωσιν λέγω, διὰ πάσης αὐτῶν τῆς ζωῆς βεβαίαν κατασχόντες, τὴν φυλακτικὴν μὲν τῶν ἀγαθῶν, φαρτικὴν δέ τῶν ἐναντίων, οὐδενὶ τοπαράπαν ἀλώσιμοι τῶν διοχλούντων γεγόνασι πειρασμῶν, τῶν τε ἐκουσίων καί τοῦ ἐφ' ἡμῖν λόγου, καί τῶν ἀκουσίων καί οὐκ ἐφ' ἡμῖν· τῷ τοῖς μὲν, δι' ἐγκράτειαν ἀπομαραίνειν τὰς ἐπαναστάσεις· τῶν δέ, δι' ὑπομονῆς τὰς προσβολὰς ἀποσειέσθαι.

τέσσ. ἀνοικ. γ'. Τὴν μὲν τελείαν πρᾶξιν τῆς ἀρετῆς, πίστις ὀρθὴ ποιεῖ, καί φόβος εἰς Θεόν ἀνόθευτος· τὴν δέ κατὰ τὴν ἀνάβασιν ἄπταιστον φυσικὴν θεωρίαν, ἐλπίς βεβαία καί ἀλώβητος σύνεσις· τὴν δέ κατὰ τὴν ἀνάληψιν θέωσιν, ἀγάπη τελεία, καί νοῦς τοῖς οὖσι καθ' ὑπεροχὴν ἀμπαν ἐκουσίως πεπηρωμένος.

τέσσ. ἀνοικ. δ'. Τῆς μὲν πρακτικῆς φιλοσοφίας ἔργον εἶναι φασί, πάσης τόν νοῦν ἐμπαθοῦς φαντασίας καθαρὸν καταστήσαι· τῆς δέ φυσικῆς θεωρίας, πάσης τῆς ἐν

τοῖς οὖσι καθ' ἣν αἰτίαν ὑπάρχουσιν, ἀληθοῦς γνώσεως αὐτόν ἐπιστήμονα δεῖξαι· τῆς δέ θεολογικῆς μυσταγωγίας, ὅμοιον Θεῶ καὶ ἴσον ὡς ἐφικτόν, τῇ χάριτι κατὰ τὴν ἕξιν ποιῆσαι, μηδενός τὸ σύνολον ἔτι τῶν μετὰ Θεόν, διὰ τὴν ὑπεροχὴν ὄντα νοήμονα.

τέσσ. ἀνοικ. ε'. Ὅπερ ἐστὶν ὁ αἰθήρ, ἤγουν τὸ πύριον στοιχεῖον, ἐν τῷ κατ' αἴσθησιν κόσμῳ, τοῦτο ἐν τῷ κόσμῳ τῆς διανοίας ἐστὶν ἡ φρόνησις, ὡς ἕξις φωτιστικῆ, καὶ τῶν ἐφ' ἐκάστου τῶν ὄντων ἰδίως πνευματικῶν λόγων ὑποδεκτικῆ [edit. ἀποδεκτικῆ], τὴν ἐν ὄλοις ἀπλανῶς αἰτίαν δι' αὐτῶν ἐκφαίνουσα, καὶ τῆς κατὰ ψυχὴν περὶ τὸ θεῖον ἐφέσεως ἑλκτικῆ· καὶ ὅπερ ἐν τῷ αἰσθητῷ κόσμῳ ἐστὶν ὁ ἀήρ, τοῦτο ἐν τῷ κατὰ διάνοιαν κόσμῳ ἐστὶν ἡ ἀνδρεία, ὡς ἕξις κινητικῆ καὶ τῆς ἐμφύτου κατὰ πνεῦμα ζωῆς συνεκτικῆ τε ἅμα καὶ δραστικῆ, καὶ τῆς κατὰ ψυχὴν περὶ τὸ θεῖον ἀεικινήσιας τονωτικῆ· καὶ ὅπερ ἐν τῷ αἰσθητῷ κόσμῳ ἐστὶ τὸ ὕδωρ, τοῦτο ἐν τῷ τῆς διανοίας κόσμῳ ἐστὶν ἡ σωφροσύνη, ἕξις ὑπάρχουσα τῆς ἐν πνεύματι ζωτικῆς γονιμότητος ποιητικῆ, καὶ τῆς ἀειβλύστου κατὰ τὴν ἔφεσιν περὶ τὸ θεῖον ἐρωτικῆς θέλξεως γεννητικῆ· καὶ ὅπερ ἐν τῷ αἰσθητῷ κόσμῳ ἐστὶν ἡ γῆ, τοῦτο ἐν τῷ τῆς διανοίας κόσμῳ ἐστὶν ἡ δικαιοσύνη, ἕξις ὑπάρχουσα κατ' εἶδος γεννητικῆ πάντων τῶν ἐν τοῖς οὖσι λόγων, καὶ τῆς ἐν πνεύματι κατὰ τῷ ἴσον ἐκάστῳ ζωτικῆς διαδόσεως ἀπονεμητικῆ· καὶ τῆς οἰκείας ἐν τῷ καλῷ κατὰ τὴν θέσιν βάσεως ἀμετάθετος [male edita, μετάθετος] ἴδρυσις.

τέσσ. ἀνοικ. στ'. Ὅσπερ σαρκός εὐεκτούσης καὶ παινομένης, τοῖς πάθεσιν ἡ ψυχὴ βασανίζεται καὶ σκοτίζεται, τῆς τῶν ἀρετῶν ἕξεως καὶ τοῦ φωτισμοῦ τῆς γνώσεως ὑποχωρούντων· οὕτω καὶ τῆς ψυχῆς τῷ θεῷ κάλλει τῶν ἀρετῶν, καὶ τῷ φωτισμῷ τῆς γνώσεως φρουρουμένης τε καὶ λαμπруνομένης, ὁ ἕξω ἄνθρωπος διαφθείρεται, τῆς σαρκός διὰ τὴν ἐπιδημίαν τοῦ λόγου τὴν φυσικὴν εὐεξίαν ἀποβαλλομένης.

τέσσ. ἀνοικ. ζ'. Οὐκ ἦν δυνατόν ἄλλως υἷόν ἀποδειχθῆναι Θεοῦ καὶ Θεόν κατὰ τὴν χάριτος θέωσιν, τὸν γενόμενον ἄνθρωπον, μὴ πρότερον κατὰ προαίρεσιν γεννηθέντα τῷ πνεύματι, διὰ τὴν ἐνοῦσαν αὐτῷ φυσικῶς αὐτοκίνητον καὶ ἀδέσποτον δύναμιν· ἦν τινα θεοποιόν καὶ θεῖαν καὶ ἄυλον γέννησιν, διὰ τὸ προτιμῆσαι τῶν νοουμένων καὶ ἀδήλων τέως ἀγαθῶν τὸ κατ' αἴσθησιν τερπνόν καὶ ἐπίδηλον, παραλιπῶν ὁ πρῶτος ἄνθρωπος, τὴν ἐκ σωμάτων εἰκότως ἀπροαίρετον καὶ ὑλικὴν καὶ ἐπίκτηρον ἔχει καταδικάζεται γένεσιν.

τέσσ. ἀνοικ. η'. (1392) Κινεῖται νῦν ὁ ἄνθρωπος, ἡ περὶ φαντασίας ἀλόγους παθῶν ἐξ ἀπάτης διὰ φιληδονίαν· ἡ περὶ λόγους τεχνῶν ἐκ περιστάσεως διὰ τὴν χρείαν· ἡ περὶ φυσικοὺς λόγους ἐκ τοῦ νόμου τῆς φύσεως διὰ μάθησιν· ὧν οὐδέν κατ' ἀρχὰς ἐξανάγκης εἶλκε τὸν ἄνθρωπον, εἰκότως, ὑπεράνω πάντων γενόμενον. Οὕτω γὰρ ἔπρεπε εἶναι τὸν ἀπ' ἀρχῆς, μηδενὶ τοσύνολον περισπώμενον τῶν μετ' αὐτόν, ἡ περὶ αὐτόν, ἡ κατ' αὐτόν, καὶ πρὸς τελείωσιν ἐνός μόνου προσδεόμενον, τῆς πρὸς τὸν ὑπὲρ αὐτόν, φημί δέ τὸν Θεόν, καθ' ὅλην τὴν ἀγαπητικὴν δύναμιν ἀσχέτου κινήσεως.

τέσσ. ἀνοικ. θ'. Οὐδέν εἶχεν ὁ πρῶτος ἄνθρωπος μεταξύ Θεοῦ καὶ αὐτοῦ προβεβλημένον πρὸς εἶδησιν, καὶ κωλύον τὴν δι' ἀγάπης αὐθαίρετον κατὰ τὴν πρὸς Θεόν κίνησιν γεννησομένην συγγένειαν. Ἀπαθῆς γὰρ χάριτι ὧν, ἀπάτην παθῶν φαντασίας δι' ἡδονῆς οὐ προσίετο· καὶ ἀπροσδεῆς [male edita προσδεῆς] ὑπάρχων, τῆς περὶ τέχνας περιστατικῆς ἀνάγκης διὰ τὴν χρείαν, ἐλεύθερος ἦν· καὶ σοφός ὧν, τῆς περὶ τὴν φύσιν θεωρίας ὑπεράνω καθειστήκει διὰ τὴν γνῶσιν.

ρ'. Ὁ πᾶσαν μετὰ σοφίας τὴν φύσιν ὑποστήσας Θεός, καὶ πρὸς τὴν ἐκάστου τῶν λογικῶν οὐσιῶν δύναμιν τὴν αὐτοῦ γνῶσιν κρυφίως ἐνθέμενος, δέδωκε καὶ ἡμῖν τοῖς ἀνθρώποις, ὡς μεγαλόδωρος Δεσπότης, κατὰ φύσιν τὸν εἰς αὐτόν πόθον καὶ

ἔρωτα, συνεπιπλέξας αὐτῶ φυσικῶς τοῦ λόγου τήν δύναμιν· ἐφ' ᾧ δυναθῆναι μετά ῥαστώνης γνῶναι τούς τρόπους τῆς τοῦ πόθου πληρώσεως, καί μή παρασφαλέντας διαμαρτεῖν οὐ τυχεῖν ἀγωνιζόμεθα. Κατά τοῦτον οὖν κινούμενοι τόν πόθον, περί τε τῆς ἀληθείας αὐτῆς καί τῆς εὐτάκτως τοῖς ὄλοις ἐμφαινομένης σοφίας τε καί διοικήσεως, ζητεῖν ἐναγόμεθα, ἐκείνου τυχεῖν διά τούτων γλιχόμενοι, οὐ χάριν τόν πόθον ἐλάβομεν.

Τέλος Μαξίμου τῶν θείων κεφαλαίων.

ΠΡΟΣ ΘΕΟΠΕΜΠΤΟΝ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΟΝ (1393)

Ἐρωτήσαντα περί τοῦ κριτοῦ τῆς ἀδικίας· καί τοῦ, "Ἐάν τίς σε ραπίσῃ ἐπί τήν δεξιάν σιαγόνα· " καί τοῦ, "Μή μου ἄπτου, οὐπω γάρ ἀναβέβηκα πρὸς τόν Πατέρα. "

Οἷς Λόγος ὑπάρχει τό προσκυνούμενον, τούτοις καί βίος ἐκφάντωρ λόγου τό κατορθούμενον· ἵνα σφραγίδα γνώσεως ἀληθοῦς τήν πείραν λαβόντες τῆς πράξεως, μάθωσιν ἀφ' ὧν, ὡς θέμις, πεπόνθασιν, ὅσον τοῦ τί εἰδέναι, μείζον τό γίνεσθαι· καί τούτου μᾶλλον, τό αἰεὶ καί μᾶλλον, ἕως ἄν αὐτοῖς ἢ πρὸς τόν αἴτιον ἀδίστακτος οἰκείωσις, κατορθωθείη, στάσει τήν κίνησιν περιγράφουσα καί ἀτρεψία γνώμης τήν ἔφεσιν· οἷς καί ἢ μετά χάριν ἐκθέωσις, ἱερᾶς τῆς κατά τόνδε τόν βίον καί θεοειδοῦς ἀγωγῆς, ἔπαθλον ἀντιδίδοται. Πρὸς οὓς μάλα σοφῶς καυτός ἀπευθύνων τόν βίον, θεοφύλακτε δέσποτα, ζητεῖν ἐπέιγῃ τό πᾶσι προκείμενον δι' ἀγαθότητα, καί πάντας δι' ἀπειρίαν διαδιδράσκον· τό μέν, ἴν' ἐλκύσῃ πρὸς ἑαυτό, τῷ ἀμηχάνῳ τῆς ὠραιότητος κεντρίζον τήν ἔφεσιν· τό δέ, ἵνα στομῶσῃ, τῇ τῆς ὑπεραπείρου καταπλήξει καί θείας ὑπεροχῆς περιστέλλον τόν κόρον, ὕβρεως ὄντα πατέρα καί διαχύσεως γέννημα, τοῖς τήν φλογίνην ῥομφαίαν οὐ προθεωροῦσι σύν τοῖς Χερουβίμ τεταγμένην καί στρεφομένην, οὐκ ἄλλοις, ἢ τοῖς δίχα φόβον πρὸς ἀρετήν ἐπιστρέφουσιν· ἔνθεν τῷ μεγέθει τῆς ἐπί τά καλά προκοπῆς συνεπεκτείνων τό μέτριον, ᾧ καί μᾶλλον ἐπαύξεις σύν ἀσφαλείᾳ τήν πρόοδον· ἠξίωσας ἀγνώτην ὄντα με καί ταπεινόν ἐπιγνῶναι, δι' οὐ τοῖς κατ' αὐτήν ἢ φύσις τρόπου παρείχετο· φημί δέ, τοῦ γράμματος ὁ λόγος συνδεκτικός τῶν ἀπόντων ἐστί, καί τῶν οὐ βλεπομένων ἐμφανιστικός· τοσοῦτον νοήσει παραδιδούς καί συνάπτων τόν τέως αἰσθήσει μή γνωριζόμενον, ὅσον διά ταύτης αὐτός χαραττόμενος παχύνεται σωματούμενος· ᾧ καί τήν ἐμὴν οὐδένειαν εἰς πόθον ἤγαγες τόν ὑμέτερον πλεον, ἢ θεάν τήν οἰκείαν ἀσωμάτως κέκίνηκας· προδείξας αὐτόν ἐπ' ἀμφοῖν τούτοις ἔχειν μᾶλλον τό ἴσον περί τόν λόγον, ἢ ὅσον ἕτεροι περί σέ τήν τοῦ λόγου χάριν παρά τούς ἄλλους προτερήματα· οἷς διά βίου κοσμούμενος, (1396) πῶς ποτε τήν ἐμὴν ἀμβλυωπίαν πρὸς θεωρίαν ἐνάγειν ἐσπούδασας, ἱερῶν καί ταῦτα λόγων, καί ὧν ἢ ἐπίβασις, κρεῖττον ἢ κατά ἄνθρωπον, τόν οὐπω τελείως ὑπεραναβάντα τήν τῶν ἀστάτων καί διαστατῶν φύσιν καί γένεσιν· μή ὅτι γ' ἐμοί τῷ φορυτῷ τούτων ἐκουσίως συμφυρομένῳ, καί σκώληκος δίκην τῇ σήψει τῶν ἀκαθάρτων καλινδουμένῳ καί ἠδομένῳ παθῶν. Πλήν τῆς εὐπειθείας χάριν, καί τῆς ὑμετέρας ἀγάπης τιμὴν, τῶν ὑπὲρ ἀξίαν κατατολμῶν, ἐκεῖνά φημι περί ὧν ἐκελεύσατε· στοχαστικῶς, ἀλλ' οὐκ ἀποφαντικῶς.

Κριτὴν ἀδικίας ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ παραβολικῶς ὑπάρχειν καί λέγεσθαι, τόν ἡμέτερον λογισμόν, ἀρχῆθεν ἐκ παραβάσεως ἄδικων πεπονημένον τήν κρίσιν· ὡς τήν τοῦ Κτίσαντος μὲν οὐ δεξάμενον ἐντολήν· τήν δέ τοῦ φθειρόντος ἐλόμενον

συμβουλήν· ἐξ οὗ καί τό χοϊκός εἶναι, τοῦ εἶναι, καί τοῦ θεῖος γενέσθαι πάμπολυ προετίμησε. Πόλιν δέ εἶναι τούτου, τήν αἴσθησιν, ἢ τόν ὀρώμενον κόσμον· οἷς παραλόγως κατά σχέσιν ἐπαναπαυόμενος, τῆς κατοικίας τήν παροικίαν ἠλλάξατο· μήτε Θεόν φοβούμενος, μήτε μήν ἄνθρωπον τόν αὐτόν γεγεννημένον δι' ἡμᾶς ἐντρεπόμενος· τό μέν, διά τήν ἄνοιαν· τό δέ, διά τήν καταφρόνησιν· ἐκείνην τε μή προορωμένην τῶν κριμάτων τό μέγεθος· καί ταύτην οὐκ εἰργομένην, ἦν τέως ἢ χρηστότης προσμένουσα τήν μεταβολήν ἀναστέλλει, τήν βάσανον· αἷς ἑαυτόν ἀυθαδῶς περιέπειρε, τῇ δεδομένη παρά τοῦ Κτίσαντος εἰς ἐξάνυσιν τῶν καθηκότων αὐτεξουσίῳ τιμῇ παρά τό δέον ἀποχρησάμενος· καί τοῦ νοουμένου τό φανέν ἀγαθόν κρίνας, ὃ μή θέμις ἦν, αἰρετώτερον.

Χήραν δέ διοχλοῦσαν, τήν λογικήν ψυχὴν ἄτε δὴ πρός καρπογονίαν ἱερῶν καί ὀσίων ἔργων οὐκ ἔχουσαν τόν τά καλά κατά φύσιν σπείροντα λόγον. Μόνη τῇ πρός αὐτήν ὀλικῇ ταύτῃ στοργῇ καί διαθέσει κρατούμενον· ἀλλ' οὐ προσμένοντα διά τήν ἀπόνευσιν, καί τήν ἀυθαίρετον πρός τά τῆδε ῥοπήν.

Ἀντίδικον δέ ταύτης, φημί τῆς ψυχῆς, τό τῆς δυστήνου σαρκός ἔνυλον κίνημά τε καί φρόνημα, δι' οὗ τῆς ἐν ἡμῖν θείας εἰκόνας καί τοῦ κατ' αὐτήν ἀξιώματος, τό τε κάλλος καταμολύνειν σπουδάζουσι, καί τό διαυγές ἀμαυροῦν οἱ ἀκάθαρτοι δαίμονες, ὀπηνίκα, δι' ἡδονῆς ὑποπίπτουσι, ἐπεισφρήσωσι δεινῶς ἡμῖν τά τῆς ἀτιμίας αἴσχη καί πάθη· δι' ἃ καί ὁ θάνατος κατεκρίθη τῆς φύσεως, οὐχ ἐλομένης τό ἀπαρχῆς τῆς ὄντως κατατρυφήσαι ζωῆς.

Ἵγωπιασμούς δέ τούς ἐκ τῆς συνειδήσεως μεθ' ὑποφωνήσεώς τινος παρακλητικούς αἰκισμούς, οἷς προτεινομένοις ἐκ τῆς ψυχῆς, ἡρέμα πως εἴωθεν κάμπτεσθαι τό αὐστηρόν τοῦ λογισμοῦ, καί πρός τά καλά διά τήν χρονιωτέραν ἔξιν ἀνύπεικτον, οὐ φέροντος ἐνδομυχοῦσαν, (1397) καί οἷον αἰκίζουσάν τε συνεχῶς καί διοχλοῦσαν τήν βάσανον· ἕως λυμῆνηται τά τήν ψυχὴν λυμαινόμενα πάθη, δι' ἐγκρατείας, καί τῆς πρός τά μέλη τῆς σαρκός ἐκουσίου νεκρώσεως. Εἶτα καί πρός ἀγχιστείαν αὐτοῦ τοῦ λόγου δι' εὐσεβείας, καί τῆς περί τά κρείττω τελεωτέρας ἀγάγοι σπουδῆς· οἷς φυσικῶς ἐνεργουμένοις, τά οἰκεῖα καί πατρικά παραβάλλων, ὁ ὑπέρ οὐσίαν καί φύσιν Θεός Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, Ὁ δέ Θεός μή ποιήση, φησί, τήν ἐκδίκησιν ὑμῶν, δι' ἐμοῦ σαρκωθέντος, καί τήν τοῦ καθαιρέτου τῆς φύσεως ποιουμένου καθαίρεσιν;

Οὕτω μέν οὖν τά περί τούτου διεξῆλθον ἐπιτόμως ἐγώ, καθ' ὅσον τό ἐγχωροῦν τῆς διανοίας μέτρον ἐπήρκεσεν· εἰ καί ἄλλως ἄλλοι τόν τόπον κατανοήσαντες· οἱ μέν εἰς Χριστόν· οἱ δέ τοῦμπαλιν, εἰς τόν Ἀντίχριστον ἐξειλήφασιν. Δέος δέ μοι νοεῖν, ἢ λέγειν ἑκάτερα· τό μέν, ὡς ἀσύγκριτον· οὐ γάρ μείων μέν Υἱοῦ· μείζων δέ Πατρός, ἢ ἐκδίκησις· ἢ δι' ἄλλου, καί ἄλλη τό σύνολον, πλήν τοῦ Υἱοῦ. Καί πῶς ἐπί τῆς αὐτῆς συγκριτικῶς φησι, τό, Ὁ δέ Θεός, φησίν, οὐ ποιήσει τήν ἐκδίκησιν ὑμῶν; Οὐ γάρ ἔχει χῶραν· ἢ διάφορος πάντως δειχθήσεται, καί μετά τῆς φύσεως οὐ δυναμένης τό ἴσον δρᾶν· καί διά τοῦτο λοιπόν οὐ συντασσομένης· εἰκονιζούσης δέ μόνον, ὡς ὑπερκειμένην, τήν ὑπερέχουσαν. Τό δέ, ὡς ἀνέκδετον καί ἀμήχανον, τό καλόν ποιεῖν τόν κακίας εὐρετήν καί διδάσκαλον· Οὐ γάρ δύναται, φησί, δένδρον σαπρόν καρπούς καλοῦς ποιεῖν· καλόν δέ ἢ ἐκδίκησις, καί τό τήν ὄχλησιν ἀφοσιοῦσθαι δεόντως τοῦ προσπελάζοντος· ἢ τούτῳ παραβάλλεσθαι τυχόν, ὃ μή θέμις, τόν Πατέρα, καί πάσης ἀρετῆς καί ζωῆς χορηγόν ἐξ Υἱοῦ, καί ταῦτα μονογενοῦς, καί ἴσου τήν φύσιν καί τήν ἀγαθότητα. Οὐ γάρ τά καλά διά τῶν κακῶν μηνύεσθαι πέφυκεν, ὡσπερ οὐδέ διά σκότους τό φῶς, ἢ θανάτου ζωῆ· καί τοῦ μηδαμῶς ὄντος, τό ὄν. Καί οὐ λέγω ταῦτα πρός τήν ἐκείνων ἀθέτησιν· ἔχομαι γάρ καί ἀντέχομαι ζωῆς πλέον, τῆς τῶν φαμένων διδασκαλίας· ἀλλά τό οἰκεῖον μέτριον δι' ἄκραν δειλίαν ἀσφαλιζόμενος. Τήν δέ ἀνάγνωσιν τοῦ ὑποπιάζειν κανονίζειν οὐ πρόπον ἐμοί, διά

τήν ἐν τούτοις ἀμαθίαν, ἢ τοῖς ἡσκημένοις καί σπουδῇ προελομένοις τήν παιδευσιν· οἱ ταύτην ὀφείλουν φασί κανονίζεσθαι βαρυτόνως μᾶλλον, ἢ περισπομένως, ὅτι τέ φασι τῶν ῥημάτων οὐδέν περισπᾶται, πλήν εἰ μή ἐκ συναιρέσεως βαρυτόνου καθέστηκεν, ὡς τό, νοῶ, καί ποιῶ, καί χρυσῶ, καί ὅσα τοιαῦτα, φυλάσσοντα καί μετά προθέσεως ἐπί τῆς αὐτῆς τόν τόνον.

Τήν δεξιάν, σιαγόνα, τήν δεξιάν πρᾶξιν φημι, καί ὄσσην ἐνθέος ἡμῖν διά τῶν ἐντολῶν συνιστάμενος βίος χαρακτηρίζει, ῥαπιζομένην ὑπό τοῦ πονηροῦ τῆ προλήψει τῆς ἐνεργουμένης καλοκαγαθίας· (1400) καί τῆ πληγῇ τῆς ἐντεῦθεν οἰήσεως, φλεγμαίνουσάν πως διά κενοδοξίας, καί ἐπαιρομένην κατά τῶν μηδεμίαν, ἄ μή τήν ἴσην τυχόν κεκτημένων· δι' ἣν ὡσπερ ἄλλην καί οἶον ἀριστεράν στρέφειν προσήκει, τόν ἤδη πρότερον ἡμᾶς κατά τήν ἀπάτην τοῦ αἰῶνος τούτου καταμολύναντα βίον, τούτω τε πλήττεσθαι συνεχῶς διά τῆς μνήμης· καί ὡς ἀμαρτωλούς μᾶλλον συστέλλεσθαι καί μετριάζειν, ἢ ὡς ἀγίους μετεωρίζεσθαι, καί δι' ἔπαρσιν καταπίπτειν, οὐκ ἔχοντας πῆξιν ἱεράν τήν ταπεινώσιν. Τιμάσθω δέ μετά τῶν κατά θεωρίαν λαμβανομένων· μᾶλλον δέ καί πρό τούτων, εἰς ἐτοιμασίαν ἱεράν καί προκάθαρσιν, καί σωματικῶς ταῦτα τελούμενα διά τόν ἐντειλάμενον Κύριον· πραῦπαθείας ἐντεῦθεν ἔξιν τοῖς κατορθοῦσι δωρούμενον, καί τῆς τοῦ πλήττοντος περιγραφῆν ἀπιστίας, τῷ ἐτοιμῷ τῆς παραδοχῆς τό πρόθυμον τῆς πληγῆς ἀναστέλλοντα, αἰδομένου τυχόν, εἰ μήτι ἄλλο, τό ὑπερβάλλον τῆς ὑποπτώσεως· καί τό μηδαμῶς ἀντιτείνειν τόν δυνάμενον τοῦτο ποιεῖν, εἰργόμενον δέ διά τήν πρόσαξιν.

Τό δέ, Μή μου ἄπτου, πρὸς τήν Μαγδαληνήν λέλεκται Μαρίαν παρά τοῦ Κυρίου, κηπουρόν αὐτόν εἶναι νομίσασαν· δηλοῦντος τοῦ μυστηρίου, καί ὑπεκφαίνοντος, ὡς ψυχὴ πᾶσα νοερά, μήπω τό συμφυές σκῆνος ὑπεραναβάσσα, καί διά τοῦτο τῶν ἐν γενέσει καί φθορᾷ μόνον, οὐδέν οὐδαμῶς διαφερόντων λαχάνων κηπευομένων· ἴση γάρ ἐπ' ἀμφοῖν ἢ τε ῥοή καί ἀπορροή, καί ἡ τοῦ χρόνου περιγραφή καί περίοδος· δημιουργόν εἶναι τόν Λόγον ὑπολαμβάνουσα, διά τήν περί ταῦτα, καί ἕως τούτων πρόοδον αὐτοῦ καί συγκατάβασιν· οὐκ ἀξία τῆς τούτου κατά πνεῦμα καθέστηκεν ἐπαφῆς, καί ταῦτα τοῖς φαινομένοις αὐτόν ἐπιζητοῦσα· καί σάρκα δι' ἡμᾶς γεγεννημένον γινώσκουσα μόνον αὐτόν· ἀλλ' οὐχί πρεπόντως καί Θεόν ἐκ Θεοῦ τοῦ Πατρός γεγεννημένον γινώσκουσα. Τοῦτο γάρ κατα τό εἰκός νοεῖν ὑποβάλλει, τό, Οὕτω ἀναβέβηκα πρὸς τόν Πατέρα μου, τό μή δι' ἄκρας θεολογίας καί πίστεως, οἷς ἡ τῶν ὀρωμένων περιγράφεται φύσις, ὑψωθῆναι πρὸς τῆς οὕτω διακειμένης ψυχῆς· ἀλλ' ἔτι παιδαγωγικῶς δεομένης εἰς ἐντελεστέραν τούτου κατάληψιν, ἐπί τήν ἀποκαλυπτικὴν ἔξιν τῶν θείων ὡσεὶ τινα Γαλιλαίαν διά θεωρίας ἀναδραμεῖν· καί σύν τοῖς ὑπ' αὐτοῦ προτετυπωμένοις καί προβεβλημένοις λόγοις, ὅλον ὡς θέμις περιληφθῆναι, καί γενέσθαι τοσοῦτον ὅπερ αὐτός ἦν ὁ γενόμενος ὅπερ ἡμεῖς, ὅσον ἐδείχθη τοῦτο γενόμενος πλήν μόνης τῆς ἀμαρτίας, ὡς καί ἡμεῖς ἐκεῖνω δίχα μόνης τῆς φύσεως, ἡνίκα τῆς δωρεᾶς τῆς ἐπιτύχοιμεν· ἦν δι' ἐλπίδος νῦν προσδεχόμενος, καί προσήκουσι τῶν ἐντολῶν ἔργοις δεόντως ἀποσεμνύνων, ἀπολαύσας ὅσον ἐπίστευσας, καί τρυφήσας ὅσον ἐπόνησας· μᾶλλον δέ πλέον καί ἀπειράκις ὅσον καί ὁ ταύτης δοτῆρ ὑπερουσίως ὑπερανέστηκε καί φύσεως κίνησιν, καί παντός αἰῶνος περιληψιν.

ἜΤΕΡΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΜΑΞΙΜΟΥ. (1401)

ΣΤΟΙΧΟΙ.

Πηγὴν νάουσαν ἠθηκῶν δρόσον λόγων,
Ἐνταῦθ' ἐφεύρεις, εἰ μετέλθῃς γνησίως,
Ὅμολογητοῦ Μαξίμου πόνους, φίλε.
Ἀσπάζου δ' αὐτούς, καὶ μαθήσῃ τό κέρδος.

α'. Ἐπεστι παντί Χριστιανῶ τῷ ὀρθῶς πιστεύοντι εἰς θεόν, μὴ ἀμεριμνεῖν· ἀλλὰ πάντοτε προσδοκᾶν καὶ ἐκδέχεσθαι πειρασμόν· ἵνα ὅταν ἔλθῃ, μὴ ξενίζηται μηδέ ταράσσηται· ἀλλ' εὐχαρίστως ὑπομένειν τόν κόπον τῆς θλίψεως, καὶ ἐννοεῖν τί ψάλλων σὺν τῷ Προφήτῃ λέγει· Δοκίμασόν με, Κύριε, καὶ πείρασόν με. Καὶ οὐκ εἶπεν· Ὅτι ἡ παιδεία σου κατέστρεψέ με, ἀλλά, ἀνώρθωσέ με εἰς τέλος.

β'. Ἀρχὴ μὲν καλοῦ, φόβος Θεοῦ· τέλος δέ, ὁ πόθος αὐτοῦ. Ἀρχὴ παντός ἀγαθοῦ λόγος ἔμπρακτος, καὶ πράξις ἐλλόγιμος. Διό, οὔτε πράξις λόγου χωρὶς, ἀγαθὴ· οὔτε λόγος πράξεως ἄνευ, ὁ προερχόμενος.

γ'. Πρᾶξις ἐστί, σώματος μὲν, νηστεία καὶ ἀγρυπνία· στόματος δέ, ψαλμωδία· ψαλμωδίας δέ κρεῖττον, εὐχή· καὶ σιωπὴ, λόγου τιμιωτέρα. Καὶ χειρῶν πράξις, τό ὑπ' ἐκείνων ἀγογγύστως γινόμενον. Ποδῶν δέ, τό δι' αὐτῶν ἐκ πρώτης ἐπιτροπῆς ἀνυόμενον. Ψυχῆς δέ πρᾶξις, ἐγκράτεια σὺν ἀπλότητι, καὶ ἀπλότης τῇ ἐγκρατεία ἐνεργουμένη. Τοῦ δέ νοός, ἡ ἐν θεωρίᾳ εὐχή, καὶ ἐν εὐχῇ θεωρία τοῦ Θεοῦ.

δ'. Προηγείται πασῶν ἀρετῶν, ἔλεος καὶ ἀλήθεια, ὧν κύημα ἡ ταπεινῶσις, καὶ ἡ ἐκ ταύτης κατὰ τοὺς Πατέρας προσγινομένη διάκρισις. Ἦς ἄνευ, οὐδ' ἕτερα τό αὐτῆς ἰδεῖν πέρας δυνήσεται.

ε'. Ἡ μὲν πρᾶξις τόν τοῦ λόγου ζυγόν ἀτιμάζουσα, (1404) ᾧδε κάκεισε περί τὰ ἀνωφελῆ, οἷά τις δάμαλις περιπλανωμένη εὐρίσκεται· ὁ δέ λόγος, τῆς πρακτικῆς τοὺς ἐντίμους χιτῶνας ἀποποιούμενος, οὐκ εὐσχήμων, κἂν τοιοῦτος εἶναι πως τό δοκεῖν σχηματίζεται.

στ'. Ἡ ἀνδρεία ψυχῆ, ὡς γυνή, παρ' ὅλον αὐτῆς τόν βίον, εἰς δύο λύχνους, τό πρακτικόν τε καὶ θεωρητικόν, καιομένους κατέχουσα, πράττει τὰ ὀφειλόμενα· τὰ ἐναντία δέ πάλιν, ἡ παρειμένη ταῖς ἡδοναῖς.

ζ'. Οὐκ ἄρκει τῇ ψυχῇ πρὸς τελείαν κακίας ἀπαλλαγὴν, ἡ ἐκούσιος κακοπάθεια, εἰ μὴ καὶ διὰ τῆς ἀκουσίου ἐκφυρομένη μὴ διαλύηται.

η'. Οἷά τις μάχαιρα ἡ ψυχὴ πρὸς τελείαν κακίας ἀπαλλαγὴν, εἰ μὴ διὰ πυρός διέλθῃ καὶ ὕδατος, τουτέστιν ἐκουσίων πόνων καὶ ἀκουσίων, ἄθραυστος ταῖς ἀντιτυπῆσιν τῶν συμβαινόντων οὐ συντηρεῖται.

θ'. Ὡσπερ τῶν ἐκουσίων πειρασμῶν, τρία εἰσὶ τὰ καθολικώτερα αἷτια· ὑγεία, πλοῦτος καὶ εὐκλεία· οὕτω καὶ τὰ τῶν ἀκουσίων τρία εἰσὶ· ζημίαι, ἀσθένειαι καὶ λοιδορία. Γίνονται δέ ταῦτα τισίν, εἰς οἰκοδομήν· τισὶ δέ, εἰς καθαίρεσιν.

ι'. Παρυφέστηκε ψυχῇ μὲν, ἐπιθυμία καὶ λύπη σώματι δέ, ἡδονὴ καὶ ὀδύνη. Αἷτιον δέ, τῆς μὲν ὀδύνης, ἡ ἡδονή· θέλοντες γάρ ἐκφυγεῖν τὴν κατα τὴν ὀδύνην ἐπίπονον αἴσθησιν, πρὸς τὴν ἡδονὴν καταφεύγομεν· λύπης δέ, ἐπιθυμία ἢ ἀρρώστια.

ια'. Ἐνδιάθετον μὲν ὁ ἐνάρετος κέκτηται τό καλόν· περινενοημένον δέ, ὁ κενόδοξος. Τό δέ κακόν, ὁ μὲν σπουδαῖος, ἐξ ἐπιπολῆς ἔχει· κατὰ βάθους δέ, ὁ φιλήδονος.

ιβ'. Ὀλιγάκις μὲν καὶ οὐκ ἐπιμελῶς εὐρίσκεται πρὸς τό κακόν, ὁ τοῦτο μισῶν· πλεονάκις δέ καὶ προσεκτικώτερον, ὁ ἔτι ταῖς αἰτίαις ἐκείνου προσκείμενος.

ιγ'. Οἷς μὴ κατὰ πρόθεσιν τό μετανοεῖν, τούτοις συνεχές καὶ τό πλημμελεῖν· οἷς δέ παρά πρόθεσιν τό ἀμαρτάνειν, ἐμπληροφόρητος ἡ μετάνοια, καὶ τό αἷτιον ταύτης οὐχὶ συχνόν.

ιδ'. Αἴσθησις καί συνείδησις, λόγω τῷ κατά προφοράν συνερχέσθω, ὅπως ὁ εἰρηκῶς θεῖος λόγος, ἐν μέσῳ τούτων εὐρίσκεσθαι, μή καταισχύνηται, διά τῆς προπετείας ἢ ἀμετρίας τῶν λεγομένων ἢ πραττομένων.

ιε'. (1405) Οὐχ' ὁ τοῖς ἔργοις μὴ ἀδικῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, οὗτος καὶ τοῖς λόγοις ἀμίαντον συνετήρησεν. Οὐ δέ ὁ τούτους φυλάττων, ἤδη καὶ λογισμούς οὐκ ἐμόλυνεν. Ὁ γὰρ ἀμαρτάνων, τριττῶς τοῦτο πράττει.

ιστ'. Οὐ δυνήσῃ τό πρόσωπον τῆς ἀρετῆς κατιδεῖν, ἠδέως ἔτι τό τῆσκακίας κατανοῶν. Μισητόν δέ τότε φανεῖται τό δεύτερον, ὅτε τοῦ πρώτου ἐπιθυμήσεις τὴν γεῦσιν, καί τοσαύτης τὴν ὄψιν ἀποξενώσεις μορφῆς.

ιζ'. Διά τῶν λογισμῶν, οὐ τῶν πραγμάτων προηγουμένως πολεμοῦσιν οἱ δαίμονες τὴν ψυχὴν. Αὐτά γὰρ καθ' αὐτά, ἀναγκαῖα τά πράγματα. Καί τῶν μὲν πραγμάτων, ἡ ἀκοή αἰτία καὶ ὄρασις· τῶν δέ λογισμῶν, ἡ συνήθεια καὶ οἱ δαίμονες.

ιη'. Τριττόν μὲν, τό ἀμαρτητικόν μέρος τῆς ψυχῆς, ἐν ἔργοις καὶ λόγοις καὶ λογισμοῖς εὐρισκόμενον. Ἐξοδικόν δέ, τό ἀναμαρτησίας καλόν. Ἀπταίστους γὰρ τὰς πέντε αἰσθήσεις καὶ τόν προφορικόν συντηρεῖν δεῖ λόγον. Ἐν οἷς ὁ μὴ πταίων, ἀνήρ φησι τέλειος, δυνατός χαλιναγωγῆσαι καὶ τά μέλη τοῦ σώματος.

ιθ'. Ἐξαχῶς τό ἄλογον μέρος διαιρεῖται τῆς ψυχῆς· εἷς τε τὰς πέντε αἰσθήσεις, καὶ εἷς τόν κατά προφοράν λόγον, ὅς συνδιαιρεῖται μὲν ἀδιαιρέτως τῷ πάσχοντι, ἀπαθῆς ὢν ἀναμάττεται δέ τὴν αὐτοῦ κακίαν παθητικός εὐρισκόμενος.

κ'. Οὐ δύναται οὔτε σῶμα καθαρῆναι νηστείας καὶ ἀγρυπνίας χωρὶς· οὔτε ἔλεους καὶ ἀληθείας ψυχῆ· ἀλλ' οὔτε νοῦς ἄνευ θεωρίας καὶ ὁμιλίας Θεοῦ. Αὐταὶ γὰρ αἱ συζυγίαι, ἐν τούτοις ἐπισημότεραι.

κα'. Κυκλοφορουμένη ταῖς εἰρημέναις ἀρεταῖς ἡ ψυχὴ, ἀπερικτύπητον τό ταύτης ἐκ πειρασμῶν καθίστησι φρούριον· ὃ ἔστιν ἡ ὑπομονή· Ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν γὰρ κτήσασθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν, ὁ Λόγος φησὶν. Εἰ δέ ἐτέρως ἐχόμενα εἶη, οἷά τις πόλις ἀτείχιστος, καὶ ὑπὸ τῶν πόρρωθεν ψόφων, δειλίας μοχλοῖς κατασειέσθε εἴωθεν.

κβ'. Οὐχ' ὅσοι εἰς τὰ κατά λόγον εἰσὶ φρόνιμοι, οὗτοι καὶ εἰς τὰ κατ' ἔννοιαν· ὅσοι δέ εἰς τὰ κατ' ἔννοιαν, οὗτοι καὶ εἰς τὰ κατ' αἴσθησιν ἔξωθεν εὐρεθήσονται. Εἰ γὰρ καὶ πάντας ὑποφόρους ἔχει ἡ αἴσθησις, ἀλλ' οὐχ' ὁμοίους αὐτῇ τοὺς φόρους ἀποδιδόασιν. Ἐξ ἀφελότητος γὰρ οἱ πλείους εἰς τὰ κατ' αὐτὴν τιμᾶν αὐτὴν ὡς αὐτὴ ἀπατεῖ οὐκ ἐπίστανται.

κγ'. Τῇ φύσει ἄτμητος οὔσα ἡ φρόνησις, τέμνεται εἰς διαφόρους τομὰς. Ὅτι μὲν γὰρ δίδονται πλέον, ὧ δέ ἔλαττον μέρος αὐτῆς· ἕως ἀυξηθεῖσα ἡ πρακτικὴ ἀρετὴ, συνδρόμους τε αὐτῇ τὰς γωνικάς (ἔχουσα) ἀρετάς, τό ἐνδεχόμενον ἐκάστη ἀποπληρώσει καλόν. (1408) Οἱ πλείους γὰρ κατά τὴν ἔλλειψιν τῆς ἐμπράκτου ζωῆς, καὶ τό φρονεῖν ἐκκληρώσαντο.

κδ'. Εἰς μὲν τὰ κατά φύσιν, ὀλίγοι φρόνιμοι εὐρεθήσονται· εἰς δέ τὰ παρά φύσιν, πολλοί. Δέει γὰρ τῷ περὶ αὐτὰ ὄλην αὐτῶν τὴν φυσικὴν φρόνησιν ἐκκενώσαντες, ἔχουσιν ἐκεῖ μὲν τό φρονεῖν ὀλίγον· τό πλεῖστον δέ ἐν τοῖς περιττοῖς, καὶ οὐ τῇ φύσει ἐπαινετοῖς.

κε'. Τῆς εὐλόγου σιωπῆς, ὁ καιρὸς καὶ τό μέτρον συνεσιτίατορες· πανδαισία δέ τούτου γίνεται ἡ ἀλήθεια· καθ' ἣν ὁ τοῦ ψεύδους πατήρ ἐπὶ ψυχὴν ἀποδημοῦσαν ἐρχόμενος, εὐρίσκει ἐπιζητούμενων οὐδέν.

κστ'. Ἐλεήμων ἀληθής, οὐχ' ὁ παρέχων ἐκουσίως τὰ περιττά, ἀλλ' ὁ συγχωρῶν τὰ ἀναγκαῖα τοῖς ἀφαρπάζουσιν.

κζ'. Οἱ μὲν τῷ ἔνυλῳ πλούτῳ κτῶνται τόν ἄυλον ἐλεημοσύνης θεσμοῖς· οἱ δέ ἀύλῳ ἀποκτῶνται τόν ἔνυλον, ἐν αἰσθήσει τοῦ ἀνεκλείπτου γενόμενοι.

κη'. Φίλον μὲν παντί, τό πλουτεῖν ἐν καλοῖς· λυπηρόν δέ, τῷ θείῳ πλουτήσαντι μὲν, μὴ ἐπὶ πλεῖστον συγχωρηθῆναι δέ ἐνευφρανθῆναι αὐτῷ.

κθ'. Ἐξωθεν μὲν, ἡ υἰεία δοκεῖ τῆς ψυχῆς· ἔνδοθεν δέ, ἐν τῷ τῆς αἰσθήσεως πυθμένι πέφυκε κρύπτεσθαι ἡ ἀρρώστια αὐτῆς. Εἰ δέ δεῖ πάντως ἔξωθεν μὲν ἐκείνην τῷ ἀναθερισμῷ τῶν ἐλέγχων γενέσθαι, ἔνδοθεν δέ ταύτην τῷ ἀνακαινισμῷ τοῦ νοός· ἄφρων ὁ τοὺς ἐλέγχους ἀποσειόμενος, καὶ ἐν τῷ τῆς ἀναλησιᾶς πάντοτε ἀνακειῖσθαι νοσοκομείῳ μὴ αἰσχυνόμενος.

λ'. Μὴ τραχυνθῆς κατὰ τοῦ ἀκουσίως σε χειρουργήσαντος· ἀλλὰ πρὸς τὴν κενωθεῖσαν ἀηδίαν ἀποβλεψάμενος, ταλάνισον μὲν ἑαυτόν· μακάρισον δέ, τὸν αἰτιόν σοι ταύτης γενόμενον οἰκονομίας Θεόν.

λα'. Μὴ πρὸς τὸ δεινὸν ἀπευδοκίῃς τῆς ἀρρώστιας σου· ἀλλὰ διὰ τῶν τῆς φιλοπονίας δραστικωτέρων φαρμάκων, πόρρω γενοῦ ταύτης, ὁ τῆς κατὰ ψυχὴν υἰείας ἐπιμελούμενος.

λβ'. Μὴ συσταλῆς ἀπὸ τοῦ καιρίως σε πλήττοντος· πρόσσει δέ τούτῳ, καὶ ὑποδειξοῖ σοι, ὅσον τὸ ὑποσμῆχον τὴν αἰσθησίν σου κακόν, καὶ φάγη ὄψον ἡδύ τὸ ἐκ τῆς υἰείας, μετὰ τὸ ἀναλωθῆναι τὸ ἐκ τῆς πικρίας ἀπόβλητον.

λγ'. Ὅσον αἰσθάνῃ τῶν πόνων, τοσοῦτον ἀποδέχου τὸν τούτους διὰ τῶν ἐλέγχων ὑποδεικνῶντά σοι. Καθάρσεως γάρ τελείας αἰτίας σοι καθίσταται· ἥς ἄνευ ἐν καθαρῷ χωρίῳ τῆς εὐχῆς οὐ δύναται γενέσθαι ὁ νοῦς.

λδ'. (1409) Ἐν τῷ ἐλέγχεσθαι, ἡ σιωπᾶν δεῖ, ἡ ἡπίως ἀπολογεῖσθαι τῷ καταλέγοντι· οὐ διὰ τὸ συστήσαι τὰ οἰκεῖα τὸν ἐλεγχόμενον· διὰ δέ τὸ ἀναστήσαι προσκόψαντα ἴσως, τὸν ἐν ἀγνοίᾳ ἐλέγχοντα.

λε'. Ὁ τῷ λυπήσαντι ἀδίκως πρὸ τοῦ προσκληθῆναι ὑπ' αὐτοῦ εὐνοῶν, ἐζημίωται τῶν ἀνηκόντων οὐδέν. Ὁ δέ μετὰ τὴν πρόσκλησιν, τῆς εὐφορίας τὸ ἥμισυ. Κερδαίνει δέ ὅλον τὸ προκαταβληθέν, ὁ μήποτε διὰ λύπην ἀποσυνάγωγος εὐρισκόμενος· προστίθησι δέ καὶ μισθὸν ἑαυτῷ, ὁ τὸ σφάλμα βάλλων ἐπάνω ἑαυτοῦ ἐν παντί.

λστ'. Οὔτε ὁ ὑψηλόφρων ἐπιγινώσκει οἷα τὰ ἑαυτοῦ ἐλαττώματα, οὔτε ὁ ταπεινόφρων τὰ οἰκεῖα καλά. Καλύπτει γάρ, τὸν μὲν, ἄγνοια φαύλη· τὸν δέ, θεάρεστος.

λζ'. Τοῖς ἰσοτίμοις ὁ ὑπερήφανος ἐν καλοῖς παραμετρεῖσθαι οὐ βούλεται· ἐν δέ τοῖς ἐναντίοις, πρὸς τοὺς ὑπερέχοντας, φορητόν τὸ ἑαυτοῦ παραβαλλόμενον ἡγεῖται ἐλάττωμα.

λη'. Ὁ μὲν ψόγος στερῶν· ὁ δέ ἔπαινος, ἔκλυτον τὴν ψυχὴν ἀπεργάζεται καὶ νωθροτέραν πρὸς τὰ καλά.

λθ'. Ὑπόστασις μὲν πλοῦτου, χρυσοῦ· ἀρετῆς δέ, ταπεινώσεως. Ὡς οὖν ὁ χρυσοῦ ἀπορῶν πένης ἐστὶ, κἂν μὴ τοῖς ἔξωθεν φαίνεται· οὕτω παπεινώσεως ἄνευ, ἐνάρετος οὐκ ἔσται ὁ ἀγωνιζόμενος.

μ'. Χρυσοῦ δίχα, ὡσπερ ἔμπορος οὐ πέφυκεν ἔμπορος, κἂν λίαν πρὸς ἔμπορίαν ἐστὶν ἐπιτήδειος· οὕτως οὐδέ ταπεινοφροσύνης χωρὶς, ἐν κατασχέσει τῶν τῆς ἀρετῆς ἡδέων εὐρεθήσεται ὁ ἀσκούμενος, κἂν πάντῃ τῇ ἑαυτοῦ νουνεχεῖα θαρρῆ.

μα'. Τῇ ταπεινοφροσύνῃ ὁ ἀνίων, κατώτερος τοῦ ἑαυτοῦ φρονήματος γίνεται· ἀνώτερος δέ, ὁ ἐκείνης χωρὶς, ὅς οὐδέ παραμετρεῖσθαι τοῖς ἐλαχίστοις ἐκουσίως ἀνέχεται· καὶ διὰ τοῦτο ἐν ταῖς πρωτοκλισίαις τὸ λυπηρόν ἐπιδείκνυται.

μβ'. Καλὸν τῷ ἀγωνιστῇ φρονεῖν μὲν ἥττονα τῆς ἐργασίας αὐτοῦ, πράττειν δέ κρείττονα τῆς δειλίας αὐτοῦ. Οὕτω γάρ ἂν καὶ ἀνθρώποις αἰδέσιμος, καὶ Θεῷ ἐργάτης εὐρίσκειται ἀνεπαίσχυντος.

μγ'. Ἡ κατορθοῦσθαι δεῖ πρὸς πάσας τάς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ, (1412) ἢ μιᾶς ἀντιποιεῖσθαι τῆς ταπεινοφροσύνης, τὸν δεδοῖτα μὴ ξενὸν τῶν τῷ νυμφῶνι ἀνακειμένων ὀφθῆναι.

μδ'. Μίξον τῆ ἀπλότῃ τὴν ἐγκράτειαν· καὶ σύζευξον τῆ ταπεινοφροσύνη ἀλήθειαν, καὶ ὀφθείση δικαιοσύνη συνέστιος· ἢ ὡς ἐπὶ τραπέζης, ἄλλη πᾶσα φιλεῖ ἐπισυνάγεσθαι ἀρετῇ.

με'. Τυφλὴ τῆς ταπεινοφροσύνης χωρὶς ἢ ἀλήθεια. Διὰ τοῦτο καὶ τῆ ἀντιλογία χρῆται παιδαγωγῶ, ἐρεῖσαι μὲν αὐτῇ ἐπὶ τι μοχθούση, μὴ εὕρισκούμενη δέ, εἰ μὴ τὸ τῆς μνησικακίας ὄχρῳμα.

μστ'. Ἦθος χρηστόν, ὠραιότητα μαρτυρεῖ ἀρετῆς· μελῶν δέ εὐστάθεια, εἰρηναίαν ψυχὴν.

μζ'. Πρῶτον μὲν καλόν, τὸ ἐν μηδενί μέρει πταίειν. Δεύτερον δέ, τὸ μὴ αἰδοῖ κατακαλύπτειν τὸ σφάλμα αὐτοῦ· μὴ τε μὴν, ἀναιδεύεσθαι ἐν αὐτῷ, μᾶλλον δέ πατεινοῦσθαι, καὶ κατηγορούμενον ἑαυτοῦ συγκατηγορεῖν, καὶ δέχεσθαι ἀσμένως τὸ ἐπιτίμιον. Τούτου δέ μὴ γινομένου, ἀνίσχυρον ἅπαν τὸ τῷ Θεῷ προφερόμενον.

μη'. Πρὸς τῆ ἐκουσίῳ κακοπαθείᾳ, χρῆ καὶ τὴν ἀκούσιον καταδέχεσθαι· τὴν ἐκ διαβολῶν λέγω, ζημιῶν τε καὶ ἀσθενειῶν. Ταῦτα γάρ ὁ μὴ καταδεχόμενος, ἀλλὰ δυσπετῶν, ὅμοιός ἐστι τῷ μὴ μετὰ ἀλός, μετὰ δέ μέλιτος μόνου βουλομένου ἐσθίειν τὴν ἄρτον αὐτοῦ· ὅς οὐ πάντοτε μὲν τὴν ἡδονὴν ἔχει σύντροφον, τὸν δέ κόρον ἀεὶ γείτονα κέκτηται.

μθ'. Δεσπότης ὢν, δούλου σχῆμα περιβαλλόμενος φαίνεται, ὁ τὸ διεβρώγος πλύνων τοῦ πλησίον λόγοις ἐνθέοις ἱμάτιον, ἢ καταβράπτων ταῖς μεταδόσεσι. Σκοπεῖτω δέ ὁ τοῦτο ποιῶν, μὴ ποτε διὰ τὸ ὡς δούλος τοῦτο τελεῖν, προσαπολέση σὺν τῷ μισθῷ, καὶ τὸ προσόν αὐτῷ τῆς ἐξουσίας διὰ κενοδοξίας ἀξίωμα.

ν'. Ὡσπερ ἢ πίστις ἐλπίζομένων ὑπόστασις πέφυκεν, οὕτω ψυχῆς μὲν, ἢ φρόνησις· ἀρετῆς δέ, ἢ ταπεινώσεως. Καὶ θαῦμα, πῶς τὰ αὐτοτελεῖ, τῶν συμβεβηκότων δίχα ἀτελεῖ καθεστήκασιν.

να'. Κύριος φυλάξει τὴν εἴσοδόν σου, φησί, καὶ τὴν ἔξοδόν σου· τὴν τῶν βρωμάτων δηλονότι καὶ τῶν ῥημάτων, τῆ ἐγκρατεία. Ἐγκρατῶς γάρ ὁ ἔχων περὶ τὴν τῶν βρωμάτων καὶ ῥημάτων εἴσοδόν τε καὶ ἔξοδον, ἐπιθυμίαν μὲν τὴν ἐξ ὀφθαλμῶν ἀποδιδράσκει· θυμὸν δέ τὴν ἐξ ἀπονοίας καταπραῦναι, ὧν δεῖ καὶ πρό πάντων ποιεῖσθαι τὴν ἐπιμέλειαν τὸν ἀγωνιζόμενον, παντὶ τρόπῳ σπουδαστέον. Ἐν τούτοις γάρ, τὸ μὲν πρακτικὸν ἔβρωται· τὸ δέ θεωρητικόν, ἐστερέωται.

νβ'. Τινὲς δέ περὶ τὴν εἴσοδον τῶν βρωμάτων, πολλὴν ποιοῦνται τὴν ἐπιμέλειαν· περὶ δέ ἔξοδον τῶν ῥημάτων, ἀμελῶς διατίθενται. Οἱ τοιοῦτοι οὐκ ἐπίστανται πράγειν θυμὸν μὲν ἀπὸ καρδίας, ἐπιθυμίαν δέ ἀπὸ σαρκός, κατὰ τὴν Ἐκκλησιαστήν· δι' ὧν ἢ καθαρὰ καρδία κτίζεσθαι εἴωθε παρὰ τοῦ καινουργούντος Πνεύματος.

νγ'. Τὸ μὲν τῶν βρωμάτων ἀπέριττον, περὶ τὴν ἡττω τρυφῆς ποιότητα· τὸ δέ τῶν ῥημάτων ἀνέγκλητον, περὶ τὴν κρείττω τῆς σιωπῆς ποσότητα εὐρεθήσεται.

νδ'. Πύρωσον τοὺς νεφρούς σου αἰτιᾶ βρωμάτων, καὶ ἔτασον τὴν καρδίαν σου ἐγκρατεία ῥημάτων, καὶ ἔξεις πρὸς ὑπηρεσίαν καλῶν, τὸ, ἐπιθυμητικὸν τε καὶ θυμικόν.

νε'. Ἡ μὲν τῶν ὑπογαστρίων ἡδονὴ καταπίπτει ἐν ἀσκουμένοις, τοῦ σώματος παρακμάσαντος· ἔτι δέ παραμένει τοῦ φάρυγγος, τῷ μὴ φθάσαντι ταύτην ἐνδίκως κολάσαι. Σπουδάσαι οὖν χρῆ διὰ τῆς αἰτίου, τοῦ αἰτιατοῦ τὸν ὄνειδισμόν ἀποτρίψασθαι, ὡς ἂν μὴ ξένος ἐκεῖσε τῆς κατὰ τὴν ἐγκράτειαν ἀρετῆς εὐρεθείς, αἰσχυρθῆς.

νστ'. Ἀναγκαῖον εἰδέναι τὸν ἀσκητὴν, πότε καὶ τίσι βρώμασι δεῖ ὡς ἐχθρόν τρέφειν τὸ σῶμα αὐτοῦ· πότε δέ ὡς φίλον παρακαλεῖν καὶ πάλιν παραμυθεῖσθαι ὡς ἀσθενῆ· ἵνα μὴ λάθῃ τὰ μὲν τοῦ ἀσθενοῦς, τῷ φίλῳ· τὰ δέ τοῦ φίλου παρατιθείς τῷ

ἐχθρῶ· καί ἐκατέρους ὡς σκανδαλίσας, καιρῶ πειρασμοῦ εὐρήσει πολεμοῦντας αὐτόν.

μζ'. Ὅταν τῆς τρυφῆς τὴν τροφήν ὁ τρεφόμενος προτιμότεραν ποιήσῃται, τότε ἡ τῶν δακρύων ἐπιδημήσασα χάρις αὐτῶ, παρακαλεῖν ἄρχεται καὶ ἄλλης πάσης ἡδύτητος ἐπιλανθάνεσθαι, ὡς ἤδη τούτων καταποθείσης ἀσυγκρίτῳ ἡδύτητι.

νη'. Τῶ μὲν πλατυνομένῳ συνεστάλη τὰ δάκρυα· ἐξεβλύθη δέ ταῦτα, τῶ τὴν στενήν ὁδὸν ἀγαπήσαντι.

νθ'. Οὐκ ἔστιν λύπης ἐκτός, οὔτε ἀμαρτωλός, οὔτε δίκαιος· ἀλλ' ὁ μὲν, ὅτι μὴ πάντῃ ἀπέλιπεν τὸ κακόν· ὁ δέ, ὅτι οὐπω κατέλαβε τὸ ὄντως καλόν.

ξ'. Τῶν ἐφ' ἡμῖν μὲν κατὰ δύναμιν ἀρεταί, εὐχή καὶ σιωπή· τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν δέ, ἀλλ' ὡς τὰ πολλά τῆς τοῦ σώματος κατασκευῆς, νηστεία καὶ ἀγρυπνία εἰσίν. Ὅπερ οὖν τῶ ἀγωνιστῇ εὐληπτότερον, τοῦτο μετέρχεσθαι χρή.

ξα'. Οἶκος μὲν εὐχῆς, ἡ ὑπομονή· περικρατεῖται ((1416) γάρ ἐν αὐτῇ χρῆμα δέ, ἡ πατείνωσις· τρέφεται γάρ δι' αὐτῆς.

ξβ'. Λόγους μὴ καρτερῶν, ἐπαίνοις οὐ τιμηθήσῃ· πρό δέ τῆς ἡδονῆς τὴν ὀδύνην ἀποσκοπῶν, ἐκφεύξῃ ταύτης τὸ λυπηρόν.

ξγ'. Μὴ δεσμευθῆς τῶ μικρῶ, καὶ οὐ δουλεύσεις τῶ μείζονι· οὐ γάρ πέφυκε τὸ μείζον κακόν πρό τοῦ μικροῦ διαπλάττεσθαι.

ξδ'. Ἀφορῶν πρός, τὰ μείζω, φοβερός ἔση τοῖς ἥττωσιν· εὐκαταφρόνητος δέ τούτοις ὀφθείσῃ, πρός ἐκεῖνα ἀπειρηκῶς.

ξε'. Οὐ δυνήσῃ ἐπὶ τὰς μείζους φθάσαι τῶν ἀρετῶν, μὴ τῶν κατὰ δύναμιν καταλαβῶν τὴν ἀκρότητα.

ξστ'. Ἐν οἷς κρατεῖ ἔλεος καὶ ἀλήθεια, ἐν ἐκείνοις καὶ πᾶν εἴ τι θεάρεστον. Ἡ μὲν γάρ οὐδένα κρίνει ἐλέους χωρὶς· τὸ δέ φιλανθρωπεύεται ἐν οὐδέν ἀληθείας ἐκτός.

ξζ'. Τῇ ἀπλότῃτι κερασάμενος τὴν ἐγκράτειαν, ἐν περιλήψει γενήσῃ τῆς ἐκεῖθεν μακαριότητος.

ξη'. Οὐ κόψῃς πάντα τὰ πολεμοῦντά σε πάθη, εἰ μὴ πρότερον τὴν γῆν, ἐξ ἧς ἐτρέφοντο, ἐάσης ἀνήροτον.

ξθ'. Οἱ μὲν, τὴν τοῦ σώματος μόνον ὕλην ἐκκαθάραι σπεύδουσιν· οἱ δέ, καὶ τὴν τῆς ψυχῆς. Οἱ μὲν γάρ πρός μόνην τὴν κατ' ἐνέργειαν ἀμαρτίαν ἰχύν ἔλαβον· οἱ δέ καὶ πρός τὸ πάθος· πρός δέ τὴν ἐπιθυμίαν πάνυ ἐλάχιστοι.

ο'. Ὑλὴν πονηρά, σώματος μὲν ἐμπάθεια, ψυχῆς δέ ἡδυπάθεια, προσπάθεια δέ τοῦ νοός. Κατηγορεῖται δέ τῆς μὲν ἀφῆ, τῆς δέ αἰ λοιπαὶ αἰσθήσεις, τῆς δέ τελευταίας ἐναντία διάθεσις.

οα'. Ὁ μὲν ἡδυπαθῆς πλησίον ἐστὶ τοῦ ἐμπαθοῦς· ὁ δέ προσπαθῆς, τοῦ ἡδυπαθοῦς· μακρὰν δέ ἀμφοτέρων ὁ ἀπαθῆς.

οβ'. Ἐμπαθῆς ἐστὶν ὁ τὸ ἀμαρτητικόν ἔχων τοῦ λόγισμοῦ βιαίτερον, κἂν τέως μὴ ἀμαρτάνει ἐκτός. Ἡδυπαθῆς δέ ὁ τὴν ἐνέργειαν τῆς ἀμαρτίας ἔχων ἀσθενεστέραν τοῦ λογισμοῦ, κἂν πάσχῃ ἐντός. Προσπαθῆς δέ ὁ τῇ ἐλευθερίᾳ, μᾶλλον δέ τῇ δουλείᾳ τῶν μέσων, προσκείμενος· ἀπαθῆς δ' ἂν εἴῃ ὁ τούτων πάντων τὴν διαφορὰν ἀγνοῶν.

ογ'. Ἀπόλλυται ἐκ ψυχῆς ἐμπάθεια μὲν διὰ νηστείας καὶ προσευχῆς, ἡδυπάθεια δέ δι' ἀγρυπνίας καὶ σιωπῆς, ἡ δέ προσπάθεια διὰ ἡσυχίας καὶ προσοχῆς· ἀπάθεια δέ συνίσταται ἐκ μνήμης Θεοῦ.

οδ'. Τῆς ἀπαθείας ἀπὸ χειλέων, κηρία μέλιτος, (1417) οἷα οἱ λόγοι τῆς αἰωνίου ζωῆς ἀποστάζουσι. Τίς οὖν ἀξιωθείη τοῖς χεῖλεσιν ἐκείνοις προσάψαι τὰ ἴδια, καὶ μασθῶν ἀνά μέσον αὐτῆς ἀλισθηῆναι, καὶ ὁσμῆς ἡδεῖας μεταβαλεῖν ἱματίων ἐκείνης; τουτέστι, νόμοις ἐνηδυνθῆναι τῶν ἀρετῶν, τῶν ὑπὲρ πάντα φησὶ τὰ ἀρώματα ὄντα τῆς αἰσθητῆς διαγνώσεως.

οε'. Τοῦ μέν ὀρωμένου σώματος, πᾶσα ψυχὴ γυμνωθήσεται· τοῦ δέ τῆς ἀμαρτίας, οἱ τῆς ἐνταῦθα ζωῆς ὀλίγοι τῶν ἡδέων προσαπολαύσαντες.

οστ'. Νεκροὶ μέν ἐκ ζώντων πάντες ὀφθήσονται· νεκρωθήσονται δέ τῇ ἀμαρτίᾳ μόνοι οἱ ἐκ διαθέσεως ταύτην μισήσαντες.

οζ'. Τίς ἑαυτὸν πρό τοῦ κοινοῦ θανάτου τοῦ σώματος ἴδοι τῆς ἀμαρτίας γυμνόν; καὶ τίς ὁ γνούς αὐτόν τε καὶ τὴν ἰδίαν φύσιν, ὅποια ἐστὶ πρό τῆς μελλούσης γυμνώσεως;

Ψυχὴν ἔρωτι νυμφικῶ τετρωμένην,
Εὐτὴ συνάπτειν οἶδεν ὧδε νυμφίω.

οη'. Τοῦ αἰσθητοῦ τε καὶ νοεροῦ φωτός ἡ λογικὴ ἐν μεθορίῳ κειμένη ψυχὴ, διὰ μέν τούτου, ὄρᾳν καὶ πράττειν τὰ τοῦ σώματος ἐπετρέπη· δι' ἐκείνου δέ, πράττειν τὰ τοῦ πνεύματος. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἡμαυρώθη μέν αὐτῇ ἐκεῖνο, ἐτρανώθη δέ τοῦτο, διὰ τὴν ἀρχῆθεν συνήθειαν, εἰ μὴ ὅλως μετὰ τοῦ νοεροῦ ἐν τῇ εὐχῇ γένηται, ὀλικῶς τοῖς θείοις ἐνατενίζειν οὐ δύναται. Ἀνάγκη δέ εἶναι αὐτὴν ἐν μεταίχμιῳ σκότους καὶ φωτός· κατὰ σχέσιν μέν τούτου, κατὰ δέ φαντασίαν ἐκείνου ἀναστρεφομένην.

οθ'. Συμπαραμενέτω τῷ νῶ ἡ εὐχή, ὡς ἐν ἡλίῳ ἀκτίς· ἥς ἄνευ αἱ κατ' αἴσθησιν μέριμναι, οἷά τινες ἄνδρῳ νεφέλαι περιπετόμεναι, τὸν νοῦν εἴργουσι τῆς οἰκείας λαμπρότητος.

πί'. Ἐνδον τῆς κατὰ τὴν εὐχὴν στενῆς πύλης, νοῦς παθητικός οὐ δύναται εἰσελθεῖν, πρό τοῦ τὴν κατὰ σχέσιν ἀπολιπεῖν μέριμναι· περί δέ τὰ περισκηνία ἐκείνης, ὀδυνηθήσεται διὰ παντός ἀσχολούμενος.

πα'. Δύναμις μέν εὐχῆς πείνα βρωμάτων ἐκούσιος· πείνης δέ, τό μήτε ὄρᾳν, μήτε ἀκούειν, ὅτι μὴ πᾶσα ἀνάγκη, τῶν ἐγκοσμίῳ οὐδέν. Τούτων ὁ μὴ ποιούμενος πρόνοιαν, τό μέν τῆς νηστείας οὐκ ἐστρέψεν οἰκοδόμημα· τό δέ τῆς εὐχῆς ἐν αὐτῇ περιβράγῃναι ἐποίησεν.

πβ'. Ἀπέριττος εἰ μὴ ἐκ πάντων ὁ νοῦς τῶν κατ' αἴσθησιν γένηται, ἀνωφερῆς γνέσθαι οὐ δύναται, καὶ τό οἰκεῖον γνωρίσαι ἀξίωμα.

πγ'. Ἐξω μέν ποιεῖται τῆς ψυχῆς ἡ εὐχή, πάντας τοὺς ἐχθραίνοντας αὐτῇ λογισμοὺς, δυναμουμένη τοῖς δάκρυσιν· (1420) ἀντεισάγει δέ τούτους ὁ μετεωρισμός τοῦ νοός, νόμῳ εὐτραπελίας ἐνδυναμούμενος· ἦν ὁ ἐξορίζων, συνεχέριστον καὶ τό παναίτιον πεποίηκε τῆς παρῆρησίας κακόν.

πδ'. Ἡμέρας μέν σύμβολον ἡ νηστεία, διὰ τό ἔκδηλον· νυκτός δέ διὰ τό ἄδηλον, ἡ εὐχή. Ἐκατέραν οὖν τούτων ἐν ἐκατέρᾳ ἐνδίκως ὁ μετερχόμενος, πρὸς τὴν τῶν κατασκόπων ἀπαντήσεται πόλιν, ἐν ἧ ἀπέδρα ὀδύνη, λύπη καὶ στεναγμός ἐν Χριστῷ.

πε'. Ἡ πνευματικὴ ἐργασία, καὶ σωματικοῦ ἔργου ἐκτός συνίστασθαι πέφυκε. Μακάριος οὖν ὁ κρείσσονα τοῦ ἐνύλου ἔργου, τὴν ἄυλον ἡγησάμενος ἐργασίαν. Δι' αὐτῆς γάρ τὴν τοῦ ἔργου ἐπλήρωσεν ἔλλειψιν, ζήσας τὴν κεκρυμμένην ζωὴν τῆς εὐχῆς καὶ φανεράν τῷ Θεῷ.

ποστ'. Ὑπομένειν μέν ἡμᾶς τῇ πίστει παρακαλεῖ ὁ Ἀπόστολος· χαίρειν τῇ ἐλπίδι, τῇ προσευχῇ προσκαρτερεῖν, ἵνα τό τῆς χαρᾶς ἡμῖν παραμείνη καλόν. Εἰ δέ τοῦτο, ἄρα ὁ μὴ ὑπομένων, οὐ πιστός· ὁ δέ οὐ χαίρων, οὐκ εὐελπίς· ἀπεβάλετο γάρ τὴν αἰτίαν τῆς χαρᾶς προσευχῆν, ἐν τῷ μὴ προσκαρτερεῖν ἐν αὐτῇ.

πζ'. Εἰ τοῖς ἐγκοσμίῳ λογισμοῖς ὁ νοῦς ἐξ ἀρχῆς συναναστραφεῖς, τοσαύτην ἐν αὐτοῖς τὴν φιλίαν ἐκτήσατο, πόσην οὐκ ἂν οἰκειότητα σχῆ ἐν εὐχῇ συνεχεῖ· καὶ γάρ ἐν οἷς, φησί, χρονίζει, ἐν αὐτοῖς καὶ πλατύνεσθαι εἴωθεν.

πη'. Ὡσπερ τοῦ ἰδίου οἰκητηρίου πάλαι διαιρεθεῖς ὁ νοῦς, τῆς ἐκείνου λαμπρότητος ἐπελάθετο· οὕτω δεῖ τοῦτον αὐθις ἐν λήθῃ τῶν ὧδε γενόμενον, πρὸς ἐκείνην ἀναδραμεῖν δι' εὐχῆς.

πθ'. Καθάπερ νήπιον πρὸς μαστούς ἐναποψυγένας μητρός, οὕτως εὐρεθήσεται νοῦς πρὸς εὐχὴν τὴν μὴ δυναμένην παρακαλέσαι αὐτόν· πρὸς δὲ τὴν ἄλλως ἔχουσαν, ὡς παιδίον τό ὑφ' ἡδονῆς ἐναφυπνοῦν ἐν ταῖς ἀγκάλαις αὐτῆς.

τέσσ. ἀνοικ. ς'. (1421) Ἐκεῖ φησὶν, ἐν τῇ πενθίμῳ δηλονότι εὐνή τῆς ἐναρέτου ζωῆς, κατὰ τὴν ἐν τῷ Ἄσματι φήσειε νύμφην καὶ ἡ εὐχή πρὸς τὸν ἑαυτῆς ἐραστήν, δώσω τοὺς μαστούς μου σοί, εἰ ὀλικῶς μοι διατεθῆς.

τέσσ. ἀνοικ. α'. Φιλίαν πρὸς τὴν εὐχὴν οὐ δύναται κτήσασθαι, ὁ μὴ πᾶσαν ὕλην ἀπαρνησάμενος, πλήν τροφῆς καὶ σκέπης. Ἐξω τῶν ἄλλων γενοῦ ἐν εὐχῇ, ὁ θέλων μετὰ μόνου γενέσθαι τοῦ νοῦ.

τέσσ. ἀνοικ. β'. Τοῦ θεοφιλοῦς μαρτύριον, εὐχή μονολόγιστος· λόγος δὲ καίριος, ἔμφρονος λογισμοῦ· μονοειδῆς δὲ γεῦσις, τῆς ἐλευθέρας εἴη αἰσθήσεως. Ἐν τούτοις οὖν τοῖς τρισίν, ἐρῶσθαι τὰ τῆς ψυχῆς λέγεται.

τέσσ. ἀνοικ. γ'. Λειανθῆναι δεῖ καλῶς καὶ ἀπαλυνθῆναι, ὡσπερ τῶν παίδων, τὴν φύσιν τοῦ εὐχομένου, ὡς ἂν κατὰ τὴν ἐκείνων, εὐείκτως δέξεται τὴν ἐκ τῆς εὐχῆς ἐνταττομένην ἀνάπτυξιν. Διό μὴ ἀμέλει, ὁ συναφθῆναι ταύτῃ φιλῶν.

τέσσ. ἀνοικ. δ'. Οὐ πάντες τὸν αὐτόν σκοπὸν ἐν εὐχῇ κέκτηνται· ἄλλος μὲν ἄλλον, καὶ ἄλλος δὲ ἕτερον. Ὁ μὲν γὰρ εὐχεται, εἰ οἶόν τε, μετὰ τῆς εὐχῆς εἶναι τὴν καρδίαν αὐτοῦ πάντοτε, καὶ πρὸς τὸ ὑπερναβῆναι αὐτῆς· ὁ δὲ ἵνα μὴ λογισμοῖς ἐν αὐτῇ περικόπτηται. Πάντες δὲ εὐχονται, ἢ συντηρηθῆναι ἐν ἀγαθοῖς, ἢ μὴ συναπαχθῆναι κακοῖς.

τέσσ. ἀνοικ. ε'. Εἰ ἐξ εὐχῆς, οὐδεὶς ἀταπείνωτος· συντρίβεται γὰρ ὁ ἐν ταπεινώσει εὐχόμενος· οὐκ ἄρα ἐν ταπεινώσει προσεύχεται, ὁ ἔξωθεν θρασυόμενος.

τέσσ. ἀνοικ. στ'. Πρὸς τὴν χήραν, τὴν πρὸς τὸν ὠμόν τὴν δίκην κινουσαν κριτὴν, ἀφορῶν ὁ εὐχόμενος, οὐκ ἐκκακίσης διὰ τὴν βραδυτῆτα τῶν ἀγαθῶν τῆς εὐχῆς.

τέσσ. ἀνοικ. ζ'. Οὐ παραμείνη σοι εὐχή, τῷ πρὸς τὰ συλλογιζόμενα ἔσωθεν, καὶ ὀμιλούμενα ἔξωθεν ἐμβραδύνοντι· ἡ αὐτὴ δὲ ὀφθήσεται ὑποστρέφουσα, τῷ δι' αὐτὴν ὑποτεμνομένῳ τὰ πλείονα.

τέσσ. ἀνοικ. η'. Εἰς λαγόνας ψυχῆς εἰ μὴ εἰσδύνουσι τὰ ῥήματα τῆς εὐχῆς, οὐκ ἂν εἰς τὰς τοῦ προσώπου σιαγόνας τὰ δάκρυα περικλυσθῆναι συγχωρηθήσονται.

τέσσ. ἀνοικ. θ'. Ἀνατέλλουσι γεωργῶ μὲν τὰ δάκρυα, μὴ κατ' ὄψιν τῶν σπερμάτων ῥιφθέντων τῆς γῆς· μοναχῶ δὲ τὰ δάκρυα ἀναβλύζουσιν, οὐκ ἀπονητὶ μετερχομένῳ τὰ ῥήματα τῆς εὐχῆς.

ρ'. Κλείς οὐρανῶν βασιλείας εὐχῆ. Ταύτην ὁ κατέχων ὡς δεῖ, (1424) ὄρᾳ τὰ ἀποκείμενα ἀγαθὰ τοῖς φίλοις αὐτῆς. Μόνα δὲ τὰ παρόντα περισκοπεῖ, ὁ παρῤῥησίαν ἐν ἐκείνῃ μὴ ἐσχηκώς.

ρα'. Οὐ δύναται ὁ νοῦς ἐν καιρῷ τῆς εὐχῆς μετὰ παρῤῥησίας λέγειν πρὸς τὸν Θεόν· Διέρρηξας τοὺς δεσμούς μου, σοὶ θύσω θυσίαν αἰνέσεως, εἰ μὴ δειλίας καὶ ῥαθυμίας, πολυπνίας τε καὶ ἀδηφαγίας, ἐξ ὧν τό πταίειν, ἐπιθυμία τῶν κρειττόνων, ἀπορῥαγῆ.

ρβ'. Ἐξω τοῦ πρώτου καταπετάσματος ἴσταται, ὁ ἐν εὐχῇ ῥεμβόμενος· ἔνδοθεν γίνεται, ὁ μονολόγιστον ἐξανύων αὐτὴν. Μόνος δὲ εἰς τὰ Ἅγια τῶν ἁγίων παρέκυψεν, ὁ μετὰ τῆς εἰρήνης τῶν φυσικῶν λογισμῶν καὶ τὰ περί τῆς πάντα νοῦν ὑπερεχούσης [οὐσίας] διασκεπτόμενος, καὶ τινος ἐκεῖθεν φωτοφανείας καταξιούμενος.

ργ'. Ὅποταν ἀπὸ τῶν ἔξωθεν σχολάσασα ἡ ψυχὴ, τότε οἶά τις φλόξ περικυκλώσασα ταύτην, ὡς σίδηρον καθάπαξ τῷ πυρὶ πεπυρακτωμένην ὄλην

καθίστησι, καί ἔστι ψυχὴ μὲν ἡ αὐτὴ, οὐκέτι δὲ καί ἀπτῆ, ὡς οὐδέ ὁ πυρακτωθεὶς σίδηρος, ταῖς ἔξωθεν ἐπαφαῖς.

ρδ'. Μακάριος ὁ ἐν τῷ βίῳ τούτῳ οὕτως θεωρηθῆναι ἀξιωθείς, καί τὸν αὐτὸν φύσει πῆλινον ἀνδριάντα, χάριτι πύρινον κατιδῶν.

ρε'. Τοῖς μὲν εἰσαγομένοις οἶα τις δεσπότης, ὁ νόμος ἐπίκειται τῆς εὐχῆς· τοῖς προκόψασι δέ, ὡς ἔρωσ ὁ συνελάντων πεινῶντα καθάπερ πολυτελῆ πρὸς ἐστίασιν.

ρστ'. Τοῖς καλῶς τὴν πρακτικὴν μετερχομένοις, ποτέ μὲν ἡ εὐχὴ νεφέλη καθάπερ ἐπισκιάζουσα, τοὺς καυστικούς ἀπείργει ἐξ αὐτῶν λογισμούς· ποτέ δὲ σταγόνας οἶα δακρῶν τούτους ἐπιψεκάζουσα, δείκνυσι τὰ πνευματικὰ θεωρήματα.

ρζ'. Ὡιδὴ μὲν ἡδυσμα κιθάρας, τῆς κρουομένης ὑπὸ τινος ἔξωθεν εὐρεθήσεται· ψυχὴ δὲ μὴ συνερχούσης αὐτῇ ἐν εὐχῇ τῆς ἐν πνεύματι μυστικῆς προσφωνήσεως, εὐκατάνυκτος οὐ πέφυκε δείκνυσθαι. Τό γάρ, τί προσευζώμεθα καθό δεῖ οὐκ οἶδαμεν, καί τὰ ἐξῆς, εἰς τοῦτο ἐνάγει τὸν προσευχόμενον.

Τοῦ αὐτοῦ.

Φωτίζεται νοῦς γνωστικῆς θεωρίας

Πρὸς ὕψος ἀρθείς, τοῖσδ' ἐπεντυχῶν λόγοις.

ρη'. Ἀναγκαῖον εἰδέναι τὸν γνωστικόν, πότε ὁ νοῦς αὐτοῦ εἰς τὴν χώραν τῶν νοημάτων ἐστίν· πότε δὲ εἰς τὴν τῶν λογισμῶν· καί πότε εἰς τὴν κατ' αἴσθησιν. Καί ἐν ταύτῃ πάλιν, εἰ ἐν τοῖς κατὰ καιρόν, ἢ ἐν τοῖς παρά καιρόν μᾶλλον εὐρίσκεται.

ρθ'. Ἐν νοήμασιν οὐκ ὦν ὁ νοῦς ἐν λογισμοῖς πάντως ἐστίν· ἐν λογισμοῖς δὲ ὦν, ἐν νοήμασιν οὐκ ἔστιν. Ἐν δὲ τῇ αἰσθήσει γενόμενος, μετὰ πάντων ἐστίν.

ρι'. (1425) Διὰ τοῦ νοήματος μὲν ὁ νοῦς διέρχεται πρὸς τὰ νοητά· διὰ δὲ τοῦ λογισμοῦ πρὸς τὰ λογικά ὁ λόγος· πρὸς δὲ τὴν πρακτικὴν, διὰ τῆς φαντασίας ἢ αἴσθησις.

ρια'. Εἰς ἑαυτὸν ὁ νοῦς συναγόμενος, οὐδέν οὔτε τῶν κατὰ τὸν λογισμὸν θεωρεῖ· γυμνοὺς δὲ νόας καί θείας ἀγᾶς, βλυζούσας εἰρήνην τε καί χάριν.

ριβ'. Ἄλλο ὁ νοῦς τοῦ πράγματος, καί ἄλλο ὁ λόγος αὐτοῦ· καί ἕτερον τό ὑπὸ τὴν αἴσθησιν ἀναγόμενον. Καί τό μὲν ἔστιν οὐσία· τό δέ, συμβεβηκός· τό δέ, ἢ τοῦ ὑποκειμένου διαφορά.

ριγ'. Πολλάς ὁδοὺς ἀνατέμνων ὁ νοῦς, ἀκόρεστος δείκνυται· πρὸς μίαν δὲ συναγόμενος τῆς εὐχῆς, πρὸ τῆς ἐντελείας στενοχωρούμενος φαίνεται, λιπαρῶν τὸν μέτοχον ἀπολυθῆναι, πρὸς τὰ ἀφ' ὧν, ἐξελύθηεν.

ριδ'. Ἄνωθεν ἡγμένος ὁ νοῦς, οὐκ ἀναδραμεῖται αὔθις ἐκεῖσε, εἰ μὴ τελείαν τῶν κάτω ποιήσεται καταφρόνησιν διὰ τῆς περὶ τὰ θεῖα σχολῆς.

ριε'. Εἴ τε μὴ τὴν ψυχὴν σου δύνῃ μετὰ μόνων ποιῆσαι τῶν περὶ αὐτὴν λογισμῶν, κἄν τό σῶμα σου μονάζειν ἀναγκάζον, τὴν περὶ αὐτό ἀθλιότητα διὰ παντός ἐννοοῦμενος· οὕτω γάρ τῷ χρόνῳ ἐλέει Θεοῦ, καί πρὸς τό πρῶτον ἀναδραμεῖν δυνήσῃ τῆς εὐγενείας ἀξίωμα.

ριστ'. Ὁ μὲν πρακτικὸς ὑποτάσσειν εὐκόλως δύναται τὸν νοῦν τῇ εὐχῇ· ὁ δὲ θεωρητικὸς, τὴν εὐχὴν τῷ νοῖ. Ὁ μὲν ἀπὸ τῶν φαινομένων συστέλλων σχημάτων τὴν αἴσθησιν· ὁ δὲ τὴν ψυχὴν πρὸς τοὺς ἐγκεκρυμμένους τοῖς ῥήμασι λόγους μεταβιβάζων. Καί ὁ μὲν σωμάτων πείθει λόγους τὸν νοῦν ἐννοεῖν· ὁ δὲ ἀσωμάτων κατανοεῖν. Ἀσώματοι δὲ εἰσι λόγοι σωμάτων, ιδιότητές τε καί οὐσίαι αὐτῶν.

ριζ'. Ὅταν τὸν νοῦν σου τῆς τῶν σωμάτων, καί βρωμάτων, καί χρημάτων ἡδυπαθείας ἐλευθερώσης, τότε καί ὅπερ ἄν ποιεῖς, δῶρον καθαρὸν τῷ Θεῷ λογισθήσεται· ἀντιδοθήσεται δὲ σοι τοῦ διανοιγῆναι (1428) τοὺς τῆς καρδίας σου ὀφθαλμούς, καί τρανῶς ἐμμελετᾶν τοῖς ἐγκεκρυμμένοις ἐν αὐτῇ νόμοις Θεοῦ,

οἵτινες ὑπέρ μέλι καί κηρίον τῷ νοητῷ σου λογισθήσονται λάρυγγι, τῇ ἀπ' αὐτῶν ἐκδιδομένη ἡδύτης.

ρη'. Οὐ δυνήσῃ σωμάτων καί χρημάτων, καί τῆς τῶν ἀναγκαίων βρωμάτων ἐπιθυμίας ὑπέρτερον ποιῆσαι τόν νοῦν, εἰ μή ἐν τῇ καθαρᾷ τῶν δικαίων χώρᾳ εἰσάξης αὐτόν· καθ' ἣν, ἢ τε τοῦ θανάτου καί ἢ τοῦ Θεοῦ μνήμη ἐπαναβλαστήσασα, ἀπό γῆϊνης καρδίας ἀπαλείψει πᾶν ἐνθυμίου ἀνάστημα.

ριθ'. Οὐδέν οὔτε ἐννοίας θανάτου φοβερώτερον, οὔτε Θεοῦ μνήμης θαυμασιώτερον. Ἡ μὲν γάρ ἐστι λύπης σωτηριούδους παρεκτική· ἡ δέ, εὐφροσύνης χαριστική. Ἐμνήσθη γάρ, φησὶν ὁ Προφήτης, τοῦ Θεοῦ, καί ἠὺφράνθη. Καί ὁ Σοφός· Μιμνήσκου τά ἔσχατά σου, καί οὐχ ἁμαρτήσεις. Ἀδύνατον γάρ τινα τοῦ δευτέρου ἐν κατασχέσει γενέσθαι, μή πείραν τῆς τοῦ προτέρου λαβόντα στυφότητος.

ρκ'. Ἔως ἂν τὴν τοῦ Θεοῦ δόξαν ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ οὐκ ἴδῃ ὁ νοῦς, οὐ δύναται ἢ ψυχὴ λέγειν ἐν αἰσθήσει αὐτῆς· Ἐγὼ δέ ἐπὶ τῷ Κυρίῳ τερφθήσομαι· ἀγαλλιάσομαι ἐπὶ τῷ σωτηρίῳ αὐτοῦ. Κάλλυμα γάρ κεῖται τό τῆς φιλαυτίας ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτῆς, πρὸς τό μή ἀνακαλυφθῆναι αὐτῇ τά θεμέλια τῆς οἰκουμένης, ἅτινά εἰσιν οἱ λόγοι τῶν γεγονότων, ὅπερ ἐξ αὐτῆς οὐ περιερεῖται, ἐκουσίῳ πόνῳ καί ἀκουσίῳ χωρίς.

ρκά'. Οὐ μετὰ τὴν ἐξ Αἰγύπτου φυγὴν· ἣτις ἐστὶν ἡ κατ' ἐνέργειαν ἁμαρτία· οὐδέ μετὰ τὴν θαλάσσης διάβασιν, τῆς κατὰ σχέσιν λέγω δουλείας· ἀλλὰ μετὰ τὴν ἐν ἐρήμῳ διατριβὴν, μεταξὺ κειμένην ἐνεργημάτων καί κινήσεων κακίας, τοῦ Ἰσραὴλ ὁ δημαγωγός κατασκοπεῖν δύναται τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, ἣτις ἐστὶν ἡ ἀπάθεια, τὴν ὀπτικήν ἀποστέλλον καί ἐποπτικήν αὐτοῦ δύναμιν.

ρκβ'. Οἱ μὲν ἐν τῇ ἐρήμῳ καθήμενοι, τουτέστιν, ἐν τῇ τῶν κακῶν ἀνεργησία, ἀκοῆ μόνῃ τῆς μακαρίας ἐκείνης γῆς τά ἀγαθά. . . οἱ δέ τά ἐν ἐκείνῃ κατασκοπήσαντες, ἐν περινοίᾳ δηλονότι ψυχῆς τῶν ὀρωμένων θεωρίας γεγόνασι. Οἱ δέ καταξιωθέντες ἐν αὐτῇ εἰσελθεῖν, ὅλη τῇ αἰσθήσει τῶν ἐξ αὐτῆς ἀπορρέοντων ὡς γάλα καί μέλι, τῆς πρώτης φημί καί δευτέρας θεωρίας, λόγων ἐνεφορήθησαν.

ρκγ'. Οὕτω συνεσταυρώθη Χριστῷ, ὁ ἔτι φυσικὰς κινήσεις ἔχων σαρκός· οὐδέ συνετάφη, ὁ ψυχικὰς ἐνθυμήσεις ἐπισυρόμενος· πῶς οὖν συναναστῆ αὐτῷ ὁ τοιοῦτος, ἐν καινότητι ζωῆς πολιτεύεσθαι.

ρκδ'. (1420) Τριῶν οὐσιῶν τῆς ψυχῆς περιεκτικωτέρων ἀρετῶν, νηστείας, εὐχῆς τε καί σιωπῆς, ἀναγκαῖον τόν μὲν ἐξ εὐχῆς λύεσθαι μέλλοντα, εἰς τὴν θεωρίαν ἐπαναπαύεσθαι· τόν δέ ἐκ σιωπῆς, εἰς ἠθικὴν ὁμιλίαν, εἰς δευτέραν καί κεχαρισμένην τροφήν τόν νηστεύοντα.

ρκε'. Ἐν τοῖς οἰκείοις ἕως ὑπάρχει ὁ νοῦς, σώζει τό καθ' ὁμοίωσιν, ἀγαθός τε καί συμπαθὴς εὐρισκόμενος. Ἐν δέ τοῖς κατ' αἴσθησιν γεγονώς, εἰ μὲν εὐχερῶς καί [μὴ] προσηκόντως κατέρχεται, πείραν διδούς καί λαμβάνων, ἐν ἐκείνοις εὐρωστῶν, αὐθὶς τε πρὸς ἑαυτὸν ἐπανέρχεται, περὶ τόν καιρόν καί τὴν χρεῖαν, ὡς τις στρατηγός ἀπερίσκεπτος εὐρεθήσεται, τό πολύ αὐτοῦ ὑποτεμνόμενος τῆς δυνάμεως ἐν τῷ μάχεσθαι. Πλήν οὐ πάντες ἐκείνου ἐκτός εὐρεθήσονται, ὅσοι ἐντός τοῦ ἐμπεριεχομένου γενέσθαι οὐκ ἴσχυσαν.

ρκστ'. Ὁ μὲν αἰσθητός ἥλιος, ξένας τὰς ἑαυτοῦ ἐκτῖνας ἐξ οἰκίας κεκλεισμένης καθίστησι· οὐκ ἂν δέ τὰς οἰκίας ὁ νοητός ἐπαφήσει, τῇ μὴ κεκλεισμένῃ ἐχούσῃ τὰς αἰσθήσεις ἀπὸ τῶν ὀρωμένων ψυχῆ.

ρκζ'. Γνωστικός ἐστίν, ὁ τὰς μὲν καταβάσεις αὐτοῦ μεγαλοπρεπῶς· ταπεινοπρεπῶς δέ τῆς ψυχῆς τὰς ἀναβάσεις διατιθέμενος.

ρκη'. Μέλιττα μὲν λειμῶνα περινοστοῦσα, ἐκεῖθεν τῷ μέλιτι τὰς ἀφορμὰς προσπορίζεται· ψυχὴ δέ εἰς αἰῶνας περισκοποῦσα, ποικίλον αὐτόθεν τόν γλυκασμόν τῇ διανοίᾳ ἐνίστην.

ρκθ'. Ἡ ἐμφαγούσα μὲν ἔλαφος ὄφεις, ἰόν τοῦ σβέσαι, πρὸς ὑδάτων τρέχει πηγάς· ψυχὴ δὲ ἢ βέλεσι θείοις τρωθεῖσα, ἄπαυστον ἔλκει τὸν τρώσαντα ἔρωτα.

ρλ'. Ψιλοὶ μὲν λογισμοὶ τῇ μοναδικῇ ζωῇ ἐπιφύονται· ἐπιλογισμοὶ δὲ τῇ δυαδικῇ· τῇ δὲ πολυσιδεῖ ψυχῇ, (1432) λογισμοὶ μὲν ἀπελήλανται· νόες δὲ μόνοι γυμνοὶ σωματῶν αὐτῇ προσπελάζοντες, τοὺς περὶ Προνοίας καὶ κρίσεως λόγους, ὡς τινα θεμέλια γῆς ἀνακαλύπτοντες, αὐτῇ ἐμφανίζουσιν.

ρλα'. Οἱ λογισμοὶ, οὔτε τοῦ ἀλόγου μέρους εἰσὶ τῆς ψυχῆς· οὐδὲ γάρ ἐστι λογισμὸς ἐν τοῖς ἀλόγοις· οὔτε τοῦ νοεροῦ· ἐπεὶ μηδὲ ἐν ἀγγέλοις· αὐτῆς δὲ τῆς λογικῆς ὄντες γεννήματα, ὡς κλίμακι τῇ φαντασίᾳ χρώμενοι, ἀναβαίνουσι μὲν πρὸς τὸν νοῦν ἀπὸ τῆς αἰσθήσεως, τὰ ἐκείνης αὐτῷ ἀπαγγέλοντες· καταβαίνουσι δὲ πρὸς αὐτὴν ἐξ αὐτοῦ τὰ ἐκείνου ὑποτιθέμενοι.

ρלב'. Ὡς τινες ἐκ βυθοῦ ἀναφερόμενοι, καὶ τινος εἰς βοήθειαν ἐπιλαβέσθαι πειρώμενοι, οἱ πονηροὶ λογισμοὶ εὐρεθήσονται, ὀκνάδα καθάπερ, κινδυνευούσης τῆς κακίας δακρύων κατακλυσμῶ.

ρλγ'. Κατὰ τὴν ὑποκειμένην ποιότητα τῆς ψυχῆς, ἢ ὡς πειραταὶ καταποντίζουσιν, ἢ ὡς ἐρέται συμβοηθεῖν κινδυνευούση, οἱ περὶ αὐτὴν συνάγονται λογισμοὶ· οἱ μὲν πρὸς πέλαγος ἐννοιῶν ἔλκοντες τῶν ἀπρεπῶν λογισμῶν· οἱ δὲ τὴν ἄσπον παρεκλεγόμενοι, καὶ πρὸς γαληνίους ἀκτὰς τὸν νοῦν ἐποκείλουσιν.

ρλδ'. Ἐβδομον τὸν τῆς κενοδοξίας λογισμὸν ὄντα, ἢ ἐφεμένη ὡς ἔσχατον ἀποβαλέσθαι χιτῶνα ψυχῆ, εἰ μὴ τοὺς πρὸ αὐτοῦ ἀπεκδύσθαι, οὐ δυνήσεται μετ' αὐτοῦς ὄγδοον ἐπενδύσασθαι. Ὅν καὶ οἰκητήριον οὐράνιον καλεῖν οἶδεν ὁ θεῖος Ἀπόστολος, καὶ διὰ στεναγμῶν ἐπενδύεσθαι τοὺς δι' αὐτὸ τῶν ὑλικῶν γυμνητεύοντας.

ρλε'. Τῇ μὲν τελείᾳ εὐχῇ, ἄγγελοι παραβάλλειν πεφύκασι λογισμοὶ· τῇ δὲ μέσῃ, πνευματικοὶ τῇ δὲ εἰσαγωγικῇ, οἱ φυσιολόγοι.

ρλστ'. Ὡσπερ τό εὐγενές τοῦ κόκκου διὰ τοῦ στάχους, οὕτω καὶ τό εἰλικρινές τῆς θεωρίας διὰ προσευχῆς εἴωθεν ἐμφανίζεσθαι· κέκτηται δὲ ὁ μὲν, εἰς ἀποτροπὴν τῶν σπερμολόγων ὀρνέων, οἷά τινα δόρατα, τοὺς περιστοιχοῦντας ἀνθέρικας· τό δὲ, τοὺς φιλοσοφοῦντας ἐν πειρασμοῖς λογισμούς, πρὸς τὴν ἐκείνων ἀναίρεσιν.

ρλζ'. Τὰ μὲν ὀρώμενα τῆς ψυχῆς, διὰ τὴν πρᾶξιν, περιστερεῶς περιηργυρωμένα καθάπερ εἰσὶ πτερά· (1433) τὰ δὲ νοουμένα, φημί δὴ τὰ μετάφρενα, διὰ τὴν θεωρίαν ὡς ἐν χλωρότητι χρυσοῦ καθίσταται· ἢ γάρ μὴ οὕτως ὠραιωθεῖσα ψυχὴ, πετασθῆναι καὶ καταπαῦσαι οὐ δύναται, ἔνθα πάντων εὐφραينوμένων ἢ κατοικία ἐστίν.

Λειμῶν ἐνθάδε καρπῶν πεπληρωμένος,

Πνευματικῆς πράξεως καὶ θεωρίας.

ρλη'. Ἀπαρχὰς ἄλωνος καὶ ληνοῦ, πάλαι μὲν τοῖς παλαιοῖς προσφέρειν ἐν τῷ ναῷ προσετέτακτο. Νυνὶ δὲ ἡμᾶς, πρακτικῆς μὲν ἀπαρχὰς, ἐγκράτειαν δεῖ Θεῷ προσφέρειν καὶ τὴν ἀλήθειαν· θεωρητικῆς δὲ ἀρετῆς, ἀγάπην καὶ προσευχὴν· δι' ἐκείνων μὲν, ἀλόγου ἐπιθυμίας καὶ τοῦ θυμοῦ τὰς ὀρμάς ἀνακόπτοντας· διὰ τούτων δὲ, ἐννοίας κενάς, καὶ τὰς ἐκ τούτων ἐπιβουλάς.

ρληθ'. Πρακτικῆς ἀρχὴ μὲν, ἐγκράτεια καὶ ταπεινώσις, ἀλήθεια, σωφροσύνη καὶ ταπεινοφροσύνη· τέλος δὲ αὐτῆς, λογισμῶν εἰρήνη καὶ ἀγιασμός σώματος.

ρμ'. Πρᾶξις ἐστίν, οὐ τό πράττειν καλῶς δύνασθαι μόνον τὰ καλά, ἀλλὰ καὶ τό ὡς δεῖ πράττειν αὐτά, τὸν καιρὸν καὶ τό μέτρον πρὸς τὰ πρακτέα συνεπιφερομένου τοῦ πράττοντος.

ρμα'. Θεωρία ἐστίν, οὐ τό θεωρεῖν μόνον ὡς ἔχουσι τὰ σώματα φύσεως, ἀλλὰ καὶ τοὺς λόγους αὐτῶν πρὸς τί βλέπουσιν.

ρμβ'. Οὐκ ἔστιν οὔτε πρᾶξις ἀσφαλῆς θεωρίας ἐκτός, οὔτε θεωρία ἀληθῆς πράξεως ἄνευ. Χρή γάρ καί πρᾶξιν ἐλλογιμον εἶναι, καί θεωρίαν ἔμπρακτον· ἵνα τῇ μὲν, ἀνίσχυρον εὐρίσκηται ἡ κακία· τῇ δέ, δυνατή ἡ ἀρετή ἐν εὐδοκίαις χρηστότητος.

ρμγ'. Πέρασ μὲν πρακτικῶν, ἡ νέκρωσις τῶν παθῶν· τέλος δέ γνωστικῆς, ἡ θεωρία τῶν ἀρετῶν.

ρμδ'. Ὡς ὕλη τῷ εἶδει, οὕτω πρᾶξις τῇ θεωρίᾳ· καί ὡς ὀφθαλμός προσώπῳ, οὕτω θεωρία τῇ πράξει ὀφθῆσεται.

ρμε'. Ἐν τῷ κατὰ τὴν πρακτικὴν ἀρετὴν σταδίῳ, πολλοὶ μὲν τρέχουσιν· εἷς δέ λαμβάνει τό βραβεῖον, ὁ πρὸς τό πέρασ αὐτῆς ἐλθεῖν τῇ θεωρίᾳ ἐπιθυμῶν.

ρμστ'. Κατανύξεως μὲν πόμα πίνει ὁ πρακτικός ἐν εὐχῇ· ποτηρίῳ δέ κρατίστῳ μεθύσκειται, ὁ θεωρητικός. Ὁ μὲν ἐν τοῖς κατὰ φύσιν φιλοσοφῶν· ὁ δέ, καί ἑαυτὸν ἀγνοῶν ἐν τῷ εὐχεσθαι.

ρμζ'. (1436) Οὐ συγχωρεῖται ὁ πρακτικός εἰς πνευματικὴν ἐπὶ πολὺ θεωρίαν ἐγκαρτερεῖν. Εὐρίσκειται γάρ ὡς ἐπιξενωθεὶς τινι, καί τῆς ἐκείνου ταχέως οἰκίας ὑπεξερχόμενος.

ρμη'. Ἐν πύλαις μὲν εἰσέρχονται οἱ πρακτικοὶ τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ εὐχεσθαι· ὡς ἐν ἀυλαῖς δέ ἀρετῶν ἐν ὕμνοις θεωρητικοί· οἱ μὲν εὐχαριστοῦντες, ὅτι ἐλύληθαι τῶν δεσμῶν· οἱ δέ, ὅτι καί αἰχμαλώτους εἰλήφασιν τούς πολεμοῦντας αὐτούς.

ρμθ'. Χρή κατὰ τό τῆς πρακτικῆς κράτος, καί τό τῆς θεωρίας εὐρίσκεσθαι, ἵνα μὴ καθ' ὁμοιότητα πλοίου τοῦ μὴ κατάλληλα τὰ ἰστία ἐπιφερομένου, ἢ κίνδυνον ὑπομείνῃ ἐν ἀνέμων σφοδρότησιν διὰ τὴν ἀμετρίαν αὐτῶν, ἢ ζημίαν πνευμάτων διὰ τὴν πρὸς τό σκάφος σμικρότητα.

ρμν'. Ἐρέτας μὲν τοῦ λογικοῦ πλοίου, νόει τούς εὐσεβεῖς λογισμούς· κώπας δέ, τὰς ζωτικὰς δυνάμεις τῆς ψυχῆς, θυμόν καί ἐπιθυμίαν, βούλησιν καί προαίρεσιν. Τούτων ὁ μὲν πρακτικός, ἐν χρεῖα ἐστί πάντοτε· οὐ πάντοτε δέ ὁ θεωρητικός. Ἐν γάρ τῷ καιρῷ τῆς εὐχῆς χαίρειν οὗτος πᾶσιν εἰπών, αὐτός ἑαυτὸν ἐπὶ τῶν τῆς διαγνώσεως οἰάκων καθίζων, διὰ πάσης ἐγρήγορε τῆς κατὰ θεωρίαν νυκτός, αἰνέσεις προσάγων τῷ συνοχεῖ τοῦ παντός. Καί πού τι καί μέλος ἐρωτικόν ἀναλαβόμενος, τῇ ἑαυτοῦ προσεπάδει ψυχῇ, τούς τῆς ἄλλης θαλάσσης ἀποσκοπῶν μετεωρισμούς, καί ὡς ῥοθίζας κινήσεις, τὰ θεῖα καταπληττόμενος ῥήματά τε καί δικαιώματα.

ρνα'. Ὁ μέσως ἔχων περὶ πρᾶξιν καί θεωρίαν, οὔτε πάντη ταῖς κώπαις κατὰ τούς ναυτικούς ποιεῖται τόν πλοῦν, οὔθ' ὅλως, τοῖς νοητοῖς ἰστέοις· ἀλλὰ δι' ἀμφοτέρων τὴν χρεῖαν τῆς εὐπλοΐας ἐργάζεται· ἠδέως φέρων καί τούς πόνους τῆς πράξεως, διὰ τό μέτριον τῆς θεωρίας· καί τούς λόγους τῆς ἀτελοῦς θεωρίας, διὰ τό βοθηεῖσθαι ὑπὸ τῆς πράξεως.

ρνβ'. Ὁ μὲν θεωρητικός, τῇ γνώμῃ τὴν φύσιν ἔχων συντρέχουσαν, ὡς οἶόν τι ῥεῦμα, ἀπόνως ποιεῖται τό πλώϊμον· ὁ δέ πρακτικός, ἐναντιουμένην εὐρίσκων τῇ προαιρέσει τὴν σχέσιν, πολὺν λογισμῶν ὑφίσταται κλύδωνα, ὡς εἰς ἀπευδοκίας μικροῦ δεῖν διὰ τό βάρος ἐλθεῖν.

ρνγ'. Οὔτε χώρα μὴ καλῶς κατεργασθεῖσα, πολύχουν καί καθαρὸν ἀντιπαρέχειν τῷ σπεύροντι εἴωθεν, οὔτε ὁ τὴν πρακτικὴν μετερχόμενος, εἰ μὴ ἐπιμελῶς ταύτην καί φανητίας ἄνευ μετέρχεται, τόν ἐξ εὐχῆς ὄψεται καρπὸν πολὺν τε καί καθαρὸν.

ρνδ'. (1437) Ἐπὶ μὲν τῶν ἐνύλων, ὁ νοῦς συνεργόν ἔχει τόν λογισμόν· ἐπὶ δέ τῶν αὐλῶν, εἰ μὴ αὐτὸν παραιτήσεται, ὡς σκώλωπα [alii, σκόλοπα] ἔξει κολαφίζοντα.

ρνε'. Κάλυμμα μὲν ἔχει ὁ πρακτικός ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτοῦ ἐν εὐχῇ, τὴν γνώσιν τῶν αἰσθητῶν, ἀνακαλυφθῆναι διὰ τὴν σχέσιν μὴ δυνάμενον· μόνος δέ ὁ

θεωρητικός διά τό ἄσχετον, ἀνακεκαλυμμένω προσώπῳ ὄραν ἀπό μέρος δύναται τήν δόξαν τοῦ Θεοῦ.

ρυστ'. Ἡ μετά πνευματικῆς θεωρίας εὐχή, ἡ γῆ τῆς ἐπαγγελίας ἐστίν, καθ' ἣν ῥέει ὡς μέλι καί γάλα ἡ γνῶσις τῶν περί προνοίας καί κρίσεως λόγων Θεοῦ· ἡ δέ μετά τινος φυσικῆς, ἡ Αἴγυπτος, ἐν ἣ τῶν παχυτέρων ἐπιθυμιῶν μνήμη τοῖς εὐχομένοις ἐγγίνεται. Ἡ δέ γε ἀπλή, τό μάνα ἐστί τό ἐν τῇ ἐρήμῳ, τό διά τό μονοειδές, τοῖς μέν ἀκαρτερήτοις ἐναποκλεῖον τά δι' ἐπιθυμίας τῶν ἐπηγγελμένων καλά· τοῖς δέ ἐγκαρτεροῦσι τῇ τοιαύτῃ ἀπεστενωμένη τροφῇ, προξενοῦν τήν κρείττω γεῦσιν καί μένουσαν.

ρυσζ'. Πράξις σὺν θεωρίᾳ μέν ὡς σῶμα μετά πνεύματος ἡγεμονικοῦ· ἄνευ δέ θεωρίας, ὡς σὰρξ μετά πνεύματος προαιρετικοῦ λογισθήσεται.

ρυνή'. Τῆς λογικῆς ψυχῆς, αὐλή μέν ἡ αἴσθησις· ναός δέ, ἡ διάνοια· ἀρχιερεὺς δέ, ὁ νοῦς περικοπτόμενος λογισμῶν· ἐν τῷ ναῷ δέ, ὁ ὑπό εὐκαίρων· ἐπ' οὐδενί δέ τούτων, ὁ εἰς τό θεῖον ἱερατεῖον ἀζιωθεῖς εἰσελθεῖν.

ρυσζ'. Πρακτικός μέν, ἐπιθυμεῖ ἀναλῦσαι, διά τούς πόρους, καί συγγενέσθαι Χριστῷ· θεωρητικός δέ, εὐδοκεῖ μᾶλλον σαρκί παραμένειν· καί διά τήν χαράν, ἣν δέχεται ἐξ εὐχῆς, καί διά τήν τοῦ πλησίον πρὸς τά γήϊνα ὠφέλειαν.

ρυσζα'. Ἐπί μέν τῶν λογιωτέρων, ἡ θεωρία προηγεῖται τῆς πράξεως· ἐπί δέ τῶν ἀγροικοτέρων, τῆς θεωρίας ἡ πράξις· εἰς ἕν δέ τέλος χρηστόν ἀμφοτέροι καταλήγουσι. Συντομώτερον δέ τοῦτο ὀφθήσεται, οἷς ἡ θεωρία προηγεῖται τῆς πράξεως.

ρυσζβ'. (1440) Παράδεισος, ἡ θεωρία τῶν νοητῶν ἐστίν. Ἐν τούτῳ ὁ μέν γνωστικός ὡς ἐν οἰκίᾳ ἔνδοθεν εἰσέρχεται ἐν εὐχῇ· ὁ δέ πρακτικός, ὡς παροδίτης ὀφθήσεται, ἐπιθυμῶν μέν ἔνδοθεν παρακλύπτειν· μή συγχωρούμενος δέ, διά τό ὑπερανεστηκέναι τόν φραγμόν τῆς πνευματικῆς ἡλικίας αὐτοῦ.

ρυσζγ'. Τά μέν σωματικά πάθη θηρίοις ἐοικασί· πτηνοῖς δέ, τά ψυχικά· ἀλλά τά μέν ἀπό τοῦ λογικοῦ δύναται ἀμπελῶνος ἀποτεριχίζειν ὁ πρακτικός· οὐκέτι δέ καί τά πετεινά, εἰ μή ἐν θεωρίᾳ πνευματικῇ γένηται, κἄν ὅτι μάλιστα ποιήσεται σπουδήν πρὸς τήν τῶν ἔνδοθεν φυλακῆν.

ρυσζδ'. Ἠθικῆς εὐπρεπείας κρείττων πρακτικός γενέσθαι οὐ δύναται, εἰ μή καί αὐτός κατά τόν πατριάρχην Ἀβραάμ ἔξω γένηται, ὡς μέν τῆς οἰκείας, τοῦ φυσικοῦ νόμου, ὡς δέ συγγενείας, τῆς ἡλικίας αὐτῷ καί κατά σχέσιν ζωῆς. Οὕτω γάρ καί οὗτος, ὡς σφραγίδα λήψεται τῆς γενικῆς ἡδονῆς τήν ἀφαίρεσιν, καθ' ἣν τό ἀπό γενέσεως κάλυμμα περικείμενον, τήν παντελεῖ ἔλευθερίαν οὐ συγχωρεῖ παρασχεθῆναι ἡμῖν.

ρυσζε'. Οὔτε πῶλος ἐν ἔαρι ἔνδον φάτνης μένειν, καί τά ἐκείνης ἐσθίειν ἀνέχεται· οὔτε νεοτελής νοῦς τό ἀπεστενωμένον ἐπί πολύ καρτερεῖν τῆς εὐχῆς οὐ δύναται· ἡδέως μᾶλλον κατ' ἐκείνον ἔχων, ἐπί τό πλάτος τῆς φυσικῆς θεωρίας ἐξέρχεσθαι, τῆς κατά τήν ψαλμωδίαν εὐρισκομένης καί τήν ἀνάγνωσιν.

ρυσστ'. Ὡς μέν ὀσφύας ἔχει περιεζωσμένας, νηστείαν καί ἀγνεΐαν ἡ πρακτική, τὰς ζωτικὰς δυνάμεις αὐτῆς· ὡς λύχνους δέ καιομένους, σιωπῆν τε καί προσευχήν, τὰς γνωστικὰς ἡ θεωρητικῆ ἀρετάς, ἐφιστῶσα· ἡ μέν ἐκείναις, τόν λογισμόν ὡς παιδαγωγόν· ἡ δέ ταύταις, ὡς νυμφοστόλον λόγον τόν ἐνδιάθετον.

ρυσστζ'. Νοῦς ἀτελής, εἰς τόν κατάκαρπον ἀμπελῶνα τόν τῆς εὐχῆς οὐ συγχωρεῖται εἰσέρχεσθαι· εἰς μόνα δέ καί μόλις, ὡς πρὸς ἐπιφυλλάδας πτωχός, τά ψιλὰ τῶν ψαλμῶν ἀπηχήματα.

ρυσση'. Ὡσπερ οὐ πάντες οἱ εἰς βασιλέως ὁμιλίαν ἐρχόμενοι, συναριστᾶν αὐτῷ δύνανται· οὕτως οὐδέ οἱ εἰς ἐντυχίαν εὐχῆς ἤκοντες, πάντες ἐν θεωρίᾳ τῇ κατ' ἐκείνην ὀφθήσονται.

ρξθ'. Θυμοῦ μὲν κημός, ἢ εὐκαιρος γίνεται σιωπή· ἀλόγου δέ ἐπιθυμίας, ἢ σύμμετρος ἔδωδή. Δυσκαθέκτου δέ λογισμοῦ, ἢ [μονολόγιστος] προσευχή.

ρο'. Καί εἰς τόν κάτω βυθόν καί εἰς τόν ἄνω ὁ ὑποδῦναι βουλόμενος, ὁ μὲν διά τόν αἰσθητόν, ὁ δέ διά τόν νοητόν μαργαρίτην, ἵνα αὐτόν ἀνιμήσῃται, εἰ μὴ γυμνωθῆ οὗτος τῆς ἐσθῆτος, (1441) ἐκεῖνος δέ τῆς αἰσθήσεως, ἀμφοτέροι τοῦ ἐπιζητουμένου διαμαρτήσονται.

ροά'. Ὁ μὲν ἔνδοθεν τῆς διανοίας αὐτοῦ γενόμενος νοῦς, ἐν τῷ εὐχεσθαι, ὡς μετά νύμφης νυμφίος ἐν τῷ νυμφῶνι διαλεγόμενος εὐρεθήσεται· ὁ δέ μὴ συγχωρούμενος εἰσελθεῖν, ἔξωθεν ἰστάμενος στενάζων βοᾷ· Τίς ἀπάξει με εἰς πόλιν περιοχῆς; ἢ τίς ὁδηγήσει με, ἕως τοῦ μὴ βλέπειν εἰς ματαιότητος καί μανίας ψευδεῖς ἐν τῷ εὐχεσθαι.

ροβ'. Ὅποια ἢ χωρὶς ἀλός τῷ φάρυγγι λογιζομένη τροφή, τοιαύτη καί ἢ ἐκτός κατανύξεως λογισθήσεται τῷ νῷ μετερχομένη εὐχή.

ρογ'. Ἡ μὲν ἔτι καταδιώκουσα ψυχὴ τὴν εὐχὴν, τῇ ὠδινούσῃ ὑπάρχει παρεμφερῆς· ἢ δέ καταλαβοῦσα, τῇ κυησάσῃ, καί πλήρει γενομένη διά τόν τόκον χαρᾶς.

ροδ'. Πάλαι μὲν ὁ Ἀμορραῖος ἐν τῷ ὄρει οἰκῶν, ἐτίτρωσκεν ἐξερχόμενος τοὺς παραβιαζομένους διέρχεσθαι· νυνὶ δέ ἡ πονηρὰ λήθη διώκει τοὺς πρό τῆς ἀγνείας ἐπὶ τὴν ὑψηλοτέραν ἐπιχειροῦντας ἀναβαίνειν εὐχὴν τῆς ἀπλότητος.

ροε'. Τῆς καθαρᾶς εὐχῆς, ἐν ἔχθρᾳ πολλῇ πεφύκασιν εἶναι οἱ δαίμονες. Καταπλήττει δέ τούτους, οὐχὶ πλῆθος τῶν κακῶν [καλῶν], ὡς τοὺς ἔξωθεν πολεμίους τό στρατεύμα· ἀλλ' ἢ τριῶν συμφωνία, νοῦ πρὸς λόγον, καί λόγου πρὸς αἴσθησιν.

ροστ'. Ἡ μὲν ψιλλὴ εὐχή, ὡς ἄρτος ὀφθήσεται ἀρχομένους στηρίζουσα· ἢ δέ μετά τινος θεωρίας, ὡς ἔλαιον παίνουσα· ἢ δέ ἀνείδεος, ὡς οἶνος εὐώδης, οὗ οἱ ἐμφορούμενοι ἀπλήστως ἐξίστανται.

ροζ'. Ἄγριος μὲν ὄνος, πόλεως μὲν λέγεται πολυοχλίας καταγελαῶν· καί μονόκερως δέ ὑπ' οὐδενός δεσμεῖσθαι δυνάμενος. Νοῦς δέ φύσεως, καί τῶν περὶ φύσιν βασιλεύσας λόγων, ματαιότητος μὲν καταγελαῶ λογισμῶν προσευχόμενος· παρ' οὐδενός δέ δύναται τῶν ὑπὸ τὴν αἴσθησιν κατεξουσιάζεσθαι.

ροη'. Χρὴ τόν ἀγωνιζόμενον, τὴν μὲν αἴσθησιν αὐτοῦ, εἰς τὴν μονοειδὴ συστέλλειν τροφήν· τόν δέ νοῦν, εἰς τὴν μονολόγιστον προσευχήν· οὕτως γάρ ἄσχετος γεγονώς ἐκ παθῶν, καί ἐπὶ τό ἀρπάζεσθαι πρὸς Κύριον ἤξει ἐν τῷ προσεύχεσθαι.

ροθ'. (1444) Ῥάβδον μὲν ὁ κυσὶν ἐπισείων ἠγγίωσε καθ' ἑαυτοῦ· δαίμονας δέ, ὁ καθαρῶς ἐκβιαζόμενος εὐχεσθαι.

ροπ'. Οἱ μὲν ἠδυπαθεῖς προσευχόμενοι, ἄτε ὑλώδεις ὄντες, ὡς βατράχους ἔχουσι τοὺς λογισμοὺς περισπῶντας αὐτούς· οἱ δέ μετριοπαθεῖς, τὰς θεωρίας ὡς ἀηδόνας κατατερπούσας αὐτούς, τῇ ἀπ' ἄλλων εἰς ἄλλους ἀκρέμονας, τουτέστι ποικίλας θεωρίας, μεταβάσει· σιγὴ δέ πρόσσεσι τοῖς ἀπαθέσι καί ἡρεμία πολλὴ ἐκ λογισμῶν καί νοημάτων ἐν τῷ προσεύχεσθαι.

ροπά'. Πάλαι μὲν ἢ τοῦ Μωσέως Μαρία τῶν πολεμίων τὴν πτῶσιν θεασαμένη, τό τύμπανον ἀραμένη, ἐξήρχε ταῖς ἀδούσαις τὰ ἐπινίκια· νυνὶ δέ εἰς εὐφημίαν τῆς νικησάσης τὰ πάθη ψυχῆς, ἢ κρείττων ἐν ἀρεταῖς ἀγάπη διεγερθεῖσα, τὴν μετ' ὠδῆς κιθάραν ὡσπερ τινὰ θεωρίαν μεταχειριζομένη ταύτη πάλαι τὴν πονηθεῖσαν εἰς κάλλους περιουσίαν, οὐ παύεται σὺν τοῖς περὶ τὴν αὐτὴν ἀγαλλιωμένη αἰνεῖν τόν Θεόν.

ροββ'. Ὅποταν διά συνεχείας τῆς κατὰ τὴν εὐχὴν κατασχεθῆ τὰ λόγια τῶν ψαλμῶν ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ εὐχομένου, τότε καί αὐτός γῆ καθάπερ ἀγαθὴ, ἄρχεται

479

αὐτομάτως ἀναφέρειν, ὡς μὲν ῥόδα, τὴν θεωρίαν τῶν ἀσωμάτων· ὡς δέ ἴα, τὸ ποικίλον τῶν θείων κριμάτων δυσθεώρητον.

ρπγ'. Ἐν ὕλῃ μὲν δεσμευθεῖσα φλόξ, φωτοφόρος καθίσταται· ἐξ ὕλης δέ λυθεῖσα ψυχὴ, θεοφόρος εὐρίσκειται. Κἀκεῖνη μὲν αἴρεσθαι πέφυκεν ἄχρι τοῦ ὑπεκκαύματος· αὕτη δέ, μέχρι τοῦ κατὰ τὸν θεῖον ἔρωτα συμπεράσματος.

ρπδ'. Ἡ τελείως ἑαυτὴν ἀρνησαμένη ψυχὴ, καὶ ὀλικῶς ἀνατεθεῖσα πρὸς εὐχὴν, αὕτη οὐχ ὅτε βούλεται κάτω γίνεται, ἄνωθεν εὐρισκομένη τῆς κτίσεως· ἀλλ' ὅτε δίκαιον εἶναι δόξει τῷ πάντα σταθμῶ καὶ μέτρῳ διεξάγοντι τὰ ἡμέτερα.

ρπε'. Ὅταν ἐξ ψυχῆς μὲν ἡ ἀκηδία ἀπελαθῇ· ἐκ διανοίας δέ ἡ πονηρία ἐκτιναχθῇ, τότε ὁ νοῦς γυμνός γινόμενος τῇ ἀπλότητι, ζωῇ τε τῇ ἀτέχνῳ καὶ δίχα παντός τοῦ κατὰ τὴν αἰσχύνῃ ἐπικαλύμματος, καὶ τοῦ κατὰ τὴν φανητῆσαν προβλήματος, ἄσμα μὲν ἄδει καὶ οὗτος καινόν τῷ Θεῷ· εὐχαριστεῖ δέ μέλος ἀνακρουόμενος ἐν εὐφροσύνῃ, τῷ τῆς μελλούσης τὰ ἐγκαίνια προερτάζειν βιώσεως.

ρπστ'. Ὅταν τινὰς θειοτέρας ἐνεργείας ἐνεργεῖσθαι ἄρξῃται ἡ εὐχομένη ψυχὴ, τότε καὶ αὕτη κατὰ τὴν ἐν Ἄιμασι Νύμφην, πρὸς τὰς ὁμοιοτρόπους τοιαῦτα ὑποφωνεῖ· Ἀδελφιδός μου ἀπέστειλε τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ὀπῆς, καὶ ἡ κοιλία μου ἐθροήθη ἐπ' αὐτόν.

ρπζ'. Καὶ στρατιώτης ἐκ τοῦ πολέμου ἐπαναλύσας, (1445) τὸ βάρος τῶν ὄπλων ἀποσκευάζεται· καὶ πρακτικὸς τοὺς λογισμούς, εἰς θεωρίαν ἐρχόμενος· οὔτε γὰρ ἐκεῖνος εἰ μὴ ἐν πολέμῳ χρεῖαν ἔχει τῶν ὄπλων, οὔτε οὗτος τῶν λογισμῶν.

ρπη'. Οἱ μὲν πρακτικοὶ ὡς ἔχουσι θέσεως θεωροῦσι τὰ σώματα· οἱ δέ θεωρητικοί, ὡς ἔχουσι φύσεως· μόνοι δέ τοὺς λόγους ἀμφοτέρων ὀρῶσιν οἱ γνωστικοί.

ρπθ'. Ἐν μὲν τοῖς λόγοις τῶν σωμάτων, γινώσκονται τὰ ἀσώματα· ἐν ἀσωμάτοις δέ, λόγος ὁ ὑπερούσιος, πρὸς ὃν ἐπέιγεται πᾶσα σπουδαία ἀναλῦσαι ψυχὴ.

ρ,τέσσ. ἀνοικ. ς'. Οἱ λόγοι τῶν σωμάτων, ὡς ὅστ' εἰσι τοῖς αἰσθητοῖς ἐπικαλυπτόμενοι, οὐς ἴδη οὐδεὶς, τῶν ἔξω μὴ γενομένων τῆς προσπαθείας τῶν αἰσθητῶν.

ρ,τέσσ. ἀνοικ. α'. Ἀποτίθεται καὶ στρατιώτης τὰ ὄπλα, καταλείψας τὸν πόλεμον· καὶ θεωρητικὸς τοὺς λογισμούς, ἀναλύων πρὸς Κύριον.

ρ,τέσσ. ἀνοικ. β'. Καὶ στρατηγὸς ἐν πολέμῳ σκύλων διαμαρτάνων, ἐν ἀθυμίᾳ καθίσταται· καὶ πρακτικὸς ἐν εὐχῇ, θεωρίας πνευματικῆς.

ρ,τέσσ. ἀνοικ. γ'. Ἐλαφος μὲν ἐπὶ σωματικῶν ὑδάτων τρέχει πηγᾶς, ὑπὸ [ὄφρω] θηρός ὡς ὁ δηχθεὶς· ψυχὴ δέ, ἡ τῷ γλυκυτάτῳ βέλει τρωθεῖσα τῷ τῆς εὐχῆς, ἐπὶ ἀσωμάτων ἀυγᾶς.

ρ,τέσσ. ἀνοικ. δ'. Οὔτε σωματικὸς ὀφθαλμὸς τὸν κόκκον τοῦ σίτου ἰδεῖν δύναται, οὔτε νοῦς πρακτικὸς τὴν φύσιν τὴν ἑαυτοῦ, εἰ μὴ γυμνωθῇ, ἐκεῖνος μὲν, ἐλύτρου, οὗτος δέ, σχέσεως τῆς περικαλυπτουμένης αὐτόν.

ρ,τέσσ. ἀνοικ. ε'. Κρύπτονται ἀστέρες μὲν, ἡλίου ἀνατολῆ· λογισμοὶ δέ ἐκλιμπάνουσι, τοῦ νοῦ πρὸς τὴν οἰκείαν βασιλείαν ἐπαναστρέφοντος.

ρ,τέσσ. ἀνοικ. στ'. Μετὰ τὸ τέλος τῆς πρακτικῆς, αἱ πνευματικαὶ θεωρίαι περιχυθεῖσαι τῷ νῶ, οἷά τινες ἀκτῖνες ἡλίου αἱ τοῦ ὀρίζοντος ὑπερκύψασαι, δοκοῦσιν ἔξωθεν αὐτοῦ προσβάλλειν, οἰκεῖαι οὔσαι, καὶ διὰ καθαρότητα ἐκεῖνον περιπτυσσόμεναι.

ρ,τέσσ. ἀνοικ. ζ'. Τοιαῦτα καὶ νοῦς θεωρητικὸς ἐκλαλεῖν δύναται, ὅτε ἄνωθεν ἀπ' οὐρανοῦ καταβῇ, φύσεως ἀνάγκαις ἐπικλιθεὶς· οἷα καὶ ὁ φθεγξάμενος· Θεῖου κάλλους τί ὑπάρχει θαυμασιώτερον; καὶ τίς ἔννοια τῆς τοῦ Θεοῦ μεγαλοπρεπείας χαριεστέρα; Ποῖος δέ οὕτω πόθος δριμύς καὶ ἀφόρητος, ὡς ὁ ἀπὸ Θεοῦ ἐγγινόμενος τῇ ἀπὸ πάσης κακίας κεκαρθαμένη ψυχῇ, καὶ ἀπὸ διαθέσεως λεγούσῃ, ὅτι Τετρωμένη ἀγάπης ἐγώ;

ρ,τέσσ. άνοικ. η'. Ἐκείνου ἐστίν τό λέγειν· Ἐθερμάνθη ἡ καρδία μου ἐντός μου, καί ἐν τῇ μελέτῃ μου ἐκκαυθήσεται πῦρ, (1448) τοῦ μή κοπιῶντος ὀπίσω Θεοῦ κατακολουθεῖν δι' εὐχῆς, μηδέ ἡμέραν ἀνθρώπους ἐπιθυμοῦντος θεάσασθαι.

ρ.τέσσ.άνοικ. θ'. Λεγέτω καί ψυχὴ πρακτικὴ μετὰ τὴν ἀπόθεσιν τῶν κακῶν, κατὰ τὴν ἐν τῷ Ἄισματι ἐπὶ τῶν ἐκβιαζομένων αὐτῆς αὐτὴν πονηρῶν δαιμόνων καὶ λογισμῶν, ἐπιβλέπειν εἰς ματαιότητα καὶ μανίας ψευδεῖς· Ἐξεδυσάμην τὸν χιτῶνά μου, πῶς ἐνδύσομαι αὐτόν; ἐνιψάμην τοὺς πόδας μου, πῶς μολυνῶ αὐτούς.

σ'. Ὡ ψυχῆς θεοφιλοῦς, τῆς λέγειν τολμώσης πρὸς Θεόν, Ἀπάγγειλόν μοι, ὁ ποιμὴν ὁ καλός, ποῦ ποιμαίνεις τὰ πρόβατά σου, ποῦ κοιτάζεις ἐν μεσημβρία τοὺς ἄρνας σου· ἵνα τούτοις ἀκολουθοῦσα, μή γένωμαι ὡς πεπλανημένη ἐν ἀγέλαις ἐταίρων.

σα'. Ζητοῦσα τὸν τῆς εὐχῆς ἢ πρακτικὴ κρατῆσαι λόγον, καὶ μὴ δυναμένη, τοιαῦτα, κατὰ τὴν ἐν Ἄισμασι, καὶ αὐτῇ βοᾷ· Ἐπί κοίτην μου ἐν νυξίν ἐζήτησα ὄν ἡγάπησα· ἐζήτησα, καὶ οὐχ εὔρον αὐτόν· ἐκάλεσα αὐτόν, καὶ οὐχ ὑπήκουσέ μου. Ἄναστήσομαι δὴ δι' εὐχῆς ἐπιπονωτέρας, καὶ κυκλώσασα ἐν τῇ πόλει ἐν ταῖς πλατείαις καὶ ταῖς ἀγοραῖς, ζητήσω ὄν ἡγάπησα. Ἴσως εὑρεθήσεταιί μοι, ὁ ἐν παντί τῷδε ὢν, καὶ τοῦ παντός ἕξω. Χορτασθήσομαι ἐν τῷ ὀφθῆναί μοι τὴν δόξαν αὐτοῦ.

σβ'. Ὅταν ὄλη δακρύων ἐκ τῆς περὶ τὴν εὐχὴν χαρᾶς ἄρξεται γίνεσθαι ἢ ψυχὴ, τότε καὶ αὐτὴν παρρησιαζομένη, ὡς πρὸς τὸν ἑαυτῆς νυμφίον βοᾷ· Καταβήτω ἀδελφίδός μου εἰς κῆπον αὐτοῦ, καὶ φαγέτω τῶν ἐμῶν ὡς ἀκροδρύων τὴν πονηθεῖσαν παράκλησιν.

σγ'. Ὅταν ἢ πρακτικὴ ψυχὴ ἐκ μεγέθους καὶ καλλονῆς κτισμάτων θαυμάζειν ἄρξεται τὸν Δημιουργόν, καὶ τῆς ἐκ τούτων κατατρυφᾶν ἡδονῆς, ταῦτα καὶ αὐτὴ ἐκπληττομένη βοᾷ· Τί ὠραιώθης, νυμφίε, παράδεισε Πατρός σου. (1449) Ἄνθος τοῦ πεδίου, καὶ κέδροι αὐτοῦ, ὡς κέδροι τοῦ Λιβάνου. Ὑπὸ τὴν σκιάν αὐτοῦ ἐπεθύμησα, καὶ ἐκάθισα, καὶ ὁ καρπός ὤφθη γλυκύς ἐν τῷ λάρυγγί μου.

σδ'. Εἰ ὁ βασιλεὺς ὑποδεχόμενος εἰς τό δωμάτιον αὐτοῦ, οὕτω περιφανῆς εὐρίσκεται καὶ περίδοξος, καὶ πάσης ἄλλης. . . [ἴσ. ἔμπλεως] χαρᾶς, τί πάθοι ψυχὴ, ἢ τὸν Βασιλεὺς τῶν βασιλέων ἐν τῷ καθαρῆναι ὑποδεξαμένη κατὰ τὴν ἀψευδῆ ἐκείνου ὑπόσχεσιν; Καὶ τί ἑάσει, ἕξω μὲν βάλλουσα τό μή εἰς ἀνάπαυσιν ἐκείνῳ δοκοῦν· ἐνδοθεν δέ εἰσαγούσα τό εἰς ἐκείνου ἀρέσκειαν;

σε'. Ὁ κληθῆναι προσδοκῶν παρά βασιλέως τῇ αὔριον, τίνος ἐν φροντίδι ἄλλου ἔσεται, ἢ λόγων μελέτης τῶν εἰς ἐκείνου εἶναι μελλόντων ἀρέσκειαν; Τοῦτο τηροῦσα πᾶσα ψυχὴ, οὐκ ὀφθήσεται ἀπαρασκευάστος πρὸς τό ἐκεῖθεν κριτήριον.

στ'. Μακαρία ψυχὴ, ἢ διὰ τό σήμερον προσδοκᾶν ἦξιεν τὸν Κύριον ἑαυτῆς, μηδὲν ἡγουμένη ὅλως τὸν πόνον τῆς ἡμέρας πάσης· μηδὲν τὸν τῆς νυκτός, διὰ τό εὐθέως ἐπὶ τό πρωΐ τοῦτον μέλλειν αὐτῇ ἐμφανίζεσθαι.

σζ'. Πάντας μὲν ὄρᾳ ὁ Θεός· ὄρῳσι δέ τὸν Θεόν, οἱ θεωροῦντες μηδὲν ἐν τῷ εὔχεσθαι. Καὶ ὅσοι μὲν ὄρῳσι τὸν Θεόν, καὶ εἰσακούονται παρ' αὐτόν. Μακάριος δέ, ὁ πιστεύων ὅτι βλέπεται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ· οὐ σαλευθήσεται γάρ ὁ πούς αὐτοῦ τῆς ἀρεσκείας ἐκείνου χάριν.

ση'. Τῆς ἐντός ἡμῶν οὔσης βασιλείας τὰ ἀγαθὰ, ὁ φιλόκοσμος ὀφθαλμός οὐκ εἶδε· καὶ ἀκοή φιλότιμος οὐκ ἤκουσε, καὶ ἐπὶ καρδίαν κενὴν Πνεύματος ἀγίου οὐκ ἀνέβη· ἀρραβῶνές εἰσι τῶν μελλόντων δίδοσθαι τοῖς δικαίοις ἀγαθῶν ἐν τῇ μελλούσῃ βασιλείᾳ Χριστοῦ· καὶ ὁ μή ἐν τούτοις τρυφῶν, οἵτινές εἰσιν οἱ καρποὶ Πνεύματος, ἐν ἀπολαύσει ἐκείνων γενέσθαι οὐ δύναται.

σθ'. Οἱ τῶν πρακτικῶν λογισμοῖ ἐλάφοις εἰκόσιν. Ὡς γάρ ἐκεῖνοι ποτέ μὲν ἄνω εἰσὶν ἐν τοῖς ὄρεσι διὰ τὸν φόβον τῶν θηρατῶν, ποτέ δέ κάτω ἐν ταῖς κοιλάσι διὰ τὸν πόθον τῶν ἐν αὐταῖς· οὕτω καὶ οὗτοι· οὔτε πάντοτε ἐν θεωρίᾳ πνευματικῇ δύνανται

εἶναι, διά τὸ αὐτῶν εὐτελές· οὔτε αἰεὶ ἐν τῇ φυσικῇ, διά τὸ μὴ τὴν ἀνάπαυσιν διώκειν αἰεὶ. Τῶν μέντοι θεωρητικῶν, περιπεζίων ὑπερόπται θεωρημάτων καθίστανται.

σι'. Βόλοι μὲν δρόσου, γῆς μεθύσκουσιν αὔλακας διαθέσεις δέ ψυχῆς ἐν εὐχῇ, ἔμβροχοι στεναγμοὶ ἀπὸ καρδίας ἀναδιδόμενοι.

σιά'. (1452) Τῆς ἐν Τριάδι νοουμένης θεότητος, οὐδεὶς ἐν θεωρίᾳ ὀφθήσεται, ὑλικῆς δυάδος, καὶ τῆς γείνονος μονάδος ἄνωθεν μὴ ὀφθείη· οὐδέ ταύτης γενήσεται ὑψηλότερος, μὴ μοναδικόν τὸν ἑαυτοῦ νοούμενος ἐργασάμενος νοῦν.

σιβ'. Οὐ τοσοῦτον δυσχερές εὐρεθήσεται τὸ ποταμοῦ ἀνακόψαι ὁδὸν ἐπὶ τὰ κάτω μὴ φέρεσθαι, ὅσον νοῦν ῥύμην ἀναχαιτίσαι, μὴ ἐν τοῖς ὀρωμένοις σκεδάννυσθαι, πρὸς δέ τὰ ἄνω καὶ συγγενῇ, ὅτε βούλεται τῷ εὐχομένῳ συνάγεσθαι· κἄν τοῦτο μὲν κατὰ φύσιν, ἐκεῖνο δέ παρά φύσιν καθέστηκεν.

σιγ'. Τὸν νοῦν οἱ καθαιρόμενοι εἶσω [ἔξω] τῶν ὀρωμένων παραπέμποντες, τοσοῦτου πύλινται θάμβους, καὶ τοσαύτης πληροῦνται χαρᾶς, ὡς μηδὲν ἕτερον χωρῆσαι τῶν ἐπιγειῶν δύνασθαι, μηδ' ἂν εἰ πάντα πρὸς αὐτοὺς συρῥυεῖεν τὰ περιμάχητα.

σιδ'. Ἐξαρκούσι καὶ μόνοι οἱ νόμοι ῥηθέντες τῆς φύσεως, πρὸς τὸ λίαν θαυμάζεσθαι· κατανοούμενοι δέ, λειμῶνες εὐρίσκονται εὐανθεῖς, ὡς ἐξ οὐρανοῦ νέκταρος, ἀκηράτοις βρύοντες ἄνθεσι τῆς πνευματικῆς πανδαισίας τὸν γλυκασμόν.

σιε'. Ἐν δροσεροῖς μὲν ἄνθεσι λειμῶνων τὴν βασιλίδα τοῦ σμήνου περιζάνουσι μέλιτται· ἐν καταλύξει δέ τῇ γενομένη ἀδιαλείπτως ψυχῇ, ὡς οἰκεῖται αἰ νοεραὶ δυνάμεις περικυκλοῦσαι, συνεκποθοῦσι τὰ καταθύμια.

σιστ'. Ἐν μὲν τῷ ὀρωμένῳ κόσμῳ, ὡς ἄλλος τις κόσμος ὄραται ὁ ἄνθρωπος· ἐν δέ τῷ νοουμένῳ, ὁ λογισμὸς· οὐρανοῦ μὲν γάρ καὶ τῶν ἐν μέσῳ οὗτος ἐκείνῳ καταγγελεύς· νοῦ δέ καὶ αἰσθήσεως, καὶ τῶν περὶ αὐτά, ὑποφύτης ὑπάρχει ὁ λογισμὸς· ὧν ἄνευ, ἀμφοτέρω κόσμοι ἐκεκώφωντο ἄν.

σιζ'. Οὐχ οὕτως ἀπολυθεῖς αἰχμάλωτος διὰ χρόνον πορεύεται, ὡς νοῦς τῶν ὑλικῶν σχέσεων ἐλευθερωθεῖς, πρὸς τὰ οὐράνια ὡς πρὸς τὰ οἰκεῖα πορεύεται ἀγαλλομένῳ ποδί.

σιή'. Τῷ μὴ μετὰ προσοχῆς εὐχομένῳ, ἀλλὰ διαχεομένῳ, βάρβαρος μὲν ὁ ψαλμὸς λογισθήσεται· αὐτὸς δέ τῷ ψαλμῷ, ὡς βάρβαρος· καὶ ὡς μαινόμενοι ἀμφοτέρω δαίμοσιν.

σιθ'. (1453) Οὐ ταῦτόν ἐστιν οἷς ἐσταυρώθη ὁ κόσμος, καὶ οἵτινες τῷ κόσμῳ ἐσταύρωνται. Τοῖς μὲν γάρ, ἤλοι νηστεία καὶ ἀγρυπνία· τοῖς δέ, ἀκτημοσύνη καὶ ἐξουδένωσις. Τῶν δέ δευτέρων χωρὶς, οἱ πόνοι τῶν προτέρων ἀνωφελεῖς.

σικ'. Οὐ καθαρῶς δύναται προσεύξασθαι, ὁ φιλοκάλῳ πάθει καὶ φιλοτίμῳ κρατούμενος. Περί ταῦτα γάρ αἱ σχέσεις, καὶ οἱ τῆς ματαιότητος λογισμοὶ τὴν οἰκειότητα ἔχοντες, σχοινία καθάπερ ἐκείνῳ περιπλεκόμενοι γίνονται, κατασπῶντες ὡς οἷα στρουθίον δεδεμένον ἀναπτῆναι πειρώμενον ἐν τῷ καιρῷ τῆς εὐχῆς.

σικά'. Ἀδύνατον εἰρηνικόν γενέσθαι τὸν νοῦν ἐν εὐχῇ, ἐγκράτειαν καὶ ἀγάπην φίλην τὸν μὴ κτησάμενον. Ἡ μὲν γάρ, τὴν κατὰ τῆς ψυχῆς ἐκ τοῦ σώματος ἔχθραν καταλύειν ἐπαγωνίζεσθαι· ἡ δέ, τὴν πρὸς τὸν πλησίον διὰ τὸν Θεόν. Κάντεῦθεν ἡ ὑπερέχουσα πάντα νοῦν εἰρήνη ἐπιδημοῦσα, μόνην ποιεῖσθαι πρὸς τὸν οὕτως κατειρηνεύσαντα ἐπηγγεῖλατο.

σικβ'. Ἀνάγκη τοῦ εἰς βασιλείαν Θεοῦ ἀγωνιζομένου εἰσελθεῖν, περισσεύειν ἐν ἀγαθοῖς τὸ ἔργον τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ· ἐν ἐλεημοσύναις μὲν, διὰ τῆς ἐκ τοῦ ὑστερήματος παροχῆς· ἐν πόνοις δέ, τοῖς ὑπὲρ τῆς εἰρήνης, διὰ τοῦ ἀποστερήματος τῆς ἐν Κυρίῳ ὑπομονῆς.

σιγκ'. Οὕτε ὁ ἐνδεὴς πρὸς ἀρετὴν ἔχων διὰ τὴν ἀμέλειαν, οὕτε ὁ περιττῶς διὰ τὴν οἴησιν, εἶσω λιμένος τοῦ κατὰ τὴν ἀπάθειαν εὐρεθήσονται. Οὐδέτερος γάρ τῶν ἐκ

δικαιοσύνης ἐν ἀπολαύσει γέγονεν ἀγαθῶν, μεσίτιδος εὕρισκομένης αὐτοῖς, ἑλλείψεως καὶ ὑπερβολῆς.

σζδ'. Οὔτε ἡ γῆ εἰ μὴ πολυπλασίονα τῷ γεωργῷ τὸν πόνον χαρίζεται, εὐπορον καὶ ἀνευδεῆ ἀπεργάζεται αὐτόν, μόνον τὸν σπόρον παρεχομένη, ἢ καὶ μικράν τινα προσθήκην· οὔτε τῷ πρακτικῷ τὸ ἀνυόμενον ἔργον, εἰ μὴ κρεῖττον τῆς προαιρέσεως αὐτοῦ ἢ σπουδῆ εὐρεθείη, πρὸς τὸν Θεὸν δίκαιον ἀπεργάσασθαι δύναται.

σκε'. Οὔτε πάντες οἱ μὴ ἀγαπῶντες τὸν πλησίον μισεῖν δύνανται· οὔτε οἱ μὴ μισοῦντες αὐτόν ἀγαπᾶν· καὶ ἄλλο μὲν ἐστὶ, τὸ βασκαίνειν ἐκείνου τὴν ἀρετὴν· ἕτερον δὲ τὸ μὴ ἐμποδῶν αὐτῷ εὐρίσκεσθαι πρὸς προκοπὴν. Ἐσχάτης δὲ κακίας εὐρεθήσεται βαθμὸς, (1456) τὸ μὴ μόνον δάκνεσθαι ἐπὶ τοῖς ἐκείνου προτερήμασιν, ἀλλὰ καὶ τὸ διαβάλλειν τὰ ἐκείνου καλά, ὡς οὐ τοιαῦτα τυγχάνουσιν.

σκα'. Ἄλλα τὰ σωματικά πάθη, καὶ ἄλλα εἰσὶ τὰ ψυχικά· ἄλλα τὰ κατὰ φύσιν, καὶ ἄλλα τὰ παρὰ φύσιν. Ὁ γοῦν τὰ μὲν ἀπωθούμενος, τῶν δὲ πρόνοιαν μὴ ποιούμενος, ὁμοίος ἐστὶν ἀνθρώπῳ φραγμὸν μὲν ὑψηλὸν καὶ συνερεφῆ κατὰ τῶν θηρίων ἰσθῶντι, συνηδομένῳ δὲ τοῖς πτηνοῖς ἐσθίουσιν τὰς τοῦ λογικοῦ ἀμπελῶνος περιφανεῖς σταφυλάς.

σκαζ'. Ἐν πρώτοις ἡ ψυχὴ ἐν φαντασίᾳ γίνεται τοῦ κακοῦ· εἶτα ἐν ἐπιθυμίᾳ· ἔπειτα ἐν ἡδονῇ ἢ λύπῃ· εἶθ' οὕτως ἐν αἰσθήσει· εἶτα μετ' αὐτὴν ἐν ἀφῆ, τῇ φαινομένη καὶ ἀφανεῖ· ἐν πᾶσι συνεπομένων τῶν λογισμῶν, πλήν τῆς προτέρας κινήσεως· ἢς μὴ παραδεχομένης, πᾶν τὸ μετ' αὐτὴν κακὸν ἀνερέργητον εὐρεθήσεται.

σκη'. Οἱ μὲν τῇ ἀπαθείᾳ ἐγγίζοντες, φαντασίαις [οὐ] σαλεύονται· ἐπιθυμίαις δέ, οἱ μετριοπαθεῖς· σχέσεσι δέ, οἱ ἡδυπαθεῖς. Ἐν αἰσθήσει δὲ γίνονται τοῦ κακοῦ, οἱ παραχρῶμενοι μὲν τὰ τῆς χρείας, λυπούμενοι δε· ἐν δὲ ἀφῆ, οἱ ἀλύπως αὐτῇ συγγινόμενοι.

σκαθ'. Ἡδονὴ, ἐν πᾶσι μὲν τοῖς τοῦ σώματος ἐγκαθίδρυται μέλεσι· οὐ πᾶσιν δὲ ὡσαύτως παρενοχλοῦσα φαίνεται· ἀλλὰ τοῖς μὲν, μᾶλλον εἰς τὸ ἐπιθυμητικὸν τῆς ψυχῆς μέρος· τοῖς δέ, εἰς τὸ θυμικόν· ἕτεροις δέ, εἰς τὸ ταύτης λογιστικόν· διὰ γαστριμαργίας, ὀξυχολίας τε καὶ πονηρίας, τῆς πάντων αἰτίου τῶν ἀνοσίων παθῶν.

σκαλ'. Οὐκοῦν ἀνάγκη τὰ αἰσθητήρια, ὡς πύλας ἀνοίγειν τῆς πόλεως. Ἀνάγκη δὲ μὴ συγχωρεῖν ἐν τῇ τῶν ἀναγκαίων ἀνοίξει, συνεισέρχεσθαι τὰ τοὺς πολεμίους θέλοντα, καὶ μάχης αἴτια καθιστάμενα.

σκαλ'. Ἐνέργεια ἡδονῆς μὲν, ἐπιθυμία· θυμοῦ δέ, ὀξυχολία· βασκανίας δέ, πονηρία καθίσταται. Οὐκ εἰρηνεύει δὲ μετὰ τῶν ἐσχάτων, ὃ μὴ κατὰ τῶν ἀρχόντων ἀγωνιζόμενος· οὐδέ εἰς τὸν τῆς μετριοπαθείας δύναται λιμένα εἰσέρχεσθαι, ὃ βία τὰς ἐντολάς μετερχόμενος.

σκαβ'. (1457) Τὰς προσβολὰς οἱ ἀποκρουόμενοι, οὐ συγχωροῦσιν ἔνδοθεν τοῦ λογικοῦ ἀμπελῶνος ὡς θηρία τοὺς λογισμοὺς εἰσέρχεσθαι, καὶ τῶν ἐκείνου ἐν λύμῃ καθίστασθαι· οἱ δὲ συνδυάζονται μὲν, ἀπλῶς δὲ εἰσέρχεσθαι αὐτοὺς συγχωροῦσιν, μὴ ἄπτεσθαι δὲ μηδενὸς τῶν αὐτῶν· οἱ καὶ ἡδέως μὲν συνομιλοῦσι τοῖς πάθεσι διὰ τῶν λογισμῶν, εἰς συγκατάθεσιν δὲ μὴ ἐρχόμενοι, ὡμοιώθησαν τοῖς ἐάσασιν τὸν μονιὸν ἔνδοθεν μὲν τοῦ φραγμοῦ εἰσελθεῖν, ἐν κόρῳ δὲ αὐτόν τῶν τοῦ ἀμπελῶνος γενέσθαι βοτρυῶν μὴ συγχωρήσασιν· εἶτα εὐρον αὐτόν τῆς ἑαυτῶν δυνάμεως ἰσχυρότερον, οἱ ἐν συγκαταθέσει πολλάκις παθῶν εὕρισκόμενοι.

σκαγ'. Οὐπω ἔφθασεν εἰς ἀπλότητα, ὃ ἔτι δεόμενος ἐπιμελείας φραγμοῦ τοῦ κατὰ τὴν ἐγκράτειαν. Ὁ τέλειος γάρ, φησὶν, οὐκ ἐγκρατεύεται· ἔοικε δὲ τινὶ ἔχοντι ἄμπελον, ἢ ἄρουραν, οὐ μέσον πολλῶν ἄλλων ἀμπελώνων καὶ χώρων, ἀλλ' ἐν γωνίᾳ που· καὶ διὰ τοῦτο δεομένῳ πολλῆς τῆς φυλακῆς καὶ τῆς νήψεως. Τοῦ γάρ εἰς ἀπλότητα φθάσαντος, ἐκ παντός ἀνέπαφος ἢ ἄμπελος γίνεται, βασιλέως καθάπερ ἢ

τινος ἄλλου παραδυναστεύοντος φοβεροῦ, καί μόνης ἐξ ἀκοῆς, τούς τε κλέπτας καί παροδίτας παρασκευάζοντος φρίττειν τήν ἐπιχείρησιν.

σλδ'. Πολλοί μὲν εἰς τόν τῆς κακοπαθείας σταυρόν ἀνέρχονται· ὀλίγοι δέ τούς ἥλους αὐτοῦ καταδέχονται· προαιρετικῆς μὲν εὐπειθείας δοῦλοι πολλοί· ἀπροαιρέτου δέ αἰσχύνης, μόνοι οἱ τό φιλότιμον καταλύσαντες.

σλε'. Πάντας μὲν τούς δερματίνους χιτώνας πολλοί ἐξεδύσαντο· ὡς ἔσχατον δέ τόν τῆς κενοδοξίας, μόνον οἱ μητέρα αὐτῆς τήν ἀυταρέσκειαν βδελυξάμενοι.

σλστ'. (1460) Ἔπαινον ἀνθρώπων καί ἄνεσιν σώματος, ὁ ἀποδεχόμενος μὲν, οὐ καταδεχόμενος δέ, οὗτος τοῦ ἐσχάτου τῆς κενοδοξίας χιτῶνος γυμνός γεγονώς, τοῦ ἐν πολλοῖς στεναγμοῖς ἐπιζητουμένου οἰκητηρίου τοῦ ἐκ οὐρανοῦ τήν φαιδρότητα ἀπ' ἐντεῦθεν ἠξιώθη ἐνδύσασθαι.

σλζ'. Ἄλλο ἐνέργεια, καί ἄλλο ἐνέργημα. Καί τό μὲν, ἀμαρτίας ἀπηρτισμένης ἐστί δεικτικόν· τό δέ, ἡδυπαθείας μόνης τῆς ἔνδοθεν ἐνηργημένης, ἄλλ' ἐκτός. Ὡς οἱ τῆς ἰδίας μὲν μή κατακινούμενοι γῆς, δασμοφοροῦντες δέ ὅμως τοῖς καταδυναστεύουσι τά αὐτοῖς καταθύμια.

σλη'. Τῆς γεύσεως κρατούσης ἐν ἡδοναῖς, ἀδύνατον μή καί πάσας τὰς αἰσθήσεις συνέπεσθαι, κἄν τῶν ψυχροτέρων εἰρηνεύειν δοκῶσι τά ὑπογάστρια, ὡς τῶν γεγηρακῶτων πύρωσιν ἐκ πυρός [μή] δεξαμένων. Ἄλλ' οὐ περί τό γεννᾶν σώφρων ἢ στεῖρα μοιχευομένη κριθήσεται. Σωφρονεῖν δέ πάντα τόν μή πορνεύοντα εἴποιμι ἄν, μηδέ ὀράσει κατακηλούμενον.

σλθ'. Ἐν τροφαῖς καί μορφαῖς καί φωναῖς, τό ἐπιθυμητικόν τῆς ψυχῆς ἐλέγχεται, οἷον ἐστὶν ταῖς θελητικαῖς τε καί ἄλλως ἐχούσαις [ὄρμαῖς] ἐν γεύσει, καί ὄψει, καί ἀκοῇ, εἴτε ὡς χρώμενον αὐταῖς, εἴτε ὡς παραχρώμενον, εἴτε μέσον πρὸς ἀμφοτέρα εὐρισκόμενον.

σμί'. Ἐν οἷς ὁ φόβος οὐ προηγείται, ὡς πρόβατα μή ἔχοντα ποιμένα ἐν συγχύσει, οἱ λογισμοὶ εὐρεθήσονται· ἐν εὐταξίᾳ δέ, καί μάνδρας εἴσω κατὰ τήν εὐνομίαν ἐφεπομένου, ἢ προηγουμένου αὐτοῦ.

σμά'. Τῆς πίστεως, ὁ φόβος υἱός· τῶν ἐντολῶν δέ οὗτος νομεύς· καί ὁ μή τήν μητέρα τούτου κτησάμενος, πρόβατον ὀφθῆναι τῆς κατὰ Κύριον νομῆς οὐκ ἀξιοθήσεται.

σμβ'. Οἱ μὲν τὰς ἀρχάς μόνας ἔχουσι τῶν καλῶν· οἱ δέ, καί τὰς τούτων μεσότηας· οἱ δέ, καί τὰ τέλη αὐτῶν· ὧν ἄνευ, ὡς στρατιώτης ψιλός ἕκαστος εὐρεθήσεται ἢ ἀξιωματικός, τῶν σιτηρεσίων ἐκτός. Καί διὰ τοῦτο, ὁ μὲν τήν ἑαυτοῦ μόνον καί μόλις οἰκίαν ἀπό τῶν ἐπιχειρούντων αὐτήν ἐπηρεάζειν συντηρῶν· ὁ δέ οὐκ ἐν τιμῇ τῇ προσηκούσῃ εὐρισκόμενος, ἐν οἷς ἄν συνέρχηται.

σμγ'. Οἱ ταῖς ἡδοναῖς συνέρχεσθαι παρακαλοῦντες τοῦ φάρυγγος ἐντελεῖς ὄντας, ὁμοίον τι ποιῶσι τοῖς ἀναθερίζειν κελευομένοις τά εἰς ὑγίαν πληγὰς ἡδη ἐλθούσας· ἢ τὰς ψώρας διὰ τήν ἡδύτητα κνήθειν· ἢ τὰ τόν πυρετόν ἀνάπτοντα ἐσθίειν, ἢ (1461) ἀποφράττειν τόν ἀμπελῶνα αὐτοῦ, καί συγχωρεῖν εἰσέρχεσθαι σὺν ταῖς ἐννοίαις ταῖς ἀγαθαῖς, ὡς μονιόν ἄγριον τό φρόνημα τῆς σαρκός, ὡς σταφυλὰς διαβόσκεσθαι. Οἷς οὐ πείθεσθαι χρή, οὐδέ ταῖς ἀκαίροις κάμπτεσθαι κολακείαις ἀνθρώπων τε καί παθῶν· κατοχυροῦν δέ τόν φραγμόν δι' ἐγκρατείας, ἕως παύσωνται οἱ τε θῆρες, τὰ σαρκικά πάθη, ὠρύεσθαι, καί ὡς πετεινά οἱ μάταιοι λογισμοί, μή καταβαίνειν λυμαίνεσθαι, τήν ὡς ἄμπελον εὐθηνουμένην ψυχὴν θεωρίαις ταῖς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν. Ἀμήν.

Ἐκ τῶν ξγ'. ἀπόρων, Πρὸς τὸν θειότατον βασιλέα τὸν Ἀχριδῆν.

Τό γάρ Πνεῦμα τό ἅγιον, ὡσπερ φύσει κατ' οὐσίαν ἐστί τοῦ Θεοῦ καί Πατρός, οὕτως καί τοῦ Υἱοῦ φύσει κατ' οὐσίαν ὑπάρχει, ὡς ἐκ τοῦ Πατρὸς οὐσιωδῶς δι' υἱοῦ τοῦ γεννηθέντος ἀφράστως ἐκπορευόμενον. Οὐκ ἔστιν οὖν ἐπινοῆσαι τομὴν ἢ διαίρεσιν κατ' οὐδένα τρόπον, ὡς ἢ τὸν Πατέρα χωρὶς τοῦ Υἱοῦ ἐπινοηθῆναι, ἢ τὸν Υἱόν χωρὶς τοῦ Πνεύματος, ἀλλ' ἔστι τις ἄρρητος καί ἀκατανόητος ἐν τούτοις καί ἔνωσις καί διαίρεσις, οὔτε τῆς τῶν ὑποστάσεων διαφορᾶς τό συνεχές τῶν φύσεων [φυσικῶν] διασπώσης, οὔτε τῆς κατὰ τὴν οὐσίαν συναφείας τό ἴδιον τῶν γνωρισμάτων ἀναχεύσεως· καί ἔστιν ἐπὶ τούτων. . . διάκρισις συνημμένη, καί διακεκριμένη συνάφεια. Προκείσεται δέ καί τι πρὸς ἐπίγνωσιν ἀμυδρὰν ὑπόδειγμα· μᾶλλον δέ σκιά τῆς ἀληθείας, ἢ πολύχρονος ἴρις. Πάντων γάρ τῶν ἐν ταύτῃ χρωμάτων αἱ αὐγαί, καί διακεκριμένοι φαίνονται, τῷ τηλαυγεῖς εἶναι, καί συνηνῶσθαι δοκοῦσι, τῷ λανθάνειν τὰς ὄψεις ἡμῶν τοὺς ὄρους τῶν μίξεων, τοὺς διακρίνοντας τὰς τῶν χρωτῶν ἑτερότητας· ὡς ἀμήχανον ἐξευρεῖν, μέχρι τίνος ἔστηκε τό πυραυγές ἢ σμαραγδίζον ταῖς αἴγλαις, ἢ χλοάζον ταῖς λαμπηδόσι [τάς λαμπηδόνας], καί ἐπὶ τίνος ἄρχεται· παιδεύοντος, οἶμαι, τοῦ, λόγου καί διὰ τῆς κτίσεως ἡμᾶς, μή καινοπαθεῖν τοῖς περὶ τῶν δογμάτων λόγοις, ὅταν εἰς τό δυσθεώρητον ἐμπεσόντες, πρὸς τὴν συγκατάθεσιν τῶν λεγομένων ἰλιγγιάσωμεν. Ὡς γάρ ἐπὶ τῶν τοῖς ὀφθαλμοῖς φαινομένων κρείττων λόγου ἢ πείρα, οὕτως καί ἐπὶ τῶν ὑπερاناβεβηκότων δογμάτων κρείττων ἢ πίστις ἔστω τῆς διὰ τῶν λογισμῶν καταλήψεως.